NÜXÍRAXÜ̃XÜ̃ I

TUPANAARÜ ORE

(Selecciones)

Selecciones del
Antiguo Testamento
de las Sagradas Escrituras
en el idioma
ticuna

LA LIGA BIBLICA
LAS SAGRADAS ESCRITURAS PARA TODOS

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

Selecciones del Antiguo Testamento
en el idioma ticuna
(tca)

Primera edición, 2006
Segunda edición, 2008

Publicado por
© La Liga Bíblica 2008

Usted es libre de copiar, distribuir y comunicar públicamente la obra bajo las condiciones siguientes:

- Reconocimiento. Debe reconocer los créditos de la Liga Bíblica (pero no de una manera que sugiera que tiene su apoyo o apoyan el uso que hace de su obra).
- No comercial. No puede utilizar esta obra para fines comerciales.
- Sin obras derivadas. No se puede alterar, transformar o generar una obra derivada a partir de esta obra.

PRÓLOGO

Estas selecciones del Antiguo Testamento de las Sagradas Escrituras se publican con el fin de ponerlas al alcance de los hablantes del idioma ticuna quienes residen el la selva a orillas del río Amazonas y su afluentes

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

CONTENIDO

Génesis 7
Éxodo 73
Levítico 117
Números 124
Deuteronómio 145
Josué 154
Jueces 174
Rut 190
1 Samuel 197
2 Samuel 234
1 Reyes 248
2 Reyes 281
1 Crónicas 309
2 Crónicas 323
Esdras 330
Nehemías 343
Ester 352
Job 364
Salmos 381
Proverbios 507
Eclesiastés 517
Cantares 523
Isaías 525
Jeremías 541
Lamentaciones 562
Ezequiel 565
Daniel 577
Oseas 598
Joel 605
Amós 609
Abdías 614
Jonás 616

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

Miqueas · 620
Nahúm · 625
Habacuc · 627
Sofonías · 630
Hageo · 633
Zacarías · 636
Malaquías · 642

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

GÉNESIS

(Naanearü ügüchiga)

Guxũma ga yema Tupana ngo̱xẽẽxũchiga

1 1-2Noxriarü ügügu rü Tupana nanaxü
i guxũma i daxũwa ngẽxmaxũ rü ñaa
naane. Natürü ñaa naane ga noxri rü
taxũta aixcüma mea inanu rü dexátüũwa
nayexma rü naxẽanemare. Rü nüma ga
Tupanaãxẽ rü naétügu nachü̱xü. 3Rü
yexguma ga Tupana rü ñanagürü:
—¡Nangexma̱x i ngóonexũ! —ñanagürü.
Rü ningóone. 4Rü Tupana rü yema
ngóonexũmaxã nataãxẽ rü yemaca̱x
nüxrüwama nanayexmaxẽxẽ ga yema
ngóonexũ nüxna ga yema ẽanexũ. 5Rü
yema ngóonexũ rü ngunexũgu
nanaxüéga rü ga ẽanexũ rü chütaxũgu.
Rü yemaacü ningu ga nüxíraxũxũ ga
ngunexũ. 6Rü yemawena rü ñanagürü ga
Tupana: —Name nixĩ i ngẽma dexá i
cherena ixĩxũ rü nachü̱xnagü nax tama
ngẽma dexá i ñaxtüwa ngẽxmaxũna
yaxṹxũca̱x rü ngẽmaãcü nax
naxãchicaanexũca̱x i norü ngãxũwa
—ñanagürü. Rü yemaacü nixĩ. 7Rü
yemaacü Tupana nanaxüchicaane ga
yexguma yaxũgachixẽẽã̱xgu ga yema
cherena nüxna ga yema dexá ga ñaa
naanewa yexmaxũ. Rü daxũwa nayexma
ga caixanexũ rü natüũwa ga dexá. 8Rü
Tupana rü naanetüwemaxã nanaxu ga
yema daxũwa yexmaxũ. Rü yemaacü
ningu ga norü taxre ga ngunexũ. 9Rü
yexguma ga Tupana rü ñanagürü: —¡Ñaa
dexá i waixümüétüwa ngẽxmaxũ rü
wüxiwa naxũ nax ngẽmaãcü nangóxũca̱x
i paanexũ! —ñanagürü. Rü yemaacü nixĩ.
10Rü yema paanexũ rü waixümügu
nanaxüéga ga Tupana. Rü yema dexá ga
wüxiwa ũxũchiüxũ rü mármaxã nanaxu.
Rü Tupana nüxũ nadau ga nax namexũ
ga guxũma ga yema. 11Rü ñanagürü:
—¡Naxügü i waixümüwa i naguxũraũxũ i
nanetügü rü natüanegü i ãxchiréxũ rü
naigü i oõxũ! —ñanagürü. Rü yemaacü
nixĩ ga nangóxũ. 12Rü yexguma yema
waixümüwa narüxügü ga naguxũraũxũ
ga nanetügü rü natüanegü ga ãxchiréxũ
rü naigü ga mexũ nax nangõxũ i norü o.
Rü Tupana nüxũ nadau ga nax namexũ
ga guxũma ga yema nango̱xẽẽxũ. 13Rü
yemaacü ningu ga norü tomaepü̱x ga
ngunexũ. 14-15Rü yexguma ga Tupana rü
ñanagürü: —¡Nangexma̱x i omügü i
daxũwa nax naanexũ nangóonexẽẽxũca̱x
rü nax nangemaxũca̱x i ngunexũ rü
chütaxũ, rü ngẽmaãcü nüxũ icuáxũca̱x i

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

wüxichigü i ngunexũ̃ rü taunecü rü
mucü! —ñanagürü. Rü yemaacü nixĩ.
16Rü yemaacü nanaxü ga yema taxre ga
ngóonexẽẽruxũ̃ ga üa̱xcü rü tauemacü, rü
ngẽma rütamaexũ̃ nax ngunecü
inabáxixũ̃ca̱x rü ngẽma rüxíramaexũ̃ nax
chütacü inabáxixũ̃ca̱x. Rü nanaxü ta ga
woramacurigü. 17-18Rü daxũwa
nanayexmagüxẽxẽ nax ñaa naanegu
nabáixgüxũ̃ca̱x i ngunecü rü chütacü. Rü
yemaacü yema ẽanexũ̃na
nayaxũgachixẽxẽ ga ngóonexũ̃. Rü
Tupana nüxũ̃ nadau ga nax namexũ̃ ga
guxũ̃ma ga yema. 19Rü yemaacü ningu
ga norü ãgümücü ga ngunexũ̃. 20Rü
ñu̱xũchi Tupana rü ñanagürü: —¡Dexáwa
nangó rü yamu i naguxũ̃raũ̃xũ̃ i choxnigü
rü naguxũ̃raũ̃xũ̃ i ta̱xacü i to i dexáwa
maxẽxũ̃! ¡Rü ngẽxgumarüxũ̃ ta nangó i
naguxũ̃raũ̃xũ̃ i werigü i ñaa naaneétügu
ixüüüxũ̃! —ñanagürü. Rü yemaacü nixĩ.
21Rü yexgumarüxũ̃ ta Tupana nanaxü ga
naexũ̃gü i taxüchixũ̃ i márwa maxẽxũ̃. Rü
nanaxü ta ga naguxũ̃raũ̃xũ̃ ga choxnigü i
dexáwa maxẽxũ̃, rü naguxũ̃raũ̃xũ̃ ga
werigü i ãpe̱xátüxũ̃. Rü Tupana nüxũ̃
nadau ga nax namexũ̃ ga guxũ̃ma ga
yema naxüxũ̃. 22Rü mexũ̃ ga ore namaxã
naxuegu ga yema naxüxũ̃, rü ñanagürü:
—¡Pexãxacügü rü pimu rü penapagüxẽxẽ
i taxtügü rü már! ¡Rü pema i werigü, rü
penapaxẽxẽ i ñaa naane! —ñanagürü.
23Rü yemaacü ningu ga norü
wüxime̱xpü̱x ga ngunexũ̃. 24Rü yexguma
ga Tupana rü ñanagürü: —¡Nangexma̱x i
naanewa i naguxũ̃raũ̃xũ̃ i naexũ̃gü i
naxũ̃na ixĩgüxũ̃, rü naexũ̃gü i
naixnecüwa maxẽxũ̃, rü naexũ̃gü i
waixümüanegu nügü itúgüxũ̃!
—ñanagürü. Rü yemaacü nixĩ. 25Rü
yemaacü Tupana nanaxü ga
naguxũ̃raũ̃xũ̃ ga naexũ̃gü ga
naixnecücüã̱x ga idüraexũ̃, rü naexũ̃gü i
naxũ̃nagü ixĩgüxũ̃, rü naexũ̃gü i
waixümüanegu nügü itúgüxũ̃. Rü nüxũ̃
nadau ga nax namexũ̃ ga guxũ̃ma ga
yema. 26Rü yexguma ga Tupana rü
nügümaxã ñanagürü: —¡Ngĩxã
yigüraxũ̃ãcü tanaxü ya yatü! Rü nüma rü
taxrüxũ̃ tá naãxẽxũ̃ nacua̱x nax namaxã
inacuáxũ̃ca̱x i guxũ̃ma i ngẽma dexáwa
maxẽxũ̃, rü ngẽma werigü, rü ngẽma
naxũ̃nagü, rü ngẽma naexũ̃gü i
naixnecüwa maxẽxũ̃ —ñanagürü. 27Rü
yemaacü Tupana rü nügüraxũ̃ãcü nanaxü
ga duũ̃, yatüxũ̃ rü ngexũ̃. 28Rü yexguma
ga Tupana rü mexũ̃ ga ore namaxã
naxuegu rü ñanagürü nüxũ̃:
—¡Pixãxacügü rü pimu! ¡Rü penapaxẽxẽ i
ñaa naane, rü namaxã ipecuá i choxnigü,
rü werigü, rü guxũ̃ma i naexũ̃gü rü
ngẽma waixümüanegu ixũxũ̃!
—ñanagürü. 29Rü yemawena rü
ñanagürü ta nüxũ̃: —Dücax, marü pexna
chanaxã i guxũ̃ma i nanetü i ãxchiréxũ̃ rü
guxũ̃ma i naigü i ãarüxoõxũ̃. Rü guxũ̃ma
i ngẽma rü perü ngõxruxũ̃ tá nixĩ.
30Natürü guxũ̃ma i ngẽma naexũ̃gü i
naixnecücüã̱x rü naxũ̃nagü rü ngẽma
waixümüanegu nügü itúgüxũ̃ rü ngẽma
werigü, rü maxẽ rü nanetü nüxna chaxã
nax ngẽmamaxã naxãwemügüxũ̃ca̱x
—ñanagürü. Rü yemaacü nixĩ. 31Rü
Tupana nüxũ̃ nadau nax namexechixũ̃ ga
guxũ̃ma ga yema naxüxũ̃. Rü yemaacü
ningu ga norü 6 ga ngunexũ̃.

2 1Rü yemaacü ningu i ngẽma
daxũwa ngẽxmagüxũ̃ rü ñaa naane
rü guxũ̃ma i nawa ngẽxmagüxũ̃. 2Rü
yexguma norü 7 ga ngunexũ̃wa

nanguxgu rü Tupana rü marü
nayanguxẽxẽ ga guxũma ga yema
naxüxũ. Rü inarüngũ. 3Rü yexguma ga
Tupana rü mexũ namaxã naxuegu ga
yema 7 ga ngunexũ. Rü nüxũ nixu nax
noxrü yixĩxũ ga yema ngunexũ yerü
nagu inarüngũ nawa ga guxũma ga
yema puracü ga naxüxũ. 4Rü yemaacü
nixĩ ga naxüxũ i ngẽma daxũwa
ngẽxmagüxũ rü ñaa naane rü guxũma i
nawa ngẽxmagüxũ.

Naane ga Edéũwa nayexma ga yatü

5Rü yexguma Cori ya Tupana noxri
naxu̱xgu i ngẽma daxũwa ngẽxmagüxũ
rü ñaa naane, rü nataxuma ga nanetügü
rü taxũta narüxügü ga natüanegü yerü
Tupana rü taxũta naaneétügu
nanapuxẽxẽ. Rü nataxuma ga duũxũ ga
nüxna dauxũ ga nanetügü. 6Natürü ga
yema naane rü nanaxaiyaxãchi nax
guxũwama yawaianexũca̱x. 7Rü
yexguma Cori ya Tupana naxu̱xgu ga
guma yatü, rü waixümüte̱xewa nanaxü.
Rü naraũgu nacue rü yemaacü maxũ
nüxna naxã. Rü yexguma namaxũã̱x ga
yatü. 8Rü yemawena ga Cori ya Tupana
rü inanató ga wüxi ga mexechixũ ga
naane ga Edéũwa ga üa̱xcü
írügoxũwaama yexmaxũ. Rü yemagu
nanamu ga guma yatü ga nüma naxüãcü.
9Rü yemawa nanaxügüxẽxẽ ga
naguxũraũxũ ga mexechixũ ga nanetügü
ga chi̱xégaarü oõxũ. Rü yema naanearü
ngãxũgu nanato ga yema nanetü ga
maxũ nawa yexmaxũ. Rü inanató ta ga
yema nanetü ga nawa nüxũ icuáxũ i
mexũ rü chixexũ. 10Rü yema naane ga
Edéũgu ãégaxũwa ne nada ga wüxi ga
natü ga yawaimüanexẽẽxũ ga yema
naane. Rü yéma Edéũwa nixĩ ga
inaxügüxũ ga nax naxãgümücüchacüüxũ.
11Rü yema wüxi ga nachacüxü rü
Pisóũgu naxãxéga, rü yema nachacüxü
nixĩ ga yawaimüanexẽẽxũ ga Abílaane ga
úiru nawa yexmaxũ. 12Rü yema úiru ga
yema naanewa yexmaxũ rü namexechi.
Rü ngẽxgumarüxũ ta i ngẽma naanewa
rü nayima ya yima nai ya pumára
nagüwa ixüxüne. Rü nayima ta ya nuta
ya nga̱xãẽruxũ ya ónichegu ãégacü. 13Rü
yema to ga nachacüxü rü Guixóũgu
naxãéga, rü yema natü rü Cús-arü
naanegu nipogüchigü. 14Rü yema norü
tomaepu̱x ga nachacüxü rü Tígrigu
naxãéga, rü Achíriaarü naanewaama
nada i üa̱xcü ne ũxũwa. Rü yema norü
ãgümücü ga nachacüxü rü Eufrátegu
naxãéga. 15Rü yexguma Cori ya Tupana
yema naane ga Edéũwa nayexmaxẽẽgu
ga guma yatü, rü nanamu nax mea
nüxna nadauxũca̱x ga guxũma ga yema
naanewa yexmaxũ. 16Rü nüma ga Cori
ya Tupana rü nanaxucu̱xẽ rü ñanagürü
nüxũ: —Marü name i cunangõ̱x i
guxũma i ñaa naanewa ngẽxmaxũ i
nanetügüarü o. 17Natürü ngẽma nanetü i
cua̱x i mexũ rü cua̱x i chixexũ nawa
ngẽxmaxũ, rü taxũtáma cunangõ̱x i norü
o. Erü ngẽxguma tá cunangõ̱xgux rü
cumaxã nüxũ chixu rü tá cuyu
—ñanagürü. 18Rü yexguma ga Cori ya
Tupana rü ñanagürü: —Tama name nax
nüxica nangexmaxũ ya yatü. Rü
ngẽmaca̱x tá chanaxü i wüxi i namücü
nax norü ngũxẽẽruxũ i nüxũ mexũ
yixĩxũca̱x. 19Rü nüma ga Cori ya Tupana
rü waixümüte̱xewa nanaxü ga
naguxũraũxũ ga naexũgü rü werigü. Rü
guma yatüxũtawa nanagagü nax nüma

yaxüégaãxũca̱x. Rü nüma ga guma yatü rü nayaxüéga ga guxũma ga yema naexũgü ga naxũnagü ixĩgüxũ rü yema naexũgü ga idüraexũ rü guxũma ga werigü. Rü yema naéga ga namaxã yaxüégaxũ rü ngẽmatama nixĩ i naéga i ñu̱xma namaxã nüxũ icuáxũ. 20Rü yemaacü nüma ga yatü rü nayaxüéga ga guxũma ga yema naexũgü ga naxũna ixĩgüxũ, rü guxũma ga yema naexũgü ga naixnecücüã̱x, rü guxũma ga yema werigü. Natürü yematanüwa rü nataxuma ga namücü ga guma yatü ga nüxṹ mexũ nax norü ngũxẽẽruxũ yixĩxũ. 21Rü yemaca̱x ga Tupana rü poraãcü nanapexẽxẽ ga guma yatü. Rü yexguma napeyane rü nanayaxu ga wüxi ga nagá, rü wenaxarü nayaxẽxẽxẽ ga namachi. 22Rü guma nagáwa rü Cori ya Tupana rü ngĩxũ naxü ga wüxi ga nge. Rü ñu̱xũchi guma yatüxũtawa ngĩxũ naga. 23Rü yexguma ngĩxũ nada̱u̱xgu ga guma yatü, rü ñanagürü: —Ñaa nge rü chauxchina̱xãtama rü chomachitama ngĩxca̱x iyixĩ. Rü ngẽmaca̱x ngexũgu tá ixãéga erü chowa nixĩ i ngĩxũ yaxĩxĩchixẽẽxũ —ñanagürü. 24Rü ngẽmaca̱x ya yatü, rü tá nanatüna rü naéna nixũgachi nax naxma̱xmaxã wüxiwa namaxẽxũca̱x, rü ñoma wüxitama i duũxũrüxũ yixĩgüxũca̱x i ngẽma taxre. 25Rü nüma ga guma yatü rü ngĩma ga naxma̱x rü nangexchirugü. Natürü ga yema taxre rü tama naxãnee ga woo nax nangexchirugüxũ.

Adáũ rü Éba rü tama Tupanaga naxĩnüe

3 1Rü natanüwa ga guxũma ga yema naexũgü ga idüraexũ ga Cori ya Tupana üxũ, rü yema ãxtape nixĩ ga guxũarü yexera womüxẽẽxũ cuáxũ. Rü yema nixĩ ga ngĩxna caxũ ga yema nge, rü ñanagürü ngĩxũ: —¿Ẽxna aixcüma yixĩxũ i Tupana pemaxã nüxũ ixuxũ nax tama penangõxũca̱x i norü o i ngẽma nanetü i ñaa naanewa ngẽxmagüxũ? —ñanagürü. 2Rü ngĩma ga yema nge rü inangãxũ rü ngĩgürügü: —Ngẽmáacüx tanangõ̱x i ngexũrüüxũmare i nanetüarü o i ñaa naanewa rüxügüxũ. 3Natürü ngẽma nanetü i ñaa naanearü ngãxũwa rüxüxũarü oxicatama nixĩ i Tupana toxna chu̱xuxũ nax tanangõxũca̱x, rü bai i nüxũ tingógümarexũ. Erü ngẽxguma ngẽmaãcü tanaxü̱xgu rü tá tayue, ñanagürü toxũ —ngĩgürügü nüxũ. 4Natürü ga nüma ga ãxtape rü ngĩxũ nangãxũ rü ñanagürü ngĩxũ: —Tama aixcüma nixĩ i ngẽma. Rü taxũtáma peyue. 5Erü Tupana rü meama nüxũ nacua̱x ega penangõ̱xgux i ngẽma nanetüarü o rü tá nüxũ pecua̱x i ta̱xacü nixĩ i mexũ, rü ta̱xacü nixĩ i chixexũ, rü Tupanarüxũ tátama pixĩgü —ñanagürü ngĩxũ. 6Rü yexguma ga yema nge rü nüxũ idawenü ga yema nanetüarü o rü ngĩxṹ nangúchaũ ga nax nangõõxũ nax yemaacü cua̱x ngĩxṹ yexmaxũca̱x. Rü iyacawe ga wüxipü̱xü ga norü o rü inangõ̱x. Rü ñu̱xũchi ngĩtemaxã ingau rü nüma rü ta nanangõ̱x. 7Rü yexgumatama ningo̱xnaxetügü rü nüxũ nicua̱xãchitanü ga nax yangexchiruxũ. Rü yemaca̱x igueraátü nanga̱i̱xcu nax yemamaxã nügü yadüxpe̱xegüxũca̱x. 8Rü yáuanecü ga yexguma yabuuchigu ga buanecü, rü guma yatü rü yema nge rü Tupanaxũ naxĩnüe nax yema naanegu yaxũgüchigüxũ. Rü nibuxmü rü naxcha̱xwa nanetünecügu nicu̱xgü.

9Natürü nüma ga Cori ya Tupana rü
guma yatücax naca. Rü nüxna naca rü
ñanagürü: —¿Ngextá cungexma?
—ñanagürü. 10Rü nüma ga guma yatü
rü nanangãxũ rü ñanagürü: —Cuxũ
chaxĩnü nax ñaa naanegu quixũgüxũ, rü
chamuũ erü changexchiru. Rü ngẽmacax
ichicux —ñanagürü. 11Rü yexguma ga
Tupana rü nüxna naca rü ñanagürü:
—¿Texé cumaxã nüxũ tixu nax
cungexchiruxũ? ¿Ẽxna cunangõx i
ngẽma nanetüarü o i cuxna chachuxuxũ
nax tama cunangóxũcax? —ñanagürü.
12Rü nüma ga guma yatü nanangãxũ rü
ñanagürü: —Ngẽma nge ga choxna
ngĩxũ cumucü chomücüxũ rü chomaxã
ingau i ngẽma nanetüarü o i toxna
cuchuxuxũ rü choma rü chananõx
—ñanagürü. 13Rü yexguma ga Cori ya
Tupana rü ngĩxna naca ga yema nge rü
ñanagürü ngĩxũ: —¿Tüxcüũ ngẽma
cuxü? —ñanagürü. Rü ngĩma rü
inangãxũ rü ngĩgürügü: —Ngẽma ãxtape
choxũ nawomüxẽxẽ rü ngẽmacax
chananõx —ngĩgürügü. 14Rü yexguma
ga Cori ya Tupana rü ñanagürü nüxũ ga
yema ãxtape: —Ñaa cuxüxũgagu rü
natanüwa i guxũma i naexũgü rü tá
cuchixe. Rü ñuxmax rü cuxtanecamaxã
tá iquixũ rü ãxtexeanexũmaxã tá
cuxãwemü ñuxmatáta cuyux. 15Rü
ñuxma rü pemaxã chanaxuegu nax cuma
rü ngẽma nge rü pegümaxã
perüxuanügüxũ. Rü ngẽxgumarüxũ tá ta
i cuxacügü rü ngĩxacügü nügümaxã
narüxuanügü. Rü yimá ngĩne rü tá cuxũ
nipúmüeru rü cuma rü tá
cunangõxchinécutü —ñanagürü. 16Rü
yexguma ga Tupana rü yema ngexũ
ñanagürü: —Tá chanayexeraguxẽxẽ nax
cuxṹ nangúxũ i ngẽxguma cuxãxacügux.
Rü cuxṹ nangúãcü tá cuxíraxacü. Natürü
taxũtáma nüxũ curüxo nax cute cuxṹ
ngúchaũxũ. Rü nüma rü tá cumaxã
inacuax —ñanagürü. 17Rü yexguma ga
Tupana rü Adáũxũ ñanagürü: —Ngẽma
ngĩga nax cuxĩnüxũ i ngẽma cuxmax rü
ngẽma nax cunangóxũ i ngẽma orix i
cuxna chachuxuxũ nax tama
cunangóxũcax, rü ngẽmacax i ñuxma rü
cugagu tá chixexũwa nangexma i ñaa
naane. Rü poraãcü tá cupuracü nax
naxüxũcax i cunetü ñuxmatáta cuyux.
18Rü ñaa naane rü tá tuxugü rü
natüanegümaxãmare narüxü. Rü nanetü
i naixnecücüãxarü omaxãmare tá
cungãxũ. 19Rü poraãcü tá cupuracü rü
cuxaiya nax cuxṹ nangexmaxũcax i
cuwemü ñuxmatáta cuyux rü ngẽmaãcü
wena tá waixümücax cutáegu, yerü
yemawa cuxũ chaxü ga noxrix, rü
waixümü quixĩ rü wena táxarü ngẽmaxũ
quixĩ —ñanagürü ga Tupana. 20Rü guma
yatü rü Ébagu ngĩxũ naxüéga ga yema
naxmax. Yerü ngĩma iyixĩ naé ga
guxũma i duũxũgü. 21Rü nüma ga Cori
ya Tupana rü naexũchaxmüũmaxã
nayaxüxchiru nax yemamaxã
yaxãxchiruxũcax ga guma yatü rü yema
nge. 22Rü ñuxũchi ga Tupana rü
nügümaxã ñanagürü: —Ñuxma ya daa
yatü rü taxrüũtama nixĩ nax nüxũ
nacuáxũ i mexũ rü chixexũ. Rü
ngẽmacax ngĩxã tayamugachi nax tama
nüxũ nadáuxũcax i ngẽma nanetüarü o i
maxẽẽruxũ. Erü ngürüãchi tá nüxũ
nadáuxgu rü tá nanangõx rü
guxũgutáma namaxẽcha —ñanagürü.
23Rü yemacax nixĩ ga Cori ya Tupana ga
guma yatüxũ Edéũwa ínataxüchixũ rü

nagu namuaxũ̃ nax nawa napuracüxũ̃cax̱
ga waixümü ga noxri nawa naxüãxũ̃.
24Rü yexguma ínatax̱üchiãxguwena rü
Edéũ̃maũ̃gu nanamugü ga ñuxre ga
daxũcüãx̱ ga ixãxpex̱átüxũ̃, rü yexma
nanaxṹ ta ga wüxi ga tara ga
iyax̱ux̱racüüxũ̃ ga guxũ̃cüwagu
yawex̱emaãchiũ̃xũ̃ nax nüxna
nadaugüxũ̃cax̱ ga yema nama ga nanetü
ga maxẽẽruũ̃wa nadaxũ̃.

Caí rü Abéchiga

4 1Rü yexguma ga guma yatü rü
naxmax̱ ga Ébamaxã namaxũ̃. Rü
ixãxacü namaxã ga ngĩne ga Caí. Rü
ngĩgürügü: —Marü choxũ̃ nangexma ya
chaune ya Cori ya Tupana choxna
namucü —ngĩgürügü. 2Rü
yexgumawena rü wena ixãxacü namaxã
ga Abé ga Caíenexẽ. Rü guma Abé rü
carnéruarü yaexẽẽwa napuracü rü Caí
rü naanewa napuracü. 3Rü yexguma
marü ñuxre ga taunecü ngupetüxgu rü
wüxi ga ngunexũ̃gu rü Caí rü
Tupanacax̱ nayagu ga norü ãmare ga
nanetüarü o. Rü yemamaxã Tupanaxũ̃
nicuax̱üxũ̃. 4Rü yexgumarüxũ̃ ta ga Abé
rü Tupanana nayaxã ga nüxíraxũ̃xũ̃ ga
norü carnéruxacü ga rümemaexũ̃ rü
yemamaxã Tupanaxũ̃ nayarücuax̱üxũ̃.
Rü nüma ga Cori ya Tupana rü
Abémaxã rü norü ãmaremaxã nataãxẽ.
5Natürü ga Tupana rü tama Caímaxã rü
woo norü ãmaremaxã nataãxẽ. Rü
yemacax̱ ga Caí rü poraãcüxüchima
nanu rü nanuchametü. 6Rü yexguma ga
Cori ya Tupana rü ñanagürü nüxũ̃:
—¿Tüxcüũ̃ cunu rü cunuchametü? 7Rü
ngẽxguma chi aixcüma mexũ̃ cuxüxgu
rü chi cutaãxẽchametü. Natürü ngẽma
nax tama mexũ̃ cuxüxũ̃, rü ngẽma
chixexũ̃ rü ínamemare nax cuxũ̃
naporamaexũ̃. Natürü ega cuma rü tama
naga cuxĩnügu rü tá nüxũ̃ curüyexera i
ngẽma chixexũ̃ —ñanagürü. 8Rü wüxi
ga ngunexũ̃gu rü Caí rü naenexẽ ga
Abéna naxu nax naanegu
naxĩaneãxũ̃cax̱. Rü yexguma marü
naanewa nayexmagügu, rü Caí rü
naenexẽ ga Abéna nayuxu rü nayamax̱.
9Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü
Caína naca rü ñanagürü: —¿Ngecü nixĩ
ya cuenexẽ ya Abé? —ñanagürü. Rü Caí
nanangãxũ̃ rü ñanagürü: —Tama nüxũ̃
chacuax̱ nax ngextá nangexmaxũ̃. ¿Ẽxna
cuma nagu curüxĩnügu rü chaueneearü
dauruxũ̃ chixĩ? —ñanagürü. 10Natürü ga
Cori ya Tupana rü ñanagürü nüxũ̃:
—¿Tüxcüũ̃ cueneexũ̃ quimax̱? Erü yima
nagü ya waixümügu bacü rü ñoma
nümatama ya cuenexẽ choxna
cagüxũ̃rüũ̃tama nixĩ i choxna nacagüxũ̃
nax cuxũ̃ ínaxuaxũ̃xũ̃ nax cuxũ̃
chapoxcuxũ̃cax̱. 11Rü ngẽmacax̱ i
ñux̱ma rü marü cuchixexũ̃gu rü tá
ícutax̱üchi nawa i ñaa nachica i
cueneegü nagu cubaxẽẽxũ̃. 12Rü woo tá
naanewa cupuracü, natürü taxuxũ̃táma i
nanetü cuxũ̃ nixo. Rü tá ñaa naanegu
cunaxũpetüanemare rü tagutáma
curüngũ̃ —ñanagürü. 13Rü yexguma ga
Caí rü Cori ya Tupanaxũ̃ nangãxũ̃ rü
ñanagürü: —Nataxüchi i ñaa poxcu i
choxna cuxãxũ̃ rü tama yaxna namaxã
chaxĩnü. 14Ñux̱ma rü marü choxũ̃
ícutax̱üchi nawa i ñaa nachica rü
ngẽmacax̱ tá curü yáxũ̃guxüchima
chanaxũpetüanemare, rü tagutáma
icharüngũ̃. Rü ngẽmaãcü

ngexũrüüxũmare i choxũ iyangaüxũ rü
tá choxũ nimax —ñanagürü. 15Natürü
nüma ga Cori ya Tupana rü nanangãxũ
rü ñanagürü: —Ngẽxguma chi texé cuxũ
imaxgu rü 7 expüxcüna tá curü yexera
tapoxcu —ñanagürü. Rü yexguma ga
Cori ya Tupana rü Caí́gu nanaxṹ ga
wüxi ga cuaxruxũ nax tama
tayamáxũ̃cax ga guxema nüxũ
iyangaüxe. 16Rü nixũ ga Caí́ nawa ga
yema nachica ga Tupana nawa namaxã
idexaxũ. Rü Edéũ̃wa inaxũãchi rü üaxcü
ne ũxũ̃waama naxũ ga Nóxanewa. Rü
yexma naxãchiũ.
……

Norü tomaepüx ga nane ga Adáũ rü Éba

25Rü nüma ga Adáũ rü wenaxarü
naxmaxmaxã namaxũ rü ngĩma rü
wenaxarü ixãxacü. Rü guma nane rü
Chéxgu nanaxüéga rü ngĩgürügü:
—Tupana choxna nanamu ya nai ya
chaune nachicüxü ga Abé ga Caí́
yamácü —ngĩgürügü. 26Rü yexguma
nayaxgu ga Chéx rü naxãne rü Enóxgu
nanaxüéga ga guma nane. Rü
yexgumacürüwa inanaxügüe ga
duũ̃xũgü ga Cori ya Tupanaarü
ngũxẽẽcax ínacagüxũ.
……

Adáũ̃taagüchiga

5 3Rü nüma ga Adáũ rü nüxṹ
nayexma ga 130 ga taunecü ga
yexguma nabuxgu ga nane ga Chéx ga
nanaraũ̃xũchicü. 4Rü yemawena ga
Adáũ rü 800 ga taunecü namaxũ. Rü
nüxṹ nayexma ga naigü ga nanegü rü
naxacügü. 5Rü yemaacü 930 ga
taunecüwa nangu nax namaxũ̃xũ. Rü
yexgumaepüx ga taunecügu nayu. 6Rü
Chéx rü nüxṹ nayexma ga 105 ga
taunecü ga yexguma nabuxgu ga nane
ga Enó. 7Rü yemawena ga Chéx rü 807
ga taunecü namaxũ. Rü nüxṹ nayexma
ga naigü ga nanegü rü naxacügü. 8Rü
yemaacü 912 ga taunecüwa nangu nax
namaxũ̃xũ. Rü yexgumaepüx ga taunecü
nüxṹ yexmagu nayu. 9Rü Enó rü nüxṹ
nayexma ga 90 ga taunecü ga yexguma
nabuxgu ga nane ga Cainá́ũ.
……

12Rü Cainá́ũ rü nüxṹ nayexma ga 70
ga taunecü ga yexguma nabuxgu ga
nane ga Mararéx.
……

15Rü Mararéx rü nüxṹ nayexma ga 65
ga taunecü ga yexguma nabuxgu ga
nane ga Yaréx.
……

18Rü Yaréx rü nüxṹ nayexma ga 162
ga taunecü ga yexguma nabuxgu ga
nane ga Enóx.
……

21Rü Enóx rü nüxṹ nayexma ga 65 ga
taunecü ga yexguma nabuxgu ga nane
ga Matucharéũ. 22Rü nüma ga Enóx rü
guxũguma Tupanaarü ngúchaũ̃ãcüma
namaxũ. Rü Matucharéũ buxguwena rü
300 ga taunecü namaxũ ga Enóx. Rü
nüxṹ nayexma ga togü ga nanegü rü
naxacügü. 23Rü yemaacü 365 ga
taunecüwa nangu nax namaxũ̃xũ. 24Rü
yema nax guxũguma Tupanaarü
ngúchaũ̃ãcüma namaxũ̃xũ ga Enóx, rü
wüxi ga ngunexũgu ngürümare
inarütaxu yerü Tupana nayaga. 25Rü
Matucharéũ rü nüxṹ nayexma ga 187 ga
taunecü ga yexguma nabuxgu ga nane
ga Laméx. 26Rü yemawena ga

Matucharéũ̃ rü 782 ga taunecü namaxũ̃.
Rü nüxũ̃ nayexma ga naigü ga nanegü
rü naxacügü. 27Rü yemaacü 969 ga
taunecüwa nangu nax namaxũ̃xũ̃ ga
Matucharéũ̃. Rü yexgumaepü̱x ga
taunecügu nayu. 28Rü Laméx rü nüxũ̃
nayexma ga 182 ga taunecü ga
yexguma nabuxgu ga nane ga Noé.
……
32Rü Noé rü yexguma nüxũ̃
nayexmagu ga 500 ga taunecü rü nüxũ̃
nayexma ga tomaepü̱x ga nanegü ga
Chéũ̃ rü Cáũ̃ rü Yaféx.

Chixexũ̃ naxügü ga duũ̃xũ̃gü

6 1Rü yexguma ga duũ̃xũ̃gü rü
inanaxügü ga nax yamuxũ̃ ga guxũ̃
ga naanewa.
……
5Natürü ga Cori ya Tupana rü nüxũ̃
nadau nax poraãcü chixexũ̃ naxügüxũ̃
rü chixexũ̃guxicatama naxĩnüexũ̃. 6Rü
yemaca̱x ga Tupana rü poraãcü
nangechaũ̃ rü nüxũ̃ nangu̱x nax
naxüãxũ̃ ga guma duũ̃. 7Rü poraãcü
nangechaũ̃ãcüma ñanagürü: —Tá
ichayanaxoxẽxẽ i ngẽma duũ̃xũ̃gü i
chango̱xẽẽxũ̃, rü ngẽxgumarüxũ̃ tá ta
ichayanaxoxẽxẽ i ngẽma naxũ̃nagü, rü
naexũ̃gü, rü ngẽma naexũ̃gü i
waixümüanegu nügü itúgüxũ̃, rü werigü
erü choxũ̃ nangu̱x nax chanango̱xẽẽxũ̃
—ñanagürü. 8Natürü ga Noé rü mexũ̃
Tupanape̱xewa naxü rü yemaca̱x ga
Tupana rü poraãcü Noémaxã nataãxẽ.
……

Noéweũ̃

13Rü yemaca̱x ga Tupana rü Noéxũ̃
ñanagürü: —Ñu̱xma rü marü tá chanaxü
nax chayanaxoxẽẽxũ̃ i guxũ̃ma i
duũ̃xũ̃gü erü nagagu nangexma i taxũ̃ i
máeta i ñaa naanewa. Rü ngẽmaca̱x tá
chanagu̱xẽxẽ i ngẽma duũ̃xũ̃gü wüxigu
namaxã i guxũ̃ma i ñoma i naanewa
ngẽxmaxũ̃. 14¡Rü naxü ya wüxi ya
wapuru nawa ya nai ya ãgüne! ¡Rü
yaxüarü ucapua̱x i naxmachiãgüwa! ¡Rü
o̱xwümaxã nawa i nacuchitagü i
aixepewa rü düxétüwa nax tama
yachuruxũ̃ca̱x! 15Rü ñaa tá nixĩ i norü ta
ya yima wapuru: rü 135 métru tá nixĩ i
norü ma̱x, rü 22 métruarü ngãxũ̃ tá nixĩ
i norü taxmachiã, rü 13 métruarü ngãxũ̃
tá nixĩ i norü máxchane. 16¡Rü
tomaepü̱xgu tá cunaxünagüchixũ̃! ¡Rü
guxũ̃cüwawa i naáxũ̃arü ngaicamána tá
cunaxü i norü beũ̃tánaacügü! ¡Rü
wüxicüwawa tá cunaxü i naã̱x! 17Erü
núma tá chanamu ya taxüchicü ya mucü
guxũ̃wama inanguanexũ̃ca̱x rü
nayuexũ̃ca̱x i guxũ̃ma i ta̱xacü i
maxũ̃ãxũ̃ i guxũ̃ i naanewa. Rü
guxũ̃táma nayue. 18Natürü cumaxã
ichaxuneta rü yima wapuruwa tá cuxũ̃
chamaxẽxẽ tümamaxã ya cuxma̱x rü
cunegü rü cuneã̱xgü. 19Rü
ngẽxgumarüxũ̃ tá ta wapurugu
cuyamuũ̃ i taxrechigü i naguxũ̃raũ̃xũ̃ i
naexũ̃gü i ñoma i naanewa
ngẽxmagüxũ̃, rü wüxi i yatüxũ̃ rü wüxi i
ngexũ̃ nax cuxrüxũ̃ namaxẽxũ̃ca̱x. 20Rü
ngẽmaãcü tá wapurugu nichoũ̃ i
taxrechigü i naguxũ̃raũ̃xũ̃ i naexũ̃gü, rü
naxũ̃nagü, rü werigü, rü ngẽma
naxtanecamaxã waixümügu itúgüxũ̃ nax
ngẽmaãcü namaxẽxũ̃ca̱x. 21¡Rü
ñu̱xmachi nanutaque̱xe i naguxũ̃raxũ̃xũ̃
i nawemü rü namaxã nanguxũ̃ nax
cuma rü guxũ̃ma i ngẽma naexũ̃gü rü

ngẽmamaxã pexãwemüxũca̱x!
—ñanagürü. 22Rü nüma ga Noé rü
nayanguxẽxẽ ga guxũma ga yema
Tupana namaxã nüxũ ixuxũ.
……

Mucü ga taxüchicü

7 6Rü yexguma inanguxgu ga ñaa
naane namaxã ga guma mucü ga
taxüchicü, rü nüma ga Noé rü nüxũ
nayexma ga 600 ga norü taunecü. 7Rü
Noé rü wüxigu nanegümaxã rü
naxma̱xmaxã rü nanea̱xgümaxã guma
wapurugu nichoũ nax tama dexá nax
nada̱ixũca̱x. 8-9Rü yexgumarüxũ ta
guma wapurugu nichoũ ga yema
naxũnagü ga imexũ nax Tupanaxũ
namaxã yacua̱xüũgüxũca̱x rü yema
naexũgü ga tama yemawa mexũ, rü
yema werigü, rü yema naxtanecamaxã
nügü itúgüxũ. Rü taxrechigü nichoũ rü
wüxi ga yatüxũ rü wüxi ga ngexũ yema
Tupana Noémaxã nüxũ ixuxũrüxũ. 10Rü
marü 7 ga ngunexũ nawena ga guma
wapurugu nax yachoũxũ, rü inaxügü ga
nax inanguxũ ga ñaa naane. 11Rü
yexguma Noéaxũ yanguxgu ga 600 ga
taunecü rü wüxi ga tauemacü rü 17 ga
ngunexũ, rü yema ngunexũgutama nixĩ
ga yawáixũchiügüxũ ga dexá ga
mártamawa rü yawãxnaxũgüxũ ga dexá
ga daxũguxũ i naanewa. 12Rü 40 ga
ngunexũ rü 40 ga chütaxũ napuecha ga
ñaa naanewa. 13Rü marü 7 ga ngunexũ
naxũpa nax inanguxũ ga ñaa naane rü
yematama ngunexũgu nixĩ ga Noé ga
yaxüexũ nagu ga guma wapuru
tümamaxã ga naxma̱x rü namaxã ga
guma tomaepü̱x ga nanegü ga Chéũ rü
Cáũ rü Yafé rü tümamaxã ga guxema
tomaepü̱x ga nanea̱xgü. 14Rü yexguma
nagu yachoũgu ga guma wapuru, rü
nichoũ ta ga naguxũraũxũ ga naexũgü
ga naixnecücüa̱x, rü naexũgü i naxũna
ixĩgüxũ, rü naguxũraũxũ ga naexũgü ga
waixümüanegu nügü itúgüxũ rü
naguxũraũxũ ga werigü. 15Rü guxũma
ga yema naexũgü rü wüxigu Noémaxã
guma wapurugu nichoũ. Rü taxrechigü
nichoũ ga yema naguxũraũxũ ga
naexũgü rü werigü. 16Rü nawüxiraxũxũ
ga naexũgüwa rü nichoũ ga taxrechigü
rü wüxi ga yatüxũ rü wüxi ga ngexũ,
yerü yemaacü nixĩ ga Tupana ga
Noémaxã nüxũ yaxuxũ. Rü yemawena
rü nüma ga Cori ya Tupana rü
nanawãxta ga ĩa̱x. 17Rü 40 ga ngunexũ
nixĩ ga napuxũ. Rü narübai ga dexá rü
yexguma ga guma wapuru rü
inayangüãchi. 18Rü yema nax yexeraãcü
nabaichigüxũ ga dexá rü guma wapuru
rü ningünagüchigü. 19Rü poraãcü
narüma̱xũchi ga dexá rü yemaca̱x ga
guma ma̱xpũnegü rü woo
máchanexũchigüne rü inayi. 20Rü
yexguma marü yabaixũ̱xgu ga
guxũnema ga ma̱xpũnegü, rü naétü 7 ga
métru nabainagü. 21Rü yemaacü nayue
ga guxũma ga duũxũgü ga ñoma ga
naanewa maxẽxũ. Rü yexgumarüxũ ta
nayue ga werigü, rü naxũnagü, rü
naexũgü ga naixnecücüa̱x, rü yema
naxtanecamaxã nügü itúgüxũ. 22Rü
yemaacü nayue ga guxũma ga ta̱xacü ga
dauxchitawa yexmagüxũ rü maxũãxũ rü
ingũãcüüxũ. 23Rü Noé rü guxũma ga
guma wapuruwa yexmagüxũicatama
namaxẽ. Natürü guxũma ga yema togü
ga tama wapuruwa yexmagüxũ rü
nayue ga duũxũgü, rü naexũgü, rü

naxũ̃nagü, rü werigü, rü naexũ̃gü ga naxtanecamaxã waixümüanegu ixĩxũ̃. [24]Rü 150 ga ngunexũ̃ rü guxũ̃wama inangu ga naane.

Inayacuax ga mucü rü ínixe

8 [1]Natürü ga Tupana rü tama Noéxũ̃ inayarüngüma, rü tama nüxũ̃ inayarüngüma ga guxũ̃ma ga yema naexũ̃gü ga wüxigu Noémaxã wapuruwa yexmagüxũ̃. Rü yemacax ga Tupana rü nayabuanexẽxẽ, rü yema dexá rü inanaxügü ga nax íyaxexũ̃. [2]Rü narüwãxtaxũ̃gü ga dexá ga mártamawa yagoxũ̃chiügüxũ̃ rü dexá ga daxũwa iwãxnaxũ̃güxũ̃ rü ínayachaxãchi ga nax napuxũ̃. [3-4]Rü yexguma ga yema dexá rü ínixechigü. Rü 150 ga ngunexũ̃guwena rü marü poraãcüxüra ínixechigü ga dexá. Rü meama norü 7 ga tauemacüarü 17 arü ngunexũ̃gu rü guma wapuru rü maxpṹne ga Araráxwa nayaxũx rü yexma ínixexũ̃. [5]Rü ínixechigü ga dexá rü 3 ga tauemacüguwena rü nangox ga maxpṹnetapexegü. [6]Rü 40 ga ngunexũ̃guwena rü Noé nayawãxna ga wüxi ga norü ĩãx ga guma wapuru. [7]Rü ínanamuxũchi ga wüxi ga ngurucu, natürü yema ngurucu rü nu ne nanañamare yerü taũta nipaane. [8]Rü yemawena ga Noé rü wüxi ga muxtucuxũ̃ ínamuxũchi nax nüxũ̃ nacuáxũ̃cax rü ngoxi marü yapaane. [9]Natürü ga guxema muxtucu rü wenaxarü wapurucax tatáegu yerü taxuguma tayarüwaxéga, yerü taũtama aixcüma ínixexechi ga dexá. Rü yemacax ga Noé rü tümacax ínaxuxuchimexẽ rü wenaxarü wapurugu tüxũ̃ nimucuchi. [10]Rü to ga 7 ga ngunexũ̃ ínananguxẽxẽ, rü yemawena rü wenaxarü muxtucuxũ̃ ínamuxũchi. [11]Rü yexguma marü nachütachaũ̃gu rü ítangu ga guxema muxtucu. Rü tümapaguegu wüxi ga oríbuchacüxü yéma ne tange. Rü yemawa nüxũ̃ nacuax ga Noé ga marü nax yapaanechigüxũ̃. [12]Rü wenaxarü 7 ga ngunexũ̃ ínananguxẽxẽ rü yemawena rü wenaxarü tüxũ̃ ínamuxũchi ga guxema muxtucu. Natürü ga guxema muxtucu rü marü tama tatáegu. [13]Rü yexguma Noéaxũ̃ nayexmagu ga 601 ga norü taunecü, rü marü nipaane. Rü 29 ga ngunexũ̃ ngupetüxguwena rü Noé ínanangegü ga guma wapuru nax yéma ínadaxuchixũ̃cax. Rü nüxũ̃ nadau ga marü nax yapaanexũ̃. [14]Rü norü taxre ga tauemacüarü 27 arü ngunexũ̃gu rü marü aixcüma nipaane. [15-16]Rü yexguma ga Tupana rü Noéxũ̃ ñanagürü: —¡Ínaxüe ya yima wapuruwa tümamaxã ya cuxmax rü cunegü rü cuneãxgü! [17]¡Rü ngẽxgumarüxũ̃ ta i guxũ̃ma i naexũ̃gü, rü naxũ̃nagü, rü werigü, rü ngẽma naxtanecamaxã waixümügu ixĩxũ̃ i cumaxã ngẽxmagüxũ̃, rü ínamuũ̃ nax guxũ̃wama naxĩxũ̃cax rü ngẽmaãcü nügü nax yamuxẽẽxũ̃cax rü napaxẽẽgüaxũ̃cax i naane! —ñanagürü. [18]Rü yexguma ga Noé rü naxmax rü nanegü rü naneãxgü rü ínachoxũ̃ nawa ga guma wapuru. [19]Rü yexgumarüxũ̃ ta ínachoũ̃ ga guxũ̃ma ga naxũ̃nagü, rü naexũ̃gü ga naixnecücüãx, rü werigü, rü guxũ̃ma ga yema naxtanecamaxã ixĩxũ̃. [20]Rü yemawena ga Noé rü Tupanacax nanaxü ga wüxi ga ãmarearü guchicaxũ̃. Rü

nayayaxu ga ñuxre ga yema naxũnagü
rü werigü ga mexũ nax namaxã nüxũ
yacuạxüũxũcạx. Rü Cori ya Tupanacạx
nanadai rü yema ãmarearü guchicawa
ínanagu. 21Rü yexguma Cori ya
Tupanaxũ napaxgu ga yema naema rü
nüma rü namaxã nataãxẽ. Rü ñanagürü:
—Tagutáma wena chixexũ namaxã
chaxuegu i ñaa naane nagagu i ngẽma
duũxũgü woo yexguma noxritama
chanangọxẽẽgu i ngẽma duũxũgü rü
chixexũguxicatama narüxĩnüe. Rü
ngẽxgumarüxũ ta tagutáma wena
chanadai i guxũma i naexũgü i ngẽma
ñụxma namaxã chaxüxũrüxũ. 22Rü
ñụxma i ñaa naane nangexmaxũ rü
tagutáma inarüxo nax natoegüxũ i
duũxũgü rü yaxoxũ i nanetügü. Rü tá
nangexma i naianexũ rü gáuanexũ, rü tá
nayima ya mucü rü taunecü, rü
ngunexũ rü chütaxũ —ñanagürü.

Tupana rü Noémaxã nanaxuegu nax tagutáma wena mucümaxã napoxcueãxũ i duũxũgü

9 1Rü Tupana rü ñaa mexũ ga dexa
Noémaxã rü nanegümaxã naxuegu,
rü ñanagürü: —¡Pimu rü penapaxẽxẽ i ñaa
naane! 2Rü guxũma i naexũgü i ñoma i
naanewa ngẽxmagüxũ rü tá pexũ namuũe.
Rü pexmẹxwa chanangexmagüxẽxẽ i
guxũma i ngẽma ixüüxũ, rü ngẽma
waixümügu ixĩxũ, rü ngẽma márwa
maxẽxũ. 3Rü guxũma i naexũgü i ñaa
naanewa ngẽxmagüxũ rü nanetügü rü
name nax penangõxũ. Erü choma rü marü
pexna chanaxuaxũ i ngẽma. 4¡Natürü
taxũtáma penangõx i ngẽma namachi i
ãgüxũ! Erü yima nagüwa nixĩ i
nangexmaxũ i maxũ. 5-6Rü tá nüxna chaca
i ngẽma duũxũ i texéxũ imáxũ rü ngẽma
naexũ i wüxíxexũ imáxũ. Rü wüxichigü i
duũxũ rü tá nüxna chaca naxcạx i
tümaarü maxũ ya namücü. Rü ngẽxguma
texé wüxi ya duẽxẽxũ imạxgu, rü nüma rü
tá to i duũxũ nayamạx erü tüxũ nimạx ya
yíxema Tupana nügüraxũãcü tüxũ ũxe.
7Natürü i pemax ¡rü pimuxacü rü
penapaxẽxẽ i ñaa naane namaxã i
pexacügü rü petaagü! —ñanagürü. 8Rü
yexguma ga Tupana rü Noéxũ rü
nanegüxũ ñanagürü: 9-11—Dücax, choma
rü pemaxã rü petaagümaxã chanaxuegu,
rü guxũma i ngẽma werigü rü naxũnagü
rü naexũgü i pemaxã yima wapuruwa
íchoũxũmaxã chanaxuegu rü tagutáma
wena mucümaxã chanadai i guxũma i
tạxacü i ñaa naanewa maxẽxũ. Rü
ngẽmacạx tagutáma wena nangexma ya
wüxi ya mucü ya taxüchicü ya nadaicü i
guxũma i tạxacü i ñoma i naanewa
maxẽxũ. Rü ngẽma chorü uneta rü
tagutáma naxüchicüxü. 12Rü ñaa tá nixĩ i
norü cuạxruxũ i ngẽma chorü uneta i
guxũgutáma ngẽxmaechaxũ i pemaxã rü
guxũma i naexũgümaxã chaxueguxũ. 13Rü
dücax, rü caixanexũwa tá chanangọxẽxẽ
ya yima chorü chirapa nax yimawa nüxũ
pecuáxũcạx nax aixcüma yixĩxũ i ngẽma
pemaxã rü guxũma i ñoma i naanewa
maxẽxũmaxã chaxueguxũ. 14Rü
ngẽxguma daxũwa chanangọxẽẽgu i
caixanexũ, rü yima chirapa rü ngẽma tá
nangọx. 15Rü ngẽxguma tá nüxna
chacuạxãchi ga yema pemaxã rü guxũma i
naexũgümaxã chaxueguxũ nax tagutáma
wena nangexma ya wüxi ya mucü ya
taxüchicü ya pexũ daicü —ñanagürü.
……

Torre ga máchanexũ̃chine ga Babéwa naxügüne

11 [1]Rü yexguma ga guxũ̃ma ga duũ̃xũ̃gü rü wüxitama ga nagawa nidexagü. [2]Rü ínachoxũ̃ nawa ga yema naane ga üa̱xcü ne ũxũ̃waama yexmaxũ̃. Rü nawa nangugü ga wüxi ga nachica ga metachinüxũ̃ ga Chináxanewa yexmaxũ̃. Rü yexma naxãchiũ̃gü. [3-4]Rü wüxi ga ngunexũ̃gu rü nügümaxã nidexagü rü ñanagürügü: —¡Ngĩxã tanaxü ya wüxi ya ĩane rü wüxi i torre i máchanexũ̃chixũ̃ i daxũguxũ̃ i naanewa nguxũ̃! Rü ngẽmaãcü tá nata i tachiga rü wüxiwa tangexmagü rü taxũtáma yigüna tixĩgachi —ñanagürügü. Rü yemaca̱x nutachicüxü mucüma ga ladríyu nanaxügü rü ñu̱xũchi ínanagu. Rü ceméũ̃tucharachicüxü rü o̱xwüchara nixĩ i norü ladríyuarü ñaxcuruxũ̃. Rü yemaacü ladríyumaxã nanaxügü ga yema torre ga daxũguxũ̃ ga naanewa nguxchaxũ̃xũ̃. [5]Natürü nüma ga Cori ya Tupana rü ínarüxĩ nax íyadauãxũ̃ca̱x ga guma ĩane rü yema torre ga duũ̃xũ̃gü íxügüxũ̃. [6]Rü nügüãẽwa ñanagürü: —Ñaa duũ̃xũ̃gü rü wüxiwatama nangexmagü rü wüxitama i nagawa nidexagü. Rü ngẽmaca̱x nixĩ i naxügüãxũ̃ i ñaa puracü. Rü ñu̱xma rü nataxuma i ta̱xacü i tá íyachaxãchigüxẽẽxũ̃ nax nüxũ̃ naxoexũ̃ca̱x i ngẽma. [7]¡Rü ngĩxã ítarüxĩgü nax naguxũ̃raũ̃xũ̃ i nagawa yadexagüxẽẽchigüxũ̃ca̱x nax tama nügüga nacua̱xgüxũ̃ca̱x i ngẽma duũ̃xũ̃gü! —ñanagürü. [8]Rü yemaacü nixĩ ga Cori ya Tupana ga guxũ̃ ga naanegu nawooneãxũ̃ ga yema duũ̃xũ̃gü. Rü yemaacü nüxũ̃ narüxoe ga nax naxügüãxũ̃ ga guma ĩane. [9]Rü guma ĩane rü Babégu naxãéga yerü yema nachicawa nixĩ ga Cori ya Tupana nango̱xẽẽxũ̃ ga muxũ̃ma ga toraxũ̃xũ̃ ga naga nax to ga nagawachigü yadexagüxũ̃ ga ñoma ga naanecüa̱x ga duũ̃xũ̃gü. Rü yemaacü guxũ̃ ga naanegu Tupana nanawoone.

Chéũ̃taagüchiga

[10]Rü ñaagü nixĩ ga nataagü ga Chéũ̃ ga Noé nane. Rü taxre ga taunecü nawena ga guma mucü ga taxüchicü ga yexguma Chéũ̃ nüxũ̃ yexmagu ga 100 ga taunecü, rü nabu ga nane ga Arfacháx. [11]Rü yemawena ga Chéũ̃ rü 500 ga taunecü namaxũ̃ rü nüxũ̃ nayexma ga togü ga nanegü rü naxacügü ga ingexũ̃. [12]Rü Arfacháx rü nüxũ̃ nayexma ga 35 ga taunecü ga yexguma nabuxgu ga nane ga Chéla.

……

[14]Rü Chéla rü nüxũ̃ nayexma ga 30 ga taunecü ga yexguma nabuxgu ga nane ga Ebéx.

……

[16]Rü Ebéx rü nüxũ̃ nayexma ga 34 ga taunecü ga yexguma nabuxgu ga nane ga Peréx.

……

[18]Rü Peréx rü nüxũ̃ nayexma ga 30 ga taunecü ga yexguma nabuxgu ga nane ga Réu.

……

[20]Rü Réu rü nüxũ̃ nayexma ga 32 ga taunecü ga yexguma nabuxgu ga nane ga Cherúx.

……

22Rü Cherúx rü nüxṹ nayexma ga 30
ga taunecü ga yexguma nabuxgu ga
nane ga Nacóx.
……
24Rü Nacóx rü nüxṹ nayexma ga 29
ga taunecü ga yexguma nabuxgu ga
nane ga Taréx.
……
26Rü Taréx rü nüxṹ nayexma ga 70 ga
taunecü ga yexguma nabuxgu ga nane
ga Abráũ̃. Rü gumawena nabue ga
nanegü ga Nacóx rü Aráũ̃.

Taréxtaagü

27Rü ñaa nixĩ ga nataagü ga Taréx. Rü
nüma ga Taréx rü nüxṹ nayexma ga
tomaepü̱x ga nanegü. Rü Abráũ̃ rü
Nacóx rü Aráũ̃ nixĩ. Rü nüma ga Aráũ̃
rü Loxnatü nixĩ. 28Rü guma Aráũ̃ rü
ĩane ga Ur ga Cadéaanewa yexmanegu
nayu. Rü nanatüxũ̃pa nayu nagutama ga
guma ĩane ga nagu nabuxũ̃ne. 29Rü
Abráũ̃ rü Saraímaxã naxãxma̱x rü Nacóx
ga Mílcamaxã. Rü ngĩma ga Mílca rü
Aráũacü ga Íscaeya̱x iyixĩ. 30Natürü ga
Saraí rü taguma ixãxacü. 31Rü Taréx rü
ĩane ga Urwa ínaxũxũ ga Cadéaanewa
nax Canaáũ̃anewa naxũxũ̃ca̱x. Rü yéma
nanaga ga nane ga Abráũ̃ rü nataxa ga
Lox rü nanea̱x ga Saraí. Rü yexguma
guma ĩane ga Aráũwa nangugügu rü
yexma naxãchiũ̃gü. 32Rü guma ĩanegu
nixĩ ga nayuxũ̃ ga Taréx ga yexguma
205 ga taunecü nüxṹ yexmagu.

Tupana rü Abráũ̃ca̱x naca

12 1Rü wüxi ga ngunexũ̃gu ga Cori
ya Tupana rü Abráũ̃xũ̃
ñanagürü: —¡Ínaxũxũ nawa i ngẽma
curü naane, rü ngẽ́ma nawogü i
cutanüxũ̃gü! ¡Rü ngẽ́ma nata̱x ya
cunatüpata nax ngẽma naane i choma tá
cuxũ̃ chawéxũ̃wa cuxũxũ̃ca̱x! 2Erü tá
nüxũ̃ charüngũ̃xẽxẽ i cutaagü nax
yamuxũ̃ca̱x rü wüxi i taxũ̃ i nachixũ̃ane
nawa ngóxũ̃ca̱x. Rü tá mexũ̃ cumaxã
chaxuegu rü tá cuxũ̃ chatachigaxẽxẽ. Rü
cugagu tá mexũ̃ nayauxgü i togü. 3Rü
mexũ̃ namaxã tá chaxuegu i ngẽma
duũ̃xũ̃gü i mexũ̃ cumaxã uegugüxũ̃. Rü
chixexũ̃ tá namaxã chaxuegu i ngẽma
duũ̃xũ̃gü i chixexũ̃ cumaxã uegugüxũ̃.
Rü cugagu tá nixĩ i mexũ̃ namaxã
chaxueguxũ̃ i guxũ̃ma i duũ̃xũ̃gü i ñoma
i naanewa ngẽxmagüxũ̃ —ñanagürü.
4Rü yemaacü ga nüma ga Abráũ̃ rü
ínaxũxũ ga Aráũwa, yema Cori ya
Tupana namaxã nüxũ̃ ixuxũ̃ãcüma. Rü
nüma rü nüxṹ nayexma ga 75 ga
taunecü ga yexguma yema naanewa
ínaxũxũ̱xgu nax Canaáũ̃anewa
naxũxũ̃ca̱x. 5-6Rü ngĩxũ̃ niga ga naxma̱x
ga Saraí, rü namágü ga Lox rü ta niga.
Rü nayagagü ta ga norü duũ̃xũ̃gü ga
Aráũwa nüxũ̃ yanga̱uxũ̃. Rü
yexgumarüxũ̃ ta nayana ga guxũ̃ma ga
norü yemaxũ̃gü. Rü yexguma
Canaáũ̃anewa nanguxgu ga Abráũ̃, rü
naxüpetü ñu̱xmata Chiquéũ̃ ga ĩanewa
nangu. Rü yema castáñanecü ga uxtüxũ̃
ga Móregu ãégaxũ̃gu naxüchiũ̃. Rü
yexguma rü yema naanegu naxãchiũ̃gü
ga Canaáũ̃tanüxũ̃gü. 7Rü yema
nachicawa rü Cori ya Tupana rü
Abráũ̃ca̱x nango̱x. Rü ñanagürü nüxũ̃:
—Ñaa naane tá nixĩ i cutaagüna
chaxãxũ̃ —ñanagürü. Rü yexguma ga
Abráũ̃ rü yexma Tupanaégagu nanaxü
ga wüxi ga ãmarearü guchicaxũ̃ yerü
yéma naxca̱x nango̱x. 8Rü yemawena rü

ñu̱xũchi yema ínamáxpü̱xanexũ̃waama naxũ ga Betélarü ĩanearü éstewaama, rü yexma naxãchiũ̃. Rü yema nachica rü ĩane ga Betél rü ĩane ga Áiarü ngãxũ̃wa nayexma. Rü yexma nanaxü ga wüxi ga ãmarearü guchica rü yéma nayumüxẽ rü Tupanaarü ngũ̃xẽẽca̱x ínaca. 9Rü inaxũãchi ga Négueanewa rü inape ga ínachütaxũ̃wa rü yemaacü ínixũ ñu̱xmata Négueanewa nangu.

Equítuanewa nayexma ga Abráũ̃

10Rü yexgumaũ̃cüxü rü nangebüane ga guxũ̃ ga yema naanewa. Rü yemaca̱x ga Abráũ̃ rü Equítuanewa naxũ nax yexma yaxãchiũ̃xũ̃ca̱x. Yerü ga noxri ínayexmaxũ̃wa rü poraãcü taiya nüxũ̃ nangu̱x. 11Rü yexguma marü Equítuanewa nanguxchaũ̃gu ga Abráũ̃ rü naxma̱x ga Saraíxũ̃ ñanagürü: —Dücax, choma rü meama nüxũ̃ chacua̱x rü wüxi i nge i mechametüxüchicü quixĩ. 12Rü ngẽxguma ngẽma Equítuanecüã̱x cuxũ̃ daugügu rü ñanagürügü tá: “Ñaa nge rü daa yatüma̱x iyixĩ”, ñanagürügü tá. Rü ngẽxguma rü tá choxũ̃ nima̱xgü rü naxma̱xũ̃ tá cuxũ̃ nigagü. 13Rü ñu̱xma nax mexũ̃ choxũ̃ ngupetüxũ̃ca̱x rü tama cugagu choxũ̃ yama̱xgüxũ̃ca̱x ¡rü namaxã nüxũ̃ ixu nax chaueya̱x nax quixĩxũ̃! —ñanagürü. 14Rü yexguma Equítuanewa nanguxgu ga Abráũ̃, rü ga yémacüã̱xgü rü Saraíxũ̃ nadaugü ga nax namechametüxüchixũ̃. 15Rü yexgumarüxũ̃ ta ga yema nachixũ̃anearü ãẽxgacüarü ngũ̃xẽẽruũ̃gü rü ngĩxũ̃ nadaugü. Rü norü ãẽxgacü ga Faraóũ̃maxã ngĩxũ̃ nayarüxugü ga nax namechametüxüchixũ̃ ga yema nge. Rü ñu̱xũchi naxũ̃tawa ngĩxũ̃ nagagü. 16Rü Saraígagu rü meama Abráũ̃xũ̃ nayaxu ga guma ãẽxgacü. Rü Abráũ̃na nanamugümare ga carnérugü, rü wocagü, rü búrugü, rü caméyugü, rü puracütanüxũ̃ ga yatüxũ̃gü rü ngexũ̃gü. 17Natürü ga Cori ya Tupana rü Saraígagu taxũ̃ ga daaweane naxca̱x ínanguxẽxẽ ga guma ãẽxgacü ga Faraóũ̃ rü natanüxũ̃gü. 18Rü yemaca̱x ga Faraóũ̃ rü Abráũ̃ca̱x nangema rü ñanagürü nüxũ̃: —¿Tü̱xcüũ̃ tama mea cugü quixu rü tama chomaxã nüxũ̃ quixu nax cuxma̱x yixĩxũ̃ i ñaa nge? 19Rü cuma nüxũ̃ quixuxgu rü cueya̱x iyixĩ. ¿Rü ta̱xacü chi ngupetüxũ̃ ega cho̱xma̱xũ̃ ngĩxũ̃ chixĩxẽẽ̱xgu? Rü ngẽma iyixĩ. ¡Rü ngĩxũ̃ iga rü ínaxũxũ i nua! —ñanagürü. 20Rü yexguma ga nüma ga Faraóũ̃ rü norü duũ̃xũ̃güxũ̃ namu nax Equítuanewa ínamuxũchigüãxũ̃ca̱x ga Abráũ̃ wüxigu ngĩmaxã ga naxma̱x rü guxũ̃ma ga norü yemaxũ̃gü.

Nügüna nixĩgachi ga Abráũ̃ rü Lox

13 1Rü yexguma Equítuanewa ínaxũxũ̱xgu ga Abráũ̃ naxma̱xmaxã rü guxũ̃ma ga norü yemaxũ̃maxã, rü wenaxarü Négueaneca̱x natáegu. Rü namágü ga Lox rü nawe narüxũ. 2Rü Abráũ̃ rü poraãcü namuarü yemaxũ̃güã̱xũ̃chi ga úiru rü diẽrumü rü muxũ̃ma ga naxũ̃nagü. 3Rü inaxũãchi ga Négueanewa rü ínayapechigüaxũ̃ãcüma nixũ ñu̱xmata ĩane ga Betélwa nangu. Rü wenaxarü ũ̃paacü nagu naxãchiũ̃xũ̃ ga nachica ga Betél rü Áiarü ngãxũ̃wa yexmaxũ̃wa nangu. 4Rü yema nixĩ ga yema nachica ga ũ̃paacü ãmarearü

guchicaxũ̃ nagu naxüxũ̃. Rü yéma
nayumüxẽ rü Cori ya Tupanaarü
ngũ̃xẽẽca̱x ínaca. 5Rü yexgumarüxũ̃ ta
ga Lox rü nanepü ga Abráũ̃rüxũ̃
namuarü yemaxũ̃a̱xũ̃chi. Rü nüxũ̃
nayexma ga muxũ̃ma ga carnérugü, rü
wocagü, rü norü duũ̃xũ̃gü ga naxũ̃tagu
pegüxũ̃. 6Natürü ga yema nachica ga
nawa nayexmagüxũ̃ rü tama ningu ga
nabü naxca̱x ga yema muxũ̃ma ga
naxũ̃nagü. Rü yemaca̱x ga Abráũ̃ rü Lox
rü taxucürüwama wüxiwa nayexmagü,
yerü ga naxũ̃na rü nayangechica. 7Rü
yemaca̱x ga Abráũ̃arü carnéruarü
dauruũ̃gü rü Loxarü carnéruarü
dauruũ̃gü rü tama nügümaxã nataãxẽgü,
rü nügü nadaiũ̃xũ̃. Rü yexgumarüxũ̃ ta
yema naanegu naxãchiũ̃gü ga
Canaáũ̃cüa̱xgü rü Ferechéutanüxũ̃gü.
8Rü yemaca̱x ga Abráũ̃ rü wüxi ga
ngunexũ̃gu Loxmaxã nidexa rü
ñanagürü: —Cuma rü choma rü
yigütanüxũ̃ tixĩgü rü ngẽmaca̱x tama
name nax yigüchi ixaiexũ̃. Rü tama
name nax taxũ̃naarü dauruũ̃gü rü nügü
nax nadaiechaxũ̃. 9Rü dücax, rü ngẽma
nixĩ i guxũ̃ma i ñaa naane nax cuma
nüxũ̃ quidaugüxũ̃ca̱x rü cunayaxuxũ̃ca̱x i
ngẽma cuxũ̃ ngúchaũ̃xũ̃. Rü ngẽmaãcü
tá yigüna tixĩgachi. Rü ngẽxguma cuma
nórtewaama cuxũxchaũ̃gu, rü choma rü
tá súrwaama chaxũ. Natürü ngẽxguma
cuma súrwaama cuxũxchaũ̃gu, rü choma
rü tá nórtewaama chaxũ —ñanagürü.
10Rü yexguma ga Lox rü natü ga
Yudáũ̃pechinügu nidau, rü nüxũ̃ nadau
ga nax nabacaxũ̃ ga maxẽgü ñoma
Tupana inatoxũ̃rüxũ̃, rü poraãcü
nadexáãxũ̃ ga yema naane ñu̱xmata
guma ĩanexacü ga Choáwa nangu. Rü
Equítuanerüxũ̃ nixĩ ga nax
nameanexũ̃chixũ̃. (Rü yemaacü nixĩ ga
noxri taxũta Cori ya Tupana ínaguxgu
ga guma ĩanegü ga Chodóma rü
Gomóra.) 11Rü yexguma ga Lox rü
nanayaxu ga guxũ̃ma ga yema naane ga
Yudáũ̃pechinüwa üxũ̃. Rü yemaacü
yema naane ga noxri nawa
nayexmagüxũ̃arü éstewaama naxũ. Rü
yemaacü nixĩ ga Abráũ̃ rü Lox ga
nügüna yaxĩgachixũ̃. 12Rü nüma ga
Abráũ̃ rü yexmatama Canaáũ̃gu
naxãchiũ̃, rü Lox rü guma ĩanegü ga
Yudáũ̃pechinüwa yexmagünegu
nayaxãchiũ̃ ga Chodómaarü
ngaicamána. 13Rü guma ĩanewa nixĩ ga
guxũ̃ma ga duũ̃xũ̃gü ga
yachixecümaxüchixũ̃ rü poraãcü chixexũ̃
naxügüxũ̃ ga Tupanape̱xewa. 14Rü
yexguma marü yaxũgachixgu ga Lox, rü
Cori ya Tupana rü Abráũ̃maxã nidexa rü
ñanagürü: —¡Ngẽma ícuchixũ̃watama rü
mea guxũ̃gu nadawenü i nórtegu rü
súrgu rü éstegu rü oéstegu! 15Rü choma
rü tá cuxna chanaxã i guxũ̃ma i ngẽma
naane i nüxũ̃ cudauxũ̃. Rü guxũ̃gutáma
cuxrü rü cutaagüarü tá nixĩ. 16Rü choma
rü tá chayamuxẽxẽ i cutaagü rü ñoma
naxnücüte̱xerüxũ̃ tá namuxũchi. Rü
ngẽmaãcü taxwéxetáma tayaxugü i
ngẽma cutaagü. 17¡Rü inachi rü nagu
rüxũ i guxũ̃ma i norü ma̱x rü norü
tatachinü i ñaa naane! Erü choma rü tá
cuxna chanaxã —ñanagürü. 18Rü
yexguma ga Abráũ̃ rü inaxũãchi. Rü
Máũ̃rearü castáñanecügu nayaxãchiũ̃ ga
ĩane ga Ebróũ̃arü ngaicamána. Rü
yexma nanaxü ga wüxi ga ãmarearü
guchica nax yéma Cori ya Tupanaxũ̃
yacua̱xüũ̃xũ̃ca̱x.

Abráũ̃ rü Loxũ̃ nayapu

14 [1]Rü yexguma Máũ̃regu naxãchiũ̃gu ga Abráũ̃, rü Aũ̃rafé rü ĩane ga Chináxarü ãẽxgacü nixĩ, rü Arióx rü ĩane ga Eracháxarü ãẽxgacü nixĩ, rü Quedoraumé rü ĩane ga Eláũ̃arü ãẽxgacü nixĩ, rü Tidá rü ĩane ga Goĩarü ãẽxgacü nixĩ. [2]Rü guxũ̃ma ga yema ãẽxgacügü rü nügü nadai namaxã ga Berá ga ĩane ga Chodómaarü ãẽxgacü, rü Bícha ga ĩane ga Gomóraarü ãẽxgacü, rü Chiná ga ĩane ga Ádmaarü ãẽxgacü, rü Chemebéx ga ĩane ga Cheboíũ̃arü ãẽxgacü, rü norü ãẽxgacü ga ĩane ga Belá ga Choágu ãégane.
……
[11]Rü yema rüporamaegüxũ̃ ga ãẽxgacügü rü nayana ga guxũ̃ma ga Chodóma rü Gomóracüãxgüarü nabü rü yemaxũ̃gü. Rü yemaacü ínixĩ. [12]Rü guma Lox ga Abráũ̃mágüxũ̃ rü ta nigagü wüxigu namaxã ga guxũ̃ma ga norü yemaxũ̃gü, yerü nüma rü ta Chodómacüãx nixĩ. [13]Natürü nayexma ga wüxi ga yatü ga iñaxũ̃ rü Abráũ̃ ga Ebréutanüxũ̃ ixĩcümaxã nüxũ̃ nayarüxu ga yema ngupetüxũ̃. Rü nüma ga Abráũ̃ rü Máũ̃re ga Amaréu ixĩcüarü castáñanecügu naxãchiũ̃ ga yexguma. Rü nüma ga Máũ̃re rü Ecúenexẽ rü Anéxenexẽ nixĩ. Rü nümagü rü Abráũ̃étüwa naxügü. [14]Rü yexguma Abráũ̃ nüxũ̃ cuãxgux ga namágü ga Loxũ̃ nax yayauxgüxũ̃, rü nanaxĩtaquẽxexẽxẽ ga norü duũ̃xũ̃gü ga naxũ̃tawa yaexũ̃. Rü 318 ga yatügü nixĩ ga guxũ̃wama. Rü yemamaxã inaxũ̃achi nax yema ãẽxgacügüwe nax nangẽgüxũ̃cãx. Rü guma ĩane ga Dáũ̃gu nüxũ̃ nayangau. [15]Rü yemaarü chütaxũ̃gu rü Abráũ̃ rü norü duũ̃xũ̃gümaxã yema ãẽxgacügüxũ̃ ínayabãixgü. Rü nawe ningẽxũ̃tanü ñũxmata Óbaarü ĩane ga Damácuarü nórtewa yexmanewa nangugü. [16]Rü nüxna nanapuxũ̃ ga guxũ̃ma ga yema yanaxũ̃. Rü yemaacü ga Abráũ̃ rü namágü ga Loxũ̃ nayapu wüxigu namaxã ga guxũ̃ma ga norü yemaxũ̃gü. Rü yexgumarüxũ̃ ta tüxũ̃ napuxũ̃ ga guxema ngexegü rü guxema tõxguãx ga duẽxẽgü.

Melquisedé rü mexũ̃ Abráũ̃maxã naxuegu

[17]Rü yexguma Abráũ̃ yabuxmüxẽẽgu ga Quedoraumé rü yema togü ga namücügü ga ãẽxgacügü, rü nüma ga Abráũ̃ rü napatacãx natáegu. Rü yexguma Chabéarü doxrae ga Ãẽxgacüarü Doxraegu ãégaxũ̃wa nanguxgu ga Abráũ̃ rü guma Chodómaarü ãẽxgacü rü Abráũ̃cãx yéma niña nax norü taãxẽmaxã nayauxãxũ̃cãx. [18]Rü Melquisedé ga ĩane ga Charéũ̃arü ãẽxgacü ga Tupana ya guxũ̃étüwa ngẽxmacüarü chacherdóte rü yematama namawa Abráũ̃na nanaxã ga paũ rü bínu. [19-20]Rü ñaa oremaxã mexũ̃ Abráũ̃maxã naxuegu rü ñanagürü:
—¡Tupana ya guxũ̃étüwa ngẽxmacü i daxũguxũ̃ i naanearü üruxũ̃ rü ñoma i naanearü üruxũ̃ rü poraãcü mexũ̃ cuwa naxũx! ¡Rü namecümaxũ̃chi ya Tupana ya guxũ̃étüwa ngẽxmacü ya curü uanügüxũ̃ cuxũ̃ rüporamaexẽẽxcü!
—ñanagürü. Rü yexguma ga Abráũ̃ rü Melquisedéna nanaxã ga norü diézmo natanüwa ga yema yemaxũ̃gü ga wenaxarü napuxũ̃xũ̃. [21]Rü yexguma ga

guma Chodómaarü ãẽxgacü rü Abráũxũ
ñanagürü: —¡Choxna namugü i ngẽma
chorü duũxũgü, natürü ngẽma
ngẽmaxũgü rü cuxrüxũ yixĩ!
—ñanagürü. 22-23Natürü ga Abráũ rü
nanangãxũ rü ñanagürü: —Choma rü
marü Cori ya Tupana ya guxũétüwa
ngẽxmacü i daxũguxũ i naanearü üruxũ
rü ñoma i naanearü üruũmaxã nüxũ
chixu rü taxuxũtáma i tạxacü choxrüxũ
chayaxu i ngẽma cuxrü ixĩxũ, rü bai ya
wüxi ya tünüta, rü bai i wüxi i
chapatutụxü, nax tagutáma choxũ
quixuxũcạx nax cugagu yixĩxũ nax
chamuarü ngẽmaxṹáxũ —ñanagürü.
……

Tupana rü Abráũmaxã inaxuneta rü tá poraãcü nüxũ narüngũxẽẽ

15 1Rü yemawena rü wüxi ga
chütaxũgu rü Cori ya Tupana
rü Abráũxũ nüxũ nadauxẽxẽ ga wüxi ga
ẽxũguxũ ga taguma nüxũ nadauxũ rü
namaxã nidexa rü ñanagürü nüxũ:
—¡Taxucạxma cumuũ, Pa Abráũ! Erü
choma nixĩ i curü poxũruxũ. Rü ngẽma
ngũxẽẽ i tá cuxna chaxãxũ rü tá
nataxüchi. 2-3Natürü ga Abráũ rü Cori
ya Tupanaxũ nangãxũ rü ñanagürü
nüxũ: —¿Tạxacüwa choxṹ name i
ngẽma ngũxẽẽ i chomaxã nüxũ
quixuxũ? Erü meama nüxũ cucuạx nax
nataxuxũma ya chaune. Rü ngẽmacạx i
ngẽma tá chowena nayaxuxũ i chorü
ngẽmaxũgü rü yimá chorü ngũxẽẽruxũ
ya Erieché ya Damácucüãx tá nixĩ
—ñanagürü. 4Natürü nüma ga Tupana
rü nanangãxũ rü ñanagürü: —Ngẽma tá
cuwena nayaxuxũ i curü ngẽmaxũgü rü
cunexüchi tá nixĩ rü tama wüxi i duũxũ
i to i nachixũanecüãx ixĩxũ —ñanagürü.
5Rü ñụxũchi ga Cori ya Tupana rü
düxétüwa Abráũxũ naga, rü ñanagürü
nüxũ: —¡Dücax, mea daxũgu nadawenü
rü yaxugü ya ẽxtagü ega cuxṹ
natauxchaxgu nax cuyaxugüxũ! Rü
ngẽxgumarüxũ tá ta nixĩ nax namuxũ i
cutaagü —ñanagürü. 6Rü Abráũ rü Cori
ya Tupanaaxṹ nayaxõ, rü yemacạx nixĩ
ga Tupana ga namaxã naxueguãxũ nax
aixcümacü yixĩxũ. 7Rü Tupana rü
ñanagürü nüxũ: —Choma nixĩ i Cori ya
Tupana chixĩxũ. Rü choma nixĩ ga cuxũ
íchamuxũchixũ ga Urwa ga
Cadéucüãxgüarü ĩanewa nax cuxna
chanaxãxũcạx i ñaa naane nax
guxũgutáma cuxrü yixĩxũcạx
—ñanagürü. 8Rü yexguma ga Abráũ rü
Cori ya Tupanaxũ nangãxũ rü ñanagürü:
—¿Ñuxãcü tá nüxũ chacuáxũ nax
aixcüma choxrü tá yixĩxũ i ñaa naane?
—ñanagürü. 9Rü Tupana nanangãxũ rü
ñanagürü: —¡Nua naga i wüxi i woca rü
wüxi i cábra rü wüxi i carnéru i
tomaepụxarü taunecüãxchigüxũ! ¡Rü
nua naga ta i wüxi i muxtucu rü
ñụxũchi wüxi i naxacü! —ñanagürü.
10Rü yexguma ga Abráũ rü yéma
Tupanapẹxewa nanagagü ga guxũma ga
yema naxũnagü. Rü ngãxũgu
nanadategü rü ñụxũchi nügügu
nanangạxgüchipanü. Natürü ga
muxtucugü rü tama nanadategü.
……
13Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü
ñanagürü nüxũ: —Cumaxã nüxũ chixu
rü ngẽma cutaagü rü to i nachixũanewa
tá namaxẽ. Rü ngẽ́macüãxgü rü tá norü
puracütanüxũ nayaxĩgüxẽxẽ. Rü
ngẽmaãcü tá chixri namaxã nachopetü i

400 ya taunecü. [14]Natürü choma rü tá
ta chanapoxcu i ngẽma
nachixũanecüãxgü i chixri cutaagümaxã
chopetüxũ. Rü ngẽmawena rü tá
íchananguxũxẽxẽ i cutaagü, rü tá
namuarü ngẽmaxũãxgü i ngẽxguma
ngẽma ínachoxũgu.
……
[16]Rü ngẽxguma 400 ya
taunecüguwena rü cutaagü rü tá ñaa
naanecax nawoegu. Erü ñuxma rü taũta
nawa nangu nax chanapoxcuexũ i
ngẽma duũxũgü i Amoréutanüxũ i
ñuxma ñaa naanegu ãchiũgüxũ
—ñanagürü ga Tupana. [17]Rü yexguma
marü nachütagu rü guxũwama
naxẽanegux, rü ngürüãchi yéma nangox
ga wüxi ga buetare ga üxüãxũ ga yéma
icaixquexũ. Rü nangox ta ga wüxi ga
üxüema ga iyauxraxũ ga yema naxũna
ga rüdategüxũarü ngãxũmachatexewa
gopetüemaxũ. [18]Rü yematama ga
ngunexũgu rü Abráũmaxã inaxuneta rü
ñanagürü nüxũ: —Choma tá cutaagüna
chanaxã i guxũma i ñaa naane i
Equítuanearü natüwa inaxügü rü
ñuxmatáta ngẽma natü i Eufrátewa
nangu —ñanagürü.
……

Agá rü ngĩne ga Ismaé

16 [1]Rü Saraí rü taguma nüxũ
ixãxacü ga guma ngĩte ga
Abráũ. Natürü ngĩxũ iyexma ga wüxi ga
ngĩxũtaxũ ga Equítuanecüãx ga Agágu
ãégacü. [2-3]Rü yemacax ga Saraí rü
Abráũxũ ngĩgürügü: —Dücax, Pa
Chomücüx, Cori ya Tupana rü tama
nanaxwaxe nax chaxãxacüxũ. Rü
ngẽmacax cumaxã nüxũ chixu nax
ngĩmaxã cumaxũxũ i ngẽma chauxũtaxũ
i Agá. Rü bexmana ngẽmawa tá choxũ
nangexma i chaunegü —ngĩgürügü. Rü
Abráũ rü Saraíaxũ nanayaxu ga yema
namaxã nüxũ yaxuxũ. Rü yexguma ga
Saraí rü yema Equítuanecüãx ga Agácax
ica rü Abráũna ngĩxũ imu naxmaxũ. Rü
marü 10 ga taunecü Canaáũanewa
nayexmagü ga yexguma yema
ngupetügu. [4]Rü yexguma ga Abráũ rü
Agámaxã namaxũ rü nüxũ ixãxacü.
Natürü yexguma ngĩgü yacuaxãchigu ga
nax naxãxacüxũ rü ngĩrü chiũrapexewa
ngĩgü íirüta rü tama ngĩrü chiũraga
ixĩnüchaũ. [5]Rü yemacax ga Saraí rü
Abráũxũ ngĩgürügü: —Cugagu nixĩ i
Agá i tama chauga naxĩnüxũ rü ngĩgü
ínataxũ. Chomatama nixĩ ga cuxna
ngĩxũ chamuxũ rü ñuxma nax
naxãxacüxũ rü choxũ irüyexerachaũ. Rü
Cori ya Tupana tá nixĩ ya nüxũ ixucü rü
texégagu yixĩxũ nax ngẽma ngupetüxũ
rü cugagu rüexna chaugagu
—ngĩgürügü. [6]Rü yexguma ga Abráũ rü
ngĩxũ nangãxũ rü ñanagürü: —Dücax,
cuxmexwa ingexma i ngẽma cuxũtaxũ.
¡Rü cuma cunaxwaxexũãcüma ngĩmaxã
naxü! —ñanagürü. Rü yexguma ga Saraí
rü inaxügü ga Agáxũ nax yamaxũũxũ.
Rü yemachaxwa ga Agá rü düxwa iyaxũ.
[7]Natürü wüxi ga Tupanaarü orearü
ngeruxũ i daxũcüãx rü ínachianexũgu
ngĩxũ nangau naxũtagu ga guma
bairawe ga chianexũ ga Chúwa daxũ ga
namacüwawa yexmacü. [8]Rü ngĩxna
naca rü ngĩxũ ñanagürü: —¿Pa Agá i
Saraíxũtaxũx, ngextá ne cuxũ rü ngextá
cuxũ i ñuxmax? —ñanagürü. Rü ngĩma
rü inangãxũ rü ngĩgürügü: —Chixũ
ngĩxna i chorü chiũra i Saraí

—ngĩgürügü. 9Rü yexguma ga yema
Tupanaarü orearü ngeruxũ i daxũcüa̱x
rü ñanagürü ngĩxũ: —¡Curü chiũraca̱x
natáegu rü ngĩga naxĩnü i guxũma i
ta̱xacü i cuxũ namuxũwa! —ñanagürü.
10Rü ñanagürü ta ngĩxũ: —Rü tá yexera
chayamuxẽxẽ i cutaagü rü ngẽmaãcü
düxwa taxucürüwa texé tayaxugü.
11Ñu̱xma rü cuxãxacü rü yatüxũ tá nixĩ.
Rü Ismaégu tá cunaxüéga, erü Cori ya
Tupana rü marü nüxũ nacua̱x i ngẽma
guxchaxũ i cuxũ üpetüxũ —ñanagürü.
……
13Rü yexguma yema daxũcüa̱xmaxã
yadexa̱xguwena rü Agá rü
ngĩgümaxãtama ngĩgürügü: —Tupana
ya choxũ daucü nixĩ. Rü woo choxũ nax
nadauxũ rü ñu̱xma rü ta chamaxũ
—ngĩgürügü.
……
15Rü yemawena rü Abráũaxṹ
ixíraxacü ga Agá rü Ismaégu nanaxüéga.
16Rü Abráũ nüxṹ nayexma ga 86 ga
taunecü ga yexguma nabuxgu ga Ismaé.

Tupana rü Abráũmaxã inaxuneta

17 1Rü yexguma Abráũ 99 ga
taunecü nüxṹ yexmagu rü Cori
ya Tupana naxca̱x nango̱x rü ñanagürü
nüxũ: —Choma nixĩ ya Tupana ya
guxũétüwa ngẽxmacü chixĩxũ. Rü
chanaxwa̱xe i mea cumaxũ i chope̱xewa.
2Choma rü tá cumaxã ichaxüga rü tá
chayamuxẽxẽ i cutaagü. Rü tá
namuxũchi —ñanagürü. 3-4Rü yexguma
ga Abráũ rü waixümüanegu
nanangücuchi. Rü yoxni ga Tupana rü
nidexachigüama rü ñanagürü: —Ñaãcü
tá nixĩ i cumaxã nax ichaxügaxũ. Rü
cuma tá nixĩ i norü o̱xi quixĩxũ i
muxũtáma i nachixũanecüa̱x i duũxũgü.
5Rü marü taxũtáma Abráũ nixĩ i cuéga.
Rü ñu̱xmacürüwa rü tá Abraáũ nixĩ i
cuéga erü muxũtáma i nachixũanecüa̱x i
duũxũgüarü o̱xi tá cuxũ chixĩxẽxẽ. 6Rü
tá chayamuxẽxẽ i cutaagü rü tá
namuxũchi. Rü ngẽma cutaagü rü
muxũtáma i nachixũanegü nango̱xẽẽgü.
Rü ngẽma cutaagütanüwa tá nangexma
i ãẽxgacügü ixĩgüxũ. 7Rü ngẽma ñu̱xma
tá cumaxã rü cutaagümaxã chaxueguxũ
rü ñaa nixĩ: “Rü choma rü guxũgutáma
curü Tupana chixĩ rü cutaagüarü
Tupana chixĩ. 8Choma rü cuxna rü
nüxna tá chanaxã i guxũma i ñaa
Canaáũane i ñu̱xma nawa cumaxũxũ.
Rü tá guxũgutáma norü naane nixĩ i
cutaagü. Rü choma rü tá norü Tupana
chixĩ”, ñanagürü. 9-10Rü Tupana rü
Abraáũxũ ñanagürü ta: —¡Natürü i
cumax rü cutaagü rü guxũgutáma
peyanguxẽxẽ i ngẽma pemaxã nüxũ
chixuxũ! Rü dücax, chanaxwa̱xe nax
guxãma ya iyatüxe i petanüwa rü
ípewíecha̱xmüũpe̱xechiraũ- güxũ. 11¡Rü
pegü ípewíecha̱xmüũpe̱xechiraũgü! Rü
ngẽmawa tá nango̱x nax aixcüma
peyanguxẽxẽ i ngẽma yigümaxã nüxũ
ixuxũ. 12Rü ñu̱xmaũcüxü rü guxãma ya
iyatüxe ya ngexwaca̱x ixíraxe i
petanüwa rü 8 i ngunexũ tüxṹ
ngẽxmagu rü name nixĩ i
ítawíecha̱xmüũpe̱xechiraũ. Rü
ngẽxgumarüũtama penaxwa̱xe i
ngẽmaãcü penaxü namaxã i guxũma i
perü puracütanüxũ i to i
nachixũanecüa̱xũtawa naxca̱x
petaxegüxũ rü woo nanegü. 13Rü
ngẽmaãcü ya guxãma i pema rü perü
duũxũgü, rü chanaxwa̱xe i pegü

ípewíechạxmüũpẹxechiraũgü. Rü
ngẽmaãcü guxũgutáma pexenewa
nangọx nax aixcüma peyanguxẽẽxũ i
ngẽma yigümaxã nüxũ ixuxũ. 14Natürü
ya yíxema tama tügü
íwíechạxmüũpẹxechiraũxe rü name nixĩ
i noxtacüma pegütanüwa tüxũ
ípetạxüchi erü tama tayanguxẽxẽ i
ngẽma yigümaxã ixunetaxũ —ñanagürü.
15Rü Tupana rü Abraáũxũ ñanagürü ta:
—Rü ngẽma cuxmạx i Saraí, rü marü
taxũtáma ngẽma nixĩ i ngĩéga. Rü
ñụxmaũcüxü rü Sára tá nixĩ i ngĩéga.
16Rü choma rü tá mexũ ngĩmaxã
chaxuegu rü tá cuxṹ ixãxacü. Rü
aixcüma ngẽmaãcü tá ngĩxũ
charüngũxẽẽ. Rü muxũma i
nachixũanegüarü nọxẽ tá iyixĩ. Rü
ngẽma ngĩtaagü rü ĩanegüarü
ãẽxgacügü tá nixĩgü —ñanagürü. 17Rü
yexguma ga Abraáũ rü waixümüanegu
nanangücuchi. Natürü nüxũ
nacugüãcüma nügüãẽwa ñanagürü:
“¿Ẽxna wüxi ya yatü ya 100 ya taunecü
nüxṹ ngẽxmacü rü tá naxãxacüxũ nax
papá yixĩxũcạx? ¿Rü Sára rü tá
naxãxacüxũ nax marü 90 ya taunecü
ngĩxṹ ngẽxmaxũ?” ñaxũgu narüxĩnü ga
naãxẽwa. 18Rü yexguma ga Abraáũ rü
Tupanaxũ ñanagürü: —Chierü mexũ
Ismaémaxã cuxueguxgu —ñanagürü.
19Rü Tupana nanangãxũ rü ñanagürü
nüxũ: —Pa Abraáũx, aixcüma nixĩ i
ngẽma cumaxã nüxũ chixuxũ, rü
cuxmạx i Sára rü tá cuxṹ ixãxacü. Rü
cuma rü Ichaágu tá cunaxüéga. Rü
yimawa tá ningu ga yema cumaxã nüxũ
chixuxũ, rü ngẽmaãcü tá guxũgutáma
nüxũ charüngũxẽẽ i nataagü. 20Rü
ngẽxgumarüxũ ta i Ismaécạx rü marü
cuxṹ chaxĩnü rü yimá rü tá ta mexũ
namaxã chaxuegu. Rü tá nüxũ
charüngũxẽẽ nax yamuxũchixũcạx i
naxacügü rü nataagü. Rü yimá Ismaé tá
nixĩ i nanatü i 12 i ãẽxgacügü i poraexũ.
Rü nataagümaxã tá ichanachixẽxẽ i
wüxi i taxũ i nachixũane. 21Natürü
yema chorü uneta ga cumaxã nüxũ
chixuxũ rü tá ichayadaxẽxẽ nawa ya
cune ya Ichaá i cuxmạx i Sára ngĩne ya
domarüụxcü ya tauemacügu tá bucü i
nai ya taunecügu —ñanagürü. 22Rü
yexguma marü nüxũ nachauxgu ga
Abraáũmaxã nax yadexaxũ ga Tupana,
rü Abraáũna nixũgachi. 23Rü yematama
ngunexũgu nixĩ ga Abraáũ ga nane ga
Ismaéxũ ínawíechạxmüũpẹxechiraũxũ.
Rü yexgumarüxũ ta
ínanawíũchạxmüũpẹxechira- ũgü ga
guxũma ga norü puracütanüxũ ga
naxũtagu buexũ rü guxema tümacạx
nataxexe. Rü yemaacü guxãma ga
yatüxe ga nachiũwa yexmagüe ga nüxṹ
puracüexe rü tüxũ
ínawíũchạxmüũpẹxechiraũ yema
Tupana namaxã nüxũ ixuxũrüxũ.
……

Tupana rü Abraáũmaxã inaxuneta rü tá nüxṹ nangexma ya wüxi ya nane

18 1Rü wüxi ga ngunexũgu
meama tocuchigu rü Cori ya
Tupana rü Abraáũcạx nangọx ga
Máũrearü castáñanecüwa ga yexguma
napataạxwa natoyane ga Abraáũ. 2Rü
nadaunagü ga Abraáũ rü nüxũ nadau ga
tomaepụx ga duũxũ ga napẹxegu
chigṹxũ. Rü yexguma ga nüma rü inachi
rü paxa naxcạx nixũ rü napẹxegu
waixümügu nanangücuchi. 3Rü

ñanagürü: —Pa Corix, cuxũ̃ chacaa̱xũ̃ rü
taxṹ i yaxtacüma íquixũxũ̃. 4Rü
ngẽxguma cuxṹ namexgu rü tá íxraxũ̃ i
dexáca̱x íchaca nax pegü
piyauxgücutügüxũ̃ca̱x. ¡Rü nua
castáñapechitagu paxaãchi perüngũ̃gü!
5Rü ñu̱xma nax nua chopatawa
pengugüxũ̃, rü tá pexũ̃ chachibüexẽxẽ
nax ngẽmaãcü peporaexũ̃ca̱x i namawa
ega ipexĩxgu —ñanagürü. Rü nümagü
nanangãxũ̃: —Marü name
—ñanagürügü. 6Rü yexguma ga Abraáũ̃
rü napatagu nangaxi rü naxma̱x ga
Sáraxũ̃ ñanagürü: —¡Paxa, Pa Ngex, rü
20 i quíru i mexechixũ̃ i arína ta
nayaxu, rü paũ ta naxü! —ñanagürü.
7Rü ñu̱xũchi ga Abraáũ̃ rü wocapṹxũ̃wa
naña. Rü naxca̱x nadau ga yema
rümemaexũ̃ ga wocaxacü. Rü wüxi ga
norü puracütanüxũ̃xũ̃ namu, rü nüma rü
paxa nanaxü ga yema õna. 8Rü
yexgumarüxũ̃ ta ga Abraáũ̃ rü yema
duũ̃xũ̃gü ga naxũ̃tawa ngugüxũ̃na
nanaxã ga quésu rü léche. Rü nüma rü
ínamemare ga nüxna nax naxããxũ̃ ga
ta̱xacü ga nanaxwa̱xegüxũ̃ ga yexguma
castáñatüũ̃wa nachibüeyane. 9Rü
yexguma marü yangugügu ga nax
nachibüexũ̃, rü Abraáũ̃na nacagüe rü
ñanagürügü: —¿Ngecü iyixĩ i cuxma̱x i
Sára? —ñanagürügü. Rü nüma
nanangãxũ̃: —Ngéa chauchiũ̃wa
ingexma —ñanagürü. 10Rü yexguma ga
wüxi ga yema naxũ̃tawa ngugüxũ̃ rü
ñanagürü: —Nai ya taunecügu rü wena
cuxũ̃tagu tá chanaxũane, rü ngẽxguma i
cuxma̱x i Sára rü tá marü ixíraxacü
—ñanagürü. Rü ngĩma ga Sára rü yoxni
bexma nüxũ̃ ixĩnü ga yemaacü nax
yadexaxũ̃, yerü ngĩma rü bexma
Abraáũ̃ca̱xwegu ichi ga ĩã̱xwa. 11Natürü
ga nüma ga Abraáũ̃ rü naxma̱x ga Sára
rü marü nayae. Rü ngĩma ga Sára rü
marü ngĩxna inayarüxo ga nax
nachixewexũ̃nexũ̃. 12Rü yemaca̱x ga
Sára rü tama yaxna namaxã ixĩnü ga
nax nacugüxũ̃, yerü ñaxũ̃gu irüxĩnü:
“¿Ñuxãcü tá ichaxãxacüxũ̃, erü choma
rü chaute rü marü tayaexüchi?” ñaxũ̃gu
irüxĩnü ga ngĩãxẽwa. 13Natürü nüma ga
Cori ya Tupana rü Abraáũ̃xũ̃ ñanagürü:
—¿Tü̱xcüũ̃ ngĩxṹ naxãũchiga i Sára?
¿Ẽ̱xna tama iyaxõ rü tá nax naxãxacüxũ̃
i woo nax nayaxüchichiréxũ̃? 14¿Ẽ̱xna
nangexma i ta̱xacü i Cori ya Tupanaaxṹ
guxchaxũ̃ nax naxüãxũ̃? Rü nai ya
taunecügu rü aixcüma tá nuxã cuxũ̃tagu
chanaxũane. Rü ngẽxguma i Sára rü tá
marü ixíraxacü —ñanagürü. 15Natürü
ga Sára rü yemaxũ̃ naxĩnügu rü imuũ̃ rü
iyaxãxchaũ̃ nax ngĩxṹ naxãũchigaxũ̃. Rü
yemaca̱x ngĩgürügü: —Tama nixĩ i
chacugüchiréxũ̃ —ngĩgürügü. Natürü
nüma ga Cori rü ngĩxũ̃ nangãxũ̃ rü
ñanagürü: —Ngẽmáacüx, nüxũ̃
chacua̱xama nax cucugüxũ̃ —ñanagürü
ngĩxũ̃.

Abraáũ̃ rü Tupanana nachogü nax tama napoxcuãxũ̃ca̱x ga Chodóma rü Gomóra

16Rü yexguma ga yema duũ̃xũ̃gü ga
Abraáũ̃xũ̃tawa ngugüxũ̃, rü inachigü rü
inaxĩãchi ga Chodómawaama nax
naxĩxũ̃. Rü Abraáũ̃ rü paxaãchi
ínayaxümücü. 17Rü yexguma ga Cori ya
Tupana rü ñaxũ̃gu narüxĩnü: “Name
nixĩ i Abraáũ̃maxã nüxũ̃ chixu i ngẽma
tá chaxüxũ̃. 18Erü nüma tá nixĩ i norü
o̱xi i wüxi i nachixũ̃ane i taxũ̃ rü
poraxũ̃. Rü marü namaxã chanaxuegu

nax nagagu tá nüxũ̃ charüngũ̃xẽẽxũ̃ i
guxũ̃táma i nachixũ̃anegü i ñoma i
naanewa ngẽxmagüxũ̃. 19Rü chomatama
marü chanayaxu nax nanegümaxã rü
nataagümaxã nüxũ̃ yaxuxũ̃ca̱x i ngẽma
chorü mugü nax nümagü i nataagü naga
naxĩnüexũ̃ca̱x rü mexũ̃ naxügüxũ̃ca̱x
nax ngẽmaãcü choma
chayanguxẽẽxũ̃ca̱x i guxũma ga yema
namaxã nüxũ̃ chixuxũ̃", ñaxũ̃gu
narüxĩnü ga Tupana. 20Rü yemaca̱x ga
Cori ya Tupana rü Abraáũ̃xũ̃ ñanagürü:
—Ngẽma duũ̃xũ̃gü i Chodómacüã̱x rü
Gomóracüã̱x, rü nüxũ̃ chaxĩnü i nachiga
nax nachixexüchixũ̃ rü poraãcü pecádu
naxügüxũ̃. 21Rü ngẽmaca̱x tá ngẽma
chaxũ nax íchayadauxũ̃ca̱x rü aixcüma
yixĩ i poraãcü chixexũ̃ naxügüxũ̃ ngẽma
chomaxã nüxũ̃ yaxugüexũ̃rüxũ̃, rü
ngẽmaãcü tá nüxũ̃ chacua̱x —ñanagürü.
22Rü taxre ga yema duũ̃xũ̃gü rü yoxni
inaxĩ nax Chodómawa naxĩxũ̃ca̱x.
Natürü ga Abraáũ̃ rü Cori ya
Tupanamaxã yexma nayachigüãchitanü.
23Rü naxca̱x nixũ rü Cori ya Tupanana
naca rü ñanagürü: —¿Cunada̱i̱xũ̃ tá ta i
ngẽma duũ̃xũ̃gü i mea maxẽxũ̃ wüxigu
namaxã i ngẽma chixexũ̃ ügüxũ̃? 24Rü
ngẽxguma chi nangexmagu i 50 i
duũ̃xũ̃gü i mea maxẽxũ̃ nawa ya yima
ĩane ¿rü chi cunadaiamaxũ̃ rü
taxũchima nüxũ̃ cungechaũ̃xũ̃ i ngẽma
ĩanecüã̱x nagagu i ngẽma 50 i duũ̃xũ̃gü
i mea maxẽxũ̃? 25Cha̱u̱xca̱x rü tama
name nax cunada̱i̱xũ̃ i ngẽma mea
maxẽxũ̃ i duũ̃xũ̃gü wüxigu namaxã i
ngẽma chixexũ̃ ügüxũ̃, ñoma chi
guxũma naxügüxũ̃rüxũ̃ i ngẽma chixexũ̃.
Rü taxucürüwama ngẽma cuxü erü tama
ngẽmagu curüxĩnü. Rü cuma nixĩ i
guxãarü maxũmaxã icucuáxũ̃ ¿rü tama
ẽxna i ngẽma 50 i mea maxẽxũ̃gagu
nüxũ̃ icurüngümaxũ̃ nax cunada̱i̱xãcuxũ̃
ya yima ĩane? —ñanagürü. 26Rü
yexguma ga Cori ya Tupana rü
Abraáũ̃xũ̃ nangãxũ̃ rü ñanagürü:
—Ngẽxguma chi yima Chodómaarü
ĩanewa nüxũ̃ ichayangauxgu i 50 i
duũ̃xũ̃gü i mea maxẽxũ̃, rü ngẽmagagu
taxũtáma chanapoxcue i ngẽma
ĩanecüã̱x —ñanagürü. 27Natürü ga
Abraáũ̃ rü wenaxarü nüxna nacaama rü
ñanagürü nüxũ̃: —¡Choxũ̃ nangechaxũ̃
nax cuxna chicachigüamaxũ̃! Erü cuma
rü Tupana quixĩ rü choma rü wüxi i
duũ̃xũmare chixĩ. 28Natürü ngẽxguma
chi tama mea yanguxgu i 50 wa nax
nanguxũ̃ i ngẽma duũ̃xũ̃gü i mea
maxẽxũ̃, rü chi 45 icatama i mexũ̃ i
duũ̃xũ̃gü ngẽxmagu ¿rü ngẽma nax
tama mea 50 wa nanguxũ̃ca̱x rü tá
cunapoxcuxũ̃ ya yima ĩane?
—ñanagürü. Rü Cori ya Tupana
nanangãxũ̃ rü ñanagürü: —Ngẽxguma
chi 45 i duũ̃xũ̃gü i mea maxẽxũ̃ ngẽma
ichayangauxgu, rü taxũtáma
chanapoxcu —ñanagürü. 29Natürü ga
Abraáũ̃ rü wenaxarü nüxna nacaama rü
ñanagürü: —¿Natürü ngẽxguma chi 40
icatama ngẽxmagu? —ñanagürü. Rü
nüma ga Cori rü nanangãxũ̃ rü
ñanagürü: —Ngẽma 40 ca̱x rü taxũtáma
chanapoxcue —ñanagürü. 30Natürü ga
Abraáũ̃ rü wenaxarü Tupanana
nicachigü rü ñanagürü nüxũ̃: —Cuxũ̃
chaca̱a̱xũ̃ nax tama chomaxã cunuxũ̃ca̱x
naxca̱x i ngẽma nax yexũ̃cürü cuxũ̃
chachixewexũ̃ ¿natürü ngẽxguma chi 30
icatama ngẽxmagu? —ñanagürü. Rü
nüma ga Cori ya Tupana nanangãxũ̃ rü

ñanagürü: —Woo 30 i duũxũgü i mexũ
ngẽxmagu rü taxũtáma chanapoxcu
—ñanagürü. 31Natürü ga Abraáũ rü
nüxũ nicaaxũchigüama, rü ñanagürü:
—Pa Corix, marü changupetüxüchiama
nax cuxũ chacaaxũ ¿natürü ngẽxguma
chi 20 icatama i duũxũgü i mea maxẽxũ
ngẽxmagu? —ñanagürü. Rü nüma ga
Cori ya Tupana nanangãxũ rü ñanagürü:
—Ngẽma 20 i mea maxẽxũgagu rü
taxũtáma chanapoxcu ya yima ĩane
—ñanagürü. 32Natürü ga Abraáũ rü
wena nüxna nacaama rü ñanagürü:
—Pa Corix ¡taxṹ i chomaxã cunuxũ!
Ñuxica wena cuxna chacaxchaũ, rü
ngẽmawena rü marü taxũtáma cuxũ
chachixewe. ¿Rü taxacü chi cuxüxũ i
ngẽxguma 10 icatama i duũxũgü i mea
maxẽxũ ngẽxmagügu? —ñanagürü. Rü
nüma ga Cori ya Tupana rü ñanagürü:
—Ngẽma 10 gagu rü taxũtáma
chanapoxcu ya yima ĩane —ñanagürü.
33Rü yexguma marü Cori ya Tupana
nüxũ rüchauxgu ga Abraáũmaxã nax
yadexaxũ rü ínixũ. Rü nüma ga Abraáũ
rü napatacax natáegu.

Tupana nayagu ga Chodóma rü Gomóra

19 1Rü yexguma marü
nachütachaxũgu rü yéma
Chodómaarü ĩanewa nangugü ga yema
taxre ga Tupanaarü orearü ngeruxũ i
daxũcüãx. Rü guma ĩanearü ĩãxwa
narüto ga Lox ga ngextá duũxũgü
íngutaquexexũwa. Rü yexguma yema
taxre ga duũxũgüxũ nadauxgu, rü inachi
ga nax nayauxãxũcax. Rü napexegu
waixümügu nanangücuchi. 2Rü
ñanagürü nüxũ: —Pa Corigüx, rü choma
nax perü duũxũ chixĩxũ rü pexna chaxu
nax chauchiũgu pepegüxũ. Rü ngẽma tá
pegü piyauxgücutügü, rü marü name i
moxũ paxmama ipexĩãchi —ñanagürü.
Natürü nümagü rü nanangãxũ rü
ñanagürügü: —Tamoxẽxũchi, rü nuxã
ĩãxtügumare tá tapegü —ñanagürügü.
3Natürü nüma ga Lox rü nüxũ
nicaaxũchigüama, rü yemacax ga
nümagü rü düxwa naga naxĩnüe nax
napatawa naxĩxũcax. Rü yexguma
ĩpatawa nangugügu, rü Lox rü norü õna
ga mexũ namexẽxẽ. Rü paũ ga ngearü
puxẽẽruũáxũ ta naxü. Rü nümagü ga
yema naxũtawa ngugüxũ rü nachibüe.
4Rü yexguma taũta yachocuxgu, rü
yéma naxĩ ga guxũma ga Chodómacüãx
ga yatügü. Rü ngextüxüxũgüwa inaxügü
rü ñuxmata iyaxũwa nangu. Rü nüxũ
ínachoeguãchi ga guma Loxpata. 5Rü
aita naxüeãcüma Loxna nacagüe rü
ñanagürügü: —¿Ngexũgü nixĩ i ngẽma
yatügü i ngewax nua cupatawa
ngugüxũ? ¡Rü ínamuxũ, erü namaxã
tamaxẽchaũ! —ñanagürügü. 6-7Rü
yexguma ga Lox rü ínaxũxũ ga namaxã
nax yadexaxũ natürü meama
naxchaxwa nanawãxta ga norü ĩãx. Rü
ñanagürü nüxũ: —Pa Chomücügüx
¡taxṹ i taxacürü chixexũ pexügüxũ!
8Dücax, choma rü choxṹ ingexma i
taxre i chauxacü i taguma yatüxũ
cuaxcü. Rü ngẽma tá pexna ngĩxũ
chamugü nax pema penaxwaxexũ
ngĩmaxã pexüxũcax. Natürü tama
chanaxwaxe nax taxacürü chixexũ
namaxã pexü i ñaa taxre i yatügü i
nüxna chaxuxũ nax nua chopatawa
nangugüxũ —ñanagürü. 9Rü yexguma
ga nümagü rü Loxũ nangãxũga rü
ñanagürügü: —¡Ixũgachi i ngẽma! ¿Rü

ñuxãcü i cuma nax to i nachixũanecüa̱x
quixĩxũ rü nua toxũ cuyamuchaũxũ? Rü
ña̱xma rü ngẽma taxre i nua toxna
quinuxuxũarü yexera tá cumaxã taxü
—ñanagürügü. Rü yexguma rü Loxna
nayuxgü nax ĩã̱xgu napogüexũca̱x.
10Natürü nümagü ga yema taxre ga
daxũcüã̱x ga Loxpatawa ngugüxũ rü
nachiũgu nanayauxcuchigü, rü ña̱xũchi
nanawãxta ga ĩã̱x. 11Rü
nayangexetügüxẽxẽ ga guxũma ga yema
duũxũgü ga ĩã̱xtüwa yexmagüxũ, rü
yema ingextü̱xüxũwa inaxügü ña̱xmata
yema iyaxũwa nangu. Rü yemaacü
düxwa nipaemare ga nax ĩã̱xca̱x
nadaugüxũ. 12Rü yexguma ga yema
taxre ga orearü ngeruxũ i daxũcüã̱x rü
Loxna nacagüe rü ñanagürügü:
—¿Nangemaxũ i togü i cutanüxũgü i
núma daa ĩanewa? ¡Rü ngẽxguma chi
nangexmagu ya cunegü rüẽxna
cuxacügü rüẽxna cuxã̱xtegü rü ínagaxũ i
nua wüxigu namaxã i guxũma i ta̱xacü i
cuxũ ngẽxmaxũ ya daa ĩanewa, rü
yáxũwa namaxã naxũ! 13Erü tá tayagu
ya daa ĩane. Erü Cori ya Tupana rü
marü tama yaxna namaxã naxĩnü i ñaa
duũxũgü i daa ĩanewa maxẽxũ, rü
ngẽmaca̱x toxũ namu nax tayaguxũca̱x
—ñanagürügü. 14Rü yexguma ga Lox rü
naxũtawa naxũ ga yema naxã̱xtegüchaũ
ixĩgüxũ rü ñanagürü nüxũ: —¡Ipechigü
rü ípechoxũ i nua! Erü Cori ya Tupana
rü tá nayagu ya daa ĩane —ñanagürü.
Natürü ga yema naxã̱xtegüchaũ ixĩgüxũ
rü tama aixcüma nayaxõgü ga yema
namaxã nüxũ yaxuxũ. 15Rü yema marü
nax yangunechaũxũ, rü Loxũ napaxagü
ga yema taxre ga daxũcüã̱x i orearü
ngeruũgü. Rü ñanagürügü: —¡Paxama,
inachi rü tüxũ iga ya cuxma̱x rü ngẽma
taxre i cuxacügü ega cumáxchaxũgu
ngẽxguma tayaguxgu ya daa ĩane!
—ñanagürügü. 16Natürü ga Lox rü
nanuxcüãxẽ, rü yemaca̱x ga yema taxre
ga daxũcüã̱x i orearü ngeruũgü rü
naxmẽx nayayauxãchigü rü namaxã
nixü, yerü Cori ya Tupanaaxũ
nangechaũtümüxũ. Rü yexgumarüxũ ta
ga guxema naxma̱x rü naxacügü rü tüxũ
ínamuxũ ga guma ĩanewa nax tama
tayuexũca̱x. 17Rü yexguma marü guma
ĩanearü yáxũwa nayexmagügu, rü wüxi
ga yema daxũcüã̱x i orearü ngeruxũ rü
ñanagürü: —¡Iña nax tama peyuexũca̱x!
¡Rü taxũtáma cugü íquidau rü
taxuca̱xtáma icuyachiãchi i nua! ¡Rü
yéa ma̱xpũneanewa naña ega tama
cuyuxchaxũgu! —ñanagürü.
……
24Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü
Chodóma rü Gomóraétügu üxüema ga
asúfremaxã ãéũxũ nayixẽxẽ. 25Rü
yemaacü ínanagu ga guma ĩanegü
wüxigu namaxã ga guxũma ga duũxũgü
ga yéma maxẽxũ rü yema nanetügü ga
yéma rüxügüxũ. 26Natürü guxema
naxma̱x ga Lox ga naweama ne ñaxe, rü
tügü ítidau rü yexgumatama
yuxcürapütaxũ tanacaxichi.
……

Ichaáarü buxchiga

21 1Rü nüma ga Cori ya Tupana
rü yema ngĩmaxã nüxũ
yaxuxũãcü Sáragu narüxĩnü, rü
nayanguxẽxẽ ga yema ngĩmaxã
naxueguxũ. 2Rü yemaacü ga Sára rü
ixãxacü nüxũ ga Abraáũ ga yexguma
marü yaxgua̱x yixĩxgu. Rü gumatama

tauemacü ga Cori ya Tupana nagu
unetacügu nabu. 3Rü nüma ga Abraáũ̃
rü Ichaágu nanaxüéga ga guma nane ga
Sárawaũ̃cü. 4Rü yexguma 8 ga ngunexũ̃
nüxṹ yexmagu ga nax naxíraxũ̃, rü
Abraáũ̃ ínanawíechạxmüũ̃pẹxechiraũ̃
yema Tupana namuxũ̃rüxũ̃. 5Rü Abraáũ̃
rü nüxṹ nayexma ga 100 ga taunecü ga
yexguma Ichaá ixíraxgu. 6Rü yexguma
ga Sára rü ngĩãxẽwa ngĩgürügü:
“Tupana choxũ̃ nataãxẽxẽxẽ. Rü
guxãma ya nüxũ̃ cuạxgüxe nax
chaxãxacüxũ̃ rü tá wüxigu chomaxã
tataãxẽgü. 7¿Texé nagu rüxĩnüxũ̃ ga
Abraáũ̃axṹ tá nax chaxãxacüxũ̃? Natürü
marü nüxṹ chaxãxacü i ñụxma i woo
nax marü nayaxüchixũ̃ i nümax”,
ñaxũ̃gu irüxĩnü ga ngĩãxẽwa.

**Agá rü ngĩne ga Ismaémaxã
íitạxüchi ga Abraáũ̃patawa**

8Rü ga õxchana ga Ichaá rü niyachigü,
rü nayamaiegü. Rü yema ngunexũ̃gu rü
wüxi ga taxũ̃ ga peta naxü ga Abraáũ̃.
9Natürü ga Sára rü nüxũ̃ idau ga
Ichaágu nax yadauxcüraxũ̃xũ̃ ga Ismaé
ga Abraáũ̃ nane ga Agá ga
Equítuanecüã̄xwaũ̃cü. 10Rü yexguma ga
Sára rü Abraáũ̃maxã nüxũ̃ iyarüxu rü
ngĩgürügü: —¡Dücax, ínamuxũchi i
ngẽma taxũ̃taxũ̃ nanemaxãx! Erü yimá
chaune ya Ichaá rü taxucạxma i ngẽma
taxũ̃taxũ̃ nanemaxã nangau i curü
ngẽmaxũ̃gü —ngĩgürügü. 11Rü yema
dexa rü poraãcü nüxṹ nangụx ga
Abraáũ̃, yerü nanechiga nixĩ ga yema.
12Natürü ga Tupana rü Abraáũ̃maxã
nüxũ̃ nixu rü ñanagürü: —¡Taxṹ i
cuxoégaãxẽxũ̃ naxcạx ya curü bucü rü
ngĩxcạx i ngẽma cuxũ̃taxũ̃! ¡Rü naxü i
ngẽma Sára cumaxã nüxũ̃ ixuxũ̃! Erü
cutaagü ga cumaxã chaxueguxũ̃ rü
Ichaáwa tá nixĩ i ne naxĩxũ̃. 13Natürü
ngẽma cuxũ̃taxũ̃ ngĩnewa rü tá
ichanachigüxẽxẽ i wüxi i taxũ̃ i
duũ̃xũgütücumü, erü cune nixĩ
—ñanagürü ga Tupana. 14Rü moxũ̃ãcü
ga pạxmamaxũ̃chi rü Abraáũ̃ rü Agána
nanaxã ga paũ rü dexá ga
naxchạxmüũ̃gu ibacuchixũ̃. Rü
Agáétügu nananugü rü yemaacü ngĩne
ga Ismaémaxã ngĩxũ̃ nimu. Rü yéma
ngürüanewa ixũmare ga chianexũ̃ ga
Bechébawa. 15Rü yexguma nagụxgu ga
dexá rü guma ngĩne rü wüxi ga
naitüũ̃gu inamu. 16Rü norü yáxũ̃waxüra
iyarüto, yerü tama nüxũ̃ idauxchaũ̃ ga
ngĩxũ̃tama nax nayuxũ̃. Rü yexguma
yéma natọxgu rü guma ngĩne rü
inanaxügü ga nax naxaxuxũ̃. 17Natürü
ga Tupana rü nüxũ̃ naxĩnü ga guma
bucü ga nax naxaxuxũ̃. Rü wüxi ga
daxũcüã̄x i orearü ngeruxũ̃ rü daxũwa
Agána nacagü rü ñanagürü: —¿Tạxacü
cuxũ̃ nangupetü, Pa Agáx? ¡Taxṹ i
cumuũ̃xũ̃! Erü Tupana rü marü nüxũ̃
naxĩnü i norü axu ya yimá curü bucü i
ngẽma ínaxã́ũ̃xũ̃wa. 18¡Inachi rü íyadau
ya yimá bucü, rü naxmẹxgu iyauxãchi!
Erü choma rü nawa tá ichanachixẽxẽ i
wüxi i taxũ̃ i nachixũ̃ane —ñanagürü.
19Rü yexguma ga Tupana rü Agáxũ̃
nanawẹx ga wüxi ga puchu. Rü ngĩma
rü yéma ixũ, rü inaxüãcu ga yema ngĩrü
dexáchiũ̃ ga naxchạxmüũ̃naxcạx. Rü
ñụxũchi inaxaxexẽxẽ ga Ismaé. 20-21Rü
Tupana rü nüxũ̃ narüngũ̃xẽẽ ga guma
bucü. Rü nüma rü niyachigü. Rü
chianexũ̃ ga Paráũ̃gu nanapexũ̃tanüane.
Rü meama maxgütaexũ̃ cuácü nixĩ. Rü

yexguma nayaxgu, rü naé rü wüxi ga
Equítuanecüãxmaxã inaxüxmax.
……

Tupana rü Abraáũarü õxũ naxü

22 [1]Rü yemawena ga Tupana rü
Abraáũarü õxũ naxü. Rü
naégamaxã nüxna naca. Rü nüma ga
Abraáũ nanangãxũ rü ñanagürü: —Daxe
chixĩ, rü nua changexma —ñanagürü.
[2]Rü Tupana rü ñanagürü nüxũ: —¡Íyaga
ya cune ya Ichaá ya nügümaxã wüxicacü
rü poraãcü nüxũ cungechaũcü! ¡Rü yéa
Moríaanewa namaxã naxũ! Rü
ngẽxguma ngẽma cunguxgu rü
chanaxwaxe i ngẽxma chauxcax
cuyamax rü cuyagu nagu ya yima
maxpũne ya choma tá cumaxã nüxũ
chaxunetane —ñanagürü. [3]Rü moxũãcü
ga paxmamaxũchi rü Abraáũ ínarüda. Rü
üxüta nadaũ nax yemamaxã Tupanacax
yaguaxũcax ga guma nane. Rü ñuxmachi
nanamexẽxẽ ga norü búru rü ínayaga ga
nane ga Ichaá rü taxre ga norü duũxũ.
Rü inaxũãchi nax yema nachica ga
Tupana namaxã ixunetaxũwa naxũxũcax.
[4]Rü yexguma marü tomaepüx ga
ngunexũ iyaxũxgu ga Abraáũ, rü yáxũgu
nüxũ nadau ga yema nachica ga nawa
naxũxũ. [5]Rü yexguma ga Abraáũ rü norü
duũxũgüxũ ñanagürü: —¡Nuxã perücho
namaxã i ñaa búru! Rü daa bucü rü
choma rü tá yéamaxüra taxĩ. Rü ngẽma
tá Tupanaxũ tarücuaxüxũgü, rü
ngẽmawena rü pexcax tawoegu. [6]Rü
Abraáũ nanayauxcüta ga üxü ga
Tupanacax ãmare tá nawa yaguxũ rü
Ichaáétügu nanaxũnagücüta. Rü ñuxũchi
ngĩxũ nayaxu ga cüxchi rü wüxi ga üxü
ga naixũne. Rü wüxigu guma
maxpũnewa naxĩ. [7]Natürü yixcüamaxũra
rü Ichaá rü nanatüna naca rü ñanagürü:
—Pa Papáx —ñanagürü. Rü Abraáũ
nanangãxũ rü ñanagürü: —¿Taxacü
cunaxwaxe, Pa Chaunex? —ñanagürü.
Rü Ichaá nanatüxũ nangãxũ rü ñanagürü:
—Dücax, tüxũ nangexma i üxü rü tüxũ
nangexma ya üxü ya naixũne ¿natürü
ngexũ i ngẽma carnéru i tá iguxũ?
—ñanagürü. [8]Rü nanatü nanangãxũ rü
ñanagürü: —Pa Chaunex, nüma ya
Tupana tá nixĩ ya nüxũ cuácü nax
nangexmaxẽẽãxũ i wüxi i carnéruxacü
nax naxcax yaguxũ —ñanagürü. Rü
yemaacü wüxigu inaxĩ. [9]Rü yexguma
nawa nanguxgu ga yema nachica ga
Tupana namaxã nüxũ ixuxũ, rü Abraáũ
rü yexma nanaxü ga wüxi ga naxũnaarü
guchica. Rü yemaétügu nananutanü ga
üxü. Rü ñuxũchi nane ga Ichaáxũ ninaix
rü yema üxüétügu nanaxũnagü.
[10-11]Natürü yexguma cüxchi ngĩxũ
nayauxgu ga nanexũ tá nax yamáxũ, rü
Cori ya Tupanaarü duũxũ rü daxũwa
nüxna nacagü rü ñanagürü: —Pa Abraáũ,
Pa Abraáũ —ñanagürü. Rü nüma ga
Abraáũ nanangãxũ rü ñanagürü: —Daxe
chixĩ rü nua changexma —ñanagürü.
[12]Rü yexguma ga yema daxũcüãx i
orearü ngeruxũ rü ñanagürü nüxũ:
—¡Taxũ i taxacürü chixexũ namaxã
cuxüxũ ya yimá bucü! Erü marü nüxũ
chacuax nax aixcüma Tupanaga
cuxĩnüxũ rü tama choxna cunachuxu ya
yimá cune ya nügümaxã wüxicacü
—ñanagürü. [13]Rü yexguma ga Abraáũ rü
nadauegu, rü nüxũ nadau ga wüxi ga
carnéru ga nachataxcuremaxã
chuchuxũchapaxagu choxũ. Rü
ínayadau, rü nayayaxu. Rü yema nimax

rü nayagu nanechicüxü. [14]Rü yemawena
ga Abraáũ̃ rü nanaxüéga ga yema
nachica ñaxũ̃maxã: “Cori ya Tupana rü
tüxna nanaxã i ngẽma inaxwa̱xexũ̃”,
ñaxũ̃maxã. Rü ngẽmaca̱x i ñu̱xma rü ta
duũ̃xũ̃gü nüxũ̃ nixu rü ñanagürügü:
“Yima ma̱xpṹnewa Tupana tüxna nanaxã
i ngẽma inaxwa̱xexũ̃”, ñanagürügü. [15]Rü
yexguma ga yema Tupanaarü orearü
ngeruxũ̃ i daxũcüã̱x rü wenaxarü
daxũwa Abraáũ̃na nacagü. [16-17]Rü
ñanagürü nüxũ̃: —Dücax, rü Cori ya
Tupana rü ñanagürü: “Ngẽma cuxüxũ̃wa
nüxũ̃ chacua̱x nax aixcüma chauga
cuxĩnüxũ̃, erü tama choxna cunachu̱xu
ya yimá cune ya nügümaxã wüxicacü.
Rü ngẽmaca̱x chauégagutama cumaxã
nüxũ̃ chixu rü tá poraãcü cuxũ̃
charüngũ̃xẽẽ. Rü ngẽma cutaagü rü tá
chayamuxẽxẽ. Rü ẽxtagüe̱xpü̱x rü
naxnücüte̱xe ya taxtüpechinüwa
ngẽxmacüe̱xpü̱x tá nixĩ i norü mu. Rü
nümagü rü guxũ̃gutáma norü uanügüxũ̃
narüporamaegü. [18]Rü cutaagügagu tá
nixĩ i nüxũ̃ charüngũ̃xẽẽxũ̃ i guxũ̃ma i
nachixũ̃anegü, erü aixcüma mea chauga
cuxĩnü”, ñanagürü cuxũ̃ ya Cori ya
Tupana —ñanagürü ga yema Tupanaarü
duũ̃xũ̃. [19]Rü nüma ga Abraáũ̃ rü norü
duũ̃xũ̃ca̱x natáegu rü wüxigu nawoegu
nachixũ̃wa ga Bechébawa. Rü yexma
nixĩ ga naxãchiũ̃xũ̃ ga Abraáũ̃.
……

Abraáũ̃ rü norü duũ̃xũ̃xũ̃ namu nax wüxi ga pacüca̱x yadauxũ̃ca̱x nax Ichaáma̱xruxũ̃ yixĩxũ̃ca̱x

24 [1]Rü nüma ga Abraáũ̃ rü marü
nayaxüchi ga yexguma. Rü
Cori ya Tupana rü guxũ̃wama poraãcü
nüxũ̃ narüngũ̃xẽẽ. [2-3]Rü wüxi ga
ngunexũ̃ ga Abraáũ̃ rü naxca̱x naca ga
yema norü duũ̃xũ̃ ga rüyamaexũ̃ ga
norü yemaxũ̃maxã icuácü. Rü ñanagürü
nüxũ̃: —¡Choperematüũ̃gu naxṹxme̱x,
rü Tupana ya daxũguxũ̃ i naane rü
ñoma i naanearü yoraégagu chomaxã
inaxuneta rü taxũtáma chaune ya
Ichaáca̱x ngĩxũ̃ cuyaga i wüxi i pacü i
ñaa naane i Canaáũ̃cüã̱x ixĩcü nax
naxma̱x yixĩxũ̃ca̱x! [4]Natürü chanaxwa̱xe
i yéa chauchiũ̃anewa cuxũ nax ngẽxma
chautanüxũ̃gütanügu ngĩxca̱x
cuyadauxũ̃ i wüxi i nge nax ngẽmamaxã
naxãmaxũ̃ca̱x ya chaune ya Ichaá
—ñanagürü. [5]Rü nüma ga guma norü
duũ̃ rü Abraáũ̃xũ̃ nangãxũ̃ rü ñanagürü:
—Natürü ngẽxguma ngẽma nge tama
chowe rüxũxchaũ̃gu ¿rü ta̱xacü tá
chaxüxũ̃ i ngẽxguma? ¿Ẽxna
cunaxwa̱xexũ̃ nax yema naane ga nawa
ícuxũxũxũ̃wa chanagaxũ̃ ya cune?
—ñanagürü. [6]Rü Abraáũ̃ nanangãxũ̃ rü
ñanagürü: —Tama chanaxwa̱xe nax
ngẽma cunagaxũ̃ ya chaune. [7]Erü yimá
Cori ya Tupana ya daxũguxũ̃ i naanearü
yora ga chaunatüchiũ̃wa rü
chautanüxũ̃arü naanewa choxũ̃
ímuxũchicü, rü chomaxã inaxuneta nax
chautaagüna naxããxũ̃ca̱x i ñaa naane i
nawa changexmaxũ̃. Rü ngẽxgumarüxũ̃
ta rü nümatama ya Cori rü cupe̱xegu tá
nayamu i norü orearü ngeruxũ̃ i
daxũcüã̱x nax wüxi ya pacü ngẽma
ngĩxũ̃ cuyagaxũ̃ca̱x i naxma̱xũ̃ ya
chaune. [8]Natürü ngẽxguma chi ngẽma
nge rü tama cuwe naxũxchaũ̃gu rü
taxuca̱xma nagu curüxĩnü i ngẽma cuxũ̃
chamuxũ̃, erü marü cuyanguxẽxẽ i
ngẽma cumaxã nüxũ̃ chixuxũ̃. Natürü

taxucaxma tüxcüũ ngẽma cunaga ya
chaune —ñanagürü. 9Rü yexguma ga
guma norü duũ rü norü cori ga
Abraáũperematüũgu naxũxmex, rü
namaxã nüxũ nixu rü tá nax
yanguxẽẽãxũ ga yema namuaxũ. 10Rü
yemawena ga guma norü duũ rü
ãmarexũ nanade ga yema rümemaegüxũ
ga norü coriarü ngaxãẽruũgü. Rü
ínayagagü ga 10 ga norü caméyugü rü
inaxũãchi nax guma ĩane ga Nacóx ga
Mechopotámiaanewa yexmanewa
naxũxũcax. 11Rü ñuxre ga
ngunexũguwena yexguma
nachütachaxũgu rü guma ĩane ga
Nacóxpechinüwa nangu naxũtawa ga
wüxi ga puchu. Rü guma puchuarü
ngaicamagu nanangũxẽxẽ ga norü
caméyugü. Rü yema ora nixĩ ga
ngexũgü guma puchuwa dexáwa naxĩxũ.
12Rü nüma ga Abraáũarü duũ rü
inanaxügü ga nax nayumüxẽxũ rü
ñanagürü: —Pa Tupana ya Chorü Cori
ya Abraáũarü Tupanax, rü ¡cuxṹ
nangechaũtümüxũ ya chorü cori ya
Abraáũ, rü ẽcü mea ínanguxuchixẽxẽ i
ngẽma naxcax núma choxũ namuxũ!
13Rü dücax, rü ñuxma rü daa
puchuxũtagu charüxãũx, rü daa
ĩanecüãx i pacügü rü nua dexáwa tá ixĩ.
14Rü ñuxma rü curü ngũxẽẽ
chanaxwaxe, rü ngẽxguma dexácax
wüxi i ngẽma pacüna chacaxgu rü
ñaãcü choxũ nangãxũgu: “¡Ẽcü, naxaxe!
Rü ngẽxgumarüxũ tá ta
chayaxaxegüxẽxẽ i curü caméyugü”,
ñaxũmaxã choxũ nangãxũgu, rü
ngẽmawa tá nüxũ chacuax nax ngẽma
yixĩxũ i cuma ngĩxũ cuxunetacü naxcax
ya yimá curü duũ ya Ichaá. Rü
ngẽmawa tá nüxũ chacuax nax cuma rü
aixcüma nüxũ cungechaũxũ ya yimá
chorü cori ya Abraáũ —ñanagürü ga
norü yumüxẽwa. 15Rü yexguma tauta
nüxũ nachauxgu ga nax nayumüxẽ́xũ,
rü ngĩxũ nadau ga wüxi ga pacü ga
yéma ne ũcü ga ngĩrü tũxũ ngĩãtügu
ngĩxũ ingecü. Rü ngĩma rü Rebéca iyixĩ
ga Betuéacü. Rü nüma ga Betué rü
Abraáũenexẽ ga Nacóx nane nixĩ, rü
Mílca iyixĩ ga naé. 16-17Rü ngĩma ga
Rebéca rü imechametüxüchi rü taguma
ñuxgu wüxi ga yatü ngĩmaxã namaxũ.
Rü guma puchuwa ixũ rü yéma ngĩxũ
ixüãcu ga ngĩrü tũxũ. Rü yexguma
natáeguchaũgu, rü nüma ga guma
Abraáũarü duũ rü ngĩxcax niña, rü
ñanagürü ngĩxũ: —Pa Pacüx ¿taxũchima
cuxṹ namexũ ega curü tũxũwa choxũ
cuxaxexẽẽgu i íxraxũ i curü dexá?
—ñanagürü. 18Rü yexguma ga ngĩma rü
inangãxũ rü ngĩgürügü: —¡Ẽcü naxaxe,
Pa Corix! —ngĩgürügü. Rü
yexgumatama naxãxgu ngĩxũ icaix ga
ngĩrü tũxũ nax naxaxexũcax. 19Rü
yexguma marü naxaxeguwena ga guma
Abraáũarü duũ, rü ngĩma ga Rebéca rü
ngĩgürügü nüxũ: —Paxa dexá tá
chayaxu naxcax i curü caméyugü nax
nümagü rü ta mea naxaxegüxũcax
—ngĩgürügü. 20Rü yexguma ga ngĩma
rü paxa yema caméyugüarü axepáũgu
ngĩxũ ibaãcu ga ngĩrü tũxũ. Rü
muexpüxcüna paxa nawa iña ga yema
dexá ga puchuwa ñuxmata naxüãcuã ga
dexápaũ naxcax ga guxũma ga yema
caméyugü. 21Rü nüma ga guma
Abraáũarü duũ rü yoxni ngĩxũ ínangugü
yerü nüxũ nacuáxchaũ rü aixcüma
ngĩma yixĩ ga Tupana ngĩxũ unetacü.

22Rü yexguma marü mea naxaxegügu
ga yema norü caméyugü, rü nüma ga
guma Abraáũarü duũ rü ñu̱xũchi ngĩxna
ngĩxũ naxã ga wüxi ga ãnera ga
úirungĩxca̱x ga 6 grámu yacü rü
ngĩxmaraũwa ngĩxũ nichocuchi. Rü
yexgumarüxũ ta ngĩxna nanana ga taxre
ga nga̱xcupü̱xme̱xẽxũ ga 100 grámu
yaxũ ga wüxichigü. 23Rü ñanagürü
ngĩxũ: —Pa Pacüx ¡chomaxã nüxũ ixu
rü texéacü quixĩ! ¿Rü nangemaxũ i
nachica i cunatüpatawa nax ngẽxma
chorü duũxũgümaxã tapegüxũca̱x i
ñoma i chütaxũgu? —ñanagürü. 24Rü
ngĩma rü inangãxũ rü ngĩgürügü:
—Choma rü naxacü chixĩ ya Betué. Rü
Mílca iyixĩ i chorü no̱xẽ rü Nacóx nixĩ
ya chorü o̱xi. 25Rü ngẽma tochiũwa rü
nangema i nachica nax ngẽxma
pepegüxũca̱x i ñoma i chütaxũgu. Rü
ngẽxgumarüxũ ta nayima ya maxẽ i
perü caméyugüarü ngo̱xruxũ rü maxẽ i
paxũ i norü caruxũ —ngĩgürügü. 26Rü
yexguma ga guma Abraáũarü duũ rü
yexma nacaxãpü̱xü rü Tupanaxũ
nicua̱xüxũ. 27Rü ñanagürü:
—Cumecümaxũchi, Pa Cori ya Chorü
Cori ya Abraáũarü Tupana, erü aixcüma
cuyanguxẽxẽ i ngẽma chorü cori ya
Abraáũmaxã nüxũ quixuxũ. Erü namaxã
cumecüma rü poraãcü nüxũ curüngũxẽẽ
rü ngẽmaãcü natanüxũgütanüwa mea
choxũ cunguxẽxẽ—ñanagürü. 28Rü
yexguma ga ngĩma ga Rebéca rü
ngĩchiũwa iña, rü ngĩtanüxũgümaxã
nüxũ iyarüxu ga yema ngĩxũ ngupetüxũ.
29Ngĩma rü ngĩxũ nayexma ga wüxi ga
ngĩenexẽ ga Labáũgu ãégacü. Rü guma
nixĩ ga puchuwa ñacü nax naxca̱x
yadauxũca̱x ga guma yatü. 30Yerü ngĩxũ
nadau ga yema ãnera ga ngĩxmaraũwa
rütucü rü yema ngaxcupü̱xme̱xẽxũgü, rü
nüxũ naxĩnü ta ga yema nüxũ yaxuxũ
nax ñuxũ ñaxũ ga guma yatü. Rü
yexguma yéma nanguxgu ga Labáũ, rü
Abraáũarü duũca̱x nixũ ga yématama
puchuxũtawa norü caméyumaxã
yexmacü. 31Rü ñanagürü: —¡Pa Yatü ya
Cori ya Tupana Cuxũ Rüngũxẽẽcüx, rü
chowe rüxũ! ¿Rü ñuxãcü nuxã ĩanearü
düxétügu curüxã̱ũ̱x ega tochiũwa marü
cuxca̱x tanamexẽẽgu i wüxi i ucapu nax
ngẽxma cupexũca̱x? Rü ngẽxgumarüxũ
ta marü tanamexẽxẽ i wüxi i nachica
naxca̱x i curü caméyugü —ñanagürü.
32Rü ñu̱xũchi ga guma Abraáũarü duũ
rü nawe narüxũ. Rü yexguma ĩxwa
nangugügu, rü Labáũ caméyutawa
ínananuũ ga norü yemaxũgü rü ñu̱xũchi
yema caméyugüxũ nachibuexẽxẽ. Rü
yemawena rü dexá ta nayayaxu nax
nügü yayauxgücutügüxũca̱x ga
Abraáũarü duũ rü namücügü. 33Rü
yexguma õnamaxã naxũpe̱xegüãxgu, rü
nüma ga Abraáũarü duũ rü ñanagürü:
—Taxucürüwa chachibü ega tama
pemaxã nüxũ chixuxíraxgu i ngẽma
pemaxã nüxũ chixuxchaũxũ
—ñanagürü. Rü yexguma ga Labáũ rü
ñanagürü: —¡Ẽcü, idexa! —ñanagürü.
34Rü yexguma ga Abraáũarü duũ rü
ñanagürü: —Choma rü Abraáũarü duũ
chixĩ. 35Rü Cori ya Tupana rü poraãcü
nüxũ narüngũxẽẽ ya chorü cori ya
Abraáũ, rü nanamuarü ngẽmaxũã̱xẽxẽ.
Rü ngẽmaca̱x i ñu̱xma rü namuxũchi i
norü carnérugü, rü wocagü rü
caméyugü, rü búrugü, rü úirugü, rü
diẽrumügü, rü duũxũgü i yatüxũ rü
ngexũ. 36Rü naxma̱x i Sára rü nüxũ

iyatüne ga woo marü nax
nayaxüchichiréxũ. Rü nüma ya chorü
cori ya Abraáũ rü yimá nanena
nanaxuaxũ i guxũma i norü ngẽmaxũgü.
37Rü yexguma núma choxũ
namuxchaũgu, rü nüma ya chorü cori
ya Abraáũ rü choxna naxãga nax
Tupanaégagu namaxã ichaxunetaxũ, rü
ñanagürü choxũ: “¡Taxũtáma
cunaxwa̱xe ya yimá chaune ya Ichaá rü
wüxi i pacü i nua Canaáũcüa̱xmaxã
naxãmaxũ! 38¡Rü yéa chorü
papátanüxũtanüwa naxũ rü ngẽxma
ngĩxca̱x yadau i wüxi i pacü i
chautanüxũ ixĩcü nax chaunema̱x
yixĩxũca̱x!” ñanagürü ga chorü cori.
……

42-44Rü ngẽmaãcü i ñu̱xma rü núma
changu naxũtawa ya yima puchu. Rü
ngẽma chayumüxẽ rü chorü cori ya
Abraáũarü Tupanamaxã nüxũ chixu rü
ñacharügü: “Ega aixcüma choxũ
curüngũxẽẽchaũgu nax mea choxũ
ínanguxuchixũca̱x i ngẽma chorü cori
nawa choxũ muxũ, rü chanaxwa̱xe i
choxũ cungãxũga i ñu̱xma nax
puchuxũtawa changexmaxũ. Rü ngẽma
pacü i dexáwa nua ũcü rü dexáca̱x
ngĩxna chacacü nax choxũ
naxaxexẽẽxũca̱x rü choxũ ngãxũ̱xcü:
‘¡Ẽcü naxaxe! Rü ngẽxgumarüxũ tá ta
chayaxaxegüxẽxẽ i curü caméyugü’,
ñaxũmaxã choxũ ngãxũ̱xcü, rü
ngẽmawa tá nüxũ chacua̱x nax ngẽma
yixĩxũ i cuma ngĩxũ cuxunetacü naxca̱x
ya chorü cori nane ya Ichaá”,
ñacharügü ga chorü yumüxẽwa. 45Rü
yexguma taũta nüxũ charüchauxgu ga
nax chayumüxẽxũ, rü ngĩxũ chadau ga
Rebéca ga tũxũ ngĩãtügu yéma ngĩxũ ne
ngecü. Rü puchuca̱x irüxüe, rü
dexámaxã ngĩxũ ixüãcu ga ngĩrü tũxũ.
Rü yexguma ga choma rü ngĩxna chaca
rü ñacharügü ngĩxũ: “Pa Pacüx
¿Taxũchima cuxũ namexũ ega choxũ
cuxaxẽẽgu i curü dexá?” ñachagürü.
46Rü yexguma ga ngĩma rü ngĩxũ irüxüe
ga ngĩrü tũxũ rü ngĩgürügü choxũ:
“¡Ẽcü, naxaxe, Pa Corix! Rü
ngẽxgumarüxũ tá ta chayaxu i dexá
naxca̱x i curü caméyugü nax nümagü rü
ta naxaxegüxũca̱x”, ngĩgürügü. Rü
yexgumatama choxũ ixaxẽxẽ rü
yaxaxegüxẽxẽ ga chorü caméyugü rü ta.
……

49Rü ñu̱xma rü chanaxwa̱xe nax
chomaxã nüxũ pixuxũ ¿rü aixcüma tá
mea penayaxuxũ i naga ya yimá chorü
cori rü ẽxna tama? Rü chanaxwa̱xe i
chomaxã nüxũ pixu nax nüxũ
chacuáxũca̱x i ta̱xacü tá chaxüxũ
—ñanagürü. 50Rü yexguma ga Labáũ rü
Betué rü nanangãxũgagü, rü
ñanagürügü: —Guxũma i ngẽma nüxũ
quixuxũ rü Cori ya Tupanawa ne naxũ.
Rü ngẽmaca̱x taxucürüwa ñuxũ
ñatagürü. 51Rü dücax, rü ngẽmama iyixĩ
i Rebéca. ¡Rü ẽcü, ngĩxũ iga nax
naxma̱x yixĩxũca̱x ya nane ya yimá curü
cori, ngẽma Tupana naxwa̱xexũrüxũ!
—ñanagürügü. 52Rü yexguma yemaxũ
naxĩnügu ga Abraáũarü duũ rü Cori ya
Tupanape̱xegu nacaxá̱pü̱xü rü ñu̱xmata
waixümügu yangücuchix. 53Rü
yemawena nanade ga ãmaregü ga
úirunaxca̱x rü diẽrumünaxca̱x rü
naxchirugü, rü Rebécana nanana. Rü
yexgumarüxũ ta ga ngĩenexẽ rü ngĩé rü
tüxũ naxãmarea̱x. 54Rü yemawena ga
nüma ga Abraáũarü duũ rü namücügü

rü meama nachibüe rü yexma napegü.
Rü moxũãcü ga yexguma ínadagügu, rü
guma Abraáũarü duũ rü ñanagürü:
—¡Choxũ pinge nax wenaxarü chorü
corichiũcax chatáeguxũcax! —ñanagürü.
55Natürü ga ngĩenexẽ rü ngĩé ga Rebéca
rü ñatagürügü: —Name nixĩ i 10 i
ngunexũ nua ingexma rü ngẽmawena rü
marü name i cuwe irüxũ —ñatagürügü.
56Natürü ga guma Abraáũarü duũ rü
ñanagürü tüxũ: —¡Taxũ i nuxã choxũ
pechuxuxũ! Tupana rü mea
ínananguxuchixẽxẽ i ngẽma naxcax nua
chaxũxũ. Rü ngẽmacax name nixĩ i
chorü corichiũcax choxũ pemuegu
—ñanagürü. 57Rü yexguma ga tümagü
rü tanangãxũ rü ñatagürügü: —¡Ngĩxã,
ngĩxcax taca i Rebéca rü ngoxi ñuxãcü
tüxũ nangãxũ! —ñatagürügü. 58Rü
ngĩxna tacagü rü ñatagürügü: —¿Cüx,
nawe curüxũxchaũxũ ya daa yatü?
—ñatagürügü. Rü ngĩma rü tüxũ ingãxũ
rü: —Ngũ —ngĩgürügü. 59Rü yexguma
ítayamugü ga guma Abraáũarü duũ rü
namücügü, rü nawe irüxũ ga Rebéca rü
ñuxũchi ngĩxũtaxũ ga guxũguma ngĩxna
dauxcü. 60Rü mexũ Rebécamaxã
taxuegugü rü ñatagürügü: —Pa Toeyax,
ẽcü muxũchixũ i duũxũgüarü mamá tá
quixĩ. Rü ngẽma cutaagü rü tá
narüporamaegü nüxũ i norü uanügü
—ñatagürügü. 61Rü yexguma ga Rebéca
rü ngĩxũtaxũgümaxã caméyugüétügu
ixaugü. Rü nawe irüxĩ ga guma
Abraáũarü duũ. Rü yemaacü nixĩ ga
ngĩxũ yagaxũ ga Rebéca, rü ngĩmaxã
inixũ. 62Rü yoxni nüma ga Ichaá rü
yexwacaxtama guma puchu ga Yimá
Maxũcü Rü Choxũ Daucügu ãégacüwa
ne naxũ, yerü yexma Négueanegu
naxãchiũ. 63Rü yáuanecü ga yexguma
marü nayaanegu rü nüma ga Ichaá rü
yeacü nanaxũane. Rü yáxũgu nüxũ
nadau ga ñuxre ga caméyugü ga
ingaixcaetanüxũ. 64Rü ngĩma rü ta ga
Rebéca rü yáxũgu nüxũ idau ga Ichaá,
rü íixüe ga caméyuétüwa. 65Rü guma
Abraáũarü duũxũna ica, rü ngĩgürügü:
—¿Texe nixĩ ya yimá yatü ya
meanexũwa taxcaxama ixũcü?
—ngĩgürügü. Rü nüma rü ngĩxũ
nangãxũ rü ñanagürü: —Nüma rü chorü
cori ya Ichaá nixĩ —ñanagürü. Rü
yexguma ga ngĩma rü ngĩrü tüeruxũ
iyaxu, rü namaxã ngĩgü iyadüxchiwe.
66Rü guma Abraáũarü duũ rü
Ichaámaxã nüxũ nixu ga guxũma ga
yema nüxũ ngupetüxũ. 67Rü yexguma
ga Ichaá rü norü mamá ga Sárachiũwa
Rebécaxũ naga, rü ngĩmaxã naxãxmax.
Rü nüma ga Ichaá rü poraãcü ngĩxũ
nangechaũ, rü yemaacü nüxũ inarüxo
ga naécax nax nangechaũxũ.
……

Nayu ga Abraáũ rü inanataxgü

25 7Rü Abraáũ rü namaxũ ga 175
ga taunecü. 8Rü nüma ga
Abraáũ rü nayu yerü marü nayaxüchi,
rü natanüxũgü ga yuexũtanüwa naxũ.
9-10Rü nanegü ga Ichaá rü Ismaé rü
yema naxmaũ ga Maxpéraxũtawa
naxcax nataxexũgu nayanaxücuchigü.
Rü yema naxmaũ rü ĩane ga Máũrearü
éstewa nangexma ga Efóũarü naanewa.
(Rü nüma ga Efóũ rü Itítatanüxũ ga
Choá nane nixĩ.) Rü yema naxmaxũgu
nixĩ ga Abraáũxũ yanaxücuchigüxũ
ngĩxũtagu ga naxmax ga Sára.
……

20Rü Ichaá rü 40 ga taunecü nüxṹ
nayexma ga yexguma naxãxma̱xgu
ngĩmaxã ga Rebéca ga Betuéacü ga
Labáũ̃eya̱x ga Araméucüã̱xgü ga
Padáũ̃-aráũ̃anegu ãchiũ̃güxũ̃. 21Rü
yexguma Ichaá ñuxre ga taunecü
Rebécaxũ̃tawa nayexmagu, rü tama
nüxṹ ixãxacü. Rü yemaca̱x ga Ichaá rü
Cori ya Tupanana naca nax
naxãxacüxũ̃ca̱x ga naxma̱x. Rü nüma ga
Tupana rü nüxũ̃ naxĩnü ga norü yumüxẽ
rü ixãxacü. 22Natürü nataxree̱xpü̱x ga
ngĩxacü ga ngĩanügu nügü da̱i̱xũ̃. Rü
yemaca̱x ñaxũ̃gu irüxĩnü: “Ngẽxguma tá
ngẽmaãcü yaxĩgügu i ñaa buxũ̃gü ¿rü
ta̱xacüruxũ̃ ichamaxũ̃xũ̃?”, ñaxũ̃gu
irüxĩnü. Rü yemaca̱x ga ngĩma ga
Rebéca rü Cori ya Tupanana ica
yemachiga. 23Rü Tupana rü ngĩxũ̃
nangãxũ̃ rü ñanagürü: —Nataxree̱xpü̱x
nixĩ i ngẽma cunegü i cuanüwa
ngẽxmagüxũ̃. Rü nüma i taxre rü
wüxichigü tá nachiũ̃anemaxã inacua̱x.
Rü naxũ̃pa nax nabuexũ̃ rü nügü nadai.
Rü wüxi tá nixĩ i rüporamaexũ̃. Rü
ngẽma rübumaexũ̃ rü ngẽma
rüyamaexũ̃arü yexera tá nixĩ
—ñanagürü. 24Rü ngĩrü ngunexũ̃wa
nangu ga nax naxíraxacüxũ̃ ga Rebéca.
Rü nataxree̱xpü̱x. 25Rü guma ngĩne ga
nüxíra bucü rü nadauyáe rü
naxãta̱xaxũ̃ne. Rü Echaúgu
nanaxüégagü. 26Rü yemawena nabu ga
naenexẽ. Rü Echaúme̱xtü̱xügu
yangĩãcüma nabu. Rü yemaca̱x Acóbugu
nanaxüégagü. (Rü ngẽma naéga rü
Iyauxwa̱xexũ̃, ñaxũ̃chiga nixĩ.) Rü nüma
ga Ichaá rü 60 ga taunecü nüxṹ
nayexma ga yexguma nabuegu ga guma
ngĩnegü ga Rebéca. 27Rü yema taxre ga
bucügü rü nayae. Rü Echaú rü naixnecü
norü me nixĩ rü würawa ãẽxũ̃cü nixĩ.
Natürü ga Acóbu rü norü me nixĩ ga
ĩarü ngaicamána nax nayexmaxũ̃. 28Rü
nüma ga nanatü ga Ichaá rü yexera
Echaúxũ̃ nangechaũ̃ yerü norü me nixĩ
ga nax nangṓõxũ̃ ga yema naexũ̃machi
ga Echaú imáxũ̃. Natürü ga naxma̱x ga
Rebéca rü yexera Acóbuxũ̃ ingechaũ̃.
29Rü wüxi ga ngunexũ̃, ga yexguma
Acóbu íxüwemü̱xgux, rü nüma ga Echaú
rü maxneewa ne naxũ rü poraãcü
nipaxüchi. 30Rü Acóbuxũ̃ ñanagürü:
—¿Taxũchima cuxṹ namexũ̃ i chomaxã
cungauxgu i ngẽma curü õna i
dautanüxũ̃? Erü ngẽmatáma taiyamaxã
chayu —ñanagürü. (Rü yemaca̱x ga
Echaú rü Edóũ̃maxã rü ta nanaxugü
yerü norü me nixĩ ga yema õna ga
dautanüxũ̃.) 31Rü yexguma ga Acóbu rü
nanangãxũ̃ rü ñanagürü: —Nangexma i
ngẽma cuxna üxũ̃ erü tanatünane ya
yacü quixĩ, rü chanaxwa̱xe i ñaa õnaca̱x
choxna cunaxã i ngẽma cuxna üxũ̃
—ñanagürü. 32Rü yexguma ga Echaú rü
ñanagürü: —¿Ta̱xacüwa chi choxṹ
namexũ̃ i ngẽma nüxũ̃ quixuxũ̃ i choxna
üxũ̃? Erü choxũ̃ cudau nax taiyamaxã
chayuxchaũ̃xũ̃ —ñanagürü. 33Rü
yexguma ga Acóbu rü ñanagürü:
—¡Tupanaégagu chomaxã nüxũ̃ ixu nax
aixcüma tá choxna cunaxãxũ̃ i ngẽma
cuxna üxũ̃! —ñanagürü ga Acóbu. Rü
yexguma ga Echaú rü Tupanaégagu
Acóbuna nanaxã ga yema naxca̱x
ínaca̱xaxũ̃. 34Rü yexguma ga Acóbu rü
Echaúna nanaxã ga paũ rü guma
purutuarü dautanüne. Rü yexguma
marü chibüwa rü axewa yanguxgu ga
Echaú, rü inachi rü ínixũ. Rü tama nagu

narüxĩnü ga yema norü yamaecax
nüxna üxũ ga naeneena naxãxũ.
……

Echaú naxmaxgüchiga

26 [34]Echaú rü 40 ga taunecü nüxũ̃
nayexma ga yexguma ngĩmaxã
naxãxmaxgu ga Yudí ga Itítatanüxũ ga
Bérixacü. Rü yexgumarüxũ ta ngĩmaxã
naxãxmax ga Bachemá ga nai ga
Itítatanüxũ ga Elóũacü. [35]Natürü ga
Ichaá rü Rebéca rü taguma yema
naneãxgümaxã nataãxẽgü.

Ichaá rü Acóbumaxã rü Echaúmaxã mexũ naxuegu

27 [1]Rü Ichaá rü marü nayaxüchi
rü nangexetü. Rü wüxi ga
ngunexũgu rü nane ga rüyamaecü ga
Echaúcax naca. Rü ñanagürü nüxũ:
—Pa Chaunex —ñanagürü. Rü Echaú
nanangãxũ rü: —¿Ñuxũ ñacuxũ, Pa
Papáx? —ñanagürü. [2]Rü yexguma ga
Ichaá rü ñanagürü: —Cuma choxũ
cudau nax marü chayaxüchixũ rü
ngexũrüüxũ i ñaa ngunexũgügu rü tá
chayu. [3]Rü ngẽmacax chanaxwaxe i
cunayaxu ya curü würa rü naixnecüwa
cuxũ rü cuyamaxnee rü naexũta quimax.
[4]¡Rü ñuxũchi chauxcax naxü i õna i
dexechitanüxũ i chauaxwa chíxũ! ¡Rü
nua nange nax chanangõxũcax! Rü
ñuxũchi tá Tupanaégagu mexũ cumaxã
chaxuegu naxũpa nax chayuxũ
—ñanagürü. [5-6]Natürü yexguma nane
ga Echaúmaxã yadexaxgu ga Ichaá, rü
Rebéca rü bexma yéma irüxĩnü. Rü
yemacax, yexguma Echaú nanatücax
dauxchitawa maxneewa naxũyane, rü
ngĩma ga Rebéca rü naxcax ica ga
Acóbu ga guma ngĩne ga rübumaecü.
Rü ngĩgürügü nüxũ: —Dücax, tüxũ
chaxĩnü ya cunatü nax cuenexẽ ya
Echaúmaxã nax ítidexaxũ. Rü ñatagürü
nüxũ: [7]“¡Maxneewa naxũ rü chauxcax
naexũta imax! ¡Rü naxü i õna i
dexechitanüxũ i chauaxwa chíxũ! ¡Rü
nua nange nax chanangõxũcax! Rü
ñuxũchi tá Tupanaégagu mexũ cumaxã
chaxuegu naxũpa nax chayuxũ”,
ñatagürü nüxũ. [8]¡Rü dücax, Pa
Chaunex, choxũ irüxĩnü i ñaa cumaxã
nüxũ chixuxũ! [9]¡Rü yéa cábrapũũwa
naxũ rü ngẽma rümemaexũtanüwa
nayaxu i taxre i cábraxacügü! Rü choma
rü ngẽmawa tá tümacax chanamexẽxẽ i
õna i dexechitanüxũ i tümaaxwa chíxũ.
[10]Rü cuma tá nixĩ i tümacax ngẽma
cungexũ nax tachibüxũcax, rü
ngẽmaãcü tá Tupanaégagu mexũ
cumaxã taxuegu naxũpa nax tayuxũ
—ngĩgürügü. [11]Natürü nüma ga Acóbu
rü naéxũ nangãxũ rü ñanagürü:
—Chauenexẽ rü naxãxtaxaxũne, natürü
choma rü tama ngẽxgumarüxũ chixĩ.
[12]Rü ngẽxguma Papá choxũ ingõgüxgu
rü choxũ tacuaxgu, rü nagu tá tarüxĩnü
nax tümagu chidauxcüraxũxũ. Rü
ngẽxguma rü taxũtáma mexũ chomaxã
taxuegu, rü chixexũ tá chomaxã taxuegu
—ñanagürü. [13]Natürü ga ngĩma ga naé
rü inangãxũ rü ngĩgürügü: —Pa
Chaunex, rü ngẽxguma chixexũ cumaxã
taxueguxgu ¡rü chaugu nangu! Natürü i
cumax, rü chanaxwaxe i cunaxü i
ngẽma cumaxã nüxũ chixuxũ. ¡Rü paxa
nawa naxũ i ngẽma cábraxacügü!
—ngĩgürügü. [14]Rü yexguma ga Acóbu
rü nawa naxũ ga yema cábraxacügü rü
naécax yéma nanagagü. Rü ngĩma ga

naé rü inamexẽxẽ ga õna ga
idexechitanüxũ̃ ga Ichaáa̱xwa chíxũ̃.
15Rü yemawena inayaxu ga rümemaexũ̃
ga Echaúchiru ga ĩpatagu namaxã
nanguxũ̃xũ̃. Rü yemagu iyacu̱xẽxẽ ga
guma ngĩne ga rübumaecü ga Acóbu.
16Rü ñu̱xũchi yema
cábraxacücha̱xmüxũ̃maxã
inaxüxchiũ̃chacüxü ga Acóbu. Rü
ínangexta̱xaremüxũ̃wa rü ta inaxṹ ga
yema naxcha̱xmü. 17Rü nüxna inaxã ga
yema idexechitanüxũ̃ ga õna rü paũ ga
namexẽẽxũ̃. 18Rü nüma ga Acóbu rü
tümaxũ̃tagu naxücu ga nanatü ga
ítayexmaxũ̃wa, rü ñanagürü tüxũ̃: —Pa
Papáx, marü íchangu —ñanagürü. Rü
tüma rü ítaca, rü ñatagürü:
—¿Ngexcürüücü ya chaune quixĩxũ̃?
—ñatagürü. 19Rü yexguma ga Acóbu rü:
—Choma rü cune ya yacü ya Echaú
chixĩ. Rü marü chanaxü i ngẽma
chomaxã nüxũ̃ quixuxũ̃. ¡Rü írüda rü
írüto nax cunangṍxũ̃ca̱x i ñaa
naexũ̃machi i cuxca̱x chimáxũ̃, rü
ñu̱xũchi mexũ̃ chomaxã naxuegu!
—ñanagürü. 20Rü yexguma ga Ichaá rü
nüxna taca, rü ñatagürü: —¿Ñuxãcü
paxa cuxãéxũ̃, Pa Chaunex? —ñatagürü.
Rü nüma ga Acóbu rü tüxũ̃ nangãxũ̃, rü
ñanagürü: —Nüma ya Cori ya curü
Tupana choxũ̃ narüngũ̃xẽẽ rü ngẽmaca̱x
paxama nüxũ̃ ichayangau —ñanagürü.
21Natürü ga nüma ga Ichaá rü ñanagürü
nüxũ̃: —¡Cax nua naxũ! Rü cuxũ̃
chingṍgüchaũ̃ rü aixcüma chaune ya
Echaú quixĩ —ñanagürü. 22Rü Acóbu rü
nanatüxũ̃tawa naxũ nax nüxũ̃
tingṍgüxũ̃ca̱x. Rü yexguma ga Ichaá rü
ñanagürü: —Cuga rü Acóbuga nixĩ
natürü cuchacüxü rü Echaúchacüxü nixĩ
—ñanagürü. 23-24Rü yemaacü tama
Acóbuxũ̃ tacua̱x, yerü poraãcü
naxãxta̱xachacüxü naenexẽ ga
Echaúrüxũ̃. Natürü yexguma marü tá
mexũ̃ namaxã taxueguchaxũ̃gu rü
wenaxarü nüxna taca, rü ñatagürü
nüxũ̃: —¿Aixcüma yixĩxũ̃ i chaune ya
Echaú quixĩxũ̃? —ñatagürü. Rü nüma ga
Acóbu rü tüxũ̃ nangãxũ̃, rü: —Ngũ̃,
Echaú chixĩ —ñanagürü. 25Rü yexguma
ga nanatü rü ñatarügü nüxũ̃: —¡Cü,
choxũ̃ nachibüxẽxẽ, Pa Chaunex, nax
chanangṍxũ̃ca̱x i ngẽma cuexũ̃! Rü
ngẽmawena tá mexũ̃ cumaxã chaxuegu
—ñatarügü. Rü nüma ga Acóbu tüxũ̃
nachibüxẽxẽ ga nanatü rü bínu rü ta
tüxna nanaxã. Rü nüma ga Ichaá rü
nachibü rü naxaxe. 26Rü yexguma ga
Ichaá rü ñanagürü nüxũ̃: —¡Chorü
ngaicamánaxüra naxũ, Pa Chaunex, rü
choxũ̃ nachúxu! —ñanagürü. 27Rü
yexguma Acóbu nanatüna
nangaicamagu nax nachúaxũ̃ca̱x, rü
nüma ga Ichaá rü nanechirugu nawĩxĩ.
Rü yexguma ga Ichaá rü mexũ̃ namaxã
naxuegu, rü ñanagürü: —Ñaa nixĩ i
naema ya chaune ya Echaú. Rü ngẽma
naema rü ñoma wüxi i naane i
chi̱xemaxũ̃ i Tupana mexũ̃ namaxã
uxeguxũ̃rüxũ̃ nixĩ. 28¡Rü Tupana cuxna
naxã ya pucü rü mea naxügü i cunetügü
nax namuxũ̃ca̱x i curü trígu rü curü
bínu! ¡Rü muxũchixũ̃ i duũ̃xũ̃gü cuxũ̃
puracüe! 29¡Rü cuxme̱xwa nangexmagü
i muxũ̃ i nachixũ̃anegü! ¡Rü
cueneegümaxã inacua̱x rü cupe̱xegu
nacaxã́pü̱xügü! Rü yíxema chixexũ̃
cumaxã uegugṹxe, rü Tupana rü tá
chixexũ̃ tümamaxã naxuegu. Rü yíxema
mexũ̃ cumaxã uegugṹxe rü Tupana rü tá

mexũ̃ tümamaxã naxuegu —ñanagürü.
30Rü yexguma Ichaá nüxũ̃ rüchauxgu ga
Acóbumaxã nax mexũ̃ naxueguxũ̃, rü
ínaxũxũ ga Acóbu. Rü nawe ínanguama
ga Echaú ga maxneewa ne naxũxũ̃. 31Rü
nüma rü ta ga Echaú rü nanatücax
nanaxü ga õna ga idexechitanüxũ̃ ga
chianexũ̃. Rü nanatüxũ̃tawa nanange.
Rü ñanagürü tüxũ̃: —Pa Papáx iírüda rü
nangõx i ñaa naexũ̃machi i choma
cuxcax chimáxũ̃, rü ñuxũchi mexũ̃
chomaxã naxuegu! —ñanagürü. 32Rü
nüma ga Ichaá rü nüxna naca rü
ñanagürü: —¿Texé quixĩ? —ñanagürü.
Rü nüma ga Echaú rü tüxũ̃ nangãxũ̃ rü
ñanagürü: —Choma nixĩ i cune ya yacü
ya Echaú chixĩxũ̃ —ñanagürü. 33Rü
nüma ga Ichaá rü poraãcü
nabaixãchiãxẽ, rü niduxruga, rü
ñanagürü: —¿Ẽxna texé tixĩ ya yíxema
maxneewa ũxẽ rü chauxcax nua
nangexe i ngẽma õna i idexechitanüxũ̃?
Choma rü marü chanangõx i guxũ̃ma i
norü õna cuxũ̃pa nax ícunguxũ̃. Rü
marü mexũ̃ namaxã chaxuegu, rü
ñuxma i nüma rü marü nanayaxu i
ngẽma mexũ̃ —ñanagürü. 34Rü
yexguma ga Echaú yema nanatü
namaxã nüxũ̃ ixuxũ̃xũ̃ naxĩnügu, rü
poraãcü naxaxu. Rü aita naxüãcüma
ñanagürü: —Pa Papáx ¡chomaxã rü ta
mexũ̃ naxuegu! —ñanagürü. 35Natürü
nüma ga Ichaá rü nanangãxũ̃ rü
ñanagürü: —Marü nua naxũ ya cuenexẽ
rü choxũ̃ nawomüxẽxẽ, rü ngẽmacax
mexũ̃ namaxã chaxuegu, rü nüma
nanayaxu i ngẽma mexũ̃ i cuxcaxchirex
ixĩxũ̃ —ñanagürü. 36Rü yexguma ga
Echaú rü tüxũ̃ nangãxũ̃, rü ñanagürü:
—Yemacax yixĩxũ̃ ga Acóbugu
naxüégagüãxũ̃. Rü marü norü taxre nixĩ
nax yadoraxũ̃ rü choxũ̃ nawomüxẽẽxũ̃.
Rü noxri rü marü choxna nayapu i
ngẽma nax charüyamaexũ̃cax choxna
üxũ̃. Rü ñuxma rü choxna nayapu i
ngẽma mexũ̃ i chomaxã
cuxueguchaũ̃chiréxũ̃. ¿Rü nataxuxũ̃ma i
to i mexũ̃ i choxũ̃ ícuyaxüxẽẽxũ̃?
—ñanagürü. 37Rü yexguma ga Ichaá rü
nanangãxũ̃, rü ñanagürü: —Dücax,
choma rü marü Acóbumaxã chanaxuegu
nax naxmexwa cungexmaxũ̃ rü namaxã
nüxũ̃ chixu nax guxũ̃ma i natanüxũ̃gü
rü ta naxmexwa nangexmagüxũ̃. Rü
ngẽxgumarüxũ̃ ta namaxã chanaxuegu
nax namuxũ̃ i norü trígu rü norü
bínuchiü. Rü ñuxma Pa Chaunex ¿rü
taxacü tá cuxcax chaxüxũ̃? —ñanagürü.
38Rü nüma ga Echaú rü nanatüxũ̃
nacaaxũ̃ama, rü ñanagürü: —¿Ẽxna
wüxixicatama i mexũ̃ nixĩ i cuxueguxũ̃?
¡Rü chomaxã rü ta mexũ̃ naxuegu!
—ñanagürü. Rü aita naxüãcüma
naxaxu. 39Rü yexguma ga nanatü ya
Ichaá, rü ñatagürü nüxũ̃: —Cuma rü
ngẽma naane i mexũ̃arü yáxũ̃wa tá
cumaxũ̃ i ngextá taguma ínapuxũ̃wa.
40Rü curü taramaxã tá cugü ícupoxũ̃, rü
cuenexẽarü duũ̃xũ̃ tá quixĩ. Natürü
ngẽxguma cumuarü duũ̃xũ̃ãxgu, rü tá
cuenexẽna ícunguxuchi —ñatagürü.

Acóbu rü Echaúchaxwa nixũ

41Rü yexgumacürüwa ga Echaú rü
Acóbuchi naxai naxcax ga yema mexũ̃
ga Acóbumaxã taxueguxũ̃ ga nanatü. Rü
nüma ga Echaú rü ñaxũ̃gu narüxĩnü:
“Rü Papá rü paxa tá tayu, rü tümawena
rü tá chayamax ya chauenexẽ ya
Acóbu”, ñaxũ̃gu narüxĩnü. 42Rü

yexguma yema Echaú nagu rüxĩnüxũ
nacuax̱gu ga Rebéca, rü Acóbucax̱
ingema, rü ngĩgürügü nüxũ: —Dücax,
cuenexẽ ya Echaú rü nanu rü cuxũ
nimáxchaũ naxcax̱ i ngẽma mexũ i
cunatü cumaxã ueguxũ. 43Rü ngẽmacax̱,
Pa Chaunex ɨrü choxṹ irüxĩnü, rü
ñux̱matama Aráũanewa naxũ i
chauenexẽ ya Labáũchiũwa! 44-45¡Rü
ngẽma nangexma i ñuxre ya taunecü
ñux̱matáta nangüxmü ya cuenexẽ rü
nüxũ iyanangüma ga yema namaxã
cuxüxũ! Rü ngẽxguma marü nüxũ
iyanangümagu, rü cuxcax̱ tá ngẽma
chamuga nax cutáeguxũcax̱. Erü tama
chanaxwax̱e i wüxitama i ngunexũgu
nax choxṹ peyuexũ i pema i taxre i
chaunegü —ngĩgürügü. 46Rü yemawena
ga Rebéca rü Ichaámaxã iyadexa, rü
ngĩgürügü: —Düxwa nüxũ charüchau i
nacüma i ngẽma taxre i Itítatanüxũ i
Echaú namaxã ãmaxũ. Rü ngẽxguma chi
Acóbu rü wüxi i ngẽma númacüax̱ i
Itítatanüxũmaxã naxãxmax̱gu, rü
narümemae nixĩ i noxtacüma chayuxũ
—ngĩgürügü.

28 1Rü yexguma ga Ichaá, rü nane
ga Acóbucax̱ naca rü mexũ
namaxã naxuegu. Rü ñux̱ũchi nanaxucux̱ẽ,
rü ñanagürü nüxũ: —Tama chanaxwax̱e i
nuxma Canaáũcüax̱ i ngexũmaxã
cuxãxmax̱. 2¡Rü yéa Padáũ-Aráũarü
naanewa naxũ i nachiũwa ya curü ox̱i ya
Betué, rü ngẽxma yaxãxmax̱ wüxi i
naxacümaxã ya cuta ya Labáũ! 3¡Rü
Tupana ya guxãétüwa ngẽxmacü rü cuxũ
rüngũxẽxẽ rü namuxũchixẽẽã i cutaagü
nax ngẽmaãcü muxũma i nachixũane
cuwa nangóxũcax̱! —ñanagürü.
……

Tupana rü Acóbucax̱ nangox̱ ga Betélwa

10Rü nüma ga Acóbu rü inaxũãchi ga
Bechébawa. Rü Aráũwa daxũ ga
namawa naxũ. 11Rü yexguma wüxi ga
nachicawa nanguxgu, rü yexma nape
yerü nachüta. Rü wüxi ga nuta
nanayaxu, norü cüxeruxũ. Rü inaca rü
nape. 12Rü yéma naxãnegü. Rü yema
nanegüwa rü nüxũ nadau ga wüxi ga
toxõõne ga ñaa naanegu caxüne rü
daxũguxũ ga naanewa nguxũne. Rü
gumawa ínarüxĩgü rü naxĩgü ga
Tupanaarü orearü ngeruxũ i daxũcüax̱.
13Rü yexgumarüxũ ta nüxũ nadau ga
Cori ya Tupana ga naxũtagu chicü. Rü
nüma ga Tupana rü ñanagürü nüxũ:
—Choma nixĩ i curü ox̱i ya Abraáũarü
Tupana, rü cunatü ya Ichaáarü Tupana
chixĩxũ. Rü tá cuxna chanaxã i ñaa
naane i nawa cupexũ, nax cuxrü rü
cutaagüarü yixĩxũcax̱. 14Rü nümagü i
cutaagü rü tá namuxũchi ñoma
waixümüchicutex̱erüxũ, rü guxũ i
naanewa tá nangugü ñux̱matáta
nórtewa rü súrwa rü éstewa rü oéstewa
nangugü. Rü cugagu rü cutaagügagu tá
nüxũ charüngũxẽẽ i guxũtáma i
duũxũgü i ñoma i naanecüax̱. 15Rü
choma rü cumaxã changexma. Rü
ngextá ícuxũxũwa tá cuxna chadau. Rü
ñaa naanecax̱ tá wena cuxũ
chatáeguxẽxẽ. Rü tagutáma cuxna
chixũgachi, rü aixcüma tá
chayanguxẽxẽ i guxũma i ngẽma
cumaxã chaxueguxũ —ñanagürü. 16Rü
yexguma yema nanegüwa nabax̱ixãchigu
ga Acóbu, rü ñaxũgu narüxĩnü:
“Aixcümaxũchi Cori ya Tupana
nanuxma i ñaa nachicawa, rü choma rü

tama nüxũ íchacuax”, ñaxũgu narüxĩnü.
17Rü poraãcü namuũ. Rü ñaxũgu
narüxĩnü: “Rü ñaa nachica rü
naxüünexũchi. Rü daa nixĩ ya
Tupanachiũ. Rü daxũguxũ i naanearü
ĩax nixĩ i ñaa nachica”, ñaxũgu
narüxĩnü. 18Rü moxũãcü paxmamaxũchi
ínarüda ga Acóbu. Rü nanayaxu ga
guma nuta ga namaxã nacüxeruũácü.
Rü ínanatoxẽxẽ nax wüxi ga cuaxruxũ
yixĩxũcax, rü chíxũ naétü naba yerü
naxüüne ga yema nachica. 19Rü yema
nachicawa rü nũxcüma rü nayexma ga
wüxi ga ĩane ga Lúxgu ãégane. Natürü
nüma ga Acóbu rü nanaxüchicüxü ga
naéga ga yema nachica, rü Betélgu
nanaxüéga. 20-21Rü yema nachicawa rü
Acóbu inaxuneta rü ñanagürü:
—Ngẽxguma Tupana choxũ
íixümücügu, rü choxna nadauxgu i
chorü namawa, rü choxna naxããxgu i
chorü õna rü chauxchiru, rü wena mea
chaunatücax choxũ natáeguxẽẽxgu, rü
aixcümaxũchi chorü Cori ya Tupana tá
nixĩ. 22Rü daa nuta ya cuaxruũxũ nua
chatoxẽẽcü, rü Tupanapata tá nixĩ. Rü
dücax, Pa Tupanax, rü guxũma i chorü
ngẽmaxũgü i choxna cuxãxũwa rü
guxũgutáma cuxna chanaxã i ngẽma
diézmo i cuxna üxũ —ñanagürü.

Acóbu rü Aráũanewa nangu

29 1Rü Acóbu rü inixũchigü, rü
düxwa yema duũxũgü ga üaxcü
ne ũxũwaama yexmagüxũarü naanewa
nangu. 2Rü yema naanewa nüxũ nadau
ga wüxi ga puchu. Rü gumaxũtagu
narüngũgü ga tomaepüxtücumü ga
carnérugü, yerü guma puchuwa nixĩ ga
naxaxegüxũxũ. Rü guma puchu rü wüxi
ga nuta ga tacümaxã narüxüta. 3Rü
yexguma yexma naxĩtaquexegügu ga
carnérugü, rü yema norü dauruũgü rü
ínanaxügachigüxũ ga guma nuta nax
norü carnérugü yaxaxegüxẽẽxũcax. Rü
ñuxũchi wenaxarü nanaxũtaũgüxũ ga
guma puchu. 4Rü nüma ga Acóbu rü
yema carnéruarü dauruũgüna naca, rü
ñanagürü: —¿Ngextácüax pixĩgü i
pemax, Pa Duũxũgüx? —ñanagürü. Rü
nümagü nanangãxũgü rü ñanagürügü:
—Toma rü Aráũanecüaxgü tixĩgü
—ñanagürügü. 5Rü yexguma ga Acóbu
rü ñanagürü: —¿Nüxũ pecuáxũ i pema
ya Labáũ, ya Nacóxtaxa ixĩcü?
—ñanagürü. Rü nümagü rü
nanangãxũgü rü: —Ngũ, ngẽmáacü
nüxũ tacuax —ñanagürügü. 6Rü
yexguma ga Acóbu rü wena ínicachigü
rü ñanagürü: —¿Ñuxãcü yixĩxũ i
nümax? ¿Rü tama yadaawexũ?
—ñanagürü. Rü nümagü rü
nanangãxũgü rü ñanagürügü: —Tama
nidaxawe rü taxuxũma nüxũ naxüpetü.
¡Rü dücax, rü yéa nadau! Rü yea iyixĩ i
naxacü i Raquél i ngĩrü carnérugümaxã
ngẽma ne ixũ —ñanagürügü.
……
9Rü yexguma yema carnérugüarü
dauruũgümaxã íyadexayane ga Acóbu,
rü yéma ingu ga Raquél namaxã ga
ngĩnatüarü carnérugü, yerü ngĩma nixĩ
ga nüxna nadauxũ.
……
12Rü yexguma Acóbu ngĩmaxã nügü
ixuxgu rü nüma rü Rebéca ngĩne nax
yixĩxũ rü Labáũtaxa nax yixĩxũ, rü
ngĩma ga Raquél rü iñaãchi nax
ngĩnatümaxã nüxũ yanaxuxũcax. 13Rü
yexguma Labáũ nüxũ ĩnüchigagu ga

yéma nax nanguxũ ga Acóbu ga naeyax ngĩne, rü paxa inañaãchi nax íyadauãxũ. Rü nüxna nanaixãchiãcüma nüxũ narümoxẽ, rü nüxũ nachúxu. Rü nachiũwa nanaga. Rü yixcüamaxũra rü Acóbu nüxũ nixu ga guxũma ga yema nanatüchiũwa nüxũ ngupetüxũ. 14Rü Labáũ rü ñanagürü nüxũ:
—Aixcümaxũchi cuma rü chautanüxũxũchi quixĩ —ñanagürü. Rü wüxi ga tauemacü Labáũxũtawa nayexma ga Acóbu.

Acóbu rü Raquélcax rü Léacax napuracü

15Rü marü guma tauemacü ngupetüxguwena, rü Labáũ rü Acóbuxũ ñanagürü: —Ngẽma nax chautanüxũ quixĩxũ, rü taxũtáma ngẽmacax ngetanüãcüma choxṹ cupuracüechamare. ¡Rü chomaxã nüxũ ixu rü ñuxregu i cunaxwaxexũ nax cuxṹ chanaxütanüxũ! —ñanagürü. 16Rü nüma ga Labáũ rü nüxṹ iyexma ga taxre ga naxacü. Rü yema rüyamaecü rü Léa nixĩ ga ngĩéga. Rü yema rübumaecü rü Raquél nixĩ ga ngĩéga. 17Rü ngĩma ga Léa rü ingechaũetücüraxũ, natürü ga Raquél rü guxũwama imexechi. 18Rü nüma ga Acóbu, rü Raquél iyixĩ ga yema ngĩxũ nangẽxẽẽcü. Rü yemacax Labáũxũ nangãxũ rü ñanagürü: —Ngẽma cuxacü i irübumaecü i Raquélcax rü tá 7 ya taunecü cuxũtawa chapuracü —ñanagürü. 19Rü yexguma ga Labáũ rü nanangãxũ rü ñanagürü: —Narümemae nax cuxna ngĩxũ chamuxũ rü tama i wüxi i duũxũ i tama nüxũ chacuáxũna. ¡Rü nua chauxũtawa nangexma! —ñanagürü. 20Rü yemaacü ga Acóbu rü 7 ga taunecü ngĩxcax napuracü ga Raquél. Natürü Acóbucax rü guma 7 ga taunecü rü tama nũxcücüraxũ nixĩ yerü poraãcü nüxṹ ingúchaũxũchi. 21Rü yexguma marü yanguxgu ga guma 7 ga taunecü, rü nüma ga Acóbu rü Labáũmaxã nidexa rü ñanagürü: —¡Choxna ngĩxũ namu i Raquél nax ngĩmaxã chaxãmaxũcax, erü marü chayanguxẽxẽ ya yima taunecügü ya nagu cumaxã chaxunetacü nax ngĩxcax chapuracüxũ! —ñanagürü. 22Rü yexguma ga Labáũ rü naxacüxũ naxüchíxü ga nax naxãtéxũ. Rü yemacax nüxna naxu ga guxũma ga duũxũgü ga norü ngaicamagu pegüxũ. 23Natürü yema chütaxũgu ga Labáũ, rü naxacü ga Léaxũ nayaga rü Acóbuxũ ngĩxũ napexẽxẽ. Rü yemaacü ga Acóbu rü ngĩmaxã namaxũ.
……

25Rü moxũãcü ga Acóbu rü nüxũ nacuax nax Léa yixĩxũ ga yema ngĩmaxã inapecü. Rü nuãcüma Labáũna nayaca, rü ñanagürü: —¿Taxacü chomaxã cuxü? ¿Tama ẽxna Raquélcax yixĩxũ ga cuxṹ chapuracüxũ? ¿Rü tüxcüũ i ñuxma i choxũ cuwomüxẽẽxũ? —ñanagürü. 26Rü Labáũ rü nanangãxũ rü ñanagürü:
—Dücax, tama tocüma nixĩ nax ngẽma rübumaecüxíra taxütéxũ. 27¡Ẽcü ínanguxẽxẽ i wüxi i yüxü nax yagúexũ i ngẽma ngĩchíxü i Léa! Rü ngẽmawena tá nixĩ i cuxna ngĩxũ tamuxũ i Raquél, ega cuma rü curü me yixĩgu nax nai ya 7 ya taunecü choxṹ cupuracüxũ —ñanagürü ga Labáũ. 28Rü nüma ga Acóbu rü nanayaxu ga yema Labáũ namaxã nüxũ ixuxũ. Rü yexguma marü yagúegu ga Léachíxü, rü nüma ga Labáũ rü Acóbuna ngĩxũ namu ga Raquél nax ngĩmaxã naxãmaxũcax.
……

30Rü yexguma ga Acóbu rü
Raquélmaxã namaxũ. Rü woo nai ga 7
ga taunecü ngĩxca̱x napuracü, natürü
poraãcü ngĩxũ nangechaũama, Léaarü
yexera.

Acóbu nanegü

31Rü nüma ga Cori ya Tupana nüxũ
nadau nax tama Léamaxã nataãẽxũ ga
Acóbu. Rü yemaca̱x ga Tupana rü
nanaxwa̱xe nax Acóbuaxṹ naxãxacüxũ
ga Léa. Natürü ga Raquél rü ngĩxũ
nangexacüxẽxẽ. 32Rü yemaacü ga Léa rü
Acóbuaxṹ ixãxacü, rü Rubéũgu
inaxüéga. (Rü ngẽma naéga rü "Tupana
choxũ nadau nax changechaũxũ",
ñaxũchiga nixĩ.) Rü yemagu inaxüéga
yerü ñaxũgu irüxĩnü: "Rü Tupana choxũ
nadau nax changechaũxũ, rü ñu̱xma ya
yimá chaute rü tá choxũ nangechaũ",
ngĩgürügü ga ngĩãxẽwa. 33Rü guma
ngĩnewena rü wena ixãxacü ga Léa, rü
guma rü Chimeṹgu inaxüéga. (Rü
ngẽma naéga rü "Tupana choxũ
naxĩnü", ñaxũchiga nixĩ.) Rü yemagu
inaxüéga yerü ñaxũgu irüxĩnü: "Tupana
rü marü nüxũ naxĩnü nax tama
chomaxã nataãxẽxũ ya chaute, rü
ngẽmaca̱x wena chaxãxacü", ngĩgürügü
ga ngĩãxẽwa. 34Rü wenaxarü ixãxacü, rü
guma rü Lebígu inaxüéga. (Rü ngẽma
naéga rü "Chauxũtawaama ngẽxmaxũ",
ñaxũchiga nixĩ.) Rü yemagu inaxüéga
yerü ñaxũgu irüxĩnü: "Rü ñu̱xma ya
chaute rü chomaxã tá inarüxã̱ũ̱x, erü
marü tomaepü̱xcüna nüxṹ chaxãxacü",
ngĩgürügü ga ngĩãxẽwa. 35Rü wenaxarü
Acóbuaxṹ ixãxacü ga Léa, rü guma rü
Yudágu inaxüéga. (Rü ngẽma naéga rü
"Tupanaxũ chicua̱xüxũ", ñaxũchiga
nixĩ.) Rü yemagu inaxüéga yerü ñaxũgu
irüxĩnü: "Rü ñu̱xma rü tá Tupanaxũ
chicua̱xüxũ", ñaxũgu irüxĩnü. Rü
yemawena rü iyangeyexacü.

……

30 22Natürü ga Tupana rü ngĩxna
nacua̱xãchi ga Raquél, rü nüxũ
naxĩnü ga ngĩrü yumüxẽ. Rü yemaca̱x
ga Tupana rü ngĩxũ naxãxacüxẽxẽ.
23-24Rü yexguma naxãxacügu namaxã ga
guma nüxíraxũcü ga ngĩne rü
ngĩgürügü: —Tupana rü marü choxna
nanayaxu ga yema guxchaxũ ga noxri
namaxã changexacüxũ. Rü chierüna
choxṹ nangexmagu ya nai ya chaune
—ngĩgürügü. Rü yemaca̱x Yúchegu
inaxüéga. (Rü ngẽma naéga rü
"Chierüna choxṹ nangexmagu ya nai",
ñaxũchiga nixĩ.)

Guxchaxũgü nügümaxã naxüe ga Acóbu rü Labáũ

25Rü yexguma Yúchemaxã
nadoxme̱xguwena ga Raquél, rü Acóbu
rü Labáũxũ ñanagürü: —¡Choxũ inge̱x
nax wena chauchiũaneca̱x
chatáeguxũca̱x! 26Rü ngẽmaca̱x
chanaxwa̱xe i choxna cuxãga nax
chayagagüxũca̱x i chaunegü rü
cho̱xma̱xgü yerü yemagüca̱x nixĩ ga
cuxũtawa chapuracüxũ. Rü cuma rü
meama nüxũ cucua̱x nax ñuxãcü mea
chayanguxẽẽxũ ga yema puracü ga cuxṹ
chaxüxũ —ñanagürü. 27Natürü nüma ga
Labáũ rü nanangãxũ rü ñanagürü:
—¿Taxũchima cuxṹ namexũ nax nua
chauxũtawa cungexmaxũ? Erü meama
nüxũ chacua̱x nax cugagu yixĩxũ i Cori
ya Tupana poraãcü choxũ rüngũxẽẽxũ.
28¡Rü chomaxã nüxũ ixu i ñuxre nixĩ i

cunaxwa̱xexũ̃ nax cuxṹ chanaxütanüxũ̃!
Rü ngẽma cuma naxca̱x ícuca̱xaxũ̃ẽxpü̱x
tá nixĩ i cuxṹ chanaxütanüxũ̃
—ñanagürü. 29Rü yexguma ga Acóbu rü
nanangãxũ̃, rü ñanagürü nüxũ̃: —Cuma
rü meama nüxũ̃ cucua̱x nax ñuxãcü
poraãcü cuxṹ chapuracüxũ̃ rü meama
cuxṹ nüxna chadauxũ̃ ga cuxũ̃nagü. 30Rü
yema noxretama ga cuxũ̃nagü ga cuxṹ
yexmaxũ̃ ga yexguma noxri nua
changuxgux, rü ñu̱xma rü
poraãcüxüchima cuxṹ nimu. Yerü
yexguma noxri nua changuxgucürüwa
nixĩ ga Tupana ga poraãcü cuxũ̃
nangũ̃xẽẽxũ̃. ¿Natürü ñuxgu tá nixĩ i
chauxacügüca̱xicatama chapuracüxũ̃?
—ñanagürü. 31Rü yexguma ga Labáũ̃ rü
nüxna nicachigüama rü ñanagürü:
—¿Ñuxre nixĩ i cunaxwa̱xexũ̃ nax cuxṹ
chanaxütanüxũ̃? —ñanagürü. Rü
yexguma ga Acóbu rü nanangãxũ̃, rü
ñanagürü: —Tama chanaxwa̱xe i choxṹ
cunaxütanü. Rü choma rü wena tá nüxna
chadau i cuxũ̃nagü ega curü me yixĩgu i
ñaa tá cumaxã nüxũ̃ chixuxũ̃. 32¡Rü
choxũ̃ imucuchi natanügu i cuxũ̃nagü
nax chayadexechixũ̃ca̱x i guxũ̃ma i
ngẽma carnéruxacügü i wẽ̱xẽxũ̃, rü
guxũ̃ma i cábraxacügü i ãmatüxũ̃ rü
murutagüxũ̃! Rü ngẽmamaxã tá nixĩ i
choxṹ cunaxütanüxũ̃. 33Rü ngẽmaãcü
ega yixcüra chauxũ̃tawa ícuyada̱u̱xgu i
ngẽma choxṹ ngẽxmaxũ̃ rü nüxũ̃
icuyangauxgu i carnéru i cómüxũ̃,
rüẽxna cábra i tama ãmatüxũ̃, rü
ngẽmawa tá nüxũ̃ cucua̱x nax cuxṹ
changĩxũ̃ —ñanagürü. 34Rü Labáũ̃
nanangãxũ̃ rü ñanagürü: —Marü name
nixĩ i ngẽma nüxũ̃ quixuxũ̃ —ñanagürü.
……

43Rü yemaacü ga Acóbu rü nimuarü
yemaxũ̃a̱x. Rü nimu ga norü carnérugü
rü caméyugü rü búrugü rü norü
duũ̃xũ̃gü ga nüxṹ puracüexũ̃ ga yatüxũ̃
rü ngexũ̃.

Acóbu nagu narüxĩnü nax bexma Labáũ̃na yaxũxũ̃

31 1Natürü nüma ga Acóbu rü
nüxũ̃ nacuáchiga ga Labáũ̃
nanegü rü nachiga nax yadexagüxũ̃ rü
ñagüxũ̃: —Acóbu rü nügüxṹ nanade i
guxũ̃ma ga tanatüarü ixĩxũ̃, rü
ngẽmamaxã nixĩ i ñu̱xma i namuarü
ngẽmaxũ̃ãxũ̃ —ñanagürügü. 2Rü
yexgumarüxũ̃ ta ga Acóbu, rü nüxũ̃
nacua̱xama rü Labáũ̃ rü tama
noxrigurüxũ̃ namaxã nataãxẽ. 3Rü
yemaca̱x ga Cori ya Tupana rü Acóbuxũ̃
ñanagürü: —¡Natáegu naxca̱x i ngẽma
cunatüarü naane i ngextá
ínangexmagüxũ̃wa i cutanüxũ̃gü! Rü
choma rü tá cuxũ̃ íchixümücü
—ñanagürü. 4Rü yexguma ga Acóbu rü
ngĩxca̱x nangema ga Raquél rü Léa nax
naxũ̃tawa naxĩxũ̃ca̱x ga yema norü
carnérugüna ínadauxũ̃wa. 5Rü ñanagürü
ngĩxũ̃: —Nüxũ̃ chicua̱xãchi rü yimá
penatü rü marü tama noxrirüxũ̃ mea
choxũ̃ nadawenü. Natürü ya
chaunatüarü Tupana rü guxũ̃guma
nachauxũ̃tagu. 6Pema rü meama nüxũ̃
pecua̱x nax ñuxãcü penatüaxṹ meama
chapuracüxũ̃. 7Rü nüma rü
mu̱xpü̱xcüna choxũ̃ nawomüxẽxẽ rü
guxũ̃guma nayaxüchicüüchigü ga chorü
natanü. Natürü ga Tupana rü tama nüxṹ
nanaxwa̱xe nax ta̱xacürü chixexũ̃
chomaxã naxüxũ̃.
……

13Rü ngẽmacax ya Tupana rü norü
orearü ngeruxũ i daxũcüãxwa choxũ
ñanagürü: “Choma nixĩ ya Tupana ga
cuxcax changóxũ ga Betélwa ga yéma
chíxũmaxã ícunabaétüũwa ga guma
nuta rü chomaxã icuxunetaxũwa. ¡Rü
ngĩxã, rü inachi, rü natáegu naxcax ga
yema naane ga nagu cubuxũ!” ñanagürü
choxũ ga Tupana. 14Rü yexguma ga
Raquél rü Léa rü inangãxũgü, rü
ngĩgürügügü: —Toma rü marü
nataxuma i taxacü i toxna üxũ i
tonatüxũtawa —ngĩgürügügü.
……

Acóbu rü Padáũ-aráũwa ínaxũxũ

19Rü yexguma toxnamana norü
carnérugüarü yoũtaxawa naxũyane ga
Labáũ, rü ngĩma ga Raquél rü yoxni
naxcax ingĩx ga ngĩnatüarü
tupanachicünaxãgü ga nutagünaxcax.
20Rü nüma ga Acóbu rü tama
naxtümaxã nüxũ nixu ga nax
yaxũxchaũxũ. Rü yemaacü nixĩ ga naxtü
ga Labáũ ga Araméutanüxũxũ
nawomüxẽẽxũ ga Acóbu. 21Rü nixũmare
namaxã ga guxũma ga yema nüxṹ
yexmaxũ. Rü paxama nawa nangu ga
yema natü ga Eufráte. Rü nixüe rü
nixũchigü ñuxmata ga maxpũneanexũ
ga Garaáxgu ãégaxũwa nangu.

Acóbuwe nangẽ ga Labáũ

22Rü tomaepüx ga ngunexũguwena rü
Labáũ rü nüxũ nacuáchiga ga nax
yaxũxũ ga Acóbu. 23Rü yemacax ga
Labáũ rü natanüxũgümaxã Acóbuwe
nangẽ. Rü 7 ga ngunexũgüguwena nüxũ
inayangau nagu ga yema máxpüxanexũ
ga Garaáxgu ãégaxũ. 24Natürü yema
chütaxũgu rü Tupanagu naxãnegü ga
Labáũ ga Araméutanüxũ. Rü Tupana rü
ñanagürü nüxũ: —¡Dücax, choxṹ
irüxĩnü! Rü tama chanaxwaxe i nuãcü
namaxã quidexa ya Acóbu —ñanagürü.
25Rü Labáũ rü Acóbuxũ inayangau nagu
ga yema máxpüxanexũ ga Garaáxgu
ãégaxũ ga Acóbu nagu rüngüxũ. Rü
yematama máxpüxanexũarü tuãchigu
nixĩ ga nangügüxũ ga Labáũ rü
natanüxũgü. 26Rü Labáũ rü poragaãcü
Acóbuna naca, rü ñanagürü: —¿Taxacü
ícuxü? ¿Rü tüxcüũ choxũ cuwomüxẽxẽ?
¿Rü tüxcüũ ñoma curü uanü
ícuyauxũxũrüxũ chauxacügüxũ
quigagü? 27¿Rü taxacücax choxũ
cuwomüxẽxẽ rü bexma cúãcü quixũ? Rü
yexguma chi mea nüxũ chacuaxgu nax
íquixũxchaũxũ rü chi taãxẽãcü cuxũ
ichamuãchi rü cuxũ chi chapaxpüne
tutumaxã rü árpamaxã. 28Rü woo ga
yema chauxacügü rü chautaagü rü bai
nüxũ chachúxãcüma namaxã
quixũmare. Rü ñoma wüxi i duũxũ i
naechitamare maxũxũrüxũ quixĩ. 29Rü
taxuxũma choxṹ naguxcha ega chi
chanaxwaxegu nax pexũ chadaixũ.
Natürü ngewax chütacü rü cunatüarü
Tupana chomaxã nidexa, rü ñanagürü
choxũ: “¡Dücax, choxṹ irüxĩnü! Rü tama
chanaxwaxe i nuãcü Acóbumaxã
quidexa”, ñanagürü choxũ. 30Natürü
ngẽxguma cunaxwaxexüchixgu nax
cunatücax cutáeguxũ rü ngẽmacax
yixĩgu nax quixũxũ i ñuxma ¿rü tüxcüũ
i chorü tupanachicünaxãgücax cungĩxũ?
—ñanagürü. 31Rü yexguma ga Acóbu rü
Labáũxũ nangãxũ rü ñanagürü: —Tama
cumaxã nüxũ chixu yerü chamuũ, rü
choma nüxũ chacuaxgu rü choxna chi

ngĩxũ̃ cupuxũ̃éga ga cuxacügü. 32Natürü
ngẽxguma chi wüxi i ñaa chorü
duũ̃xũ̃güxũ̃tawa nüxũ̃ icuyangauxgu i
ngẽma curü tupanachicünaxãgü, rü
name nixĩ i noxtacüma nayu. Rü ñaa
tatanüxũ̃gü nixĩ i tüxũ̃ ĩnüxũ̃. ¡Rü
chomaxã nüxũ̃ ixu rü taxacü nixĩ i
ngẽma curü ngẽmaxũ̃ i chauxũ̃tawa
ngẽxmaxũ̃! ¡Ẽcü yange ega nüxũ̃
icuyangauxgu! —ñanagürü. Natürü
nüma ga Acóbu rü tama nüxũ̃ nacuax ga
Raquél yixĩxũ̃ ga naxcax ngĩ́xcü ga
yema ngĩnatüarü tupanachicünaxãgü.
33Rü nüma ga Labáũ̃ rü Acóbupatagu
naxücu nax naxcax nadauxũ̃cax ga norü
tupanachicünaxãgü. Rü yexgumarüxũ̃ ta
Léapatagu rü yema taxre ga
naxũ̃taxũ̃güpatagu naxücu, natürü
taxuxũ̃ma inayangau. Rü yexguma
Léapatawa ínaxũxũxgu rü Raquélpatagu
nayaxücu. 34Natürü ngĩma ga Raquél rü
inade ga yema ngĩnatüarü
tupanachicünaxãgü rü caméyutawaarü
tochicaxũ̃tüũ̃gu iyacuxgü. Rü naétüwa
irüto. Rü Labáũ̃ rü ngĩpatachiãgu
naxcax nadau, natürü taxuxũ̃ma
inayangau. 35Rü yexguma ga Raquél rü
ngĩgürügü nüxũ̃: —Pa Papáx ¡taxṹ i
cunuxũ̃ ega tama ichachixgu i
cupexewa! Erü ñuxma rü chorü
daawewa changexma —ngĩgürügü. Rü
yemaacü ga Labáũ̃ rü naxcax
nidauchigüama ga norü
tupanachicünaxãgü, natürü taxuguma
nüxũ̃ inayangau.
……

Acóbu rü Labáũ̃ nügümaxã inaxügagü

43Rü yexguma ga Labáũ̃ rü Acóbuxũ̃
nangãxũ̃ rü ñanagürü: —Ngẽma
cuxmaxgü rü chauxacügü iyixĩ, rü
ngẽma cuxacügü rü chautaagü nixĩ. Rü
ngẽma carnérugü rü choxrügü nixĩ rü
guxũ̃ma i nua nüxũ̃ cudauxũ̃ rü
choxrügü nixĩ. ¿Natürü ñuxãcü taxacürü
chixexũ̃ namaxã chaxü i chauxacügü rü
ngĩnegü? 44¡Rü ñuxma rü nua naxũ rü
ngĩxã mea yigümaxã tanamexẽxẽ nax
ngẽxma yanaxoxũ̃cax i guxũ̃ma i
guxchaxũ̃gü! —ñanagürü. 45Rü
yexguma ga Acóbu rü nanayaxu ga
wüxi ga nuta ga tacü rü yéma
nanatoxẽxẽ. 46Rü nüma ga Acóbu rü
natanüxũ̃güxũ̃ ñanagürü: —¡Guxãma rü
nuta ne penade rü wüxigu
penaxãũxchita! —ñanagürü. Rü nüma
ga natanüxũ̃gü rü nuta ne nanade rü
yexma nanaxãũxchita. Rü ñuxũchi
guma nuta ga yexma ãũxchitacüxũ̃tawa
nachibüe ga Acóbu rü Labáũ̃.
……

52Rü nüma ga Labáũ̃ rü ñanagürü
Acóbuxũ̃: —Dücax, daa nutagü rü wüxi
i cuaxruxũ̃ nixĩ i cuxcax rü chauxcax
nax taxucürüwa yimá nutaxũ̃
ichopetüxũ̃cax nax taxacürü chixexũ̃
yigümaxã ixüxũ̃cax. 53Rü curü oxi ya
Abraáũ̃arü Tupana rü chorü oxi ya
Nacóxarü Tupana ta ixĩcü rü tüxũ̃
poxcúxe ya ngexerüxṹxe i yixema ega
tama yanguxẽẽxgu i ñaa yigümaxã
ixunetaxũ̃ —ñanagürü ga Labáũ̃. Rü
yexguma ga Acóbu rü yimá Tupana ga
nanatü ga Ichaá nüxũ̃ icuaxüxũ̃cüégagu
inaxuneta. 54Rü ñuxũchi ga Acóbu rü
yexma guma maxpṹnegu nanadai ga
ñuxre ga naxũ̃nagü rü ñuxũchi
Tupanacax ínanagu. Rü guxũ̃ma ga
natanüxũ̃cax naca nax nachibüexũ̃cax.
Rü yemaacü guxũ̃ma nachibüe rü

yexma maxpűnegu napegü ga yema
chütaxűgu. 55Rü moxűãcü
paxmamaxűchi rü Labáű́ ínarüda rü
nataagü rü naxacügü tüxű nimeãxẽgü.
Rü ñuxũchi Tupanaégagu mexű
tümamaxã naxuegu. Rü yemawena
nachixűanecax natáegu.

Acóbu rü Echaú nügümaxã inarüxĩ

32 1Rü nüma ga Acóbu rü
inixũchigüama. Rü namagu
nüxű nangau ga ñuxre ga daxũcüax ga
Tupanaarü orearü ngeruűgü. 2Rü
yexguma Acóbu nüxű dauxgu rü
ñanagürü: —Ñaagü rü Tupanaarü
churaragü nixĩ —ñanagürü. Rü yemacax
Maanaígu nanaxüéga ga yema nachica.
3Rü Acóbu rü inanamuãchitanü ga
ñuxre ga norü duűxűgü nax Cheíarü
naanewa ga Edóűwa naxĩxűcax nax
naenexẽ ga Echaúmaxã nüxű
yanaxugüxűcax ga yéma tá nax
nanguxű. 4Rü ñaa dexamaxã yéma
nanamugü: “Ñapegürü tá nüxű ya
chauenexẽ ya Echaú: ‘Cuenexẽ ya Acóbu
ya curü duűxű ixĩcü rü cuxű narümoxẽ.
Rü marü ñuxre ya taunecü rü tórü tutü
ya Labáűxűtawa chayexma. Rü ñuxma
rü marü nüxna íchaxũxũ. 5Rü choxű́
nangexma i chauxűnagü i wocagü rü
búrugü rü carnérugü rü chorü duűxűgü
iyatüxűgü rü ingexűgü. Rü ngẽmacax
chaugüpexegu cuxcax ngẽma
chanamugü i chorü duűxűgü nax
cumaxã nüxű yanaxugüxűcax i ñaa
chorü ore nax marü chatáeguxű. Rü
chierüna mea choxű cuyauxgu i
ngẽxguma cuxűtawa changuxgu’,
ñapegürü tá”, ñanagürü ga Acóbu. 6Rü
yexguma marü Acóbucax nawoeguxgu
ga norü duűxűgü, rü ñanagürügü:
—Marü naxűtawa tangugü ya cuenexẽ
ya Echaú. Rü nüma rü tá nua naxũ nax
nümatama cuxű íyadauxűcax namaxã i
400 i norü duűxűgü —ñanagürügü. 7Rü
yexguma yemaxű naxĩnügu ga Acóbu,
rü poraãcü namuű rü naxoegaãxẽ. Rü
yemacax taxregu nayatoye ga norü
duűxűgü rü norü carnérugü rü wocagü
rü caméyugü. 8Yerü ñaxűgu narüxĩnü:
“Ngẽxguma Echaú nua nguxgu rü
ngürüãchi nadaiaxgu i ngẽma
wüxitücumü i duűxűgü, rü ngẽma
totücumü rü yoxni nibuxmü”, ñaxűgu
narüxĩnü. 9Rü ñuxũchi inanaxügü ga
nax nayumüxẽxű, rü ñanagürü: “Pa Cori
Pa Tupana ya Chorü Oxi ya Abraáűarü
Tupana rü Chaunatü ya Ichaáarü
Tupanax, cuma rü marü chomaxã nüxű
quixu nax chorü naanecax rü
chautanüxűgücax chatáeguxű rü cuma
rü tá mea choxna cudauxű. 10Choma rü
taxuwama chame nax ngẽmaãcü
chomaxã cumecümaxű rü aixcüma mea
choxű curüngűxẽẽxű. Rü yexguma noxri
chaunatüna íchaxũxũxgux rü ñaatama
Yudáű i natüwa chixüegu rü taxuxűma
choxű́ nayexma rü chorü
naixmenaxãxicatama. Natürü i ñuxma
nax chatáeguxű rü choxű́ nangexma i
taxretücumü i muxű i duűxűgü. 11Rü
ñuxma rü cuxna chaca rü chanaxwaxe i
choxű ícupoxű nüxna ya chauenexẽ ya
Echaú. Rü nüxű chamuű erü ngürüãchi
nuxã toxű nayadai rü ngẽmaãcü tüxű
nadai ya choxmaxgü rü chauxacügü.
12Cuma rü marü meama chomaxã nüxű
quixu rü tá choxna nax cudauxű nax
ngẽmaãcü taxuxűma choxű üpetüxű rü
ngẽmaãcü i chautaagü rü ñoma

taxtüpechinüwa ngẽxmacü ya
naxnücütẹxerüxũ̃ namuxũchixũ̃cạx, rü
ngẽmaãcü düxwa taxucürüwa texé
yaxugüxũ̃cạx", yemaacü nayumüxẽ.
13Rü yema chütaxũ̃gu rü Acóbu rü
yexmatama nape. Rü nüxũ̃ nidaugü ga
naxũ̃nagü rü yematanüwa nayadexechi
ga naenexẽ ga Echaúarü ãmareruxũ̃.
14-15Rü nayamugü ga 200 ga chíbugü ga
ingexũ̃, rü 20 ga chíbugü ga iyatüxũ̃, rü
200 ga carnérugü ga ingexũ̃, rü 20 ga
carnérugü ga iyatüxũ̃, rü 30 ga
caméyugü ga yexwacạx buexacüxũ̃, rü
40 ga wocagü, rü 10 ga wocaxacügü ga
yexwacạx yaexũ̃, rü 20 ga búrugü ga
ingexũ̃ rü 10 ga búrugü ga iyatüxũ̃.
16Rü ñụxũchi norü duũ̃xũ̃güna
nanamugü ga wüxitücumüchigü, rü
ñanagürü nüxũ̃: —¡Cü, chopẹxegu
namaxã pexĩ, rü pegüna tá
piyáxũ̃guetanüxũ̃ namaxã i
wüxitücumüchigü! —ñanagürü. 17-18Rü
yema nüxíra inamuãchixũ̃ ga norü
duũ̃xũ̃, rü nanaxucụxẽ, rü ñanagürü
nüxũ̃: —Ngẽxguma tá cuxũ̃ iyangauxgu
ya chauenexẽ ya Echaú, rü cuxna
nacạxgu: "Rü texe nixĩ ya curü cori, rü
ngextá cuxũ, rü texéarügü nixĩ i ñaa
naxũ̃nagü i quigagüxũ̃", rü cuma rü tá
ñaãcü cunangãxũ̃: "Pa Chorü Cori ya
Echaúx, rü ñaa rü wüxi i curü ãmare
nixĩ i cuxcạx nua namuxũ̃ ya curü duũ̃
ya Acóbu. Rü nüma rü toweama ne
naxũ" ñacurügü tá —ñanagürü ga
Acóbu. 19Rü yexgumarüxũ̃ ta ga yema
togü ga duũ̃xũ̃gü ga inamuãchigüxũ̃ rü
ñanagürü nüxũ̃: —¡Ngexguma tá pexũ̃
inangauxgu ya Echaú, rü ngẽmatama
orexũ̃ namaxã pixu! 20Rü ñapegü nüxũ̃:
"Acóbu ya cuenexẽ ya cuxũ̃ ngechaũ̃cü
rü toweama ne naxũ", ñapegü nüxũ̃!
—ñanagürü ga Acóbu. Rü yemaacü
nayaxucụxẽ ga yema duũ̃xũ̃gü, yerü
ñaxũ̃gu narüxĩnü: "Ñaa ãmaregü i
chopẹxegu chimugüxũ̃maxã tá
chanangüxmüxẽxẽ ya chauenexẽ. Rü
ngẽmawena rü chomaxũ̃chi tá nüxũ̃
chadau. Rü bexmana ngẽmaãcü tá mea
choxũ̃ nayaxu", ñaxũ̃gu narüxĩnü. 21Rü
yemaacü ga yema ãmaregü rü nüxíra
nügüpẹxegu nayamugü. Rü nüma ga
Acóbu rü yexmatama nape ga yema
chütaxũ̃gu.

Acóbu rü wüxi ga Tupanaarü orearü ngeruxũ̃ i daxũcüạ̃xmaxã nügü nawogü

22-23Rü yematama ga chütaxũ̃gu rü
ínarüda ga Acóbu, rü tüxũ̃
namuãchitanü ga guxema taxre ga
naxmạx rü yema taxre ga naxũ̃taxũ̃, rü
guma 11 ga nanegü. Rü wüxigu,
namaxã ga guxũ̃ma ga norü yemaxũ̃gü,
tüxũ̃ nimuũ̃ nawa ga yema natü ga
Yudáũ̃arü nuxtamaxũ̃ ga Yabógu
ãégaxũ̃. 24Rü yexguma Acóbu
nüxicatama yéma yaxüãchigu, rü wüxi
ga duũ̃xũ̃ namaxã nügü nawogü rü
ñụxmata yangunemare. 25Natürü yema
duũ̃xũ̃ rü nüxũ̃ nacuạx ga tama Acóbuxũ̃
nax naporamaexũ̃. Rü yemacạx düxwa
Acóbutacugu nidagü, rü
nanatüxüchitacu ga yexguma nügü
inawogügu. 26Rü yexguma ga yema
duũ̃xũ̃ rü ñanagürü Acóbuxũ̃: —¡Choxũ̃
ingẹx erü marü ningóonechaũ̃! Rü
yexguma ga Acóbu rü nanangãxũ̃ rü
ñanagürü: —Ngẽxguma taxũtáma mexũ̃
chomaxã cuxuegụxgu, rü taxũtáma cuxũ̃
chingẹx —ñanagürü. 27Rü Acóbuna
naca ga yema duũ̃xũ̃ rü ñanagürü:

—¿Tạxacü nixĩ i cuéga? —ñanagürü. Rü
Acóbu nanangãxũ̃, rü ñanagürü:
—Acóbu nixĩ i chauéga —ñanagürü.
28Rü yexguma ga yema duũ̃xũ̃ ga nügü
namaxã inawogüxũ̃, rü ñanagürü nüxũ̃:
—Ñụxma rü marü taxũtáma Acóbu nixĩ
i cuéga. Rü Iraé tá nixĩ i cuéga i
ñụxmax, erü Tupanamaxã rü
duũ̃xũ̃gümaxã cugü icuwogü rü tama
choxũ̃ quingẹx ñụxmata mexũ̃ cumaxã
chaxuegu —ñanagürü. 29Rü yexguma ga
Acóbu rü nüxí nüxna naca rü ñanagürü:
—Ñụxma chanaxwạxe i chomaxã nüxũ̃
quixu ¿rü tạxacü nixĩ i cuéga?
—ñanagürü. Natürü ga yema duũ̃xũ̃ rü
nanangãxũ̃ rü ñanagürü: —¿Tụxcüũ̃
nüxũ̃ cucuáxchaxũ̃ i chauéga?
—ñanagürü. Rü ñụxũchi ga yema duũ̃xũ̃
rü yexgumatama Acóbumaxã mexũ̃
naxuegu. 30Rü yexguma ga Acóbu rü
Penuégu nanaxüéga ga yema nachica.
Rü ngẽma naéga rü “Tupanachiwexũ̃
chadau”, ñaxũ̃chiga nixĩ. Rü yemagu
nanaxüéga yerü ñanagürü: —Rü woo
Tupanachiwexũ̃ chadau, natürü
chamaxama —ñanagürü.
……

Acóbu rü Echaú nügümaxã narüngüxmüe

33 1Rü yexguma Acóbu rü
Echaúxũ̃ nadauxgu ga yéma
nax ne naxũxũ̃ namaxã ga 400 ga norü
duũ̃xũ̃gü, rü nüma ga Acóbu rü tüxũ̃
nitoye ga guxema naxacüxãgü ngĩmaxã
ga Léa rü Raquél rü guxema taxre ga
naxũ̃taxũ̃gü. 2Rü wixpẹxewa tüxũ̃
naxũ̃güxẽxẽ ga naxũ̃taxũ̃gü
tümaxacügümaxã, rü guxemagüwe ga
Léa ngĩxacüã̃xmaxã. Rü Léawe naxãxũ̃
ga Raquél namaxã ga ngĩne ga Yúche.
3Rü nüma ga Acóbu rü norü
duũ̃xũ̃güpẹxegu nixũ. Rü 7 ẹxpụ̃xcüna
waixümügu nayangücuchi ñụxmata
naenexẽarü ngaicamána nangu. 4Natürü
ga Echaú rü Acóbucạx niña rü nüxna
nayanạixãchi rü nüxũ̃ nachúxu. Rü
nügümaxã naxauxe.
……
18Rü Acóbu, rü yexguma
Padáũ̃-Aráũ̃anewa ne naxũxgu, rü
taxuxũ̃ma nüxũ̃ naxüpetü rü mecü
Canaáũ̃anewa nangu. Rü ĩane ga
Chiquéũ̃arü tọxmạxtawa nangu rü yéma
nayexma. 19Rü 100 tachinü ga diẽrugu
naxcạx nataxe ga wüxi ga naane
naxũ̃tawa ga Amúru nanegü. Rü nüma
ga Amúru rü Chiquéũ̃ nanatü nixĩ. Rü
nüma ga Acóbu rü yexma naxãchiũ̃gü.
20Rü ñụxũchi nanaxü ga wüxi ga
ãmarearü guchicaxũ̃ rü Erué-Iraé ga
Iraéarü Tupanagu nanaxüéga.
……

Tupana rü ĩane ga Betélwa mexũ̃
Acóbumaxã naxuegu

35 1Rü yexguma ga Tupana rü
ĩane ga Chiquéũ̃wa rü Acóbuxũ̃
ñanagürü: —¡Cugü namexẽxẽ rü
inaxũãchi nax Betélgu cuyaxãchiũ̃xũ̃cạx!
¡Rü ngẽxma chạụxcạx naxü i wüxi i
ãmarearü guchicaxũ̃ nagu ga yema
nachica ga nawa cuxcạx changóxũ̃ ga
yexguma cuenexẽ ga Echaúchạxwa
quixũxgu! —ñanagürü. 2Rü yexguma ga
Acóbu rü naxmạxgümaxã rü guxũ̃ma ga
norü duũ̃xũ̃gümaxã nidexa, rü ñanagürü
nüxũ̃: —¡Ípenanúxụ̃x i guxũ̃ma i perü
tupanachicünạxãgü rü nua penana nax
ínawogüxũ̃cạx! ¡Rü ñụxũchi pegü
pexaiyagü rü to i pexchiru i

ngẽmataxũgu picu̱xgü! 3¡Rü ngĩxã rü
paxa itaxĩãchi nax Betélwa ixĩxũ! Erü
ngẽxma tá chanaxü i wüxi i ãmarearü
guchicaxũ naxca̱x ya Tupana ga
guxũwama ga ngextá íchaxũxũwa choxũ
íxümücücü rü choxũ rüngũxẽẽxcü ga
yexguma guxchaxũwa chayexmagu
—ñanagürü. 4Rü yexguma ga yema
duũxũgü, rü Acóbuxũtawa nanana ga
guxũma ga norü tupanachicüna̱xãgü rü
yema naxmachinügü ga norü
tupanagüarü cua̱xruũgü ixĩgüxũ. Rü
ĩane ga Chiquéũarü ngaicamána
rüxüxũne ga castáñatüũgu Acóbu
inanata̱xgü ga yema
tupanachicüna̱xãgü. 5Rü yexguma
inaxĩãchigu ga Betélwa nax naxĩxũca̱x,
rü Tupana rü guxũma ga yema
ĩanegücüã̱x ga namawa
yexmagüxũãẽwa ínananguxẽxẽ ga muũ
nax tama Acóbu nanegüwe
nangẽgüxũca̱x. 6Rü Acóbu rü guxũma
ga yema duũxũgü ga namaxã ixĩxũ, rü
meama Canaáũanewa yexmane ga ĩane
ga Lúxgu ãéganewa nangugü. Rü to ga
naéga rü Betél nixĩ. 7Rü yexma nanaxü
ga wüxi ga ãmarearü guchica rü
El-Betélgu nanaxüéga, yerü yexguma
naeneecha̱xwa yaxũxgu, rü yéma nixĩ
ga Tupana naxca̱x ngóxũ.
……
9Rü yexguma Padáũ-aráũanewa ne
naxũxgu ga Acóbu, rü Tupana rü
Betélwa wenaxarü naxca̱x nango̱x, rü
mexũ namaxã naxuegu. 10-11Rü
ñanagürü: “Cuma rü Acóbu nixĩ i cuéga.
Natürü i ñu̱xma rü marü taxũtáma
ngẽma nixĩ i cuéga erü ñu̱xmacürüwa rü
Iraé tá nixĩ i cuéga”, ñanagürü. Rü
yemawena ga Tupana rü ñanagürü:
“Choma nixĩ ya Tupana ya guxũétüwa
changexmaxũ. ¡Rü yamu ya cunegü rü
cutaagü! Rü cuwa tá nango̱x i wüxi i
nachixũane rü muxũnetáma ya ĩanegü.
Rü cutaagütanüwa tá nangexma i
ãẽxgacügü. 12Rü ñaa naane ga Abraáũ
rü Ichaána chaxãxũ, rü cuxna rü ta
chanaxã. Rü cuwena rü tá cutaagüna
chanaxã”, ñanagürü ga Tupana.
……

Iyu ga Raquél

16Rü yemawena rü Betélwa inaxĩãchi
nax ĩane ga Efrátawa naxĩxũca̱x. Natürü
yexguma Efrátaxũ yangaicagügu rü ga
Raquél rü ixíraxacüama. Rü tama mexũ
ngĩxũ nangupetü. 17Rü yexguma tama
paxa yéma naxíraxacüxgu rü düxwa
ngĩma ga yema ngĩrü dauruxũ rü ngĩxũ
ngĩgürügü: —¡Yaxna naxĩnü erü to i
yatüxũ i cuxacü cuxũ naxíra!
—ngĩgürügü. 18Natürü ngĩma ga Raquél
rü marü ituraxüchi rü yaxna irüngũ rü:
—Benóni nixĩ ya yimá õxchana
—ngĩgürügü. Natürü ga nanatü ga
Acóbu rü Bẽyamígu tanaxüéga. 19Rü
yemaacü nixĩ ga nayuxũ ga Raquél. Rü
yema nama ga Efrátawa nadaxũgu
ngĩxũ nata̱xgü. (Rü guma ĩane ga Efráta
rü ñu̱xma rü Beréũgu naxãéga.)
……

Acóbu nanegü

22-23Rü Acóbu nanegü rü 12 nixĩgü.
Rü guma Léawaũgücü rü Rubéũ nixĩ ga
Acóbu nane ga yacü. Rü naeneegü rü
Chimeũ, rü Lebí, rü Yudá, rü Ichacá, rü
Chaburóũ nixĩgü. 24Rü guma
Raquélwaũgücü rü Yúche rü Bẽyamí
nixĩgü. 25Rü guma Raquélũtaxũ ga

Bírawaũgücü rü Dáũ rü Netarí nixĩgü.
26Rü guma Léaxũtaxũ ga
Chípawaxũgücü rü Gáx rü Aché nixĩgü.
Rü gumagü nixĩ ga Acóbu nanegü ga
Padáũ-aráũanegu buexũ.

Ichaáarü yuxchiga

27Rü nüma ga Acóbu rü nanatü ga
Ichaáxũ ínayadau ga Máũrewa. Rü
guma ĩane rü namuéga. Rü Árba nixĩ ga
wüxi rü Ebróũ nixĩ ga to. Rü yexma nixĩ
ga naxãchiũgüxũ ga Abraáũ rü Ichaá.
28Rü nüma ga Ichaá rü nüxṹ nayexma
ga 180 ga taunecü ga yexguma
nayu̱xgux. 29Rü yexguma marü
nayaxüchigu nixĩ ga nayuxũ rü
natanüxũgütanüwa naxũxũ. Rü nanegü
ga Echaú rü Acóbu rü inanata̱xgü.
……

37 1Rü nüma ga Acóbu rü
Canaáũanegu naxãchiũ ga
ngextá nanatü ga Ichaá ũpaacü
ítaxãchiũxũgu.

Yúche rü naeneegü

2Rü ñaa nixĩ i nachiga i Acóbutanüxũ.
Rü yexguma nane ga Yúche 17 ga
taunecü nüxṹ yexmagu, rü nüma rü
carnérugüarü dauruxũ nixĩ wüxigu
namaxã ga naeneegü ga
nanatüxũtaxũgü ga Bíra rü
Chípawaxũgüxũ. Rü nüma ga Yúche rü
nanatümaxã nüxũ nayarüxugüxũ ga
naeneegüchiga nax chixexũ naxügüxũ.
3Rü nüma ga Acóbu ga Iraégu ãégacü,
rü poraãcü Yúchexũ nangechaũ guxũma
ga togü ga nanegüarü yexera yerü
yexguma marü naya̱xgu ga Acóbu nixĩ
ga nabuxũ ga Yúche. Rü yemaca̱x ga
nanatü rü nüxṹ tanaxü ga wüxi ga
naxchiru ga mápaxũ ga mexechixũ.
4Natürü yexguma naeneegü nüxũ
icua̱xãchitanügu nax norü yexera
Yúchexũ tangechaũxũ ga nanatü, rü
yemaca̱x Yúchechi naxaie, rü tama nüxũ
narümoxẽgüchaũ. 5-6Rü wüxi ga
chütaxũ ga Yúche, rü naxãnegü, rü
naeneegümaxã nüxũ nixu ga yema
nanegü. Natürü ga naeneegü rü
yexeraãcü naxchi naxaie, yerü ga Yúche
rü ñanagürü nüxũ: —¡Iperüxĩnüe rü tá
pemaxã nüxũ chixu i ngẽma chaunegü!
7Rü nagu chaxãnegü nax guxãma i
yixema rü wüxi i tríguneсüwa
ingexmagüxũ rü ínagoxũcütaxũ. Natürü
i ngẽma choxrü cüta rü ngürü
nüechama inachicüta rü meama ínarüto.
Natürü i ngẽma pexrü cütagü rü ngẽma
choxrüxũ ínachomaeguãchi, rü ngẽma
choxrü cütape̱xegu
nayarümaxgütanüãchi rü choxrüxũ
nicua̱xüxũgü —ñanagürü. 8Rü yexguma
ga naeneegü rü nanangãxũgagü rü
ñanagürügü: —¿Ẽxna cuma nagu
curüxĩnügu rü cuma tá nixĩ i torü
ãẽxgacü quixĩxũ rü tomaxã tá icucuáxũ?
—ñanagürügü. Rü yemaacü yexeraãcü
naxchi naxaie naxca̱x ga yema nanegü
ga nüxũ yaxuxũ. 9Rü yemawena ga
Yúche rü wenaxarü naxãnegü. Rü yema
rü ta naeneegümaxã nüxũ nixu, rü
ñanagürü: —Pemaxã tá nüxũ chixu rü
wena chaxãnegü. Rü ngẽma
chaunegüwa nüxũ chadau ya üa̱xcü rü
tauemacü rü 11 ga ẽxtagü rü chope̱xegu
nanangücuchitanü rü choxũ
nicua̱xüxũgü —ñanagürü. 10Rü
yexguma Yúche nanatümaxã rü
naeneegümaxã nüxũ ixuxgu ga yema
nanegü, rü nanatü rü ítanangaxüchi. Rü

ñatagürü nüxũ̃: —¿Tax̱acüchiga nixĩ i
ngẽma cunegü i tomaxã nüxũ̃ quixuxũ̃?
¿Ẽxna cuma rü nagu curüxĩnügu rü cué
rü cueneegü rü choma rü tá cupẽxegu
tanangücuchitanü nax cuxũ̃
ticuax̱üũ̃güxũ̃cax̱? —ñanagürü. 11Rü
yemacax̱ ga naeneegü rü yexeraãcü
nixãũãchie. Natürü ga nanatü rü bexma
tüxica nagu tarüxĩnü ga yema
nanegüchiga.

Yúchemaxã nataxegü ga naeneegü

12Rü wüxi ga ngunexũ̃gu rü ĩane ga
Chiquéũ̃arü ngaicamána naxĩ ga
Yúcheeneegü nax yexma maxẽ ne
yadaugüxũ̃cax̱ naxcax̱ ga nanatüarü
carnérugü. 13Rü yemacax̱ ga nanatü ga
Iraé, rü Yúchexũ̃ ñatarügü: —¡Paxa
cueneegüwe rüxũ rü íyadau i yéa
Chiquéũ̃wa i carnérugüna
ínadaugüxũ̃wa! —ñatagürü. Rü nüma
ga Yúche rü tüxũ̃ nangãxũ̃ rü ñanagürü:
—Marü name, Pa Papáx, rü taãxẽãcüma
tá ngẽ́ma chaxũ —ñanagürü. 14Rü tüma
ga Iraé rü tanangãxũ̃, rü ñatagürü:
—¡Ẽcü íyadau ya cueneegü rü ngẽma
carnérugü! ¡Rü ñux̱ũchi natáegu nax
chomaxã nüxũ̃ quixuxũ̃cax̱ nax ñuxãcü
ínangupetüxũ̃! —ñatagürü. Rü yemaacü
Ebróũ̃wa inaxũãchi ga Yúche ga
Chiquéũ̃wa nax naxũxũ̃. 15Natürü
yexguma Chiquéũ̃wa nanguxgu, rü tama
nüxũ̃ nacuax̱ ga ngextá nax
nayexmagüxũ̃ ga yema naeneegü. Rü
wüxi ga yémacuã̱x yexma nüxũ̃ nangau,
rü nüxna naca rü ñanagürü:
—¿Tax̱acücax̱ cudau? —ñanagürü. 16Rü
yexguma ga Yúche rü nanangãxũ̃, rü
ñanagürü: —Chaueneegücax̱ chadau.
¿Tama nüxũ̃ cucuáxũ̃ nax ngextá yixĩxũ̃
i carnérugüna nadaugüxũ̃? —ñanagürü.
17Rü nüma ga yema duũ̃xũ̃ rü
nanangãxũ̃ rü ñanagürü nüxũ̃: —Marü
nixĩgachi i nua. Rü nüxũ̃ chaxĩnügu rü
Dotáũ̃wa nixĩ nax naxĩxũ̃ —ñanagürü.
Rü yexguma ga Yúche rü naeneegüwe
narüxũ nax naxcax̱ yadauxũ̃cax̱. Rü
Dotáũ̃gu nüxũ̃ inayangau. 18Rü nüma ga
naeneegü rü yáxũ̃gu nüxũ̃ nadaugü, rü
naxũ̃pa ga natanüwa nax nanguxũ̃ rü
nügü nixugücux̱ẽ ga nax
yamax̱güãxũ̃cax̱. 19Rü nügümaxã
ñanagürügü: —¡Dücax! Yéa nixĩ rü
ngẽ́ma ne naxũ i ngẽma ãnegüechaxũ̃.
20¡Rü ngĩxã tayamax̱gü, rü ñux̱ũchi
wüxi ya puchugu tayatax̱cuchigü! Rü
ngẽxguma Papá tüxna cax̱gu, rü
ñatagürügü tá: “Rü wüxi ya ai
nanangõx”, ñatagürügü tá. Rü
ngẽmaãcü tá nüxũ̃ tacuax̱ rü ngoxi
aixcüma tá yangugü i ngẽma nanegügü
—ñanagürügü. 21-22Rü yexguma
yemaxũ̃ naxĩnügu ga Rubéũ̃, rü
Yúchexũ̃ ínapoxũ̃ nüxna ga naeneegü.
Rü ñanagürü nüxũ̃: —Tama name nax
yamáxũ̃ rü nagü ipenabaxẽẽxũ̃. ¡Rü ñaa
ãxmaxũ̃gu peyatax̱cuchimare, rü taxṹ i
peyamáxũ̃! —ñanagürü. Rü yema
ñanagürü ga Rubéũ̃, yerü Yúcheétüwa
nachogü nax tama yamax̱güaxũ̃cax̱ rü
nanatücax̱ nax natáeguxẽẽãxũ̃cax̱.
23Natürü yexguma naeneegütanüwa
nanguxgu ga Yúche, rü nüxna nanapugü
ga yema naxchiru ga mexechixũ̃ ga
nagu yacúxũ̃. 24Rü nayayauxgü, rü
yema ãxmaxũ̃gu nayatax̱cuchigü. 25Rü
yemawena rü ínarütogü rü nachibüe. Rü
yexguma nachibüeyane rü yáxũ̃gu nüxũ̃
nadaugü ga Ismaétanüxũ̃gü ga
Garaáxanewa ne ĩxũ̃. Rü norü

caméyutagu nayana ga pumáragü rü
tuxuneruũgü rü pumára ga míra ga
Equítuanewa nanaxũ. 26Rü yexguma ga
Yudá rü naeneegüxũ ñanagürü:
—¿Tạxacüwa tüxṹ namexũ nax yamáxũ
ya taenexẽ rü nax yacúxũ i norü yu?
27Rü narümemae nixĩ nax
Ismaétanüxũgüxũ namaxã itaxegüxũ rü
tama nax yamáxũ, erü taeneexũchi nixĩ
—ñanagürü. Rü guxũma ga yema togü
ga naeneegü rü marü norü me nixĩ ga
yema. 28Rü yexguma yema taxetanüxũ
yéma chopetüxgu, rü Yúchexũ
ínatúxuchigü ga ãxmaxũwa. Rü yema
Ismaétanüxũgüxũ namaxã nataxegü ga
20 tachinü ga diẽrucạx. Rü yemaacü
Yúchexũ Equítuanewa nagagü. 29Rü
yexguma ínanguxgu ga Rubéũ rü
íyadạụxgu ga yema ãxmaxũwa, rü marü
nataxuma ga Yúche ga yéma aixepewa.
Rü nüma ga Rubéũ rü norü
ngechaũmaxã nügüchirugu nagáugü.
30Rü naeneegütanüwa naxũ, rü
ñanagürü nüxũ: —Ngẽma buxũ rü marü
nataxuma i ngẽma ãxmaxũwa. ¿Rü
tạxacü tá chaxüxũ i ñụxmax?
—ñanagürü. 31Rü yexguma ga yema
naeneegü rü nanayauxgü ga Yúchechiru.
Rü wüxi ga carnéru tüxũ nimạxgü rü
guxemagümaxã nanaduchara ga
Yúchechiru. 32Rü nanatüxũtawa
nanamugü ñaxũ ga dexamaxã: “Nüxũ
itayangau i ñaa naxchiru. ¡Rü mea nüxũ
nadau rü bexmana ngẽma yixĩ i
cunechiru!” ñanagürügü. 33Rü yexguma
Acóbu nüxũ dạụxgu ga nanechiru nax
yixĩxũ, rü ñanagürü: —Ngẽmáacü
chaunechiru nixĩ. Rü wüxi i ai i düraxũ
nagu nawagü rü nanangõx —ñanagürü.
34Rü yexguma ga Acóbu rü nügü
narügáutechiru, rü norü ngechaũmaxã
nanecạx naxaure. Rü ñuxre ga yüxü
naxauxecha. 35Rü guxũma ga nanegü rü
naxacügü rü nanataãxẽxẽẽgütạạx.
Natürü ga nüma rü tama nüxũ
nanayaxu. Rü nanecạx naxauxama, rü
ñanagürü: —Chaunecạx tá chaxaure
ñụxmatáta chayụx rü naxũtawa changu
—ñanagürü.
……

Yúchechiga rü Potifámạxchiga

39 1Rü yexguma Yúchexũ
Equítuanewa nagagügu ga
yema Ismaétanüxũgü, rü wüxi ga
Equítuanecüạ̃x ga Potifágu ãégacü
naxcạx nataxe. Rü nüma ga Potifá rü
Equítuanecüạ̃xarü ãẹ̃xgacü ga
Faraóũarü dauruũgüeru nixĩ. 2Natürü ga
Cori ya Tupana rü Yúchemaxã nayexma.
Rü yemacạx meama nüxũ nangupetü ga
norü cori ga Potifáchiũwa. 3Rü yema
norü cori rü nüxũ nicuạxãchi nax
Yúchexũtawa nayexmaxũ ga Tupana,
yerü guxũma ga yema naxüxũ, rü
meama inixũ. 4Rü yemacạx ga norü cori
rü poraãcü namaxã nataãxẽ. Rü düxwa
norü ngũxẽẽruũxũ nayaxĩxẽxẽ, rü
naxmẹxgu nanaxṹ ga guxũma ga
napatawa yexmaxũ nax namaxã
inacuáxũcạx. 5Rü yexguma
Yúchemẹxẽgu naxṹạ̃xgu ga napata rü
norü yemaxũgü, rü Cori ya Tupana rü
poraãcü Potifáxũ narüngũxẽẽ ga
napatawa rü naanewa rü naxũnagüwa.
6Rü yexguma Yúche marü nüxna
dạụxgu ga norü yemaxũgü, rü nüma ga
Potifá rü marü taxucạx naxoegaãxẽ, rü
chibüguxicatama narüxĩnü. Rü Yúche rü
wüxi ga ngextụxücü ga mechametücü

nixĩ rü yemacax nangúchaũ. 7Rü
yemacax ga naxmax ga Potifá rü düxwa
ngĩxṹ nangúchaũ. Rü wüxi ga
ngunexũgu rü ngĩgürügü nüxũ:
—¡Chomaxã namaxũ! —ngĩgürügü.
8Natürü nüma ga Yúche rü ngĩxũ naxo.
Rü ngĩxũ nangãxũ rü ñanagürü:
—Dücax, chorü cori marü choxmexwa
nanangexmaxẽxẽ i guxũma i norü
ngẽmaxũgü nax namaxã ichacuáxũcax.
Rü ñuxma choma nax chanuxmaxũ, rü
taxucaxma naxoegaãxẽ i nümax. 9Rü
daa napatawa rü taxúema ya toguxe rü
chorü yexera tixĩ. Rü nüma ya chorü
cori rü taxuxũma i taxacü choxna
nachuxu. Rü cuxicatama nixĩ i tama
nanaxwaxexũ nax cuxũ chadáuxũ erü
naxmax quixĩ i cumax. ¿Rü ngẽmacax
ñuxũcürüwa i taxacürü chixexũ
chaxüxũ i nua napatawa ya chorü cori
rü Tupanapexewa? —ñanagürü.
10Natürü ga ngĩma rü guxũ ga
ngunexũgu rü Yúchexũ ichixeweecha
nax ngĩxũtagu naxã́ũxũcax rü ngĩmaxã
namaxũxũcax, natürü ga nüma rü tama
nanangĩãxẽraxũ. 11-12Natürü wüxi ga
ngunexũ ga Yúche rü ĩpatagu naxücu
nax yéma puracü naxüxũcax. Rü yéma
aixepewa rü nataxuma ga to ga duũxũ.
Rü ngĩma rü naxchiruwa iyachüxü, rü
ngĩgürügü nüxũ: —¡Chomaxã namaxũ!
—ngĩgürügü. Natürü ga nüma ga Yúche
rü inayago, rü ngĩxmexwa nayaxũãchi
ga naxchiru ga nüxna yapuxũ. 13-14Rü
yexguma nüxũ nadauxgu ga naxchiru ga
ngĩxmexwa nax yaxũãchixũ, rü ngĩrü
duũxũgücax ica. Rü ngĩgürügü nüxũ:
—¡Dücax! Chaute nua nanaga i wüxi i
duũxũ i Ebréutanüxũ, rü ñuxma rü tagu
nua nidauxcüraxũ. Rü nüma rü nuxã
ĩxgu chauxcax naxücu rü chomaxã taax
namaxũ, natürü i choma rü poraãcü aita
chaxüama. 15Rü ngẽxguma poraãcü aita
chaxüxgu, rü inayago. Rü ngẽmacax
nua nanatax i ñaa naxchiru
—ngĩgürügü. 16Rü ñuxũchi ga ngĩma rü
namaxã inguxũ ga Yúchechiru ñuxmata
yéma ĩxwa nangu ga ngĩte. 17Rü
yexguma yéma nanguxgu ga ngĩte, rü
namaxã nüxũ iyaxu rü ngĩgürügü: —Rü
ngẽma duũxũ i Ebréutanüxũ i nua
cungexmaxẽẽxũ, rü chorü ucapugu
naxücu rü chomaxã taax namaxũ.
18Natürü ngẽxguma poraãcü aita
chaxüxgu rü inayago, rü nua nanatax i
ñaa naxchiru. 19Rü ngẽmaãcü chomaxã
nixĩ i ngẽma curü duũxũ i Ebréutanüxũ
—ngĩgürügü. Rü yemaxũ naxĩnügu ga
nüma ga Potifá rü poraãcü nanu. 20-21Rü
norü duũxũgüxũ namu nax Yúchexũ
yayauxgüxũcax. Rü ñuxũchi ãẽxgacü
poxcuexũ ga duũxũgütanügu
nayataxcuchigü. Natürü woo ga
poxcupataũwa nax nayexmaxũ ga Yúche
rü Cori ya Tupana rü naxũtawa
nayexma, rü nüxũ narüngũxẽẽ. Rü nüxṹ
nanatauxchaxẽxẽ nax yema
poxcupataũarü ãẽxgacü namaxã
taãxẽxũcax. 22Rü yemacax ga nüma ga
poxcupataũarü ãẽxgacü rü
Yúchemexẽwa nanangex ga guxũma ga
yema poxcuexũ nax namaxã
inacuáxũcax. Rü Yúche nixĩ ga namaxã
icuáxũ ga guxũma ga puracü ga yéma.
23Rü nüma ga yema poxcupataũarü
ãẽxgacü rü taxucaxma tüxcüũ
ínayadauuxũ ga yema Yúchemexẽwa
yexmaxũ, yerü ga Cori ya Tupana rü
Yúchexũ narüngũxẽẽ nax guxũma mea
iyaxũxũcax ga yema poxcupataũwa.

Yúche rü nüxũ̃ nixu nax tạxacüchiga yixĩxũ̃ ga taxre ga poxcuexũ̃ nagu ãnegüexũ̃

40 [1]Rü yexguma Yúche poxcupataũ̃wa yexmayane rü wüxi ga ngunexũ̃gu rü Equítuanearü ãẽxgacüxũ̃ nanuxẽẽgü ga yema norü bínuarü baeruxũ̃ rü norü paũarü üruxũ̃. [2]Rü yemacạx nüma ga ãẽxgacü rü poraãcü namaxã nanu ga yema taxre ga norü ngũ̃xẽẽruũ̃gü ga yema bínumaxã baegüxũ̃arü ãẽxgacü rü yema paũarü üruũ̃güarü ãẽxgacü. [3]Rü yemacạx yema poxcupataxũ̃ ga Potifápatawa yexmaxũ̃wa nanamugü. Rü yematama nixĩ ga Yúche nagu poxcuxũ̃. [4]Rü nüma ga poxcupataũ̃arü ãẽxgacü rü Yúchexũ̃ namu nax namaxã inacuáxũ̃cạx ga yema taxre ga ãẽxgacüarü ngũ̃xẽẽruũ̃gü. Rü nümagü rü marü muxũ̃ma ga ngunexũ̃gu yexma napoxcue. [5]Rü wüxi ga chütaxũ̃gu rü yema taxre ga poxcuexũ̃ rü wüxichigü rü naxãnegügü. Rü wüxichigü ga yema nanegü rü nüxũ̃ nayexma ga tạxacüchiga nax yixĩxũ̃. [6]Rü moxũ̃ãcü pạxmama ga yexguma Yúche natanüwa íyadạụxgu, rü nüxũ̃ nadau ga nax poraãcü naxoegaãẽgüxũ̃ ga yema taxre. [7]Rü yemacạx nüxna naca, rü ñanagürü: —¿Tạxacücạx pemaechiwe? —ñanagürü. [8]Rü nümagü rü nanangãxũ̃gagü, rü ñanagürügü: —Ngewạx chütacü rü taxãnegüe. Rü tataxuma ya texé ya tomaxã nüxũ̃ ixuxe nax tạxacüchiga yixĩxũ̃ i ngẽma nagu taxãnegügüxũ̃ —ñanagürügü. Rü yexguma ga Yúche rü ñanagürü: —¿Taux ẽxna i Tupana yixĩxũ̃ ya yimá nangọxẽẽcü nax tạxacüchiga yixĩxũ̃? ¡Rü chomaxã nüxũ̃ pixu i ngẽma penegü! —ñanagürü. [9]Rü yexguma ga yema bínumaxã baegüxũ̃arü ãẽxgacü rü nüxíra Yúchemaxã nüxũ̃ nixu ga nanegü, rü ñanagürü: —Chaunegüwa rü nüxũ̃ chadau ga wüxi ga úbamaxũ̃. [10]Rü yema úbamaxũ̃ rü narüxü rü niyachigü rü tomaepụx nixĩ ga nachacüxü. Rü naxãchacu rü yema nachacuwa rü naxo rü nixãxyạxa rü nidau. [11]Rü choma rü chanange ga naxpáxũ̃ ga Faraóũ̃. Rü úbata chicawe, rü yema naxpáũ̃gu chanamạịxgütüxũ̃. Rü ñụxũchi chomatama nüxna chayaxãweũ̃ ga Faraóũ̃ —ñanagürü. [12]Rü yexguma ga Yúche rü ñanagürü nüxũ̃: —Ngẽma cunegü rü ñaxũ̃chiga nixĩ: “Rü ngẽma tomaepụx i nachacüxü rü tomaepụx i ngunexũ̃chiga nixĩ. [13]Rü tomaepụx i ngunexũ̃wa nanguxgu rü nüma ya Faraóũ̃ tá cuxcạx nangema rü tá cuxna naca nachiga i curü poxcu. Rü ngẽmawena rü wena ngẽma puracüwatátama cuxũ̃ napuracüxẽxẽ. Rü cuma rü tá wena cunaxaxẽxẽ ya Faraóũ̃ ngẽma noxri cunaxüxũ̃rüũ̃tama”, ñaxũ̃chiga nixĩ. [14]Rü ngẽxguma ngẽmaãcü tá yanguxgu rü chanaxwạxe i cuxṹ changechaũ̃tümüxũ̃. ¡Rü choxna nacuạxãchi, rü Faraóũ̃maxã choxũ̃ ixu nax choxũ̃ ínamuxũ̃chixũ̃cạx i nua! [15]Rü choma i Ebréutanüxũ̃ rü chauchixũ̃anewa nixĩ ga choxũ̃ yagagüxũ̃ rü nuxã chomaxã yataxegüxũ̃. Rü taxucạxma tụxcüũ̃ nua poxcupataũ̃wa changexma, yerü taxuxũ̃ma ga chixexũ̃ chaxü —ñanagürü. [16]Rü yexguma yema paũarü üruũ̃güarü ãẽxgacü nüxũ̃ ĩnügu ga mexũ̃chiga nax yixĩxũ̃ ga yema

Yúche ngõxẽẽxũ̃ ga nanegüchiga rü
ñanagürü: —Choma rü nagu chaxãnegü
nax chauerugu chayangexũ̃ ga
tomaepü̱x ga pexchiãcu ga paũ ga
maixcuraxũ̃. 17Rü guma pexchi ga
düxétüwaama ücüwa rü nayexma ga
naguxũ̃raũ̃xũ̃ ga paũ ga maixcuraxũ̃ ga
Faraóũ̃ca̱x ixĩxũ̃. Natürü ínangugü ga
werigü, rü guma pexchi ga chauerugu
chingecüwa tanaca̱u̱xgü ga paũ
—ñanagürü ga yema paũarü üruũ̃güarü
ãẽxgacü. 18Rü yexguma ga Yúche rü
nanangãxũ̃ rü ñanagürü: —Rü ngẽma
cunegü rü ñaxũ̃chiga nixĩ: “Rü yima
tomaepü̱x ya pexchi rü tomaepü̱x i
ngunexũ̃chiga nixĩ. 19Rü tomaepü̱x i
ngunexũ̃wa nanguxgu, rü Faraóũ̃ tá
nanangugü nax ta̱xacücа̱x cupoxcuxũ̃.
Rü tá nanamu i norü purichíagü nax
cuxũ̃ nawẽxnaxãgüxũ̃ca̱x. Rü
naixtanüwa tá cuxũ̃ narütuxẽẽgü. Rü
ngurucugü tá nanangõxgü i cuxune”,
ñaxũ̃chiga nixĩ —ñanagürü ga Yúche.
20Rü tomaepü̱x ga ngunexũ̃guwena rü
ninguarü taunecüã̱x ga Faraóũ̃. Rü
nanaxü ga wüxi ga peta naxca̱x ga
guxũma ga norü ngũxẽẽruũ̃gü. Rü yema
duũ̃xũ̃gü ga nüxna naxugüxũ̃pẽxewa, rü
Faraóũ̃ nanamu nax napẽxewa
nagagüaxũ̃ca̱x ga yema bínuarü
baeruũ̃güarü ãẽxgacü rü yema paũarü
üruũ̃güarü ãẽxgacü. 21Rü yema
baeruũ̃güarü ãẽxgacü, rü wenaxarü
yematama puracüwa nanamu. Rü
wenaxarü noxrirüũ̃tama Faraóũ̃xũ̃
nayaxaxexẽẽxũ̃. 22Natürü ga yema
paũarü üruũ̃güarü ãẽxgacü, rü nüma ga
Faraóũ̃ rü norü purichíagüxũ̃ namu nax
nawẽxnaxãgüaxũ̃ca̱x yema Yúche nüxũ̃
ixuxũ̃rüxũ̃. 23Natürü ga yema bínuarü
baeruũ̃güarü ãẽxgacü rü tama Yúchena
nacua̱xãchi.

Yúche rü nüxũ̃ nixu nax ta̱xacüchiga yixĩxũ̃ ga yema Faraóũ̃negü

41 1Rü yemawena rü taxre ga
taunecü nangupetü. Rü wüxi
ga chütaxũ̃gu rü naxãnegü ga Faraóũ̃.
Rü nanegüwa rü taxtü ga Nírucutügu
nachi.
……
8Rü moxũ̃ãcü ga pa̱xmama rü poraãcü
naxoegaãxẽ naxca̱x ga yema nanegü. Rü
naxca̱x nangema ga guxũma ga yema
iyuüxũ̃ rü duũ̃xũ̃gü ga nüxũ̃
cua̱xüchigüxũ̃ ga Equítuanecüã̱x. Rü
nüma ga Faraóũ̃ rü namaxã nüxũ̃ nixu ga
nanegü, natürü taxuxũma ga yema
yuüexũ̃ nüxũ̃ nacua̱x nax ta̱xacüchiga
yixĩxũ̃ ga yema nanegü. 9-10Rü yexguma
ga guma baeruũ̃güarü ãẽxgacü rü
Faraóũ̃maxã nüxũ̃ nixu rü ñanagürü: —Pa
Chorü Ãẽxgacüx, rü ñu̱xchaama nüxna
chacua̱xãchi nax ñuxãcü chixexũ̃ chaxüxũ̃
yerü taguma cumaxã nüxũ̃ chixuchiga ga
wüxi ga ngextü̱xücü ga poraãcü choxũ̃
rüngũ̃xẽẽcü. Rü yexguma namaxã
cunuxgu ga yema paũarü üruũ̃güarü
ãẽxgacü rü chomaxã rü ta cunu, rü yema
curü purichíaarü capitáũ̃patawa yexmaxũ̃
ga poxcuchicaxũ̃gu toxũ̃ cumugü. 11Rü
wüxi ga chütaxũ̃gu ga paũarü üruũ̃güarü
ãẽxgacü rü naxãnegü, rü choma rü ta
chaxãnegü. Rü wüxichigü ga yema nagu
taxãnegüxũ̃ rü tama nüxũ̃ tacua̱x nax
ta̱xacüchiga yixĩxũ̃. 12Rü yéma
poxcupataũ̃wa tomaxã nayexma ga wüxi
ga ngextü̱xücü ga Ebréutanüxũ̃ ixĩcü. Rü
nüma rü poxcupataũ̃arü ãẽxgacüarü
puracütanüxũ̃ nixĩ. Rü namaxã nüxũ̃ tixu

ga tonegü. Rü nüma rü nüxũ̃ nacuax̲ ga
tax̲acüchiga nax yixĩxũ̃ ga wüxichigü ga
yema nagu taxãnegüexũ̃. 13Rü guxũ̃ma ga
yema tomaxã nüxũ̃ yaxuxũ̃rüũ̃ãcütama
ningu. Rü choma rü wenaxarü chorü
puracücax̲ chatáegu, natürü ga yema
chomücü rü purichíagü nanawẽxnaxãgü
—ñanagürü. 14Rü yexguma ga nüma ga
Faraóũ̃ rü Yúchecax̲ nangema. Rü
yexgumatama Yúchexũ̃ poxcupataũ̃wa
ínamuxũchigü. Rü mea niyoeru rü mexũ̃
ga naxchirugu ínacuxuchi. Rü yemaacü
Faraóũ̃pex̲ewa naxũ. 15Rü nüma ga
Faraóũ̃ rü ñanagürü nüxũ̃: —Ngewax̲arü
chütaxũ̃gu rü choxũ̃ nangexma i wüxi i
chaunegü. Natürü tataxuma ya texé
yangox̲exẽxẽ nax tax̲acüchiga yixĩxũ̃. Rü
nüxũ̃ chaxĩnüchigagu rü cuma rü nüxũ̃
cucuax̲ nax cunangox̲ẽẽxũ̃ i nanegü nax
tax̲acüchiga yixĩxũ̃ —ñanagürü ga Faraóũ̃.
16Rü yexguma ga Yúche rü nanangãxũ̃ rü
ñanagürü: —Pa Chorü Ãẽxgacüx, ngẽma
rü tama chowa nangexma, natürü Tupana
tá nixĩ ya cuxcax̲ nangox̲ẽẽcü
—ñanagürü. 17Rü yexguma ga Faraóũ̃ rü
Yúchexũ̃ ñanagürü: —Chaunegüwa rü
taxtü ga Nírucutügu chachi. 18Rü yéma
taxtüwa ínachõõchi ga 7 ga woca ga
ingüexüchixũ̃ rü imexechixũ̃. Rü
taxtüanacüwa maxẽne nanangõxgü. 19Rü
yemawena ínachõõchi ga to ga 7 ga woca
i chixemarexũ̃ rü ixaexüchixũ̃. Rü taguma
ñuxgu nüxũ̃ chadau i woca i
nangexgumaraxũ̃xũ̃ i chixexũ̃ i guxũ̃ma i
nua Equítuanewa. 20Rü yema wocagü ga
ixaexüchixũ̃ rü ichixemarexũ̃, rü yema 7
ga woca ga ingüexũ̃xũ̃ ínagagü. 21Natürü
ga woo yema woca ga ingüexũ̃xũ̃ nax
ínagagüxũ̃, rü aixrügumarüũ̃tama
nixaexüchi. Rü yexguma rü chabai̲xãchi.
22Rü yemawena rü wena chaxãnegü. Rü
yema chaunegüwa rü nüxũ̃ chadau ga 7
yax̲a ga trígu ga ixããcuxũ̃ rü imexyax̲axũ̃
ga wüxinewatama nguxũ̃xũ̃. 23Rü
yemawena yemanewatama nanguxũ̃ ga to
ga 7 yax̲a ga trígu ga ingeãcuxũ̃ rü
buanecümaxã ipagüxũ̃. 24Rü yema 7 yax̲a
ga ipagüxũ̃, rü yema imexyax̲axũ̃xũ̃
ínagagü. Rü ñaa taxre i chaunegü, rü
ngẽma chorü duũ̃xũ̃gü i iyuũ̃exũ̃maxã
nüxũ̃ chixu, natürü taxuxũ̃ma i ngẽma
yuũ̃exũ̃ rü nüxũ̃ nacuax̲ nax nangox̲ẽẽãxũ̃
nax tax̲acüchiga yixĩxũ̃ i ngẽma taxre i
chaunegü —ñanagürü. 25Rü yexguma ga
Yúche rü Faraóũ̃xũ̃ nangãxũ̃, rü
ñanagürü: —Pa Chorü Ãẽxgacüx, ngẽma
taxre i cunegügü rü wüxitama i ĩnüchiga
nixĩ. Rü Tupana rü cumaxã nüxũ̃ nixu i
ngẽma tá naxüxũ̃ rü tá ínguxũ̃ i
yixcüamaxũ̃ra. 26Rü ngẽma 7 i wocagü i
imexechixũ̃, rü 7 ya taunecüchiga nixĩ. Rü
ngẽmachigatama nixĩ i ngẽma 7 yax̲a i
trígu i mexechixũ̃. Rü ngẽma taxre i
cunegü rü ngẽmachigatama nixĩ. 27Rü
ngẽma 7 i woca i ixaexüchixũ̃ rü
ichixemarexũ̃ ga yema togüarü
wixweama íchõõchixũ̃, rü 7 ya
taunecüchiga nixĩ. Rü ngẽmachigatama
nixĩ i ngẽma 7 yax̲a i trígu i buanecümaxã
ipagüxũ̃. Rü ngẽma rü nüxũ̃ nixu nax 7 ya
taunecü tá nangebüanexũ̃, rü tá taiya
ngúxũ̃. 28Rü ngẽmachiga nixĩ i Tupana
cumaxã nüxũ̃ ixuxũ̃, Pa Chorü Ãẽxgacüx.
Rü ngẽmaãcü tá nanaxü ya Tupana. 29Rü
7 ya taunecü tá naxãbüane i guxũ̃ma i
Equítuanewa. 30Rü ngẽmawena rü 7 ya
taunecü tá nangebüane. Rü ngẽma nax
ñuxre ya taunecü tá poraãcü taiya
ngúxũ̃gagu, rü duũ̃xũ̃gü rü tá düxwa
nüxũ̃ narüngümae ga guma taunecügü ga

nagu naxãbüanecü ga Equítuanewa. Rü
ngẽma taiyagagu rü guxũwatáma
guxchaxũ ínangu ya ñaa nachixũanewa.
……
33Rü ngẽmacax Pa Chorü Ãẽxgacüx, rü
name nixĩ nax naxcax cudauxũ ya wüxi
ya yatü ya nüxũ cuaxüchicü nax
naxmexgu cunaxũxũcax i ñaa nachixũane.
34Rü name nixĩ nax nüxũ cuxunetaxũ i
togü i ãẽxgacügü nax guxũ i ñaa
nachixũanegu yaxĩãgütanüxũcax, rü
ngẽmaãcü guxũ i duũxũgütanüwa
yadeetanüãxũcax i trígu. Rü ngẽxguma
texé 5 wetaxũ i trígu tüxũ ngẽxmagux, rü
wüxi tá nixĩ i cuxcax nayauxgüxũ rü
namaxã nanguxũgüxũ. Rü ngẽxguma
yexera nüxũ ngẽxmagu i duũxũgü rü
yexera tá cuxcax nayauxgü. 35Rü
ngẽmaãcü tá nixĩ i nanutaquexeaxũ i
tríguwetaxũ i nagu ya yima 7 ya taunecü
ya nagu namucü i trígu. Rü ñuxũchi name
i wüxichigü ya ĩanewa ngẽxmaxũ i
trígupataũgu namaxã nanguxũgü nax
ngẽma cuma namaxã icucuáxũcax nax
duũxũgü tayauxgüxũcax i ngẽxguma
taiya ínguxgu. 36Rü ngẽmaãcü i ngẽma
trígu rü tá mea namaxã nanguxũgü
naxcax i cuchixũane nax tama taiyamaxã
nayuexũcax i duũxũgü i ngẽxguma
ínanguxgu ya yima 7 ya taunecü ya nagu
tá nangebüanecü i nua Equítuanewa
—ñanagürü ga Yúche.

Yúche rü ãẽxgacüxũ ningucuchi ga Equítuanewa

37Rü yema Yúchearü ucuxẽ rü
Faraóũcax name, rü norü ngũxẽẽruũgü
rü ta norü me nixĩ. 38Rü yemacax ga
Faraóũ rü ñanagürü norü duũxũgüxũ:
—¿Ngextá chi nüxũ iyarüngauxũ i to i
yatü i ñaa Yúcherüxũ Tupanaãxẽ nawa
ngẽxmaxũ? —ñanagürü. 39Rü yexguma
ga Faraóũ rü Yúchexũ ñanagürü:
—Dücax, rü nataxuma i cuxũ
rüyexeraxũ nax nüxũ nacuáxũ, erü
cuma nixĩ i Tupana cuxũ nüxũ cuaxẽẽxũ
i guxũma i ngẽma nagu chaxãnegüxũ.
40Rü cuma tá nixĩ i chopatamaxã
icucuáxũ. Rü guxũtáma i chorü
duũxũgü rü tá cuga naxĩnüe. Rü chaxica
tátama nixĩ i cuxũ charüyexeraxũ erü
choma rü ñaa nachixũanearü ãẽxgacü
chixĩ. 41Dücax, ñuxma rü choma rü
cuxũ chaxuneta nax cuma tá ãẽxgacü
quixĩxũ i guxũma i ñaa Equítuanewa
—ñanagürü. 42Rü yexguma yema ñaxgu
ga Faraóũ rü nügümexẽwa ngĩxũ
nanangoxochi ga norü ãnera ga
cuaxruxũ ngĩwa yexmacü, rü
Yúchemexẽwa ngĩxũ ningucuchi. Rü
ñuxũchi norü duũxũgüxũ namu nax
mexechixũ ga naxchirugu
yacuxẽẽgüaxũcax, rü úirumaxã
naxüchagügüaxũcax. 43Rü yemawena rü
ñuxũchi nayamue nagu ga guma cáru ga
Faraóũarü cáruweama üxũne ga cowaru
itúchigüne. Rü duũxũgüxũ namu nax
napexewa ñaxũmaxã aita naxüexũ:
“¡Penaxüchica!” ñaxũmaxã. Rü yemaacü
nixĩ ga Yúche ga guxũma ga
Equítuanemaxã inacuáxũ. 44Rü ñuxũchi
ga Faraóũ rü ñanagürü Yúchexũ:
—Choma nax Equítuanearü ãẽxgacü
chixĩxũ, rü cuxna chaxãga nax
cuxmexwa nangexmaxũ i guxũma i
Equítuane —ñanagürü. 45Rü yexguma
ga Faraóũ rü Equítuanecüãxégamaxã
Yúchexũ naxüéga. Rü Cháfa- panéagu
nanaxüéga. Rü ñuxũchi nanaxüxmax
ngĩmaxã ga Achená ga chacherdóte ga

Potiféraxacü. Rü nüma ga ngĩnatü rü
ĩane ga Óũarü chacherdóte nixĩ. Rü
yemaacü nixĩ ga Yúche ga Equítuanearü
ãẽxgacü yixĩxũ. 46Rü nüma ga Yúche rü
30 ga taunecü nüxṹ nayexma ga
yexguma Faraóũ ga Equítuanearü
ãẽxgacüpẽxewa nagagüãgu rü nüma ga
Faraóũ namücüxũ yangucuchixẽẽgu. Rü
nüma ga Yúche rü Faraóũxũ narümoxẽ
rü inaxũãchi. Rü guxũma ga
Equítuanegu nixũãgüchigü. 47Rü 7 ga
taunecügu rü meama nayae ga trígu rü
poraãcü naxãbüane ga guxũwama ga
Equítuanewa. 48Rü nüma ga Yúche rü 7
ga taunecügu nananutaquẽxe ga
guxũma ga yema tríguwetaxũ ga
ãẽxgacüna üxũ ga Equítuanewa. Rü
wüxichigü ga ĩanewa yexmane ga
ãẽxgacüarü trígupataũgu namaxã
ninguxũchigü ga yema trígu ga guma
ĩanena ngaicamaxũ ga naanewa
nabuxgüxũ. 49Rü Yúche rü
nananutaquẽxe ga trígu, rü ñoma
taxtüpechinüwa ngẽxmacü ya
naxnücütẽxewarüxũ ixĩxũ ga nax
namuxũchixũ. Rü yema nax
namuxũchixũgagu rü düxwa tama
nixugü. 50Rü naxũpa ga nax inaxügüxũ
ga nax nangebüanexũ, rü marü
Yúcheaxṹ itaxrexacü ga naxmẽx ga
Achená. 51Rü guma yacü ga nane rü
Manachégu nanaxüéga yerü ñanagürü:
“Tupana rü choxũ nüxũ
inayarüngümaxẽxẽ i guxũma ga yema
guxchaxũgü ga choxũ ngupetüxũ rü
ñũxma rü marü tama chautanüxũgücẽx
changechaũ”, ñanagürü. 52Rü guma
rübumaecü ga nane rü Efraígu
nanaxüéga, yerü ñanagürü: “Tupana rü
ñaa nachixũane i nawa ngúxũ
chingexũwa choxna nanamu ya
chaune”, ñanagürü. 53Rü nangupetü ga
guma 7 ga taunecü ga nagu trígu
muxũchicü ga Equítuanewa. 54Rü
inaxügü ga guma 7 ga taunecü ga nagu
ngebüane íngucü, yematama Yúche
nüxũ ixuxũrüxũ. Rü guxũma ga togü ga
nachixũanewa rü poraãcü taiya nangũx.
Natürü ga Equítuanewa rü tama taiya
nangũx, yerü nayexma ga nabü ga
namaxã nanguxũgüxũ. 55Rü yexguma
yema Equítuanecüãx marü igũxbügügu,
rü Faraóũxũtawa naxĩ nax trígu nüxna
tayacagüxũcẽx. Rü yexguma ga nüma
ga Faraóũ rü guxũma ga
Equítuanecüãxmaxã nüxũ nixu rü
ñanagürü: —¡Yéa Yúchexũtawa pexĩ, rü
penaxũx i ngẽma nüma pemaxã nüxũ
yaxuxũ! —ñanagürü. 56Rü yexguma
marü guxũma ga Equítuanewa
nangebüanegu, rü nüma ga Yúche rü
nayawãxnagü ga guma trígupataũgü
nax yema Equítuanecüãxgüxũ namaxã
nataxexũcẽx, yerü niyexeraguchigü ga
nax nataiyaexũ ga duũxũgü. 57Rü
guxũma ga nachixũanegüwa ne naxĩ ga
duũxũgü nax Equítuanewa naxcẽx
nataxegüxũcẽx ga norü trígu ga
Yúchexũtawa. Yerü taxuxũma ga to ga
nachixũanewa nayexma ga nabü.

Equítuanewa naxĩ ga Yúcheeneegü

42 1Rü yexguma Acóbu nüxũ
cuáxchigagu ga Equítuanewa
nax nayemaxũ ga trígu, rü nanegüxũ
ñanagürü: —¿Tẽxacü nua pexüe i pegü
nua perüdaunümarexũ? 2Rü chomaxã
nüxũ nixugügü rü Equítuanewa nax
nangemaxũ i trígu. ¡Rü ngẽma pexĩ nax
tríguta peyataxegüxũcẽx nax ngẽmaãcü

tama iyuexũcax! —ñanagürü. 3Rü
ñuxũchi 10 ga Yúcheeneegü rü
Equítuanewa naxĩ nax tríguta
yataxegüxũcax. 4Natürü ga Acóbu rü
tama nanaxwaxe ga nane ga Bẽyamí ga
Yúcheenexẽ yéma nax naxũxũ, yerü
nagu narüxĩnü rü ngürüãchi taxacürü
chixexũ yexma nüxũ nayaxüpetü. 5Rü
nanegü ga Acóbu ga Iraégu ãégacü rü
togü ga taxetanüxũtanügu naxãgü, yerü
guxũma ga Canaáũanewa rü taiya
nangux. 6Rü Yúche nixĩ ga ãẽxgacü
ixĩcü ga Equítuanewa, rü nüma nixĩ ga
duũxũgü ga togü ga nachixũanewa ne
ĩxũxũ namaxã nataxexũ ga trígu. Rü
yexguma naeneegü naxũtawa ngugügu,
rü napexegu ñaxtüanegu
nanangücuchitanü. 7Rü nüma ga Yúche
rü naeneegüxũ nacuax ga yexguma
nüxũ nadauxgu, natürü tama nügü nüxũ
nacuaxẽẽneta. Rü nugaãcü naeneegüna
naca, rü ñanagürü: —¿Rü pemax, rü
ngextá ne pexĩ? —ñanagürü. Rü
nümagü rü nanangãxũgü rü
ñanagürügü: —Toma rü Canaáũanewa
ne taxĩ, rü trígu nuata tayataxegü
—ñanagürügü. 8Rü nüma ga Yúche rü
naeneegüxũ nacuax, natürü ga
naeneegü rü tama Yúchexũ nacuaxgü.
9Rü yexguma ga Yúche rü nüxna
nacuaxãchi ga yema ũpa nagu
naxãnegüxũ ga naeneegüchiga ixĩxũ. Rü
ñanagürü nüxũ: —Pemax rü
tochixũanearü ngugütaeruũgü pixĩgü.
Rü pema rü nua ngugütaewa pexĩ nax
naxcax pedaugüxũcax nax ngextá pexũ
natauxchaxũ nax toechita pichocuxũcax
nawa i ñaa naane —ñanagürü. 10Rü
nüma ga naeneegü rü nanangãxũgü rü
ñanagürügü: —Tama nixĩ, Pa Corix.
Toma i curü duũxũgü rü tríguarü
taxewa nua taxĩmare. 11Rü guxãma i
toma rü wüxitama nixĩ ya tonatü. Rü
duũxũgü i mexũ tixĩgü. Rü taguma
ngugütaeruxũ tixĩgü —ñanagürügü.
12Natürü ga Yúche rü ñanagürüama:
—Rü tama aixcüma nixĩ i ngẽma. Rü
pema rü nua pexĩ nax naxcax
pedaugüxũcax i ngextá pexũ
natauxchaxũ nax toechita pichocuxũcax
nawa i ñaa naane —ñanagürüama.
13Natürü nümagü rü nanangãxũgü rü
ñanagürügü: —Toma i curü duũxũgü rü
12 tixĩgü i togüenexẽ. Rü wüxitama tixĩ
ya tonatü, rü Canaáũanegu nixĩ i
taxãchiũgüxũ. Rü yimá toenexẽ ya
rübumaecü rü ngẽxma tonatüxũtagu
narüxãũx, rü guma nai ga toenexẽ rü
marü nataxuma i toxũtawa
—ñanagürügü. 14Natürü nüma ga Yúche
rü wena ñanagürüama: —Pema rü
ngugütaewa nua pexĩ. 15Rü ñuxma rü tá
pexũ chaxü, rü Faraóũégagu pemaxã
nüxũ chixu rü taxũtáma nua pewoegu
ega tama nua penagaíragu ya yimá
peenexẽ ya rübumaecü. 16¡Rü wüxíxe
táegu nax tayagaxũcax! Rü yíxema nuxã
rüchoxe rü tá tapoxcue. Rü ngẽmawa tá
nüxũ chacuax rü aixcüma yixĩ i ngẽma
chomaxã nüxũ pixuxũ. Rü ngẽxguma
taxũtáma aixcüma yixĩxgu, rü ngẽmawa
tá nüxũ chacuax nax ngugütaewa nua
pexĩmarexũ. Rü Faraóũégagu pemaxã
nüxũ chixu i ngẽma —ñanagürü. 17Rü
yexguma ga Yúche rü poxcupataũgu
nanawocu tomaepüx ga ngunexũ.
18Natürü yema tomaepüx ga
ngunexũguwena rü ñanagürü nüxũ:
—Choma rü Tupanaxũ chamuũ. ¡Ẽcü
ñaãcü tá penaxü! Rü ngẽxguma tá nixĩ i

taxũtáma pexũ̃ chadai̱xũ̃. 19Rü
ngẽxguma aixcüma mexũ̃ i duũ̃xũ̃gü
pexĩgügu, rü chanaxwa̱xe i wüxi i
peenexẽ nua poxcupataũ̃wa peta̱x. Rü
ñu̱xũchi i pema i tama poxcuexũ̃ rü
marü name i petanüxũ̃gücа̱x pewoegu
namaxã i perü trígu nax ngẽma
nangõxgüxũ̃ca̱x. 20¡Rü nua penaga ya
yimá peenexẽ ya rübumaecü! Rü
ngẽmaãcü tá nüxũ̃ chacua̱x rü aixcüma
yixĩ i ngẽma nüxũ̃ pixuxũ̃. Rü ngẽxguma
taxũtáma nua penagaxgu, rü tá peyue
—ñanagürü. Rü yexguma ga nümagü rü:
—Ngũ̃ —ñanagürügü. 21Natürü ga
wüxichigü rü nügümaxã ñanagürügü:
—Aixcümaxũ̃chi poraãcü chixexũ̃
namaxã taxü ga taenexẽ ga Yúche. Yerü
woo nüxũ̃ nax idauxũ̃ nax ngúxũ̃
yangexũ̃, natürü tama naga taxĩnüe ga
yexguma tüxũ̃ nacа̱a̱xũ̃gu nax tüxũ̃
nangechaũ̃tümüũ̃xũ̃ca̱x. Rü ngẽmaca̱x
nixĩ i ñu̱xma taxca̱x ínanguxũ̃ i ñaa
guxchaxũ̃ —ñanagürügü nügümaxã.
22Rü nüma ga Rubéũ̃ rü naeneegüxũ̃
ñanagürü: —Choma rü marü pemaxã
nüxũ̃ chixu nax tama chixexũ̃ namaxã
pexügüxũ̃ca̱x ga guma bucü, natürü
tama chauga pexĩnüechaũ̃. Rü ngẽma
nixĩ i tórü natanü ga nax nayuxũ̃
—ñanagürü. 23Natürü ga nümagü rü
tama nüxũ̃ nacua̱xgü nax Yúche rü
bexma nüxũ̃ naxĩnüxũ̃, yerü ga Yúche rü
Equítuanecüã̱xgawa namaxã nidexa rü
to ga duũ̃xũ̃ rü Ebréugawa
naeneegümaxã nüxũ̃ nixuchigü ga yema
Yúche namaxã nüxũ̃ ixuxũ̃. 24Rü
yexguma ga Yúche rü nüxna nixũgachi
rü yéma nayaxaxu. Rü yexguma
wenaxarü naeneegütanüwa naxũxgu, rü
namaxã nidexa. Rü Chimeũ̃xũ̃ nigagachi
rü naeneegüpe̱xewa purichíaxũ̃ namu
nax yanai̱xgüaxũ̃ca̱x. 25Rü yemawena
norü duũ̃xũ̃güxũ̃ namu nax trígumaxã
yaxüãcugüaxũ̃ca̱x ga naeneegüarü
chacugü. Rü yema diẽru ga naeneegü
nüxna ngĩxũ̃ ãgücü, rü nanamu nax
yexmatama norü chacugügu ngĩxũ̃
yaxũ̃chigüxũ̃ca̱x. Rü ñu̱xũchi norü
duũ̃xũ̃gümaxã nüxũ̃ nixu nax
naeneegüarü namawaũ̃ ga õna nüxna ta
naxãgüxũ̃. Rü yemaacü nanaxügü ga
norü duũ̃xũ̃gü. 26Rü yexguma ga
nümagü ga naeneegü rü norü búruétügu
nananugü ga norü trígupüũ̃gü, rü ínixĩ.
27Rü yexguma nawa nangugügu ga
yema nachica ga nagu napegüchaũ̃xũ̃,
rü wüxi ga natanüwa rü nayawẽxã̃xũ̃ ga
norü chacu nax norü búruxũ̃
nachibüxẽẽxũ̃ca̱x. Rü yema chacua̱xgu
ngĩxũ̃ nayangau ga norü diẽru. 28Rü
naeneegümaxã nüxũ̃ nixu, rü ñanagürü:
—Dücax, choxũ̃ ngĩxũ̃ natáeguxẽẽgü i
chorü diẽru. Rü nua chorü chacuwa
ingexma —ñanagürü. Rü yexguma ga
yema togü rü guxũ̃ma poraãcü
nabai̱xãchiãẽgü. Rü muũ̃maxã nidu̱xrue,
rü nügümaxã ñanagürügü: —¿Ta̱xacü
nixĩ i tamaxã naxüxũ̃ ya Tupana?
—ñanagürügü. 29Rü yexguma
Canaáũ̃wa nangugügu, rü nanatü ga
Acóbumaxã nüxũ̃ nixugüe ga guxũ̃ma
ga yema nüxũ̃ ngupetüxũ̃.
……
36Rü yexguma ga Acóbu ga Iraégu
ãégacü rü nanegüxũ̃ nangãxũ̃, rü
ñanagürü: —Pema rü ngẽmama choxũ̃
pegu̱xnexẽxẽ. Rü Yúche rü marü
nataxuma i tatanüwa. Chimeũ̃ rü ta
marü nataxuma. Rü ñu̱xma rü
ngẽmatáma peyaga ya Bẽyamí. Rü

guxũguma rü choma nixĩ i ngúxũ
chingexũ —ñanagürü ga Acóbu.
……

Equítuanewa Bẽyamíxũ nagagü

43 [1]Rü Canaáũanewa rü
niyexeraguchigü nax taiya
ngúxũ. [2]Rü yexguma marü nüxṹ
nagu̱xgu ga norü trígu ga Equítuanewa
ne nangegüxũ, rü nüma ga Acóbu rü
nanegüxũ ñanagürü: —¡Wenaxarü
ngẽma Equítuanewa pexĩ nax wenaxarü
to i tórü tríguca̱x peyataxegüxũca̱x!
—ñanagürü. [3]Natürü ga guma nane ga
Yudá rü nanangãxũ, rü ñanagürü: —Pa
Papáx, natürü ga guma ãẽxgacü rü
ngóxũwama toxna naxãga rü ñanagürü:
“Rü ngẽxguma taxũtáma nua penagaxgu
ya yimá peenexẽ ya rübumaecü, rü
noxtacüma ngexrüma i nua nax pexĩxũ”,
ñanagürü toxũ. [4]Rü ngẽmaca̱x
tanaxwa̱xe i Bẽyamí towe cunamu. Rü
ngẽxguma towe cunamu̱xgu, rü marü
name nax ngẽma tríguwa taxĩxũ.
[5]Natürü ngẽxguma taxũtáma ngẽma
cunamu̱xgux, rü taxũtáma ngẽma taxĩ.
Yerü meama tomaxã nüxũ nixu, rü
ñanagürü: “Rü ngẽxguma taxũtáma nua
penagaxgu ya yimá peenexẽ ya
rübumaecü, rü noxtacüma ngexrüma i
nua nax pexĩxũ” —ñanagürü toxũ. [6]Rü
yexguma ga nüma ga Acóbu ga Iraégu
ãégacü, rü ñanagürü: —¿Tü̱xcüũ
poraãcü chixexũ chomaxã pexüe? ¿Rü
tü̱xcüũ ga namaxã nüxũ pixuxũ ga yema
yatü ga pexṹ nax nangexmaxũ ya nai ya
peenexẽ? —ñanagürü. [7]Rü nüma ga
nanegü rü nanangãxũgagü rü
ñanagürügü: —Yerü nümatama nixĩ ga
tochigaca̱x rü tatanüxũgüchigaca̱x
ínacaxũ. Rü ñanagürü toxũ:
“¿Tamaxũxũ ta ya penatü? ¿Rü pexṹ
nangexmaxũ ya nai ya peenexẽ?”
ñanagürü toxũ. Rü toma rü tanangãxũ
ga yema toxna nax nacaxũ. ¿Rü
ñuxũcürüwa chi i nüxũ tacuáxũ nax
nüma rü: “Nua penaga ya peenexẽ”,
ñaxũmaxã toxũ nangãxũxũ?
—ñanagürügü. [8]Rü yexguma ga Yudá rü
nanatü ga Iraéxũ ñanagürü: —Rü
ngẽxguma tama taiyamaxã
iyuechaxũgu, rü ẽcü ¡towe namu ya
yimá toenexẽ! Rü choma tátama nüxna
chadau, rü ñu̱xma tátama itaxĩãchi. Rü
ngẽmaãcü taxũtáma taiyamaxã tayue i
yixema rü toxocügü. [9]Rü choma tátama
nixĩ i nüxna chadauxũ ya Bẽyamí. Rü
ngẽxguma ta̱xacü nüxũ ngupetü̱xgux, rü
choma tátama nixĩ i chanangenagüxũ i
ngẽma guxchaxũ. Rü ngẽxguma
taxũtáma cuxca̱x chanatáeguxẽẽ̱xgux, rü
guxũgutáma cupe̱xewa chachixexũgu.
[10]Rü ngẽxguma chi taxũ nua toxũ
cunũxcüxẽẽgu, rü marü chi
taxree̱xpü̱xcüna ngẽma taxĩ rü tawoegu
—ñanagürü ga Yudá. [11]Rü yexguma ga
nüma ga nanatü, rü nanangãxũ rü
ñanagürü: —Ngẽxguma nataxu̱xgu nax
ta̱xacümaxã penangüxmüxẽẽxũ ya yimá
ãẽxgacü ega Bẽyamí tama pewe
rüxũxgu, rü ñaãcü tá penaxü: ¡Rü perü
chacugügu norü ãmare ngẽma tá pinge!
¡Rü ngẽma penana i ngẽma ngẽmaxũgü
i mexũgü i tórü naanewa ixüxũ,
ngẽxgumarüxũ i tuxuneruxũ, rü
pumára, rü míra, rü ira, rü castáña rü
alméũdraarü o! [12]¡Rü ngẽma diẽru ga
noxri yéma ngĩxũ pengecü rü wenaxarü
ngẽma ngĩxũ pinge nax nüxna ngĩxũ
pexãxũca̱x! Yerü ngürüãchi ínatüe rü

yemacax perü chacugügu ngĩxũ
nanucucüraxũ. ¡Rü naétü nai i
ngẽxgumaepüx i diẽru ngẽma ngĩxũ
pinge nax to i tríguca̱x petaxegüxũca̱x!
13¡Rü ẽcü ipexĩãchi rü ípeyaga ya
peenexẽ rü wenaxarü ípeyada̱ux i
naxũtawa i ngẽma ãẽxgacü! 14Rü
chanaxwa̱xe ya Tupana ya guxũma
nüxũ tauxchacü nüxna naxĩnü ya yimá
ãẽxgacü nax nüxũ
pengechaũtümüxũgüxũca̱x, rü
ínanguxuchixẽẽãxũca̱x ya yimá peenexẽ
ya Chimeũ, rü taxuxũma nüxũ
ngupetüxũca̱x ya Bẽyamí. Rü ngẽxguma
Tupana naxwa̱xegu nax changenexũ, rü
marü name nax ngẽmaãcü yixĩxũ
—ñanagürü ga Acóbu. 15Rü yexguma ga
nanegü rü nanade ga yema ãmaregü rü
guxũma ga yema diẽru ga
íyangegüchaũxũ. Rü inayagagü ga
Bẽyamí rü yemaacü Equítuanewa naxĩ.
……

19Rü yexguma guma ĩ ga Yúche nawa
puracünewa nangugügu, rü yema yatü
ga napatamaxã icuáxũmaxã nidexagü,
rü ñanagürügü nüxũ: 20—Rü yexguma
noxri nua taxĩxgu, Pa Corix, rü aixcüma
tríguwa nua taxĩ. 21Natürü yexguma
tawoegugu rü yema ítayapegüxũwa
tangugügu, rü ítayawẽgü ga torü
chacugü rü wüxichigü ga torü chacugu
ngĩxũ itayangaugü ga yema diẽru. Rü
guxcüma iyexma. Rü ñu̱xma rü nua
ngĩxũ tange nax ngĩxũ tatáeguxẽẽxũca̱x.
22Rü ñu̱xma rü yexeracü i diẽru nua
ngĩxũ tange nax to i tríguca̱x
tataxegüxũca̱x. Natürü tama nüxũ
tacua̱x ga texé torü chacugügu nax
ngĩxũ nucuxũ ga yema diẽru ga noxri
nua ngĩxũ tangecü. 23Rü yema
Yúchepataarü dauruxũ rü nanangãxũ rü
ñanagürü: —¡Perüchianegü, rü taxũ i
pemuũexũ! Rü yimá perü Tupana ya
penatüarü Tupana ixĩcü nixĩ ga perü
chacugügu ngĩxũ nucü. Yerü
chomatama ngĩxũ chayaxu ga yema
diẽru ga ngĩxũ pexãgücü ga yexguma
nua pexĩxgu —ñanagürü. Rü yexguma
ga guma yatü rü Chimeũxũ ínamuxũchi
rü yema naeneegü íyexmagüxũwa
nanaga. 24Rü ñu̱xũchi Yúchepatawa
nanagagü ga guxũma ga yema
naeneegü. Rü dexá nüxna tanaxã nax
yayauxgücutüxũca̱x. Rü norü búrugü rü
ta nayaxüwemügü. 25Rü yexguma ga
yema naeneegü rü nanamexẽxẽ ga
ãmaregü, rü Yúchexũ ínananguxẽẽgü ga
norü puracüwa nax ne naxũxũ. Yerü
nüxũ nacua̱xgü nax tocuchigu tá
namaxã nachibüxũ. 26Rü yexguma
napatawa nanguxgu ga Yúche, rü nüma
ga naeneegü rü napexegu ñaxtüanegu
nanangücuchitanü. Rü ñu̱xũchi nüxna
nanana ga yema ãmaregü ga yéma nüxũ
nangegüxũ. 27Rü nüma ga Yúche rü
nüxna naca, rü ñanagürü: —¿Ñuxãcü
pexũ naxüpetüxũ? ¿Rü ñuxãcü tüxũ
naxüpetüxũ ya penatü ya yáxe ga
chomaxã tüxũ pixuchigaxe? ¿Ñu̱xma rü
ta tamaxũxũ? —ñanagürü. 28Rü
naeneegü rü wenaxarü napexegu
nanangücuchitanü, rü ñanagürügü: —Pa
Torü Ãẽxgacüx, tüma ya tonatü rü
taxuxũma tüxũ naxüpetü. Rü tamaxũ ta
nixĩ —ñanagürügü. 29Rü yexguma ga
Yúche rü nügücüwaguama nadawenü,
rü nüxũ nadau ga Bẽyamí ga
naeneexũchi ixĩcü ga naéwaũcü. Rü
ñanagürü: —¿Rü yimá yixĩxũ ya
peenexẽ ya rübumaecü ga chomaxã

nüxũ pixucü? ¡Rü Tupana cuxũ
rüngũxẽxẽ, Pa Chaunex! —ñanagürü.
……
33Rü yexguma ga Yúche rü
naeneegüxũ ínarütogüxẽxẽ. Rü guma
rüyamaecüwa inanaxügü nax
ínatogüxẽẽãxũ rü ñu̱xmata guma
rübumaecüwa nangu. Rü guxũma ga
naeneegü rü poraãcü nabai̱xãchiãẽgü rü
nügü narüdaunütanüãchi.
……

Yúchepáũ ga nawa naxaxexũchiga

44 1Rü yemawena ga Yúche rü
bexma yema yatü ga
napatamaxã icuáxũxũ namu, rü
ñanagürü: —¡Trígumaxã mea nüxṹ
yaxüãcugü i norü chacugü i ngẽma
duũxũgü! ¡Rü ngẽxmatama
wüxichigüarü chacugüa̱xgu ngĩxũ nanu
i norü diẽru! 2Rü ngẽxgumarüxũ ta i
chorü axepáũ i diẽrumünaxca̱x, rü
ngẽma rübumaexũ i naeneearü
chacua̱xgu tá cuyaxṹcuchi ngĩmaxã i
ngẽma diẽru i trígutanü ngĩxũ
inaxãgücü —ñanagürü. 3Rü moxũãcü ga
yexguma noxri iyanagóxgu ga üa̱xcü, rü
Yúche inanamuãchitanü ga naeneegü
namaxã ga norü búrugü. 4-5Rü yexguma
taũta yáxũwa nangugügu, rü Yúche rü
norü duũxũxũ namu, rü ñanagürü nüxũ:
—¡Nawe nangẽ i ngẽma duũxũgü! Rü
ngẽxguma nüxũ icuyangauxgu, rü
ñacugürü tá nüxũ: “¿Rü tü̱xcüũ i
chixexũmaxã penatáeguxẽxẽ i ngẽma
mexũ i chorü cori pexca̱x üxũ? ¿Rü
tü̱xcüũ naxca̱x pengĩ́xũ i ngẽma chorü
coriarü axepáũ i diẽrumünaxca̱x i nawa
naxaxexũ rü nawa nüxũ nacuáxũ ega
ta̱xacü i ẽxũguxũ ngupetü̱xgux? Rü
ngẽmaãcü poraãcü chixexũ pexüe”,
ñacugürü tá nüxũ —ñanagürü ga Yúche.
6Rü yexguma Yúchearü duũxũ
naeneegüxũ iyangauxgu, rü yematama
ore ga Yúche namaxã nüxũ
ixuxũãcütama nüxũ nixu. 7Rü nümagü
rü nanangãxũgü, rü ñanagürügü:
—¿Tü̱xcüũ ngẽma ñacurügü toxũ? Rü
toma rü taguma ngẽma taxü. 8Rü
yexguma noxri nua taxĩxgu, rü yema
diẽru ga torü chacugügu ngĩxũ
itayangaugücü, rü marü pexṹ ngĩxũ
tawoeguxẽxẽ. ¿Rü ñuxũcürüwa nagu
perüxĩnüexũ nax perü coripatawa
naxca̱x tangĩ́xũ i norü diẽrumü rüẽxna
norü úiru? 9¡Rü ẽcü tayu̱x ya yíxema
tümaarü chacuwa nüxũ icuyangau̱xe i
ngẽma axepáũ! Rü woo i toma rü ta
perü puracütanüxũ tá tixĩgü
—ñanagürügü. 10Rü yexguma ga yema
Yúchearü duũxũ rü ñanagürü: —Ngẽma
pema nüxũ pixuxũãcüma tá pemaxã
chanaxü. Natürü ya yíxema tümaxũtawa
nüxũ ichayangau̱xe i ngẽma axepáũ, rü
yixexica tátama tixĩ ya chorü duũxũxũ
ixĩ́xe. Rü yíxema taxuxũma i chixexũ
ügüxe rü tá tüxũ chingẽxgü —ñanagürü.
11Rü yexguma ga wüxichigü rü paxa
ínananuũ ga norü trígupüxũ, rü
nayawẽgü. 12Rü yexguma ga yema
Yúchearü duũxũ rü wüxichigüarü
chacugu nidaugüchigü. Rü yema
rüyamaexũarü chacuwa inanaxügü
ñu̱xmata rübumaexũarü chacuwa
nangu. Rü Bẽyamíarü chacugu nixĩ ga
nüxũ iyangauxũ ga yema axepáũ. 13Rü
yexguma ga guxũma ga yema
nügüeneegü rü norü ngechaũmaxã nügü
narügáutechirugü. Rü ñu̱xũchi
wüxichigü norü búruétügu nananugü ga

norü trígupüũ̃gü, rü gumatama ĩane ga
Yúche nawa yexmanecax nawoegu.
14Rü yexguma Yúchepatawa nangugügu
ga Yudá namaxã ga naeneegü, rü nüma
ga Yúche rü napatawatama nayexma.
Rü ga naeneegü rü napexegu
ñaxtüanegu nanangücuchitanü. 15Rü
yexguma ga Yúche rü nüxna naca, rü
ñanagürü: —¿Taxacü nixĩ i pexüxũ̃ i
pemax? ¿Tama ẽxna nüxũ̃ pecuax nax
tüxũ̃ chacuaxamaxũ̃ ega taxacü
ixüxgux? —ñanagürü. 16Rü yexguma ga
Yudá rü nanangãxũ̃, rü ñanagürü:
—¿Taxacüxũ̃ chi cumaxã tixugüxũ̃? ¿Rü
ñuxãcü chi cuxcax tanangoxẽẽxũ̃ nax
toxṹ cuyaxõxũ̃cax nax tama toma yixĩxũ̃
nax cuxṹ tangĩ́xũ̃? Bexmana Tupana rü
torü chixexũ̃gagu toxũ̃ napoxcue. Rü
daxegü tixĩgü, rü guxãma i toma rü curü
duũ̃xũ̃güxũ̃ toxũ̃ ixĩgüxẽxẽ wüxigu
namaxã ya yimá axepáũ̃xũ̃ naxũ̃tawa
nüxũ̃ ipeyangauxcü —ñanagürü.
17Natürü ga Yúche rü nanangãxũ̃ rü
ñanagürü: —Taxucaxma guxãma nua
tarücho. Rü yimá axepáũ̃xũ̃ naxũ̃tawa
nüxũ̃ iyangaucüxicatama tá nixĩ ya
chorü puracüruxũ̃ ixĩcü. Rü pema rü
marü name i penatücax pewoegu. Rü
taxúetáma pexũ̃ tachixewe —ñanagürü.

Yudá rü Bẽyamíétüwa nachogü

18Rü yexguma ga Yudá rü Yúchecax
nixũ, rü ñanagürü nüxũ̃: —Pa Chorü
Corix, rü cuxũ̃ chacaaxũ̃ ¡rü choxṹ
irüxĩnü! ¡Rü taxṹ i chomaxã cunuxũ̃,
erü nüxũ̃ chacuax nax cuma rü marü
Faraóũ̃rüũ̃tama quixĩxũ̃!
……
24Rü yexguma noxri nua
tayawoeguxgu, rü tonatümaxã nüxũ̃
tixu ga guxũ̃ma ga yema tomaxã nüxũ̃
quixuxũ̃. 25Natürü yexguma marü
naguxgu ga torü trígu rü tonatü rü
wenaxarü nua toxũ̃ tamugü nax nua
trígucax tayataxegüxũ̃cax. 26Natürü ga
toma rü tümamaxã nüxũ̃ tixu ga yema
cuga, rü ñatagürügü: “Taxuacüma
ngẽ́ma taxĩ ega tama towe naxũxgu ya
yimá toenexẽ ya rübumaecü ya Bẽyamí.
Erü ngẽxguma tama towe naxũxgu, rü
taxucürüwatáma ãẽxgacüxũ̃tawa
tangugü”, ñatagürügü tüxũ̃. 27Rü tüma
ga tonatü rü ñatagürü toxũ̃: “Pema rü
meama nüxũ̃ pecuaxgü ga yema
choxmax ga Raquél rü taxrexicatama
nixĩ ga ngĩne. 28Rü wüxi rü marü
choxna inayarütaxu, rü yexgumacürüwa
marü taguma nüxũ̃ chadau. Rü nüxũ̃
chacuax rü aixcüma nixĩ ga ai nax
nangṍxũ̃. 29Rü ñuxma ega choxna
peyagaxgu ya yimá chaune ya Bẽyamí,
rü ngürüãchi taxacürü chixexũ̃ nüxũ̃
üpetüxgu, rü pegagu tá nixĩ nax
ngechaũ̃maxã nayuxũ̃ i ñaa yaxguãx”,
ñatagürü ga tonatü. 30-31Rü ngẽmacax
cumaxã nüxũ̃ chixu ya torü papá rü
poraãcüxüchima nüxũ̃ tangechaũ̃ ya
yimá tümane ya bucü. Rü ngẽmacax i
ñuxma ega tama tomaxã natáeguxgu, rü
tüma ya tonatü rü tá tayu ega tama
tomaxã ínanguxgu. Rü ngẽmaãcü
togagu tá nixĩ i ngechaũ̃maxã nayuxũ̃
ya yimá yacü ya tonatü. 32Rü choma rü
tümamaxã nüxũ̃ chixu ga chorü papá rü
choma tátama nüxna chadau ya yimá
toenexẽ ya rübumaecü. Rü ñachagürü ta
tüxũ̃: “Rü ngẽxguma tama cuxcax
chanatáeguxẽẽgux, rü choma tá nixĩ i
guxũ̃gutáma chayangexũ̃ i ngẽma
guxchaxũ̃”, ñachagürü tüxũ̃. 33Rü

ngẽmacax cuxũ̃ chacaaxũ̃, Pa Ãẽxgacüx, nax choma waxi nuxã cuxũ̃tagu charüxã̃ũxũ̃ nachicüxü ya yimá chauenexẽ ya rübumaecü. ¡Rü ẽcü íyamu i nüma nax naeneegümaxã natáeguxũ̃cax! —ñanagürü ga Yudá.
……

Yúche rü naeneegümaxã nügü nixu

45 [1]Rü düxwa ga Yúche rü marü tama yaxna namaxã naxĩnü ga nax naxauxchaũ̃xũ̃ ga norü duũ̃xũ̃güpexewa. Rü yemacax norü duũ̃xũ̃güxũ̃ tagaãcü ñanagürü: —¡Guxãma i pemax, rü ípechoxũ̃ i nua! —ñanagürü. Rü nüxicatama naeneegümaxã yéma nayaxüãchitanü. [2]Rü poraãcü naxaxu. Rü yema nax poraãcü naxaxuxũ̃, rü guxũ̃ma ga Equítuanecüax ga ãẽxgacüpatawa yexmagüxũ̃ rü nüxũ̃ naxĩnüe. Rü düxwa Faraóũ̃xũ̃tawa nanguchiga ga yema. [3]Rü ñuxũchi ga Yúche rü naeneegüxũ̃ ñanagürü: —Choma chixĩ i Yúche. ¿Rü tamaxũ̃xũ̃ ya papá? —ñanagürü. Rü nüma ga naeneegü rü poraãcü nabaixãchiãẽgü, rü taxuxũ̃maama nanangãxũ̃güéga. [4]Natürü ga Yúche rü naeneegüxũ̃ ñanagürü: —¡Ẽcü númaxũ̃ra pexĩ! —ñanagürü. Rü yexguma ga yema naeneegü rü naxũ̃tawaama naxĩ. Rü nüma rü ñanagürü nüxũ̃: —Choma nixĩ i peenexẽ ya Yúche chixĩxũ̃ ga pema Equítuanegu chomaxã petaxegüxũ̃. [5]Natürü tama chanaxwaxe i penaxĩxãchiãẽtanü rü pegüchitama pexaie naxcax ga yema chomaxã nax petaxegüxũ̃. Yerü Tupana nixĩ ga woetama pepexegu nua choxũ̃ mucü nax tama taiyamaxã peyuexũ̃cax. [6]Rü ñuxma rü marü taxre ya taunecü nixĩ nax taiya ngúxũ̃ i ñaa nachixũ̃anewa. Rü ñuxma rü 5 ya taunecüama ínayaxü i nagu taxuxũ̃táma i nanetü rüxüxũ̃ ega woo itoegu. [7]Natürü Tupana nixĩ ya pepexegu choxũ̃ imucü nax ngẽmaãcü tama taiyamaxã peyuexũ̃cax rü íyaxügüxũ̃cax i petaagü i ñoma i naanewa. Rü ngẽmaãcü tama nagu íperüxĩnüeyane rü Tupana chaugagu pexũ̃ namaxẽxẽxẽ.
……

[9]¡Ẽcü, paxa pewoegu i tümaxũ̃tawa ya papá, rü ñapegü tüxũ̃: “Rü cune ya Yúche rü ñanagürü: ‘Tupana rü ãẽxgacüxũ̃ choxũ̃ ningucuchixẽxẽ nax Equítuanemaxã ichacuáxũ̃cax! ¡Rü paxa nua naxũ rü choxũ̃ íyadaux! [10]Rü Gochéũ̃anewa tá cungu wüxigu namaxã i cunegü rü cutaagü rü cuxũ̃nagü rü guxũ̃ma i ngẽma cuxũ̃ ngẽxmaxũ̃. Rü ngẽmaãcü tá chorü ngaicamána cungexma. [11]Rü nua rü tá õna pexna chaxã i cuma rü guxũ̃ma i cutanüxũ̃gü nax taxuxũ̃ma pexũ̃ taxuxũ̃cax. Erü 5 ya taunecüama ínayaxü nax taiya tá ngúxũ̃’ ”, ñapegü tüxũ̃ ya papá. [12]Rü chauenexẽ ya Bẽyamí rü guxãma i pema nixĩ i nüxũ̃ pexĩnüexũ̃ nax chomatama ngẽma ñachaxũ̃ pexũ̃. [13]¡Rü papámaxã nüxũ̃ pixu nax choma chixĩxũ̃ i ãẽxgacü i nua Equítuanewa! ¡Rü tümamaxã nüxũ̃ pixu i guxũ̃ma i nua nüxũ̃ pedauxũ̃ nax ñuxãcü chauga naxĩnüexũ̃ i duũ̃xũ̃gü! ¡Rü paxa pewoegu rü tüxũ̃ peyaga ya papá! —ñanagürü. [14]Rü yexguma ga Yúche rü naenexẽ ga Bẽyamína nanaixãchi rü naxaxu. Rü yexgumarüxũ̃ ta ga Bẽyamí rü naxaxu rü Yúchena nanaixãchi. [15]Rü ñuxũchi ga Yúche rü

guxũma ga naeneegüxũ nachúxu, rü
naxauxãcüma nüxna nanaixãchichigü.
Rü yemawena ga naeneegü rü marü
tama namuũeãcüma namaxã nidexagü.
16Rü düxwa Faraóũxũtawa nanguchiga
nax yéma Yúchexũtawa nax nangugüxũ
ga naeneegü. Rü nüma ga Faraóũ rü
norü ngũxẽẽruũgü rü poraãcü
nataãxẽgü. 17Rü yexguma ga Faraóũ rü
ñanagürü Yúchexũ: —¡Namaxã nüxũ
ixu i cueneegü rü norü búrugü
yamexẽẽgü rü paxa nachixũanecax
nawoegu i Canaáũwa! 18¡Rü paxa nua
tüxũ nagagü ya penatü rü guxũma i
petanüxũgü! Rü choma rü tá tüxna
chanaxã i ngẽma rümemaexũ i naane i
Equítuanewa ngẽxmaxũ. Rü nua rü tá
mexũ tangõxgü rü taxuxũtáma tüxṹ
nataxu. 19¡Rü namaxã nüxũ ixu i
cueneegü rü númacüax ya cárugü ya
búrugü itúgüne ne yangegü nax
yimagügu nua tüxũ nagagüxũcax ya
naxmaxgü rü naxacügü rü penatü! 20¡Rü
taxṹ i norü naanecax naxoegaãẽgüxũ!
Erü nua Equítuanewa rü ngẽma
rümemaexũ i naane rü noxrügü tá nixĩ
—ñanagürü. 21Rü yexguma ga Yúche rü
nanaxü ga yema Faraóũ namaxã nüxũ
ixuxũ. Rü naeneegüna nanaxã ga cárugü
rü naxchirugü rü õnagü ga norü
namawaũ. 22Natürü guma naenexẽ ga
Bẽyamína rü nanaxã ga 5 ga naxchiru
rü 300 tachinü ga diẽru. 23Rü nanatücax
yéma nanamugü ga 10 ga búrugü ga
yema Equítuanewa rümemaexũ ga
yemaxũmaxã ixãxwetaxũ, rü 10 ga búru
ga trígupüũmaxã ixãxwetaxũ, rü
naguxũraũxũ ga õna ga nanatüarü
namawaũ. 24Rü ñuxũchi naeneegüxũ
inamuãchitanü. Rü nayaxucuxẽgü rü
ñanagürü nüxũ: —¡Rü taxṹ i pegü
ipeyaxüáxũ i namawa! —ñanagürü.
25Rü nüma ga naeneegü rü inaxĩãchi, rü
Canaáũanecax nawoegu ga
nanatüxũtawa. 26Rü yexguma
ínangugügu, rü nanatümaxã nüxũ
nixugügü rü ñanagürügü: —Yúche rü
namaxũ. Rü nüma nixĩ i Equítuanemaxã
inacuáxũ —ñanagürügü. Natürü ga
nüma ga Acóbu ga Iraégu ãégacü rü
tama nüxṹ nayaxõ, yerü marü tama
Yúchegu narüxĩnü. 27Natürü yexguma
tümamaxã nüxũ yaxugügügu ga yema
Yúchearü dexa, rü nüxũ tadauxgu ga
guma cárugü ga ixããcune namaxã ga
yema õnagü ga Yúche tümacax yéma
mugüxũ, rü tayaxõ rü tataãxẽxũchi.
28Rü yexguma ga nüma ga Acóbu rü
ñanagürü: —Rü aixcümaeca nixĩ ya
chaune ya Yúche i namaxũxũ. Rü
ngẽma tá chaxũ rü tá nüxũ chadau
naxũpa nax chayuxũ —ñanagürü.

Acóbu rü Equítuanewa naxũ

46 1Rü yexguma ga Acóbu ga
Iraégu ãégacü rü inaxũãchi
namaxã ga guxũma ga natanüxũgü rü
norü yemaxũgü. Rü yexguma
Bechébawa nanguxgu, rü yéma nanatü
ga Ichaáarü Tupanacax naxũnagü nadai
rü ínanagu. 2Rü yema chütaxũgu rü
Cori ya Tupana rü Acóbuxũ nüxũ
nadauxẽxẽ ga wüxi ga ẽxũguxũ, rü
namaxã nidexa rü ñanagürü: —Pa
Acóbux, Pa Acóbux —ñanagürü. Rü
nüma ga Acóbu rü nanangãxũ, rü
ñanagürü: —Daxe chixĩ, Pa Corix
—ñanagürü. 3Rü nüma ga Tupana rü
ñanagürü: —Choma nixĩ i Tupana
chixĩxũ i cunatüarü Tupana. ¡Rü taxṹ i

cumuũxũ nax Equítuanewa cuxũxũ! Erü
ngẽma tá nixĩ i cutaagüwa chachixẽẽxũ
i wüxi i duũxũgütücumü i taxũ. [4]Rü
choma rü tá cuwe charüxũ i
Equítuanewa. Rü choma tátama nixĩ i
wena chanawoeguxẽẽxũ i cutaagü.
Natürü i cuma rü Equítuanegu tá cuyu,
rü Yúche rü tá nacuxũtagu i ngẽxgumax
—ñanagürü ga Tupana. [5]Rü yexguma
ga Acóbu rü inaxũãchi ga Bechébawa.
Rü nanegü rü guma cárugü ga Faraóũ
yéma mugünegu Equítuanewa nanagagü
wüxigu tümamaxã ga nataagü rü
nane̱xgü.
……

[28]Rü yexguma Equítuanewa
nanguxgux ga Acóbu, rü nane ga
Yudáxũ nügüpe̱xe nimu nax Yúchemaxã
nüxũ yanaxuxũca̱x nax naxũtawa
naxũxũca̱x ga Gochéũanewa. [29]Rü nüma
ga Yúche rü norü duũxũxũ namu nax
norü cáru namexẽẽxũca̱x nax
Gochéũanewa nanatüxũ íyadauxũca̱x.
Rü yexguma tüxũ nada̱u̱xgu rü tüxna
nana̱ixãchi, rü tümaatügu
yangücuchiãcüma yéma naxauxecha.
[30]Rü yexguma ga nüma ga Acóbu ga
Iraégu ãégacü rü Yúchexũ ñanagürü:
—Ñu̱xmata waxi nixĩ i marü namexũ
nax chayuxũ, erü wena cuxũ chadau rü
nüxũ chacua̱x nax aixcüma cumaxũxũ
—ñanagürü.
……

47 [1]Rü nüma ga Yúche rü
Faraóũmaxã nüxũ nayarüxu
nax nanatü rü naeneegü rü marü
Canaáũanewa ne naxĩxũ rü marü
Gochéũanewa nangugüxũ namaxã ga
naxũnagü ga carnérugü rü wocagü rü
guxũma ga norü yemaxũgü. [2]Rü
Faraóũxũtawa nanagagü ga 5 ga
naeneegü nax Faraóũ nüxũ dauxũca̱x.
[3]Rü nüma ga Faraóũ rü
Yúchexeneegüna naca rü ñanagürü:
—¿Ta̱xacü nixĩ i perü puracü i pemax?
—ñanagürü. Rü nümagü ga
Yúchexeneegü rü nanangãxũgü rü
ñanagürügü: —Pa Ã̱xgacüx, toma i
curü puracütanüxũ nax tixĩgüxũ, rü
carnérugüarü dauruũgü tixĩgü i torü
o̱xigürüũtama. [4]Rü ñu̱xma rü nua taxĩ
nax nuxã ñaa nachixũanegu
taxãchiũgüxũca̱x, erü poraãcü taiya
nangu̱x i Canaáũanewa. Rü nataxuma
ya maxẽ naxca̱x i torü carnérugü. Rü
ñu̱xma, Pa Ã̱xgacüx ¿rü taxũchima
cuxũ namexũ nax Gochéũanegu
taxãchiũgüxũ? —ñanagürügü. [5]Rü
yexguma ga Faraóũ rü Yúchexũ
ñanagürü: —Yimá cunatü rü cueneegü
rü nua naxĩ nax wüxiwa cumaxã
nangexmagüxũca̱x. [6]Rü ñaa Equítuane
rü noxrü nixĩ. ¡Ẽcüx, nüxna naxã i
ngẽma Gochéũane! Erü ngẽma nixĩ
irümemaexũ i naane i nua Equítuanewa
nax ngẽmagu naxãchiũgüxũca̱x. Rü
ngẽxguma cunangugügügu nax
ngẽmatanüwa nangexmagüxũ i yatügü i
aixcüma carnérugüarü dauxũ cua̱xgüxũ,
rü chanaxwa̱xe i chauxũnagümaxã rü ta
inacua̱xgü —ñanagürü.
……

Acóbuarü yuxchiga

49 [29-30]Rü wüxi ga ngunexũ ga
Acóbu ga Iraégu ãégacü rü
nayaxucu̱xẽgü ga nanegü, rü ñanagürü:
—Marü íxraxũ nataxu nax chayuxũ. Rü
chanaxwa̱xe i chorü o̱xigüxũtagu choxũ
peyata̱x i Canaáũanewa. Rü ngẽma

naxmaxũ i Mapérawa i Máũrearü
tõxmãxtawa ngẽxmaxũgu tá nixĩ i
choxũ petãxgüxũ, yerü yemagu nixĩ ga
natãxgüxũ ga chautanüxũgü. Rü yema
nachica nixĩ ga Abraáũ naxcãx taxexũ
naxũtawa ga Itítatanüxũ ga Efóũ nax
yexma ngĩxũ natáxũcãx ga chorü nõxẽ
ga Sára. [31]Rü yexma chorü nõxẽ ga
Sáraxũtagu nixĩ ga natáxũ ga chorü õxi
ga Abraáũ, rü chaunatü ga Ichaá rü
chaué ga Rebéca. Rü yexma ta nixĩ ga
ngĩxũ chatáxũ ga chõxmãx ga Léa
—ñanagürü.
……
[33]Rü yexguma Acóbu igúegagu ga
nanegüxũ nax naxucũxẽxũ, rü
inayacaãchi rü nayu.
……
50 [7]Rü nüma ga Yúche rü
nanatüxũ inayatãx nagu ga
yema naxmaxũ ga Canaáũanewa
yexmaxũ. Rü nawe narüxĩ ga muxũma
ga Faraóũarü ngũxẽẽruũgü ga
ãẽxgacüwa ügüxũ ga Equítuanewa. [8]Rü
Yúcheeneegü rü guxũma ga natanüxũ
ga Acóbu, rü Yúchewe narüxĩ. Rü
buxũgü rü naxũnagüxicatama yéma
Gochéũwa nayaxüãchitanü.
……
[14]Rü yexguma marü nanatüxũ
inatãxguwena, rü Equítuanecãx natáegu
ga Yúche wüxigu namaxã ga naeneegü
rü guxũma ga yema togü ga
íyaxümücügüxũ.

Yúche nanataãxẽxẽxẽ ga naeneegü

[15]Rü Acóbu marü yũxguwena, rü
Yúchexũ namuũe ga naeneegü, rü
nügümaxã ñanagürügü: —Ñũxmata
waxi nixĩ i Yúche inaxütanüxũ naxcãx
ga guxũma ga yema chixexũ ga namaxã
ixüxũ —ñanagürügü. [16-17]Rü yemacãx
naxũtawa namugagü, rü ñanagürügü:
“Naxũpa ga nax tayuxũ ga papá, rü toxũ
tamu nax cumaxã nüxũ tixuxũcãx i
tümaarü ore i ñaxũ: ‘Rü cuxna chaca nax
cueneegüaxṹ nüxũ curüngümaxũcãx ga
yema chixexũ ga cumaxã naxügüxũ ga
yexguma chixri cumaxã nachopetügu’,
ñatagürü. Rü ngẽmacãx i toma nax
tanatüarü Tupanaarü duũxũgü tixĩgüxũ,
rü cuxna taca nax toxṹ nüxũ
curüngümaxũcãx ga yema chixexũ ga
cumaxã taxüxũ”, ñaxũmaxã yéma
namugagü. Rü yexguma Yúche nüxũ
ĩnügu ga yema dexa, rü nüxṹ
nangechaũtümüxũgü ga naeneegü, rü
naxaxu. [18]Rü yemawena yéma
Yúchexũtawa nangugü ga naeneegü. Rü
napẽxegu nanangücuchitanü rü
ñanagürügü: —Rü daxegü tixĩgü nax
curü duũxũgüxũ toxũ quixĩgüxẽẽxũcãx
—ñanagürügü. [19]Natürü nüma ga Yúche
rü nanangãxũ, rü ñanagürü: —¡Taxṹ i
choxũ pemuũexũ! ¿Rü ñuxũcürüwa i
choma rü Tupanachicüxü chaugü
chixĩxẽẽxũ nax ngẽmaãcü pexũ
chapoxcuexũcãx? [20]Pema nagu
perüxĩnüegu rü chixexũ chomaxã
pexüxũ, natürü Tupana rü mexũxũ
nananguxuchixẽxẽ ga yema chixexũ ga
chomaxã pexüxũ. Rü yemacãx
ãẽxgacüxũ choxũ ningucuchixẽxẽ i nua
nax ngẽmaãcü namaxẽxũcãx i muxũma i
duũxũgü. [21]Rü ngẽmacãx tama
chanaxwãxe i choxũ pemuũe. Choma rü
tá mea pexna chadau wüxigu namaxã i
pexacügü —ñanagürü. Rü yemaacü ga
Yúche rü naeneegüxũ nataãxẽxẽxẽ yerü
nüxũ nangechaũãcüma namaxã nidexa.

Yúchearü yuxchiga

22-23Rü nüma ga Yúche rü naeneegü
rü yexmatama Equítuanegu naxãchiũgü.
Rü nüma ga Yúche rü nawa nangu nax
nüxũ nadauxũ ga nane ga Efraítaagü.
Rü yexgumaruxũ ta nüxũ nadau ga
nataxa ga Maquí ga Manaché nane. Rü
nüxũ nadau ta ga Maquí nanegü. Rü
yexguma 110 ga taunecü nüxũ yexmagu
ga Yúche rü nayu. 24Rü wüxi ga
ngunexũ naxũpa ga nax nayuxũ ga
Yúche rü naeneegüxũ ñanagürü:
—Marü taxũtáma nũxcü chayu. Natürü
Tupana tá nixĩ ya pexũ rüngũxẽẽxcü. Rü
nüma tá nixĩ i pexũ ínachoxũxẽẽxũ i
ñaa nachixũanewa nax yema naane ga
tórü oxigü ga Abraáũna, rü Ichaána, rü
tanatü ga Acóbuna naxuaxũxũwa
pexĩxũca̱x —ñanagürü. 25Rü yexguma
ga Yúche rü naeneegüxũ ñanagürü:
—Aixcüma Tupana tá pexũ narüngũxẽẽ
nax ípechoxũxũ nawa i ñaa nachixũane.
Rü ngẽxguma tá ípechoxũgu rü
chanaxwa̱xe i chomaxã ipexuneta nax
peyangexũ i chauxune —ñanagürü.
26Rü nüma ga Yúche rü nüxũ nayexma
ga 110 ga taunecü ga yexguma
Equítuanegu nayu̱xgux. Rü tama nawa
iyixixũ ga ãte̱xexũmaxã nanatuxunegü.
Rü ñu̱xũchi wüxi ga naxchixũgu
nayaxücuchigü ga naxũne.

ÉXODO

(Ínachoxũxũchiga)

Iraétanüxũ rü ngúxũ ningegü ga Equítuanewa

1 1-4Rü ñaa nixĩ i naégagü ga Acóbu nanegü ga wüxigu guxũma ga naxmaxgü rü naxacügümaxã Equítuanewa namaxã nangugüxũ. Rü Rubéũ nixĩ ga wüxi rü Chimeũ nixĩ ga to, rü Lebí, rü Yudá, rü Ichacá rü Chaburóũ rü Bẽyamí rü Dáũ, rü Netarí, rü Gáx, rü Aché. 5Rü guxũma ga yema Acóbutanüxũgü ga Equítuanewa ngugüxũ rü 70 nixĩ. Rü nüma ga Yúche rü woetama marü Equítuanewa nayexma. 6Rü nüma ga Yúche rü nayu, rü naeneegü rü guxũma ga yema togü ga natanüxũgü ga yexguma maxẽxũ, rü nayue. 7Natürü ga yema Iraétanüxũ rü nimuxacü. Rü yemaacü paxama nimu, rü pora nüxũ nayexma yerü namuxũchi. Rü nanapáxẽẽgü ga guxũma ga Gochéũane ga Equítuanewa yexmaxũ. 8-9Natürü yemawena ga Equítuanewa rü nixücu ga wüxi ga ãẽxgacü ga tama Yúchexũ cuácü. Rü nüma rü norü duũxũgümaxã ñanagürü: —Ngẽma duũxũgü i Iraétanüxũgü rü namuxũchi rü tüxũ narüporamaegü. 10¡Rü ngẽmacax, ngĩxã naxcax tadaugü nax ñuxãcü íyachaxãchixẽẽxũ nax yamuxũ! Erü ngẽxguma chi ngürüãchi to i nachixũane tamaxã nügü daixgu, rü nüma i Iraétanüxũ rü tá tórü uanügütanügu naxãgü nax tüxũ nadaixũcax rü ñuxũchi ngẽmaãcü nayoxniegü nax tüxna naxĩgüxũ —ñanagürü. 11Rü yemacax ga yema Equítuanecüãxgü rü nüxũ naxuneta ga ñuxre ga yatügü ga puracümaxã icuaxgüxũ nax poraãcü yema Iraétanüxũgüxũ napuracüexẽẽxũcax. Rü nüxũ nanaxüxẽxẽ ga taxre ga ĩanegü ga Pitóũgu rü Raũchégu ãégane. Rü guma ĩanegu nixĩ ga namaxã nanguxũxũ ga naxnegü rü churaragüarü õnagü ga Equítuanecüãxarü ãẽxgacü ga Faraóũ. 12Natürü yexguma yexeraãcü chixriãcü namugüãxgu, rü yexeraãcü nimuetanüama ga Iraétanüxũgü. Rü yemacax nixĩ ga Equítuanecüãxgü ga poraãcü nüxũ namuũexũ. 13-14Rü nüma ga Equítuanecüãxgü rü yexeraãcü chixri namaxã nachopetü rü poraãcü nanapuracüexẽẽxũchi. Rü yemaacü yema Iraétanüxũgüxũ nachixeãxẽgü. Rü mairaxũarü puxmücharawa nanamugü

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

nax ladríyune naxügüxũcax rü
dexámaũarü üwa nanapuracüexẽxẽ nax
naanewa nayáxũcax ga taxtüarü dexá.
Rü yemaacü nixĩ ga yema
Iraétanüxũgümaxã chixeãcüma
namaxẽxũ. 15-16Rü nüma ga
Equítuanecüãxarü ãẽxgacü rü ngĩmaxã
nidexa ga Chífa rü Fúa ga
Iraétanüxũgüarü buexacüxẽẽruxũ. Rü
ñanagürü ngĩxũ: —Ngẽxguma
penaxíraxacüxẽẽxgu i ngẽma
Iraétanüxũgüarü ngexũ, rü ega
nayatüxacüxgu rü tá peyamax i ngẽma
naxacü, natürü ega nangexgu rü
taxũtáma peyamax —ñanagürü.
17Natürü ga ngĩmagü ga yema
buexacüxẽẽruũgü rü Tupanaxũ imuũe.
Rü yemacax tama inaxü ga yema
Equítuanecüãxarü ãẽxgacü ngĩmaxã
nüxũ ixuxũ. Rü tama tüxũ idai ga
guxema õxchanagü ga iyatüxe. 18Rü
yexguma ga guma ãẽxgacü ga
Equítuanecüãx rü ngĩxcax nangema, rü
ñanagürü ngĩxũ: —¿Tüxcüũ
penamaxẽxẽxẽ i ngẽma buxũgü i
yatüxũ? —ñanagürü. 19Rü yexguma ga
ngĩmagü rü inangãxũ rü ngĩgürügügü:
—Erü ngẽma Iraétanüxũ i ngexũgü rü
tama Equítuanecüãx i ngexũgürüxũ
iyixĩgü. Rü ngexũgü i paxama
íxraxacügüxũ nixĩgü, rü tauxtama
ngẽma ngĩxũtawa tangugügu rü marü
ixíraxacügü —ngĩgürügügü. 20-21Rü
yemaacü ga yema Iraétanüxũgü rü
nimuetanüama, rü wüxichigü ga
taunecügu rü niyexeragüchigü nax
naporaexũ. Rü yema nax Tupanaxũ
namuũexũ ga yema buexacüxẽẽruũgü,
rü Tupana rü ngĩxũ narüngũxẽxẽ nax
ngĩmagü rü ta yamuxãcügüxũcax. 22Rü
yemacax ga nüma ga Faraóũ rü norü
duũxũgüxũ namu nax taxtü ga Níruwa
tüxũ nawoũxũcax ga guxema
Iraétanüxũarü õxchanagü ga iyatüxe.
Natürü ga guxema ingexe ga õxchanagü
rü tama tüxũ nadai.

Moichéarü buxchiga

2 1Rü wüxi ga yatü ga Lebítanüxũ
ixĩcü rü wüxi ga nge ga
natanüxũtama ixĩcümaxã naxãxmax.
2Rü ngĩma ga yema ngecü rü nüxũ
ixãxacü, rü yema ngĩxacü rü nayatü. Rü
yexguma tüxũ nadauxgu ga guxema
ngĩne ga nax tamexechixũ, rü tomaepüx
ga tauemacü tüxũ iyacux, 3natürü
taxucürüwa yexũcürü tüxũ iyacúecha.
Rü yemacax inayaxu ga wüxi ga pexchi
ga dexnenaxcax rü oxwümaxã
inawacuchita nax tama dexá
ixücuxũcax. Rü ñuxũchi yexma tüxũ
iyamue ga guxema ngĩne, rü
dexnenecügu tüxũ iyangütaũxẽxẽ ga
taxtü ga Nírupechinüwa. 4Rü yemawena
ga tümaé rü wüxi ga tümaeyaxũ imu
nax yéma yáxũwaxüra tüxũ
nadawenüxũcax rü taxacü tüxũ ngupetü
ga guxema õxchana. 5Rü yixcüamaxũra
Faraóũacü rü iyarüxüe ga
taxtüpechinüwa nax yaxaiyaxũcax. Rü
ngĩxũtaxũgümaxã yexma
taxtüpechinügu iyarüxũ, rü yéma
dexnenecüwa nüxũ idau ga guma
pexchi ga yexma ngücü. Rü ngĩma ga
Faraóũacü rü wüxi ga ngĩxũtaxũxũ imu
ga nax yayauxãxũcax ga guma pexchi rü
ngĩxũtawa nax nangeaxũcax. 6Rü
yexguma ínangegüãxgu ga guma pexchi,
rü yexma tüxũ iyangau ga wüxi ga
õxchana ga ixaxúe. Rü ngĩma ga

Faraóũacü rü poraãcü ngĩxũ̃
tangechaũ̃tümüxũ̃, rü ngĩgürügü: —Ñaa
õxchana rü wüxi i Iraétanüxũacü nixĩ
—ngĩgürügü. 7Rü yexguma ga
tümaeyax ga guxema õxchana, rü
Faraóũacüna ica rü ngĩgürügü:
—¿Namexũ̃ chi wüxi i ngexũ̃ i
Iraétanüxũ̃ i ãgüneníũxũ̃cax chacaxgu
nax tüxũ̃ namaixũ̃cax ya daxe õxchana?
—ngĩgürügü. 8Rü yexguma ga ngĩma ga
Faraóũacü rü ngĩxũ̃ ingãxũ̃ rü
ngĩgürügü:—¡Ẽcü, tayadau!
—ngĩgürügü. Rü yexguma ga yema
bucü rü tümaéxũ̃ iyaga ga guxema
õxchana. 9Rü ngĩma ga Faraóũacü rü
ngĩgürügü ngĩxũ̃: —¡Ẽcü cugüxũ̃tawa
naga i ñaa õxchana rü choxũ̃ nayaxẽxẽ!
Rü choma rü tá cuxũ̃ chanaxütanü
naxcax i ngẽma curü puracü
—ngĩgürügü. Rü ngĩma ga tümaé rü
tüxũ̃ iyaga rü tüxũ̃ iyaxẽxẽ. 10Rü
yexguma marü tayaxüragu, rü
Faraóũacüna tüxũ̃ imu. Rü ngĩma rü
ngĩnexũ̃ tüxũ̃ iyaxĩxẽxẽ. Rü Moichégu
tüxũ̃ ixüéga rü ngẽma naéga rü “dexáwa
chayaxuxũ̃” ñaxũ̃chiga nixĩ.

Equítuanewa nixũ ga Moiché

11Rü yexguma marü nayaxgu ga
Moiché, rü wüxi ga ngunexũ̃ rü
natanüxũ̃gütanüwa ínayadau. Rü yéma
nüxũ̃ nadau ga ñuxãcü poraãcü chixri
natanüxũ̃güxũ̃ namuxũ̃ ga
Equítuanecüãxgü. Rü yexgumatama
nüxũ̃ nadau ga wüxi ga Equítuanecüãx
nax wüxi ga Iraétanüxũ̃na nax
nacuaixcaãxũ̃. 12Rü nüma ga Moiché rü
nanadauáane. Rü yexguma marü
taxuxũ̃ma ga duũ̃xũ̃xũ̃ nadauxgux, rü
yema Equítuanecüãxũ̃, rü nimax rü
naxnecüexegu inanatax ga naxũ̃ne.
13Rü moxũ̃ãcü rü wenaxarü ínaxũxũ, rü
natanüxũ̃gütanüwa ínayadau. Rü nüxũ̃
nadau ga taxre ga Iraétanüxũ̃gü ga nügü
idaixũ̃. Rü yexguma ga Moiché rü yema
namücüxũ̃ imáxũ̃na naca, rü ñanagürü:
—¿Tüxcüũ̃ cuyamax i ngẽma
cutanüxũ̃tama ixĩxũ̃? —ñanagürü. 14Rü
nüma ga yema Iraétanüxũ̃ rü nanangãxũ̃
rü ñanagürü: —¿Texé cuxũ̃ tamu nax
cuma rü torü ãẽxgacü i guxchaxũ̃arü
mexẽẽruxũ̃ quixĩxũ̃cax? ¿Ẽxna cuma
nagu curüxĩnügu rü choxũ̃ rü tá ta
quimáxũ̃ ga yema Equítuanecüãx ga ĩne
quimáxũ̃rüxũ̃? —ñanagürü. Rü yexguma
yemaxũ̃ naxĩnügu ga Moiché, rü namuũ̃,
yerü marü nüxũ̃ nacuaxgüama ga
duũ̃xũ̃gü ga nax yema Equítuanecüãxũ̃
yamáxũ̃. 15Rü yexguma Faraóũ̃ nüxũ̃
cuaxgu ga Moiché rü wüxi ga
Equítuanecüãxũ̃ nax yamáxũ̃, rü norü
churaragüxũ̃ namu nax Moichécax
yadaugüxũ̃cax nax yamaxgüaxũ̃cax.
Natürü ga nüma ga Moiché rü
Madiáũ̃anewa naña nax yexma
yaxãchiũ̃xũ̃cax.
……
21Rü yemaacü ga Moiché rü
Madiáũ̃arü chacherdóte ga Reuépatawa
nangu, rü yexma naxãchiũ̃. Rü nüma ga
Reué rü nanaxüxmax naxacü ga
Chéfuramaxã. 22Rü ngĩma ga naxmax ga
Chéfura rü nüxũ̃ ixãxacü. Rü nüma ga
Moiché rü Yersóũ̃gu nanaxüéga ga
guma nane. Rü ngẽma naéga rü “Choma
rü tama númacüãx chixĩ”, ñaxũ̃chiga
nixĩ. 23-24Rü yexgumayane ga
Equítuanecüãxarü ãẽxgacü rü yoxni
nayu. Natürü ga yema Iraétanüxũ̃gü rü
guxchaxũ̃wa nayexmagüecha, rü

Tupanape̱xewa naxauxe naxca̱x ga
yema ngúxũ̃ nax yangegüxũ̃. Rü
yemaca̱x ga Tupana rü nüxṹ nüxũ̃
naxĩnü ga norü axu, yerü nüxna
nacua̱xãchi ga norü uneta ga
Abraáũ̃maxã rü Ichaámaxã rü
Acóbumaxã naxueguxũ̃. 25Rü nüxũ̃
nadau ga ñuxãcü ngúxũ̃ nax yangegüxũ̃
ga yema Iraétanüxũ̃gü, rü yemaca̱x
namaxã nixãũãchi.

Tupana rü Moichéca̱x naca

3 1Rü nüma ga Moiché, rü na̱xtü ga
Yéturuarü carnérugüarü daruxũ̃
nixĩ. Rü guma na̱xtü ga Yéturu ga
Reuégu ãégacü rü chacherdóte nixĩ ga
Madiáũ̃anewa. Rü wüxi ga ngunexũ̃ ga
yexguma maxẽ ga mexũ̃ca̱x namaxã
nada̱u̱xgux ga na̱xtüarü carnérugü, rü
ínachianexũ̃arü tocüwawa nangu ga
ma̱xpṹne ga Oréxgu ãéganearü
ngaicamána. Rü guma ma̱xpṹnewa nixĩ
ga Moichémaxã yadexaxũ̃ ga Tupana.
2Rü yéma rü wüxi ga chuchuxũ̃eta ga
iya̱u̱xraxũ̃wa nixĩ ga Moichéca̱x
nangóxũ̃ ga Cori ya Tupanaarü orearü
ngeruxũ̃ ga daxũcüã̱x. Rü nüma ga
Moiché rü mea nüxũ̃ nadawenü rü nüxũ̃
nicua̱xãchi ga yema chuchuxũ̃eta ga nax
yaya̱u̱xraxũ̃, natürü tama nixa. 3Rü
yemaca̱x nagu narüxĩnü nax ta̱xacüca̱x
tama yaxaxũ̃ ga yema chuchuxũ̃eta, rü
ínayadau. 4Rü yexguma Cori ya Tupana
nüxũ̃ da̱u̱xgu ga yema chuchuxũ̃eta ga
iya̱u̱xraxũ̃ca̱x nax yaxũxũ̃ ga Moiché, rü
nüma ga Cori ya Tupana rü yema
chuchuxũ̃etawa Moichéna naca, rü
ñanagürü: —Pa Moichéx, Pa Moichéx
—ñanagürü. Rü nüma ga Moiché rü
nanangãxũ̃, rü: —Daxe chixĩ
—ñanagürü. 5Rü yexguma ga Tupana rü
ñanagürü nüxũ̃: —¡Taxṹ i nüxna
cungaicamaxũ̃! ¡Rü ínacua̱xichi i curü
chapatu! Erü ñaa nachica i nawa
cungexmaxũ̃ rü naxüüne —ñanagürü.
6Rü ñanagürü ta: —Rü choma nixĩ ga
curü o̱xigüarü Tupana chixĩxũ̃. Rü
choma nixĩ ga Abraáũ̃arü rü Ichaáarü rü
Acóbuarü Tupana chixĩxũ̃ —ñanagürü.
Rü yexguma ga Moiché rü nügü
nidüxchiwe, yerü namuũ̃ nax Tupanaxũ̃
nadawenüxũ̃. 7Natürü nüma ga Cori ya
Tupana rü ñanagürüama nüxũ̃:
—Meaxũ̃chima nüxũ̃ chadau nax
ñuxãcü ngúxũ̃ yangegüxũ̃ i ngẽma chorü
duũ̃xũ̃gü i Equítuanewa ngẽxmagüxũ̃.
Rü norü yumüxẽwa nüxũ̃ chaxĩnü nax
ñuxãcü norü dauruũ̃güxũ̃ nax
ínaxuaxũ̃güxũ̃. Rü ngẽmaãcü meama
nüxũ̃ chacua̱x nax ñuxãcü ngúxũ̃
yangegüxũ̃. 8Rü ngẽmaca̱x nixĩ i ñu̱xma
ícharüxĩxũ̃ nax Equítuanecüã̱xme̱xẽwa
íchananguxũ̃xẽẽxũ̃ca̱x i ngẽma chorü
duũ̃xũ̃gü. Rü ngẽma naane i nawa tá
chanagagüxũ̃, rü wüxi i naane i taxũ̃ rü
mexũ̃ nixĩ. Rü ngẽ́ma rü meama
narüxügü i naguxũ̃raũ̃xũ̃ i nanetügü. Rü
õna taguma nataxu. Rü ngẽma naanegu
nixĩ i naxãchiũ̃güxũ̃ i Canaáũ̃tanüxũ̃gü
rü Itítatanüxũ̃gü, rü Amoréutanüxũ̃gü,
rü Ferechéutanüxũ̃gü, rü Ebéutanüxũ̃gü
rü Yebuchéutanüxũ̃gü. 9Rü dücax, rü
marü nüxũ̃ chaxĩnü nax ñuxãcü ngẽma
Equítuanecüã̱xgüxũ̃ ínaxuaxũ̃güxũ̃ i
ngẽma Iraétanüxũ̃gü, rü nüxũ̃ chadau
nax ñuxãcü poraãcü chixri namaxã
nachopetüxũ̃. 10Rü ngẽmaca̱x ¡rü paxa
cugü namexẽxẽ! Erü Faraóũ̃pe̱xewa tá
cuxũ̃ chamu nax Equítuanewa
ícunamuxũ̃xũ̃ca̱x i ngẽma chorü

duũxũgü i Iraétanüxũgü —ñanagürü.
11Rü yexguma ga Moiché rü Tupanaxũ
nangãxũ rü ñanagürü: —¿Ẽxna
tạxacüwa chame i chomax i
Faraóũpẹxewa chaxũxũ nax
Equítuanewa íchanguxũxẽẽxũcạx i
ngẽma Iraétanüxũgü? —ñanagürü. 12Rü
nüma ga Tupana rü nanangãxũ, rü
ñanagürü: —Choma rü tá chacuxũtagu.
Rü ñaa tá nixĩ i cuạxruxũ nax
chomatama cuxũ ngẽma chamuxũ. Rü
ngẽxguma tá marü Equítuanewa
ícunamuxũgu i chorü duũxũgü, rü
guxãma i pema rü daa tátama
mạxpũnewa choxũ peyarücuạxüxũgü
—ñanagürü. 13Natürü nüma ga Moiché
rü Tupanaxũ nangãxũ rü ñanagürü:
—Natürü ngẽxguma chi natanüwa
chaxũxgu rü ñachaxgu namaxã: "Yimá
perü ọxigüarü Tupana nua petanüwa
choxũ namu", ñachaxgu namaxã, rü
nümagü rü tá choxna nacagüama rü:
"¿Tạxacü nixĩ i naéga ya yimá Tupana
ya tomaxã nüxũ quixucü?" ñanagürügü
tá choxũ. ¿Rü tạxacümaxã tá
chanangãxũxũ i ngẽxguma? —ñanagürü
ga Moiché. 14Rü nüma ga Tupana rü
nanangãxũ rü ñanagürü: —Chomatama
chixĩ i guxãétüwa changexmaxũ, rü
woetama changexma. Rü ngẽmacạx
Choma ya Woetama Ngẽxmacü nixĩ i
chauéga. Rü ngẽmamaxã tá cunangãxũ i
ngẽma Iraétanüxũgü. ¡Rü namaxã nüxũ
ixu, rü ñacugürü tá nüxũ: "Yimá
Woetama Ngẽxmacü nixĩ ya petanüwa
choxũ mucü", ñacugürü tá nüxũ!
—ñanagürü. 15Rü ñanagürü ta ga
Tupana Moichéxũ: —¡Rü namaxã nüxũ
ixu i ngẽma Iraétanüxũ, rü ñacugürü tá:
"Rü nüma ya Cori ya Tupana ya perü
ọxigüarü Tupana ya Abraáũarü rü
Ichaáarü rü Acóbuarü Tupana, rü guma
nixĩ ga petanüwa choxũ mucü",
ñacugürü tá nüxũ! Rü Cori ya Tupana
nixĩ i chauéga i tagutáma iyagúxũ. Rü
ngẽma chauégamaxã tá nixĩ i
guxũgutáma duũxũgü choxũ cuáxũ.
16¡Rü ngẽma naxũ rü nangutaquẹxexẽxẽ
i guxũma i Iraétanüxũgüarü ãẽxgacügü,
rü namaxã nüxũ ixu rü ñacugürü nüxũ!:
"Rü nüma ya Cori ya Tupana ya perü
ọxigüarü Tupana ya Abraáũarü rü
Ichaáarü rü Acóbuarü Tupana, rü guma
nixĩ ga chạụxcạx ngócü. Rü gumatama
nixĩ ga chomaxã nüxũ ixucü nax pegu
naxĩnüxũ rü nüxũ nacuáxũ nax ñuxãcü
chixri pemaxã nachopetüxũ i ngẽma
Equítuanecüãxgü. 17Rü yimá Tupana
nixĩ ya chomaxã nüxũ ixucü rü tá pexũ
ínanguxũxẽxẽ nawa i perü guxchaxũgü i
Equítuanewa pingegüxũ. Rü Canaáũarü
naanewa tá pexũ nagagü i ngexta
ínaxãchiũgüxũgu i Canaáũtanüxũgü, rü
Itítatanüxũgü, rü Amoréutanüxũgü, rü
Ferechéutanüxũgü, rü Ebéutanüxũgü rü
Yebuchéutanüxũgü. Rü ngẽmaãcü
ngẽma naane i ngextá mexũ i õna rü
léche rü ira taguma ítaxuxũwa tá pexũ
chagagü" —ñanagürü ya Tupana.
……

Tupana rü Moichéxũ nataãxẽxẽxẽ

4 1Rü nüma ga Moiché rü Cori ya
Tupanaxũ nangãxũ, rü ñanagürü:
—Natürü i ngẽma chautanüxũgü rü
taxũtáma choxũ nayaxõgü, rü taxũtáma
chauga naxĩnüe. Rü tá ñanagürügüama
choxũ: "Rü nüma ya Cori ya Tupana rü
tama nixĩ i aixcüma cuxcạx nangóxũ",
ñanagürügüama tá choxũ —ñanagürü.

2Rü nüma ga Cori ya Tupana rü
Moichéna naca, rü ñanagürü: —¿Rü
tạxacü nixĩ i ngẽma cuxmẹxwa
ngẽxmaxũ̃? —ñanagürü ga Cori. Rü
Moiché nanangãxũ̃ rü ñanagürü:
—Wüxi ya naixmenạxã nixĩ —ñanagürü.
3Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü
ñanagürü nüxũ̃: —¡Rü ñaxtüanegu
naña! —ñanagürü. Rü nüma ga Moiché
rü inanaña ga guma naixmenạxã. Rü
yexgumatama ãxtapexũ̃ nananguxuchi.
Rü nüma ga Moiché rü naxchạxwa niña.
4Natürü ga nüma ga Cori ya Tupana rü
ñanagürü nüxũ̃: —¡Naréũ̃gu yayaxu!
—ñanagürüama. Rü yexguma
yayauxạ̃xgu rü wenaxarü naixmenạxãxũ̃
nananguxuchi. 5Rü nüma ga Cori ya
Tupana rü ñanagürü: —Rü ngẽma cuxũ̃
chawéxũ̃, rü ngẽma nixĩ i cuạxruxũ̃ nax
cuxũ̃ yaxõgüaxũ̃cạx i ngẽxguma namaxã
nüxũ̃ quixuxgu nax aixcüma cuxcạx
changóxũ̃ i chomax nax curü ọxigüarü
Tupana chixĩxũ̃ rü Abraáũ̃arü, rü
Ichaáarü, rü Acóbuarü Tupana nax
chixĩxũ̃ —ñanagürü. 6Rü ñanagürüama
ga Tupana: —¡Rü cugüchiruremügu
ixụxmẹxẽx! —ñanagürü. Rü yexguma ga
nüma ga Moiché rü nügüchiruremügu
nixụxmẹx. Rü yexguma
ínaxuxuchimẹxẽgu, rü nüxũ̃ nadau ga
naxmẹx nax chaxũ̃nemaxã nax
yadạxawexũ̃, rü nachoxochixũ̃. 7Rü
yexguma ga Tupana rü ñanagürü nüxũ̃:
—¡Rü wena cugüchiruremügu
ixụxmẹxẽx! —ñanagürü. Rü yemaacü
nanaxü ga Moiché. Rü yexguma
ínaxuxuchimẹxẽgu, rü nüxũ̃ nadau ga
naxmẹx ga marü noxrirüxũ̃ nax namexũ̃.
8Rü ñụxũchi ga Cori ya Tupana rü
ñanagürü nüxũ̃: —Rü ngẽxguma chi
tama ngẽma nüxíraxũ̃xũ̃ i cuạxruũ̃gagu
cuxũ̃ yaxõgüạ̃xgu, rü ngẽma to i
cuạxruũ̃gagu tá nixĩ i cuxũ̃ yaxõgüaxũ̃.
9Natürü ngẽxguma tama ngẽma taxre i
cuạxruũ̃gagu cuxũ̃ yaxõgüạ̃xgu ¡rü
dexáta nayauxũ̃ i taxtüwa, rü
ñaxtüanegu naba! Rü ngẽxguma tá
ngẽma dexá ñaxtüanegu cubaxgu, rü tá
nagüxũ̃ nanaxĩxĩchi i ngẽma dexá
—ñanagürü. 10Rü yexguma ga Moiché
rü Tupanaxũ̃ nangãxũ̃, rü ñanagürü
nüxũ̃: —Achạxa, Pa Corix, choma rü
choxũ̃ naguxcha nax chidexaxũ̃. Rü
taguma choxũ̃ natauxcha woo ga ũ̃pa rü
woo i ñụxma rü ta ngẽxgumarüũ̃tama
chixĩ —ñanagürü. 11Natürü ga nüma ga
Cori ya Tupana rü nanangãxũ̃ rü
ñanagürü: —¿Texé tixĩ ga guxema
duũ̃xũ̃xũ̃ ũ̃xe? ¿Rü texé tixĩ ga guxema
yadexaxeẽ́xẽ rü nangegaxeẽ́xẽ rü
nangauxchị̃xẽẽ́xẽ rü naxüxchixẽ́xẽ rü
nangexetüxe rü naxüxétüxe? ¿Tama
ẹ̃xna ga choma yixĩxũ̃? 12Rü ngẽmacạx
¡rü paxa ngẽ́ma naxũ rü nüxũ̃ yarüxu!
Rü choma rü tá cuxũ̃ charüngũ̃xẽxẽ i
ngẽxguma quidexạxgu. Rü tá cuxũ̃
changụxẽxẽ i ngẽma tá nüxũ̃ quixuxũ̃
—ñanagürü. 13Rü yexguma ga Moiché
rü ñanagürü: —Achạxa, Pa Corix, chierü
to i duũ̃xũ̃xũ̃ ngẽ́ma cumụxgux
—ñanagürü. 14Rü yexguma ga Cori ya
Tupana rü Moichémaxã nanu, rü
ñanagürü: —Dücax, rü yimá nixĩ ya
cuenexẽ ya Aróũ̃ ya Lebítanüxũ̃. Rü
choma nüxũ̃ chacuạx i nüma rü meama
nidexa. Rü ñụxũchi i nüma rü nuxã tá
cuxũ̃ nayangau, rü poraãcü tá nataãxẽ i
ngẽxguma cuxũ̃ nadạụxgux. 15¡Rü
yimámaxã idexa, rü namaxã nüxũ̃ ixu i
guxũma i ngẽma cuma nüxũ̃

quixuxchaxũxũ! Rü choma rü tá
pexũtawa changexma i ngẽxguma
pidexagügu. Rü tá pexũ changuxẽxẽ
nachiga i ngẽma tá pexüxũ. 16Rü cuma
rü tá Aróũmaxã nüxũ quixu i ngẽma
chorü ore, ñoma chomatama nüxũ
chixuxũrüxũ. Rü nüma ya Aróũ rü tá
chorü duũxũgümaxã nüxũ nixu i ngẽma
cuma tá namaxã nüxũ quixuxũ. 17¡Ẽcü,
yange ya daa naixmenaxã! Erü
yimamaxã tá cunaxü i taxacü i taguma
nüxũ nadaugüxũ —ñanagürü.

Moiché rü Equítuanecax natáegu

18Rü yemawena ga Moiché rü naxtü
ga Yéturuchiũcax natáegu, rü ñanagürü
tüxũ: —Tupana nanaxwaxe nax
Equítuanecax chatáeguxũ nax
íchayadauxũcax i chautanüxũgü rü
ngoxi namaxẽ —ñanagürü. Rü naxtü ga
Yéturu tanangãxũ, rü ñatagürü nüxũ:
—¡Ẽcü ngẽma naxũ, rü mea cuxũ
naxüpetü! —ñatagürü. 19Rü yexguma
taũta Madiáũanewa inaxũãchigu ga
Moiché, rü Cori ya Tupana rü ñanagürü
nüxũ: —¡Natáegu Equítuanecax, erü
guxũma i ngẽma duũxũgü i cuxũ
imaxgüchaũxũ, rü marü nayue!
—ñanagürü. 20Rü yexguma ga Moiché
rü inaxũãchi rü tüxũ niga ga naxmax rü
nane. Rü buruétügu tüxũ namugü, rü
yemaacü Equítuanecax natáegu. Rü
nügümexẽgu nayange ga guma
naixmenaxã ga Tupanaarü pora nawa
yexmane.
……
27Rü yoxni ga Cori ya Tupana rü
Moichéenexẽ ga Aróũmaxã nidexa, rü
ñanagürü: —¡Rü yéa ínachianexũwa
naxũ! Rü ngẽxma tá nüxũ icuyangau ya
Moiché —ñanagürü nüxũ. Rü nüma ga
Aróũ rü yéma ínachianexũwa naxũ, rü
yexma guma maxpũne ga Oréxgu
Moichéxũ nayangau. (Rü guma
maxpũnewa nixĩ ga Moichémaxã
yadexaxũ ga Tupana.) Rü taãxẽãcüma
nüxũ narümoxẽ. 28Rü nüma ga Moiché
rü Aróũmaxã nüxũ nixu ga guxũma ga
yema ore ga Cori ya Tupana namaxã
nüxũ ixuxũ. Rü yexgumarüxũ ta namaxã
nüxũ nixuchiga ga yema mexũgü ga
Tupana namuxũ nax naxügüaxũcax.
29Rü ñuxũchi ga nümagü rü inaxĩãchi
nax yangutaquexexẽẽãxũcax ga yema
Iraétanüxũgüarü ãẽxgacügü. 30Rü nüma
ga Aróũ rü yema duũxũgümaxã nüxũ
nixu ga guxũma ga yema ore ga Tupana
Moichémaxã nüxũ ixuxũ. Rü
yexgumarüxũ ta napexewa inanawex ga
yema mexũgü ga Tupana nüxũ üxẽẽxũ.
31Rü nüma ga duũxũgü rü aixcüma
nayaxõgü. Rü yexguma nüxũ
yacuaxãchitanügu nax Cori ya Tupana
rü nüxṹ nüxũ naxĩnüxũ ga norü yumüxẽ
rü nüxũ nax nadauxũ ga ñuxãcü ngúxũ
nax yangegüxũ, rü yemacax ga nüma ga
duũxũgü rü nataãxẽgü, rü ñaxtüanegu
nanangücuchitanü, rü Tupanaxũ
nicuaxüxũgü.

Moiché rü Aróũ rü Faraóũmaxã nidexagü

5 1Rü yemawena ga Moiché rü Aróũ
rü Faraóũxũtawa naxĩ nax namaxã
yadexagüxũcax. Rü ñanagürügü: —Cori
ya Iraétanüxũarü Tupana rü ñanagürü:
“¡Yangexgü i ngẽma chorü duũxũgü nax
ngextá ínachianexũwa naxĩxũcax nax
ngẽma naxüchigagüaxũcax nax choxũ
yacuaxüũgüxũ!” —ñanagürügü. 2Natürü
ga nüma ga Faraóũ rü nanangãxũ, rü

ñanagürü: —¿Texé tixĩ ya yíxema Cori
ixĩxe, rü tạxacücạx tá naga chaxĩnü rü
chayangẹxgü i ngẽma Iraétanüxũ̃ i
duũ̃xũ̃gü? Choma rü tama nüxũ̃ chacuạx
i ngẽma Tupana i nachiga pidexagüxũ̃
rü taũtáma chayangẹxgü i ngẽma
Iraétanüxũ̃gü —ñanagürü.
……
6Rü yematama ga ngunexũ̃gu rü
Faraóũ̃ nanamu ga norü duũ̃xũ̃gü ga
puracümaxã icuạxgüxũ̃ rü yema
naerugü ga wüxitücumümaxãchigü
icuạxgüxũ̃, rü ñanagürü: 7—Ngẽma
Iraétanüxũ̃gü i ladríyuarü üwa
puracüexũ̃ ¡rü marü taxũtáma
noxrirüxũ̃ maxẽ nüxna pexã norü
ladríyuéũ̃! ¡Rü ẽcü nümatama nawa
naxĩ ya norü maxẽ! 8Natürü tá penamu
nax noxritama naxügüãcü ya
ladríyuẹxpṵx nax naxügüãxũ̃, rü bai tá
nanoxremaexũ̃ ya yimá ñụxma tá
naxügüãcü ya ladríyu. Rü wüxi i
duũ̃xũ̃gü i oexũ̃ nixĩgü. Rü ngẽmacạx
nixĩ i nügücạx ínacagüxũ̃ nax
ínachianexũ̃wa naxĩxũ̃cạx nax ngẽma
norü Tupanaxũ̃ yanacuạxüũ̃güxũ̃cạx.
9¡Rü yexeraãcü penapuracüexẽxẽ i
ngẽma duũ̃xũ̃gü, rü ngẽmagu
ipenachoxẽxẽ nax tama Moiché rü
Aróũ̃arü doragügu naxĩnüexũ̃cạx!
—ñanagürü. 10Rü yexguma ga yema
Faraóũ̃arü duũ̃xũ̃gü ga puracümaxã
icuạxgüxũ̃ rü yema naeruchigü ga
wüxitücumümaxã icuạxgüxũ̃, rü
inaxĩãchi, rü duũ̃xũ̃gümaxã nüxũ̃
nayarüxugüe, rü ñanagürügü nüxũ̃:
—Faraóũ̃ rü toxna naxãga nax pemaxã
nüxũ̃ tixuxũ̃cạx nax marü taxũtáma
maxẽ pexna tanaxãxũ̃cạx perü
ladríyuéxũ̃xũ̃. 11Rü ñụxma rü pema
tátama marü nawa pexĩ i ngextá
ínayimaxũ̃wa ya maxẽ. ¡Natürü
taxũtáma yima noxrixũ̃cüxũ̃
penanoxremaexẽxẽ i norü mu ya yima
ladríyu! —ñanagürügü. 12Rü yexguma
ga yema Iraétanüxũ̃gü, rü guxũ̃ma ga
Equítuanegu nügü ninu nax maxẽne
nadaugüxũ̃cạx norü ladríyuéũ̃. 13-14Rü
guxũ̃ma ga ngunexũ̃gügu rü yema
Faraóũ̃arü duũ̃xũ̃gü ga puracümaxã
icuạxgüxũ̃, rü Iraétanüxũ̃xũ̃ namu nax
noxrieẹxpṵxtama ga ladríyu
naxügüaxũ̃cạx. Rü naétü tüxũ̃ nicuạịxgü
ga guxema Iraétanüxũ̃gü ga
tümatanüxũ̃maxã icuạxgüxe. Rü
ñanagürügü tüxũ̃: —¿Ñuxãcü ga ĩne rü
ñụxma rü tama noxrieẹxpṵxwa
penanguxẽẽxũ̃ ya ladríyu?
—ñanagürügü. 15Rü guxema
Iraétanüxũ̃gü ga tümatanüxũ̃maxã
icuạxgüxe, rü Faraóũ̃xũ̃tawa tügücạx
tayarüdexagü, rü ñatagürügü: —Pa
Torü Ãẽxgacüx ¿tṵxcüũ̃ ngẽmaãcü
tomaxã quixĩ? 16Marü tama noxrirüxũ̃
toxcạx icunaxṹ ya maxẽ, natürü toxũ̃
cumuama nax noxrieẹxpṵxtama ya
ladríyu tanaxüxũ̃. Rü ngẽmaétüwa rü
toxũ̃ nicuạịxgü i curü duũ̃xũ̃gü. Rü
ngẽma curü duũ̃xũ̃gügagu nixĩ i ngẽma,
Pa Ãẽxgacüx —ñatarügügü. 17Natürü
ga nüma ga Faraóũ̃ rü tüxũ̃ nangãxũ̃, rü
ñanagürü: —Pema rü wüxi i oemarexũ̃
pixĩgü. Rü ngẽmacạx naxcạx ípecagü
nax ínachianexũ̃wa pexĩxũ̃ nax ngẽma
perü Tupanaxũ̃ peyarücuạxüũ̃güxũ̃cạx.
18¡Peyawoegu rü peyapuracüe waxi! Rü
woo marü tama pexcạx ichanaxṹxgu ya
maxẽ rü chanaxwạxe i penaxü i
noxrieẹxpṵxtama ya ladríyu —ñanagürü.
……

20Rü yexguma Faraóũxũtawa
ítachoxũgu, rü Moiché rü Aróũmaxã
tügü itayangaugü ga ĩãxwa tüxũ
nanguxẽẽgüxũ. 21Rü namaxã nüxũ
tixugügü, rü ñatagürügü: —¡Rü Tupana
nüxũ daux i ngẽma ñuxma tomaxã
pexüxũ, rü pexũ napoxcue! Erü pegagu
nixĩ i ñuxma i Faraóũ rü norü duũxũgü
rü chixri toxũ nadauxũ. Rü pegagu nixĩ i
ñuxma i tá toxũ nadaixũ —ñatagürügü.

Moichéarü yumüxẽchiga

22Rü yexguma ga Moiché rü
nayumüxẽ, rü ñanagürü Cori ya
Tupanaxũ: —Pa Corix ¿rü tũxcüũ i
chixexũ naxcax ícunguxẽẽxũ i ñaa curü
duũxũgü? ¿Rü taxacüwa yixĩxũ ga nua
choxũ cumuxũ? 23Rü yexguma noxri
cuégagu Faraóũmaxã chidexagu, rü
nüma rü yexeraãcü curü duũxũgümaxã
chixexũ naxü. Rü cuma rü taxuxũma
cuxü nax naxmexwa
ícunanguxũxẽẽxũcax —ñanagürü.

6 1Rü nüma ga Cori ya Tupana rü
Moichéxũ nangãxũ, rü ñanagürü:
—Ñuxma rü tá nüxũ cudau i ngẽma
Faraóũmaxã chaxüxũ. Erü nüma rü
taxũtáma ngẽmaümare nayangexgü i
chorü duũxũgü. Rü guxchaxũ naxcax
íchanguxẽẽguxicatama tá nixĩ i
yangexgüãxũ. Rü ngẽmagagu i nüma rü
tá düxwa ínanawoxũ i chorü duũxũgü i
ñaa Equítuanewa —ñanagürü.
……
10Rü nüma ga Cori ya Tupana rü
wenaxarü Moichémaxã nidexa, rü
ñanagürü nüxũ: 11—¡Ẽcü, Faraóũxũtawa
naxũ rü namaxã nüxũ ixu rü ínamuxũã i
Equítuanewa i ngẽma Iraétanüxũgü!
—ñanagürü. 12Natürü ga Moiché rü
Cori ya Tupanaxũ nangãxũ, rü
ñanagürü: —¿Ñuxãcü tá chauga naxĩnü
i Faraóũ ega woo chautanüxũ i
Iraétanüxũgü rü tama chauga
naxĩnüegu, erü choxũ naguxcha nax
mea chidexaxũ? —ñanagürü.
……

Aróũarü naixmenaxã rü ãxtapexũ nayanguxuchi

7 8Rü nüma ga Tupana rü Moichéxũ
rü Aróũxũ ñanagürü: 9—Ngẽxguma
Faraóũ pexna naxcax caxgu nax
penaxüxũ i wüxi i mexũ i chorü
poramaxã üxũ, rü tá Aróũmaxã nüxũ
quixu nax Faraóũpexegu nañaaxũcax ya
norü naixmenaxã nax ãxtapexũ
nanguxuchixũcax —ñanagürü. 10Rü
yexguma ga Moiché rü Aróũ rü
Faraóũxũtawa naxĩ, rü nanaxü ga yema
Cori ya Tupana namuxũ. Rü nüma ga
Aróũ rü Faraóũpexegu rü norü
ngũxẽẽruũgüpexegu nanaña ga guma
norü naixmenaxã rü ãtapexũ
nananguxuchi. 11Rü nüma ga Faraóũ, rü
norü duũxũgü ga nüxũ icuaxüchixũcax
rü norü yuüxũgücax nangema. Rü
nümagü ga yema norü duũxũgü rü norü
yuüxũgümaxã nanaxügüama ta ga yema
Aróũ üxũ. 12Rü wüxichigü ga yema
yuüxũ rü ñaxtüanegu nanaña ga norü
naixmenaxã. Rü wüxichigü ga guma
norü naixmenaxã rü ãxtapexũ
nananguxuchi. Natürü guma Aróũarü
naixmenaxã, rü yema iyuüxũarü
naixmenaxãxũ ínagagü. 13Natürü woo
yemaxũ nax nadauxũ ga Faraóũ, rü
nügü ínanataiãchiarü maxũãxẽxẽ rü
tama inaxĩnüchaũ yema Tupana nüxũ
ixuxũrüxũ nixĩ.

Faraóũchạxwa nagüxũ nayanguxuchi ga dexá

14Rü yemawena rü nüma ga Cori ya Tupana rü ñanagürü Moichéxũ: —Nüma i Faraóũ rü tá nanuama, rü taxũtáma Iraétanüxũgüxũ ínamuxũchaũ. 15¡Natürü moxũ pạxmamaxũchi rü naxũtawa íyadau! ¡Rü ngẽxguma tá türewa yanaxüegu, rü ngẽma natüanacüwa tá cunanguxẽxẽ! ¡Rü íyange ya yima naixmenạxã ya ãxtapexũ yanguxuchine! 16Rü ñacugürü tá nüxũ: "Rü yimá Cori ya Iraétanüxũgüarü Tupana rü choxũ namu nax wena cumaxã nüxũ chixuxũcạx nax cuyangẹxgüxũcạx i norü duũxũgü nax nüxũ yanacuạxüũgüxũcạx i ngextá ínachianexũwa. Natürü i ñụxma rü ta tama naga cuxĩnüchaũ. 17Rü ngẽmacạx ya Cori ya Tupana rü ñanagürü cuxũ: 'Ñụxma rü tá nüxũ cudau nax aixcüma Cori ya Tupana chixĩxũ. Erü Moichéxũ chamu nax norü naixmenạxã yanangexũnemaxã ñaa taxtüchiüwa nacuạịxcaãxũcạx nax ngẽma dexá rü nagüxũ yanguxuchixũcạx. 18Rü ngẽma choxnigü rü tá nayue. Rü ngẽmaãcü i ngẽma dexá rü poraãcü tá nayịxchixü. Rü ngẽmacạx taxũtáma nawa naxaxegüchaũ i ngẽma Equítuanecüạ̃xgü'", ñanagürü cuxũ ya Tupana.

……

20Rü nüma ga Moiché rü Aróũ, rü yema Cori ya Tupana namuxũãcü nanaxügü. Rü nüma ga Aróũ rü nanayaxu ga norü naixmenạxã rü Faraóũpẹxewa dexáchiüwa namaxã nanacuạịxca. Rü yexgumatama ga dexá rü nagüxũ nayanguxuchi. 21Rü nayue ga choxni. Rü poraãcü nanayixãchichixü ga dexá. Rü yemacạx ga yema Equítuanecüạ̃xgü rü taxuacüma nawa naxaxegü. Rü guxũma ga Equítuanewa rü nagüxũ nananguxuchi ga dexá. 22Natürü ga yema Faraóũarü duũxũgü ga iyuüxũ, rü yexgumarüũtama norü yuümaxã nanaxügü. Rü yemaacü yema Cori ya Tupana nüxũ ixuxũrüxũ rü nüma ga Faraóũ rü nanuama rü nügü ínanataiãchiarü maxũạ̃xẽxẽ rü tama inaxĩnüchaũ ga yema Moiché rü Aróũ namaxã nüxũ ixuxũ. 23Rü nüma ga Faraóũ rü nüxũ nax nataxuraxũmare ga yema íngupetüxũ, rü napatacạx natáegu. 24Rü yema nax taxucürüwa taxtüxũchiüwa nax naxaxegüxũcạx rü guxũma ga Equítuanecüạ̃xgü rü norü puchune ínanaxüxũ ga taxtüanacüwa nax yéma naxaxegüxũcạx.

……

Tupana rü Faraóũcạx cururugü ínangugüxẽxẽ

8 1Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü Moichéxũ ñanagürü: —¡Paxa Faraóũxũtawa naxũ rü ñacugürü tá nüxũ: "Rü Cori ya Tupana rü ñanagürü cuxũ: 'Rü nüxũ ingẹx i ngẽma chorü duũxũgü nax choxũ yacuạxüũgüxũcạx! 2Erü ngẽxguma taxũtáma nüxũ quingẹxgu, rü tá cururugümaxã chanapoxcu i ñaa guxũma i cuchixũane. 3Rü taxtü rü cururugümaxã tá niñúmichixü. Rü ngẽma rü tá cuxcạx ínachõõchi, rü cupatagu tá naxĩgü. Rü curü ucapugu rü curü ngürücaregu tá nachocu. Rü curü ngũxẽẽruũgü i ãẽ̱xgacügüpatagu, rü guxũma i curü

duũxũgüpatagu, rü curü paũpüũgu, rü curü batáũ ya paũcharaarü ñúmüruũgu tá nachocu. [4]Rü ngẽma cururugü rü tá cuxna niyuxgüetanü. Rü curü ngũxẽẽruũgü i ãẽxgacügüna rü guxũma i curü duũxũgüna tá niyuxgüetanü'", ñanagürü cuxũ ya Cori ya Tupana. [5]Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü ñuxũchi Moichéxũ ñanagürü: —¡Rü namaxã nüxũ ixu i Aróũ nax natügüétügu, rü natüxacügüétügu, rü naxtaagüétügu namaxã nawéxmexũcax ya norü naixmenaxã! Rü ngẽma tá ínachoxũ i cururugü nax guxũma i Equítuane namaxã napaxũcax —ñanagürü. [6]Rü yexguma ga Aróũ rü Equítuanewa yexmagüxũ ga dexáchiüétügügu namaxã nawéxmex ga norü naixmenaxã. Rü guxũma ga Equítuane rü yema cururugü ga dexáwa íchoxũxũmaxã nanapá.

……

[8]Rü yexguma ga nüma ga Faraóũ rü Moichécax rü Aróũcax nangema, rü ñanagürü nüxũ: —¡Cori ya Tupanana naxcax pecaxa nax yanaxoxẽẽãxũcax i ngẽma cururugü i toxũtawa! Rü choma rü tá chayangexgü i curü duũxũgü nax Cori ya Tupanacax nadaiaxũcax i naxũnagü rü ngẽmamaxã nüxũ yacuaxüũgüxũcax —ñanagürü. [9]Rü nüma ga Moiché rü Faraóũxũ nangãxũ, rü ñanagürü nüxũ: —¡Chomaxã nüxũ ixu i ñuxgu tá nixĩ i cunaxwaxexũ nax cuxcax rü curü ngũxẽẽruũcax, rü guxũma i curü duũxũgücax Tupanana chacaxaxũ nax cuxna rü cupatana yaxĩgachixũcax i ngẽma cururugü rü dexáwaxicatama nax nangexmagüxũcax! —ñanagürü. [10]Rü nüma ga Faraóũ rü Moichéxũ nangãxũ, rü ñanagürü: —Moxũtama nixĩ i chanaxwaxexũ nax nataxuxũ i ngẽma cururugü —ñanagürü. Rü Moiché rü nüxũ nangãxũ, rü ñanagürü nüxũ: —Marü name. Rü ngẽmaãcü tá chanaxü nax nüxũ cucuáxũcax nax nataxuxũma ya texé ya torü Cori ya Tupanarüxũ ixĩxũ. [11]Rü ngẽma cururugü rü tá nixĩgachi nawa ya cupata. Rü taxtüwaxica tátama nangexmagü. Rü ngẽmaãcü marü taxũtáma cuxũ nachixewe, rü taxũtáma nanachixewe i curü ngũxẽẽruũgü rü curü duũxũgü —ñanagürü. [12]Rü yexguma ga Moiché rü Aróũ rü ínachoxũ ga Faraóũpatawa. Rü ñuxũchi ga Moiché rü Cori ya Tupanana naca nax yaxĩgachitanüxẽẽãxũcax ga yema cururugü ga noxri Faraóũcax yéma namugüxũ. [13]Rü nüma ga Cori ya Tupana rü nanaxü ga yema Moiché nüxna naxcax caxaxũ. Rü nayue ga yema cururugü ga napatagüwa rü naaxtügüwa rü naanegüwa yexmagüxũ. [14]Rü ga duũxũgü rü nanade ga yema yuexũ ga cururugü, rü nananutaquexe. Rü guxũwama namaxã nayipetüane. [15]Natürü yexguma yema guxchaxũgüwa ínanguxuchigu ga Faraóũ, rü yema Cori ya Tupana nüxũ ixuxũrüxũ rü wenaxarü nanuama ga Faraóũ, rü tama Moiché rü Aróũga naxĩnüchaũ.

Tupana rü Faraóũcax naxchigü ínangugüxẽxẽ

[16]Rü yexguma ga nüma ga Cori ya Tupana rü ñanagürü Moichéxũ: —¡Aróũmaxã nüxũ ixu nax ñaxtütexewa namaxã nacuaixcaãxũcax ya norü naixmenaxã nax ngẽmaãcü naxchixũ

nanguxũxũcax i ñaxtütexe i guxũma i Equítuanewa! —ñanagürü. 17Rü yemaacü nanaxügü ga Moiché rü Aróũ̃. Rü nüma ga Aróũ̃ rü norü naixmenaxã nawexnagü, rü ñaxtüanewa namaxã nanacuaixca. Rü guxũma ga yema ñaxtütexe ga Equítuanewa yexmaxũ̃, rü naxchixũ̃ nananguxuchitanü. Rü yema naxchigü rü poraãcü yema duũxũ̃güxũ̃ rü naxũ̃nagüxũ̃ nachixewe. 18Rü yema Faraóũ̃arü yuüxũ̃gü rü norü yuümaxã nüxũ̃ naxügü nax naxchi yamuxẽẽgüxũ̃, natürü tama nüxũ̃ nananguxuchi. Rü yoxni ga yema naxchigü rü poraãcü yema duũxũ̃güxũ̃ rü naxũ̃nagüxũ̃ nachixewe. 19Rü yexguma ga yema yuüxũ̃gü rü Faraóũ̃xũ̃ ñanagürü: —Ñaa guxchaxũ̃ rü aixcüma Tupanawa ne ũxũ̃ nixĩ —ñanagürü. Natürü ga nüma ga Faraóũ̃ rü yema Cori ya Tupana nüxũ̃ ixuxũ̃rüxũ̃ nanuama rü tama inaxĩnüchaũ̃.

Tupana rü Faraóũ̃cax murenü ínangugüxẽxẽ

20Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü Moichéxũ̃ ñanagürü: —Nüma i Faraóũ̃ rü moxũ̃ paxmamaxũ̃chi rü tá türewa narüxüe nax taxtücutüwa naxũxũ̃cax. Rü ngẽmacax chanaxwaxe nax ngunetüxũ̃ ícurüdaxũ̃ nax namaxã nüxũ̃ cuyarüxuxũ̃cax i ñaa chorü dexa. ¡Rü ñacuxũ̃ tá nüxũ̃!: “Rü ngẽma ñanagürü ya Cori ya Tupana: ‘¡Nüxũ̃ ingex i chorü duũxũ̃gü nax choxũ̃ yacuaxüũ̃güxũ̃cax! 21Erü ngẽxguma taxũtáma nüxũ̃ quingexgux, rü cuxcax rü curü ngũ̃xẽẽruũ̃cax rü guxũma i curü duũxũ̃gücax rü tá murenügü ngẽma chamugü. Rü ngẽmaãcü tá murenügümaxã nanapágü ya guxũ̃ne ya Equítuanecüãxgüpata. Rü woo i ñaxtüane rü tá ta murenügümaxã naxãanemare. 22Natürü ngẽxguma petanüwa ngẽma ínguxgux, rü Gochéũ̃anewa i chorü duũxũ̃gü íxãchiũ̃güxũ̃wa rü taxũtáma ngẽmaãcü nangupetü. Erü ngẽma rü bai tá i wüxi i murenü ingexmaxũ̃ nax ngẽmaãcü nüxũ̃ cucuáxũ̃cax nax choma ya Cori ya Tupana rü aixcüma naanearü yora chixĩxũ̃. 23Rü tá cuxũ̃ chanawex nax nüxũ̃ chaxunetaxũ̃ i ngẽma Iraétanüxũ̃gü rü tama i pexũ̃. Rü moxũ̃ tá nixĩ i ngẽmaãcü chanaxüxũ̃’, ñanagürü cuxũ̃ ya Tupana” —ñanagürü. 24Rü yemaacü nanaxü ga Cori ya Tupana. Rü ñoma wüxi ga caixanexũ̃rüxũ̃ Faraóũ̃patawa nangugü ga murenügü. Rü norü ngũ̃xẽẽruũ̃güpatawa rü ta rü guxũma ga Equítuanewa nangugü. Rü yema murenügü rü guxũ̃wama nanachixexẽxẽ ga yema nachixũ̃ane.

……

28Rü yexguma ga Faraóũ̃ rü ñanagürü: —Tá pexũ̃ chingexgü nax perü Cori ya Tupanacax peyadaixũ̃cax i pexũ̃nagü. ¡Natürü taxũtáma yáxũ̃waxüchi pexĩ! ¡Rü chauxcax rü ta perü Tupanana pecagüe! —ñanagürü. 29Rü yexguma ga Moiché rü nanangãxũ̃ rü ñanagürü: —Ñuxma nua ne chaxũxgu tátama nixĩ i Cori ya Tupanana chacaxũ̃ nax moxũ̃tama cuxna rü curü ngũ̃xẽẽruũ̃güna rü curü duũxũ̃güna yaxĩgachixẽẽãxũ̃cax i ngẽma murenügü. Natürü tama tanaxwaxe i toxũ̃ cuwomüxẽxẽ nax nüxna nax cunachuxuxũ̃ i ngẽma Iraétanüxũ̃gü nax

norü Cori ya Tupanacax nadaiãxũcax i naxũnagü —ñanagürü. 30Rü yexguma Faraóũpatawa ínaxũxguwena ga Moiché, rü Cori ya Tupanana naca nax yaxĩgachixũcax ga murenü. 31Rü nüma ga Cori ya Tupana rü nanaxü ga yema Moiché naxcax icaxaxũ. Rü yema murenügü rü Faraóũna rü norü ngũxẽẽruũgüna rü guxũma ga norü duũxũgüna nixĩgachitanü ga yema murenügü. 32Natürü nüma ga Faraóũ rü yemawena rü nanuama, rü tama nayangexgü ga Iraétanüxũgü.

Tupana rü Equítuanecüãxarü naxũnagücax daaweane ínanguxẽxẽ

9 1Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü Moichéxũ ñanagürü: —¡Paxa Faraóũxũtawa naxũ, rü nüxũ ña: “Rü Cori ya Iraétanüxũgüarü Tupana, rü cuxcax nua namuga rü ñanagürü cuxũ: ‘Rü nüxũ ingex i ngẽma chorü duũxũgü nax choxũ yanacuaxüũgüxũcax! 2-3Erü ngẽxguma taxũtáma nüxũ quingexgux rü cunachuxamagu, rü nüma ya Cori ya Tupana rü ngẽma nachitaxũwa ngẽxmagüxũ i cuxũnagüétügu tá nananguemaxẽxẽ i daaweane i poraxũ. Rü nayue tá i muxũma i cowarugü rü caméyugü rü wocagü rü carnérugü. 4Natürü ya Cori ya Tupana rü taxũtáma guxãxũnawa nananguxẽxẽ i ngẽma daaweane, erü ngẽma Equítuanecüãxarü naxũnagüxica tátama nayue, natürü ngẽma Iraétanüxũarü naxũnagü rü taxũtáma nayue’” —ñanagürü. 5Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü Moichémaxã inaxuneta nax ñuxgu tá yixĩxũ i ngẽma, rü ñanagürü nüxũ: —Choma rü moxũ tá nixĩ i chanaxüxũ —ñanagürü. 6Rü yemaarü moxũãcü rü Cori ya Tupana nanaxü ga yema. Rü muxũma ga Equítuanecüãxarü naxũnagü rü nayue. Natürü yema Iraétanüxũgüarü naxũnagü rü taxuxũma nayue, rü bai ga wüxi. 7Rü nüma ga Faraóũ rü norü duũxũgüxũ namu nax íyadaugüãxũcax rü aixcüma yixĩ nax taxuxũma yuexũ ga Iraétanüxũgüarü naxũna. Rü woo yemaxũ nax nacuáxchigaxũ, rü nanuama rü tama tüxũ ningexgü ga guxema Iraétanüxũgü.

Tupana rü taixnamaxã duũxũgüxũ rü naxũnagüxũ nidaxawexẽxẽ

8Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü ñanagürü nüxũ ga Moiché rü Aróũ: —¡Rü paũpũxũwa wüxi ya cuxmexãcu ya tanimaca nayaxu, rü ñuxũchi cuma Pa Moichéx, rü Faraóũpexewa nagünagüteexe ya yima tanimaca! 9Rü ngẽmaãcü ya yima tanimaca rü tá narücaxi, rü guxũma i Equítuanewa tá nanguema. Rü ngẽmaãcü tá taixnagü naxũnewa inarüyi i guxũma i duũxũgü rü naxũnagü i Equítuanewa ngẽxmagüxũ —ñanagürü. 10Rü nüma ga Moiché rü Aróũ rü wüxi ga paũpũxũwa tanimaca ne nanayauxteexegü, rü yemamaxã Faraóũxũtawa naxĩ. Rü yéma Faraóũpexewa rü Moiché nanagünagüteexe ga guma tanimaca. Rü guxũma ga duũxũgü rü naxũnagü rü taixnamaxã nixãxũneãchi. 11Rü yema Faraóũarü yuüxũgü rü taxucürüwama Moichépexewa nayexmagü, yerü nümagü rü ta rü nitaixnaxũnegü naxrüũtama ga yema togü ga Equítuanecüãxgü. 12Natürü nüma ga Cori ya Tupana rü nanayexrü ga Faraóũ

nax nügütama nataiãchiarü
maxũ̃ãxẽẽxũ̃cãx nax yemaacü tama
Moiché rü Aróũ̃ga naxĩnüxũ̃cãx, yema
nüma ga Cori ya Tupana Moichémaxã
nüxũ̃ ixuxũ̃rüxũ̃.

Tupana rü gáuxũ̃ narüyixẽxẽ

13Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü
ñanagürü Moichéxũ̃: —¡Moxũ̃
pãxmamaxũ̃chi írüda rü Faraóũ̃maxã
nüxũ̃ yarüxu, rü ña nüxũ̃: “Rü Cori ya
Iraétanüxũ̃güarü Tupana rü cuxcãx nua
namuga rü ñanagürü cuxũ̃: ‘Rü nüxũ̃
ingẽxgü i ngẽma chorü duũ̃xũ̃gü nax
choxũ̃ yanacuãxüũ̃güxũ̃cãx!
……
16Rü ñũxmarüta cuxũ̃ chamaxẽxẽ rü
tama cuxũ̃ chimãx, erü cuxũ̃ nüxũ̃
chadauxẽẽchaũ̃ nax ñuxãcü
chaporaxüchixũ̃. Erü chaugü nüxũ̃
chacuãxẽẽchaũ̃ i guxũ̃ma i duũ̃xũ̃gü i
ñaa naanewa maxẽxũ̃. 17Natürü woo
nax cuxũ̃ chamaxẽẽxũ̃, rü cuma rü
tama icuxĩnüchaũ̃ rü tama
cuyangẽxgüchaũ̃ i chorü duũ̃xũ̃gü.
18Rü dücax, rü moxũ̃ i ñoma i oragu
rü tá chanayixẽxẽ i gáuxũ̃ ga taguma
ñuxgu ngẽxgumarüxũ̃ Equítuanegu
yixũ̃. 19Rü ngẽmacãx, rü name nixĩ
nax ĩpatatüũ̃gu cunachocuxẽẽxũ̃ i
guxũ̃ma i curü duũ̃xũ̃gü rü cuxũ̃nagü i
düxétüwa ngẽxmagüxũ̃. Erü
ngẽxguma tá nayixgu i ngẽma gáuxũ̃,
rü tá nanadai i guxũ̃ma i ngẽma
duũ̃xũ̃gü rü naxũ̃nagü i tama
ĩpatatüũ̃wa ngẽxmagüxũ̃’”
—ñanagürü. 20Rü nümaxũ̃ ga yema
Faraóũ̃arü ngũ̃xẽẽruũ̃gü, rü naxcãx
namuũ̃e ga yema Cori ya Tupanaarü
ucũxẽ. Rü yemacãx ĩpatatüũ̃gu tüxũ̃
namugü ga norü duẽxẽgü rü
naxũ̃nagü. 21Natürü nayexma ga togü
ga nüxũ̃ nataxuraxũ̃xũ̃ma ga yema
Cori ya Tupanaarü ore, rü yemacãx
düxétüwa nanawogümare ga norü
duũ̃xũ̃gü rü naxũ̃nagü. 22Rü yexguma
ga Cori ya Tupana rü Moichéxũ̃
ñanagürü: —¡Naxunagüchacüxü nax
ngẽma gáuxũ̃ rü guxũ̃ma i
Equítuanegu nayiiixũ̃cãx naétügu i
duũ̃xũ̃gü rü naxũ̃nagü rü nanetügü!
—ñanagürü. 23Rü Moiché
naxunagüchacüxü, rü nüma ga Cori
ya Tupana rü ínananguxẽxẽ ga
duruane rü ãẽmacü rü gáuxũ̃ ga yema
naanewa. Rü yemaacü guxũ̃ma ga
Equítuanewa narüyi ga gáuxũ̃. 24Rü
yema gáuxũ̃ rü guma ãẽmacügü rü
tama ínayachaxãchi. Rü taguma
ñuxgu yemaacü poraãcü gáuxũ̃
narüyiiixũ̃ ga Equítuanewa ga
nũxcüma. 25Rü yema gáuxũ̃ rü
poraãcü nanachixexẽxẽ ga guxũ̃ma ga
tãxacü ga Equítuanewa yexmagüxũ̃.
Rü nanadai ga duũ̃xũ̃gü rü naxũ̃nagü
rü guxũ̃ma ga nanetügü ga
naanegüwa. Rü guxũ̃ma ga naigü ga
Equítuanewa yexmagüxũ̃, rü yema
gáuxũ̃maxã nabüũ̃chacüxü. 26Rü woo
nax yema ngupetüxũ̃ ga Equítuanewa,
natürü yema Iraétanüxũ̃ nawa
yexmagüxũ̃ ga naane ga Gochéũ̃wa rü
taxuxũ̃ma ga gáuxũ̃ yexma nayi rü bai
ga wüxi.
……
35Natürü ga nüma ga Faraóũ̃, rü
nanuama rü tama nayangẽxgü ga yema
Iraétanüxũ̃gü, yema Cori ya Tupana
Moichéwa nüxũ̃ ixuxũ̃rüxũ̃.
……

Tupana rü Faraóũcax munügü ínangugüxẽxẽ

10 [3]Rü Moiché rü Aróũ rü Faraóũxũtawa naxĩ, rü ñanagürügü nüxũ: —Cori ya Iraétanüxũgüarü Tupana rü cuxcax nua namuga rü ñanagürü cuxũ: “¿Ñuxguxüratáta i nüxũ curüxoxũ nax choxna cugü quinuxuxũ? ¡Rü yangexgü i chorü duũxũgü nax choxũ yanacuaxüũgüxũcax!” ñanagürü.

……

[6]Rü ngẽma Tupanaarü poxcu nax munügü tá cuxcax ínangugüxẽẽxũ rü yima cuchiũ rü munümaxã tá nanapá. Rü ngẽxgumarüxũ tá ta i ngẽma curü ngũxẽẽruũgüchiũgü rü munümaxã nanapágü rü guxũma i Equítuanecüãxchiũgü rü tá namaxã nanapágü. Rü ngẽma guxchaxũ i ñuxma tá nüxũ cudauxũ rü cunatü rü nũxcümaxũgüxe ya curü oxigü rü taguma nüxũ tadaugü rü ñuxmata ñoma i ngunexũwa nangumare —ñanagürügü. Rü yema ñaxguwena rü nüma ga Moiché rü nadaueguãchi rü Faraóũchiũwa ínaxũxũ. [7]Rü yexguma ga Faraóũarü ngũxẽẽruũgü rü ñanagürügü nüxũ: —Pa Ãẽxgacüx ¿cuyadaxẽẽamatama i ñuxma nax guxchaxũ nua tüxna naxãxũ i ngẽma yatü i Moiché? ¡Yangexgü i ngẽma duũxũgü nax norü Cori ya Tupanaxũ yanacuaxüũgüxũcax! ¿Ẽxna, ñuxma rü ta tama nüxũ cudau i ñaa tórü naane i Equítuane rü poraãcü nax nachixexũ? —ñanagürügü. [8]Rü yexguma ga nüma ga Faraóũ rü wenaxarü Moichécax rü Aróũcax nangema. Rü ñanagürü nüxũ: —Marü name i perü Cori ya Tupanaxũ peyarücuaxüxũgü. Natürü chanaxwaxe i chomaxã nüxũ pixu nax texégü tá tixĩxũ ya yíxema ngẽma ĩxe —ñanagürü. [9]Rü yexguma ga Moiché rü nanangãxũ rü ñanagürü: —Rü ngẽma tá taxĩ namaxã i guxũma i torü buxũgü, rü torü yaxguãxgü, rü tonegü rü toxocügü rü torü carnérugü rü torü wocagü. Erü ngẽma tá taxüxũ, rü wüxi i taxũma i torü Coriarü cuaxüxũchiga nixĩ —ñanagürü. [10]Natürü ga nüma ga Faraóũ rü ñanagürü nüxũ: —Rü nangoxochiama i ngẽma chixexũ i nagu perüxĩnüexũ. ¿Ẽxna pema nagu perüxĩnüegu rü perü Cori ya Tupana rü tá pexũ íyaxümücüxũ? ¿Rü ẽxna nagu perüxĩnüegu rü choma rü tá pexũ chingexgüxũ nax perü buxũgümaxã ngẽma pexĩxũcax? [11]Rü dücax, rü taxũtáma ngẽmaãcü nixĩ. ¡Ẽcü, ngẽma pexĩ ya guxãma i yatüxe i yáxe, rü perü Cori ya Tupanaxũ peyarücuaxüxũgü! Erü ngẽma nixĩ i penaxwaxexũ —ñanagürü. Rü yexguma ga nüma ga Faraóũ rü norü duũxũgüxũ namu nax napexewa tüxũ ínawoxũxũcax. [12]Natürü nüma ga Cori ya Tupana rü Moichéxũ ñanagürü: —¡Equítuaneétügu nawéxmex nax ngẽmaãcü nua naxĩxũcax i munügü! Rü ngẽma munügü rü tá nayawa i guxũma i nanetü i ñaa nachixũanewa íyaxügüxũ nawena ga yema gáuxũ ga dauxũwa rüyixũ —ñanagürü. [13]Rü yexguma ga Moiché rü Equítuaneétügu nawéxmex. Rü nüma ga Cori ya Tupana rü nanamu ga wüxi ga buanecü ga éstewaama ne ũcü ga guxũ ga chütaxũ rü ngunexũ yema nachixũaneétügu icuecü. Rü

moxũãcü rü guma buanecü ga
éstewaama ne ũemacügu ínangugü ga
munügü. 14Rü yema munügü rü
guxũwama nanapáxẽxẽ ga yema
nachixũane. Rü nũxcüma rü taguma
yemaacü namuxũchi ga munü, rü
tagutáma wena ngẽxgumarüxũ nixĩ.
15Rü ga ñaxtüane rü munümaxã nanapá,
rü marü taxucürüwa ñaxtüanegu tadau,
yerü namuxũchi. Rü nayawa ga guxũma
ga nanetü rü norü o ga íyaxügüxũ
nawena ga yema gáuxũ ga dauxũwa
rüyixũ. Rü nataxuma ga nanetü ga
ngextá ãátüxũ ga guxũma ga
Equítuanewa, rü bai ga naanewa rü bai
ga naixnecüwa.
……
20Natürü nüma ga Cori ya Tupana rü
nanayexrü ga Faraóũ nax nügütama
nataiãchiarü maxũa̱xẽẽxũca̱x nax
yemaacü tama yangéãxũca̱x ga yema
Iraétanüxũgü.

Tupana rü Faraóũca̱x waanexũ ínanguxẽxẽ

21Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü
Moichéxũ ñanagürü:
—¡Nawe̱xnagüchacüxü nax guxũma i
Equítuanewa nawaanexũca̱x!
—ñanagürü. 22Rü nüma ga Moiché rü
nawe̱xnagüchacüxü rü poraãcü
nawaane ga guxũma ga Equítuanewa.
23Rü tomaepü̱x ga ngunexũ rü taxúema
tümamücüxũ tadau, rü taxúema
tümachicawa tixũgachi. Natürü yema
Iraétanüxũgüpatagüwa rü guxũwama
nangóone. 24Rü nüma ga Faraóũ rü
norü duũxũgüxũ namu nax Moichéca̱x
yacagüxũca̱x, rü ñanagürü: —¡Ẽcü Cori
ya Tupanaxũ peyarücua̱xüxũgü, rü
ípeyagagü ta i pexacügü! ¡Natürü i
ngẽma perü carnérugü rü perü wocagü
rü nua penawogü! —ñanagürü.
25Natürü nüma ga Moiché nanangãxũ rü
ñanagürü nüxũ: —Natürü nüma ya Cori
ya Tupana nanaxwa̱xe nax toxũ
cuyagagüxẽẽxũ i ngẽma toxũna nax
ngẽmatanüwa ta timáxũca̱x rü
tayaguxũca̱x rü ngẽmamaxã nüxũ
ticua̱xüũgüxũca̱x. 26Rü ngẽmaca̱x i
ngẽma toxũnagü rü tá ítayagagü. Rü bai
i wüxi i toxũna tá nua nayaxü, erü
ngẽmatanüwa tá tayadexechi i ñuxre
nax ngẽmamaxã nüxũ ticua̱xüũgüxũca̱x
ya torü Cori ya Tupana. Rü ñu̱xma nax
taũta ngẽma ínachianexũwa tangugüxũ,
rü tama nüxũ tacua̱x nax
ngexũrüüxũmaxã tá nüxũ ticua̱xüũgüxũ
ya torü Cori ya Tupana —ñanagürü.
27Natürü nüma ga Cori ya Tupana rü
nanayexrü ga Faraóũ nax nügütama
nataiãchiarü maxũa̱xẽẽũca̱x nax
yemaacü tama yangexgüaxũca̱x ga
yema Iraétanüxũgü. 28Rü yemaétüwa ga
Faraóũ, rü Moichéxũ ñanagürü:
—¡Ínaxũxũ i nua, rü mea cugüna nadau
nax tama wena nua chauxũtawa
cuxũxũca̱x! Erü ngẽxguma wena
chauxũtawa cuxũxgu rü tá cuyu
—ñanagürü. 29Rü nüma ga Moiché
nanangãxũ rü ñanagürü: —Marü mea
nüxũ quixu. Rü aixcüma tagutáma wena
nua cuxũtawa íchayadau —ñanagürü.
……

Tupana nanaxunagü rü tá nayue i Equítuanecüa̱xgü nanegü ga nüxíra buexũ

11 4-5Natürü naxũpa ga nax
ínaxũxũxũ ga Faraóũpatawa ga
Moiché rü Faraóũxũ ñanagürü: —Cori ya

Tupana rü ñanagürü cuxũ: “Yixcü ngãxũcüxü rü guxũtáma i Equítuanegu tá chixũgüchigü. Rü ngẽxguma rü tá nayu i ngẽma nane i nüxíraxũxũ i wüxichigü i Equítuanecüãxpatawa. Rü cumax, Pa Faraóũx, rü cune ya nüxíraxũcüwa tá inaxügü rü ñuxma tá ta ngẽma nge i ngẽma taxmarecü ngĩne ya nüxíraxũcüwa nangu. Rü ngẽxgumarüxũ tá ta nayue i guxũma i naxũnaxacügü i yatüxũ i nüxíraxũgüxũ. 6Rü guxũwatáma i Equítuanewa i duũxũgü rü tá naxauxe erü ngúxũ ningegü. Rü nũxcüma rü taguma yemaacü ngúxũ ningegü ga duũxũgü, rü tagutáma wenaxarü ñuxgu nangexma”, ñanagürü ga Cori ya Tupana. 7Natürü ngẽma Iraétanüxũ nawa ngẽxmagüxũ i naane rü taxuxũma i ngẽma chixexũ nawa nangu. Rü natanüwa rü tá nachianemare, rü woo i airugü rü taxuxũtáma narüngúxtanüxũ. Rü ngẽmaãcü, Pa Faraóũx, rü tá nüxũ pecuax nax yimá Cori ya Tupana nüxũ naxunetaxũ i ngẽma Iraétanüxũgü rü tama i pexũ. 8Rü ñuxũchi guxũma i ñaa curü ngũxẽẽruũgü rü chauxũtawa tá naxĩ. Rü düxwa chopexegu nacaxãpüxügüãcüma tá choxna nacagü, rü ñanagürügü tá: “¡Rü ípechoxũ i nua namaxã i guxũma i cutanüxũgü!” ñanagürügü tá. Rü naxũpa i ngẽma, rü taxũtáma nua chixũgachi —ñanagürü ga Moiché. Rü yexguma nüma ga Moiché rü nanuãcüma Faraóũpexewa ínaxũxũ. 9Rü yemawena ga Cori ya Tupana rü Moichéxũ ñanagürü: —Nüma i Faraóũ rü taxũtáma pega naxĩnü, rü ngẽmacax i nua Equítuanewa rü yexeraãcü tá chanaxü i taxacü i taguma nüxũ idauxũ —ñanagürü.
……

Üpetüchiga

12 1Rü nüma ga Cori ya Tupana rü Moichémaxã rü Aróũmaxã nidexa ga Equítuanewa, rü ñanagürü: 2—Rü daa tauemacü ya taunecü namaxã ixügücü, rü yimá rü gucüma ya tauemacüarü yexera tá nixĩ nax nagu choxũ picuaxüũgüxũ. 3¡Rü guxũma i Iraétanüxũgümaxã nüxũ pixu, rü ñapegürü tá nüxũ: “Doma tauemacügu rü norü 10 i ngunexũgu, rü Tupana nanaxwaxe i wüxíxechigü i pema rü peyamax i wüxi i carnéru rüexna wüxi i chíbuxacü i wüxichigü ya ĩpatawa! 4Rü ngẽxguma wüxi ya ĩpatacüãx i duũxũgü rü noxretama yixĩxgu rü tama nüxṹ naguxgux i ngẽma carnéruxacü, rü name nixĩ i namücü i nüxna ngaicamaxũna naxu nax ngẽmamaxã wüxigu nangõxgüaxũcax. Rü name nixĩ i duxũxũgüexpüxgu inanachexũgü nax wüxichigü mea nüxṹ yanguxũcax i guxũma i ngẽma nüxna naxuxũ. 5Natürü ngẽma naxũna rü chanaxwaxe nax nayatüxũ rü wüxi ya taunecü nüxṹ ngẽxmaxũ rü taxuwama nachixexũ. Rü name nax wüxi i carnéruxacü rüexna wüxi i chíbuxacü nax yixĩxũ. 6Rü namaxã tá penguxũ ñuxmatáta doma ya tauemacüarü 14 i ngunexũwa nangu. Rü ngẽma ngunexũarü yáuanecü rü guxãma i pemax i Iraétanüxũgü rü wüxichigü tá peyamax i ngẽma pexũna. 7Rü tá penayaxu ya nagü i ngẽma naxũna. Rü yimá nagümaxã tá ípenachaegu i perü ĩãxcüwawa i wüxichigü ya yima ĩ ya nawa penangõxũne i ngẽma naxũna. 8Rü ngẽma chütaxũgu tá penangõxgü i namachi i iguxũ ya maxẽ ya üxücümaxã

aéxũxũ. Rü namaxã tá penaxüxbüxũ i
paũ i ngearü pu̱xẽẽruṹáxũ. 9¡Rü bai i
íxraxũ i ngẽma namachi rü tá ngáxüraxũ
rüẹxna muxraxũ tá pengõxũ! ¡Rü
guxũma i namachi rü naeru rü naparagü
rü naxũnütagü, rü ípenagu! 10¡Rü
taxuxũtáma ípeyaxüxẽxẽ i perü
moxũãcüruxũ! Rü ngẽxguma chi
íyaxüxgu i ngẽma namachi rü name i
noxtacüma peyagu. 11Rü tá peyange ya
perü naixmena̱xã, rü meama
penga̱xãẽgüãcüma rü
pichapatua̱xgüãcüma tá pepaxaãxẽ nax
penangõxgüxũ i ngẽma namachi. Rü
ngẽma chütaxũ rü Coriarü Üpetüchiga tá
nixĩ i naéga. 12Erü choma rü ngẽma
chütaxũ rü nua Equítuanewa tá
chaxüpetü. Rü wüxichigü ya
Equítuanecüã̱xarü ĩpatawa tá chayama̱x
ya yimá nüxíraxũcü ya nanegü rü
nüxíraxũxũ i naxũnaxacügü i yatüxũ. Rü
tá ngẽma Equítuanecüã̱xgüxũ nüxũ
chadauxẽxẽ nax ngẽma namaxã
natupanaá́xũ rü yangearü poraá́xũ nax
naétüwa nachogüxũ. Erü chomatama ya
Tupana nixĩ i chanaxueguxũ i ngẽma
chaxüxũ. 13Natürü ngẽxguma yimá
nagümaxã ípeyachaegugügu i perü
ĩã̱xcüwa, rü ngẽmawa tá nüxũ chacua̱x
nax aixcüma chauga pexĩnüexũ. Rü
ngẽxguma nüxũ chada̱u̱xgu ya yimá
nagü i perü ĩã̱xwa, rü tá nüxũ
chaxüpetümare rü taxũtáma chayama̱x
ya yimá nüxíraxũcü ya pene i ngẽxguma
chanapoxcuegu i ngẽma Equítuanecüã̱x i
duũxũgü. 14Rü pema rü guxcüma ya
taunecügu tá penaxüchiga i ngẽma
ngunexũ nax ngẽmaãcü nüxna
pecua̱xãchiexũca̱x i ngẽma chütaxũ i
nagu chanada̱i̱xũ i nüxíraxũgüxũ i
nanegü i Equítuanecüã̱xgü. 15Rü ngẽma
Üpetüchiga rü 7 i ngunexũ tá
penaxüchiga. Rü guxũma i ngẽma 7 i
ngunexũgu rü paũ i ngearü
pu̱xẽẽruṹáxũxicatama tá pengõxgü. Rü
ngẽmaca̱x i guxũma i ngẽma 7 i
ngunexũgu rü tama penaxwa̱xe nax
pepatawa pexṹ nangexmaxũ i ngẽma
paũarü pu̱xẽẽruxũ. Rü yíxema paũ i
pu̱xẽẽruṹáxũ ngõxe i ngẽma 7 i
ngunexũgu rü yíxema rü tá petanüwa
tüxũ ípeta̱xüchi”, ñanagürü ga Cori ya
Tupana.

……

21Rü yexguma ga Moiché rü naxca̱x
nangema ga guxũma ga yema
Iraétanüxũgüarü ã̱ẽxgacügü, rü
ñanagürü nüxũ:

……

25—Rü ngẽxguma nawa pengugügu i
ngẽma naane i Cori ya Tupana pexna
ãxchaũxũ ga yema pemaxã
inaxunetaxũrüxũ, rü pema rü tá guxcüma
ya taunecügu penaxüchiga i ngẽma
Üpetüchiga. 26-27Rü ngẽxguma pexacügü
tá pexna caxgu rü ta̱xacüchiga nax yixĩxũ
i ngẽma pexüchigaxũ, rü pema rü tá
penangãxũ, rü ñaperügügü tá: “Rü ñaa
naxũna rü tayama̱x naxca̱x i Cori ya
Tupanaarü Üpetüchiga nax ngẽmaãcü
nüxũ icua̱xüũgüxũca̱x. Rü yexguma
nadaia̱xgu ga Equítuanecüã̱x nanegü ga
nüxíraxũgüxũ, rü nüxũ naxüpetümare ga
yema Iraétanüxũ nanegü ga Equítuanewa
yexmagüxũ, rü taxuxũma nima̱x. Rü
yemaacü ga tatanüxũ rü taxúema tayu”
—ñanagürü ga Moiché. Rü yexguma ga
yema Iraétanüxũgüarü ã̱ẽxgacügü rü
ñaxtüanegu nanangücuchigü, rü Cori ya
Tupanaxũ nicua̱xüxũgü. 28Rü ñu̱xũchi

ínixĩ, rü nanaxü ga yema Cori ya Tupana
Moichémaxã rü Aróũmaxã nüxũ
ixuxũrüxũ.

Nayue ga Equítuanecüãx nanegü ga nüxíraxũgüxũ

29Rü meama ngãxũcüxü, rü nüma ga
Cori ya Tupana rü norü orearü ngeruũxũ
namu nax wüxichigü ga
Equítuanecüãxgüpatawa nadaiaxũcax ga
nanegü ga nüxíraxũgüxũ. Rü
yexgumarüxũ ta ga Equítuanecüãxarü
ãẽxgacü ga Faraóũ nane ga nüxíraxũcü
rü nayamax, rü woo naxũnaxacügü ga
iyatüxũ ga nüxíraxũxũ, rü nanadai. 30Rü
nüma ga Faraóũ rü norü ngũxẽẽruũgü rü
guxũma i Equítuanecüãxgü rü ínarüdagü
ga yema chütaxũgu. Rü poraãcü aita
naxüe rü naxauxe ga guxũma ga
Equítuanewa, yerü guxũnema ga
Equítuanecüãxpatawa rü nayu ga wüxi.
31Rü yematama chütaxũgu rü nüma ga
Faraóũ rü Moichécax rü Aróũcax
nangema, rü ñanagürü nüxũ:
—¡Ípechoxũ i nua natanüwa i ñaa chorü
duũxũgü! ¡Rü nüxũ peyarücuaxüxũgü ya
yimá perü Cori ya Tupana, ngẽma pema
nagu perüxĩnüexũrüxũ! 32¡Rü ẽcü
peyagagü i perü carnérugü rü perü
wocagü ngẽma penaxwaxerüxũ! ¡Rü
ípechoxũ i nua! ¡Rü perü Tupanana
chauxcax pecagüe! —ñanagürü. 33Rü
nüma ga Equítuanecüãxgü rü
Iraétanüxũgüxũ nipaxagü nax
Equítuanewa ínachoxũxũcax, yerü
nügügu narüxĩnüe nax guxũtáma yuexũ.
34Rü nümagü ga yema Iraétanüxũ rü
nanayauxcharagü ga yema paũchara ga
ngearü puxẽẽruũãxũ. Rü guxũnema ga
norü tauxtamaxã naxchirugu
nananuquegü rü nügüãtügu nayanagü.
35Rü ñuxũchi yema
Equítuanecüãxgüxũtawa naxcax ínacagü
ga naxchirugü rü norü ngaxãẽruũgü ga
úirunaxcax rü diẽrumünaxcax. 36Rü
nüma ga Cori ya Tupana rü yema
Equítuanecüãxgüaxũ nanatauxchaxẽxẽ
nax norü ngúchaũmaxã yema
Iraétanüxũgüna naxãgüaxũcax ga yema
nüxna naxcax nacagüxũ. Rü yemaacü ga
yema Iraétanüxũgü rü nayana ga yema
Equítuanecüãxarü yemaxũgü.

Equítuanewa ínachoxũ ga Iraétanüxũgü

37Rü Rãchéwa ínachoxũ ga yema
Iraétanüxũgü, rü Chúcowa naxĩ. Rü
600,000 ga yatügü ga churarawa imexũ
nayexmagü. Rü naétüwa nayexmagü ga
ngexũgü rü buxũgü ga tama ixugüxũ. 38Rü
nawe narüxĩ ga muxũma ga togü ga
duũxũgü, rü nayagagü ta ga norü
carnérugü rü wocagü. 39Rü yema nax
nangechicagüxũgagu rü taxucürüwama
norü õnata namexẽẽgü, yerü ga
Equítuanecüãxgü rü nachixũanewa chixri
ínanawoxũ. Rü yemacax paũ ga ngearü
puxẽẽruũãxũ naxügü nawa ga norü
paũchara ga ngearü puxẽẽruũãxũ ga
Equítuanewa yangegüxũ. 40Rü 430 ga
taunecü nixĩ ga Equítuanewa
nayexmagüxũ ga Iraétanüxũgü. 41Rü
yematama ngunexũ ga nagu 430 ga
taunecüwa nax nanguxũgu nixĩ ga yema
nachixũanewa ínachoxũxũ ga guxũma ga
Cori ya Tupanaarü duũxũgü ga
Iraétanüxũgü. 42Rü nüma ga Cori ya
Tupana rü yema chütaxũxũ naxuneta nax
ínamuxũãxũcax ga norü duũxũgü ga
Equítuanewa. Rü yemacax nanaxwaxe nax
gucü ya taunecügu naxüchigagüaxũcax

ega nawa nanguuxũ̃gu i ngẽma ngunexũ̃,
nax yemaacü nüxna nacua̱xãchiexũ̃ca̱x ga
ñuxãcü Cori ya Tupana ínanguxũ̃xẽẽxũ̃ ga
Equítuanewa.

Ñuxãcü tá nanaxüchiga i Üpetüchiga

43 Rü nüma ga Cori ya Tupana rü
Moichémaxã rü Aróũ̃maxã nidexa rü
ñanagürü: —Ñu̱xma rü tá pemaxã nüxũ̃
chixu i ñuxãcü tá penaxüchiga i
Üpetüchiga. Rü tama name i ngẽma
duũ̃xũ̃gü i tama Iraétanüxũ̃ ixĩgüxũ̃ rü
nax nangṓõxũ̃ i ngẽma naxũ̃na i cha̱u̱xca̱x
imáxũ̃. 44 Natürü ngẽma perü duũ̃xũ̃ i
diẽrumaxã naxca̱x petaxexũ̃ rü ñu̱xũchi
marü íwíecha̱xmüũ̃pe̱xechiraũ̃xũ̃, rü marü
name i nanangõ̱x i ngẽma naxũ̃na.
45 Natürü ngẽma to i nachixũ̃anecüã̱x i
duũ̃xũ̃ i petanügu naxũanexũ̃ rüe̱xna
petanüwa puracú́xũ̃ diẽruca̱x, rü
taxuacüma nanangõ̱x i ngẽma naxũ̃na i
cha̱u̱xca̱x pemáxũ̃. 46 Rü ngẽma naxũ̃na i
cha̱u̱xca̱x pimáxũ̃ rü penaxwa̱xe i
wüxichigü ya ĩpatawa penangõ̱x. ¡Rü
taxũtáma ĩpatawa ípenangexechi rü bai i
íxraxũ̃ i namachi, rü taxũtáma
peyapuxẽxẽ ya naxchina̱xã! 47 Rü
ngẽmaãcü tá penaxüchiga i guxũ̃ma i
pema ya Iraétanüxũ̃gü —ñanagürü ga
Cori ya Tupana.
……

Tupana rü wüxi ga caixanexũ̃gu rü üxüxemagu ínayaxümücü ga Iraétanüxũ̃gü

13 17 Rü yexguma Faraóũ̃ yema
Iraétanüxũ̃güxũ̃ inge̱xgux, rü
Tupana rü tama yema nama ga
Piritéutanüxũ̃güarü naanewa daxũ̃gu
nayagagü, woo yema nax yixĩxũ̃ ga nama
ga we̱xwa Canaáũ̃anewa daxũ̃. Yerü nüma
ga Tupana rü nagu narüxĩnü ga yema
Iraétanüxũ̃gü rü chi yema
Piritéutanüxũ̃gümaxã nügü nada̱i̱xgu, rü
ngürüãchi yemaca̱x Equítuaneca̱x
nawoegu. 18 Rü yemaca̱x ga Tupana rü
yema nama ga Már ga Dauchiüxũ̃anacügu
idaxũ̃guama namaxã ínayaxüegu ñu̱xmata
yema ínachianexũ̃wa nachopetü. Rü nüma
ga Iraétanüxũ̃gü rü ñoma churaragürüxũ̃
meama nichima ga yexguma Equítuanewa
ínachoxũ̱̃xgu. 19 Rü nüma ga Moiché rü
nayana ga Yúchechina̱xãgü, yerü Yúche rü
naeneegüna naxãga ga nax yanaãxũ̃ca̱x ga
naxchina̱xãgü ga yexguma tá
Equítuanewa ínachoxũ̱̃xgu. Yerü nüma ga
Yúche rü nayaxõ nax Tupana rü aixcüma
tá ínanguxũ̃xẽẽxũ̃ ga yema Iraétanüxũ̃gü
ga Equítuanewa. 20 Rü nüma ga
Iraétanüxũ̃gü rü Chúcowa inaxĩãchi, rü
Etáũ̃gu nayapegü ga ngextá yema
chianexũ̃ íxügüxũ̃wa. 21 Rü ngunecü rü
nüma ga Tupana rü wüxi ga caixanexũ̃gu
yema Iraétanüxũ̃güxũ̃ ínixümücü rü
nape̱xegu nixũema ga nüxũ̃ nax
nacua̱xgüxũ̃ca̱x ga ngextá tá nax naxĩxũ̃.
Rü chütacü rü Tupana rü wüxi ga
üxüemagu nayaxümücü nax
nangóonexũ̃ca̱x. Rü yemaacü nüxṹ
natauxcha ga ngunecü rü chütacü nax
inaxĩxũ̃. 22 Rü yema caixanexũ̃ rü
nape̱xegu nixũema ga ngunecü, rü yema
üxüema rü nayabáixmaũ̃ ga chütacü.
……

Már ga Dauchiüxũ̃wa nichoũ̃ ga Iraétanüxũ̃gü

14 5 Rü nüma ga Equítuanearü
ãẽ̱xgacü rü nüxũ̃ naxĩnüchiga
nax yema Iraétanüxũ̃gü rü marü

naxĩgüxũ̃. Rü yemacax ga nüma ga
Faraóũ̃ rü norü ngũ̃xẽẽruũ̃gü rü
naxüchicüxüarü ĩnüãgü, rü ñanagürügü
nügümaxã: —¿Tüxcüũ̃ nüxũ̃ ingexgüxũ̃ i
ngẽma Iraétanüxũ̃gü nax ngẽmaãcü
taxúema tüxṹ puracüexũ̃cax i ñüxmax?
—ñanagürügü. 6Rü yemacax ga Faraóũ̃ rü
yexgumatama norü duũ̃xũ̃güxũ̃ namu nax
namexẽẽãxũ̃cax ga naweũ̃ ga daiwa
namaxã naxũxũ̃ne. Rü ínayagagü ga
guxũ̃ma ga norü churaragü. 7Rü
nanamexẽxẽ ta ga 600 ga norü
churaragüweũ̃ ga daiwa mexũ̃ne. Rü
naétü nayexma ga norü churaragüarü
ãẽxgacügüweũ̃ ga guxũ̃ma ga
Equítuanewa ne ĩxũ̃ne. 8Rü woo nüma ga
Faraóũ̃ nüxũ̃ nax nadauxũ̃ ga ñuxãcü
Tupanaarü poramaxã ínachoxũ̃xũ̃ ga
Iraétanüxũ̃, natürü tama inaxĩnüchaũ̃ rü
yema Iraétanüxũ̃we ningẽchigüama. Yerü
ga Tupana rü nanayexrü nax yemagu
naxĩnüxũ̃cax ga Faraóũ̃. 9Rü nümagü ga
Equítuanecüãxgü rü guxũ̃ma ga norü
churaragümaxã rü naweũ̃gümaxã rü norü
cowarugümaxã inaxĩãchi nax nawe
nangẽgüxũ̃ ga yema Iraétanüxũ̃gü. Rü
Már ga Dauchiüxũ̃cutügu nüxũ̃
inayangaugü ga yema íyapegüxũ̃gu ga
Piaxíruarü ngaicamagu ga Baachefóũ̃arü
toxmaxtagu. 10Rü yexguma yema
Iraétanüxũ̃gü rü yáxũ̃gu nüxũ̃ nadaugügu
ga Faraóũ̃ rü norü churaragü, rü norü
cowarugü ga yéma ne naxĩxũ̃, rü poraãcü
namuũ̃e. Rü Cori ya Tupanana nacagü
nax nüxũ̃ nangũ̃xẽẽxũ̃cax. 11Rü yexguma
ga yema duũ̃xũ̃gü rü Moichéxũ̃
ñanagürügü: —¿Tüxcüũ̃ nua
ínachianexũ̃wa toxũ̃ cugagü nax nuxã
tayuexũ̃cax? ¿Ẽxna cuxcax rü
Equítuanewa rü tama ningu i tauque nax
ngexta tataxgüxũ̃cax? ¿Rü tüxcüũ̃ ngexũ̃
tomaxã cuwagü? ¿Rü tüxcüũ̃
Equítuanewa toxũ̃ ícugaxũ̃? 12Rü yema
nixĩ ga cumaxã nüxũ̃ tixugüexũ̃ ga
Equítuanewa ga yexguma ñatagügu: “Rü
nüétama ega Equítuanecüãxaxũ̃
tapuracüegu”. Rü narümemae toxṹ nax
norü puracütanüxũ̃ nax tixĩgüxũ̃ rü tama
nuxã ínachianexũ̃gu nax tayuemarexũ̃
—ñanagürügü. 13Rü yexguma ga Moiché
rü nanangãxũ̃ rü ñanagürü nüxũ̃:
—¡Taxucaxma pemuũ̃e! ¡Rü mea
iperüchomare rü naxcax perüdaunü nax
ñuxãcü pexũ̃ tá nax ínapoxũ̃xũ̃ ya Cori ya
Tupana! Erü ngẽma Equítuanecüãxgü i
ñüxma nüxũ̃ pedauxũ̃, rü tagutáma wena
nüxũ̃ pedaugü. 14¡Rü pema rü taxucaxma
pexoégaãxẽgü! Erü nüma ya Cori ya
Tupana rü tá pexũ̃ ínapoxũ̃ —ñanagürü.
15Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü
Moichéxũ̃ ñanagürü: —¿Tüxcüũ̃ chorü
ngũ̃xẽẽcax ícuca? ¡Rü marütama nax
cuyumüxẽxũ̃! ¡Rü cü namu i ngẽma
Iraétanüxũ̃gü rü inaxĩamax! 16¡Rü cuma
rü nayaxu ya curü naixmenaxã, rü
márchixüétügu nawex! Rü ngẽma
márchixü rü tá nügüna nixĩgachichixü
nax ngẽmaãcü ngẽma Iraétanüxũ̃gü rü
paanexũ̃wa nax yachoũ̃xũ̃cax. 17Rü
choma rü tá chanangexrü i ngẽma
Equítuanecüãxgü nax tama pega
naxĩnüexũ̃cax rü pewe
yangẽxũ̃tanüxũ̃cax. Rü ngẽmaãcü tá
chanangoxẽxẽ i chorü pora. Rü pema tá
nüxũ̃ pedau i ngẽma namaxã ngupetüxũ̃ i
Faraóũ̃, rü guxũ̃ma i norü churaragü i
nacutügu ĩmarexũ̃, rü ngẽma norü
churaragü i cowaruétügu ĩxũ̃, rü ngẽma
norü churaragü i cowaru itúgüxũ̃ i cárugu
ĩxũ̃. 18Rü ngẽxguma Faraóũ̃pexewa rü

guxũma i ngẽma norü churaragüpẹxewa
chaugü chawẹxgu nax ñuxãcü chaporaxũ,
rü nüma i Equítuanecüạ̃xgü rü tá nüxũ
nicuạxãchitanü nax aixcüma Cori ya
Tupana chixĩxũ —ñanagürü. 19Rü
yexgumatama ga yema Tupanaarü duũxũ
ga daxũcüạ̃x rü yema caixanexũ ga noxri
Iraétanüxũpẹxegu ixĩxũtanüchiréxũ rü
nixĩgachitanü rü wixweama naxãgü. 20Rü
yemaacü ga yema caixanexũ rü
Equítuanecüạ̃xgü rü Iraétanüxũgüarü
ngãxũmachatẹxewa nixüãchi. Rü yema
Equítuanecüạ̃xgücạx rü nanaxẽanexẽxẽ
natürü Iraétanüxũgücạx rü
nanangóonexẽxẽ. Rü yemacạx nixĩ ga
Equítuanecüạ̃xgü ga taxucürüwama
Iraétanüxũgüxũ iyangaugüxũ ga yema
chütaxũgu. 21Rü yexguma ga Moiché rü
már-étügu nawẹxchacüxü. Rü nüma ga
Cori ya Tupana rü yema chütaxũgu rü
inanaxṹxẽxẽ ga wüxi ga poracü ga
buanecü ga éstewaama ne ũcü ñụxmata
yangunexũmare. Rü yemaacü ga yema
már rü taxregu niyauxyexũchixü. Rü
yemaacü nixĩ ga Cori ya Tupana ga
yapayechitamaxẽẽãxũ ga már. 22Rü
yemaacü paanexũwa nichoũ ga
Iraétanüxũgü, yerü taxregu
niyauxyexũchixü ga dexá. Rü
naxmachatẹxewa nichoũ, rü ñoma wüxi i
tạxacü i ãxtapṹxũrüxũ nixĩgü ga norü
tügünecüwawa rü norü tọxwecüwawa ga
dexá. 23Rü guxũma ga churaragü ga
icowaruạ́xũ rü yema churaragü ga
cowaru itúgüxũ i cárugu ĩxũ rü
Iraétanüxũgüwe nangẽgü ñụxmata yema
már- arü ngãxũtüwa nangugü. 24Natürü
yexguma marü ngunetüxũwa nanguxgu,
rü nüma ga Cori ya Tupana rü yema
caixanexũ ga üxüemarüxũ ixĩxũwa
Equítuanecüạ̃xgüarü churaragüxũ
nadawenü. Rü nanatoõxẽgü nax
nügümaxãtama nanuexũcạx. 25Rü yema
norü cárugü ga cowaru itúgüxũ rü
ínayichícugü, rü ngechícuãcü ñaxtüanegu
nitúgümare. Rü yemacạx ñanagürügü:
—¡Ngĩxã tibuxmü i nua! Erü Tupana rü
naétüwa ínayuxu i ngẽma Iraétanüxũgü
rü tamaxã nanu i yixema —ñanagürügü.
26Rü yexguma marü guxũma ga
Iraétanüxũgü inguũgu, rü Tupana rü
Moichéxũ ñanagürü: —¡Ẽcü ngẽma
már-arü dexáétügu nawẹxchacüxü nax
ngẽma dexá rü nügüna wena
naxũxũchiüxũcạx rü ngẽmaãcü ngẽxma
nayịxũcạx i ngẽma Equítuanecüạ̃xgü
namaxã i norü cárugü rü norü cowarugü!
—ñanagürü. 27Rü nüma ga Moiché rü
yema Tupana namaxã nüxũ ixuxũãcüma
nanaxü. Rü már- arü dexáétügu
naxuchacüxü rü yemacạx ga moxũãcü
nax yangunexũ rü nügüna naxũxũchixü
ga dexá. Rü yemachạxwa nügü
ínibuxmüchaũ ga Equítuanecüạ̃xgü.
Natürü yexguma nügü íyabuxmụ̃xgux, rü
már-arü dexámaxã narübuxmüama, rü
yexma nayi. Rü yemaacü Tupana yexma
márgu nanayixẽxẽ ga yema
Equítuanecüạ̃xgü. 28Rü yexma nayi ta ga
norü cárugü, rü norü churaragü ga
icowaruạ́xũ, rü guxũma ga yema
churaragü ga ichoũxũ ga yema márwa
nax Iraétanüxũgüwe nangẽgüxũcạx. Rü
guxũma ga yemagü rü yexma nayue rü
taxuxũma ínayaxü ga yexguma nügüna
naxĩxgu ga yema márchixü.

……

15 1Rü yexguma ga Moiché rü
yema Iraétanüxũgü rü Cori ya
Tupanaxũ nicuạxüxũgü namaxã ga ñaa

wiyae rü ñanagürügü: “Choma rü tá chawiyae rü nüxũ̃ chicuax̱üxũ̃ ya Cori erü nüxũ̃ narüporamae i tórü uanügü rü ngẽmacax̱ márgu nanayixẽxẽ i ngẽma churaragü rü norü cowarugü. 2Corixũ̃ nax chicuax̱üũ̃xũ̃cax̱ nixĩ i chawiyaexũ̃ erü nüma nixĩ i choxũ̃ naporaxẽẽxũ̃ rü choxũ̃ namaxẽẽxũ̃. Rü nüma nixĩ i chorü Tupana yixĩxũ̃ rü ngẽmacax̱ guxũ̃gutáma nüxũ̃ chicuax̱üxũ̃echa. Rü nüma rü chaunatüarü Tupana nixĩ, rü ngẽmacax̱ guxũ̃gutáma chanataxẽxẽ.

……

11Pa chorü Cori ya Tupanax, rü ngẽma duũ̃xũ̃gü namaxã tupanaãxũ̃tanüwa rü nataxuma i tax̱acü i cumaxã wüxiguxũ̃. Rü nataxuma i tax̱acü i cuxrüxũ̃ üünexũ̃ rü nüxũ̃ cuax̱üchixũ̃. Erü taxucürüwama togü nanaxü i ngẽma taxũ̃ i mexũ̃gü i toxcax̱ cuxüxũ̃. Rü ngẽmacax̱ name nax cuxũ̃ ticuax̱üũ̃güxũ̃. 12Rü icunawex̱ ga curü pora rü yemacax̱ torü uanügüétügu nayagoxũ̃chixü ga dexá ñoma waixümü ínagagüxũ̃rüxũ̃. 13Rü ngẽma toxũ̃ nax cungechaũ̃xũ̃gagu mea tomaxã icucuax̱ nax Equítuanecüãxgümex̱ẽwa toxũ̃ ícunguxũ̃xẽẽxũ̃. Rü curü poramaxã tá toxũ̃ quigagü nawa i ngẽma naane i mexũ̃ i tomaxã icuxunetaxũ̃”, ñanagürü ga norü wiyaewa.

……

Dexá i üxchiüxũ̃chiga

22Moiché rü yema Iraétanüxũ̃gümaxã yema Már ga Dauchiüxũ̃na nixĩgachi rü nachica ga chianexũ̃ i Chúgu ãégaxũ̃wa naxĩ. Rü tomaepü̱x ga ngunexũ̃ inaxĩ rü tama dexáxũ̃ inayangaugü. 23Rü yexguma Márawa nangugügu, rü yexma dexáxũ̃ inayangaugü natürü taxucürüwama nawa naxaxegü yerü naxüxchiü. Rü yemacax̱ nixĩ ga Máragu naxüégagüãxũ̃ ga yema nachica. (Rü yema naéga rü Naxüxü ñaxũ̃chiga nixĩ.) 24Rü nüma ga duũ̃xũ̃gü rü chixri Moichéchigagu nidexagü rü nüxna nacagüe: —¿Tax̱acüwa tá itaxaxegüxũ̃? —ñanagürügü. 25Rü yexguma ga Moiché rü Cori ya Tupanaarü ngũ̃xẽẽcax̱ ínaca. Rü nüma ga Tupana rü Moichéxũ̃ nanawex̱ ga wüxi ga naixacü ga metanüxũ̃. Rü nüma ga Moiché rü nanawoochi ga yema naixacü rü natüchiüwa nanatáe. Rü yemamaxã nüxũ̃ inayarüxo ga nax naxüxchiüxũ̃ ga dexá. Rü yéma nixĩ ga Tupana ga Iraétanüxũ̃güxũ̃ naxüxũ̃ rü nüxna naxããxũ̃ ga norü mugü nax yemaacü tá mea naxcax̱ namaxẽxũ̃cax̱. 26Rü Tupana rü ñanagürü nüxũ̃: —Ngẽxguma chi ipexĩnüegu i ngẽma pemaxã nüxũ̃ chixuxũ̃, rü penaxü̱xgu i ngẽma namaxã chataãxẽxũ̃, rü naga pexĩnüegu i ngẽma chorü ucu̱xẽgü, rü peyanguxẽẽ̱xgu i ngẽma mugü, rü taxuxũ̃táma núma pexcax̱ chanamu i ngẽma daaweanegü ga Equítuanecüãxgücax̱ yéma chamuxũ̃. Erü choma nixĩ i perü Cori ya Tupana i pexũ̃ charümexẽẽxũ̃ chixĩxũ̃ —ñanagürü. 27Rü yemawena rü wüxi ga nachica ga Elíũ̃wa nangugü. Rü yéma nayexma ga 12 ga puchu rü 70 ga moru. Rü yexma dexáxũ̃tagu napegü.

Õna ga Tupana duũ̃xũ̃güna ãxũ̃

16 1Rü guxũ̃ma ga Iraétanüxũ̃gü rü inaxĩãchi ga Elíũ̃wa. Rü yema chianexũ̃ ga Chíũ̃gu ãégaxũ̃wa nangugü. Rü ngẽma chianexũ̃ i Chíũ̃, rü Elíũ̃ rü max̱pũ̃ne ya Chinaímachatex̱ewa nangexma. Rü yexguma yéma

nangugügu rü marü wüxi ya
tauemacüarü ngãxũ̃ ningegü ga
Equítuanewa nax ínachoxũ̃xũ̃. [2]Rü yema
nachica ga chianexũ̃ i Chíũ̃wa nixĩ ga
guxũ̃ma ga yema duũ̃xũ̃gü rü
Moichémaxã rü Aróũ̃maxã wena
nanuexũ̃. [3]Rü ñanagürügü nüxũ̃:
—Narümemae chi nixĩ ga Cori ya
Tupana rü noxtacüma Equítuanegu toxũ̃
nadaiixũ̃. Yéma rü buetaregü ga
namachimaxã ixããcugücütanüwa
tarütogü rü meama tachibüe, natürü
pema rü nua ínachianexũ̃wa toxũ̃
pegagü nax taiyamaxã nuxã toxũ̃
pedaiixũ̃cax —ñanagürügü. [4]Rü
yexguma ga Cori ya Tupana rü
Moichéxũ̃ ñanagürü: —Ñuxma rü tá
chanaxü nax õna naxcax charüyixẽẽxũ̃ i
daxũguxũ̃ i naanewa. Rü nüma i
duũ̃xũ̃gü rü wüxichigü i ngunexũ̃gu rü
tá nawa naxĩĩxũ̃ nax nayauxgüãxũ̃cax i
ngẽma wüxi i ngunexũ̃cax inguxũ̃. Rü
ngẽmawa tá nüxũ̃ chaxü i ngẽma
duũ̃xũ̃gü ngoxi chauga naxĩnüe rüexna
tama —ñanagürü.
……
[8]Rü yexguma ga nüma ga Moiché rü
yema duũ̃xũ̃gümaxã nidexa rü ñanagürü
nüxũ̃: —Rü yicü yáuanecü rü Cori ya
Tupana rü tá pexna nanaxã i namachi
nax penangõxũ̃cax, rü paxmama rü tá
pexna nanaxã i muxũ̃táma i paũ, erü
nüma ya Tupana rü pexũ̃ naxĩnü nax
nachigagu chixri pidexagüxũ̃. ¿Rü
texégü tixĩgü i tomax? Pema rü tama
tochiga nixĩ i chixri pidexagüxũ̃, natürü
Cori ya Tupanachiga nixĩ —ñanagürü.
……
[23]Rü nüma ga Moiché rü namaxã
nüxũ̃ nixu rü ñanagürü: —Cori ya
Tupana rü tüxũ̃ namu nax irüngũ̃exũ̃ i
moxũ̃arü ngunexũ̃gu. Natürü ngẽma nax
irüngũ̃exũ̃ rü naguxicatama
irüxĩnüexũ̃cax nixĩ. Rü ngẽmacax name
nixĩ i ñuxmatama penaxü i ngẽma
pewemü i pexüxchaũ̃xũ̃ rü penamuxra i
ngẽma perü õna i pemuxrachaũ̃xũ̃, rü
namaxã penguxũ̃gü i guxũ̃ma i ngẽma
pexũ̃ íyaxüxũ̃ perü moxũ̃ãcüruxũ̃
—ñanagürü. [24]Rü yema Moiché namaxã
nüxũ̃ ixuxũ̃rüũ̃ãcü nanaxügü. Rü
namaxã nanguxũ̃gü ga yema norü õna
ga íyaxügüxũ̃ norü moxũ̃ãcüruxũ̃. Rü
yemaacü tama nüxũ̃ niyixe rü tama
nüxũ̃ nixõxmiãx ga yema norü õnagü.
……
[31]Rü nüma ga Iraétanüxũ̃gü rü
manámaxã nanaxugü ga yema õna ga
nadexũ̃. (Rü ngẽma naéga rü "¿Taxacü
nixĩ i ñaa?" ñaxũ̃chiga nixĩ.) Rü yema
maná rü ñoma chicurichirerüxũ̃ nixĩ
natürü nachox, rü naaca rü ñoma paũ i
beruremaxã ããcaxũ̃rüxũ̃ nixĩ.
……
[35]Rü 40 ga taunecü nixĩ ga
Iraétanüxũ̃gü ga manámaxã
naxãwemügüxũ̃ ñuxmata naane ga
Canaáũ̃wa nangugü.
……

Dexá ga nutawa nagoxũ̃chiüxũ̃chiga

17 [1]Rü guxũ̃ma ga Iraétanüxũ̃gü
rü ínachoxũ̃ nawa ga yema
nachica ga chianexũ̃ ga Chíũ̃gu ãégaxũ̃,
rü meama inaxĩ yema Cori ya Tupana
namaxã nüxũ̃ ixuxũ̃rüxũ̃. Rü yemawena
rü wüxi ga nachica ga Refidíũ̃wa
nangugü rü yexma napegü. Natürü
yéma rü nataxuma ga dexá nax
duũ̃xũ̃gü nawa axegüxũ̃cax. [2]Rü

yemacax Moichémaxã narüxutagagü rü
ñanagürügü: —¡Ẽcü toxũ̃ ixaxegüxẽxẽ i
ñuxmax! —ñanagürügü. Rü yexguma ga
Moiché rü nanangãxũ̃ rü ñanagürü:
—¿Tüxcüũ̃ chomaxã perüxutagagü? ¿Rü
tüxcüũ̃ Tupanaxũ̃ pexügü? —ñanagürü.
3Natürü nüma ga duũ̃xũ̃gü rü nitaxawae
rü yemacax Moichémaxã
narüxutagagüama rü ñanagürügü:
—¿Tüxcüũ̃ ga toxũ̃ ícugaxũ̃xũ̃ ga
Equítuanewa? ¿Ẽxna taxawamaxã toxũ̃
cudaixũ̃cax wüxigu tümamaxã ya
toxocügü rü toxũ̃nagü? —ñanagürügü.
4Rü yexguma ga Moiché rü nayumüxẽ
rü Tupanaxũ̃ ñanagürü: —¿Taxacü tá
chaxüxũ̃ namaxã i ñaa duũ̃xũ̃gü? Erü
marü íxraxũ̃ nataxu nax nutamaxã
choxũ̃ yamaxgüxũ̃ —ñanagürü. 5Rü
nüma ga Cori ya Tupana rü nanangãxũ̃
rü ñanagürü: —¡Ẽcü inachi rü
duũ̃xũ̃güpexegu ixũ namaxã i ñuxre i
ngẽma Iraétanüxũ̃güarü ãẽxgacügü! ¡Rü
yange ta ya yima curü naixmenaxã ga
namaxã márchiüwa cunacuaixcane, rü
inaxũãchi namaxã i ngẽma duũ̃xũ̃gü!
6Rü choma rü tá yima maxpṹne ya
Oréxgu ãéganewa cuxũ̃ charünguxẽxẽ
yima maxpṹnetapüxwa. Rü yima
maxpṹnetapüxwa tá cunacuaixca rü
ngẽma tá nanagoxũ̃chixü i dexá nax
duũ̃xũ̃gü nawa axegüxũ̃cax —ñanagürü.
Rü nüma ga Moiché rü yema Tupana
nüxũ̃ ixuxũ̃ãcü nanaxü napexewa ga
yema Iraétanüxũ̃güarü ãẽxgacügü. 7Rü
yema nachica rü Meríbagu nanaxüéga,
yerü ga Iraétanüxũ̃gü rü yema
nachicawa Moichémaxã narüxutagagü.
Rü to ga naéga ga nagu naxüégagüãxũ̃
nixĩ ga Mácha, yerü yéma nixĩ ga
Tupanaxũ̃ naxügüxũ̃ ga yexguma
ñagügu: "¿Ẽxna nanuxmaxũ̃ yixĩxũ̃ ya
Tupana rü ẽxna taxucüma i nua
tatanüwa?" ñagügu.

Amaléxtanüxũ̃gümaxã nügü nadai ga Iraétanüxũ̃gü

8Rü yema Amaléxtanüxũ̃gü rü yema
nachica ga Refidíũ̃gu ãégaxũ̃wa naxĩ
nax Iraétanüxũ̃gümaxã nügü
nadaixũ̃cax. 9Rü yemacax nüma ga
Moiché rü Yochuéxũ̃ ñanagürü:
—¡Yadexechi i ñuxre i yatügü rü
ñuxũchi inaxũãchi nax namaxã pegü
pedaixũ̃cax i ngẽma Amaléxtanüxũ̃gü!
Rü chomax i moxũ̃ rü tá
maxpṹnetapexewa changexma namaxã
ya yima naixmenaxã ya Tupana norü
pora nawa ngoxexéne —ñanagürü. 10Rü
nüma ga Yochué rü nanaxü ga yema
Moiché namaxã nüxũ̃ ixuxũ̃. Rü
inaxũãchi nax nügü namaxã nadaixũ̃cax
ga yema Amaléxtanüxũ̃gü. Rü yoxni ga
Moiché rü Aróũ̃ rü Úru rü
maxpṹnetapexegu naxĩgü. 11Rü
yexguma Moiché unagüchacüügu rü
Iraétanüxũ̃gü nixĩ ga rüporamaegüxũ̃ ga
daiwa, natürü yexguma naxuechacüügu
rü Amaléxtanüxũ̃gü nixĩ ga
rüporamaegüxũ̃. 12Natürü nüma ga
Moiché rü nipachacüxü rü yemacax
wüxi ga nuta nanayauxgü nax gumawa
natoxũ̃cax. Rü ñuxũchi ga Aróũ̃ rü Úru
rü nanangenagüchacüxügü rü
wüxichacüüwa naxṹ ga wüxi rü norü
naichacüüwa naxṹ ga to. Rü yemaacü
ga Moiché rü taguma narüxuechacüxü
ñuxmata yanaxücumare ga üaxcü. 13Rü
nüma ga Yochué rü Amaléxtanüxũ̃güarü
churaragüxũ̃ narüporamae, rü taramaxã
nanadai. 14Rü yemawena ga Cori ya

Tupana rü ñanagürü Moichéxũ:
—Chanaxwa̱xe i wüxi i poperagu
cunaxümatü i ñaa daichiga nax
guxũguma ngẽmawa duũxũgü nüxna
cua̱xãchiexũca̱x. ¡Rü namaxã nüxũ ixu
ya Yochué nax choma rü tá
ichayanaxoxẽẽxũ i ngẽma
Amaléxtanüxũgü! —ñanagürü. 15Rü
nüma ga Moiché rü yexma nanaxü ga
wüxi ga ãmarearü guchicaxũ rü "Cori
ya Tupana rü chorü cua̱xruxũ nixĩ"
ñaxũgu nanaxüéga.
……

Iraétanüxũgü rü Ma̱xpṹne ga Chinaíwa nangugü

19 1-2Rü yema Iraétanüxũgü rü
yexguma Equítuanewa
ínachoxũgu rü düxwa Refidíũwa
nangugü rü yexma nayapegü. Rü yéma
inaxĩãchi rü ma̱xpṹne ga Chinaíarü
chianexũwa nangugü. (Rü yima
ma̱xpṹne rü Oréxgu rü ta naxãéga.) Rü
yexguma rü marü tomaepü̱x ga
tauemacü ningegü nax Equítuanewa
ínachoxũxũ. Rü guma maxpṹnearü
to̱xma̱xtagu napegü. 3Rü guma
ma̱xpṹnegu nixĩ ga naxĩnagüxũ ga
Moiché nax yexma Tupanamaxã nügü
nangaugüxũca̱x. Rü guma ma̱xpṹnewa
nixĩ ga Moichémaxã yadexaxũ rü ñaxũ
nüxũ: —¡Rü ñaatama orexũ namaxã ixu
i ngẽma Iraétanüxũgü i
Acóbutanüxũgü!: 4"Rü pema rü marü
nüxũ pedau ga yema
Equítuanecüã̱xmaxã chaxüxũ rü ñuxãcü
chaugüxũtawa pexũ chagagüxũ ñoma
wüxi i ĩyü i mea naxacü tüxũ igaxũrüxũ.
5Rü ngẽxguma aixcüma guxũwama
chauga pexĩnüegu rü peyanguxẽẽ̱xgu i
ngẽma pemaxã ichaxügaxũ, rü guxũma i
nachixũanetanüwa rü tá pexũama nixĩ
icharüngũxẽẽxũ, erü guxũma i ñaa
naane rü choxrü nixĩ. 6Rü pema tá nixĩ i
chorü orearü uruũgü i chope̱xewa
duũxũgüétüwa pidexagüxũ, rü wüxi i
chorü duũxũgü i chaugaxicatama
ixĩnüexũ tá pixĩgü." Rü guxũma i ñaa
cumaxã nüxũ chixuxũ rü ¡namaxã nüxũ
ixu i ngẽma Iraétanüxũgü! —ñanagürü.
7Rü nüma ga Moiché rü natáegu nawa
ga guma ma̱xpṹne rü
nanangutaque̱xexẽxẽ ga yema
Iraétanüxũgüarü ãẽ̱xgacügü. Rü namaxã
nüxũ nixu ga guxũma ga yema ore ga
Tupana namaxã nüxũ ixuxũ. 8Rü
yexguma ga yema Iraétanüxũgü rü
wüxigu Moichéxũ nangãxũgü rü
ñanagürügü: —Tá tayanguxẽxẽ i
guxũma i ngẽma Cori ya Tupana toxũ
muxũ —ñanagürügü. Rü nüma ga
Moiché rü Tupanamaxã nüxũ narüxu ga
yema Iraétanüxũgüarü ngãxũ. 9Rü
nüma ga Cori ya Tupana rü ñanagürü
Moichéxũ: —Dücax, cumaxã nüxũ
chixu, rü wüxi i caixanexũ i
pamüemaxũwa tá chaugü cuxũ chawe̱x
nax ngẽmaãcü i ngẽma duũxũgü rü
choxũ nax naxĩnüexũca̱x nax cumaxã
chidexaxũ rü ngẽmaãcü guxũguma cuxṹ
yaxõgüaxũca̱x —ñanagürü. Rü nüma ga
Moiché rü wenaxarü Cori ya
Tupanamaxã nüxũ nixu ga yema
duũxũgüarü ngãxũ. 10Rü nüma ga Cori
ya Tupana rü ñanagürü Moichéxũ:
—¡Ẽcü, namaxã nüxũ yarüxu i ngẽma
duũxũgü nax nügü yamexẽẽgüxũca̱x i
ñu̱xmax rü moxũ nax ngẽmaãcü choxũ
yacua̱xüũgüxũca̱x! Rü name i nügü
niyauxgüchirugü. 11Rü ẽcü nügü

namexẽẽgü naxcạx i pạxmaacüarü
ngunexũ̃, erü ngẽma ngunexũ̃gu tá nixĩ i
ícharüxĩxũ̃ nagu ya yima mạxpṹne ya
Chinaí napẹxewa i guxũ̃ma i ngẽma
duũ̃xũ̃gü. 12¡Rü inaxṹ i cuạxruũ̃gü i
norü guxũ̃cüwawa ya yima mạxpṹne
nax tama nachopetüxũ̃cạx i duũ̃xũ̃gü!
¡Rü namaxã nüxũ̃ ixu nax tama nagu
naxĩgüxũ̃ ya yima mạxpṹne, rü bai tá ta
nüxna nangaicamagüxũ̃! Erü guxãma ya
yíxema nüxna ngaicamaxe rü tá tayu.
13Rü yíxema mạxpṹnegu ĩnagüamáxe rü
taxúetáma tüxũ̃ pingṍgü, natürü
nutagümaxã rü würagümaxã tá nixĩ i
tüxũ̃ pimạxgüxũ̃. Rü nüétama nixĩ ega
wüxi i duũ̃xũ̃ yixĩgu rüẹxna wüxi i
naxũ̃na yixĩgu, rü taxũtáma
penamaxẽxẽ. Natürü nüma i duũ̃xũ̃gü rü
ngẽxguma marü nüxũ̃ naxĩnüegu nax
yacueãxũ̃ i carnéruchatacure, rü marü
name nax yima mạxpṹnecạx naxĩxũ̃
—ñanagürü. 14Rü nüma ga Moiché rü
ínarüxĩ nawa ga guma mạxpṹne nax
duũ̃xũ̃güxũ̃ yaxucụxẽgüxũ̃cạx nax
ñuxãcü Tupanaxũ̃ yacuạxüũ̃güxũ̃cạx. Rü
nüma ga duũ̃xũ̃gü rü nügü
niyauxchirugü. 15Rü nüma ga Moiché rü
ñanagürü nüxũ̃: —¡Pegü pimexẽẽgü
naxcạx i pạxmaacüarü ngunexũ̃! ¡Rü
naxũ̃pa i ngẽma rü taxũtáma
pexmạxmaxã pemaxẽ! —ñanagürü. 16Rü
yexguma noxri yangunegu ga
pạxmaacüarü ngunexũ̃gu rü
naxãẽmacüane rü niduruane. Rü wüxi
ga caixanexũ̃ ga pamüemaxũ̃ guma
mạxpṹneétügu ínarüxĩ. Rü wüxi ga
tagaxũ̃ ga nacornétagaraxũ̃xũ̃ yéma
inanaxũ, rü yexguma yemaxũ̃ naxĩnüegu
ga duũ̃xũ̃gü rü muũ̃maxã nidụxrue. 17Rü
yemawena rü nüma ga Moiché rü yéma
ínapegüxũ̃wa duũ̃xũ̃gümaxã ínaxũxũ
nax Tupanaxũ̃ íyadaugüxũ̃cạx. Rü guma
mạxpṹnepechinüwa nayachaxãchitanü.
18Rü guxũ̃wama ga guma mạxpṹne ga
Chinaí rü narücaxi yerü Tupana rü
üxüemamaxã yexma ínarüxĩ. Rü yema
caxixũ̃ rü ñoma wüxi ga üxüemarüxũ̃
nixĩ. Rü yexgumatama ga guma
mạxpṹne rü poraãcü nixĩ̃ạxcüxü. 19Rü
yema naga ga nacornétagaraũ̃xũ̃ rü
yexeraãcü nitagachigü. Rü nüma ga
Moiché rü Tupanamaxã nidexa, rü
nüma ga Tupana rü nanangãxũ̃. Rü
yema naga ga Tupana rü ñoma
duruanexũ̃rüxũ̃ nixĩ. 20Rü nüma ga Cori
ya Tupana rü yexeraãcü mạxpṹne ga
Chinaítapẹxegu nixĩ ga ínaxĩxũ̃, rü yéma
Moichécạx naca nax naxũ̃tagu
naxĩnagüxũ̃cạx. Rü nüma ga Moiché rü
yexma naxĩnagü. 21Rü Cori ya Tupana
rü ñanagürü nüxũ̃: —¡Ẽcü írüxĩ rü
namaxã nüxũ̃ ixu i duũ̃xũ̃gü nax tama
nawa nachopetüxũ̃cạx i ngẽma
cuạxruxũ̃ i pexüxũ̃! Rü tama
chanaxwạxe nax nagu naxĩnüexũ̃ nax
choxũ̃ nadaugüxũ̃, erü ngẽxguma choxũ̃
nadaugügu rü tá nayue. 22Rü woo i
ngẽma chacherdótegü i chopẹxewa
duũ̃xũ̃güétüwa chogügüxũ̃ rü
nanaxwạxegü i nügü namexẽẽgü nax
tama natanüwa rü ta chanadạixũ̃cạx.
23Rü nüma ga Moiché rü Cori ya
Tupanaxũ̃ nangãxũ̃ rü ñanagürü:
—Ngẽma duũ̃xũ̃gü rü taxũtáma nagu
naxĩgüama ya daa mạxpṹne ya Chinaí,
erü cuma toxũ̃ cumu nax
tayapoxyeanexũ̃ nax tama
nachopetüxũ̃cạx i duũ̃xũ̃gü, rü ñụxũchi
tomaxã nüxũ̃ quixu rü daa mạxpṹne nax
naxüünexũ̃ —ñanagürü. 24Natürü nüma

ga Cori ya Tupana rü ñanagürü: —¡Ẽcü
írüxĩ rü ñu̱xũchi Aróũ̃maxã naxĩnagü!
Natürü ngẽma chacherdótegü rü ngẽma
duũ̃xũ̃gü rü tama chanaxwa̱xe i nüxũ̃
nachopetü i ngẽma cua̱xruũ̃gü nax
chauxũ̃tawa naxĩxũ̃ca̱x, erü tá
ngürüãchi natanüwa rü tá chanadai
—ñanagürü. 25Rü nüma ga Moiché rü
ínarüxĩ rü yema Iraétanüxũ̃gümaxã
nüxũ̃ nixu ga yema Tupana namaxã
nüxũ̃ ixuxũ̃.

Ngẽma 10 i Tupanaarü mugüchiga

20 1Rü nüma ga Tupana rü nidexa
rü nüxũ̃ nixu ga guxũ̃ma ga ñaa
mugü rü ñanagürü: 2—Choma nixĩ i curü
Tupana ga Equítuanewa cuxũ̃
íchanguxuchixẽẽxũ̃, naxme̱xwa ga
Equítuanecüa̱xgü ga nüxũ̃́
cupuracümarexũ̃. 3Rü ñu̱xma nax curü
Tupana chixĩxũ̃, rü tama chanaxwa̱xe i
chaupe̱xewa ta̱xacürü ucaxũ̃maremaxã
cutupanaa̱x. 4¡Rü taxuxũ̃táma i ta̱xacü
cugüca̱x cuxüxchicüna̱xã nax
ngẽmamaxã cutupanaáxũ̃ca̱x, rü bai i
ta̱xacü i daxũguxũ̃ i naanewa nüxũ̃
cudauxũ̃, rü bai i ta̱xacü i ñoma i
naanewa ngẽxmaxũ̃, rü bai i ta̱xacü i
márwa ngẽxmaxũ̃ tá cuxüxchicüna̱xã nax
ngẽmamaxã cutupanaáxũ̃ca̱x! 5¡Rü
taxũtáma ta̱xacürü naxchicüna̱xãpe̱xegu
cucaxápü̱xü rü nüxũ̃ quicua̱xüxũ̃! Erü
choma ya curü Cori ya Tupana ya poracü
rü poraãcü cuxũ̃ chinuxũ̃, rü ngẽmaca̱x
tümaarü chixexũ̃ca̱x tá tüxũ̃ chapoxcu ya
yíxema chauxchi aixe, rü ñu̱xmata
tümaxacügüwa, rü tümataagüwa
chananguxẽxẽ i ngẽma poxcu. 6Natürü ya
yíxema choxũ̃ ngechaũ̃güxe rü naga
ĩnüexe i ngẽma chorü mugü, rü tüxũ̃
changechaũ̃, rü tá nüxũ̃ changechaũ̃ i
tümataagü ega woo 1,000 e̱xpü̱xcüna
yamuxgu. 7¡Rü taxũtáma chauéga
cunaxuxuchi ega ta̱xacürü chixexũ̃
cuxü̱xgux! Erü choma ya curü Cori ya
Tupana rü taxũtáma tüxũ̃ chaxüpetümare
nax tüxũ̃ chapoxcuxũ̃ ya yíxema
chauégamaxã tügü ipoxũ̃netaxe ega
ta̱xacürü chixexũ̃ taxü̱xgu. 8¡Rü nüxna
nacua̱xãchi i ngẽma ngũ̃chigaarü
ngunexũ̃ nax cha̱u̱xca̱xicatama nax
ícunaxüxüchixũ̃ca̱x! 9Rü 6 i ngunexũ̃gu
tá nixĩ i cunaxüxũ̃ i guxũ̃ma i curü
puracü i cuxüxchaũ̃xũ̃. 10Natürü ngẽma
norü 7 i ngunexũ̃gu rü tá icurüngũ̃ rü
nagu tá choxũ̃ quicua̱xüxũ̃. ¡Rü
taxuxũ̃táma ta̱xacürü puracü nagu cuxü i
ngẽma ngunexũ̃, rü woo cunegü, rü woo
cuxacügü, rü woo curü puracütanüxũ̃gü,
rü woo cuxũ̃taxũ̃gü, rü woo cuxũ̃nagü rü
woo i ngẽma duũ̃xũ̃ i to i
nachixũ̃anecüa̱x i cuxũ̃tawa ngẽxmaxũ̃!
11Yerü choma i Cori ya Tupana rü 6 ga
ngunexũ̃gu nixĩ ga chanaxüxũ̃ ga
daxũguxũ̃ ga naane, rü ñoma ga naane rü
taxũ̃ ga már, rü guxũ̃ma i ta̱xacü i nawa
ngẽxmagüxũ̃. Rü ñu̱xũchi icharüngũ̃ ga
norü 7 ga ngunexũ̃gu. Rü yemaca̱x mexũ̃
namaxã chaxuegu ga yema ngunexũ̃, rü
cuxna chanachu̱xu nax nagu cupuracüxũ̃.
12¡Rü tüxũ̃ nangechaxũ̃ ya cunatü rü cué
nax ngẽmaãcü namáxũ̃ca̱x i curü maxũ̃ i
ñaa naane i choma i Cori ya Tupana
cuxna chaxãxũ̃wa! 13¡Rü taxũtáma
cumáeta! 14¡Rü cuma nax cuxãxmagüxũ̃
rü cuxãtegüxũ̃ rü taxũtáma cugüechita
nai i nge rüe̱xna nai ya yatümaxã
cumaxũ̃! 15¡Rü taxũtáma cungíxta̱xa!
16¡Rü taxũtáma doraxũ̃ quixu i
cumücüchiga! 17¡Rü taxũtáma cugüxṹ

cunangúchaũxẽxẽ ya cumücüpata,
rüẹxna naxmạx, rüẹxna norü
puracütanüxũ, rüẹxna naxũtaxũ, rüẹxna
norü wocagü, rüẹxna norü burugü, rü bai
i tạxacü i noxrü ixĩxũ! —ñanagürü ga
Tupana.

Nüma ga Iraétanüxũgü rü Tupanaxũ namuũe

18Rü guxũma ga yema Iraétanüxũgü rü
nüxũ naxĩnüe ga yema duruanexũ rü
guma cornétagüga. Rü nüxũ nadaugü ga
yema ãẽmacü rü guma mạxpṹne ga
caixanexũ nagu nguxũne. Rü yexguma
yemaxũ naxĩnüegu rü nüxũ nadaugügux,
rü namuũe rü nüxna nayáxũgugü ga guma
mạxpṹne. 19Rü yemacạx Moichéxũ
ñanagürügü: —Tama tanaxwạxe i Tupana
tomaxã nidexa erü ngürüãchi tá tayue. Rü
narümemae nixĩ nax cumatama tomaxã
nüxũ quixuxũ i ngẽma Tupana cumaxã
nüxũ ixuxũ rü toma rü tá naga taxĩnüe
—ñanagürügü. 20Rü nüma ga Moiché rü
nanangãxũ rü ñanagürü nüxũ: —¡Taxṹ i
pebạixãchiexũ! Erü nüma ya Tupana rü
núma naxũ nax pexũ nawéaxũcạx i norü
pora nax nüxũ pemuũexũcạx rü
guxũguma naga pexĩnüexũcạx rü tama
chixexũ pexügüxũcạx —ñanagürü. 21Rü
yexguma yema Iraétanüxũgü rü guma
mạxpṹnearü yáxũwa yachaxãchitanüyane,
rü yoxni ga nüma ga Moiché rü yema
waemaxũ ga caixanexũcạx nixũ ga
Tupana nawa yexmaxũ.
……

Mugü i máetagüxũcạx ueguxũ

21 12Rü Tupana rü ñanagürü
Moichéxũ: —Texé ya
tümamücüxũ imáxe ¡rü tüma rü ta
noxtacüma tüxũ pimạx! 13Natürü
ngẽxguma tama woetama tüxũ
yamáxchaũchirẹxgu rü tüxũ
yamạxcüraxũmaregu, rü tá cumaxã nüxũ
chixu nax tạxacürü nachicagu yanacúxũ
nax tama nüma rü ta nayuxũcạx.
14Natürü ngẽma namücümaxã nuxũ rü
woetama tüxũ imáxchaũxũ, rü tá
noxtacüma cuyamạx woo ãmarearü
guchicaxũpechitagu yanacụxgux. 15Rü
ngẽma nanatüxũ rüẹxna naéxũ
napịxẽẽxũ, rü name i noxtacüma poxcu i
yu namaxã taxuegu. 16Rü ngẽma wüxi i
duũxũcạx ngĩxũ rü tüxũ icúxũ rü tá
cuyamạx woo naxũtawa tangexmagu
rüẹxna marü tümamaxã nataxegu. 17Rü
ngẽma nanatümaxã rüẹxna naémaxã
chixexũ ixugüxũ rü noxtacüma cuyamạx.
……

22Rü ngẽxguma taxre i yatügü nügü
dạịxgu rü ngĩxũ yanguxẽẽgu i wüxi i nge
i ãxacüxcü rü ngẽmacạx nayuxacụ̃xgu,
rü yíxema ngĩxũ yuxacüxẽxẽ́xẽ rü
tanaxwạxe i tanaxütanü i ngẽma diẽru i
ngĩte ngĩxcạx ícacüẹxpụ̃x rü ãẽxgacü
nangugụ̃xgu nax marü namexũ nax
ngẽxgumaepụ̃x nax yixĩxũ. 23Natürü
ngẽxguma texé wüxi ya ngexexũ
yuxẽẽgux, rü tümaarü maxũmaxã
tanaxütanü. 24-25Rü ngẽxguma texé
wüxíexũ ticháixetüxẽẽgu, rü
cháixetümaxã tá ta tüxṹ naxãtanü. Rü
ngẽxguma texé wüxíexũ tibüepütaxẽẽgu,
rü büepütamaxã tá ta tüxṹ naxãtanü. Rü
ngẽxguma texé wüxíexũ tipoyemẹxẽgux,
rü poyemẹxẽmaxã tá ta tüxṹ naxãtanü.
Rü ngẽxguma texé wüxíexũ
tipoyecutügu rü poyecutümaxã tá ta
tüxṹ naxãtanü. Rü ngẽxguma texé
wüxíexũ tigụxgu, rü gumaxã tá ta tüxṹ

naxãtanü. Rü ngẽxguma texé wüxíexũ̃ tapi̱xẽẽgu, rü pi̱xẽẽmaxã tá ta tüxṹ naxãtanü. Rü ngẽxguma texé wüxíena tanacua̱i̱xcagu, rü cua̱i̱xcamaxã tá ta tüxṹ naxãtanü.
……

Mugü i nüxũ̃ ixuxũ̃ nax ñuxãcü namexẽẽxũ̃ i guxchaxũ̃gü

22 5—Rü ngẽxgumachi texé tümaxũ̃nagü ngürüanegumare mugügu nax ngextámare nachibüexũ̃ca̱x rü ngẽmagagu to̱xgua̱xarü naanewa yachibüegu, rü yíxema norü yora i ngẽma naxũ̃nagü, rü tanaxwa̱xe i tanaxütanü namaxã i tümanetüarü o i rümemaexũ̃. 6Rü ngẽxgumachi texé wüxi i ta̱xacüwa nangixichigu rü togueanewa nanáiegu rü ngẽxma yaxaegu i tümaarü nanetügü i marü idauxũ̃, rüẽxna ngexwaca̱x rüxügüxũ̃, rü yíxema yaguanexe rü tanaxwa̱xe nax norü yoraaxṹ tanaxütanüxũ̃ naxca̱x i ngẽma tümanetügü nax ítaguxcüraxũ̃xũ̃.
……

29Rü ngẽma penetügüarü o i choxna üxũ̃, rü name nixĩ i paxa choxna penaxã. Rü ngẽxgumarüxũ̃ ta i perü úbachiüwa rü chanaxwa̱xe i paxa choxna penaxã i ngẽma choxna üxũ̃. Rü yimá nüxíraxũ̃cü ya pene ya woetama choxna ücü, rü name nixĩ i chopatawa naxca̱x penaxütanü i ngẽma choma nagu chaxunetaxũ̃ẽxpü̱x.
……

Mugü i guxchaxũ̃güarü mexẽẽxũ̃chiga

23 4—Ngẽxguma nüxũ̃ icuyanga̱u̱xgu i curü uanüarü woca rüẽxna norü búru iyarütaxuxũ̃, rü name nixĩ i nüxṹ cunatáeguxẽxẽ. 5Rü tama name i nüxũ̃ cuxo nax nüxũ̃ curüngũ̃xẽẽxũ̃ i ngẽma cuxchi aixũ̃. Rü ngẽxguma chi nüxũ̃ cuda̱u̱xgu i norü búru nax naxwetaarü yamaxã ngẽxma yanguxũ̃ irü nüxũ̃ rüngũ̃xẽxẽ nax ícunanugüxũ̃ i ngẽma naxweta i naétüwa ngẽxmaxũ̃! 6Rü ngẽxguma wüxi i duũ̃xũ̃ i ngearü diẽruáxũ̃ ã̱ẽxgacüpẽxewa guxchaxũ̃ cumaxã mexẽẽgu, rü tama name i cunatopetü i ngẽma guxchaxũ̃. 7iRü nüxũ̃ rüxo nax doramaxã ícunaxuãxũ̃xũ̃ i wüxi i duũ̃xũ̃! Rü tama name i natüca̱xma cugagu nax yama̱xgü i wüxi i duũ̃xũ̃ i taxuxũ̃ma i chixexũ̃ üxũ̃. Erü choma rü taxũtáma nüxũ̃ chaxüpetümare i ngẽma duũ̃xũ̃ i nagagu íyixĩxũ̃ nax tayuxũ̃. 8Rü cuma nax ã̱ẽxgacü quixĩxũ̃, rü tama name i wüxiaxṹ cunayauxtanü, nax naétüwaama cuxüxũ̃ca̱x ega ta̱xacürü guxchaxũ̃ cuxũ̃tawa yamexẽẽgügu. Erü ngẽma ã̱ẽxgacü i nayauxtanüxũ̃, rü inayacu̱x i ngẽma aixcüma ixĩxũ̃, nax tama nüxũ̃ nacuáxũ̃ca̱x i duũ̃xũ̃gü, rü ngẽmaãcü ya yíxema duũ̃xẽ ya taxuxũ̃ma i chixexũ̃ üchiréxe, rü nitümaguãchi i ngẽma chixexũ̃.
……

Nüxíraxũ̃xũ̃ i norü o i nanetügüarüchiga

19Rü ngẽma nüxíraxũ̃xũ̃ i norü o i ngẽma cunetügüwa quibuxgüxũ̃, rü name nixĩ i Tupanapatawa cunana i ngẽma rümemaegüxũ̃ —ñanagürü ga Cori ya Tupana.
……

Tupana rü aixcüma Iraétanüxũ̃gümaxã inaxüga

24 3Rü nüma ga Moiché rü natanüwa naxũ ga yema

Iraétanüxũgü rü namaxã nüxũ nixu ga guxũma ga yema ore ga Cori ya Tupana namaxã nüxũ ixuxũ. Rü nümagü ga Iraétanüxũgü rü guxũma wüxigu Moichéxũ nangãxũgü rü ñanagürügü: —Ngẽmáacü tá tayanguxẽxẽ i guxũma i ngẽma mugü i Tupana toxũ muxũ —ñanagürügü. [4]Rü nüma ga Moiché rü nanaxümatü ga guxũma ga yema ore ga Cori ya Tupana nüxũ ixuxũ. Rü moxũãcü pa̱xmama ínarüda rü ma̱xpũnepechinügu nanaxü ga wüxi ga ãmarearü guchicaxũ. Rü 12 ga nutamaxã nanaxü naégagu ga yema 12 ga Iraétücumügü. [5]Rü ñu̱xũchi nanamu ga ñuxre ga ingextü̱xũ ga Iraétanüxũgü nax nadaiaxũcax ga wocagü ga iyatüxũ rü Tupanaca̱x nax ínaguaxũca̱x. Rü yemawa inanawẽxgü nax aixcüma tá wena Tupanaga naxĩnüexũ. [6]Rü nüma ga Moiché rü ngãxũgu nayabaye ga guma nagü. Rü guma wüxiarü ngãxũ rü ñuxre ga naxpáũgu nanabacu. Rü guma naiarü ngãxũ rü ãmarearü guchicaxũ namaxã namaxcu. [7]Rü yemawena rü nanayaxu ga yema popera ga Tupanaarü üga nagu ümatüxũ, rü yema duũxũgüca̱x tagaãcü nüxũ nadaumatü. Rü nümagü rü ñanagürügü: —Guxũma i ngẽma Cori ya Tupana nüxũ ixuxũ rü aixcüma tá mea tayanguxẽxẽ —ñanagürügü. [8]Rü yexguma ga Moiché rü nanayaxu ga guma nagü ga togü ga naxpáũgu nabacuãcü rü gumamaxã duũxũgüxũ nimacutanü, rü ñanagürü: —Ñu̱xma nax pexna naxããxũ i norü mugü rü daa nagü nixĩ ya perü cua̱xruxũ nax aixcüma yixĩxũ i guxũma i ngẽma Cori ya Tupana pemaxã nüxũ ixuxũ —ñanagürü.

……

Moiché rü ma̱xpũne ga Chinaígu naxĩnagü

[12]Rü Cori ya Tupana rü ñanagürü Moichéxũ: —¡Ẽcü naxĩnagü nawa ya daa ma̱xpũne ya nawa changexmane rü ngẽma choxũ nangu̱xẽxẽ! Erü tá cuxna chanaxã i nutatachinügü i chorü mugü rü ucu̱xẽgü nagu chaxümatüxũ nax ngẽma Iraétanüxũgüxũ nawa nangúexẽẽãxũca̱x —ñanagürü. [13]Rü nüma ga Moiché rü inachi rü guma ma̱xpũne ga Tupana nawa yexmanegu naxĩnagü wüxigu namaxã ga namücü ga Yochué. [14]Rü nüma ga Moiché rü yema Iraétanüxũgüarü ãẽxgacügüxũ ñanagürü: —¡Núatama ñaa nachicawa toxũ penangu̱xẽxẽ rü ñu̱xmatáta pexca̱x tawoegu! Rü Aróũ rü Úru rü tá pemaxã nuxã narücho. Rü ngẽxguma chi texé guxchaxũ tüxũ ngẽxmagux rü name nixĩ i Aróũmaxã rü Úrumaxã nüxũ tixu —ñanagürü. [15]Rü yexguma yema orexũ namaxã yaxuxguwena, rü nüma ga Moiché rü guma ma̱xpũnegu naxĩnagü. Rü wüxi ga caixanexũ nayadüxü. [16]Rü Cori ya Tupanaarü üüne rü guma ma̱xpũne ga Chinaígu ínarüxĩ. Rü 6 ga ngunexũ rü yema caixanexũ nayadüxü ga guma ma̱xpũne. Rü yema norü 7 ga ngunexũgu rü nüma ga Cori ya Tupana rü yema caixanexũwa Moichéca̱x naca. [17]Rü yema Cori ya Tupanaarü üüne rü yema Iraétanüxũgüca̱x nango̱x nawa ga guma ma̱xpũne ga ngextá yexeraãcü ínachuchitaeruũwa. Rü ñoma wüxi ga üxüema ga nawa ixaxũrüxũ nixĩ. [18]Rü nüma ga Moiché rü naxĩnagü nawa ga guma ma̱xpũne rü yema caixanexũgu nayaxücu. Rü yéma nayexma ga 40 ga ngunexũ rü 40 ga chütaxũ.

Ãmaregü naxcax ya Tupanapata

25 [1]Rü nüma ga Cori ya Tupana
rü Moichémaxã nidexa rü
ñanagürü nüxũ: [2]—¡Namaxã nüxũ ixu i
ngẽma Iraétanüxũgü nax chauxcax
nanutaquexeaxũcax i norü ãmaregü!
¡Rü nadea naxũtawa i ngẽma duũxũgü i
aixcüma norü ngúchaũmaxã
inaxãgüchaũxũ! [3]Rü ñaa tá nixĩ i ngẽma
pedexũ: úirumü, rü diẽrumü, rü
cobremü, [4]rü naxchiru i dauxraacü
wẽxcharaxũ, rü naxchiru i
dauxracharaxũ, rü naxchiru i
daucharaxũ, rü naxchiru i línuchi i
mexechixũnaxcax, rü cábratax agü, [5]rü
carnéruchaxmüxũgü i dauxũmaxã
ichagüxũ, rü togü i naxchaxmüxũ i
mexechixũ, rü mürapewagü i
acáchianaxcax, [6]rü chíxũ i omüxũũwa
mexũ, rü pumára i chíxũéũ i
chacherdóte ya chorü puracütanüxũeru
namaxã rüngégüxũ, rü pumáratexe i
guwa mexũ, [7]rü nutagü ya
cornalínanaxcax rü naigü ya nutagü ya
ngaxãẽruxũ nax chacherdótegüarü
ãẽxgacüarü türemüchiruarü meruxũ
yixĩxũcax. [8]¡Rü chauxcax penaxü ya
wüxi ya chopata nax yimawa
duũxũgütanüwa changexmaxũcax!
[9]Natürü yima chopata ya nawa tá
changexmane, rü guxũma i norü
ngẽmaxũgü rü tá ngẽma cuxũ nüxũ
chadauxẽẽxũãcü cunaxü.

Baú i Tupanaarü mugüchixũ

[10]¡Ẽcü naxü i wüxi i baú i
acáchianaxcax i mürapewawa, i wüxi ya
métru rü centímetru i norü max rü 65
centímetru i norü tachiã, rü
ngẽxgumarüxũ ta 75 centímetru i norü
máchane! [11]¡Rü naxũmawa rü úirumaxã
natüxüma! Rü norü düxétüwa rü
ngẽxgumarüxũ tá ta úirumaxã
cunatüxüne. Rü naberawa rü tá
úirumaxã ícunaxüáegubera. [12]¡Rü naxü
i ãgümücü i bochicuxũ i úirunaxcax, rü
wüxichigü ya naparawa nanucu! [13]¡Rü
ngẽxgumarüxũ ta naxü ya taxremenaxã
ya nai ya acáchianaxcax, rü ñuxũchi
úirumaxã yatümenaxã! [14]¡Rü yima
naxpaweru i ngẽma baú i
bochicuxũmaxetüwa yawexgü nax
yimamaxã nachüxnagüxũcax i ngẽma
baú! [15]Rü yima naxpaweru rü marü
taxũtáma cunade. Rü ngẽma baúarü
bochicuxũmaxetüwa tátama
nangexmagüecha. [16]¡Rü ngẽma baúgu
yaxũcuchi i ngẽma nutatachinügü i
nagu naxümatüxũ i ngẽma mugü i tá
cuxna chaxãxũ! [17]¡Rü ẽcü naxü i wüxi i
naxãtaxũ i úirunaxcax ixĩxũ! Rü norü
max rü wüxi ya métru rü 10 centímetru
tá nixĩ, rü norü tatachinü rü 75
centímetru tá nixĩ. [18]Rü úirumüwa tá
cunaxüxüchi i taxre i
daxũcüãxchicünaxã i ixãpexátüxũ i norü
wüxichigüpexewa ngẽxmaxũ i ngẽma
baúátaxũ. [19]Rü ngẽma
daxũcüãxchicünaxã i ixãxpexátügüxũ rü
naxãtaũwa tátama cunaxüxüchigü. Rü
wüxi rü tá norü wüxipexewa nangexma
rü ngẽma to rü norü topexewa
nangexma. [20]Rü ngẽma taxre rü tá
nügüarü toxmaxtawa nangexmagü. Rü
naxãtaũétügu tá narüdaunü. Rü yima
naxpexátü rü tá nayadüxü i ngẽma
naxãtaxũ. [21]¡Rü ngẽxma baúgu nanucu i
ngẽma nutatachinügü i chorü mugü
nagu ümatüxũ! ¡Rü ñuxũchi

yaxűcuchiátaxũ! 22Rü ngẽmawa tá nixĩ i
changexmaxũ i naxátaũétüwa i norü
ngãxũwa i ngẽma taxre i
daxũcüãxchicünaxã i ixãpexátüxũ. Rü
ngẽma tá nixĩ i cumaxã nüxũ chixuxũ i
ngẽma chorü ucuxẽgü naxcax i ngẽma
Iraétanüxũgü.

Mecha i paũ i üünegüxũarü nuchicaxũ

23¡Rü naxü i wüxi i mecha i
acáchianaxcax i mürapewawa! Rü 90
centímetru tá nixĩ i norü max, rü 45
centímetru i norü tatachinü rü 65
centímetru i norü máchane. 24Rü
úirumümaxã tá cunatütachinü, rü
úirumaxã tá ícunaxüáegupechinü. 25Rü
ngẽma mecha rü tá cunaxübera i
naétüwa rü 7 centímetru tá nixĩ i norü
tatachinü i ngẽma naberagü. Rü ngẽma
naberaétüwa rü tá úirumaxã
ícunaxüáegubera. 26¡Rü naxü i ãgümücü
i bochicuxũ i úirunaxcax, rü wüxichigü
ya naparacüwawa nanucu! 27Rü ngẽma
naberaxũtawa tá cunanucu i bochicuxũ
nax ngẽmawa yawexgüãxũcax ya yima
naxpaweru ya norü ngetaxũruxũ. 28Rü
ngẽma norü ngetaxũruxũ rü nai ya
acáchiamenaxã tá nixĩ, rü guxũwama
úirumaxã tá cuyatümenaxãgü. 29Rü
úiruwa tá cunaxü i ngẽma norü
poratugü rü cuyeragü rü baeruũgü rü
axepáũgü i ngẽma ãchiüxũ i ãmarearü
axruxũ. 30Rü ngẽma mechaétügu tá
cunanu i ngẽma paũ i üünexũ nax
guxũtáma chopexewa ngẽxmaxũcax.

Omüpaweru i úirunaxcax

31¡Rü ngẽxgumarüxũ ta naxü i wüxi i
omüpaweru i úirunaxcax i pomüxũ! Rü
ngẽma nachipatü rü namenaxã rü
ngẽma nachacüügü rü ngẽma nanágugü
i naputüragüraxũxũ, rü wüxiwatama tá
cunaxüxüchigü. 32Rü ngẽma omü rü
wüxichigü i nacüwawa rü tá nüxũ
nangexma i tomaepüxchigü i
nachacüügü.
……

Tupanapatachiga

26 1—¡Ẽcü naxü ya chopata i 10
tachinü i mexũ i línuchiarü
mutachinüxũwa! Rü ngẽma línuchi rü tá
nadaunüta rü nayauxnüta rü
nawẽxranüta. Rü ngẽma línuchimaxã tá
cunamutachinü, rü taxre i
daxũcüãxchicünaxãgü tá nagu cuxü.
……
14Rü ngẽma naãx ya yima ĩ rü tá
carnéruchaxmüxũ i dauxũmaxã
ichagüxũ tá nixĩ. Rü ngẽmaétüwaama
üxũ rü tá cábrachaxmüxũ tá nixĩ. 15Rü
ngẽma naxtapüx ya yima ĩ rü
acáchianaxcax i mürapewa tá nixĩ. Rü
ngẽma rü mea tá icunanu.
……
30Rü yima chopata rü guma
maxpűnewa cuxũ chawéxũneãcü tá
cunaxü.
……

Ãmarearü guchica i bróũchenaxcax

27 1—¡Rü naxü i wüxi i ãmarearü
guchicaxũ i norü guxũcüwawa
wüxigumarexũ! Rü taxre ya métru rü 25
centímetru tá nixĩ i wüxichigü i
nacüwawa. Rü mürapewa i
acáchianaxcax tá nixĩ. Rü ngẽma norü
máchane rü wüxi ya métru rü 25
centímetru tá nixĩ. 2Rü ngẽma ãmarearü
guchicaxũ, rü guxũma i norü

ãgümücüpẽxewa rü tá cunachunagüxẽxẽ
rü ngẽma rü tá naxũnewatama
cunaxüxüchi. Rü bróũchemaxã tá
cunatüxüne i guxũwama. 3Rü guxũma i
norü ngẽmaxũgü i ngẽma ãmareaarü
guchicaxũ rü tá bróũchenaxca̱x nixĩgü.
Rü ngẽma norü tanimacapáũgü rü
ngẽma norü páragü, rü norü
yauxmẽxũpáũgü, rü ngẽma norü
choxbüruũgü, rü ngẽma naxta̱xmüxũ rü
bróũchenaxca̱x tá nixĩgü.
……

Tupanapataarü ĩã̱xtüchiga

9Rü yima chopata rü tá cunaxüã̱xtü.
Rü ngẽma norü súrcüwawaama rü tá
línuchi i mutachinüxũmaxã
ícunapoxegu. Rü ngẽma norü ma̱x i
ngẽma ícupoxeguxũ rü 45 ya métru tá
nixĩ. 10Rü ngẽma poxeguxũarü caxtagü
rü 20 tá nixĩ rü bróũchenaxca̱x tá nixĩ.
Rü ngẽma 20 i caxtamaũgü rü
ngẽxgumarüxũ tá ta bróũchenaxca̱x
nixĩ. Rü ngẽma línuchitachinügüarü
choruũgü rü ngẽma naxpaweru i nagu
nachoxũ rü tá diẽrumünaxca̱x nixĩgü.
11Rü ngẽma norü nórtecüwawaama rü
tá línuchi i mutachinüxũmaxã
ícunapoxegu. Rü ngẽma ícupoxeguxũ rü
45 ya métru tá nixĩ. Rü yima 20 ya norü
caxtagü rü ngẽma 20 i caxtamaũgü rü
bróũchenaxca̱x tá nixĩ. Rü ngẽma
línuchitachinügüarü choruũgü rü ngẽma
naxpawerugü i nagu nachoxũ rü tá
diẽrumünaxca̱x nixĩgü. 12Rü ngẽma
naa̱xtüarü tatachinü i oéstecüwawaama
üxũ rü 22 ya métruarü ngãxũ tá nixĩ i
ícunapoxeguxũ namaxã i línuchi i
mutachinüxũ. Rü 10 tá nixĩ ya norü
caxtagü rü naxmaũgü. 13Rü ngẽma
naa̱xtüarü tatachinü i éstewaama üxũ rü
ngẽxgumarüxũ ta 22 ya métruarü ngãxũ
tá nixĩ i ícupoxeguxũ namaxã i línuchi i
mutachinüxũ. 14Rü ngẽma
naa̱xtüpẽxewa i norü ücuchicawaama
üxũ rü ngẽma i norü ücuchicaarü
wüxicüwawa rü 7 ya métru tá nixĩ i
ícupoxeguxũ namaxã i línuchi i
mutachinüxũ. Rü 3 tá nixĩ ya norü
caxtagü rü naxmaũgü. 15Rü ngẽma
ücuchicaarü tocüwawa rü
ngẽxgumarüxũ ta rü 7 ya métru tá nixĩ i
ícupoxeguxũ namaxã i línuchi i
mutachinüxũ. Rü 3 tá ta nixĩ ya norü
caxtagü rü naxmaũgü. 16Rü ngẽma
naa̱xtüarü ĩã̱x rü 9 ya métru naguxũ i
línuchi i mutachinüxũ tá nixĩ. Rü ngẽma
ĩã̱x rü naxchiru i dauxraacü
wẽxcharaxũ, rü naxchiru i
dauxracharaxũ, rü naxchiru i
daucharaxũnaxca̱x tá nixĩ. Rü ngẽma rü
tá mea penaxümatüchara. Rü 4 tá nixĩ
ya norü caxtagü rü naxmaũgü i ngẽma
ĩa̱x. 17Rü guxũma i naa̱xtüarü
caxtamaũgü rü bróũchenaxca̱x tá nixĩ.
Rü ngẽma norü caxtagüarü Baal
waxãchata nagu üxũne rü
diẽrumünaxca̱x tá nixĩ. 18Rü ngẽma
naa̱xtü rü 45 ya métru tá nixĩ i norü
ma̱x rü 22 ya métruarü ngãxũ tá nixĩ i
norü tatachinü. Rü norü poxeguxũ rü 2
ya métru rü 25 centímetru tá nixĩ i norü
máchane, rü línuchi i
mutachinüxũnaxca̱x tá nixĩ. Rü ngẽma
norü caxtagümaũgü rü bróũchenaxca̱x
tá nixĩ. 19Rü guxũma i chopataarü
ngẽmaxũgü rü bróũchenaxca̱x tá nixĩ.
Rü ngẽma norü poxeguxũtüxũ nagu
ngagüxũ, rü naa̱xtüarü poxeguxũtüxũ
nagu ngagüxũ rü tá ta bróũchenaxca̱x

nixĩ. [20]¡Rü namu i ngẽma Iraétanüxũ̃gü
nax oríbuarü chíxũ̃ cuxũ̃tawa
nangegüxũ̃ca̱x nax ngẽmaãcü guxũ̃guma
yanaigüxũ̃ca̱x i chopataarü omügü! [21]Rü
nüma ya Aróũ̃ rü nanegü tá nixĩ i nüxna
nadaugüxũ̃ i ngẽma omügü, nax
ngẽmaãcü guxũ̃ma i chütaxũ̃ chope̱xewa
nanaigüechaxũ̃ca̱x nawa ya yima
chopata. Rü ngẽma baú i mugüchíũ̃arü
tüyepe̱xewaama tá nixĩ i
inanaigüechaxũ̃ i ngẽma omügü. Rü ñaa
mu rü chanaxwa̱xe i guxũ̃gutáma
ngẽma Iraétanüxũ̃gü rü nataagü nagu
naxĩ.

Chacherdótegüchiruchiga

28 [1]—¡Rü chorü puracüca̱x nüxũ̃
naxuneta ya cuenexẽ ya Aróũ̃
rü nanegü ya Nadáx, rü Abiú, rü
Ereachá, rü Itamá! Rü nümagü tá nixĩ i
chope̱xewa duũ̃xũ̃guétüwa
nachogügüxũ̃. [2]¡Rü cuenexẽ ya Aróũ̃axũ̃́
naxü i wüxi i naxchiru i
taxúechirumaxã wüxiguxũ̃! Rü ngẽma
naxchiruwa tá nixĩ i duũ̃xũ̃gü nüxũ̃
nacua̱xgüxũ̃ nax aixcüma choma chorü
puracü i üünexũ̃ca̱x nüxũ̃ chaxunetaxũ̃.
[3]¡Rü cuma tümamaxã idexa ya
yíxemagü tüxna chanaxãxẽ i cua̱x nax
guxũ̃raxũ̃xũ̃ ítixüxũ̃güxũ̃! Rü yíxemagü
tá tixĩ ya naxügüxe i ngẽma naxchiru ya
Aróũ̃ nax ngẽmaãcü choxũ̃́
napuracüxũ̃ca̱x.
……

Ãmaregü i wüxichigü i ngunexũ̃gu ixãxũ̃

29 [38]—Rü wüxichigü i ngunexũ̃gu
rü tá cha̱uxca̱x cunadai i taxre i
carnéruacügü i wüxi ya taunecü nüxũ̃́
ngẽxmaxũ̃. Rü ngẽma ãmarearü
guchicaxũ̃wa tá ícunagu. [39]Rü wüxi tá
nixĩ i pa̱xmama quiguxũ̃ rü to rü tá
yáuanecü cuyagu. [40]Rü ngẽma nüxíra
quiguxũ̃ i carnéru rü taxre i quíru i
arína i mexechixũ̃ i oríbuarü chíxũ̃maxã
aẽ̃ũ̃xũ̃maxã tá cuyagu. Rü naétü wüxi ya
lítru ya bínu nagu cuba. [41]Rü ngẽmaãcü
tátama cunaxü namaxã i ngẽma to i
carnéru i yáuanecü quiguxũ̃ nax
arínamaxã rü oríbuarü chíxũ̃maxã rü
bínumaxã cuyaguxũ̃. Rü ngẽmaãcü tá
chauãxẽgu nayatãũxũ̃ i ngẽma naema.
[42]Rü ngẽma ãmaregü i cha̱u̱xca̱x piguxũ̃
rü pexacügüwa rü petaagüwa tá naxüe
nax guxũ̃gutáma cha̱u̱xca̱x naxügüãxũ̃ i
chopataarü ĩã̱xarü ngaicamána. Rü
choma rü ngẽ́ma tá changexma nax
cumaxã chidexaxũ̃ca̱x. [43]Rü ngẽxma tá
nixĩ i choxũ̃ iyangaugüxũ̃ i ngẽma
Iraétanüxũ̃gü. Rü ngẽma nachica rü tá
naxüüne erü ngẽ́ma tá changexma. [44]Rü
yima chopata rü ngẽma naxũ̃naarü
guchicaxũ̃ rü tá chanaxüünexẽxẽ. Rü
ngẽxgumarüxũ̃ tá ta i nüma ya Aróũ̃ rü
nanegü rü tá chanaxüünexẽxẽ nax
naxügüaxũ̃ca̱x i chorü puracü. [45]Rü
choma rü tá natanüwa chamaxũ̃ i
ngẽma Iraétanüxũ̃gü, rü norü Tupana tá
chixĩ. [46]Rü ngẽmaãcü tá nixĩ i nüxũ̃
nacua̱xgüxũ̃ nax choma chixĩxũ̃ i norü
Cori ya Tupana ga Equítuanewa nax
íchanguxũ̃xẽẽxũ̃ nax natanüwa
chamaxũ̃xũ̃ca̱x. Rü choma nixĩ i norü
Cori ya Tupana.

Pumárate̱xearü guchicaxũ̃chiga

30 [1]—¡Rü ngẽxgumarüxũ̃ ta naxü
i pumárate̱xearü guchicaxũ̃
nawa i acáchianaxca̱x i mürapewa! [2]Rü
norü ma̱x rü norü tatachinü rü tá

nawüxigumare, rü 45 centímetru tá nixĩ. Rü norü máchane rü 90 centímetru tá nixĩ. Rü ngẽma nacüwapẹxegü i ngẽma pumárateẹxearü guchica rü nawa tátama cunaxüxüchigü. 3Rü naétüwaama rü ngẽma norü ãgümücü i nacüwawa rü ngẽma norü ãgümücüpẹxewa rü úirumaxã tá cunatü. Rü úirumaxã tá ícunaxüáegupechinü —ñanagürü ga Tupana.

……

Bachía ya bróũchenaxcạxchiga

17Rü yexguma ga nüma ga Cori ya Tupana rü nayadaxẽxẽ ga Moichémaxã nax yadexaxũ̃, rü ñanagürü nüxũ̃: 18—¡Rü naxü ya wüxi ya bachía ya yạụxmẹxũ̃páũ̃ i bróũchenaxcạx! Rü ngẽma norü üchicaxũ̃ rü narüxũ̃ bróũchenaxcạx tá nixĩ. Rü yima chopata rü ngẽma naxũ̃naarü guchicaxũ̃arü ngãxũ̃machateẹxegu tá cunaxṹ ya yima bachía. Rü dexámaxã tá cunaxüãcu. 19Rü nüma ya Aróũ̃ rü nanegü rü ngẽ́ma tá nixĩ i dexá tá nayauxgüxũ̃ nax ngẽmawa nayạụxcutügüxũ̃cạx rü nayạụxmẹxgüxũ̃cạx. 20Rü ngẽxguma chopatagu nachocụxgu, rü ngẽxguma chạụxcạx ínaguãxgu i ãmaregü rü tá nügü nayạụxcutügü rü nügü nayạụxmẹxgü nax tama nayuexũ̃cạx —ñanagürü.

……

Tupanapataarü meruũ̃arü üruũ̃gü

31 1Rü nüma ga Cori ya Tupana rü Moichémaxã nidexa rü ñanagürü nüxũ̃: 2—Dücax, rü Yudátaatanüwa rü chanayaxu ya Becharé ya Úri nane ya Úrutaxa ixĩcü. 3-5Rü marü nüxna chanaxã i Chauãxẽ i Üünexũ̃, rü nüxna chanaxã i cuạx nax paxama nüxũ̃ nacuáxũ̃cạx i tạxacüarü ü, rü nüxṹ natauxchaxũ̃cạx nax guxũ̃raxũ̃xũ̃ i meruũ̃gü naxüxũ̃ i úiruwa, rü diẽrumüwa, rü bróũchewa, rü naiwa. Rü nüxna chanaxã i cuạx nax nüxũ̃ nacuáxũ̃cạx nax nuta ya ngạxãẽruxũ̃ nangoraxẽẽãxũ̃cạx rü chacherdótegüchiruwa nañaxcuãxũ̃ rü guxũ̃ma i meruũ̃gü naxüxũ̃cạx. 6Rü ngẽxgumarüxũ̃ ta nüxũ̃ chaxuneta ya Becharéarü ngũ̃xẽẽruxũ̃ ya Aoriáx ya Ichamá nane, ya Dáũ̃tanüxũ̃ ixĩcü. Rü guxũ̃ma i ngẽma yatügü i nüxũ̃ icuạxüchigüxũ̃ rü yexeraãcü cuạx nüxna chaxã nax naxügüaxũ̃cạx i guxũ̃ma i ngẽma cuxũ̃ chamuxũ̃ nax cunaxüxũ̃.

……

Ngũ̃chigaarü ngunexũ̃chiga

12Rü yexguma ga nüma ga Cori ya Tupana rü nayadaxẽxẽ ga Moichémaxã nax yadexaxũ̃, rü ñanagürü nüxũ̃: 13—¡Rü namaxã nüxũ̃ ixu i ngẽma Iraétanüxũ̃gü rü ñacurügü tá nüxũ̃! “Rü name nixĩ i nagu perüngũ̃gü i ngẽma ngunexũ̃ i chạụxcạx ípexüxüchixũ̃. Erü ngẽma nixĩ i guxũ̃gutáma tórü cuạxruxũ̃ i yigümaxã ixüxũ̃ nax ngẽmaãcü guxũ̃ma nüxũ̃ nacuáxũ̃cạx nax choma pexũ̃ chadexũ̃. 14Rü ngẽma ngũ̃chigaarü ngunexũ̃ rü nachụxu nax nagu pepuracüexũ̃, rü ngẽmacạx penaxwạxe i mea penaxaure. Rü yíxema tama naxaurexe i ngẽma ngunexũ̃ rü tá tayu. Rü yíxema ngũ̃chigaarü ngunexũ̃gu puracüxe rü name nixĩ noxtacüma petanüwa tüxũ̃ ipeyarüxoxẽxẽ. 15Rü marü name i 6 i ngunexũ̃ pepuracüe,

natürü ngẽma norü 7 i ngunexũ̃gu rü
nagu tá iperüngũ̃gü rü chau̱xca̱x tá
ípenaxüxüchi. Rü texé ngẽma
ngunexũ̃gu puracüxe rü tá tayu. 16Rü
ngẽmaca̱x i pema i Iraétanüxũ̃gü rü
penaxwa̱xe nax penaxaurexũ̃ i ngẽma
ngũ̃chigaarü ngunexũ̃ erü ngẽma nixĩ i
chorü üga i guxũ̃gutáma nüxna
pecua̱xãchiexũ̃. 17Rü ngẽma ngunexũ̃
nixĩ i guxũ̃gutáma tórü cua̱xruxũ̃ i
yigümaxã ixüxũ̃ i pema i Iraétanüxũ̃gü
rü chomax. Yerü choma ya perü Cori ya
Tupana rü 6 ga ngunexũ̃gu
chayanguxẽxẽ ga nax chanaxüxũ̃ ga
daxũguxũ̃ i naane rü ñoma i naane. Rü
yema norü 7 ga ngunexũ̃gu rü nüxũ̃
charüchau ga nax chapuracüxũ̃, rü
icharüngũ̃” —ñanagürü ga Tupana.

Nutatachinügü i Tupanaarü mugü nagu ümatüxũ̃chiga

18Rü yexguma Cori ya Tupana nüxũ̃
rüchauxgu ga Moichémaxã nax
yadexaxũ̃ ga ma̱xpṹne ga Chinaíwa, rü
nüxna nanaxã ga taxre ga
nutatachinügü ga nümatama ga Tupana
naxme̱xmaxã norü mugü nagu
naxümatüxũ̃.

Úirunaxca̱x i wocaxacüchiga

32 1Rü yexguma tama paxa
ínaxĩ̱xgu ga Moiché ga guma
ma̱xpṹnewa, rü yema Iraétanüxũ̃gü rü
Aróũ̃ca̱x naxĩ rü ñanagürügü nüxũ̃:
—Tanaxwa̱xe i toxṹ cunaxü i wüxi i
naxchicüna̱xã nax namaxã
tatupanaã́xũ̃ca̱x erü tama nüxũ̃ tacua̱x
nax ta̱xacü nüxũ̃ ngupetüxũ̃ i ngẽma
Moiché ga Equítuanewa toxũ̃ ígaxũ̃xũ̃
—ñanagürügü. 2Rü nüma ga Aróũ̃
nanangãxũ̃ rü ñanagürü: —¡Ẽcü
pexma̱xgüna rü pexacügüna penade i
ngẽma naxmachinügü i úirunaxca̱x, rü
nua chauxũ̃tawa penana! 3Rü guxũ̃ma
ga yema ngexũ̃gü rü ínanachoxũ̃ ga
naxmachinügü ga úirunaxca̱x rü
Aróũ̃xũ̃tawa nanana. 4Rü nüma ga Aróũ̃
rü nananutaque̱xe rü nanadexẽxẽ ga
yema naxmachinügü ga úirunaxca̱x. Rü
yemawa purumúmaxã nanaxüxüchi ga
wüxi ga wocaxacüchicüna̱xã. Rü
guxũ̃ma ga duũ̃xũ̃gü rü tagaãcü
ñanagürügü: —Pa Iraétanüxũ̃güx, rü
daa nixĩ ya curü tupana ga Equítuanewa
cuxũ̃ ínguxuchixẽẽcü —ñanagürügü.
5Rü yexguma yemaxũ̃ nada̱u̱xgu ga
Aróũ̃, rü nanaxü ga wüxi ga naxũ̃naarü
guchicaxũ̃ naxũ̃tagu ga yema
wocaxacüchicüna̱xã. Rü ñu̱xũchi
tagaãcü ñanagürü: —Moxũ̃ tá Cori ya
Tupanaégagu tataãxẽgü —ñanagürü.
6Rü moxũ̃ãcü ga pa̱xmama rü ínarüdagü
rü Tupanaca̱x nanadai rü ínanagu ga
carnérugü nax yemaacü Tupanape̱xewa
nügü yamexẽẽgüxũ̃ca̱x. Rü yemawena
ga duũ̃xũ̃gü rü ínarütogü nax
nachibüexũ̃ca̱x rü naxaxegüxũ̃ca̱x, rü
ñu̱xũchi inachigü ga nax
nataãxẽgüxũ̃ca̱x. 7Rü yexguma ga Cori
ya Tupana rü Moichéxũ̃ ñanagürü:
—¡Ẽcü, írüxĩ rü natáegu! Erü ngẽma
curü duũ̃xũ̃gü ga Equítuanewa
ícunguxũ̃xẽẽxũ̃ rü marü chixexũ̃gu nügü
nayi̱xẽxẽ. 8Rü paxama nüxũ̃
inarüngümae ga yema namaxã nüxũ̃
chixuxũ̃ nax nagu naxĩxũ̃ca̱x. Rü
nügüca̱x nanaxügü i wüxi i
wocaxacüchicüna̱xã i úiru i dexexũ̃wa,
rü ñu̱xma rü nüxũ̃ ínicua̱xüxũ̃gü rü
naxca̱x nanadai rü ínanagu i naxũ̃nagü,

rü nügümaxã ñanagürügü: “Pa
Iraétanüxũgüx, daa nixĩ ya curü tupana
ya Equítuanewa cuxũ ínguxuchixẽẽcü”,
ñanagürügü —ñanagürü ga Tupana. 9Rü
ñanagürü ta ga Cori ya Tupana
Moichéxũ: —Rü meama chanangugü i
ñaa duũxũgü rü nüxũ chicuax̃chi nax
tama inaxĩnüechaũxũ. 10Rü ñuxma rü
tama chanaxwaxe i choxna cuchogü erü
poraãcü chanuxũchi namaxã i ngẽma
duũxũgü rü noxtacüma tá
ichayanaxoxẽxẽ. Natürü cuwa tá
chanangoxẽxẽ i wüxi i nachixũane i
poraxũ —ñanagürü. 11Natürü nüma ga
Moiché rü ñaa dexamaxã Cori ya
Tupanaxũ narüngüxmüxẽẽchaũ: —Pa
Corix ¿tüxcüũ poraãcü namaxã cunu i
ngẽma curü duũxũgü ga cumatama curü
poramaxã ícunguxũxẽẽxũ ga
Equítuanewa? 12¿Rü ñuxããcü
icunaxüchicaxũ i ngẽma
Equítuanecüãxgü nax chixri cuchiga
yadexagüxũcax rü ñagüxũ: “Rü Tupana
rü Equítuanewa ínananguxũxẽxẽ i
Iraétanüxũgü nax maxpũneanegu
nadaiaxũcax rü iyanaxoxẽẽãxũcax i
ñoma i naanewa”, ñanagürügü tá? ¡Rü
ngẽmacax taxũ i cunuxũ, rü nagu
curüxĩnüxũ i norü chixexũ i ngẽma curü
duũxũgü! 13¡Rü nüxna nacuaxãchi ya
yimá curü duũ ya Abraáũ, rü Ichaá, rü
Iraé ga Acóbugu ãégacü! Rü
gumagümaxã nixĩ ga cugüégagutama
cunaxueguxũ nax nüxũ curüngũxẽẽxũ
rü ñacuxũ: “Rü tá nüxũ charüngũxẽxẽ i
cutaagü rü tá namuxũchi ẽxtagürüxũ, rü
guxũma i ñaa naane i pemaxã
chaxueguxũ rü tá pexrü nixĩ i
guxũgutáma”, ñacuxũ —ñanagürü ga
Moiché. 14Rü nüma ga Cori ya Tupana
rü ínayachaxãchi nawa ga yema poxcu
ga norü duũxũgümaxã naxüxchaũxũ.
15Rü yemawena ga Moiché rü guma
maxpũnewa ínarüxĩ namaxã ga yema
taxre ga nutatachinü ga norü
guxũtachinüwa ãmatüxũ namaxã ga
Tupanaarü mugü. 16Rü nümatama ga
Tupana nixĩ ga naxüãxũ ga yema taxre
ga nutatachinü, rü naxümatüãxũ
namaxã ga yema norü mugü. 17Rü
guma Yochué ga Moichémücü ga
namaxã maxpũnegu naxĩnagücü, rü
yexguma duũxũgüxũ naxĩnügu ga nax
íyaxáixchaũ, rü Moichéxũ ñanagürü:
—Nüxũ chaxĩnü i duũxũgü ícuxcuxũ rü
ñoma nügü nadaixũrüxũ ixĩgüxũ i
ngẽma ínapegüxũwa —ñanagürü.
18Natürü nüma ga Moiché rü nanangãxũ
rü ñanagürü: —Ngẽma wiyaegü i nagu
nawiyaegüxũ, rü tama ngẽma nax
naporamaegüxũcax nixĩ, rü tama ngẽma
nax naturamaegüxũarü wiyae nixĩ.
Natürü tomare i wiyae nixĩ i ngẽma
nüxũ chaxĩnüxũ —ñanagürü. 19Rü
yexguma nüma ga Moiché yema
ínapegüxũwa nanguxgu, rü nüxũ nadau
ga yema wocaxacüchicünaxã, rü nüxũ
nadau ga nax ínapetaegüxũ rü
íyaxüãchitanüxũ ga duũxũgü. Rü
yemacax nanuxũchi ga Moiché rü norü
numaxã inayachix ga yema taxre ga
nutatachinü ga Tupanaarü mugü nagu
ümatüxũ. Rü maxpũnepechinügu
nawoonetüchimare. 20Rü ñuxũchi nüma
ga Moiché rü nanayaxu ga yema
wocaxacüchicünaxã rü üxüxetüwa
nayataxcuchi. Rü yemawena ga marü
yagauxgu rü nanawaxi rü ñuxmata
naxãtexemare. Rü yema natexe rü
dexáwa nanagüe rü ñuxũchi yema

Iraétanüxũgüxũ namu nax yema dexáwa naxaxegüxũca̱x. [21]Rü Aróũxũ ñanagürü: —¿Ta̱xacü cumaxã naxü i ñaa duũxũgü rü ngẽmaca̱x i ñaa taxũ i chixexũgu cunayi̱xẽẽxũ? —ñanagürü nüxũ. [22]Rü nüma ga Aróũ rü Moichéxũ nangãxũ rü ñanagürü: —Pa Chorü Corix ɨtaxũ i chomaxã cunuxũ! Cuma rü meama nüxũ cucua̱x i ñaa duũxũgü nax norü me yixĩxũ nax chixexũ naxügüxũ. [23]Rü nümagü ga duũxũgü rü ñanagürügü choxũ: "¡Ẽcü wüxi i naxchicüna̱xã toxũ naxü nax namaxã tatupanaãxũca̱x, erü tama nüxũ tacua̱x nax ta̱xacü nüxũ üpetüxũ i ngẽma Moiché ga Equítuanewa toxũ ígaxũxũ!" ñanagürügü choxũ. [24]Rü yexguma ga choma rü chanangãxũ, rü ñachagürü: "Rü yíxema tüxũ nangexmaxe i úiru rü ẽcü ítanaxüxüchi̱x", ñachagürü. Rü nümagü rü choxna nanaxãgü ga norü úirugü, rü choma rü chayagu. Rü yemawa nixĩ ga ínanguxuchixũ ga ñaa wocaxacüchicüna̱xã —ñanagürü. [25]Rü nüma ga Moiché nüxũ nadau ga yema duũxũgü ga marü nax nangupetüxüchixũ ga naxũnearü ngúchaũ ga chixexũ nax naxügüxũ, rü yemaacü norü uanüaxũ nanatauxchaxẽxẽ nax nüxũ nacugüexũ, yerü ga Aróũ rü tama aixcüma mea nüxna nadau. [26]Rü yexguma ga Moiché rü ínapegüxũarü ücuchicagu nachi rü ñanagürü: —¡Yíxema Tupanawaama ügüxe rü nua chauxũtawa taxĩ! —ñanagürü. Rü guxũma ga Lebítanüxũ naxũtawa naxĩ. [27]Rü yexguma ga Moiché rü yema Lebítanüxũxũ ñanagürü: —Tórü Cori ya Tupana rü ñanagürü pexũ: "¡Ẽcü wüxichigü i pemax rü penayaxu i perü tara, rü ngẽma duũxũgü i noxrütama ngúchaũ i chixexũ ügüxũxũtawa pexĩ wüxichigü ya ĩwa rü penadai i ngẽma duũxũgü woo peeneegü yixĩgu rüẽxna pemücügü yixĩgu rüẽxna perü ngaicamagu pegüxũ yixĩgu!" —ñanagürü. [28]Rü yema Lebítanüxũ rü nayanguxẽẽgü ga yema Moiché namaxã nüxũ ixuxũ, rü yema ngunexũgu rü nayue ga 3,000 ga yatügü. [29]Rü yexguma ga Moiché rü ñanagürü: —Ñu̱xmawaxi nixĩ i aixcüma Tupanaga pexĩnüexũ, erü penaxü nax penada̱i̱xũ i woo penegü rü peeneegü. Rü ñu̱xma i nüma ya Tupana rü mexũ tá pemaxã naxuegu —ñanagürü. [30]Rü moxũãcü ga Moiché rü duũxũgüxũ ñanagürü: —Pema rü poraãcü chixexũ pexügü. Rü ñu̱xma rü tá wena daxũ chaxĩ nawa ya yima ma̱xpũne ya Tupana nawa ngexmane nax nüxna chayaca̱xũca̱x rü marü pexũ nüxũ iyanangüma i ngẽma chixexũ i pexüxũ —ñanagürü. [31]Rü yemaca̱x ga Moiché rü wena daxũ naxĩ nawa ga guma ma̱xpũne ga Tupana nawa yexmane. Rü Tupanaxũ ñanagürü: —Aixcümaxũchi i ngẽma duũxũgü rü poraãcüxüchi chixexũ naxügü erü nügüca̱x nanaxügü i wüxi i naxchicüna̱xã i úirunaxca̱x nax namaxã natupanaã̱xgüxũca̱x. [32]Rü ngẽmaca̱x cuxna chaca rü cuxũ chachixewe nax nüxũ nüxũ cuyarüngümaxũca̱x i ngẽma norü chixexũ. Natürü ngẽxguma tama nüxũ nüxũ icuyarüngümagux ɨrü noxtacüma ínapí i ngẽma chauéga nawa i curü popera i nagu cuxümatüxũ! —ñanagürü. [33]Natürü nüma ga Cori ya Tupana rü nanangãxũ rü ñanagürü: —Yíxema tama

chauga ĩnüxexicatama tá tixĩ ya tüxũ
íchapiégaxe nawa i ngẽma chorü popera
—ñanagürü.
……

Cori ya Tupana rü Moichéxũ nanawẹx i norü mexũ

33 [12]Rü nüma ga Moiché rü Cori
ya Tupanaxũ ñanagürü:
—Dücax, cuma choxũ cumu nax ñaa
duũxũgümaxã ichacuáxũcạx, natürü
tama chomaxã nüxũ quixu nax texé tá
chowe tüxũ curümuxũ nax chomücü
tixĩxũcạx. Rü ngẽxgumarüxũ ta
chomaxã nüxũ quixu nax choxṹ
cuyaxõxũ rü ngẽmacạx chomaxã
cutaãxẽ. [13]Rü ngẽxguma chi aixcüma
yixĩxgux i ngẽma ¡rü choxũ nüxũ
nacuạxẽxẽ i ngẽma nagu curüxĩnüxũ,
nax ngẽmaãcü cuxṹ chayaxõxũcạx, rü
ngẽmaãcü taguma iyanaxoxũcạx nax
chomaxã cutaãxẽxũ! ¡Rü nagu rüxĩnü rü
cuxrü nax yixĩxũ i ñaa duũxũgü!
—ñanagürü. [14]Rü yexguma ga Tupana
rü Moichéxũ nangãxũ rü ñanagürü:
—Choma tátama cuxũ chaxümücü, rü tá
cuxũ charüngũxẽxẽ —ñanagürü.
[15]Natürü nüma ga Moiché rü nanangãxũ
rü ñanagürü: —Ngẽxguma cuma tama
toxũ íquixümücügux, rü ¡taxṹ i toxũ
ícuchoxũxẽẽxũ i nua! [16]Erü ngẽxguma
cuma tama toxũ íquixümücügux ¿rü
ñuxã́ãcü tá nüxũ tacuạx nax cuma rü
tomaxã cutaãxẽxũ? Natürü ngẽxguma
toxũ íquixümücügux rü choma rü ñaa
curü duũxũgü rü aixcüma tá nüxũ
tacuạx nax cupẹxewa tama ngẽma togü
i ñoma i naanecüạ̃xrüxũ tixĩgüxũ
—ñanagürü. [17]Rü yexguma ga Cori ya
Tupana rü nanangãxũ rü ñanagürü:
—Ngẽma ñụxma nüxũ quixuxũ rü tá
chanaxü, erü cugu chayaxõ rü marü
cumaxã chataãxẽ. Rü aixcüma nixĩ i
ngẽma cumaxã nüxũ chixuxũ
—ñanagürü ga Cori ya Tupana. [18]Rü
yexguma ga Moiché rü Tupanaxũ
nacạạxũ rü ñanagürü: —Pa Corix,
chanaxwạxe i choxũ cugü cuwẹx nax
nüxũ chadauxũcạx i ngẽma curü mexũ
—ñanagürü. [19]Natürü nüma ga Cori ya
Tupana rü Moichéxũ nangãxũ rü
ñanagürü: —Ñụxma rü tá cuxũ
chanawẹx nax ñuxãcü
chamecümaxũchixũ rü cupẹxewa tá
chaugü chixu. Rü choma rü tá choxṹ
tangechaũ̃tümüxũgü ya yíxema
woetama chatümawạxexe. Rü tá tüxũ
charüngũxẽxẽ ya yíxema woetama tüxũ
charüngũxẽẽchaũ̃xe. [20]Natürü cumaxã
nüxũ chixu rü taxucürüwatáma
chauchiwe cudau, rü yíxema chauchiwe
dáuxe rü taxucürüwama tamaxũ
—ñanagürü. [21]Rü ñanagürü ta ga
Tupana: —Dücax, nua chauxũ̃tawa
nangexma ya wüxi ya nuta. ¡Rü ẽcü
yima nutaétügu nachinagü! [22]Rü
ngẽxguma ngẽma chaxüpetụxgux, rü
yima nutaarü ãxmaxũgu tá cuxũ
chimucuchi. Rü chọxmẹxmaxã tá cuxũ
charütütaxũ ñụxmatáta changupetü.
[23]Rü ngẽmawena rü tá chixũgachi nax
chạụxcạxwẹxũ cudauxũcạx. Natürü
chauchiwe rü taxucürüwama nüxũ
cudau —ñanagürü.

Ngexwacạxũxũ i nutatachinügü i Tupanaarü mugü nagu ümatüxũ

34 [1]Rü nüma ga Cori ya Tupana
rü Moichéxũ ñanagürü: —¡Ẽcü,
cumatama naxü i taxre i nutatachinügü

i ngẽma nanoxriraxũxũtama, nax
ngẽmagu chanaxümatüxũca̱x i ngẽma
chorü mugü ga yema quipuexẽẽxũgu
chaxümatüxũ! [2]¡Rü ngẽxgumarüxũ ta
cugü namexẽxẽ nax moxũ pa̱xmama
daxũ cuxĩxũca̱x nawa ya daa ma̱xpṹne
ya Chinaí! ¡Rü ngẽma yexeraãcü
ínachuchitaeruũwa naxũ nax ngẽma
chope̱xewa cungexmaxũca̱x! [3]¡Rü
taxúetáma cuwe daxũ taxĩ! Rü tama
chanaxwa̱xe nax texé nüxna
ngaicamaxũ ya daa ma̱xpṹne, rü woo
carnérugü, rü woo wocagü rü tama
chanaxwa̱xe nax norü ngaicamána maxẽ
nangõxgüaxũ —ñanagürü ga Tupana.
[4]Rü nüma ga Moiché rü nanaxü ga
yema taxre ga nutatachinügü. Rü
moxũãcü pa̱xmama rü nanade ga yema
taxre ga nutatachinügü rü namaxã daxũ
naxĩ nawa ga guma ma̱xpṹne ga Chinaí,
yema Cori ya Tupana namaxã nüxũ
ixuxũrüxũ. [5]Rü nüma ga Cori ya Tupana
rü wüxi ga caixanexũgu ínarüxĩ rü
Moichémaxã yéma nayexma, rü
naégaxũ nixu. [6]Rü Moichépe̱xewa
naxüpetü rü tagaãcü ñanagürü:
—Chomax rü Cori chixĩ. Chomax rü
Cori chixĩ. Rü choma nixĩ ya Tupana ya
mecümaxũchicü, rü ngechaũwa̱xecü, rü
yaxna ĩnüwa̱xecü, rü aixcüma tüxũ
ngechaũcü rü aixcümaxũ ixucü chixĩxũ i
chomax. [7]Rü choma rü guxũguma tüxũ
changechaũ rü tüxṹ nüxũ
ichayarüngüma ya tümaarü pecádu rü
tümaarü chixexũ ya yíxema aixcüma
chauga ĩnüexe. Natürü taxũtáma tüxũ
chaxüpetümare ya yíxema chixexũ
ügüxe. Rü tá tüxũ chapoxcue ñu̱xmata
tümanegüwa rü tümataagüwa nangu
—ñanagürü. [8]Rü yemaca̱x ga Moiché rü
yexma ñaxtüanegu nanangücuchi rü
Tupanaxũ nicua̱xüxũ. [9]Rü ñanagürü:
—¡Pa Corix, Pa Corix, rü ngẽxguma
aixcüma yixĩxgu nax chomaxã
cutaãxẽxũ rü ẽcü toxũ íixümücü! Rü
aixcüma nixĩ i taxúegama
naxĩnüechaũxũ i ñaa duũxũgü. ¡Natürü
toxṹ nüxũ nangechaũ i torü pecádugü
rü chixexũgü, rü toxũ nade nax curü
duũxũgü tixĩgüxũca̱x! —ñanagürü.
……

Moiché rü nanaxümatü ga Tupanaarü mugü

[28]Rü nüma ga Moiché rü 40 ga
ngunexũ rü 40 ga chütaxũ Corimaxã
nayexma ga guma ma̱xpṹnewa. Rü
taguma nachibü rü taguma naxaxe. Rü
yexguma nixĩ ga Moiché naxümatüxũ ga
yema 10 ga Tupanaarü mugü nagu ga
yema nutatachinügü. [29]Rü yemawena
ga Moiché rü guma ma̱xpṹne ga
Chinaíwa ínarüxĩ namaxã ga yema taxre
ga nutatachinügü ga Tupanaarü mugü
nagu ümatüxũ. Natürü yexguma
ínaxĩxgu, rü tama nügü nacua̱x ga nax
bexma yaya̱u̱xrachametücüxüxũ yema
nax Tupanamaxã yadexaxũca̱x. [30]Rü
yexguma ga Aróũ rü guxũma ga
Iraétanüxũgü nüxũ daugügu ga Moiché
ga nax yaya̱u̱xrachametücüxüxũ, rü
namuũe, rü tama nüxna
nangaicamagüchaũ. [31]Natürü nüma ga
Moiché rü naxca̱x naca. Rü nüma ga
Aróũ rü guxũma ga yema duũxũgüarü
ãẽxgacügü rü Moichéca̱x naxĩ. Rü nüma
rü namaxã nidexa. [32]Rü yemawena rü
guxũma ga Iraétanüxũgü rü Moichéca̱x
naxĩ. Rü nüma ga Moiché rü namaxã
nüxũ nixu ga yema mugü ga Cori ya

Tupana namaxã nüxũ ixuxũ ga
maxpũne ga Chinaíwa. 33Rü yexguma
marü nüxũ nachauxgu nax
duũxũgümaxã yadexaxũ, rü nügü
natüchametü. 34Rü yexguma
Tupanamaxã yadexaxũgu ga Moiché rü
nügü ínangegüchametü rü yemaacü
namaxã nidexa ñuxmata ínaxũxũ. Rü
ñuxũchi yema Iraétanüxũgümaxã nüxũ
nixu ga yema mugü ga Tupanaxũtawa
nayaxuxũ. 35Rü yexguma yema
Iraétanüxũgü nüxũ daugügu ga nax
yayauxrachametücüxüxũ, rü nüma ga
Moiché rü nügü natüchametü. Rü
yemaacü nügü nixĩxẽxẽ ñuxmata wena
Tupanamaxã yanadexa.
……

Ãmaregü i Tupanapatacax ixĩxũ

35 4Rü nüma ga Moiché rü
guxũma ga Iraétanüxũgümaxã
nüxũ nixu rü ñanagürü: —Ñaa nixĩ i
ngẽma Tupana tüxũ muxũ nax
naxüxũcax. 5¡Rü ẽcü pegütanüwa
penade i ãmaregü i Cori ya Tupanacax
ixĩxũ! Rü guxãma ya yíxema inaxãgüxe
rü name nixĩ i tümaarü ngúchaũmaxã
itanaxãgü. ¡Rü nua penana i úiru, rü
diẽrumü rü bróũche, 6rü naxchirugü i
wexracharaãcü yáuxũ, rü naxchiru i
dauxũ i wexracharaxũ, rü naxchiru i
dauxcharaxũ, rü naxchiru i línuchi i
mexechixũnaxcax, rü cábrataxagü, 7rü
carnéruchaxmüxũgü i dauxũmaxã
ichagüxũ, rü togü i naxchaxmüxũ i
mexechixũ, rü mürapewagü i
acáchianaxcax, 8rü chíxũ i omüxũwa
mexũ, rü pumára i chíxũéũ i
chacherdóte chorü puracütanüxũeru
namaxã rüngógüxũ, rü pumáratexe i
guwa mexũ, 9rü nutagü ya cornalína
naxcax, rü naigü ya nutagü ya
ngaxãẽruxũ nax chacherdótegüarü
ãẽxgacüarü türemüchiruarü meruxũ
yixĩxũcax! —ñanagürü ga Moiché.
……

Duũxũgüarü ãmaregü rü ínaxüxüchi

36 1Rü nüma ga Moiché rü
ñanagürü: —Ñuxma nax mea
yanguxũcax ya yima Tupanapata rü
norü ngẽmaxũgü, rü pema i Becharé rü
Aoriáx tá nixĩ i ngẽma puracümaxã
ipecuáxũ. Rü guxãma ya texé ya tüxũ
natauxchaxe nax taxacürü
ngẽmaxũgüarü üxũ cuáxe rü guxãma ya
texé ya Tupana ngẽma puracücax cuax
tüxna ãxẽ, rü yíxema tá tixĩ ya pexũ
rüngũxẽẽgüxe i norü üwa —ñanagürü.
2Rü nüma ga Moiché rü naxcax naca ga
Becharé rü Aoriáx, rü guxãma ga
guxema tüxũ natauxchaxe nax taxacürü
ngẽmaxũgüarü üxũ cuáxe. Rü guxãma
ga guxema Tupana yema puracücax
cuax tüxna ãxẽ rü tümaarü
ngúchaũmaxã tügü tixu. 3Rü nümagü ga
yema puracütanüxũ rü Moichéxũtawa
nanayauxgü ga yema yemaxũgü ga
Iraétanüxũgü ixãgüxũ nax
naxügüaxũcax ga guma Tupanapata rü
norü yemaxũgü. Rü nüma ga
Iraétanüxũgü rü guxũma ga ngunexũgu
norü ngúchaũmaxã yema
puracütanüxũna nayaxãgüxũ ga norü
ãmaregü. 4Rü nümagü ga yema
puracütanüxũ ga guma Tupanapata
ügüxũ rü ínayachaxãchitanü ga nax
napuracüexũ. 5Rü Moichémaxã nüxũ
nayarüxugüe rü ñanagürügü: —Ngẽma
duũxũgü rü marü nanangupetüxẽẽxũchi

nax toxũtawa nanaaxũ i norü ãmaregü naxcax ya yima Tupanapataarü puracü ga Cori ya Tupana nagu unetaxũ —ñanagürügü. 6-7Rü yexguma ga Moiché rü duũxũgüxũtawa namuga nax marü yanguxũ ga ãmaregü, rü yemacax marü tama nanaxwaxe nax inaxãgüãxũ ga norü ãmaregü ga iyatüxũ rü ngexũgü naxcax ga guma Tupanapata. Rü yemaacü duũxũgüxũ ínayachaxãchitanüxẽxẽ ga Moiché yerü yema ãmaregü rü meama ningu ñuxmata ínaxüxüchimare.

.....

39 42Rü nüma ga Iraétanüxũgü rü nanaxügü ga guxũma ga yema Cori ya Tupana Moichéxũ muxũrüxũ. 43Rü yexguma Moiché nüxũ dauxgu ga nax meama yanguxẽẽgüãxũ ga yema Tupana nüxũ ixuxũ, rü duũxũgümaxã mexũ naxuegu.

.....

Moiché nanaxü ga Tupanapata

40 17Rü yexguma marü taxre ga taunecüwa yachocuxgux nawena ga Equítuanewa nax ínachoxũxũ, rü guma nüxíraxũcü ga tauemacüarü ügügu, rü yexguma nixĩ ga naxügüãxũ ga guma Tupanapata. 18Rü nümatama ga Moiché nixĩ ga naxüãxũ ga guma Tupanapata, rü inananuãxũ ga natapüxmaũpara. Rü yemawa nixĩ ga nangucuãxũ ga natapüxarü caxtaparagü. Rü yemaétüwa nananucu ga norü wãxchataxũ. Rü yemawena nananucu ga guma norü caxtagü ga ngãxũwa ügüne. 19Rü ñuxũchi nanatũétü ga guma Tupanapata namaxã ga yema aixepewaama üxũ ga naãxũ. Rü yemaétügu nanatũ ga yema düxétüwaama üxũ ga naaxũ yema Cori ya Tupana namaxã nüxũ ixuxũãcü. 20-21Rü yemawena ga Moiché rü nanade ga yema taxre ga nutatachinügü ga Tupanaarü mugü nagu ümatüxũ rü yema baúgu nayanúcu. Rü ñuxũchi nanawexcupaweru rü nayaxũcuchi ga naxãtaxũ rü Tupanapataarü aixepegu nayaxũ. Rü ñuxũchi nayatüyepexe rü yemamaxã nayadüxü ga yema baú yema Cori ya Tupana namaxã nüxũ ixuxũãcü. 22Rü yema mecha ga paũarü nuruxũ rü Tupanapatagu nayaxũcuchi norü tügünecüwaguama ga norü tüyemachiãarü düxétüwaama. 23Rü yema mechaétügu Tupanapexegu meama nayanuma ga paũ yema Cori ya Tupana nüxũ ixuxũãcüma. 24Rü yema omü ga úirunaxcax rü ta yema Tupanapatagu nayaxũcuchi norü toxoxwecüwagu ga mechaarü toxmaxtawa. 25Rü Cori ya Tupanapexewa nananaigüxẽxẽ ga yema omü yema Cori ya Tupana namaxã nüxũ ixuxũãcü. 26Rü yema úirunaxcax ga pumáratexearü guchicaxũ rü tüyemachĩãpexegu nanaxũ ga guma Tupanapatawa. 27Rü yemawa nayagu ga pumáratexe ga yixixũ yema Cori ya Tupana namaxã nüxũ ixuxũãcü. 28Rü yemawena ga Moiché rü nanatüemü ga guma Tupanapataarü tüxaxũ. 29Rü ñuxũchi yema naxũnagüarü guchicaxũ ga Tupanaarü ãmaregü nawa íguxũ rü guma Tupanapatapexeguama nayaxũ. Rü yéma Tupanacax ínanagu ga naxũnagü rü tríguteexe ga mexechixũ, yema Cori ya Tupana namaxã nüxũ

ixuxũãcüma. [30]Rü yemawena ga
Moiché rü guma Tupanapata rü
ãmaregüarü ngãxũmachate̱xegu nayaxũ
ga guma bachía ga yauxme̱xũpáxũ. Rü
dexámaxã nanaxüãcu yauxme̱xũruxũ.
[31]Rü yema bachíawa nixĩ ga dexá
nayauxũgüxũ ga Moiché rü Aróũ rü
nanegü nax yemawa nügü
yaya̱u̱xme̱xgüxũca̱x rü nügü
yayauxgücutüxũca̱x. [32]Rü nügü
naya̱u̱xme̱xgü rü nügü naya̱u̱xcutügü ga
yexguma Tupanapatagu nachoxcu̱xgux
rü yexguma ãmaregüarü guchicaxũna
nangaicamagügu, yerü yemaacü nixĩ ga
Cori ya Tupana ga Moichémaxã nüxũ
yaxuxũ. [33]Rü yemawena ga Moiché rü
ínanapoegu ga yema naa̱xtü ga guma
Tupanapata rü yema ãmaregüarü
guchicaxũ. Rü ñu̱xũchi nayaxücuchi ga
naa̱xarü türuxũ. Rü yemagu nixĩ ga
yacuáxũ ga yema puracü.

Yema caixanexũ rü
Tupanapataétügu ínarüxĩ

[34]Rü yexguma Moiché yanguxẽẽgu
ga guma Tupanapata rü yema
caixanexũ ga noxri
Iraétanüxũgüpe̱xegu íxũchigüxũ, rü
guma Tupanapataétügu ínarüxĩ, rü
Tupanaarü ngóonexũmaxã nanapá.
[35]Rü nüma ga Moiché rü
taxucürüwama yexma naxücu yerü
yema caixanexũ rü Tupanapatagu
ínarüxĩ rü norü ngóonexũmaxã nanapá
ga guma Tupanapata.
……

LEVÍTICO

(Lebítanüxũarü puracüchiga)

Ãmaregüarü guchicaxũchiga

1 [1]Rü nüma ga Cori ya Tupana rü napatawa Moichécax naca, rü ñanagürü nüxũ: [2]—¡Ẽcü namaxã nüxũ ixu i ngẽma Iraétanüxũgü rü ngẽxguma texé ãmare choxna ãxgu rü name nixĩ i tümaarütama wocagüwa rüexna tümaarütama carnérugüwa choxna tanamu! [3]Rü ngẽma tümaarü ãmare i tümaxũnatama ixĩxũ rü woca iyatüxũ i taxuwama chixexũ tá nixĩ. Rü ngẽma nax tüxṹ namaxã chataãxẽxũcax rü chopataãxtüwa ngẽxmaxũ i guchicaxũwa tá nixĩ i itayaguxũ. [4]Rü naerugu tá nixĩ i taxũméxũ nax tüxṹ chanayaxuxũcax i ngẽma tümaarü ãmare, rü tüxṹ nüxũ icharüngümaxũcax i tümaarü chixexũgü. [5]Rü ngẽma woca i yatüxũ rü chopexegu tá nixĩ i tayawiyenaaxũ. Rü ngẽma Aróũ nanegü i chacherdótegü tá nixĩ i choxna naxuaxũgüxũ ya yimá nagü. Rü ngẽma chopataarü ĩãxtüwa ngẽxmaxũ i guchicaxũ rü yimá nagümaxã tá nanamaxcuétü rü tá ínanamaxcuegu. [6]Rü yimá chacherdóte ya chauxcax yagucü i ngẽma ãmare rü tá nanacauxchaxmüxũ i ngẽma naxũna rü tá nanachexũgü. [7]Rü ngẽma chacherdótegü tá nixĩ i yanaixẽẽgüxũ ya üxü nawa i ngẽma guchicaxũ. [8]Rü yima üxüwa tá nixĩ i ínaguxũ i ngẽma naxũnaarü chexũgüxũ rü naeru rü ngẽma naũnütaarü chíxũ. [9]Rü yíxema chauxcax ínaguxe i ngẽma namachi rü name nixĩ i meama dexámaxã tayayauxgüxũ i naũnüta rü naparagü. Rü nüma ya chacherdóte rü ngẽma guchicaxũwa tá ínanagu i guxũma nax choma namaxã chataãxẽxũcax i ngẽma naema i ngẽma ãmare —ñanagürü ga Cori ya Tupana.

……

Chixexũgüarü ütanüruxũ i ãmaregü

6 [1]Rü nüma ga Cori ya Tupana rü Moichémaxã nidexa rü ñanagürü nüxũ: [2]—Ngẽxguma texé chopexewa chixexũ ũxgux rü wüxi i taxewa tümamücüxũ tawomüxẽẽxgux, rüexna wüxi i diẽru i tümamücü tüxũ namaxã nguxũxẽẽxũcax tümamücüxũ tawomüxẽẽxgux, rü chixexũ taxü. Rü ngẽxgumarüxũ ta ega texé tümamücüxũtawa taxacücax tangĩxgu,

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

rüẹxna tạxacücạx tüxũ̃ tachixewegu nax tüxna tanaxãxũ̃cạx rü ñụxũchi tama tanatáeguxẽẽgu, rü chixexũ̃ taxü. [3]Rü ngẽxgumarüxũ̃ ta ega texé wüxi i tọxguạ̃xarü ngẽmaxũ̃ i iyarütaxuxũ̃ itayangạụxgux rü itayacụxgu rü ñụxũchi nüxũ̃ tixuxgu nax tama nüxũ̃ itayangauxũ̃, rü chixexũ̃ taxü. Rü ngẽxgumarüxũ̃ ta ega natücạxma tümamücümaxã itaxunetagu natürü tama tayanguxẽẽgu i ngẽma nüxũ̃ tixuxũ̃, rü chixexũ̃ taxü. [4-5]Rü ngẽmacạx ega texé ngẽmaãcü chixexũ̃ ü̱xgux, rü tá tanawoeguxẽxẽ i guxũ̃ma i ngẽma naxcạx tangí́xũ̃, rü ngẽma tọxguạ̃xna tanapuxũ̃, rü ngẽma wüxi i taxewa tümamücüxũ̃ tawomüxẽẽxũ̃, rü ngẽma iyarütaxuxũ̃ i nüxũ̃ itayangauxũ̃, rü ngẽma womüxẽẽãcü tayaxuxũ̃. Rü naétü i ngẽma naxcạx tangí́xũ̃ rü tá norü yorana tanaxã i ngẽma naxcạx tangí́xũ̃arü yexera, rü ngẽmaãcü ñụxũchi chopẹxewa tá tanaga i tümaxũ̃na i tümaarü chixexũ̃cạx choxna tayamuxũ̃. [6]Rü ngẽma tümaxũ̃na i chạụxcạx timáxũ̃ rü tanaxwạxe i wüxi i carnéru i taxuwama nañuxraxũ̃xũ̃ nixĩ. Rü cumax, Pa Moichéx, rü tá cunangugü nax nañuxraxũ̃xũ̃ i tümaarü chixexũ̃ rü ngoxi tümaxũ̃na i cuxũ̃tawa tagaxũ̃ rü marü tümaarü chixexũ̃tanügu name. Rü ngẽma naxũ̃na rü tümaxũ̃natanüwa tá nixĩ i tanayaxuxũ̃ rü chacherdótexũ̃tawa tanagaxũ̃ nax chopẹxewa tümaarü chixexũ̃cạx tayaguxũ̃. [7]Rü ngẽmaãcü ya yimá chacherdóte rü tá choxna nachogü nax tüxṹ nüxũ̃ icharüngümaxũ̃cạx i tümaarü chixexũ̃. Rü choma rü aixcüma tá tüxṹ nüxũ̃ icharüngüma —ñanagürü ga Cori ya Tupana.

Ucụxẽ nax ñuxãcü yagugüãxũ̃ i ngẽma ãmaregü

[8]Rü nüma ga Cori ya Tupana rü Moichémaxã nidexa rü ñanagürü nüxũ̃: [9]—¡Aróũ̃maxã rü nanegümaxã nüxũ̃ ixu nax ñuxãcü tá yagugüãxũ̃ i ngẽma naxũ̃nagü i chạụxcạx nadaixũ̃! ¡Rü ngẽma naxũ̃nagü i yagugüxũ̃ rü guxũ̃ma i ngẽma chütaxũ̃ rü ngẽma ãmarearü guchicaxũ̃arü ã́xwe ya naicüétügu nananu nax ngẽxma yaxaexũ̃cạx! [10]Rü moxũ̃ãcü pạxmama rü nüma ya chacherdóte rü tá nicụxcuchi i naxchiru i línuchinaxcạx rü natüũ̃chiru i ngẽmarüũ̃tama ixĩxũ̃. Rü ngẽmawena rü ngẽma guchicaxũ̃wa tá nanayaxu i ngẽma naxũ̃naarü tanimaca, rü ngẽma ãmarearü guchicaxũ̃cüwagu tá nanagütaquẹxe. [11]Rü ngẽmawena rü tá ínacuxuchi rü to i naxchirugu tá nicụx. Rü ngẽmaãcü wüxi i nachica i mexũ̃ i ĩanearü ĩxpemawa tá nayagü ya yimá tanimaca. [12]Rü yima üxü ya ngẽma naxũ̃naarü guchicaxũ̃wa naixũ̃ne rü tama name nax yaxoxũ̃. Rü nüma ya chacherdóte rü nanaxwạxe nax naxüxṹxũ̃ãxũ̃ i guxũ̃ma i pạxmama. Rü ngẽxma üxüétügu tá nanaxṹnagü i ngẽma naxũ̃na i tá yaguxũ̃. Rü ngẽxgumarüxũ̃ ta rü ngẽ́ma tá nayagu i norü chíxũ̃ i ngẽma naxũ̃nagü i duũ̃xũ̃gü choxna ãxũ̃ nax namaxã icharüngüxmüxũ̃cạx. [13]Rü ngẽmaãcü ya yima üxü i ãmarearü guchicaxũ̃wa naixũ̃ne rü tagutáma peyaxoxẽxẽ —ñanagürü ga Cori ya Tupana.

……

Moiché rü duũxũgüpẹxewa chíxũmaxã Aróũxũ nabaeru

8 [1]Rü nüma ga Cori ya Tupana rü Moichémaxã nidexa rü ñanagürü: [2]—¡Ẽcü naxcạx naca ya Aróũ rü nanegü! ¡Rü nanutaquẹxe i ngẽma chacherdótegüchiru, rü ngẽma chíxũ i baeruruxũ, rü ngẽma wocaxacü i yatüxũ i chixexũarü ütanücạx imáxũ, rü ngẽma taxre i carnérugü rü yimá pexchi i paũ i ngearü pụxẽẽruṹáxũ nagu nucü! [3]¡Rü ñụxũchi chopataạ̃xtüarü ücuchicagu nangutaquẹxexẽxẽ i guxũma i duũxũgü! —ñanagürü ga Tupana. [4]Rü nüma ga Moiché rü nanaxü ga yema Cori ya Tupana nüxũ ixuxũ. Rü nümagü ga duũxũgü rü guma Tupanapataạxtüarü ücuchicagu nangutaquẹxegü. [5]Rü nüma ga Moiché rü ñanagürü duũxũgüxũ: —Ñaa i ñụxma tá chaxüxũ nixĩ i ngẽma Tupana choxũ muxũ nax chanaxüxũ —ñanagürü. [6]Rü nüma ga Moiché rü Aróũcạx rü nanegücạx naca rü Tupanapẹxewa dexámaxã nayayauxgü. [7]Rü yemawena rü wüxi ga mạxpáxũ ga naxchirugu Aróũxũ nicụxcuchi rü mea nayachota ga norü goyexũ. Rü nayacụxcuchi ga yema düxétüwa üxũ ga naxchiru. Rü yemaétüwa nayacụxcuchi ga naxchiru ga nuxũxũ ga ngechacüüxũ ga línuchinaxcạx. Rü yema rü meama nayagota norü goyexũmaxãtama. [8]Rü ñụxũchi nayangạxcuchi ga yema norü türemüxũ. Rü yema norü türemüxũarü chocagu nananuxcu ga guma nutagü ga Uríũ rü Tumíũ. [9]Rü ñụxũchi nayangạxcuchipatẹxe. Rü yema napatẹxecatüwa nayaxṹcuchi ga wüxi ga úiru ga botachinüxũ ga nawa nüxũ nacuạxgüxũ nax chacherdótegüarü ãẹ̃xgacü yixĩxũ, yerü yemaacü nixĩ ga Cori ya Tupana ga Moichéxũ namuxũ. [10]Rü yemawena rü nüma ga Moiché rü nanayaxu ga yema chíxũ ga baeruruxũ rü nanamạxcuétü ga guma Tupanapata rü norü yemaxũgü nax yemaacü Tupanacạxicatama yaxĩgüxũcạx. [11]Rü yematama chíxũmaxã nanamạxcu 7 ẹxpụxcüna ga yema ãmaregüarü guchicaxũ. Rü ñụxũchi yema chíxũmaxã nanabaétü ga yema ãmaregüarü guchicaxũ, rü guxũma ga norü yemaxũgü, rü guma bachía ga yạụxmẹxũpáxũ. Rü yemaacü Tupanacạxicatama nayaxĩgüxẽxẽ. [12]Rü ñụxũchi ga Moiché rü Aróũerugu nanaba ga yema chíxũ, rü yemaacü Tupanaarü puracücạx nüxũ naxuneta. ……

Nadáx rü Abiúarü chixexũ

10 [1]Natürü Aróũ nanegü ga Nadáx rü Abiú rü wüxichigü nanayaxu ga noxrütama ǽxwepáũ. Rü ngexcürüücümare ga ǽxwe ga tama Tupana naxwạxecümaxã nanaxüãcugü. Rü guma ǽxweétügu nanagü ga norü pumáratẹxe rü ñụxũchi Tupanapẹxewa nanangegü nax yemamaxã nüxũ yacuạxüũgüxũcạx. Rü yemaacü tama nayanguxẽẽgü ga yema Tupana namaxã nüxũ ixuxũ. [2]Rü yemacạx Tupanaxũtawa ínaxũxũ ga üxüema ga ínaguxũ. Rü Tupanapẹxegu nayue. [3]Rü nüma ga Moiché rü Aróũxũ ñanagürü: —Ñaachiga nixĩ ga yema Cori ya Tupana nüxũ ixuxũ ga yexguma ñaxgux: “Rü yíxema choxna ngaicamachaũxe rü choma rü tá tüxũ chanawẹx nax aixcüma chaxüünexũ. Rü

guxũma i Iraétanüxũgüpẽxewa tá
ichanawẽx i chorü pora”, ñaxgu
—ñanagürü ga Moiché. Rü nüma ga
Aróũ rü yéma nangeãxmare. [4]Rü
ñũxũchi nüma ga Moiché rü naxcãx naca
ga Michaé rü Echapá ga Aróũ nanepü ga
Uchié nanegü, rü ñanagürü nüxũ: —¡Yéa
Tupanapatawa ípeyadãũx i ngẽma
petanüxũgü rü peyato i naxũnegü! ¡Rü
ĩanearü ĩxpemagu peyatãxgü!
—ñanagürü. [5]Rü nümagü ga Michaé rü
Echapá rü yéma naxĩ, rü yema
naxchirugümaxãtama nananuquegü. Rü
yemaacü nayato ga naxũnegü rü
nayatãxgü, yema Moiché namaxã nüxũ
ixuxũrüxũ.

Chacherdótegüarü puracüchiga

[6]Rü yemawena ga Moiché rü
nayaxucũxẽ ga Aróũ rü nanegü ga
Ereachá rü Itamá rü ñanagürü:
—¡Taxũtáma pegü pexixerugüxẽxẽ rü
pegüchirugu pegáugüe nax ngẽmaãcü
ipenawéxũcãx i perü ngechaũ naxcãx i
ngẽma yuexũ! Erü ngẽxguma ngẽmaãcü
penaxũxgux rü ngürüãchi pema rü tá ta
peyue rü guxũtáma i duũxũgümaxã tá
nanu ya Tupana. Natürü name nax
guxũma i ngẽma togü i Iraétanüxũgü
naxcãx naxauxexũ i ngẽma taxre i norü
chixexũgagu Cori ya Tupana daixũ.
[7]Natürü i pemax i chacherdótegü nax
pixĩgüxũ irü taxũtáma nüxna pixĩgachi ya
yima Tupanapata nax tama peyuexũcãx!
Erü pema rü woetama Tupanaarü
puracücãx pexũ naxuneta, rü yemacãx
chíxũ i üünexũmaxã pexũ chibaeru
—ñanagürü ga Moiché. Rü yema Moiché
namaxã nüxũ ixuxũãcü nanaxügü. [8-9]Rü
yemawena ga nüma ga Cori ya Tupana rü
nüxí Aróũmaxã nidexa rü ñanagürü nüxũ:
—Ngẽxguma cuma rüẽxna cunegü
ngẽxma chopatagu pechocũxgux rü tama
name ya bínu ya ngúcü rüẽxna tãxacü i to
i ngúxũ pixaxgü. Rü ñaa pemaxã nüxũ
chixuxũ, rü ngẽma nixĩ i wüxi i mu i
guxũgutáma nagu pexĩxũ i cuma rü
cunegü rü cutaagü. [10-11]Rü penaxwãxe i
nüxũ pecuãx i ngẽma aixcüma üünexũ rü
ngẽma tama üünexũ, rü ngẽma aixcüma
mexũ rü ngẽma tama mexũ. Rü
ngẽmaãcü tá meama penangúexẽxẽ i
duũxũgü nax nagu naxĩxũ i guxũma i
chorü mugü i Moichéwa pemaxã nüxũ
chixuxũ —ñanagürü ga Tupana.
……

Naxũnagü i mexũ rü naxũnagü i tama mexũ nax nangõxũ

11 [1]Rü nüma ga Cori ya Tupana rü
Moichémaxã rü Aróũmaxã
nidexa rü ñanagürü nüxũ: [2-3]—¡Namaxã
nüxũ pixu i ngẽma Iraétanüxũgü rü marü
name i nanangõxgü i guxũma i naxũnagü
i wenaxarü iyóxmüwemügüxũ rü
taxrepatüxũ! [4]Natürü ngẽma naxũnagü i
wena iyóxmüwemügüxũ natürü tama
taxrepatüxũ irü taxũtáma penangõx! Rü
ngẽxgumarüxũ ta i ngẽma naxũnagü i
taxrepatüxũ natürü tama wena
iyóxmüwemügüxũ irü taxũtáma
penangõx! Rü ngẽmacãx i ngẽma caméyu
rü woo wena niyóxmüwemü natürü
taxũtáma penangõx, erü tama
nataxrepatü. Rü ngẽma rü wüxi i naxũna
i tama mexũ nixĩ nax nangõxũ. [5]Rü
ngẽxgumarüxũ i ngẽma naxũna i teyóũ.
Rü ngẽma rü wena niyóxmüwemü natürü
tama nataxrepatü rü ngẽmacãx tama
naxũna i ngõxwa mexũ nixĩ. [6]Rü

ngẽxgumarüxũ̃ i ngẽma naxũ̃na i conejo
rü wena niyóxmüwemü natürü tama
nataxrepatü. Rü ngẽmacax̲ wüxi i naxũ̃na
i tama mexũ̃ nixĩ nax nangṍxũ̃. 7Rü
ngẽxgumarüxũ̃ i cuchi rü woo
nataxrepatü natürü tama wena
niyóxmüwemü rü ngẽmacax̲ tama name
nax nangṍxũ̃. 8¡Rü taxũtáma penangõx̲ i
ngẽma naxũ̃nagü i chachux̲uxũ̃, rü bai
nüxũ̃ pingṍgümare ega nayux̲gux! Erü
naxũ̃na i tama mexũ̃ nixĩgü nax
penangṍxũ̃. 9Rü natanüwa i ngẽma
choxnigü i dexáwa maxẽxũ̃ i márwa
rüex̲na natügüwa rü tá penangõx̲ i ngẽma
ãxpex̲átücax̲wegüxũ̃ rü ãchicuxũ̃.
10Natürü ngẽma choxnigü i
ngexpex̲átücax̲wegüxũ̃ rü ngechicugüxũ̃
irü taxũtáma penangõx̲ ega woo márcüãx̲
yixĩgu, rüex̲na natügücüãx̲ yixĩgu, rüex̲na
choxni i íxraxũ̃ yixĩgu, rüex̲na choxni i
taxũ̃ yixĩgu, rü taxũtáma penangõx̲! 11¡Rü
taxũtáma penangõx̲ i ngẽma choxnigü i
ngexpex̲átücax̲wegüxũ̃ rü ngechicugüxũ̃
erü choxni i tama ngõx̲wa mexũ̃ nixĩgü!
Rü ngẽxguma nayux̲gu ¡rü taxũtáma
nüxũ̃ pingṍgü erü naxãũãchi! 12Rü
ngẽmaãcü i guxũ̃ma i ngẽma dexáwa
maxẽxũ̃ i ngexpex̲átücax̲wegüxũ̃ rü
ngechicugüxũ̃ ¡rü taxũtáma penangõx̲!
13Rü ngẽma werigütanüwa ¡rü taxũtáma
penangõx̲ i ngẽma ĩyü rü dawü, rü dawü
i márcüãx̲! —ñanagürü.

……

Ngunexũ̃ i nagu ínaguxũ̃ i ãmaregü i chixexũ̃arü ütanüruũ̃chiga

16 2Rü Cori ya Tupana rü
ñanagürü Moichéxũ̃:
—¡Namaxã nüxũ̃ ixu ya cuenexẽ ya
Aróũ̃ rü tama name i ngexũ̃rüüxũ̃ i
ngunexũ̃gumare nixücu nagu i ngẽma
nachica i üünexũ̃ i tüyemachiũ̃cax̲wena
ngẽxmaxũ̃ rü bai nüxna nangaicama i
ngẽma baúátaxũ̃ nax tama nayuxũ̃cax̲!
Erü choma rü ngẽma baúátaũ̃étüwa tá
changexma i ngẽma caixanexũ̃wa. 3Rü
nüma ya Aróũ̃ rü name nixĩ i wüxi i
wocaxacü i yatüxũ̃maxã ngẽxma
chopatax̲xtügu naxücu nax ngẽxma
yamáaxũ̃cax̲ noxrütama chixexũ̃tanü.
Rü ngẽxgumarüxũ̃ tá ta ngẽ́ma nanaga i
wüxi i carnéru nax chax̲uxcax̲
yaguaxũ̃cax̲. 4Natürü naxũ̃pa nax
ngẽxma naxücuxũ̃ rü name nixĩ i
naxaiyaxíra rü nagu nicux̲ i naxchiru
imáxpaxũ̃ i línuchinaxcax̲ i woetama
ngẽmacax̲ ixĩxũ̃, rü ngẽma natüũ̃chiru i
línuchinaxcax̲. Rü tá nügü nigoye rü
nayangax̲xcuchi i napatex̲exe i
línuchinaxcax̲. Erü ngẽma nixĩ i
naxchirugü i woetama ngẽmaruxũ̃
ixĩgüxũ̃. 5Rü ngẽma
Iraétanüxũ̃gütanüwa rü taxre i
chíbuxacü tá niyaxu, rü ngẽma tá nixĩ i
duũ̃xũ̃güarü pecáducax̲ choxna namuxũ̃.
Rü ngẽxgumarüxũ̃ tá ta ngẽ́ma nanaga i
wüxi i carnéru nax ngẽ́ma yaguãxũ̃cax̲.

……

11-12Rü nüma ya Aróũ̃ rü tá chax̲uxcax̲
nayagu i ngẽma wocaxacü i noxrütama
chixexũ̃arü ütanüruxũ̃ nax nüxũ̃ nüxũ̃
icharüngümaxũ̃cax̲ i noxrütama rü
napatacüãx̲xarü chixexũ̃gü. Rü ñux̲xũchi
nüma ya Aróũ̃ rü naxũ̃naarü guchicaxũ̃wa
tá nanayaxu ya ã́xwe ya naicü rü
yimamaxã tá nanaxüãcu i ngẽma
pumárat̲exearü guruxũ̃páũ̃. Rü naétü tá
nanayaxu i taxreãcum̲exẽ i pumárat̲exe i
yix̲ichixũ̃. Rü ngẽmamaxã tá
tüyemachiũ̃cax̲wegu naxücu. 13Rü ngẽma

pumárate̱xe rü tá chope̱xewa nayagu nax
ngẽma norü caxixũ̃ i ngẽma pumára rü
ngẽma baúátaũ̃étügu nacaixnagüxũ̃ca̱x.
Rü ngẽmaãcü tá nixĩ i taxũtáma nayuxũ̃
ya Aróũ̃. 14Rü yimá nagü i ngẽma
wocaxacü rü tá íxracü ngẽ́ma nanange rü
naxme̱xmaxã tátama yimá nagümaxã
nanamaxcuétü i ngẽma naxã́taxũ̃ i ngẽma
baú i norü tügünecüwawaama. Rü
ñu̱xũchi tá nanamaxcuétü i 7 e̱xpü̱xcüna i
ngẽma naxã́taũ̃pe̱xewaama. 15Rü
ngẽmawena rü tá nayama̱x i ngẽma chíbu
i duũ̃xũ̃güarü chixexũ̃tanü ixĩxũ̃. Rü yimá
nagü rü tá ngẽma tüyemachiũ̃ca̱xwena
nanange. Rü ngẽ́ma aixepewa rü yimá
nagümaxã tá nanamaxcuétü rü
nanamaxcupe̱xe i ngẽma baúátaũ̃ ngẽma
wocaxacügümaxã namaxcuãxũ̃rüxũ̃. 16Rü
ngẽmaãcü tá nixĩ i Aróũ̃ ngẽma nachica i
üünexũ̃wa iyanaxoxẽẽãxũ̃ i ngẽma
chixexũ̃gü i Iraétanüxũ̃gü nagu maxẽxũ̃
rü ngẽma nax tama chauga naxĩnüexũ̃, rü
guxũ̃ma i ngẽma togü i chixexũ̃ i
naxügüxũ̃. Rü ngẽmaãcü tátama nixĩ i
chope̱xewa namexẽẽãxũ̃ ya yima chopata
i duũ̃xũ̃güpataarü ngãxũ̃tanüwa
ngexmane.

……

20Rü ngẽxguma Aróũ̃ chope̱xewa
marü namexẽẽgu i ngẽma nachica i
üünexũ̃ rü yima chopata rü ngẽma
ãmarearü guchicaxũ̃, rü ngẽxgumawena
tá wüxíexũ̃ namu nax yagaaxũ̃ca̱x i
ngẽma chíbu i maxũ̃xũ̃. 21Rü ngẽma
chíbuerugu nanuxme̱xãcüma tá nüxũ̃
nixu i guxũ̃ma i ngẽma Iraétanüxũ̃güarü
chixexũ̃gü, rü norü nuxwa̱xegü, rü norü
pecádugü. Rü ngẽmaãcü tá ngẽma
chíbuwa tá nayaxṹãchi i guxũ̃ma i
ngẽma duũ̃xũ̃güarü chixexũ̃gü. Rü
ngẽmawena rü tá nüxũ̃ naxuneta i wüxi
i duũ̃xũ̃ nax ínachianexũ̃wa yatáãxũ̃ca̱x
i ngẽma chíbu. 22Rü ngẽxguma ngẽma
chianexũ̃gu yanataxu̱xgu, rü ngẽma
chíbu rü tá nayange i guxũ̃ma i
Iraétanüxũ̃güarü chixexũ̃gü nax ngẽ́ma
chianexũ̃wa yawogüaxũ̃ca̱x.

……

29Rü ñaa tá nixĩ i wüxi i mu i
guxũ̃gutáma nagu pexĩxũ̃ i pemax. Rü
ngẽxguma yimá 7 ya tauemacüarü 10 i
ngunexũ̃wa nanguxgu tá nixĩ i
pexaureexũ̃. Rü tá ípeyachaxãchigüxũ̃ i
perü puracüwa i guxãma i pemax i
Iraétanüxũ̃gü. Rü ngẽxgumarüxũ̃ tá ta
nanaxügü i ngẽma duũ̃xũ̃gü i to i
nachixũ̃anecüã̱xgü i petanügu
ãchiũ̃güxũ̃. 30Rü ngẽma ngunexũ̃gu tá
nixĩ i pexṹ nüxũ̃ icharüngümaxũ̃ i perü
chixexũ̃gü, rü ngẽmaãcü tá nixĩ i
chope̱xewa pengearü pecáduã̱xgüxũ̃.
31Rü ngẽma tá nixĩ i wüxi i mu i
guxũ̃gutáma nagu pexĩxũ̃. Rü pema i
ngẽma ngunexũ̃gu rü tá iperüngũ̃gü rü
pexauree —ñanagürü ga Cori ya Tupana.

……

Ngunexũ̃gü ga Tupanaarü
cua̱xüxũ̃ nagu naxügüxũ̃

23 1Rü nüma ga Cori ya Tupana
rü Moichémaxã nidexa rü
ñanagürü nüxũ̃:

……

4—Ñaagü tá nixĩ i ngunexũ̃gü i
cha̱u̱xca̱x ípexüxüchixũ̃ i guxcüma ya
taunecügu. Rü ngẽma ngunexũ̃gügu tá nixĩ
i pengutaque̱xegüxũ̃ nax choxũ̃
picua̱xüũ̃güxũ̃ca̱x. 5Rü yimá nüxíraxũ̃cü
ya tauemacüarü 14 arü yáuanecü, rü tá
chauégagu penaxüchiga i ngẽma

Üpetüchiga. 6Rü ngẽmaarü moxũãcütama
rü tá chauégagu penaxü i paũ i ngearü
pu̱xẽẽruũãxũ. Rü 7 i ngunexũ tá nixĩ i
ipenangõxũ i ngẽma paũ. 7Rü ngẽma
nüxíraxũxũ i ngunexũgu rü tá cha̱u̱xca̱x
pengutaque̱xegü. ¡Rü taxuxũtáma i puracü
pexüe! 8Rü 7 i ngunexũ tá nixĩ i cha̱u̱xca̱x
peyaguxũ i perü ãmaregü. Rü ngẽma norü
7 i ngunexũgu rü tá cha̱u̱xca̱x
pengutaque̱xegü. ¡Rü taxuxũtáma i puracü
pexüe! —ñanagürü ga Tupana.

Tupanana nanaxã ga nüxíraxũxũ ga norü tríguarü o

9Rü yema ñaxguwena rü nüma ga Cori
ya Tupana rü Moichéxũ ñanagürü:
10—Ñaa ore tá nixĩ i namaxã nüxũ quixuxũ
i ngẽma Iraétanüxũgü: "Rü ngẽxguma
nagu pechoca̱u̱xgux i ngẽma naane i choma
tá pexna chaxãxũ, rü ngẽxguma
peyabuxgügu i ngẽma perü trígu, rü tá
perü chacherdótena penaxã i ngẽma
nüxíra pebuxuxũ i norü o i ngẽma trígu.
……
15-16Rü ngẽma ngunexũ i nagu ngẽma
chacherdótexũtawa penanaxũ i ngẽma
nüxíra pebuxuxũ i trígu i perü ãmareruxũ,
rü ngẽma ngũchigaarü ngunexũwéxaxũ i
ngunexũwa tá ipenaxügü nax peyaxugüxũ
i ngunexũgü ñu̱xmata 50 i ngunexũwa
nangu. Rü ngẽmawena tá nixĩ i wena
choxna penaxãxũ i perü ãmaregü i perü
trígutanüwa" —ñanagürü.
……

Tupanaégagu nanaxüchigagü ya naixatünaxca̱x ya düxenügü

33Rü yema ñaxguwena rü nüma ga
Cori ya Tupana rü Moichéxũ ñanagürü:
34—¡Namaxã nüxũ ixu i ngẽma
Iraétanüxũgü i ñaa ore: "Rü yimá 7 ya
tauemacüarü 15 i ngunexũgu tá nixĩ i
penaxüchigaxũ nax chauégagu
penaxüxũ ya perü düxenügü ya
naixatünaxca̱x! Rü 7 i ngunexũ tá
ngẽxma nagu pepegü.
……
41Rü wüxichigü ya taunecügu rü
ngẽxguma norü 7 ya tauemacüwa
nanguxgux, rü tá chauégagu 7 i
ngunexũ penaxüchiga nax
naixatünaxca̱x ya perü düxenügüne
pixügüxũ. Rü ngẽma nixĩ i wüxi i mu i
guxũgutáma nagu pexĩxũ, rü
pexacügüwa rü petaagüwa rü tá ta
naxüe. 42Rü ngẽma 7 i ngunexũgügu rü
guxãma i pema i Iraétanüxũgü rü
naixatünaxca̱x ya perü düxenügüwa tá
pengexmagü. 43Rü ngẽmaãcü tá nixĩ i
penegü rü petaagü i nüxũ nacua̱xgüxũ
ga yexguma Equítuanewa pexũ
íchanguxũxẽẽxgux, rü naixatünaxca̱x ya
perü düxenügüwa nax pexũ
chamaxẽxẽẽxũ i pema i Iraétanüxũgü.
Erü choma nixĩ i perü Cori ya Tupana
chixĩxũ" —ñanagürü ga Tupana. 44Rü
yemaacü nixĩ ga Moiché ga
Iraétanüxũmaxã nüxũ yaxuxũ nachiga
ga yema ngunexũgü ga Tupanaca̱x tá
ínaxüxüchigüxũ.
……

27 30—Rü ngẽxguma 10 wetaũ i
penetüarü o pexũ ngẽxmagu,
woo trígu rüe̱xna woo ta̱xacürü ori̱x
yixĩ, rü wüxi rü Tupanaarü nixĩ, erü
marü nümatama nügüca̱x ínanaxüxüchi
—ñanagürü ga Tupana.
……

NÚMEROS

(Iraétanüxũarü muxchiga)

Nixugü ga Iraétanüxũgü ga Chinaíwa

1 [1]Rü yexguma norü taxre ga
taunecüwa nanguxgu nax
Equítuanewa ínachoxũxũ, rü gumáarü
taxre ga tauemacügu nixĩ ga Tupana ga
Moichémaxã yadexaxũ ga guma
Tupanapatawa ga Chinaíarü
chianexũwa. [2-3]Rü Moichéxũ namu rü
ñanagürü: —¡Peyaxugü i guxũma i
Iraétanüxũgü i nügütanüxũchigü, rü
wüxi ya ĩpatacüa̱xchigü, nüxũ
pecuáxũca̱x i naéga rü norü mu i
guxũma i ngẽma yatüxũgü i 20 ya
taunecü nüxṹ ngẽxmagüxũ rüẽxna
yexeraarü taunecüa̱xgüxũ rü marü
mexũ nax churaragü yixĩgüxũ! Rü
natanüxũtücumüchigügu tá cunawüéga.
Rü Aróũ tá nixĩ ya cuxũ rüngũxẽẽcü
nawa i ngẽma puracü. [4]Rü
ngẽxgumarüxũ ta rü
wüxitücumüwachigü rü tá naxca̱x peca i
wüxi i yatü i woetama ngẽmatücumüwa
ãẽxgacü ixĩxũ nax pexũ nangũxẽẽxũca̱x.
[5]Rü ñaagü nixĩ i naéga i ngẽma
ãẽxgacügü i tá pexũ rüngũxẽẽgüxũ. Rü
Rubéũtanüxũwa rü Erichú ya Chedeú
nane tá nixĩ. [6]Rü Chimeṹtanüxũwa rü
Cherumié ya Yurichadái nane tá nixĩ.
[7]Rü Yudátanüxũwa rü Nachóũ ya
Aminadá nane tá nixĩ. [8]Rü
Ichacátanüxũwa rü Natanaé ya Chuá
nane tá nixĩ. [9]Rü Chaburóũtanüxũwa rü
Eriá ya Elóũ nane tá nixĩ. [10]Rü Yúche
nane ga Efraĩ́tanüxũwa rü Ericháma ya
Amiú nane tá nixĩ. Rü Yúche nane ga
Manachétanüxũwa rü Gamarié ya
Pedachú nane tá nixĩ. [11]Rü
Bẽyamítanüxũwa rü Abidáũ ya
Guedeóni nane tá nixĩ. [12]Rü
Dáũtanüxũwa rü Aiyeché ya Amichadái
nane tá nixĩ. [13]Rü Achétanüxũwa rü
Paguié ya Ocráũ nane tá nixĩ. [14]Rü
Gáxtanüxũwa rü Eriachá ya Reué nane
tá nixĩ. [15]Rü Netarítanüxũwa rü Aíra ya
Enáũ nane tá nixĩ —ñanagürü ga Cori
ya Tupana. [16]Rü yemagü nixĩ ga yema
norü ãẽxgacüchigü ga nadexũ nax
natanüxũgümaxã inacua̱xgüxũca̱x.
……
[20-21]Rü yexguma marü
nügütanüxũchigü rü wüxi ya
ĩpatacüa̱xchigü yaxugüa̱xgu rü
nayawṹgüéga ga yema yatüxũgü ga 20
ga taunecü nüxṹ yexmagüxũ rüẽxna
yexeraarü taunecüa̱xgüxũ rü marü

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

mexũ̃ nax churaragü yixĩgüxũ̃. Rü norü
mu rü ñaa nixĩ: Rü Rubéũ̃ ga Iraé (ga
Acóbu) nane ga yacütanüxũ̃wa rü
46,500 ga yatüxũ̃gü nixĩ ga churarawa
mexũ̃. 22-23Rü Chimeũ̃tanüxũ̃wa rü
59,300 nixĩ. 24-25Rü Gáxtanüxũ̃wa rü
45,650 nixĩ. 26-27Rü Yudátanüxũ̃wa rü
74,600 nixĩ. 28-29Rü Ichacátanüxũ̃wa rü
54,400 nixĩ. 30-31Rü Chaburóũ̃tanüxũ̃wa
rü 57,400 nixĩ. 32-35Rü Yúche
nanegütanüxũ̃wa rü Efraĩ́tanüxũ̃wa rü
40,500 nixĩ. Rü Manachétanüxũ̃wa rü
32,200 nixĩ. 36-37Rü Bẽyamítanüxũ̃wa rü
35,400 nixĩ. 38-39Rü Dáũ̃tanüxũ̃wa rü
62,700 nixĩ. 40-41Rü Achétanüxũ̃wa rü
41,500 nixĩ. 42-43Rü Netarítanüxũ̃wa rü
53,400 nixĩ. 44-46Rü yexguma Moiché rü
Aróũ̃ yaxugügügu wüxigu namaxã ga
yema 12 ga norü ngũ̃xẽẽruũ̃gü ga
wüxitücumüarü ãẽxgacüchigü ixĩgüxũ̃,
rü guxũ̃wama rü 603,550 wa nixĩ ga
nanguxũ̃ ga yema yatüxũ̃gü ga 20 ga
taunecüwa ngugüxũ̃ rü churarawa
imexũ̃.

Lebítanüxũ̃arü puracüchiga

47Natürü yexguma yaxugügügu ga
yema yatügü ga marü churarawa imexũ̃
rü yema Lebítanüxũ̃gü rü tama nixugü
ga natanüwa. 48Yerü ga Cori ya Tupana
rü marü Moichémaxã nüxũ̃ nixu rü
ñanagürü nüxũ̃: 49“Ngẽxguma tá
cuyaxugügu i Iraétanüxũ̃gü ¡rü
taxũtáma cuyaxugü i ngẽma Lebítanüxũ̃
ixĩgüxũ̃! 50Rü ngẽma Lebítanüxũ̃gü rü
chopatawaarü puracütanüxũ̃ tá
cuyaxĩgüxẽxẽ nax nüxna nadaugüxũ̃cax
ya yima chopata rü norü ngẽmaxũ̃gü.
Rü ngẽxguma ngextá penangegügu ya
yima chopata, rü nümagü tá nixĩ i
ínangexechigüãxũ̃ namaxã i guxũma i
norü ngẽmaxũ̃gü i namaxã chauxcax
napuracüexũ̃. Rü nümagü rü tá
chopataxũ̃ ínapemaeguãchi”, ñanagürü
ga Cori ya Tupana.
……

Caixanexũ̃ ga Tupanapataétügu írüxĩxũ̃chiga

9 15Rü yexguma yanguxgu ga guma
Tupanapata, rü yema ngunexũ̃gu
rü wüxi ga caixanexũ̃ naétügu ínarüxĩ.
Rü yáuanecü rü naétüwa nangoxoxũ̃ ga
üxüemarüxũ̃ ixĩxũ̃, rü nayexmaecha
ñuxmata yangóonexũ̃mare. 16Rü
guxũ̃guma yemaacüãxũ̃ nixĩ, rü
yexguma ngunecü rü caixanexũ̃ nixĩ ga
naétügu írüxĩxũ̃ ga guma Tupanapata,
rü chütacü rü ñoma üxüemarüxũ̃ nixĩ ga
naétüwa ngoxoxũ̃xũ̃. 17Rü yexguma
guma Tupanapataétüwa
iyachüxüãchixũ̃gu ga yema caixanexũ̃,
rü nüma ga Iraétanüxũ̃gü rü inaxĩãchixũ̃
ga nax inaxĩxũ̃. Rü yema
íyachaxãchixũ̃wa ga yema caixanexũ̃, rü
yéma nayachaxãchitanü, rü yexma
napegü. 18Rü yexguma Cori ya Tupana
namaxã nüxũ̃ ixuxgu ga nax inaxĩãchixũ̃
rü inaxĩãchi. Rü yexguma namaxã nüxũ̃
yaxuxgu ga nax inachoxũ̃ rü yexma
narücho. Rü yexguma yema caixanexũ̃
Tupanapataétüwa yexmaechagu rü
tama inaxĩ.
……

Tupana rü Iraétanüxũ̃gümaxã nanaxuegu nax namachi tá nüxna naxãxũ̃

11 4Rü yema Iraétanüxũ̃gü rü
ñuxre ga
Equítuanecüãxgümaxã narüxücutanü, rü

yema duũxũgü nixĩ ga nüxna
cuax̃achiexũ ga yema õna ga
Equítuanewa nangõxgüxũ. Rü nüma ga
Iraétanüxũgü rü düxwa yemaga naxĩnüe
rü yemacax̃ nidexagü rü ñanagürügü:
—Chierü tüxṹ nangexmagu i namachi
nax nangṍxũcax̃. 5Rü ñuxãcü nüxna
tacuax̃achie ga yema choxni ga chíxũ ga
ngetanüãcüma ingõxgüxũ ga
Equítuanewa. Rü ngẽxgumarüxũ ta
nüxna tacuax̃achie ga ñuxãcü nangṍxũ
ga pepínu, rü meráũ, rü chabúragü rü
áyu. 6Natürü i ñux̃ma rü taiyamaxã nua
tayuechaũ, erü nataxuma i to i tax̃acü i
nüxũ idauxũ rü manáxicatama
—ñanagürügü. 7Rü yema maná rü
nanachicúrichireraxũ rü nadexra ñoma
tax̃acü i dexragüxũrüxũ. 8Rü nüma ga
duũxũgü rü nanade ga yema maná ga
dauxũwa rüyix̃iixũ. Rü ñux̃ũchi
nayacamügü rü nanamuxragü rü
ñux̃ũchi nayaxütachinü. Rü yema maná
rü ñoma chíxũwa ínaguxũrüxũ nixĩ ga
naaca. 9Rü chütacü ga yexguma
nanguxgu ga cherena ga yema
ínapegüxũétügu, rü yexguma ta nixĩ ga
nayixũ ga maná. 10Rü nüma ga Moiché
rü nüxũ naxĩnü ga Iraétanüxũgü ga
naã̄xpatawachigü nax yema õnacax̃
yadexagüxũ. Rü nüma ga Cori ya
Tupana rü yemacax̃ poraãcü nanu rü
yexgumarüxũ ta ga Moiché. 11Rü nüma
ga Moiché rü Tupanaxũ ñanagürü:
—Choma nax curü duũxũchirex̃ chixĩxũ
¿rü tax̃acücax̃ tama chomaxã cutaãxẽ rü
ngẽmacax̃ chauxchaama choxũ
cunangenagüxẽxẽ i ñaa duũxũgüarü
guxchaxũgü? 12¿Ẽxna chauxacügü
nixĩgü rü ngẽmacax̃ choxũ cumuxũ nax
ñoma õxchanagürüxũ chayagagüxũ i
nawa i ngẽma naane ga nũxcüma torü
oxigümaxã nüxũ quixuxũ? 13¿Rü ngextá
tá namachi choxũ ta iyangauxũ nax
chanachibüexẽẽxũcax̃ i guxũma i ñaa
duũxũgü? Rü auxeãcüma nixĩ i choxũ
yacaax̃ũgüechaxũ rü ñagüxũ choxũ:
“¡Rü torü ngõxruxũ i namachi toxna ta
naxã!” ñagüxũ. 14Rü choma rü marü
tama choxṹ natauxcha nax chaxica
namaxã ichacuáxũ i ñaa duũxũgü. Erü
ngẽma puracü rü nata rü ngẽmacax̃
taxucürüwa chaxica chanaxü. 15Rü
ngẽxguma tá ngẽmaãcü chomaxã
quixĩxgu ¡rü noxtacüma choxna nayaxu
i ñaa chorü maxũ, ega choxũ
cungechaũxgu! Rü ngẽmaãcü tá marü
taxũtáma chauxchaama chayangenagü i
ñaa duũxũgüarü guxchaxũgü
—ñanagürü ga Moiché. 16Natürü nüma
ga Cori ya Tupana rü Moichéxũ
nangãxũ rü ñanagürü: —¡Ẽcü
nanutaquex̃e i 70 i norü ãẽxgacügü i
Iraétanüxũgü i duũxũgü naga ĩnüexũ, rü
chopatawa nagagü! ¡Rü ngẽ́ma choxũ
namaxã yarüngux̃ẽxẽ! 17Rü choma rü tá
ngẽxma ícharüxĩ, rü ngẽ́ma tá cumaxã
chidexa. Rü tá ngẽma ãẽxgacügüna
chanaxã i ngẽma chauãxẽ i cuwa
ngẽxmaxũ nax nümagü cuxũ
nangũxẽẽgüxũcax̃ nax namaxã
inacuax̃güxũ i ñaa duũxũgü. Rü
ngẽxguma rü marü taxũtáma cuxica
namaxã icucuax̃. 18¡Rü ñux̃ũchi namaxã
nüxũ ixu i duũxũgü nax nügü
yamexẽẽgüxũcax̃ naxcax̃ i moxũarü
ngunexũ, rü ngẽmaãcü tá nixĩ i namachi
tá nangõxgüxũ! Erü marü nüxũ chaxĩnü
nax auxeãcüma ñagüxũ: “¿Ñuxcü ngexũ
yixĩ i namachi rü ta ingõxgü? Rü
narümemae nixĩ ga Equítuanewa

iyexmagügu”, ñagüxũ. Rü marü name
rü choma tá namachi nüxna chaxã nax
nangõxgüaxũcax. 19Rü taxũtáma
wüxitama i ngunexũ nanangõxgü rü bai
i taxre, rü bai i 5, rü bai i 10, rü bai i 20
i ngunexũguxicatama tá nanangõxgü.
20Rü wüxi ya tauemacüxüchi tá nixĩ i
namachi nangõxgüxũ ñuxmatáta
naemamaxã yangũãtanücüxüx rü nawa
naxoégagü erü choxũ naxoe i chomax i
Cori ya Tupana nax natanüwa
changexmaxũ. Rü naxauxeãcüma rü
chopexewa ñanagürügü: “¿Rü taxacücax
ga Equítuanewa íichoxũxũ?”
ñanagürügü —ñanagürü ga Cori ya
Tupana. 21Rü yexguma ga Moiché rü
Tupanaxũ nangãxũ rü ñanagürü: —Rü
ngẽma duũxũgü i chowe rüxĩxũ rü
600,000 i yatügü nixĩgü. ¿Rü ñuxãcü
nüxũ quixuxũ rü wüxi ya tauemacü tá
nixĩ i namachi toxũ cungõxẽẽxũ? 22¿Rü
ngextá nangema i ngẽma muxũ i
carnérugü rü wocagü nax ngẽma
tadaixũcax rü guxaxṹ
yangumachixũcax? Rü woo chi guxũma
i choxni i taxũ i taxtücüãx nüxna ixãxgu
rü taxũchima nüxṹ ningu —ñanagürü.
23Natürü nüma ga Cori ya Tupana rü
nanangãxũ rü ñanagürü: —¿Cuma nagu
curüxĩnügu i ngẽma chorü pora rü
naxíraxũ? Rü ñuxma tá nüxũ cudau nax
aixcüma tá yanguxũ i ngẽma nüxũ
chixuxũ —ñanagürü.
……
31Rü nüma ga Cori ya Tupana rü
ínananguxẽxẽ ga wüxi ga tacü ga
buanecü ga márwa ne buemacü. Rü
gumaemagu ínangugü ga muxũchixũ ga
ngugagü rü yema ínapegüxũgu nayi rü
namaxã naxãanemare ñuxmata wüxi i
ngunexũ itixũ ga nax namaxã
naxãanemarexũ. Rü wüxi ga métruwa
nangu ga norü yaxcü ga nügüétügu nax
nayixũ. 32Rü guxũma ga yema
ngunexũgu, rü guxũma ga yema
chütaxũgu rü moxũãcüarü ngunexũgu
rü nüma ga duũxũgü rü nanade ga
yema ngugagü. Rü guxema rü
noxremaexũ dexe rü 10 chita tüxṹ
nayexma. Rü yema
ínayexmagüxũãxtügu tayapagü.
33Natürü yexguma yexwacax nüxũ
nangõxnetagügu ga namachi ga yema
ngugagü, rü nüma ga Cori ya Tupana rü
duũxũgümaxã nanu, rü nanayuexẽxẽ ga
muxũma. 34Rü yemacax nixĩ ga
Quíbu-atábamaxã naxüégagüãxũ, yerü
yexma nixĩ ga nataxgüxũ ga yema
duũxũgü ga õnaguxicatama rüxĩnüexũ.
……

Moiché rü Canaáũanewa nanamugü ga 12 ga ngugütaeruũgü

13 1Rü nüma ga Cori ya Tupana
rü Moichémaxã nidexa rü
ñanagürü: 2—¡Ẽcüx, Canaáũanewa
namugü i 12 i yatügü nax ngẽma
yangugütaegüxũcax, erü ngẽma naane
tá nixĩ i pexna chaxãxũ i pema i
Iraétanüxũgü! ¡Rü wüxitücumüwachigü
rü namuãchi i ngẽma norü ãẽxgacü
ixĩxũ! —ñanagürü ga Tupana. 3Rü
nüma ga Moiché rü yema chianexũ ga
Paráũgu ãégaxũwa inanamuãchitanü ga
yema ãẽxgacügü yematama Tupana
namaxã nüxũ ixuxũrüxũ. Rü guxũma ga
yema 12 rü natanüxũgü ga
Iraétanüxũgü nüxũ ngechaũgüxũ
nixĩgü.
……

17Rü nüma ga Moiché rü nayamugü
ga yema yatügü nax Canaáũanewa
naxĩxũca̱x rü yéma yangugütaegüxũca̱x.
Rü ñanagürü nüxũ̃ —¡Ngẽma chianexũ̃ i
Négueguama pexĩ rü
ínamáxpũ̱xanexũwa pechopetü! 18Rü tá
penangugü i ngẽma naane, rü yima ĩane
rü ngoxi naporae i ngẽma duũ̃xũ̃gü i
ngẽxma ãchiũ̃güxũ̃ rüẽxna tama, rü
ngoxi namu rüẽxna tama. 19Rü tá
penangugügü ya yima norü ĩane rü
ngoxi düxenügümare yixĩ rüẽxna mea
ínapoxegugü, rü ngẽma naane i nawa
nangexmagüxũ̃ rü ngoxi mexũ̃ i
waixümü yixĩ rüẽxna tama. 20Rü tá
penangugü rü ngoxi nawaxmüane
rüẽxna tama. Rü ngẽxgumarüxũ̃ ta
penangugü rü ngoxi nanaixnecüã́
rüẽxna tama. ¡Rü taxṹ ipemuũ̃exũ̃! Rü
nua tá penge i ngẽ́macüã̱x i nanetüarü o
—ñanagürü ga Moiché. Rü yema
naanewa rü meama nüxíraxũ̃xũ̃ ga norü
úbaarü o idauxgu nixĩ ga yexguma
Moiché yéma namugügu ga yema
yatügü ga ngugütaewa yéma ĩxũ̃. 21Rü
yema yatügü rü yéma naxĩ rü
nayangugügü ga yema nachixũ̃ane. Rü
súrwaama ga chianexũ̃ ga Chíũ̃
íyexmaxũ̃wa inanaxügüe ga nax
nangugügüãxũ̃ ga yema naane rü
ñu̱xmata ĩane ga Debúwa nangugü ga
nórtewaama ga ĩane ga Amáxarü
ngaicamána. 22Rü yema chianexũ̃ ga
Néguewaama nachocu rü ñu̱xmata ĩane
ga Ebróũ̃wa nangugü. Rü guma ĩanegu
nixĩ ga naxãchiũ̃güxũ̃ ga
Aimáũ̃tanüxũ̃gü, rü Checháitanüxũ̃gü rü
Tamáitanüxũ̃gü ga Anáxtaagü ixĩgüxũ̃.
Rü guma ĩane ga Ebróũ̃ rü marü
nũxcüma naxü. Rü marü 7 ga taunecü
nüxíra naxü naxũ̃pa ga guma ĩane ga
Choáũ̃ ga Equítuanewa yexmane. 23Rü
yema ngatexũ̃ ga Ecúwa nangugü, rü
yéma nayadaegü ga wüxi ga
úbamaxũ̃chacüxü ga ta̱xya̱xaarü oṍxũ̃.
Rü wüxi ga naiwa nayawẽxgü rü
yemaacü nügümaxã nayangetaũ̃gü. Rü
ori̱x ga ígu rü ori̱x ga boxra rü ta
ningegü. 24Rü yema ngatexũ̃ rü Ecúgu
nanaxüégagü naxca̱x ga yema úbaya̱xa
ga yéma yadaegüxũ̃ ga yema
Iraétanüxũ̃gü. 25-26Rü 40 ga ngunexũ̃
ningegü ga nax nangugüanegüaxũ̃. Rü
yemawena rü naxca̱x nawoegu ga yema
nachica ga Cáde ga Paráũ̃arü
chianexũ̃wa yexmaxũ̃ yerü yéma nixĩ ga
nayexmagüxũ̃ ga Moiché rü Aróũ̃ rü
guxũ̃ma ga Iraétanüxũ̃gü. Rü nüma ga
yema ngugütaewa ne ĩxũ̃ rü nüxũ̃
nixugügü ga guxũ̃ma ga yéma nüxũ̃
nadaugüxũ̃. Rü nüxũ̃ nanawẽxgü ga
yema nanetüarü o ga yema
nachixũ̃anewa ne nangegüxũ̃. 27Rü
Moichémaxã nüxũ̃ nixugüe rü
ñanagürügü: —Marü nawa ne taxĩ i
ngẽma naane i nawa toxũ̃ cumugüxũ̃.
Rü aixcüma nixĩ i ngẽma naanewa rü
guxũ̃wama nangexmaxũ̃ i nabüane i
mexũ̃ rü taguma nataxuxũ̃. Rü ñaagü
nixĩ i ngẽma nanetügü i ngẽ́ma muxũ̃.
28Natürü ngẽma duũ̃xũ̃gü i ngẽxma
ãchiũ̃güxũ̃ rü nipora, rü yima norü
ĩanegü rü nita rü ínapoxegugü. Rü to ga
yéma nüxũ̃ tadauxũ̃ nixĩ ga guma
Anáxtaagü i narüũ̃tama
imáchanexũ̃chixũ̃. 29Rü ngẽma
Négueanewa rü ngẽxma naxãchiũ̃gü i
ngẽma Amaléxtanüxũ̃gü. Rü ngẽma
ínamáxpũ̱xanexũ̃gu rü naxãchiũ̃gü i
ngẽma Itítatanüxũ̃gü rü

Yebuchéutanüxũgü rü Amaréutanüxũgü.
Rü márcutügu rü natü i Yudáũcutügu
nixĩ i naxãchiũgüxũ i Canaáũanecüãxgü
—ñanagürügü. 30Rü yexguma ga wüxi
ga yema ngugütaeruxũ ga Caréx rü
nanachianexẽxẽ ga yema duũxũgü ga
Moichépẽxewa yexmagüxũ rü ñanagürü:
—¡Ngĩxã tóxrüxũ tayaxĩxẽxẽ i ngẽma
naane, erü yixema rü tüxṹ natauxcha
nax tóxrüxũ yaxĩxẽẽxũ! —ñanagürü.
31Natürü ga yema togü ga namücügü rü
nanangãxũgü rü ñanagürügü nüxũ:
—Tama nixĩ i namexũ nax namaxã yigü
idãĩxũ i ngẽma duũxũgü, erü nüma rü tá
tüxũ narüporamaegü —ñanagürügü.
32Rü yexguma ga yema togü ga
Caréxmücügü rü nüxũ nixugüe nax
nachixexũ ga yema naane rü
ñanagürügü: —Rü ngẽma nachixũane i
nawa ngugütaewa ne taxĩxũ rü tama
mexũ nixĩ. Rü ngẽma naane ga
tayangugüxũ rü nachũxu rü ngẽmagagu
muxũma i ngẽma naanegu ãchiũgüxũ i
duũxũgü rü nayue. Rü ñũxũchi guxũma
ga yatüxũgü ga yéma nüxũ tadauxũ rü
nitaxüchi. 33Rü nüxũ tadaugü ga
Anáxtanüxũ ga itaxüchixũ rü
máchanexũchixũ. Rü yemacãx ga toma
ga naxũtawa nax togü tadaugüxũ rü
tanamunügüraxũmare. Rü nümagü rü ta
yemaacütama toxũ nadaugü
—ñanagürügü.

Nüma ga Iraétanüxũgü rü tama Cori ya Tupanaga naxĩnüechaũ

14 1Rü yexguma yema
ngugütaewa ne ĩxũarü orexũ
naxĩnüegu ga yema Iraétanüxũgü rü
aita naxüe, rü yema chütaxũ rü axugu
ningunexũgü. 2Rü guxũma ga nümagü
rü chixri Moiché rü Aróũchigagu
nidexagü, rü ñanagürügü:
—Narümemae chi nixĩ ga Equítuanegu
nax iyuexũ rüẽxna nuxã ínachianexũgu
rü tama ngẽma naane i yangugügüxũgu
nax iyuexũ. 3¿Rü tãxacüwa ya Cori ya
Tupana i ngẽma nachixũanewa tüxũ
nagagüxũ nax ngẽxma daigu iyuexũcãx,
rü taxmãxgü rü taxacügü rü tórü
uanügümẽxẽgu tayixũcãx? Rü
narümemae nixĩ i Equítuanecãx
tawoegu —ñanagürügü. 4Rü yexguma
ga wüxichigü nügümaxã ñanagürügü:
—Ngĩxã nüxũ taxuneta i wüxi i tórü
ãẽxgacü nax tamaxã inacuáxũcãx rü
ngẽmamaxã Equítuanecãx iwoeguxũcãx
—ñanagürügü. 5Rü yexguma ga Moiché
rü Aróũ rü ñaxtüanegu
nanangücuchitanü napẽxewa ga
guxũma ga duũxũgü. 6Rü nüma ga
Yochué rü Caréx ga yema naane
ngugügüxũ rü norü ngechaũmaxã nügü
narügáutechirugü. 7Rü ñanagürügü
nüxũ ga guxũma ga yema Iraétanüxũgü:
—Ngẽma naane ga ítayadaugüxũ rü
naane i mexũ nixĩ. 8Rü nüma ya Tupana
rü tá tüxũ narüngũxẽxẽ rü tüxṹ
nanatauxchaxẽxẽ nax ngẽma naanegu
ichocuxũ. Rü tá tüxna nanaxã nax
tóxrüxũ yixĩxũcãx. Rü ngẽma
nachixũanewa rü ñoma dexárüxũ
taguma nataxu i õna i mexũ. 9Natürü i
pemax rü tama name nax Cori ya
Tupanamaxã penuexũ rü tama name i
nüxũ pemuũe i ngẽma nachixũanecüãx i
duũxũgü. Erü nümagü rü tá ñoma paũ i
ngõxũrüxũ tá tüxṹ nixĩgü i taxcãx erü
nataxuma i texé nax nüxna dauxũ.
Natürü i yixema rü tüxṹ nangexma ya
Cori ya Tupana ya tüxna daucü. ¡Rü

taxṹ i pemuũ̃exũ̃! —ñanagürügü. 10Rü
woo yemaxũ̃ nax naxĩnüexũ̃ ga duũ̃xũ̃gü
rü nanueama rü nutamaxã
ínanamuxũchigüchaũ̃. Natürü ga Cori
ya Tupanaarü üüne rü yéma nango̱x ga
guma Tupanapatawa nape̱xewa ga
guxũ̃ma ga Iraétanüxũ̃gü. 11Rü yexguma
ga nüma ga Cori ya Tupana rü
Moichéxũ̃ ñanagürü: —¿Ñuxguxüratáta
nixĩ i choxṹ inaxĩnüexũ̃ i ñaa duũ̃xũ̃gü?
¿Rü ñuxguxüratáta nixĩ i nüxũ̃ naxoexũ̃
nax tama choxṹ yaxõgüaxũ̃ rü woo
nüxũ̃ nax nadaugüxũ̃ ga yema mexũ̃gü
ga chaxüxũ̃? 12Rü naxca̱x tá núma
chanamu i wüxi i daweane i nawa
nayuexũ̃ nax ngẽmaãcü tama nawa
nangugüxũ̃ca̱x i ngẽma naane. Natürü
cuwa tá nixĩ i ichanango̱xẽẽxũ̃ i to i
duũ̃xũ̃gü i ñaa duũ̃xũ̃güxũ̃ rümumaexũ̃
rü rüporamaegüxũ̃ —ñanagürü.
13-14Natürü nüma ga Moiché rü Cori ya
Tupanaxũ̃ nangãxũ̃ rü ñanagürü:
—Natürü ngẽma Equítuanecüã̱xgü rü
meama nüxũ̃ nacua̱xgü ga curü
poramaxã nax ícunguxũ̃xẽẽxũ̃ ga ñaa
duũ̃xũ̃gü. Rü ngẽxguma ngẽma
Equítuanecüã̱xgü nüxũ̃ cua̱xgügu i
ngẽma ñaa duũ̃xũ̃gümaxã cuxüxchaũ̃xũ̃
rü tá Canaáũ̃anecüã̱xgümaxã nüxũ̃
nixugüe, rü nümagü rü tá ta nüxũ̃
nacua̱xgü. Rü nümagü i ngẽma
Canaáũ̃anecüã̱xgü rü marü nüxũ̃
naxĩnüe nax cuma rü natanüwa
cungexmaxũ̃ i ngẽma Iraétanüxũ̃gü, rü
cugü naxca̱x cungo̱xẽẽxũ̃, rü cuma i
guxũ̃guma ngẽma caixanexũ̃wa naétüwa
cungexmaxũ̃, rü ngẽma caixanexũ̃gu
nape̱xe quixũ̃xũ̃ i ngunecü rü üxüemagu
i chütacü. 15Natürü ngẽxguma tá
cunadaixgu i ñaa chautanüxũ̃gü rü
ngẽma torü uanügü i cuxũ̃
cuáchigagüxũ̃ rü tá ñanagürügü: 16“Rü
nüma ya Cori ya Tupana rü nüxṹ
naguxcha nax nawa nangugüxẽẽãxũ̃ i
ngẽma naane ga namaxã inaxunetaxũ̃,
rü ngẽmaca̱x nixĩ i ínachianexũ̃gu tüxũ̃
nayuexẽẽãxũ̃”, ñanagürügü tá. 17Rü
ngẽmaca̱x nixĩ, Pa Corix, i namexũ̃ nax
icunawéxũ̃ i curü pora yema tomaxã
nüxũ̃ quixuxũ̃rüũ̃tama. 18-19Rü woo
nüxũ̃ quixu nax tama nüxũ̃
cuxüpetümarexũ̃ i ngẽma chixexũ̃ ügüxũ̃
rü cunapoxcuxũ̃ i ngẽma nanegü rü
nataagü nagagu i nanatügüarü chixexũ̃,
natürü nüxũ̃ quixu ta nax tama
cunuxwa̱xexũ̃ rü nataxüchixũ̃ i curü
ngechaũ̃ rü toxṹ nüxũ̃ cungechaũ̃xũ̃ i
torü chixexũ̃. Rü ngẽmaca̱x cuxũ̃
chaca̱a̱xũ̃ nax nüxṹ nüxũ̃ curüngümaxũ̃ i
ñaa duũ̃xũ̃güarü chixexũ̃, yerü marü
yaxna namaxã cuxĩnü ga yexguma
Equítuanewa ínachoxũ̃gutama ñu̱xmata
nua ñaa nachicawa nangugü
—ñanagürü ga Moiché.

Cori ya Tupana rü tama nayanaxoxẽxẽ ga duũ̃xũ̃gü natürü taxũtáma nawa nangugü ga yema naane ga namaxã inaxunetaxũ̃

20Rü nüma ga Cori ya Tupana rü
Moichéxũ̃ nangãxũ̃ rü ñanagürü: —Marü
name. Choma rü tá nüxṹ nüxũ̃
charüngüma i ngẽma duũ̃xũ̃güarü
chixexũ̃ ngẽma cuma choxna naxca̱x
cuca̱a̱xũ̃rüxũ̃. 21-23Natürü ngẽma nax
aixcüma yixĩxũ̃ nax chamaxũ̃xũ̃ rü guxũ̃ i
ñoma i naanewa nax changexmaxũ̃, rü
ngẽxgumarüxũ̃ tá ta aixcüma nixĩ nax
taxúetáma ya yíxema Iraétanüxũ̃gü ga
nüxũ̃ daugüxe ga yema chorü üüne rü
yema mexũ̃gü ga chaxüxũ̃ ga

Equítuanewa rü nua ínachianexũwa, rü
bai tá ya wüxíxe ya yíxema duẽxẽgü
nüxũ daugüxũ i ngẽma naane ga tümaarü
o̱xigümaxã nüxũ chixuxũ. Rü bai tá ya
wüxíxe ga choxũ ügümarexe rü choxũ
oexe rü tama chauga ĩnüexe nüxũ tadau i
ngẽma naane. Rü bai tá ya wüxíxe. [24]Rü
yimá chorü duũ ya Caréxicatama nixĩ ya
mexũgu rüxĩnücü rü aixcüma chauga
ĩnücü. Rü ngẽmaca̱x yimáxũxicatátama
nixĩ i ngẽxma chaxücuxẽẽxũ nawa i
ngẽma naane ga yangugüxũ. Rü ngẽma
nataagü rü ngẽxma tá naxãchiũgü.
……
[27]Natürü ngẽma togü i Iraétanüxũgü i
chixri chauchiga idexagüxũ ¿rü
ñuxguxüratáta yaxna namaxã chaxĩnüxũ
nax chauga naxĩnüexũca̱x? [28]Rü
ngẽmaca̱x i ngẽma duũxũgü i naxca̱x
ícagüxũ nax nua ínachianexũgu nayuexũ
ırü namaxã nüxũ ixu rü choma ya Cori
ya Tupana rü ngẽma nümatama naxca̱x
ínacagüxũãcü tá naxca̱x chanaxü! [29]Rü
guxũma i ngẽma duũxũgü i 20 ya
taunecüwa ngugüxũ i chixri chauchiga
idexagüxũ rü tá nuxã ínachianexũgu
nayue. [30]Rü bai tá i wüxi i ngẽma
duũxũgü nagu nachocux i ngẽma naane
i pemaxã nüxũ chixuxũ. Rü Caréx rü
Yochuéxicatama tá nixĩ i ngẽma
ngugüxũ —ñanagürü ga Cori ya Tupana.
……

Iraétanüxũgüxũ narüporamae ga norü uanügü

[39]Rü yexguma yema Iraétanüxũgümaxã
nüxũ yaxuxgu ga Moiché ga yema Cori
ya Tupana namaxã nüxũ ixuxũ, rü
guxũma ga nüma rü poraãcü
nangechaũgü. [40]Rü yema ga ngunexũarü
moxũãcü rü pa̱xmamaxũchi ínarüdagü rü
inaxĩãchi nax ínachõõchixũca̱x ga yema
ínamáxpü̱xanexũwa. Rü ñanagürügü:
—Marü núma tangugü. Rü aixcüma nixĩ
nax chixexũ taxüxũ, natürü i ñu̱xma rü
marü ítamemare nax nawa ixĩxũ i ngẽma
naane ga Cori ya Tupana tamaxã nüxũ
ixuxũ —ñanagürügü. [41]Natürü ga Moiché
rü ñanagürü nüxũ: —¿Tü̱xcüũ tama naga
pexĩnüe i Cori ya Tupanaarü mu? Rü
ngẽma nagu perüxĩnüexũ rü taxũtáma
mea pexũ ínanguxuchi. [42]Rü tama name
nax ipexĩamaxũ, erü ya Cori ya Tupana
rü tama napexũtagu. Rü ngẽma perü
uanügü rü tá pexũ narüporamaegü. [43]Rü
yéa pepe̱xewa rü ngẽma pexũ
nananguxẽẽgü i Amaléxtanüxũgü, rü
Canaáũanecüã̱xgü nax pemaxã nügü
nadaixũca̱x rü pexũ nayuexẽẽxũca̱x. Erü
pema rü nüxna pixĩgachi ya Cori ya
Tupana rü ngẽmaca̱x i nüma rü marü
tama pexũtawa nangexma —ñanagürü.
[44]Rü nüma ga Moiché rü yema
ínapegüxũgutama narüxã̱ũ̱x namaxã ga
yema baú ga Tupanaarü mugü nawa
yexmaxũ. Natürü ga nümagü ga
Iraétanüxũgü rü ínachõõchiama ga
ma̱xpũneanewa. [45]Natürü yexguma yéma
nangugügu rü nümagü ga
Amaléxtanüxũgü rü Canaáũanecüã̱xgü ga
yexma ãchiũgüxũ rü nanadai. Rü nawe
nangẽgü rü ñu̱xmata Ómawa nayawogü.
Rü yemaacü nüxũ narüporamaegü.
……

Tama Moichéga naxĩnü ga Coré

16 [1-2]Rü Moichémaxã nanu ga
wüxi ga Lebítanüxũ ga Corégu
ãégaxũ. Rü nüma ga Coré ga Ichá nane
rü Coátaxa nixĩ. Rü Coréwa naxügü ta

ga tomaepü̱x ga yatügü ga
Rubéũtanüxũ̃, ga Datáũ̃ rü Abiráũ̃ ga
Eliá nanegü, rü Óũ̃ ga Peréx nane. Rü
yemawaama nügü naxügüxẽxẽ ga 250
ga Iraétanüxũ̃gü ga ã̱ẽxgacügü ixĩgüxũ̃
ga duũ̃xũ̃gümaxã icua̱xgüxũ̃ rü duũ̃xũ̃gü
mea naga ĩnüexũ̃. 3Rü guxũ̃ma ga
yemagü rü nangutaque̱xegü rü
Moichémaxã rü Aróũ̃maxã
narüxutagagü rü ñanagürügü: —Marü
tama nixĩ nax pexica tomaxã ipecuáxũ̃.
Yerü ga Tupana rü guxãxũ̃ma nixĩ ga
nadexũ̃ rü ngẽmaca̱x ya Cori ya Tupana
rü tamaxã nanuxma i guxãma i
yixemax. ¿Rü tü̱xcüũ̃ i pemax i
Tupanaarü duũ̃xũ̃güétüwa pegü
pexũ̃güxẽxẽchaũ̃? —ñanagürügü. 4-5Rü
yemaxũ̃ naxĩnügu ga Moiché rü
ñaxtüanegu nayangücuchi rü Coréxũ̃ rü
yema nawe rüxĩxũ̃xũ̃ ñanagürü: —Moxũ̃
pa̱xmama rü nüma ya Cori ya Tupana
rü tá tüxũ̃ nüxũ̃ nacua̱xẽxẽ rü texé tixĩ
ya noxrü ixĩxe rü tüxũ̃ naxunetaxe nax
nape̱xewa tayaguxũ̃ca̱x i ãmaregü
—ñanagürü.
……
12Rü ñu̱xũchi ga Moiché rü naxca̱x
nangema ga Datáũ̃ rü Abiráũ̃ ga Eliá
nanegü ixĩgücü. Natürü ga nümagü rü
Moichéxũ̃tawa namugagü rü
ñanagürügü: —Tama cuxũ̃tawa
taxĩxchaũ̃. 13¿Ẽxna cuxca̱x rü wüxi ga
ĩnüca nixĩ ga toxũ̃ nax ícugaxũ̃xũ̃ nawa
ga Equítuane ga mexũ̃ ga õna taguma
ítaxuxũ̃wa nax nuxã ínachianexũ̃gu toxũ̃
cuyuexẽẽxũ̃ca̱x? ¿Rü ngẽmaãcü i
cunaxwa̱xexũ̃ nax torü ã̱ẽxgacü quixĩxũ̃?
14Rü tama aixcüma nixĩ i nawa toxũ̃
cugagüxũ̃ i ngẽma naane i mexũ̃ i õna
taguma ítaxuxũ̃wa, rü tama toxna
cuyaxãchigü i torü naane rü úbanecügü.
¿Rü cuma nagu curüxĩnügu rü ñaa
duũ̃xũ̃gü rü ningexetü nax cuma
ícunaxwa̱xexũ̃wa cunagagüxũ̃ca̱x? Rü
taxũ̃táma cuxũ̃tawa taxĩ —ñanagürügü.
15Rü yexguma ga Moiché rü poraãcü
nanu, rü Cori ya Tupanaxũ̃ ñanagürü:
—Tama chanaxwa̱xe i nüxũ̃ cunayaxu i
ngẽma duũ̃xũ̃güarü ãmaregü. Erü
choma rü taguma ñuxgu wüxi i norü
búru nüxna chayaxu, rü bai i ñuxgu
wüxíxemaxã chixexũ̃ chaxü —ñanagürü.
16Rü ñu̱xũchi Coréxũ̃ ñanagürü:
—Moxũ̃arü ngunexũ̃gu rü chanaxwa̱xe i
nua Cori ya Tupanape̱xewa pexĩ
namaxã i cutanüxũ̃gü. Rü Aróũ̃ rü tá ta
nangexma. 17Rü guxãma i pema i 250 i
duũ̃xũ̃gü pixĩgüxũ̃, rü name nixĩ i
wüxichigü nua penange i perü
pumárate̱xearü guruxũ̃ i
pumárate̱xemaxã pexüãcuxũ̃. Rü Aróũ̃
rü ta ngẽxgumarüxũ̃ tátama nanaxü
—ñanagürü. 18Rü yemaacü wüxichigü
nanayauxgü ga norü pumárate̱xearü
guruxũ̃. Rü ǻwe ga naicümaxã
nayaxüãcu rü ñu̱xũchi pumárate̱xe
naétü nagügü. Rü yemaacü
Tupanapataarü ĩã̱xgu nayachigü
namaxã ga Moiché rü Aróũ̃. 19Rü nüma
ga Coré rü Moichémaxã rü Aróũ̃maxã
nananuexẽxẽ ga duũ̃xũ̃gü. Rü yemaca̱x
Tupanapatape̱xegu nangutaque̱xegü ga
guxũ̃ma ga yema duũ̃xũ̃gü. Rü
Tupanaarü üüne rü naxca̱x nango̱x.
20-21Rü nüma ga Cori ya Tupana rü
Moichémaxã rü Aróũ̃maxã ñanagürü:
—¡Pixĩgachi natanüwa i ngẽma
duũ̃xũ̃gü! Erü ñu̱xmatátama chanadai
—ñanagürü. 22Natürü nüma ga Moiché
rü Aróũ̃ rü Tupanape̱xegu ñaxtüanegu

nanangücuchitanü rü ñanagürügü nüxũ:
—Pa Tupanax, cuma nax
cunamaxẽxẽẽxũ i guxũma i duũxũgü, rü
tama name i wüxitama i duũxũarü
chixexũgagu rü guxũma i duũxũgümaxã
cunu —ñanagürügü. 23-24Rü nüma ga
Cori ya Tupana rü Moichéxũ nangãxũ rü
ñanagürü: —¡Namaxã nüxũ ixu i
guxũma i Iraétanüxũgü rü ínachoxũ
nawa ya yima napatagü ya Coré rü
Datáũ rü Abiráũ nawa ngẽxmagüne!
—ñanagürü. 25Rü yexguma ga Moiché
rü inaxũãchi. Rü nawe narüxĩ ga
Iraétanüxũgüarü ãẽxgacügü. Rü Datáũ
rü Abiráũ íyexmagüxũwa naxĩ. 26Rü
nüma ga Moiché rü duũxũgümaxã nüxũ
nixu rü ñanagürü: —¡Nüxna pixĩgachi
ya napatagü i ñaa duũxũgü i chixexũgu
rüxĩnüexũ! ¡Rü taxũtáma nüxũ pedáu i
norü ngẽmaxũgü nax tama naxrüxũ
norü chixexũgagu peyuexũca̱x!
—ñanagürü.
……
31Rü yexguma Moiché rüchianegu ga
nax yadexaxũ, rü ga waixümü rü ninge̱x
napatatüũwa ga yema duũxũgü. 32Rü
yexma nayicu ga guxũma ga yema
duũxũgü ga Coréweama rüxĩxũ, wüxigu
namaxã ga naxacügü rü naxma̱xgü rü
guxũma ga norü yemaxũgü. 33Rü
maxẽxũma yema waixümü ga ingéxũgu
nayicu namaxã ga norü yemaxũgü. Rü
ñu̱xũchi ga yema waixümü rü nügüna
naxũ. Rü yemaacü yema
Iraétanüxũgütanüwa inayarüxo ga yema
duũxũgü.
……
41Rü yemaarü moxũãcü rü guxũma ga
yema Iraétanüxũgü rü inanaxügüe ga
Moiché rü Aróũchiga nax chixri
yadexagüxũ. Rü ñanagürügü: —Pema rü
penadaimare i ñaa Cori ya Tupanaarü
duũxũgü —ñanagürügü. 42Rü guxũma
ga yema duũxũgü rü Moichéxũ rü
Aróũxũ ínachomaeguãchi rü yéma
ninuũgatanücüxü. Natürü ga nüma ga
Moiché rü Aróũ rü Tupanapatawaama
naxĩ. Rü yexgumatama yema caxixũ ga
Cori ya Tupana nawa yexmaxũ rü
napataétügu ínarüxĩ, rü norü üünemaxã
nayadüxü. 43-44Rü nüma ga Moiché rü
Aróũ rü Tupanapataarü ücuchicawa
nangugü rü yexma nayachigü. Rü nüma
ga Cori ya Tupana rü Moichéxũ
ñanagürü: 45—¡Pixĩgachi natanüwa i
ngẽma duũxũgü, erü ñu̱xma tátama
chanadai! —ñanagürü. Rü nüma ga
Moiché rü Aróũ rü yexgumatama
ñaxtüanegu nayangücuchitanü. 46Rü
nüma ga Moiché rü Aróũxũ ñanagürü:
—¡Nua nange i curü pumárate̱xearü
guruxũ, rü ǎxwe i naxũnagüarü
guruxũwa cuyaxucümaxã naxüãcu, rü
ñu̱xũchi pumárate̱xe ngẽxma ta nagü!
¡Rü ñu̱xũchi paxa duũxũgü
íngexmagüxũwa naxũ rü ngẽma
duũxũgüca̱x nüxna nachogü ya Tupana
nax nüxṹ nüxũ nangümaxũca̱x i norü
chixexũgü! Erü nüma ya Cori ya Tupana
rü poraãcü nanuxũchi, rü ngẽma
daaweane i namaxã nadaiaxũ rü marü
inaxügü —ñanagürü. 47Rü nüma ga
Aróũ nanaxü ga yema Moiché namaxã
nüxũ ixuxũ. Rü paxa inañaãchi rü yema
duũxũgü íngutaque̱xexũwa naxũ. Rü
yema daaweane ga Tupana yéma muxũ
rü marü natanüwa nangu ga duũxũgü
rü marü poraãcüma ta nayue. Rü
yexguma ga nüma ga Aróũ rü yema
pumárate̱xearü guruxũgu nanagü ga

pumárate̱xe, rü Tupanana naca nax
duũ̃xũ̃güaxṹ nüxũ̃ yanangümaxũ̃ca̱x ga
norü chixexũ̃gü. 48Rü ñu̱xũchi ga nüma
ga Aróũ̃ rü yema maxẽxũ̃ rü yema marü
yuexũ̃machate̱xegu nachi. Rü yexguma
ínayachaxãchi ga yema daaweane.
49Natürü marü 14,700 ga duũ̃xũ̃gü nixĩ
ga yuexũ̃ namaxã ga yema daaweane.
Rü naétü nixĩ ga yema nüxíra marü
yuexũ̃ ga Coréwe rüxĩxũ̃ ga tama
Moichéga ĩnüechaũ̃xũ̃. 50Rü yexguma
marü iyanaxoxgu ga yema daaweane, rü
nüma ga Aróũ̃ rü wenaxarü
Tupanapataca̱x natáegu ga Moiché
íyexmaxũ̃wa.
……

Nutawa nichuxchu ga dexá ga Meríbawa

20 1Rü taunecüarü ügüarü
tauemacügu nixĩ ga
Iraétanüxũ̃gü ga chianexũ̃ ga Chíũ̃gu
ãégaxũ̃wa nangugüxũ̃. Rü nachica ga
Cádegu ãégaxũ̃gu narücho. Rü yexma
nixĩ ga nayuxũ̃ ga Moiché naeya̱x ga
María rü ngĩxũ̃ nata̱xgüxũ̃. 2Natürü ga
duũ̃xũ̃gü rü nüxṹ nataxuma ga dexá, rü
yemaca̱x nangutaque̱xegü rü
Moichémaxã rü Aróũ̃maxã
narüxutagagü. 3Rü ñanagürügü
Moichéxũ̃: —Narümemae chi nixĩ ga
wüxigu namaxã tayuexũ̃ ga yema
tatanüxũ̃gü ga Cori Tabéragu da̱ixũ̃.
4¿Rü tü̱xcüũ̃ nixĩ i nua toxũ̃ pegagüxũ̃ i
toma i Cori ya Tupanaarü duũ̃xũ̃gü nax
tixĩgüxũ̃? ¿Ẽ̱xna penaxwa̱xe nax nua
tayuexũ̃ wüxigu namaxã i toxũ̃nagü?
5¿Rü tü̱xcüũ̃ ga toxũ̃ ípegaxũ̃xũ̃ ga
Equítuanewa nax ñaa nachica i chixexũ̃
rü ãũcümaxũ̃wa toxũ̃ pegagüxũ̃ca̱x? Erü
nua rü taxucürüwama ta̱xacü nuxã tato,
rü nataxuma i iguéra, rü úba, rü boxra.
Rü dexá rü nataxu i nawa ixaxexũ̃
—ñanagürügü. 6Rü nüma ga Moiché rü
Aróũ̃ rü nüxna nixĩgachi ga yema
duũ̃xũ̃gü, rü Tupanapataarü ücuchicawa
naxĩ, rü yexma nanangücuchitanü. Rü
yéma nixĩ ga Tupanaarü üüne ga naxca̱x
nangóxũ̃. 7-8Rü nüma ga Cori ya Tupana
rü ñanagürü Moichéxũ̃: —¡Nayaxu ya
yima curü naixmena̱xã rü ñu̱xũchi
cuenexẽ ya Aróũ̃arü ngũ̃xẽẽmaxã
nangutaque̱xexẽxẽ i duũ̃xũ̃gü! ¡Rü
ñu̱xũchi guxũ̃pe̱xewa rü yimá ngẽ́ma
ngẽxmacü ya nutamaxã nüxũ̃ ixu nax
dexá pexna naxãxũ̃ca̱x! Rü tá nüxũ̃
cudau nax yimá nutawa tá dexá
yagoxũ̃chiüxũ̃ nax ngẽmawa
naxaxegüxũ̃ca̱x i nümagü i duũ̃xũ̃gü rü
naxũ̃nagü —ñanagürü. 9Rü nüma ga
Moiché rü Cori ya Tupanapatawa
nanayaxu ga guma naixmena̱xã yema
nümatama namuaxũ̃rüxũ̃. 10Rü ñu̱xũchi
ga Moiché rü Aróũ̃ rü gumá nutaxũ̃tagu
nanangutaque̱xexẽxẽ ga duũ̃xũ̃gü, rü
ñanagürü nüxũ̃: —¡Iperüxĩnüe, Pa
Duũ̃xũ̃gü i Tama Ixĩnüechaxũ̃xũ̃x! ¿Rü
taxũtá ẽ̱xna i ñu̱xma i nüxũ̃ pedauxũ̃
nax daa nutawa dexá pexca̱x ngóxũ̃ nax
nawa pexaxegüxũ̃ca̱x? —ñanagürü.
11Rü yema ñaxguwena ga Moiché rü
guma naixmena̱xãmaxã
naxunagüchacüxü, rü taxree̱xpü̱xcüna
guma nutawa nanacua̱ixca. Rü taxũ̃ ga
dexá yéma inayagoxũ̃chixü. Rü
yemaacü ga duũ̃xũ̃gü rü naxũ̃nagü rü
naxaxegü. 12Natürü nüma ga Cori ya
Tupana rü Moichéxũ̃ rü Aróũ̃xũ̃
ñanagürü: —Ñu̱xma nax tama mea
chaugu peyaxõgüxũ̃ rü tama choxũ̃
picua̱xüũ̃güxũ̃ i nape̱xewa i ngẽma

Iraétanüxũgü, rü ngẽmacax i pema rü
marü taxũtáma ñaa duũxũgümaxã nawa
pengugü i ngẽma naane i pexna
chaxãxũ —ñanagürü ga Tupana.
……

Ãxtapechicünaxã ga bróũchenaxcax

21 [4]Rü nüma ga Iraétanüxũgü rü
ínachoxũ nawa ga guma
maxpũne ga Oréx ga Chinaígu ãégane,
rü már ga Dauchiüxũwaama naxĩ. Rü
yexmaama ínayachoegu nax tama
Edóũanewaama nachopetüxũcax. Rü
yexguma namagu naxĩyane ga duũxũgü
rü marü tama Moichéga naxĩnüechaũ.
[5]Rü yemacax inanaxügüe ga
Moichéchiga rü Tupanachiga nax
yadexagüxũ. Rü ñanagürügü:
—¿Tüxcüũ ga pema ga Equítuanewa ga
toxũ ípegaxũxũ? ¿Ẽxna nua toxũ pegagü
nax ñaa nachica i chianexũ i taxúema
íxãpataxũgu toxũ peyuexẽẽxũcax?
Ñuxma rü toxṹ nataxu i dexá rü õna. Rü
ñaa õna i chixemarexũ i tangṍxũ rü
marü düxwa nüxũ tarüchaue
—ñanagürügü. [6]Rü yemacax ga nüma
ga Cori ya Tupana rü naxcax yéma
nanamugü ga ãxtapegü nax duũxũgüxũ
nangõxgüxũcax. Rü yemamaxã rü
muxũma ga Iraétanüxũgü rü nayue. [7]Rü
nüma ga duũxũgü rü Moichécax naxĩ rü
ñanagürügü nüxũ: —Aixcüma chixexũ
taxügü yerü chixri cuchiga rü Corichiga
tidexagü. ¡Rü nüxna naxcax naca ya
Cori ya Tupana nax toxna
yaxĩgachixẽẽãxũcax i ñaa ãxtapegü!
—ñanagürügü. Rü nüma ga Moiché rü
Cori ya Tupanana naca nax
Iraétanüxũgüaxṹ nüxũ nangümaxũcax
ga norü chixexũgü. [8]Rü nüma ga Cori
ya Tupana rü Moichéxũ nangãxũ rü
ñanagürü nüxũ: —¡Ẽcü wüxi i
ãxtapechicünaxã naxü rü ñuxũchi wüxi i
naimaxã napuxpaweru, rü ngẽxma
nachonagünüta! Rü ngẽxguma texéxũ
nangõxgux i wüxi i ãxtape, rü nüxũ
tadawenü i ngẽma ãxtapechicünaxã i
ngẽxma chonagüxũ, rü ngẽmaãcü
taxũtáma tayu —ñanagürü. [9]Rü nüma
ga Moiché rü nanaxü ga wüxi ga
ãxtapechicünaxã ga bróũchenaxcax. Rü
naimaxã nanapuxpaweru rü yexma
nanachonagünüta. Rü yexguma texéxũ
nangõxgux ga ãxtape, rü yema
bróũchenaxcax ga ãxtapexũ tadawenü,
rü yemaacü tama tayu.
……

Balax rü Balaáṹcax nangema

22 [1]Rü nüma ga Iraétanüxũgü rü
inaxĩ rü Moáanearü
metachinüxũgu nayapegü ga natü ga
Yudáũarü éstegu ga ĩane ga Yericúarü
toxmaxtagu. [2]Rü nüma ga Moáanearü
ãẽxgacü ga Balax ga Chipúru nane rü
nüxũ nacuáchiga ga ñuxãcü yema
Iraétanüxũgü rü Amoréutanüxũgüxũ
naporamaegüxũ. [3]Rü yexgumarüxũ ta
ga yema norü duũxũgü ga
Moáanecüãxgü, rü namuũe ga yexguma
yema Iraétanüxũgüxũ nadaugügu ga
nax namuxũchixũ. [4-5]Rü yemacax ga
yema Moáanecüãxgü rü
Madiáũanecüãxgüarü ãẽxgacügümaxã
nidexa rü ñanagürügü nüxũ: —Guxũma
i ñaa duũxũgü i Iraétanüxũgü rü tá
nanapáxẽxẽ i tórü naane, ñoma wüxi i
woca i maxẽ naguxẽẽxũrüxũ
—ñanagürügü. Rü yemacax ga nüma ga
Moáanearü ãẽxgacü ga Balax rü

Tupanaarü orearü uruxũ ga Balaáũ ga
Beú nanecax̱ nangema. Rü nüma ga
Balaáũ rü ĩane ga Pétucüãx̱ nixĩ rü taxtü
ga Eufrátearü ngaicamagu naxãchiũ ga
Amáxchixũanewa. Rü nüma ga Baláx rü
norü duũxũgüxũ namu nax Balaáũmaxã
rü ñagüxũcax̱: “Equítuanewa ne naxĩ i
duũxũgü i chauchixũane yapaxẽẽgüxũ.
Rü ñux̱ma rü marü chorü tox̱max̱tagu
napegü. 6¡Rü paxa nua naxũ rü
chaugagu chixexũ namaxã naxuegu i
ngẽma duũxũgü! Erü tá toxũ
narüporamaegü. Rü bexmana ngẽmaãcü
tá choxṹ natauxcha nax nüxũ
charüporamaexũ rü íchawoxũxũ i nua
chauchixũanewa. Rü choma rü meama
nüxũ chacuax̱ rü ngẽxguma tax̱acümaxã
mexũ cuxuegux̱gu rüex̱na chixexũ
namaxã cuxuegux̱gu, rü guxũguma
aixcüma ningu” ñanagürü. 7Rü
yexguma ga yema orearü ngeruũgü ga
Moáanecüãx̱gü rü Madiáũanecüãx̱gü rü
diẽrumaxã Balaáũxũtawa naxĩ nax
naxütanügüaxũcax̱ ga chixexũ
Iraétanüxũgümaxã naxueguxũcax̱. Rü
yexguma Balaáũxũtawa nangugügu, rü
namaxã nüxũ nixugügü ga Baláxarü ore.
8Rü nüma ga Balaáũ rü nanangãxũ rü
ñanagürü nüxũ: —¡Ẽcü nuxã pepegü i
ñaa chütaxũ! Rü moxũ pax̱mama tá
pexũ changãxũ i ngẽma Tupana
chomaxã nüxũ ixuxũãcüma —ñanagürü.
Rü yemaacü ga yema Moáanearü
ãẽx̱gacüarü orearü ngeruũgü rü yexma
napegü.
……
12Rü nüma ga Tupana rü Balaáũmaxã
nüxũ nixu rü ñanagürü: —Tama
chanaxwax̱e i nawe curüxũ rü chixexũ
namaxã cuxuegu i ngẽma Iraétanüxũgü,
erü ngẽma duũxũgü rü chomatama
marü mexũ namaxã chaxuegu
—ñanagürü. 13Rü moxũãcü pax̱mama
ínadaxgu ga Balaáũ rü namaxã nüxũ
nixu ga yema duũxũgü ga Baláx yéma
mugüxũ rü ñanagürü nüxũ: —¡Ẽcü
pewoegu pechixũanecax̱! Rü Cori ya
Tupana rü tama nanaxwax̱e nax pewe
charüxũxũ —ñanagürü. 14Rü yema
duũxũgü ga Moáanecüãx̱gü rü nawoegu
ga Baláx íyexmaxũwa, rü namaxã nüxũ
nixugüe rü ñanagürügü: —Nüma i
Balaáũ rü tama towe narüxũ
—ñanagürügü. 15Natürü nüma ga Baláx
rü tama inaxĩnü, rü wenaxarü togü ga
norü duũxũgü yéma Balaáũxũtawa
namugü. Natürü yemagü rü yema
nüxíra yéma namugüxũxũ narümumae
rü ñux̱ũchi yemaétüwa ügüxũ nixĩgü.
16Rü nüma ga yema ãẽx̱gacügü rü
Balaáũxũtawa naxĩ rü ñanagürügü nüxũ:
—Nüma ya Baláx ya Chipúru nane rü
moxẽ cuxcax̱ nua namu rü ñanagürü:
“¡Taxṹ i cuxoxũ nax chauxũtawa
cuxũxũ! 17Rü choma rü poraãcü cumaxã
chataãxẽ rü mea tá cuxũ chayaxu. Rü tá
cuxna chanaxã i guxũma i tax̱acü i
naxcax̱ ícucax̱axũ. ¡Ẽcü nua naxũ rü
choxũ rüngũxẽxẽ nax chixexũ namaxã
cuxueguxũcax̱ i ñaa Iraétanüxũgü!”
ñanagürü i nüma i Baláx —ñanagürügü.
18Natürü nüma ga Balaáũ rü nanangãxũ
rü ñanagürü: —Woo chi Baláx choxna
naxãxgu i guxũma i úiru rü diẽru i
napatawa ngẽxmaxũ natürü i choma rü
taxucürüwa tax̱acü chaxü, rü woo taxũ
rü woo íxraxũ, ega tama Cori ya
Tupanaarü mu yixĩgu. 19Natürü name
nixĩ i pema rü ta rü nuxã pepegü i ñaa
chütaxũ, erü ñaa chütaxũgu tá nüxũ

chacua̱x rü ngoxi ñu̱xmagu rü ta̱xacüxũ
tá chomaxã yaxu ya Cori ya Tupana
—ñanagürü. 20Rü yema ga chütaxũgu
rü nüma ga Tupana rü Balaáũca̱x
nango̱x rü ñanagürü nüxũ: —Ñu̱xma
nax cuxca̱x nua naxĩxũ i ngẽma yatügü
rü ¡ẽcü, írüda rü nawe rüxũ! Natürü
ngẽma choma cumaxã nüxũ chixuxũxica
tátama nixĩ i cuxüxũ —ñanagürü.

Tupanaarü orearü ngeruxũ i daxũcüa̱x rü Balaáũca̱x nango̱x

21Rü moxũãcü pa̱xmama rü ínarüda
ga Balaáũ rü norü búru naxü̱xma̱xwe̱xe
rü nawe narüxũ ga yema ãẽxgacügü ga
Moáanecüa̱xgü. 22Rü nüma ga Balaáũ rü
norü búruétügu nixũ, rü taxre ga norü
duũxũgü ínayaxümücügü. Natürü ga
Tupana rü nanu. Rü yemaca̱x nixĩ ga
Tupanaarü orearü ngeruxũ i daxũcüa̱x
ga Balaáũarü búruxũ yachiyepe̱e̱xũ nax
taxuacü naxüpetüxũca̱x. 23Rü yema
búru rü nüxũ nadau ga yema Tupanaarü
orearü ngeruxũ ga norü taramaxã
namagu chixũ. Rü yemacha̱xwa namana
ínaxücu rü ínangemaanexũwa
naxũmare. Natürü nüma ga Balaáũ rü
tama nüxũ nadau ga yema Tupanaarü
orearü ngeruxũ rü yemaca̱x nanacua̱xi
ga norü búru nax namawa naxũxũca̱x.
24Rü yemaca̱x nüma ga Tupanaarü
orearü ngeruxũ i daxũcüa̱x rü yema
nama íxãxtapü̱xanexũgu rü
íyaxi̱xyemaxũgu nayachi ga úbanecü
íyixĩxũwa. 25Rü yema búru rü wenaxarü
nüxũ nadau ga yema Tupanaarü orearü
ngeruxũ i daxũcüa̱x rü yemaca̱x
naxtapü̱xwaama naxĩxpetü rü Balaáũxũ
yéma nayaxũxtüpara. Rü nüma ga
Balaáũ rü wenaxarü nanacua̱xi.
26Natürü nüma ga Tupanaarü orearü
ngeruxũ i daxũcüa̱x rü nüxíra
nape̱xewaama naxũ rü yema poraãcü
íyaxi̱xyemaxũgu nayachi ga ngextá
taxuwama ínaxüpetüxũwa. 27Rü yema
búru rü wenaxarü nüxũ nadau ga yema
Tupanaarü orearü ngeruxũ i daxũcüa̱x,
rü yemaca̱x narüñuãchi yerü taxuwama
naxüpetüéga. Rü yexguma ga Balaáũ rü
nanu, rü poraãcü nanacua̱xi. 28Rü
yemaca̱x ga Tupana rü nayadexaxẽxẽ ga
yema búru nax Balaáũmaxã
yadexaxũca̱x, rü ñanagürü: —¿Ta̱xacü
cumaxã chaxü? Rü ñaamaxã rü marü
tomaepü̱xcüna nixĩ nax choxũ
cucua̱xixũ —ñanagürü. 29Rü nüma ga
Balaáũ nanangãxũ ga norü búru rü
ñanagürü nüxũ: —¿Tü̱xcüũ i chaugu
quidauxcüraxũxũ? Rü ngẽxguma chi
chaxãarü cüxchia̱xgux rü ñu̱xma
chitama nixĩ i nuxã cuxũ chimáxũ
—ñanagürü. 30Natürü ga yema búru rü
ñanagürü nüxũ: —Choma nixĩ i curü
búru i guxũguma chautagu
cuxaunagüaxũ ega ngextá cuxũũ̱xgu.
Cuma rü meama nüxũ cucua̱x rü
taguma ñuxgu ñu̱xmarüxũ cumaxã chixĩ
—ñanagürü. Rü nüma ga Balaáũ rü
nanangãxũ rü: —Aixcüma nixĩ i ngẽma
—ñanagürü. 31Rü yemaca̱x ga Cori ya
Tupana rü Balaáũxũ nüxũ nadauxẽxẽ ga
yema norü orearü ngeruxũ i daxũcüa̱x
ga namaarü ngãxũgu chixũ norü
taramaxã. Rü yemaxũ nada̱u̱xgu ga
Balaáũ rü ñaxtüanegu nanangücuchi.
32Natürü ga Tupanaarü orearü ngeruxũ
i daxũcüa̱x rü Balaáũxũ ñanagürü:
—¿Tü̱xcüũ tomaepü̱xcüna cuyama̱x i
ngẽma curü búru? Rü choma nixĩ i cuxũ
chichiyepe̱e̱xũ, erü ngẽma ngẽma nax

cuxũxũ̃ rü tama chorü me nixĩ. 33Rü
ngẽma curü búru rü choxũ̃ nadau rü
ngẽmacax tomaepüxcüna choxũ̃
ínaxüeguãchi. Rü ngẽxguma chi
taxũchima choxũ̃ ínaxüeguãchigu, rü
marü chi cuxũ̃ chimax natürü ngẽma
curü búru rü chi chanamaxẽxẽ
—ñanagürü. 34Rü nüma ga Balaáũ̃ rü
Tupanaarü orearü ngeruũ̃xũ̃ nangãxũ̃ rü
ñanagürü: —Chixexũ̃ chaxü erü tama
nüxũ̃ chacuax nax cuma yixĩxũ̃ i choxũ̃
quichiyepeexũ̃. Rü ngẽxguma cuxcax
nachixegu nax ngẽ́ma chaxũxũ̃ rü tá
chatáegu —ñanagürü. 35Natürü ga
Tupanaarü orearü ngeruxũ̃ i daxũcüax
rü nanangãxũ̃ rü ñanagürü: —Marü
name i nawe curüxũ i ngẽma yatügü,
natürü ngẽma cumaxã nüxũ̃
chixuxũ̃xica tátama nixĩ i nüxũ̃ quixuxũ̃
—ñanagürü. Rü yemacax ga Balaáũ̃ rü
nawe narüxũ ga yema ãẽxgacügü ga
Baláx yéma mugüxũ̃.

Baláx rü Balaáũ̃xũ̃ mea nayaxu

36Rü yexguma Baláx nüxũ̃ cuáchigagu
ga Balaáũ̃ nax yangaicaxũ̃, rü inaxũãchi
rü wüxi ga ĩane ga Moáanecüaxgüarügu
nüxũ̃ nayangau. Rü guma ĩane rü natü
ga Anóũ̃cutüwa nayexma ga
Moáchixũ̃anearü üyeanewa. 37Rü
ñanagürü nüxũ̃: —Muexpüxcüna
chanamu nax cuxcax yacagüxũ̃cax. ¿Rü
taxacücax i tama nua cuxũxchaũ̃xũ̃?
¿Ẽxna nagu curüxĩnü rü taxũchima mea
cuxũ̃ chayaxu? —ñanagürü. 38Rü nüma
ga Balaáũ̃ rü nanangãxũ̃ rü ñanagürü:
—Dücax, marü nua chaxũ nax cuxũ̃
íchayadauxũ̃cax. Natürü i choma rü
choxũ̃ nataxu i pora nax
chauechamatama taxacürü orexũ̃
chixuxũ̃cax. Erü choma rü ngẽma
Tupana chomaxã nüxũ̃ ixuxũ̃xicatama
tá nixĩ i nüxũ̃ chixuxũ̃ —ñanagürü.
39Rü Tupanaarü orearü uruxũ̃ ga Balaáũ̃ rü
ãẽxgacü ga Baláxwe narüxũ ñuxmata
Quiriáx-uchúwa nangugü. 40Rü yéma ga
Baláx rü norü duũ̃xũ̃güxũ̃ namu nax
wocagü rü carnérugü nadaixũ̃cax. Rü
ñuxũchi Balaáũ̃xũ̃tawa rü yema togü ga
ãẽxgacügü ga íyaxümücügüxũ̃tawa
nanamugü ga ñuxre ga namachi nax
nüxna naxãgüaxũ̃cax. 41Rü moxũ̃ãcü rü
nüma ga Baláx rü Balaáũ̃xũ̃ ínayadau.
Rü maxpṹne ga Bamó-baágu
nanaxĩnagüxẽxẽ nax yéma nüxũ̃
nadauxũ̃cax ga Iraétanüxũ̃gü
ipegüxũ̃wa.

23 1Rü yexguma ga nüma ga
Balaáũ̃ rü ñanagürü nüxũ̃:
—¡Ẽcü 7 i ãmarearü guchicaxũ̃ nuxã
naxü, rü ínayauxũ̃ i 7 i wocaxacügü rü 7
i carnérugü nax chauxcax
ínamemarexũ̃cax! —ñanagürü. 2Rü
nüma ga Baláx rü nanaxü ga yema
Balaáũ̃ namaxã nüxũ̃ ixuxũ̃. Rü wüxigu
nügümaxã rü nayamaxgü rü nayagugü
ga wüxi ga wocaxacü rü wüxi ga
carnéru ga wüxichigü ga naxũ̃naarü
guchicaxũ̃wa.

Balaáũ̃ rü mexũ̃
Iraétanüxũ̃gümaxã naxuegu

3-4Rü ñuxũchi Balaáũ̃ rü ñanagürü
Baláxũ̃: —¡Ẽcü nuxã naxũ̃naarü
guchicagüxũ̃tagu rüxãũx! Rü choma rü
tá cuxna chixũgachi nax
íchayadauxũ̃cax ngoxi ngẽ́ma chauxcax
naxũ ya Cori nax ngẽxma choxũ̃
nangauxũ̃cax. Rü ñuxũchi tá cumaxã
nüxũ̃ chixu i ngẽma chomaxã nüxũ̃

yaxuxũ —ñanagürü. Rü nüma ga Balaáũ
rü wüxi ga maxpũne ga chianenewa
naxũ, rü yéma nixĩ ga Tupana naxcax
ngóxũ. Rü nüma ga Balaáũ rü ñanagürü
Tupanaxũ: —Marü chanaxü i 7 i
ãmarearü guchicaxũ, rü wüxichigü i
ngẽma guchicaxũwa rü chayagu i wüxi i
wocaxacü rü wüxi i carnéru
—ñanagürü. 5Rü yexguma ga Cori ya
Tupana rü Balaáũmaxã nüxũ nixu ga
wüxi ga ore ga Baláxcax ixĩxũ, rü
ñuxũchi ñanagürü nüxũ: —¡Ẽcü natáegu
i naxũtawa i Baláx rü namaxã nüxũ ixu i
ngẽma ore i cumaxã nüxũ chixuxũ!
—ñanagürü. 6Rü nüma ga Balaáũ rü
natáegu rü Baláxũ inayangau ga yexma
naxũnaarü guchicagüxũtagu chigüxũ
namaxã ga guxũma ga ãẽxgacügü ga
Moáanecüãxgü. 7Rü nüma ga Balaáũ rü
nüxũ nixu ga ñaa ore rü ñanagürü:
—Yéama yáxũwa ínamaxpũneanexũwa i
Aráũwa choxũ ne naxũxẽxẽ ya Baláx ya
Moáanecüãxgüarü ãẽxgacü. Rü
ñanagürü choxũ: “¡Rü nua naxũ rü
chixexũ namaxã naxuegu i ngẽma
Iraétanüxũgü nax ngẽmaãcü chixexũ
namaxã ngupetüxũcax!” ñanagürü
choxũ. 8¿Natürü ñuxãcü tá chixexũ
namaxã chaxuegu i ngẽma duũxũgü i
Tupana tama chixexũ namaxã ueguxũ?
¿Rü ñuxãcü tá chixexũgu namaxã
charüxĩnü i ngẽma duũxũgü i Cori ya
Tupana tama chixexũgu namaxã
rüxĩnüxũ? 9Rü nua daa
maxpũnechitaeruwa rü meama nüxũ
chadau i ngẽma Iraétanüxũgü. Rü daa
maxpũnetapexewa rü meama nüxũ
chadawenü. Rü chanangugü rü duũxũgü
i nügütanüxũgüxicatama ixãchiũgüxũ
nixĩgü. Rü tama togü i duũxũgümaxã
nawüxigu erü tama togü i
duũxũgümaxã nügü narüxücu. 10Rü
ñoma taxacü i ãtexexũrüxũ namuxũchi
¿rü texé tá tayaxugü? ¿Rü texé tá nüxũ
cuáxũ i norü mu? Chierü ngẽma
duũxũgü i mexũrüxũ chixĩxgu
ñuxmatáta chayux, rü ngẽmawena rü
Tupana ngẽma duũxũgüxũ
nadauxũrüxũ, choxũ nadaux nax
chamexũ —ñanagürü. 11Rü yexguma ga
Baláx rü Balaáũxũ namuama yerü ga
Balaáũ rü tama nanaxü ga yema nüxna
naxcax nacaxaxũ, rü ñanagürü:
—¿Taxacü nixĩ icuxüxũ? Rü choma rü
cuxcax nua changema nax chixexũ
namaxã cuxueguxũcax i ñaa chorü
uanügü, natürü i cuma rü mexũ namaxã
cuxuegu —ñanagürü. 12Rü nüma ga
Balaáũ rü nanangãxũ rü ñanagürü:
—¿Tama ẽxna nüxũ cucuax nax cumaxã
nüxũ chixuxũ rü ngẽma Tupana
chomaxã nüxũ ixuxũxicatama tá yixĩxũ i
ngẽma nüxũ chixuxũ? —ñanagürü.
13Natürü nüma ga Baláx rü Balaáũxũ
nicaxaxũchigüama rü ñanagürü: —¡Ẽcü
nua toxnamana chowe rüxũ, rü ngẽma
tá nixĩ i naxpechinüguxica tátama
cudauxũ ya yima norü ĩane i ngẽma
duũxũgü, natürü taxũtáma guxũgu
cudauane i norü ĩanewa! Rü
chanaxwaxe nax ngẽma chixexũ
namaxã cuxueguxũ —ñanagürü. 14Rü
nüma ga Baláx rü wüxi ga naane ga
dauxũtaechica ga Chopíũgu ãégaxũwa
nanaga ga maxpũne ga Pígatapexewa.
Rü yexma nanaxü ga 7 ga ãmarearü
guchicaxũ. Rü wüxichigüwa nayagu ga
wüxi ga wocaxacü rü wüxi ga carnéru.
15Rü yema nachicawa rü nüma ga
Balaáũ rü ñanagürü Baláxũ: —¡Ẽcü nua

ñaa naxũna íguxũxũtagu rüxa̱ũ̱x! rü
choma rü tá yoxni Tupanamaxã
charüdexa —ñanagürü. 16Rü nüma ga
Cori ya Tupana rü yexma Balaáũxũ
nayangau, rü namaxã nüxũ nixu ga
yema ore ga Baláxmaxã tá nüxũ yaxuxũ.
Rü ñanagürü ta nüxũ: —¡Ẽcü natáegu
naxũtawa i Baláx rü namaxã nüxũ ixu i
ngẽma cumaxã nüxũ chixuxũ!
—ñanagürü. 17Rü nüma ga Balaáũ rü
natáegu. Rü Baláxũ inayangau ga
naxũna íguxũxũtagu chixũ namaxã ga
ãẽxgacügü ga Moáanecüa̱xgü. Rü nüma
ga Baláx rü Balaáũna naca rü ñanagürü:
—¿Rü ñuxũ ñaxũ cuxũ ya Cori ya
Tupana? —ñanagürü. 18Rü yexguma ga
nüma ga Balaáũ rü nüxũ nixu ga ñaa
ore, rü ñanagürü: —Pa Baláx ya
Chipúru Nane Ixĩcüx ¡dücax, mea choxũ̃
irüxĩnü! 19Rü Tupana rü tama duũxũgü
nagu rüxĩnüxũgu narüxĩnü, rü taguma
nidora rü taguma nanaxüchicüxü i norü
ĩnü. Rü ngẽxguma ta̱xacüxũ yaxuxgu rü
aixcümama nanaxü. Rü ngẽxguma
ta̱xacüca̱x inaxunetagu rü aixcümama
nayanguxẽxẽ. 20Rü choma rü choxũ
namu ya Tupana nax mexũ namaxã
chaxueguxũca̱x i ngẽma duũxũgü i
Iraétanüxũgü erü nümatama ya Tupana
rü mexũ namaxã naxuegu rü ngẽmaca̱x
i choma rü taxucürüwa chixexũ namaxã
chaxuegu. 21Rü taguma texéxũ
nawomüxẽẽgü i ngẽma duũxũgü rü
taguma texémaxã chixexũ naxügü i
ngẽma Iraétanüxũgü i Acóbuarü
duũxũgü ixĩgüxũ. Rü Cori ya norü
Tupana rü natanüwa nangexma, rü
nümagü rü norü ãẽxgacüãcü nüxũ
nacua̱xgü —ñanagürü ga Balaáũ.
……

25Rü yexguma ga Baláx rü ñanagürü
Balaáũxũ: —Ñu̱xma nax tama cuxũ̃
natauxchaxũ nax chixexũ namaxã
cuxueguxũ i ngẽma Iraétanüxũgü, rü
ngexrüma noxtacüma nax mexũ namaxã
cuxueguxũ —ñanagürü. 26Rü nüma ga
Balaáũ rü nanangãxũ rü ñanagürü:
—¿Tama ẽxna nagu curüxĩnü nax marü
cumaxã nüxũ chixuxũ rü ngẽma Tupana
chomaxã nüxũ ixuxũxicatama tá yixĩxũ i
ngẽma nüxũ chixuxũ? —ñanagürü. 27Rü
yexguma ga Baláx rü ñanagürü nüxũ:
—¡Ẽcü, nua toxnamana chowe rüxũ! Rü
bexmana ega ngẽma nachicawa chixexũ
namaxã cuxuegu̱xgu i ngẽma
Iraétanüxũgü rü taxũtáma nanu ya
Tupana —ñanagürü. 28Rü yemaacü ga
Baláx rü ma̱xpṹne ga Peúgu ãéganewa
Balaáũxũ naga. Rü yéma nixĩ ga meama
naétü idauxũ ga guxũma ga yema
chianexũ. 29Rü yexguma ga nüma ga
Balaáũ rü ñanagürü nüxũ: —¡Ẽcü 7 i
ãmarearü guchicaxũ nuxã naxü, rü
ínayauxũ i 7 i wocaxacügü rü 7 i
carnérugü nax cha̱u̱xca̱x
ínamemarexũca̱x! —ñanagürü. 30Rü
nüma ga Baláx rü nanaxü ga yema
Balaáũ namaxã nüxũ ixuxũ. Rü nayama̱x
rü nayagu ga wüxi ga wocaxacü rü wüxi
ga carnéru ga wüxichigü ga yema
naxũnaarü guchicaxũwa.

24 1Natürü nüma ga Balaáũ rü
marü nüxũ nicua̱xãchi rü Cori
ya Tupana rü tagutáma chixexũ
Iraétanüxũgümaxã naxuegu. Rü
yemaca̱x marü tama wena
Tupanaxũtawa naxũ nax ore
yayaxuxũca̱x noxrirüxũ. Rü yema
Iraétanüxũgü ípegüxũgu
nadawenümare.

Ore i mexũ̃ i Tupana
Balaáũ̃a̱xwa nüxũ̃ ixuxũ̃

2Rü yexguma nüxũ̃ nadauyane ga
yema Iraétanüxũ̃gü nax
nügütanüxũ̃chigüãcüma naxãpatagüxũ̃,
rü Tupanaãxẽ ya Üünexũ̃ rü Balaáũ̃na
nangu rü namaxã inacua̱x. 3Rü yemaca̱x
ga nüma ga Balaáũ̃ rü nüxũ̃ nixu ga ñaa
ore nachiga ga Iraétanüxũ̃gü, rü
ñanagürü: —Ñaa nixĩ i chorü ore i
choma i Peú nane i mearü dawenüácü
chixĩxũ̃. 4Rü ngẽxguma Tupana choxũ̃
nüxũ̃ dauxẽẽgux, rü nüma ya
guxũ̃étüwa ngẽxmacü meama choxũ̃
nüxũ̃ nacua̱xẽxẽ i ngẽma nax ñuxãcü tá
yixĩxũ̃ i ngẽma Iraétanüxũ̃gü. 5Rü
pemax, Pa Acóbutanüxũ̃güx rü
nimexechi ya pepatagü. Rü pemax, Pa
Iraétanüxũ̃güx, rü namexechi i ngẽma
ípepegüxũ̃wa. 6Rü pepatagü rü ñoma
temagü i máxchimüxũ̃xũ̃rüxũ̃ nixĩgü. Rü
ngẽma ípepegüxũ̃wa rü ñoma ori̱xnecü i
natüpechinügu togüxũ̃rüxũ̃ nixĩgü. Rü
pema rü ñoma naigü i mexechixũ̃ i
Tupanatama itogüxũ̃rüxũ̃ pixĩgü, rü
ñoma ocayiwagü i natüpechinüwa
rüxügüxũ̃rüxũ̃ pixĩgü. 7Rü pemax, Pa
Iraétanüxũ̃güx, rü tá pexũ̃ nangexma i
taxũ̃tama i dexá nax nawa
pexaxegüxũ̃ca̱x rü penetügü namaxã
pimegüxũ̃ca̱x. Rü perü ãẽxgacügü rü tá
guxũ̃ i togü i ãẽxgacügüétüwa
nangexmagü, rü pechixũ̃ane rü tá
naporaxüchi. 8Rü guma Tupana ga
Equítuanewa pexũ̃ ínguxũ̃xẽẽcü rü yimá
tá nixĩ ya pora pexna ãcü. Rü pema i
Iraétanüxũ̃gü rü tá penadai i guxũ̃ma i
nachixũ̃anecüã̱xgü i perü uanügü
ixĩgüxũ̃. Rü tá ipenapóũ̃güchina̱xã, rü tá
pexnemaxã penadai. 9Rü ngẽxguma
ipecagügux nax pepeexũ̃ca̱x rü ñoma
wüxi i ai i pexũ̃rüxũ̃ tá pixĩgü nax
taxúetáma tügü írüporaxũ̃ nax pexũ̃
ítaba̱i̱xgüxũ̃ca̱x. ¡Rü mexũ̃ tüxũ̃ ngupetü
ya yíxema mexũ̃ pemaxã ueguxe, Pa
Iraétanüxũ̃güx, rü chixexũ̃ tüxũ̃ ngupetü
ya yíxema chixexũ̃ pemaxã ueguxe!
—ñanagürü ga Balaáũ̃. 10Rü yemaxũ̃
naxĩnügu ga Baláx rü poraãcü
nanuxũchi Balaáũ̃maxã, rü
napéxme̱xẽãcümaxã ñanagürü:
—Choma rü cuxca̱x changema nax
chixexũ̃ namaxã cuxueguxũ̃ca̱x i ngẽma
chorü uanügü, natürü marü
tomaepü̱xcüna nixĩ nax mexũ̃ namaxã
cuxueguxũ̃. 11Rü narümemae nixĩ nax
cuchiũ̃ca̱x cutáeguxũ̃. Choma rü marü
ichaxuneta nax mexũ̃maxã cuxũ̃
chatachigaxẽẽxũ̃, natürü nüma ya Cori
ya Tupana rü tama nanaxwa̱xe nax
ngẽma mexũ̃ cumaxã chaxüxũ̃
—ñanagürü.
……

Moáanecüã̱xgüarü tupana ga Baá-peúxũ̃
nicua̱xüxũ̃gü ga Iraétanüxũ̃gü

25 1Rü yexguma Chitíũ̃gu
naxãchiũ̃gügu ga Iraétanüxũ̃gü,
rü yema norü ngextü̱xücügü rü
inanaxügüe ga Moáanecüã̱xgüarü
paxũ̃gümaxã nax namaxẽxũ̃. 2Rü düxwa
ga nüma ga paxũ̃gü rü norü
tupanagüca̱x ínangutaque̱xegüxũ̃wa
yema ngextü̱xücügüxũ̃ nagagü. Rü
nüma ga Iraétanüxũ̃gü rü natanüwa
nachibüe rü ñu̱xũchi yema
Moáanecüã̱xgüarü tupanaxũ̃
nicua̱xüxũ̃gü. 3Rü yemaacü muxũ̃ma ga
yema Iraétanüxũ̃gü rü nügü inaxãgü

nax Baá-peúxũ̃ nax yacuax̱üũ̃güxũ̃. Rü
yemacax̱ ga Cori ya Tupana rü poraãcü
Iraétanüxũ̃gümaxã nanu. 4Rü yemacax̱
Moichéxũ̃ ñanagürü: —¡Ẽcü
nangutaquex̱exexẽxẽ i guxũ̃ma i ngẽma
Iraétanüxũ̃güarü ãẽ̱xgacügü i
nayauxgüxũ̃ nax Baá-peúxũ̃
yacuax̱üũ̃güxũ̃! ¡Rü chopex̱egu nadai i
ngunecü rü ñux̱ũchi naitanüwa
nachü̱xüxquegüxẽxẽ i naxũ̃negü nax
guxũ̃ma i duũ̃xũ̃gü nüxũ̃ nadaugüxũ̃cax̱!
Rü ngẽxgumaxica tá nixĩ i
charüngüxmüxũ̃ namaxã i ngẽma
Iraétanüxũ̃gü —ñanagürü ga Tupana.
5Rü yexguma ga nüma ga Moiché rü
nanamu ga norü ngũ̃xẽẽruũ̃gü ga
ãẽ̱xgacügü ga wüxitücumüchigü ga
Iraétanüxũ̃gümaxã icuax̱güxũ̃, rü
ñanagürü nüxũ̃: —Rü wüxichigü i pema
rü tá penadai i ngẽma petanüxũ̃güchigü
ixĩgüxũ̃ i nügü ixãgüxũ̃ nax Baá-Peúxũ̃
yacuax̱üũ̃güxũ̃ —ñanagürü. 6Natürü
yexguma Moichémaxã
Tupanapataax̱tüwa nangutaquex̱egügu
ga Iraétanüxũ̃gü ga íxauxexũ̃, rü
yexgumayane rü wüxi ga Iraétanüxũ̃ rü
wüxi ga ngexũ̃ ga Madiáũ̃anecüax̱maxã
yéma naxüpetü nax napatawa
nagaaxũ̃cax̱. 7Rü yexguma yema yatüxũ̃
nadax̱uxgu ga Finée ga Ereachá nane ga
chacherdóte ga Aróũ̃taxa, rü nixũgachi
ga yema Iraétanüxũ̃gü
íngutaquex̱egüxũ̃wa. Rü nanayaxu ga
norü wocae. 8Rü nawe nangẽ ga yema
yatü ga chixexũ̃ üxũ̃ ñux̱mata norü
pechicawa. Rü yexma nayatopetütanü
ga yema taxre norü wocaemaxã. Rü
yemaacü inarüxo ga yema daweane.
9Natürü 24,000 ga Iraétanüxũ̃gü nixĩ ga
yema chixexũ̃gagu namaxã yuexũ̃. 10Rü
yemawena ga Cori ya Tupana rü
Moichémaxã nüxũ̃ nixu rü ñanagürü:
11—Yimá Finéegagu nixĩ i
charüngüxmüxũ̃ namaxã i ngẽma
Iraétanüxũ̃gü erü nüma ga Finée rü
chauxrüxũ̃ poraãcü nayanuxũ̃ i ngẽma
Iraétanüxũ̃gü. Rü ngẽmacax̱ nixĩ i yaxna
ngẽma duũ̃xũ̃gümaxã chaxĩnü, rü tama
chanadaxichixũ̃. 12-13¡Rü Finéemaxã
nüxũ̃ ixu rü tá nüxũ̃ chaxuneta nax
nüma rü nataagü nax Iraétanüxũ̃güarü
chacherdótegü yixĩgüxũ̃cax̱ i
guxũ̃gutáma! Erü nüma rü chax̱uxcax̱
nayanuxũ̃ rü yemagagu nixĩ ga choxũ̃
nangüxmüxẽẽxũ̃ namaxã i ngẽma
Iraétanüxũ̃gü —ñanagürü.
……

Madiáũ̃anecüãxgüxũ̃ nadai

31 1Rü nüma ga Cori ya Tupana
rü Moichémaxã nidexa rü
ñanagürü nüxũ̃: 2—¡Ẽcü naxütanü i
Iraétanüxũ̃gü rü nadai i ngẽma
Madiáũ̃anecüãxgü erü chixexũ̃gu
Iraétanüxũ̃güxũ̃ nayixẽxẽ! Rü
ngẽmawena, Pa Moichéx, rü marü name
nax cuyuxũ̃ —ñanagürü. 3Rü yexguma
ga nüma ga Moiché rü duũ̃xũ̃güxũ̃
ñanagürü: —¡Ñuxre i pema rü
penamexẽxẽ i pexnegü nax Cori ya
Tupanaégagu peyadai̱xũ̃cax̱ i
Madiáũ̃anecüãxgü nax ngẽmaãcü yixĩ
ixütanüxũ̃cax̱ naxcax̱ ga yema chixexũ̃
ga Tupanapex̱ewa naxügüxũ̃! 4Rü
ngẽmacax̱ rü wüxitücumüwachigü tá
ngẽ́ma penamugü i 1000 chigü i
churaragü i daiwa ĩxũ̃. 5Rü ngẽmacax̱
name nixĩ i wüxitücumüwachigü
peyadexechixũ̃ i 1000 i churaragü nax
ngẽmaãcü guxũ̃wama 12,000 wa

nanguxũcax. Rü ngẽmagü rü mea tá
nixãxne nax daiwa naxĩxũcax —
ñanagürü. 6Rü nüma ga Moiché rü
inanamuãchitanü nax daiwa naxĩxũcax.
Rü nüma ga chacherdóte ga Ereachá
nane ga Finée nixĩ ga íyaxümücüxũ. Rü
nüma nixĩ ga namaxã inacuáxũ ga yema
Tupanapataarü yemaxũgü ga üünexũ ga
íyangegüxũ rü cornétagü ga yacuegüne.
7Rü yexguma ga yema Iraétanüxũgü rü
guxũma ga yema yatügü ga
Madiáũanecüãxgüxũ nadai yema Cori
ya Tupana Moichémaxã nüxũ
ixuxũrüxũ. 8Rü nanadai ga yema 5 ga
Madiáũanecüãxgüarü ãẽxgacügü ga
Éwi, rü Requéũ, rü Chux, rü Úrux, rü
Réba. Rü yexgumarüxũ ta nayamaxgü
ga Balaáũ ga Beú nane. 9Rü nüma ga
Iraétanüxũgüarü churaragü rü
ínanayauxũ ga yema
Madiáũanecüãxgüarü ngexũgü rü norü
buxũgü. Rü yexgumarüxũ ta nayagagü
ga norü wocagü rü togü ga naxũnagü rü
nayana ga norü yemaxũgü. 10Rü
ñuxũchi ínanagu ga norü ĩanegü ga
taxũne rü norü ĩanexacügü. 11-12Rü
guxũma ga yema ngexũgü rü buxũgü ga
ínayauxũxũ rü wocagü rü togü ga
naxũnagü ga yagagüxũ, rü
Moichéxũtawa rü chacherdóte ga
Ereacháxũtawa nanagagü ga ngextá
yema togü ga Iraétanüxũgü
íyexmagüxũwa ga Moáanearü
metachinüxũwa ga natü ga Yudáũarü
éstewa ga ĩane ga Yericúarü
toxmaxtawa. 13Rü nüma ga Moiché rü
chacherdóte ga Ereachá rü guxũma ga
togü ga ãẽxgacügü, rü yema
churaragücax nibuxmü nax yéma
ínapegüxũpemagu nüxũ yangaugüxũcax.
14-15Natürü nüma ga Moiché rü yema
churaragüerugümaxã nanu rü ñanagürü
nüxũ: —¿Tüxcüũ penamaxẽxẽ i
ngẽma ngexũgü? 16Erü nümagü nixĩ i
Balaáũarü ucuxẽ inaxĩnüexũ rü
yemamaxã nachixexẽẽgüaxũ ga
tatanüxũ nax Baá-peúxũ
yacuaxüũgüxũcax. Rü yema
chixexũgagu nixĩ ga Tupana nadaixũ ga
tatanüxũ. 17¡Rü ñuxmatama penadai i
ngẽma buxũgü i yatüxũ rü guxũma i
ngẽma ngexũgü i marü yatümaxã
maxẽxũ! 18Natürü ngẽma paxũgü i
taguma yatümaxã maxẽxũ, rü ngexrüma
nax penadaixũ. Rü pexũtaxũxũ
penayaxu ega penaxwaxegu
—ñanagürü.
……

Tupana nüxũ nixu nax ñuxãcü tá nügü yanuãxũ i Canaáũane

33 50Rü nüma ga Cori ya Tupana
rü Moichémaxã nidexa ga
yexguma Moáanearü metachinüxũwa
nayexmagu ga natü ga Yudáũcutüwa ga
Yericúarü toxmaxtawa. Rü ñanagürü
nüxũ: 51-52—¡Ẽcü ngẽma
Iraétanüxũgümaxã nüxũ ixu i ñaa dexa!:
“Ngẽxguma pema tá pichóũgu i ngẽma
natü i Yudáũ rü nawa pichocuxgux i
ngẽma Canaáũcüãxgüarü naane, rü ¡ẽcü
ípenawoxũ i guxũma i ngẽma duũxũgü
nawa i ngẽma naane! ¡Rü nagu pepogüe
i guxũma i norü tupanachicünaxãgü i
nutanaxcax rü úirunaxcax rü
diẽrumünaxcax! ¡Rü ngẽxgumarüxũ ta
nagu pepogüe i guxũma i norü
ãmaregüarü guchicaxũgü i
maxpũnetapexegüwa ngẽxmagüxũ!
53¡Rü pema namaxã ipecuá i ngẽma

nachixũane! ¡Rü ngẽxma nagu
pexãchiũgü erü chomatama pexna
chanaxã nax pema nawa pemaxẽxũca̱x!
54Natürü ngẽxguma pegü peyanúxgu i
ngẽma naane rü wüxitücumüwachigü tá
nanayaxu i ngẽma nagu nanguxũ. Rü
ngẽma natücumü i rümumaexũ rü tá
nanayauxgü i rütamaexũ i naane. Rü
ngẽma natücumü i rünoxremaexũ rü tá
nanayauxgü i ngẽma rüxíramaexũ i
naane. Rü ngẽmaãcü
wüxitücumüwachigü tá nanayaxu i
ngẽma nagu nanguxũ. 55Natürü i pema
rü ngẽxguma ngẽma naane peyauxgux
nax nagu pexãchiũgüxũca̱x rü name nixĩ
i ípenawoxũ i guxũma i ngẽma duũxũgü
i ngẽxma ãchiũgüxũ. Erü ngẽxguma
taxũtáma ípenawoxũgu i guxũma i
ngẽma duũxũgü, rü ngẽma ngẽma
yaxügüxũ rü tá pexũ ngẽma nachixewe
ñoma wüxi i naitüchi pexetügu
nguxgurüxũ, rü ñoma wüxi ya tuxugu
pengu̱xgurüxũ tá nixĩ. 56Rü ngẽxguma i
choma rü tá pexũama chapoxcu namaxã
i ngẽma poxcu i ngẽma
duũxũgüca̱xchire̱x ixĩxũ”, ñanagürü ga
Cori ya Tupana.
……

DEUTERONÓMIO

(Wenaxarü naxümatü ga Tupanaarü mugü)

Moichéarü ore ga Iraétanüxũgümaxã nüxũ yaxuxũ

1 [1]Rü ñaagü nixĩ ga yema ore ga Moiché nüxũ ixuxũ namaxã ga guxũma ga Iraétanüxũgü ga yexguma Arabáarü chianexũwa nayexmagügu ga natü ga Yudáũarü éstewa ga Súxarü tõxmãxtawa. Rü yema Arabáarü chianexũ rü Paráũ rü Topére rü Labáũ rü Acherú rü Dichaáarü ngãxũwa nayexma.
……
[3-4]Rü 40 ga taunecü marü nangupetü ga mãxpũne ga Oréx i Chinaígu ãégacüwa nax ínachoxũxũ ga yema Iraétanüxũgü. Rü Moiché rü marü nüxũ narüporamae ga guma Amoréutanüxũgüarü ãẽxgacü ga Seú ga Ebóũgu ãchiũcü rü guma Bacháũarü ãẽxgacü ga Ox ga Atarúgu ãchiũcü ga Edréanewa. Rü yexguma norü 40 ga taunecüwa nanguxgu ga norü 11 ga tauemacüarü ügügu, rü yexguma nixĩ ga Moiché Iraétanüxũgümaxã nüxũ yaxuxũ ga guxũma ga yema ore ga Tupana namaxã nüxũ ixuxũ naxcãx ga yema natanüxũgü.
……

Yema 12 ga ngugütaetanüxũgü rü inaxĩãchi

[19]Rü nüma ga Moiché rü ñanagürü: —Yexguma Oréxwa ítachoxũgu, rü guma mãxpũnegü ga Amoréutanüxũgü nagu ãchiũgünewaama taxĩ, yerü yemaacü nixĩ ga tórü Cori ya Tupana ga nanaxwãxexũ. Rü nagu taxĩ ga yema nachica ga chianexũ ga ãũcümaxũ ga pema marü nüxũ pedauxũ, rü ñũxmata nawa tangugü ga Cadé-banéa. [20]Rü yéma nixĩ ga pemaxã nüxũ chixuxũ rü ñachaxũ: “Rü marü nawa tangugü i ñaa Amoréutanüxũgü nawa ngẽxmagüxũ i máxpũxanexũ i Cori ya tórü Tupana tüxna ãxũ. [21]Rü nüma ya Cori ya tórü Tupana ixĩcü, rü marü pexna nanaxã i ñaa naane. ¡Rü ẽcü nawa pexĩ rü nagu pexãchiũgü ngẽma Cori ya perü õxigüarü Tupana nüxũ ixuxũrüxũ! ¡Rü taxũ i pemuũexũ, rü bai tá ípeyachaxãchitanüxũ!” ñacharügü.
[22]Natürü ga pema rü choxna peyacagü rü ñapegürügü: “¿Tau ẽxna inamexũ i ñuxre i tamücügü i nüxíra ngẽma ĩxũ nax yangugüaneãxũcãx i ngẽma naane rü ñũxũchi taxcãx nawoeguxũ nax

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

tamaxã nüxũ̃ yaxugüxũ̃cax rü
ngexũ̃rüüxũ̃ i namagu tá ixĩxũ̃ rü
ngexnerüxüne ya ĩanegügu tá
tachocuxũ̃?” ñaperügügü. 23Rü yema
pema chomaxã nüxũ̃ pixuxũ̃ rü
chauxcax rü name. Rü yemacax
petanüwa chanade ga 12 ga yatügü. Rü
wüxi tücumüwachigü nüxũ̃ chaxuneta
ga wüxi. 24Rü yema yatügü rü inaxĩãchi
rü ínamaxpüanexũ̃waama naxĩ rü
Ecúarü ngatewa nangugü rü meama
nagu nixĩãgütanü ga yema naane. 25Rü
yemawena rü yema naanecüax ga
nanetüarü o tanabuxgü rü taxcax nua
nanangegü, rü tamaxã nüxũ̃ nixugü rü
ñanagürügü: “Rü ngẽma naane i tórü
Cori ya Tupana tüxna ãxũ̃, rü
mexechixũ̃ nixĩ”, ñanagürügü. 26Natürü
ga pema rü tama yéma pexĩxchaũ̃ rü
tama naga pexĩnüe ga yema tórü Cori
ya Tupana pemaxã nüxũ̃ ixuxũ̃. 27Rü
pechiũ̃güwa rü naxcax pidexagü rü
ñaperügügü: “Nüma ya Cori rü tama
aixcüma tüxũ̃ nangechaũ̃, rü tüxũ̃
ínagaxũ̃ ga Equítuanewa nax
Amoréutanüxũ̃güna tüxũ̃ yamugüxũ̃cax
nax tüxũ̃ nadaixũ̃cax”, ñaperügügü.
28Rü ñaperügügü ta: “Rü ñuxma ¿rü
ngexta tá taxĩ? Rü tatanüxũ̃gü rü nüxũ̃
nixugügü rü ngẽ́ma nax nangemaxũ̃ i
duũ̃xũ̃gü i tüxũ̃ rüporamaegüxũ̃ rü tüxũ̃
rümáchanemaegüxũ̃, rü nangexmaxũ̃ ya
ĩanegü ya itaxũ̃ne ya imáchanearü
poxeguãxgüne, rü nüxũ̃ nadaugüxũ̃ ga
Anáxtanüxũ̃ ga imáchanexũ̃chixũ̃. Rü
guxũ̃ma ga yema nixĩ ga toxũ̃
íyaxoetanüãchixẽẽxũ̃”, ñaperügügü.
29Rü yexguma ga choma rü pexũ̃
changãxũ̃ rü ñachagürü: “¡Taxṹ i
pexoégaãẽgüxũ̃ rü nüxũ̃ pemuũ̃exũ̃!
30Rü yimá tórü Cori ya Tupana rü tá
pepexegu nixũ, rü nüma rü tá namaxã
nügü nadai erü pexcax nanu yema
Equítuanewa pexũ̃ naxütanügurüxũ̃.
31Rü yexguma nachica ga chianexũ̃wa
pichopetüxgu rü nüma ga perü Cori ya
Tupana rü ñoma wüxi i papá naxacüxe
nügüchacüügu tüxũ̃ igaxũ̃rüxũ̃ meama
pexũ̃ nigagü rü ñuxmata ñaa nachicawa
pengugü”, ñachagürü. 32Rü woo
yemaacü pexũ̃ nayagagüxũ̃, natürü ga
pema rü tama nagu peyaxõgü. 33Rü
nüma nixĩ ga pemaxã inacuáxũ̃ rü
pepexegu yaxũxũ̃ nax nüxũ̃
naxunetaxũ̃cax ga nachica ga nagu tá
pipegüetanüxũ̃. Rü yexguma chütacü
ipexĩxgu rü üxüemamaxã pexũ̃ nüxũ̃
nacuaxẽxẽ ga nama ga nagu tá pexĩxũ̃,
rü ngunecü rü wüxi ga caixanexũ̃maxã
pexũ̃ nüxũ̃ nacuaxẽxẽ.

Cori ya Tupana rü Iraétanüxũ̃gümaxã nanu

34Rü yexguma nüxũ̃ naxĩnügu ga Cori
ya Tupana ga chixri nachiga nax
pidexagüxũ̃, rü poraãcü nanu, rü ñaa
ore pemaxã naxuegu: 35“Rü bai i wüxi i
ñaa duũ̃xũ̃gü i chixecümagüxũ̃ rü tá
nüxũ̃ nadaugü i ngẽma naane i mexũ̃ ga
norü oxigümaxã nüxũ̃ chixuxũ̃.
36Natürü ya Caréx ya Yefúne nanexica
tá nixĩ ya nüxũ̃ daucü, rü nüxna rü
nanegüna tá nixĩ i chanaxãxũ̃ i ngẽma
naane ga marü nawa nangaxũ̃, yerü
nüma rü aixcüma mea chauga naxĩnü”,
ñanagürü ga Tupana. 37Rü pegagu nixĩ
ga Cori ya Tupana ga chomaxã nanuxũ̃
rü ñaxũ̃ choxũ̃: “Woo i cuma rü
taxũtáma nawa cungu i ngẽma naane.
38Rü cuchicüxü tá ngẽ́ma nangu ya

yimá curü ngũxẽẽruxũ ya Yochué ya Núũ̃ nane. ¡Rü nüxṹ nangúchaũxẽxẽ erü nüma tá nixĩ i Iraétanüxũgüna naxããxũ i ngẽma naane!” ñanagürü ga Cori ya Tupana.

……

Ngẽma mu i guxũétüwa ngẽxmaxũ

6 [1]Rü ñanagürü ga Moiché: —Nüma ga Cori ya Tupana rü choxũ namu nax pexũ changúexẽẽxũca̱x i ñaa mugü nax nagu pexĩxũca̱x nawa i ngẽma naane i tá pexna naxãxũ. [2]Rü ngẽmaãcü i pema rü penegü rü petaagü rü tá aixcüma nüxũ pengechaũ ya perü Cori ya Tupana, rü tá peyanguxẽxẽ i ngẽma norü ore ñu̱xmatáta peyuemare. Rü ngẽmaãcü ya Tupana rü tá poraãcü pexũ narüngũxẽxẽ rü tá nanama̱xẽxẽ i perü maxũ i ngẽma naanewa. [3]Rü ngẽmaca̱x, Pa Iraétanüxũgüx, rü name nixĩ i mea nagu pemaxẽ i ngẽma mugü. Erü ngẽxguma mea nagu pemaxẽgu rü tá mexũ pexũ nangupetü, rü tá pimu nawa i ngẽma naane i ngextá nabügü i mexũ rü ñoma léche rü ira taguma ítaxuxũwa yema Cori ya Tupana perü o̱xigümaxã nüxũ ixuxũrüxũ. [4]¡Rü dücax, iperüxĩnüe, Pa Iraétanüxũgüx! Rü nüma ya Cori ya tórü Tupana rü nüxicatama nixĩ i Cori yixĩxũ. [5]¡Rü nüxũ pengechaxũgü ya perü Tupana i guxũne ya perü maxũnemaxã, rü guxũ i peãxẽmaxã, rü guxũ i perü poramaxã! [6]¡Rü pegüãxẽgu namaxã penguxũ i guxũma i ñaa ore i ñu̱xma pemaxã nüxũ chixuxũ! [7]¡Rü guxũgutáma namaxã penangúexẽxẽ i pexacügü! Rü nachigagu tá namaxã pidexagü i pepatagüwa rü ngextá ípexĩxũwa, rü ngẽxguma pepeechaũgu rü ngẽxguma íperüdagügu. [8]Rü ngẽma nax tama nüxũ iperüngümaexũca̱x i ñaa mugü ¡rü pegüme̱xẽwa rü pegücatüwa peyanga̱xcuchi̱x nax ngẽxma peyangexũca̱x perü cua̱xruxũ! [9]¡Rü ẽcü pepataarü caxtagügu rü pea̱xpatagu penawṹmatü i ngẽma mugü!

……

[14]¡Rü taxũtáma nawe perüxĩ i ngẽma togü i duũxũgü i pexna ngaicamagüxũarü tupanagü! [15]Erü yimá perü Cori ya Tupana rü nüxṹ pechu̱xu rü ngürüãchi pemaxã nanuxgu rü noxtacüma pexũ nadai rü pexũ nayarüxoxẽxẽ. [16]Rü tama name nax nüxũ pexüxũ ya perü Cori ya Tupana ga yexguma nachica i Máchawa nüxũ pexü̱xgurüxũ. [17]¡Rü aixcüma mea nagu pemaxẽ i ngẽma Cori ya perü Tupanaarü mugü rü norü ucu̱xẽgü ga pemaxã nüxũ yaxuxũ! [18]¡Rü penaxü̱x i ngẽma mexũ i Cori ya Tupana namaxã taãxẽxũ nax ngẽmaãcü mea pexũ nangupetüxũca̱x rü aixcüma penayaxuxũca̱x i ngẽma mexũ i naane ga perü o̱xigümaxã nüxũ yaxuxũ! [19]Rü ngẽmaãcü ya Cori ya Tupana rü yema pemaxã nüxũ yaxuxũrüxũ rü tá nayabuxmüxẽxẽ i guxũma i perü uanügü i ngẽma naanewa ngẽxmagüxũ. [20-21]Rü ngẽxguma wüxi i ngunexũ pexacügü pexna caxgux rü ñagügu: “¿Ta̱xacüchiga nixĩ i ñaa mugü rü ñaa ucu̱xẽgü i tamaxã nüxũ yaxuxũ ya tórü Cori ya Tupana?” ñagügu, rü pema rü tá penangãxũ rü ñapegürügü tá: “Toma ga nũxcüma rü ã̱ẽxgacü ga Equítuanecüã̱x ga Faraóũme̱xẽwa tayexmagü. Natürü ga nüma ya tórü Cori ya Tupana rü

norü poramaxã toxũ ínanguxũxẽxẽ.
22Rü toma rü nüxũ tadau ga yema
ãũcümaxũ ga Tupana norü poramaxã
Equítuanewa üxũ napẹxewa ga Faraóũ
rü guxũma ga norü duũxũgü. 23Natürü
ga toma rü toxũ ínagaxũ ga yema
Equítuanewa, rü mea toxũ nigagü
ñụxmata yema naane ga tórü
ọxigümaxã nüxũ yaxuxũwa toxũ
nangugüxẽxẽ. 24Rü ñụxũchi ga nüma ya
Cori ya Tupana rü toxũ namu nax mea
tayanguxẽẽxũ i guxũma i ñaa norü
mugü rü nüxũ ticuạxüũgüxũcạx nax
mea tüxũ naxüpetüxũcạx rü nüma tüxũ
namaxẽxẽẽxũcạx ñụxmata ñoma i
ngunexũwa nangu. 25Rü ngẽmacạx i
yixema i ñụxma rü name nixĩ i tórü Cori
ya Tupanapẹxewa mea yanguxẽẽxũ i
ngẽma norü mugü, yema tomaxã nüxũ
yaxuxũrüxũ", ñapegürügü tá
—ñanagürü ga Moiché.

Tupana rü nüxna nachogü nax tama Canaáũanecüạ̃xgüarü tupananetachicünạxãgüwe naxĩxũ ga Iraétanüxũgü

7 1Rü ñanagürü ga Moiché: —Rü
nüma ya Cori ya perü Tupana rü tá
pexũ nachocuxẽxẽ nawa i ngẽma naane
i tá pexrü ixĩxũ. Rü pepẹxewa tá
ínanawoxũ i ngẽma duũxũgü i 7 i
natücumügü i pexũ rümumaegüxũ rü
pexũ rüporamaegüxũ i Itítatanüxũgü, rü
Yerguechéutanüxũgü, rü
Amoréutanüxũgü, rü Canaáũtanüxũgü,
rü Ferechéutanüxũgü, rü Ebéutanüxũgü
rü Yebuchéutanüxũgü. 2Rü ngẽxguma
Cori ya perü Tupana pexmẹxgu
nayixẽẽgu i ngẽma natücumügü i
duũxũgü, rü ngẽxguma pema rü marü
nüxũ perüporamaegügu irü noxtacüma
tá penadai rü taxũtáma tạxacümaxã
pexũ narüngüxmüexẽxẽ rü bai tá i pexṹ
nax nangechaũtümüxũgüxũ! 3Rü
ngẽxgumarüxũ tá ta irü taxũtáma
namaxã pixãxmạxgü i ngẽma norü
ngexũgü, rü bai tá i penegü rü
naxacügümaxã peyaxüxmạxgüxũ rü
pexacügü rü nanegümaxã
peyaxütegüxũ! 4Erü ngẽxguma tá
ngẽmaãcü penaxụ̃xgu rü nümagü i
ngẽ́macüạ̃x rü tá penegüxũ rü
pexacügüxũ Cori ya Tupanana
nixĩgachixẽxẽ. Rü ngẽmaãcü tá tomare i
tupanaxũ nicuạxüxũgü, rü ngẽmacạx tá
poraãcü pemaxã nanu ya Cori ya
Tupana, rü noxtacüma tá pexũ nadai, rü
ngẽxma tá ipeyarüxo. 5Rü ngẽmacạx tá
penaxwạxe i noxtacüma nagu pepogüe i
ngẽma nachicagü i ngextá ngẽma
duũxũgü norü tupanagücạx naxũnagü
nawa ínaguxũ. Rü ngẽxgumarüxũ tá ta
nagu pepogüe ya yimá norü nutagü rü
naigü i namaxã natupanaạ̃xgüxũ. Rü tá
ípenagu i norü tupanachicünạxãgü. 6Erü
pema rü wüxi i duũxũgü i woetama
Tupanacạx ixĩgüxe pixĩgü. Rü
nümatama ya Tupana rü guxũma i
nachixũanecüạ̃xgütanüwa pexũ
naxuneta nax noxrütama i duũxũgü
pixĩgüxũcạx —ñanagürü ga Moiché.
……

Moiché nanaxucụxẽ i Iraétanüxũgü

8 1Rü ñanagürü ga Moiché: —¡Ẽcü
nagu pexĩ i ngẽma mugü i ñụxma
pexna chaxãxũ nax namáxũcạx i perü
maxũ rü pimuxũcạx, rü ngẽmaãcü
penayaxuxũcạx i ngẽma naane ga perü
ọxigümaxã nüxũ yaxuxũ ga Tupana!

2¡Rü nüxna pecuax̱ãchie ga ñuxãcü Cori
ya Tupana pexna nadauxũ̃ ga namawa
ga yexguma 40 ga taunecü yema
nachica ga chianexũ̃ ga taxúema
íxãpataxũ̃gu pexĩxgu! Rü yéma nixĩ ga
pexũ̃ naxãneexẽẽxũ̃ rü pexũ̃ naxüxũ̃ nax
yemaacü nüxũ̃ nacuáxũ̃cax̱ ga tax̱acügu
perüxĩnüexũ̃ rü tá aixcüma
peyanguxẽẽxũ̃ i norü mugü. 3Rü woo
ngúxũ̃ pexũ̃ ningexẽxẽ rü taiya pingegü,
natürü ga yixcüama rü nüma ga Tupana
rü daxũcüax̱ ga paũ ga manámaxã pexũ̃
nachibüexẽxẽ woo i pema rü perü o̱xigü
rü nũxcüma rü taguma nüxũ̃ pedauxũ̃
ga yema. Natürü yemawa pexũ̃ nüxũ̃
nadauxẽxẽ rü tama õnaxica nixĩ i
namaxẽẽxũ̃ i wüxi i duũ̃xũ̃, natürü
ngẽma ore i Tupanaax̱wa íxũxũxũ̃ nixĩ i
aixcüma namaxẽẽxũ̃. 4Rü guxcüma ga
guma 40 ga taunecügu rü tama
pengauechiru rü bai ga nax
perüchaecutüxũ̃. 5¡Rü nüxna
pecuax̱ãchie rü yimá perü Cori ya
Tupana rü pexũ̃
inayarüwex̱ãchitanüxẽxẽ ñoma wüxi i
papá nanexũ̃ inayarüwex̱ãchixẽẽxũ̃rüxũ̃!
6¡Ẽcü mea naga pexĩnüe i ngẽma norü
mugü ya yimá Cori ya Tupana, rü nüxũ̃
picuax̱üxũ̃gü rü mea nagu pexĩ i ngẽma
ngux̱ẽẽtae i pexna naxãxũ̃! 7Erü nüma
ya Cori ya Tupana rü wüxi i naane i
mexũ̃wa tá pexũ̃ nagagü i ngextá namu i
natüxacügü, rü puchugü, rü bairawegü i
max̱pṹnearü doxraewa ichuxchugüxũ̃.
8Rü ngẽma naanewa rü nangema i trígu,
rü chebáda, rü úba, rü iguéra, rü boxra,
rü oríbu rü ira. 9Rü ngẽma
nachixũ̃anewa rü taxũtáma
pexoégaãxẽgü naxcax̱ i perü õna, rü
taxũtáma pexṹ nataxu. Rü norü
max̱pṹnegüwa rü namu i fiérumü rü
cóbre. 10Natürü ngẽxguma
pechibüeguwena rü pengãxpütüwegügu,
rü name nax nüxũ̃ picuax̱üũ̃xũ̃ ya Cori
ya Tupana naxcax̱ i ngẽma mexũ̃ i
naane i pexna naxãxũ̃. 11¡Rü pegüna
pedaugü nax tama nüxũ̃
perüngümaexũ̃cax̱ ya perü Cori ya
Tupana! ¡Rü taxṹ i nüxũ̃ perüxoexũ̃ i
ngẽma norü mugü rü norü ucux̱ẽgü i
ñux̱ma pexna chaxãxũ̃! —ñanagürü ga
Moiché.
……

**Tupana rü mexũ̃ namaxã
naxuegu i Iraétanüxũ̃gü**

11 13-14Rü ñanagürü ga Moiché:
—Ngẽxguma tá pema mea
peyanguxẽẽxgu i ñaa mugü i ñoma i
ngunexũ̃gu pexna chaxãxũ̃, rü
ngẽxguma aixcüma nüxũ̃
pengechaũ̃gügu ya Cori ya perü Tupana,
rü ngẽxguma nüxũ̃ picuax̱üũ̃gügu
guxũ̃ne ya perü maxũ̃nemaxã, rü guxũ̃ i
peãxẽmaxã, rü ngẽxguma i nüma ya
Tupana rü tá ípetoexũ̃gu nanapuxẽxẽ rü
ngexwacax̱ yaxo̱xgu i penetü rü tá wena
nanapuxẽxẽ nax mea pexṹ nayaxũ̃cax̱ rü
yaxoxũ̃cax̱, rü pexṹ nangemaxũ̃cax̱ i
perü trígu, rü perü úbachixü, rü perü
chíxũ̃. 15Rü ngẽxgumarüxũ̃ tá ta ya Cori
ya Tupana rü nanaxügüxẽxẽ ya maxẽgü
perü wocagücax̱. Rü ngẽmaãcü tá nimu
rü tagutáma pengewemü. 16Natürü
name nixĩ i pexũãẽgü nax tama texé
Tupanana pexũ̃ ixĩgachixẽẽxũ̃ nax
tomare i tupanaxũ̃ picuax̱üũ̃güxũ̃cax̱, rü
napex̱exe pecaxã́pũ̃xügüxũ̃cax̱. 17Erü
ngẽxguma tá ngẽmaãcü penaxũ̃xgux, rü
Cori ya Tupana tá pemaxã nanu rü

taxũtáma pexca̱x nanapuxẽxẽ. Rü
ngẽma naane rü taxuxũtáma nawa
narüxü, rü pema rü tá paxaxüchi nagu
peyue i ngẽma naane i mexũ i pexna
naxãxũ. 18¡Rü pegüãxẽgu namaxã
penguxũ i ñaa ore, rü nagu
perüxĩnüeecha! ¡Rü pegüchacüüwa, rü
pegücatüwa peyanga̱xcuchi̱x i ngẽma
mugü nax ngẽmaãcü tama nüxũ
iperüngümaexũca̱x! 19¡Rü ñaa oremaxã
penangúexẽxẽ i pexacügü, rü nachigagu
namaxã pidexagü i pepatawa, rü
namagüwa, rü ngẽxguma pepeechaũgu
rü íperüdagügu! —ñanagürü ga Moiché.
……

Moiché rü Iraétanüxũgüxũ naxuca̱xẽ nax tama ngẽma togü i duũxũgücümagu naxĩxũca̱x

18 9Rü ñanagürü ga Moiché:
—Ngẽxguma marü nagu
pechoca̱xgux i ngẽma nachixũane i perü
Cori ya Tupana tá pexna ãxũ, rü tama
name i naxca̱x pedauxũtae i ngẽma
nacümagü i chixexũ i ngẽma duũxũgü.
10Rü tama name i texé i petanüwa rü
tümanexũ itamu nax ngẽma
duũxũgüarü tupanaca̱x tayaguxũ, rü bai
i naxca̱x tangúxũ i ngẽma nawa nüxũ
nacuáxũ i ngẽma ẽxũguxũ, rü bai tá i
tüxũ nangúchaũxũ nax nüxũ tacuáxũ i
ngẽma yixcüra ngupetüxũ, rü bai tá i
naxca̱x tangúxũ nax tayuüxũ. 11Rü tama
name i naxca̱x tangu̱x nax duẽxẽgüxũ
tatoõẽxũ, rü bai i naxũtawa taxũ nax
nüxna tayacaxũca̱x i ngẽmawa yuüexũ
nax ẽxũguxũxũ nacuáxũ, rü bai tá i
nüxna tayaca i ngẽma naãxẽgümaxã
puracüexũ, rü bai i nüxna tayaca i
ngẽma yuetaãxẽca̱x ngẽmagüxũ. 12Erü
ya Tupana rü tama namaxã nataãxẽ i
ngẽma duũxũgü i ngẽma nacümagügu
maxẽxũ. Rü ngẽmaca̱x nixĩ ya Cori ya
perü Tupana i pepe̱xewa tá ínawoxũãxũ
i ngẽma nachixũanecüã̱xgü, erü nümagü
rü ngẽma nacüma i chixexũgu nixĩ i
namaxẽxũ. 13Rü ngẽmaca̱x i pemax rü
name nixĩ i aixcüma mea naga pexĩnüe
ya Cori ya perü Tupana. 14Erü ngẽma
duũxũgü i tá ípewoxũxũ nawa i ngẽma
naane rü naga naxĩnüe i ngẽma
iyuüexũ, natürü i pema rü tama pexũ
nanaxwa̱xe ya perü Tupana nax ngẽma
nacümagu pexĩxũ —ñanagürü ga
Moiché.

Orearü uruxũ i Moichéwena tá ingucuchixũ

15Rü ñanagürü ta ga Moiché: —Nüma
ya Cori ya perü Tupana rü tá petanüwa
nanango̱xẽxẽ ya wüxi ya chauxrüxũ
orearü uruxũ, rü pema rü name nixĩ i
naga pexĩnüe. 16Rü yema nixĩ ga Cori
ya Tupanana naxca̱x peca̱xũ ga
ma̱xpũne ga Oréxwa ga yema ngunexũ
ga guxãma ga pemax nagu yéma
pengutaque̱xegüxũ rü ñapegügüxũ:
“Tama tanaxwa̱xe i wena nüxũ taxĩnüe i
naga ya Cori ya tórü Tupana, rü bai i
nüxũ tadauxchaũxũ ya daa üxü nax
tama tayuexũca̱x”, ñaperügügü. 17Rü
yexguma ga Cori ya Tupana rü
ñanagürü: “Choxũ rü marü name i
ngẽma nüxũ pixuxũ. 18Rü choma rü tá
ngẽma Iraétanüxũtanüwa chanango̱xẽxẽ
ya wüxi ya curüxũ orearü uruxũ. Rü
nüma rü wüxi ya natanüxũ ixĩxcü tá
nixĩ. Rü nüma rü tá mea duũxũgümaxã
nüxũ nixu i ngẽma choma namaxã nüxũ
chixuxũ, rü tá namaxã nüxũ nixu i

ngẽma choma chanamuxũ̃. 19Rü
guxãma ya yíxema tama nüxũ̃
irüxĩnüexe ya yimá orearü uruxũ̃
chauégagu nüxũ̃ ixuxũ̃, rü choma rü tá
tüxna chaca rü ta̱xacüca̱x tama
itaxĩnüxũ̃”, ñanagürü choxũ̃ ga Cori ya
Tupana —ñanagürü ga Moiché.
……

**Tupana rü Iraétanüxũ̃gümaxã
inaxuneta rü tá nüxũ̃ narüngũ̃xẽxẽ
ega naga naxĩnüegu**

30 1Rü ñanagürü ga Moiché:
—Ngẽxguma tá pexca̱x
ínanguxgux i guxũ̃ma i ngẽma ñu̱xma
pemaxã nüxũ̃ chixuxũ̃ i Tupanaarü
ngũ̃xẽẽ rü ngẽxgumarüxũ̃ ta i norü
poxcu, rü ngẽxguma ngẽma perü
chixexũ̃gagu Cori ya perü Tupana rü
togü i nachixũ̃anegu pexũ̃ nawoonegu,
rü ngẽma tá nixĩ i nüxna pecua̱xãchiexũ̃
i ñaa ore i ñu̱xma pemaxã nüxũ̃
chixuxũ̃. 2-3Natürü ngẽxguma ñu̱xma
pemaxã nüxũ̃ chixuxũ̃rüxũ̃ aixcüma
naxca̱x pewoegu̱xgux ya Cori ya
Tupana, rü aixcüma naga pexĩnüegu i
guxũ̃ne ya perü maxũ̃nemaxã rü guxũ̃ i
peãxẽmaxã i pema rü pexacügü, rü
ngẽxguma i nüma ya Cori ya perü
Tupana rü tá inanaxoxẽxẽ i ngẽma
poxcu i nagu pemaxã naxĩnüxũ̃, rü tá
nüxũ̃ pengechaũ̃tümüxũ̃. Rü pexũ̃ tá
nade nawa i ngẽma nachixũ̃anegü ga
nagu pexũ̃ nawoonexũ̃ nax wena
wüxiwa pengexmagüxũ̃ca̱x. 4Rü woo
ngẽma petanüxũ̃gü i yáanegu woonexũ̃,
rü nüma ya perü Cori ya Tupana rü tá
ngẽxma naxca̱x nayadau rü tá
nanawoeguxẽxẽ. 5Rü nüma ya Cori rü
tá wena pexũ̃ nawoeguxẽxẽ naxca̱x i
ngẽma naane ga perü o̱xigü nawa
yexmagüxũ̃. Rü pema rü tá wena nawa
pengexmagü rü nüma ya Tupana rü tá
pexũ̃ narüngũ̃xẽẽ, rü tá pexũ̃ nimuxẽxẽ
perü o̱xigüarü yexera. 6Rü nüma ya
perü Cori ya Tupana rü peãxẽwa rü
petaagüãxẽwa tá nayanaxoxẽxẽ i ngẽma
perü chixexũ̃ nax ngẽmaãcü aixcüma
nüxũ̃ pengechaũ̃güxũ̃ca̱x perü
maxũ̃nemaxã rü peãxẽmaxã nax
wenaxarü perü naanewa pemaxẽxũ̃ca̱x.
……
19Rü ñoma i ngunexũ̃gu rü
Tupanape̱xewa rü duũ̃xũ̃güpe̱xewa rü
pexna chaca nax pematama nüxũ̃
pixunetaxũ̃ca̱x i ¿ngexũ̃rüüxũ̃ tá yixĩxũ̃ i
penaxwa̱xexũ̃, rü ngẽma maxũ̃ rü e̱xna
ngẽma yu? ¿Rü ngẽma Tupanaarü
ngũ̃xẽxẽ rü e̱xna norü poxcu? ¡Ẽcü
penayaxu i maxũ̃ nax pema rü petaagü
rü ta namaxẽxũ̃ca̱x! 20¡Ẽcü nüxũ̃
pengechaxũ̃ ya Cori ya perü Tupana, rü
naga pexĩnüe, rü aixcüma peyanguxẽxẽ
i ngẽma pexũ̃ namuxũ̃! Erü nüma nixĩ i
pexna naxããxũ̃ i perü maxũ̃ rü
namuxẽẽãxũ̃ i perü ngunexũ̃gü nawa i
ngẽma naane ga tórü o̱xigü ga Abraáũ̃
rü Ichaá rü Acóbumaxã naxueguxũ̃
—ñanagürü ga Moiché.
……

**Moiché rü Yochuéxũ̃ naxuneta nax nüxí
Iraétanüxũ̃gümaxã inacuáxũ̃ca̱x**

31 7Rü yemawena ga Moiché rü
Yochuéca̱x nangema, rü
ñanagürü nüxũ̃ nape̱xewa ga guxũ̃ma ga
Iraétanüxũ̃gü: —¡Ẽcü namaxã napora rü
wüxigutama rüxĩnü! Erü cuma tá nixĩ i
cuyagagüxũ̃ i ñaa duũ̃xũ̃gü nawa i
ngẽma naane ga Cori ya Tupana tórü

o̱xigümaxã nüxũ̃ ixuxũ̃. Rü cuma tá nixĩ
i namaxã quixücuxũ̃. 8Rü nümatama ya
Cori ya Tupana rü cupe̱xegu tá nixũ, rü
guxũ̃gutáma nacuxũ̃tagu rü tagutáma
cuxũ̃ nangemücü. Rü ngẽmaca̱x tama
name nax cumuũ̃xũ̃ —ñanagürü ga
Moiché.

**Moiché rü Iraétanüxũ̃güarü ãẽxgacügüxũ̃
namu nax duũ̃xũ̃gümaxã nüxũ̃
nadaumatüxũ̃ ga Tupanaarü mugü**

9Rü nüma ga Moiché rü nanaxümatü
ga yema Tupanaarü mugü rü ñu̱xũchi
nüxna nanaxã ga yema chacherdótegü
ga Lebítanüxũ̃gü ga Tupanaarü
mugüchixũ̃ ingegüxũ̃. Rü yexgumarüxũ̃
ta rü guxũ̃ma ga Iraétanüxũ̃güarü
ãẽxgacügü ga itaxũ̃na nanaxã ga yema
mugü ga ümatüxũ̃. 10-11Rü yexguma ga
nüma ga Moiché rü yema ãẽxgacügüxũ̃
naxucu̱xẽ, rü ñanagürü: —Guxũ̃guma i
ngẽxguma norü 7 ya taunecüwa
nanguuxũ̃gu nax pegüxũ̃ nüxũ̃
pengechaũ̃güxũ̃ i perü ngetanügü, rü
ngẽxguma tá nixĩ i guxũ̃ma i
duũ̃xũ̃güpe̱xewa nüxũ̃ pedaumatüxũ̃ i
ñaa mugü. Rü ngẽma tá nixĩ i
duũ̃xũ̃güpe̱xewa pexüxũ̃ i ngexguma
düxenügüchigaarü tauemacüwa
nanguuxũ̃gu rü guxũ̃ma i Iraétanüxũ̃gü
Tupanape̱xegu ngutaque̱xegüxũ̃gu nawa
i ngẽma nachica i nümatama tá nüxũ̃
naxunetaxũ̃. 12Rü ngẽma ngunexũ̃gu rü
tá guxũ̃táma i duũ̃xũ̃gü i yatüxũ̃gü, rü
ngexũ̃gü, rü buxũ̃gü, rü duũ̃xũ̃gü i to i
nachixũ̃anecüã̱x i petanügu ãchiũ̃güxũ̃,
rü tá nangutaque̱xegü nax nüxũ̃
naxĩnüexũ̃ca̱x i ngẽma Tupanaarü mugü
nax ngẽmaãcü nangúexũ̃ca̱x nax nüxũ̃
nangechaũ̃güxũ̃ ya tórü Cori ya Tupana,
rü nagu namaxẽxũ̃ca̱x i guxũ̃ma i ngẽma
mugü i nüxũ̃ yaxuxũ̃ ya Cori ya Tupana
—ñanagürü ga Moiché.
……

Moichéarü yuxchiga

34 1Rü Moáanearü chianexũ̃wa
inaxũãchi ga Moiché ga
ma̱xpṹne ga Nébuwa nax naxũxũ̃. Rü
yéma natape̱xe ga Píchagu ãégaxũ̃gu
naxĩnagü. Rü guma ma̱xpṹne rü
Yericúarü to̱xma̱xtawa nayexma. Rü
yéma nixĩ ga Cori ya Tupana nüxũ̃
nawéxũ̃ ga guxũ̃ma Garaáxane rü
ñu̱xmata Dáũ̃arü naanegu nüxũ̃
nadauxẽxẽ. 2Rü yexgumarüxũ̃ ta nüxũ̃
nanawe̱x ga naane ga Netaríarü, rü
Efraí́arü, rü Manachéarü, rü guxũ̃ma ga
Yudáarü naane rü ñu̱xmata Már ga
Mediteráneuwa nangu. 3Rü nüxũ̃
nanawe̱x ta ga Néguearü chianexũ̃, rü
natü ga Yudáũ̃arü naane ga
metachinüxũ̃, rü ĩane ga Yericú ga
cucunecügü nawa yexmaxũ̃ rü ñu̱xmata
ĩane ga Chuágu nadau. 4Rü nüma ga
Cori ya Tupana rü ñanagürü Moichéxũ̃:
—Ñaa nixĩ i ngẽma nachixũ̃ane ga perü
o̱xigü ga Abraáũ̃, rü Ichaá, rü
Acóbumaxã nüxũ̃ chixuxũ̃ rü tá
nataagüna chaxãxũ̃. Rü ngẽmaca̱x nixĩ i
chanaxwa̱xe nax cuxetümaxãxüchi
nüxũ̃ cudauxũ̃, rü woo i cuma rü
taxũtáma nawa cungu —ñanagürü. 5Rü
yemawena ga Moiché ga Tupanaarü
duũ̃ rü nayu nagu ga yema Moáane,
yema Cori ya Tupana namaxã
naxueguxũ̃rüxũ̃. 6Rü wüxi ga
Moáanearü ngatexũ̃gu nixĩ ga Tupana
natáxũ̃ ga Bexpeúarü to̱xma̱xtawa, nagu
ga wüxi ga nachica i ñu̱xmarüta

taxúema nüxũ cuáxũ. [7]Rü nüma rü
nüxṹ nayexma ga 120 ga norü taunecü
rü yexguma rü ta meama tüxũ nadau rü
napora. [8]Rü nüma ga Iraétanüxũgü rü
30 ga ngunexũ naxca̱x naxauxe ga
Moáanearü chianexũwa, rü yemaacü
nayanguxẽẽgü ga nax naxaurexũ
naxca̱x ga Moichéarü yu. [9]Rü nüma ga
Yochué ga Núũ nane rü marü
Moichéxũtawa nanayaxu ga cua̱x yerü
nüma ga Moiché rü naétügu naxṹxme̱x.
Rü yemaca̱x nixĩ ga Iraétanüxũgü ga
naga naxĩnüexũ rü naxügüãxũ ga yema
Cori ya Tupana Moichémaxã nüxũ
ixuxũ. [10]Rü Moichéwena rü taguma
nayexma ga to ga orearü uruxũ ga
Iraétanüxũgütanüwa ga Moichérüxũ
ixĩcü ga Cori ya Tupana namaxãxũchi
idexacü.
……

JOSUÉ

(Yochué)

Yochuéxũ̃ naxuneta ga Tupana nax nüxí Iraétanüxũ̃gümaxã inacuáxũ̃cax

1 [1]Rü guma Tupanaarü duũ̃ ga Moiché yux̱guwena, rü nüma ga Cori ya Tupana rü Moichéarü ngũ̃xẽẽruxũ̃ ga Yochué ga Núũ̃ nanemaxã nidexa, rü ñanagürü nüxũ̃: [2]—Rü ñux̱ma nax marü nayuxũ̃ ya yimá chorü duũ̃ ya Moiché, rü cuma tá nixĩ i guxũ̃ma i ngẽma Iraétanüxũ̃gümaxã quixüexũ̃ nawa i ngẽma natü i Yudáũ̃, nax nagu pichocuxũ̃cax i ngẽma naane i pexna chaxãxũ̃. [3]Rü yema marü Moichémaxã nüxũ̃ chixuxũ̃rüxũ̃, rü choma rü tá pexna chanaxã i guxũ̃ma i ngẽma naane i marü nawa pengagüxũ̃. [4]Rü ngẽma naane i tá pexna chaxãxũ̃, rü ngẽma chianexũ̃ i súrwaama ngẽxmaxũ̃wa inaxügü rü ñux̱mata Líbanuarü max̱pṹnewa nangu i nórtewaama. Rü ngẽma naane rü taxtü i Eufrátewa inaxügü i éstewaama rü Itítatanüxũ̃güchixũ̃anemaxã tá nangau ñux̱mata már i Mediteráneuwa nangu i oéstewaama. [5]Rü guxũ̃ma i ngunexũ̃gü i nagu cumaxũ̃xũ̃gu rü taxuxũ̃táma cuxũ̃ narüporamae. Rü choma rü tá cuxũ̃tawa changexma, yema Moichéxũ̃tawa chayexmaxũ̃rüxũ̃. Rü tagutáma ngextá cuxũ̃ chat̲ax, rü tagutáma cuxũ̃ chaxo. [6]¡Rü cugü írüpora rü taxṹ i cugü cutáeguxũ̃! Erü cuma tá nixĩ i nüxna cuyaxãchigüxũ̃ i norü naane i ñaa duũ̃xũ̃gü, yerü yema nixĩ ga perü o̲xigümaxã nüxũ̃ chixuxũ̃. [7]Rü wüxixicatama nixĩ i cumaxã nüxũ̃ chixuxũ̃, rü ngẽma nixĩ nax tama cumuũ̃xũ̃ rü wüxiguxicatama curüxĩnüxũ̃ rü aixcüma cunaxüxũ̃ i ngẽma cumaxã nüxũ̃ chixuxũ̃. Rü chanaxwax̱e i cuyanguxẽxẽ i guxũ̃ma i ngẽma mugü ga chorü duũ̃ ga Moiché cuxna ãxũ̃. ¡Rü ẽcü mea yanguxẽxẽ nax mea cuxṹ ínanguxuchixũ̃cax i guxũ̃ i t̲axacü icuxüxũ̃wa! [8]¡Rü guxũ̃gutáma duũ̃xũ̃güna namaxã nacuax̱ãchi i ngẽma nüxũ̃ chixuxũ̃ i chorü mugüpanewa! Rü name nixĩ i cuma rü chütacü rü ngunecü rü nagu curüxĩnü i ngẽma chorü ore nax ngẽmaãcü mea cunaxüxũ̃cax i ngẽma cumaxã nüxũ̃ chixuxũ̃, rü mea cuxṹ ínanguxuchixũ̃cax i guxũ̃ma i t̲axacü icuxüxũ̃. [9]Rü choma nixĩ i cuxũ̃ chamuxũ̃ nax cugü cuporaxẽẽxũ̃cax rü wüxigutama curüxĩnüxũ̃cax. Rü tama name icumuũ̃xũ̃ rü icuyarümaãchi, erü choma ya curü

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

Cori ya Tupana rü tá chacuxũtagu i
ngextá cuma ícuxũxũwa —ñanagürü ga
Tupana. Rü nüma ga Yochué rü nügü
namexẽxẽ nax nayauxãxũca̱x ga yema
naane. 10Rü yexguma ga nüma ga
Yochué rü nanamu ga yema
Iraétanüxũgüarü ãẽxgacügü, rü ñanagürü
nüxũ: 11—¡Rü guxũma i ñaa
duũxũgütanügu pixĩãgütanü, rü namaxã
nüxũ pixu rü nanutaque̱xegüã i õna! Erü
tá tomaepü̱x i ngunexũwa nanguxgu rü
tá tichoũ i natü i Yudáũwa nax tóxrüxũ
yixĩxũca̱x i ngẽma naane i tórü Cori ya
Tupana tá tüxna ãxũ —ñanagürü ga
Yochué.
……

Yochué rü Yericúwa nanamugü ga ngugütaeruũgü

2 1Rü yexguma nachica ga Chitíũwa
nayexmagügu, rü yéma bexma
inanamuãchitanü ga taxre ga
ngugütaeruxũ, rü ñanagürü nüxũ: —¡Ẽcü
peyangugügü i ngẽma naane i natü i
Yudáũarü tocutüwa ngẽxmaxũ rü ñu̱xmata
yima ĩane ya Yericúwa pengugü!
—ñanagürü. Rü nüma ga yema taxre rü
yéma naxĩ rü wüxi ga ngexũ ga ngeãẽxũ
ga Raáxgu ãégaxũpatawa nangugü ga
Yericúwa. Rü ngĩma rü ngĩpatagu
inapegüxẽxẽ ga yema chütaxũ. 2Natürü
nayexmaama ga wüxi ga duũxũ ga
Yericúarü ãẽxgacümaxã nüxũ ixuxũ, rü
ñanagürü nüxũ: —Ñuxre i Iraétanüxũgü
nua nangugü i ngewa̱xarü chütaxũgu nax
yangugügüaxũca̱x i ñaa naane
—ñanagürü. 3Rü yemaca̱x ga guma
ãẽxgacü rü yema nge ga Raáxũtawa
namuga rü ñanagürü: —¡Ínamuxũ i ngẽma
yatügü i cuxũtawa ngugüxũ erü ngẽma rü
ngugütaewa nua naxĩ! —ñanagürü.
4Natürü ga ngĩma rü inangãxũ rü
ngĩgürügü: —Aixcüma nixĩ i taxre i yatü i
chauxũtawa nangugüxũ, natürü tama
nüxũ chacua̱x i ngextácüã̱x yixĩgüxũ. 5Rü
marü noxri nachütagu nawoegu, erü
ngẽma oragu nixĩ i nawãxtaxũ ya daa
ĩanearü poxeguxũarü ĩã̱x, rü tama nüxũ
chacua̱x i ngextá nax naxĩxũ. Natürü
ngẽxgumachi ñu̱xmatama nawe
pengẽgügu rü chi nüxũ peyangaugü
—ngĩgürügü. 6Natürü ga ngĩma rü
dauxnagu inaxĩgüxẽxẽ ga yema taxre, rü
yexma pagüxũ ga línuchitüxũgu iyacu̱xgü.
7Rü guma ĩanearü ãẽxgacüarü churaragü
rü yema taxre ga ngugütaeruũca̱x nadaugü
nagu ga yema nama ga natü ga Yudáũ
ínuxtamaxũwa nadaxũ. Rü yexguma yema
churaragü íchoxũguwenatama, rü
nanawãxtagü ga norü ĩã̱x ga guma ĩanearü
poxeguxũ. 8Rü naxũpa ga nax napeexũ ga
yema ngugütaeruũgü, rü ngĩma ga Raáx rü
nawe daxũ ixĩ, rü ngĩgürügü nüxũ:
9—Choma nüxũ chacua̱x ya Cori ya
Tupana rü pexna nanaxã i ñaa naane, rü
ngẽmaca̱x i nüma rü toxna naxĩnü nax
pexũ tamuũexũchixũca̱x. Rü ñu̱xma rü
guxũma i duũxũgü i nuxma pegüxũ rü
poraãcü pexũ namuũe. 10Rü nüxũ tacua̱x
ga yexguma Equítuanewa ípenguxũgu, rü
Tupana nixĩ ga yapayexẽẽxũ ga Már i
Dauchiüxũ nax yéma pichoũxũca̱x. Rü
ngẽxgumarüxũ ta nüxũ tacua̱x nax ñuxãcü
penada̱i̱xũ ga Cheóũ rü Ox ga
Amoréutanüxũgüarü ãẽxgacügü ga natü
ga Yudáũarü tocutüwa yexmagüxũ. 11Rü
yexguma yemaxũ tacua̱xgügu rü poraãcü
tamuũe, rü taxúema tügü ítarüpora nax
pemaxã tügü tada̱i̱xũca̱x. Erü yimá Cori ya
perü Tupana rü guxãétüwa nangexma i

daxũguxũ̃ i naanewa rü ñoma i naanewa.
12Rü ngẽmacax̱ pexna chaca rü
ñux̱matama chanaxwax̱e i Tupanaégagu
chomaxã nüxũ̃ pixu rü mea tá namaxã
pechopetü i chautanüxũ̃gü, ngẽxgumarüxũ̃
i choma nax meama pexũ̃ chayaxuxũ̃rüxũ̃.
¡Rü choxna penaxã i wüxi i cux̱ruxũ̃ nax
ngẽmawa nüxũ̃ chacuáxũ̃cax̱ nax
aixcümaxũ̃ chomaxã pixuxũ̃! 13Rü
chanaxwax̱e i guxũ̃ma i tümaarü
ngẽmaxũ̃gümaxã tüxũ̃ pengechaũ̃ ya chorü
papá, rü chorü mamá, rü chaueneegü, rü
chaueyax̱gü. ¡Rü taxṹ i toxũ̃ pedax̱ixũ̃!
—ngĩgürügü. 14Rü nümagü rü ngĩxũ̃
nangãxũ̃gagü rü ñanagürügü ngĩxũ̃:
—Toma tátama pexũ̃ ítapoxũ̃ rü pexna
tadau nax taxuxũ̃ma pexũ̃ üpetüxũ̃cax̱, ega
cuma rü tama toxũ̃ quixuxgu. Rü
ngẽxguma Cori ya Tupana toxna naxãxgu i
ñaa naane rü aixcüma tá mea cuxna tadau
—ñanagürügü. 15Rü ngĩma ga Raáx rü
wüxi ga ĩ ga ĩanearü poxeguxũ̃wa
yaxṹxũ̃negu ipe. Rü yema poxeguxũ̃arü
ĩã̱xwa wüxi ga napanax̱ãgu íinachüxüe ga
yema taxre ga ngugütaeruũ̃gü. 16Rü
ngĩgürügü nüxũ̃: —¡Ẽcü max̱pṹneanewa
pexĩ rü ngẽxma peyarücux̱gü nax tama
pexũ̃ yayaugüxũ̃cax̱ i ngẽma pexcax̱
daugüxũ̃! ¡Rü tomaepü̱x i ngunexũ̃ tá
ngẽxma picux̱gü, rü ñux̱matáta ĩanecax̱
nawoegu i ngẽma pexcax̱ daugüxũ̃! Rü
ngẽmawena rü marü name i ípixĩ
—ngĩgürügü. 17Rü nümagü rü ngĩxũ̃
nangãxũ̃gagü rü ñanagürügü: —Toma rü
tá tayanguxẽxẽ i ngẽma Tupanaégagu
toxna naxcax̱ cucax̱axũ̃. 18Natürü
ngẽxguma marü ñaa naanegu tachocux̱gu,
rü ñaa ĩã̱x ga nawa toxũ̃ curüchü̱xüexũ̃wa
tá cunatunütaxẽxẽ i ñaa napanax̱ãxã i
dáunütaxũ̃. Rü daa cupatagu tá tüxũ̃
cungutaquẽxexẽxẽ ya cunatü rü cué rü
cueneegü rü guxãma ya cunatütanüxũ̃gü.
19Natürü ngẽxguma chi ngexerüüxe
cuchiũ̃wa íxũxũ̃xgux rü tümagagutátama
nixĩ ega tayux̱gux, rü marü taxũtáma
togagu nixĩ. Natürü ngẽxgumachi
ngexerüüxe cuchiũ̃wa ngẽxmaxexũ̃
yamax̱gügu, rü ngẽxguma rü tá togagu
nixĩ. 20Natürü ngẽxguma chi toxũ̃
quixuxgux, rü taxucax̱ma tayanguxẽxẽ i
ngẽma Tupanaégagu cumaxã nüxũ̃ tixuxũ̃
—ñanagürügü. 21Rü ngĩma rü inangãxũ̃ga,
rü —Marü name —ngĩgürügü. Rü
yexguma ga ngĩma rü nüxũ̃ irümoxẽ, rü
nümagü rü ngĩxna nawoegu. Rü
yemawena rü yema ngĩrü ĩã̱xwa iyanax̱ix
ga napanax̱ãxã ga dáunütaxũ̃. 22Rü yema
taxre ga ngugütaeruũ̃gü rü
ínamax̱pṹneanexũ̃wa naxĩ rü tomaepü̱x ga
ngunexũ̃ yexma narücux̱gü. Rü yoxni ga
churaragü rü guxũ̃anegu naxcax̱ nadaugü
rü taxuguma nüxũ̃ nayangaugü, rü düxwa
Yericúarü ĩanecax̱ nawoegumare. 23Rü
yexguma ga nüma ga yema taxre ga
ngugütaeruũ̃gü rü max̱pṹneanewa
narüchoũ̃ rü natü ga Yudáũ̃arü tocutüwa
naxĩ ga Yochué íyexmaxũ̃wa. Rü namaxã
nüxũ̃ nixugüe ga guxũ̃ma ga nüxũ̃
ngupetügüxũ̃. 24Rü ñanagürügü: —Nüma
ya Cori ya Tupana rü marü tüxna nanaxã i
guxũ̃ma i ngẽma naane. Rü ngẽmacax̱ i
guxũ̃ma i ngẽma nachixũ̃anecüã̱x i
duũ̃xũ̃gü rü poraãcü tüxũ̃ namuũ̃e
—ñanagürügü.

**Iraétanüxũ̃gü rü natü
ga Yudáũ̃wa nichoũ̃.**

3 1Rü moxũ̃ãcü pax̱mamaxũ̃chi rü
nüma ga Yochué rü guxũ̃ma ga
Iraétanüxũ̃gümaxã rü Chitíũ̃wa inaxĩãchi

ñu̱xmata natü ga Yudáü̃anacüwa
nangugü. Rü naxũ̃pa ga nax yachoũ̃xũ̃ rü
yexmatama napegü. 2-3Rü yexguma
tomaepü̱x ga ngunexũ̃ ngupetüguwena
rü yema Iraétanüxũ̃güarü ãẽxgacügü rü
norü duũ̃xũ̃gütanü nixĩãgüetanü rü
namaxã nüxũ̃ nixu rü ñanagürügü:
—Ngẽxguma nüxũ̃ peda̱u̱xgu i
chacherdótegü i Lebítanüxũ̃ nax nua
nachopetüxũ̃ namaxã i ngẽma baú i Cori
ya Tupanaarü mugüchixũ̃ ¡rü ípechoxũ̃ i
ngextá ípengexmagüxũ̃wa rü nawe
perüxĩ! 4Rü ngẽmaãcü tá nüxũ̃ pecua̱x
nax ngextáama pexĩxũ̃ yerü ga ũ̃pa rü
taguma texé i petanüwa nagu tixũ i
ngẽma nama. ¡Natürü taxúetáma nüxna
tangaicama i ngẽma baú! ¡Rü
guxũ̃gutáma wüxi i quirúmetru tá nixĩ i
norü yáxũ̃ i nawe nax pixĩxũ̃tanüxũ̃!
—ñanagürügü. 5Rü yexguma ga Yochué
rü yema Iraétanüxũ̃güxũ̃ ñanagürü:
—¡Tupanape̱xewa pegü pimexẽẽgü! Erü
moxũ̃ rü nüma ya Cori ya Tupana rü tá
pexũ̃ nüxũ̃ nadauxẽxẽ i wüxi i mexũ̃ i
taxũ̃ i norü poramaxã naxüxũ̃
—ñanagürü. 6Rü yexguma ga nüma ga
Yochué rü yema chacherdótegüxũ̃
ñanagürü: —¡Ẽcü wixpe̱xegu
peyangetaxũ̃ i ngẽma baú i Tupanaarü
mugü nawa ngẽxmaxũ̃ rü tope̱xe namaxã
pexĩ nawa i ngẽma natü i Yudáü̃!
—ñanagürü. Rü yexguma ga nüma ga
chacherdótegü rü duũ̃xũ̃güpe̱xegu
nayangetaũ̃gü ga yema baú. 7Rü
yexguma ga Cori ya Tupana rü ñanagürü
Yochuéxũ̃: —Ñu̱xmacürüwa tá cuxũ̃
chataxẽxẽ rü yexeraãcü tá cuxna cua̱x
chaxã i nape̱xewa i ñaa Iraétanüxũ̃gü. Rü
ngẽmaãcü tá nüxũ̃ nadaugü nax choma
rü aixcüma chacuxũ̃taguxũ̃ yexgumarüxũ̃
ga Moichéxũ̃tawa chayexmagurüxũ̃.
8¡Ẽcü ngẽma chacherdótegüxũ̃ namu nax
yangetaũ̃güãxũ̃ca̱x i ngẽma baú i chorü
mugü nawa ngẽxmaxũ̃! Rü ngẽxguma
natü i Yudáü̃wa nangugügu ¡rü
nachixüwa nachoũ̃ rü ngẽxma
yachigütanüãchi! —ñanagürü. 9Rü
yexguma ga Yochué rü yema
Iraétanüxũ̃güxũ̃ ñanagürü: —¡Nua pexĩ
rü iperüxĩnüe i ngẽma ore i Cori ya tórü
Tupana nüxũ̃ ixuxũ̃! 10Rü ngẽmawa tá
nixĩ i nüxũ̃ picuáxũ̃ ya Tupana ya
maxũ̃cü rü petanüwa nax nangexmaxũ̃.
Rü nüma ya Cori rü tá ínanawoxũ̃ i
Canaáü̃tanüxũ̃gü, rü Itítatanüxũ̃gü, rü
Ebéutanüxũ̃gü, rü Ferechéutanüxũ̃gü, rü
Yerguechéutanüxũ̃gü, rü
Amoréutanüxũ̃gü rü Yebuchéutanüxũ̃gü
nawa i ngẽma naane nax pema nawa
pingugüxũ̃ca̱x. 11¡Rü nüxũ̃ perüdaunü i
ngẽma baú i Cori ya Tupana i guxũ̃ i
naanearü yora ixĩcüarü mugüchixũ̃ nax
ñuxãcü pepe̱xewa yaxüexũ̃ i natü i
Yudáü̃wa! 12Rü ngẽmaca̱x, Pa Duũ̃xũ̃güx
¡rü nüxũ̃ pexuneta i 12 i yatü! Rü ngẽma
12 i petücumüwachigü, rü tá nüxũ̃
pexuneta i wüxi. 13Rü ngẽxguma ngẽma
chacherdótegü i ngẽma baú i Cori ya
Tupanaarü mugüchixũ̃ ingegüxũ̃ rü natü
i Yudáü̃chiüwa nachiũ̃gu, rü ngẽxguma
tá nixĩ i ngẽma natü rü taxregu
yayauxyexũ̃chiüxũ̃, rü ngẽma dexá i
dauxquena ne yaxũ̃ rü tá ínayachaxãchi,
rü ñoma yapoxyepe̱xexũ̃rüxũ̃ tá nixĩ
—ñanagürü. 14-16Rü nüma ga yema
Iraétanüxũ̃gü rü inaxĩãchi ga yema
ínapegüxũ̃wa ga natü ga Yudáü̃wa nax
yachoũ̃xũ̃ca̱x. Rü nanetüarü buxgüarü
tauemacü nixĩ ga yexguma, rü yema
natü ga Yudáü̃ rü poraãcü narübai. Rü

nümagü ga chacherdótegü rü
duũxũgüpẹxegu naxĩ namaxã ga yema
baú ga Tupanaarü mugü nawa yexmaxũ.
Rü yema chacherdótegü ga baú
ingetaũgüxũ rü yexguma yema natü ga
Yudáũchiüwa nachoũgu, rü yema dexá
ga dauxquena ne yaxũ rü ngürüãchi
ínayachaxãchi. Rü guma
dauxquenaxũchi yexmane ga ĩane ga
Adáũ ga dauxũtaechica ga Charetáũarü
ngaicamána, rü ngürü nabainagü ga
dexá ga yéma, ñoma
yapoxyepẹxexũrüxũ. Natürü yema
íyachoũxũarü tawaama ga dexá rü niiyạx
ñụxmata már ya Ngearü Maxṹáxũwa
nangu. Rü yemaacü ga yema natü ga
Yudáũ rü taxregu niyauxye, rü yema
Iraétanüxũgü rü nichoũ ga ĩane ga
Yericúarü tọxmạxtawa. 17Rü yemaacü ga
guxũma ga yema duũxũgü rü paanexũwa
nichoũ nawa ga yema natü ga Yudáũ. Rü
yexgumayane ga yema chacherdótegü ga
yangegüxũ ga yema baú ga Cori ya
Tupanaarü mugüchixũ rü natüarü
ngãxũchiteewa namaxã
nayachaxãchitanü ga paanexũwa.

**Guma 12 ga nutagü ga natü
ga Yudáũarü ngãxũtamawa nadeãcü**

4 1Rü yexguma guxũma ga duũxũgü
ichoũgu ga natü ga Yudáũwa, rü
nüma ga Cori ya Tupana rü Yochuéxũ
ñanagürü: 2—Ngẽma 12 i
Iraétanüxũgütücumüwa rü ¡ẽcü
wüxitücumüwachigü rü nüxũ naxuneta
ya wüxi ya yatü! 3¡Rü namaxã nüxũ ixu
rü wüxichigü i ngẽma yatü rü wüxipṹta
ya nuta yayauxchigüã i ngẽma natüarü
ngãxũtamawa i ngẽma chacherdótegü
íchigüxũwa, rü ñoma i chütaxũgu
ípeyapegüxũwa nax nanaaxũcạx rü
ngẽxma yanupṹtaãxũcạx! —ñanagürü.
4-5Rü yexguma ga nüma ga Yochué rü
naxcạx naca ga yema 12 ga yatü ga
nüxũ naxunetaxũ rü ñanagürü nüxũ:
—¡Ẽcü, wüxichigü i pemax i 12 i pexũ
chaxunetaxe rü natü i Yudáũarü
ngãxũtamawa pexĩ! ¡Rü ngẽma baú i
Cori ya tórü Tupanaarü
mugüchixũpẹxewaama rü wüxichigü i
pema rü penayaxu ya wüxi ya nuta nax
naẹxpụx yixĩxũcạx i ngẽma 12
tücumügü i tatanüxũgü! ¡Rü peãtügu
peyange! 6-7Rü yimá nutagü rü wüxi i
cuạxruxũ tá nixĩ i petanüwa. Rü
ngẽxguma penegü pexna cạxgu, rü
ñagügu: “¿Tạxacüchiga nixĩ ya daa
nutagü?” ñagügu, rü pema rü tá
penangãxũga rü ñapegürügü tá: “Rü daa
nutagüwa nixĩ i nüxna icuạxãchiexũ ga
yema ngupetüxũ ga yexguma natü ga
Yudáũwa yangeetaxũgu ga yema baú ga
Cori ya Tupanaarü mugüchixũ, rü yema
natüchixü rü taxregu niyauxye
napẹxewa ga yema baú”, ñapegürügü tá
—ñanagürü ga Yochué. 8Rü nümagü ga
yema 12 ga yatügü rü nanaxügü ga
yema Yochué namaxã nüxũ ixuxũ. Rü
wüxichigü, rü wüxipṹta niyạụxchigü
naégagu ga yema natücumü ga nawa
naxüxũ. Rü yemaacü nanayauxgü ga 12
ga nutagü ga Yudáũchitamawa. Rü
yema ínapegüxũwa nanana, rü yexma
nayanu, yema Cori ya Tupana nüxũ
ixuxũrüxũ. 9Rü yexgumarüxũ ta ga
nüma ga Yochué rü nai ga 12 ga nuta
nanayaxu rü natüchitamagu nayanu ga
yema chacherdótegü ga baú
ingetaũgüxũ íchigüxũgu. Rü yimá
nutagü rü ñụxmarüta ngẽma

nangexmagü. [10]Rü yema chacherdótegü
ga baú ga Tupanaarü mugüchixũ
ingegüxũ rü natü ga Yudáũchitamagu
narücho, rü yoxni ga nüma ga
Iraétanüxũgü rü meama nayanguxẽẽgü
ga guxũma ga yema Yochuéwa Tupana
namaxã nüxũ ixuxũ. Rü guxũma mea
naxügü yema Moiché Yochuémaxã nüxũ
ixuxũrüxũ. Rü ñu̱xãẽãcü nichoũ ga
duũxũgü. [11]Rü yexguma guxũma ga
duũxũgü marü inguũgu, rü nichoũ ga
yema chacherdótegü ga baú ga
Tupanaarü mugüchixũ ingegüxũ. Rü
duũxũgüpe̱xegu naxãgü.
……
[18]Rü yexguma marü yanguũgu ga
yema chacherdótegü ga Yudáũwa nax
yachoũxũ rü paanexũwa nangugügu, rü
yema dexá rü wenaxarü nanagoxũchixü
rü noxrirüũtama nanapá ga natü.
……

Tupana nüxũ nixu nax ñuxãcü yapugüãxũca̱x ga Yericú

6 [1]Rü taxucürüwama texé Yericúarü
ĩanegu taxücu rüe̱xna ítaxũxũ, yerü
ga norü poxeguxũarü ĩã̱xgü rü
narüwãxtagü nax yemaacü taxuwama
nachocuxũca̱x ga Iraétanüxũgü. [2]Natürü
nüma ga Cori ya Tupana rü Yochuéxũ
ñanagürü: —Choma rü marü cuxna
chanaxã ya Yericú i guxũma i norü
ãẽxgacümaxã rü norü churaragümaxã.
[3]Rü curü churaragü i Iraétanüxũgü rü 6 i
ngunexũ tá yima ĩanexũ ínayachoegu. Rü
wüxi i üeguãchi tá naxügü i wüxichigü i
ngunexũgu. [4]Rü ngẽma baú i chorü
mugü nawa ngẽxmaxũpe̱xegu tá naxĩ i 7 i
chacherdótegü i carnéruchatacu̱xremaxã
icornétaã́xũ. Rü ngẽxguma norü 7 i
ngunexũwa nanguxgu, rü 7 e̱xpü̱xcüna tá
yima ĩanexũ ínayachoegu i curü
churaragü, rü ngẽxgumayane i ngẽma
chacherdótegü rü tá norü cornétagügu
nicuegü. [5]Rü ngẽxguma nüxũ pexĩnüegu
nax poraãcü yacuegüãxũ ya cornétagü rü
tá tagaãcü aita pexüe. Rü ngẽxguma i
norü poxeguxũ ya yima ĩane rü tá
nangiãchi. Rü ngẽxgumayane rü
wüxichigü i pemax rü tá nagu pichocu ya
yima ĩane —ñanagürü ga Tupana. [6]Rü
yexguma ga nüma ga Yochué rü
chacherdótegüca̱x naca rü ñanagürü
nüxũ: —¡Peyange i ngẽma baú i Cori ya
Tupanaarü mugüchixũ! Rü 7 i pemax rü
ngẽma baúpe̱xegu tá pexĩ namaxã ya
cornéta i carnéruchatacu̱xrenaxca̱x
ixĩgüne —ñanagürü. [7]Rü yema
duũxũgüxũ rü ta ñanagürü ga Yochué:
—¡Ẽcü nüxũ ípeyachoegu ya daa ĩane!
Rü pemax i churaragü rü tá baú i Cori ya
Tupanaarü mugüchixũpe̱xegu tá pexĩ
—ñanagürü. [8]Rü guxũma ga duũxũgü rü
yema Yochué namaxã nüxũ ixuxũãcü
nanaxügü. Rü yema 7 ga chacherdótegü
rü norü cornétagu yacuegüãcüma yema
baú ga Cori ya Tupanaarü
mugüchixũpe̱xegu naxĩ. Rü yema baú rü
yema chacherdótegüwe namaxã
nixĩxũtanü. [9]Rü yema churaragü rü
chacherdótegüpe̱xegu naxĩ, rü yema togü
ga churaragü ga baúarü dauruxũ rü
wixweama naxãgü. Rü nüma ga
chacherdótegü rü norü cornétagu
nicuegüecha rü taguma inarüchianegü.
[10]Natürü guxũma ga yema churaragü, rü
Yochué nüxna naxãga ga bexmamare
inaxĩxũca̱x ñu̱xmatáta nüma namuã nax
guxũma wüxigu poraãcü aita
naxüexũca̱x.

Iraétanüxũgü nanapugü ga ĩane ga Yericú

11Rü yema nüxíraxũ ga ngunexũgu rü
nüma ga Yochué rü nanamu ga
chacherdótegü rü churaragü nax
wüxicana guma ĩanexũ nax
íyangeegutaũgüãxũ ga yema baú ga
Cori ya Tupanaarü mugüchixũ. Rü
yemawena ga yema duũxũgü rü
nawoegu naxca̱x ga yema ínapegüxũwa.
Rü yexma nüxũ nanangupetüxẽxẽ ga
chütaxũ. 12Rü moxũãcü ga nüma ga
Yochué rü pa̱xmamaxũchi ínarüda, rü
nüma ga chacherdótegü rü
nanayauxtaũgü ga yema baú ga Cori ya
Tupanaarü mugüchixũ. 13Rü yema 7 ga
chacherdótegü rü baú ga Cori ya
Tupanaarü mugüchixũpe̱xegu naxĩ rü
nagu yacuegüãcüma ga guma norü
cornétagü. Rü yema churaragü rü
wixpe̱xegu naxĩ, rü yema togü rü
baúweama naxãgü. Rü ga cornétagü rü
taguma inarüchianegü. 14Rü moxũãcü
rü wena guma ĩanexũ ínayachoegu, rü
ñu̱xmachi yema ínapegüxũca̱x nawoegu.
Rü 6 ga ngunexũ nixĩ ga yemaacü
naxügüãxũ. 15Rü yexguma norü 7 ga
ngunexũwa nanguxgu, rü ngunetüxũ
ínarüdagü. Rü guma ĩanexũ
ínichoeguãchitanücüxü yema nüxíra
naxügüãxgurüxũ, natürü yema
ngunexũgu rü 7 e̱xpü̱xcüna nüxũ
ínichoeguãchitanücüxü. 16Rü yexguma
ga yema chacherdótegü rü 7 e̱xpü̱xcüna
norü cornétagu yacuegügu, rü Yochué
rü yema duũxũgüxũ namu rü ñanagürü:
—¡Aita pixüe! Rü nüma ya Cori ya
Tupana rü marü pexna nanaxã ya daa
ĩane. 17Rü daa ĩane, rü guxũma i ta̱xacü
i nawa ngẽxmaxũmaxã, rü tá
peyanaxoxẽxẽ, erü ngẽmaãcü nixĩ i Cori
ya Tupana i nüxũ yaxuxũ. Rü ngẽma
Raáxicatátama iyixĩ i taxũtáma ngĩxũ
pima̱xcü namaxã i ngẽma duũxũgü i
ngĩchiũwa ngẽxmagüxũ. Erü ngĩma iyixĩ
ga iyacu̱xgüãxũ ga yema taxre ga
yatügü ga ngugütaewa yéma imugüxũ.
18¡Rü ñu̱xma i pemax rü pegüna
pedaugü nax tama penayaxuxũ i ta̱xacü
i norü ngẽmaxũ ya yima ĩanewa
ngẽxmaxũ! Erü nüma ya Cori ya Tupana
rü namaxã nanaxuegu ya daa ĩane nax
peyanaxoxẽẽxũca̱x rü penadaiãcuxũca̱x.
Rü ngẽxguma taxũtáma ngẽmaãcü
penaxü̱xgux, rü nüma ya Tupana rü tá
chixexũ tamaxã naxuegu rü tá chixexũ
taxca̱x ínanguxẽxẽ. 19Natürü ngẽma
úiru rü diẽrumü rü guxũma i
ngẽmaxũgü i bróũchenaxca̱x rü
fiérunaxca̱x, rü Cori ya Tupanaca̱x tá
nixĩ rü norü ngẽmaxũgütanügu tá
penanú —ñanagürü ga Yochué. 20Rü
yexguma ga nüma ga yema duũxũgü rü
aita naxüe rü ga cornétagü rü
naxãgatanü. Rü yexguma guma
cornétagagüxũ naxĩnüegu ga nüma ga
Iraétanüxũgü rü inanaxügüe nax
poraãcü aita naxüexũ. Rü yexguma ga
guma ĩanearü poxeguxũ rü napuxãchi.
Rü yexguma ga nüma ga Iraétanüxũgü
rü tauxchaãcü yexma nachocu, rü
noxrüxũ nayaxĩgüxẽxẽ. 21Rü yemawena
rü taramaxã tüxũ nadai ga yatüxe, rü
ngexe, rü ngextü̱xügüxe, rü yaxgua̱xgü,
rü wocagü, rü carnérugü, rü búrugü. Rü
noxtacüma guxũma nadai. 22Rü nüma
ga Yochué rü yema taxre ga yatügü ga
ngugütaewa ĩxũxũ ñanagürü: —¡Ẽcü
ngĩpatawa pexĩ i ngẽma nge i Raáx rü
guxũma i ngĩtanüxũmaxã nua ngĩxũ

pega, yema ngĩmaxã ipexunetaxũrüxũ!
—ñanagürü. 23Rü nümagü rü ngĩchiũgu
nachocu. Rü Raáxũ ínagaxüchigü
tümamaxã ya ngĩnatü, rü ngĩé, rü
ngĩeneegü, rü guxũma ga
ngĩtanüxũmaxã. Rü wüxi ga nachica ga
mexũ ga Iraétanüxũgü ípegüxũarü
düxétüwaama yexmaxũgu ngĩxũ
nayamugü.
……
27Rü nüma ga Cori ya Tupana rü
Yochuéxũ narüngũxẽẽ, rü yemacax
guxũma ga yema naanewa nangu ga
nachiga.

Acáũarü chixexũchiga

7 1Rü wüxi ga Yudátanüxũ ga
Acáũgu ãégaxũ ga Cármi nane ga
Cháditaxa rü Chárataxa ixĩxũ, rü nanade
ga ñuxre ga yemaxũgü ga Tupana
chuxuxũ. Rü yemacax ga guxũma ga
Iraétanüxũgü rü naxüétüũgü ga Cori ya
Tupanapexewa yerü ga Acáũ rü
nanayaxu ga yema Tupana chuxuxũ. Rü
yemacax ga Cori ya Tupana rü
Iraétanüxũgümaxã nanu.

Acáũarü chixexũgagu rü Iraétanüxũgüxũ narüporamaegü ga ĩane ga Áixarü duũxũgü

2Rü nüma ga Yochué rü Yericúwa
inanamuãchitanü ga ñuxre ga yatügü
nax ĩane ga Áixwa yangugütaegüxũcax,
rü ngoxi nüxṹ natauxcha nax guma ĩane
rü tá nagu nachocuxũcax. Rü guma ĩane
rü ĩane ga Betélarü éstewaama nayexma
ga chianexũ ga Betawéũarü
ngaicamána. Rü nümagü rü yéma naxĩ
rü nayangugütaegü. 3Rü yexguma
nawoegugu, rü Yochuéxũ ñanagürügü:
—Tama tanaxwaxe i guxũ i
churaragümaxã naxcax ítayachõõchi ya
yima ĩane ya Áix, erü 2,000 rüexna
3,000 i churaragümaxã nixĩ i marü
yanguxũ nax yapuxuxũ ya yima ĩane.
¡Rü taxũtáma guxũ i churaragü ngẽma
cumugü! Erü tama namu i ngẽma
duũxũgü ya yima ĩanena daugüxũ
—ñanagürügü. 4Rü yemaacü 3,000 ga
churaragü nixĩ ga Áixcax íyachõõchixũ.
Natürü nüma ga yema duũxũgü rü
Iraétanüxũgüxũ narüporamaegü rü
nayabuxmüxẽxẽ. 5Rü 36 ga
Iraétanüxũgüxũ nadai, rü guxema
toxoguax rü tümawe nangẽgü ñuxmata
guma ĩanearü ĩxpemawa nangugü, rü
ínatũãchianexũgu tüxũ nayadai. Rü
yemacax ga Iraétanüxũgü rü
narümaãchitanü rü namuũe. 6Rü nüma
ga Yochué rü yema Iraétanüxũgüarü
ãẽxgacügü rü norü ngechaũmaxã
nügüchirugu nagáugüe rü
waixümütexemaxã nügü nigügüeru. Rü
ñuxmachi yema baú ga Tupanaarü
mugüchixũpexegu nanangücuchitanü
ñuxmata nayáuane. 7Rü nüma ga
Yochué rü ñanagürü: —Pa Corix
¿tüxcüũ cuyachoũxẽxẽ ga ñaa duũxũgü
ga natü ga Yudáũwa? ¿Ẽxna
Amoréutanüxũgümexẽgu toxũ
cuyixẽẽxũcax nixĩ i nua toxũ cugagüxũ
nax ngẽmaãcü toxũ nadaixũcax? Rü
narümemae chi nixĩ ga natü ga
Yudáũarü tocutü chitama tarüchoxũ.
8Pa Corix. ¿Taxacü tá chaxüxũ i
ñuxmax? Erü nüma i Iraétanüxũgü rü
marü norü uanüchaxwa nibuxmü. 9Rü
nüma i Canaáũtanüxũgü rü guxũma i
duũxũgü i ñaa naanegu pegüxũ rü tá
nüxũ nacuáchigagü i ngẽma toxũ

ngupetüxũ. Rü nüma rü tá wüxigu
toxca̱x ínayachõõchi nax toxũ
nada̱ixũca̱x, rü taxúetáma ítayaxṹ i
totanüwa. ¿Rü texé tá cuxũ ticua̱xüxũ
rü cuxũ tataxẽxẽ i ngẽxguma?
—ñanagürü ga Yochué. 10Rü nüma ga
Cori ya Tupana rü Yochuéxũ nangãxũga
rü ñanagürü: —¡Inachi! ¿Ta̱xacü ngẽma
cuxü i ñaxtüanegu cunangücuchixũ?
11Rü nüma i Iraétanüxũgü rü chixexũ
naxügü. Erü nümagü rü tama
nayanguxẽxẽ i ngẽma mugü ga namaxã
nüxũ chixuxũ. Rü nanayauxgüama i
ngẽma ngẽmaxũgü i nüxna chachu̱xuxũ.
Rü meama nüxũ nacua̱xgüãcüma
naxca̱x nangĩxgü i ngẽma choxrü ixĩxũ,
rü norü ngẽmaxũgütanügu nayacu̱xgü.
12Rü ngẽmaca̱x i pemax i Iraétanüxũgü
rü taxucürüwama nüxũ perüporamae i
perü uanügü. Rü naxcha̱xwa tá pibuxmü
rü pegagutama nixĩ i namexũ i
noxtacüma peyuexũ. Rü ngẽxguma i
pema i ñu̱xma rü tama paxa ípenaguxgu
i ngẽma pexna chachu̱xuxũ, rü marü
taxũtáma petanüwa changexma. 13¡Rü
ñu̱xma rü inachi, rü nangutaque̱xexẽxẽ i
duũxũgü! ¡Rü namaxã nüxũ ixu nax
moxũca̱x nügü yamexẽẽgüxũ nax
ngẽmaãcü chope̱xewa ínangugüxũca̱x!
Erü choma i Cori ya perü Tupana rü
ñacharügü: “Pemax, Pa Iraétanüxũgüx,
rü penayaxu i ngẽma ngẽmaxũgü i
pexna chachu̱xuxũ. Rü ngẽxguma
taxũtáma ípenaguxgu rü pegüwa nüxũ
pexoxo̱xgux i ngẽma chixexũ, rü
taxucürüwatáma perü uanügüxũ
perüporamae”, ñacharügü. 14Rü moxũ
pa̱xmama rü petücumümaxãchigü tá
chope̱xewa pengugü i guxãma i pema i
Iraétanüxũgü. Rü choma i perü Tupana
nax chixĩxũ rü tá nüxũ chaxuneta i
ngẽma natücumü i nawa naxüxũ i
ngẽma yatü i chixexũ üxũ. Rü ñu̱xũchi
ngẽma natücumüwa rü tá
nügütanüxũãcü chope̱xewa nangugü. Rü
choma rü tá nüxũ chaxuneta i ngẽma
nügütanüxũtücumü i nawa nangexmaxũ
i ngẽma yatü. Rü ngẽmawena rü tá
ngẽma nügütanüxũtücumüwa rü tá
nüxũ chaxuneta ya yima ĩpata ya nawa
nangexmane i ngẽma chixexũ üxü. Rü
ñu̱xũchi yima ĩpatacüã̱xtanüwa rü tá
nüxũ chaxuneta i ngẽma yatü i chixexũ
üxũ. 15Rü yíxema tümaxũtagu nüxũ
iyangaugüxe i ngẽma ngẽmaxũgü ga
chachu̱xuxũ, rü tá tüxũ nigugü namaxã i
tümaxacügü rü guxũma i tümaarü
ngẽmaxũgü, erü tümagagu chixexũ
naxca̱x ínangu i Iraétanüxũgü, erü tama
naga taxĩnü i chorü mu —ñanagürü ga
Tupana.

Acáũarü poxcuchiga

16Rü moxũãcü ga Yochué rü
pa̱xmamaxũchi ínarüda rü duũxũgüxũ
namu nax natücumümaxãchigü
Tupanape̱xewa nangugüxũ. Rü nüma ga
Cori ya Tupana rü Yudátücumüxũ
naxuneta. 17Rü yexguma ga Yochué rü
Yudátücumümaxã nüxũ nixu nax
nügütanüxũtücumüãcü rü
Tupanape̱xewa nax naxĩxũ. Rü Tupana
rü Cháratanüxũxũ naxuneta. Rü yema
Cháratanüxũwa rü guma Chádipataxũ
naxuneta. 18Rü yema yatüxũgü ga
Chádipatacüã̱xgü rü Tupanape̱xewa
nangugü, rü Tupana nüxũ naxuneta ga
Acáũ ga Cármi nane ga Cháditaxa ga
Yudátanüxũ ixĩcü. 19Rü yexguma ga
Yochué rü Acáũxũ ñanagürü: —Pa

Chaunex, rü name nixĩ i cunataxẽxẽ rü
nüxũ̃ quicua̱xüxũ̃ ya Cori ya tórü
Tupana. ¡Rü chomaxã nüxũ̃ ixu i ta̱xacü
nax cuxüxũ̃! ¡Rü taxṹ icuyacúxũ̃!
—ñanagürü. 20Rü Acáũ̃ nanangãxũ̃ga rü
ñanagürü: —Aixcüma nüxũ̃ chixu, rü
chixexũ̃ chaxü namaxã ya Cori ya tórü
Tupana. Rü ñaa nixĩ i ngẽma chaxüxũ̃.
21Rü Yericúwa nüxũ̃ chadau ga wüxi ga
mexechixũ̃ ga naxchiru ga
Babiróniacüã̱xgüarü ü rü 200 tachinü ga
diẽrü, rü wüximena̱xã ga úiru ga ngãxũ̃
ga quíruarü yexera yaxũ̃. Rü choxṹ
nangúchaũ̃ ga yema yemaxũ̃gü, rü
yemaca̱x chaugüxṹ chanade, rü
chauchiũ̃machiãgu chanata̱xgü. Rü
ngẽma diẽrutachinügü rü aixepeguama
chananu —ñanagürü. 22Rü
yexgumatama ga Yochué rü
Acáũ̃chiũ̃wa nanamugü ga ñuxre ga
yatügü, rü yexma nüxũ̃ nayangaugü ga
yema yemaxũ̃gü ga yexma icu̱xgüxũ̃
namaxã ga yema diẽru ga natüũ̃guama
nuxũ̃. 23Rü nanade ga yema yemaxũ̃gü
rü Yochuépe̱xewa nanana nape̱xewa ga
guxũ̃ma ga Iraétanüxũ̃gü. Rü nümagü
ga Iraétanüxũ̃gü rü Tupanape̱xegu
nayanu. 24Rü yemawena rü Acúarü
ngatexũ̃wa Acáũ̃xũ̃ nagagü namaxã ga
yema diẽru, rü yema naxchiru, rü yema
úirumena̱xã, rü nanegümaxã, rü
naxacügümaxã, rü norü wocagümaxã,
rü norü búrugümaxã, rü norü
carnérugümaxã, rü napatamaxã, rü
guxũ̃ma ga ta̱xacü nüxṹ yexmaxũ̃maxã.
25Rü Yochué rü Acáũ̃xũ̃ ñanagürü:
—¿Tu̱xcüü̃ chixexũ̃ tatanüwa
ícunguxẽxẽ? Rü ñu̱xma ya Cori ya
Tupana rü ngẽma chixexũ̃ tátama nixĩ i
cuxna nanguxẽẽxũ̃ —ñanagürü. Rü
yema ñaxgu ga Yochué, rü guxũ̃ma ga
Iraétanüxũ̃gü rü nutamaxã Acáũ̃xũ̃ rü
natanüxũ̃güxũ̃ nadai. Rü ñu̱xũchi
natanüwa nanangĩxichi. 26Rü
yemawena rü nutagü naétüwa
nanawogü. Rü gumá nutagü rü ñu̱xma
rü ta ngẽxma naxãũxchita. Rü
ngẽmaca̱x i ñu̱xmax i ngẽma nachica rü
Acúarü Ngatexũ̃gu naxãéga. Rü
yemaacü Iraétanüxũ̃gümaxã
narüngüxmü ga Cori ya Tupana.

Ĩane ga Áixũ̃ nanapugü ga Iraétanüxũ̃gü

8 1Rü nüma ga Cori ya Tupana rü
Yochuéxũ̃ ñanagürü: —¡Taxuca̱xma
cumuũ̃ rü icurümaãchi! ¡Rü inaxũãchi
naxca̱x ya yima ĩane ya Áix, namaxã i
guxũ̃ma i curü churaragü! Erü choma rü
tá pora cuxna chaxã nax yima ĩane ya
Áixarü ãẽ̱xgacüxũ̃ rü norü duũ̃xũ̃güxũ̃
curüporamaexũ̃ca̱x. Rü yima norü ĩane
rü norü naane rü cuxrü tá nixĩ. 2Rü
guma Yericúmaxã rü norü ãẽ̱xgacümaxã
cuxüxũ̃rüxũ̃ tátama cunaxü namaxã ya
yima ĩane ya Áix rü norü ãẽ̱xgacü.
Natürü i ñu̱xmagu rü marü name i
pegüxṹ penade i norü ngẽmaxũ̃gü rü
naxũ̃nagü. Rü tá ípenaba̱ixgü, rü norü
ĩaneca̱xwenaama tá pixĩĩchi
—ñanagürü. 3-4Rü yexguma ga Yochué
rü nügü namexẽxẽ guxũ̃ma ga norü
churaragümaxã nax ĩane ya Áixca̱x
íyachõõchixũ̃ca̱x. Rü nayadexechi ga
30,000 ga churaragü, rü chütacü yéma
nanamugü. Rü nayaxucu̱xẽgü rü
ñanagürü nüxũ̃: —¡Mea iperüxĩnüe! ¡Rü
ipexĩãchi rü norü ĩaneca̱xwe̱xguama
peyarücu̱xgü! ¡Rü ípememare nax yima
ĩanegu pechocuxũ̃ca̱x! 5Rü ngẽma togü i
duũ̃xũ̃gü rü chomaxã tá yima ĩaneca̱x

ínayachõõchi. Rü ngẽxguma yima
ĩanecüã̱x toxca̱x yayixgux nax toxũ̃
nada̱ixũ̃ca̱x, rü toma rü tá tibuxmü ga to
ga ngunexũ̃gurüxũ̃. 6Rü ngẽxguma i
nümagü rü tá towe nangẽgü erü tá nagu
narüxĩnüe nax noxrirüxũ̃ naxcha̱xwa
ibuxmüxũ̃ i yixema i Iraétanüxũ̃gü. 7Rü
ngẽxguma i pema rü tá peyayi i ngẽma
ípicu̱xgüxũ̃wa rü yima ĩanegu tá
pichocu, erü Cori ya tórü Tupana rü
pexna tá nanaxã ya yima ĩane. 8Rü
ngẽxguma marü nagu pichocu̱xgu, rü tá
nawa penangĩxichi, ngẽma Cori ya
Tupana nüxũ̃ ixuxũ̃rüxũ̃. Rü ngẽmaãcü
nixĩ i pexũ̃ chamuxũ̃ —ñanagürü ga
Yochué. 9Rü yexguma ga Yochué rü
inanamuãchitanü ga yema churaragü.
Rü nümagü rü inaxĩãchi rü Betél rü
Áixarü ngãxũ̃machate̱xegu nicu̱xgü ga
Áixca̱xwenaama. Natürü nüma ga
Yochué rü yema ínapegüxũ̃watama
nanangupetüxẽxẽ ga chütaxũ̃. 10Rü
moxũ̃ãcü noxri yangunechaũ̃xgu rü
ínarüda ga Yochué rü norü duũ̃xũ̃güxũ̃
nidaugü. Rü ñu̱xũchi tümape̱xegu naxã
namaxã ga Iraétanüxũ̃güarü ãẽxgacügü
rü ĩane ga Áixca̱x inaxĩãchi. 11Rü
guxũ̃ma ga norü churaragü rü guma
ĩanepe̱xewaama ne naxĩ rü nüxũ̃
ningaicaetanü, rü wüxi ga
ngatexũ̃pechinüwa nayachaxãchitanü ga
guma ĩanearü tügünecüwawaama. 12Rü
nüma ga Yochué rü ĩane ga Betél rü
Áixarü ngãxũ̃machate̱xegu nayacu̱xgü
ga to ga 5,000 ga yatügü ga guma
ĩanearü to̱xoxwecüwawaama. 13Rü
yemaacü ga Iraétanüxũ̃güarü churaragü
rü taxregu niyauxyetücumü. Rü yema
wüxitücumü rü ĩanearü to̱xoxwecüwagu
nicu̱xgü, rü yema totücumü rü yema
íyachaxãchitanüxũ̃wa nayexmagü ga
ĩanearü tügünecüwawaama. Rü yema
chütaxũ̃gu ga Yochué rü nanaxũpe̱xe rü
nüxíra yema ngatexũ̃arü ngãxũ̃wa
nangu. 14Rü yexguma Iraétanüxũ̃güxũ̃
nada̱u̱xgu ga Áixarü ãẽxgacü, rü norü
churaragümaxã nayayi nax nügü
nada̱ixũ̃ca̱x namaxã ga yema
Iraétanüxũ̃gü ga ngatexũ̃arü tocutüwa
yexmagüxũ̃. Natürü tama nüxũ̃ nacua̱x
rü yema togü ga Iraétanüxũ̃gü nax
bexma norü ĩaneca̱xwe̱xgu
nayacu̱xgüxũ̃. 15Rü nüma ga Yochué rü
norü churaragümaxã nibuxmüneta. Rü
yema nama ga chianexũ̃wa nadaxũ̃gu
nixü naxcha̱xwa ga yema Áixarü
churaragü. 16Rü guxũ̃ma ga churaragü
ga guma ĩane ga Áixcüã̱xgü ixĩgüxũ̃ rü
Yochuéwe nangẽgü. Rü yexguma
Yochuéwe nangẽgügu rü yema norü
ĩanena niyáxũ̃etanü. 17Rü guxũ̃ma ga
churaragü ga Áixcüã̱x rü Betélcüã̱x rü
Iraétanüxũ̃güwe nangẽgü, rü taxuxũ̃ma
ĩanewa nayaxũ̃. Rü yema
Iraétanüxũ̃güwe nax nangẽgüxũ̃gagu rü
guma ĩane rü taxúema nüxna tadau rü
nangeenümare ga norü ĩã̱x. 18Rü
yexguma ga nüma ga Cori ya Tupana rü
Yochuéxũ̃ ñanagürü: —¡Ẽcü, cua̱xruxũ̃
nüxna naxã i ngẽma curü churaragü i
ĩaneca̱xwe̱xgu icu̱xgüxũ̃ nax nagu
nachocuxũ̃ca̱x ya yima ĩane ya Áix, erü
tá cuxna chanaxã ya yima ĩane!
—ñanagürü ga Tupana. Rü nüma ga
Yochué rü cua̱xruxũ̃ inaxã nax nagu
nachocuxũ̃ca̱x ga guma ĩane. 19Rü
yexguma ga yema icu̱xgüxũ̃ ga
churaragü rü paxama ínaxüxũ̃ rü guma
ĩanegu nachocu rü nawa
nanangĩxichigü. 20Rü yexguma nügü

íyadaugügu ga yema duũxũgü ga
Áixcüãxgü rü nüxũ nadaugü ga nax
ínatüxünagüétüxũ ga guma norü ĩane.
Rü yemacax taxuwama naxüéga, yerü
nüma ga Iraétanüxũgü ga noxri
naxchaxwa chianexũwa buxmüchiréxũ
rü nügü nawoegu nax nadaiaxũcax.
21Rü yexguma Yochué nüxũ dauxgux ga
yema Iraétanüxũgü ga icuxgüxũ rü
marü guma ĩanegu nax nachocuxũ rü
nawa nax nangixichigüãxũ, rü nügü
nawoegu rü Áixcüãxmaxã nügü nadai.
22Rü ñuxmachi ga yema
Iraétanüxũgüarü churaragü ga ĩanegu
chocuxũ rü ínachoxũ. Rü yemaacü ga
yema taxretücumü ga Iraétanüxũgü rü
nügüwa tüxũ naxüxẽxẽ rü tüxũ
ínayauxũ. Rü guxãma tüxũ nadai.
……

Yochué rü maxpũne ga Ebáwa duũxũgücax nüxũ nadaumatü ga Tupanaarü mugü

30-31Rü yexguma ga Yochué rü
maxpũne ga Ebágu rü Cori ya
Iraétanüxũgüarü Tupanacax nanaxü ga
wüxi ga ãmarearü guchicaxũ, yema
Moiché nüxũ ixuxũrüxũ nawa ga yema
mugüarü popera ga ñaxũ: “¡Ẽcü wüxi i
ãmarearü guchicaxũ naxü nawa ya nuta
ya tama imexẽẽpütagücü!” ñaxũ. Rü
yexguma ga yema Iraétanüxũgü rü
yema guchicaxũwa nayagu ga naxũnagü
Tupanaarü ngüxmüxẽẽruxũ. 32Rü
yemawena ga nüma ga Yochué rü
Iraétanüxũgüpexewa gumá nutagü ga
ãmare nawa ínagucüpũtagu
nanaxümatü ga Tupanaarü mugü ga
Moiché nüxna ãxũ. 33Rü yexguma ga
guxũma ga Iraétanüxũgü norü
ãẽxgacügümaxã rü yema togü ga tama
Iraétanüxũgü ixĩgüxũ ga natanüwa
maxẽxũmaxã, rü taxregu niyauxye. Rü
wüxitücumü rü maxpũne ga Ebáwaama
naxügü rü yema totücumü rü maxpũne
ga Guerachíũwaama naxügü. Rü yema
taxretücumüarü ngãxũmachatexegu
nachigü ga yema chacherdótegü
namaxã ga yema baú ga Tupanaarü
mugüchixũ. Rü yema chacherdótegü rü
ínamemaregü nax duũxũgümaxã mexũ
naxuegugüxũ. Rü guxũma ga yema
naxüxũ rü Moiché namaxã nüxũ
ixuxũãcüma nanaxü. 34Rü yemawena ga
Yochué rü duũxũgücax tagaãcü nüxũ
nadaumatü ga Tupanaarü mugü, rü
ñuxãcü Tupana rü mexũ namaxã
naxuegu i ngẽma duũxũgü i naga
ĩnüexũ, rü chixexũ namaxã naxuegu i
ngẽma tama naga ĩnüexũ. 35Rü guxũma
ga yema mugü ga Moiché nüxna ãxũ rü
Yochué nüxũ nadaumatü naxcax ga
guxũma ga duũxũgü ga iyatüxũ, rü
ingexũ, rü buxũgü, rü yema togü ga
tama Iraétanüxũgü ixĩgüxũ ga natanüwa
maxẽxũ.

Iraétanüxũgümaxã inaxügagü ga Gabaóũcüãxgü

9 1Rü gumá Itítatanüxũgüarü ãẽxgacü,
rü Amoréutanüxũgüarü ãẽxgacü, rü
Canaáũtanüxũgüarü ãẽxgacü, rü
Ferechéutanüxũgüarü ãẽxgacü, rü
Ebéutanüxũgüarü ãẽxgacü, rü
Yebuchéutanüxũgüarü ãẽxgacü, rü nüxũ
nacuáchigagü ga yema Yericúwa rü Áixwa
ngupetüxũ. (Rü yema ãẽxgacügü rü natü
ga Yudáũarü oéstegu nixĩ ga
naxãchiũgüxũ, rü nümaxũ rü
ínamáxpüxanexũgu rü togü rü

ínametachinüanexũ̃gu, rü togü rü már i
Mediteráneucutügu rü ñu̱xmata Líbanuarü
naanewa nangu.) [2]Rü yexguma ga
guxũma ga yema ãẽxgacügü rü nügümaxã
nagu narüxĩnüe nax nügü
nangũ̃xẽẽgüxũ̃ca̱x, rü Yochuémaxã rü
Iraétanüxũ̃gümaxã nügü nada̱ixũ̃ca̱x.
[3]Natürü nüma ga Ebéutanüxũ̃gü ga ĩane
ga Gabaóũ̃gu ãchiũ̃güxũ̃ rü ta nüxũ̃
nacuáchigagü ga yema Yochué üxũ̃
namaxã ga guma ĩanegü ga Yericú rü Áix.
[4-5]Rü nagu narüxĩnüe nax ñuxãcü
womüxẽẽãcüma nügü ínapoxũ̃güxũ̃. Rü
yemaca̱x Yochuéxũ̃tawa naxĩ ga ñuxre ga
norü duũ̃xũ̃gü ga ingauxchiruxũ̃, rü
ingauarü chapatuá̃xũ̃, rü norü tochicaxũ̃
ga búrutawa rü ningau. Rü norü
bínuchixũ̃ rü marü ñuxgumaxũ̃güxũ̃
nixĩgü, rü norü paũ rü nichúe. Rü yemagu
nügü nicu̱xgü nax ñoma yáxũ̃wa nax ne
naxĩxũ̃rüxũ̃ yixĩgüxũ̃ca̱x. [6]Rü yexguma
yema nachica ga Iraétanüxũ̃gü ípegüxũ̃ ga
Yirigágu ãégaxũ̃wa nangugügu, rü
Yochuéxũ̃ rü Iraétanüxũ̃güxũ̃ ñanagürügü:
—Yáxũ̃guxũ̃ i naanewa ne taxĩ rü
tanaxwa̱xe nax tomaxã ipexügagüxũ̃ nax
tama yigü ida̱ixũ̃ca̱x —ñanagürügü. [7]Rü
nüma ga Iraétanüxũ̃gü rü
Ebéutanüxũ̃güxũ̃ nangãxũ̃gü rü
ñanagürügü: —Bexmana i pemax rü torü
ngaicamagutama pipegü rü ñuxãcü tá i
pemaxã mexũ̃ i ĩnüwa tangugüxũ̃
—ñanagürügü. [8]Natürü ga nümagü rü
Yochuéxũ̃ nangãxũ̃gagü rü ñanagürügü:
—Toma rü tá pexme̱xwa togü
tangexmagüxẽxẽ nax pexũ̃
tapuracüexũ̃ca̱x —ñanagürügü. Rü nüma
ga Yochué rü nüxna naca rü ñanagürü:
—¿Texé pixĩgü i pemax? ¿Rü ngextá ne
pexĩ? —ñanagürü. [9-10]Rü nümagü rü
Yochuéxũ̃ nangãxũ̃gagü rü ñanagürügü:
—Rü yáxũ̃wa ne taxĩ, erü nachigaxũ̃
taxĩnüe ya Cori ya perü Tupana. Rü nüxũ̃
tacuáchiga ga yema Equítuanewa naxüxũ̃,
rü ñuxãcü natü i Yudáũ̃arü tocutüwa pexũ̃
nangũ̃xẽẽxũ̃ nax penada̱ixũ̃ca̱x ga yema
taxre ga ãẽxgacü ga Amoréutanüxũ̃güarü
ga Cheóũ̃ ga Ebóũ̃wa ãẽxgacü ixĩcü, rü Ox
ga Bacháũ̃wa ãẽxgacü ixĩcü. [11]Rü
ngẽmaca̱x i torü ãẽxgacügü rü tomücügü
rü ñanagürügü toxũ̃: “¡Pewemü tá ípinge i
perü namawaxũ̃ rü Iraétanüxũ̃gütanüwa
ípeyadaugü, rü ñapegüxũ̃ tá nüxũ̃: ‘Rü
pexme̱xwa togü tangexmagüxẽxẽ rü mexũ̃
i ĩnüwa pemaxã tangugüchaũ̃’, ñapegü
ta!” ñanagürügü toxũ̃. [12]Rü yexguma
itaxĩãchigu nax pexca̱x tayadauxũ̃ca̱x rü
ga paũ rü nanai, natürü i ñu̱xma rü marü
nichu̱x rü nipamare. [13]Rü yexgumarüxũ̃ ta
i ñaa naxcha̱xmüxũ̃ ga úbachiümaxã
tanaxüãcu rü nimexechichire̱x ga noxri
itaxĩãchigu, natürü i ñu̱xma rü marü
narügáugü. Rü ngẽxgumarüxũ̃ ta namaxã
nangupetü i toxchiru rü torü chapatugü,
erü yáxũ̃wama ne taxĩ —ñanagürügü.
[14]Rü nüma ga Iraétanüxũ̃gü rü yema
Gabaóũ̃cüã̱xgüwemüxũ̃ nangõxnetagü,
natürü tama Cori ya Tupanana
nacagüexíra ga ta̱xacü tá namaxã naxüexũ̃
ga yema duũ̃xũ̃gü. [15]Rü yexguma ga
Yochué rü yema Gabaóũ̃cüã̱xmaxã mexũ̃
ga ĩnüwa nangu, rü namaxã nüxũ̃ nixu
nax taxũ̃táma nadaiãxũ̃. Rü yema togü ga
Iraétanüxũ̃güarü ãẽxgacügü rü
Tupanaégagu Yochuérüũ̃tama mexũ̃gu
yema Gabaóũ̃cüã̱xmaxã narüxĩnüe. [16]Rü
tomaepü̱x ga ngunexũ̃ ngupetü̱xguwena
rü nüma ga Iraétanüxũ̃gü rü nüxũ̃
nacua̱xgü nax norü ngaicamagutama
naxãchiũ̃güxũ̃ ga yema Gabaóũ̃cüã̱xgü.

17Rü yexguma ga ñuxre ga
Iraétanüxũgüarü churaragü rü inaxĩãchi
nax yema Gabaóũcüãxgüarü ĩanegücax
yadaugüxũcax. Rü tomaepüx ga
ngunexũgu norü ĩanegüwa nangugü. Rü
guma norü ĩanegü rü Gabaóũ nixĩ, rü
Cafíra nixĩ, rü Berúx nixĩ rü Quiriáx-yearíũ
nixĩ. 18Natürü nüma ga Iraétanüxũgü rü
tama yema Gabaóũcüãxgüxũ nadai yerü
yema norü ãẽxgacügü rü Cori ya
Iraétanüxũgüarü Tupanaégagu nüxũ
nixugüe nax taxũtáma nax nadaiaxũcax.
Rü yemacax ga Iraétanüxũgü ga duũxũgü
rü tama norü ãẽxgacügümaxã nataãxẽgü,
rü nachigagu nidexagü. 19Natürü nümagü
ga yema ãẽxgacügü rü ñanagürügü:
—Toma rü Cori ya tórü Tupanaégagu
namaxã nüxũ tixu nax taxũtáma
tanadaixũ. Rü ngẽmacax i ñuxma rü
taxucürüwa tanadai. 20Rü nüé namáxẽ,
erü ngẽxguma chi taxũchima
tayanguxẽẽgu i ngẽma Tupanamaxã nüxũ
tixuxũ rü nüma ya Tupana rü tomaxã chi
nanu —ñanagürügü. 21Rü yemaacü ga
yema ãẽxgacügü ga Iraétanüxũgü rü norü
duũxũgümaxã nüxũ nixu nax tama
nadaiaxũcax ga yema Gabaóũcüãxgü.
Natürü nüma ga Iraétanüxũgü rü norü
dexáarü tooxũwa rü üxüarü tooxũwa
nanapuracüexẽxẽ. Rü yemaacü tama
nanadai ga yema Gabaóũcüãxgü.
……

Amoréutanüxũgüxũ
narüporamae ga Iraétanüxũgü

10 1-2Rü Adonichedé ga
Yerucharéũarü ãẽxgacü nüxũ
naxĩnü ga ñuxãcü Yochué rü Áixũ
narüporamae, rü nayamax ga norü
ãẽxgacü rü nayanaxoxẽxẽ ga norü ĩane.
Rü yexgumarüxũ ta nüxũ naxĩnü ga
ñuxãcü Yericúxũ narüporamae rü
nayamax ga norü ãẽxgacü. Rü ñuxũchi
nüxũ nacuáchiga nax Gabaóũcüãxgü rü
Iraétanüxũgümaxã mexũ ga ĩnüwa
nangugüxũ nax tama namaxã nügü
nadaixũcax. Rü yemacax ga nüma ga
Yerucharéũarü ãẽxgacü rü poraãcü
namuũ yerü Gabaóũ rü wüxi ga ĩane ga
taxũne rü porane ga Áixarü yexera
ixĩxũne nixĩ, rü norü duũxũgü rü nipora
rü tama namuũewaxe. 3Rü yemacax ga
nüma ga Adonichedé rü yéma namuga
naxcax ga Yoáũ ga ĩane ga Ebróũarü
ãẽxgacü, rü Pireáũ ga ĩane ga Yamúxarü
ãẽxgacü, rü Yafía ga ĩane ga Láquiarü
ãẽxgacü, rü Debí ga ĩane ga Egóũarü
ãẽxgacü. 4Rü ñanagürü: —¡Nua pexĩ nax
choxũ peyarüngũxẽẽgüxũcax nax
Gabaóũcüãxgümaxã yigü idaixũcax! Yerü
Yochuémaxã rü guxũma ga
Iraétanüxũgüarü ãẽxgacügümaxã mexũ
ga ĩnüwa nangugüe nax tama nügü
nadaixũcax —ñanagürü. 5Rü yemacax ga
yema 5 ga ãẽxgacügü ga
Amoréutanüxũgü ga Yerucharéũarü
ãẽxgacü, rü Ebróũarü ãẽxgacü, rü
Yamúxarü ãẽxgacü, rü Láquiarü ãẽxgacü,
rü Egóũarü ãẽxgacü, rü wüxigu
naxĩtaquexe. Rü norü churaragümaxã
Gabaóũarü ĩanecax inaxĩãchi nax namaxã
nügü nadaixũcax. 6Rü yemacax ga yema
Gabaóũcüãxgü rü Yirigáwa ga
Yochuéxũtawa namugagü, rü
ñanagürügü: —¡Taxũ ipexoexũ nax toxũ
peyarüngũxẽẽxũ i toma i perü
puracütanüxũ nax tixĩgüxũ! ¡Rü paxa nua
pexĩ nax toxũ peyarüngũxẽẽxũ rü toxũ
ípepoxũxũcax! Erü guxũma i ngẽma
ãẽxgacügü i Amoréutanüxũgü i

maxpűneanecüãxgü rü wüxigu toxcax
naxĩtaquexe nax toxũ nadaixũcax
—ñanagürügü. 7Rü yexguma ga Yochué
rü Yirigáwa inaxũãchi namaxã ga
guxũma ga norü churaragü. 8Rü nüma ga
Cori ya Tupana rü ñanagürü nüxũ:
—¡Taxű i nüxũ cumuũxũ! Erü choma rü
tá cuxmexgu chanayixẽxẽ i ngẽma
Amoréutanüxũgü. Rü bai i tá i wüxi i
cuxũ rüporamaexũ —ñanagürü. 9Rü
Yirigáwa inaxũãchi ga Yochué namaxã ga
norü churaragü, rü chütacü inixũ. Rü
yemaacü Amoréutanüxũgüxũ
ínayabaixgü rü nanadai. 10Rü nüma ga
Cori ya Tupana rü Iraétanüxũgüpexewa
poraãcü yema Amoréutanüxũgüxũ
namuũexẽxẽ. Rü yemacax ga Yochuéarü
churaragü rü ĩane ga Gabaóũgu nanadai
ga muxũma. Rü ñuxũchi Bex-oróũarü
namagu nawe ningẽxũtanü ga yema
ibuxmüxũ. Rü nayadaietanü ga yema
Amoréutanüxũgü ñuxmata ĩanegü ga
Achéca rü Machédawa nangugü. 11Rü
yexguma Iraétanüxũgüchaxwa
yabuxmügu ga yema Amoréutanüxũgü
nawa ga yema tuãchixũ ga Bex-oróũwa
daxũ, rü nüma ga Cori ya Tupana rü
ixãpütaxũ ga gáuxũ naétügu nayixẽxẽ. Rü
Iraétanüxũgü daixũarü yexera yema
gáuxũmaxã nayue ga Amoréutanüxũgü.
12Rü yexguma nüma ga Cori ya Tupana
rü Iraétanüxũgümexẽgu nayixẽẽgu ga
yema Amoréutanüxũgü, rü nüma ga
Yochué rü duũxũgüpexewa Cori ya
Tupanamaxã nidexa rü ñanagürü: —Pa
Tupanax, chanaxwaxe i
ícuyachaxãchixẽẽxũ ya üaxcü
Gabaóũétüwa. ¡Rü ngẽxgumarüxũ ta ya
tauemacü rü íyachaxãchixẽxẽ i
Ayaróũarü ngatexũétüwa! —ñanagürü.
13Rü gumá üaxcü rü gumá tauemacü rü
yéma nayachaxãchigü ñuxmata ga
Iraétanüxũgü norü uanügüxũ nadai. Rü
ngẽmacax i Yacháarü poperawa rü
ñanagürü: “Rü yimá üaxcü rü wixgutaax
24 ora ninge ga nax tama yanaxücuxũ”,
ñanagürü. 14Rü yemaacü Tupana
ínayachaxãchixẽxẽ ga üaxcü rü tauemacü
nagagu ga wüxi ga yatüarü yumüxẽ. Rü
ũpaacü rü taguma yemaacü nangupetü,
rü woo nawena ga yema rü taguma
yemaacü nangupetü yerü woetama
Iraétanüxũgüétüwa naxü ga Tupana.
……
40Rü Yochué rü norü churaragümaxã
nanadaiãcu ga guxũma ga yema
nachixũanegü. Rü nüxũ narüporamae ga
yema ãẽxgacügü ga maxpűanewa
yexmagüxũ, rü yema ínachianexũwa
yexmagüxũ, rü yema ínadóxonexũwa
yexmagüxũ, rü yema maxpűnearü
tuãchixũwa yexmagüxũ. Rü yemaacü
nanadai ga guxũma ga yema duũxũgü. Rü
bai ga wüxi ga íyaxüxũ yema Tupana
namaxã nüxũ ixuxũrüxũ. 41-42Rü yemaacü
wüxicana guxũma ga yema ãẽxgacügüxũ
nadai rü nanapu ga guxũma ga norü
naanegü ga Cadé-banéawa inaxügü rü
ñuxmata Gáchawa nangu, rü Gochéũwa
inaxügü rü ñuxmata Gabaóũwa nangu.
Yerü woetama Iraétanüxũgüétüwa naxü
ga Tupana. 43Rü yemawena ga Yochué rü
guxũma ga norü churaragümaxã rü
ínapegüxũcax nawoegu ga Yirigáwa.
……

Caréxarü naane

14 6Rü yema Iraétanüxũgü ga
Yudátücumüwa ügüxũ rü
Yirigáwa naxĩ nax Yochuémaxã

yanadexagüxũca̱x. Rü nüma ga Caréx ga
Chenécheutanüwa ücü ga Yefúne nane,
rü Yochuéxũ ñanagürü: —¡Nüxna
nacua̱xãchi ga yema ore ga Cori ya
Tupana norü duũ ga Moichémaxã nüxũ
ixuxũ ga tachiga ga chianexũ ga
Cadé-banéawa! 7Rü choma rü 40 ga
taunecü choxṹ nayexma ga yexguma
Moiché Cadé-banéawa choxũ imuãchigu
nax chayangugüxũca̱x ga ñoma
Canaáũane. Rü yexguma chatáegugu rü
meama namaxã nüxũ chixu rü
ñachagürü nüxũ: “Rü ngẽma naane rü
name rü natauxcha nax nagu ichocuxũ”,
ñachagürü nüxũ. 8Natürü ga yema togü
ga chomücügü rü nüxũ nixu nax
naxãũcümaxũ, rü yemaacü duũxũgüxũ
namuũexẽxẽ, rü yemaca̱x
ínayaxoetanüãchi ga nagu nax
nachocuxũ ga ñaa naane. Natürü ga
choma rü tama nüxũ icharüngüma ga
Tupanaarü uneta rü nagu
charüxĩnüecha. 9Rü yexguma ga nüma
ga Moiché rü meama chomaxã naxüga
rü ñanagürü choxũ: “Yema naane ga
nawa cunguxũ rü cuxrütátama nixĩ rü
cutaagüarü tá nixĩ, erü aixcüma naga
cuxĩnü ya tórü Cori ya Tupana”,
ñanagürü. 10Rü ñu̱xma rü marü 45 ga
taunecü nangupetü nax Cori ya Tupana
rü Moichémaxã nüxũ yaxuxũ ga yema
ore ga yexguma ínachianexũwa
iyexmagügu. Rü yema chomaxã
inaxunetaxũca̱x rü ñu̱xma rü ta
chamaxṹ woo 85 ya taunecü choxṹ
ngẽxmaxũ. 11Rü ñu̱xma rü ta chapora
yexguma Moiché ñaa naanearü
ngugüwa choxũ muxũrüũtama, rü
yexgumarüũtama choxṹ natauxcha i
ñu̱xma nax ichaxũãchixũ nax daiwa
chaxũxũ. 12Rü ngẽmaca̱x i ñu̱xmax rü
cuxna naxca̱x chaca nax choxna
cunaxãxũca̱x i ngẽma naane i
ma̱xpṹneá́xũ ga nümatama ga Cori ya
Tupana chomaxã namaxã ixunetaxũ nax
choxna naxããxũca̱x. Rü cumax, Pa
Yochuéx, rü meama nüxũ cucua̱x nax
ñu̱xma rü ta nangexmagüxũ i ngẽma
nataagü ga guma Anáx ga taxüchicü rü
máchanexũchicütanüxũ. Rü ngẽma norü
ĩanegü rü nita rü meama ínapoxegugü.
Natürü i chomax rü nüxũ chacua̱x nax
Cori ya Tupana rü tá choxũ nangũxẽẽxũ
nax ngẽma ínawoxũãxũca̱x, yema
chomaxã nüxũ yaxuxũrüũtama
—ñanagürü ga Caréx. 13Rü yexguma ga
nüma ga Yochué rü Tupanaégagu mexũ
Caréxmaxã naxuegu. Rü nüxna nanaxã
ga Ebróũarü naane nax noxrü yixĩxũca̱x
rü nataagüarü yixĩxũca̱x. 14Rü yemaacü
nixĩ ga Ebróũarü naane ga Caréxarü
yixĩxũ, rü ñu̱xma rü ta rü nataagüarü
yixĩxũ. Yerü nüma ga Caréx rü aixcüma
Cori ya Iraétanüxũgüarü Tupanaga
naxĩnü.

……

Iraétanüxũgümaxã nidexa ga Yochué

23 1Rü mucüma ga taunecü
nangupetü nax Tupana rü
Iraétanüxũgüxũ nangũxẽẽxũ nax norü
uanügüxũ naporamaegüxũca̱x. Rü
yexguma ga Yochué rü marü naya. 2Rü
nüma ga Yochué rü guxũma ga
Iraétanüxũgüarü ãẽxgacügüca̱x
nangema. Rü yema
wüxitücumüchigüarü ãẽxgacügüca̱x
nangema, rü yema ãẽxgacügü ga
guxchaxũgüarü mexẽẽruũca̱x nangema,
rü yema churaragüerugüca̱x rü ta

nangema. Rü ñanagürü nüxũ: —Marü
chipa erü marü chaya. 3Pema rü marü
nüxũ pedau ga yema naxüxũ ga Cori ya
Tupana ga yexguma nadaiãgu ga yema
duũxũgü ga perü uanügü ixĩgüxũ. Yerü
nüma ga Cori ya Tupana rü peétüwa
naxü. 4Choma rü wüxitücumüchigüna
chanaxã ga yema naane ga nagu
pinguchigüxũ. Rü tama yema naane ga
marü penapuxũica nixĩ ga pexũ
chinuxũ, natürü namaxã chanangauxẽxẽ
i ngẽma naane i taxũta penapuxũ i natü
i Yudáũwa naxügü i éstewa, rü ñu̱xmata
már i Mediteráneuwa nangu i
oéstewaama. 5Rü ngẽma duũxũgü i
ñu̱xma ngẽma naanegu ãchiũgüxũ, rü
Cori ya Tupana rü tá nawa ínanawoxũ.
Rü pema rü tá pegüxṹ penayaxu ngẽma
Cori ya Tupana nüxũ ixuxũrüxũ. 6¡Rü
mea peyanguxẽxẽ i ngẽma mugü i
Moichéarü poperagu ümatüxũ! ¡Rü
ngẽma naxümatüxũãcü nagu pemaxẽ!
7¡Rü taxũtáma namaxã pixãxma̱xgü rü
pixãtegü i ngẽma togü i duũxũgü i
ñu̱xma rü ta petanügu ãchiũgüxũ! ¡Rü
taxũtáma norü tupanaxũ picua̱xüxũgü,
rü bai tá i naga pexĩnüexũ, rü bai tá i
norü tupanaéga penaxuxuchixũ, rü bai
tá i norü tupanaégagu mexũ pexueguxũ!
8¡Rü ñu̱xmarüũtama rü guxũgutáma
Cori ya tórü Tupanawe perüxĩ! 9Rü
nüma ga Cori ya Tupana rü marü
pepe̱xewa ínanawoxũãcu ga ĩanegü ga
itaxũne rü iporane. Rü ñu̱xmata ñoma i
ngunexũwa nangu rü taxúema pexũ
tarüporamae. 10Rü wüxíetama i pema
rü pexṹ natauxcha nax 1,000 i
duũxũgüxũ pixüxẽẽxũ, erü Cori ya perü
Tupana rü peétüwa naxü rü pexca̱x
nügü namaxã nadai, yema nümatama
pemaxã inaxunetaxũrüxũ. 11¡Rü
pexũãẽgü rü pegüna pedaugü i perü
maxũwa nax tama nüxũ
iperüngümaexũca̱x ya tórü Cori ya
Tupana! 12-13Rü choma rü chanaxwa̱xe i
nüxũ nax pecuáxũ rü ngẽxguma tá
Tupanana pixĩgachigu rü ñaa duũxũgü i
petanüwa ngẽxmagüxũmaxã
pexãmücügu, rü namaxã pixãxma̱xgügu,
rü pixãtegügu, rü nüma ya Cori ya perü
Tupana rü taxũtáma pexũ narüngũxẽẽ
nax ípenawoxũxũca̱x i ngẽma duũxũgü i
petanüwa ngẽxmagüxũ. Rü nüma ya
Tupana rü perü guxchaxũruxũ tá
nayaxĩgüxẽxẽ i ngẽma duũxũgü nax
ngẽmaãcü naxme̱xgu peyi̱xũca̱x. Rü
ngẽmaãcü ñoma texé pexca̱xwena
nacua̱i̱xcaxũrüxũ tá nixĩ ñu̱xmatáta
taxúetáma petanüwa íyaxü nawa i ñaa
mexũ i naane ya tórü Cori ya Tupana
pexna ãxũ. 14Choma rü marü paxa tá
chayu. Natürü naxũpa nax chayuxũ rü
chanaxwa̱xe i meama nüxna
pecua̱xãchie rü Cori ya Tupana rü marü
nayanguxẽxẽ ga guxũma ga yema
pemaxã nüxũ yaxuxũ. Rü bai ga wüxi
ga yema norü uneta ga nüxũ
naxüpetüxũ ga tama yanguxẽẽxũ.
15-16Natürü ngẽxgumarüxũ nax
yanguxẽẽãxũ i guxũma i ngẽma mexũ
ga pemaxã inaxunetaxũ, rü
ngẽxgumarüxũ tá ta pexca̱x
ínananguxẽxẽ i naguxũraũxũ i guxchaxũ
i ngẽxguma tama aixcüma naga
pexĩnüegu i ngẽma uneta ga pemaxã
nüxũ yaxuxũ. Rü ngẽxguma to i
tupananetagu perüxĩnüegu rü naxca̱x
pemaxẽgu, rü nüma ya Cori ya Tupana
rü tá pemaxã nanu, rü paxaxüchi tá
pexũ inayarüxoxẽxẽ nawa i ñaa naane i

mexũ̃ i nüma pexna naxãxũ̃. Rü bai tá ya wüxíe ípeyaxüãchi —ñanagürü ga Yochué.

Yochué rü duũ̃xũ̃güxũ̃ naxucu̱xẽ rü nüxũ̃ narümoxẽ

24 [1-2]Rü yexguma ga Yochué rü Chiquéũ̃gu nanangutaque̱xexẽxẽ ga guxũma ga duũ̃xũ̃gü ga Iraétanüxũ̃gü, wüxigu namaxã ga yema wüxitücumüchigüarü ãẽ̱xgacügü ga yaxgua̱xgü, rü ãẽ̱xgacügü ga guxchaxũ̃arü mexẽẽruxũ̃, rü yema churaragüarü ãẽ̱xgacügü. Rü yéma Tupanape̱xewa ñanagürü: —Yimá tórü Tupana i yixema i Iraétanüxũ̃gü rü ñanagürü: “Nũxcüma ga nüma ga Taréx rü nanegü ga Abraáũ̃ rü Nacóx ga perü o̱xigü ixĩgücü, rü taxtü ga Eufrátecutügu naxãchiũ̃gü. Rü yéma nixĩ ga togü ga tupanaxũ̃ yacua̱xüũ̃güxũ̃. [3]Natürü ga choma ya Tupana rü yéma taxtü ga Eufrátecutüwa chanayaxu ga Abraáũ̃, rü Canaáũ̃anegu chayaxũgüchigüxẽxẽ. Rü yéma nixĩ ga nane ga Ichaá nüxna chanamuxũ̃ nax yemaacü yamuxũ̃ca̱x ga nataagü. [4]Rü Ichaána chanamugü ga taxre ga nane ga Acóbu rü Echaú. Rü Echaúna chanaxã ga naane ga máxpü̱xanexũ̃ ga Cheígu ãégaxũ̃. Natürü ga Acóbu rü nanegü rü Equítuanewa naxĩ. [5]Rü yexguma ga choma ga Tupana rü Equítuanewa chanamu ga Moiché rü Aróũ̃. Rü chanadai ga yema Equítuanecüã̱xgü rü ñu̱xmata naxme̱xwa pexũ̃ íchanguxũ̃xẽxẽ. [6]Rü yexguma perü o̱xigü Equítuanewa íchoxũ̃gu rü nüma ga Equítuanecüã̱xgüarü churaragü rü tümawe nangẽgü namaxã ga norü cowarugü, rü naweũ̃gü ga cowaru itúgüne, rü ñu̱xmata már ga Dauchiüxũ̃wa nangugü. [7]Rü nüma ga perü o̱xigü rü cha̱u̱xca̱x nacagü, rü yemaca̱x ga naweama rü chanaxẽanexẽxẽ naxcha̱xwa ga Equítuanecüã̱xgü. Rü yexgumarüxũ̃ ta chanaxü nax már naétügu iñaxũ̃chiüxũ̃ca̱x ga yema Equítuanecüã̱xgü nax yexma nayi̱xũ̃ca̱x. Rü pematama nixĩ i nüxũ̃ pedauxũ̃ ga yema chaxüxũ̃ ga yexguma. Rü ñu̱xũchi ga pemax ga Iraétanüxũ̃gü rü yema ínachianexũ̃ ga taxúema íxãpataxũ̃wa peyexmagü mucüma ga taunecü. [8]Rü yemawena nixĩ ga pexũ̃ chichocuxẽẽxũ̃ nawa ga yema naane ga Amoréutanüxũ̃gü nawa yexmagüxũ̃ ga natü ga Yudáũ̃arü tocutüwa. Rü nüma ga Amoréutanüxũ̃gü rü pemaxã nügü nadai, natürü ga choma rü pexũ̃ charüngũ̃xẽẽ nax nüxũ̃ perüporamaegüxũ̃ca̱x rü pexme̱xẽgu nayi̱xũ̃ca̱x. Rü yemaacü penayaxu ga yema naane. [9]Rü nüma ga Baláx ga Chipú nane ga guma Moáanearü ãẽ̱xgacü rü pemaxã nügü nadai. Rü nüma ga Baláx rü Balaáũ̃ ga Beú nanecа̱x nangema nax chixexũ̃ pemaxã naxueguxũ̃ca̱x. [10]Natürü ga choma ya perü Tupana rü nüxna chanachu̱xu ga Balaáũ̃ nax chixexũ̃ pemaxã naxueguxũ̃ca̱x. Rü yemaacü peétüwa chachogü. [11]Rü yemawena ga pema rü pichoũ̃ nawa ga yema natü ga Yudáũ̃ ñu̱xmata Yericúarü ĩanewa pengugü. Rü yema duũ̃xũ̃gü ga guma ĩanegu ãchiũ̃güxũ̃ rü pemaxã nügü nadai. Rü yexgumarüxũ̃ ta ga yema duũ̃xũ̃gü ga

Amoréutanüxũgü, rü
Ferechéutanüxũgü, rü Canaáũtanüxũgü,
rü Itítatanüxũgü, rü
Yerguechéutanüxũgü, rü Ebéutanüxũgü,
rü Yebuchéutanüxũgü rü pemaxã nügü
nadai. Natürü ga chomax, rü pexũ
charüngũxẽẽ nax nüxũ
perüporamaegüxũca̱x. 12Rü tama pema
nixĩ ga perü taragümaxã rü perü
würagümaxã nüxũ perüporamaexũ ga
yema taxre ga ãẽxgacügü ga
Amoréutanüxũgüarü. Natürü choma
nixĩ ga yéma chanamugüxũ ga máxegü
nax namuũexũca̱x rü yabuxmüxũca̱x
naxũpa nax yéma pengugüxũ. 13Rü
choma rü marü pexna chanaxã ga
naanegü ga tama pema pexüxũ, rü
ĩanegü ga tama pema pexügüne. Rü
ñu̱xma rü yimagu pexãchiũgü, rü
penangõxgü i úbagü rü oríbugü ga
tama pema ipetogüxũ", ñanagürü ga
Tupana. 14Rü nüma ga Yochué rü
ñanagürü ta: —Guxũma i ngẽma
pemaxã nüxũ chixuxũca̱x rü name nixĩ i
mea Cori ya Tupanaga pexĩnüexũ rü
noxrütama ngúchaũ pexüxũ. Rü name
nixĩ i nüxna pexĩgachixũ i ngẽma
nũxcüma ga perü o̱xigüarü tupanagü ga
taxtü ga Eufrátecutüwa rü Equítuanewa
nüxũ yacua̱xüũgüxũ. 15Natürü
ngẽxguma tama Cori ya Tupanawe
perüxĩxchaũgux ırü ñu̱xmatama nüxũ
pixu i ta̱xacürü tupanawe tá perüxĩxũ,
rüẽxna ngẽma tupanagü ga nũxcüma ga
perü o̱xigü nüxũ icua̱xüũgüxũ ga taxtü
ga Eufrátecutüwa, rüẽxna ngẽma norü
tupanagü i Amoréutanüxũgü i ñaa
naanegu ãchiũgüxũ! Natürü i chomax,
rü chauxacügü rü Cori ya Tupanawe tá
nixĩ i tarüxĩxũ —ñanagürü ga Yochué.
16Rü yexguma ga nüma ga duũxũgü rü
ñanagürügü: —Tagutáma nüxna
tixĩgachi ya tórü Cori ya Tupana, rü bai
tá i ñuxgu togümare i tupanagüwe
tarüxĩxũ. 17Yerü nüma nixĩ ya tórü Cori
ya Tupana ga tüxũ ínanguxũxẽẽxũ
naxmẽxwa ga yema Equítuanecüã̱xgü.
Rü nüma nixĩ ga tapẽxewa naxüãxũ ga
yema muxũma ga mexũgü ga
noxrütama poramaxã naxüxũ. Rü nüma
nixĩ ga tüxna nadauxũ rü tüxũ
ínapoxũxũ nüxna ga tórü uanügü ga
yexguma norü naanewa ichopetügu.
18Rü nüma ga Cori ya Tupana nixĩ ga
tapẽxewa ínawoxũãxũ ga
Amoréutanüxũgü rü yema togü ga
duũxũgütücumügü ga ñaa naanegu
ãchiũgüxũ. Rü ngẽmaca̱x tá nawe
tarüxĩ, erü nüma nixĩ i tórü Tupana
yixĩxũ —ñanagürügü. 19Natürü ga
nüma ga Yochué rü duũxũgüxũ
nangãxũ rü ñanagürü: —Pema rü
taxũtáma pexṹ natauxcha nax Cori ya
Tupanaarü ngúchaũ pexügüxũ, erü
nüma ya Tupana rü naxüüne rü
poraãcü nüxṹ tachu̱xu. Rü taxũtáma
pemaxã yaxna naxĩnü ega tama naga
pexĩnüegu rü chixexũ pexügügu. 20Rü
ngẽxguma tá nüxna pixĩgachigu rü togü
i tupanagüwe perüxĩxgu, rü nüma ya
Cori ya Tupana rü tá pemaxã nanu rü
tá pexũ napoxcue rü tá pexũ
nayarüxoxẽxẽ woo mucüma ga
taunecügu mea pexna nax nadauxũ
—ñanagürü ga Yochué. 21Rü nüma ga
duũxũgü rü nanangãxũ rü ñanagürügü:
—Toma rü tagutáma nüxna tixĩgachi ya
Cori ya Tupana, rü aixcüma norü
ngúchaũ tá taxügü —ñanagürügü. 22Rü
yexguma ga nüma ga Yochué rü

ñanagürü: —Ñu̱xma rü pematama nixĩ i
nüxũ̃ pixuxũ̃ nax aixcüma tá norü
ngúchaũ̃ pexügüxũ̃ ya Cori ya Tupana
—ñanagürü. Rü nüma ga duũ̃xũ̃gü rü
nanangãxũ̃ rü ñanagürügü:
—Ngẽmáacüx, tomatama nixĩ i nüxũ̃
tixuxũ̃ rü nagu tarüxĩnüexũ̃ nax
aixcüma Coriwe tarüxĩxũ̃
—ñanagürügü. 23Rü yexguma ga nüma
ga Yochué rü ñanagürü: —iẼcü
ípenawogü i ngẽma togü i
tupanachicüna̱xãgü i petanüwa
ngẽxmagüxũ̃, rü aixcüma naxca̱x
pewoegu ya yimá Cori ya tórü Tupana
ya yixema i Iraétanüxũ̃gü! —ñanagürü.
24Rü nüma ga duũ̃xũ̃gü rü nanangãxũ̃
rü ñanagürügü: —Toma rü aixcüma
tórü Cori ya Tupanaarü ngúchaũ̃ tá
taxügü, rü ngẽma tomaxã nüxũ̃ yaxuxũ̃
rü tá tanaxü —ñanagürügü. 25Rü yema
ga ngunexũ̃gutama rü Chiquéũ̃arü
ĩanewa, rü nüma ga Yochué rü
duũ̃xũ̃gümaxã wüxigu Tupanamaxã
inaxügae nax guxũ̃gutáma naga
naxĩnüexũ̃ca̱x. Rü ñu̱xũchi yema
duũ̃xũ̃gümaxã nüxũ̃ nixu ga Tupanaarü
mugü rü norü ucu̱xẽgü. 26Rü guxũ̃ma
ga yema mugü ga duũ̃xũ̃gümaxã nüxũ̃
yaxugüxũ̃, rü nanaxümatü nagu i
Tupanaarü mugüpane. Rü yemawena
ga Yochué rü nanayaxu ga wüxi ga tacü
ga nuta rü yema castáña ga
Tupanapatacüwawa rüxüxũ̃tüũ̃gu
nayaxṹ. 27Rü guxũ̃ma ga yema
duũ̃xũ̃gümaxã nüxũ̃ nixu rü ñanagürü:
—Daa nutawa tá nixĩ i nüxna
pecua̱xãchiexũ̃ i guxũ̃ma i ngẽma Cori
ya Tupana pemaxã nüxũ̃ ixuxũ̃. Rü
ngẽxgumarüxũ̃ ta rü daatama nuta nixĩ
ya cua̱xruxũ̃ ixĩcü i ngẽxguma pema rü
taxũtáma peyanguxẽẽ̱xgu i ngẽma
Tupanamaxã nüxũ̃ pixuxũ̃ —ñanagürü
ga Yochué. 28Rü yemawena ga nüma ga
Yochué rü ínayamugü ga yema
duũ̃xũ̃gü nax wüxichigü norü naanecа̱x
nawoeguxũ̃ca̱x.

Yochuéarü yuxchiga

29Rü yemawena rü noxre ga
ngunexũ̃gu namaxũ̃ ga Yochué ga Núũ̃
nane ga Tupanaarü duũ̃. Rü nayu ga
yexguma 110 ga taunecü nüxṹ
yexmagu. 30Rü norü naanegutama
nayata̱xgü ga Tima-chéraarü ĩanewa. Rü
yima ĩane rü Efraí́arü naanearü
máxpü̱xanexũ̃wa nangexma rü Gaáxarü
ma̱xpṹnearü nórtewa naxü. 31Rü
yexguma Yochué maxũ̱xgu rü nüma ga
yema Iraétanüxũ̃gü rü mea Cori ya
Tupanaga naxĩnüe. Rü woo ga
Yochuéwena rü mea naga naxĩnüe ga
yexguma tauta nayueyane ga yema
Iraétanüxũ̃güarü yaxgua̱xgü ga nüxũ̃
icuáxũ̃ ga guxũ̃ma ga yema Cori ya
Tupana nũxcüma naxca̱x üxũ̃.
……

JUECES

(Ãẽxgacügü i guxchaxũgüarü mexẽẽruũgü)

.....

Nayu ga Yochué

2 [6]Rü yexguma Yochué íyamugügu ga yema Iraétanüxũgü, rü wüxichigü ga natücumü rü ínixĩ nax nayauxgüãxũca̱x ga yema norü naane ga nüxna üxũ. [7]Rü yexguma Yochué maxũ̱xgu rü nüma ga yema Iraétanüxũgü rü mea Tupanaga naxĩnüe rü naxca̱x namaxẽ. Rü woo ga Yochuéwena rü mea naga naxĩnüe ga yexguma tauta nayueyane ga yema Iraétanüxũgüarü yaxgua̱xgü ga nüxũ daugüxũ ga yema taxũ ga mexũgü ga Cori ya Tupana naxca̱x üxũ. [8]Natürü nüma ga Yochué rü nayu ga yexguma 110 ga taunecü nüxṹ yexmagu. [9]Rü norü naanegutama nayata̱xgü ga Tima-Chéraarü ĩanewa ga Gaáxarü ma̱xpṹnearü nórtewa üxũ ga Efraí́arü naane ga máxpü̱xanexũwa. [10]Rü yexgumarüxũ ta nayue ga yema Iraétanüxũgü ga Yochué maxũ̱xgu maxẽxũ. Rü yemaacü ga yema wixweama buexũ rü tama Cori ya Tupanaxũ nacua̱xgü rü tama nagu narüxĩnüe ga yema mexũgü ga Iraétanüxũgüca̱x naxüxũ.

Iraétanüxũgü rü Cori ya Tupanaxũ narüngümae

[11]Rü nüma ga Iraétanüxũgü rü Tupanape̱xewa chixexũ naxügü, yerü inanaxügüe ga Baáchicüna̱xãxũ nax yacua̱xüũgüxũ. [12]Rü yema duũxũgü rü norü o̱xigüarü Tupana ga Equítuanewa tüxũ ínguxũxẽẽcüxũ ínata̱xgü nax yema duũxũgü ga norü ngaicamagu pegüxũarü tupanagüxũ yacua̱xüũgüxũca̱x. Rü yemaacü Cori ya Tupanaxũ nanuxẽẽgü. [13]Rü yema duũxũgü ga Iraétanüxũgü rü Cori ya Tupanana nixĩgachi nax yema togü ga duũxũgüarü tupananetagü ga Baá rü Astartéchicüna̱xãgüxũ yacua̱xüũgüxũca̱x. [14]Rü yemaca̱x ga nüma ga Cori ya Tupana rü poraãcü yema Iraétanüxũgümaxã nanu rü nüxna nixũ nax yema ingí́ta̱a̱xgüxũ rü norü yemaxũgüca̱x nangĩ̱xgüxũca̱x, rü yema norü uanügü ga norü ngaicamagu pegüxũ rü guxũguma nüxũ naporamaegüxũca̱x. Rü nüma ga Iraétanüxũgü rü taxucürüwama nügü ínapoxũgü. [15-16]Rü yexguma norü uanümaxã nügü yadaixchaũxgu ga Iraétanüxũgü, rü nüma ga Cori ya Tupana rü tama nüxũ

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

narüngũxẽẽ, rü yemacax chixri nüxṹ
ínanguxuchi yema nümatama ga Cori
namaxã naxueguxũrüxũ. Natürü woo
yema Iraétanüxũgücax ínananguxẽxẽ ga
guxchaxũgü, natürü yemaétüwa rü nüma
ga Tupana rü Iraétanüxũgütanüwa
nanangucuxẽxẽ ga ãẽxgacügü nax yema
ínapoxũgüxũcax norü uanügüna.
17Natürü nümagü ga Iraétanüxũgü rü
tama yema ãẽxgacügüga naxĩnüe. Rü
yexgumarüxũ ta tama Cori ya Tupanaga
naxĩnüe, yerü togümare ga tupanagüxũ
nicuaxüxũgü. Rü woo nũxcüma ga
guxema norü oxigü rü Tupanaarü
mugüga taxĩnüe, natürü ga nümagü rü
tama norü oxigücümagu naxĩxchaũ. 18Rü
yexguma Cori ya Tupana naporaxẽẽxgu
ga guma Iraétanüxũgüarü ãẽxgacü, rü
nüma ga ãẽxgacü rü norü duũxũgüxũ
narüngũxẽẽ, rü tüxũ ínanguxũxẽxẽ
naxmexwa ga yema tümaarü uanügü.
Yerü nüma ga Tupana rü yexguma tüxũ
naxĩnügu ga nax taxauxexũ nagagu ga
yema nax tapoxcuexũ, rü nüxṹ
tangechaũtümüxũgü. 19Natürü yexguma
nayuxgu ga guma norü ãẽxgacü, rü
nümagü ga Iraétanüxũgü rü wena
chixexũcax nawoegu rü nanatügüarü
yexera chixexũ naxügü rü togümare ga
tupananetagüxũ nicuaxüxũgü. Rü tama
nüxũ narüxoechaũ ga yema chixexũ nax
naxügüxũ, rü tama ínanataxgüchaũ ga
nacüma ga chixexũ.
……

Débora rü Bará rü Chícharaxũ narüporamaegü

4 1Rü yexguma Iraéanecüãxgüarü
ãẽxgacü ga Aóx yuxguwena, rü
nüma ga Iraéanecüãxgü rü wenaxarü Cori
ya Tupanapexewa chixexũ naxügü. 2Rü
yemacax ga nüma ga Cori ya Tupana rü
Iraéanecüãxgüxũ wüxi ga Canaáũtanüxũ
ga ãẽxgacü ga Yabíũgu ãégaxũmexẽwa
nanayexmagüxẽxẽ. Rü nüma ga Yabíũ rü
ĩane ga Achúarü ãẽxgacü nixĩ. Rü yema
norü churaragüarü ãẽxgacü rü
Chícharagu naxãéga. Rü nüma ga
Chíchara rü Aroché-goíũgu nixĩ ga
naxãchiũxũ. 3Rü nüma ga Yabíũ rü nüxṹ
nayexma ga 900 ga nawexũ ga
fiérunaxcax ga daixwa mexũne (ga
cowaru itúgüne). Rü 20 ga taunecü
poraãcü Iraéanecüãxgüchi naxai rü chixri
namaxã inacuax. Rü yemacax ga yema
Iraéanecüãxgü rü düxwa Cori ya
Tupanaarü ngũxẽẽcax ínacagüe. 4Rü
yema ngunexũgügu rü wüxi i nge ga
Déboragu ãégacü iyixĩ ga
Iraéanecüãxgümaxã icuaxcü. Rü ngĩma rü
Tupanaarü orearü uruxũ iyixĩ rü Lapidóx
naxmax iyixĩ ga ngĩma. 5Rü ngĩma ga
Débora rü wüxi ga cucutüũwa irütooxũ,
rü yemacax ga yema cucu rü Déboraarü
cucu nixĩ ga naéga. Rü yema cucu rü
Efraíanearü maxpũneanewa nayexma ga
Ramá rü Betélarü ngãxũwa. Rü yéma nixĩ
ga ngĩxcax naxĩĩxũxũ ga Iraéanecüãxgü
nax norü guxchaxũgü namexẽẽgüxũcax.
6Rü wüxi ga ngunexũ ga Débora rü
naxcax ingema ga wüxi ga yatü ga Barágu
ãégacü ga Abínuáũ nane ixĩcü. Rü nüma
ga Bará rü naxãchiũ nagu ga wüxi ga ĩane
ga Chedégu ãégane ga Netaríanewa
yexmane. Rü ngĩgürügü nüxũ: —Cori ya
tórü Tupana rü cuxũ namu rü ñanagürü
cuxũ: "¡Rü Netarítanüxũwa rü
Chaburóũtanüxũwa nade i 10,000 i
yatügü, rü yima maxpũne ya Tabúgu
nangutaquexexẽxẽ! 7Rü choma rü tá

nüxna chaxĩnü i Chíchara ya Yabíũarü
churaragüarü ãẽxgacü nax Chichóũarü
ngatexũwa naxũxũcax nax ngẽmaãcü
norü churaragümaxã rü nawexũgü (ya
cowaru itúgünemaxã) cuxcax nax
íyaxüãchixücax. Natürü i choma ya Cori
ya Tupana rü tá cuxṹ chanatauxchaxẽxẽ
nax cunadaixũcax", ñanagürü cuxũ ya
Tupana —ngĩgürügü. 8Rü nüma ga Bará
nanangãxũga rü ñanagürü ngĩxũ:
—Ngẽ́ma tá chaxũ ega cuma rü ta ngẽ́ma
cuxũxgu. Natürü ngẽxguma tama ngẽ́ma
cuxũxgu i cumax, rü taxũtáma ngẽ́ma
chaxũ —ñanagürü ngĩxũ. 9Rü yexguma
ga ngĩma ga Débora rü inangãxũga rü
ngĩgürügü: —Marü name rü cuxũ tá
íchixümücü. Natürü ngẽma nax
Chícharaxũ nax quimáxũ rü taxũtáma
cuma nixĩ erü ya Tupana rü wüxi i
ngexũmexẽgu tá nixĩ nax naxüãxũ nax
yamáaxũcax —ngĩgürügü. Rü yexguma
ga ngĩma ga Débora rü Baráxũ íyaxümücü
ga ĩane ga Chedéwa. 10Rü yexguma
Chedéwa nangugügu, rü nüma ga Bará rü
naxcax nangema ga Chaburóũtanüxũgü
rü Netarítanüxũgü ga yatügü nax
churarawa naxĩxũcax. Rü yemaacü
nanangutaquexexẽxẽ ga 10,000 ga
yatügü. Rü Débora rü íiyaxümücü. 11Rü
Chedéarü ngaicamagu ga Chanaíũarü
castáñatüũgu naxãchiũ ga Ebéx ga wüxi
ga Quenéutanüxũ ga natanüxũna
ixũgachixũ rü nüxica tóxmagu ãchiũxũ.
Rü nüma ga Ebéx rü guma Moichénaxtü
ga Obátanüxũ nixĩ. 12-13Rü yexguma
Chíchara nüxũ cuaxgu ga Bará rü
maxpṹne ga Tabúwa nax naxũxũ, rü
nüma ga Chíchara rü
nanangutaquexexẽxẽ ga guxũma ga norü
churaragü rü guma 900 ga nawexũ ga
fiérunaxcax (ga cowaru itúgüne). Rü
yemagümaxã Aroché-goíũwa inaxũãchi
rü ñuxmata ngatexũ ga Chichóũwa
nangugü. 14Rü yexguma ga ngĩma ga
Débora rü Baráxũ ngĩgürügü:
—Ñuxmawaxi nixĩ namexũ nax
Chícharacax quixũxũ, erü nüma ya Cori
ya Tupana rü curü churaragüpexegu tá
nixũ, rü tá cuxṹ nanatauxchaxẽxẽ nax
Chícharaxũ curüporamaexũ —ngĩgürügü.
Rü nüma ga Bará rü guma maxpṹne ga
Tabúwa nayarüxüe namaxã ga yema
10,000 ga norü churaragü. 15Rü yexguma
ga nüma ga Cori ya Tupana rü yema
Chícharaarü churaragü ga
ixĩmarexũgütanüwa, rü yema churaragü
ga ixãwexũxũtanüwa, rü ínananguxẽxẽ ga
muũ ga yexguma Barámaxã nügü
nadaixgu. Rü nümatama ga Chíchara rü
nawexũwa ínaxüe, rü yemaacü niña. 16Rü
yexgumayane ga nüma ga Bará rü yema
Chícharaarü churaragüwe rü yema
churaragü ga ixãwexũxũwe nange
ñuxmata Aroché-Goíũwa nangu. Rü yema
ngunexũgu rü taxuxũma ga Chícharaarü
churaragü ínayaxü. Rü guxũma nayue.
17Rü yexgumayane ga nüma ga Chíchara
rü Yaé ga Ebéx naxmaxchiũcax niña, yerü
nüma ga Ebéx ga Quenéutanüxũ rü
Achúarü ãẽxgacü ga Yabíũmaxã
namecüma rü nügü narüngũxẽẽgü. 18Rü
ngĩma ga Yaé rü Chícharacax iyagó, rü
ngĩgürügü nüxũ: —¡Nuxã chauchiũgu
nangaxi, Pa Corix, rü taxucaxma cumuũ!
Erü tá cuxna tadaugü —ngĩgürügü. Rü
nüma ga Chíchara rü ngĩchiũgu nangaxi.
Rü yexma wüxi ga düxruũmaxã iyadüxü.
19Rü nüma ga Chíchara rü ñanagürü
ngĩxũ: —¡Íxraxũ i dexá choxna naxã, erü
chitaxawaxüchi! —ñanagürü. Rü

yexguma ga ngĩma ya Yaé rü léche nüxna
ixã. Rü wenaxarü iyadüxü. 20Rü nüma ga
Chíchara rü ñanagürü ngĩxũ̃: —ĩĨãxgu
rüxãũx! Rü ngẽxguma duũ̃xũ̃ ngẽ́ma ne
ũxgu, rü cuxna nacaxgu rü: “¡Nataxuma
nixĩ i tạxacü”, ñacuxũ̃ tá nüxũ̃!
—ñanagürü. 21Natürü nüma ga Chíchara
rü poraãcü nipa rü yemacạx napexechi.
Rü yexgumayane ga ngĩma ga Yaé rü
inayaxu ga wüxi ga poruxũ̃ rü wüxi ga nai
ga ãmaguxũ̃ ga ngĩpatacuna nagu ngạxũ̃.
Rü bexma Chíchara íyexmaxũ̃wa ixũ. Rü
naerugu inacaxü rü yema poruũ̃maxã
yéma iyapocuchi ñụxmata yatopetüxeru
rü mairaxũ̃anewa nangu. Rü yemaacü
nayu ga Chíchara. 22Rü yexguma Bará
yéma nguxgu ga Chícharacạx nax
nadauxũ̃, rü ngĩma ga Yaé rü ngĩchiũ̃wa
iyagó ga Baráxũ̃ nax nayaxuxũ̃cạx. Rü
ngĩgürügü nüxũ̃: —¡Nua naxũ nax cuxũ̃
chanawéxũ̃cạx i ngẽma naxcạx cudauxũ̃!
—ngĩgürügü. Rü nüma ga Bará rü
ngĩchiũ̃gu naxücu. Rü yexma Chícharaxũ̃
nayangau ga yexma üxũ̃ ga
mairaxũ̃anewa ipotüeruxũ̃ namaxã ga
yema nai ga ãmaguxũ̃. 23Rü yemaacü ga
yema ngunexũ̃gu rü Cori ya Tupana nüxũ̃
narüngũ̃xẽẽ ga Iraéanecüãxgü nax
Canaáũ̃tanüxũ̃arü ãẽxgacü ga Yabíũ̃xũ̃
naporamaegüxũ̃cạx. 24Rü
yexgumacürüwa ga Iraéanecüãxgü rü
yexeraãcü ãẽxgacü ga Yabíũ̃xũ̃
narüporamaetanü rü ñụxmata yamạxgüã
rü nadaiã ga guxũ̃ma ga norü duũ̃xũ̃gü.
……

Tupana rü Yedeóũ̃cạx naca

6 1Natürü nüma ga Iraéanecüãxgü rü
wena Cori ya Tupanapẹxewa
chixexũ̃ naxügü, rü yemacạx ga nüma
ya Tupana rü 7 ga taunecü
Iraéanecüãxgüxũ̃ rü
Madiáũ̃anecüãxgümẹxẽwa
nayexmagüxẽxẽ. 2Rü nüma ga
Madiáũ̃anecüãxgü rü niyexeragutanü
nax chixri Iraéanecüãxgümaxã
inacuạxgüxũ̃. Rü yemacạx ga yema
Iraéanecüãxgü rü Madiáũ̃anecüãxũ̃
namuũ̃e, rü mạxpṹnegü ga guxchaxãcü
nawa inguxũ̃nearü ãxmaxũ̃gu nicụxgü.
3Rü yexguma Iraéanecüãxgü toegügu,
rü nüma ga Madiáũ̃anecüãxgü rü
Amaléxtanüxũ̃gü rü yema duũ̃xũ̃gü ga
éstewa ne ĩxũ̃, rü naxcạx ínayaxüãchiũ̃.
4Rü Iraéanecüãxgüarü naanewa
nangugü rü guxũ̃ma ga tümanetügügu
nidaugü rü tümaxũ̃nagü nanadai
ñụxmata Gáchaarü naanewa nangu. Rü
taxuxũ̃ma ga Iraéanecüãxgüarü
ngõxruxũ̃ ínayaxügüxẽxẽ, rü bai ga
carnérugü, rü bai ga wocagü, rü bai ga
búrugü ga íyaxügüxũ̃. 5Rü yema
duũ̃xũ̃gü rü muxũchixũ̃ ga norü
caméyügümaxã ínangugü, ñoma
munügü i nanetüarü chixexẽẽwa
ĩxũ̃rüxũ̃. Rü yexma nachocu namaxã ga
norü wocagü, rü napatagü ga
naxchạxmünaxcạx. Rü guxũ̃ma ga yema
Iraéanewa yexmaxũ̃ ga nanetügü rü
nanagụxẽxẽ. 6Rü yemaacü ga yema
Madiáũ̃anecüãxgügagu rü
Iraéanecüãxgü rü taxũ̃ ga guxchaxũ̃wa
nayexmagü. Rü düxwa Cori ya
Tupanaarü ngũ̃xẽẽcạx ínacagü. 7-8Rü
yexguma Iraéanecüãxgü rü Cori ya
Tupanaarü ngũ̃xẽẽcạx ínacagügu nax
Madiáũ̃anecüãxgümẹxẽwa
ínanguxũ̃xũ̃cạx, rü nüma ga norü
Tupana rü yéma nanamu ga wüxi ga
norü orearü uruxũ̃ ga ñaxũ̃: —Ñanagürü

ya Cori ya Tupana: “Choma nixĩ ga
Equítuanewa pexũ̃ íchagaxũ̃xũ̃ ga
ngextá norü puracütanüxũ̃xũ̃ pexũ̃
íyaxĩgüxẽẽxũ̃wa. 9Rü yema
Equítuanecüãxmẽxẽwa nax pexũ̃
íchanguxũ̃xẽẽxũ̃rüxũ̃, rü pexũ̃
íchanguxũ̃xẽxẽ naxmẽxwa ga yema togü
ga perü uanügü ga pexũ̃ dãixchaũ̃xũ̃. Rü
pepẽxewa íchanawoxũ̃ ga yema
duũ̃xũ̃gü, rü pexna chanaxã ga norü
naane. 10Rü pemaxã nüxũ̃ chixu nax
choma yixixũ̃ ya perü Cori ya Tupana
chixĩxũ̃, rü ngẽmacãx taxucãxma norü
tupanagüxũ̃ pemuũ̃e i ngẽma
Amoréutanüxũ̃gü i ñũxma perü
ngaicamagu ãchiũ̃güxũ̃. Natürü ga pema
rü tama chauga pexĩnüe” —ñanagürü.
11Rü wüxi ga ngunexũ̃gu rü Tupanaarü
orearü ngeruxũ̃ i daxũcüãx rü yéma
nangu rü gumá castáña ga Ófarawa
yexmanetüũ̃wa narüto. Rü gumá
castáña rü Yoá ga Abiechétanüxũ̃arü
nixĩ. Rü nüma ga Yedeóũ̃ ga Yoá nane
rü cúãcüma trígu ínabugütẽxe nawa ga
yema nachica ga úba íyapumügüxũ̃wa
nax bínu naxügüxũ̃cãx. Rü yéma
napuracü nax yemaacü taxucürüwa
Madiáũ̃anecüãxgü nüxũ̃ daugüxũ̃cãx.
12Rü nüma ga Tupanaarü orearü
ngeruxũ̃ i daxũcüãx rü Yedeóũ̃cãx
nangõx rü ñanagürü nüxũ̃: —Cori ya
Tupana rü cuxũ̃tawa nangexma, Pa Yatü
ya Poracü rü Tama Muũ̃wãxecüx
—ñanagürü. 13Rü nüma ga Yedeóũ̃ rü
nanangãxũ̃ga rü ñanagürü: —¡Choxũ̃
nangechaxũ̃, Pa Corix! Rü ngẽxguma chi
Cori ya Tupana toxũ̃tawa ngẽxmagu
¿tũ̃xcüũ̃ toxũ̃ nangupetü i ñaa
guxchaxũ̃gü i ñũxma ngẽxmaxũ̃? ¿Rü
ngexũ̃ nixĩ i ngẽma norü pora ga
namaxã naxüxũ̃ ga yema mexũ̃gü ga
taxũ̃gü ga torü õxigü nüxũ̃
ixugüchigagüxũ̃ ga yexguma
Equítuanewa tüxũ̃ ínanguxũ̃xẽẽgu? Rü
nüma ya Cori rü toxna nixũgachi i
ñũxmax, rü Madiáũ̃cüãxgüna toxũ̃
namugü —ñanagürü. 14Rü nüma ga Cori
ya Tupana rü Yedeóũ̃xũ̃ nadawenü rü
ñanagürü: —Choma tá cuxũ̃
chaporaxẽxẽ. ¡Rü ngẽ́ma naxũ rü
Madiáũ̃anecüãxmẽxẽwa ínanguxũ̃xẽxẽ i
ngẽma Iraéanecüãxgü! Rü choma nixĩ i
ngẽ́ma cuxũ̃ chamuxũ̃ —ñanagürü.
15Natürü ga Yedeóũ̃ rü wena Cori ya
Tupanaxũ̃ nangãxũ̃ga rü ñanagürü:
—¡Ñũxmarica choxũ̃ nangechaxũ̃, Pa
Corix! ¿Natürü ñuxãcü tá
íchananguxũ̃xẽxẽ i Iraéanecüãxgü? Erü
guxũ̃ma i Manachétücumüwa rü
chautanüxũ̃gü rü guxũ̃ma i ngẽma
togüarü ñaxtümaewa taxügü i torü
ngẽmaxũ̃güwa. Rü choma rü guxũ̃ma i
chautanüxũ̃güarü yexera taxuwama
chame —ñanagürü. 16Rü nüma ga Cori
ya Tupana rü nanangãxũ̃ga rü
ñanagürü: —Choma i Tupana rü
cuxũ̃tawa tá changexma. Rü
tauxchaãcüma tá cunadai i ngẽma
Madiáũ̃anecüãxgüarü churaragü
—ñanagürü.

……

25Rü yematama chütaxũ̃gu rü Cori ya
Tupana rü Yedeóũ̃xũ̃ ñanagürü:
—Chanaxwãxe i cuyayaxu i wüxi i
cunatüarü woca i yatüxũ̃ rü ngẽma to i
woca i yatüxũ̃ i 7 ya taunecü nüxũ̃
ngẽxmaxũ̃. ¡Rü ngẽma taxre i
wocamaxã yatúxuchi rü nagu napogü i
ngẽma Baáarü ãmarearü guchicaxũ̃ i
cunatü nawa Baácãx yaguxũ̃ i ãmaregü!

¡Rü ngẽxgumarüxũ̃ ta natúxuchi rü yawa̱xẽxẽ i ngẽma tupananeta i Achérachicüna̱xã i nainaxca̱x i ngẽma Baáarü ãmarearü guchicaxũ̃tawa ngẽxmaxũ̃! 26Rü ñu̱xũchi chanaxwa̱xe i yima ma̱xpṹnetape̱xegu cha̱uxca̱x cunaxü i wüxi i ãmarearü guchicaxũ̃. ¡Rü ngẽmawena rü yama̱x i ngẽma woca i 7 ya taunecü nüxũ̃ ngẽxmaxũ̃ rü cha̱uxca̱x yagu! ¡Rü ngẽma tupananetachicüna̱xã i cutúxũ̃xũ̃maxã naxüxṹxũ̃! —ñanagürü ga Tupana. 27Rü yexguma ga Yedeóũ̃ rü gume̱e̱xpü̱x ga norü duũ̃xũ̃ca̱x naca, rü nanaxü ga guxũ̃ma ga yema Cori ya Tupana namaxã nüxũ̃ ixuxũ̃. Natürü chütacü nanaxü yerü nanatütanüxũ̃xũ̃ namuũ̃, rü nüxũ̃ namuũ̃ ga yema duũ̃xũ̃gü ga guma ĩanecüã̱x ixĩgüxũ̃. 28Moxũ̃ãcü ga pa̱xmama ga yexguma duũ̃xũ̃gü írüdagügu, rü nüxũ̃ inayangaugü ga yema Baáarü ãmarearü guchicaxũ̃ ga yexma ñaxtüanegu yapuãchixũ̃ rü yexgumarüxũ̃ ta ga yema Achérachicüna̱xã ga yéma yexmaxũ̃ rü nax yawáxũ̃. Rü ñu̱xũchi yema nachicawa nayexma ga wüxi ga yexwaca̱xũ̃xũ̃ ga ãmarearü guchicaxũ̃, rü yemaétüwa nigu ga wüxi ga woca ga yatüxũ̃. 29Rü nügüna nacagüe rü ñanagürügü: —¿Texé tixĩ ya yíxema ngexũ̃ wagüxe? —ñanagürügü. Rü yexguma muxũguma yadaugüetanügu, rü íyacagüetanüguwena, rü nüxũ̃ nacua̱xgü ga Yedeóũ̃ ga Yoá nane nax yixixũ̃. Rü Yoáxũ̃tawa naxĩ rü ñanagürügü nüxũ̃: 30—¡Ínamuxũchi ya cune erü tá tayama̱x! Erü ñaxtügu nanatáe i ngẽma Baáarü ãmarearü guchicaxũ̃ rü ñu̱xũchi nayawa̱xẽxẽ i torü tupana i Achérachicüna̱xã —ñanagürügü. 31Natürü nüma ga Yoá rü yema duũ̃xũ̃güxũ̃ nangãxũ̃ga rü ñanagürü: —¿Ẽxna pema rü tá ípenapoxũ̃ i Baá rü naxca̱x tá pegü pedai? Rü naxũ̃pa nax yangunexũ̃ rü name nixĩ nax tayuxũ̃ i yíxema Baáxũ̃ ípoxũ̃xe. Rü ngẽxguma chi aixcüma tupana yixĩxgu i Baá ¡rü nügütama ínapoxũ̃ rü tüxũ̃ yamá ya yíxema nagu pogüxe i ngẽma nachica i nawa naxca̱x ítanaguxũ̃ i ãmaregü! —ñanagürü.

……

33Rü yexguma ga nüma ga Madiáũ̃anecüã̱xgü rü Amaléxtanüxũ̃gü rü yema duũ̃xũ̃gü ga éstewaama ne ĩxũ̃, rü wüxiwa naxĩ. Rü natü ga Yudáũ̃ nichoũ̃ rü ngatexũ̃ ga Yerégu nayapegü. 34Natürü ga Cori ya Tupanaãxẽ i Üünexũ̃ rü Yedeóũ̃maxã inacua̱x. Rü nüma ga Yedeóũ̃ rü carnéruchatacu̱xregu nicue nax yemaacü naxũ̃tawa naxĩxũ̃ca̱x ga Abiechétanüxũ̃ nax íyaxümücügüãxũ̃ca̱x. 35Rü ñu̱xmachi duũ̃xũ̃güxũ̃ namu nax Manachétücumüca̱x yacagüexũ̃ca̱x nax nüxũ̃ nangũ̃xẽẽgüxũ̃ca̱x. Rü yexgumarüxũ̃ ta duũ̃xũ̃güxũ̃ namu nax Achétücumü rü Chaburóũ̃tücumü rü Netarítücumüca̱x yacagüexũ̃ca̱x. Rü nümagü rü yéma naxĩ rü yexma naxĩtaque̱xe. 36Rü Yedeóũ̃ rü Tupanana naca rü ñanagürü: —¿Ta̱xacüwa tá nüxũ̃ chacua̱x nax aixcüma choxũ̃ curüngũ̃xẽẽxũ̃ nax Iraéanecüã̱xgüxũ̃ íchanguxũ̃xẽẽxũ̃, yema cuma chomaxã nüxũ̃ quixuxũ̃rüxũ̃? 37Rü dücax, rü ngẽma nachica i trígu nawa púxũ̃gu tá chanacha̱xa i wüxi i carnéruchа̱xmüxũ̃ i

ãã̱xmüxũ̃. Rü ngẽxguma moxũ̃
pa̱xmama cherenamaxã yawaixgu i
ngẽma carnéruchã̱xmüxũ̃, natürü
waixümü rü napaanegu i nacüwawa rü
ngẽmawa tá nüxũ̃ chacua̱x nax aixcüma
tá choxũ̃ curüngũ̃xẽẽxũ̃ nax
Iraéanecüã̱güxũ̃ íchanguxũ̃xẽẽxũ̃, yema
cumatama chomaxã nüxũ̃ quixuxũ̃rüxũ̃
—ñanagürü. 38Rü yemaacüxüchi ningu.
Rü yexguma pa̱xmama ínadaxgu ga
Yedeóũ̃, rü ínanaxãũx ga yema
naxchã̱xmüxũ̃ ga ãã̱xmüxũ̃ rü wüxi ga
ngáxweãcu yema nanama̱i̱x ga dexá ga
cherenawa ne ũxũ̃. 39Natürü ga Yedeóũ̃
rü Tupanaxũ̃ ñanagürüama:
—¡Taxũtáma chomaxã cunu nax wena
cuxũ̃ chaca̱a̱xũ̃xũ̃! Natürü ñu̱xmarica
chanaxwa̱xe i to i cua̱xruxũ̃. Rü ñu̱xma
rü chanaxwa̱xe i ngẽma
carnéruchã̱xmüxũ̃ rü tá
cunapaxẽxẽmare natürü i nacüwawa rü
cherenamaxã tá cunawaianexẽxẽ
—ñanagürü. 40Rü yema ga chütaxũ̃gu
rü Tupana rü yema Yedeóũ̃ naxca̱x
ícaxũ̃ãcü nanaxü. Rü moxũ̃ãcü
pa̱xmama rü yema carnéruchã̱xmüxũ̃ rü
napamare, natürü ga nacüwawa rü
cherenamaxã nawaiane.

Yedeóũ̃ nayadexechi ga 300 ga yatügü

7 1Rü Yedeóũ̃ i ñu̱xma Yerubaágu
naxüégagüãcü rü wüxigu namaxã
ga guxũ̃ma ga yema duũ̃xũ̃gü ga
naxũ̃tawa yexmagüxũ̃ rü ngunetüxũ̃
ínarüdagü. Rü inaxĩãchi, rü bairawe ga
Aróxwa yexmacüxũ̃tagu nayapegü. Rü
yema nachica ga yema
Madiáũ̃anecüã̱xgü nagu pegüxũ̃ rü
Yedeóũ̃arü duũ̃xũ̃gü íyapegüxũ̃arü
nórtewaama nayexma ga ma̱xpṹne ga
Mórearü tuãchiwa. 2Rü Tupana rü
Yedeóũ̃maxã nidexa rü ñanagürü:
—Ngẽma duũ̃xũ̃gü i nua cugagüxũ̃ rü
namuxũchi. Rü taxucürüwa guxũ̃ i
ngẽma duũ̃xũ̃gü Madiáũ̃anecüã̱xgümaxã
pegü pedai, erü nüma i ngẽma duũ̃xũ̃gü
rü tá nagu narüxĩnüe nax noxrütama
poramaxã nügü ínanguxũ̃xẽẽxũ̃
Madiáũ̃anecüã̱xgüme̱xẽwa. 3¡Rü
ngẽmaca̱x namaxã nüxũ̃ ixu i ngẽma
duũ̃xũ̃gü rü texé ya muũ̃xe rü
tümachiũ̃ca̱x tawoegu! —ñanagürü ga
Tupana. Rü yexguma nüma ga Yedeóũ̃
rü yema duũ̃xũ̃gümaxã nüxũ̃ nixu. Rü
22,000 nachiũ̃ca̱x nawoegu, rü 10,000
yéma nayaxüãchi. 4Natürü nüma ga
Cori ya Tupana rü Yedeóũ̃maxã nüxũ̃
nixuchigüama rü ñanagürü:
—Namuxũchiamatama. ¡Ẽcü dexáarü
axwa nagagü! Rü ngẽma tá cumaxã
nüxũ̃ chixu i ngexũ̃rüüxũ̃ tá nixĩ i cuwe
rüxĩxũ̃, rü ngexũ̃rüüxũ̃ tá nixĩ i
napataca̱x cumuegutanüxũ̃ —ñanagürü.
5Rü nüma ga Yedeóũ̃ rü dexáarü axwa
nanagagü ga yema duũ̃xũ̃gü. Rü nüma
ga Cori ya Tupana rü Yedeóũ̃xũ̃
ñanagürü: —Ngẽma duũ̃xũ̃gü i
naxme̱xwa axegüxũ̃ ñoma airugü
nade̱xcuxũ̃chiüxũ̃rüxũ̃ rü chanaxwa̱xe i
nüxrüguma cunachigüxẽxẽ nüxna i
ngẽma duũ̃xũ̃gü i iyarücaxgütanüãchixũ̃
rü dexáchiügu ñãũxgüãcüma axegüxũ̃
—ñanagürü. 6Rü yema naxme̱xwa
axegüxũ̃ ñoma airugü
nade̱xcuxũ̃chiüxũ̃rüxũ̃ rü 300 nixĩ. Rü
guxũ̃ma ga yema togü rü dexáchiügu
nañãũxgüãcü naxaxegü. 7Rü yexguma
ga nüma ga Cori ya Tupana rü
Yedeóũ̃xũ̃ ñanagürü: —Ñaa 300 i
yatügümaxã tá pexũ̃ íchanguxũ̃xẽxẽ, rü

tá chanadai i Madiáũanecüãxgü. Rü guxũma i ngẽma togü rü marü name ínixĩ —ñanagürü.
……

Yedeóũ rü Madiáũanecüãxgüxũ narüporamae

9Rü yema ga chütaxũgu rü nüma ga Cori ya Tupana rü Yedeóũxũ namu rü ñanagürü: —¡Ẽcü curü churaragümaxã Madiáũanecüãxgücãx ípeyaxüãchi! Rü choma rü tá pexũ charüngũxẽẽ nax nüxũ perüporamaegüxũcãx —ñanagürü.
……
16Rü yexgumatama ga nüma ga Yedeóũ rü tomaepüxtücumügu nayatoye ga yema 300 ga norü duũxũgü. Rü carnéruchatacũxre nüxũ ninu, rü ñũxũchi tũxũgü ga aixepewa ixomüãxũ nüxũ ninu. 17Rü nüma ga Yedeóũ rü ñanagürü nüxũ: —Ngẽxguma ngẽma tórü uanügü ípegüxũarü tocüwawa changuxgu irü mea choxũ perüdaunü! Rü ngẽma chowa nüxũ pedauxũ rü ngẽma tátama nixĩ ipexüxũ. 18Rü ngẽxguma choma rü ngẽma chowe rüxĩxũmaxã carnéruchatacũxregu ticuegügu, rü ngẽxguma tá nixĩ i pema i peyacuegüxũ i perü carnéruchatacũxregü naxpechinüwa i ngextá ínapegüxũ i ngẽma tórü uanügü. ¡Rü ñaãcü tá aita pexüe: “Rü Cori ya Tupanacãx rü Yedeóũcãx yigü tadai”, ñapegüxũ tá! —ñanagürü. 19Rü yemaacü ga Yedeóũ rü yema 100 ga yatügümaxã rü ngãxũcüxü yema Madiáũanecüãxgü ípegüxũarü tocüwawa nangugü, ga yexguma nügü ínaxüchicüügüyane ga yema dauxũtaegüxũ. Rü ñũxmachi ga Yedeóũ rü namücügü rü nagu nicuegü ga norü carnéruchatacũxregü rü nayapuexẽxẽ ga yema tũxũgü nax nangóxũcãx ga yema omüemagü ga yanaxũ. 20Rü yexgumatama ga yema tomaepüxtücumü rü nagu nicuegü ga yema carnéruchatacũxregü rü nayapuexẽxẽ ga tũxũgü. Rü norü tõxoxwemẽxẽgu nayana ga norü omügü ga iyãũxratanüxũ, rü norü tügünemẽxẽgu nayana ga carnéruchatacũxregü. “Rü Cori ya Tupanacãx rü Yedeóũcãx yigü tadai”, ñaxũmaxã aita naxüe. 21Rü nüma ga Iraéanecüãxgü rü Madiáũanecüãxgü ípegüxũpechinüwatama nayachaxãchitanü, rü guxũma ga yema Madiáũanecüãxgüarü churaragü rü aita naxüeãcüma nibuxmü. 22Rü yexgumayane ga yema 300 ga Iraéanecüãxgü rü yexeraãcü carnéruchatacũxregu nicuegü, rü nüma ga Cori ya Tupana rü Madiáũanecüãxgüxũ yemagu ínatüexẽxẽ nax nügütanüwatama nügü nadãixũcãx. Rü yáxũwa nabuxmü ñũxmata Bexchítaarü ĩanewa nangugü ga Cheréraarü ĩanearü ngaicamána rü togü rü ñũxmata Abemeúraarü üyeanewa nangugü ga Tabáarü ngaicamána.
……

8 22Rü nümagü ga Iraéanecüãxgü rü Yedeóũxũ ñanagürügü: —Ñũxma nax toxũ ícunguxũxẽẽxũ i Madiáũanecüãxgümẽxẽwa, rü tanaxwãxe i cuma rü cune rü cutaagü rü tomaxã nax ipecuãxgüxũ —ñanagürügü. 23Natürü nüma ga Yedeóũ rü nanangãxũ rü ñanagürü: —Tama chanaxwãxe i choma rüẽxna chaunegü

nax pemaxã itacuáxũ̃. Rü Cori ya
Tupana tá nixĩ ya pemaxã icuácü
—ñanagürü.
……
28Rü yemaacü nixĩ ga
Madiáũanecüãxgü ga
Iraéanecüãxgümẽxẽwa nayexmagüxũ̃ rü
taguma wena daigu naxĩnüexũ̃. Rü
yexguma namaxũ̃xgu ga Yedeóũ̃, rü
guxũ̃ma ga yema naanewa nayexma ga
taãxẽ ga 40 ga taunecü, yerü ga
Iraéanecüãxgüarü uanügü rü namuũ̃e
nax namaxã nügü nadaixũ̃.
……
33Rü yexguma Yedeóũ̃ yu̱xguwena, rü
nümagü ga Iraéanecüãxgü rü wena
Tupanana nixĩgachi. Rü naguxũ̃raxũ̃xũ̃
ga Baáchicüna̱xãxũ̃ nicua̱xüxũ̃gü, rü
norü tupanaxũ̃ nayaxĩxẽẽgü ga Baá-berí.
……

Chaũ̃chóũ̃arü buxchiga

13 1Natürü nüma ga
Iraéanecüãxgü rü Cori ya
Tupanapẽxewa wena chixexũ̃ naxüe, rü
yemaca̱x ga Cori ya Tupana rü
Piritéutanüxũ̃gümẽxẽgu nanayixẽxẽ ga
40 ga taunecü. 2Rü Chóraarü ĩanewa
nayexma ga wüxi ga yatü ga Dáũ̃tanüxũ̃
ixĩcü ga Manóagu ãégacü. Rü guxema
naxma̱x rü taguma taxãxacü yerü
woetama tangexacüecha. 3Natürü Cori
ya Tupanaarü orearü ngeruxũ̃ i
daxũcüã̱x rü ngĩxca̱x nango̱x rü
ñanagürü ngĩxũ̃: —Cuma rü
cungexacüecha, natürü i ñu̱xma rü tá
cuxãxacü rü tá cuyatüxacü. 4¡Natürü
taxũtáma bínu quixa̱xü rüẽxna to i
axchiü i ngúchiáxũ̃, rü taxũtáma ta̱xacü
i Tupanapẽxewa ãũãchixũ̃ cungõ̱x! 5Erü
cuxũ̃ tá nangexma i wüxi i cune i
tagutáma texé iyoeruxũ̃, erü ngẽma
õxchana i naxũ̃pa nax nabuxũ̃ rü
woetátama Tupanaca̱x ínaxüxüchi. Erü
yimá cune tá nixĩ i inaxügücü nax
Iraéanecüã̱xgüxũ̃ ínanguxũ̃xẽẽxũ̃
naxmẽxwa i ngẽma Piritéutanüxũ̃gü
—ñanagürü. 6Rü ngĩma ga yema nge rü
ngĩtemaxã nüxũ̃ iyarüxu rü ngĩgürügü:
—Wüxi i Tupanaarü orearü ngeruxũ̃
cha̱u̱xca̱x nango̱x. Choma nagu
charüxĩnügu rü Tupanaarü orearü
ngeruxũ̃ i daxũcüã̱x nixĩ erü nana
Tupanaarü orearü ngeruũ̃raxũ̃xũ̃chi. Rü
tama nüxna chaca nax ngextá ne
naxũxũ̃, rü woo i nüma rü tama
chomaxã nüxũ̃ nixu i ta̱xacü nax yixixũ̃ i
naéga. 7Natürü ñanagürü choxũ̃: “Cuxũ̃
tá nangexma i wüxi i cune. ¡Rü
ñu̱xmacürüwa rü marü taxũtáma bínu
quixa̱xü rüẽxna a̱xchiü i ngúchiáxũ̃, rü
taxũtáma ta̱xacü i Tupanapẽxewa
ãũãchixũ̃ cungõ̱x! Erü ngẽma õxchana
rü woetátama Tupanaca̱x íxüxüchixũ̃
nixĩ i naxũ̃pa nax nabuxũ̃ rü ñu̱xmatáta
nayu̱x”, ñanagürü choxũ̃ —ngĩgürügü.
8Rü yexguma ga Manóa rü nayumüxẽ rü
Cori ya Tupanaxũ̃ ñanagürü: —Cuxũ̃
chaca̱a̱xũ̃, Pa Corix, nax wena nua
toxca̱x cunamuxũ̃ca̱x i ngẽma curü
orearü ngeruxũ̃ i daxũcüã̱x nax tomaxã
nüxũ̃ yaxuxũ̃ca̱x i ta̱xacü tá namaxã
taxü i ngẽma õxchana ixírachaũ̃xũ̃
—ñanagürü. 9Rü nüma ga Tupana rü
Manóaxũ̃ nangãxũ̃ga, rü wenaxarü
naxma̱xca̱x nango̱x ga yema Tupanaarü
orearü ngeruxũ̃ i daxũcüã̱x ga yexguma
tümaanewa tayexmayane. Rü nüma ga
Manóa rü nataxuma ga yéma. 10Rü
yemaca̱x ga tüma rü itañaãchi, rü

tümatecax tayadau rü ñatagürü nüxũ:
—Yema to ga ngunexũgu nüxũ
chadauxũ ga Tupanaarü orearü ngeruxũ
i daxũcüãx rü wenaxarü chauxcax
nangox —ñatagürü. 11Rü nüma ga
Manóa rü inachi rü naxmaxmaxã yema
daxũcüãx i Tupanaarü orearü ngeruxũ
íyexmaxũwa nabuxmü. Rü nüxna naca
rü ñanagürü: —¿Cuma quixĩxũ ga to ga
ngunexũgu choxmacax cungóxũ?
—ñanagürü. Rü nüma ga yema
daxũcüãx rü nanangãxũga rü ñanagürü:
—Ngũ, choma chixĩ —ñanagürü. 12Rü
yexguma ga Manóa rü ñanagürü:
—Ngẽxguma yanguxgu i ngẽma tomaxã
nüxũ quixuxũ ¿rü ñuxãcü tá
itanayaxẽẽxũ i ngẽma buxũ? ¿Rü taxacü
tá namaxã taxüxũ? —ñanagürü. 13Rü
nüma ga Tupanaarü orearü ngeruxũ i
daxũcüãx rü Manóaxũ nangãxũ rü
ñanagürü: —Ngẽma cuxmaxmaxã nüxũ
chixuxũ ¡rü naxü i guxũma!
—ñanagürü.
……
19Rü nüma ga Manóa rü wüxi ga
chíbuxacü niyaxu rü ñuxre ga trígu
nayaxu, rü ñuxũchi wüxi ga nutaétügu
nananugü nax Tupanana ãmare
naxãxũcax. Rü yéma Cori ya Tupanacax
nayagu. Rü yexguma ga nüma ga
Tupana rü Manóapexewa rü
naxmaxpexewa nüxũ nüxũ nadauxẽxẽ
ga wüxi ga cuaxruxũ ga mexechixũ.
20Yerü yexguma yema naxũnaarü
guchicaxũwa napuxnagüemagu ga üxü,
rü Manóa rü naxmaxmaxã nüxũ
nadaugü ga yema Tupanaarü orearü
ngeruxũ i daxũcüãx rü guma üxüemagu
daxũwa nax naxũxũ. Rü yexguma
yemaxũ nadaugügu, rü yexma
nanangücuchitanü. 21Rü yema nixĩ ga
nawa iyacuáxũ ga nüxũ nax nadaugüxũ.
Rü yexgumatama ga nüma ga Manóa rü
düxwa nüxũ nicuaxãchi ga Tupanaarü
orearü ngeruxũ i daxũcüãx nax yixĩxũ.
22Rü nüma ga Manóa rü naxmaxũ
ñanagürü: —Ñuxmawaxi rü aixcüma tá
tayue erü Tupanaxũ tadaugü
—ñanagürü. 23Natürü ga tüma rü
tanangãxũga rü ñatarügü: —Ngẽxguma
chi Cori ya Tupana tüxũ daixchaũxgu rü
taxũchima tüxũ nanayaxu i ngẽma tórü
ãmare i naxcax iguxũ, rü taxũchima
tüxũ nanawex i ngẽma nüxũ idaugüxũ,
rü bai chi i tamaxã nüxũ yaxuxũ i
ngẽma ñuxma tamaxã naxunagüxũ
—ñatarügü. 24Rü yexguma nabuxgu ga
yema buxũ rü Chaũchóũgu nanaxüéga.
Rü yexguma yayaxchigügu, rü Tupana
rü poraãcü nüxũ narüngũxẽẽ. 25Rü wüxi
ga ngunexũgu ga Chaũchóũ ga yexguma
Dáũtanüxũarü churaragüarü
pegüchicawa naxũxgu ga ĩanegü ga
Chóra rü Estaúarü ngãxũwa, rü
Tupanaãxẽ i Üünexũ inanaxügü nax
Chaũchóũmaxã inacuáxũ.

Chaũchóũarü ãxmaxchiga

14 1Rü wüxi ga ngunexũgu ga
Chaũchóũ rü ĩane ga Tináxwa
naxũ rü yéma ngĩxũ nadau ga wüxi ga
nge ga Piritéutanüxũ ixĩcü. 2Rü
yexguma nachiũcax natáeguxgux rü
nanatümaxã rü naémaxã nüxũ nixu rü
ñanagürü: —Wüxi i nge i Piritéutanüxũ
ya ĩane ya Tináxwa ngĩxũ
chadauxcümaxã chingĩxchaũ, rü
chanaxwaxe i ngĩnatümaxã penamexẽxẽ
nax ngĩmaxã chaxãmaxũcax
—ñanagürü. 3Natürü tüma ga nanatü rü

naé rü ñatagürügü: —¿Tü̱xcüũ̃ i cuxma̱x
ngĩxne cuyadau natanügu i ngẽma
Piritéutanüxũ̃gü i tama Tupanaxũ̃
cua̱xgüxũ̃? ¿Ẽxna itaxuma i nge i nua
tatanüwa rü natanüwa i guxũma i ñaa
Iraéanecüã̱xgü nax ngĩmaxã
cuxãmaxũ̃ca̱x? —ñatagürügü. Natürü ga
nüma ga Chaũ̃chóũ̃ rü tüxũ̃ nangãxũ̃ga
rü ñanagürü: —Natürü ngẽma pacü yixĩ
i choxũ̃ ngúchaũ̃cü rü changí̃xwa̱xecü
nax cho̱xma̱x yixĩxũ̃ca̱x —ñanagürü.
4Rü tüma ga nanatü rü naé rü tama
nüxũ̃ tacua̱xgü nax Cori ya Tupana rü
woetama yemaacü naxueguãxũ̃, yerü
naxca̱x nadau ga ñuxãcü
Piritéutanüxũ̃güna guxchaxũ̃ nax
naxãxũ̃. Rü yexguma nixĩ ga
Iraéanecüã̱xgü ga
Piritéutanüxũ̃güme̱xẽwa nayexmagüxũ̃.
5Rü yemaacü ga Chaũ̃chóũ̃ rü nanatü rü
naé rü ĩane ga Tináxwa taxĩ. Rü
yexguma Chaũ̃chóũ̃ guma ĩanearü
úbanecüwa nanguxgu ga guma
ĩanepemawa, rü wüxi ga ai ga yexwaca
yaxũ̃ rü yéma nüxna nayuxu. 6Rü
yexgumatama ga Cori ya Tupanaãxẽ rü
Chaũ̃chóũ̃xũ̃ naporaxẽxẽ. Rü ñoma wüxi
ga chíbuxacüxũ̃ yamáxũ̃rüxũ̃ rü
ngexneãcüma yema aixũ̃ nima̱x. Natürü
ga yema nüxũ̃ ngupetüxũ̃ rü tama
nanatümaxã rü naémaxã nüxũ̃ nixu. 7Rü
ñu̱xmachi ga Chaũ̃chóũ̃ rü yema pacü
ga nüxũ̃ ngúchaũ̃cüxũ̃tawa naxũ rü
ngĩmaxã nayarüdexa. 8Rü marü ñuxre
ga ngunexũ̃ ngupetü̱xguwena, rü
yexguma ga Chaũ̃chóũ̃ rü wena natáegu
nax ngĩmaxã yangĩxũ̃ca̱x ga yema pacü,
rü ínidau ga yema ai íyamáxũ̃wa. Rü
yexma nüxũ̃ nayangau ga yema aixũ̃ne
ga berure nagu üxchiaũ̃xũ̃. 9Rü
nanayauxcuchixü ga guma berure, rü
nayawechigü. Rü yexguma tüxũ̃
iyangauxgu ga nanatü rü naé rü
tümamaxã nangau rü tanawegü. Natürü
tama tümamaxã nüxũ̃ nixu ga yema ai
ga yamáxũ̃xũ̃newa nax nayauxãxũ̃. 10Rü
tüma ga nanatü ga Chaũ̃chóũ̃ rü ngĩxũ̃
ítayadau ga yema pacü nax ngĩmaxã
tayamexẽẽgüxũ̃ca̱x ga ngĩrü ngĩchiga.
Rü nüma ga Chaũ̃chóũ̃ rü nügü
naxüchiü naxca̱x ga ñuxre ga
ngextü̱xücü ga Piritéutanüxũ̃gü yerü
woetama yema nixĩ ga nacümagü.
11Natürü nüma ga Piritéutanüxũ̃gü rü
Chaũ̃chóũ̃xũ̃ namuũ̃e rü yemaca̱x yéma
nanagagü ga 30 ga namücügü. 12Rü
yexguma ga nüma ga Chaũ̃chóũ̃ rü
yema 30 ga ngextü̱xücügüxũ̃ ñanagürü:
—Wüxi i dexa i ẽxũ̃guxũ̃ tá pexna chaxã
nax pema chomaxã nüxũ̃ pixuxũ̃ca̱x nax
ta̱xacüchiga yixĩxũ̃. Rü 7 i ngunexũ̃ tá
natai i ñaa peta. Rü ngẽxguma ñaa 7 i
ngunexũ̃gu chomaxã nüxũ̃ pixuxgu i
ta̱xacüchiga yixĩxũ̃ i ngẽma ore i
ẽxũ̃güxũ̃, rü wüxichigü i pema rü tá
pexna chanaxã i wüxi i naxchiru i mexũ̃
i línuchinaxca̱x, rü naétü wüxi i perü
petachiru i mexũ̃. 13Natürü ngẽxguma
tama mea chomaxã nüxũ̃ pixuxgu nax
ta̱xacüchiga yixĩxũ̃ i ngẽma dexa i
ẽxũ̃guxũ̃ rü wüxíechigü i pema rü
choxna tá penaxã i wüxi i naxchiru i
mexũ̃ i línuchinaxca̱x, rü naétü wüxi i
petachiru i mexũ̃ —ñanagürü. Rü
nümagü rü Chaũ̃chóũ̃xũ̃ nangãxũ̃gagü
rü ñanagürügü: —¡Ẽcü tomaxã nüxũ̃ ixu
i ngẽma dexa i ẽxũ̃guxũ̃! Rü toma rü tá
mea itarüxĩnüe —ñanagürügü. 14Rü
Chaũ̃chóũ̃ rü nüxũ̃ nixu ga yema dexa
ga ẽxũ̃guxũ̃ rü ñanagürü: —Rü guxema

chibüewa ínaxũxũ ga õna, rü yíxema
poraxewa ínaxũxũ i maixcuraxũ̃
—ñanagürü. Rü tomaepü̱x ga
ngunexũ̃guwena rü nümagü rü tama
nüxũ̃ nacua̱xgü ga ta̱xacüchiga nax
yixĩxũ̃ ga yema dexa ga ẽxũ̃guxũ̃. 15Rü
yemaacü ga norü ãgümücü ga
ngunexũ̃gu rü Chaũ̃chóũ̃ma̱xũ̃
ñanagürügü: —¡Pora naxü nax yimá
cute toxṹ natauxchaxẽẽxũ̃ca̱x i ngẽma
dexa i ẽxũ̃guxũ̃ i tomaxã nüxũ̃ yaxuxũ̃!
Rü ngẽxguma taxũtáma tomaxã nüxũ̃
quixuxgu i ta̱xacüchiga nax yixĩxũ̃, rü tá
cuxũ̃ tigu rü itanagu i cunatü rü
guxũ̃ma i cutanüxũ̃gü. Pema rü perü
petawa toxna pexu nax toxna
penapuxũ̃xũ̃ca̱x i torü ngẽmaxũ̃gü
—ñanagürügü. 16Rü yemaacü ga ngĩma
rü Chaũ̃chóũ̃xũ̃tawa ixũ rü auxãcüma
ngĩgürügü nüxũ̃: —Cuma rü tama
cuchoxwa̱xe rü chauxchi cuxai. Rü
chautanüxũ̃na cunaxã i wüxi i dexa i
ẽxũ̃guxũ̃, natürü tama chomaxã nüxũ̃
quixu nax ñuxũ ñaxũ̃ i ngẽma orearü
ngãxũ̃ga —ngĩgürügü. Rü nüma ga
Chaũ̃chóũ̃ rü ngĩxũ̃ nangãxũ̃ga rü
ñanagürü: —Woo chaunatümaxã rü
chauémaxã rü tama nüxũ̃ chixu, rü
yexera i cumaxã rü taxũtáma nüxũ̃
chixu —ñanagürü. 17Natürü ga ngĩma
rü yema 7 ga ngunexũ̃ ga nagu
napetaexũ̃ rü naxũ̃tawa ixauxecha, rü
nüxũ̃ ica̱a̱xũ̃. Rü yexguma norü 7 ga
ngunexũ̃wa nanguxgu, rü düxwa
ngĩmaxã nüxũ̃ nixu ga yema dexa ga
ẽxũ̃guxũ̃arü ngãxũ̃ga. Rü yexguma ga
ngĩma rü ngĩtanüxũ̃maxã nüxũ̃ iyarüxu.
18Rü yema norü 7 ga ngunexũ̃gu ga
tauta yanaxücu̱xgu ga üa̱xcü, rü nüma
ga Piritéutanüxũ̃gü rü Chaũ̃chóũ̃maxã
nüxũ̃ nayarüxugü, rü ñanagürügü:
—Curü ore i ẽxũ̃guxũ̃ rü ñaxũ̃chiga nixĩ,
“Rü ngẽma maixcuraxũ̃ rü berurechiga
nixĩ. Rü ngẽma poraxũ̃ rü aichiga nixĩ”
—ñanagürügü. Rü nüma ga Chaũ̃chóũ̃
rü nanangãxũ̃ rü ñanagürü: —Cho̱xma̱x
pemaxã nüxũ̃ iyaxu, rü ngẽmaca̱x nixĩ i
nüxũ̃ pecuáxũ̃ i norü ngãxũ̃ga
—ñanagürü. 19Rü yexgumatama ga Cori
ya Tupanaãxẽ ya Üünexũ̃ rü
Chaũ̃chóũ̃maxã inacua̱x. Rü nüma ga
Chaũ̃chóũ̃ rü ĩane ga Acaróũ̃wa naxũ rü
30 ga yatü yexma nayadai. Rü yema
napuxũ̃xũ̃ ga naxchirumaxã nüxṹ
nanaxütanü ga yema yatügü ga dexa ga
ẽxũ̃guxũ̃arü ngãxũ̃gaxũ̃ cua̱xgüxũ̃. Rü
yemawena ga Chaũ̃chóũ̃ rü nuãcüma
nanatüchiũ̃ca̱x natáegu. 20Rü yema
naxma̱x ga ngĩmaxã iyangĩcü rü ngĩnatü
rü wüxi ga Chaũ̃chóũ̃mücüna ngĩxũ̃
namu.

Chaũ̃chóũ̃ rü búruchicüramaxã Piritéutanüxũ̃güxũ̃ nadai

15 1Rü ñuxre ga tauemacü
nawena ga yema guxchaxũ̃, rü
Chaũ̃chóũ̃ rü wenaxarü naxma̱xca̱x
natáegu ga yexguma tríguarü buxguwa
nanguxgu. Rü wüxi ga chíbuxacü ngĩxṹ
tüxũ̃ yéma naga. Rü yexguma yéma
nanguxgu rü na̱xtüxũ̃ ñanagürü:
—Ngĩrü ucapugu chaxücu nax ngĩxũ̃
íchayadauxũ̃ca̱x i cho̱xma̱x —ñanagürü.
Natürü ga guxema na̱xtü rü tama
tayaxücuxẽxẽ. 2Rü ñatarügü nüxũ̃:
—Choma nagu charüxĩnügu rü marü
tama cungĩ̱xwa̱xe rü ngẽmaca̱x wüxi i
cumücüna ngĩxũ̃ chamu. Natürü
ingexma i ngĩeya̱x i rübumaecü i
cuxma̱xũ̃ rümemaecü. ¡Rü ngĩmaxã

naxãxmax̲! —ñatagürü. 3Natürü ga
nüma ga Chaũchóũ̃ rü nanu. Rü
nax̲tüxũ̃ nangãxũ̃ rü ñanagürü tüxũ̃:
—Ñu̲xma rü taxũtáma chaugagu nixĩ i
ngẽma chixexũ̃ i cutanüxũ̃ i
Piritéutanüxũ̃gümaxã chaxüxũ̃
—ñanagürü. 4-5Rü yema ñaxguwena rü
ñu̲xũchi 300 ga ngowagü ínayauxũ̃ rü
taxrechigü nügürexũ̃wa nayana̲ixgü. Rü
yemagürexũ̃wa nayangacuchigü ga üxü
ga iyauxrane. Rü ñu̲xũchi
Piritéutanüxũ̃güarü tríguchitaxũ̃wa
nayange̲xgü ga yema ngowagü. Rü
yemaacü nixae ga yema trígu ga marü
yexma nutaque̲xexũ̃ rü yema taxũta
ibuxgüxũ̃. Rü ñu̲xmata norü úbanecügü
rü oríbunecügü rü ta nixae. 6Rü nüma
ga Piritéutanüxũ̃gü rü naxca̲x ínicaetanü
nax texé tixĩxũ̃ ga guxema yexũ̃ wagüxe.
Rü düxwa nüxũ̃ nacua̲xgü ga Chaũchóũ̃
nax yixĩxũ̃ ga norü numaxã yexũ̃
wagüxũ̃ na̲xtügagu, yerü ga naxma̲x ga
Chaũchóũ̃ rü wüxi ga namücüna ngĩxũ̃
tamu. Rü yemaca̲x ga nüma ga
Piritéutanüxũ̃gü rü tüxũ̃ ínagu ga
guxema na̲xtü ngĩmaxã ga yema
Chaũchóũ̃ naxma̲x. 7Rü yexguma ga
nüma ga Chaũchóũ̃ rü
Piritéutanüxũ̃güxũ̃ ñanagürü: —Ñu̲xma
nax ngexũ̃ pewagüxũ̃ ngĩmaxã i
cho̲xma̲x rü taxũtáma pemaxã
icharüngüxmü. Rü yexeraãcü tá pemaxã
chanu rü pexũ̃ chadai naxca̲x i ngẽma
cho̲xma̲xmaxã pexüxũ̃ —ñanagürü. 8Rü
yexgumatama norü numaxã nanadai, rü
muxũ̃ma ga yema Piritéutanüxũ̃gü rü
nayue. Rü yemawena ga Chaũchóũ̃ rü
nixũ, rü ma̲xpṹne ga Etáũ̃arü ãxmaxũ̃wa
nayamaxũ̃. 9Rü nüma ga
Piritéutanüxũ̃gü rü nanamu ga ñuxre ga
norü churaragü nax Chaũchóũ̃xũ̃
yanayauxgüxũ̃ca̲x. Rü Yudáarü naanegu
nayapegü rü yexma nügü ninu ñu̲xmata
ma̲xpṹneane ga Léiwa nangugü. 10Rü
yema Yudátanüxũ̃ rü nüxna nacagüe rü
ñanagürügü: —¿Ta̲xacüwa nua pexĩ?
—ñanagürügü. Rü nüma ga
Piritéutanüxũ̃gü rü nanangãxũ̃gagü rü
ñanagürügü: —Chaũchóũ̃we tangẽgü
nax tayayaxuxũ̃ca̲x nax naxütanüãxũ̃ca̲x
ga yema tomaxã naxüxũ̃ —ñanagürügü.
11Rü yemaxũ̃ naxĩnüegu rü 3,000 ga
yatügü ga Yudátanüxũ̃ rü Chaũchóũ̃ca̲x
nayadaugü nagu ga yema ãxmaxũ̃ ga
guma ma̲xpṹne ga Etáũ̃wa yexmaxũ̃. Rü
Chaũchóũ̃xũ̃ ñanagürügü: —¿Tama
ẽxna nüxũ̃ cucua̲x i ngẽma
Piritéutanüxũ̃gü rü toxũ̃ nax
naporamaegüxũ̃? ¿Rü tü̲xcüũ̃
guxchaxũ̃wa toxũ̃ cungexmagüxẽxẽ?
—ñanagürügü. Rü Chaũchóũ̃
nanangãxũ̃ga rü ñanagürü: —Choma rü
chaxütanü naxca̲x ga yema chomaxã
naxügüxũ̃ —ñanagürü. 12-13Rü nümagü
ga Yudátanüxũ̃gü rü nanangãxũ̃gagü rü
Chaũchóũ̃xũ̃ ñanagürügü: —Toma nua
taxĩ nax cuxũ̃ tarüyauxgüxũ̃ca̲x, rü
Piritéutanüxũ̃güna cuxũ̃ tamugüxũ̃ca̲x
—ñanagürügü. Rü nüma ga Chaũchóũ̃
rü nanangãxũ̃ga rü ñanagürü: —Marü
name. ¡Natürü chomaxã ipexüga nax
taxũtáma choxũ̃ pimáxũ̃! —ñanagürü.
Rü taxre ga napana̲xãmaxã nayana̲ixgü
rü yemaacü nayagagü. 14Rü yexguma
Léiwa nangugügu ga yema Chaũchóũ̃xũ̃
iyauxgüxũ̃, rü nüma ga Piritéutanüxũ̃gü
rü taãxẽmaxã aita naxüe. Natürü Cori
ya Tupanaãxẽ rü Chaũchóũ̃maxã
inacua̲x, rü yema napana̲xã ga namaxã
yana̲ixgüaxũ̃ rü ñoma tünütarüxũ̃

inacaũgü rü napü̱xme̱xẽwa ínayi. [15]Rü yexguma ga Chaũchóũ̃ rü nanayaxu ga wüxi ga búruchicüra ga yexma üxũ̃ ga tauta mea ipaxũ̃. Rü yemamaxã tüxũ̃ nadai ga 1,000 ga Piritéutanüxũ̃gü.
……

Chaũchóũ̃ rü Daríra

16 [4]Rü yemawena ga Chaũchóũ̃ rü wüxi ga nge ga Daríragu ãégacüxũ̃ nange̱xẽ. Rü ngĩma rü Choréxarü tuãchigu ixãchiũ̃. [5]Rü nümagü ga yema Piritéutanüxũ̃güarü ãe̱xgacügü rü Daríraxũ̃tawa naxĩ rü ñanagürügü ngĩxũ̃: —¡Chaũchóũ̃xũ̃ nawomüxẽxẽ, rü nüxna naca nax ngextá ne naxũxũ̃ i ngẽma norü pora, nax ngẽmaãcü nüxũ̃ tarüporamaegüxũ̃ca̱x, rü tayayauxgüxũ̃ca̱x, rü tayana̱ixgüxũ̃ca̱x! Rü wüxichigü i toma rü tá cuxna ngĩxũ̃ taxã i 1100 tachinü i diẽru ega cunaxü̱xgux i ngẽma —ñanagürügü ngĩxũ̃. [6]Rü yexguma ga ngĩma rü Chaũchóũ̃xũ̃ ngĩgürügü: —¡Chomaxã nüxũ̃ ixu nax ngextá ne naxũxũ̃ i ngẽma curü pora! ¿Rü ñuxãcü cuxũ̃ ina̱ixgu nixĩ i taxuacü cugü íquiwe̱xũ̃? —ngĩgürügü. [7]Rü Chaũchóũ̃ ngĩxũ̃ nangãxũ̃ga rü ñanagürü: —Ngẽxguma chi 7 i würatü̱xü i naxcha̱xmüũ̃naxca̱x i tauta mea ipagüxũ̃maxã choxũ̃ yana̱ixgügu, rü tá íchanaturaãchi rü ngexũ̃rüüxũ̃ i duũ̃xũ̃rüũ̃mare tá chixĩ. [8]Rü nümagü ga Piritéutanüxũ̃güarü ãe̱xgacügü rü Daríraxũ̃tawa nanana ga 7 ga würatü̱xü ga naxcha̱xmüũ̃naxca̱x ga tauta ipagüxũ̃, rü yemamaxã Chaũchóũ̃xũ̃ íyana̱ix ga Daríra ga yexguma ínapeyane. [9]Rü naxũ̃pa ga nax yanáiãxũ̃ rü wüxi ga ucapugu iyacu̱xgü ga ñuxre ga Piritéutanüxũ̃gü. Rü ñu̱xmachi aita ixü rü ngĩgürügü: —¡Pa Chaũchóũ̃x, Piritéutanüxũ̃gü rü cuxca̱x ínayaxüãchi! —ngĩgürügü. Rü yexguma ga Chaũchóũ̃ rü nanacaũgü ga yema würatü̱xü ga naxcha̱xmüũ̃naxca̱x, ñoma wüxi i napana̱xã i marü ixaxũ̃rüxũ̃. Rü yemaacü ga Piritéutanüxũ̃gü rü tama nüxũ̃ nacua̱xgü ga ngextá nax ne naxũxũ̃ ga norü pora. [10]Rü ga Daríra rü Chaũchóũ̃xũ̃ ngĩgürügü: —Choxũ̃ cuwomüxẽxẽ rü chomaxã quidora. ¡Natürü i ñu̱xma rü aixcüma chomaxã nüxũ̃ ixu rü ñuxãcü cuxũ̃ ina̱ixgu nixĩ i taxuacü cugü íquiwe̱xũ̃! —ngĩgürügü. [11]Rü Chaũchóũ̃ ngĩxũ̃ nangãxũ̃ga rü ñanagürü: —Ngẽxguma chi ngexwaca̱xũ̃xũ̃chixũ̃ i napana̱xãmaxã choxũ̃ pina̱ixgügu, rü tá íchanaturaãchi rü ngexũ̃rüüxũ̃ i duũ̃xũ̃rüũ̃mare tá chixĩ —ñanagürü. [12]Rü yexguma ga Daríra rü wüxi ga ngexwaca̱xũ̃xũ̃ ga napana̱xã iyaxu, rü yemamaxã Chaũchóũ̃xũ̃ iyana̱ix ga yexguma ínapeyane. Rü noxrirüũ̃tama rü wüxi ga ucapugu ñuxre ga Piritéutanüxũ̃güxũ̃ iyacu̱xgü. Rü ñu̱xũchi ga ngĩma rü aita ixü rü ngĩgürügü: —Pa Chaũchóũ̃x, Piritéutanüxũ̃gü rü cuxca̱x ínayaxüãchi —ngĩgürügü. Rü yexguma ga Chaũchóũ̃ rü nagu nacaũgü ga yema napana̱xã ñoma tünüta ga i̱xnütaxũ̃gu icaũgüxũ̃rüxũ̃. [13]Rü yexguma ga Daríra rü Chaũchóũ̃xũ̃ ngĩgürügü: —Ñu̱xmarüta wena choxũ̃ cuwomüxẽxẽ rü wena chomaxã quidora. ¡Rü chomaxã nüxũ̃ ixu rü ta̱xacü ixü̱xũ̃ nax cuxũ̃ ináixũ̃ca̱x! —ngĩgürügü. Rü nüma ga Chaũchóũ̃ rü ngĩxũ̃ nangãxũ̃ga, rü

ñanagürü: —Ngẽma tá cuxüxũ̃ nixĩ i 7
cütagu choxũ̃ ícumuxũ̃yaexũ̃ rü ngẽma
7 cüta i chauyae tá ngẽma naxchiruarü
muruũ̃wa meamatama cunawãxcu. Rü
ngẽxguma i choma rü tá íchanaturaãchi
rü ngexũ̃rüüxũ̃ i duũ̃xũ̃rüũ̃mare tá chixĩ
—ñanagürü. Rü yexguma ga Daríra rü
Chaũ̃chóũ̃xũ̃ ipexẽxẽ. Rü 7 cütagu
ínamuxũ̃ ga nayae nawa ga yema
naxchiruarü muruxũ̃. 14Rü yemawena
rü meama inapu ga yema naxchiruarü
muruxũ̃. Rü ñu̱xmachi aita ixü rü
ngĩgürügü: —Pa Chaũ̃chóũ̃x,
Piritéutanüxũ̃gü rü cuxca̱x ínayaxüãchi
—ngĩgürügü. Rü yexguma nayuxnagü
ga Chaũ̃chóũ̃ rü nanapu ga yema
naxchiruarü muruxũ̃ ga nayae nawa
nadachapa̱xaxũ̃. 15Rü yexguma ga
ngĩma ga Daríra rü Chaũ̃chóũ̃xũ̃
ngĩgürügü: —¡Idorata̱a̱xüchixũ̃! ¿Rü
ñuxãcü chomaxã nüxũ̃ quixu nax
cuchoxwa̱xexũ̃? Rü marü tomaepü̱xcüna
nixĩ i choxũ̃ cuwomüxẽẽxũ̃ rü ñomarüta
tama chomaxã nüxũ̃ quixu nax ngextá
ne naxũxũ̃ i ngẽma curü pora. 16Rü
ngĩma ga Daríra rü wüxichigü ga ora
nüxũ̃ ica̱a̱xũ̃echa rü yemaca̱x ga nüma
ga Chaũ̃chóũ̃ rü nachixeãxẽ rü düxwa
yu̱xgu nügümaxã narüxĩnü. 17Rü düxwa
Daríramaxã nüxũ̃ nixu rü ñanagürü:
—Chorü bucürüwa taxúema choxũ̃
tiyoeru, yerü naxũ̃pa ga nax chabuxũ̃ rü
Tupanaca̱xtama woe íchaxüxüchi.
Natürü ngẽxguma chi choxũ̃
yayoerugügu rü ngẽxguma i choma rü
tá íchanaturaãchi rü ngexũ̃rüüxũ̃ i
duũ̃xũ̃rüũ̃mare tá chixĩ —ñanagürü.
18Rü yexguma ga Daríra rü nüxũ̃ nax
nacuáxũ̃ rü aixcümaxũ̃ ngĩmaxã nax
yaxuxũ̃ ga Chaũ̃chóũ̃ rü
Piritéutanüxũ̃güarü ã̱ẽxgacüca̱x
íyacaxẽxẽ, rü ngĩgürügü: —¡Ñu̱xmawaxi
nua pexĩ! Erü Chaũ̃chóũ̃ rü marü
chomaxã nüxũ̃ nixu i ta̱xacüwa nax ne
naxũxũ̃ i norü pora —ngĩgürügü. Rü
yexguma ga Piritéutanüxũ̃güarü
ã̱ẽxgacügü rü yéma naxĩ ngĩmaxã ga
yema diẽru ga ngĩxna ngĩxũ̃
naxuaxũ̃gücü. 19Rü yexguma ga Daríra
rü Chaũ̃chóũ̃xũ̃ ngĩgüperemawa
inapexẽxẽ. Rü wüxi ga yatüca̱x ica nax
yayoõxũ̃ca̱x ga yema 7 cüta ga nayae.
Rü ñu̱xmachi ga ngĩma rü inaxügü ga
nax nacua̱i̱xãxũ̃. 20Rü aita ixü rü
ngĩgürügü: —Pa Chaũ̃chóũ̃x,
Piritéutanüxũ̃gü rü cuxca̱x ínayaxüãchi
—ngĩgürügü. Rü nüma ga Chaũ̃chóũ̃ rü
naba̱i̱xãchi rü nagu narüxĩnü ga yema
togü ga ngunexũ̃gurüxũ̃ nügü nax
ínapoxũ̃xũ̃, natürü tama nüxũ̃ nacua̱x ga
Cori ya Tupana rü marü nüxna nax
yaxũgachixũ̃. 21Rü yexguma ga nümagü
ga Piritéutanüxũ̃gü rü nayayauxgü rü
nanacaxũ̃xetügü. Rü ĩane ga Gáchawa
nanagagü ga ngextá cadéna ga
bróũ̃chenaxca̱xmaxã ínangaxũ̃güãxũ̃wa.
Rü poxcupataũ̃arü caerúxũ̃arü dixeguwa
nanapuracüxẽẽgü. 22Natürü ga yema
nayae ga Chaũ̃chóũ̃ rü paxama wena
naya.

Chaũ̃chóũ̃arü yuxchiga

23Rü nümagü ga Piritéutanüxũ̃güarü
ã̱ẽxgacügü rü nataãxẽgü rü
nanaxüchiügü ga Chaũ̃chóũ̃xũ̃ nax
yayauxgüxũ̃. Rü norü tupana ga
Dagóũ̃ca̱x naxũ̃na nadai rü ñu̱xũchi
naxca̱x ínanagu. Rü ñaãcü nawiyaegü:
—Tórü tupana rü taxme̱xgu
nananguxẽxẽ i tórü uanü i Chaũ̃chóũ̃

—ñanagürügü. [24]Rü yexguma yema
togü ga Piritéutanüxũgü nüxũ daugügu,
rü nümagü rü ta nawiyaegü rü norü
tupanaxũ nicuạxüxũgü rü ñanagürügü:
—Tórü tupana rü taxmẹxgu
nananguxẽxẽ i tórü uanü i Chaũchóũ
ga tórü naanegü chixexẽẽxũ rü
tamücügü tüxũ daixũ —ñanagürügü.
[25]Rü poraãcüxüchi nataãxẽgü, rü
yemacạx Chaũchóũcạx ínacagü nax
napẹxewa nagagüaxũcạx rü nagu nax
yadauxcüraxũgüxũcạx. Rü
poxcupataũwa Chaũchóũxũ
ínagaxüchigü rü norü tupanapatawa
nanagagü. Rü taxre ga caxtaarü
ngãxũmachatẹxegu nanachixẽxẽgü. Rü
yéma ĩnücạxũ nayaxĩxẽẽgü rü nagu
nidauxcüraxũgü. [26]Rü yexguma ga
nüma ga Chaũchóũ rü yema buxũ ga
yapuchigüxũxũ ñanagürü: —¡Yima
taxre ya caxtagü ya daa
ngutaquẹxepataũarü ngãxũwa
ngẽxmagünegu choxũ ingĩxẽxẽ nax
yimagu changũxũxũcạx! —ñanagürü.
[27]Rü guxũma ga Piritéutanüxũgüarü
ãẹ̃xgacügü rü nawa nayexmagü ga
guma ngutaquẹxepataxũ ga
yatüxũgümaxã rü ngexũgümaxã
ããcune. Rü dauxnawa nayexmagü ga
3,000 ga duũxũgü ga yéma nüxũ
rüdaunüxũ ga yema Chaũchóũgu
idauxcüraxũgüxũ ga ñaxtüchiũwa. [28]Rü
yexguma ga nüma ga Chaũchóũ rü Cori
ya Tupanana naca rü ñanagürü:
—¡Cuxũ chacạạxũ, Pa Corix, rü
ñụxmarica choxna nacuạxãchi rü pora
choxna naxã nax chaugü
chaxütanüxũcạx naxcạx ga guma taxre
ga chauxetü ga Piritéugü choxṹ
caxũne! —ñanagürü. [29]Rü ñụxũchi
naxmẹxmaxã naxcạx nangógü ga guma
taxre ga caxta ga ngãxũwa ügüne ga
guma ngutaquẹxepataxũ nagu ütaxũne,
rü gumagu ningĩgü ga naxmẹxgü. [30]Rü
aita naxü rü ñanagürü: —¡Chomaxã
wüxigu nayue i Piritéutanüxũgü!
—ñanagürü. Rü yexguma rü guxũma
ga norü poramaxã nüxũ nacụxneta ga
guma taxre ga caxta. Rü guma
ngutaquẹxepataxũ rü naétügu nangu ga
yema Piritéutanüxũgüarü ãẹ̃xgacügü,
rü guxũma ga duũxũgü ga yéma
yexmagüxũ. Rü yema namaxũgu
nadaixũarü yexera narümumae ga
yema Piritéutanüxũgü ga Chaũchóũ
daixũ ga yexguma nayụxgu. [31]Rü
yemawena rü ínangugü ga naeneegü rü
natanüxũgü ga Chaũchóũ. Rü
nanayauxgü ga naxũne. Rü nanatü ga
Manóa ítáxũgu nayatạxgü ga Chóra rü
Estaúarü ngãxũwa. Rü 20 ga taunecü
nixĩ ga Chaũchóũ ga
Iraéanecüãxgümaxã inacuáxũ.
……

RUT

(Rux)

Erimeré rü Moáanewa naxũ ngĩmaxã ga naxmax ga Noemí rü nanegü

1 1-2Rü yexguma Iraéanecüãxgümaxã
inacuaxgügu ga yema ãẽxgacügü ga
guxchaxũgüarü mexẽẽruũgü ga Tupana
nüxũ unetaxũ, rü ínangu ga taxũ ga taiya
ga guxũma ga yema naanewa. Rü
yexgumaũcüxü rü Yudáanewa nayexma ga
wüxi ga yatü ga Erimerégu ãégacü ga
Beréũarü ĩanegu ãchiũcü. Rü nüma ga
Erimeré rü naxmax ga Noemímaxã rü
nanegü ga Maróũ rü Querióũmaxã
Beréũwa inaxĩãchi nax Moáanewa
naxĩxũcax. Rü nümagü rü Efrátacüãx
nixĩgü yerü Efráta nixĩ ga to ga naéga ga
Beréũ. Rü Moáanewa nangugü rü yexma
nayaxãchiũgü. 3Natürü nüma ga Erimeré
ga Noemí ngĩte rü yexma Moáanegu
nayayu. Rü ngĩma ga namax ga Noemí rü
ngĩxicatama yéma iyaxũ namaxã ga taxre
ga ngĩne. 4-5Rü yixcüamaxũrachigü rü
nümagü ga yema taxre ga ngextüxücü rü
Moáanecüãx ga ngexũgümaxã nixãxmax.
Rü wüxi rü Órfa nixĩ ga ngĩéga, rü yema
nai rü Rux nixĩ ga ngĩéga. Natürü yexguma
10 ga taunecü ngupetüxguwena, rü nayue
ta ga Maróũ rü Querióũ. Rü ngĩma ga
Noemí rü ngĩxica yéma itax, yerü marü
nataxuma ga guma ngĩnegü rü ngĩte.

Beréũwa ixĩ ga Noemí rü Rux

6Rü wüxi ga ngunexũgu ga Noemí ga
yexguma Moáanewa nayexmayane, rü
nüxũ ixĩnü ga guma ngĩrü ĩane ga
Beréũwa rü marü nax nataxuxũma ga
taiya, yerü Tupana rü namaxã nixãũãchi.
7Rü yemacax nagu irüxĩnü ga Yudáarü
naanecax nax natáeguxũ. Rü ngĩma rü
ngĩneaxgümaxã nawa íchoxũ ga yema
nachica ga nagu naxãchiũchiréxũ ga
Moáanewa nax ngĩchiũane ga
Yudáanewa naxũxũcax. 8-9Natürü ga
namawa rü ngĩneaxgüxũ ngĩgürügü:
—¡Ẽcü pewoegu rü peéxũtawa pexĩ! ¡Rü
Cori ya Tupana guxũguma mea pexũ
ngechaxũ yema choxũ rü chaunegüxũ
mea pengechaxũxũrüxũ, rü pexũ
natauxchaxẽẽã nax wena mea
pixãtegüxũ, rü ngẽmaãcü
petaãxẽgüxũcax! —ngĩgürügü. Rü
ñuxmachi ga Noemí rü wüxi ga
chúxumaxã ngĩneaxgüxũ irümoxẽ.
Natürü ga ngĩma ga ngĩneaxgü rü
ixauxeama. 10Rü ngĩgürügügü: —Tama.
Rü toma rü tá cuchixũanewa cuwe

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

tarüxĩama —ngĩgürügügü. [11]Rü ngĩma
ga Noemí rü ngĩgürügüchigüãma:
—¡Pewoegu, Pa Chauxacügüx!
¿Ta̱xacüwa chi chowe perüxĩxũ̃? Choma
rü marü tagutáma wena chaxãxacü nax
wena chaunemaxã pixãtexũ̃ca̱x. [12-13]¡Ẽcü
pechiũ̃ca̱x pewoegu! Choma rü marü
chaya rü ngẽmaca̱x taxũtáma wena
chaxãte. Rü woo chi ñomachitama i
chütaxũ̃gu chaxãtegu rü chingĩxgu rü
choxũ̃ nangexmagu ya chaunegü ¿rü
pema rü chi ípenangu̱xuxẽẽgüxũ̃
ñu̱xmachita nayae nax namaxã
pingĩgüxũ̃ca̱x? Rü ngẽma nax
ípenangu̱xuxẽẽxũ̃gagu rü taguchima
pixãtegü. Rü dücax, rü taxucürüwama
nixĩ, Pa Chauxacügüx. Rü Cori ya
Tupana rü ngúxũ̃ choxũ̃ ningexẽxẽ,
natürü yexera chi changechaũ̃, rü ngúxũ̃
chinge ega chi pexũ̃ chada̱u̱xgu nax
ngúxũ̃ pingegüxũ̃ i pemax —ngĩgürügü.
[14]Rü ngĩma ga ngĩnea̱xgü rü wenaxarü
ixauxe. Rü düxwa ga Órfa rü ngĩ̱xẽxũ̃
irümoxẽ wüxi ga chúxumaxã, rü
ngĩchiũ̃ca̱x itáegu. Natürü ga Rux rü
ngĩ̱xẽxũ̃tagutama irüxã̱ũ̱x. [15]Rü
yexguma ga Noemí rü Ruxũ̃ ngĩgürügü:
—Dücax i ngẽma nai i chaunea̱x rü
ngĩchiũ̃ca̱x rü ngĩrü tupanagüca̱x itáegu.
¡Ẽcü ngĩwe rüxũ! —ngĩgürügü. [16]Natürü
ngĩma ga Rux rü ngĩxũ̃ ingãxũ̃ga rü
ngĩgürügü: —¡Taxũ̃ i choxũ̃ cuca̱a̱xũ̃xũ̃
nax cuxna chixũgachixũ̃ca̱x, rü cuxna
chatáeguxũ̃ca̱x! Erü ngextá ícuxũxũ̃wa
rü ngẽ́ma tá chaxũ, rü ngexta ícupexũ̃wa
rü ngẽxma tá chape. Curü ĩane rü chorü
ĩane tá nixĩ, rü yimá curü Tupana, rü
chorü Tupana tá nixĩ. [17]Rü ngexta
ícuyuxũ̃gu rü ngẽxma tá chayu, rü
ngẽxma tá chata̱x. Rü Cori ya Tupana
choxũ̃ poxcu ega tauta chayuyane cuxna
chixũgachigu, erü yuxicatama nixĩ i
yigüna tüxũ̃ ixĩgachixẽẽxũ̃ —ngĩgürügü.
[18]Rü yexguma Noemí nüxũ̃ cua̱xgu ga
Rux rü aixcüma ngĩwe nax
naxũxchaũ̃xũ̃, rü marü tama yemamaxã
ngĩxũ̃ ichixewe. [19]Rü yemaacü ga yema
taxre rü ngĩgümaxã namagu ixĩ, rü
ñu̱xmata Beréũ̃wa nangugü. Rü
yexguma Beréũ̃gu nachocu̱xgu, rü
guxũ̃ma ga yema duũ̃xũ̃gü rü
naba̱i̱xãchiãẽgü. Rü yema ĩanecüã̱x ga
ngexũ̃gü rü ngĩgürügügü: —¿Tama ẽ̱xna
ñaa iyixĩ i Noemí? —ngĩgürügügü.
[20]Natürü ga ngĩma rü inangãxũ̃ rü
ngĩgürügü: —¡Taxũ̃ i “Noemí” ñaperügü
choxũ̃! ¡Rü name nixĩ i “Mára” ñapegürü
choxũ̃! Erü Tupana ya guxãétüwa
ngẽxmacü rü taxũ̃ i guxchaxũ̃ choxna
naxã. (Rü ngẽma naéga i Noemí rü
Taãxẽcü ñaxũ̃chiga nixĩ. Natürü ngẽma
naéga i “Mára” rü Taguma Taãxẽcü
ñaxũ̃chiga nixĩ.) [21]Ããcume̱xãcüma nua
íchaxũxũ, rü ngeãcume̱xãcüma
chatáegu, erü ngẽmaãcü nanaxwa̱xe ya
Cori ya Tupana. ¿Rü tü̱xcüũ̃ Noemímaxã
choxũ̃ pixu, ega ngẽxguma Cori ya
Tupana ya guxũ̃xũ̃ma cuácü choxũ̃
poxcuxgu rü ngechaxũ̃ choxna ãxgu?
—ngĩgürügü. [22]Rü yemaacü nixĩ ga
Noemí ga Moáanewa natáeguxũ̃
ngĩmaxã ga ngĩnea̱x ga Rux ga
Moáanecüã̱x ixĩcü. Rü chebádaarü
buxuwa nangu ga yexguma Beréũ̃wa
nangugügu.

Rux rü Boóanewa iyexma

2 [1]Rü Noemí rü ngĩxũ̃ nayexma ga
wüxi ga ngĩtanüxũ̃ ga ngĩte ga
Erimerétanüxũ̃ ixĩcü ga Boógu ãégacü.

Rü gumá rü wüxi ga diẽruãxũ̃chicü nixĩ
rü guxãma nüxũ̃ cuácü nixĩ. 2Rü wüxi
ga ngunexũ̃gu ga Rux rü Noemíxũ̃
ngĩgürügü: —Chebádachitaũ̃wa tá
chaxũ, rü ngürüãchi ngẽxma tá nüxũ̃
chayangau i wüxi i buxetatanüxũ̃ i
choxũ̃ nadexẽẽxũ̃ i ngẽma chebáda i
nawe iyietanüxũ̃ —ngĩgürügü. Rü
yexguma ga Noemí rü ngĩgürügü ngĩxũ̃:
—Marü name Pa Chauxacüx. ¡Ẽcü
ngẽ́ma naxũ rü naxü i ngẽma nüxũ̃
quixuxũ̃! —ngĩgürügü. 3Rü yexguma ga
Rux rü wüxi ga naanewa ixũ rü yema
buxetatanüxũ̃güwe iyadeetanü ga
chebádayạxa ga yéma iyietanüxũ̃. Rü
megu ingu yerü yema naane rü Boó ga
Erimerétanüxũ̃arü nixĩ. 4Rü yexguma
Rux yéma yexmayane rü nüma ga Boó
rü ínangu ga Beréũ̃wa nax ne naxũxũ̃,
rü yema naanewa ínayadau. Rü yema
buxetatanüxũ̃güxũ̃ narümoxẽ rü
ñanagürü: —¡Cori ya Tupana pexũ̃tawa
ngexmạx! —ñanagürü. Rü nüma ga
buxetatanüxũ̃gü rü nanangãxũ̃gagü rü
ñanagürügü: —¡Cori ya Tupana cuxũ̃
rüngũ̃xẽxẽ! —ñanagürügü. 5Rü
ñụxmachi ga Boó rü yema
buxetatanüxũ̃güeruna naca, rü
ñanagürü: —¿Texétanüxũ̃ iyixĩ i ngéa
pacü? —ñanagürü. 6Rü nüma ga
buxetatanüxũ̃güeru rü nanangãxũ̃ rü
ñanagürü: —Moáanecüã̃x iyixĩ, rü
Noemímaxã Moáanewa ne ĩxũ. 7Rü
choxna ica nax ngẽma
buxetatanüxũ̃güwe chebádayạxa nax
yadeetanüxũ̃cạx. Rü pạxmamacürüwa
inaxügü nax napuracüxũ̃, rü ñụxmatama
nixĩ i paxaãchi inangũ̃xũ̃ —ñanagürü.
8Rü yexguma ga nüma ga Boó rü Ruxũ̃
ñanagürü: —Pa Chauxacüx ¡irüxĩnü, rü
tama chanaxwạxe i to i naanewa
cuyabuxeta! ¡Nuxãtama rüxã̃ũ̃x
natanügu i chauxũ̃taxũ̃gü! 9¡Rü ñụxũchi
nawe rüxũ i ngẽma buxetatanüxũ̃gü ega
ngẽxguma nüxũ̃ cudạụxgu i ngextá nax
napuracüexũ̃! Erü marü nüxna chaxãga i
ngẽma chorü duũ̃xũ̃gü nax taxuxũ̃ma
cuxũ̃ chixewexũ̃cạx. Rü ngẽxguma
quitạxawaxgu ¡rü ngẽma dexápaũ̃güwa
naxũ rü ngẽma dexá i nüma
nayauxgüxũ̃wa naxaxe! —ñanagürü.
10Rü ngĩma ga Rux rü Boópẹxegu
inangücuchi rü nüxna ica, rü ngĩgürügü:
—¿Tạxacü chowa cudau ecạx chomaxã
cumecümaxũ̃ i choma nax to i
nachixũ̃anecüã̃xmare nax chixĩxũ̃?
—ngĩgürügü. 11Rü nüma ga Boó rü
ngĩxũ̃ nangãxũ̃, rü ñanagürü: —Choma
rü meama nüxũ̃ chacuạx ga ñuxãcü
ngĩxũ̃ nax cungechaũ̃xũ̃ ga cụxé nawena
ga cute ga cuxna yucü. Rü
ngẽxgumarüxũ̃ ta meama nüxũ̃ chacuạx
ga tüxna nax quixũxũ̃ ga cunatü rü cué,
rü curü naane nax nuxã totanügu
cuyaxãchiũ̃xũ̃cạx ga woo tama toxũ̃
cucuáxũ̃ ga cumax. 12¡Rü Tupana cuxũ̃́
naxütanü i ngẽma! ¡Rü nüma ya Cori ya
Iraéanecüã̃xgüarü Tupana ga norü
ngũ̃xẽẽcạx cudaucü cuxũ̃́ naxütanü
naxcạx ga guxũ̃ma ga yema mexũ̃ ga
cuxüxũ̃! —ñanagürü. 13Rü ngĩma rü
inangãxũ̃ rü ngĩgürügü: —Cuma rü
poraãcü chomaxã cumecümaxũ̃chi, rü
ngẽma curü ore rü choxũ̃ nataãxẽxẽxẽ.
Erü cuma rü choxũ̃ cungechaũ̃ãcüma
chomaxã quidexa nax woo tama wüxi i
cuxũ̃taxũ̃ chixĩxũ̃ —ngĩgürügü. 14Rü
yexguma chibüarü orawa nanguxgu, rü
nüma ga Boó rü ngĩxcạx naca ga Rux, rü
ñanagürü ngĩxũ̃: —¡Nua naxũ rü tomaxã

nua nachibü! —ñanagürü. Rü ngĩma ga
Rux rü yema buxetatanüxũgütanüwa
irüto. Rü nüma ga Boó rü taxũma ga
õna ngĩpẽxegu naxũ. Rü ngĩma rü
meama ichibü ñũxmata ngĩxũ íyaxü.
15Rü yexguma wenaxarü buxetawa
naxĩxgu, rü nüma ga Boó rü norü
duũxũgüna naxãga rü ñanagürü:
—Marü name nax ngĩma rü ta
chebádayãxa ta nadexũ. ¡Rü taxũ i
ngĩxna peyanuxũxũ! 16¡Rü woetama
ngĩxcãx ngẽma peyayixetanüxẽxẽ nax
ngĩma rü yadeetanüãxũcãx! ¡Rü taxũ i
ngĩxna penachũxuxũ! —ñanagürü. 17Rü
ngĩma ga Rux rü Boóanewa
chebádayãxa ta ide ñũxmata
nachütamare. Rü norü yá ga yema
chebáda rü 20 quíruarü yexera nixĩ ga
yexguma marü nabuxãxgu. 18Rü
ñũxũchi guma ĩanecãx itáegu rü
íiyangepũxũ ga yema chebáda rü
ngĩxẽxũ iyawẽx. Rü yemawena rü
inayaxu ga yema ngĩwemü ga iyaxüxũ
rü ngĩxẽ ga Noemína inaxã. 19Rü ngĩxẽ
ga Noemí rü ngĩxna ica, rü ngĩgürügü:
—¿Ngextá nixĩ icuyapuracüxũ i
ngewãx? ¿Rü ngextá nixĩ i muxũ i
chebádayãxa ta cudexũ? ¡Rü poraãcü
Tupana nüxũ rüngũxẽxẽ ya yimá duũ ya
cuxũ rüngũxẽẽcü! —ngĩgürügü. Rü
ngĩma ga Rux rü ngĩxẽxũ ingãxũ rü
nüxũ iyaxu ga Boóanewa nax yixĩxũ ga
chebádayãxa ta nadexũ. 20Rü ngĩma ga
Noemí rü ngĩxũ ingãxũ rü ngĩgürügü:
—¡Tupana nüxũ rüngũxẽxẽ ya yimá
duũ! Rü nüma ya Tupana rü tamaxã
namecüma i ñũxmax rü guma cute ga
marü yucümaxã rü ta namecüma. Erü
yimá yatü ya Boó rü wüxi i tatanüxũ
nixĩ rü ngẽmacãx nixĩ i nagu nanguxũ
nax tüxũ nangũxẽẽxũ rü tüxna nadauxũ
—ngĩgürügü. 21Rü ngĩma ga Rux rü
nüxũ iyaxuchigüãma rü ngĩgürügü:
—Rü chomaxã nüxũ nixu nax
naxũtaxũgümaxã chapuracüxũ
ñuxmatáta nagú i buxetaarü puracü
—ngĩgürügü. 22Rü yexguma ga Noemí
rü ngĩneãxũ ingãxũ rü ngĩgürügü:
—Marü name, Pa Chauxacüx, nax
naxũtaxũgüxũ curüngũxẽẽxũ. Rü tama
chanaxwãxe i togüanewamare cuxũ nax
taxuxũma cuxũ chixewexũcãx
—ngĩgürügü. 23Rü yemacãx ga ngĩma
ga Rux rü nawe irüxũ ga Boóxũtaxũgü
nax chebádayãxa ta nadexũ ñũxmata
nagú ga nax yabuxgüãxũ ga chebáda rü
trígu. Rü yemaacü ipuracü ga yexguma
ngĩxẽ ga Noemíxũtawa nayexmayane.

Boó rü Ruxmaxã namecüma

3 1Rü wüxi ga ngunexũgu ga Noemí
rü Ruxũ ngĩgürügü: —Pa
Chauxacüx, choma rü tá cuxũ naxcãx
chadau ya wüxi ya cute ya taãxẽ tá
cuxna ãcü. 2Rü dücax, rü yimá tatanüxũ
ya Boó ya naxũtawa cupuracücü, rü
ñoma i chütaxũgu rü tá naanewa naxũ
nax ngẽma chebáda
íyabuxuchitẽxexũcãx. 3Rü ñũxma rü
chanaxwãxe i cunaxü i ngẽma tá
cumaxã nüxũ chixuxũ. ¡Rü naxaiya rü
cugü napumáraxũne rü nagu icũx i
ngẽma cuxchiru i rümemaexũ, rü ngẽma
naanewa naxũ! ¡Natürü taxũtáma cugü
nüxũ cucuãxẽxẽ nax texé quixĩxũ
naxũpa nax yanguxũ nax nachibüxũ rü
naxaxexũ i nüma i Boó! 4¡Rü mea
nangugü nax ngexta yixĩxũ i nacaxũ nax
napexũcãx! ¡Rü ngẽma ínacaxũwa naxũ
rü inangegücutü rü ngẽxma naca

nacutüguama! Rü nümatátama nixĩ
cumaxã nüxũ̃ yaxuxũ̃ nax tạxacü tá
cuxüxũ̃ —ngĩgürügü. 5Rü ngĩma ga Rux
rü Noemíxũ̃ ingãxũ̃ rü ngĩgürügü:
—Marü tá chanaxü i guxũma i ngẽma
chomaxã nüxũ̃ quixuxũ̃ —ngĩgürügü.
6Rü ngĩma ga Rux rü naanewa ixũ, rü
inaxü ga guxũma ga yema ngĩxẽ
ngĩmaxã nüxũ̃ ixuxũ̃. 7Rü yexguma
marü chibüwa yanguxgu ga Boó, rü
inachi rü nataãxẽ rü ñụxũchi yexma
ãũxchitaxũ̃ ga chebádaxũ̃tagu nayaca
nax yexma napexũ̃cạx. Rü yixcamaxũ̃ra
rü ngĩma ga Rux rü bexma naxcạx iyaxũ
rü íinangegücutü rü yexma ica. 8Rü
nüma ga Boó rü ngürüãchi ngãxũ̃cüxü
pewa nabạịxãchi. Rü yexguma
nangüeguxgu rü ngĩmaxã nayarüña. Rü
nüxũ̃ nicuạxãchi ga wüxi ga nge
nacutüwaama yexmaxũ̃. 9Rü ngĩxna
naca rü ñanagürü: —¿Texé quixĩ i
cumax? —ñanagürü. Rü ngĩma rü
inangãxũ̃ rü ngĩgürügü: —Choma nixĩ i
Rux, rü cuma nixĩ i chautanüxũ̃xũ̃chi
quixĩxũ̃. Rü ngẽmacạx cugu nangu nax
cuxmạxũ̃ choxũ̃ quixĩxẽẽxũ̃ ngẽma
Tupanaarü mugü nüxũ̃ ixuxũ̃rüxũ̃
—ngĩgürügü. 10Rü yexguma ga nüma ga
Boó rü ñanagürü: —¡Cori ya Tupana
cuxũ̃ rüngũ̃xẽxẽ! Rü ñụxmawaxi nixĩ i
mea cunangọxẽẽxũ̃ nax aixcüma nüxũ̃
cungechaũ̃xũ̃ ga guma cute ga marü
yucü, erü choxũ̃ cuyaxu cutexũ̃ i choma
i cutetanüxũ̃ nax chixĩxũ̃. Rü tama
naxcạx cudau ya wüxi ya cute ya choxũ̃
rüngextụ̃xümaecü ya diẽruấcü, rü woo
tama diẽruấcü. 11¡Rü taxṹ i cumuũ̃xũ̃,
Pa Chauxacüx! Erü guxũma i duũ̃xũ̃gü i
daa chorü ĩanecüạ̃x rü marü nüxũ̃
nacuạxgü rü cuma rü wüxi i nge i mecü
nax quixĩxũ̃. Rü ngẽmacạx i choma rü tá
chanaxü i ngẽma choxna naxcạx cucaxũ̃.
12Natürü nangexma i wüxi i guxchaxũ̃.
Rü aixcüma nixĩ i cutanüxũ̃ chixĩxũ̃ i
chomax, natürü nangexma i to i chorü
yexera cutanüxũ̃xũ̃chi ixĩxũ̃. 13¡Ẽcü
nuxã rüxạ̃ũ̃x i ñoma i chütaxũ̃gu! Rü
moxũ̃ pạxmama rü tá ngẽma to i
cutanüxũ̃maxã chidexa rü ngoxi cumaxã
naxãxmạxchaũ̃. Rü ngẽxguma
nanaxwạxegu nax cumaxã naxãmaxũ̃ rü
marü name nax ngẽmaãcü yixĩxũ̃, erü
nüma rü chorü yexera cutanüxũ̃xũ̃chi
nixĩ. Natürü ngẽxguma tama
nanaxwạxegu, rü Tupanaégagu cumaxã
nüxũ̃ chixu nax choma tá cumaxã
chaxãmaxũ̃. ¡Ẽcü nape rü nuxã
ingunexũ̃! —ñanagürü. 14Rü ngĩma ga
Rux rü yexma ipe, rü Boócutüguama ica
rü yexma iyangunexũ̃. Rü moxũ̃ãcü
taxũtáma yangóonexũ̃chigu rü írüda
yerü yema ñanagürü ngĩxũ̃ ga Boó:
“Tama chanaxwạxe nax texé nüxũ̃
nacuáxũ̃ i nua chauanewa nax cuxũxũ̃ i
chebáda íyabuxuchitẹxegüxũ̃wa”,
ñanagürü. 15Rü yexguma marü
inaxũãchichaxụ̃xgu ga Rux, rü nüma ga
Boó rü ñanagürü ngĩxũ̃: —¡Ẽcü
ínacuxuchi i ngẽma curü deyuchiru rü
mea nüxũ̃ ingĩ! —ñanagürü. Rü ngĩma
ga Rux rü mea nüxũ̃ iyangĩ ga yema
ngĩrü deyuchiru, rü nüma ga Boó rü
yema ngĩrü deyuchirugu ngĩxṹ nanagü
ga 40 quíru naguxũ̃ ga chebáda. Rü
ñụxũchi ngĩxũ̃ narüngũ̃xẽẽ ga ngĩétügu
nax naxṹnagüpüũ̃ãxũ̃. Rü ngĩma rü
yemamaxã ĩanecạx itáegu. 16Rü
yexguma ngĩxẽxũ̃tawa nanguxgu ga
Rux, rü ngĩxẽ ngĩxna taca rü ngĩgürügü:
—¿Ñuxãcü cuxũ̃ nangupetüxũ̃, Pa

Chauxacüx? —ngĩgürügü. Rü ngĩma ga
Rux rü nüxũ iyaxu ga guxũma ga
ñuxãcü ngĩxũ nax nangũxẽẽxũ ga gumá
Boó. 17Rü ñu̱xũchi ngĩgürügü ta: —Rü
choxna nanaxã i guxũma i ñaa chebáda,
rü ñu̱xũchi choxũ ñanagürü: “Tama
name i ngeãcume̱xẽãcüma cu̱xẽca̱x
cutáegu”, ñanagürü. 18Rü yexguma ga
ngĩma ga Noemí rü ngĩgürügü:
—Ñu̱xma Pa Chauxacüx, rü name nixĩ i
mea ícunangu̱xẽxẽ nax ñuxãcü tá
nangupetüxũ i ngẽma cumaxã nüxũ
yaxuxũ. Erü nüma ya Boó rü taxũtáma
nanangexrü ega tama namexẽẽãgu i
ngẽma cumaxã nüxũ yaxuxũ. Rü nüma
rü ñu̱xmatátama nixĩ i namexẽẽãxũ
—ngĩgürügü.

Boó rü Ruxmaxã naxãxma̱x

4 1Rü nüma ga Boó rü guma ĩanearü
ücuchicawa nayarüto yerü yéma
nixĩ ga guxũma ga duũxũgü
nachopetüxũ rü namexẽẽãxũ ga norü
guxchaxũgü. Rü yexguma yéma
natoyane rü yéma naxüpetü ga guma
natanücü ga Boó Ruxmaxã nüxũ yaxucü.
Rü nüma ga Boó rü naxca̱x naca rü
ñanagürü nüxũ: —¡Dücax, nua
chauxũtawa naxũ rü írüto, rü paxaãchi
tá tidexagü! —ñanagürü. Rü nüma ga
yema natanücü rü yéma naxũ, rü
naxũtawa nayarüto. 2Rü nüma ga Boó
rü naxca̱x naca ga 10 ga ãẽxgacügü ga
guma ĩanecüã̱x ixĩgüxũ, rü yemagü rü ta
ínanatogüxẽxẽ nax nümagü rü ta
ĩnütanüxũ yixĩgüxũca̱x. 3Rü nüma ga
Boó rü gumá natanücüxũ ñanagürü:
—Ngẽma Noemí ga Moáanewa táegucü
rü namaxã itaxechaũ i ngĩrü naane ga
gumá tatanücü ga Erimeréarü ixĩxũ. 4Rü
cumaxã nüxũ chixu nax nüxũ
cucuáxũca̱x i ngẽmachiga. Rü ngẽxguma
cuxṹ nangúchaũgu nax naxca̱x cutaxexũ
rü name nixĩ i ñu̱xmatama naxca̱x
cutaxe nape̱xewa i ñaa ãẽxgacügü i
ĩnüetanüxũruxũ ixĩgüxũ. Erü cuma nixĩ
i chorü yexera natanücü quixĩxũ ya
Erimeré, rü ngẽmaca̱x cuxna naxü nax
naxca̱x cutaxexũ i ngẽma naane. Natürü
ngẽxguma cuma tama naxca̱x cutaxegu,
rü ¡chomaxã nüxũ ixu! Erü choma nixĩ i
cuweama chaxüxũ nax choxna naxüxũ i
ngẽma naane —ñanagürü. Rü yexguma
nüma ga gumá natanücü rü nanangãxũ
rü ñanagürü: —Ngẽmáacüx, naxca̱x
chataxe tá —ñanagürü. 5Rü yexguma ga
Boó rü ñanagürü: —Rü ngẽxguma
Noemíxũtawa naxca̱x cutaxegu i ngẽma
naane rü cuxna naxü ta nax Ruxmaxã
cuxãmaxũ, nax ngẽmaãcü
naxãxacüxũca̱x, rü yimá ngĩne rü
tauxeta i ngĩtechicüxü nüxna naxüxũca̱x
i ngẽma naane —ñanagürü. 6Rü yemaxũ
naxĩnügu ga guma natanücü rü
nanangãxũ rü ñanagürü: —Ega
ngẽmaãcü yixĩgu, rü taxuacüma naxca̱x
chataxe, erü chi ngẽxguma naxca̱x
chataxegu rü ngẽma choxna üxũ i naane
rü chi ta ngĩnena naxüe. Rü aixcüma
cumaxã nüxũ chixu rü ¡cuma naxca̱x
nataxe! —ñanagürü. 7Rü woetama
nũxcüma nixĩ ga Iraétanüxũgü rü
yexguma ta̱xacü ga nüxna üxũ
natanüxũna naxãxgu, rü ínacua̱xichi ga
wüxicutü ga norü chapatu rü yema to
ga natanüxũna nanaxã. Rü yemawa nixĩ
ga duũxũgüxũ nüxũ nacua̱xẽẽxũ ga
aixcüma nügüna nax naxãgüãxũ. 8Rü
yemaca̱x ga nüma ga Boótanücü rü
ínacua̱xichi ga wüxicutü ga norü

chapatu rü Boóna nanaxã rü ñanagürü
nüxũ̃: —¡Cuma naxca̱x nataxe i ngẽma
naane! —ñanagürü. 9Rü yexguma nüma
ga Boó rü ñanagürü nüxũ̃ ga yema
ãẽxgacügü ga ñnüetanüxũ̃ruxũ̃ ixĩgüxũ̃,
rü yema togü ga yéma irüdaunüxũ̃:
—Guxãma i pemagü i ñu̱xma nua
rüdaunüxe, rü pema nixĩ i nüxũ̃
pexĩnüexũ̃ nax choma ngĩxũ̃ naxca̱x
chataxexũ̃ i Noemí i ngẽma naane ga
Erimeréarü, rü Querióũ̃arü, rü
Maróũ̃arü ixĩxũ̃. 10Rü ngẽxgumarüxũ̃ ta
nüxũ̃ pexĩnüe nax ngĩxũ̃ chayaxuxũ̃ i
ngẽma yutecü i Moáanecüa̱x i Rux nax
ngẽmaãcü naxãxacüxũ̃ca̱x rü yimá ngĩne
rü guma tauxeta ngĩte ga Maróũ̃chicüxü
nüxna naxüxũ̃ca̱x i ngẽma naane
—ñanagürü. 11Rü nüma ga yema
ãẽxgacügü rü guxũ̃ma ga yema duũ̃xũ̃gü
ga yéma irüdaunüxũ̃ rü nanangãxũ̃ga rü
ñanagürügü: —Aixcüma toma nixĩ i nua
itarüdaunüxũ̃ rü itarüxĩnüexũ̃. Rü nüma
ya Tupana i ñu̱xma cuxna imucü i ñaa
nge, rü tanaxwa̱xe i ngĩxũ̃ narüngũ̃xẽẽ
nax naxãxacüxũ̃ca̱x ngĩxrüxũ̃ ga Raquél
rü Léa ga ngĩwa ne ixĩcü i guxãma i
yixema i Iraétanüxũ̃gü. Rü cumax, Pa
Boóx ¡rü Tupana cuxũ̃ rüngũ̃xẽxẽ nax
wüxi ya yatü ya duũ̃xũ̃güpẽxewa mecü
quixĩxũ̃ i nua Beréũ̃wa i Efrátawa! 12¡Rü
Cori ya Tupana cuxna namugü i muxũ̃ i
cunegü ngĩwa i ñaa nge, rü yamu i
cutanüxũ̃gü yexgumarüxũ̃ ga nax
yamuxũ̃ ga nanegü ga guma Fáre ga
Yudá nane ixĩcü ga Tamáwaũ̃cü!
—ñanagürügü. 13Rü yemaacü nixĩ ga
Boó rü Ruxmaxã naxãmaxũ̃. Rü Tupana
rü ngĩxna nanamu ga wüxi ga ngĩne.
14Rü yexguma ga yema ngexũ̃gü ga
guma ĩanecüã̱x rü Noemíxũ̃
ngĩgürügügü: —Namecümaxũ̃chi nixĩ ya
Tupana erü marü cuxṹ
nanangexmaxẽxẽ ya daa cutaxa. Rü
chierü natáchigagu i
Iraéanecüã̱xgütanüwa. 15Rü nüma tá
nixĩ i cuxũ̃ nataãxẽxẽẽxũ̃ rü cuxna
nadauxũ̃ i ngẽxguma cuya̱xgu, erü
ngẽma cunea̱x i cuxũ̃ ngechaũ̃xũ̃chicü
ngĩne nixĩ. Rü ngĩma rü cuxṹ ime i norü
yexera ya 7 ya cunegü ega chi
ngẽxgumaepü̱x cuxṹ ngẽxmaxgu
—ngĩgürügügü. 16Rü ngĩma ga Noemí
rü tüxũ̃ iyaxu rü tüxũ̃ iyaxẽxẽ ga
guxema ngĩtaxa. 17Rü yemaxũ̃
nadaugügu ga yema togü ga ngexũ̃gü ga
ngĩrü ngaicamagu ãchiũ̃güxũ̃ rü
ngĩgürügü: —Wüxi ya ngĩtaxa ngĩxṹ
nabu i Noemí —ngĩgürügügü. Rü Obégu
inaxüégagü. Rü guma Obé nixĩ ga Ichaí
nanatü rü ãẽxgacü ga Dabíarü o̱xi ixĩcü.

Ãẽxgacü ga Dabíarü o̱xigüchiga

18-22Ñaa o̱xigü nixĩ ga Boóarü o̱xigü
ixĩgüxũ̃: Rü Fáre rü Eróũ̃ nanatü tixĩ,
rü Eróũ̃ rü Ráũ̃ nanatü tixĩ. Rü Ráũ̃ rü
Aminadá nanatü tixĩ, rü Aminadá rü
Naachóũ̃ nanatü tixĩ. Rü Naachóũ̃ rü
Chamóũ̃ nanatü tixĩ, rü Chamóũ̃ rü
Boó nanatü tixĩ. Rü Boó rü Obé
nanatü tixĩ, rü guma Obé rü Ichaí
nanatü tixĩ, rü nüma ga Ichaí rü Dabí
nanatü tixĩ.

1 SAMUEL

(1 Chamué)

Tupana rü Ánaxũ̃ narüngũ̃xẽẽ nax naxãxacüxũ̃cax

1 [1]Rü nayexma ga wüxi ga duũ̃ ga Ercánagu ãégacü. Rü nüma rü Efraí́tanüxũ̃ nixĩ rü ĩane ga Ramágu naxãchiũ̃. Rü guma ĩane rü máxpüxanexũ̃ ga Efraí́wa nayexma. Rü nüma ga Ercána rü Yeruáũ̃ nane nixĩ, rü Yeruáũ̃ rü Eriú nane nixĩ, rü Eriú rü Tóu nane nixĩ, rü Tóu rü Chúx nane nixĩ. [2]Rü guma Ercána rü nüxṹ iyexma ga taxre ga naxmax. Rü wüxi ga naxmax rü Ána nixĩ ga ngĩéga, rü yema nai ga naxmax rü Peniná nixĩ ga ngĩéga. Rü yema naxmax ga Peniná rü ixãxacü, natürü ga yema naxmax ga Ána rü ingexacü. [3]Rü guxcüma ga taunecügu rü nüma ga Ercána rü wüxigu naxmaxgümaxã guma ĩane ga Chíruwa naxũũxũ̃ nax Tupana ya guxãétüwa ngẽxmacüxũ̃ yacuaxüũ̃xũ̃cax, rü naxcax yamáaxũ̃cax rü yaguaxũ̃cax ga norü ãmare. Rü guma ĩanewa nayexma ga wüxi ga chacherdóte ga Erígu ãégacü. Rü nüma rü nüxṹ nayexma ga taxre ga nanegü ga chacherdótegü ixĩgüxũ̃. Rü wüxi rü Oní nixĩ ga naéga, rü yema to rü Finée nixĩ ga naéga. [4]Rü yexguma Ercána norü ãmare Tupanana naxãxgu, rü naxmax ga Peniná rü ngĩxũ̃ naxüarü ãmareax, rü ga naxacügü rü ta nayaxüarü ãmareax. [5]Natürü ga naxmax ga Ána rü taxre ga ãmare ngĩxna naxã yerü poraãcü ngĩxũ̃ nangechaũ̃ woo Tupana ngĩxũ̃ nax ngexacüxẽẽxũ̃. [6]Rü yema nax nangexacüxũ̃cax ga Ána, rü ngĩma ga Peniná rü guxũ̃guma Ánagu iyadauxcüraxũ̃ rü ngĩxũ̃ icugü. [7]Rü guxcüma ga taunecügu ga yexguma Tupanapatawa naxĩĩxũ̃gu rü ngĩma ga Peniná rü yemaacü Ánaxũ̃ icugüãxũ̃. Rü yemacax ga Ána rü ngĩgümaxã ingechaũ̃ rü ixaxu rü tama ichibüchaũ̃. [8]Rü nüma ga Ercána rü naxmax ga Ánana naca rü ñanagürü ngĩxũ̃: —¿Taxacücax cuxaxu? ¿Rü taxacücax cungechaũ̃ rü tama cuchibü? ¿Tama ẽxna i choma rü 10 ya cunearü yexera cuxṹ chamexũ̃? —ñanagürü. [9]Rü yexguma ĩane ga Chíruwa nayexmagügu, rü wüxi ga yáuanecü ga chibüwena rü ngĩma ga Ána rü Tupanapatawa ixũ. Rü nüma ga chacherdóte ga Erí rü norü tochicaxũ̃ ga nawa natoooxũ̃wa narüto ga Tupanapataarü ĩãxarü ngaicamána.

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

10Rü ngĩma ga Ána rü poraãcü ixaxu, rü
ngĩgümaxã ingechaũ̃, rü yemaacü
iyumüxẽ, rü Tupanana ica. 11Rü ngĩrü
yumüxẽwa rü Tupanamaxã ixuneta rü
ngĩgürügü: —Pa Tupana ya Daxũwa
Ngẽxmacüx, rü ngẽxguma chi nüxũ̃
cucuax̲gu nax ñuxãcü ngúxũ̃ nax
chingexũ̃ naxcax̲ i ngẽma nax
changexacüxũ̃ ¡rü choxũ̃ nüxũ̃ naxĩnü i
ñaa chorü yumüxẽ, rü choxna namu ya
wüxi ya chaune! Rü yimá rü tá cuxna
chanamu nax cuxrüxũ̃ yixĩxũ̃cax̲. Rü
ngẽma norü cuax̲ruxũ̃ nax aixcüma
cuxna chanamuxũ̃ rü tagutáma niyoeru
—ngĩgürügü. 12Rü ngĩma ga Ána rü
imáarü yumüxẽax̲ nax Tupanamaxã
yadexaxũ̃, rü nüma ga Erí rü ngĩax̲gu
nadawenü. 13Rü ngĩma rü ngĩãxẽwa
iyumüxẽ, rü tama nüxũ̃ taxĩnü ga ngĩga.
Rü ngĩax̲icatama nixĩ ga ixĩax̲cüüxũ̃. Rü
yemacax̲ ga Erí rü nagu narüxĩnü ga nax
nangãxũ̃xũ̃. 14Rü ñanagürü ngĩxũ̃:
—¿Ñuxãcü i ngãxãcü nua cuxũxũ̃? ¡Rü
marütama nax cungãxechaxũ̃!
—ñanagürü ngĩxũ̃. 15Rü ngĩma ga Ána
rü inangãxũ̃ rü ngĩgürügü: —Tama nixĩ
i changãxũ̃xũ̃, Pa Corix. Tama nixĩ i
tax̲acü rü axchiü i ngúchiáxũ̃ rüex̲na
bínu ya ngúchiacü chayaxaxüxũ̃. Rü
ngẽma choxũ̃ ngupetüxũ̃ nixĩ nax
changexacüxũ̃ rü ngẽmacax̲
changechaũ̃, rü Tupanamaxã nüxũ̃
chixuxũ̃ i ngẽma guxchaxũ̃. 16¡Rü taxũ̃ i
nagu curüxĩnüxũ̃ rü choma rü wüxi i
nge i chixecü chixĩxũ̃! Rü guxũ̃ma i ñaa
ngunexũ̃gügu rü íchayumüxẽ naxcax̲ i
ngẽma chorü oégaãxẽ rü ix̲ãchiãxẽ
—ngĩgürügü. 17Rü yexguma ga Erí rü
ngĩxũ̃ nangãxũ̃ rü ñanagürü: —¡Ẽcü
taãxẽãcü natáegu! ¡Rü nüma ya
Iraéanecüax̲güarü Tupana rü cuxna
naxãã i ngẽma nüxna naxcax̲ cucax̲axũ̃!
—ñanagürü. 18Rü ngĩma ga Ána rü
inangãxũ̃ rü ngĩgürügü: —Moxẽxũ̃chi
naxcax̲ i ngẽma dexa —ngĩgürügü. Rü
ñux̲xũchi itáegu rü iyachibü rü marü
taguma wena ingechaũ̃. 19Rü moxũ̃ãcü
rü nangunetüxũ̃egü ga Tupanapatawa
nax naxĩxũ̃ nax nüxũ̃
yanacuax̲üũ̃güxũ̃cax̲. Rü yemawena rü
napatacax̲ nawoegu ga ĩane ga Ramáwa.
Rü nüma ga Ercána rü naxmax̲ ga
Ánaxũ̃ nape. Rü nüma ga Tupana rü
nanangãxũ̃ ga ngĩrü yumüxẽ. 20Rü
yemacax̲ ga Ána rü ixãxacü. Rü
yexguma nawa nanguxgu ga nax
nabuxũ̃ ga guma ngĩne, rü inaxüéga rü
Chamué nixĩ ga naéga yerü Tupanana
naxcax̲ ica. Rü ngẽma naéga rü “Naxcax̲
ínacax̲acü”, ñaxũ̃chiga nixĩ. 21Rü guma
nai ga taunecügu rü nüma ga Ercána rü
naxmax̲ ga Peninámaxã rü guxũ̃ma ga
naxacügümaxã rü ĩane ga Chíruwa naxĩ
nax Tupanana yéma yaxããxũ̃cax̲ ga
norü ãmaregü, rü nüxũ̃
yanacuax̲üũ̃güxũ̃cax̲ yema guxcüma ga
taunecügu naxüüüxũ̃rüxũ̃. 22Natürü ga
naxmax̲ ga Ána rü tama yéma ixũ, rü
ngĩgürügü nüxũ̃ ga ngĩte: —Taxũtáma
ngẽ́ma chaxũ i choma ñux̲matáta
yamaie ya daa bucü. Rü ngẽxgumaxica
tá nixĩ i ngẽ́ma chanagaxũ̃ nax Cori ya
Tupanana chayamuxũ̃cax̲ rü ngẽxma
nax yanaxãũ̃xũchixũ̃cax̲ —ngĩgürügü.
23Rü nüma ga ngĩte ga Ercána rü ngĩxũ̃
nangãxũ̃ rü ñanagürü: —¡Ẽcü naxü i
ngẽma cuma nagu curüxĩnügu rümexũ̃!
Rü marü name i nuxã curüxãũ̃x rü
ñux̲matata cuyamaie ya yimá cune nax
ngẽmaãcü yanguxẽẽãxũ̃cax̲ i norü

ngúchaũ ya Cori ya Tupana. Rü yemaacü ga ngĩma rü yexma irüxa̱ũ̱x, rü inayaxẽxẽ ga guma ngĩne rü ñu̱xmatata yamaie. [24]Rü yexguma marü yamaieãguwena ga guma bucü rü Cori ya Tupanapatawa inaga ga ĩane ga Chíruwa. Rü yexgumarüxũ̃ ta yéma inagagü ga tomaepü̱x ga wocaxacü ga iyatüxũ̃, rü wüxiwetaxũ̃ ga trígu, rü wüxi ga tũ̃xũ̃acu ga bínu. [25]Rü yexguma wüxi ga wocaxacü Tupanaca̱x yama̱xgüguwena, rü chacherdóte ga Erína nayamugü ga guma bucü. [26]Rü ngĩma ga Ána rü ngĩgürügü nüxũ̃ ga guma chacherdóte: —Pa Corix ¿choxũ̃ cucuáxũ̃ yixĩxũ̃? Rü choma nixĩ ga yema nge ga ũ̃pa cupe̱xewa Tupanana chaca̱xaxũ̃ chorü yumüxẽwa. [27]Rü nüxna chaca̱xaxũ̃ nax choxna namuaxũ̃ca̱x ya daa chaune, rü nüma rü marü choxũ̃ nangãxũ̃ ga yema naxca̱x íchaca̱xaxũ̃. [28]Rü ngẽmaca̱x i ñu̱xma rü nua cuxũ̃tawa chanaga ya daa chaune nax nüxna chayamuxũchixũ̃ca̱x ya Tupana —ngĩgürügü. Rü ñu̱xũchi ga nüma ga Erí rü ñaxtüanegu nayangücuchi rü Cori ya Tupanaxũ̃ nicua̱xüxũ̃.

Ánaarü yumüxẽ

2 [1]Rü ñaãcü iyumüxẽ ga Ána: —Pa Corix, rü poraãcü cumaxã chataãxẽ erü choxna cunamu ya chaune. Rü ñu̱xma rü choxũ̃ natauxcha nax chanangãxũ̃gaxũ̃ i ngẽma choxũ̃ cugüexũ̃ erü cuma choxũ̃ curüngũ̃xẽẽ. Rü ngẽmaca̱x chataãxẽxũ̃chi. [2]Rü tataxuma ya texé ya curüxũ̃ üünexe, Pa Corix. Rü tataxuma ya texé curüxũ̃ duũ̃xẽgüna dáuxe, Pa Torü Tupanax. Rü nataxuma i ta̱xacü i cuxũ̃ rüyexeraxũ̃ —ngĩgürügü.

……

[11]Rü ñu̱xũchi nüma ga Ercána rü naxacüa̱xgü rü naxma̱xgümaxã napataca̱x nawoegu ga ĩane ga Ramáwa. Natürü nüma ga guma nane ga bucü rü yexma chacherdóte ga Eríxũ̃tagu narüxa̱ũ̱x nax yéma Cori ya Tupanaaxũ̃ napuracüxũ̃ca̱x.

……

Chamuéxũ̃ nayaxu ga Cori ya Tupana

[18]Rü nüma ga guma bucü ga Chamué rü niyachigü rü Cori ya Tupanaaxũ̃ napuracü. Rü naxchiru rü chacherdótegüchirurüxũ̃ nixĩ nax línuchinaxca̱x yixĩxũ̃. [19]Rü wüxichigü ga taunecügu ga yexguma norü mamá tümatemaxã guma Tupanapatawa taxĩĩxũ̃gu nax Tupanaca̱x yéma tanangegüxũ̃ca̱x ga tümaarü ãmaregü, rü Chamuéca̱x rü ta yéma tanangeexũ̃ ga wüxi ga naxchiru ga nüxũ̃ taxüxũ̃. [20]Rü nüma ga guma chacherdóte ga Erí rü Ercánamaxã rü naxma̱xmaxã mexũ̃ naxuegu rü ñanagürü: —Nüma ya Cori ya Tupana rü tá cuxũ̃ nanaxütanü namaxã nax cuxũ̃ nax yaxãxacüchigüxũ̃ca̱x i ñaa nge natanü ya yimá ngĩne ya Corina namuãcü —ñanagürü. Rü yemawena ga Ercána rü Ána rü napataca̱x nawoegu. [21]Rü nüma ga Cori ya Tupana rü Ánaxũ̃ narüngũ̃xẽẽ rü yemaca̱x iyaxãxacüchigü. Rü yemaacü tomaepü̱xwa nangu ga ngĩne rü taxre ga ngĩxacü. Rü yoxni ga guma ngĩne ga Chamué rü Tupanape̱xewa niyachigü. [22]Rü nüma ga guma chacherdóte ga Erí rü marü

poraãcü nayaxüchi. Natürü nüxũ̃
nacuax̱ama ga yema chixexũ̃ ga nanegü
ixügüxũ̃, rü ñuxãcü yema ngexũ̃gü ga
Tupanapataarü ücuchicawa
puracüexũ̃maxã nax namaxẽxũ̃. 23Rü
yemacax̱ nanegüxũ̃ ñanagürü:
—Guxũ̃ma i duũ̃xũ̃gü rü chomaxã nüxũ̃
nixugügü nax ñuxãcü chixexũ̃ pexügüxũ̃
rü chixri pemaxẽxũ̃. ¿Rü tü̱xcüũ̃
ngẽmaãcü pemaxẽ? 24Rü dücax, Pa
Chaunegüx, rü nachixexüchima nixĩ i
ngẽma ore i Tupanaarü duũ̃xũ̃gü nüxũ̃
nixugügüxũ̃ i pechiga. 25Rü ngẽxguma
wüxi i duũ̃xũ̃ rü to i duũ̃xũ̃maxã
chixexũ̃ ü̱xgux rü nangexma i norü
mexẽẽruxũ̃. Natürü ngẽxguma wüxi i
duũ̃xũ̃ Tupanamaxã chixexũ̃ ü̱xgux ¿rü
texé tá tanamexẽxẽ i ngẽma?
—ñanagürü. Natürü ga nümagü ga
nanegü rü tama naga naxĩnüechaũ̃, yerü
ga Tupana rü marü namaxã nanaxuegu
ga nax nadaixaxũ̃. 26Rü yoxni ga nüma
ga guma ngextü̱xücü ga Chamué rü
niyachigü. Rü Cori ya Tupana rü
poraãcü namaxã nataãxẽ, rü duũ̃xũ̃gü rü
ta namaxã nataãxẽgü.
……

Tupana rü Chamuéxũ̃ naca

3 1Rü nüma ga ngextü̱xücü ga
Chamué rü Cori ya Tupanaaxũ̃
napuracü yema Erí namuxũ̃ãcüma. Rü
yexguma ga Tupana rü ñuxguacürica
texémaxã nidexa. Rü ñuxguacürica
texécax̱ nanangox̱ẽxẽ ga ẽxũ̃guxũ̃. 2Rü
nüma ga Erí rü marü naya rü yemacax̱
marü nixoxetü rü tama mea tax̱acüxũ̃
nadau. Rü wüxi ga chütaxũ̃gu rü norü
ucapuwa ínape ga Tupanapatawa. 3Rü
nüma ga Chamué rü yema baú ga
Tupanaarü mugü nawa
yexmaxũ̃xũ̃taguama nape. Rü yema norü
omü ga guma Tupanapata rü nanaiecha.
4Rü wüxi ga chütaxũ̃ rü nüma ga Cori ya
Tupana rü Chamuéxũ̃ naca rü ñanagürü:
—Pa Chamuéx, Pa Chamuéx
—ñanagürü. Rü nüma ga Chamué rü
nanangãxũ̃: —Daxe chixĩ —ñanagürü.
5Rü yexgumatama ínarüwax̱ ga yema
ínapexũ̃wa rü Erí íyexmaxũ̃wa naña, rü
ñanagürü: —Daxe chixĩ rü nua
changexma. ¿Rü tax̱acücax̱ chau̱xcax̱
cuca? —ñanagürü. Rü nüma ga Erí rü
nanangãxũ̃ga rü ñanagürü: —Taguma
nixĩ i cuxcax̱ chacax̱xũ̃. ¡Ẽcü natáegu rü
yape! —ñanagürü. Rü yexguma ga nüma
ga Chamué rü natáegu rü nayape.
6Natürü nüma ga Cori ya Tupana rü
wenaxarü Chamuéna naca rü ñanagürü:
—Pa Chamuéx —ñanagürü. Rü nüma ga
Chamué rü ínarüwax̱, rü Erí
íyexmaxũ̃wa naña rü ñanagürü: —Daxe
chixĩ rü nua changexma. ¿Tax̱acücax̱
chau̱xcax̱ cuca? —ñanagürü. Rü nüma
ga Erí rü nanangãxũ̃ga rü ñanagürü:
—Taguma nixĩ i cuxcax̱ chacax̱xũ̃, Pa
Chaunex. ¡Ẽcü natáegu rü yape!
—ñanagürü. 7Rü nüma ga Chamué rü
tama nüxũ̃ nacuax̱ nax Cori ya Tupana
yixĩxũ̃ ga namaxã idexaxũ̃ yerü ga
aixrügumaãcü taguma namaxã nidexa.
8Natürü yema chütaxũ̃gu rü nüma ga
Cori ya Tupana rü norü tomaepü̱xcüna
Chamuéna naca. Rü nüma ga Chamué rü
ínarüda rü Eríxũ̃tawa naña rü ñanagürü:
—Daxe chixĩ, rü nua changexma. ¿Rü
tax̱acücax̱ chau̱xcax̱ cuca? —ñanagürü.
Rü nüma ga Erí rü nüxũ̃ nicuax̱ãchi ga
Cori ya Tupana nax yixĩxũ̃ ga guma
Chamuéna cax̱acü. 9Rü nüma ga Erí rü

Chamuéxũ̃ ñanagürü: —¡Ẽcü yape! Rü
ngẽxguma Cori ya Tupana wena cuxna
caxgu ¡rü nangãxũ̃ga rü ñacuxũ̃ tá: “Rü
idexa rü yimá curü duũ̃ rü nüxũ̃ naxĩnü
nixĩ”, ñacuxũ̃ tá! —ñanagürü. Rü
yexguma nüma ga Chamué rü natáegu
rü nayape. [10]Rü yemawena ga nüma ga
Cori ya Tupana rü wenaxarü Chamuéxũ̃
naca ga yema noxri nüxũ̃
nacax̲gurüũ̃tama, rü ñanagürü: —Pa
Chamuéx, Pa Chamuéx —ñanagürü. Rü
nüma ga Chamué rü nanangãxũ̃ga rü
ñanagürü: —¡Idexa! Rü cuxũ̃ naxĩnü nixĩ
ya curü duũ̃ —ñanagürü. [11]Rü nüma ga
Cori ya Tupana rü ñanagürü: —Ñu̱xma
rü Iraéanecüã̱xgütanüwa tá chanaxü i
ta̱xacü i guxãtáma namaxã ba̱ixãchiexũ̃.
Rü guxãma ya nüxũ̃ ĩnüxe rü tá namaxã
tangu̱xmachi̱xẽ. [12]Rü ngẽma ngunexũ̃gu
rü taxũtáma chanangupetüxẽxẽ i
guxũ̃ma ga yema Erímaxã nüxũ̃ chixuxũ̃
ga nanegüchiga. [13]Rü namaxã nüxũ̃
chixu rü tá chanapoxcue i ngẽma
nanegü naxca̱x i ngẽma chixexũ̃ i nüma
marü nüxũ̃ nacuáxũ̃. Yerü ga nanegü rü
chixexũ̃ chomaxã nixugüxe rü nüma rü
tama nüxna nachogü naxca̱x ga yema
chixexũ̃ ga naxügüxũ̃. [14]Rü ngẽmaca̱x i
ñu̱xma rü Erí nanegümaxã chanaxuegu
nax taxũtáma nüxũ̃ nüxũ̃ nax
changechaũ̃xũ̃ i norü chixexũ̃gü woo
naxũ̃nagü cha̱u̱xca̱x ínaguxgu rüẽxna
ãmaregü choxna naxuaũ̃gügu
—ñanagürü ga Tupana. [15]Rü yemawena
ga Chamué rü nape ñu̱xmata moxũ̃ãcü
yangune. Rü yexguma ínadaxgu rü
inanawãxã ga Tupanapataarü ĩã̱xgü.
Natürü nüma ga Chamué rü namuũ̃ ga
Erímaxã nüxũ̃ nax yaxuxũ̃ ga yema dexa
ga Tupana namaxã nüxũ̃ ixuxũ̃. [16]Natürü
nüma ga Erí rü Chamuéca̱x naca rü
ñanagürü nüxũ̃: —Pa Chaunex, Pa
Chamuéx —ñanagürü. Rü nüma ga
Chamué nanangãxũ̃ga rü ñanagürü:
—Daxe chixĩ —ñanagürü. [17]Rü nüma ga
Erí rü Chamuéna naca rü ñanagürü:
—¿Ñuxũ ñaxũ̃ yixĩxũ̃ cuxũ̃ ya Cori ya
Tupana? ¡Rü guxũ̃xũ̃táma chomaxã
quixu, rü taxuxũ̃táma iquicu̱x! Rü
Tupana poraãcü cuxũ̃ poxcu̱x ega
taxũtáma guxũ̃ i ngẽma cumaxã nüxũ̃
yaxuxũ̃xũ̃ chomaxã quixuxgu
—ñanagürü. [18]Rü nüma ga Chamué rü
guxũ̃xũ̃ma Erímaxã nixu rü taxuũ̃ma
iniicu̱x. Rü nüma ga Erí rü naba̱ixãchi rü
ñanagürü: —Nüma nixĩ i Cori ya Tupana
yixĩxũ̃. ¡Ẽcü naxüã i ngẽma naxca̱x
rümemaexũ̃! —ñanagürü. [19]Rü nüma ga
Chamué rü niyachigü, rü Cori ya Tupana
rü nanaxũ̃tagu. Rü guxũ̃ma ga duũ̃xũ̃gü
rü meama nüxũ̃ inarüxĩnüe ga norü
ucu̱xẽgü. [20]Rü Dáũ̃wa inaxügü, rü
ñu̱xmata Bechébawa nangu ga
Chamuéxũ̃ nax nacua̱xgüxũ̃ ga guxũ̃ma
ga Iraéanecüã̱xgü ga nax aixcüma
Tupanaarü orearü uruxũ̃ nax yixĩxũ̃.
[21]Rü nüma ga Cori ya Tupana rü
inayadaxẽxẽ ga Chamuémaxã nüxũ̃ nax
yaxuxũ̃ ga norü ore nawa ga guma
Tupanapata ga Chíruwa yexmane. Rü
nüma ga Chamué rü ñu̱xũchi
duũ̃xũ̃gümaxã nüxũ̃ nixu ga yema norü
ore ga Tupana.

Piritéutanüxũ̃gü rü nachixũ̃anewa nanangegü ga yema baú ga Tupanaarü mugü nawa yexmaxũ̃

4 [1]Rü yema ga ngunexũ̃gügu ga
Iraéanecüã̱xgü rü
Piritéutanüxũ̃gümaxã nügü nadai. Rü ga

Iraéanecüãxgüarü churaragü rü ĩane ga
Ebenéchearü ngaicamána nayexmagü rü
Piritéutanüxũgüarü churaragü rü ĩane
ga Aféwa nayexmagü. [2]Rü nüma ga
Piritéutanüxũgü rü nügü namexẽxẽ nax
Iraéanecüãxgümaxã nügü nadaĩxũcax.
Rü yexguma nügü nadaixgu, rü nüma
ga Piritéutanüxũgü rü Iraéanecüãxgüxũ
narüporamaegü rü tüxũ nadai ga 4,000
ga norü churaragü. [3]Rü yexguma yema
ínapegüxũcax nawoeguxgu ga
Iraéanecüãxgüarü churaragü rü yema
namaxã icuaxgüxũ rü nügümaxã
niporagatanücüxü nachiga ga yema nax
Piritéutanüxũgü nadaĩxũ, rü
ñanagürügü nügümaxã: —¿Tüxcüũ i
ñuxma ya Tupana i Piritéutanüxũgüxũ
naxüchicaxũ nax tüxũ nadaĩxũcax? ¡Rü
ngĩxã Chíruwa taxĩ rü tayayaxu i ngẽma
baú i Cori ya Tupanaarü mugü nawa
ngẽxmaxũ nax ngẽmaãcü i nüma rü
tatanüwa nangexmaxũcax rü tüxũ
ínapoxũxũcax nüxna i ngẽma tórü
uanügü! —ñanagürügü. [4]Rü yemacax ga
Iraéanecüãxgü rü ñuxre ga churaragü
Chíruwa namugü. Rü yéma nayayauxgü
ga yema baú ga nawa nayexmaxũ ga
norü mugü ga Cori ya Tupana ya
guxũétüwa ngẽxmacü. Rü Oní rü Finée
ga yema taxre ga Erí nanegü rü yema
baú ga Cori ya Tupanaarü mugü nawa
yexmaxũxũta nixĩxũtanü.

……

[10]Natürü ga yema Piritéutanüxũgü rü
Iraéanecüãxgüxũ nadai. Rü nüma ga
Iraéanecüãxgü rü nixü, rü yema
ínapegüxũwa nabuxmü. Rü nayue ga
muxũma ga Iraéanecüãxgüarü
churaragü, rü 30,000 wa nangu. [11]Rü
yexgumarüxũ ta nanapugü ga yema baú
ga Tupanaarü mugü nawa yexmaxũ, rü
nanadai ga Oní rü Finée ga yema taxre
ga Erí nanegü. [12]Natürü wüxi ga
churara ga Bẽyamítanüxũ ixĩxũ rü niña
ga yema nügü ínadaĩxũwa rü yematama
ngunexũgu Chíruwa nangu. Rü norü
ngechaũmaxã nügü nayarügáutechiru,
rü nügü nabuxeru, rü yemaacü ínangu.
[13]Rü yexguma yéma nanguxgu ga yema
churara rü nüma ga Erí rü ĩãxwa narüto
nawa ga yema norü tochicaxũ. Rü
namagu ínadawenü yerü naxcax
naxoegaãxẽ ga yema baú ga Tupanaarü
mugü nawa yexmaxũ. Rü yema yatü rü
guma ĩanegu naxücu rü nüxũ nixu ga
yema ngupetüxũ. Rü yexgumatama ga
guxũma ga duũxũgü rü inanaxügüe ga
poraãcü nax naxauxexũ. [14]Rü yemaxũ
naxĩnügu ga Erí rü ínaca rü ñanagürü:
—¿Taxacüchiga nixĩ i ngẽma nax
íyacuxcuxũ? —ñanagürü. Rü nüma ga
yema churara rü nañuxãxẽ ga Erímaxã
nüxũ nax yanaxuxũ ga yema ngupetüxũ.
[15]Rü nüma ga Erí rü nüxṹ nayexma ga
98 ga taunecü rü marü natauxetüxüchi
ga yexguma. [16]Rü nüma ga churara rü
ñanagürü: —Ñuxmatama íchangu i
ngẽma togü ítadaĩxũwa nax ne chañaxũ.
Rü ñuxmatama chiña i nawa i ngẽma
dai —ñanagürü. Rü nüma ga Erí rü
nüxna naca rü ñanagürü: —¿Taxacü
nangupetü, Pa Chaunex? —ñanagürü.
[17]Rü nüma ga yema churara rü
nanangãxũga rü ñanagürü: —Nüma i
Iraéanecüãxgü rü Piritéutanüxũchaxwa
nixü ñuxmachi muxema ya tatanüxexũ
nadai. Rü ngẽmatanügu nayue ya yimá
taxre ya cune ya Oní rü Finée, rü ngẽma
baú i Tupanaarü mugü nawa ngẽxmaxũ
rü Piritéutanüxũgü nanapugü

—ñanagürü. [18]Rü yexguma yemaxũ naxĩnügu ga Erí, ga Piritéutanüxũgü nax napuxũ ga yema baú ga Tupanaarü mugüchixũ, rü norü tochicaxũwa ínawa̱x rü ĩã̱xũtagu nangu. Rü yema nax nayaxüchixũ rü yangü̱xũ, rü yemaca̱x nibüyenaxã ga yexguma nanguxgu, rü yexma nayu. Rü nüma ga Erí rü 40 ga taunecü nixĩ ga Iraéanecüã̱xgümaxã inacuáxũ.

……

Piritéutanüxũgü rü nachixũanewa nanangegü ga yema baú ga Tupanaarü mugüchixũ

5 [1]Rü yexguma marü yapugüã̱xgu ga yema baú ga Tupanaarü mugüchixũ, rü nüma ga Piritéutanüxũgü rü ĩane ga Ebenéchewa nanayauxgü rü norü ĩane ga Asdóxwa nanangegü. [2]Rü ñu̱xũchi norü tupana ga Dagóũpatawa nanangegü rü yema naxchicüna̱xãxũtagu nanaxũgü. [3]Rü moxũãcü ga yexguma ínangugügu ga yema Asdóxcüã̱xgü, rü Dagóũchicüna̱xãxũ inayangaugü ga ñaxtümüanegumare nguxũ napẽxegu ga yema baú ga Tupanaarü mugü nawa yexmaxũ. Rü yexguma ga yema duũxũgü rü nanayauxgü ga yema Dagóũchicüna̱xã rü wena nachicagu nanachixẽẽgü. [4]Natürü yexguma moxũãcü pa̱xmama yéma naxĩxgu ga yema Asdóxcüã̱xgü, rü nüxũ inayangaugü ga Dagóũchicüna̱xã ga wenaxarü ñaxtümüanegu ümarexũ napẽxegu ga yema baú ga Tupanaarü mugü nawa yexmaxũ. Rü ga naeru rü guma taxre ga naxmẽx rü nabüũ rü ĩã̱xgu nayanúmare. Rü yema naxũnerica nixĩ ga mexũ. [5]Rü ngẽmaca̱x nixĩ i woo i ñu̱xma i ngẽma Dagóũarü chacherdótegü rü ngẽxguma yima tupauca ya Asdóxwa ngexmanegu nachocu̱xgu rü tama ngẽma mürapewa i ĩã̱xwa itoxexũwa nangagüxũ. [6]Natürü nüma ga Cori ya Tupana rü nanapoxcue rü ínanaba̱i̱xgü ga yema duũxũgü ga Asdóxcüã̱xgü, rü taixnamaxã nayada̱xaweexẽxẽ. [7]Rü yemaxũ nadaugügu ga yema duũxũgü ga Asdóxcüã̱xgü rü ñanagürügü: —Ngẽma baú ya Iraéanecüã̱xgüarü Tupanaarü ixĩxũ rü tama tanaxwa̱xe i tatanüwa nax nangexmaxũ erü ngẽmagagu nixĩ i ngẽma Tupana rü taxca̱x rü tórü tupana i Dagóũca̱x rü poraãcü guxchaxũ ínanguxẽẽxũ —ñanagürügü. [8]Rü yemaca̱x ga yema Asdóxcüã̱xgü rü guxũma ga Piritéutanüxũgüarü ãẽxgacügüca̱x nangema nax namaxã nangutaquẽxegüxũca̱x. Rü nüxna nacagüe rü ñanagürügü: —¿Ta̱xacü tá namaxã ixügüxũ i ngẽma baú i ngẽma Iraéanecüã̱xgüxũarü Tupanaarü mugüchixũ? —ñanagürügü. Rü yema ãẽxgacügü rü nanangãxũga rü ñanagürügü: —¡Ẽcü ĩane ya Gáxwa penangegü! —ñaxũmaxã nanangãxũgü. Rü nüma ga yema Piritéutanüxũgü rü yéma guma ĩanewa nanangegü. [9]Natürü yexguma marü yéma nangegüã̱xguwena, rü nüma ga Cori ya Tupana rü yema ĩanecüã̱xgüxũ nayaxĩ̱xãchiãẽxẽẽgü, yerü taixnamaxã nayada̱xaweexẽxẽ ga guxũma ga duũxũgü ga ibuxũ rü iyaxũ. [10]Rü yexguma ga nüma ga Piritéutanüxũgü rü ĩane ga Ecróũwaama nanangegü ga yema baú ga Tupanaarü mugüchixũ.

Natürü yexguma Ecróũwa nanguxgu ga yema baú, rü yema duũxũgü ga Ecróũcüã̱xgü rü nixaixcha rü ñanagürügü: —¿Tü̱xcüũ nua penange i ngẽma Iraéanecüã̱xgüarü Tupanaarü mugüchixũ nax toxũ nada̱ixũca̱x ya guxãma? —ñanagürügü. 11Rü guma ĩanewa rü guxũma ga duũxũgü rü nanaxĩxãchiãẽgü, yerü Tupana rü poraãcü nanapoxcue. Rü yemaca̱x ga yema ĩanecüã̱xgü rü guxũma ga Piritéutanüxũgüarü ã̱ẽxgacügüca̱x nangema rü ñanagürügü nüxũ: —¡Nua torü ĩanewa ípenangexechi i ngẽma baú i Iraéanecüã̱xgüarü Tupanaarü mugüchixũ, rü nachixũaneca̱xtama penatáeguxẽxẽ nax tama toxũ nada̱ixũca̱x i guxãma i tomax! —ñanagürügü. 12Rü poraãcü naxauxe ga guma ĩanecüã̱x, yerü yema tama yuexũ rü guxũwama nataixnaxũnegü.

Piritéutanüxũgü rü nanatáeguxẽẽgü ga yema baú ga Tupanaarü mugüchixũ

6 1Rü yema baú ga Tupanaarü mugüchixũ rü 7 ga tauemacü Piritéutanüxũgüarü naanewa nayexma. 2Rü nüma ga Piritéutanüxũgü rü nanangutaque̱xexẽxẽ ga norü chacherdótegü rü yuüxũgü nax yemagüna nacagüexũca̱x, rü ñanagürügü: —¿Ta̱xacü tá namaxã taxüxũ i ngẽma Iraéanecüã̱xgüarü Tupanaarü mugüchixũ? ¡Tomaxã nüxũ pixu nax ñuxãcü tá wena nachixũaneca̱x tanatáeguxẽẽxũ! —ñanagürügü. 3Rü nüma ga yema chacherdótegü rü yuüxũgü rü nanangãxũgagü, rü ñanagürügü: —Ngẽxguma penatáeguxẽẽgu i ngẽma baú i Iraéanecüã̱xgüarü Tupanaarü mugüchixũ, rü ¡taxũtáma ngẽmaãcümare penatáeguxẽxẽ! Rü name nixĩ nax nüxna penaxãxũ i wüxi i ãmare nax ngẽmaãcü Iraéanecüã̱xgüarü Tupanaxũ namaxã perüngüxmüxẽẽxũ. Rü ngẽxguma i pema rü tá pexca̱x nitaanegü rü tá nüxũ picua̱xãchitanü nax ngẽmagagu yixĩxũ i Tupana i pexũ yada̱xaweexẽẽxũ —ñanagürügü. 4Rü nüma ga duũxũgü rü yema chacherdótegüna rü yuüxũgüna nacagüe, rü ñanagürügü nüxũ: —¿Ta̱xacü tá nixĩ i nüxna taxãmarexũ nax namaxã tanangüxmüxẽẽxũca̱x? —ñanagürügü. Rü nümagü ga chacherdótegü rü yuüxũgü nanangãxũgü rü ñanagürügü: —Penaxwa̱xe i penaxü i 5 i naxchicüna̱xãgü i úirunaxca̱x i nataixnapũ̱xügüraxũxũ. Rü ngẽma naxchicüna̱xãgü rü ngẽma 5 i perü ã̱ẽxgacügüe̱xpü̱x tá nixĩ i penaxüxũ. Rü ñu̱xũchi 5 i ũcachicüna̱xã i úirunaxca̱x tá pexü. Erü ngẽma taixnagümaxã nixĩ i Tupana i pexũ yada̱xaweexẽẽxũ, rü ũcagümaxã nixĩ i guxchaxũ pexna naxãxũ i guxãma i pemax rü perü ã̱ẽxgacügü. 5Rü ngẽmaca̱x name nixĩ i ípenaxüxũ i ngẽma taixnachicüna̱xãgü rü naxchicüna̱xãgü i ngẽma ũcagü i guxchaxũ pexna ãxũ i perü ĩanewa. ¡Rü nüxũ picua̱xüxũ ya yimá Iraéanecüã̱xgüarü Tupana! Rü bexmana ngẽmaãcü tá nüxũ narüchau nax pexũ yada̱xaweexẽẽxũ, rü pexũ napoxcuexũ i pemax rü perü tupanagü rü perü naane. 6¿Rü tü̱xcüũ pegü ípenataiãchiarü maxũã̱xgü narüxũ ga yema Equítuanecüã̱xgü rü norü ã̱ẽxgacü ga

Faraóũ? Yerü yexguma Tupana düxwa
guxchaxũ naxca̱x ínguxẽẽguxicatama
nixĩ ga Iraétanüxũgüxũ yangexgüxũ.
7¡Rü ngexwaca̱xũne ya peweũ ya
ãchicune pexü̱x! ¡Rü yima peweũ rü
taxre i woca i ãxacüxũ rü taguma
ũpaacü ñuxgu ta̱xacü i túgüxũwa
peyanga̱xcuchi̱x! Natürü ngẽma
naxacügü ¡rü naxpũũgu namaxã
penguxũ nax tama naéwe
nangegüxũca̱x! 8¡Rü ñu̱xmachi yima
peweũgu peyaxũe i ngẽma baú i Cori ya
Tupanaarü mugü nawa ngẽxmaxũ! ¡Rü
ngẽma baúcüwagu peyaxũechixũ i
ngẽma naxchicüna̱xãgü i úirunaxca̱x
ixĩgüxũ i norü Tupanaarü
ngüxmüxẽẽruxũ ixĩxũ! ¡Rü ngẽmawena
rü peyangexgü i ngẽma wocagü nax
nüma ínanaxwa̱xexũwa naxĩxũca̱x
namaxã i ngẽma baú! 9Rü pema rü mea
tá penangugü rü ngextaama naxĩ i
ngẽma wocagü namaxã i ngẽma baú. Rü
ngẽxguma Iraéanecüã̱xgüarü
naanewaama naxĩxgu i Bechemẽwaama,
rü ngẽmawa tá nüxũ tacua̱x nax yimá
Iraéanecüã̱xgüarü Tupana yixĩxũ i
taxca̱x ínanguxẽẽxũ i ngẽma
da̱xaweane. Natürü ngẽxguma tama
ngẽmaama naxĩxgu rü ngẽmawa tá
nüxũ tacua̱x nax tama Iraéanecüã̱xgüarü
Tupana yixĩxũ ga tüxũ poxcucü rü
woetama ngẽma taxca̱x ínangumare
—ñanagürügü. 10Rü yemaacü nanaxügü
ga yema yatügü. Rü taxre ga woca ga
ixãxacüxũ niyauxgü rü tümapũũgu tüxũ
nawocu ga guxema naxacügü. Rü
yemawena ga yema wocagü rü guma
naweũwa nayangacuchigü. 11Rü
ñu̱xmachi guma naweũgu nayaxüegü ga
yema baú ga Cori ya Tupanaarü mugü
nawa yexmaxũ. Rü yexma
nayaxüechixũgü ta ga yema
ũcachicüna̱xãgü ga úirunaxca̱x, rü yema
taixnachicüna̱xãgü. 12Rü yemawena ga
yema wocagü rü ĩane ga Bechemẽwa
nadaxũ ga namagu naxĩ, rü nixáietanü,
rü we̱xgu naxĩ rü taxuwama ínachocu.
Rü nüma ga Piritéutanüxũgüarü
ãẽ̱xgacügü rü naweama nixĩxũtanü
ñu̱xmata Bechemẽarü üyeanewa
nangugü. 13Rü yema duũxũgü ga
Bechemécüã̱xgü ga naanegüwa tríguarü
buxuwa puracüexũ, rü yexguma nüxũ
nadaugügu ga yema baú ga Cori ya
Tupanaarü mugü nawa yexmaxũ, rü
nataãxẽgü. 14Rü yexguma Yochuéarü
naanewa nanguxgu ga Bechemẽwa, rü
yéma nayachaxãchi. Rü yéma nayexma
ga wüxi ga nuta ga tacü. Rü nüma ga
Bechemécüã̱xgü ga duũxũgü rü nagu
napogüe ga guma naweũ rü üxüxũ
nayaxĩxẽẽgü. Rü ga yema wocagü rü
Tupanaca̱x nanadai rü ínanagu. 15Rü
nümagü ga Lebítanüxũ rü marü
ínanaxüegü ga yema baú ga Tupanaarü
mugüchixũ rü yema caichaũ ga nawa
nayexmagüxũ ga yema ũcachicüna̱xãgü,
rü yema úirupü̱xügü ga
nataixnapü̱xügüraxũxũ. Rü guma nuta
ga tacüétügu nananugü. Rü yema
ngunexũgu ga yema Bechemécüã̱xgü rü
Cori ya Tupanaca̱x ínanagu ga
naxũnagü rü muxũma ga togü ga norü
ãmaregü. 16Rü nüma ga yema 5 ga
ãẽ̱xgacügü ga Piritéutanüxũgü rü
yáxũwa nüxũ narüdaunü. Rü yexguma
marü nüxũ nadaugügu ga marü
Iraéanecüã̱xgüme̱xẽwa nax nanguxũ ga
yema baú, rü yemawena rü Ecróũca̱x
nawoegu ga yematama ngunexũgu.

17Rü yema 5 ga taixnachicünaxãgü ga
úirunaxcax ga Piritéutanüxũgü Cori ya
Tupanana naxuaxũgüxũ norü
ngüxmüxẽẽruxũ, rü yema rü guma
ĩanegü ga Asdóx, rü Gácha, rü Acarúũ,
rü Gáx, rü Ecróũarü ãmaregü nixĩ.
……
19Naturü nüma ga Cori ya Tupana rü
nanadai ga ñuxre ga duũxũgü ga
Bechemécüãxgü yerü yema Tupanaarü
mugüchixũ ga baúgu nadaucu. Rü 70 ga
yatügü nixĩ ga yuexũ. Rü nüma ga yema
ĩanecüãxgü rü poraãcüxüchima naxauxe
naxcax ga yema duũxũgü ga Cori ya
Tupana natanüwa daixũ. 20Rü yemacax
ga nüma ga Bechemécüãxgü rü
ñanagürügü: —¿Texé tame nax Cori ya
Tupana ya üünecüpexegu tachixũ? ¿Rü
ngextá tá ínamuxũ i ngẽma baú i
ñuxmax? —ñanagürügü. 21Rü yemacax
ĩane ga Quiriáx-yearíũcüãxgücax yéma
namugagü rü ñanagürügü: —Ngẽma
Piritéutanüxũgü rü marü
nanatáeguxẽẽgü i ngẽma baú i Cori ya
Tupanaarü mugüchixũ. Rü ngẽmacax
name i nua pexĩ rü peyayaxu
—ñanagürügü.

7 1Rü nüma ga Quiriáx-
yearíũcüãxgü rü Bechemẽwa
nayayauxgü ga yema baú ga Cori ya
Tupanaarü mugüchixũ. Rü norü ĩanewa
nanangegü rü nayaxũcuchigü napatagu
ga Abinadáx ga wüxi ga maxpũnegu
ãchiũcü. Rü nane ga Ereacháxũ
naxunetagü nax nüxna nadauxũcax.

Chamué rü Iraéanecüãxgümaxã inacuax

2Rü 20 ga taunecü ningu ga yema
Tupanaarü mugüchixũ ga ĩane ga
Quiriáx-yearíũwa nax nayexmaxũ. Rü
guxũma ga Iraéanecüãxgü rü poraãcü
nangechaũgü yerü nüma nagu
naxĩnüegu rü nüma ga Cori ya Tupana
rü marü ínanawogü. 3Rü yemacax
nüma ga Chamué rü guxũma ga yema
Iraéanecüãxgüxũ ñanagürü:
—Ngẽxguma pema rü aixcüma Cori ya
Tupanacax pewoeguxgux, rü name nixĩ
i ípenawogü i guxũma i ngẽma
tupananetagü ixĩgüxũ, rü ngẽma
tupananeta i Astartéchicünaxã. Rü
penaxwaxegü i Cori ya
Tupanaguxicatama perüxĩnüe rü nüxũ
picuaxüxũgü. Rü ngẽxguma ngẽmaãcü
penaxüxgux, rü nüma ya Tupana rü tá
pexũ ínanguxũxẽxẽ naxmexwa i ngẽma
Piritéutanüxũgü —ñanagürü. 4Rü
nüma ga Iraéanecüãxgü rü ínanawogü
ga naguxũraxũãcü üxũ ga
Baáchicünaxãgü rü
Astartéchicünaxãgü. Rü Cori ya
Tupanaxũxicatama nicuaxüxũgü. 5Rü
yemawena ga Chamué rü
Iraéanecüãxgüxũ ñanagürü: —¡Ĩane ya
Míspagu pengutaquexegü i guxãma i
pemax i Iraéanecüãxgü! Rü ngẽma tá
nixĩ i peétüwa nüxna chachogüxũ ya
Tupana —ñanagürü. 6Rü nüma ga
Iraéanecüãxgü rü Míspagu
nangutaquexegü. Rü yéma puchuwa
dexáta nayauxũgü, rü Cori ya
Tupanapexegu nanabagü norü
ãmareruxũ. Rü yema ga ngunexũgu rü
naxauree rü tama nachibüe. Rü
guxũma ga duũxũgü rü nüxũ nixugüe
nax chixexũ naxügüxũ ga
Tupanapexewa. Rü yéma Míspawa nixĩ
ga Chamué ga inaxügüãxũ ga
Iraéanecüãxgümaxã inacuáxũ.
……

15Rü yexguma namaxũ̃gu ga Chamué
rü Iraéanecüãxgümaxã inacuax. 16Rü
gucüma ga taunecügu rü ĩanegü ga
Betélwa rü Yirigáwa rü Míspawa
naxũũxũ̃ nax yema Iraéanecüãxgüxũ̃
yanangũ̃xẽẽxũ̃cax nax ñuxãcü
inawẽxãchixẽẽãxũ̃cax ga norü
guxchaxũ̃gü. 17Rü ñũxmachi norü ĩane
ga Ramácax natáeguuxũ̃, yerü yexma
nixĩ ga naxãchiũ̃xũ̃. Rü yéma nixĩ ga
Iraéanecüãxgümaxã inacuáxũ̃. Rü
yexma nanaxü ga Cori ya Tupanaarü
cuaxüxũ̃chica ga nawa naxũ̃nagü
yaguxũ̃.

Iraéanecüãxgü rü nanaxwãxegü nax naxãẽxgacüãxgüxũ̃

8 1Rü yexguma marü nayaxgu ga
Chamué, rü nanegüxũ̃ naxuneta
nax Iraéanecüãxgümaxã
inacuaxgüxũ̃cax. 2Rü guma nüxíraxũ̃cü
ga nane rü Yoégu naxãéga. Rü guma
norü taxre ga nane rü Abíagu naxãéga.
Rü Bechébawa nixĩ ga ãẽxgacü yixĩgüxũ̃.
3Natürü tama nanatürüxũ̃ nixĩgü, yerü
norü yemaxũ̃güguama narüxĩnüe. Rü
yexguma taxacürü guxchaxũ̃
namexẽẽgügu rü nanayauxtanügü, rü
tama aixcüma mea guxũ̃ma ga
duũ̃xũ̃güxũ̃ narüngũ̃xẽẽ. 4Rü düxwa ga
Iraéanecüãxgüarü ãẽxgacügü rü
nügümaxã nangutaquexegü, rü ĩane ga
Ramáwa naxĩ nax Chamuéxũ̃
íyadaugüxũ̃cax. 5Rü Chamuéxũ̃
ñanagürügü: —Cuma rü marü cuya, rü
cunegü rü tama curüxũ̃ mea namaxẽ. Rü
ngẽmacax inüxũ̃ naxuneta i wüxi i torü
ãẽxgacü i réi nax tomaxã inacuáxũ̃cax
ngẽxgumarüxũ̃ i ngẽma togü i
nachixũ̃anegü nax nüxṹ nangexmaxũ̃ i
norü ãẽxgacü i réi! —ñanagürügü. 6Rü
yexguma ga nüma ga Chamué rü tama
namaxã nataãxẽ yerü yema duũ̃xũ̃gü rü
nanaxwaxegü nax nüxṹ nangexmaxũ̃ ya
wüxi ya ãẽxgacü ya réi nax namaxã
inacuáxũ̃cax. Rü yemacax Tupanamaxã
nüxũ̃ nixu norü yumüxẽwa. 7Natürü
nüma ga Cori ya Tupana rü Chamuéxũ̃
nangãxũ̃ga rü ñanagürü: —¡Ẽcü naxü i
ngẽma cuxna naxcax nacagüxũ̃! Erü
tama cuxũ̃ nixĩ i naxoõxgüxũ̃, rü choxũ̃
waxi nixĩ, erü tama nanaxwaxegü i norü
ãẽxgacü nax chixĩxũ̃. 8Rü yexguma
Equítuanewa íchanguxũ̃xẽxẽxgucürüwa
nixĩ ga choxna yaxĩgachixũ̃ nax togü i
tupanawe nax naxĩxũ̃cax. Rü
ngẽmatama nixĩ i ñũxma cumaxã
naxügüxũ̃. 9¡Ẽcü naxü i ngẽma naxcax
ínacagüxũ̃! ¡Natürü mea namaxã nüxũ̃
ixu i ngẽma duũ̃xũ̃gü i ñuxãcü tá
namaxã naporae ega nangexmagu i
wüxi i norü ãẽxgacü i poraãcü namuxũ̃!
—ñanagürü. 10Rü nüma ga Chamué rü
yema duũ̃xũ̃gümaxã nüxũ̃ nixu ga yema
Tupana namaxã nüxũ̃ ixuxũ̃. 11Rü
ñanagürü nüxũ̃: —Ngẽxguma
penaxwaxegu nax pexṹ nangexmaxũ̃ i
perü ãẽxgacü i réi rü ñaãcü tá nixĩ i
pemaxã inacuáxũ̃ i ngẽma ãẽxgacü: Rü
tümacax tá naca ya penegü nax
churaragü tixĩgüxũ̃cax, rü tümáxẽgü rü
churaragü i naweũ̃ ya dairuũ̃maxã
icuaxgüxũ̃ nax tixĩgüxũ̃cax, rü
tümáxẽgü rü cowarugü i dairuũ̃maxã
icuaxgüxũ̃ nax tixĩgüxũ̃cax, rü
tümáxẽgü rü churaragü i noxrütama
dauruũ̃gü nax tixĩgüxũ̃cax. 12Rü
ngẽxgumarüxũ̃ tá ta tüxũ̃ naxuneta ya
toguxegü nax 1000 i churaragüarü
ãẽxgacü nax tixĩgüxũ̃cax, rü toguxegü

nax 50 i churaragüarü ãẽxgacü nax tixĩgüxũca̱x. Rü pemagü, rü ngẽma ãẽxgacü rü tümáxẽgü rü tá norü naanearü aimüanewa tüxũ napuracüexẽxẽ, rü toguxe rü tá norü nanetüarü buxgüwa tüxũ napuracüexẽxẽ, rü toguxe rü tá naxnegüarü üwa tüxũ napuracüexẽxẽ, rü toguxe rü tá naweũ ya dairuũarü üwa tüxũ napuracüexẽxẽ. 13Rü tá tüxũ nade ya pexacügü nax nüxṹ taxüwemügüxũca̱x, rü norü paũarü üwa nax tapuracüexũca̱x, rü norü pumára nax taxügüxũca̱x. 14Rü nügüxṹ tá nanayaxu i ngẽma naanegü irümemaegüxũ, rü ngẽma rümemaegüxũ i perü úbanecü rü oríbunecü, rü ñu̱xũchi ngẽma ãẽxgacügü i natüũwa ügüxũna tá nanana. 15Rü ngẽma 10 wetaxũ i perü tríguwa rü perü úbawa, rü ngẽma ãẽxgacü tá pexna nanayaxu i wüxiwetaxũ, rü ñu̱xũchi ngẽma ãẽxgacügü i natüũwa ügüxũna tá nanana. 16Rü ngẽxgumarüxũ tá ta pexna tüxũ napuxũ ya yíxema duẽxẽgü ya pexṹ puracüexe rü yíxema pexũtaxũgü. Rü ngẽma rümemaexũ i perü woca i puracüruũgü, rü búrugü, rü tá pexna nanade nax nügüxṹ napuracüexẽẽãxũca̱x. 17Rü ngẽma 10 i perü carnérugüwa rü tá pexna nanayaxu i wüxi nax noxrüxũ yixĩxũca̱x. Rü pema tátama nixĩ i ñu̱xmachi nüxṹ pepuracüexũ. 18Rü ngẽma i ngunexũgu i namaxã pechixeãẽgügu i ngẽma ãẽxgacü i ñu̱xmax naxca̱x ípeca̱xaxũ rü nüma ya Cori ya Tupana rü marü taxũtáma pexũ nacuáxchaũ —ñanagürü ga Chamué. 19-20Natürü nüma ga yema duũxũgü, rü tama inarüxĩnüechaũ ga yema Chamué namaxã nüxũ ixuxũ. Rü ñanagürügüama: —Nüétama, rü tanaxwa̱xegü i toxṹ nangexma i wüxi i ãẽxgacü i réi nax ngẽma togü i nachixũanerüxũ tixĩgüxũca̱x. Rü nüma tá nixĩ i tórü ãẽxgacü yixĩxũ, rü tá tomaxã inacuáxũ ega ngẽxguma togümaxã togü tadaixgux —ñanagürügüama. 21Rü yexguma yema duũxũgügaxũ naxĩnüguwena ga Chamué, rü Cori ya Tupanamaxã nüxũ nixu ga yema duũxũgüga. 22Rü nüma ga Cori ya Tupana rü Chamuéxũ nangãxũga rü ñanagürü: —¡Naxü i ngẽma naxca̱x ínacagüxũ rü nüxũ naxuneta i wüxi i norü ãẽxgacü i réi! —ñanagürü. Rü yexguma nüma ga Chamué rü yema Iraéanecüã̱xgüxũ namu nax norü ĩanegüca̱x nawoeguxũ.

Chaú rü Chamuéxũtawa nangu

9 1Rü Bẽyamítanüxũwa nayexma ga wüxi ga yatü ga Chíxgu ãégacü. Rü nüma rü Abié nane nixĩ rü Cherótaxa nixĩ. Rü guxema toguxe ga norü o̱xi rü Becoráx ga Afá nane tixĩ. Rü nüma ga Chíx rü wüxi ga yatü ga guxãma nüxũ ngechaũcü nixĩ. 2Rü nüma rü nüxṹ nayexma ga wüxi ga nane ga ngextü̱xücü ga guxũwama mexechicü ga Chaúgu ãégacü. Rü guxũma ga yatüxũ ga Iraéanecüã̱xgüarü yexera namexechi, rü norü máchanewa rü taxúema nüxũ tangupetü ga naatüwa. 3Rü wüxi ga ngunexũgu rü Chíxarü búrugü rü inarütauxe. Rü yemaca̱x nane ga Chaúxũ ñanagürü: —¡Cugü namexẽxẽ rü naxca̱x yadau i ngẽma búrugü! ¡Rü wüxi i tórü duũxũmaxã íxãmücü!

—ñanagürü. [4]Rü nüma ga Chaú rü
inaxũãchi. Rü Efraí́arü naanearü
máxpü̱xanexũ̃wa nixüpetü, rü ñu̱xũchi
Charicháarü naanewa rü ta naxüpetü,
natürü tama nüxũ̃ inayangau ga norü
búrugü. Rü yexgumarüxũ̃ ta Charíũ̃arü
naanewa rü Bẽyamíarü naanewa
naxüpetü, natürü yéma rü ta taxuxũma
inayangau. [5]Rü yexguma Súxarü
naanewa nanguxgu, rü nüma ga Chaú
rü guxema norü duũ̃xẽ ga
íyaxümücüxexũ̃ ñanagürü: —¡Ngĩxã
tawoegu! Rü ñuxcü ya chorü papá rü
ngẽma búrugüca̱x nax taxoégaãẽxũarü
yexera taxca̱x taxoégaãxẽ —ñanagürü.
[6]Rü nüma ga yema norü duũ̃xũ̃ rü
nanangãxũ̃ga rü ñanagürü: —Daa
ĩanewa nangexma i wüxi i Tupanaarü
orearü uruxũ̃ i guxãma nüxũ̃
ngechaũ̃güxũ̃, erü guxũma i nüxũ̃
yaxuxũ̃ rü ngẽmaãcü ningu. ¡Rü ngĩxã
naxũ̃tawa taxĩ! Rü nüma tá tamaxã
nüxũ̃ nixu nax ngextá nangexmagüxũ̃ i
ngẽma búrugü —ñanagürü.
……
[14]Rü yexguma ga Chaú rü yema
duũ̃xũmaxã guma ĩaneca̱x nixĩama. Rü
yexguma guma ĩanewa nangugügu, rü
nüma ga Chamué rü yéma ne naxũ ga
ngutaque̱xepataũ̃wa nax naxũxũca̱x.
……
[17]Rü yexguma Chaúxũ̃ nada̱u̱xgu ga
Chamué, rü nüma ga Cori ya Tupana rü
ñanagürü nüxũ̃: —Ngẽma nixĩ i ngẽma
yatü i cumaxã nüxũ̃ chixuxũ̃, rü nüma
tá nixĩ i chorü duũ̃xũ̃gümaxã inacuáxũ̃
—ñanagürü. [18]Rü yexguma guma
ĩanearü ücuchicawa nayexmagügu, rü
nüma ga Chaú rü Chamuéca̱x nixũ rü
ñanagürü: —¡Tomaxã nüxũ̃ ixu rü
ngexta nixĩ i napexũ̃ ya yimá Tupanaarü
orearü uruxũ̃! —ñanagürü. [19]Rü nüma
ga Chamué rü nanangãxũ̃ga rü
ñanagürü: —Choma nixĩ i orearü uruxũ̃
chixĩxũ̃. ¡Rü ngĩxã chowe rüxũ i
ngutaque̱xepataũ̃wa, rü chauxũ̃tawa
yachibü! Rü moxũ̃ pa̱xmama tá cumaxã
nüxũ̃ chixu i guxũma i ngẽma choxna
naxca̱x cuca̱xaxũ̃, rü ñu̱xmachi tá cuxũ̃
íchimu. [20]¡Rü taxṹ i naxca̱x
cuxoégaãxẽxũ̃ i ngẽma búrugü i
tomaepü̱x i ngunexũ̃ marü
iyarütauxexũ̃! Erü marü nüxũ̃
inayangaugü. Rü naétü rü guxũma i
Iraéanearü ngẽmaxũ̃gü rü cuxme̱xwa
nangexma i ñu̱xmax —ñanagürü. [21]Rü
nüma ga Chaú rü nanangãxũ̃ga rü
ñanagürü: —Natürü i choma rü
Bẽyamítanüxũ̃ chixĩ, rü ngẽma
totücumü rü guxũma i togü i
Iraéanecüa̱xgütücumüxũ̃ narünoxremae.
Rü ñu̱xmachi ngẽma nügütanüxũchigü i
Bẽyamítücumüwa ügüxũ̃, rü
chautanüxũ̃ nixĩ i guxũarü yexera
taxúema nagu rüxĩnüexũ̃. Rü ngẽmaca̱x
¿tü̱xcüũ̃ chomaxã nüxũ̃ quixu nax
guxũma i Iraéanearü ngẽmaxũ̃gü rü
cho̱xme̱xwa nangexmaxũ̃? —ñanagürü.
[22]Rü yemawena ga Chamué rü
chibüchicawa nanagagü ga Chaú rü
norü duũ̃xũ̃. Rü yema rümemaexũ̃ ga
nachicawa nanatogüxẽxẽ natanüwa ga
yema 30 ga duũ̃xũ̃gü ga nüxna naxuxũ̃.
[23]Rü nüma ga Chamué rü yema
üwemüxũ̃xũ̃ namu nax Chaúna
naxããxũca̱x ga yema rümemaexũ̃ ga
namachi ga woetama naxca̱x
ínaxüxüchixũ̃. [24]Rü yexgumatama ga
yema üwemüruxũ̃ rü wüxi ga naperema
ga mexũ̃ne nayaxu rü Chaúpe̱xegu

nayaxṹ. Rü nüma ga Chamué rü Chaúxũ̃
ñanagürü: —Ngẽma nixĩ i woetama
cuxṹ íchaxüxüchixũ̃. ¡Rü nayaxu rü
nangõx! Erü woetama cuxṹ
íchanaxüxüchi naxũ̃pa ga ñaa
duũ̃xũ̃güna nax chaxuxũ̃ —ñanagürü.
Rü nüma ga Chaú rü Chamuémaxã
nachibü ga yema ngunexũ̃gu. 25Rü
yexguma marü Tupanapatawa
ínachoxũ̃gu ga ĩanewa nax naxĩxũ̃, rü
ĩpataarü daxũwa Chaúca̱x nanamexẽẽgü
ga wüxi ga ngürücare. 26Rü nüma ga
Chaú rü yexma nape. Rü moxũ̃ãcü
nüma ga Chamué rü Chaúxũ̃ naca ga
ĩpataarü dauxnawa, rü ñanagürü nüxũ̃:
—¡Írüda rü marü name nax íquixũxũ̃!
—ñanagürü. Rü nüma ga Chaú rü
ínarüda. Rü yemawena rü ínachoxũ̃ ga
Chaú rü Chamué, rü namawa naxĩ. 27Rü
yexguma marü guma ĩanewa
ínachoxũ̃gu, rü nüma ga Chamué rü
Chaúxũ̃ ñanagürü: —¡Ẽcü cugüpe̱xe
yamu i ngẽma curü duũ̃xũ̃, rü cuma rü
paxaãchi nuxã rüxã̱ũ̱x! Erü cumaxã
nüxũ̃ chixuxchaũ̃ i ngẽma ore i Tupana
chomaxã nüxũ̃ ixuxũ̃ —ñanagürü.

Chamué rü chíxũ̃maxã Chaúxũ̃ nabaeru nax Iraéanecüã̱xgüarü ãẽxgacü yixĩxũ̃ca̱x

10 1Rü yexguma ga nüma ga
Chamué rü wüxiwexũ̃ ga chíxũ̃
nayaxu, rü Chaúxũ̃ namaxã nabaeru, rü
ñanagürü nüxũ̃: —Cori ya Tupana cuxũ̃
nayaxu nax norü duũ̃xũ̃gü i
Iraéanecüã̱xgüarü ãẽxgacü i réi nax
quixĩxũ̃ca̱x i ñu̱xmax. Rü cuma tá
namaxã icucua̱x rü norü uanügü i nüxũ̃
íchomaeguãchixũ̃wa tá ícunapoxũ̃. Rü
ngẽma cua̱xruxũ̃ i nawa nüxũ̃ cucuáxũ̃
nax aixcüma Cori ya Tupana cuxũ̃
unetaxũ̃ nax norü duũ̃xũ̃gü i
Iraéanecüã̱xgüarü ãẽxgacü nax quixĩxũ̃,
rü ñaãcü tá nixĩ: 2Rü ñu̱xma nax choxna
íquixũxũ̃ rü Bẽyamíarü naanewa i
Chéchawa tá nüxũ̃ icuyangau i taxre i
yatügü i Raquélchique̱xearü
ngaicamagu chigüxũ̃. Rü nümagü tá
cumaxã nüxũ̃ nixugü: “Rü marü nüxũ̃
nax iyanga̱u̱xũ̃ i ngẽma búrugü i naxca̱x
cudauxũ̃. Rü tüma ya cunatü rü marü
tama naxca̱x taxoégaãxẽ i ngẽma
búrugü, natürü pexca̱x nixĩ i
taxoégaãẽxũ̃ i ñu̱xmax, rü nagu
tarüxĩnüxũ̃ nax ñuxãcü tá pexũ̃
itayanga̱u̱xũ̃”, ñanagürügü tá cumaxã.
3Rü ngẽ́ma nax cuxüpetüxũ̃ rü
ngẽxguma Tabúarü castáña
íngexmaxũ̃wa cunguxgu, rü tá ngẽxma
pegü namaxã peyangaugü i tomaepü̱x
ya yatü i Betélwa ĩxũ̃ nax Tupanaxũ̃
yanacua̱xüũ̃güxũ̃ca̱x. Rü ngẽma wüxi rü
tomaepü̱x i chíbu niga, rü ngẽma to rü
tomaepü̱x i paũ ninge, rü ngẽma to rü
wüxipü̱xüwexũ̃ ya bínu ninge. 4Rü
nümagü rü tá cuxũ̃ narümoxẽgü, rü tá
cumaxã nangau i taxre i paũ. Rü name
nixĩ i nüxṹ cunayaxu. 5Rü ngẽmawena
rü tá Gabáa ya Tupanaarü Ma̱xpṹnegu
ãéganewa cungu i Piritéutanüxũ̃güarü
dauxũ̃taechica íngexmaxũ̃wa. Rü
ngẽxguma yima ĩanewa pichocu̱xgux, rü
ngẽxma tá nüxũ̃ cungau i ñuxre i
Tupanaarü orearü uruũ̃gü i Tupanaãxẽ i
Üünexũ̃ namaxã icuáxũ̃ i Tupanaarü
cua̱xüũ̃wa ne ĩxũ̃. Rü ngẽmape̱xegu tá
naxĩ i duũ̃xũ̃gü i paxetaetanüxũ̃ i norü
árpamaxã, rü árpaxacümaxã, rü
paũ̃dérumaxã rü wowerumaxã. 6Rü
ngẽxguma tátama cuxna nangu i
Tupanaãxẽ i Üünexũ̃, rü tá cumaxã

inacua̱x narüxũ̃ i ngẽma togü i
Tupanaarü orearü uruũ̃gü. Rü tá
Tupanaarü oremaxã quidexa rü to i ĩnü
tá cuxũ̃ nangexma. 7Rü ngẽxguma
ngẽma cuxũ̃ ngupetü̱xgu ¡rü naxü i
ngẽma cuxca̱x mexũ̃! Rü Tupana tá
cuxũ̃ narüngũ̃xẽẽ nax ngẽma cuxüxũ̃.
8¡Rü ñu̱xũchi Yirigáwa naxũ! ¡Rü 7 i
ngunexũ̃ ngẽ́ma choxũ̃ rüngu̱xẽxẽ! Erü
ngẽ́ma tá chaxũ nax ngẽ́ma Cori ya
Tupanaca̱x naxũ̃na íchayaguxũ̃ca̱x, rü
ãmaregü nüxna chayanaxũ̃ca̱x nax
nangüxmüxũ̃ca̱x. Rü ngẽ́ma tá nixĩ i
cumaxã nüxũ̃ chixuxũ̃ nax ta̱xacü tá
cuxüxũ̃ —ñanagürü. 9Rü nüma ga Chaú
rü Chamuéxũ̃ narümoxẽ nax
íyaxũxũ̃ca̱x. Rü yemawena rü Tupana rü
ngexwaca̱xũ̃xũ̃ ga ĩnü nüxna naxã. Rü
guxũ̃ma ga yema ore ga Chamué
namaxã nüxũ̃ ixuxũ̃, rü ningu ga yema
ngunexũ̃gu. 10Rü yexguma Chaú rü
yema norü duũ̃xũ̃maxã Gabáawa
nangugügu, rü nüxũ̃ nadaugü ga yema
orearü uruũ̃gü ga yexma nügü namaxã
yanga̱u̱xũ̃. Rü Tupanaãxẽ rü Chaúna
nangu, rü nüma rü ta inanaxügü ga
Tupanaarü oremaxã nax yadexaxũ̃.
……
13Rü yexguma Chaúna
iyachü̱xüxãchigu ga Tupanaãxẽ ga
yadexaxẽẽxũ̃, rü nüma ga Chaú rü nawa
nangu ga guma ma̱xpṹne ga Tupanaarü
cua̱xüxũ̃chica. 14Rü nanepü rü nüxna
naca rü ñanagürü: —¿Ngextá nixĩ ga
pexĩxũ̃? —ñanagürü. Rü nüma ga Chaú
rü nanangãxũ̃ rü ñanagürü: —Naxca̱x
tayadaugü ga yema búrugü. Natürü
yexguma tama nüxũ̃ itayangaugügu rü
Chamuéxũ̃tawa ítayadaugü —ñanagürü.
15Rü nüma ga nanepü rü nüxna
nacaama rü ñanagürü: —¿Rü ñuxũ ñaxũ̃
pexũ̃ ga Chamué? ¡Rü mea chomaxã
nüxũ̃ ixu! —ñanagürü. 16Rü nüma ga
Chaú rü nanepüxũ̃ nangãxũ̃ga rü
ñanagürü: —Meama tomaxã nüxũ̃ nixu
ga marü nüxũ̃ nax iyanga̱u̱xgüxũ̃ ga
búrugü —ñanagürü. Natürü tama nüxũ̃
nixu ga Chamué nax chíxũ̃maxã
nabáeruxũ̃ nax Iraéanecüã̱xgüarü
ãẽ̱xgacü i réi yixĩxũ̃ca̱x. 17Rü yemawena
ga Chamué rü Iraéanecüã̱xgüca̱x
nangema nax Míspawa naxĩxũ̃ca̱x rü
yéma Cori ya Tupanaxũ̃
yanacua̱xüũ̃güxũ̃ca̱x. 18Rü yexguma
yéma nangugügu rü nüma ga Chamué
rü yema Iraéanecüã̱xgüxũ̃ ñanagürü:
—Nüma ya Cori ya tórü Tupana rü
ñanagürü: “Choma nixĩ ga Equítuanewa
pexũ̃ íchagaxũ̃xũ̃, Pa Iraéanecüã̱xgüx.
Rü choma nixĩ ga naxme̱xwa pexũ̃
íchanguxũ̃xẽẽxũ̃ ga yema
Equítuanecüã̱xgü rü guxũ̃ma ga yema
togü ga ãẽ̱xgacügü ga pexũ̃
chixeãxẽgüxũ̃. 19Natürü i ñu̱xma i
pemax rü nüxũ̃ pexo ya yimá perü
Tupana ga guxũ̃ma ga perü
guxchaxũ̃güwa rü perü i̱xãchiãẽgüwa
pexũ̃ ínguxũ̃xẽẽcü. Rü ngẽmaca̱x wüxi i
perü ãẽ̱xgacü i réica̱x ípeca nax pemaxã
inacuáxũ̃ca̱x. Rü ngẽmaca̱x i ñu̱xma rü
choma ya Cori ya Tupanape̱xewa
ípengugü ya wüxitücumüchigü rü
tügütanüxũ̃chigü” —ñanagürü. 20Rü
yemawena ga nüma ga Chamué rü
guxũ̃ma ga Iraéanecüã̱xgütücumüca̱x
naca nax naxũ̃tagu
nangutaque̱xegüxũ̃ca̱x nax naxca̱x
nadaugüxũ̃ca̱x ga ngexũ̃rüüxũ̃tücumüwa
tá ne naxũxũ̃ ga norü ãẽ̱xgacü. Rü
Bẽyamítücumügu nangu. 21Rü yexguma

ga Chamué rü Bẽyamítücumücax naca
nax naxũtawa naxĩxũcax, rü yema
Bẽyamítücumüwa rü Matítanüxũgu
nangu. Rü yematanüwa rü Chaú ga
guma Chíx nane ixĩcügu nangu nax
Iraéanecüãxgüarü ãẽxgacü yixĩxũ.
Natürü yexguma naxcax nadaugügu ga
Chaú, rü tama nüxũ inayangaugü. 22Rü
yemacax wenaxarü Cori ya Tupanana
nacagüe ga nüxũ nax nacuaxgüxũcax
ngoxi nayexma ga Chaú. Rü nüma ga
Cori ya Tupana rü nüxũ nixu ga yéma
nax nayexmaxũ, rü Iraéanecüãxgüarü
yemaxũtanügu nax yacúxũ. 23Rü
yexgumatama naxcax nayadaugü rü
nayagagü ga yema íyacúxũwa. Rü nüma
ga Chaú ga yexguma duũxũgüpexewa
nanguxgu, rü nüxũ nadaugü ga
Iraéanecüãxgütanüwa rü taxúema
naatüxũ ngupetüxũ ga tümaarü
máchanewa. 24Rü nüma ga Chamué rü
guxãna naca rü ñanagürü: —¿Marü
nüxũ pedauxũ ya yimá Cori ya Tupana
nüxũ unetacü nax perü ãẽxgacü i réi
yixĩxũcax? Rü nataxuma i wüxi i
Iraéanecüãx i namaxã wüxiguxũ
—ñanagürü. Rü nüma ga duũxũgü rü:
—¡Namaxũx ya tórü ãẽxgacü ya réi!
—ñaxũmaxã nanangãxũgagüama. 25Rü
yexguma ga nüma ga Chamué rü
duũxũgümaxã nüxũ nixu ga yema mugü
ga nagu tá yaxũxũ ga gumá ãẽxgacü
norü duũxũgümaxã. Rü ñuxũchi wüxi
ga poperagu nanaxümatü ga yema
mugü rü Tupanapatagu nayaxũ. Rü
yemawena ga Chamué rü ínayamugü ga
guxũma ga yema Iraéanecüãxgü nax
napatawa naxĩxũcax. 26Rü yexguma ga
nüma ga Chaú rü nachiũcax natáegu ga
Gabáawa. Rü nawe narüxĩ ga ñuxre ga
yatü ga daiwa imexũ ga Cori ya Tupana
norü maxũgu ingogügüxũ nax
íyaxümücügüãxũcax. 27Natürü
nayexmagü ta ga duũxũ ga Chaúmaxã
chixexũgu rüxĩnüexũ rü ñagüxũ:
—¿Ñuxãcü tá i ñaa yatü i tamaxã
inacuáxũ? —ñagüxũ. Rü yemaacü nüxũ
naxoxgü rü tama namaxã nataãxẽgü.
Natürü nüma ga Chaú rü tama yemagu
narüxĩnü.

Chaú rü Amóũtanüxũgüxũ narüporamae

11 1Rü nüma ga
Amóũtanüxũgüarü ãẽxgacü ga
Naá rü norü churaragüxũ
nangutaquexexẽxẽ nax yadaiãcuãxũcax
ga Iraéanecüãxgüarü ĩane ga Yabé ga
Garaáxanewa yexmane. Natürü ga yema
duũxũgü ga Yabécüãxgü rü ñanagürügü:
—¡Tomaxã naxü i wüxi i üga, rü
ngẽxguma tá nixĩ i cuxmexwa togü
tangexmagüxẽẽxũ! —ñanagürügü. 2Rü
nüma ga Amóũtanüxũgüarü ãẽxgacü ga
Naá rü nanangãxũ rü ñanagürü: —Marü
name i pemaxã ichaxüga ega chi pexũ
namexgu nax perü tügünexetü
chayaxuxũ i wüxichigü i pema nax
ngẽmaãcü wüxi i cugüruxũ pixĩgüxũcax
i guxãma i pema i Iraéanecüãxgü
—ñanagürü. 3Rü nüma ga Yabéarü
ãẽxgacügü rü nanangãxũgü rü
ñanagürügü: —¡Toxna naxã i 7 i
ngunexũ nax naxcax tadauxũcax i
ngũxẽẽ i totanüxũ i Iraéanegütanüwa!
Rü ngẽxguma chi nataxuguma i
toeneegü i toxũ rüngũxẽẽxũ, rü marü
name i tomaxã cunaxü i ngẽma cuma
nagu curüxĩnüxũ —ñanagürügü. 4Rü
ñuxre ga yema Yabécüãx rü guma ĩane
ga Gabáa ga Chaú nawa yexmanewa

nanangegü ga yema ore. Rü
duũxũgümaxã nüxũ nixugüe ga yema
Yabéwa ngupetüxũ. Rü yexguma nüxũ
naxĩnüegu rü guxũma ga duũxũgü rü
poraãcü naxauxe. 5Rü nüma ga Chaú rü
naanewa ne naxũ namaxã ga norü
wocagü ga puracüruxũ. Rü norü
duũxũgüna naca rü ñanagürü:
—¿Tạxacü nüxũ nangupetü i duũxũgü?
¿Tạxacücạx naxauxe? —ñanagürü. Rü
nüma ga norü duũxũgü rü Chaúmaxã
nüxũ nixugüe ga yema ore ga yatügü ga
Yabécüạ̃x yéma ngegüxũ. 6Rü yexguma
yema orexũ naxĩnügu ga Chaú, rü
Tupanaãxẽ nüxna nangu rü poraãcü
nanu ga Chaú. 7Rü yexguma ga Chaú rü
taxre ga woca niyaxu rü ãgümücügu
nagu nanachẹxcu. Rü ñụxũchi ñuxre ga
orearü ngeruũgümaxã guxũ ga
Iraéanecüạ̃xgütanüwa nanamu ga yema
namachigü. Rü yema orearü ngeruũgü
rü ñaa orexũ nixuetanü: —Ñaatátama
tümaarü wocamaxã taxü ya yíxema
tama Chaúwe rü Chamuéwe
rüxũxchaũxe —ñanagürügü. Rü nüma
ga duũxũgü rü poraãcü namuũe rü
ñoma wüxitama ga yatürüxũ inaxĩãchi,
rü Chaúwe rü Chamuéwe narüxĩ. 8Rü
yexguma Bechéwa Chaú yaxugụ̃xgu ga
norü duũxũgü ga yexma
ngutaquẹxegüxũ, rü nayexma ga
300,000 ga yatügü ga Iraéanecüạ̃xgü rü
naétü 30,000 ga Yudáwa ne ĩxũ. 9Rü
yemawena rü yema duũxũgü ga
Yabécüạ̃xgü ga orearü ngeruũgüxũ
ñanagürü: —¡Namaxã nüxũ pixu i
duũxũgü i Yabécüạ̃xgü rü moxũ
tocuchigu tá ngẽma tangugü nax
ítanapoxũxũcạx! —ñanagürü. Rü yema
duũxũgü rü natanüxũ ga
Yabécüạ̃xgümaxã nüxũ narüxugüe ga
yema ore. Rü nümagü rü poraãcü
nataãxẽgüxüchi. 10Rü nüma ga yema
Yabéarü ãẽxgacügü rü
Amóũtanüxũgüarü ãẽxgacü ga Naámaxã
nüxũ nayarüxugü, rü ñanagürügü:
—Moxũ rü tá cuxna togü tana nax cuma
cunaxwạxexũ tomaxã cuxüxũcạx
—ñanagürügü. 11Rü moxũãcü rü nüma
ga Chaú rü norü churaragüxũ mea
ininu, rü tomaepụ̃xtücumügu
nayayauxye. Rü naxũpa ga nax
yangóonexũ rü norü uanügü ípegüxũgu
nachocu. Rü tüxũ nadai ga guxãma ga
Amóũtanüxũgü ñụxmata tocuchiwa
nangu. Rü guxema maxẽxẽ, rü
tügümaxã tanawoone, rü yemacạx
taxúema ãmücüxe tiña. 12Rü yemawena
ga nümaxũ ga duũxũgü rü Chamuéxũ
ñanagürügü: —¿Texégü tixĩ ya yíxema
tama yaxõgüxe nax Chaú yixĩxũ ya
mecü nax tórü ãẽxgacü yixĩxũ? ¡Rü
toxna penamugü i ngẽma yatügü nax
tanadạ̃ixũcạx! —ñanagürügü. 13Natürü
nüma ga Chaú rü naétüwa nachogü rü
ñanagürü: —Ñoma i ngunexũgu rü
taxúetáma tayu, erü Cori ya Tupana rü
Iraéanecüạ̃xgüxũ narüngũxẽẽ nax norü
uanüxũ nax naporamaegüxũcạx
—ñanagürü. 14Rü nüma ga Chamué rü
guxũma ga Iraéanecüạ̃xgüxũ ñanagürü:
—¡Ngĩxã rü Yirigáwa taxĩ nax ngẽma
yanangucuchixẽẽxũcạx ya tórü ãẽxgacü!
—ñanagürü. 15Rü yemacạx guxũma ga
duũxũgü ga Iraéanecüạ̃xgü rü Yirigáwa
naxĩ. Rü yéma Cori ya Tupanapẹxewa
Chaúxũ ningucuchixẽẽgü nax norü
ãẽxgacü yixĩxũcạx. Rü yemawena rü
Tupanacạx nayagugü ga ãmaregü ga
Tupanaarü ngüxmüxẽẽruũgü ixĩgüxũ.

Rü nüma ga Chaú rü guxũma ga
nümagü ga Iraéanecüãxgü rü poraãcü
nataãxẽgü.

**Chamué rü Chaúmẹxẽwa nanaxüexẽxẽ
nax Iraéanecüãxgüarü ãẽxgacü yixĩxũcạx**

12 [1]Rü yemawena ga Chamué rü
guxũma ga
Iraéanecüãxgüpẹxewa ñanagürü:
—Pema nüxũ pecuạx rü guxũma ga
yema naxcạx ípecạxaxũ rü pexcạx
chanaxü nax yangucuchixũcạx ya yimá
perü ãẽxgacü ya réi. [2]Daa nixĩ ya
ãẽxgacü ya pemaxã tá icuácü. Choma rü
marü chaya rü chataueru, rü chaunegü
rü petanüwa nangexmagü. Choma nixĩ
ga pemaxã ichacuáxũ ga yexguma
changextụ̃xügucürüwa rü ñomamare.
[3]Rü ñụxma rü daxe chixĩ. Ega
ngẽxguma chi texéarü wocacạx rüẹxna
búrucạx changĩxgux, rüẹxna texéchi
chaxaixgu, rü chixri tümamaxã
ichacuạxgu rüẹxna chanayauxtanügu ga
tạxacürü guxchaxũ chamexẽẽxgu, rü
marü name i Cori ya Tupanapẹxewa rü
napẹxewa ya yimá ãẽxgacü ya Tupana
nüxũ unetacü, rü choxũ ípexuaxũ. Rü
choma rü tá chanaxütanü i ngẽma pexũ̃
changetanüxũ —ñanagürü. [4]Rü nüma
ga Iraéanecüãxgü rü nanangãxũgagü, rü
ñanagürügü: —Taguma toxchi cuxai
rüẹxna chixri tomaxã icucuạx, rü
taguma cunayauxtanü ga torü guxchaxũ
cumexẽẽgu —ñanagürügü. [5]Rü nüma ga
Chamué rü ñanagürü: —Ñụxma rü
nüma ya Cori ya Tupana, rü nüma ya
yimá ãẽxgacü ya nüma nüxũ
naxunetacü nixĩ ya nüxũ ĩnüecü nax
pema rü taxuxũma i chixexũ chowa
ipeyangauxũ —ñanagürü. Rü nüma ga
duũxũgü rü ñanagürügü: —Aixcüma
ngẽmaãcü nixĩ —ñanagürügü. [6]Rü
nüma ga Chamué rü ñanagürü ta nüxũ
ga yema Iraéanecüãxgü: —Rü nüma ga
Cori ya Tupana nixĩ ga Moichéxũ rü
Aróũxũ naporaexẽẽxũ nax Equítuanewa
perü ọxigüxũ ínanguxũxẽẽxũcạx.
……
[12]Natürü ga pema ga yexguma
Amóũtanüxũgüarü ãẽxgacüxũ
pexĩnüegu nax pexcạx
íyachoõchichaũxũ nax pexũ nadạịxũcạx,
rü choxna naxcạx peca ga wüxi ga
ãẽxgacü nax pemaxã inacuáxũcạx woo
nax Cori ya Tupanachirẹx nax yixĩxũ ya
perü ãẽxgacü. [13]Rü daa nixĩ ya yimá
ãẽxgacü ya pematama naxcạx
ípecạxacü. Rü nüma ya Cori ya Tupana
rü marü pexna nanamu ya yimá
ãẽxgacü ya naxcạx ípecạxacü. [14]Rü
ñụxma i pema rü name nixĩ i aixcüma
Tupanaxũ pengechaũgü, rü nüxũ
picuạxüxũgü rü, naga pexĩnüe i guxũma
i ngẽma norü mugü. Rü wüxigu namaxã
ya yimá perü ãẽxgacü rü penaxwạxe i
Tupana naxwạxexũãcüma pemaxẽ. Rü
ngẽxguma ngẽmaãcü penaxụ̃xgu rü
guxũtáma mea nixũ. [15]Natürü
ngẽxguma taxũtáma naga pexĩnüegu rü
ngẽxguma nüxũ pexoxọxgu i ngẽma
norü mugü, rü nüma ya Tupana rü tá
pexũ rü perü ãẽxgacüxũ napoxcu. [16]¡Rü
dücax, iperüdaunü naxcạx i ngẽma taxũ
i mexũ i Cori ya Tupana pepẹxewa tá
üxũ i ñụxmax! [17]Pema rü meama nüxũ
pecuạx rü ñụxma nax tríguarü buxgüwa
nanguxũ rü taguma napu. Rü ngẽmacạx
i ñụxma rü tá Tupanana chaca nax
ãẽmacü rü pucü nua namuxũcạx nax
ngẽmawa nüxũ pecuạxãchitanüxũcạx i

ngẽma chixexũ̃ i taxũ̃ i pexüxũ̃ ga
yexguma wüxi ya perü ãẽxgacücax
ípecaxgu —ñanagürü. 18Rü yexguma ga
nüma ga Chamué rü Tupanana naca. Rü
yexgumatama nüma ga Cori ya Tupana
rü ãẽmacü inanaxṹxẽxẽ rü nanapuxẽxẽ.
Rü yexguma ga guxũ̃ma ga yema
duũ̃xũ̃gü rü poraãcü Cori ya Tupanaxũ̃
rü Chamuéxũ̃ namuũ̃e. 19Rü yemacax
guxũ̃ma ga yema duũ̃xũ̃gü rü Chamuéxũ̃
ñanagürügü: —¡Cori ya curü Tupanana
toxcax naca nax tama tayuexũ̃cax! Erü
ñuxma rü tanayexeraxẽxẽ i guxũ̃ma i
torü chixexũ̃gü nagagu nax wüxi i torü
ãẽxgacü i reícax nax ítacaxaxũ̃
—ñanagürügü. 20Rü nüma ga Chamué
rü nanangãxũ̃ga rü ñanagürü:
—¡Taxucaxma pemuũ̃e! Rü aixcüma
nixĩ ga chixexũ̃ pexüxũ̃. Natürü i ñuxma
rü ¡pexuãxẽ nax tama Cori ya Tupanana
pexĩgachixũ̃cax, rü aixcüma nüxũ̃
pengechaũ̃güxũ̃cax rü nüxũ̃
pecuaxüũ̃güxũ̃cax! 21Rü tama name i
nawe perüxĩ i ngẽma tupanagüneta i
tama pexũ̃ rüngũ̃xẽẽxũ̃ rü tama pexũ̃
maxẽxẽẽxũ̃, erü doragümare nixĩ i
ngẽma. 22Rü nümatama ya Cori ya
Tupana rü marü pexũ̃ nade yerü
yemaacü nanaxwaxe, rü nüxũ̃ nixu nax
norü duũ̃xũ̃gü pixĩgüxũ̃. Rü ngẽmacax
tagutáma pexũ̃ ínawogü erü tama
nanaxwaxe i texé nüxũ̃ tixu nax tama
yanguxẽẽãxũ̃ i norü ore. 23Rü
ñuxmawena i choma rü tama
chanaxwaxe i nüxũ̃ charüchau nax
pexcax chayumüxẽxũ̃, erü ngẽma rü
chixexũ̃ nixĩ. Rü ngẽmacax tá pexũ̃
changúexẽẽama nax mea Cori ya
Tupanacax pemaxẽxũ̃ rü mea nawe nax
perüxĩxũ̃cax. 24Rü ñuxma i pema rü
penaxwaxe i Tupanaaxũ̃ peyaxõgü rü
aixcüma nüxũ̃ picuaxüxũ̃gü. ¡Rü nagu
perüxĩnüe nax ñuxãcü poraãcü pexũ̃ nax
nangũ̃xẽẽxũ̃! 25Natürü ngẽxguma chi
chixexũ̃ pexügüamagu, rü nüma ya Cori
ya Tupana rü tá poraãcü pexũ̃ rü perü
ãẽxgacüxũ̃ napoxcu —ñanagürü ga
Chamué.
……

Cori ya Tupana rü Chaúxũ̃ naxo

15 1Rü wüxi ga ngunexũ̃gu rü
Chamué rü Chaúxũ̃ ñanagürü:
—Nüma ga Cori ya Tupana nixĩ ga
choxũ̃ namuxũ̃ nax chíxũ̃maxã cuxũ̃
chabaeruxũ̃cax nax yemaacü
Iraéanecüãxgüarü ãẽxgacü quixĩxũ̃cax.
¡Rü ngẽmacax irüxĩnü i ngẽma Cori ya
Tupana cumaxã nüxũ̃ ixuxũ̃! 2Rü
ñanagürü ya Cori ya Tupana ya
guxãétüwa ngẽxmacü: “Chanapoxcu tá i
ngẽma Amaléxtanüxũ̃gü naxcax ga
yema Iraétanüxũ̃gümaxã naxügüxũ̃,
yerü yexguma Equítuanewa ínachoxũ̃gu
rü tama norü naanewa
nanachopetüxẽẽchaũ̃. 3Rü ngẽmacax
¡ngẽma naxũ rü nadai i guxũ̃ma i ngẽma
Amaléxtanüxũ̃gü iyatüxũ̃, rü ingexũ̃, rü
buxũ̃gü, rü õxchanagü, rü wocagü, rü
carnérugü, rü caméyugü, rü búrugü!
¡Rü bai tá i wüxi ícuyaxüxẽẽxũ̃!”
—ñanagürü ga Cori ya Tupana. 4Rü
nüma ga Chaú rü guxũ̃ma ga
duũ̃xũ̃gücax nangema rü Teraíũ̃gu
nanangutaquexexẽxẽ. Rü 200,000 ga
churaragü nixĩ ga ixĩmarexũ̃. Rü
yemaétüwa nayexma ga 10,000 ga
yatügü ga Yudátanüxũ̃ ixĩgüxũ̃ ga
yexma ngutaquexegüxũ̃.
……

7Rü yemawena rü nüma ga Chaú rü
nanadai ga yema Amaléxtanüxũgü. Rü
Abíraanewa inanaxügü rü nanadai
ñu̱xmata Chúwa nangu ga Equítuanearü
üyeanewa. 8Rü nayayauxgü ga guma
norü ãẽxgacü ga Agáx rü nanadai ga
guxũma ga norü churaragü. 9Natürü
nüma ga Chaú rü yema norü churaragü
rü tama nayama̱xgü ga guma
Amaléxtanüxũgüarü ãẽxgacü ga Agáx,
rü tama nanadai ga yema rümemaegüxũ
ga carnérugü, rü wocagü, rü
wocaxacügü. Rü tama ínanagu ga yema
Amaléxtanüxũgüarü yemaxũgü ga
itatanüxũ. Rü yema yemaxũgü ga
taxuwama imexũxicatama nixĩ ga yema
ínaguxũ. 10Rü yemawena ga Cori ya
Tupana rü Chamuémaxã nidexa rü
ñanagürü: 11—Choxṹ nangu̱x ya Chaú
nax ãẽxgacüxũ nüxũ nax chaxunetaxũ,
erü choxna nixũgachi rü tama
nayanguxẽxẽ i ngẽma chanamuxũ
—ñanagürü. Rü nüma ga Chamué rü
poraãcü naãxẽwa nangu̱x ga yema. Rü
Cori ya Tupanamaxã nidexa ga guxũma
ga yema chütaxũgu. 12Rü moxũãcü
pa̱xmama ga tauta yangóonegu, rü
nüma ga Chamué rü inaxũãchi nax
Chaúca̱x yadauxũ. Natürü ga duũxũgü
rü Chamuémaxã nüxũ nixugüe ga Chaú
rü Ma̱xpṹne ga Carméxwa nax naxũxũ
nax yéma íyanadaxẽẽãxũca̱x ga wüxi ga
nutapṹta ga cua̱xruxũ nax norü
uanügüxũ naporamaexũ, rü yemawena
rü ñu̱xũchi Yirigáwa nax naxũxũ. 13Rü
yexguma yemaxũ nacua̱xgu ga Chamué
rü Chaúca̱x nayadau rü düxwa yema
ínayexmaxũwa nangu. Rü nüma ga
Chaú rü nüxũ narümoxẽ rü ñanagürü
nüxũ: —¡Cori ya Tupana cuxũ
rüngũxẽxẽ! Rü marü chayanguxẽxẽ i
ngẽma Cori choxũ muxũ —ñanagürü.
14Rü nüma ga Chamué nanangãxũga rü
ñanagürü: —¿Texéarü nixĩ i ngẽma
carnérugü i ngẽ́ma iwáichaũ, rü ngẽma
wocagü i ngẽ́ma icagüxũ i nüxũ
chaxĩnüxũ? —ñanagürü. 15Rü nüma ga
Chaú rü nanangãxũga rü ñanagürü:
—Ngẽma chorü churaragü rü
ínayaxügüxẽxẽ i ngẽma rümemaexũ i
carnérugü, rü wocagü. Natürü Cori ya
curü Tupanaca̱x tá tanadai. Rü guxũma
i ngẽma togü i naxũnagü i
Amaléxtanüxũgüarü rü marü tanadai
—ñanagürü. 16Rü nüma ga Chamué rü
Chaúxũ ñanagürü: —¡Dücax, irüxĩnü i
ngẽma ngewa̱x chütacü Tupana
chomaxã nüxũ ixuxũ! —ñanagürü. Rü
nüma ga Chaú rü ínaca rü ñanagürü:
—¿Ñuxũ ñaxũ cuxũ? —ñanagürü. 17Rü
nüma ga Chamué rü nanangãxũga rü
ñanagürü: —Yexguma cugügu
curüxĩnügu ga taxuwama nax cumexũ,
rü nüma ga Tupana rü cuxũ nayaxu ga
Iraéanecüã̱xgüarü ãẽxgacü nax
quixĩxũca̱x. 18Rü yexguma rü cuxca̱x
choxna naxãga nax cuyada̱i̱xũca̱x i
guxũma i ngẽma Amaléxtanüxũgü i
chixexũgu ímaxẽxũ rü taxuxũtáma nax
ícuyaxüxẽẽxũca̱x, ñanagürü cuxũ. 19¿Rü
ñu̱xma ta̱xacücа̱x tama Tupanaga
cuxĩnü? ¿Rü tü̱xcüũ cuñuxãxẽ nax
cunadexũ i ngẽma ngẽmaxũgü i Tupana
cuxna chu̱xuxũ, rü tama cunaxü i
ngẽma cuxũ namuxũ? —ñanagürü. 20Rü
nüma ga Chaú rü nanangãxũga rü
ñanagürü: —Choma rü Cori ya
Tupanaga chaxĩnü, rü chayanguxẽxẽ ga
guxũma ga yema choxũ namuxũ. Rü
guma Agáx ga Amaléxtanüxũgüarü

ãẽxgacü ga chiyaxucü rü nua chanaga,
rü marü chanadai ga guxũma ga yema
togü ga Amaléxtanüxũgü. 21Rü yema
churaragü nixĩ ga nadexũ ga yema
rümemaegüxũ ga carnérugü rü wocagü
rü yemaxũgü nax Yirigáwa Tupanacax
ínaguaxũcax —ñanagürü. 22Rü nüma ga
Chamué rü ínaca rü ñanagürü: —
¿Taxacü nixĩ i ngẽma rümemaexũ
cuxcax? ¿Rü cuxcax rü ngẽma naxũnagü
Tupanacax iguxũ rü ẽxna Tupanaga nax
ixĩnüexũ? Rü dücax rü ngẽma Tupana
yexera namaxã taãxẽxũ nixĩ nax naga
ixĩnüexũ, rü tama carnérugüarü chíxũ
naxcax nax íguxũ. 23Rü yíxema tama
Tupanaga ĩnüxe rü ñomatama
tayuüxũrüxũ poraãcü chixexũ taxü i
Tupanapexewa. Rü yíxema chixri
Tupanaga ĩnüxe rü ñomatama
tupananetaxũ ticuaxüũrüxũ chixexũ
taxü. Rü dücax, rü ñuxma nax nüxũ
cuxoxũ i norü mugü, rü nüma ya
Tupana rü cuxũ naxo nax
Iraéanecüãxgüarü ãẽxgacü quixĩxũ
—ñanagürü ga Chamué.
……
34Rü yemawena ga Chamué rü norü
ĩane ga Ramáwa naxũ. Rü nüma ga
Chaú rü nachiũcax natáegu ga
Gabáawa. 35Rü nüma ga Chamué rü
taguma wena Chaúxũ nadau, natürü
naxcax naxauxecha, yerü Tupanaaxṹ
nangux ga Chaúxũ Iraéanecüãxgüarü
ãẽxgacüwa nax nanguxẽẽxũ.

Chamué rü chíxũmaxã Dabíxũ nabaeru nax Iraéanecüãxgüarü ãẽxgacü yixĩxũcax

16 1Rü yemawena ga Tupana rü
Chamuéxũ ñanagürü:
—Marütama nax Chaúcax nax
cungechaũechaxũ, erü marü tama
chanaxwaxe nax Iraéanecüãxgüarü
ãẽxgacü nax yixĩxũ. ¡Rü wüxi i
carnéruchatacuxre nayaxu rü oríbuarü
chíxũmaxã naxüãcu! ¡Rü Beréũwa naxũ
rü ngẽxma naxcax yadau ya wüxi ya
yatü ya Ichaígu ãégacü! Erü wüxi ya
nane chanayaxu nax ngexwacaxũcü ya
Iraéanecüãxgüarü ãẽxgacü nax
yixĩxũcax —ñanagürü.
……
4Rü nüma ga Chamué rü nanaxü ga
yema Tupana namaxã nüxũ ixuxũ. Rü
yexguma Beréũwa nanguxgu, rü guma
ĩanearü ãẽxgacügü rü namuũeãcüma
nanayauxgü, rü nüxna nacagüe rü
ñanagürügü: —¿Taxacü nangupetü?
¿Rü taxacüwa nua cuxũ? —ñanagürügü.
5Rü nüma ga Chamué rü nanangãxũga
rü ñanagürü: —Taxuxũma nixĩ i
ngupetüxũ. Rü nua chaxũ nax
Tupanacax wüxi i naxũna chimáxũcax.
¡Rü ngẽmacax Tupanacax pegü
pemexẽẽgü rü choxũ ípixümücü nax
ngẽma naxũnaarü maxwa rü Tupanaarü
cuaxüũwa ipexãgüxũcax! —ñanagürü.
Rü yemawena ga Chamué rü
nacümagüãcü Ichaíxũ rü nanegüxũ
Tupanacax nimexẽxẽ, rü nüxna naxu
nax íyaxümücügüãxũcax ga Tupanaarü
cuaxüũwa. 6Rü yexguma Tupanaxũ
íyacuaxüũgüchaũxũwa nangugügu ga
Ichaí rü nanegü, rü nüma ga Chamué rü
Ichaí nane ga Eriáxũ nadawenü rü
ñaxũgu narüxĩnü: “Cuxá daa nixĩ ya
yimá yatü ya Tupana nayaxucü nax
Iraéanecüãxgüarü ãẽxgacü yixĩxũcax”,
ñaxũgu narüxĩnü. 7Natürü ga Tupana rü
Chamuéxũ ñanagürü: —Tama name i
norü düxétümare rü norü máchanemare

nax cungugüxũ ya wüxi ya yatü. Tama
daa nixĩ. Choma rü tama duũxũgü
nangugüxũãcüma chanayaxu ya wüxi ya
yatü. Duũxũgü rü ngẽma
düxétüxünemare nixĩ inangugügüxũ,
natürü i choma rü ngẽma norü maxũ rü
norü ĩnü nixĩ i ngẽma changugüxũ
—ñanagürü. 8Rü yexguma ga Ichaí rü
nane ga Abinadácax naca, rü
Chamuéxũtawa nanaga. Natürü nüma
ga Chamué rü nüxũ nixu ga tama gumá
nax yixĩxũ ga Tupana nayaxucü. 9Rü
yemawena ga Ichaí rü nane ga
Chamáxũ Chamuéxũtawa naga, natürü
nüma ga Chamué rü ñanagürü: —Tama
daa nixĩ ya Tupana nayaxucü
—ñanagürü. 10Rü nüma ga Ichaí rü 7 ga
nane Chamuépexewa nagagü, natürü
nüma ga Chamué rü nüxũ nixu nax
taxucüma ga gumatanüwa Tupana
nayaxuxũ. 11Rü nüma ga Chamué rü
Ichaína naca rü ñanagürü:
—¿Nangexmaxũ ya nai ya cune?
—ñanagürü. Rü nüma ga Ichaí
nanangãxũga rü ñanagürü: —Yimá
rübumaecüxicatama nixĩ i yataxucü, erü
yéa naanewa carnérügüna nadau
—ñanagürü ga Ichaí. Rü yexguma ga
nüma ga Chamué rü ñanagürü: —¡Ẽcü
ñuxmatama wüxi i duũxũxũ ngẽma
namu nax naxcax yacaxaxũcax! Erü
taxũtáma ítarütogü nax ichibüexũcax
ñuxmatáta ínangu i nümax —ñanagürü.
12Rü yexguma ga nüma ga Ichaí rü wüxi
ga duũxũ yéma namu nax naxcax
yacaxaxũcax. Rü nüma ga guma
ngextüxücü rü nachox, rü nachoxyae rü
nidauũchametücüxü rü
namecümachametü. Rü nüma ga
Tupana rü Chamuéxũ ñanagürü: —Daa
nixĩ. ¡Rü ẽcü nabaeru! —ñanagürü. 13Rü
nüma ga Chamué rü nanayaxu ga yema
carnéruchatacuxre ga chíxũmaxã
ããcuxũ, rü Dabíerugu nanaba ga
naeneegüpexewa. Rü yexgumatama ga
Tupanaãxẽ rü Dabína nangu rü namaxã
inacuax. Rü ñuxũchi ga nüma ga
Chamué rü norü ĩane ga Ramácax
natáegu. 14Rü yexgumayane ga
Tupanaãxẽ rü Chaúna nixũgachi. Rü
nüxna nangu ga wüxi ga naãxẽ ga
chixexũ ga naxixãchiãxẽxẽẽxũ ga Cori
ya Tupana yéma muxũ. 15Rü yemacax
ga yema norü duũxũgü ga ngũxẽẽruũgü
ixĩgüxũ rü ñanagürügü nüxũ: —Pa
Ãẽxgacüx, wüxi i chixexũ i naãxẽ i
Tupana nua muxũ cuxna nangu, rü
ngẽma nixĩ i cuxũ naxixãchiãxẽxẽẽxũ.
16¿Rü tüxcüũ tama toxũ cumu nax wüxi
i meama paxetaxũ cuáxũcax nax
tadauxũ rü cupexewa árpa nax
napaxüxũcax ega ngẽxguma cuxna
nanguuxũgu i ngẽma naãxẽ i chixexũ?
Rü ngẽma paxeta tá cuxũ nataãxẽxẽxẽ
rü mexũ tá cumaxã naxü —ñanagürügü.
17Rü nüma ga Chaú rü ñanagürü:
—Marü name ¡Rü naxcax choxũ̃ pedaux
i wüxi i paxetatanüxũ i árpaarü paxüxũ
mea cuáxũ, rü nua penaga! —ñanagürü.
18Rü yexguma ga wüxi ga norü duũxũ
rü ñanagürü: —Choma nüxũ chadau i
wüxi i Ichaí nane i Beréũwa ngẽxmaxũ,
rü meama paxetaxũ nacuax. Rü
ñuxmachi wüxi i poracü nixĩ i daiwa rü
nüxũ cuácü nixĩ ega yadexagu. Rü nüma
rü mecü nixĩ rü Cori ya Tupana nüxũ
rüngũxẽẽcü nixĩ —ñanagürü. 19Rü
yexguma ga Chaú rü Ichaíxũtawa
nanamugü ga norü duũxũgü nax nüxũ
ñagüxũcax: “¡Nua namu ya cune ya

Dabí ya yimá carnérugüarü daruxũ
ixĩcü!” 20Rü nüma ga Ichaí rü nane ga
Dabíxũ Chaúxũtawa namu. Rü guma
nanemaxã Chaúcax yéma nanamu ga
wüxi ga búru ga paũmaxã ǎxwetaxũ rü
wüxiwexũ ga bínu rü wüxi ga
chíbuxacü. 21Rü yemaacü ga Dabí rü
Chaúxũtawa naxũ, rü yéma naxũtawa
nayexma. Rü nüma ga Chaú rü Dabíxũ
nangechaũxũchi, rü norü ngũxẽẽruxũ
nayaxĩxẽxẽ. 22Rü nüma ga Chaú rü
Ichaíxũtawa namuga rü Dabícax ínaca
nax nügüxũtawa nayexmaxẽẽãxũcax,
yerü poraãcü norü me nixĩ. 23Rü
yexguma Chaúna nanguuxũgu ga yema
naãxẽ ga chixexũ ga Tupana naxcax
yéma muxũ, rü nüma ga Dabí rü
nanayaxuxũ ga árpa rü nanapaxüxũ. Rü
yemamaxã ga nüma ga Chaú rü
nataãxẽãxũ rü naxcax nitaaneãxũ, rü
nüma ga naãxẽ ga chixexũ rü nüxna
nixũgachiãxũ.

Dabí rü Goriáxũ nimax

17 1Rü nüma ga Piritéutanüxũgü
rü nananutaquexexẽẽgü ga norü
churaragü nax Iraéanecüãxgüarü
churaragümaxã nügü nadaixũcax. Rü
Efedamíũgu nayangutaquexegü ga
Chocú rü Achecáarü ngãxũmachatexewa
ga Yudáanewa. 2Rü nüma ga Chaú rü
Iraéanecüãxgümaxã nügü
nanutaquexegü ga Eláarü ngatexũgu. Rü
yéma nügü namexẽẽgü ga
Piritéutanüxũgümaxã nügü nax
nadaixũcax. 3Rü nümagü ga
Piritéutanüxũgü rü wüxi ga maxpũnegu
nügü ninu, rü yexgumarüxũ ta ga
Iraéanecüãxgü, rü nái ga maxpũnegu
nügü ninu. Rü guma taxre ga
maxpũnegüarü ngate rü ngãxũwa naxü.
4Rü yema Piritéutanüxũgütanüwa
nixũxũ ga wüxi ga churara ga 3 métrugu
ixüchanexũ, rü yema ngatexũwa naxũ.
Rü Goriáx nixĩ ga naéga, rü ĩane ga
Gáxcüãx nixĩ. 5Rü napatexe rü
bróũchenaxcax nixĩ. Rü naxũnewa rü
yexgumarüxũ ta bróũchemaxã natüxũne.
Rü yema norü tüxünexũ rü 55 quíru nixĩ
ga nayaxũ. 6Rü yema norü tüperemaxũ
rü guma norü wocae ga nügüãtü
yangeãcü rü bróũchenaxcax nixĩgü. 7Rü
guma norü wocae rü natamenaxã rü ga
napexe rü fiérunaxcax nixĩ rü 6 quíru
naya. Rü Goriáxpexegu nixũchigü ga
yema norü poxũruũarü ngeruxũ. 8Rü
nüma ga Goriáx rü yema ngatexũarü
ngãxũwa ínayachaxãchi rü yéma
tagaãcü Iraéanecüãxgüarü churaragüxũ
ñanagürü: —¿Taxacücax mea pegü ipinu
nax tomaxã pegü pedaixũcax? Erü
choma rü wüxi i Piritéutanüxũ chixĩ rü
name nixĩ i pema i Iraéanecüãxgü rü
Chaúarü churaragütanüxũwa nüxũ
pexuneta i wüxi nax nua naxũxũcax nax
togü namaxã tadaixũcax. 9Rü ngoxi tá
choxũ naporamae rü choxũ yamá nax
ngẽmaãcü pexmexwa nax
tangexmagüxũcax. Natürü ngẽxguma
choma nüxũ charüporamaegu, rü pema
tá nixĩ i toxmexwa pengexmagüxũ. 10Rü
ñoma i ngunexũgu, Pa Iraéanecüãxgüarü
Churaragüx, rü pexcax chaca rü ¡ẽcü
nua penamux i wüxi i perü churara nax
togü namaxã tadaixũcax! —ñanagürü.
11Rü yexguma yema Piritéutanüxũarü
dexaxũ naxĩnüegu ga Chaú rü guxũma
ga yema namücügü ga Iraéanecüãxgü,
rü narümaãchitanü rü namuũe. 12Rü
nayexma ga wüxi ga yatü ga Beréũcüãx

ixĩcü rü Ichaí nixĩ ga naéga. Rü nüma rü
marü naya ga yexguma Chaú ãẽxgacü
ixĩxgu. Rü nüma ga Ichaí rü nüxũ̃
nayexma ga 8 ga nanegü, rü wüxi ga
nane rü Dabí nixĩ. 13-14Rü guma
tomaepü̱x ga nane ga rüyamaegüxũ̃ ga
Eriá rü Abinadá rü Chamá rü marü
Chaúwe narüxĩ ga daiwa. 15Rü nüma ga
Dabí ga rübumaecü rü Iraéanecüã̱xgüarü
churaragü íyexmagüxũ̃wa naxũũxũ̃ rü
ñu̱xũchi Beréũ̃ca̱x natáeguaxũ̃ nax
nanatüarü carnérugüna yadauuuxũ̃ca̱x.
16Rü yoxni yexguma yéma naxũũxũ̃yane
ga Dabí, rü nüma ga yema Piritéutanüxũ̃
rü Iraéanecüã̱xgüxũ̃ nachixewe ga
pa̱xmama rü yáuanecü. Rü yemaacü
tümamaxã nixĩ ñu̱xmata 40 ga
ngunexũ̃wa nangu. 17Rü wüxi ga
ngunexũ̃gu ga Ichaí rü nane ga Dabíxũ̃
ñanagürü: —¡Ẽcü nayaxu i wüxiwetaxũ̃ i
trígu i igoxtanüxũ̃, rü ñaa 10 i paũ rü
yéa nügü ínada̱ixchaũ̃xũ̃wa cueneegüca̱x
nana! 18¡Rü ñu̱xmachi ngẽ́ma nana ta i
ñaa 10 pṹta i quésu naxca̱x ya yimá
churaragüarü ãẽxgacü! ¡Rü cueneegüxũ̃
íyadau rü ñuxãcü nüxũ̃ nangupetügü, rü
wüxi i norü popera nua nange nax
ngẽmawa nüxũ̃ chacuáxũ̃ca̱x nax meama
nüxũ̃ nax ínangupetügüxũ̃! —ñanagürü
ga Ichaí. 19Rü nüma ga Chaú rü yema
Iraéanecüã̱xgüarü churaragü rü yema
ma̱xpṹnearü tuãchixũ̃ ga Elágu
ãégaxũ̃wa nayexmagü. 20Rü moxũ̃ãcü ga
nüma ga Dabí rü yexwaca̱x
yangóonechaxũ̃gu rü to ga daruũ̃me̱xẽgu
tüxũ̃ namugü ga guxema nanatüarü
carnérugü rü inaxũãchi. Rü nayana ga
yema õna ga nanatü ga Ichaí nüxna
naxũ̃. Rü yéma naeneegü íyexmagüxũ̃wa
nangu ga yexguma inaxĩãchichaũ̃xgux
ga Piritéutanüxũ̃gümaxã nügü nax
nada̱i̱xũ̃ca̱x. 21Rü nüma ga
Iraéanecüã̱xgü rü ga Piritéutanüxũ̃gü rü
nügüarü to̱xma̱xtagu nügü ninu. 22Rü
nüma ga Dabí rü yema
Iraéanecüã̱xgüarü churaragüarü
yemaxũ̃güarü daruũ̃xũ̃tagu nananu ga
yema trígu, rü paũ, rü quésu ga yéma
nanaxũ̃, rü ñu̱xũchi nañaãchiãcüma
Iraéanecüã̱xgüarü churaragütanügu
nayangaxi nax naeneegüna naca̱xaxũ̃ca̱x
rü ñuxãcü nüxũ̃ nangupetügü. 23Rü
yexguma naeneegümaxã ídexayane, rü
nüma ga yema Piritéutanüxũ̃ ga Goriáx
ga Gáxcüã̱x ixĩxũ̃, rü Piritéutanüxũ̃güarü
churaragütanüwa nichixichi. Rü
wenaxarü Iraéanecüã̱xgüca̱x naca rü
tüxũ̃ naxãxũne rü yema aixrüguma
naxüxũ̃rüxũ̃ãcüma nidexa. Rü nüma ga
Dabí rü nüxũ̃ naxĩnü. 24Rü nümagü ga
Iraéanecüã̱xgü ga yexguma yema yatüxũ̃
nadaugügu rü poraãcü namuũ̃e, rü
naxcha̱xwa nixü. 25Rü nügümaxã
ñanagürügü: —¿Marü nüxũ̃ pedauxũ̃ i
ngẽma yatü i ngẽxma ichixichixũ̃ nax
ñuxãcü tüxũ̃ naxãxũnexũ̃ i yixema i
Iraéanecüã̱xgü? Rü texé ya yíxema nüxũ̃
rüporamaexe, rü nüma ya tórü ãẽxgacü
rü muxũ̃tama i ngẽmaxũ̃gü tá tüxna
nana, rü naxacümaxã tá tüxũ̃ naxü̱xma̱x
rü taxũtáma tüxũ̃ nanaxütanüxẽxẽ i
ngẽma diẽru i ãẽxgacüna üxũ̃
—ñanagürügü. 26Rü yexguma ga Dabí
rü yema naxũ̃tawa yexmagüxũ̃na naca
rü ñanagürü: —¿Ta̱xacümaxã tá nüxũ̃́
naxãtanü ya yimá yatü ya ñaa
Piritéutanüxũ̃xũ̃ imácü rü naxoxẽẽcü
nax ngẽma Iraéanecüã̱xgümaxã ta̱xacü
nax yaxugüxũ̃? ¿Erü ta̱xacü nixĩ i ñaa
Piritéutanüxũ̃ i tama Tupanaxũ̃ cuáxũ̃

ecax Tupana ya maxũcüarü
churaragümaxã taxacü yaxugüxũ?
—ñanagürü. 27Rü nümagü ga
Iraéanecüãxgüarü churaragü rü Dabíxũ
nangãxũgü, rü yema noxri namaxã nüxũ
yaxugüexũmaxãtama nanangãxũgagü,
rü namaxã nüxũ nixu ga taxacümaxã tá
nüxṹ nax naxütanüãxũ i ngẽma Goriáxũ
imáxũ. 28Natürü nüma ga Eriá ga
Dabíenexẽ ga yacü, rü nüxũ naxĩnü ga
yema yatügümaxã nax íyadexaxũ ga
Dabí. Rü yemacax naeneemaxã nanu rü
ñanagürü nüxũ: —¿Taxacüwa nua cuxũ?
¿Rü texémaxã ngẽma ínachianexũwa
cunawogü i ngẽma tanatüarü carnérugü?
Choma rü marü nüxũ chacuax i ngẽma
cucüma nax nua cuxũxũ nax
icuyadawenümarexũcax nax togü
tadaixũ —ñanagürü. 29Rü nüma ga Dabí
rü nanangãxũga rü ñanagürü: —¿Taxacü
ẽxna chaxü ecax ngẽma ñacuxũ choxũ?
Rü nua chidexamare —ñanagürü. 30Rü
yemawena ga Dabí rü naeneena
nixũgachi, rü to ga churarana naca. Rü
yemaacütama nanangãxũga. 31Rü
nümaxũ ga Iraéanecüãxgü ga Dabíxũ
ĩnüexũ ga nax ínacaxũ, rü Chaúmaxã
nüxũ narüxugüe. Rü nüma ga Chaú rü
Dabícax nangema. 32Rü yexguma ga
Dabí rü Chaúxũ ñanagürü: —Tama
name nax texé oégaãẽxũ nagagu i ñaa
Piritéutanüxũ, erü chomax i cuxṹ
puracüxe nax chixĩxũ, Pa Ãẽxgacüx, rü
ngẽma tá chaxũ rü namaxã tá togü tadai
—ñanagürü. 33Rü nüma ga Chaú rü
nanangãxũga rü ñanagürü: —Rü
taxuacüma cuxica ngẽma
Piritéutanüxũmaxã pegü pedai. Erü
cuma rü cungextüxüxüchi, natürü i
nüma rü norü ngextüxügucürüwa
daixcax nangux —ñanagürü. 34-35Rü
nüma ga Dabí rü nanangãxũga rü
ñanagürü: —Yexguma chaunatüarü
carnérugüna chadauxgu, rü wüxi ga ai
rüexna wüxi ga ósu i düraxũ yéma ne
ũxgu rü wüxi ga carnéru tüxũ yayaxugu,
rü choma rü nawe changẽ, rü naaxwa
tüxũ chanapu. Rü yexguma chauxcax
yañaxgu nax choxũ yayaxuxũcax, rü
nachicürawa chatüxüe rü chayachixgü
rü ñuxmata chayamax. 36Rü choma i
curü duũxũ, Pa Ãẽxgacüx, rü woo ai
yixĩgu rü ósu i düraxũ yixĩgu rü
chayamax. Rü ñaa Piritéutanüxũ i tama
Tupanaxũ cuáxũ rü ngẽmaãcü tá
namaxã chanaxü, erü Tupana ya
maxũcüarü churaragüxũ naxãxũne. 37Rü
guma Cori ya Tupana ga aina rü ósu i
düraxũna choxũ ípoxũcü, rü yimatátama
nixĩ i ñaa Piritéutanüxũmexẽwa choxũ
ipoxũcü —ñanagürü. Rü yexguma ga
Chaú nanangãxũga rü ñanagürü: —¡Ẽcü
ngẽma naxũ rü Cori ya Tupana cuxũ
íxümücü! —ñanagürü. 38Rü yemawena
nanamu nax Dabíxũ yacuxcuchigüxũ
nagu ga yema naxchiru ga
bróũchenaxcax ga nümatama ga Chaú
nagu yacuxuuxũ. Rü bróũchenaxcax ga
napatexemaxã nanaxüpatexe. Rü
naremüarü poxũruxũ rü naxcaxwexarü
poxũruũgu nayacuxẽẽgü. 39Rü
yemawena ga Dabí rü norü goyexũwa
norü tara ningaxcuchi. Rü nüxũ naxü ga
nax yaxũxũ namaxã ga yema
nügüxünewa nanucuxũ. Natürü tama
namaxã nixü ga guxũma ga yema
nügüxünewa nanucuxũ yerü taguma
yema nügü naxṹ. Rü yexgumatama
Chaúxũ ñanagürü: —Taxuacüma chixũ
namaxã i ñaa chaxũnewa ngẽxmagüxũ

erü tama chomaxã nixü —ñanagürü. Rü
yexguma rü nügü ínacuxũxũne ga Dabí.
40Rü yemawena rü nanayaxu ga guma
norü naixmena̱xã rü nixũgachi. Rü yema
ngatexũwa nanade ga 5 pü̱xü ga
nutaxacü ga ibáipü̱xücü rü norü choca
ga yangechigüxũgu nananucu. Rü
ñu̱xũchi norü maxgütaexũ ga
naxme̱xẽgu yangexũmaxã yema
Piritéutanüxũca̱x nixũ. 41Rü nüma ga
Piritéutanüxũ rü meamare Dabíca̱x
nixũchigü. Rü nape̱xegu nixũchigü ga
yema norü poxũruũarü ngeruxũ. 42-43Rü
yexguma Dabíxũ nada̱u̱xgu ga yema
Piritéutanüxũ nax wüxi ya ngextü̱xücü
ga idauũchametücüücü nax yixĩxũ rü
mecü nax yixĩxũ, rü tama
nayaxaixcümaãxũ nax nügü namaxã
nada̱i̱xũ. Rü ñanagürü nüxũ: —¿Ẽxna
cuxca̱x rü wüxi i airu chixĩ eca̱x naimaxã
nua cha̱u̱xca̱x cuxũxũ? —ñanagürü. Rü
yexgumatama Dabímaxã chixexũ
naxuegu norü tupanaégagu. 44Rü
ñu̱xũchi ñanagürü: —¡Nua naña rü
ngurucugüna rü aigüna tá chanaxã i
cumachi! —ñanagürü. 45Rü nüma ga
Dabí nanangãxũga rü ñanagürü: —Cuma
rü cha̱u̱xca̱x quixũ taramaxã rü
wocaemaxã. Natürü i chomax rü cuxca̱x
chixũ naégagu ya yimá Iraéanecüã̱x i
churaragüarü Tupana ya guxũétüwa
ngẽxmacü ya cuma norü churaragüxũ
cuxãũxũneá̱xũcü quixĩ. 46Rü ñu̱xma ya
Cori ya Tupana rü tá cho̱xme̱xgu
cunanguxẽxẽ nax cuxũ chimáxũca̱x. Rü
tá cuxũ íchadaeeru rü ngẽma curü
churaragü i yuexũ rü tá ngurucugüna rü
aigüna chanana. Rü ngẽmaãcü tá guxũ i
naanewa nüxũ nacua̱xgü nax Iraéanewa
nangexmaxũ ya wüxi ya Tupana. 47Rü
guxãma ya yíxema núma ngẽxmagüxe rü
tá nüxũ tacua̱xgü ya Cori ya Tupana rü
tama taramaxã, rüe̱xna wocaxemaxã
nixĩ i naxüãxũ i ngẽma nüma nagu
naxĩnüxũ. Erü nüma ya Tupana rü tama
duũxũgürüxũ ãxneãcü texémaxã nügü
nadai. Rü nüma tátama nixĩ i toxme̱xgu
pexũ nayixẽẽxũ i ñu̱xmax —ñanagürü.
48-49Rü yexguma ga nüma ga
Piritéutanüxũ rü nayuxnagü rü Dabíca̱x
niña. Rü yexgumarüxũ ta ga nüma ga
Dabí rü paxama Piritéutanüxũca̱x niña.
Rü norü chocagu nixu rü wüxi ga nuta
nayaxu, rü norü maxgütaeruũgu nanaxũ.
Rü yemamaxã Piritéutanüxũxũ namaxũ,
rü meama nacatümaxã namexchinü. Rü
guma nuta rü nacatüwa narüwa̱x, rü
nüma ga Piritéutanüxũ rü
nachametümaxã mairaxũanegu nayangu.
50-51Rü yemaacü nixĩ ga Dabí ga
Piritéutanüxũxũ naporamaexũ namaxã
ga wüxi ga maxgütaexũ rü wüxi ga nuta.
Rü nüma ga Dabí rü nangearü tara̱ã̱x, rü
yemaca̱x yema Piritéutanüxũca̱x niña rü
nanayaxu ga norü tara rü
yemamaxãtama ínanadaeeru, rü
yemaacü nayama̱x. Rü yemaxũ
nadaugügu ga Piritéutanüxũgü ga marü
nax nayuxũ ga yema norü churara ga
namaxã poraxũ, rü nibuxmü. 52Rü
yexguma ga Iraéanecüã̱xgüarü
churaragü rü Yudátanüxũ ga churaragü
rü aita naxüe yerü marü
Piritéutanüxũgüxũ narüporamaegü. Rü
nawe nangẽgü ñu̱xmata ĩanegü ga Gáx
rü Ecróũarü ũũchiwa. Rü yema
Piritéutanüxũgüarü churaragü ga yuexũ
rü nanuquegü nawa ga yema nama ga
Charaíũwa ne daxũ rü ñu̱xmata ĩanegü
ga Gáx rü Ecróũwa nguxũ. 53Rü nüma

ga Iraéanecüãxgü rü yema
Piritéutanüxũ̃güwe nangẽgüguwena, rü
yema ínapegüxũ̃wa naxĩ rü nanade ga
guxũ̃ma ga norü yemaxũ̃gü ga yéma
nüxna yabuxmüxũ̃. 54Rü yexguma ga
nüma ga Dabí rü nanayaxu ga Goriáxeru
rü Yerucharéũ̃wa nanange. Natürü ga
guma naxnegü rü norü pegüpataxũ̃gu
nayanu. 55Rü yexguma Dabí rü
Piritéutanüxũ̃cax iñaxgu, rü nüma ga
Chaú rü norü churaragüeru ga Abnéna
naca rü ñanagürü: —¿Texé tixĩ ya
nanatü ya yimá ngextüxücü?
—ñanagürü. 56Rü nüma ga yema norü
churaragüeru ga Abné rü nanangãxũ̃ rü
ñanagürü: —Pa Ãẽxgacüx, tama nüxũ̃
chacuax nax texé nane yixĩxũ̃
—ñanagürü. Rü nüma ga Chaú rü
ñanagürü nüxũ̃: —¡Ẽcü, naxcax
ícagüchigü nax texé nane yixĩxũ̃!
—ñanagürü. 57Rü yexguma Dabí rü
yema Piritéutanüxũ̃arü maxwa ne ũxgu,
rü nüma ga Abné rü Chaúpexewa
nanaga namaxã ga yema
Piritéutanüxũ̃eru ga yangechigüxũ̃. 58Rü
nüma ga Chaú rü nüxna naca rü
ñanagürü: —Pa Ngextüxücüx ¡chomaxã
nüxũ̃ ixu rü texé nane quixĩxũ̃!
—ñanagürü. Rü nüma ga Dabí
nanangãxũ̃ rü ñanagürü: —Choma rü
yimá curü duũ̃ ya Ichaí ya Beréũ̃cüãx
nane chixĩ —ñanagürü.

Yonatáũ̃ rü Dabí rü nügümaxã nanaxuegu nax nügümücügü yixĩgüxũ̃cax

18 1Rü yexguma Dabí Chaúmaxã
igúegagu ga nügümaxã nax
yadexagüxũ̃, rü nüma ga Chaú nane ga
Yonatáũ̃ rü Dabímücüxũ̃ nügü nixĩxẽxẽ,
rü nüxũ̃ nangechaũ̃xũ̃chi ñoma
nügütama nangechaũ̃xũ̃rüxũ̃. 2Rü nüma
ga Chaú rü yematama ngunexũ̃gu
Dabíxũ̃ nayaxu norü ngũ̃xẽẽruũ̃xũ̃, rü
tama nanatücax nanamuegu. 3Rü
Yonatáũ̃ rü Dabí rü Tupanaégagu
nügümaxã nanaxuegugü nax
nügümücügü nax yixĩgüxũ̃cax yerü ga
Yonatáũ̃ rü Dabíxũ̃ nangechaũ̃ ñoma
nügütama nangechaũ̃xũ̃rüxũ̃. 4Rü
ñuxũchi nüma ga Yonatáũ̃ rü
ínacuxuchi ga yema napax ga nagu
yacuxuuxũ̃ rü Dabína nanaxã wüxigu
namaxã ga yema norü tara rü norü
würa rü norü goyexũ̃. 5Rü nüma ga
Dabí rü Chaúarü ngũ̃xẽẽruxũ̃ nixĩ, rü
guxũ̃guma mea nayanguxẽxẽ ga yema
namuaxũ̃wa. Rü yemacax nüma ga
Chaú rü norü churaragüarü ãẽxgacüxũ̃
nayangucuchixẽxẽ. Rü yema duũ̃xũ̃gü
rü churaragü rü naerugü rü namaxã
nataãxẽgü rü nanapépünegü.

Nixãũxãchi ga Chaú yerü ga duũ̃xũ̃gü rü norü yexera Dabíxũ̃ nangechaũ̃gü

6Natürü yexguma nawoeguxgu ga
churaragü nawena ga yema
Piritéutanüxũ̃xũ̃ nax yamáxũ̃ ga Dabí, rü
guxũ̃nema ga Iraéanecüãxgüarü
ĩanegüwa norü ãẽxgacücax ínachoxũ̃ ga
ngexũ̃gü ga taãxẽãcüma rü
iyaxüãchitanüãcüma rü wiyaegüãcüma
rü paũ̃dérugü rü árpa napagüãcüma
norü ãẽxgacüxũ̃ rümõxegüxũ̃. 7Rü
yexguma yema ngexũ̃gü wiyaegügu rü
íyaxüãchitanüxũ̃gu, rü ñaxũ̃gu
nawiyaegü: “Chaú rü 1,000 i churaragü
nadai, rü Dabí rü 10,000 i churaragü
nadai”, ngĩgürügügü. 8Rü yema wiyae
nixĩ ga Chaúãxẽwa ngúxũ̃, rü poraãcü
nanuãcüma ñanagürü: —Dabína

nanaxugüe nax 10,000 i churaragü
nadaixũ, natürü choxna i 1,000 icatama.
Rü ñuxma ngẽma taxuxũ nixĩ nax
chauchicüxü ãẽxgacüxũ
yangucuchigüxẽẽãxũ —ñanagürü. 9Rü
yexgumacürüwa ga Chaú rü Dabíxũ
namuũ. 10Rü moxũãcü ga Tupana rü
Chaúcax yéma nanamu ga naãxẽ ga
chixexũ rü nüxna nangu. Rü nüma ga
Chaú rü ñoma naxãũãẽxũrüxũ nixĩ ga
nachiũwa. Rü yexguma ga Dabí rü norü
árpa napaxü to ga ngunexũgurüxũ. Rü
nüma ga Chaú rü guma norü wocae
nange. 11Rü ngürüãchi Dabíxũ nanacux
ga guma norü wocae nax ĩxtapüxmaxã
yamutanüãxũcax, natürü nüma ga Dabí
rü taxreexpüxcüna nügü ínapoxũama.
12Rü nüma ga Chaú rü Dabíxũ namuũ,
yerü Cori ya Tupana rü Dabíxũ
narüngũxẽẽ, natürü marü tama Chaúxũ
narüngũxẽẽ. 13Rü yemacax ga
nügüxũtawa rü nayamugachi rü
wüxitücumü ga 1,000 icatama ga
churaragüarü ãẽxgacüxũ
nayangucuchixẽxẽ. Rü yema
churaragümaxã nixĩ ga Dabí ga daiwa
naxũũxũxũ rü natáeguaxũxũ. 14Rü
guxũma ga taxacü ga naxüxũwa ga Dabí
rü meama nüxṹ ínanguxuchi yerü Cori
ya Tupana nüxũ narüngũxẽẽ. 15Rü
yemacax ga nüma ga Chaú rü nüxũ
namuũ, yerü nüxũ nadau ga ñuxãcü
norü yexera natachigamaexũ ga Dabí.
16Natürü guxũma ga Iraéanecüãxgü rü
Yudátanüxũ rü Dabíxũ nangechaũgü,
yerü nüma nixĩ ga namaxã inacuáxũ ga
yexguma daiwa naxĩĩxũxgu. 17Rü nüma
ga Chaú rü wüxi ga ngunexũ Dabíxũ
ñanagürü: —Cuxna tá ngĩxũ chamu
cuxmaxũ i ngẽma chauxacü irüyamaecü
i Merá ega wüxi ya poracü quixĩxgu rü
cunadaixgu i Cori ya Tupanaarü uanügü
—ñanagürü. Rü nüma ga Chaú nagu
narüxĩnü nax tama nümatama Dabíxũ
yamáxũ, natürü norü ĩnü chi nixĩ nax
Piritéutanüxũgü yamáxũcax nagu i dai.
18Natürü ga Dabí rü nanangãxũ rü
ñanagürü: —Taxuxũma chixĩ i
cupexewa, rü chautanüxũgü rü
taxuxũma nixĩgü i Iraéanegütanüwa nax
cuxãxte nax chixĩxũcax —ñanagürü.
19Natürü yexguma nawa nanguxgu ga
yema ngunexũ nax Dabína ngĩxũ
namuxũ ga naxacü ga Merá, rü nüma ga
Chaú rü ngĩxũ namu nüxna ga to ga yatü
ga Meorácüãx ga Adriégu ãégaxũ.
20Natürü ga yema nai ga Chaúxacü ga
Micá, rü Dabímaxã ixãarüãx. Rü
yexguma Chaúmaxã nüxũ yaxugügügu
ga ngĩchiga, rü nüma ga Chaú rü
nataãxẽ. 21Yerü nagu narüxĩnü ga
Dabína ngĩxũ nax namuxũ nax Dabímax
yixĩxũcax rü ngĩma
Piritéutanüxũgümexẽgu
nanguxẽẽãxũcax. Rü yemacax ga nüma
ga Chaú rü wenaxarü Dabíxũ ñanagürü:
—Rü ñuxma tá waxi nixĩ i chãũãxte
quixĩxũ —ñanagürü. 22Rü yemawena rü
nüma ga Chaú rü norü ngũxẽẽruũgüxũ
namu rü ñanagürü: —¡Pema rü
pexicatama namaxã pidexagü i Dabí, rü
namaxã nüxũ pixu rü choma i ãẽxgacü
nax chixĩxũ rü poraãcü nüxũ
changechaũ rü guxãma i pema i chorü
ngũxẽẽruũgü rü ta rü nüxũ nax
pengechaũgüxũ rü penaxwaxexũ nax
nüma rü chãũãxte yixĩxũ, ñapegürü tá
nüxũ! —ñanagürü. 23Rü nüma ga yema
Chaúarü ngũxẽẽruũgü rü yéma
Dabíxũtawa naxĩ rü namaxã nüxũ

nixugü ga yema ore ga Chaú namaxã
nüxũ ixuxũ. Natürü nüma ga Dabí rü
nanangãxũga rü ñanagürü: ¿Ẽxna pema
nagu perüxĩnüegu i natauxchaxũ nax
wüxíxe ya chauxrüxũ ngearü diẽruá̃xe
rü taxuxũma ixĩxe nax ãẽxgacüxã̱xte
tixĩxũ? —ñanagürü. 24Rü nüma ga yema
Chaúarü ngũxẽẽruũgü rü Chaúmaxã
nüxũ nayarüxugüe ga yema ore ga Dabí
namaxã nangãxũxũ. 25Natürü ga nüma
ga Chaú ga nagu nax naxĩnüechaxũ ga
ñuxãcü Dabíxũ Piritéutanüxũgümẽxẽgu
nax nanguxẽẽchaũxũ, rü yemaca̱x yema
norü ngũxẽẽruũgümaxã ñanagürü:
—¡Namaxã nüxũ pixu i Dabí rü tama
chanaxwa̱xe i diẽru choxna ngĩxũ naxã
ngĩxca̱x i chauxacü! Natürü ngẽma
ngĩtanü i chanaxwa̱xexũ nixĩ i 100 i
Piritéutanüxũgücha̱xmüpẽxechiraũgü
nax nua nanaxũ nax ngẽmaãcü nax
chanayauxtanüxũca̱x i ngẽma chorü
uanügüarü chixexũ i chomaxã naxügüxũ
—ñanagürü. 26-27Rü nüma ga yema
Chaúarü ngũxẽẽruũgü rü Dabímaxã
nüxũ nayarüxugü ga yema Chaúarü ore.
Rü nüma ga Dabí rü nataãxẽ namaxã ga
yema Chaú naxca̱x íca̱xaxũ, yerü
yemaacü nüxṹ nanatauxchaxẽxẽama nax
na̱ã̱xte yixĩxũca̱x. Rü naxũpa ga yema
ngunexũ ga Chaú namaxã ixunetaxũ, rü
nüma ga Dabí rü nananutaquẽxe ga norü
churaragü rü inaxũãchi, rü 200 ga
Piritéutanüxũgü nayadai. Rü yema
Piritéutanüxũgücha̱xmüpẽxechiraũgü rü
Chaúna nayana nax yemaacü na̱ã̱xte
yixĩxũca̱x. Rü yexguma ga nüma ga
Chaú rü yema naxacü ga Micá Dabína
ngĩxũ namu naxma̱xũ. 28Natürü nüma
ga Chaú rü nüxũ nicua̱xãchi nax nüma
ga Cori ya Tupana rü Dabíxũ
nangũxẽẽxũ, rü naxacü ga Micá rü
Dabíxũ nangechaũxũchi. 29Rü yemaca̱x
yexeraãcü Dabíxũ namuũ rü naxchi
naxai. 30Rü yexguma
Piritéutanüxũgüarü churaragümaxã
nügü nadaixũgu, rü nüma ga Dabí nixĩ
ga guxũma ga togü ga Chaúarü
churaragüeruarü yexera norü uanügüxũ
narüporamaexũ. Rü yemaca̱x nixĩ ga
guxũma ga duũxũgü nüxũ ngechaũgüxũ.

Chaú rü Dabíxũ nimáxchaũ

19 1Rü nüma ga Chaú rü nane ga
Yonatáũxũ rü guxũma ga norü
churaragüxũ namu ga Dabíxũ nax
yama̱xgüxũca̱x. Natürü nüma ga Yonatáũ
rü poraãcü Dabíxũ nangechaũ. 2Rü
yemaca̱x ga Yonatáũ rü Dabímaxã nüxũ
nixu ga yema nanatüarü ore, rü ñanagürü:
—Chorü papá ya Chaú rü cuxũ
timáxchaũ. Rü ngẽmaca̱x i moxũ
pa̱xmama ¡rü naxuãxẽ rü nawa naxũ i
ngẽma naane i taxúema nawa cuxũ
dauxũ, rü ngẽxma icu̱x! 3Rü choma rü
ngẽma naane i nagu quicúxũwa tá
chaunatümaxã chaxũ. Rü cuchigaxũ tá
tümamaxã chixu, rü ngoxi ñuxũ ñatagü.
Rü yixcama tá cuxũ nüxũ chacua̱xẽxẽ i
ngẽma chaunatüarü ore —ñanagürü. 4Rü
nüma ga Yonatáũ rü nanatü ga Chaúmaxã
nidexa rü Dabíétüwa nachogü rü
ñanagürü: —Pa Ãẽxgacüx, tama name i
chixexũ cuxü namaxã i curü duũxũ i Dabí,
erü taxuxũma i chixexũ cumaxã naxü. Rü
guxũguma mea cuxũ narüngũxẽẽ. 5¿Ẽxna
marü nüxũ curüngüma ga yexguma norü
maxũ ãũcümaxũwa nayexmaxẽẽgu ga
Goriáxũ yama̱xgu, rü yemaacü ga Cori ya
Tupana rü Iraéanecüã̱xgüxũ guxchaxũwa
ínanguxũxẽxẽ? Cumax, Pa Ãẽxgacüx, rü

nüxũ̃ cudau ga yema, rü cutaãxẽ. ¿Rü
tu̱xcüũ̃, Pa Ãẽxgacüx, i cuyamáxchaũ̃xũ̃ i
wüxi i duũ̃xũ̃ i taxuxũ̃ma cumaxã üxũ̃?
¿Rü ta̱xacüca̱x tá cuyama̱x ya Dabí?
—ñanagürü. 6Rü yexguma Chaú nüxũ̃
ĩnügu ga yema Yonatáũ̃ namaxã nüxũ̃
ixuxũ̃, rü tagaãcü ñanagürü: —Cori ya
Tupanaégagu nüxũ̃ chixu rü taxũtáma
chayama̱x ya Dabí —ñanagürü.
……

Chaúcha̱xwa niña ga Dabí

22 1Rü nüma ga Dabí rü Gáxwa
ínaxũxũ rü ãxmaxũ̃ ga Aduráũ̃gu
narücu̱x. Rü yexguma naeneegü rü
guxũ̃ma ga natanüxũ̃gü nüxũ̃ cua̱xgügu
rü naxũ̃tawa naxĩ rü nayaxümücügü. 2Rü
yexgumarüxũ̃ ta naxũ̃tawa naxĩ ga yema
duũ̃xũ̃gü ga tama ãẽxgacü nüxũ̃
rüngũ̃xẽẽgüxũ̃ rü yema duũ̃xũ̃gü ga
nangetanügüxũ̃ rü yema duũ̃xũ̃gü ga
tama ãẽxgacümaxã taãxẽgüxũ̃, rü nüma
ga Dabí rü yema duũ̃xũ̃güeru nixĩ. Rü
yema duũ̃xũ̃gü ga Dabíwe rüxĩxũ̃ rü
düxwa 400 ga yatügüwa nangu.
……
5Rü wüxi ga ngunexũ̃gu ga Tupanaarü
orearü uruxũ̃ ga Gáx rü Dabímaxã nüxũ̃
nixu nax nüxna yaxũgachixũ̃ca̱x ga
yema ãxmaxũ̃ rü Yudáarü naaneca̱x
natáeguxũ̃ca̱x. Rü nüma ga Dabí rü
naixnecü ga Árewa nangu.
……

Dabí rü ínachianexũ̃ ga taxúema íxãpataxũ̃wa nayexma

23 14Rü nüma ga Dabí rü yema
chianexũ̃ ga Chíwa naxũ, rü
yéma wüxi ga ma̱xpṹnearü ãxmaxũ̃wa
norü duũ̃xũ̃gümaxã nayexma. Rü nüma
ga Chaú rü guxũ̃ma ga ngunexũ̃gu
naxca̱x nadau, natürü ga Tupana rü
Dabína nadau, rü yemaca̱x ga Chaú rü
taguma nüxũ̃ inayangau. 15Natürü
nüma ga Dabí rü Chaúca̱x namuũ̃, yerü
naxca̱x nadau ga nax yamáaxũ̃ca̱x. Rü
yemaca̱x ga Dabí rü naixnecü ga Óregu
narüxã̱ũ̱x ga chianexũ̃ ga Chíwa. 16Rü
wüxi ga ngunexũ̃gu, rü nüma ga
Yonatáũ̃ ga Chaú nane rü Órewa naxũ
ga Dabí íyexmaxũ̃wa. Rü nayataãxẽxẽxẽ
rü pora nüxna nayaxã nax yexera
Tupanaaxũ̃ yaxõõxũ̃ca̱x. 17Rü Dabíxũ̃
ñanagürü: —Taxuca̱xma cumuũ̃ erü
chaunatü ya Chaú rü tagutáma cuxũ̃
itayangau. Cuma rü tá
Iraéanecüã̱xgüarü ãẽxgacü quixĩ, rü
choma rü tá cutüũ̃wa chaxü. Rü ngẽma
rü chaunatü ya Chaú rü marü nüxũ̃
tacua̱x —ñanagürü. 18Rü yexguma ga
nüma ga Dabí rü Yonatáũ̃ rü Cori ya
Tupanape̱xewa nügümaxã inaxügae. Rü
yemawena ga Yonatáũ̃ rü natáegu, rü
nüma ga Dabí rü yexmatama Óregu
narüxã̱ũ̱x. 19Natürü yema nachica ga
Chícüã̱x ga duũ̃xũ̃gü, rü Gabáawa naxĩ
rü Chaúmaxã narüdexagü, rü
ñanagürügü: —Dabí rü torü naanegu
nicu̱x nagu i ngẽma ãxmaxũ̃gü i
ma̱xpṹne ya Aquiráwa ngẽxmagüxũ̃ i
Órearü naixnecüwa i ngẽma chianexũ̃ i
nawa tangexmagüxũ̃arü súrwaama.
20Rü ngẽxguma curü me yixĩxgu, Pa
Ãẽxgacüx ¡rü towe rüxũ! Rü toma rü tá
cuxca̱x tayayauxgü rü cuxna tá tanamu
—ñanagürügü. 21Rü nüma ga Chaú rü
nanangãxũ̃ rü ñanagürü: —¡Tupana
pexũ̃ rüngũ̃xẽxẽ erü choxũ̃ pengechaũ̃
rü chaugu perüxĩnüe! 22¡Ru ẽcü
pewoegu i ñu̱xmax, rü mea naxca̱x

peyadaux i ngẽma nachica i nawa
nangexmaxũ! Rü ngẽxguma nüxũ
ipeyangauxgux rü ¡chomaxã nüxũ
peyarüxu! Erü nüma rü naãxẽxũ
nacuaxüchi. 23¡Rü mea nüxũ pidaugü i
guxũma i norü cuxchicaxũ rü ñuxũchi
nua chomaxã nüxũ peyarüxu! Rü choma
rü tá pewe ngẽma chaxũ. Rü ega
aixcüma ngẽma naanewa nangexmagu,
rü choma rü tá naxcax chadauama
natanügu i ngẽma Yudátanüxũ
—ñanagürü. 24Rü nüma ga yema
Chícüãxgü rü Chaúxũ narümoxẽgü, rü
ñuxũchi norü ĩanecax nawoegu. Rü
nüma ga Dabí rü norü churaragümaxã
rü chianexũ ga Maóũwa nayexmagü ga
yema chianexũarü súrwaama. 25Rü
nüma ga Chaú rü norü churaragü rü
inaxĩãchi nax naxcax nayadaugüxũcax.
Rü yexguma yemaxũ nacuaxgu ga Dabí,
rü guma maxpũnearü ãxmaxũwa
nixĩgachi rü toxnamana naxĩ ga
Maóũarü chianexũwa. Rü nüma ga
Chaú rü yema Maóũarü chianexũgu
naxücu nax yexma Dabícax nadauxũcax.
26-27Rü nüma ga Chaú rü guma
maxpũnecüwagu namaxã nixũ ga norü
churaragü. Rü nüma ga Dabí rü norü
tocüwagu Chaúchaxwa nibuxmü
namaxã ga norü churaragü. Rü
yexguma marü Chaú norü
churaragümaxã Dabíxũ ínaxüexũgu nax
yayauxgüaxũcax, rü Chaúxũtawa nangu
ga wüxi ga orearü ngeruxũ ga namaxã
nüxũ yarüxuxũ nax paxa natáeguxũcax
yerü ga Piritéutanüxũgü rü wenaxarü
Iraéanecüãxgücax ínayaxüãchi. 28Rü
yemacax ga nüma ga Chaú rü
ínanangẽx ga Dabíwe nax
yangẽchigüxũ, rü natáegu nax
Piritéutanüxũgümaxã nügü yadaixũcax.
Rü yexgumacürüwa ga yema nachica ga
Dabí nawa yexmaxũ rü "Maxpũne ya
Nawa Yigüna Ixĩgachitanüãchínegu"
naxãéga. 29Rü yemawena ga Dabí rü
Egádiarü chianexũwa naxũ nax yéma
maxpũnegüarü ãxmaxũwa
nayexmaxũcax.

Dabí rü tama Chaúxũ nimax

24 1Rü yexguma natáegugu ga
Chaú ga Piritéutanüxũgümaxã
nügü ínadaixũwa, rü namaxã nüxũ
nixugügü ga Egádiarü chianexũwa nax
nayexmaxũ ga Dabí. 2Rü yexguma ga
Chaú rü 3,000 ga churaragü nidexechi ga
guxũma ga Iraéanecüãxgütanüwa, rü
Dabícax nayadaugü nagu ga guma
maxpũnegü. 3Rü yexguma namagu
naxĩxgu ga Chaú, rü yexma nüxũ nangau
ga ñuxre ga carnérutücumügü norü
ngaicamagu ga wüxi ga maxpũnearü
ãxmaxũ ga nagu yacúxũ ga Dabí norü
churaragümaxã. Rü nüma ga Chaú rü
yema ãxmaxũgu nangaxi nax yexma
íyawoxéxũcax. 4Rü nüma ga Dabíarü
churaragü rü ñanagürügü Dabíxũ:
—Ñuxmawaxi nixĩ i yanguxũ ga yema
uneta ga Cori ya Tupana cumaxã nüxũ
ixuxũ nax cuxmexgu nanguxẽẽãxũ i
ngẽma curü uanü. ¡Rü ẽcü yamax cuma
nagu curüxĩnüxũãcüma! —ñanagürügü.
Rü nüma ga Dabí rü bexma
yamaxcüchigüãcüma yéma naxũ rü
Chaúarü deyuxũchiru íxraxũ
niwíepechinü. 5Natürü ga yixcüama ga
Dabí rü poraãcü nüxũ nangux ga yema
naxüxũ. 6Rü ñanagürü norü churaragüxũ:
—¡Cori ya Tupana choxũ rüngũxẽxẽ nax
tama taxacü namaxã chaxüxũcax i ngẽma

chorü ãẽxgacü! Nüma rü ãẽxgacü nixĩ
yerü Cori ya Tupanatama nüxũ̃ naxuneta
—ñanagürü. 7Rü yemaacü ga Dabí rü
nüxna nachogü ga norü churaragü yerü
tama nanaxwa̱xe nax Chaúxũ̃ nax
yama̱xgüxũ̃. Rü nüma ga Chaú rü
ínaxũxũ̃ ga yema ãxmaxũ̃wa rü inaxĩ.
8Natürü nüma ga Dabí rü Chaúwetama
inayago ga yema ãxmaxũ̃wa rü nüxna
nacagü rü ñanagürü: —Pa Ãẽxgacüx, Pa
Ãẽxgacüx —ñanagürü. Rü nüma ga Chaú
rü nügü nadauegu. Rü nüma ga Dabí rü
ñaxtüanegu yangücuchiãcüma nüxũ̃
narümoxẽ. 9Rü ñanagürü nüxũ̃:
—¿Tü̱xcüũ̃ i naga cuxĩnüxũ̃, Pa
Ãẽxgacüx, i ngẽma duũ̃xũ̃gü i cumaxã
nüxũ̃ ixuxũ̃ nax choma rü naxca̱x
chadauxũ̃ nax cuxũ̃ chimáxũ̃? 10Pa Chorü
Ãẽxgacüx, ñu̱xmawaxi nixĩ i aixcüma
nüxũ̃ cucuáxũ̃ nax tama cuxũ̃
chimáxchaũ̃. Rü woo Cori ya Tupana rü
cho̱xme̱xgu cuxũ̃ nax nanguxẽẽchiréxũ̃ i
nua ma̱xpṹnearü ãxmaxũ̃wa, natürü i
choma rü tama cuxũ̃ chima̱x, Pa
Ãẽxgacüx. Erü nagu charüxĩnü nax cuma
rü ãẽxgacü quixĩxũ̃ erü Cori ya Tupana rü
marü ngẽmaca̱x cuxũ̃ naxuneta. 11¡Rü
dücax, mea nuxã nadawenü, Pa
Ãẽxgacüx, i ñaa cho̱xme̱xwa ngẽxmaxũ̃!
¿Tama ẽxna curü gáuxũ̃chirutüchi yixĩxũ̃
i ñaa? Rü ngẽmawa nüxũ̃ cucua̱x nax
marü chi cuxũ̃ nax chimáxũ̃. Rü
ngẽmawa nüxũ̃ cucua̱x, Pa Ãẽxgacüx,
nax taxuxũ̃ma i chixexũ̃ cumaxã
chaxüxchaũ̃xũ̃, rü tama chanaxwa̱xexũ̃
nax chacuechitaexũ̃ rü bai i ñuxgu
ta̱xacürü chixexũ̃ cumaxã chaxüxũ̃.
Natürü i cumax, Pa Ãẽxgacüx, rü chowe
quingẽchigü nax choxũ̃ quimáxũ̃ca̱x.
12¡Rü Tupana nangugü i ngẽma
yigümaxã ixüxũ̃! Rü nüma nixĩ i nüxũ̃
nacuáxũ̃ i ta̱xacü tá cumaxã naxüxũ̃,
natürü i chomax, Pa Ãẽxgacüx, rü
tagutáma ta̱xacürü chixexũ̃ cumaxã
chaxü —ñanagürü.
……
16Rü yexguma Dabí rü chianegu nax
yadexaxũ̃, rü nüma ga Chaú rü tagaãcü
nanangãxũ̃ga rü ñanagürü: —¿Ẽxna
cuma quixĩxũ̃, Pa Chaunex, Pa Dabíx, i
chomaxã quidexaxũ̃? —ñanagürü. Rü
ñu̱xũchi inanaxügü ga nax naxaxuxũ̃.
17Rü ñanagürü Dabíxũ̃: —Ngẽma cuma
nüxũ̃ quixuxũ̃ nixĩ i aixcüma ixĩxũ̃. Erü
cuma rü mexũ̃ choxũ̃ cudauxẽxẽ nax
woo chixexũ̃ cumaxã chaxüxũ̃ i chomax.
18Rü ñu̱xma rü aixcümaxũ̃chi choxũ̃
cunawe̱x nax cuma rü naxca̱x cudauxũ̃
nax mexũ̃ chomaxã cuxüxũ̃. Erü nüma
ya Cori ya Tupana rü marü cuxme̱xgu
choxũ̃ nanguxẽẽchire̱x nax choxũ̃
quimáxũ̃ca̱x, natürü tama choxũ̃
quima̱x. 19Rü aixcüma nixĩ i
nataxuxũ̃ma i duũ̃xũ̃ i norü uanüxũ̃
maxẽẽxũ̃ ega naxme̱xẽgu nanguxgu. Rü
ngẽmaca̱x ¡Tupana cuxũ̃ naxütanü
naxca̱x i ngẽma mexũ̃ i ñu̱xma chomaxã
cuxüxũ̃! 20Rü ñu̱xmawaxi nixĩ i aixcüma
nüxũ̃ chicua̱xãchixũ̃ nax cuma tá yixĩxũ̃
i Iraéanecüã̱xgüarü ãẽxgacü quixĩxũ̃. Rü
cuma tá nixĩ i namaxã icucuáxũ̃, rü
cuxme̱xwa mea tá Iraéanecüã̱xgüxũ̃
nangupetü. 21¡Rü ẽcü Tupanaégagu
chomaxã nüxũ̃ ixu rü tagutáma
cuyanaxoxẽxẽ i ngẽma chautaagü nax
ngẽmaãcü tagutáma iyanaxoxũ̃ca̱x i
chauéga i chautanüxũ̃gütanüwa!
—ñanagürü. 22Rü nüma ga Dabí rü
Tupanaégagu Chaúmaxã inaxuneta. Rü
yemawena ga nüma ga Chaú rü

napatacax natáegu. Rü nüma ga Dabí rü
norü churaragümaxã wenaxarü yema
maxpűnearü ãxmaxűwa naxũ.
……

Dabí rü wenaxarü tama Chaúxű nimax

26 [1]Rü yema duűxűgü ga ĩane ga
Chígu ãchiűgüxű rü Gabáawa
naxĩ ga Chaú íyexmaxűwa rü
ñanagürügü nüxű: —Dabí rü maxpűne
ya Aquirágu nicux i ngẽma taxúema
íxãchiűxűarü toxmaxtawa
—ñanagürügü. [2]Rü yexguma ga Chaú rü
inaxũãchi namaxã ga 3,000 ga
Iraéanecüãxgüarü churaragü ga nüxű
rücuaxmaegüxű ga daiwa, rü Chíarü
chianexűwa naxĩ nax Dabícax
yadaugüxűcax. [3]Rü nüma ga Chaú rü
norü churaragümaxã maxpűne ya
Aquirá ga namacüwawa yexmanegu
nayape ga yema chianexűarü
toxmaxtawa. Natürü nüma ga Dabí ga
yema chianexűwa nax nayexmaxű, rü
nüxű nacuax ga Chaú nawe yéma nax
ngẽxű. [4]Rü yemacax ga Dabí rü
ngugütaeruűgü yéma namugü nax nüxű
nacuáxűcax ga ngextá nax nayexmaxű
ga Chaú. [5]Rü yemawena ga Dabí rü
Chaú íyexmaxűwa naxũ, rü nayangugü
nax ngexta napegüxű ga Chaú rü Abnéx
ga Néx nane ga Chaúarü churaragüarü
ãẽxgacü. Rü nüma ga Chaú rü norü
duűxűgüarü ngãxűtanügu nape. [6]Rü
yexguma ga nüma ga Dabí rü nidexa
namaxã ga Aimére ga Itítatanüxű ixĩcü,
rü Abichái ga Cheruá nane ga Yoáenexẽ.
Rü yemagüna naca rü ñanagürü:
—¿Texé ya ímemarexe nax chowe
tarüxũxű nax Chaú íngexmaxűwa ixĩxű?
—ñanagürü. Rü nüma ga Abichái
nanangãxűga rü ñanagürü: —Choma tá
cuwe charüxũ —ñanagürü. [7]Rü
yematama ga chütaxűgu ga Dabí rü
Abichái rü yéma Chaú íyexmaxűwa
naxĩ. Rü nüma ga Chaú rü norü
churaragüarü ngãxűtanügu nape rü norü
wocae rü naeruxűtaguama napu. Rü
nüma ga Abné rü norü churaragümaxã
nüxű ínacamaeguãchi. [8]Rü yexguma ga
Abichái rü Dabíxű ñanagürü: —Ñuxma
ya Tupana rü cuxű nanatauxchaxẽxẽ nax
cuyamáxűcax i curü uanü.
Chayamaxtaxax nixĩ, rü norü
wocaemaxãtátama mairaxűanewa
chayapaitü, rü marü ngẽmamaxã tátama
nayu —ñanagürü. [9]Natürü nüma ga
Dabí rü nanangãxűga rü ñanagürü:
—¡Taxű i cuyamáxű! Erü texé ya yíxema
yamáxe i ngẽma ãẽxgacü i Tupana nüxű
unetaxű, rü Tupana rü tautáma
nanangupetüxẽẽmare nax tüxű
napoxcuxű. [10]Rü Cori ya Tupanaégagu
cumaxã nüxű chixu rü nüma ya Tupana
tá nixĩ i norü maxű nüxna nayaxuxű, rü
woetátama nayuxẽẽmareã rüexna daigu
nayuxẽxẽã. [11]¡Rü Cori ya Tupana choxű
rüngűxẽxẽ nax tama nagu
charüxĩnüxűcax nax chayamáxű ya yimá
ãẽxgacü ya nümatama ya Cori ya
Tupana nüxű unetacü! ¡Rü nayaxu ya
yima wocae ya naeruxűtagu puxuxcü rü
ngẽma dexápaxű, rü ngĩxã ítixĩ!
—ñanagürü. [12]Rü yemaacü ga Dabí rü
nanayaxu ga guma wocae rü dexápaxű
ga Chaúeruxűtagu nuxű, rü ínixĩ. Rü
taxuxűma nüxű nadau rü bai nüxű
naxĩnü. Rü taxuxűma nabaixãchi. Rü
guxűma napeexüchi, yerü Cori ya
Tupana nanapeexẽxẽxűchi. [13]Rü
yemawena ga Dabí rü namücü rü yema

ngatexũ̃arü tocutüwa naxĩ rü wüxi ga
maxpṹnetapexegu naxĩgü, rü yemaacü
nüxna niyáxũ̃tanüãchi. 14Rü yexguma ga
Dabí rü tagaãcü Abnéna rü norü
churaragüna nacagü, rü ñanagürü: —¡Pa
Abnéx, choxũ̃ nangãxũ̃ga! —ñanagürü.
Rü nüma ga Abné rü nanangãxũ̃ga rü
ñanagürü: —¿Texé quixĩ i cumax ecax
tagaãcü ãẽxgacüna cucaxaxũ̃?
—ñanagürü. 15Rü Dabí nanangãxũ̃ga rü
ñanagürü: —¿Tama ẽxna cuma quixĩxũ̃ i
guxũ̃ma i Iraéanecüãxgüarü
churaragümaxã icucuáxũ̃? ¿Rü ñuxãcü
tama mea nüxna cudauxũ̃ ya curü cori
ya ãẽxgacüx? Erü wüxi i duũ̃xũ̃ ngẽxma
naxücu nax yamáaxũ̃cax. 16Rü tama
name i ngẽma cuxüxũ̃. Choma rü Cori
ya Tupanaégagu cumaxã nüxũ̃ chixu rü
name nixĩ nax cuyuxũ̃, erü tama mea
nüxna cudau ya curü ãẽxgacü ya Cori ya
Tupana nüxũ̃ unetacü. ¡Naxcax nadau ya
norü wocae rü norü dexápaũ̃ ga
naeruxũ̃taguama nuxũ̃, rü ngoxita
ngextá nüxũ̃ cuyangaux! —ñanagürü.
17Rü yexguma Chaú nüxũ̃ cuaxgu nax
Dabí yixĩxũ̃ ga yéma idexaxũ̃, rü tagaãcü
yexma nacagü rü ñanagürü: —¿Ẽxna
cuma quixĩxũ̃, Pa Chaunex, Pa Dabíx?
—ñanagürü. Rü nüma ga Dabí rü
nanangãxũ̃ga rü ñanagürü: —Ngũ̃, Pa
Ãẽxgacüx, choma chixĩ. 18¿Natürü
tüxcüũ̃ chowe quingẽchigü Pa Ãẽxgacüx,
i choma nax curü duũ̃xũ̃ chixĩxũ̃? ¿Rü
taxacü chaxü? ¿Rü taxacürü chixexũ̃
cumaxã chaxü? 19Choma i curü duũ̃xũ̃
nax chixĩxũ̃ rü cuxũ̃ chacaaxũ̃ Pa
Ãẽxgacüx nax choxũ̃ cuxĩnüxũ̃. Rü
ngẽxguma chi Tupana cuxna ĩnügu, Pa
Ãẽxgacüx, nax chomaxã
curüxuanüxũ̃cax ¡rü nayaxu i chorü
ãmare nax chomaxã curüngüxmüxũ̃cax!
Natürü ngẽxguma chi cumatama nagu
curüxĩnügu nax chauxchi cuxaixũ̃, rü
Tupana tá nixĩ ya nüxũ̃ cuácü nax cuxṹ
naxütanüãxũ̃ naxcax i ngẽma. Yerü
cuma nixĩ ga Tupanaarü duũ̃xũ̃güarü
naanewa choxũ̃ ícutaxüchixũ̃ nax
ngẽmaãcü togü i tupanaxũ̃
chicuaxüũ̃xũ̃cax. 20Rü tama chanaxwaxe
i Tupanaarü duũ̃xũ̃güarü naanearü
yáxũ̃gu chayu i ngextá togü i tupanaxũ̃
íyacuaxüũ̃güxũ̃wa. Natürü i cumax, Pa
Ãẽxgacüx, rü ñoma wüxi i airuchicax
idauxũ̃rüxũ̃ chauxcax cudau rü ñoma
wüxi i ngugacax idauxũ̃rüxũ̃ chowe
quingẽchigü i daa maxpṹnegüwa
—ñanagürü. 21Rü yexguma ga Chaú rü
ñanagürü: —Pa Chaunex, Pa Dabíx, rü
nüxũ̃ chicuaxãchi nax chixexũ̃ chaxüxũ̃.
Rü ñoma wüxi i duũ̃xũ̃ i
ngeãẽmarexũ̃rüxũ̃ chamaxũ̃, rü poraãcü
íchatü. ¡Ẽcü natáegu, rü taxuxũ̃táma i
chixexũ̃ cumaxã chaxü! Erü ñoma i
ngunexũ̃gu rü nüxũ̃ cungechaũ̃ i chorü
maxũ̃, rü tama choxũ̃ quimax
—ñanagürü. 22Rü nüma ga Dabí rü
nanangãxũ̃ga, rü ñanagürü: —Daa nixĩ
ya curü wocae, Pa Ãẽxgacüx ¡rü wüxi i
curü duũ̃xũ̃ nua ũ nax yayauãxũ̃cax!
23¡Rü Tupana tüxṹ naxütanü ya
wüxíechigü naxcax i ngẽma mexũ̃ nax
taxüxũ̃ rü ngẽma nax tixaixcümaxũ̃! Erü
choma rü ñoma i ngunexũ̃gu rü tama
cuxũ̃ chimáxchaũ̃ ga yexguma Tupana
choxṹ natauxchaxẽẽgu ga cuxũ̃ nax
chimáxũ̃cax. 24Rü ngẽma nax ñuxma
curü maxũ̃xũ̃ changechaũ̃xũ̃rüxũ̃ rü
tama cuxũ̃ nax chimáxũ̃, Pa Ãẽxgacüx,
rü ngẽxgumarüxũ̃ ta chanaxwaxe i Cori
ya Tupana nüxũ̃ nax ngechaũ̃xũ̃ i chorü

maxũ̃ rü nawa choxũ̃ ínanguxuchixẽẽxũ̃
i guxũ̃ma i ñaa guxchaxũ̃gü —ñanagürü.
25Rü yexguma nüma ga Chaú rü tagaãcü
ñanagürü: —¡Tupana cuxũ̃ rüngũ̃xẽxẽ,
Pa Chaunex, Pa Dabíx! Rü taxũ̃ i mexũ̃
tá cuxü, rü guxũ̃watáma mea cuxũ̃
ínanguxuchi —ñanagürü. Rü yemawena
ga Chaú rü nachiũ̃cax natáegu. Rü nüma
ga Dabí rü nixũchigüama.
……

Chaú rü Eũ̃dúwa naxũ ngĩxũ̃tawa ga wüxi ga ngecü ga yuücü

28 3Rü yexguma ga Chamué rü
marü nayu. Rü guxũ̃ma ga
Iraéanecüãxgü rü naxcax naxauxe, rü
yemawena rü guma ĩane ga nagu
nabuxũ̃ne ga Ramágu nanataxgü. Rü
nüma ga Chaú rü ga ũ̃paacü marü
ínanawoxũ̃ ga guxũ̃ma ga yema
ẽxũ̃guxũ̃xũ̃ cuaxgüxũ̃ rü yema
yuetaãẽgücax ngẽmagüxũ̃. 4Rü nüma ga
Piritéutanüxũ̃güarü churaragü rü
nangutaquexegü rü Chunéũ̃wa naxĩ rü
yexma nayapegü. Rü nüma ga Chaú rü
guxũ̃ma ga Iraéanecüãxgüarü
churaragüxũ̃ nangutaquexexẽxẽ rü
Yibóagu nügü ninu. 5-6Natürü nüma ga
Chaú rü yexguma yema
Piritéutanüxũ̃güarü churaragüxũ̃
nadauxgu, rü poraãcü nabaixãchi rü
namuũ̃. Rü Tupanana naca ga taxacü tá
nax naxüxũ̃. Natürü nüma ga Tupana rü
tama nanangãxũ̃ga woo nanegüwa, rü
woo yema cuaxruxũ̃ ga
chacherdótegüarü ãẽxgacü ingexũ̃ ga
Uríũ̃wa, rü woo Tupanaarü orearü
uruũ̃güwa. 7Rü yemacax ga Chaú rü norü
churaragüxũ̃ namu rü ñanagürü: —¡Ẽcü
ngĩxcax pedaux i wüxi i nge i nüxũ̃
cuaxcü nax yuetacax nangemaxũ̃, nax
ngẽma chaxũxũ̃cax, rü ngĩxna
chayacaxaxũ̃cax! —ñanagürü. Rü nüma
ga churaragü rü nanangãxũ̃gü rü
ñanagürügü: —Rü Eũ̃dúwa ingexma i
wüxi i nge i nüxũ̃ cuaxcü nax yuetacax
nangemaxũ̃ —ñanagürügü. 8Rü nüma ga
Chaú rü nügü nanatoxchiruraxũ̃xẽxẽ, rü
taxre ga namücügü ínigagü, rü chütacü
yema ngexũ̃tawa naxũ, rü ñanagürü
ngĩxũ̃: —Namaxã chidexachaũ̃ i wüxi i
duũ̃xũ̃ i yuxũ̃. ¿Rü cuxũ̃ natauxchaxũ̃ i
naãxẽcax nax cungemaxũ̃? —ñanagürü.
9Rü ngĩma ga yema nge rü inangãxũ̃ rü
ngĩgürügü: —¿Taxacü nixĩ? ¿Ẽxna
cunaxwaxe nax choxũ̃ yamaxgüxũ̃?
Cuma nüxũ̃ cucuax ga Chaú rü guxũ̃ma
ga yema ẽxũ̃guxũ̃xũ̃ cuaxgüxũ̃ rü duũ̃xẽ
ga yuetacax ngẽmagüxũ̃ rü nanadai.
Cuma rü wüxi i ngugütaeruũ̃mare quixĩ
—ngĩgürügü. 10Natürü nüma ga Chaú rü
Cori ya Tupanaégagu ñanagürü ngĩxũ̃:
—Tupanaégagu cumaxã nüxũ̃ chixu rü
taxutáma i taxacü cuxũ̃ nangupetü
—ñanagürü. 11Rü ngĩma ga yema nge rü
inangãxũ̃ga rü ngĩgürügü: —¿Rü texé
cutümawaxe nax tümacax changemaxũ̃?
—ngĩgürügü. Rü nüma ga Chaú rü ngĩxũ̃
nangãxũ̃ga rü ñanagürü: —¡Chamuécax
nangema! —ñanagürü. 12Rü ngürüãchi
ga yema nge rü Chamuéxũ̃ idau, rü aita
ixü. Rü ñuxũchi Chaúxũ̃ ngĩgürügü:
—¿Tüxcüũ̃ choxũ̃ cuwomüxẽxẽ? Cuma rü
Chaú quixĩ —ngĩgürügü. 13Natürü nüma
ga ãẽxgacü rü ñanagürü ngĩxũ̃: —¡Taxũ̃ i
cumuũ̃xũ̃! ¿Taxacüxũ̃ cudau?
—ñanagürü. Rü ngĩma ga nge rü
inangãxũ̃ga rü ngĩgürügü: —Nüxũ̃
chadau i wüxi i tupana i ñoma i naanewa
chüxnagüxũ̃ —ngĩgürügü. 14Rü nüma ga

Chaú rü ínaca rü ñanagürü:
—¿Nañuxraxũxũ? —ñanagürü. Rü ngĩma
ga yema nge rü inangãxũga rü ngĩgürügü:
—Wüxi i yaxguãx i mãxpáxũ nixĩ
—ngĩgürügü. Rü nüma ga Chaú rü
yexgumatama nüxũ nicuãxãchi ga
Chamué nax yixĩxũ. Rü ñaxtüanegu
nanangücuchi. 15Rü yexguma ga Chamué
rü ñanagürü: ¿Tãxacücãx i choxũ
cuchixewexũ rü nua choxũ cuxũxẽẽxũ?
—ñanagürü. Rü nüma ga Chaú
nanangãxũga rü ñanagürü: —Poraãcü
chaxoégaãxẽ, erü nüma i Piritéutanüxũgü
rü toxcãx ínayaxüãchi, natürü nüma ya
Tupana rü marü choxna nixũgachi rü
tama choxũ nacuáxchaũ, rü tama choxũ
nangãxũga i orearü uruũgüwa rüẽxna
chaunegüwa. Rü ngẽmacãx nixĩ i cuxcãx
changemaxũ nax cuxna chacãxaxũcãx
nax tãxacü tá chaxüxũ —ñanagürü. 16Rü
nüma ga Chamué nanangãxũga rü
ñanagürü: —¿Tũxcüũ choxna cuca ega
Tupana rü marü cuxũ naxoxgu rü curü
uanüxũ nügü yaxĩxẽẽgu? 17Rü Cori ya
Tupana cumaxã nayanguxẽxẽ ga yema
chowa cumaxã nüxũ yaxuxũ. Rü cuxna
nanayaxu nax ãẽxgacü quixĩxũ rü yimá
naxchi cuxaicü ya Dabína nanaxã. 18Rü
ngẽmaãcü cumaxã naxüpetü ya Tupana,
yerü tama naga cuxĩnü ga yema cuxũ
namuxũwa rü tama cuyanguxẽxẽ ga
Amaléxtanüxũgüxũ nax cudaĩxũ. 19Rü
ngẽmacãx i nüma ya Tupana rü tá
Piritéutanüxũgümẽxẽgu pexũ nayixẽxẽ i
cuma rü cunegü rü guxũma i
Iraéanecüãxgüarü churaragü. Rü tá pexũ
nadai rü ngẽmacãx i moxũ i cuma rü
cunegü rü nua chauxũtawa tá marü
pengexmagü. Rü ngẽmawena rü ngẽma
Piritéutanüxũgü rü tá pexna nanapuxũ i
guxũma i tãxacü pexṹ ngẽxmaxũ i cuma
rü curü churaragü —ñanagürü. 20Rü
yexguma yema Chamuéarü orexũ
naxĩnügu ga Chaú, rü poraãcü namaxã
nabaĩxãchiãxẽ rü yexma niyuãchi rü
ñoma wüxi ya nai i wáxũnerüxũ niwãx.
Rü naétü rü naturaxũne yerü taguma
nachibü ga wüxi ga ngunexũ rü wüxi ga
chütaxũ. 21Rü yexguma Chaúxũ
nadaũxgu ga yema nge ga ñuxãcü nax
naxĩxãchiãẽxũ, rü naxcãx iyaxũ rü
ngĩgürügü nüxũ: —Choma nax curü
duũxũ chixĩxũ rü marü chanaxü i ngẽma
naxcãx ícucãxũ. Rü woo ãũcümaxũwa
nangexma i chorü maxũ rü chanaxüama i
ngẽma choxũ cumuxũ. 22Rü ngẽmacãx i
ñũxma rü cuxna chaca nax choxṹ
icurüxĩnüxũ. Rü íxraxũ i õna tá cuxna
chaxã nax ngẽmaãcü cuporaxũcãx nax
cutáeguxũcãx —ngĩgürügü. 23Rü nüma
ga Chaú rü tama nachibüchaũ, natürü ga
yema norü churaragü rü yema nge rü
nüxũ icãaxũgüama, rü yemacãx düxwa:
—Ngũ —ñanagürü. Rü yexgumatama
inachi ga ñaxtüanegu nax nanguxũ, rü
wüxi ga pechicaxũwa narüto. 24Rü
yexgumayane ga ngĩma ga yema nge rü
iyamãx ga wüxi ga wocaxacü ga ingüxũ
ga ngĩchiũwa yexmaxũ. Rü iyañumü ga
tríguẽxe, rü paũ ga ngearü pũxẽẽruṹáxũ
ta ixü. 25Rü yemawena rü inaxüwemü ga
guma ãẽxgacü rü norü duũxũgü. Rü
nümagü rü nachibüe, rü ñũxũchi
nawoegu yematama chütaxũgu.
……

Chaú rü nanegüarü yuxchiga

31 1Rü nüma ga Piritéutanüxũgü
rü Iraéanecüãxgümaxã nügü
nadai, rü ga Iraéanecüãxgü rü

naxcha̱xwa nibuxmü. Rü namuxũchima
ga Iraéanecüã̱xgü ga ma̱xpṹne ga
Yibóagu yuexũ̃. [2]Rü nüma ga
Piritéutanüxũ̃gü rü Chaúwe rü
nanegüwe nangẽgü rü tüxũ̃ nadai ga
nanegü ga Yonatáũ̃, rü Abinadá, rü
Maquichúa. [3-4]Rü yemawena ga yema
würatanüxũ̃ rü Chaúmaxã
namechinügü, rü poraãcü nanapi̱xẽẽgü.
Rü yemaca̱x ga Chaú rü norü
poxũ̃ruũ̃xũ̃ ñanagürü: —¡Curü
taramaxã choxũ̃ ima̱x naxũ̃pa nax
choxũ̃ yayauxgüxũ̃ rü ngúxũ̃ choxũ̃
yangexẽẽgüxũ̃, rü choxũ̃ yama̱xgüxũ̃ i
ñaa Piritéutanüxũ̃gü i tama Tupanaxũ̃
cua̱xgüxũ̃! —ñanagürü. Natürü nüma
ga yema norü poxũ̃ruxũ̃ rü tama
nayamáxchaũ̃, yerü nüxũ̃́ naxãũcüma.
Rü yemaca̱x ga nüma ga Chaú rü norü
tara nayaxu rü yemamagugu nügü
naña rü yemaacü nitoxpetü rü nayu.
[5]Rü yexguma yemaxũ̃ nada̱u̱xgu ga
yema norü poxũ̃ruxũ̃, rü nüma rü ta
norü taramagugu nügü naña rü
Chaúrüxũ̃ yemaacü nayu. [6]Rü yemaacü
yematama ga ngunexũ̃gu nayue ga
Chaú rü norü poxũ̃ruxũ̃ rü guma
tomaepü̱x ga nanegü rü muxũ̃ma ga
norü churaragü.
……

2 SAMUEL

(2 Chamué)

Dabí rü nüxw̃ nacuáchiga ga nax nayuxw̃ ga Chaú

1 [1]Rü yexguma Chaú yu̱xguwena, rü
nüma ga Dabí rü ĩane ga
Chicláxca̱x natáegu ga marü
Amaléxtanüxw̃güxw̃ nadaixguwena. Rü
taxre ga ngunexw̃ yexma narüxã̱ũ̱x.
[2]Natürü norü tomaepü̱x ga ngunexw̃gu,
rü yéma Dabíxw̃tawa nangu ga wüxi ga
yatü ga Chaú norü churaragümaxã
íyexmaxw̃wa ne ũxw̃. Rü norü
ngechaw̃maxã nügüchirugu nagáugü rü
waixümümaxã nügü nabuxeru, rü
yemaacü ínangu. Rü yexguma
Dabípe̱xewa nanguxgu rü ñaxtüanegu
nanangücuchi. [3]Rü nüma ga Dabí rü
nüxna naca rü ñanagürü: —¿Ngextá ne
cuxũ? —ñanagürü. Rü nüma ga yema
yatü rü nanangãxw̃ga rü ñanagürü:
—Iraéanecüã̱xgüarü churaragü
íngexmagüxw̃wa chiña —ñanagürü. [4]Rü
nüma ga Dabí rü nüxna naca, rü
ñanagürü: —¿Ta̱xacü nangupetü?
¡Chomaxã nüxw̃ ixu! —ñanagürü. Rü
nüma ga yema duw̃xw̃ nanangãxw̃ga rü
ñanagürü: —Ngẽma Iraéanecüã̱xgüarü
churaragü rü nibuxmü i ngẽma nügü
ínada̱ixw̃wa, rü muxw̃ma ngẽxma nayue.
Rü ngẽxma ta nayu i Chaú rü nane i
Yonatáw̃ —ñanagürü.
……
[11]Rü nüma ga Dabí rü yema norü
duw̃xw̃gü rü yexguma yema orexw̃
naxĩnüegu rü norü ngechaw̃maxã
nügüchirugu nagáugüe. [12]Rü poraãcü
nangechaw̃gü rü naxauxe naxca̱x ga
Chaú rü nane ga Yonatáw̃. Rü
yexgumarüxw̃ ta naxca̱x naxauxe ga
yema muxw̃ ga churaragü ga
Iraéanecüã̱xgü ga yuexw̃. Rü yemaca̱x
tama nachibüe ñu̱xmata nayáuanemare.
……

Dabíxw̃ naxunetagü nax Yudáanearü ã̱ẽxgacü yixĩxw̃ca̱x

2 [1]Rü yemawena rü nüma ga Dabí rü
Cori ya Tupanana naca rü
ñanagürü: —¿Yudáanecа̱x tá
chatáeguxw̃? —ñanagürü. Rü nüma ga
Cori ya Tupana nanangãxw̃ga rü
ñanagürü: —Ngw̃, name nixĩ i ngẽma
cuxũ —ñanagürü. Rü yexguma ga Dabí
rü ínaca rü ñanagürü: —¿Ngextá tá
chaxũxw̃? —ñanagürü. Rü nüma ga Cori
ya Tupana nanangãxw̃ga rü ñanagürü:

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

—Ĩane ya Ebróũwa —ñanagürü. [2]Rü
yexguma ga Dabí rü yéma Ebróũwa
naxũ ngĩmaxã ga yema taxre ga naxma̱x
ga Ainóaũ ga ĩane ga Yerécüã̱x, rü
Abigái ga Cármecüã̱x ga yutecü ga Nabá
naxma̱x ixĩchire̱xcü. [3]Rü yéma
nanagagü ta ga norü churaragü
natanüxũ̃gümaxã, rü Ebróũgu
nayaxãchiũ̃gü. [4]Rü yemawena ga
Yudácüã̱xgüarü ãẽ̱xgacügü rü yéma
nangugü, rü Dabíxũ̃ chíxũ̃maxã
nabaerugü rü Yudáanearü ãẽ̱xgacüxũ̃
nayangucuchixẽẽgü.
……

Dabí rü guxũ̃ma ga Iraéanecüã̱xgüarü ãẽ̱xgacüxũ̃ ningucuchi

5 [1]Rü moxũ̃ãcüamachigü rü
wüxichigü ga
Iraéanecüã̱xgütücumüarü ãẽ̱xgacü rü
Ebróũwa naxĩ, rü Dabímaxã narüdexagü
rü ñanagürügü: —Toma rü
cutanüxũ̃xũ̃chi tixĩgü. [2]Rü yexguma
Chaú Iraéanearü ãẽ̱xgacü ixĩxgu, rü
cuma nixĩ ga aixcümama tomaxã
icucuáxũ̃. Rü nüma ga Tupana rü nüxũ̃
nixu nax cuma tá quixĩxũ̃ i toxna
cudauxũ̃ rü guxũ̃ma i Iraéanecüã̱xgüarü
ãẽ̱xgacü tá quixĩxũ̃ —ñanagürügü. [3]Rü
yemaacü ga yema duũ̃xũ̃gü rü
Dabímaxã nidexagü ga Ebróũwa. Rü
nüma ga Dabí rü Cori ya Tupanape̱xewa
yema duũ̃xũ̃gümaxã inaxüga. Rü nüma
ga yema duũ̃xũ̃gü rü Dabíxũ̃ chíxũ̃maxã
nabaerugü rü yemaacü guxũ̃ma ga
Iraéanecüã̱xgüarü ãẽ̱xgacü nixĩ. [4]Rü
nüma ga Dabí rü nüxũ̃ nayexma ga 30
ga taunecü ga yexguma ãẽ̱xgacüxũ̃
yangucuchigu. Rü 40 ga taunecü nixĩ ga
ãẽ̱xgacü yixĩxũ̃. [5]Rü Ebróũwa rü 7 ga
taunecüarü ngãxũ̃ nixĩ ga Yudáanearü
ãẽ̱xgacü yixĩxũ̃. Rü yemawena rü nüma
ga Dabí rü guxũ̃ma ga Iraéanearü
ãẽ̱xgacü nixĩ ga 33 ga taunecü ga
Yerucharéũ̃wa. [6]Rü nüma ga ãẽ̱xgacü ga
Dabí rü norü churaragümaxã
Yerucharéũ̃wa naxĩ nax naxca̱x
íyaxũ̃ãchixũ̃ca̱x ga yema
Yebuchéutanüxũ̃gü ga yema naanegu
ãchiũ̃güxũ̃. Rü nüma ga
Yebuchéutanüxũ̃gü rü nagu narüxĩnüe
nax taxũtáma Dabíaxũ̃ natauxchaxũ̃ ga
guma ĩanegu nax naxücuxũ̃. Rü
yemaca̱x ñanagürügü nüxũ̃: —Cuma rü
taxũtáma nuxã cuxücu erü woo ngẽma
ingexetüxũ̃ rü ichixeparaxũ̃ rü ningu
nax ínapoxũ̃güãxũ̃ ya daa ĩane nax tama
nagu cuxücuxũ̃ca̱x —ñanagürügü.
[7]Natürü nüma ga Dabí rü norü
churaragümaxã nagu naxĩgüama ga
guma ma̱xpṹne ga Chióũ̃ ga yema
ĩanecüã̱xarü churaragü nagu ãchiũ̃güne
rü nüxna nayapu. Rü ngẽmaca̱x nixĩ i
ñu̱xma i Dabíarü Ĩane ñaãcü naxugüãxũ̃.
[8]Rü yexguma Dabí nüxũ̃ ĩnügu ga yema
Yebuchéutanüxũ̃gü ga nüxũ̃ nax
nacugüexũ̃, rü norü churaragüxũ̃
ñanagürü: —Ngẽma Yebuchéutanüxũ̃gü
i chixri tachiga idexagüxũ̃ rü naxchi
chaxai. ¡Rü yima ĩanearü dexá nagu
iyaxũ̃wa pichocu rü penada̱i̱x i ngẽma
ĩanecüã̱xgü i Yebuchéutanüxũ̃gü i
nügütama ixugüexũ̃ nax yangexetüxũ̃ rü
yachixeparaxũ̃! —ñanagürü. (Rü ngẽma
nixĩ i ne naxũxũ̃ i ngẽma dexa i ñaxũ̃:
“Rü tama chanaxwa̱xe i ngẽma
ingexetüxũ̃ rü ichixeparaxũ̃ nax
chopatagu nachocuxũ̃”, ñaxũ̃.) [9]Rü
yemawena ga Dabí rü guma ma̱xpṹne
ga Chióũwa ngexmane ga ĩanegu

nanaxü ga napata nax yéma norü
churaragümaxã nayexmaxũcax. Rü
guma ĩane rü Dabíarü Ĩanegu
nanaxüéga. Rü nanaxütapüxgü ga
guxũwama. Rü Míloarü
dauxũtaechicawa inanaxügü, rü
ĩanewaama nanadaxẽxẽ ga naxtapüx
ñuxmata ãẽxgacüpatawa nangu. 10Rü
nüma ga Dabí rü yexeraãcü niporachigü
yerü ga Tupana ya guxũétüwa
ngẽxmacü rü nüxũ narüngũxẽẽ. 11Rü
yemacax ga Iráũ ga ĩane ga Tíruarü
ãẽxgacü ixĩcü rü Dabíxũtawa nanamugü
ga ñuxre ga norü ngũxẽẽruũgü nax
Dabímaxã yanadexagüxũcax. Rü
ñuxũchi yéma nanamugü ta ga yatügü
ga nüxũ icuáxũ ga nutaarü
mexẽẽcüwagü rü corapínagü. Rü yema
duũxũgü rü yéma nanana ga
mürapewagü ga ocayiwanaxcax nax
yemamaxã naxügüaxũcax ga guma
Dabípata.
……

Tupana nüxũ nixu nax
Dabíxũ tá nangũxẽẽxũ

7 1Rü yexguma nüma ga ãẽxgacü ga
Dabí nawa ũxgu ga guma ĩpata ya
ãẽxgacüarü ixĩxũne, rü Cori ya Tupana
nanangüxmüxẽxẽ namaxã ga guxũma ga
norü uanügü ga Iraéanena
ngaicamagüxũ. 2Rü nüma ga Dabí rü
guma Tupanaarü orearü uruxũ ga
Natáũxũ ñanagürü: —¡Dücax i choma rü
wüxi ya mexechine ya ĩpata ya
ocayiwanaxcax ixĩnegu chape! Natürü
ngẽma baú i Tupanaarü mugü nawa
ngẽxmagüxũ rü wüxi ya ĩpata ya
naxchirunaxcaxwa nangexma
—ñanagürü. 3Rü nüma ga Natáũ rü
ñanagürü: —¡Ẽcü naxü i ngẽma nagu
curüxĩnüxũ! Erü Cori ya Tupana rü
ínamemare nax cuxũ nangũxẽẽxũ
—ñanagürü. 4Natürü yema chütaxũgu
ga Tupana rü Natáũxũ ñanagürü:
5—¡Chorü duũ ya Dabímaxã idexa rü
namaxã nüxũ ixu i choma i Cori ya
Tupana nax chixĩxũ rü ñacharügü:
“Taxũtáma nüma nixĩ i chauxcax
naxüaxũ ya yima ĩpata ya nawa tá
changexmane! 6Rü yexguma noxritama
Equítuanewa íchananguxũxẽẽxgu ga
Iraétanüxũgü, rü yexgumacürüwa rü
taguma wüxi ga ĩpata ga
mürapewanaxcaxtüũwa chayexma,
natürü ĩpata ga naxchirunaxcaxtüũwa
nixĩ ga chayexmaxũ. 7Rü gucüma ga
guma taunecügü ga nagu
Iraétanüxũgümaxã ichixũcü, rü taguma
nüxna chaca ga wüxi ga norü ãẽxgacü
nax chauxcax wüxi ga ĩpata ga
ocayiwanaxcax naxüxũ woo choma nax
chayangucuchixẽxẽ ga yema ãẽxgacügü
nax Iraétanüxũgümaxã inacuáxũcax.
8Rü ngẽmacax ¡namaxã nüxũ ixu ya
chorü duũ ya Dabí rü choma ya Cori ya
Tupana ya guxãétüwa ngẽxmacü, rü
ñacharügü nüxũ! ‘Yexguma
carnérugüarü dauruxũ quixĩxgu rü yéa
naanewa nüxna cudauxgu, rü choma
cuxũ chayaxu nax ñaa chorü duũxũgü i
Iraétanüxũgüarü ãẽxgacü nax
quixĩxũcax. 9Rü cuxũ íchixümücü ga
ngextá ícuxũxũwa, rü cuxũ nüxũ
charüporamaexẽxẽ ga guxũma ga curü
uanügü ga cumaxã nügü daixũ. Rü cuxũ
chatachigaxẽxẽ nax wüxi ya ãẽxgacü ya
aixcüma tacü quixĩxũ i ñoma i naanewa.
10-11Rü ñuxmachi wüxi ga naane marü
nüxna chaxã ga yema chorü duũxũgü i

Iraétanüxũgü. Rü yéma
chanangugüxẽxẽ nax noxrü yixĩxũca̱x ga
yema naane. Rü woo norü uanügü nagu
nidauxcüraxũgü, rü nanachixewegü ga
yexguma Yochuéwena nüxũ
chaxunetagu ga ãẽxgacügü ga
guxchaxũarü mexẽẽruũgü, natürü i
ñu̱xma rü cuxme̱xwa chanangexmaxẽxẽ
i ngẽma Iraéanecüã̱xgü nax namaxã
icucuáxũca̱x rü taxúema nagu
idauxcüraxũxũca̱x rü taxúema
nachixewexũca̱x. Rü marü nataxutáma i
curü uanügü i cuxũ rüporamaexũ, rü
ngẽma cutaxagü tá nixĩ i ngẽma chorü
duũxũgümaxã icua̱xgüxũ. 12Erü
ngẽxguma cuma tá cuyu̱xgu, rü wüxi ya
cune tá chanamu nax Iraéanecüã̱xgüarü
ãẽxgacü yixĩxũca̱x. Rü ngẽma ãẽxgacü
rü tá napora erü choma tátama
chanaporaxẽxẽ. 13Rü nüma tá nixĩ i
wüxi ya chopata naxüxũ. Rü choma rü
guxũgutáma nüxũ charüngũxẽẽ nax
duũxũgümaxã inacuáxũca̱x. 14Choma rü
tá nanatü chixĩ rü nüma rü tá chaune
nixĩ. Rü ngẽxguma nüma chixexũ
naxu̱xgu, rü choma rü tá to i
nachixũanecüã̱xgüxũ chamu nax
napoxcugüaxũca̱x. 15Natürü tagutáma
nüxũ charüchau nax nüxũ
changechaũxũ, rü tagutáma nüxũ chaxo
yema Chaúxũ chaxoxũrüxũ rü yemaca̱x
nachicüxü cuxũ chimucuchi i cuma i
Dabí'" —ñanagürü ga Tupana.
……

Dabí rü Mepibochéxũ narüngũxẽẽ

9 1Rü wüxi ga ngunexũgu ga Dabí rü
ínaca rü ñanagürü: —¿Rü
tayíxemaxũ ya wüxíe ya Chaútanüxũ i
ñu̱xma rü ta ngextá maxũxe? Erü
ngẽxguma tayíxemagu rü Yonatáũégagu
tüxũ charüngũxẽẽchaũ —ñanagürü. 2Rü
yexguma Dabí nüxũ cua̱xgu ga nax
nayexmaxũ ga wüxi ga yatü ga Chíbagu
ãégacü ga Chaúarü duũxũ ixĩcü, rü
nüma ga Dabí rü naxca̱x nangema nax
naxũtawa naxũxũca̱x. Rü yexguma
Chíba Dabíxũtawa ũxgu, rü nüma ga
ãẽxgacü rü nüxna naca rü ñanagürü:
—¿Cuma nixĩ i Chíba quixĩxũ?
—ñanagürü. Rü nüma nanangãxũga rü
ñanagürü: —Ngũ, Pa Chorü Ãẽxgacüx
—ñanagürü. 3Rü yexguma ga nüma ga
ãẽxgacü rü nüxna naca rü ñanagürü:
—¿Tangexmaxũ ya maxũxe ya
Chaútanüxũwa íyaxüxe? Rü ngẽxguma
tangexmagu, rü Tupanaégagu
chayanguxẽẽchaũ i ngẽma nagu
charüxĩnüxũ nax ngẽmaãcü nüxũ
chanawéxũca̱x nax choxṹ
nangechaũtümüxũxũ —ñanagürü. Rü
nüma ga Chíba rü nanangãxũga rü
ñanagürü: —Nangexma nixĩ ya wüxi ya
Yonatáũ nane ya norü guxũneparawa
chixecü —ñanagürü. 4Rü nüma ga
ãẽxgacü rü ñanagürü: —¿Ngextá
inangexmaxũ? —ñanagürü. Rü nüma ga
Chíba nanangãxũga rü ñanagürü:
—Lodebáwa nixĩ i nangexmaxũ i Maquí
ya Amié nanepatawa —ñanagürü. 5Rü
yexguma ga nüma ga ãẽxgacü ga Dabí
rü nanamu ga yema ínayexmaxũwa nax
yagagüaxũca̱x. 6Rü yexguma
Dabíxũtawa nanguxgu ga nüma ga
Mepiboché ga Yonatáũ nane ga
Chaútaxa ixĩcü, rü nape̱xegu
nanangücuchi ga nüxũ nax
namoxẽxũca̱x. Rü nüma ga Dabí rü
nüxna naca rü ñanagürü: —¿Ẽxna cuma
quixĩxũ, Pa Mepibochéx? —ñanagürü.

Rü nüma nanangãxũ̃ga rü ñanagürü:
—Cuxmẽxwa changexma Pa Ãẽxgacüx
—ñanagürü. 7Rü nüma ga Dabí rü
ñanagürü nüxũ̃: —¡Taxucãxma cumuũ̃!
Erü choma rü meatáma cumaxã
ichacuãx cunatü ga Yonatáũ̃égagu. Rü
tá chanamu nax cuxũ̃
natáeguxẽẽgüaxũ̃cãx i guxũ̃ma i ngẽma
naane ga curü õxi ga Chaúarü ixĩxũ̃. Rü
guxũ̃gutáma chorü mecha i choma
íchachibüxũ̃wa tá cuchibü —ñanagürü.
8Natürü nüma ga Mepiboché rü
ãẽxgacüpẽxegu nanangücuchi rü
ñanagürü nüxũ̃: —¿Tũxcüũ̃ chaugu
curüxĩnü i choma i curü duũ̃xũ̃ chixĩxũ̃,
Pa Ãẽxgacüx, ega ngẽxguma taxuwama
cuxũ̃ chamexgu? —ñanagürü.
……
13Rü yemawena ga nüma ga
Mepiboché ga guxũ̃neparawa chixecü rü
Yerucharéũ̃gu naxãchiũ̃, yerü guxũ̃guma
ãẽxgacüarü mechawa nachibü.
……

Dabí rü Bechabé

11 1Rü guma tauemacügu ga
yexguma taunecüwa
nanguxchaũ̃gu, rü yexguma nixĩ ga
ãẽxgacügü ga ínachoxũ̃xũ̃ ga daiwa nax
naxĩxũ̃cãx. Rü nüma ga Dabí rü norü
churaragüarü ãẽxgacü ga Yoáxũ̃ namu
nax yema norü churaragümaxã
nadaiaxũ̃cãx ga Amóũ̃tanüxũ̃gü. Rü
guma Amóũ̃tanüxũ̃güarü ĩane ga
Rabáxũ̃ ínachoeguãchi. Natürü nüma ga
Dabí rü Yerucharéũ̃gu narüxãũ̃x. 2Rü
wüxi ga yáuanecü ga yexguma
tocuchiguwena ngũ̃wa ínadaxgu ga
Dabí, rü guma napataarü doétüxũ̃gu
naxĩnagü rü yexma ínixũ̃achixũ̃. Rü
yexguma guma ĩaneétü ínadawenügu,
rü ngĩxũ̃ nadau ga wüxi ga nge ga
mexechicü ga yéma aiyacü. 3-4Rü yema
nge rü ngĩgü imexẽxẽ, yerü yexwaca
ngĩxcãx nitaane ga ngĩrü
dãxawexũ̃newa. Rü nüma ga Dabí rü
norü duũ̃xũ̃xũ̃ namu nax ínacãxũ̃cãx
nax texe yixĩxũ̃ ga yema nge. Rü
namaxã nüxũ̃ nixugüe ga Bechabé ga
Eriáũ̃acü ga Uría ga Itítatanüxũ̃ naxmãx
nax yixĩxũ̃. Rü yexguma ga Dabí rü
ñuxre ga norü duũ̃xũ̃güxũ̃ namu nax
ngĩxcãx yacãxgüxũ̃cãx nax naxũ̃tawa
naxũxũ̃cãx. Rü yexguma yéma
naxũ̃tawa nanguxgu, rü nüma rü
ngĩmaxã namaxũ̃. Rü yemawena ga
ngĩma rü ngĩpatacãx itáegu. 5Rü ngĩma
ga yema nge rü nüxũ̃ ixãxacü, rü
yemacãx Dabíxũ̃ nüxũ̃ icuãxẽxẽ. 6Rü
yexguma ga Dabí rü wüxi ga poperagu
Yoáxũ̃tawa nanamu ga ore ga ñaxũ̃:
—¡Nua chauxũ̃tawa namu ya yimá
Itítatanüxũ̃ ya Uría! —ñaxũ̃. Rü
yemaacü nanaxü ga Yoá. 7Rü yexguma
Uría Dabíxũ̃tawa nguxgu, rü nüma ga
Dabí rü nüxna naca nax ñuxãcü nüxũ̃
naxüpetüxũ̃ ga Yoá rü yema norü
churaragü, rü ñuxãcü iyaxũxũ̃ ga yema
nügü ínadaĩxũ̃wa. 8Rü yemawena ga
Dabí rü ñanagürü: —¡Ẽcü, cuchiũ̃wa
naxũ rü ngẽxma yarüngũ̃! —ñanagürü.
Rü yexguma Dabíxũ̃tawa ínaxũxũ̃xgu ga
Uría, rü nüma ga Dabí rü Uríapatawa
nanamu ga wüxi ga õna ga mexũ̃ norü
ãmarexũ̃. 9Natürü nüma ga Uría rü
tama nachiũ̃wa naxũ. Rü
ãẽxgacüpataarü ĩãxũ̃tagu nape naxũ̃tagu
ga yema churaragü ga yéma
dauxũ̃taegüxũ̃. 10Rü yexguma Dabí
nüxũ̃ cuãxgu ga Uría rü tama nachiũ̃wa

nax naxũxũ, rü nüxna naca rü ñanagürü:
—¿Tạxacü cuxũ̃ nangupetü? ¿Tụ̈xcüũ̃
tama cuchiũ̃gu cuyape woo nax ñuxre i
ngunexũ̃ ngextámare nax cungexmaxũ̃?
—ñanagürü. 11Rü nüma ga Uría
nanangãxũ̃ga rü ñanagürü: —Ngẽma
baú i Tupanaarü mugüchixũ̃ rü
Iraéanecüạ̃xgüarü churaragü rü
Yudáanearü churaragü rü
düxenügütüũ̃gumare napegü. Rü
ngẽxgumarüxũ̃ ta ya Yoá ya chorü
ãẹ̃xgacü, rü ngẽma ãẹ̃xgacügü i
cutüũ̃wa ügüxũ̃ rü düxétüanegumare
napegü. ¿Rü ñuxãcü i choma rü chiarü
chauxchiũ̃gu chaxücuxũ̃, rü chachibüxũ̃,
rü chaxaxexũ̃, rü chạụ̈xmạxũ̃ta chi
chapexũ̃? Rü Tupanaégagu cumaxã
nüxũ̃ chixu rü tagutáma ngẽma chaxü
—ñanagürü. 12Natürü nüma ga Dabí rü
nanamu ga yexmatama nax naxã́ũxũ̃cạx
rü ñanagürü: —¡Nuxmatama rüxạ̃ụ̃x i
ñụ̈xmax rü chanaxwạxe i moxũ̃ nax
cutáeguxũ̃! —ñanagürü. Rü yemaacü ga
Uría rü moxũ̃ãcü rü ta Yerucharéũ̃gu
narüxạ̃ụ̃x. 13Rü nüma ga Dabí rü nüxna
naxu nax namaxã nachibüxũ̃cạx rü
namaxã nax naxaxexũ̃cạx, rü
nanangãxẽxẽ. Rü yexguma marü
nachütagu ga Uría, rü ínaxũxũ rü yema
churaragü ga ídauxũ̃taegüxũ̃tanügu
nayape, natürü tama nachiũ̃wa naxũ.
14Rü moxũ̃ãcü pạxmama ga Dabí rü
Yoácạx popera naxümatü rü Uríamaxã
yéma nanamu. 15Rü yema poperawa rü
ñanagürü: “¡Ngẽma napẹxegu ãgüxũ̃ i
curü churaragümaxã yamu ya Uría i
ngextá ngẽma tórü uanügüarü
churaragü írüporamaegüxũ̃wa nax
naxũxũ̃cạx! ¡Rü ñụ̈xũchi nüxica ngẽma
penatáx nax ngẽmaãcü
yapịxẽẽgüaxũ̃cạx rü ngẽxma
nayuxũ̃cạx!” ñanagürü ga norü
poperawa. 16Rü yemacạx ga Yoá ga
yexguma guma ĩanexũ̃ ínachoeguãchigu
ga nügü nax nadạịxũ̃cạx, rü Uríaxũ̃
namu nax ngextá norü uanügüarü
churaragü írüporamaexũ̃wa
yaxũũchixũ̃cạx. 17Rü yexguma iyayixgu
ga yema norü uanügü nax Yoáarü
churaragümaxã nügü nadạịxũ̃cạx rü
ínapoxũ̃güãxũ̃cạx ga guma norü ĩane, rü
yexma nayue ga ñuxre ga Dabíarü
churaragüeru. Rü yematanüwa nayexma
ga Uría. 18Rü nüma ga Yoá rü
Dabíxũ̃tawa nanamu ga popera ga nawa
nüxũ̃ yaxuxũ̃ nax ñuxãcü ínanguxuchixũ̃
ga yema nügü ínadạịxũ̃wa. 19Rü
nanaxucụ̈xẽ ga yema duũ̃xũ̃ ga orearü
ngeruxũ̃, rü ñanagürü: —Ngẽxguma
quigúegagu nax ãẹ̃xgacümaxã nüxũ̃
quixuxũ̃ i nachiga nax ñuxãcü
ínanguxuchixũ̃ nax yigü namaxã idạịxũ̃
i tórü uanügü, 20rü ngürüãchi nüma ya
ãẹ̃xgacü rü tá nanu rü cuxna tá naca rü
ñanagürü tá: “¿Tụ̈xcüũ̃ nüxna
pengaicamaxũ̃chi ya yima ĩane? ¿Tama
ẹ̃xna nüxũ̃ pecuạx i norü
poxeguruũ̃étüwa nax pexũ̃
ínamuxũchigüxũ̃ namaxã ya nutagü i
ngẽma tórü uanügü? 21¿Tama ẹ̃xna
nüxna pecuạxãchiexũ̃ ga yema nge ga
Tébecüạ̃x ga ãẹ̃xgacü ga Abimelé ga
Yerubaá nanexũ̃ imạxcü ga yexguma
wüxi ga nuta ga caexũ̃ naétü nañaxgu?
Rü ngẽmacạx ¿tụ̈xcüũ̃ nüxna
pengaicamaxũ̃chi ya yima ĩanearü
poxeguxũ̃?” ñaãcü tá cuxna naca. Rü
ngẽxguma i cuma rü tá cunangãxũ̃ga rü
ñacurügü tá: “Ngẽxma ta nixĩ i nayuxũ̃
ya Uría ya Itítatanüxũ̃ ixĩcü, Pa Chorü

Ãẽxgacüx”, ñacurügü tá —ñanagürü ga
Yoá. 22Rü yema orearü ngeruxũ̃ rü
yéma Dabíxũ̃tawa naxũ. Rü yexguma
yéma nanguxgu rü Dabímaxã nüxũ̃ nixu
ga guxũ̃ma ga yema ore ga Yoá namaxã
nüxũ̃ ixuxũ̃. Rü nüma ga Dabí rü
Yoámaxã nanu, rü yema orearü
ngeruũ̃xũ̃ ñanagürü: —¿Tü̱xcüũ̃ nüxna
pengaicamaxũ̃chi ya yima ĩane? ¿Rü
tama ẽxna nüxũ̃ pecua̱x i norü
poxeguruũ̃étüwa nax pexũ̃
ínamuxũchigüxũ̃ namaxã ya nutagü i
ngẽma tórü uanügü? ¿Tama ẽxna nüxna
pecua̱xãchiexũ̃ ga yema nge ga
Tébecüã̱x ga Abimelé ga Yerubaá
nanexũ̃ ima̱xcü ga yexguma wüxi ga
nuta ga caexũ̃ naétü nañaxgu? Rü
ngẽmaca̱x ¿tü̱xcüũ̃ nüxna
pengaicamaxũ̃chi ya yima ĩanearü
poxeguxũ̃? —ñanagürü. 23Rü nüma ga
yema orearü ngeruxũ̃ rü nanangãxũ̃ga
rü ñanagürü: —Nüma ga yema tórü
uanügüarü churaragü rü inayayi, rü
tomaa nügü nadai. Natürü ga toma rü
nügü ítayabuxmüxẽxẽ rü ñu̱xmata
ĩaneca̱x ixücuxũ̃wa nangugü. 24Rü
yexgumayane ga yema tórü uanügü rü
ĩanearü poxeguxũ̃arü daxũwa
würamaxã curü churaragüxũ̃ nadai, Pa
Chorü Ãẽxgacüx. Rü ngẽxma nayue i
ñuxre i churaragüeru rü ngẽmatanügu
nayu ya Uría ya Itítatanüxũ̃ ixĩcü
—ñanagürü. 25Rü yexguma ga Dabí rü
yema orearü ngeruũ̃xũ̃ nangãxũ̃ga, rü
ñanagürü: —¡Yoámaxã nüxũ̃ ixu rü
taxuca̱xma naxca̱x naxoegaãxẽ i ngẽma,
erü woetama ngẽmaãcü nangupetü i
daiwa! ¡Rü namaxã nüxũ̃ ixu nax yexera
pora naxüxũ̃ca̱x nax nadaiãcuãxũ̃ca̱x ya
yima ĩane —ñacurügü tá nüxũ̃! Rü
cuma rü name nixĩ i yexeraãcü pora
Yoána cuxã —ñanagürü. 26Rü yexguma
nüxũ̃ nacua̱xgu ga Uría naxma̱x ga marü
nax nayuxũ̃ ga guma ngĩte rü inaxaure.
27Natürü yexguma marü nangupetü̱xgu
ga nax naxaurexũ̃, rü nüma ga Dabí rü
nachiũ̃wa ngĩxca̱x nangema, rü
naxma̱xũ̃ ngĩxũ̃ nixĩxẽxẽ, rü nüxṹ
ixãxacü. Natürü nüma ga Cori ya
Tupana rü tama namaxã nataãxẽ ga
yema Dabí üxũ̃.

Natáũ̃ rü Dabíxũ̃ naxoregü

12 1Rü nüma ga Cori ya Tupana rü
norü orearü uruxũ̃ ga Natáũ̃xũ̃
namu ga Dabíxũ̃tawa nax naxũxũ̃ca̱x. Rü
yexguma Natáũ̃ Dabíxũ̃tawa nguxgu, rü
ñanagürü nüxũ̃: —Wüxi ga ĩanewa
nayexma ga taxre ga yatü. Wüxi rü
namuarü yemaxũ̃ã̱xũ̃chi rü yema to rü
nangearü yemaxũ̃ã̱x. 2Rü yema muarü
yemaxũ̃ã́xũ̃ rü muxũ̃ma ga carnérugü rü
wocagü nüxṹ nayexma. 3Natürü ga yema
ngearü yemaxũ̃ã́xũ̃ rü wüxitama ga
carnéruacü nüxṹ tayexma ga tümaca̱x
nataxexe. Rü nümatama tüxũ̃ nayaxẽxẽ
ga guxema carnéruacü, rü naxũ̃tawa rü
nanegüxũ̃tawa taya. Rü yematama õna ga
tümaarü yora ngṍxũ̃ tangõ̱x rü
naxpáxũ̃watama taxaxe, rü nügüxũ̃ta tüxũ̃
napexẽxẽ. Rü nüma ga guma yatü tüxũ̃
nangechaũ̃ ñoma naxacüxũ̃
nangechaũ̃xũ̃rüxũ̃. 4Rü wüxi ga ngunexũ̃
rü yema muarü yemaxũ̃ã́xũ̃xũ̃tagu
nanaxũane ga wüxi ga duüxũ̃ ga
toxnamana ne ũxũ̃. Natürü nüma ga yema
duũ̃xũ̃ ga muarü yemaxũ̃ã́xũ̃ rü tama
norü carnéruta rüẽxna norü wocata
nimáxchaũ̃ nax yemaacü naxca̱x nax
naxüwemüxũ̃ca̱x ga yema naxũ̃tagu

naxũanexũ̃. Rü guxema ngearü
diẽruã́xearü carnéru niyaxu, rü yema
yéma nguxũ̃cax̱ tüxũ̃ naxü —ñanagürü.
5Rü yexguma yemaxũ̃ naxĩnügu ga Dabí,
rü yema yatümaxã poraãcü nanu, rü
Natáũ̃xũ̃ ñanagürü: —Tupanaégagu
cumaxã nüxũ̃ chixu rü texé ya ngẽma ṹxe
rü name nixĩ i tüxũ̃ nax imáxũ̃. 6Rü 4
ẽxpũ̃xcüna tá tüxũ̃ naxütanü ya yíxema
carnéruacü, erü tama nüxũ̃
tangechaũ̃tümüxũ̃ãcüma nanaxü i ngẽma
—ñanagürü. 7Rü yexguma ga Natáũ̃ rü
ñanagürü: —Cuma nixĩ i ngẽma yatü
quixĩxũ̃. Rü ñaa nixĩ i norü ore i Cori ya
Iraéanecüã̱xgüarü Tupana cumaxã nüxũ̃
ixuxũ̃. Choma cuxũ̃ chayaxu nax
Iraéanecüã̱xgüarü ãẽxgacü nax quixĩxũ̃,
rü Chaúmẽxẽwa cuxũ̃ íchapoxũ̃. 8Rü
napata cuxna chaxã, rü cuxmẽxwa tüxũ̃
changexmagüxẽxẽ ga naxmax̱gü, rü
guxũ̃ma i Iraéane rü Yudáane rü cuxna
chaxã. Rü ngẽxguma chi cuxcax̱
nanoxregu i ngẽma, rü chi muxũ̃ma i togü
i ngẽmaxũ̃gü chi cuxna chaxã. 9¿Rü
tũ̃xcüũ̃ tama naga cuxĩnü i chorü ore, rü
cunaxü i ngẽma tama chauãẽwa mexũ̃?
Rü cuma rü Amóũ̃tanüxũ̃güarü taramaxã
cuyamax̱ ya Uría ya Itítatanüxũ̃ rü
naxmax̱cax̱ cungĩx. 10Rü ngẽma nax
choxũ̃ cuxoxũ̃, rü ngẽmacax̱ Uría ya
Itítatanüxũ̃ naxmax̱ tüxũ̃ cuyapu rü
cuxmax̱xũ̃ tüxũ̃ quixĩxẽxẽ. Rü ngẽmagagu
rü guxũ̃gutáma ãũcümaxũ̃wa cungexma.
11Rü choma i Cori ya Tupana rü cumaxã
nüxũ̃ chixu rü choma rü tá chanaxü nax
cutanüxũ̃ tátama yixĩxũ̃ i guxchaxũ̃
cumaxã üxũ̃. Rü cupẽxewa tátama tüxũ̃
chade ya cuxmax̱xgü rü ngẽma
cutanüxũ̃na tá tüxũ̃ chamugü, rü
guxãpẽxewa tá tümamaxã namaxẽ.
12Cuma rü cúãcü cunaxü i ngẽma
chixexũ̃, natürü i choma rü guxũ̃ma i
Iraéanecüã̱xgüpẽxewa tá chanaxü i
ngẽma cumaxã nüxũ̃ chixuxũ̃ nax guxãma
nüxũ̃ dauxũ̃cax̱ —ñanagürü. 13Rü nüma
ga Dabí rü Natáũ̃xũ̃ nangãxũ̃ga rü
ñanagürü: —Tupanamaxã chixexũ̃ chaxü
—ñanagürü. Rü nüma ga Natáũ̃
nanangãxũ̃ga rü ñanagürü: —Ngẽmáacü,
natürü Tupana rü cuxũ̃ nangechaũ̃, rü
taxũtáma ngẽma chixexũ̃gagu cuyu.
14Natürü ngẽma chixexũ̃ icuxüxũ̃gagu rü
Tupanaarü uanügüaxũ̃ cunatauxchaxẽxẽ
nax Tupanaxũ̃ naxoexũ̃ rü namaxã
naguxchigagüxũ̃. Rü ngẽmacax̱ ya yimá
cune ya ngexwacax̱ íxracü rü tá nayu
—ñanagürü. 15Rü yexguma Natáũ̃
nachiũ̃cax̱ táegũ̱xgux rü nüma ga Cori ya
Tupana rü poraãcü nayadax̱axwexẽxẽ ga
yema buxũ̃ ga Uría naxmax̱xwaũ̃xũ̃. 16Rü
nüma ga Dabí rü Tupanana naca naxcax̱
ga yema buxũ̃, rü naxaure rü
ñaxtüanegumare naca rü yexma nüxũ̃
nangupetü ga ñuxre ga chütaxũ̃. 17Rü
yema ãẽxgacügü ga norü ngũ̃xẽẽruũ̃gü ga
yéma naxũ̃tawa yexmagüxũ̃, rü nüxũ̃
nacax̱ax̱xũ̃gü nax inachixũ̃cax̱ ga
ñaxtüanewa. Natürü ga nüma ga Dabí rü
tama inachixchaũ̃ rü tama natanüwa
nachibüchaũ̃. 18Rü 7 ga ngunexũ̃
ngupetũ̃xguwena rü tayu ga guxema
buxe. Rü nümagü ga yema Dabíarü
ngũ̃xẽẽruũ̃gü rü namuũ̃e ga namaxã nüxũ̃
nax yaxugüexũ̃, yerü ñaxũ̃gu narüxĩnüe:
“Rü yexguma tamaxyane ga guxema buxe
rü nüma ga ãẽxgacü rü tama taga
naxĩnüchaũ̃ rü tama nachibüchaũ̃. Rü
ngẽmacax̱ i ñũ̃xma nax tayuxũ̃ rü ñuxãcü
tá namaxã nüxũ̃ tixu, erü tama nüxũ̃
tacuax̱ nax tax̱acü tá nügümaxã naxüxũ̃”,

ñaxũ̃gu narüxĩnüe. [19]Natürü nüma ga
Dabí rü nüxũ̃ nadau ga yema norü
ngũ̃xẽẽruũ̃gü ga bexma nügümaxã nax
yadexagüxũ̃, rü yemawa nüxũ̃ nacua̱x ga
guxema buxe rü marü nax tayuxũ̃. Rü
yemaca̱x nüxna naca rü ñanagürü:
—¿Marü tayu ya yíxema buxe?
—ñanagürü. Rü nüma ga yema norü
ngũ̃xẽẽruũ̃gü rü nanangãxũ̃gagü rü
ñanagürügü: —Ngũ̃, marü tayu
—ñanagürügü. [20]Rü yexguma ga Dabí rü
inachi ga ñaxtüanewa, rü naxaiya rü nügü
napumára rü ínacuxuchi rü to ga
naxchirugu nicu̱x. Rü Tupanapatawa
naxũ rü yexma naxücu rü Cori ya
Tupanaxũ̃ nicua̱xüxũ̃. Rü yemawena rü
nachiũ̃ca̱x natáegu rü õnaca̱x ínaca rü
nachibü. [21]Rü yexguma ga yema norü
ngũ̃xẽẽruũ̃gü rü Dabína nacagü rü
ñanagürügü: —¿Natürü ta̱xacüca̱x
ngẽmaãcü cunaxü Pa Ã̱xgacüx? Rü
yexguma tamaxũ̱xgu ga guxema buxe, Pa
Ã̱xgacüx, rü cuxaure rü tümaca̱x cuxaxu.
Natürü i ñu̱xmax marü nax tayuxũ̃ ya
buxe, Pa Ã̱xgacüx, rü icuchi rü cuchibü
—ñanagürügü. [22]Rü Dabí nanangãxũ̃ga
rü ñanagürü: —Yexguma tamaxũ̱xgu ga
guxema buxe rü chaxaure rü chaxaxu
yerü nagu charüxĩnü chi ga Cori ya
Tupanaaxṹ nax changechaũ̃tümüxũ̃xũ̃ rü
tüxũ̃ namaxẽẽxũ̃ ga guxema buxe.
[23]—Natürü i ñu̱xma nax marü tayuxũ̃ ¿rü
ta̱xacüca̱x ichaxaurexũ̃ ega taxucürüwa
wena tüxũ̃ chamaxẽẽgu? Choma rü tá
tümaxũ̃tawa chaxũ, natürü i tüma rü
taxuacüma cha̱u̱xca̱x tatáegu —ñanagürü.

Charumóũ̃arü buxchiga

[24]Rü yemawena ga Dabí rü naxma̱x
ga Bechabéxũ̃ nayataãxẽxẽxẽ. Rü
ngĩxũ̃ta nanaxũane rü ngĩmaxã namaxũ̃,
rü nüxṹ ixãxacü. Rü nüma ga Dabí rü
Charumóũ̃gu nanaxüéga.
……

**Acharóũ̃ rü nanatü ga
Dabíxũ̃ ínata̱xüchichaũ̃**

15 [1]Rü wüxi ga ngunexũ̃ rü nüma
ga Dabí nane ga Acharóũ̃ rü
naxca̱x nataxe ga wüxi ga nawexũ̃ ga
mexechine ga cowarugü itúxũ̃ne. Rü
naxca̱x nadau ga 50 ga norü churaragü.
[2-3]Rü pa̱xmama ínarüdaüüxũ̃ rü
namacüwagu nayachiixũ̃ ga duũ̃xũ̃gü
ĩaneca̱x íchocuxũ̃wa. Rü guxãma ga
guxema ã̱xgacüxũ̃ dauxchaũ̃güxe nax
tümaarü guxchaxũ̃ tayamexẽẽgüxũ̃ca̱x,
rü nüma ga Acharóũ̃ rü tümaca̱x naca
rü ñu̱xũchi tüxna naca ga ngexnerüxüne
ga ĩanewa nax ne taxũxũ̃. Rü guxema
tügü ixuxe nax wüxi ga
Iraéanecüã̱xgütücumüwa nax taxüxũ̃, rü
nüma ga Acharóũ̃ rü ñanagürü tüxũ̃:
—Rü aixcüma nixĩ i ngẽma nüxũ̃
quixuxũ̃, natürü nataxuma i ã̱xgacüarü
ngũ̃xẽẽruũ̃gü i cuxũ̃ rüngũ̃xẽẽxũ̃
—ñanagürü. [4]Rü ñanagürü ta: —Chierü
ñaa nachixũ̃anewa ã̱xgacü i
guxchaxũ̃arü mexẽẽruxũ̃ chixĩxgu nax
ngẽmaãcü guxãma chauxũ̃tawa
naxĩxũ̃ca̱x ya yíxema guxchaxũ̃gü tüxṹ
ngẽxmaxe nax tüxṹ chanamexẽẽxũ̃ca̱x
—ñanagürü. [5]Rü yexguma texé
napẽxegu yacaxã́pü̱xügu, rü nüma ga
Acharóũ̃ rü tama nanaxwa̱xe ga
yemaacü nüxũ̃ nax tarümoxẽgüxũ̃, rü
tümamẽxẽgu nayayauxãchi rü tüxũ̃
nachúxu. [6]Rü yemaacü ga nüma ga
Acharóũ̃ rü tümamaxã nügü
namecümaxẽxẽ ga guxãma ga

Iraéanecüãxgü ga ãẽxgacüxũtawa
ũxchaũxe nax namexẽẽãxũcax ga
tümaarü guxchaxũgü. Rü yemaacü nixĩ
ga nügüna tüxũ yapuexẽẽxũ ga guxema
Iraéanecüãxgü. 7Rü yexguma 4 ga
taunecü ngupetüxgu, rü nüma ga
Acharóũ rü nanatü ga ãẽxgacüxũ
ñanagürü: —Cuxna chaca, Pa Ãẽxgacüx
¿rü marü curü me yixĩxũ nax Ebróũwa
chaxũxũ nax chayanguxẽẽxũcax ga
yema uneta ga Cori ya Tupanamaxã
nüxũ chixuxũ? 8Rü yexguma
Chíriaanegu chaxãchiũgu ga Yechúarü
ĩanewa, rü choma nax curü duũxũ
chixĩxũ, rü yéma Cori ya Tupanamaxã
nüxũ chixu rü ngẽxguma chi nüma
choxṹ natauxchaxẽẽãgu ga
Yerucharéũcax nax chatáeguxũ rü chi
nüxũ chayarücuaxüxũ namaxã i wüxi i
chorü ãmare i naxcax chiguxũ
—ñanagürü. 9Rü nüma ga ãẽxgacü rü
nanangãxũga rü ñanagürü: —¡Marü
name rü mea ngẽ́ma naxũ! —ñanagürü.
Rü yexguma ga nüma ga Acharóũ rü
Ebróũwa naxũ. 10Rü yexguma Ebróũwa
nayexmayane ga Acharóũ rü ñuxre ga
norü duũxũgüxũ namu nax guxũ ga
Iraéanecüãxgütücumüwa naxĩxũcax rü
nüxũ nax yanaxugüxũcax ga norü ore ga
ñaxũ: "Rü ngẽxguma nüxũ pexĩnüegu i
cornétaga, rü ngẽmawa tá nüxũ pecuax
nax Ebróũwa yangucuchixũ ya Acharóũ
nax Iraéanecüãxgüarü ãẽxgacü
yixĩxũcax", ñaxũ. 11Rü ñuxmachi ga
nüma ga Acharóũ rü nüxna naxu ga 200
ga yatügü ga Yerucharéũcüãx ga
mexũgu rüxĩnüexũ. Rü nawe narüxĩ
natürü tama nüxũ nacuaxgü ga taxacü
nax yixĩxũ ga yema norü ĩnü. 12Rü
yexgumarüxũ ta ga nüma ga Acharóũ rü
naxcax nangema ga wüxi ga Dabíarü
ucuxẽruxũ ga Aitópegu ãégacü ga norü
ĩane ga Yirúgu ãchiũcü. Rü namaxã
nüxũ nixu nax naxümücüaxũcax ga
yexguma Tupanacax naxũna nadaixgu
rü ínaguãxgu. Rü yemaacü ga yema
Acharóũarü ĩnüwaama ügüxũ ga yatügü
rü nimuetanü ga yema nawe rüxĩxũ.

Dabí rü Yerucharéũwa niña

13Rü wüxi ga duũxũ rü Dabímaxã
nüxũ nayarüxu rü ga Iraéanecüãxgü rü
Acharóũwe nax naxĩxũ. 14Rü yexguma
nüma ga Dabí rü nanamu ga guxũma ga
norü churaragüeru ga namaxã
Yerucharéũwa yexmagüxũ, rü ñanagürü:
—¡Ngĩxã ñuxmatama tibuxmü! Erü
yixcama rü taxucürüwatáma
Acharóũchaxwa tibuxmü. ¡Ngĩxã, rü
peporaãẽgü! Erü ngürüãchi tá tüxũ
nayangau rü chixexũ tá tamaxã naxü, rü
norü taramaxã tá tüxũ nadai ya guxãma
ya ĩanecüãx —ñanagürü.
……
31Rü yexguma Dabímaxã nüxũ
yaxugüegu ga Aitópe rü Acharóũarü
ĩnüwaama üxũ, rü nüma ga Dabí rü Cori
ya Tupanana naca ga nax
natoṍxẽxẽẽxũcax ga yema Aitópe nagu
rüxĩnüxũ.
……

Dabíarü churaragü rü
Acharóũxũ nimaxgü

18 1Rü nüma ga Dabí rü norü
churaragüxũ nixugü. Rü
wüxichigü ga 1000 ga churaragücax rü
nüxũ naxuneta ga norü comaũdáũte. Rü
wüxichigü ga 1000 wa rü 100 gu
inananu. Rü wüxichigü ga 100 cax rü

nüxũ naxuneta ga norü capitáũ. [2]Rü
yemawena rü tomaepü̱xtücumügu
nayayauxye ga norü churaragü. Rü
wüxitücumümaxã inacua̱x ga Yoá. Rü
totücumümaxã inacua̱x ga Abichái ga
Cheriá nane ga Yoáenexẽ ixĩcü. Rü
yema totücumümaxã inacua̱x ga Itái ga
Gáxcüã̱x ixĩcü. Rü ñu̱xũchi ga nüma ga
Dabí rü guxũma ga yema norü
churaragüxũ ñanagürü: —Choma rü tá
ta pexũ íchixümücü i daiwa
—ñanagürü. [3]Natürü ga nümagü rü
nanangãxũgagü rü ñanagürügü:
—Taxuacüma ngẽmaãcü cunaxü, Pa
Ãẽ̱xgacüx, erü ngẽma torü uanügüca̱x
rü nüétama ega woo naxcha̱xwa
tibuxmü̱xgu rüẽ̱xna ngãxũ i tatanüxũ
yuegu, erü ngẽma nüma
nanaxwa̱xegüxũ nixĩ nax cuxũ
yama̱xgüxũ. Rü ngẽmaca̱x, Pa
Ãẽ̱xgacüx, rü cuma rü 10,000 i toma i
curü churaragüarü yexera toxṹ cume.
Rü ngẽmaca̱x narümemae i nuxãtama
ĩanegu curüxã̱ũ̱x nax ngẽmaãcü to i
churaragü toxũtawa cumugüxũca̱x
—ñanagürügü. [4]Rü yexguma ga nüma
ga ãẽ̱xgacü rü nanangãxũga rü
ñanagürü: —Tá chanaxü i ngẽma
pexca̱x rümemaexũ —ñanagürü. Rü
yexgumatama ga nüma ga ãẽ̱xgacü rü
guma ĩanearü ĩã̱xgu ínachicuchi rü
nüma ga norü churaragü rü
ínachoxũtücumü. [5]Rü ñu̱xũchi ga nüma
ga ãẽ̱xgacü rü nayaxucu̱xẽgü ga Yoá rü
Abichái rü Itái, rü ñanagürü nüxũ:
—¡Mea namaxã pechopetü ya yimá
ngextü̱xücü ya Acharóũ! —ñanagürü.
Rü guxũma ga norü churaragü rü nüxũ
naxĩnüe ga yexguma ãẽ̱xgacü yema
ñaxgu nüxũ ga yema churaragüarü
ãẽ̱xgacügü nachiga ga gumá Acharóũ.
[6]Rü yemaacü inaxĩãchi ga yema
churaragü nax Iraéanecüã̱xgüarü
churaragü ga Acharóũwaama
ügüxũmaxã nügü nax nada̱i̱xũca̱x. Rü
Efraíũarü naanewa yexmaxũ ga
naixnecügu nixĩ ga nügü nada̱i̱xũ. [7]Rü
yema Dabíwe rüxĩxũ ga churaragü rü
Acharóũarü churaragüxũ
narüporamaegü. Rü poraãcü nügü
nadai, rü 20,000 ga yatü yexma nayue.
[8]Rü guxũwama nangu ga nügü nax
nada̱i̱xũ ga yema Efraíarü naanewa. Rü
woo yema noxri nügü ínada̱i̱xũgu nayue
ga muxũma, natürü yemaarü yexera
nixĩ ga naixnecügu yuexũ ga yexguma
Dabíarü churaragü nawe ngẽgügu. [9]Rü
yexguma nügü nadaiyane rü nüma ga
Acharóũ ga norü múlagu ixũcü, rü
ngürüãchi yexma Dabíarü
churaragümaxã nügü nangau. Rü nüma
ga Acharóũ rü norü múlamaxã niña. Rü
wüxi ga castaña ga taxũchacüütüũwa
namaxã nagopetü, rü yéma
niwaxcuchinaxã, rü yéma narütu. Rü
yema múla rü nagopetümare. [10]Rü wüxi
ga yema Dabíarü duũxũ ga nüxũ dauxũ
rü Yoámaxã nüxũ nixu. [11]Rü nüma ga
Yoá rü ñanagürü: —¿Ta̱xacü nixĩ? ¿Rü
ngẽxguma nüxũ cuda̱u̱xgu rü tü̱xcüũ
tama noxtacüma cuyama̱x? Erü
ngẽxguma chi cuyama̱xgu rü choma rü
10 tachinü i diẽru chi cuxna chaxã rü
wüxi i goyexũ —ñanagürü. [12]Natürü ga
yema churara rü Yoáxũ nangãxũga rü
ñanagürü nüxũ: —Woo chi 1000
tachinü i diẽru choxna cuxãxgu rü
taxũchima chanaxü i ngẽma. Erü
guxãma i tomax rü nüxũ taxĩnüe ga
ãẽ̱xgacü ga yexguma cuxũ rü Abicháixũ

rü Itáixũ̃ ñaxgu: “¡Rü taxũtáma chixexũ̃
namaxã pexü ya Acharóũ̃!”, ñaxgu. 13Rü
ngẽxgumachi ãẽxgacüechita
chayamaxgu ya nane rü nüma ya
ãẽxgacü rü tá nüxũ̃ nacuax nax texé
yamáxũ̃, rü cuma rü taxũchima
chauétüwa cuchogü —ñanagürü. 14Rü
nüma ga Yoá rü ñanagürü:
—¡Marütama i ngẽma dexa i
chixemarexũ̃! —ñanagürü. Rü yexguma
nanayaxu ga tomaepüx ga naixmenaxã
ga ixãmaguxũ̃, rü yemamaxã Acharóũ̃xũ̃
nacanapacütüxũ̃, yerü
castañachacüxüwa nax natuxũ̃ rü tama
nayu. 15Rü yemawena rü 10 ga Yoáarü
churaragü rü Acharóũ̃xũ̃
ínachomaeguãchi rü nayamaxgüxüchi.
……

24Rü yexgumayane rü nüma ga Dabí
rü guma ĩanearü ĩãxwa narüto. Rü
nüma ga yema dauxũ̃taeruxũ̃ rü yema
ĩanearü poxeguxũ̃étügu naxĩnagü nax
yéma nadauxũ̃taexũ̃cax. Rü yexguma
yexama nadawenügu ga yema
dauxũ̃taerüxũ̃ rü nüxũ̃ nadau ga wüxi ga
yatü ga nüxica yéma ne ñaxũ̃. 25-26Rü
tagaãcü ãẽxgacümaxã nayacaxũ̃. Rü
nüma ga ãẽxgacü rü tagaãcü nanangãxũ̃
rü ñanagürü: —Ngẽxguma nüxicatama
ngẽma ne nañaxgu, rü mexũ̃ i ore
ngẽma ne nange —ñanagürü. Natürü
yexguma yema yatü ga yéma ne ñaxũ̃
ingaicagu, rü nüma ga yema
dauxũ̃taeruxũ̃ nüxũ̃ nadau ga to ga yatü
ga yéma ne ñaxũ̃. Rü yemacax yema
ĩãxarü dauruũ̃na tagaãcü nacagü rü
ñanagürü: —Yea nixĩ i to i yatü rü
ngẽma ne naña —ñanagürü. Rü nüma
ga ãẽxgacü rü tagaãcü ñanagürü:
—Ngẽma rü ta mexũ̃ i ore ngẽma ne
nange —ñanagürü. 27Rü yexguma nüma
ga yema dauxũ̃taeruxũ̃ rü ñanagürü ta:
—Ngẽma napexe iñaxũ̃ rü norü
ñaãchiwa nüxũ̃ chacuax nax Chadú
nane ya Aimáax yixĩxũ̃ —ñanagürü. Rü
nüma ga ãẽxgacü rü nanangãxũ̃ rü
ñanagürü: —Nüma rü wüxi ya mecü ya
yatü nixĩ, rü mexũ̃ i ore nua nange
—ñanagürü. 28Rü nüma ga Aimáax rü
ãẽxgacücax nixũ rü napexegu
nayacaxãpüxü rü ñaxtüanegu
nanangücuchi rü yemaacü nüxũ̃
narümoxẽ rü ñanagürü: —Name ya Cori
ya Tupana, ya curü Tupana, Pa
Ãẽxgacüx, erü marü nanadai ga yema
tama cuga ĩnüechaũ̃xũ̃, Pa Ãẽxgacüx
—ñanagürü. 29Rü nüma ga ãẽxgacü rü
ínaca, rü ñanagürü: —¿Ñuxãcü nüxũ̃
nangupetüxũ̃ ya yimá ngextüxücü ya
Acharóũ̃? ¿Rü namemarexũ̃ yixĩxũ̃?
—ñanagürü. Rü nüma ga Aimáax rü
nanangãxũ̃ga rü ñanagürü: —Ngẽxguma
Yoá choxũ̃ muxgu rü ínixaicha, natürü
tama nüxũ̃ chacuax, Pa Ãẽxgacüx, nax
taxacü ngupetüxũ̃ —ñanagürü. 30Rü
nüma ga ãẽxgacü rü ñanagürü nüxũ̃:
—¡Inachi rü ngẽxma ínachicuchi!
—ñanagürü. Rü nüma ga Aimáax rü
yexma ínachicuchi. 31Rü yexgumatama
ínangu ga yema to ga yatü ga
Etiopíaanecüãx rü ñanagürü:
—Nangexma i wüxi i mexũ̃ i ore, Pa
Ãẽxgacüx. Rü ñuxma ya Cori ya Tupana
rü mexũ̃ cumaxã naxü, Pa Ãẽxgacüx,
erü cuxũ̃ ínapoxũ̃ nawa ga yema tama
cuga ĩnüechaũ̃xũ̃, Pa Ãẽxgacüx
—ñanagürü. 32Rü nüma ga ãẽxgacü rü
yema Etiopíaanecüãxna naca rü
ñanagürü: —¿Rü yimá ngextüxücü ya
Acharóũ̃, rü taxuxũ̃ma nüxũ̃ üpetüxũ̃?

—ñanagürü. Rü nüma ga
Etiopíaanecüã̱x rü nanangãxũ̃ga rü
ñanagürü: —Chierü ngẽma curü
uanügü, Pa Ãẽxgacüx, rü guxũ̃ma i
ngẽma chixexũ̃ cumaxã ügüchaũ̃xũ̃ rü
yimá ngextü̱xücürüxũ̃ nayuegu
—ñanagürü. 33Rü nüma ga ãẽxgacü rü
axumaxã aita naxü. Rü daxũ naxĩ ga
yema norü ucapu ga ĩanearü
poxeguxũ̃étüwa yexmaxũ̃wa, rü yéma
nayaxaxu. Rü yexma ínaxũ̃ũxũ̃ãcüma
ñanagürü: —Pa Chaunex, Pa Acharóũ̃x.
Pa Chaunex, Pa Acharóũ̃x. Chierü
choma cuchicüxü chayü̱xgu. Pa
Chaunex, Pa Acharóũ̃x, Pa Chaunex
—ñanagürü.

Ãẽxgacü ga Dabí rü wenaxarü Yerucharéũ̃ca̱x natáegu

19 1-2Rü yexguma duũ̃xũ̃gü nüxũ̃
cua̱xgügu ga nüma ga ãẽxgacü
ga Dabí ga poraãcü nane ga Acharóũ̃ ga
yucücа̱x nax nangechaũ̃xũ̃ rü naxca̱x
naxaxuxũ̃ rü Yoámaxã nüxũ̃
nayarüxugüe. Rü yemaacü ga yema
ngunexũ̃gu ga yema nax norü uanügüxũ̃
naporamaegüchiréxũ̃ ga daiwa rü
ngechaũ̃xũ̃ nanacaxichi. 3Rü nümatama
ga yema churaragü rü bexmamare ĩanegu
nachocu rü ãneãcü inaxĩ ñoma chi daiwa
yabuxmüxũ̃rüxũ̃. 4Rü yexgumayane ga
nüma ga ãẽxgacü rü nügü
yadüxchiweãcüma poraãcü aita naxüüxũ̃
rü ñanagürü: —Pa Chaunex, Pa
Acharóũ̃x. Pa Chaunex, Pa Acharóũ̃x, Pa
Chaunex —ñanagürü. 5Rü yexguma ga
Yoá rü Dabíxũ̃tawa naxũ rü ñanagürü:
—Pa Ãẽxgacüx, wüxi i ãne nüxũ̃
quingexẽxẽ i ngẽma curü churaragü i
cuxũ̃ ípoxũ̃güxũ̃ nax tama peyuexũ̃ca̱x i
cuma rü cunegü, rü cuxacügü, rü
cuxma̱xgü, rü cuxũ̃taxũ̃gü. 6Rü ñu̱xma rü
icunawẽx nax cuxca̱x rü taxuwama
namexũ̃ i ngẽma cutüũ̃wa ügüxũ̃ i
ãẽxgacügü rü churaragü, erü nüxũ̃
cungechaũ̃ i ngẽma cuxchi aixexũ̃, rü
naxchi cuxai i ngẽma cuxũ̃ ngechaũ̃güxũ̃.
Ñu̱xma nüxũ̃ chicua̱xãchi, Pa Ãẽxgacüx,
rü cuxca̱x narümemae chi nixĩ nax
Acharóũ̃ maxũ̃xũ̃, rü nüétama chi nixĩ ga
nax tayuexũ̃ ga tomax. 7¡Rü ínaxũxũ rü
nataãxẽgüxẽxẽ i ngẽma curü churaragü!
Erü Tupanaégagu cumaxã nüxũ̃ chixu rü
ngẽxguma taxũtáma ngẽmaãcü
cunaxü̱xgux, rü bai i wüxi tá nuxã
cuxũ̃tagu narüxã̱ũ̱x i ñoma i chütaxũ̃gu.
Ngẽma rü tá guxũ̃ma ga chixexũ̃ ga yema
curü ngextü̱xügu cuxũ̃ ngupetüxũ̃arü
yexera tá nixĩ i cuxca̱x ínguxũ̃
—ñanagürü ga Yoá. 8Rü yexguma ga
nüma ga ãẽxgacü rü inachi, rü ĩanearü
ĩã̱xwa narüto. Rü yexguma duũ̃xũ̃gü
nüxũ̃ cua̱xgügu ga guma ãẽxgacü rü
ĩanearü ĩã̱xwa nax yanatoxũ̃, rü guxũ̃ma
ga duũ̃xũ̃gü rü naxũ̃tawa naxĩ. Rü yema
Iraéanecüã̱xgü ga Acharóũ̃we rüxĩxũ̃ rü
nibuxmü rü nachiũ̃wa naxĩ.
……

Nawiyae ga Dabí yerü norü uanügüxũ̃ narüporamae

22 1Rü yexguma Cori ya Tupana
Dabíxũ̃ rüngũ̃xẽẽgu nax
Chaúme̱xẽwa rü guxũ̃ma ga norü
uanügüme̱xẽwa ínanguxuchixẽẽãxũ̃, rü
nüma ga Dabí rü ñaa wiyaemaxã
Tupanaxũ̃ nicua̱xüxũ̃. 2-3Rü ñanagürü:
“Cumax, Pa Cori rü chorü poxũ̃ruxũ̃
quixĩxũ̃, rü chorü cu̱xchicaxũ̃ quixĩxũ̃, rü
chorü nguxuchixẽẽruxũ̃ quixĩxũ̃, rü

chorü Tupana quixĩxũ̃, rü tacü ya nuta
ya chorü poxũ̃ruxũ̃ quixĩxũ̃, rü chorü
tüpe̱xeruxũ̃ quixĩxũ̃, rü chorü maxẽẽruxũ̃
quixĩxũ̃, rü ma̱xpṹnetape̱xewa ngẽxmaxũ̃
i chorü cu̱xchicaxũ̃ i nagu changaxixũ̃
quixĩxũ̃. Rü cuma nixĩ i chorü
uanügüme̱xẽwa choxũ̃ ícunguxuchixẽẽxũ̃
nax tama choxũ̃ yama̱xgüxũ̃ca̱x. 4Rü
cuxũ̃waxi nixĩ i namexũ̃, Pa Corix, nax
ticua̱xüũ̃güxũ̃. Rü ngẽxguma
ãũcümaxũ̃wa changexmagu rü aita
cuxca̱x chaxü̱xgu, rü cuma rü chorü
uanügüme̱xẽwa choxũ̃ ícupoxũ̃.
……

31Rü ngẽma Tupana nagu rüxĩnüxũ̃ rü
aixcümama iniwe̱x. Rü ngẽma Cori ya
Tupanaarü uneta rü name nax yaxõxũ̃.
Rü Tupana rü tüxũ̃ ínapoxũ̃ ya guxãma
ya yíxema nagu yaxõgüxe. 32¿Rü texé
Tupana tixĩ ega tama tórü Cori ya
Tupana yixĩxgu? ¿Rü ta̱xacürü to i
tupana nangexma i nüxṹ tauxchaxũ̃ nax
tüxũ̃ ínapoxũ̃xũ̃? 33Rü nüma ya Tupana
nixĩ ya norü poramaxã choxũ̃ idü̱xü̱xcü.
Rü yimá nixĩ ya namexẽẽcü i chorü
maxũ̃ nax taxuwama nachixexũ̃ca̱x”,
ñanagürü.
……

1 REYES

(Nüxíraxũxũ i popera i ãẽxgacügüchiga)

Nayaxüchi ga Dabí

1 [1]Rü yexguma nayaxgu ga ãẽxgacü ga Dabí rü naxchiãũwa nayexmaecha. Guxũguma nüxũ nanadeyu, rü woo ñuxre ga dũxruũmaxã nax yadüxgüãxũ rü nüxũ nanadeyuama.

……

Adonía rü ãẽxgacüxũ nügü ningucuchixẽxẽ

[5]Rü yexgumayane ga Adonía ga Dabí nane ga naxmax ga Aquíwaũcü rü ãẽxgacüwa nügü nanguxẽẽchaũ tümachicüxü ga nanatü. Rü naweũgü ga cowarugü itúchigüne ne nanutaquexe rü churaragü ga gumagu ĩxũ. Rü nanade ga 50 ga churaragü nax norü dauruxũgü yixĩgüxũcax. [6]Rü nüma ga nanatü ga ãẽxgacü ga Dabí rü taguma nanacuaxi rü bai ga nangaa. Rü wüxi ga yatü ga mechametücü nixĩ, rü naenexẽ ga Acharóũxũ rübumaecü nixĩ. [7]Rü nüma ga Adonía rü nanatüarü churaragüarü ãẽxgacü ga Yoá ga Chábia nanemaxã nidexa rü chacherdóte ga Abiatámaxã. Rü nümagü rü nüxũ nixugüe nax nüxũ tá nangũxẽẽgüxũ nax ãẽxgacüxũ yangucuchixũcax. [8]Natürü guma chacherdóte ga Chadú, rü tama Adoníawaama nügü naxũxẽxẽ rü bai ga Benáya ga Yoáda nane, rü bai ga gumá Tupanaarü orearü uruxũ ga Natáũ, rü bai ga Chimeí ga ãẽxgacü ga Dabímücüxüchi ixĩcü, rü bai ga yema Dabíarü churaragü ga nüxũ rücuaxmaegüxũ rü taxuxũma Adoníawaama nügü naxũgüxẽxẽ. [9]Rü yema ínaxüyane, rü nüma ga Adonía rü wüxi ga taxũma ga õna naxü ga nuta ga taxüchicü ga Choeréxũtawa ga bairawe ga Duyéarü ngaicamána. Rü tüxũ nadai ga carnérugü, rü wocagü rü wocaxacügü ga ingüexe. Rü guxũma ga naeneegüna naxu, rü guxũma ga duũxũgü ga Yudátanüxũ ga ãẽxgacü ga Dabíaxũ puracüexũna naxu. [10]Natürü tama nüxna naxu ga guma orearü uruxũ ga Natáũ, rü bai ga Benáya, rü bai ga yema nanatü ga Dabíarü churaragüerugü rü bai ga naenexẽ ga Charumóũ. [11]Rü yexguma ga nüma ga Natáũ rü Charumóũ naé ga Bechabémaxã nidexa, rü ñanagürü:
—¿Marü nüxũ cucuáxũ yixĩxũ nax

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

Adonía i Aquí ngĩne rü ãẽxgacüxũ̃ nügü
nax yangucuchixẽẽxũ̃ tama nüxũ̃
nacuáãcüma ya yimá tórü ãẽxgacü ya
Dabí? 12Rü dücax! rü tá cumaxã nüxũ̃
chixu i wüxi i ucu̱xẽ nax ngẽmaãcü
tama peyuexũ̃ca̱x i cumax, rü cune ya
Charumóũ̃. 13¡Rü ãẽxgacü ya
Dabíxũ̃tawa naxũ, rü ñacurügü tá nüxũ̃:
“Pa Chorü Corix ¿tama ẽxna i chomaxã
icuxunetaxũ̃ rü chaune ya Charumóũ̃ tá
yixĩxũ̃ ya yimá ãẽxgacü ixĩcü i
cuchicüxü? ¿Rü ñuxãcü i Adonía rü
ãẽxgacüxũ̃ nügü yaxĩxẽẽxũ̃?” ñacurügü
tá nüxũ̃! 14Rü ngẽxguma cuma
ãẽxgacümaxã íquidexayane rü choma rü
tá chixücu, rü naétüwa tá chidexa i
ngẽma curü ore i nüxũ̃ quixuxũ̃
—ñanagürü. 15Rü yexguma ga ngĩma ga
Bechabé rü ãẽxgacü ípexũ̃gu ixücu. Rü
nüma ga ãẽxgacü rü marü nayaxüchi ga
yexguma, rü Abiachá ga Chunátanüxũ̃
rü nüxna idau. 16Rü ngĩma ga Bechabé
rü ãẽxgacüpe̱xegu inangücuchi rü
ñu̱xmata ĩxmachixũ̃wa iyaxṹcatü. Rü
nüma ga ãẽxgacü rü ngĩxna naca rü
ñanagürü: —¿Ta̱xacü cunaxwa̱xe i
cuxca̱x chaxüxũ̃? —ñanagürü. 17Rü
ngĩma inangãxũ̃ rü ngĩgürügü: —Pa
Ãẽxgacüx ¿Tama ẽxna Cori ya
Tupanaégagu marü chomaxã
icuxunetaxũ̃ nax chaune ya Charumóũ̃
tá yixĩxũ̃ ya yimá ãẽxgacü ixĩcü i
cuchicüxü? 18Natürü i ñu̱xma rü tama
nüxũ̃ cucuáãcüma rü Adonía ãẽxgacüxũ̃
nügü ningucuchixẽxẽ —ngĩgürügü.
…… 22-23Rü yexguma ãẽxgacü ga
Dabímaxã íyadexayane ga Bechabé rü
yéma ãẽxgacüpatawa nangu ga
Tupanaarü orearü uruxũ̃ ga Natáũ̃. Rü
yema norü ĩã̱xarü dauruxũ̃gü rü
Dabímaxã nüxũ̃ nayarüxugüe ga yéma
nax nanguxũ̃ ga guma orearü uruxũ̃. Rü
nüma ga Natáũ̃ rü Dabíxũ̃tawa naxũ rü
nape̱xegu nanangücuchi ñu̱xmata
ĩxmachixũ̃wa yaxṹcatü. 24Rü ãẽxgacüna
naca rü ñanagürü: —Pa Ãẽxgacüx ¿ẽxna
cuma yixĩxũ̃ i nüxũ̃ cuxunetaxũ̃ ya
Adonía nax cuchicüxü ãẽxgacü yixĩxũ̃?
—ñanagürü.
……

Dabí nüxũ̃ nixu rü Charumóũ̃ tá nixĩ i nachicüxü ãẽxgacü ixĩxũ̃

28Rü nüma ga ãẽxgacü ga Dabí rü
Bechabéca̱x nangema. Rü ngĩma ga
Bechabé rü ãẽxgacüpe̱xewa ixũ, rü
yexma iyachi. 29-30Rü nüma ga ãẽxgacü
rü Tupanaégagu ngĩmaxã nüxũ̃ nixu rü
ñanagürü: —Yimá Tupana ya guxũ̃ma
ga guxchaxũ̃wa choxũ̃
ínguxuchixẽẽcüégagu cumaxã nüxũ̃
chixu rü ñomatama i ngunexũ̃gu rü
cune ya Charumóũ̃ tá nixĩ ya
ngexwaca̱xũ̃cü ya ãẽxgacü. Rü nüma tá
nixĩ i chauchicawa natoxũ̃ ga yema
ũ̃pama Cori ya Iraéanecüã̱xgüarü
Tupanaégagu cumaxã nüxũ̃
chixuxũ̃rüxũ̃ —ñanagürü. 31Rü ngĩma
ga Bechabé rü ãẽxgacüpe̱xegu
inangücuchi ñu̱xmata ĩxmachixũ̃wa
yaxṹcatü, rü tagaãcü ngĩgürügü:
—¡Guxũ̃guma namaxũ̃ ya chorü cori ya
ãẽxgacü ya Dabí! —ngĩgürügü. 32-33Rü
yemawena ga nüma ga ãẽxgacü ga Dabí
rü norü duũ̃xũ̃güxũ̃ namu nax naxca̱x
yacagüxũ̃ca̱x ga chacherdóte ga Chadú
rü orearü uruxũ̃ ga Natáũ̃ rü Benáya ga
Yoáda nane. Rü yexguma
ãẽxgacüxũ̃tawa nangugügu ga yema rü
nüma ga ãẽxgacü rü ñanagürü:

—¡Íyaxümücügü i ngẽma chorü
ngũxẽẽrũũgü i chautüũwa ügüxũ, rü
chorü cowarugu penatonagüxẽxẽ ya
chaune ya Charumóũ rü bairawe ya
Yióũwa penaga! —ñanagürü.
……
39Rü nüma ga chacherdóte ga Chadú
rü Tupanapatawa nanayaxu ga yema
carnéruchatacu̱xre ga chíxũmaxã
ããcuxũ, rü yema Charumóũétü nabagü
ga ãẽxgacü nax yixĩxũca̱x. Rü
yemawena rü carnéruchatacu̱xregu
nicuegü, rü guxũma ga duũxũgü rü
tagaãcü ñanagürügü: —¡Namaxũ ya
Ãẽxgacü ya Charumóũ! —ñanagürügü.
……

Nawa iyacua̱xgüxũ ga mugü ga Dabí Charumóũmaxã nüxũ ixuxũ

2 1Rü ningaica ga Dabí ga nax
nayuxũ, rü yemaca̱x nane ga
Charumóũxũ naxucu̱xẽ rü ñanagürü:
2—Choma rü guxũ i duũxũgürüxũ tá
pexna chixũ i ñoma i naanewa. ¡Rü
cugü naporaxẽxẽ rü taxũ icumuũxũ! Rü
chanaxwa̱xe i chauxrüxũ mecü ya
ãẽxgacü quixĩxũ. 3¡Rü Cori ya
Tupanaarü mugü rü naga naxĩnü, rü
norü ngúchaũ naxü! ¡Rü yanguxẽxẽ i
guxũma i norü mugü ga Moiché
ümatüxũ nax ngẽmaãcü mea cuxũ
ínanguxuchixũca̱x i guxũma i cuxüxũ rü
mea cuxũ nangupetüxũca̱x i ngextá
cuma ícuxũxũwa! 4Rü ngẽxguma
ngẽmaãcü cunaxü̱xgux rü Tupana rü tá
cuwa nayanguxẽxẽ ga yema uneta ga
chomaxã nüxũ yaxuxũ ga yexguma
ñaxgu choxũ: “Rü ngẽxgumachi yimá
cune rü cutaagü rü mea chauga
naxĩnüegu rü aixcüma cha̱u̱xca̱x
namaxẽgu rü tama choxna
yaxĩgachi̱xgu, rü guxũgutáma natanüwa
tá nixĩ i Iraéanecüã̱xgüarü ãẽxgacü ne
naxũxũ, rü tagutáma nataxu nax wüxi i
cutanüxũ i Iraéanecüã̱xgüarü ãẽxgacü
yixĩxũ” —ñanagürü choxũ.
……
10Rü ñu̱xũchi ga Dabí rü nayu, rü
norü o̱xigüxũtagu nayata̱xgü ga
Yerucharéũwa. 11Rü 40 ga taunecü nixĩ
ga Iraéanecüã̱xgüarü ãẽxgacü yixĩxũ. Rü
7 ga taunecü nixĩ ga Ebróũwa ãẽxgacü
yixĩxũ rü 33 ga Yerucharéũwa. 12Rü
Charumóũ nixĩ ga yexwaca̱xũcü ga
ãẽxgacü ga nanatü ga Dabíchicüxü
ixĩcü. Rü yexguma ãẽxgacü yixĩxgu ga
Charumóũ, rü meama nüxũ nangupetü
ga Iraéanecüã̱xgü.
……

Charumóũ rü Tupanaxũtawa naxca̱x ínaca i cua̱x

3 5Rü wüxi ga chütaxũgu rü ĩane ga
Gabóũwa rü Cori ya Tupana rü
Charumóũca̱x nango̱x ga nanegüwa, rü
ñanagürü nüxũ: —¡Choxna naxca̱x naca
i ngẽma cunaxwa̱xexũ rü choma rü tá
cuxna chanaxã! —ñanagürü. 6Rü nüma
ga Charumóũ rü nanangãxũga rü
ñanagürü: —Cumax, Pa Chorü Tupanax,
rü nüxũ cungechaũxũchi ga chaunatü ga
Dabí ga curü duũxũ ixĩcü, yerü nüma rü
meama cupẽxewa inixũ, rü mexũ naxü,
rü cupẽxewa rü mea iniwẽx ga norü
maxũ. Rü yemaca̱x poraãcü nüxũ
cungechaũ rü wüxi ya nanena cunaxã
nax nachicawa natoxũca̱x rü
Iraéanecüã̱xgüarü ãẽxgacü yixĩxũca̱x.
7Rü cumax, Pa Corix, Pa Chorü
Tupanax, rü choxũ cumu nax chaunatü

ya Dabíchicüxü ãẽxgacü nax chixĩxũcax,
woo i choma rü wüxi i ngextüxüxũ i
taxuxũ cuáxũ nax chixĩxũ. 8Natürü i
ñuxma rü choxmexwa nangexmagü i
guxũma i ngẽma Iraéanecüãxgü i cuma
nüxũ cuxunetaxũ. Rü nüma i ngẽma
duũxũgü i ñuxma rü namuxũchi rü
ngẽmacax taxucürüwa texé tayaxugü.
9Rü ngẽmacax chanaxwaxe i choxna
cunaxã i cuax nax ngẽmaãcü mea
namaxã ichacuáxũcax i curü duũxũgü
rü nüxũ nax chacuáxũcax i ngẽma mexũ
rü chixexũ. ¿Erü texéaxṹ natauxcha nax
namaxã itacuáxũ i ñaa curü duũxũgü i
muxũchixũ? —ñanagürü. 10Rü nüma ga
Cori ya Tupana rü namaxã nataãxẽ ga
yema Charumóũ naxcax ícaxaxũ. 11-12Rü
yemacax ñanagürü nüxũ: —Ngẽma nax
choxna naxcax cucaxaxũ i ngẽma, rü
tama naxcax ícucaxũ nax namáxũcax i
curü maxũ, rüexna cumuarü
diẽruṹxũcax, rüexna curü uanügü
chadaixũcax, natürü naxcax ícucaxũ i
cuax nax mea namaxã icucuáxũcax i
ngẽma curü duũxũgü, rü ngẽmacax tá
cuxna chanaxã i ngẽma choxna naxcax
ícucaxũ. Rü choma rü tá cuxna chanaxã
i cuax ga ũpa taguma texéaxṹ yexmaxũ
rü cuwena tagutáma texéaxṹ ngẽxmaxũ.
13Rü naétü tá cuxna chanaxã i ngẽma
tama naxcax ícucachiréxũ. Rü tá cuxna
chanaxã i muxũtama i curü ngẽmaxũgü
i mexũ, rü tá cuxũ charüngũxẽẽ nax
cumaxã nataãxẽgüxũcax i ngẽma curü
duũxũgü i Iraéanecüãxgü. Rü ngẽmaãcü
i cuma rü guxũma i curü maxũgu rü
nataxutáma i to i ãẽxgacü i cumaxã
wüxiguxũ. 14Rü ngẽxguma mea
cunaxüxgux i chorü ngúchaũ rü
cuyanguxẽẽxgu i chorü mugü, yema
cunatü ga Dabí naxüxũrüxũ, rü choma
rü tá chanamaxẽxẽ i curü maxũ
—ñanagürü. 15Rü yexguma
nabaixãchigu ga Charumóũ, rü nüxũ
nicuaxãchi ga nanegü nax yixĩxũ ga
yema. Rü yexguma Yerucharéũwa
nanguxgu, rü Tupanapatawa naxũ rü
yema baú ga Cori ya Tupanaarü
mugüchixũpexewa nangu. Rü naxũna
nadai rü ínanagu rü yemaacü Tupanaxũ
namaxã nicuaxüxũ. Rü yemawena rü
taxũma ga õna naxü naxcax ga guxũma
ga norü ngũxẽẽruũgü.

Charumóũ nanamexẽxẽ ga taxre ga ngexũarü guxchaxũ

16-17Rü wüxicana rü taxre ga nge ga
ingeãxẽmarecü rü Charumóũxũtawa ixĩ.
Rü yexguma napexewa nayexmagügu,
rü wüxi ga yema nge rü ngĩgürügü: —Pa
Ãẽxgacüx, choma rü ñaa nai i nge rü
wüxi ya ĩpatawatama tangexmagü. Rü
yexguma yéma tayexmagüyane, rü
chaxíraxacü. 18Rü tomaepüx ga
ngunexũguwena ga nax chaxíraxacüxũ,
rü ngĩma i ñaa nai i nge rü ixíraxacü. Rü
toxicatama yéma tayexmagü, rü
nataxuma ga to ga duũxũgü ga guma
ĩpatawa. Rü toxicatama tixĩgü. 19Natürü
wüxi ga chütaxũgu rü tayu ga guxema
ngĩxacü i ñaa nge yerü tümaétü ica.
20Rü yexguma ga ngĩma rü bexma
ngãxũcü íirüda. Rü yexguma choma
íchapeyane rü bexma chauechita tüxũ
iyaxu ga guxema chauxacüxe rü
ngĩgüxũtagu tüxũ iyacaxẽxẽ. Rü guxema
ngĩxacüxe ga yuxe rü chauxũtagu tüxũ
iyacaxẽxẽ. 21Rü yexguma paxmama
ícharüdaxgu nax tüxũ chamaixũcax ga
guxema chauxacüxe, rü tüxũ chadau ga

nax tayuxũ. Natürü ga mea nax
yangóonexũ, rü mea tüxũ chadau rü
nüxũ chicuax̱ãchi nax guxema buxe rü
tama chauxacüxe nax tixĩxũ
—ngĩgürügü. 22Rü ngĩma ga yema nai
ga nge rü ngĩgürügü: —Tama nixĩ. Rü
chauxacüxe tixĩ ya yíxema maxṹxe rü
yíxema yuxe rü cuxacü tixĩ —ngĩgürügü.
Natürü ga ngĩma ga yema nge ga ngĩxíra
idexacü rü ngĩgürügüama: —Tama nixĩ.
Rü cuxacüe tixĩ ya yíxema yúxe rü
chauxacüe tixĩ ya yíxema maxṹe
—ngĩgürügüama. Rü yemaacü
ngĩgümaxã yéma iyaporagatanücüxü
ãẽxgacüpẽxewa. 23Rü yexguma ga nüma
ga ãẽxgacü rü meama nagu narüxĩnü rü
nügüãẽwa ñanagürü: “Ñaa nge rü
ngĩgürügü: ‘Ngĩxacüxe tixĩ ya yíxema
maxṹxe rü yíxema yuxe rü ngẽma nai i
ngexacü tixĩ’ ngĩgürügü. Natürü ngẽma
nai i nge rü tõõcü nüxũ iyaxu” ñanagürü
ga nügüãxẽwa. 24-25Rü ñu̱xũchi ga nüma
ga ãẽxgacü rü ñanagürü: —¡Nua
penange i wüxi i tara! —ñanagürü. Rü
yexguma ãẽxgacüxũ̃tawa nangegüãxgu
ga tara, rü nanamu rü ñanagürü: —¡Ẽcü
ngãxũgu tüxũ perüdate ya daxe buxe rü
wüxichipanü ngĩxna pixãchigü i ngẽma
nge! —ñanagürü. 26Natürü ga yema nge
ga tümaé ixĩcü ga guxema buxe
yamaxṹxe rü poraãcü ingechaũ̃xũ̃chi
tümacax̱ ga guxema ngĩxacüxe, rü
ãẽxgacüxũ icaax̱ũ̃ rü ngĩgürügü: —Pa
Chorü Ãẽxgacüx ¡taxṹ i tüxũ quimáxũ
ya yíxema buxe! Rü narümemae nixĩ i
ngĩxna tüxũ cumu i ngẽma nai i nge
—ngĩgürügü. Natürü ga yema nai ga nge
rü ngĩgürügüama: —Marü name i
cunadate i ngẽma buxũ nax taxuearüma
nax yixĩxũcax̱ —ngĩgürügü. 27Rü
yexguma nüma ga ãẽxgacü rü ñanagürü:
—¡Ngĩxna tüxũ pemu i ngẽma tama
naxwax̱ecü nax tüxũ rüdatexũ ya yíxema
buxe, erü ngẽma iyixĩ i aixcüma tümaé
ixĩcü! —ñanagürü. 28Rü guxũ̃ma ga
Iraéanecüax̱gü rü nüxũ nacuáchigagü ga
yema ãẽxgacü üxũ ga ñuxãcü
nanamexẽẽãxũ ga yema taxüchixũ ga
guxchaxũ. Rü yemacax̱ nüxũ
nangechaũ̃gü yerü nüxũ nacuáchigagü
ga ñuxãcü Tupana cuax̱ nüxna ãxũ nax
namexẽẽãxũ̃cax̱ ga guxchaxũ̃gü.

Charumóũ̃ rü Iraéanecüax̱gümaxã inacuax̱

4 1Rü nüma ga Charumóũ rü guxũ̃ma
ga Iraéanecüax̱güarü ãẽxgacü nixĩ.
……
20Rü Yudáanewa rü Iraéanewa rü
namuxũchima ga norü duũ̃xũ̃gü ñoma
naxnecütẽxe i taxtüpechinüwa
ngẽxmacürüxũ. Rü yema taxre ga
naanegüwa rü taguma nataxu ga õna rü
axexũ, rü ga duũ̃xũ̃gü rü nataãxẽgü. 21Rü
yema naane ga Charumóũ namaxã icuáxũ,
rü éstewaama rü taxtü ga Eufrátewa
inaxügü ñu̱xmata Piritéutanüxũ̃güarü
üyeanewa rü Equítuanearü üyeanewa
nangu ga oéstewaama. Rü guxũ̃ma ga
yema togü ga duũ̃xũ̃gü ga tama
Iraéanecüax̱gü ixĩgüxũ ga Charumóũarü
naanewaama ixügüetanüxũ rü
nanaxütanügü ga yema diẽru ga
ãẽxgacüna üxũ, rü Charumóũ̃mẽxẽwa
nayexmagü ga yexguma namaxyane.
……
25Rü yexguma Charumóũ maxyane rü
ga Yudáanecüax̱gü rü yema togü ga
Iraéanecüax̱gü rü nügü nangechaũ̃gü rü
taãxẽãcü nügümaxã ínamaxẽ. Rü
nórtewaama rü ĩane ga Dáũ̃wa inaxügü

ñu̱xmata ĩane ga Bechébawa nangu ga
súrwaama rü wüxichigü nüxṹ nayexma
ga napata rü naane.
……
29Tupana rü taxũ̃ma ga cua̱x rü mexũ̃
ga ĩnü Charumóũ̃na naxã. Rü yemaacü
nüxũ̃ nacua̱xüchi. Rü norü cua̱x rü ñoma
naxnecüte̱xe ya márpechinüwa
ngẽxmacürüxũ̃ namuxũchi. 30Rü yemaacü
ga Charumóũ̃arü cua̱x rü
Equítuanecüã̱xgüarü cua̱xũ̃ nangupetü, rü
yema duũ̃xũ̃gü ga éstewaama
yexmagüxũ̃arü yexera nixĩ ga norü cua̱x.
31Rü guxũ̃ma ga togü ga yatüarü yexera
nüxũ̃ nacua̱x. Rü Etáũ̃ ga Chérataxaarü
yexera nüxũ̃ nacua̱x, rü Emáũ̃, rü Cacú, rü
Dára, rü Maú nanegüarü yexera nüxũ̃
nacua̱x. Rü yema nachiga rü guxũ̃ma ga
yema nachixũ̃anegü ga nacüwawa
yexmagüxũ̃wa nangu. 32Rü 3,000 ga
ucu̱xẽgüxũ̃ nixu, rü nanaxümatü ga 1,005
ga wiyaegü. 33Rü naigüchiga nidexa rü
nanetüchiga. Rü guma ocayiwa ga taxüne
ga Líbanuarü naixnecüwa yexmanechiga
nidexa rü ñu̱xmata yema natüane ga
íxraxũ̃ ga ĩxtapü̱xwa rüxügüxũ̃chiga
nidexa. Rü ñu̱xũchi nachiga nidexa ga
naexũ̃gü, rü werigü, rü naexũ̃gü i
naxtanecamaxã itúguxũ̃ rü choxnigü. 34Rü
muxũ̃ma ga to ga nachixũ̃anecüã̱xarü
ãẽ̱xgacügü rü Charumóũ̃xũ̃tawa nanamu
ga norü ngũ̃xẽẽruũ̃gü nax naxũ̃tawa
yayauxgüaxũ̃ca̱x ga norü ucu̱xẽgü.

Charumóũ̃ rü ĩane ga Tíruarü ãẽ̱xgacü ga Iráũ̃maxã inaxüga

5 1Rü yexguma Iráũ̃ ga Tíruarü
ãẽ̱xgacü nüxũ̃ cua̱xgux ga
Charumóũ̃ rü nanatü ga Dabíchicüxü
ãẽ̱xgacü nax yixĩxũ̃, rü norü
ngũ̃xẽẽruũ̃gü yéma Charumóũ̃xũ̃tawa
namugü, yerü ga Iráũ̃ rü guxũ̃guma
Dabíxũ̃ nangechaũ̃. 2Rü yexguma ga
Charumóũ̃ rü nanangãxũ̃ga rü Iráũ̃ca̱x
yéma namuga rü ñanagürü: 3“Cuma
nüxũ̃ cucua̱x ga gumá chaunatü ga Dabí
nax taxucürüwama naxüãxũ̃ ga guma
Cori ya Tupanapata nagagu ga yema dai
ga nagu tamaxũ̃xũ̃, ñu̱xmata Cori ya
Tupana tümame̱xẽwa nayexmagüxẽẽ̱x
ga yema tümaarü uanügü. 4Natürü i
ñu̱xmax i nüma ya Cori ya Tupana rü
taãxẽ toxna naxã i guxũ̃wama i
tochixũ̃anewa rü nataxuma i torü
uanügü rü nataxuma i chixexũ̃ i toxca̱x
ínguxũ̃. 5Rü ngẽmaca̱x nagu charüxĩnü
nax chorü Tupanaca̱x chanaxüxũ̃ ya
wüxi ya napata yema chaunatümaxã
inaxunetaxũ̃rüxũ̃ nax choma tá yixĩxũ̃ i
naxca̱x chanaxüxũ̃. Yerü Tupana rü
ñanagürü tüxũ̃ ga chaunatü: ‘Rü yimá
cune ya cuchicüxü cuchicawa
charütoxẽẽcü, rü yimá tá nixĩ ya naxücü
ya chopata’, ñanagürü tüxũ̃. 6Rü
ngẽmaca̱x, Pa Ãẽ̱xgacüx, Pa Iráũ̃x, rü
cuxna chaca i ñu̱xmax nax ñaa i
puracüwa choxũ̃ curüngũ̃xẽẽxũ̃ca̱x. ¡Rü
namu i curü duũ̃xũ̃gü nax Líbanuarü
naixnecüwa ocayiwa choxṹ ne
nadexũ̃ca̱x! Rü chomax rü tá chorü
duũ̃xũ̃gü ngẽ́ma chamugü nax curü
duũ̃xũ̃güxũ̃ nangũ̃xẽẽgüxũ̃ca̱x. Rü
chomax rü tá cuxṹ chanaxütanü i ngẽma
naxca̱x ícuca̱xaxũ̃e̱xpü̱x naxca̱x i curü
duũ̃xũ̃güarü puracü. Erü cuma nüxũ̃
cucua̱x rü taxúema ya Iraéanecüã̱xgü
nüxũ̃ tacua̱x nax mürapewa tayaxuxũ̃ i
ngẽma curü duũ̃xũ̃gü i
Chidóũ̃cüã̱xgürüxũ̃”, ñanagürü. 7Rü
nüma ga Iráũ̃ rü nataãxẽxũ̃chi namaxã

ga yema dexa ga Charumóũ yéma muxũ,
rü ñanagürü: —Tupanaxũ chicuax̱üxũ,
erü Dabína nanamu ga wüxi ya nane ya
nüxũ cuácü nax ãẽxgacü nax yixĩxũcax̱ i
Iraéanewa —ñanagürü. 8Rü ñu̱xũchi
nüma ga Iráũ rü Charumóũcax̱ yéma
namuga rü ñanagürü: “Marü chanayaxu
i ngẽma ore i nua chau̱xcax̱ cumuxũ, rü
tá chanaxü i ngẽma naxcax̱ ícucax̱ũ. Rü
cuxna tá chanana i ngẽma mürapewa i
ocayiwanaxcax̱ rü pínunaxcax̱”,
ñanagürü.
……
13Rü yexguma ga Charumóũ rü 30,000
ga puracütanüxũ nade ga guxũma ga
Iraéanecüax̱gütanüwa. 14Rü ga guxema
rü Líbanuarü naixnecüwa tüxũ
napuracüexẽxẽ. Rü wüxi ga tauemacügu
rü 10,000 yéma tüxũ namugü rü nai ga
tauemacü rü toguxe ga 10,000 yéma
tüxũ namugü. Rü yemaacü
nanapuracüexẽxẽ ga guxũma ga yema
tomaepü̱xtücumü. Rü wüxichigü ga yatü
rü wüxi ga tauemacü naixnecüwa
nayexma rü taxre ga tauemacü
nachixũwa nayexma. Rü Aduniráũ nixĩ
ga tümamaxã icuáxũ ga yema puracüwa.
15Rü nüma ga Charumóũ rü nüxũ
nayexma ta ga 70,000 ga yatügü ga
nugütaeruxũ rü 80,000 ga yatügü ga
nutaarü mexẽẽcüwawa puracüexũ ga
max̱pũneanewa. 16Rü yemaétü nüxũ
nayexma ga 3,300 ga norü duũxũgü ga
yema puracütanüxũmaxã icuax̱güxũ.
17Rü yema nutaarü mexẽẽcüwaruũgü rü
nutaarü max̱pũnewa ne nayapoxochigü
ga nutagü ga itacü rü itatanüxũchicü rü
meama nayatogücüwagü nax guma
Tupanapata naétü ütaxũxũcax̱.
……

Charumóũ nanaxü ga Tupanapata

6 1Rü yexguma 4 ga taunecü ãẽxgacü
yixĩxgu ga Iraéanewa, rü nüma ga
Charumóũ inanaxügü ga nax naxüãxũ
ga guma Tupanapata. Rü guma
taunecügu ga norü taxre ga tauemacü
ga Chíxgu (márzo) nixĩ ga inaxügüãxũ.
Rü yexguma guma Tupanapata ixügügu,
rü marü 480 ga taunecü ningu ga nax
Equítuanewa ínachoxũxũ ga
Iraétanüxũgü. 2Rü nüma ga guma
Tupanapata rü nüxũ nayexma ga 27
métruarü ngãxũ ga norü max̱, rü 9
métru ga norü tachiã, rü 3 métru rü 75
centímetru ga norü máchane. 3Rü yema
nachiã ga nüxíra nawa ixücuxũ ga guma
Tupanapata rü 9 métru nixĩ ga norü
max̱. Rü 4 métruarü ngãxũ nixĩ ga norü
tachiã. 4Rü guma Tupanapataarü
ventánagü ga norü ngóonemachiãruxũ
rü fiérumenax̱ãgünaxcax̱ nixĩgü.
……
7Rü guma nutagü ga guma
Tupanapata namaxã naxügücü rü marü
ímemarecü nixĩ. Rü yemacax̱ ga
yexguma naxügüax̱gu ga guma ĩ rü
taxuxũma ga martíyuga, rüẽxna
yuemaga, rüẽxna to ga tax̱acü namaxã
ixüxũga taxĩnü ga yema ínaxügüãxũwa
ga guma ĩ.
……
11Rü yexguma ga nüma ga Cori ya
Tupana rü Charumóũmaxã nüxũ nixu rü
ñanagürü: 12-13—Yima chopata ya
cuxüxũnechigaxũ cumaxã chixu, rü
ngẽxguma chi chorü mugü nüxũ
ixuxũãcüma cumaxũgu rü chi nagu
quixũxgu i ngẽma chorü mugü, rü
choma rü tá chayanguxẽxẽ ga yema

uneta ga cunatü ga Dabímaxã nüxũ̃
chixuxũ̃ ga cuchiga rü petanüwa tá
chamaxũ̃ rü tagutáma pexna chixũgachi
i pema i Iraéanecüa̱xgü i chorü duũ̃xũ̃gü
nax pixĩgüxũ̃ —ñanagürü. 14Rü nüma ga
Charumóũ̃ rü marü nüxṹ ningu ga nax
naxüãxũ̃ ga guma Tupanapata. 15Rü
norü aixepetapü̱xwa ga guma ĩpata rü
mürapewa ga ocayiwanaxca̱xmaxã
nanaxüxtapü̱x. Rü daxũwa inanaxügü rü
ñu̱xmata ñaxtüwa nangu nax
mürapewamaxã nanaxüxtapü̱xgüaxũ̃.
Rü pínunaxca̱x ga mürapewamaxã
nanaxüxmachixũ̃.
……
22Rü yemaacü ga guma Tupanapata
rü guxũ̃chiãwama úirumaxã
nanapexmachiãgü. Rü yexgumarüxũ̃ ta
ga yema pumáraarü guchicaxũ̃ ga
nachica ga üünexũ̃pe̱xegu ütaũ̃xũ̃ rü
úirumaxã nanapexenegü.
……
38Rü guma Tupanapata rü guxũma ga
norü yemaxũ̃gümaxã ningu ga yexguma
Charumóũ̃ 11 ga taunecü marü ãẽxgacü
yixĩxgu. Rü gumá taunecüarü 8 ga
tauemacü ga bulgu (noviémbre) nixĩ ga
yanguxũ̃. Rü yemaacü 7 ga taunecügu
nixĩ ga yanguxẽẽgüãxũ̃ ga guma
Tupanapata.
……

Rü tupaucawa nanangegü ga yema baú ga Tupanaarü mugü nawa yexmaxũ̃

8 1Rü yexguma ga Charumóũ̃ rü
Yerucharéũ̃wa naxca̱x nangema ga
guxũma ga yema norü ngũ̃xẽẽruũ̃gü ga
ãẽxgacügü rü guxũma ga yema
ãẽxgacügü ga wüxichigü ga
Iraéanecüa̱xtücumümaxã icua̱xgüxũ̃. Rü
nanangutaque̱xexẽxẽ nax Chióũ̃ ga
Dabíarü ĩanewa yayauxgüaxũ̃ca̱x ga
yema baú ga Cori ya Tupanaarü mugü
nawa yexmaxũ̃ nax Tupanapatawa
nangegüaxũ̃ca̱x. 2Rü gumá taunecüarü 7
ga tauemacü ga Etanígu (octúbre) nixĩ
ga Charumóũ̃ nangutaque̱xexẽẽxũ̃ ga
yema Iraéanecüa̱xgü nax
yaxãxũ̃chigüaxũ̃ca̱x ga guma
Tupanapata. Natürü meama nagu nangu
ga yema norü peta ga wüxichigü ga
taunecügu norü düxenügü nagu
naxüchigagüxũ̃. 3-4Rü yéma nangugü ga
guxũma ga Iraéanecüa̱xgüarü
ãẽxgacügü. Rü yema chacherdótegü rü
nanayauxgü ga yema baú ga Tupanaarü
mugü nawa yexmaxũ̃. Rü guma ĩpata ga
Moiché üxüne ga nawa Tupana namaxã
idexane rü nayangegü namaxã ga
guxũma ga yemaxũ̃gü ga üünexũ̃ ga
yéma yexmagüxũ̃. Rü yemagü rü
chacherdótegü rü Lebítanüxũ̃ nixĩ ga
yanaxũ̃. 5Rü nüma ga ãẽxgacü ga
Charumóũ̃ rü guxũma ga yema
Iraéanecüa̱xgü ga yexma
ngutaque̱xegüxũ̃ rü yema baúpe̱xewa rü
Tupanaca̱x nayagu ga muxũchixũma ga
carnérugü rü wocagü. Rü
taxucürüwama texé ixugüxũ̃ ga norü
mu. 6Rü yemawena ga yema
chacherdótegü rü tupaucaarü aixepewa
nanangegü ga yema baú ga yema
tupaucachiã ga üünexũwa.
……
10Rü yexguma ínachoxũ̃xgu ga
chacherdótegü ga yema nachica ga
üünexũwa, rü caixanexũmaxã nanapá
ga guma Cori ya Tupanapata. 11Rü
nagagu ga yema caixanexũ̃ rü nüma ga
yema chacherdótegü rü taxuacüma

yexma narücho nax Tupanaxũ
yacuax̱üũgüxũcax̱, yerü Cori ya
Tupanaarü üünemaxã nanapá ga guma
Tupanapata.
……
22Rü yemawena ga Charumóũ rü
napex̱egu nachi ga yema guchicaxũ ga
ngextá Cori ya Tupanacax̱ ãmaregü
íguxũwa. Rü guxũma ga yema
Iraéanecüax̱güpex̱ewa naxunagümex̱exẽ.
23Rü ñanagürü: —Pa Corix, ya
Iraétanüxũgüarü Tupanax, rü woo
daxũguxũ i naanewa rü woo ñoma i
naanewa rü nataxuma ya Tupana ya
cuxrüxũ ixĩcü. Erü cumax rü
cuyanguxẽxẽ i curü uneta rü tüxũ
cungechaũ ya guxãma ya yíxema
aixcüma cuga ĩnüxe.
……
27¿Natürü i cumax, rü ñuxũcürüwa i
wüxi i íxraxũ i nachicawatama
cumaxũxũ i ñoma i naanewa? Rü
ngẽxguma chi daxũguxũ i naane rü
tama yanguxgu nax nawa cungexmaxũ
¿rü ñuxãcü tá yanguxũ ya daa tupauca
ya íxrane ya cuxcax̱ chaxüxũne?
28Natürü Pa Corix, Pa Chorü Tupanax,
rü chanaxwax̱e i choxũ̃ nüxũ cuxĩnü i
chorü yumüxẽ. ¡Rü naxü i ngẽma
ñux̱xma cuxũ naxcax̱ chacax̱axũxũ!
……
33-34Rü ngẽxgumachi curü duũxũgü
chixexũ üegu rü ngẽmagagu norü
uanügü nüxũ rüporamaegu, rü to i
nachixũanewa nagagüãgu, rü
chanaxwax̱e nax daxũguxũ i naanewa
icurüxĩnüxũ rü nüxũ̃ nüxũ
icurüngümaxũ i norü chixexũgü, rü ñaa
torü naane ga torü ox̱igüna cuxãxũcax̱
cunawoeguxẽẽxũ ega aixcüma cuga
naxĩnüegu rü daa cupatawa naxcax̱
ínacagügu i curü ngũxẽxẽ. 35-36Rü
ngẽxguma yapagüanegu rü taguma
napuxgu nagagu i ngẽma chixexũ i curü
duũxũgü i Iraéanecüax̱gü cupex̱ewa
ügüxũ, natürü i nümagü rü ngẽxguma
cuxcax̱ nawoegugu rü daa cupatawa
yayumüxẽgügu, rü cuxũ yacuax̱üũgügu,
rü nüxũ naxoegu i norü chixexũgü i
naxcax̱ cupoxcuexũ, rü chanaxwax̱e i
daxũguxũ i naanewa nüxũ cuxĩnü rü
nüxũ̃ nüxũ curüngüma i norü chixexũgü
rü cunangúexẽxẽ nax mexũ i nacümagu
naxĩxũcax̱ rü cunamu ya yimá pucü
nawa i ñaa naane i torü ox̱igüna cuxãxũ.
37Rü ngẽxguma ñaa nachixũanewa
nangemagu i taiya, rüex̱na ínanguxgu i
nanetüarü dax̱aweane, rüex̱na
naianexũmaxã nayuegu i nanetügü,
rüex̱na ínangugügu i munügü, rüex̱na
õxmigü, rüex̱na naweanegü, rü
ngẽxguma torü uanügü nüxũ
íchomaeguãchigu i torü ĩanegü nax toxũ
nadax̱ix̱ũcax̱, rüex̱na tax̱acürü to i
guxchaxũ, rüex̱na dax̱aweanegü toxcax̱
ínguxgu, 38-39natürü ngẽxguma curü
duũxũgü nüxũ naxoegu i norü
chixexũgü rü daa tupaucawa
yayumüxẽgügu, rü chanaxwax̱e i
daxũguxũ i naanewa icurüxĩnü rü nüxũ̃
nüxũ curüngüma i norü chixexũgü rü
nüxũ cungãxũga i guxũma i ngẽma
duũxũgü i aixcüma cumaxã nüxũ ixuxũ
i norü chixexũ. Erü cuxicatama nixĩ i
nüxũ cucuáxũ i wüxichigüarü maxũ.
40Rü ngẽmaãcü i curü duũxũgü rü ñaa
naane ga torü ox̱igüna cuxãxũwa
namaxẽyane, rü tá cuxũ nicuax̱üxũgü.
41-42Rü ngẽma duũxũgü i togü i
nachixũanecüax̱ rü tá nüxũ naxĩnüe i

cuchiga rü tá nüxũ̃ nacuax̱gü nax
ñuxãcü poraãcü toxũ̃ curüngũ̃xẽẽxũ̃.
43Rü ngẽxguma tá yáxũ̃wa cuxcax̱ ne
naxĩxgu nax nua daa tupaucawa
yayumüxẽgüxũ̃cax̱ ɨrü daxũguxũ̃ i
naanewa irüxĩnü rü nüxũ̃ nangãxũ̃ i
norü yumüxẽ! Rü ngẽmaãcü guxũ̃táma i
ñoma i naanecüax̱ i nachixũ̃anegü tá
cuxũ̃ nacuax̱gü rü tá cuga naxĩnüe
ngẽma curü duũ̃xũ̃gü i
Iraéanecüax̱gürüxũ̃. Rü nümagü i
yáxũ̃wa ne ĩxũ̃ rü tá nüxũ̃ nacuax̱gü nax
nua daa tupauca ya cuxcax̱
chaxüxũ̃newa nixĩ i cumaxã yadexagüxũ̃
i duũ̃xũ̃gü. 44-45Rü ngẽxguma toma
itaxĩãchigu nax torü uanügümaxã togü
tadaix̱xũ̃cax̱ i ngextá cuma toxũ̃
ícumugüxũ̃wa, rü ngẽxguma daa ĩane ya
cuma nüxũ̃ cuxunetane rü daa tupauca
ya cuxcax̱ chaxüxũ̃neguama
tarüdaunüãcüma tayumüxẽgu ɨrü
daxũguxũ̃ i naanewa irüxĩnü i torü
yumüxẽ rü toxũ̃ ínapoxũ̃ i torü
uanügümex̱ẽwa! 46Rü ngẽxguma curü
duũ̃xũ̃gü guxũ̃ i duũ̃xũ̃gürüxũ̃ cupex̱ewa
chixexũ̃ naxügügu rü ngẽmacax̱ namaxã
cunuxgu, rü norü uanügümex̱ẽgu
cunayix̱ẽẽgu nax ngẽmaãcü to i
nachixũ̃ane i yáxũ̃guxũ̃wa rüex̱na
ngaicamaguxũ̃wa nagagüaxũ̃cax̱,
47natürü ngẽxgumachi ngẽma
nachixũ̃anewa nüxna yacuax̱ãchigügu i
norü chixexũ̃ i cupex̱ewa naxügüxũ̃ rü
cuxcax̱ nawoegux̱gux rü cuxna
nacagügu nax nüxũ̃ nüxũ̃
curüngümaxũ̃cax̱ i norü chixexũ̃gü, 48rü
ngẽxguma ngẽma nachixũ̃anewa
aixcüma cuga naxĩnüegu rü ñaa naane
ga torü ox̱igüna cuxãxũ̃guama
nadaunüãcüma nayumüxẽgügu, rü daa
ĩane ya Yerucharéũ̃ ga cuma nüxũ̃
cuxunetanegu rü daa tupauca ya cuxcax̱
chaxüxũ̃neguama nadaunüãcüma
nayumüxẽgügu, 49ɨrü daxũguxũ̃ i
naanewa rü nüxũ̃ nüxũ̃ naxĩnü i norü
yumüxẽgü i nawa cuxũ̃ nacaax̱xũ̃güxũ̃, rü
ínapoxũ̃ i norü uanügümex̱ẽwa! 50¡Rü
curü duũ̃xũ̃güaxũ̃ nüxũ̃ iyarüngüma i
ngẽma nax tama cuga naxĩnüexũ̃ rü
ngẽma norü chixexũ̃gü i cupex̱ewa
naxügüxũ̃! Rü ngẽma ãẽxgacügü i to i
nachixũ̃anewa nagagüxũ̃ i curü duũ̃xũ̃gü
ɨrü naxüchicüxü i norü ĩnü nax curü
duũ̃xũ̃gü nüxũ̃ ngechaũ̃tümüxũ̃güxũ̃cax̱!
—ñanagürü ga Charumóũ̃ ga norü
yumüxẽwa.

……

54-55Rü yemaacü yema ãmarearü
guchicaxũ̃pex̱egu nacaxãpüxüãcüma rü
naxunagümex̱ẽãcüma Tupanamaxã
nidexa ga Charumóũ̃, rü Tupanana
naxcax̱ naca ga norü ngũ̃xẽẽ. Rü
yexguma nüxũ̃ nachauxgu ga nax
nayumüxẽxũ̃, rü inachi rü guxũ̃ma ga
Iraéanecüax̱gümaxã mexũ̃ naxuegu. Rü
tagaãcü ñanagürü: 56—Poraãcü tamaxã
namecüma ya tórü Cori ya Tupana ya
tüxũ̃ ípoxũ̃cü nüxna i tórü uanügü,
yema inaxunetaxũ̃rüxũ̃. Yerü nüma rü
aixcüma nayanguxẽxẽ ga guxũ̃ma ga
yema norü unetagü ga mexũ̃ ga norü
duũ̃ ga Moichéwa nüxũ̃ yaxuxũ̃. 57Rü
ñux̱ma ya Cori ya Tupana rü nataxũ̃tagu
ga yexguma tórü ox̱igütanüwa
nayexmagurüxũ̃. Rü taxũ̃táma tüxna
nixũgachi rü taxũ̃táma tüxũ̃ ínawogü.
58Rü tüxũ̃ naporaexẽxẽ nax ngẽmaãcü
naxcax̱ idaugüxũ̃cax̱ rü norü ngúchaũ̃
ixügüxũ̃cax̱, rü nagu imaxẽxũ̃cax̱ i
guxũ̃ma i norü mugü ga tórü ox̱igümaxã

nüxũ̃ yaxuxũ̃ nax nagu imaxẽxũ̃cax.
59Rü guxũ̃ma i ñaa nüxna naxcax
chacaxaxũ̃ ya tórü Cori ya Tupana, rü
chanaxwaxe i nüma rü chütacü rü
ngunecü nagu narüxĩnü nax ngẽmaãcü
choxũ̃ nangũxẽẽxũ̃cax rü pexũ̃
nangũxẽẽxũ̃cax i guxũ̃wama. 60Rü
ngẽmaãcü chanaxwaxe i guxũ̃ma i
nachixũ̃anegü i ñoma i naanewa
ngẽxmagüxũ̃ nax nüxũ̃ nacuaxgüxũ̃cax
nax aixcüma Tupana nax yixĩxũ̃ ya tórü
Cori, rü nataxuxũ̃ma i to i naxrüxũ̃
ixĩxũ̃. 61Rü ngẽmacax i pemax rü name
nixĩ i tórü Cori ya Tupanamaxã
pixaixcümagü, rü name nixĩ i
peyanguxẽxẽ rü naga pexĩnüe i guxũ̃ma
i norü mugü ñoma i ngunexũ̃gurüxũ̃
—ñanagürü ga Charumóũ̃.
……
65Rü yexguma yaxãxũ̃chigüãxgu ga
guma tupauca ga taxũ̃ne rü 14 ga
ngunexũ̃ ningegü. Rü yexma
nangutaquexegü ga muxũchixũ̃ma ga
duũ̃xũ̃gü ga guxũ̃wama ga Iraéanewa ne
ĩxũ̃. 66Rü yemawena ga Charumóũ̃ rü
guxũ̃ma ga yema duũ̃xũ̃güxũ̃ narümoxẽ
nax nachiũ̃cax nawoeguxũ̃cax. Rü nüma
ga duũ̃xũ̃gü rü taãxẽãcüma nawoegu
yerü Tupana rü nüxũ̃ nanawex nax
ñuxãcü poraãcü norü duũ̃ ga
Dabítanüxũ̃xũ̃ nangechaũ̃xũ̃, rü ñuxãcü
poraãcü nüxũ̃ nax nangũxẽẽxũ̃ i guxũ̃ma
i norü duũ̃xũ̃gü i Iraéanecüãxgü. Rü
nüma ga yema duũ̃xũ̃gü rü norü
ãẽxgacümaxã mexũ̃ naxuegugü.

Tupana rü Charumóũ̃maxã inaxüga

9 1-2Yexguma Charumóũ̃ marü
yanguxẽẽgu ga Cori ya
Tupanapata, rü guma ãẽxgacüpata, rü
guxũ̃ma ga togü ga naxüxchaũ̃xũ̃, rü
Cori ya Tupana rü wenaxarü
Charumóũ̃cax nangox yema Gabaóũ̃wa
naxcax nangoxgurüxũ̃. 3Rü ñanagürü
nüxũ̃: —Nüxũ̃ chaxĩnü i ngẽma curü
yumüxẽ rü ngẽma choxũ̃ nax
cucaaxũ̃xũ̃. Rü marü chanaxüünexẽxẽ
ya daa ngutaquexepataxũ̃ ya cuxüxũ̃ne
nax guxũ̃guma ngẽma nax
changexmaxũ̃cax. Rü guxũ̃gutáma
nüxna chadau rü namaxã chataãxẽ.
4-5Rü ngẽxguma cunatü ya Dabírüxũ̃
mea chopexewa cumaxũ̃xgu rü
quixaixcümagu rü guxũ̃gutáma naga
cuxĩnügu i chorü mugü, rü choma rü
guxũ̃gutáma Iraéanewa ãẽxgacügüxũ̃
chayaxĩgüxẽxẽ i cunegü rü cutaagü,
yema cunatü ga Dabímaxã
ichaxunetaxũ̃rüxũ̃ ga yexguma namaxã
nüxũ̃ chixuxgu nax tagutáma nataxuxũ̃ i
nataagü i Iraéanecüãxgüarü ãẽxgacü
ixĩxũ̃. 6-7Natürü ngẽxgumachi pema rü
pexacügü choxna pixĩgachigu, rü tama
peyanguxẽẽgu i ngẽma chorü mugü i
pexna chaxãxũ̃, rü to i tupanagüwe
perüxĩxgu rü ngẽmaxũ̃ picuaxüũ̃gügu,
rü choma rü tá pexũ̃ íchawoxũ̃ nawa i
ñaa naane ga pexna chaxãxũ̃. Rü tá
nüxna chixũ ya yima ngutaquexepataxũ̃
ya chaugücax chaxüünexẽxẽne. Rü
ngẽxguma i guxũ̃ma i togü i
nachixũ̃anecüãxgü rü tá pexũ̃
nacugüxeecha. 8Rü daa
ngutaquexepataxũ̃ rü ngẽma natapüxgü
tá nügüétü nayi, rü guxũ̃ma i ngẽma
ngẽma üpetüxũ̃, rü tá namaxã
nabaixãchi rü nüxũ̃ tá nacugüe rü tá
ínaca: “¿Tüxcüũ̃ ya Tupana rü
ngẽmaãcü namaxã nanangupetüxẽxẽ i
ñaa naane rü daa tupauca ya taxũ̃ne?”

ñanagürügü tá. [9]Natürü ngẽma ngãxũ̃ga
rü ñanagürü tá: “Rü ngẽma
Iraéanecüãxgü rü ngẽmaãcü nüxũ̃
nangupetü erü nüxna nixĩgachi ya yimá
norü Tupana ga norü oxigüxũ̃
Equítuanewa ínguxũ̃xẽẽcü, rü togü i
tupananetagüwe narüxĩ rü nüxũ̃
nicuaxüxũ̃gü. Rü ngẽmacax ya Cori ya
Tupana rü guxũ̃ma i ñaa chixexũ̃ naxcax
ínanguxẽxẽ” —ñanagürügü tá.
……

Charumóũ̃xũ̃tagu inaxũane ga Chabáanearü ãẽxgacü

10 [1]Rü ngĩma ga Chabáanearü
ãẽxgacü rü yexguma nüxũ̃
naxĩnügu ga nachiga ga Charumóũ̃ rü
ñuxãcü Tupana mexũ̃maxã rü
cuaxmaxã poraãcü nüxũ̃ nax
nangũ̃xẽẽxũ̃, rü yemacax yéma ixũ nax
guxchagüxũ̃ ga oremaxã nüxna
yacaxaxũ̃cax nax yemaacü nüxũ̃
yaxüxũ̃cax. [2]Rü ngĩma rü meama
ngaxãẽcü Yerucharéũ̃wa ingu namaxã
ga muxũ̃ma ga caméyugü ga
pumáragümaxã rü úirumaxã rü nutagü
ga meruũ̃gümaxã ixãxwetaxũ̃. Rü
yexguma Charumóũ̃xũ̃tawa nanguxgu
rü guxũ̃ma ga yema nagu
naxĩnüxũ̃ãcüma nüxna ica. [3]Rü nüma
ga Charumóũ̃ rü meama ngĩxũ̃
nangãxũ̃ga ga guxũ̃ma ga yema nüxna
nax nacaxaxũ̃, rü nataxuma ga wüxi ga
ngearü ngãxũ̃ã́xũ̃. [4-5]Rü yexguma ngĩma
ga yema Chabáanearü ãẽxgacü nüxũ̃
ĩnügu ga Charumóũ̃arü cuax rü nüxũ̃
nadauxgux ga guma ãẽxgacüpata ga
naxüxũ̃ne rü yema mexechixũ̃ ga õnagü
ga norü mechagu inumaxũ̃ rü norü
ngũ̃xẽẽruũ̃güarü ucapugü rü norü
puracütanüxũ̃güchiru rü yema norü
bínuarü baeruũgü rü yema muxũchixũ̃
ga naxũ̃nagü ga tupauca ga taxũ̃negu
Tupanacax daixũ̃ rü íguxũ̃, rü ngĩma rü
poraãcü namaxã ibaixãchiãxẽ. [6]Rü
ãẽxgacü ga Charumóũ̃xũ̃ ngĩgürügü:
—Yema chauchixũ̃anewa nüxũ̃
chaxĩnüxũ̃ ga cuchiga rü curü
cuáxchiga, rü aixcüma nixĩ. [7]Rü
ñuxmawaxi nixĩ ichayaxõxũ̃ erü nua
chaxũ, rü chauxetümaxã nüxũ̃ chadau.
Natürü yema nüxũ̃ chaxĩnüxũ̃ ga
cuchiga, rü curü cuáxchiga ga chomaxã
nüxũ̃ yaxugüxũ̃, rü tama ngãxũ̃wa
nangu. Erü ngẽma curü cuax, rü curü
ngẽmaxũ̃gü, rü yema nüxũ̃
chaxĩnüxũ̃arü yexeraxüchi nixĩ. [8]¡Rü
ñuxãcü ecax tataãẽgüxũ̃ ya cuxmaxgü,
rü nataãxẽgüxũ̃ i ngẽma curü
puracütanüxũ̃gü i guxũ̃guma cuxũ̃tawa
ngẽxmagüxũ̃ rü nüxũ̃ ĩnüexũ̃ nax
ñuxãcü cuax cuxũ̃ ngẽxmaxũ̃ i
ngẽxguma quidexaxgu! [9]Rü
namecümaxũ̃chi ya Cori ya curü
Tupana ya cumaxã taãxẽcü rü cuxũ̃
imucuchicü nax Iraéanecüãxgüarü
ãẽxgacü quixĩxũ̃cax. Rü yemaacü cuxũ̃
ningucuchixẽxẽ nax aixcüma meama
ngẽma Iraéanecüãxgümaxã
icucuáxũ̃cax, erü guxũ̃guma poraãcü
pexũ̃ nangechaũ̃ —ngĩgürügü. [10]Rü
yemawena ga ngĩma ga yema ãẽxgacü
rü nüxna inana ga 3,960 quíru naguxũ̃
ga úiru, rü muxũchixũ̃ma ga pumára rü
nutagü ga meruũ̃wa mecü. Rü ũ̃paacü
rü taguma Iraéanewa nangu ga
yexgumaepüx ga pumáragü ga yema
Chabáanearü ãẽxgacü Charumóũ̃na
naxũ̃expüx.
……

[23]Rü nüma ga ãẽxgacü ga Charumóũ̃
rü norü cuax̱wa rü norü yemaxũ̃güwa rü
nüxũ̃ narüyexeramae ga guxũ̃ma ga
togü ga ãẽxgacügü ga ñoma ga naanewa
yexmagüxũ̃. [24]Rü guxũ̃ma ga duũ̃xũ̃gü
rü nüxũ̃ nadaugüchaũ̃ rü nüxũ̃
naxĩnüechaũ̃ ga yema cuax̱ ga Tupana
nüxna ãxũ̃.
……

Charumóũ̃ rü togü ga nachixũ̃anegüarü tupanaxũ̃ nicuax̱üxũ̃

11 [1-2]Rü nüma ga Charumóũ̃ rü
Equítuanecüax̱arü ãẽxgacü ga
Faraóũ̃acümaxã naxãxmax̱. Rü
yexgumarüxũ̃ ta namaxã naxãxmax̱ ga
muxũ̃ma ga ngexũ̃gü ga togü ga
nachixũ̃anecüax̱ ixĩgüxũ̃ ga Moátanüxũ̃,
rü Amóũ̃tanüxũ̃ rü Edóũ̃tanüxũ̃, rü
Chidóũ̃cüax̱xgü, rü Itítatanüxũ̃ ga Cori ya
Tupana Iraétanüxũ̃güna chux̱uxũ̃ ga
namaxã nax yaxãmaxũ̃, yerü ngürüãchi
ngẽma Iraétanüxũ̃gü rü tá ngẽma
ngexũ̃güarü tupanagüwe narüxĩ. Natürü
nüma ga Charumóũ̃ rü yema ngexũ̃güxũ̃
nangẽxẽ, rü yemacax̱ namaxã
naxãxmax̱. [3]Rü nüxũ̃ nayexma ga 700
ga naxmax̱xũ̃chi, rü nai ga 300 ga nge ga
ngĩmaxã namaxmarecü. Rü yema
naxmax̱xgügagu nixĩ ga Tupanana
yaxũgachixũ̃ ga Charumóũ̃. [4]Rü
yexguma marü yaxguax̱ yixĩgu ga
Charumóũ̃, rü yema naxmax̱xgü rü
nanatoõxẽgü nax yemaacü togü ga
tupanagüwe naxũxũ̃cax̱. Rü tama
nanatü ga Dabírüxũ̃ aixcüma Cori ya
Tupanawe narüxũ. [5]Rü nüma ga
Charumóũ̃ rü Chidóũ̃cüax̱xgüarü tupana
ga Atatéxũ̃ nicuax̱üxũ̃. Rü yexgumarüxũ̃
ta nüxũ̃ nicuax̱üxũ̃ ga Mícoũ̃ ga
Amóũ̃cüax̱xgüarü tupana ga buxe naxcax̱
tüxũ̃ yagugüxũ̃. [6]Rü yemaacü ga yema
Charumóũ̃ üxũ̃ rü Cori ya
Tupanapexewa tama name. Rü tama
nanatü ga Dabírüxũ̃ aixcüma Cori ya
Tupanaga naxĩnü. [7]Rü yemacax̱ ga
Charumóũ̃, rü guma max̱pṹne ga
Yerucharéũ̃arü éstewaama yexmanegu
nanaxü ga wüxi ga ngutaquexepataxũ̃
naxcax̱ ga Quemú ga Moáanecüax̱xgüarü
tupanachicünax̱ã ga buxe naxcax̱ tüxũ̃
yagugüxũ̃. Rü yexgumarüxũ̃ ta nanaxü
naxcax̱ ga Morúx, ga Amóũ̃tanüxũ̃arü
tupanachicünax̱ã ga buxe naxcax̱ tüxũ̃
yagugüxũ̃ ta. [8]Rü yemaacü ta tümacax̱
nanaxü ga guxãma ga naxmax̱xgü ga
togü ga nachixũ̃anecüax̱xgü ixĩgüxe nax
pumára ítagutexegüxũ̃cax̱ rü naxũ̃na
nax tadax̱ixũ̃cax̱ naxcax̱ ga tümaarü
tupanagü. [9-10]Rü nüma ga Cori ya
Iraéanecüax̱xgüarü Tupana rü
Charumóũ̃maxã nanu yerü nüxna
nixũgachi, woo taxreexpüxcüna naxcax̱
nax nangóxũ̃, rü namaxã nüxũ̃ yaxuxũ̃
nax tama togü ga duũ̃xũ̃güarü
tupanachicünax̱ãgüxũ̃ yacuax̱üüxũ̃cax̱.
Natürü ga nüma ga Charumóũ̃ rü tama
Cori ya Tupanaga naxĩnü. [11]Rü yemacax̱
ga Cori ya Tupana rü Charumóũ̃xũ̃
ñanagürü: —Ñux̱ma nax ngẽmaãcü
tama chauga cuxĩnüxũ̃ rü tama
cuyanguxẽẽxũ̃ i ngẽma yigümaxã
ixunetaxũ̃, rü ngẽmacax̱ marü
tauxũ̃táma cunegüwa nangu nax nüxí
guxũ̃ma i Iraéanecüax̱xgüarü ãẽxgacügü
yixĩgüxũ̃cax̱. Rü wüxi i curü
ngũ̃xẽẽruũ̃na tá chanaxã i ñaa Iraéane.
[12]Natürü ngẽma cunatü ga Dabígu nax
charüxĩnüxũ̃gagu, taxũtáma ñux̱ma
cumaxyane cuxna chanayaxu i ñaa

Iraéane. Natürü cunena tá nixĩ
ichanayaxuxũ. 13Natürü taxũtáma guxũ
i ñaa naane nüxna chayaxu. Rü wüxi i
Iraéanecüa̱xtücumümaxã tá
ichanacua̱xẽxẽ i cune, erü cunatü ga
Dabígu rü yima ĩane ya Yerucharéũ ya
choma chayaxunegu charüxĩnü
—ñanagürü ga Cori ya Tupana.
……

Nayu ga Charumóũ

42Rü nüma ga Charumóũ rü 40 ga
taunecügü nixĩ ga Iraéanecüa̱xgümaxã
inacuáxũ ga Yerucharéũwa. 43Rü
yexguma nayu̱xgu rü ĩane ga
Yerucharéũarü üye ga nanatü ga Dabígu
ãégaxũgu nanata̱xgü. Rü yemawena rü
nane ga Roboáũ nachicüxü ãẽxgacü
nixĩ.

Nügü nitoye ga Iraétanüxũgü

12 1Rü nüma ga Charumóũ nane
ga Roboáũ rü ĩane ga
Chiquéũwa naxũ yerü guxũma ga
Iraéanecüa̱xgü yéma naxĩ nax yéma
ãẽxgacüxũ yangucuchixẽẽgüaxũca̱x.
2Natürü ga Nabáx nane ga Yeruboáũ ga
ũpaacü Charumóũchaxwa Equítuanewa
ñacü, rü yéma nüxũ nacuáchiga nax
ãẽxgacüxũ yangucuchixũ ga Roboáũ.
3Rü Yeruboáũca̱x nangemagü ga
namücügü. Rü nüma rü Iraéaneca̱x
natáegu rü guxũma ga
Iraéanecüa̱xgümaxã ãẽxgacü ga
Roboáũxũtawa naxĩ nax namaxã
yadexaxũca̱x. Rü ñanagürügü nüxũ:
4—Gumá cunatü ga Charumóũ rü
poraãcü taxũ ga diẽru toxũtawa
nayaxu. Rü ñu̱xma i cuma rü tama
tanaxwa̱xe i cunatürüxũ quixĩ. Rü
tanaxwa̱xe i toxṹ ícunaxĩxẽẽxũ i ngẽma.
Rü ngẽxguma tomaxã cumecümagu rü
toxṹ ícunaxĩxẽẽgu rü mea tomaxã
icucua̱xgux, rü tá cuga taxĩnüe rü cuxṹ
tapuracüe —ñanagürügü. 5Rü nüma ga
Roboáũ nanangãxũga rü ñanagürü:
—¡Ípixĩ rü tomaepü̱x i ngunexũguwena
nua pexĩ! —ñanagürü. Rü nüma ga
duũxũgü rü nawoegu. 6Rü
yexgumayane ga nüma ga ãẽxgacü ga
Roboáũ rü naxca̱x nangema ga yema
ucu̱xẽruũgü ga nanatü ga Charumóũaxṹ
puracüexũ ga yexguma namaxũ̱xgux.
Rü nüxna naca rü ñanagürü:
—¿Ta̱xacümaxã i choxũ pixucu̱xẽxũ i
pemax, rü ñuxãcü tá chanangãxũgaxũ i
ñaa duũxũgü? —ñanagürü. 7Rü
nümagü rü nanangãxũgü rü
ñanagürügü: —Ngẽxguma chi mea
quixĩxgu namaxã i ñaa duũxũgü rü
mexũ i dexamaxã cunangãxũgagu, rü
nümagü rü guxũgutáma cuxme̱xwa
nügü nangexmagüxẽxẽ —ñanagürügü.
8Natürü ga Roboáũ rü tama yema
nanatüarü ucu̱xẽruũgüaxṹ inaxĩnü. Rü
naxca̱x nangema ga yema namücügü ga
wüxigu namaxã yaexũ rü nüxṹ
puracüexũ, rü nüxna naca rü ñanagürü:
9—¿Ta̱xacümaxã i choxũ pixucu̱xẽxũ i
pemax? ¿Rü ñuxãcü tá chanangãxũgaxũ
i ñaa duũxũgü i choxna cagüxũ nax
namaxã íchanaxĩxẽẽxũca̱x i ngẽma
diẽru i natanüwa chayaxuxũ rü tama
chaunatürüxũ poraãcü taxũ i diẽru
natanüwa chayaxuxũca̱x? —ñanagürü.
10Rü nümagü ga yema namücügü ga
namaxã wüxigu yaexũ rü
nanangãxũgagü rü ñanagürügü:
—Ngẽma duũxũgü i cuxna cagüxũ nax
tama cunatürüxũ taxũ i diẽru natanüwa

cuyaxuxũcax rü ñaãcü tá cunangãxũ:
“Gumá chaunatü rü poraãcü pexũ
namu, natürü i choma rü tá norü
yexera poraãcü pexũ chamu. 11Rü
aixcüma nixĩ ga chaunatü rü poraãcü
taxũ ga diẽru petanüwa nayaxu natürü i
chomax rü tá yexeraãcü taxũ i diẽru
petanüwa chayaxu. Rü chaunatü rü
goyexũmaxã pexũ nicuaixgü, natürü i
choma rü tá cuaixruxũ i fiérumaxã
ãpexexũmaxã pexũ chicuaixgüxũ”
—ñanagürügü nüxũ. 12Rü yema
ãẽxgacü ga Roboáũ nüxũ ixuxũrüxũ, rü
tomaepüx ga ngunexũ ngupetüguwena
rü wenaxarü Roboáũcax natáegu ga
Yeruboáũ namaxã ga guxũma ga
duũxũgü. 13Natürü nüma ga ãẽxgacü ga
Roboáũ rü nanuãcüma nanangãxũ, rü
tama naga naxĩnü ga yema nanatüarü
ucuxẽruũgü ga yaexũ. 14Rü
duũxũgümaxã nüxũ nixu ga yema ore
ga namücügü ga namaxã wüxigu yaexũ
nüxũ ixugüxũ, rü ñanagürü: —Aixcüma
nixĩ ga chaunatü rü poraãcü taxũ ga
diẽru petanüwa nayaxuxũ natürü i
choma rü tá yexeraãcü taxũ i diẽru
petanüwa chayaxu. Rü chaunatü rü
goyexũmaxã pexũ nicuaixgü, natürü i
choma rü tá cuaixruxũ i fiérumaxã
ãpexexũmaxã pexũ chicuaixgüxũ
—ñanagürü. 15Rü yemaacü ga nüma ga
ãẽxgacü rü tama yema duũxũgüga
naxĩnü yerü woetama Cori ya Tupana
rü yemaacü nayaxĩxẽxẽ nax
yanguxũcax ga norü ore ga Nabáx nane
ga Yeruboáũmaxã nüxũ yaxuxũ naaxwa
ga norü orearü uruxũ ga Aía ga
Chírucüãx. 16-17Rü yexguma yema
duũxũgü nüxũ icuaxãchitanügu nax
nüma ga ãẽxgacü tama nayauxãxũ ga
yema naxcax ínacagüxũ, rü inanaxügüe
nax yaxáichaxũ rü ñagüxũ:
—Taxuwama tüxṹ name i Dabí rü
natanüxũgü. ¡Ngĩxã tachixũanecax
tawoegu! ¡Rü Roboáũ rü
natanüxũgüarü ãẽxgacü yixĩ rü tama i
tóxrü! —ñagüxũ. Rü guxũma nawoegu.
Rü yema Yudátanüxũxica yéma
nayaxügü rü Roboáũxũ nayauxgü ga
ãẽxgacü nax yixĩxũ. 18Rü nüma ga
ãẽxgacü ga Roboáũ rü nanamu ga norü
ngũxẽẽruxũ ga Aduráũ ga norü
puracümaxã icuácü. Rü namaxã nüxũ
nixu nax norü puracücax
nangutaquexexẽẽãxũcax ga yema
Iraéanecüãxgü ga tama naga
ĩnüechaũxũ. Natürü nüma ga yema
duũxũgü rü nanueama rü nutamaxã
Aduráũxũ nimaxgü. Rü yexguma
yemaxũ nacuaxgu ga ãẽxgacü ga
Roboáũ rü paxa naweũ ga cowaru
itúchigünegu nixüe rü Yerucharéũwa
naña. 19Rü yemaacü ga yema togü ga
Iraéanecüãxgü rü nanue Roboáũmaxã
rü guxũma ga Dabítanüxũmaxã. Rü
ñuxma rü ta ngẽmaãcü nixĩ. 20Rü
guxũma ga yema Iraéanecüãxgü ga
tama Roboáũga ĩnüechaũxũ rü nüxũ
nacuáchigagü nax Equítuanewa ne
naxũxũ ga Yeruboáũ. Rü yemacax ga
yema duũxũgü rü Yeruboáũcax
nangemagü nax namaxã
nangutaquexexũcax. Rü
nayangucuchixẽẽgü nax Iraéanecüãxarü
ãẽxgacü yixĩxũcax. Rü guxũma ga yema
duũxũgü rü Yeruboáũwe narüxĩ. Rü
Yudátanüxũxicatama nixĩ ga
naxwaxegüxũ ga Dabítaxa ga
Roboáũwe rüxĩxũ.
……

Yeruboáü̃ rü
Iraéanecüã̱xgüxü̃ namu
nax tupananetachicüna̱xãgüxü̃
yacua̱xüü̃güxü̃ca̱x

[25]Rü nüma ga Yeruboáü̃ rü wenaxarü nanamexẽxẽ ga guma ĩane ga Chiquéü̃ ga Efraí́arü ma̱xpǘneanewa yexmane. Rü gumagu naxãchiü̃ ga nüma ga ãẽ̱xgacü ga Yeruboáü̃. Rü guma Chiquéü̃ namexẽẽguwena rü nanamexẽxẽ ga guma ĩane ga Penué. [26]Natürü ga nüma ga Yeruboáü̃ rü ñaxü̃gu narüxĩnü: “Ngẽxguma taxũtáma chaxũãxẽgu, rü ngürüãchi ngẽma Dabítanüxü̃ rü tá choxü̃ ínata̱xüchigü nax Iraéanecüã̱xarü ãẽ̱xgacü chixĩxü̃. [27]Rü ngẽxguma ñaa duü̃xü̃gü Yerucharéü̃wa ĩxgu nax tupauca ya taxü̃negu Cori ya Tupanaca̱x naxü̃nagü yada̱ixü̃ca̱x, rü ngürüãchi tá Roboáü̃ ya Yudáanearü ãẽ̱xgacüxü̃ nangechaü̃gü, rü tá choxü̃ nima̱xgü, rü wena táxarü Roboáü̃we narüxĩ”, ñaxü̃gu narüxĩnü ga Yeruboáü̃. [28]Rü norü ucu̱xẽruü̃güna naca ga yemachiga. Rü yemawena ga nüma ga ãẽ̱xgacü ga Yeruboáü̃ rü taxre ga wocaxacü ga úirunaxca̱x naxü̱xẽxẽ rü duü̃xü̃güxü̃ ñanagürü: —Pemax, Pa Iraéanecüã̱xgüx, rü wüxi i taxü̃ i guxchaxü̃ nixĩ nax Yerucharéü̃wa pixĩĩĩxü̃ nax ngẽma Tupanaxü̃ peyarücua̱xüü̃güxü̃ca̱x. Rü dücax, ñaa wocaxacüchicüna̱xãgü nixĩ i perü tupanagü ga Equítuanewa pexü̃ ígaxü̃xü̃ —ñanagürü. [29]Rü yexguma rü ĩane ga Betélgu nanaxǘ ga wüxi, rü yema to rü ĩane ga Dáü̃gu nanaxǘ. [30]Rü yemagagu nixĩ ga chixexü̃gu nayi̱xiixü̃ ga Iraéanecüã̱xgü. Rü yema duü̃xü̃gü rü Betélwa rü Dáü̃wa naxĩĩxü̃ nax yema wocaxacüchicüna̱xãgüxü̃ yanacua̱xüü̃güxü̃ca̱x.

……

Wüxi ga Tupanaarü orearü uruxü̃ ga
Yudáanewa ne ũxü̃ rü poragaãcü
Yeruboáü̃xü̃ naxucu̱xẽ

13 [1]Rü yexguma Betélwa Yeruboáü̃ pumárate̱xe íiguyane nawa ga ãmaregüarü guchicaxü̃, rü yéma nangu ga wüxi ga orearü uruxü̃ ga Yudáanewa ne ũxü̃ ga Cori ya Tupana yéma Yeruboáü̃xü̃tawa muxü̃. [2]Rü Cori ya Tupana namuxü̃ãcüma tagaãcü yema ãmaregüarü guchicaxü̃chiga nidexa rü ñanagürü: —Pa Ãmaregüarü Guchicaxü̃x, Pa Ãmaregüarü Guchicaxü̃x, rü Cori ya Tupana rü ñanagürü: “Dabítanüxü̃wa tá nabu i wüxi i õxchana rü Yochía tá nixĩ i naéga. Rü nüma tá nixĩ i cuwa ínaguaxü̃ i ngẽma tupananetachicüna̱xãgüarü chacherdótegü i ñu̱xma cuwa pumárate̱xe ígugüxü̃. Rü ngẽmaãcü duü̃xü̃güchina̱xã tá cuétüwa ínagu” —ñanagürü. [3]Rü yematama ngunexü̃gu ga yema orearü uruxü̃ rü ãẽ̱xgacümaxã nüxü̃ nixu ga wüxi ga cua̱xruxü̃ nax yemawa nüxü̃ nacuáxü̃ca̱x nax aixcüma Tupanaarü ore yixĩxü̃ ga nüxü̃ yaxuxü̃, rü ñanagürü: —Ñaa nixĩ i cua̱xruxü̃ i Cori ya Tupana nüxü̃ ixuxü̃: “Rü ñaa ãmarearü guchicaxü̃ rü tá nangĩãchi rü yima tanimaca ya naétüwa ngẽxmacü rü tá nagüane” —ñanagürü. [4]Rü yexguma nüma ga ãẽ̱xgacü ga Yeruboáü̃ nüxü̃ ĩnügu ga yema ore ga Tupanaarü orearü uruxü̃ nüxü̃ ixuxü̃ nachiga ga yema ãmarearü guchicaxü̃ ga Betélwa yexmaxü̃, rü nüma ga Yeruboáü̃ rü nanu

rü naxunagümẽxẽ rü norü purichíagüxũ
namu rü ñanagürü: —¡Peyayãxux!
—ñanagürü. Natürü guma naxmẽx ga
naxunagüne rü namaxã nüxũ
naxunetane rü yéma nayataitü rü marü
taxuacüma narüxue. 5Rü yexgumatama
ga yema ãmarearü guchicaxũ rü
nangĩãchi rü guma tanimaca ga
naétüwa yexmacü rü nagüane yema
Cori ya Tupanaarü orearü uruxũ nüxũ
ixuxũrüxũ. Rü yemawa nangõx nax
aixcüma Tupana yixĩxũ ga namuxũ nax
nüxũ yaxuxũcãx ga yema ore. 6Rü
yexguma ga nüma ga ãẽxgacü rü yema
orearü uruũna naca rü ñanagürü:
—Cuxũ chacããxũ, rü ¡Cori ya curü
Tupanana naca nax ngẽmaãcü
charümeméxũcãx! —ñanagürü. Rü
nüma ga orearü uruxũ rü Cori ya
Tupanana naca, rü yemaacü
narümexmẽx ga guma ãẽxgacü, rü
noxrirüũtama nixĩ. 7Rü yemawena ga
nüma ga ãẽxgacü rü yema orearü
uruũxũ ñanagürü: —¡Ngĩxã rü chowe
rüxũ i chauchiũwa nax ngẽma íraxũ
cungõxũcãx! Rü tá wüxi i ãmare cuxna
chaxã —ñanagürü. 8Natürü nüma ga
orearü uruxũ rü ãẽxgacüxũ nangãxũga
rü ñanagürü: —Woo chi norü ngãxũ i
curü ngẽmaxũgü i cuchiũwa
ngẽxmagüxũ choxna cuxãxgu, rü
taxũchima cuwe charüxũ, rü taxũchima
chachibü, rü taxũchima chaxaxe i ñaa
nachicawa. 9Yerü yemaacü choxũ namu
ga Cori ya Tupana. Rü ñanagürü choxũ:
“¡Taxũtáma cuchibü rü taxũtáma cuxaxe
rü taxũtáma ngẽma nama i noxri nagu
quixũxũgu cutáegu!” ñanagürü. 10Rü
nüma ga yema orearü uruxũ rü to ga
namagu natáegu nax tama yema nama
ga noxri Betélwa nagu ne naxũxũgu
natáeguxũcãx. 11Rü yexguma rü Betélgu
naxãchiũ ga wüxi ga orearü uruxũ ga
marü yacü. Rü guma nanegü rü namaxã
nüxũ nixugüe ga guxũma ga yéma
Betélwa naxüxũ ga guma orearü uruxũ
ga Yudáanecüãx. Rü yexgumarüxũ ta
nanatümaxã nüxũ nixugüe ga yema ore
ga ãẽxgacü nüxũ ixuxũ. 12Rü tümax ga
nanatü rü tümanegüna taca rü ñatagürü:
—¿Ngexũrüüxũ i namagu natáeguxũ?
—ñatagürü. Rü nüma ga tümanegü rü
tümamaxã nüxũ nixugüe ga yema nama
ga nagu natáeguxũ ga guma orearü
uruxũ ga Yudáanecüãx. 13Rü yexguma
ga nüma ga orearü uruxũ rü nanegüxũ
ñanagürü: —¡Paxa chãũxcãx
penaxüxmawẽẽx i chorü búru!
—ñanagürü. Rü nümagü rü
nanamexẽẽgü ga yema búru, rü
yematagu natonagü ga nanatü. 14Rü
nüma rü guma orearü uruxũ ga
Yudáanecüãxwe nangẽ. Rü nüxũ
inayangau nax wüxi ga castáñatüũwa
natoxũ. Rü nüxna naca rü ñanagürü:
—¿Cuma quixĩxũ i orearü uruxũ i
Yudáanewa ne cuxũxũ? —ñanagürü. Rü
nüma nanangãxũga rü ñanagürü:
—Choma chixĩ —ñanagürü. 15Rü
yexguma ga guma orearü uruxũ ga yacü
rü ñanagürü nüxũ: —¡Ngĩxã
chauchiũwa taxĩ nax ngẽma
ichibüexũcãx! —ñanagürü. 16Natürü
nüma ga guma orearü uruxũ ga
Yudáanecüãx rü nanangãxũga rü
ñanagürü: —Taxuacüma cuxũ
íchixümücü rü taxuacü cuchiũgu
chaxücu, rü taxuacüma chachibü rü
taxuacüma chaxaxe i ñaa nachicawa.
17Erü nüma ya Cori ya Tupana rü

meama chomaxã nüxũ̃ nixu nax tama
nua chachibüxũ̃cax̱ rü chaxaxexũ̃cax̱ rü
tama ngẽma nama ga noxri nagu
chixũxũ̃gu chatáeguxũ̃cax̱ —ñanagürü.
18Natürü nüma ga guma yacü ga orearü
uruxũ̃ rü ñanagürü: —Choma rü ta
cuxrüxũ̃ orearü uruxũ̃ chixĩ. Rü Cori ya
Tupanaarü orearü ngeruxũ̃ i daxũcüã̱x
choxũ̃ namu nax chauchiũ̃wa cuxũ̃
chagaxũ̃cax̱ rü ngẽma cuxũ̃ nax
chachibüxẽẽxũ̃cax̱, rü cuxũ̃ nax
chaxaxexẽẽxũ̃cax̱ —ñanagürü. Natürü
doramare nixĩ ga yema nüxũ̃ yaxuxũ̃ ga
guma orearü uruxũ̃ ga yacü. 19Rü
yexguma ga guma orearü uruxũ̃ ga
Yudáanecüã̱x rü düxwa nawe narüxũ rü
nachiũ̃wa nayachibü rü nayaxaxe. 20Rü
yexguma nügümaxã mechawa natogügu
ga guma taxre rü nüma ga Cori ya
Tupana rü guma yacü ga orearü
uruũ̃maxã nidexa. 21-22Rü nüma rü
tagaãcü guma orearü uruxũ̃ ga
Yudáanecüã̱xũ̃ ñanagürü: —Nüma ya
Cori ya Tupana rü cumaxã nüxũ̃ nixu rü
ngẽma tama naga nax cuxĩnüxũ̃ ga
yema cuxũ̃ namuxũ̃wa, rü cugü nax
cutáeguxũ̃ nax cuchibüxũ̃cax̱ rü
cuxaxexũ̃cax̱ i ngextá Cori ya Tupana
tama cuxũ̃ ínaxwax̱exũ̃wa, rü
ngẽmagagu rü taxũtáma curü o̱xigü
ítax̱güxũ̃gu cutax̱ —ñanagürü. 23Rü
yexguma marü chibüwa rü axewa
yanguxgu ga guma orearü uruxũ̃ ga
Yudáanecüã̱x, rü nüma ga orearü uruxũ̃
ga yacü rü nüxũ̃ nanamexẽxẽ ga norü
búru. 24Rü nüma ga guma orearü uruxũ̃
ga Yudáanecüã̱x rü ínixũ. Natürü
namagu nüxũ̃ nangau ga wüxi ga ai rü
yexma nayamax̱. Rü yema naxũ̃ne rü
namagu naxũ. Rü yema búru rü yema ai
rü naxũ̃tagu narücho ga yema naxũ̃ne.
25Rü yexgumayane yéma nachopetü ga
ñuxre ga duũ̃xũ̃gü rü nüxũ̃ nadaugü ga
naxũ̃ne ga namagu üxũ̃ rü yema ai ga
naxũ̃nexũ̃tagu irüxã́ũxũ̃. Rü yexguma
guma ĩane ga guma orearü uruxũ̃ ga
yacü nagu pexũ̃newa nangugügu ga
yema duũ̃xũ̃gü, rü nüxũ̃ nixuchigagü ga
yema nüxũ̃ nadaugüxũ̃. 26Rü yexguma
guma orearü uruxũ̃ ga yacü nüxũ̃
nacuax̱gu ga guma nax yixĩxũ̃ ga guma
orearü uruũ̃xũ̃ ga natáeguxẽẽãcü, rü
aita naxü rü ñanagürü: —Yimá yixĩxũ̃
ya yimá orearü uruxũ̃ ya tama Cori ya
Tupanaga ĩnücü. Rü ngẽmacax̱ i nüma
ya Cori ya Tupana rü wüxi i ai
napex̱egu namu nax ngẽmaãcü nagu
nawagüxũ̃cax̱ rü yamáaxũ̃cax̱, yema
Cori ya Tupana namaxã nüxũ̃
ixuxũ̃ãcüma —ñanagürü. 27Rü
yexgumatama nanegüxũ̃ namu ga
naxcax̱ nax namexẽẽgüaxũ̃cax̱ ga wüxi
ga búru. Rü nüma ga nanegü rü naxcax̱
nanamexẽẽgü. 28Rü yexguma ga guma
orearü uruxũ̃ ga yacü rü ínayadau. Rü
yexma namagu nüxũ̃ nayangau ga
naxũ̃ne rü yema búru rü yema ai ga
yema naxũ̃nexũ̃tagu írüchoxũ̃. Rü nüma
ga ai rü tama yema naxũ̃nexũ̃ nangõx rü
tama tüxũ̃ nimax̱ ga guxema búru. 29Rü
yexguma ga nüma ga orearü uruxũ̃ ga
yacü rü guma orearü uruxũ̃ ga
Yudáanecüã̱xũ̃ne nangenagü rü
búrutagu nanaxṹnagü. Rü norü ĩanewa
nanange nax naxcax̱ naxaxuxũ̃cax̱ rü
inatáãxũ̃cax̱. 30Rü nüma naxüxũ̃ ga
naxmaxũ̃gu nayaxücuchi ga naxũ̃ne. Rü
naxcax̱ naxaxu rü ñanagürü: —Poraãcü
cuxcax̱ changechaũ̃, Pa Chauenexẽ
—ñanagürü. 31Rü yexguma marü yexma

yaxücuchiãguwena, rü nanegüxũ
ñanagürü: —Ngẽxguma choma
chayu̱xgu ¡rü ngẽma naxmaũ i ngẽma
Tupanaarü orearü uruxũ nagu
chixücuchixũgu tátama choxũ
pixücuchi! ¡Rü yima chauxchina̱xãgü rü
naxchina̱xãxũtagu tátama penanú! 32Erü
aixcüma tá ningu i guxũma ga yema
Cori ya Tupana nüxũ nüxũ ixuxẽẽxũ
nachiga i ngẽma tupananetaarü
ãmarearü guchicaxũ i Betélwa
ngẽxmaxũ, rü nachiga i guxũma i
ngẽma togü i ãmarearü guchicaxũ i
Chamáriaanecüã̱xarü ĩanegüwa
ngẽxmagüxũ —ñanagürü. 33Rü woo
yemaacü Tupana nüxũ nax nüxũ
dauxẽẽxũ, rü nüma ga ã̱ẽxgacü ga
Yeruboáũ rü tama nüxũ narüxo ga yema
chixexũ ga nagu naxĩnüxũ. Rü
wenaxarü duũxũgüxũ naxuneta ga
chacherdóte nax yixĩgüxũca̱x nawa ga
guma ngutaque̱xepataxũ ya norü
tupanachicüna̱xãca̱x ixĩgüne. Rü
guxema tüxṹ nangúchaũxe, rü nüma ga
Yeruboáũ rü chíxũmaxã tüxũ nabaeru,
rü chacherdótexũ tüxũ ningucuchixẽxẽ
nawa ga guma ngutaque̱xepataũgü.
34Rü yema Yeruboáũ üxũgagu nixĩ ga
chixexũgu nayi̱xũ ga nataagü rü
yanaxoxũ ga guxũma.

……

14 20Rü nüma ga Yeruboáũ rü 22
ga taunecü ã̱ẽxgacü nixĩ ga
Iraéanewa. Rü yexguma nayu̱xguwena
rü nane ga Nadáx rü nachicüxü nixücu
nax ã̱ẽxgacü yixĩxũca̱x.

Yudáanearü ã̱ẽxgacü ga Roboáũchiga

21Rü yoxni ga Yudáanewa rü Charumóũ
nane ga Roboáũ nixĩ ga ã̱ẽxgacü ixĩcü. Rü
nüma rü nüxṹ nayexma ga 41 ga taunecü
ga yexguma yaxücu̱xgu nax ã̱ẽxgacü
yixĩxũ. Rü 17 ga taunecü nixĩ ga ã̱ẽxgacü
yixĩxũ ga Yerucharéũwa. Rü guma ĩane
nixĩ ga Tupana nüxũ unetane natanüwa
ga guxũma ga Iraéanearü ĩanegü nax
gumawa nayexmaxũca̱x ga napata. Rü
Roboáũ naé rü wüxi ga Amóũtanüxũ iyixĩ
rü Naamá nixĩ ga ngĩéga. 22Natürü ga
yema Roboáũ üxũ, rü poraãcü
nachixexüchi ga Tupanape̱xewa. Rü yema
norü chixexũgü ga naxüxũ, rü guxũma ga
norü o̱xigüarü chixexũgüarü yexera
nachixe ga Tupanape̱xewa. 23Yerü
nümagü ga duũxũgü rü norü
tupanachicüna̱xãca̱x nanaxü ga norü
cua̱xüũchicagü. Rü wüxichigü ga
ma̱xpṹnewa rü wüxichigü ga nai ga
itaetaxũtüũwa nanatogüxẽxẽ ga nutagü
rü naixpṹtagü nax yemaxũ
yacua̱xüũgüxũca̱x. 24Rü guxũma ga yema
nachixũanewa rü nügürüũtama yatüxũ rü
ngexũ nügümaxã namaxẽ. Rü yema
duũxũgü ga Yudátanüxũ rü guxũ ga
chixexũ naxügü naxrüxũ ga yema
nachixũanegü ga tama Tupanaxũ
cua̱xgüxũ ga nüma ga Cori ya Tupana
Iraéanecüã̱xgüpe̱xewa íwoxũxũ.

……

30Rü guxũguma nügü nadaiecha ga
Roboáũ rü Yeruboáũ. 31Rü yexguma
nayu̱xgu ga Roboáũ, rü ĩane ga
Yerucharéũgu nata̱x tümatanügu ga
norü o̱xigü. Rü nachicüxü ã̱ẽxgacüxũ
ningucuchi ga nane ga Abiá.

Abiá rü Yudáanewa ã̱ẽxgacü nixĩ

15 1Rü Abiá inanaxügü ga ã̱ẽxgacü
nax yixĩxũ ga Yudáanewa ga
yexguma Yeruboáũ ga Nadáx nane

marü 18 ga taunecü ãẽxgacü yixĩxgu ga
Iraéanewa. [2]Rü tomaepü̱x ga taunecü
nixĩ ga Yerucharéũ̃wa ãẽxgacü nax
yixĩxũ̃. Rü guxema naé rü Maáca nixĩ ga
tümaéga. Rü tüma rü Acharóũ̃acü tixĩ.
[3]Rü nüma ga Abiá rü yematama nanatü
üxũ̃ ga chixexũ̃ naxü rü tama aixcüma
Cori ya norü Tupanaga naxĩnü. Rü tama
guma norü o̱xi ga Dabí ga meama
Tupanaca̱x maxũ̃cürüxũ̃ nixĩ.
……

Nadáx rü Iraéanewa ãẽxgacü nixĩ

[25]Rü yexguma marü taxre ga taunecü
ãẽxgacü yixĩxgu ga Ácha ga
Yudéaanewa, rü nüma ga Nadáx ga
Yeruboáũ̃ nane rü yexwaca inanaxügü
ga ãẽxgacü nax yixĩxũ̃ ga Iraéanewa. Rü
taxretama ga taunecü ãẽxgacü nixĩ ga
yéma. [26]Natürü yema naxüxũ̃ ga nüma
ga Nadáx, rü poraãcü nachixe ga
Tupanape̱xewa. Rü yematama
chixexũ̃gü ga nanatü üxũ̃ naxü. Rü
muxũ̃ma ga tupananetachicüna̱xãgüxũ̃
nicua̱xüxũ̃. Rü yemaacü poraãcü
chixexũ̃gu Iraéanecüã̱xgüxũ̃ nayixẽxẽ.
[27]Natürü ga Baácha ga Aía nane ga
Ichacátanüxũ̃ ixĩcü rü bexma
natanüxũ̃xũ̃ nanutaque̱xe nax Nadáxũ̃
yama̱xgüxũ̃ca̱x. Rü Piritéutanüxũ̃güarü
ĩane ga Guibetóũ̃gu Nadáxũ̃ nima̱xgü,
ga yexguma nüma ga Nadáx guma
ĩanexũ̃ ínachoeguãchiyane namaxã ga
guxũ̃ma ga Iraéanecüã̱xgüarü
churaragü. [28]Rü nüma ga Baácha rü
Nadáxũ̃ nima̱x ga yexguma Ácha marü
tomaepü̱x ga taunecü ãẽxgacü ixĩxgu ga
Yudáanewa. Rü Nadáxchicüxü ãẽxgacü
nixĩ. [29]Rü yexguma noxritama
yangucuchigu ga Baácha nax ãẽxgacü
yixĩxũ̃ rü tüxũ̃ nadai ga guxãma ga
Yeruboáũ̃tanüxũ̃. Rü yema Cori ya
Tupana norü orearü uruxũ̃ ga Aía ga
Chírucüã̱xwa nüxũ̃ yaxuxũ̃rüxũ̃, rü
nüma ga Baácha rü guxũ̃ma ga
Yeruboáũ̃tanüxũ̃ tüxũ̃ nadai rü tüxũ̃
nagu̱xẽxẽ. Rü taxúema tüxũ̃
ínayaxũ̃xẽxẽ. [30]Rü yemaacü nangupetü
nagagu ga yema Yeruboáũ̃ üxũ̃ ga
chixexũ̃. Rü yema norü pecádugagu nixĩ
ga chixexũ̃gu nayi̱xũ̃ ga Iraéanecüã̱xgü
rü norü Cori ya Tupanaxũ̃ nanuxẽẽgüxũ̃.
[31]Rü guxũ̃ma ga yema Nadáx üxũ̃ i
tama nua ngóxũ̃, rü ngẽma popera i
Iraéanecüã̱xgüarü ãẽxgacügüchiga
ixümatüxũ̃gu naxümatü. [32]Rü guma
Yudáarü ãẽxgacü ga Ácha, rü guma
Iraéanecüã̱xarü ãẽxgacü ga Baácha rü
nügü nadaiecha. [33]Rü yexguma
tomaepü̱x ga taunecü ãẽxgacü yixĩxgu
ga Ácha ga Yudáanewa, rü nüma ga
Baácha ga Aía nane rü yexwaca
ningucuchi ga Tíchawa nax
Iraéanecüã̱xarü ãẽxgacü yixĩxũ̃ca̱x. Rü
24 ga taunecü ãẽxgacü nixĩ. [34]Natürü
yema Baácha üxũ̃ rü poraãcü nachixe ga
Cori ya Tupanape̱xewa. Yerü nanaxü ga
yematama chixexũ̃ ga Yeruboáũ̃
Iraéanecüã̱xgüxũ̃ nagu nayi̱xixẽẽxũ̃, rü
muxũ̃ma ga tupananetachicüna̱xãgüxũ̃
nicua̱xüxũ̃.
……

Acáx rü Iraéanewa ãẽxgacü nixĩ

16 [29]Rü yexguma 38 ga taunecü
ãẽxgacü yixĩxgu ga Ácha ga
Yudáanewa rü Acáx ga Óũ̃ri nane rü
yexwaca ningucuchi ga ãẽxgacü nax
yixĩxũ̃ ga Iraéanewa. Rü 22 ga taunecü
ãẽxgacü nixĩ ga Iraéanewa. Rü ĩane ga

Chamáriawa nixĩ ga nayexmaxũ̃.
30Natürü poraãcüxüchima nachixe ga
norü maxũ̃ ga Cori ya Tupanapẽxewa.
Rü yema nüxíra ãẽxgacügü ixĩgüxũ̃arü
yexera poraãcü chixexũ̃ naxü. 31Rü
yematama chixexũ̃gü ga Yeruboáũ̃ ga
Nabáx nane üxũ̃ naxü. Rü naétü rü
Yechabé ga Chidóũ̃arü ãẽxgacü ga
Ebaáxacümaxã naxãxmax̲. Rü düxwa
ngĩgagu nawa nangu ga norü
tupananeta ga Baáxũ̃ nax yacua̲xüũ̃xũ̃.
32Rü ĩane ga Chamáriagu Baácax̲
nanaxü ga wüxi ga ngutaquẽxepataxũ̃
rü wüxi ga ãmarearü guchicaxũ̃. 33Rü
yexgumarüxũ̃ ta Chamáriawa nanaxü ga
tupananeta ga Achérachicüna̲xã. Rü
yemamaxã poraãcü Cori ya
Iraéanecüã̲xgüarü Tupanaxũ̃ nanuxẽxẽ,
guxũ̃ ga yema nüxíraxũ̃xũ̃ ga
Iraéanecüã̲xgüarü ãẽxgacügüarü yexera.
……

Ería nanaxunagü rü tá nax yapagüanexũ̃

17 1Rü nüma ga Tupanaarü orearü
uruxũ̃ ga Ería, ga Garaáxarü
naanewa yexmane ga ĩane ga Tibécüã̲x,
rü Acáxũ̃ ñanagürü: —Yimá nüxṹ
chapuracücü ya Cori ya
Iraéanecüã̲xgüarü Tupanaégagu cumaxã
nüxũ̃ chixu, rü doma taunecügu rü
tagutáma napu rü bai tá i cherena nax
rünguxũ̃ ñu̲xmatáta choma wena nüxũ̃
chixu —ñanagürü. 2Rü yemacax̲ ga Cori
ya Tupana rü Eríaxũ̃ ñanagürü:
3-4—¡Ínaxũxũ i nua rü üa̲xcü ne
ũxũ̃waama naxũ! ¡Rü natü i Yudáũ̃arü
éstewaama ngẽxmaxũ̃ i natüxacü i
Queríxgu yarücu̲x! Rü ngẽma
natüxacüwa tá cuxaxe rü ngurucugüxũ̃
tá chamu nax ngẽ́ma cuxũ̃
nangewemügüxũ̃cax̲ —ñanagürü. 5Rü
nüma ga Ería rü nanaxü ga yema Cori
ya Tupana namaxã nüxũ̃ ixuxũ̃. Rü natü
ga Yudáũ̃arü éstewaama naxũ, rü yema
natüxacü ga Queríxũ̃tawa nayayexma.
6Rü nümagü ga ngurucu rü pa̲xmama rü
yáuanecü paũ rü namachi Eríacax̲ yéma
nangegüxũ̃. Rü yema natüxacüwa
naxaxe ga Ería. 7Natürü marü ñuxre ga
ngunexũ̃ ngupetü̲xgux rü yema
natüxacü rü nipa yerü taguma napu ga
yema nachixũ̃anewa.

Ería rü yutecü ga ĩane ga Charétacüã̲x

8Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü
Eríaxũ̃ ñanagürü: 9—¡Ĩane ya Charéta
ya Chidóũ̃anewa ngexmanewa naxũ, rü
ngẽxma yarüxã̲ũ̲x rü ngẽxma nape! Rü
marü ngĩxũ̃ chamu i wüxi i yutecü i
ngẽxma ãchiũ̃cü nax cuxũ̃
nachibüxẽẽxũ̃cax̲ —ñanagürü. 10Rü
nüma ga Ería rü inaxũãchi, rü ĩane ga
Charétawa naxũ. Rü yexguma guma
ĩanearü ũũchiwa nanguxgu, rü yéma
ngĩxũ̃ nadau ga wüxi ga yutecü ga yéma
üxüwa ũcü. Rü ngĩxcax̲ naca rü
ñanagürü ngĩxũ̃: —¿Taxũchima cuxṹ
name i wüxi i axepáũ̃gu dexá choxṹ
nuata cunge nax chaxaxexũ̃cax̲?
—ñanagürü. 11Rü yemata̲a̲x marü yéma
nangeagu, rü nüma ga Ería rü wenaxarü
ngĩxna naca, rü ñanagürü ngĩxũ̃:
—¿Tauchi cuxṹ name ega wüxichipẽxe
ta i paũ nua choxṹ cungexgu?
—ñanagürü. 12Natürü ga ngĩma rü
inangãxũ̃ga rü ngĩgürügü: —Cori ya
Tupanaégagu cumaxã nüxũ̃ chixu rü
choxṹ nataxuma i paũ. Rü wüximẽxẽãcu
i tríguẽxexicatama choxṹ nangexma ya
wüxi ya tũ̃xũ̃wa, rü íxraxũ̃ i chíxũ̃ i

naxchiũwa. Rü ngẽmacax nixĩ i üxüta
chayayaxuxũ nax íxraxũ i paũ
chaxüxũcax nüxũ ya chaune rü
chaugücax rü ngẽmawena rü taiyamaxã
tá tayue —ngĩgürügü. 13Rü nüma ga
Ería rü ngĩxũ nangãxũga rü ñanagürü:
—¡Taxucaxma cumuũ! ¡Rü cü yaxü i
ngẽma nüxũ quixuxũ! Natürü i ngẽma
curü tríguteexe i cuxũ ngẽxmaxũwa ¡rü
choxũ naxüxíra i wüxi i íxraxũ i paũ i
maixcuraxũ rü nua choxũ nange, rü
ngẽmawena rü cugüaxũ rü cuneaxũ
naxü! 14Erü nüma ya Cori ya
Iraéanecüãxarü Tupana, rü nüxũ nixu rü
ngẽma curü tríguteexe i tũxũwa
ngẽxmaxũ rü ngẽma curü chíxũ i
naxchiũwa ngẽxmaxũ rü tagutáma
naguux, rü ñuxmatáta Cori ya Tupana
ñoma i naanegu napuxẽẽx —ñanagürü.
15Rü ngĩma ga yema yutecü rü íyaxũ rü
inaxü ga yema Ería ngĩmaxã nüxũ
ixuxũ. Rü yemaacü ga ngĩma rü ngĩne
rü Ería rü muxũma ga ngunexũgücax
naxãwemügü. 16Rü taguma naguux ga
tríguteexe ga tũxũwa rü yema chíxũ ga
naxchiũwa yema Cori ya Tupana Eríawa
nüxũ yaxuxũrüxũ. 17Natürü wüxi ga
ngunexũgu rü nidaxawe ga yema yutecü
ngĩne rü nayu. 18Rü yexguma ga ngĩma
ga yema yutecü rü Eríaxũ ngĩgürügü:
—¿Taxacü chomaxã cuxü Pa Tupanaarü
Orearü Ngeruxũx? ¿Rü nua cuxũ nax
choxna nüxũ cucuaxãchixẽẽxũ i chorü
chixexũgü rü ngẽmagagu cunayuxẽẽxũ
ya chaune? —ngĩgürügü. 19Rü nüma ga
Ería ngĩxũ nangãxũga rü ñanagürü:
—¡Nua namu ya cune! —ñanagürü. Rü
yema yutecüxünewa nanaganagü, rü
yema ucapu ga nagu napexũgu
nanagacuchi, rü norü pechicaxũgu
nayacaxẽxẽ. 20Rü yemawena ga Ería rü
tagaãcü Cori ya Tupanana naca rü
ñanagürü: —Pa Cori ya Chorü Tupanax
¿rü ngúxũ tá ẽxna ngĩxũ quingexẽxẽ i
ñaa yutecü i ngĩchiũgu chapecü, rü
ngẽmacax cunayuxẽẽxũ ya ngĩne?
—ñanagürü. 21Rü yexgumatama ga Ería
rü tomaepüxcüna guxema buxeétü
nayarüñuãchi rü tagaãcü Cori ya
Tupanana naca rü ñanagürü: —Pa
Corix, Pa Chorü Tupanax, rü cuxũ
chacaaxũ nax wena cunamaxẽẽxũcax i
ñaa buxũ —ñanagürü. 22Rü nüma ga
Cori ya Tupana rü nüxũ naxĩnü ga Ería
nüxũ nacaaxũxũ. Rü wenaxarü tüxũ
namaxẽxẽ ga guxema buxe. 23Rü
yexgumatama ga Ería rü tüxũ naganagü
ga guxema buxe rü yema ínapexũwa
tümamaxã ínarüxĩ rü ĩpatachiũ ga
ñaxtüguxũwa tüxũ naga. Rü tümaéna
tüxũ nayamu, rü ngĩxũ ñanagürü:
—¡Dücax, nüxũ nadau ya cune rü
namaxũ! —ñanagürü. 24Rü ngĩma ga
yema nge rü inangãxũga rü ngĩgürügü:
—Ñuxmawaxi nixĩ i meama nüxũ
chacuáxũ i Tupanaarü duũxũ nax
quixĩxũ rü ngẽma nüxũ quixuxũ rü Cori
ya Tupanawa ne naxũxũ —ngĩgürügü.

Ería rü wenaxarü ãẽxgacü ga Acáxũtawa naxũ

18 1Rü yema ngunexũgü rü
nigúetanü. Rü tomaepüx ga
taunecüguwena, rü nüma ga Cori ya
Tupana rü Eríamaxã nidexa rü
ñanagürü: —¡Ãẽxgacü ya Acáxũtawa
naxũ rü namaxã nüxũ yarüxu rü ñoma i
naanegu tá chanapuxẽxẽ! —ñanagürü.
2Rü nüma ga Ería rü inaxũãchi nax
Acáxmaxã nüxũ yanaxuxũcax. Rü

yexguma rü poraãcü nangu̱x ga taiya ga
Chamáriaanewa. 3Rü nüma ga Acáx rü
naxca̱x naca ga norü ngũxẽẽruxũ̃ ga
Adía ga aixcüma Cori ya Tupanaxũ̃
ngechaũ̃xũ̃. 4Rü nüma ga Adía nixĩ ga
naétüwa nachogüxũ̃ ga 100 ga
Tupanaarü orearü uruũ̃gü ga yexguma
Acáx naxma̱x ga Yechabé nada̱ixchaũ̃gu.
Rü nüma ga Adía rü taxretücumü ga 50
gu nayatoye rü ñu̱xũchi taxre ga
ãxmaxũ̃gu nayacu̱xgü rü yéma
nayaxüwemüãxũ̃. 5Rü yexguma
namawa nayexmayane ga Ería, rü nüma
ga ãẽxgacü ga Acáx rü Adíaxũ̃
ñanagürü: —¡Ngĩxã, rü guxũma i ñaa
tachixũ̃anegu tanaxĩane i guxũma i
natügüwa rü natüxacügüwa nax naxca̱x
idauxũ̃ca̱x ya maxẽ naxca̱x i tórü
búrugü nax ngẽmaãcü tama nayuexũ̃ca̱x
rü taguma tüxũ̃ nataxuxũ̃ca̱x!
—ñanagürü. 6Rü yemaacü ga Acáx rü
Adía rü nügümaxã nüxũ̃ nixu nax
toxnamana naxũxũ̃ ga Acáx rü
toxnamana ga Adía nax naxca̱x
nadaugüxũ̃ca̱x ga dexá rü maxẽ. 7Rü
yexguma namawa naxũxgu ga Adía rü
Eríaxũ̃ yexma nangau. Rü yexguma
nüxũ̃ yacua̱xãchigu nax Ería yixĩxũ̃ rü
nape̱xegu nayangücuchi rü ñanagürü:
—¿Ẽxna cuma quixĩxũ̃, Pa Chorü Cori,
Pa Eríax? —ñanagürü. 8Rü nüma ga
Ería rü nanangãxũ̃ga rü ñanagürü:
—Ngũ̃, choma chixĩ. ¡Rü paxa curü
corimaxã nüxũ̃ yarüxu rü nua
changexma! —ñanagürü.
……
16Rü yexguma ga Adía rü Acáxmaxã
nüxũ̃ nayarüxu nax Ería yéma nguxũ̃, rü
nüma ga Acáx rü yéma naxũ nax Eríaxũ̃
íyadauxũ̃ca̱x. 17Rü yexguma Eríaxũ̃
nada̱u̱xgu rü ñanagürü: —¿Cuma ẽxna
quixĩ i ngẽma yatü i Iraéanecüã̱xgüca̱x
chixexũ̃ ícunguxẽẽxũ̃? —ñanagürü. 18Rü
nüma ga Ería nanangãxũ̃ga rü
ñanagürü: —Tama chaugagu nixĩ i
ngẽma guxchaxũ̃ i ngupetüxũ̃ i nua
Iraéanewa. Rü cuma rü curü
duũ̃xũ̃gügagu nixĩ i ngẽma ngupetüxũ̃,
erü tama naga pexĩnüe i ngẽma Cori ya
Tupanaarü mugü rü Baáchicüna̱xãgüxũ̃
pecua̱xüxũ̃gü. 19¡Rü ñu̱xma rü curü
duũ̃xũ̃güxũ̃ namu nax ma̱xpṹne ya
Carmérugu nangutaque̱xegüxũ̃ca̱x i
guxũma i Iraéanecüã̱xgü namaxã i
ngẽma 450 i Baáarü orearü uruũ̃gü rü
400 i Achéraarü orearü uruũ̃gü i
Yechabéme̱xẽwa ngẽxmagüxũ̃ rü nüxũ̃
rüngũ̃xẽẽxũ̃! —ñanagürü ga Ería.

Ería rü Baáarü orearü uruũ̃gü

20Rü yexguma ga Acáx rü guxũma ga
Iraéanecüã̱xgüca̱x nangema, rü
nanangutaque̱xexẽxẽ ga yema orearü
uruũ̃gü ga ma̱xpṹne ga Carmérugu.
21Rü yexguma ga nüma ga Ería rü
guxũma ga duũ̃xũ̃gümaxã nidexa rü
ñanagürü: —¿Ñuxguxüratáta i pemax i
nüxũ̃ perüxoexũ̃ nax taxre i ĩnügu
perüxĩnüexũ̃? Rü ngẽxguma Cori ya
Tupana rü aixcüma Tupana yixĩxgu ¡rü
nawe perüxĩ! Rü ega Baá yixĩxgu ¡rü
ngẽmawe perüxĩ! —ñanagürü. Rü nüma
ga duũ̃xũ̃gü rü taxuxũ̃maama
nanangãxũ̃gagü. 22Rü nüma ga Ería rü
nidexachigüama rü ñanagürü:
—Chaxicatama chixĩ i Cori ya
Tupanaarü orearü uruxũ̃ i íchayaxüxũ̃
rü chamaxũ̃xũ̃. Natürü ngẽma Baáarü
orearü uruũ̃gü rü 450 nixĩ. 23Rü ñu̱xma
rü name nixĩ i taxre i wocaxacü nua

pega. Rü nümagü i Baáarü orearü
uruũgü rü tá nayayauxgü i wüxi. Rü
ãgümücügu tá inanachexcugü. Rü
ngẽmaãcü üxütanüétügu tá nananugü i
ngẽma namachi i Baáarü ãmarearü
guchicaxũwa, natürü taxũtáma
nayanaixẽxẽ ya üxü. Rü ngẽxgumarüxũ
tá ta i chomax rü chanamexẽxẽ i ngẽma
to i wocaxacü rü üxüétügu tá
chananugümachi, natürü taxũtáma
chayanaixẽxẽ ya yima üxü. 24Rü
ngẽmawena i pema rü tá perü tupanana
pecagüe, rü choma rü tá Cori ya
Tupanana chaca. Rü yima üxümaxã
tüxũ ngãxũgacü, rü yimá tá nixĩ ya
aixcüma Tupana ixĩcü —ñanagürü. Rü
guxũma ga duũxũgü nanangãxũgagü rü
ñanagürügü: —Mexũma nixĩ i ngẽma
ĩnü —ñanagürügü. 25Rü ñuxũchi ga Ería
rü yema Baáarü orearü uruũgüxũ
ñanagürü: —¡Ngexũrüüxũ i ñaa
wocaxacü peyaxu rü pexíra
penamexẽxẽ, erü pemu i pemax! ¡Rü
ñuxũchi perü tupanana peca natürü
taxũtáma nawa penangixichi!
—ñanagürü. 26Rü yemaacü ga nümagü
rü nayayauxgü ga yema wocaxacü ga
nüxna namugüxũ. Rü nanamexẽẽgü rü
paxmamacürüwa inanaxügüe ga norü
tupana ga Baána nax nacagüexũ rü
ñuxmata tocuchiwa nangu. Rü
ñanagürügü: —¡Toxũ nangãxũga Pa
Baáx! —ñanagürügü. Rü yema
ãmarearü guchicaxũ ga naxügüxũxũ
íniyuxeguãchitanücüxü, natürü
nataxuma ga taxacü ga nangãxũgüxũ.
27Rü yexguma tocuchiwa nanguxgu, rü
nüma ga Ería rü yema Baáarü orearü
uruũgügu nidauxcüraxũ rü ñanagürü:
—¡Yexera poraãcü pixáicha! Erü ngẽma
perü tupana rü ngürüãchi i puracügu
narüxãũx, rüexna nayawoxex, rüexna
ũãnewa naxũ, rüexna ngürüãchi ínape
rü name nixĩ i ípenabaixgü —ñanagürü.
28Rü nümagü rü nayadaxẽxẽ ga nax
yaxáichaxũ. Rü cüxchimaxã nügü
niwítüchacüügü rü nügü inapaiaxũnegü,
yerü yema nixĩ ga nacümagü ga
naxügüũxũ, ñuxmata
naduegumüxũnegü. 29Rü tocuchiwa
nangu rü nümagü rü inayadaxẽẽgü ga
nax yaxáichaxũ rü nax nayuxtanüxũxũ,
rü yemaacü nayáuanexũgümare, natürü
taxuxũma nanangãxũ rü bai ga wüxi ga
naga ga nüxũ naxĩnüexũ. Rü düxwa
orawa nangu nax Ería Tupanacax
yamáxũ ga yema to ga wocaxacü. 30Rü
yexguma ga Ería rü guxũma ga
duũxũgüxũ ñanagürü: —¡Númamaxũra
pexĩ! —ñanagürü. Rü guxũma ga
duũxũgü rü naxũtawaama naxĩ. Rü
nüma ga Ería rü nanamexẽxẽ ga yema
Tupanaarü ãmarearü guchicaxũ ga
rüngutaũxũ. 31Rü nanayauxpüta ga 12
ga nuta naexpüx ga nanegü ga Acóbu ga
Iraéanegu ãégacü. 32Rü guma
nutagümaxã nanaxü ga Cori ya
Tupanaarü ãmarearü guchicaxũ. Rü
yemawena rü ínanacaegu ga yema
ãmarearü guchicaxũ rü 20 ga lítruxãcu
ga nanetüchire nagu mexũ nixĩ ga norü
taxmachatexe. 33Rü yemawena rü mea
inananu ga üxü. Rü ãgümücügu tüxũ
inachexcu ga guxema wocaxacü, rü
yema üxüétügu tüxũ nanugümachi.
34Rü ñuxũchi ñanagürü: —¡Ãgümücü i
tũxũ ngĩxũ pixügüãcu dexámaxã rü
ngẽma namachiétügu rü ngẽma
üxüétügu ngĩxũ pebagüãcu!
—ñanagürü. Rü yemaacü nanaxügü ga

duũxũgü. Rü wena nanamu nax
yemaacü naxügüaxũca̱x. Rü norü
tomaepü̱xcüna wena nanamu nax
yexma ngĩxũ nabagüãcuxũca̱x ga tũxũ.
Rü yemaacü nanaxügü ga nümagü. [35]Rü
yema dexá rü yema ãmarearü
guchicaxũxũ ínayáeguãchi, rü yema
ícaeguxũmachate̱xe rü nanapá. [36]Rü
yexguma orawa nanguxgu nax yaguaxũ
ga wocaxacü, rü nüma ga Tupanaarü
orearü uruxũ ga Ería rü naxca̱x nixũ ga
yema ãmarearü guchicaxũ. Rü tagaãcü
ñanagürü: —Pa Corix, ya Abraáũarü rü
Ichaáarü rü Iraéanecüã̱xarü Tupanax
ícugü inawe̱x i ñu̱xmax nax cuma
quixĩxũ i Iraéanecüã̱xarü Tupana, rü
choma nax chixĩxũ i curü duũxũ, rü
cuma quixĩxũ i choxũ cumuxũ nax
chanaxüxũca̱x i guxũma i ñaa chaxüxũ!
[37]¡Choxũ nangãxũga, Pa Corix, choxũ
nangãxũga nax ngẽmaãcü i ñaa
duũxũgü nüxũ cua̱xgüxũca̱x nax cuma
quixĩxũ i Tupana rü nüxna cuxuxũ nax
wena cuxca̱x nawoeguxũca̱x!
—ñanagürü. [38]Rü yexgumatama Cori ya
Tupanaarü üxüema rü ngürüãchi yexma
naétü nangu ga yema wocaxacümachi.
Rü nixa ga yema namachi rü üxü rü
wootama ga guma nutagü rü waixümü.
Rü yema dexá ga yema
ícaeguxũmachate̱xewa yexmaxũ rü
inayache. [39]Rü yemaxũ nadaugügu ga
guxũma ga duũxũgü rü ñaxtüanegu
nanangücuchitanü rü ñanagürügü:
—Nüma ya Cori nixĩ ya Tupana ixĩcü.
Rü nüma ya Cori nixĩ ya Tupana ixĩcü
—ñanagürügü. [40]Rü yexguma ga Ería rü
yema duũxũgüxũ ñanagürü:
—¡Ípenayauxũ i guxũma i Baáarü
orearü uruũgü rü taxuxũtáma niña!
—ñanagürü: Rü nüma ga duũxũgü rü
ínanayauxũ. Rü yexguma ga Ería rü
natüxacü ga Chichóũwa nanagagüxẽxẽ
rü yexma nayadaũnaxã.

Ería rü pucüca̱x nayumüxẽ

[41]Rü yemawena ga Ería rü Acáxũ
ñanagürü: —¡Íixũ rü yachibü rü yaxaxe!
Erü marü nicuxcu ya pucü —ñanagürü.
[42]Rü nüma ga Acáx rü natáegu rü
nayachibü rü nayaxaxe. Natürü ga Ería
rü ma̱xpṹne ga Carmérugu naxĩnagü.
Rü yexma nayacaxã́pü̱xü rü
nanangücuchi ñu̱xmata ga nachiwe rü
naã́pü̱xügümachate̱xewa nangu. [43]Rü
norü ngũxẽẽruũxũ ñanagürü:
—¡Dauxũguamaxũra naxĩnagü, rü
márguama yadawenü! —ñanagürü. Rü
nüma ga norü duũxũ rü yéma naxũ rü
márétü nayadawenü. Rü yemawena ga
yema norü duũxũ rü ñanagürü:
—Nataxuma nixĩ i ta̱xacü —ñanagürü.
Natürü ga nüma ga Ería rü nanamu rü
ñanagürü: —¡Rü 7 e̱xpü̱xcüna íyadau!
—ñanagürü. [44]Rü yexguma marü norü
7 e̱xpü̱xcüna íyada̱u̱xgu rü yema norü
duũxũ rü ñanagürü nüxũ: —Rü nüxũ
chadau i wüxi i íraxũ i caixanexũ i
márchiüétüwa ĩnagüemaxũ i wüxi i
naxme̱xẽraxũxũ —ñanagürü. Rü
yexguma ga Ería rü norü duũxũxũ
ñanagürü: —¡Paxa inañaãchi rü
Acáxmaxã nüxũ yarüxu rü naweũgu
yaxüe rü ínaxĩ̱x nawa ya daa ma̱xpṹne
rü íyaxũ naxũpa ya pucü! —ñanagürü.
[45]Rü naweũgu naxĩnagü ga Acáx, rü
paxa ĩane ga Yeréwa naxũ. Rü
yexgumayane rü nanaxẽãchiane, rü
nibua, rü tacü ga pucü ínangu. [46]Rü
nüma ga Cori ya Tupana rü Eríana pora

naxã. Rü yexguma marü nügüna
pexnagüchirugu rü ĩane ga Yeréwa
naña. Rü Acáxũpa yéma nangu.

Ería rü m̱axpṹne ga Oréxwa naña

19 [1]Rü nüma ga Acáx rü naxm̱ax
ga Yechabémaxã nüxũ nixu ga
guxũma ga yema Ería üxũ, rü ñuxãcü
nax nadaũnaaxũ ga yema Baáarü orearü
uruũgü. [2]Rü yexguma ga Yechabé rü
wüxi ga ngĩrü duũxũxũ imu ga
Eríamaxã nüxũ nax yanaxuxũc̱ax ga
ngĩrü dexa rü ñanagürü: —Cuma rü Ería
quixĩ rü chomax rü Yechabé chixĩ. Rü
cumaxã nüxũ chixu rü name nixĩ i
chorü tupanagü poraãcü choxũ napoxcu
ega moxũ ñoma i oragu tama cumaxã
chanax̱ü̱xgu i ngẽma Baáarü orearü
uruũgümaxã cuxüxũ —ngĩgürügü. [3]Rü
nüma ga Ería rü nüxũ nicu̱axãchi ga
ãũcümaxũwa nax nayexmaxũ, rü
yemac̱ax ĩane ga Bechéba ga
Yudáanewa yexmanewa naña. Rü yéma
nanaṯax ga guma norü ngũxẽẽruxũ. [4]Rü
yemawena rü taxúema íxãchiũxũwa
naxũ. Rü wüxi ga ngunexũ inixũ, rü
wüxi ga naixtüũwa nayarütoõchi. Rü
nügügu naxĩnügu rü nayuxchaũ. Rü
yemac̱ax Cori ya Tupanaxũ ñanagürü:
—¡Marütama Pa Corix, rü choxna
nayaxu i ñaa chorü maxũ! Erü
woetátama chayu rü narümemae nax
ñu̱xmatama chayuxũ —ñanagürü. [5]Rü
yexma naixtüũgu naca rü yéma nape.
Natürü wüxi ga daxũcüã̱x ga Tupanaarü
orearü ngeruxũ rü yéma nangu rü nüxũ
yangõ̱güãcüma ñanagürü nüxũ: —¡Írüda
rü nachibü! —ñanagürü. [6]Rü Ería rü
nanadauáane, rü nüxũ nadau ga
naeruxũtagu naxṹxũ ga wüxi ga paũ ga
maixcuraxũ ga üxüétüwa iguxũ rü dexá
ga yexma üweũxũ. Rü yexguma ga
nümax rü ínarüda rü nachibü rü naxaxe.
Rü yemawena rü wena inaca. [7]Natürü
ga Cori ya Tupanaarü orearü ngeruxũ
ya daxũcüã̱x rü wenaxarü Eríaxũtawa
naxũ. Rü ínayaḇaĩxgü, rü ñanagürü
nüxũ: —¡Írüda rü nachibü! Erü yáxũgu
tá quixũ i ngẽma ícuxũxũwa
—ñanagürü. [8]Rü nüma ga Ería rü
ínarüda, rü nachibü rü naxaxe. Rü yema
õna rü pora nüxna naxã. Rü 40 ga
ngunexũ rü 40 ga chütaxũ nixũ
ñu̱xmata nawa nangu ga guma m̱axpṹne
ga Oréx. (Rü gumawa nixĩ ga Tupana ga
Moichéc̱ax nangóxũ.) [9]Rü yexguma
guma m̱axpṹnewa nanguxgu ga Ería rü
wüxi ga ãxmaxũgu naxücu, rü yéma
nanangupetüxẽxẽ ga chütaxũ. Rü nüma
ga Cori ya Tupana rü namaxã nidexa, rü
ñanagürü nüxũ: —¿Ṯaxacü nua cuxü, Pa
Eríax? —ñanagürü. [10]Rü nüma ga Ería
nanangãxũga rü ñanagürü: —Poraãcü
naétüwa chachogü i curü ore, Pa Chorü
Cori ya Tupana ya Guxũétüwa
Ngẽxmacüx. Erü ngẽma Iraéanecüã̱xgü
rü marü nüxũ inarüngümae i ngẽma
curü uneta ga namaxã cuxüxũ, rü nagu
napogüe i ngẽma curü ãmarearü
guchicaxũgü, rü taramaxã tüxũ nadai ya
yíxema curü orearü uruũgü. Rü
chaxicatama íchayaxü, rü ñu̱xma rü
cha̱u̱xc̱ax rü ta nadaugü nax choxũ
yam̱axgüxũc̱ax —ñanagürü. [11]Rü nüma
ga Cori ya Tupana rü ñanagürü nüxũ:
—¡Ínaxũxũ rü chaup̱exe yachi ya daa
m̱axpṹneétüwa! —ñanagürü. Rü nüma
ga Ería rü yemaacü nanaxü. Rü nüma
ga Cori ya Tupana rü yéma naxüpetü.
Rü wüxi ga poraxüchicü ga buanecü rü

nagu nangu ga guma ma̱xpū́ne, rü nabu
rü ga nutagü rü nipue rü
narüyiixū̃chipanü, natürü nüma ga
Tupana rü tama guma buanecüwa
nayexma. Rü guma buanecüwena rü
naxĩã̱xãchiane, natürü nüma ga Tupana
rü tama yema ĩã̱xãchianewa nayexma.
12Rü yema ĩã̱xãchianewe naxã ga wüxi
ga üxüema, natürü nüma ga Tupana rü
nataxuma ga yema üxüemawa. Rü yema
üxüemawena rü yéma inanaxũ ga wüxi
ga ígaxū̃ ga naga ga mexechixū̃. 13Rü
yexguma yema nagaxū̃ naxĩnügu ga
Ería, rü nügü nidüxchiwe norü
gáuxū̃chirumaxã. Rü ínaxũxũ ga yema
ma̱xpū́nearü ã̱xmaxū̃wa rü naa̱xgu
nayachi. Rü yexma nachiyane rü nüxū̃
naxĩnü ga wüxi ga naga ga nüxū̃ ñaxū̃.
—¿Ta̱xacü ngḗma cuxü, Pa Eríax? 14Rü
nüma ga Ería rü nanangãxū̃ rü
ñanagürü: —Nüxū̃ chicua̱xãchi nax
poraãcü cuxū́ chachu̱xuxū̃, Pa Corix Pa
Tupana ya Guxãétüwa Ngẽxmacüx.
Natürü ngẽma Iraéanecüã̱xgü rü marü
nüxū̃ inayarüngümae ga yema namaxã
nax icuxügaxū̃. Rü nagu napogüe i
ngẽma curü ãmarearü guchicaxū̃gü, rü
yimá curü orearü uruū̃gü rü taramaxã
nanadai. Rü chaxicatama íchayaxü i
ñu̱xmax natürü cha̱u̱xca̱x rü ta nadaugü
nax choxū̃ yama̱xgüxū̃ca̱x —ñanagürü.
15Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü
Eríaxū̃ ñanagürü: —¡Ẽcü natáegu nagu i
ngẽma nama ga noxri nagu quixũxū̃ i
Damácuarü chianexū̃wa daxū̃! Rü
ngẽxguma Damácuarü ĩanewa cunguxgu
¡rü chíxū̃maxã nabaeru ya Achaé nax
Chíriaanearü ãẽ̱xgacü nax yixĩxū̃ca̱x!
16¡Rü ngẽxgumawena rü chíxū̃maxã
nabaeru ya Yeú ya Níchi nane, nax
Iraéanecüã̱xgüarü ãẽ̱xgacü nax
yixĩxū̃ca̱x! ¡Rü ngẽxgumarüxū̃ ta
chíxū̃maxã nabaeru ya Erichéu ya Cháfa
nane ya Abe-meúracüã̱x nax cuchicüxü
chorü orearü uruxū̃ nax yixĩxū̃ca̱x! 17Rü
yíxema Achaéme̱xẽwa iñaxe rü Yeú tá
tüxū̃ nima̱x. Rü yíxema Yeúme̱xẽwa
iñaxe rü Erichéu tá nixĩ i tüxū̃ da̱i̱xcü.
18¡Rü dücax, rü cumaxã nüxū̃ chixu rü
choma rü marü íchayaxügüxẽxẽ i 7,000
i Iraéanecüã̱xgü i taguma Baápe̱xegu
caā́pü̱xügüxū̃ nax nüxū̃
yacua̱xüū̃güxū̃ca̱x! —ñanagürü ga
Tupana.

Tupana rü Erichéuxū̃ nayaxu

19Rü yexguma ga nüma ga Ería rü
inaxũãchi, rü Erichéu ga
waixümüanearü aiegumüanewa
puracücüxū̃ yexma nangau. Rü guma
Erichéupe̱xegu naxĩ ga 12 chimüxū̃ ga
woca ga taxrechigü nügüwa ngacuxū̃, rü
nümatama ga Erichéu namaxã nixũ ga
yema nawa iyacuáxū̃. Rü nüma ga Ería
rü Erichéuca̱x nixũ rü naétügu
nanacha̱xanagü ga norü gáuxū̃chiru.
20Rü nüma ga Erichéu rü nüxna yéma
niña ga norü wocagü, rü Eríawe nangẽ,
rü ñanagürü nüxū̃: —Chanaxwa̱xe i
choxū̃ cuxüchica nax chaunatüxū̃ rü
chauéxū̃ chayameãẽxū̃ca̱x, rü ñu̱xmachi
tá cuwe charüxũ —ñanagürü. Rü
yexguma ga nüma ga Ería rü ñanagürü
nüxū̃: —Marü name i ngḗma cuxũ,
natürü ¡nüxna nacua̱xãchi nax Tupana
marü cuxca̱x ca̱xaxū̃ nax norü orearü
uruxū̃ quixĩxū̃ca̱x! —ñanagürü. 21Rü
nüma ga Erichéu rü Eríana nixũgachi rü
taxre ga woca ga yatüxū̃ niyaxu, rü
nanadai, rü ãgümücügu inanachexcu.

Rü yema naixmena̱xãgü ga wocawa
ina̱i̱xgüxũmaxã nanaxüxüxũ. Rü
yemawa ínanagu ga namachi, rü
namücügüxũ nanangõxẽxẽ. Rü
yemawena rü Eríawe narüxũ norü
ngũxẽẽruxũ.
……

Acáx rü Nabúarü úbanecü

21 [1]Rü wüxi ga yatü ga ĩane ga
Yerécüã̱x ga Nabúgu ãégacü rü
guma ĩanewa nüxṹ nayexma ga wüxi ga
úbanecü ga ã̱ẽxgacü ga Acáxpataarü
ngaicamána. [2]Rü wüxi ga ngunexũ ga
Acáx rü Nabúxũ ñanagürü: —¡Choxna
naxã i curü úbanecü nax ngẽmaãcü
choxṹ nangexmaxũca̱x i chorü
nanetünecü erü chopatana nangaicama!
Rü ngẽmachicüxü tá cuxna chanaxã i
wüxi i úbanecü i irümemaexũ, rüẽxna
ega cunaxwa̱xegu rü diẽrumaxã cuxṹ
chanaxütanü —ñanagürü. [3]Natürü ga
Nabú rü Acáxũ nangãxũga rü ñanagürü:
—Rü Tupana tama nanaxwa̱xe nax
cuxna chanaxãxũ i ñaa naane i chaunatü
choxna ãxũ —ñanagürü. [4]Rü yema
Nabúarü ngãxũgagu rü nüma ga Acáx rü
nangechaũãcüma rü nanuãxẽãcüma
napataca̱x natáegu, yerü Nabú rü
namaxã nüxũ nixu ga tagutáma nüxna
nax naxããxũ ga yema naane ga nanatü
nüxna ãxũ. Rü nüma ga Acáx rü
nachiũwa nangu, rü naxchiaũgu nayaca,
rü ĩxtapü̱xguama nabuenü, rü tama
nachibüchaũ. [5]Rü yexguma ga naxma̱x
ga Yechabé rü naxca̱x iyaxũ rü
ngĩgürügü nüxũ: —¿Ta̱xacüca̱x cuma rü
tama cuchibüchaũ? —ngĩgürügü. [6]Rü
nüma ga Acáx rü ngĩxũ nangãxũga rü
ñanagürü: —Nabúmaxã chidexa, rü
nüxna naxca̱x chaca nax choxũ namaxã
nataxexũca̱x i norü úbanecü. Rü
ngẽxgumachi choxna naxã̱xgu rü to i
úbanecümaxã nüxṹ chanaxüchicüxü.
Natürü i nümax rü tama choxna
nanaxãxchaũ —ñanagürü. [7]Rü yexguma
ga naxma̱x ga Yechabé rü inangãxũga rü
ngĩgürügü nüxũ: —Natürü cuma quixĩ i
nua Iraéanewa ã̱ẽxgacü quixĩxũ. ¡Rü
yachibü rü nataãxẽ! Rü marü choma
cuxṹ tá chanayaxu i Nabúarü úbanecü
—ngĩgürügü. [8]Rü yexgumatama ga
ngĩma rü Acáxégagu inaxümatü ga ñuxre
ga popera. Rü yemagu iyaxṹcuchi ga
Acáxarü cua̱xruxũ ga norü ãnerawa
yexmaxũ. Rü ñu̱xũchi iyamu naxca̱x ga
guma ĩane ga Yeréarü ã̱ẽxgacügü. [9-10]Rü
yema ngĩrü poperagüwa rü ñanagürü:
—¡Ẽcü, guxũma i duũxũgümaxã nüxũ
pixu nax nangutaque̱xegüxũca̱x nax
tama pechibueãcüma peyumüxẽgüxũca̱x!
¡Rü nüxna pexu ya Nabú nax petanüwa
naxũxũca̱x! ¡Rü naxca̱x peda̱u̱x i taxre i
yatü i nüxũ ixugüxũ nax nüma ya Nabú
rü Tupanamaxã naguxchigaxũ rü
ã̱ẽxgacümaxã chixexũ naxueguxũ! ¡Rü
ngẽmaxũ pexĩnüeguwena, rü
ípenagaxüchi rü nutamaxã ípenamuxũchi
rü peyamá! —ñanagürü ga yema ngĩrü
poperagüwa. [11]Rü nüma ga yema
ã̱ẽxgacügü ga guma ĩanecüã̱x rü
nayanguxẽẽgü ga yema ngĩrü
poperagüwa namaxã nüxũ yaxuxũ. [12]Rü
nanaxügü ga yema ngutaque̱xe rü yéma
Nabúna nacagüe. [13]Rü nüma ga yema
taxre ga yatügü rü guxũma ga
duũxũgüpe̱xewa doraxũmare nixugüe
Nabúchiga. Rü ñanagürügü: —Ñaa Nabú
rü Tupanamaxã naguxchiga rü ã̱ẽxgacü
ya Acáxmaxã rü ta naguxchiga

—ñanagürügü. Rü yemaxũ̃ naxĩnüegu ga
duũ̃xũ̃gü, rü Nabúxũ̃ niyauxgü rü
ĩanepemawa nanagáuchigügü. Rü yexma
nutamaxã ínanamuxũchigü rü yemaacü
nayamax̱gü. 14Rü yexũ̃ nawagüeguwena
ga guma ĩanearü ãẽxgacügü, rü
Yechabéxũ̃tawa namugagü rü
ñanagürügü: —Nabú rü marü nutamaxã
ínanamuxũchigü i duũ̃xũ̃gü, rü marü
nayu —ñanagürügü. 15Rü yexguma
Yechabé nüxũ̃ cuáchigagu ga Nabú rü
marü nax nayuxũ̃ rü ngĩgürügü nüxũ̃ ga
guma ngĩte ga Acáx: —Yema úbanecü ga
Nabú tama cuxũ̃ namaxã taxechaũ̃xũ̃, rü
ñux̱ma rü ngetanüãcüma cuxrü nixĩ. Erü
nüma ya Nabú rü marü nayu
—ngĩgürügü. 16Rü yemaxũ̃ naxĩnügu ga
Acáx rü ínayadau ga yema Nabúarü
úbanecü, rü noxrüxũ̃ nayaxĩxẽxẽ.
17Natürü nüma ga Cori ya Tupana rü
Eríaxũ̃ ñanagürü: 18—Dücax, rü
ñux̱matama Chamáriawa naxũ i
naxũ̃tawa i Iraéanecüãx̱güarü ãẽxgacü ya
Acáx. Rü nüma i ñux̱ma rü nawa
nangexma i ngẽma Nabúarü úbanecü i
noxrüxũ̃ yaxĩxẽẽxũ̃. 19Rü ñacurügü tá
nüxũ̃: “Pa Acáx, rü Cori ya Tupana rü
ñanagürü cuxũ̃: ‘Ñux̱ma nax cuyamáxũ̃
ya Nabú rü nüxna nax cuyapuxũ̃ i ngẽma
noxrütama ixĩxũ̃, rü ngẽmacax̱ i ñux̱ma i
cumax rü tá ta cugügu nadẽx̱güe i airugü
yematama nachica ga Nabúgü nawa
nadẽx̱güãxũ̃wa’” —ñanagürü ga Tupana.
Rü nüma ga Ería rü yéma Acáxũ̃tawa
naxũ nax namaxã nüxũ̃ yanaxuxũ̃cax̱.
20Rü nüma ga Acáx rü Eríaxũ̃ nangãxũ̃ rü
ñanagürü: —¿Cumax, Pa Chorü Uanüx,
rü choxũ̃ icuyangauama? —ñanagürü.
Rü nüma ga Ería rü nanangãxũ̃ rü
ñanagürü nüxũ̃: —Ngũ̃, cuxũ̃ ichayangau
nax cumaxã nüxũ̃ chayarüxuxũ̃cax̱ nax
Cori ya Tupanapẽx̱ewa poraãcü chixexũ̃
nax cuxüxũ̃. 21Rü ngẽmacax̱ ya Cori ya
Tupana rü ñanagürü cuxũ̃: “Rü tá cuxcax̱
íchananguxẽxẽ i taxũ̃ i guxchaxũ̃, rü
cugagu tá ichayanaxoxẽxẽ i guxũ̃ma i
cutanüxũ̃gü. Rü tá chanadai i guxũ̃ma i
cutanüxũ̃gü i yatüxũ̃gü i Iraéanewa
ngẽxmagüxũ̃. 22Rü yema Nabá nane ga
Yeruboáũ̃tanüxũ̃maxã, rü yema Aía nane
ga Baáchatanüxũ̃maxã chaxüxũ̃rüxũ̃ tá
chanaxü namaxã i ngẽma cutanüxũ̃gü.
Erü yema ãẽxgacügürüxũ̃ choxũ̃
cunuxẽxẽ nagagu nax chixexũ̃gu
cunayix̱ẽẽxũ̃ i Iraéanecüãx̱gü”, ñanagürü
ga Tupana. 23Rü Yechabéchiga rü Cori
ya Tupana rü ñanagürü: “Rü ngẽma
airugü rü tá ngĩxũ̃ nangõ̃machigü i
Yeréarü ĩxpemawa. 24Rü ngẽma
cutanüxũ̃gü i ĩanegu yuexũ̃, rü airugü tá
nanangõ̃machi. Rü ngẽma cutanüxũ̃gü i
ĩanearü düxétügu yuexũ̃, rü ẽxchagü tá
nanangõ̃machigü” —ñanagürü. 25Rü
nataxuma ga to ga Iraéanecüãx̱arü
ãẽxgacü ga Acáxrüxũ̃ naxmax̱gagu
chixexũ̃ üxũ̃ ga Tupanapẽx̱ewa. 26Rü
nüma ga Acáx rü poraãcü Tupanapẽx̱ewa
chixexũ̃ naxü ga yexguma yema
tupananetachicünax̱axũ̃ yacuax̱üxũ̃gu
naxrüxũ̃ ga yema Amoréutanüxũ̃gü ga
Cori ya Tupana Iraétanüxũ̃gütanüwa
íwoxũ̃xũ̃. 27Rü yexguma yema Ería
namaxã nüxũ̃ ixuxũ̃xũ̃ naxĩnügu ga Acáx
rü nügüchirugu nagáugü. Rü témüxũ̃ ga
naxchirugu nicux̱ rü tama nachibü. Rü
yema témüxũ̃ ga naxchirumaxã napeexũ̃
rü nangechaũ̃ãcüma inarüxũ̃xũ̃. 28Rü
yexguma ga Cori ya Tupana rü Eríaxũ̃
ñanagürü: 29—¿Nüxũ̃ cudauxũ̃ yixĩxũ̃ ya
Acáx nax ñuxãcü chopẽx̱ewa nügü

ínaxíxraxũ̃? Rü ngẽma nax chopẽxegu
nügü ínaxíxraxũ̃gagu rü taxũtáma
chixexũ̃ naxacügütanüwa changuxẽxẽ i
ñũxma nax namaxũ̃xũ̃gu i nüma ya Acáx.
Natürü ngẽxguma marü nayũxguwena rü
nane ãẽxgacü ixĩxgu tá nixĩ i
Acáxacügücãx íchananguxẽẽxũ̃ i ngẽma
chixexũ̃ nax ngẽmaãcü yanaxoxũ̃cãx i
natanüxũ̃gü —ñanagürü.

**Micaía nüxũ̃ nixu rü Acáxũ̃ tá
narüporamae i norü uanügü**

22 [1]Rü marü tomaepũ̃x ga taunecü
ninge nax taguma nügü nadãĩxũ̃
ga Iraéanecüã̃xgü namaxã ga
Chíriaanecüã̃xgü. [2]Natürü guma norü
tomaepũ̃x ga taunecügu rü nüma ga
Yudáanearü ãẽxgacü ga Yochapá rü
Iraéanecüã̃xarü ãẽxgacü ga Acáxũ̃tagu
nanaxũane. [3]Rü nüma ga Iraéanecüã̃xarü
ãẽxgacü rü norü ngũ̃xẽẽruũ̃güxũ̃
ñanagürü: —Pema rü marü nüxũ̃ pecuãx
rü yima ĩane ya Ramú ya Garaáxanewa
ngexmane rü tüxna naxü. ¿Rü tũ̃xcüũ̃ i
tama pora taxüe nax naxmẽxwa
napuxũ̃cãx i ngẽma Chíriaanearü
ãẽxgacü? —ñanagürü. [4]Rü yexguma ga
nüma ga Acáx rü ãẽxgacü ga Yochapána
naca rü ñanagürü: —¿Ẽxna tama choxũ̃
íquixümücüchaũ̃xũ̃ nax yanapuxũ̃cãx ya
yima ĩane ya Ramú ya Garaáxanewa
ngexmane? —ñanagürü. Rü nüma ga
Yochapá rü nanangãxũ̃ rü ñanagürü:
—Choma rü chorü churaragü rü
ítamemare nax pexũ̃ tarüngũ̃xẽẽgüxũ̃.
[5]Natürü naxũ̃pa nax ngẽma ixüxũ̃, rü
name nixĩ i Cori ya Tupanaarü ĩnücãx
tadaugü ngoxi norü ngúchaũ̃ yixĩxũ̃ i
ngẽma —ñanagürü. [6]Rü nüma ga
Iraéanecüã̃xarü ãẽxgacü rü
nanangutaquẽxexẽxẽ ga wixgutaãx 400
ga norü tupanaarü orearü uruũ̃gü. Rü
yemagüna naca rü ñanagürü: —¿Marü
namexũ̃ yixĩxũ̃ rü ẽxna tama nax napũxũ̃
ya yima ĩane ya Ramú ya Garaáxanewa
ngexmane? —ñanagürü. Rü nüma ga
yema orearü uruũ̃gü rü nanangãxũ̃gü rü
ñanagürügü: —Marü name i naxcãx
ípeyaxüãchi nax peyapũ̃xũ̃cãx erü Cori
ya Tupana rü marü cuxna nanaxã
—ñanagürügü. [7]Natürü ga nüma ga
Yudáanearü ãẽxgacü ga Yochapá rü
ínacaama rü ñanagürü: —¿Nua rü
nataxuma i to i orearü uruxũ̃ i aixcüma
Cori ya Tupanaarü orearü uruxũ̃ ixĩxũ̃
nax ngẽma rü ta namexũ̃ nax nüxna
icãxaxũ̃? —ñanagürü. [8]Rü nüma ga
Iraéanecüã̃xarü ãẽxgacü ga Acáx rü
Yochapáxũ̃ nangãxũ̃ rü ñanagürü: —Ngũ̃,
nangexma nixĩ ya wüxi nax tüxṹ
Tupanana nacãxacü, rü nüma nixĩ ya
Micaía ya Irá nane. Natürü naxchi chaxai
erü taguma tãxacürü mexũ̃xũ̃ chomaxã
nixu, rü guxũ̃guma
chixemarexũ̃xicatama nixu —ñanagürü.
Natürü nüma ga Yochapá rü nanangãxũ̃
rü ñanagürü: —¡Taxṹ i ngẽma ñacuxũ̃!
—ñanagürü. [9]Rü yexgumatama ga nüma
ga Iraéanecüã̃xarü ãẽxgacü rü wüxi ga
norü churaragüerucãx naca rü ñanagürü
nüxũ̃: —¡Paxa nua penaga ya yimá Irá
nane ya Micaía! —ñanagürü. [10]Rü nüma
ga guma Iraéanecüã̃xarü ãẽxgacü ga
Acáx, rü Yudáanearü ãẽxgacü ga
Yochapá rü meama ningãxãẽ ga norü
ãẽxgacüchirumaxã rü yexma ĩane ga
Chamáriaarü ĩã̃xũ̃tagu ínatoxũ̃ norü
tochicaxũ̃gu. Rü guxũ̃ma ga yema
tupananetaarü orearü uruũ̃gü rü
ãẽxgacüpẽxewa nüxũ̃ nixu ga yema ore

ga naãxẽwa íngugüxũ̃. 11Rü wüxi ga
orearü uruxũ̃ ga Chedequía ga Quenána
nane rü nanaxü ga ñuxre ga
wocachatacu̱xrechicüna̱xã ga
fiérunaxca̱x. Rü ñu̱xũchi tagaxãcü
ñanagürü: —Rü ngẽma ñanagürü ya Cori
ya Tupana: “Rü ñaa
wocachatacu̱xregümaxã tá nixĩ i
cunada̱i̱xũ̃ i ngẽma Chíriaanecüã̱xgü
ñu̱xmatáta cunagu̱xẽẽ̱x” —ñanagürü.
12Rü guxũma ga yema orearü uruũ̃gü
yemaxũ̃tama nixugüe namaxã ga yema
ãẽ̱xgacügü. Rü ñanagürügü nüxũ̃: —¡Ẽcü
naxca̱x ípeyaxüãchi ya yima ĩane ya
Ramú ya Garaáxanewa ngexmane! Rü tá
nüxũ̃ perüporamae, erü nüma ya Cori ya
Tupana rü marü cuxme̱xgu nananguxẽxẽ,
Pa Ãẽ̱xgacüx —ñanagürügü. 13Rü yoxni
ga yema churara ga Micaíaca̱x yaca̱xũ̃ rü
ñanagürü nüxũ̃: —Guxũma i ngẽma togü
i orearü uruũ̃gü rü wüxigu ãẽ̱xgacümaxã
nüxũ̃ nixugüe nax nüma tá yixĩxũ̃ i
naporamaexũ̃ ya yima ĩanearü puwa. Rü
ngẽmaca̱x rü cuxũ̃ chaca̱a̱xũ̃ nax cuma
rü ta ngẽxgumarüxũ̃ ãẽ̱xgacümaxã nüxũ̃
quixuxũ̃ nax nüma tá yixĩxũ̃ i
naporamaexũ̃ ya yima ĩanearü puwa
—ñanagürü. 14Rü nüma ga Micaía
nanangãxũ̃ rü ñanagürü: —Tupanaégagu
cumaxã nüxũ̃ chixu rü ngẽma ore i nüma
ya Tupana chomaxã nüxũ̃
yaxuxũ̃xicatátama nixĩ i tá nüxũ̃ chixuxũ̃
—ñanagürü. 15Rü yemawena rü nüma ga
Micaía rü ãẽ̱xgacüxũ̃tawa naxũ. Rü
nüma ga ãẽ̱xgacü rü Micaíana naca rü
ñanagürü: —Pa Micaíax ¿marü namexũ̃
nax naxca̱x ítayaxũ̃ãchixũ̃ ya yima ĩane
ya Ramú ya Garaáxanewa ngexmane rü
ẽ̱xna tama? —ñanagürü. Rü nüma ga
Micaía rü nanangãxũ̃ rü ñanagürü:
—Marü name nax naxca̱x ípeyaxüãchixũ̃
erü nüma ya Cori ya Tupana rü marü
pexũ̃ naporaexẽxẽ nax pexme̱xgu
nanguxẽẽãxũ̃ ya yima ĩane —ñanagürü.
16Natürü nüma ga ãẽ̱xgacü rü Micaíaxũ̃
nangãxũ̃ rü ñanagürü: —Marü
mue̱xpü̱xcüna cumaxã nüxũ̃ chixu rü
ngẽxguma ta̱xacüxũ̃ chomaxã quixuxgu
rü chanaxwa̱xe i Tupanaégagu
aixcümaxũ̃ chomaxã quixu —ñanagürü.
17Rü nüma ga Micaía rü nanangãxũ̃ rü
ñanagürü: —Nüxũ̃ chadau i guxũma i
Iraéanecüã̱xgü i ma̱xpũneanegu
woonemarexũ̃ rü ñoma carnérugü i
ngearü dauruũ̃áxũ̃rüxũ̃ nax yixĩgüxũ̃. Rü
nüma ya Cori rü ñanagürü: “Ñaa
duũ̃xũ̃gü rü nangearü dauruũ̃ã̱xgü, rü
ngẽmaca̱x name nixĩ i wüxichigü i nüma
rü napataca̱x nawoegu” —ñanagürü.
18Rü nüma ga Iraéanecüã̱xarü ãẽ̱xgacü
rü ñanagürü Yochapáxũ̃: —Ngẽma nixĩ i
cumaxã nüxũ̃ chixuxũ̃. Rü ñaa yatü rü
taguma ta̱xacürü mexũ̃xũ̃ chomaxã nixu.
Rü ngẽma nüxũ̃ yaxuxũ̃ rü
chixexũ̃xicatama nixĩ —ñanagürü. 19Rü
nüma ga Micaía rü nanangãxũ̃ rü
ñanagürü: —Chanaxwa̱xe i curüxĩnü i
ñaa to i norü ore ya Tupana. Rü nüxũ̃
chadau ya Tupana ya norü tochicaxũ̃wa
rütocü, rü guxũma i daxũcüã̱x i orearü
ngeruxũ̃ i naxũ̃tagu chigüxũ̃ i norü
tügünecüwawa rü norü to̱xoxwecüwawa.
20Rü yexguma ga nüma ga Cori ya
Tupana rü ínaca rü ñanagürü: “¿Texé tá
tixĩ ya Acáxna ĩnüxe rü ngẽmaãcü
naxca̱x íyagoõchixũ̃ca̱x ya yima ĩane ya
Ramú ya Garaáxanewa ngexmane nax
ngẽmaãcü ngẽxma nayuxũ̃ca̱x?”
ñanagürü. Rü ñuxre ga norü orearü
ngeruũ̃gü rü nüxũ̃ nixugüe ga wüxi ga

ĩnü, rü togü ga toraxũxũ ga ĩnü.
21Natürü wüxi ga daxũcüã̱x rü Cori ya
Tupanaxũtawa naxũ, rü ñanagürü:
“Choma rü tá ngẽma chaxũ nax Acáxna
chayaxĩnüxũca̱x”, ñanagürü. Rü nüma ga
Cori ya Tupana rü nüxna naca nax
ñuxãcü tá yixĩxũ ga nüxna naxĩnüxũ.
22Rü nüma ga yema daxũcüã̱x rü
Tupanaxũ nangãxũ rü ñanagürü:
“Choma rü tá doramare i ore naãxẽwa
changuxẽxẽ i guxũma i ngẽma Acáxarü
tupananetaarü orearü uruũgü”,
ñanagürü. Rü yexguma ga nüma ga Cori
ya Tupana rü ñanagürü nüxũ: “Cuma i
nüxũ cucuáxũ nax ngẽma cunaxüxũ”
—ñanagürü. 23Rü yexguma ga Micaía rü
Acáxũ ñanagürü: —Ñu̱xmawaxi nixĩ i
nüxũ cucuáxũ nax nüma ya Cori ya
Tupana rü curü orearü uruũgügu
naxüãxũ i wüxi i naãxẽ i doramaxã
naa̱xgüwa idexaxũ rü curü yuchigaxũ
ixugümarexũ —ñanagürü. 24Rü yexguma
ga Chedequía ga Quenána nane rü
Micaíaca̱x nixũ rü nayapechiwe rü
ñanagürü nüxũ: —¿Ñuxgu nixĩ i
Tupanaãxẽ i choxna yaxũgachixũ nax
cumaama yadexaxũca̱x? —ñanagürü.
25Rü nüma ga Micaía rü nanangãxũ rü
ñanagürü nüxũ: —Ngẽma naxca̱x
ícuca̱xaxxũarü ngãxũ rü tá nüxũ cucua̱x i
ngẽxguma ĩpatagügu nuxica
ícunacúchigügu naxcha̱xwa i ngẽma
cuxũ ima̱xgüchaũxũ —ñanagürü. 26Rü
yexguma ga nüma ga ãẽ̱xgacü ga Acáx
rü norü purichíaxũ namu nax Micaíaxũ
yayauxgüxũca̱x rü ñanagürü:
—¡Peyaya̱xux i Micaía rü daa ĩanearu
ãẽ̱xgacü ya Amóũxũtawa rü chaune ya
Yuáxũtawa penaga! 27¡Rü namaxã nüxũ
pixu ya ãẽ̱xgacü rü napoxcuã rü
íxramarexũ i õna rü dexá nüxna naxãgü
rü ñu̱xmatáta mea íchangu nax daiwa ne
chaxũxũ! —ñanagürü. 28Rü yexguma ga
nüma ga Micaía rü nanangãxũ rü
ñanagürü: —Ngẽxguma cuma tá
maxũãcü cutáegu̱xgux, rü ngẽmawa tá
nüxũ cucua̱x nax Tupana rü tama chowa
yadexaxũ— ñanagürü. 29Rü yexguma ga
nüma ga Acáx ga Iraéanecüã̱xarü
ãẽ̱xgacü rü nüma ga Yochapá ga
Yudáanearü ãẽ̱xgacü rü naxca̱x inaxĩãchi
ga guma ĩane ga Ramú ga Garaáxanewa
yexmane. 30Rü nüma ga Iraéanecüã̱xarü
ãẽ̱xgacü rü Yochapáxũ ñanagürü:
—Choma rü tá tomare i naxchirugu
chicu̱x i ngẽxguma ichocu̱xgux nax
ngẽma Chíriaanecüã̱xgümaxã yigü
ida̱i̱xũca̱x, rü cuma rü tá chauxchirugu
quicu̱x —ñanagürü. Rü yemaacü ga
Iraéanecüã̱xarü ãẽ̱xgacü rü tomare ga
naxchirugu yacúãcüma nixĩ ga nügü
nada̱i̱xũ. 31Natürü nüma ga gumá
Chíriaanecüã̱xarü ãẽ̱xgacü, rü nüxna
naxãga ga yema 32 ga norü
churaragüeru ga cowaru itúgüne ga
naweũmaxã icua̱xgüxũ, rü ñanagürü:
—¡Taxũtáma pegü namaxã pedai ega
tama Iraéanecüã̱xarü ãẽ̱xgacü yixĩxgu!
—ñanagürü. 32Rü yexguma yema
churaragüeru Yochapáxũ daugügu, rü
naxca̱x naxĩ rü nüxũ ínachomaeguãchi
nax namaxã nügü nada̱i̱xũca̱x yerü nüma
nüxũ nacua̱xgügu rü guma nixĩ ga
Iraéanecüã̱xarü ãẽ̱xgacü. Rü yemaca̱x ga
Yochapá rü aita naxü, rü ngũxẽẽca̱x
ínaca. 33Rü yexguma nüxũ
nicua̱xãchitanü nax tama gumá yixĩxũ ga
Iraéanecüã̱xgüarü ãẽ̱xgacü rü nüxna
nixĩgachimare, rü marü tama nawe
nangẽgü. 34Natürü wüxi ga

Chíriaanecüãxarü churara yexma
nanamaxmare ga norü würa rü meama
Iraéanecüãxarü ãẽxgacücax niña rü norü
daixchirucuchitamaxã namexchinü, rü
poraãcü nanapix. Rü yemacax ga nüma
ga Acáx rü naweũarü ũxẽẽruũxũ namu,
rü ñanagürü: —¡Chomaxã natáegu rü
choxũ ínamue erü poraãcü chanapix!
—ñanagürü. 35Rü niyexeraguchigü ga
yema nügü nax nadaixũ ga Iraéanecüãx
namaxã ga Chíriaanecüãx. Rü nüma ga
Iraéanecüãxarü ãẽxgacü rü
naweũwatama nayexma rü yema
naweũarü ũxẽẽruxũ nüxũ narüngũxẽẽ
nax inachixũcax. Rü yemaacü
Chíriaanecüãxmaxã nügü nadaix. Natürü
yexguma marü nayáuanegu rü nayu ga
nüma ga guma ãẽxgacü ga Acáx. Rü
guma nagü rü naweũxũmawa
narüchuxchue. 36-37Rü yexguma marü
yanaxücuchaũgu ga üaxcü rü
Iraéanecüãxarü churaragü rü
ñanagürügü: —Wüxíxechigü rü tümaarü
ĩanecax rü tümaarü naanecax tawoegu
erü ya ãẽxgacü rü marü nayu
—ñanagürügü. Rü nüma ga guma
ãẽxgacü rü ĩane ga Chamáriawa
nanangegü, rü yexma nayataxgü. 38Rü
yexguma marü inataxgüãguwena, rü
nanayauxgü ga guma naweũ nawa ga
wüxi ga puchu ga Chamáriawa yexmacü
rü ngexũgü ga chixri maxẽxũ nawa
aiyagüxũcü. Rü ga airugü rü nanadexegü
ga guma Acáxgü yema Cori ya Tupana
nüxũ ixuxũrüxũ.
……

2 REYES

(Norü taxre i popera i ãẽxgacügüchiga)

……

Tupana nayaga ga Ería

2 [1]Rü yexguma nawa nanguxchaũgu nax daxũguxũ ga naanewa Eríaxũ nagaxũ ga Cori ya Tupana nagu ga wüxi ga buanecü ga íxã̱ũ̱xẽmacü, rü nüma ga Ería rü norü ngũxẽẽruxũ ga Erichéu rü ĩane ga Yirigáwa ínachoxũ. [2]Rü nüma ga Ería rü Erichéuxũ ñanagürü: —¡Nuxã rüxã̱ũ̱x! erü Cori ya Tupana rü Betélwa choxũ namu —ñanagürü. Natürü nüma ga Erichéu rü nanangãxũ rü ñanagürü: —Cori ya Tupanaégagu rü cuégagu cumaxã nüxũ chixu rü tagutáma cuxũ changemücüxẽxẽ —ñanagürü. Rü yemaca̱x wüxigu nügümaxã Betélwa naxĩ. [3]Natürü yema ngextü̱xücügü ga Betélwa Tupanaarü orearü uruũca̱x ngúexũ rü Erichéuca̱x nibuxmü. Rü nüxna nacagüe rü ñanagürügü: —¿Nüxũ cucuáxũ rü ñu̱xma tá nixĩ ya Tupana i cuxna yagaaxũ ya Ería? —ñanagürügü. Rü nüma ga Erichéu rü nanangãxũ rü ñanagürü nüxũ: —Ngẽmáacü marü nüxũ chacua̱x. Natürü tama chanaxwa̱xe i nüxũ pixu —ñanagürü. [4]Rü yemawena rü nüma ga Ería rü Erichéuxũ ñanagürü: —¡Ẽcü nuxã rüxã̱ũ̱x! erü Cori ya Tupana rü Yericúwa choxũ namu —ñanagürü. Natürü nüma ga Erichéu rü nanangãxũ rü ñanagürü: —Cori ya Tupanaégagu rü cuégagu cumaxã nüxũ chixu rü tagutáma cuxũ changemücüxẽxẽ —ñanagürü. Rü yemaca̱x wüxigu nügümaxã Yericúwa naxĩ. [5]Natürü yema ngextü̱xücügü ga Yericúwa Tupanaarü orearü uruũca̱x ngúexũ rü Erichéuca̱x nibuxmü. Rü nüxna nacagüe rü ñanagürügü nüxũ: —¿Nüxũ cucuáxũ rü ñu̱xma tá nixĩ ya Cori ya Tupana i cuxna yagaaxũ ya yimá curü ngũxẽẽruxũ ya Ería? —ñanagürügü. Rü nüma ga Erichéu rü nanangãxũ rü ñanagürü: —Ngẽmáacüx, marü nüxũ chacua̱x. Natürü tama chanaxwa̱xe i nüxũ pixu —ñanagürü. [6]Rü yexguma ga nüma ga Ería rü Erichéuxũ ñanagürü: —¡Ẽcü nuxã rüxã̱ũ̱x! Erü Cori ya Tupana rü natü i Yudáũwa choxũ namu —ñanagürü. Natürü nüma ga Erichéu rü nanangãxũ rü ñanagürü: —Cori ya Tupanaégagu rü cuégagu cumaxã nüxũ chixu rü tagutáma cuxũ changemücüxẽxẽ —ñanagürü. Rü yemaca̱x wüxigu yema

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

natüwa naxĩ. 7Natürü 50 ga yema
ngextü̱xücügü ga orearü uruũgü rü
nawe narüxĩ. Rü yexguma Yudáũcutüwa
nangugügu, rü Eríaarü yáxũwaxüra
nayachaxãchitanü. Rü nüma ga Ería rü
Erichéu rü natü ga Yudáũcutügu
nayachigü. 8Rü yexguma nüma ga Ería
rü nanayaxu ga naxchiru ga mámüxũ rü
nanadixcumü rü yemamaxã dexáchiüwa
nanacua̱ixca. Rü ga dexá rü
niyauxyexũchiüãchi. Rü nüma ga yema
taxre rü yéma nügümaxã nichoũ
pachitamaxũwa. 9Rü yexguma marü
Yudáũarü tocutüwa nangugügu, rü
nüma ga Ería rü Erichéuxũ ñanagürü:
—¡Chomaxã nüxũ ixu rü ta̱xacü
cunaxwa̱xe nax cuxca̱x chaxüxũ naxũpa
nax Tupana cuxna choxũ igaxũ!
—ñanagürü. Rü nüma ga Erichéu rü
nanangãxũ rü ñanagürü: —Ngẽma
Tupanaarü pora i cuxũ̃ ngẽxmaxũ rü
chanaxwa̱xe i taxree̱xpü̱xcüna
ngẽmaarü yexera choxna cunaxã
—ñanagürü. 10Rü yexguma nüma ga
Ería rü nanangãxũ rü ñanagürü: —Tama
wüxi i tauxchaxũ nixĩ i ngẽma naxca̱x
ícuca̱xaxũ. Natürü ngẽxguma choxũ
cudauamagu i ngẽxguma Tupana choxũ
igaxgu, rü tá cunayaxu i ngẽma naxca̱x
ícuca̱xaxũ. Natürü ngẽxguma tama
choxũ cuda̱u̱xgu i ngẽxguma Tupana
choxũ igaxgu rü taxũtáma cunayaxu
—ñanagürü. 11Rü yemaacü
yadexatanüyane ga nax inaxĩxũ rü
ngürüãchi naxca̱x nango̱x ga wüxi ga
naweũ ga iya̱u̱xracüxṹne ga cowaru ga
iya̱u̱xratanüxũ itúgüne, rü yema
taxretanügu nayangaxi. Rü guma nixĩ
ga Eríaxũ igaxũ̃ne ga dauxũguxũ ga
naanewa nagu ga wüxi ga buanecü ga
íxa̱ũ̱xẽmacü. 12Rü yemaxũ nada̱u̱xgu ga
Erichéu rü tagaãcü aita naxü rü
ñanagürü: —Pa Chaunatüx, Pa
Chaunatüx, cuma rü Iraéanecüã̱xgüca̱x
rü ñoma wüxi i churaratücumü i
poraxũchixũrüxũ quixĩ —ñanagürü. Rü
yema ñaxguwena rü marü tama Eríaxũ
nadau. Rü yexguma nüma ga Erichéu rü
norü ngechaxũmaxã nügü
narügáutechiru.

Eríachicüxü inarüxã̱ũ̱x ga Erichéu

13Rü yemawena rü nüma ga Erichéu
rü nanayaxu ga Eríachiru ga yéma
nguxũ. Rü natü ga Yudáũca̱x natáegu,
rü yemacutügu nayachi. 14Rü ñu̱xũchi
yema Eríachirumaxã dexáchiüwa
nanacua̱ixca, rü tagaãcü ñanagürü:
—¿Ngexcü yixĩxũ ya Cori ya Eríaarü
Tupana ixĩcü? —ñanagürü. Rü yexguma
yema ñaxgu rü dexáchiüwa nanacua̱ixca
rü niyauxyexũchixü ga dexá. Rü nüma
ga Erichéu rü wenaxarü nixüe nawa ga
yema natü. 15Rü yexguma yema orearü
uruũgü ga Yericúcüã̱xgü nüxũ daugügu
ga yema ngupetüxũ, rü tagaãcü
ñanagürügü: —Ngẽma Naãxẽ i Üünexũ i
Eríawa ngẽxmaxũ rü Erichéuwa naxüe
—ñanagürügü. Rü ñu̱xũchi naxca̱x naxĩ
rü nape̱xegu nayangücuchitanü. 16Rü
ñanagürügü nüxũ: —Toma nax curü
duũxũgü tixĩgüxũ rü nua totanüwa
nangexmagü i 50 i totanüxũ i poraexũ.
¡Rü ngẽma ngẽ́ma namugü nax curü
ngu̱xẽẽruxũ ya Eríaca̱x yadaugüxũ! Erü
ngürüãchi i ngẽma Tupanaãxẽ i Üünexũ
rü ma̱xpṹnewa rüe̱xna ngatewa nayata̱x
—ñanagürügü. Natürü nüma ga Erichéu
rü nanangãxũ rü ñanagürü: —Tama
chanaxwa̱xe i texéxũ ngẽ́ma pemugü

—ñanagürü. 17Natürü ga nümagü rü
poraãcü nanachixewegü, rü düxwa
nüxṹ inaxĩnü nax yéma namugüaxũca̱x
ga yema 50 ga yatügü nax Eríaca̱x
yadaugüxũca̱x. Rü tomaepü̱x ga
ngunexũ naxca̱x nayadaugü, natürü
taguma nüxũ inayangaugü. 18Rü
yemaca̱x wenaxarü Yericúca̱x nawoegu
ga Erichéu íyexmaxũwa. Rü nüma rü
ñanagürü nüxũ: —Marü pemaxã nüxũ
chixu nax tama yéma pexĩxũca̱x
—ñanagürü.
……

Chíxũwa taxũ ga mexũ naxü ga Tupana

4 1Rü iyexma ga wüxi ga nge ga
orearü uruxũ naxma̱x, rü ngĩma ga
yema nge rü Erichéuxũtawa ixũ rü
yéma nüxũ iyarüxu rü ngĩgürügü:
—Chaute rü marü nayu rü cuma rü
nüxũ cucua̱x ga nüma rü aixcüma
Tupanaxũ nax nangechaũxũ. Natürü i
ñu̱xmax i ngẽma duũxũ ga diẽru
naxũtawa ngĩxũ nayaxuxũ ga chaute, rü
chauxũtawa naxũ nax nüxũ
chanaxütanüxũca̱x. Rü ngẽmaca̱x tüxũ
nigagüchaũ ya yíxema taxre ya chaune
norü puracütanüxũruxũ —ngĩgürügü.
2Rü yexguma nüma ga Erichéu rü
ñanagürü: —¿Ta̱xacü i cunaxwa̱xexũ
nax cuxca̱x chaxüxũ? ¡Chomaxã nüxũ
ixu rü ta̱xacü nixĩ i cuxṹ ngẽxmaxũ i
cupatawa! —ñanagürü. Rü ngĩma rü
inangãxũ rü ngĩgürügü: —Choma i curü
ngũxẽẽruxũ rü choxṹ nataxuma i ta̱xacü
i chopatawa. Rü wüxi i íxraxũ i
pochíyuãcu i chíxũxicatama choxṹ
nangexma —ngĩgürügü. 3Rü yexguma
nüma ga Erichéu rü ngĩxũ nangãxũ rü
ñanagürü: —¡Ẽcü curü ngaicamagu
pegüxũ i duũxũgütanüwa naxũ rü
naxca̱x ínaca i guxũma i norü butíyagü i
ngeãcuxũ, rü cugüpatawa nana! 4¡Rü
ñu̱xũchi ngẽxma cuchiũgu naxücu
namaxã i ngẽma cunegü, rü nawãxta i
curü ĩã̱x! ¡Rü chíxũmaxã yaxüãcu ya
yima butíyagü! ¡Rü yima marü
napagücü rü nüxrüguma nanu!
—ñanagürü. 5Rü ngĩma ga yema nge rü
inaxü ga yema Erichéu ngĩmaxã nüxũ
ixuxũ. Rü nüma ga ngĩnegü rü yéma
ngĩxũtawa nanana ga guma butíyagü, rü
ngĩma rü chíxũmaxã iyaxüãcu. 6Rü
yexguma marü ngĩxṹ yaxããcu̱xgux ga
guxcüma ga guma butíyagü rü wüxi ga
ngĩnexũ ngĩgürügü: —¡Nai ya butíya
nua penange! —ngĩgürügü. Rü nüma ga
ngĩne rü ngĩxũ nangãxũ rü ñanagürü:
—Marü nataxuma —ñanagürü. Rü
yexguma ga yema chíxũ ga yéma
ibaibexũ rü ínayachaxãchi. 7Rü ngĩma
rü ñu̱xũchi guma orearü uruxũ ga
Erichéuxũtawa ixũ rü namaxã nüxũ
iyarüxu. Rü nüma rü ñanagürü ngĩxũ:
—¡Ẽcü ñu̱xma rü namaxã nataxe i
ngẽma chíxũ rü ngẽmatanümaxã
naxütanü i ngẽma coriaxṹ cungetanüxũ!
Rü ngẽma íyaxücü i diẽrumaxã tá nixĩ i
pemaxẽxũ namaxã ya cunegü
—ñanagürü.

Erichéuchiga rü nge ga Chúnecüã̱xchiga

8Rü wüxi ga ngunexũgu rü ĩane ga
Chúnewa naxüpetü ga Erichéu. Rü yéma
iyexma ga wüxi ga nge ga guma ĩanegu
ãchiũcü rü mexũ ga ngĩchiga ngĩxṹ
yexmacü. Rü nüxna ixu ga ngĩchiũwa
nax nachibüxũca̱x. Rü guxũguma ga
yexguma yéma naxüpetüüxũgu ga
Erichéu, rü yexma ngĩxũtagu ínidauuxũ

rü yéma nachibüaxũ̃. 9Rü ngĩma rü
ngĩgürügü ngĩtemaxã: —Rü choma
nüxũ̃ chacua̱x i ñaa yatü i nuxã
taxũ̃tagu ídauuxũ̃ rü wüxi i Tupanaarü
orearü uruxũ̃ nixĩ. 10Rü ngẽmaca̱x
ingĩxã tapataarü daxũwa naxca̱x tanaxü
i wüxi i ucapu! Rü wüxi i pechicaxũ̃
ngẽxma taxṹ, rü wüxi i mecha, rü wüxi
i toruxũ̃, rü wüxi i omü nax ngẽxma
napexũ̃ca̱x ega nua taxũ̃tawa
naxũũxũ̃gu —ngĩgürügü. 11-12Rü wüxi
ga ngunexũ̃ rü nüma ga Erichéu rü
yema ucapu ga naxca̱x naxügüxũ̃wa
nangu nax yexma napexũ̃ca̱x. Rü norü
ngũ̃xẽẽruxũ̃ ga Yiéchixũ̃ ñanagürü:
—¡Ngĩxca̱x naca i ngẽma chiũra i daa
ĩpataarü yora! rü ngĩmaxã chidexachaũ̃
—ñanagürü. Rü nüma ga guma norü
ngũ̃xẽẽruxũ̃ rü ngĩxca̱x naca. Rü ngĩma
ga yema nge rü Erichéuxũ̃tawa ixũ. Rü
nüma ga Erichéu rü norü ngũ̃xẽẽruxũ̃ ga
Yiéchixũ̃ namu rü ñanagürü:
13—¡Ngĩmaxã nüxũ̃ ixu i ngẽma chiũra
rü poraãcü namaxã tataãxẽgü i ngĩrü
ngũ̃xẽxẽ! ¡Rü ngĩxna naca rü ta̱xacü
nanaxwa̱xexũ̃ nax ngĩxca̱x naxüxũ̃! Rü
bexmana inaxwa̱xe nax ngĩxétüwa
idexagüxũ̃ i ãẽ̱xgacüpe̱xewa rüe̱xna
churaragüarü ãẽ̱xgacüpe̱xewa
—ñanagürü. Rü yexguma ga ngĩma rü
inangãxũ̃ rü ngĩgürügü: —Taxuxũ̃ma
chanaxwa̱xe erü nua
chautanüxũ̃gütanüwa rü poraãcü
chataãxẽxũ̃chi —ngĩgürügü. 14Rü
yexguma nüma ga Erichéu rü Yiéchina
naca rü ñanagürü: —¿Cuxca̱x rü ta̱xacü
i mexũ̃ nax ngĩca̱x naxüxũ̃? —ñanagürü.
Rü nüma ga Yiéchi rü nanangãxũ̃ rü
ñanagürü: —Ngĩma rü ingexacü rü
ñu̱xũchi yimá ngĩte rü marü naya
—ñanagürü. 15Rü yexguma nüma ga
Erichéu rü ñanagürü nüxũ̃: —¡Ẽcü
ngĩxca̱x naca rü nua naxũ! —ñanagürü.
Rü yexguma ga Yiéchi rü ngĩxca̱x
nayaca, rü ngĩma rü yéma ixũ natürü
ĩã̱xgutama iyachiãchi. 16Rü yexguma
nüma ga Erichéu rü ñanagürü ngĩxũ̃:
—Yima nai ya taunecüarü ñúxgumaãcü
rü tá marü cunaga ya wüxi ya cune
—ñanagürü. Rü ngĩma rü inangãxũ̃ rü
ngĩgürügü: —Pa Tupanaarü Duũ̃xũ̃x, rü
tama name i ngẽmaãcü choxũ̃
cuwomüxẽxẽ —ngĩgürügü. 17Natürü
yema Erichéu ngĩmaxã nüxũ̃
ixuxũ̃rüũ̃tama ningu. Rü ixãxacü, rü
guma nai ga taunecügu rü nabu ga
guma ngĩne. 18Rü nüma ga guma bucü
rü niyachigü. Natürü wüxi ga
ngunexũ̃gu rü nanatüxũ̃ ínayadau ga
trígu íbuxgüxũ̃tanüwa yexmaxe. 19Rü
nüma ga guma bucü rü inanaxügü ga
aita nax naxüxũ̃, rü ñanagürü:
—Poraãcü changu̱xchametüxüchi
—ñanagürü. Rü yexguma ga nanatü rü
wüxi ga tümaarü duũ̃xũ̃ca̱x taca rü
ñatagürü: —¡Yéa naéxũ̃tawa naga!
—ñatagürü. 20Rü nüma ga yema
tümaarü duũ̃xũ̃ rü naéxũ̃tawa nanaga.
Rü ngĩma rü inaganagü rü
ngĩgüperemawa inatoxẽxẽ ñu̱xmata
tocuchiwa nangu. Rü yexgumatama
nayu ga guma bucü. 21Natürü ngĩma ga
naé rü yema ucapu ga Erichéu nagu
pexũ̃gu iyaxṹ nagu ga yema norü
pechicaxũ̃ ga nagu napexũ̃. Rü íixũxũ rü
inawãxta ga yema ĩã̱x. 22Rü yemawena
ngĩteca̱x yéma imuga rü ngĩgürügü:
—¡Nua namu i wüxi i tórü duũ̃xũ̃
namaxã i wüxi i búru nax naxũ̃tawa
chaxũxũ̃ca̱x ya yimá Tupanaarü orearü

uruxũ! Rü ñu̱xũchi tá chatáegu
—ngĩgürügü.
……
[27]Rü ma̱xpṹne ga Carméruwa ingu ga
Erichéu íyexmaxũwa. Rü yexguma
naxũtawa nanguxgu, rü nacutüwa
ina̱ixãchi. Rü guma Erichéuarü
ngũxẽẽruxũ ga Yiéchi rü ngĩxca̱x nixũ
nax ngĩxũ yagagachixũca̱x. Natürü nüma
ga Erichéu rü ñanagürü nüxũ:
—Nüétama erü ngĩma rü poraãcü
ngechaũ ngĩxṹ nangu̱x, natürü nüma ya
Cori ya Tupana rü tauta chomaxã nüxũ
nixu nax ta̱xacü ngĩxũ ngupetüxũ
—ñanagürü. [28]Rü yexguma ga ngĩma rü
ngĩgürügü: —Pa Corix, rü cumatama nixĩ
ga chomaxã nüxũ quixuxũ rü tá nax
chaxãxacüxũ, rü tama choma cuxna
naxca̱x chaca ga yema. Natürü ga
yexguma rü cumaxã nüxũ chixu nax
tama choxũ cuwomüxẽẽxũ ¿rü ñuxãcü i
ñu̱xma i marü nayuxũ ya chaune?
—ngĩgürügü. [29]Rü yexguma ga Erichéu
rü Yiéchixũ ñanagürü: —¡Paxa cugü
namexẽxẽ rü nayaxu ya yima chorü
caxũruxũ rü paxa ngẽma ngĩpatawa
naxũ! Rü ngẽxguma texéxũ namagu
cungauxgu ¡rü taxũtáma nüxũ curümoxẽ!
Rü ngẽxguma texé namawa cuxũ
rümoxẽgu ¡rü taxũtáma cunangãxũ! Rü
ngẽxguma ngĩpatawa cunguxgu ¡rü yima
bucüchametügu naxṹ ya yima chorü
caxũruxũ! —ñanagürü. [30]Natürü ga
ngĩma ga naé ga guma bucü rü
Erichéuxũ ngĩgürügü: —Cori ya
Tupanaégagu rü cuégagutama cumaxã
nüxũ chixu rü taxũtáma chatáegu ega
tama cumaxã yixĩgu —ngĩgürügü. Rü
yexguma ga nüma ga Erichéu rü ngĩwe
narüxũ. [31]Rü nüma ga Yiéchi rü yoxni
nape̱xegu nixũ. Rü yexguma ngĩpatawa
nanguxgu, rü guma caxũruxũ rü guma
bucüchametügu nanaxṹ, natürü
taxuxũma nangupetü nax wena
namaxũxũca̱x. Rü yemaca̱x ga nüma ga
Yiéchi rü Erichéuca̱x natáegu, rü namagu
nüxũ nangau. Rü ñanagürü nüxũ:
—Yimá bucü rü tama naxca̱x natáegu i
norü maxũ —ñanagürü. [32]Rü yexguma
Erichéu yéma nguxgu, rü guma ĩpatagu
naxücu. Rü yexma nüxũ nayangau ga
guma bucü ga marü yucü ga norü
pechicaétügu ṹcü. [33]Rü yema ucapugu
naxücu ga Erichéu, rü nanawãxta ga ĩã̱x,
rü inanaxügü nax Cori ya Tupanamaxã
yadexaxũ. Rü guma bucümaxã
nüxicatama yéma nayexma. [34]Rü
yemawena rü yema pechicaxũgu
nañunagü naétü ga guma bucü. Rü guma
bucüa̱xgu nañaxũ, rü naxetügu naxṹxetü,
rü naxme̱xétügu naxṹxme̱x. Rü guma
bucüétügu niñu. Rü yexguma ga naxũne
ga guma bucü rü ngürü nanai. [35]Rü
yexguma ga nüma ga Erichéu rü ínarüda,
rü yema ucapugu narüxũũxũ. Rü
yemawena rü wenaxarü noxrirüũtama
guma bucüétü nañunagü. Rü ngürüãchi
ga guma bucü rü nangaixchu 7
e̱xpü̱xcüna, rü nidauuchi. [36]Rü yexguma
ga nüma ga Erichéu rü Yiéchica̱x naca rü
ñanagürü nüxũ: —¡Ngĩxca̱x naca i naé ya
daa bucü! —ñanagürü. Rü nüma ga
Yiéchi rü ngĩxca̱x naca. Rü yexguma
Erichéu íyexmaxũwa nanguxgu, rü nüma
rü ñanagürü ngĩxũ: —Daa nixĩ ya cune
—ñanagürü. [37]Rü ngĩma rü naxca̱x iyaxũ
rü Erichéupe̱xegu inangücuchi. Rü
yemawena iyaga ga guma ngĩne rü
íixũxũ nawa ga yema ucapu.
……

Naamáũ̃ rü naxca̱x nitaane
ga norü chaxünewa

5 [1]Nayexma ga wüxi ga yatü ga
Chíriaanecüã̱x ga Naamáũ̃gu
ãégacü. Rü nüma rü Chíriaanearü
ãẽ̱xgacüarü churaragüeru nixĩ. Rü norü
ãẽ̱xgacü rü poraãcü nüxũ̃ nangechaũ̃ rü
nüxũ̃ narüngũ̃xẽxẽ yerü mue̱xpü̱xcüna
rü norü churaragümaxã norü uanügüxũ̃
narüporamae. Natürü nüma ga yema
yatü rü chaxünemaxã nida̱xawe. [2]Rü
nüma ga Chíriaanecüã̱xgü rü
mue̱xpü̱xcüna Iraéanecüã̱xgüca̱x
ínayaxüãchi. Rü guxema tüxũ̃
ínayauxũ̃etanüwa rü iyexma ga wüxi ga
pacü ga Iraéanecüã̱x ga Naamáũ̃
napatawa ngĩxũ̃ gacü nax naxma̱xũ̃taxũ̃
yixĩxũ̃ca̱x. [3]Rü wüxi ga ngunexũ̃gu ga
yema pacü rü ngĩrü chiũraxũ̃ ngĩgürügü:
—Chierü nax namexũ̃ ya yimá chorü
cori ega naxũ̃tawa naxũxgu ya yimá
orearü uruxũ̃ ya Chamáriaanewa
ngẽxmacü, rü ngẽxguma rü chi naxca̱x
nitaane i norü chaxünewa —ngĩgürügü.
[4]Rü nüma ga Naamáũ̃ rü norü
ãẽ̱xgacümaxã nüxũ̃ nixu ga yema ore ga
yema pacü nüxũ̃ ixuxũ̃. [5]Rü nüma ga
guma Chíriaanearü ãẽ̱xgacü rü
nanangãxũ̃ rü ñanagürü: —¡Ẽcü ngḗma
naxũ! Rü choma rü tá cuxna chanaxã i
wüxi i popera naxca̱x ya
Iraéanecüã̱xgüarü ãẽ̱xgacü nax cuxũ̃
nacuáxũ̃ca̱x —ñanagürü. Rü yexguma
nüma ga Naamáũ̃ rü inaxũãchi. Rü
yéma nanana ga 6,000 tachinü ga diẽru
ga úirunaxca̱x rü 30,000 tachinü ga
diẽrumünaxca̱x rü 10 ga naxchiru. [6]Rü
yema popera ga yéma namuxũ̃ naxca̱x
ga Iraéanecüã̱xgüarü ãẽ̱xgacü, rü
ñanagürü: “Yimá yatü ya ngḗma
nangecü i ñaa popera rü chorü duũ̃xũ̃
ya Naamáũ̃ nixĩ. Rü chanaxwa̱xe nax
naxca̱x cuyataanexẽẽxũ̃ nawa i norü
chaxüne”, ñanagürü. [7]Rü yexguma
yema poperaxũ̃ nadaumatügu ga guma
Iraéanecüã̱xgüarü ãẽ̱xgacü, rü nügü
narügáutechiru rü ñanagürü: —¿Ẽ̱xna
nüma nüxũ̃ nacua̱xgu rü choma chixĩ ya
Tupana i maxũ̃ nüxna chaxãxũ̃ rü nüxna
chanayaxuxũ̃, rü ngẽmaca̱x nua
cha̱u̱xca̱x namuaxũ̃ i ñaa yatü nax
naxca̱x chayataanexẽẽxũ̃ca̱x i norü
chaxünewa? Rü ñu̱xma i nüma rü
ngẽmagu nügü nicu̱xmare nax ñuxãcü
wena tá taxca̱x íyaxüãchixũ̃
—ñanagürü. [8]Natürü yexguma guma
orearü uruxũ̃ ga Erichéu nüxũ̃
cuáchigagu ga yema nügü nax
nagáutechiruxũ̃ ga guma ãẽ̱xgacü
nagagu ga yema popera ga nayaxuxũ̃, rü
naxca̱x yéma namuga rü ñanagürü:
—¿Tü̱xcüũ̃ i cugü curügáutechiruxũ̃?
¡Rü ẽcü nua namu i ngẽma yatü nax nua
choxũ̃ íyadauxũ̃ca̱x! Rü tá naxca̱x
nitaane nax ngẽmawa nüxũ̃ nacuáxũ̃ca̱x
rü nua Iraéanewa nax nangexmaxũ̃ i
Tupanaarü orearü uruxũ̃ —ñanagürü.
[9]Rü nüma ga Naamáũ̃ rü yéma naxũ
nagu ga norü cáru ga cowarugü itúxũ̃ne,
rü Erichéuarü ĩã̱xpatawa nayachaxãchi.
[10]Natürü nüma ga Erichéu rü
Naamáũ̃xũ̃tawa nanamu ga wüxi ga
norü ngũ̃xẽẽruxũ̃ nax namaxã nüxũ̃
yanaxuxũ̃ca̱x ga yema Erichéuarü ore.
Rü nüma ga yema duũ̃xũ̃ rü ñanagürü
Naamáũ̃xũ̃: —¡Ẽcü 7 e̱xpü̱xcüna natü i
Yudáũ̃wa cugü nayaxune! Rü ngẽmaãcü
tá cuxca̱x nitaane nax curüchaxünexũ̃
—ñanagürü. [11]Rü nüma ga Naamáũ̃ rü

nanu rü íniña rü ñanagürü: —Choma
nagu charüxĩnügu rü chi chaüxcax
ínaxũxũ rü ngẽmaãcü mea choxũ̃
nayaxu rü ngẽxma nachiãcüma chi Cori
ya Tupanana naca rü nagu ningṍgü i
ngẽma ícharüchaxünexũ̃wa rü
ngẽmaãcü chi chaüxcax nitaane nawa i
chorü chaxüne. 12¿Rü tama ẽxna i
ngẽma natügü i Abána rü Fáfa i
Damácuanewa ngẽxmagüxũ̃ rü guxũ̃ i
togü i natü i Iraéanewa ngẽxmagüxũ̃arü
yexera namexechixũ̃? Rü ngẽmacax rü
taxucürüwama ngẽ́ma chaxũ nax ngẽma
natüwa chaugü chayayaxuxũ̃cax rü
charümexũ̃cax —ñanagürü. Rü yemaacü
poraãcü nanu rü natáegu. 13Natürü ga
norü duũ̃xũ̃gü rü naxcax naxĩ rü
ñanagürügü nüxũ̃: —Pa Corix,
ngẽxguma chi yimá orearü uruxũ̃ rü
taxacürü guxchaxũ̃ cuxũ̃ naxüxẽẽgu rü
ngẽxguma rü chi cunaxü. Natürü i
ñüxma nax natauxchaxũ̃ i ngẽma
cumaxã nüxũ̃ yaxuxũ̃ rü yexera name
nixĩ i naga cuxĩnü. ¡Rü cugü
nayaxunemare nawa i ngẽma natü nax
ngẽmaãcü cuxcax yataanexũ̃cax!
—ñanagürügü. 14Rü yexguma ga nüma
ga Naamáũ̃ rü nawa naxũ ga yema natü
ga Yudáũ̃. Rü 7 expüxcüna nawa naxüe
rü nügü nayaxune yema orearü uruxũ̃
namaxã nüxũ̃ ixuxũ̃rüxũ̃. Rü yexguma
ga naxchaxmüxũ̃ rü narüme rü wüxi ga
buxechaxmüxũ̃rüxũ̃ nixĩ. 15Rü yexguma
ga nüma ga Naamáũ̃ rü guxũma ga
yema namücügü rü Erichéuxũ̃tawa naxĩ.
Rü yexguma Erichéuxũ̃tawa nangugügu,
rü nüma ga Naamáũ̃ rü ñanagürü nüxũ̃:
—Ñüxmawaxi nixĩ i aixcüma chayaxõxũ̃
rü guxũ̃wama i ñoma i naanewa rü
nataxuma i to i Tupana, rü yimá
Iraéanecüãxgüarü Tupanaxicatama nixĩ
ya aixcüma Tupana ixĩcü. Rü ngẽmacax
cuxũ̃ chachixewe nax choxũ̃́
cunayaxuxũ̃ i ñaa wüxi i ãmare i cuxna
chaxãxchaũ̃xũ̃ —ñanagürü. 16Natürü
nüma ga Erichéu rü nanangãxũ̃ rü
ñanagürü: —Chorü Tupanaégagu
cumaxã nüxũ̃ chixu rü taxũtáma cuxũ̃́
chanayaxu i ngẽma ãmare —ñanagürü.
Rü nüma ga Naamáũ̃ rü namaxã
nayachixewechigüama nax nüxũ̃́
nayauxãxũ̃cax. Natürü ga nüma ga
Erichéu rü tama nanayaxu. 17Rü
yexguma ga nüma ga Naamáũ̃ rü
ñanagürü: —Ẽcü, ngẽxguma ngẽmaãcü
yixĩgu ¡rü nua choxũ̃ yangexẽxẽ i taxre i
cowaruwetaãcu naguxũ̃ i waixümü! Erü
ñüxmaũ̃cüxü rü marü taxũtáma
togümare i tupanacax chayamax rü
chayagu i naxũ̃nagü, rü Cori ya
Tupanacaxicatama tá nixĩ ichanaxüxũ̃ i
ngẽma. 18Natürü ngẽxguma yimá chorü
ãẽxgacü norü tupana i Dimúũ̃patagu
naxücüxgu rü chauxchacüxü
yangĩãcüma napexegu chomaxã
nacaxá́püxügu, rü chanaxwaxe ya
Tupana rü choxũ̃́ nüxũ̃ inarüngüma i
ngẽma —ñanagürü. 19Rü yexguma ga
Erichéu rü nanangãxũ̃ rü ñanagürü:
—¡Ẽcü, taãxẽãcü natáegu! —ñanagürü.
Rü nüma ga Naamáũ̃ rü natáegu. 20Rü
yexguma marü yáxũ̃waxüra nanguxgu,
rü guma Erichéuarü ngũ̃xẽẽruxũ̃ ga
Yiéchi rü ñaxũ̃gu narüxĩnü: “Yimá
chorü cori rü taxuxũma Naamáũ̃ ya
Chíriaanecüãxna nayaxu i ngẽma
ngẽmaxũ̃gü i nua naxcax nanaxũ̃. Rü
ngẽmacax i ñüxma rü tá nawe changẽ
nax nüxna chayacaxũ̃cax”, ñaxũ̃gu
narüxĩnü. 21Rü nüma ga Yiéchi rü

Naamáũwe nangẽ. Rü yexguma Naamáũ
nüxũ̃ da̱u̱xgu nax nawe nangẽxũ̃ rü
ínayachaxãchi rü ínachie nawa ga norü
cáru. Rü Yiéchica̱x nixũ rü nüxna naca:
—¿Ta̱xacürü chixexũ̃ nangupetü?
—ñanagürü. 22Rü yexguma nüma ga
Yiéchi rü Naamáũxũ̃ ñanagürü:
—Taxuxũ̃ma nangupetüchire̱x. Natürü
yimá chorü cori rü cuwe choxũ̃ narümu
nax cumaxã nüxũ̃ chayarüxuxũ̃ca̱x rü
ngexwaca̱xtama ngẽ́ma nangugü i taxre
i orearü uruũ̃gü i ngextü̱xüxũ̃ i Efraí́arü
ma̱xpṹneanewa ne ĩxũ̃. Rü ngẽmaca̱x i
nüma ya chorü cori rü nua cuxca̱x
namuga nax nüxna cunaxãxũ̃ca̱x i 3,000
tachinü i diẽru rü taxremü i naxchiru
—ñanagürü. 23Rü nüma ga Naamáũ̃ rü
nanangãxũ̃ rü ñanagürü: —iẼcü, yange i
6,000 tachinü naguxũ̃ i diẽru!
—ñanagürü. Rü nüma ga Naamáũ̃ rü
yexeraxũ̃ ga diẽru nüxna naxãama. Rü
taxre ga chocagu ngĩxũ̃ nanucu wüxigu
namaxã ga yema taxremü ga naxchiru.
Rü taxre ga norü duũ̃xũ̃güna nanana
nax Yiéchipatawa nangegüaxũ̃ca̱x. 24Rü
yexguma guma ma̱xpṹne ga Erichéu
nagu ãchiũ̃newa nangugügu, rü nüma
ga Yiéchi rü Naamáũ̃arü duũ̃xũ̃güna
nanayaxu ga yema diẽru, rü ñu̱xmachi
nanamuegutanü. Rü yemawena rü
ĩpatagu nayacu̱xgü ga yema diẽru. 25Rü
nüma ga Yiéchi rü ñu̱xũchi norü
corixũ̃tawa naxũ. Rü nüma ga Erichéu
rü nüxna naca rü ñanagürü: —¿Ngextá
ne cuxũ Pa Yiéchix? —ñanagürü. Rü
nüma ga Yiéchi nanangãxũ̃ga rü
ñanagürü: —Taxuwama nixĩ ne chaxũxũ̃
—ñanagürü. 26Natürü nüma ga Erichéu
rü nüxna nicachigüama rü ñanagürü:
—¿Tama ẽxna nüxũ̃ cucua̱x i ngẽxguma
Naamáũ̃ naweũ̃wa cuxca̱x íxüegu rü
Tupana rü choxũ̃ nüxũ̃ nacua̱xẽxẽ i
ngẽma? Natürü ñu̱xma nax Tupanaarü
poramaxã yixĩxũ̃ i naxca̱x yataanexũ̃ i
ngẽma yatü, rü ngẽmaca̱x tama name
nax naxũ̃tawa naxca̱x íica̱xũ̃ i naxchiru,
rü nayauxtanüxũ̃ nax naxca̱x itaxexũ̃ca̱x
i naanegü, rü úbanecügü, rü carnérugü,
rü wocagü, rü puracütanüxũ̃gü i
yatüxũ̃gü rü ngexũ̃gü. 27Rü ngẽmaca̱x i
ñu̱xma i ngẽma Naamáũ̃arü chaxüne rü
tá cuxna naxüe rü nüxna naxüe i
cuxacügü rü cutaagü. Rü ngẽmaãcü tá
nixĩ i guxũ̃gutáma —ñanagürü. Rü
yexguma nüma ga Yiéchi rü Erichéuna
yaxügachigu rü nüxna naxüe ga
chaxüne, rü nanacómüãchi ga
naxcha̱xmüxũ̃.
……

Erichéu rü Chíriaanecüã̱xgüchiga

6 8Rü nüma ga Chíriaanecüã̱xarü
ãẽ̱xgacü rü Iraéanecüã̱xgümaxã
nügü nadaixchaũ̃. Rü yemaca̱x namaxã
nangutaque̱xe ga norü churaragüeru rü
namaxã nüxũ̃ nixu nax ta̱xacürü
nachicawa tá nagagüaxũ̃ ga norü
churaragü. 9Natürü Tupana rü
Erichéuxũ̃ nüxũ̃ nacua̱xẽxẽ ga yema
Chíriaanecüã̱xarü ãẽ̱xgacüarü ĩnü. Rü
yemaca̱x ga Erichéu rü
Iraéanecüã̱xgüarü ãẽ̱xgacüxũ̃tawa
namuga nax tama yema nachicawa
naxĩxũ̃ca̱x yerü yema Chíriaanecüã̱xgü
rü yexma ínayacu̱xeũ̃güchaũ̃. 10Rü
nüma ga Iraéanecüã̱xarü ãẽ̱xgacü rü
yéma nanamugü ga norü
ngugütaeruũ̃gü nax nüxũ̃ nacuáxũ̃ca̱x rü
aixcüma yixĩxũ̃ ga yema Erichéu nüxũ̃
ixuxũ̃. Rü aixcüma nixĩ ga yema, rü

yemaacü muexpüxcüna tama yema
Chíriaanecüãxgümexẽgu nayi ga
Iraéanecüãxgü. 11Rü nüma ga
Chíriaanearü ãẽxgacü rü nabaixãchiãxẽ.
Rü norü churaragüeruxũ̃
nangutaquexexẽxẽ rü nüxna naca rü
ñanagürü: —¿Texé tixĩ ya petanüwa ya
bexma namaxã nüxũ̃ ixuamáxe? ¿Rü
texé tixĩ ya Iraéanecüãxgüarü
ãẽxgacümaxã nüxũ̃ ixuamáxe i ngẽma
nagu charüxĩnüxũ̃? —ñanagürü. 12Rü
wüxi ga norü churaragüeru rü
nanangãxũ̃ rü ñanagürü: —Pa
Ãẽxgacüx, taxúema tixĩ ya texé ya nüxũ̃
ixuxe i ngẽma nagu curüxĩnüxũ̃. Natürü
yimá Erichéu ya Tupanaarü orearü
uruxũ̃ ga Iraéanewa ngẽxmacü, rü yimá
nixĩ ya Iraéanecüãxgüarü ãẽxgacümaxã
nüxũ̃ ixuamacü woo ngẽma cuxicatama
nagu curüxĩnüxũ̃ ega curü pechicawa
cungexmagu —ñanagürü. 13Rü yexguma
nüma ga Chíriaanearü ãẽxgacü rü norü
duũ̃xũ̃güxũ̃ namu rü ñanagürü: —Ẽcü
ingẽ́ma pexĩ rü naxcax peyadaux i
ngẽma Erichéu! Rü ngẽxguma nüxũ̃
ipeyangauxgux rü ichomaxã nüxũ̃ pixu
nax ngẽ́ma chanamugüxũ̃cax i ñuxre i
churaragü nax yanayauxgüaxũ̃cax!
—ñanagürü. Rü namaxã nüxũ̃ nixugüe
ga ĩane ga Dotáũ̃wa nax nayexmaxũ̃.
14Rü yéma nanamugü ga wüxitücumü
ga churaragü ga cowaruétügu ĩxũ̃ rü
totücumü ga cárugü ga cowaru
itúgünegu ĩxũ̃ rü muxũ̃ma ga churaragü
ga nacutügumare ĩxũ̃. Rü yema
churaragü rü chütacü guma ĩane ga
Dotáũ̃wa nangugü rü nüxũ̃
ínachomaeguãchi. 15Rü moxũ̃ãcü
paxmama ínarüda ga Erichéuarü
ngũ̃xẽẽruxũ̃. Rü yexguma ínaxũxũ̃gu ga
ĩpatawa, rü nüxũ̃ nadau ga yema
churaragü ga guma ĩanexũ̃
íchomaeguãchixũ̃ namaxã ga norü
cowarugü, rü namaxã ga naweũ̃gü ga
cowaru itúgüne. Rü Erichéumaxã nüxũ̃
nayarüxu rü ñanagürü: —¿Ñuxmax, Pa
Nguxẽẽruxũ̃x, rü taxacü tá ixüexũ̃?
—ñanagürü. 16Rü nüma ga Erichéu rü
nanangãxũ̃ rü ñanagürü: —¡Taxṹ i
cumuũ̃xũ̃! erü ngẽma Tupanaarü
churaragü i daxũcüãx i tamaxã
ngẽxmagüxũ̃ rü ngẽma
Chíriaanecüãxarü churaragüarü yexera
narümumae —ñanagürü. 17Rü nüma ga
Erichéu rü nayumüxẽ rü ñanagürü: —Pa
Corix, Pa Tupanax, cuxna chaca nax
cunangoxetüxẽẽxũ̃cax ya daa chorü
ngũ̃xẽẽruxũ̃ nax nüxũ̃ nadauxũ̃cax i
ngẽma curü churaragü i torü dauruxũ̃
ixĩgüxũ̃ —ñanagürü. Rü nüma ga Cori
ya Tupana rü nanangoxetüxẽxẽ ga guma
Erichéuarü ngũ̃xẽẽruxũ̃. Rü nüxũ̃ nadau
ga guma maxpṹne rü namaxã nanapá ga
Tupanaarü churaragü ga cowaruétügu
ĩxũ̃ rü naweũ̃ ga ñoma üxüemarüxũ̃
ixĩgüne ga Erichéuxũ̃ íchomaeguãchixũ̃.
18Rü yexguma yema churaragü ga
Chíriaanecüãx Erichéucax
ibuxmüchaũ̃gu, rü nüma ga Erichéu rü
Cori ya Tupanana naca rü ñanagürü:
—Pa Tupanax, ẽcü iyangexetüxẽxẽ i
ngẽma duũ̃xũ̃gü! —ñanagürü. Rü nüma
ga Cori ya Tupana rü nayangexetüxẽxẽ
yema Erichéu naxcax ícaxũ̃rüxũ̃. 19Rü
yexguma ga Erichéu rü ínaxũxũ ga
napatawa rü yema Chíriaanearü
churaragüxũ̃ ñanagürü: —Pa
Churaragüx, rü ípetüe rü tama daa nixĩ
ya yima ĩane ya naxcax pedauxũ̃ne. Rü
ẽcü inua chowe perüxĩ! Rü tá naxũ̃tawa

pexũ̃ chagagü i ngẽma yatü i naxcax
pedauxũ̃ —ñanagürü. Rü ĩane ga
Chamáriawa nanagagü. 20Rü yexguma
Chamáriawa nangugügu, rü nüma ga
Erichéu rü nayumüxẽ rü ñanagürü: —Pa
Corix, ñuxma rü ¡yadauuchigüxẽxẽ nax
nüxũ̃ nadaugüxũ̃cax! —ñanagürü. Rü
yexguma ga nümagü rü nidauuchigü, rü
nüxũ̃ nicuaxãchitanü ga ĩane ga
Chamáriaarü aixepewa nax
nayexmagüxũ̃. 21Rü yexguma ga nüma
ga guma Iraéanecüãxgüarü ãẽxgacü rü
yema Chíriaanecüãxgüarü churaragüxũ̃
nadauxgu, rü Erichéuna naca rü
ñanagürü: —Pa Corix ¿namexũ̃ nax
chanadaixũ̃? —ñanagürü. 22Natürü
nüma ga Erichéu rü nanangãxũ̃ rü
ñanagürü: —Tama name nax cunadaixũ̃,
erü tama tacüma nixĩ nax nadaixũ̃ i
ngẽma duũ̃xũ̃gü íiyauxũ̃xũ̃. Rü
narümemae nixĩ nax mea
cunachibüexẽẽxũ̃ rü nax
cunaxaxegüxẽẽxũ̃. Rü ñuxũchi
¡nachixũ̃anecax nawoeguxẽxẽ!
—ñanagürü. 23Rü yexguma ga nüma ga
Iraéanecüãxgüarü ãẽxgacü rü nanaxü ga
wüxi ga taxũ̃ ga õna naxcax ga yema
Chíriaanecüãx ga churaragü, rü
nanachibüexẽxẽ rü nanaxaxegüxẽxẽ. Rü
ñuxũchi norü ãẽxgacücax ínayamugü.
Rü yexgumaũ̃cüxü ga nüma ga
Chíriaanecüãxgü rü marü taguma
Iraéanecüãxgüxũ̃ nachixewe.
……

Ocochía nixücu nax Yudáanecüãxarü ãẽxgacü yixĩxũ̃cax

8 25Rü yexguma 12 ga taunecü
Iraéanecüãxarü ãẽxgacü yixĩxgu ga
Yoráũ̃ ga Acáx nane, rü yexguma nixĩ ga
Yudáanewa yexwacax yaxücuxũ̃ ga
Ocochía nax Yudáanecüãxarü ãẽxgacü
yixĩxũ̃cax. Rü nüma ga Ocochía rü
Yudáanecüãx ga Yoráũ̃ nane nixĩ. 26Rü
nüma ga Ocochía rü 22 ga taunecü
nüxũ̃ nayexma ga yexguma
inaxügüãxgu nax ãẽxgacü yixĩxũ̃. Rü
wüxi ga taunecü nixĩ nax Yeruchareũ̃wa
ãẽxgacü yixĩxũ̃. Rü naé ga Ataría rü
Iraéanecüãxarü ãẽxgacü ga Acáxacü
iyixĩ rü ngĩrü oxi rü ãẽxgacü ga Ő̃ri nixĩ.
27Rü nüma ga Ocochía rü poraãcü
nachixecüma yema norü oxi ga
Acáxtanüxũ̃rüxũ̃. Rü yemacax ga yema
Ocochía üxũ̃ rü tama name ga Cori ya
Tupanapexewa.
……

Yeú ningucuchi nax Iraéanecüãxarü ãẽxgacü yixĩxũ̃cax

9 1Rü nüma ga Tupanaarü orearü
uruxũ̃ ga Erichéu naxcax naca ga
wüxi ga norü ngúexũ̃, rü ñanagürü nüxũ̃:
—¡Paxa cugü namexẽxẽ nax
icuxũãchixũ̃cax! ¡Rü íyange i wüxi wexũ̃
i chíxũ̃, rü Garaáxanewa ngexmane ya
ĩane ya Ramúwa naxũ! 2Rü ngẽxguma
ngẽma cunguxgu ¡rü naxcax nadau ya
Yeú ya Yochapá nane ya Níchitaxa! ¡Rü
nagu naxücu ya yima ĩpata ya nawa
nangexmane! ¡Rü natanüxũ̃güna
yagagachi, rü to i ucapuwa naga! 3¡Rü
yawãxnaxũ̃ i ngẽma chíxũ̃ i ngẽma
íquingexũ̃! ¡Rü ngẽmamaxã nabaeru rü
ñacurügü tá nüxũ̃: “Rü ñanagürü ya Cori
ya Tupana: ‘Choma rü Iraéanecüãxarü
ãẽxgacüxũ̃ cuxũ̃ chingucuchixẽxẽ’”,
ñacurügü tá nüxũ̃! ¡Rü ngẽmawena rü
yawãxna i ĩãx rü íixũ rü taxuwatáma
cuyachaxãchi! —ñanagürü. 4Rü yema

Erichéuarü ngúexũ̃ ga orearü uruxũ̃ rü
inaxũãchi nax Garaáxanewa yexmane ga
ĩane ga Ramúwa nax naxũxũ̃. [5]Rü
yexguma yéma nanguxgu, rü nüxũ̃
inayangau ga churaragüarü capitáũ̃gü ga
íngutaquexegüxũ̃. Rü ñanagürü nüxũ̃:
—Choxũ̃ nangexma i wüxi i ore i
cumaxã nüxũ̃ chixuxchaũ̃xũ̃, Pa
Capitáũ̃x —ñanagürü. Rü nüma ga Yeú
rü nanangãxũ̃ rü ñanagürü: —¿Texé i
totanüwa ya tümamaxã quidexachaũ̃xe?
—ñanagürü. Rü nüma ga yema orearü
uruxũ̃ rü nanangãxũ̃ rü ñanagürü:
—Cumaxã nixĩ i chidexachaũ̃xũ̃, Pa
Capitáũ̃x —ñanagürü. [6]Rü yexgumatama
inachi ga nüma ga Yeú, rü yema orearü
uruũ̃maxã to ga ucapugu naxücu. Rü
nüma ga orearü uruxũ̃ rü chíxũ̃maxã
nanabaeru rü ñanagürü nüxũ̃: —Cori ya
Iraéanecüãxgüarü Tupana rü ñanagürü
cuxũ̃: “Ñuxma i choma rü cuxũ̃
chaxuneta nax ngẽma chorü duũ̃xũ̃gü i
Iraéanecüãxgüarü ãẽxgacü quixĩxũ̃cax i
nua Iraéanewa. [7]Rü cuma rü tá cunadai
i guxũ̃ma i Acáxtaagü. Rü ngẽmaãcü tá
nayangutanüxẽxẽ i guxũ̃ma i chorü
orearü uruũ̃gü rü chorü duũ̃xũ̃gü ga
nadaixũ̃ ga Yechabé. [8]Rü guxũ̃táma i
Acáxtanüxũ̃gü rü tá nadai. Rü ngẽmaãcü
tá chanaguxẽxẽ i guxũ̃ma i ngẽma
iyatüxũ̃ i natanüxũ̃ i Iraéanewa
ngẽxmagüxũ̃. Rü taxuxũ̃táma ngextá
namaxũ̃”, ñaxũ̃ ya Tupana —ñanagürü
ga yema orearü uruxũ̃.
……

Yeú rü nayamax ga Yoráũ̃ ga Iraéanecüãxarü ãẽxgacü

[16]Rü yemawena ga nüma ga Yeú rü
naweũ̃ ga cowaru itúxũ̃negu nixüe rü
ĩane ga Yeréwa naxũ ga ãẽxgacü ga
Yoráũ̃xũ̃tawa. Rü nüma ga Yoráũ̃ rü
nidaxawe nagagu nax norü uanügümaxã
nügü nadaixũ̃. Rü nüma ga
Yudáanecüãxarü ãẽxgacü ga Ocochía rü
ta yéma Yoráũ̃xũ̃tawa nayexma, yerü
yexma nanaxũane. [17]Rü yema
dauxũ̃taeruxũ̃ ga ĩane ga Yeréarü
dauxũ̃taechicawa yexmaxũ̃ rü nüxũ̃
nadau ga yema Yeútanüxũ̃ nax yéma ne
naxĩxũ̃. Rü yemacax nica rü ñanagürü:
—Duũ̃xũ̃gü nixĩ i yea ngẽma ne ĩxũ̃
—ñanagürü. Rü nüma ga
Iraéanecüãxarü ãẽxgacü ga Yoráũ̃ rü
norü duũ̃xũ̃güxũ̃ namu rü ñanagürü:
—¡Wüxi i churara i cowaruétügu ixũxũ̃
ngẽma pemux nax íyadauxũ̃cax rü tama
nuewa núma ĩxũ̃ yixĩ! —ñanagürü. [18]Rü
yema churara ga cowaruétügu ixũxũ̃ rü
Yeúcax niña rü nüxna naca rü
ñanagürü: —Ãẽxgacü nua choxũ̃ namu
nax cuxna chayacaxaxũ̃cax rü “¿Tama
nuewa nua pexĩ?” —ñanagürü. Rü
nüma ga Yeú rü nanangãxũ̃ rü
ñanagürü: —Ngẽma rü tama cuxna
naxü. Rü name nixĩ i choweama cuxü
—ñanagürü. Rü yema ĩanearü
dauxũ̃taeruxũ̃ rü ãẽxgacüxũ̃ ñanagürü:
—Ngẽma churara rü marü natanüwa
nangu natürü tama natáegu
—ñanagürü. [19]Rü nüma ga ãẽxgacü rü
yexgumatama to ga churara ga
cowaruétügu ixũxũ̃ yéma namu. Rü
nüma rü yéma Yeútanüwa nangu rü
ñanagürü: —Ãẽxgacü nua choxũ̃ namu
nax pexna chayacaxũ̃cax rü “¿Tama
nuewa nua pexĩ?” —ñanagürü. Rü
nüma ga Yeú rü nanangãxũ̃ rü
ñanagürü: —Ngẽma rü tama cuxna
naxü. Rü name nixĩ i choweama cuxü

—ñanagürü. [20]Rü yema ĩanearü
dauxũtaeruxũ rü wenaxarü
ãẽxgacümaxã nüxũ nixu rü ñanagürü:
—Ngẽma to i churara i ngẽma ũxũ rü
natanüwa nangu natürü tama natáegu.
Rü chaũxcax rü ngẽma naweũmaxã
icuáxũ rü Níchitaxa i Yeú nixĩ, erü wüxi
i ngeãẽxũrüxũ inayaxũxẽxẽ ya yima
naweũ, erü woetama ngẽma nixĩ i
nacüma —ñanagürü. [21]Rü yexguma
nüma ga ãẽxgacü ga Yoráũ rü norü
churaragüxũ namu nax naweũ
cowaruwa yachocuchigüxũcax. Rü
cowaruwa nüxũ nayachocuchigü. Rü
nüma ga Iraéanecüãxarü ãẽxgacü ga
Yoráũ rü Yudáanecüãxarü ãẽxgacü ga
Ocochía rü wüxichigü naweũgu
inaxĩãchi nax Yeúpexegu yayixixũcax.
Rü meama Nabú ga Yerécüãxarü
naanegu nüxũ nayangaugü. [22]Rü
yexguma Yeúxũ inangauxgu ga Yoráũ
rü nüxna naca rü ñanagürü nüxũ: —¿Pa
Yeúx, tama i nuwa nua cuxũxũ?
—ñanagürü. Rü nüma ga Yeú rü
nanangãxũ rü ñanagürü: —¿Taxacürü
ngechaxũ i naxcax ícucaxaxũ ega ngẽma
cué i Yechabé rü nagu ínamaxũxgu i
ngẽma chixexũ i guxãxũ namaxã
nachixexẽẽxũ? —ñanagürü. [23]Rü
yexgumatama nüma ga Yoráũ rü
nadauegu rü niña. Rü aita Ocochíacax
naxü rü ñanagürü: —Tórü daiwa ũxũ
nixĩ, Pa Ocochíax, rü nataechitae
—ñanagürü. [24]Natürü nüma ga Yeú rü
norü würa nayaxu rü Yoráũxũ namaxũ.
Rü Yoráũcaxwena ningaxi ga naxne rü
norü maxũnewa nayarügo. Rü yexma
naweũgu nayu ga nüma ga
Iraéanecüãxarü ãẽxgacü ga Yoráũ.
……

Yeú rü Yudáanecüãxarü ãẽxgacü ga Ocochíaxũ nimax

[27]Rü yemaxũ nadauxgu ga Ocochía ga
Yudáanecüãxarü ãẽxgacü, rü ĩane ga
Betagáũcax niña nagu ga yema nama ga
Gúruwa daxũ. Natürü nüma ga Yeú rü
nawe nangẽ rü norü churaragüxũ namu
nax yamaxgüaxũcax. Rü guma ĩane ga
Ibéaarü ngaicamagu nüxũ nayangaugü,
rü yexma naweũgutama nanapixẽẽgü.
Natürü ga nüma rü niñaama rü ñuxmata
ĩane ga Meyíduwa nangu. Rü yexma
nayu.
……

Ataría rü ngĩxchaama Yudáanecüãxarü ãẽxgacüxũ ngĩgü iyangucuchixẽxẽ

11 [1]Rü yexguma ngĩma ga Ataría
ga Ocochía naé nüxũ cuaxgu ga
ngĩne rü marü nax nayuxũ, rü
duũxũgüxũ imu nax nadaiaxũcax ga
guxũma ga Ocochíaxacügü. [2]Natürü ga
Yochába ga ãẽxgacü ga Yoráũacü ga
Ocochíaeyax rü wüxi ga ucapugu
Ataríachaxwa iyacux ga Yoá ga Ocochía
nane norü dauruũmaxã. Rü yemaacü
tama nayamaxgü. [3]Rü ngĩma ga Yoáarü
dauruxũ rü 6 ga taunecü Tupanapatagu
namaxã iyacux. Rü yexgumayane ga
Ataría rü Iraéanewa ãẽxgacü iyixĩ. [4]Rü
yexguma marü 7 ga taunecü ngĩxũ
inguxgu ga ãẽxgacü nax yixĩxũ ga
Ataría, rü nüma ga chacherdóte ga
Yoiáda rü naxcax nangema ga yema
churaragüerugü ga ãẽxgacüpatamaxã
icuaxgüxũ rü yema capitáũgü ga
ãẽxgacüna daugüxũ, rü Cori ya
Tupanapatagu nanamucu ga yema
nüma ínayexmaxũwa. Rü yéma

Tupanaégagu yema churaragümaxã
inaxüga nax tama nüxũ̃ yaxugüexũ̃cax
nax namaxũ̃xũ̃ ga Ocochía nane ga Yoá.
Rü yemawena rü Yoáxũ̃ nangoxẽxẽ nax
nüxũ̃ nadaugüxũ̃cax. 5Rü ñuxũchi
nayaxugücuxẽ rü ñanagürü nüxũ̃:
—Ñaãcü tá nixĩ i pedauxũ̃taegüxũ̃. Rü
ngẽxguma wüxichigü i yüxügu
ãẽxgacüpataarü dauwa pichocuxgux rü
wüxitücumü i pema rü tá ngẽma ĩãx i
ãẽxgacüpatapexewa ngẽxmaxũ̃na
pedaugü. 6Rü ngẽma toxchimüxũ̃ rü
ngẽma ĩãx i Chúrgu ãégaxũ̃wa tá
nadauxũ̃taegü. Rü ngẽma perü
tomaepüxchimüxũ̃ rü
ãẽxgacüpatacaxwena üxũ̃ i ĩãxwa tá
nadauxũ̃taegü. Rü ngẽmaãcü tá nixĩ i
nüxna pedauxũ̃ ya yima ãẽxgacüpata.
7Rü pema i ngũ̃chigaarü ngunexũ̃gu
ãẽxgacüpataarü dauwa ípechoxũ̃xũ̃, rü
tá pexí Tupanapatana pedaugü ya daa
bucü ya ãẽxgacü tá ixĩcü íngexmaxũ̃wa.
8Rü ãxnexãcü tá nüxũ̃ ípechomaeguãchi
ya daa Tupanapata ya daa bucü nawa
ngexmane. Rü texé ya nagu ücuchaũ̃xe
rü tá tüxũ̃ pimax. Rü nawe tá
pixĩxũ̃tanü ya daa bucü i nüma
ínaxũxũ̃wa —ñanagürü. 9Rü nüma ga
yema churaragüeru rü chacherdóte ga
Yoiádaga naxĩnüe rü nanaxügü ga yema
namaxã nüxũ̃ yaxuxũ̃. Rü wüxichigü ga
yema churaragüeru rü norü
churaragütücumümaxã inacuax. Rü
yemaacü yema chocuxũ̃ ga churaragü
ga ãẽxgacüpatawa dauxũ̃taegüxũ̃, rü
yema churaragü ga yema puracüwa
íchoxũ̃xũ̃, rü wüxichigü ga ngũ̃chigaarü
ngunexũ̃gu guma chacherdótepexewa
naxĩĩxũ̃. 10Rü nüma ga chacherdóte ga
Yoiáda rü yema churaragüeruna nanana
ga guma wocaegü rü poxũ̃ruũ̃gü ga
guma Tupanapatagu nuxũ̃ ga ãẽxgacü
ga Dabíarü ixĩgüxũ̃. 11Rü nüma ga yema
churaragü ga dauxũ̃taegüxũ̃ rü
nachicawa nixũchigü ga Tupanapataarü
tügünecüwawa rü norü toxwecüwawa.
Rü yexgumarüxũ̃ ta nüxũ̃
ínachomaeguãchi nax nüxna nadaugüxũ̃
ga yema ãmarearü guchicaxũ̃. Rü
wüxichigü ga yema dauxũ̃taexũ̃ rü
nixãxne nax nüxna nadaugüxũ̃ ga guma
bucü. 12Rü yexguma nüma ga Yoiáda rü
ínanamuxũchi ga guma bucü ga tauexta
ãẽxgacü ga Ocochía nane rü naeruwa
nayangaxcuchi ga nanatüpatexe. Rü
nananucu ga norü cuaxruxũ̃ ga ãẽxgacü
nax yixĩxũ̃. Rü chíxũ̃maxã nanabaeru rü
yemawena rü nanaxunagü nax ãẽxgacü
yixĩxũ̃. Rü guxũ̃ma ga duũ̃xũ̃gü rü
nanapépünegü rü tagaãcü ñanagürügü:
—¡Namaxũ̃x ya ãẽxgacü! —ñanagürügü.
13Rü yexguma Ataría nüxũ̃ ĩnügu ga nax
ínapepünetaegüxũ̃ rü tagaãcü
nataãxẽgüxũ̃ ga yema churaragü rü
duũ̃xũ̃gü, rü ngĩma ga Ataría rü
Tupanapatawa ixũ ga yema
ínangutaquexegüxũ̃wa. 14Rü nüxũ̃ idau
ga yema nacüma ga peta ga ãẽxgacüarü
ngucuchichiga rü nüma ga guma
ãẽxgacü ga Tupanapataarü caxtaxũ̃tagu
nax nachixũ̃. Rü nüxũ̃ idau ta nax
naxũ̃tagu nachigüxũ̃ ga churaragüeru rü
paxetaruũ̃gü rü duũ̃xũ̃gü ga poraãcü
taãxẽgüxũ̃ ga norü cornétagu icuegüxũ̃.
Rü yexguma ga Ataría rü ngĩgü
irügáutechiru rü tagaãcü ngĩgürügü:
—Taechitawaxegüxũ̃.
Taechitawaxegüxũ̃ —ngĩgürügü. 15-16Rü
yexguma nüma ga Yoiáda rü tagaxãcü
yema churaragüeruxũ̃ namu rü

ñanagürü: —¡Ngĩxũ̃ Ípegaxüchi i nua! ¡Rü taxũtáma nuxã Tupanapatachiãgu ngĩxũ̃ pimax̱! Rü ngẽxguma texé ngĩétüwa chogügu ¡rü peyamax̱ama! —ñanagürü. Rü yemacax̱ ga nümagü rü guma Tupanapatawa ngĩxũ̃ ínagaxüchigü, rü yema nachica ga ãẽxgacüarü cowarugümaxã ínanguxũ̃güxũ̃wa ngĩxũ̃ natúchigügü. Rü yexma ngĩxũ̃ nayarümax̱gü. 17Rü yemawena nüma ga chacherdóte ga Yoiáda rü Tupanamaxã inaxüga rü nüma ga ãẽxgacü rü norü duũ̃xũ̃gü rü tá Tupanaga naxĩnüexũ̃. Rü yexgumarüxũ̃ ta rü ãẽxgacümaxã rü duũ̃xũ̃gümaxã inaxüga nax duũ̃xũ̃gü rü tá mea ãẽxgacüga naxĩnüexũ̃ rü nüma ya ãẽxgacü rü tá mea duũ̃xũ̃gümaxã inacuáxũ̃. 18Rü ñux̱ũchi guxũ̃ma ga duũ̃xũ̃gü rü Baáarü ngutaquexepataũ̃wa naxĩ rü nagu napogüe. Rü nagu napogüe ta ga guxũ̃ma ga yema Baáarü ãmarearü guchicaxũ̃gü rü naxchicünax̱ãgü. Rü guma Baáarü chacherdóte ga Matáũ̃ rü Baáarü ãmarearü guchicaxũ̃xũ̃tagu nayamax̱gü. Rü yemawena rü Tupanapatacax̱ nawoegu, rü nüma ga chacherdóte ga Yoiáda rü yexma Tupanapatagu nanamugü ga dauxũ̃taeruũ̃gü nax nüxna nadaugüxũ̃cax̱. 19Rü ñux̱ũchi nüma ga chacherdóte ga Yoiáda rü naxcax̱ naca ga yema churaragüeru ga ãẽxgacüpatamaxã icuax̱güxũ̃ rü ga capitáũ̃ ga ãẽxgacüna daugüxũ̃ rü guxũ̃ma ga duũ̃xũ̃gü. Rü wüxigu guma Tupanapatawa inaxĩãchi nax ãẽxgacüpatawa nagagüaxũ̃cax̱ ga guma ãẽxgacü. Rü yema ĩax̱ ga ãẽxgacüpatapexewaama yexmaxũ̃wa namaxã nichocu. Rü nüma ga ãẽxgacü ga Yoá rü norü tochicaxũ̃wa nayarüto. 20Rü guxũ̃ma ga duũ̃xũ̃gü rü nataãxẽgü. Rü yemaacü Ataríaarü yuwena rü guxũ̃ma ga guma ĩanecüax̱ rü taxuxũ̃ma ga guxchaxũ̃gu narüxĩnüe. 21Rü nüma ga Yoá rü 7 ga taunecü nüxṹ nayexma ga yexguma ãẽxgacüxũ̃ yangucuchigu. ……

Tupanapataarü mexẽẽchiga

12 4-5Rü wüxi ga ngunexũ̃gu ga ãẽxgacü ga Yoá rü chacherdóte ga Yoiádaxũ̃ ñanagürü: —Name nixĩ rü tanamexẽxẽ ya Tupanapata. Rü ngẽmacax̱ name nixĩ i penade i guxũ̃ma i ngẽma diẽru i woetama Tupanana üxũ̃ rü ngẽma diẽru i wüxichigü i duũ̃xũ̃ norü ngúchaũ̃maxã ixãxũ̃. ¡Rü ñux̱ũchi curü duũ̃xũ̃gü i diẽrumaxã icuax̱güxũ̃maxã nüxũ̃ ixu nax ngẽma diẽrumaxã namexẽẽgüaxũ̃cax̱ ya yima Tupanapata! —ñanagürü. 6Natürü yexguma 23 ga taunecü ãẽxgacü yixĩxgu ga Yoá rü nüma ga chacherdótegü rü taxũtáma nanamexẽẽgü ga guma Tupanapata. 7Rü yemacax̱ ga nüma ga ãẽxgacü ga Yoá rü naxcax̱ nangema ga chacherdóte ga Yoiáda rü yema togü ga chacherdótegü ga namücügü. Rü ñanagürü nüxũ̃: —¿Tax̱acücax̱ tama penamexẽxẽ ya yima Tupanapata? ¡Rü ñux̱maũ̃cüxü rü marü taxũtáma pegüxṹtama diẽru ngĩxũ̃ peyaxu naxũ̃tawa i ngẽma diẽrumaxã nguxũ̃güxũ̃! Rü guxũ̃ma i ngẽma diẽru i ñux̱ma ngẽxmaxũ̃ rü Tupanapataarü mexẽẽruxũ̃ tá nixĩ —ñanagürü. 8Rü nüma ga chacherdótegü rü norü me nixĩ nax nüxũ̃ naxunetaxũ̃ ga wüxi ga diẽru

ga woetama Tupanapataarü mexẽẽruxũ
ixĩxũ rü marü taxũtáma nügüxũtama
ngĩxũ nayauxgüxũcax. 9Rü yexguma
nüma ga chacherdóte ga Yoiáda rü wüxi
ga diẽruchixũ naxátaũwa naxüxmaxetü.
Rü ãmarearü guchicaxũarü
tügünecüwaguama nanaxũ ga
Tupanapataarü ĩãxwa. Rü yema ĩãxarü
dauruũgü rü duũxũgüna nayadetanü ga
yema diẽru, rü yema diẽruchixũgu
nayanúcuetanü. 10Rü yexguma marü
naxããcuãũgu ga diẽruchixũ, rü nüma ga
ãẽxgacüarü diẽruarü ugüruxũ, rü nüma
ga chacherdóte rü ngĩxũ nixugügüxũ ga
diẽru, rü wüxi ga chocagu ngĩxũ
nanucu. 11-12Rü yema diẽru rü yexguma
marü poperagu ngĩxũ
nawüpaneguwena, rü yema
puracütanüxũeruna ngĩxũ nana nax
yemaacü yema corapínagüaxũ, rü yema
puracümaxã icuaxgüxũaxũ, rü yema
ĩxtapüarü üruũgüaxũ, rü yema nutaarü
mexẽẽcüwaruũgüaxũ
naxütanügüaxũcax. Rü yexgumarüxũ ta
yema diẽrumaxã naxcax nataxegü ga
mürapewagü rü nuta ga marü
imexẽẽcüwagücü rü guxũma ga togü ga
yemaxũgü ga nanaxwaxegüxũ
Tupanapataarü mexẽẽruxũ.
……

Achíriacüãxarü ãẽxgacümexẽgu nangu ga ĩane ga Chamária rü Achíriaanewa Iraétanüxũgüxũ nagagü

17 1Rü yexguma 12 ga taunecü
nüxũ inguxgu ga Acáa nax
ãẽxgacü yixĩxũ ga Yudáanewa, rü
yexguma nixĩ ga nüma ga Ochéa ya Éra
nane rü yexwaca yangucuchixũ nax
Iraéanecüãxarü ãẽxgacü yixĩxũcax. Rü
nüma ga Ochéa rü 9 ga taunecü nixĩ ga
Chamáriaarü ĩanewa ãẽxgacü yixĩxũ.
2Natürü ga yema Ochéa üxũ rü nachixe
ga Tupanapexewa rü woo tama yema
nüxíraxũgüxũ ga Iraéanecüãxarü
ãẽxgacügü ügüxũrüxũ nixĩ. 3Rü nüma ga
Achíriaanearü ãẽxgacü ga Charimanácha,
rü norü churaragümaxã Iraéanecüãxarü
ãẽxgacü ga Ochéacax ínayagoõchi rü
nüxũ narüporamae. Rü norü duũxũgüxũ
nayaxĩgüxẽxẽ, rü natanüwa tacü ga
diẽrucax ínacaüüxũ ga gucüma ga
taunecügügu. 4Natürü nüma ga
Achíriaarü ãẽxgacü ga Charimanácha rü
nüxũ nacuaxama nax Ochéa rü bexma
Equítuanecüãxarü ãẽxgacümaxã nax
nügü naxucuxẽgüxũ nax Achíriamexẽwa
ínanguxuchixũcax. Rü naétü marü tama
nüxũ ngĩxũ naxütanü ga yema diẽru ga
wüxichigü ga taunecü nüxna ngĩxũ
naxãgücü. Rü yemacax nüma ga
Charimanácha rü norü churaragüxũ
namu nax Ochéaxũ yayauxgüxũcax rü
napoxcugüaxũcax. 5Rü norü churaragü
rü Iraéanegu nachocu rü ĩane ga
Chamáriacax ínayaxüãchi rü tomaepüx
ga taunecü yéma nüxna nadaugü nax
taxúema íxũxũxũcax. 6Rü yexguma 9 ga
taunecü marü ãẽxgacü yixĩxgu ga Ochéa,
rü nüma ga ãẽxgacü ga Achíriaanecüãx
rü nanapu ga guma ĩane, rü
Achíriaanewa tüxũ nagagü ga guxema
Iraéanecüãxgü. Rü ĩane ga Arágu tüxũ
ninu ga natü ga Abócutüwa ga
Gocháũanewa. Rü toxguãx rü Medúgüarü
ĩanegügu tüxũ ninu. 7Rü yema guxchaxũ
nixĩ ga nüxũ ngupetüxũ ga yema
Iraéanecüãxgü, yerü tama naga naxĩnüe
ga Cori ya Tupana ga Equítuanewa
ínanguxũxẽẽcü ga Faraóũmexẽwa. Rü

tomare ga tupanaxũ̃ nicuax̱üxũ̃gü, rü
yemaacü Tupanape̱xewa chixexũ̃ naxügü.
……
14Rü woo Tupana rü norü orearü
uruũ̃güwa nayaxucu̱xẽgü, natürü ga
nüma ga Iraéanecüã̱xgü rü tama
inaxĩnüechaũ̃ rü tama nüxũ̃
nacuax̱güchaũ̃ naxrüxũ̃ ga norü o̱xigü ga
tama aixcüma Cori ya Tupanaaxũ̃́
yaxõgüxũ̃. 15Rü yemaacü ga yema
duũ̃xũ̃gü rü nüxũ̃ naxoe ga Tupanaarü
mugü rü nüxũ̃ inarüngümae ga yema
uneta ga nũxcüma norü o̱xigümaxã
Tupana nüxũ̃ ixuxũ̃, rü tama naga
naxĩnüe ga Tupanaarü ucu̱xẽgü. Rü woo
Tupana nüxna nachu̱xuxũ̃, natürü naxcax̱
nadauxũ̃taegüama nax naxchicüna̱xãgü i
taxuwama mexũ̃xũ̃ nax yacuax̱üũ̃güxũ̃
naxrüxũ̃ ga yema togü ga nachixũ̃anecüã̱x
ga tama Tupanaaxũ̃́ yaxõgüxũ̃. 16Rü nüxũ̃
narüxoe ga norü Tupanaarü mugü, rü
yemacax̱ nügücax̱ nanaxü ga taxre ga
wocaxacüchicüna̱xãgü ga úirunaxcax̱, rü
nanaxügü ta ga Canaáũ̃tanüxũ̃güarü
tupana ga Achérachicüna̱xã. Rü naétü
nüxũ̃ nicuax̱üxũ̃gü ga üax̱cü rü tauemacü
rü ẽxtagü rü Baáchicüna̱xã rü ta. 17Rü
yexgumarüxũ̃ ta yema tupananetagüarü
ãmarearü guchicaxũ̃wa tüxũ̃ nigu ga
naxacüe ga yatüe rü ngexe. Rü nagu
ínamaxẽ ga yuü ga ẽxũ̃guxũ̃xũ̃ nawa
icuáxũ̃. Rü yemaacü chixexũ̃cax̱ nügü
inaxãgü ga Tupanape̱xewa rü poraãcü
nananuxẽxẽ.
……

Tomare ga duũ̃xũ̃gü Chamáriaanearü ĩanegüwa namugü

24Rü nüma ga Achíriaanecüã̱xarü
ãẽxgacü rü Iraéanecüã̱xchicüxü
Chamáriaanearü ĩanegüwa nanamugü
ga duũ̃xũ̃gü ga Babiróniaanecüã̱x rü
Cútaanecüã̱x rü Abáanecüã̱x, rü
Amáanecüã̱x, rü Cheparabáianecüã̱x
nax yexma naxãchiũ̃güxũ̃cax̱. Rü
yemaacü Chamáriaanegu nachocu rü
Iraéanecüã̱xgüarü ĩanegu naxãchiũ̃gü.
25Natürü yema duũ̃xũ̃gü ga
Achíriaanecüã̱x rü tama Cori ya
Tupanaxũ̃ nicuax̱üxũ̃gü, rü yemacax̱ ga
Tupana rü yéma nanamugü ga aigü nax
nadaiaxũ̃cax̱ ga ñuxre ga yema
duũ̃xũ̃gü. 26Rü yemacax̱ ñuxre ga yema
duũ̃xũ̃gü rü Achírianecüã̱xarü
ãẽxgacüxũ̃tawa naxĩ ga namaxã nüxũ̃
yanaxugüxũ̃cax̱, rü ñanagürügü nüxũ̃:
—Toma i Chamáriaanearü ĩanegüwa
toxũ̃ nax cumugüxũ̃ nax ngẽxma
taxãchiũ̃güxũ̃cax̱, rü tama nüxũ̃ tacuax̱ i
nacüma i norü Tupana i ngẽma
nachixũ̃ane. Rü ngẽmacax̱ i ngẽma norü
Tupana rü toxcax̱ ngẽ́ma nanamugü i
aigü i toxũ̃ ngõxcuxũ̃ —ñanagürügü.
27Rü yexguma ga nüma ga
Achíriaanecüã̱xarü ãẽxgacü rü nanamu
rü ñanagürü: —¡Penamuegu i wüxi i
chacherdóte i Chamáriaanecüã̱xchire̱x
nax ngẽ́ma Chamáriaanewa naxũxũ̃cax̱
rü ngẽ́ma nangexmaxũ̃cax̱ rü ngẽma
ngexwacax̱ ngugüxũ̃ i duũ̃xũ̃güxũ̃
nangúexẽẽxũ̃cax̱ i ngẽma
Chamáriaanecüã̱xarü Tupanacüma!
—ñanagürü. 28Rü yemaacü ga wüxi ga
chacherdóte ga Chamáriaanewa
ínagaxüchigüxũ̃ rü Betélgu nayaxãchiũ̃.
Rü yema nixĩ ga nangúexẽẽxũ̃ nax
ñuxãcü Cori ya Tupanaxũ̃ nax
yacuax̱üũ̃güxũ̃. 29Natürü yema duũ̃xũ̃gü
ga to ga nachixũ̃anewa ne ĩxũ̃ rü
noxrütama tupanachicüna̱xã ta naxügü,

rü Chamáriaanecüãxgü ügüxũ̃ ga
tupanachicünaxãchicagu nananugü ga
maxpṹnetapexewa. 30Rü yema
Babiróniaanecüãxgü rü yema namaxã
natupanaãxgüxũ̃ ga
Chucobenúchicünaxã naxügü. Rü yema
Cútaanecüãxgü rü yema namaxã
natupanaãxgüxũ̃ ga Nerigáchicünaxã
naxügü. Rü yema Amáanecüãxgü rü
yema namaxã natupanaãxgüxũ̃ ga
Achímachicünaxã naxügü. 31Rü yema
Abáanecüãxgü rü yema namaxã
natupanaãxgüxũ̃ ga Nibáchicünaxã rü
Tatáchicünaxã naxügü. Rü yema
Cheparabáianecüãxgü rü naxacüxegü
tüxũ̃ ínagu napexewa ga norü
tupananetachicünaxãgü ga Adrameréx
rü Anameréx. 32Natürü ga yema
duũ̃xũ̃gü rü Cori ya Tupanaxũ̃
nicuaxüũ̃güchirex. Natürü nügütanüwa
nüxũ̃ naxunetagü ta ga norü
chacherdótegü nax yemagü norü
tupanachicünaxãgücax ínaguxũ̃ ga
ãmaregü ga maxpṹnetapexegüwa. 33Rü
yemaacü woo Cori ya Tupanaxũ̃ nax
yacuaxüũ̃güchiréxũ̃, natürü norü
tupananetagüxũ̃ rü ta nicuaxüxũ̃gü,
yema nachixũ̃anegü ga nawa ne
naxĩxũ̃cümaãcü ga wüxichigü.
……

Yudáanewa ãẽxgacü nixĩ ga Echequía

18 1Rü yexguma tomaepüx ga
taunecü Iraéanearü ãẽxgacü
yixĩgu ga Ochéa ga Éra nane, rü
ningucuchi ga Echequía ga Acáa nane
nax Yudáanewa ãẽxgacü yixĩxũ̃cax. 2Rü
nüma ga Echequía rü nüxũ̃ nayexma ga
25 ga taunecü ga yexguma ãẽxgacüxũ̃
yangucuchigu. Rü 29 ga taunecü
ãẽxgacü nixĩ ga Yerucharéũ̃wa. Rü naé
rü Chacaríaxacü tixĩ rü Abí nixĩ ga
tümaéga. 3Rü yema Echequía üxũ̃ rü
name ga Cori ya Tupanapexewa guma
nũxcümaũ̃cü ga norü oxi ga Dabí
üxũ̃rüxũ̃. 4Rü nüma ga Echequía nixĩ ga
duũ̃xũ̃güxũ̃ namuxũ̃ nax nagu
napogüexũ̃cax ga yema nachicagü ga
tupananetachicünaxãgü nawa
yexmagüxũ̃. Rü guma nutagü ga
duũ̃xũ̃gü nüxũ̃ icuaxüũ̃gücü rü íxraxũ̃gu
nanapo. Rü yema Achérachicünaxãgü rü
nayapuexẽxẽ. Rü nagu nabügüe ga
yema ãxtapechicünaxã ga
bróũ̃chenaxcax ga Moiché üxũ̃ ga
Iraéanecüãxgü napexewa pumáratexe
igugüxũ̃. 5-6Rü nüma ga Echequía rü
poraãcü Cori ya Iraéanecüãxgüarü
Tupanana narüyoe. Rü natanüwa ga
guxũ̃ma ga nüxíra ãẽxgacügü ixĩgüxũ̃ ga
Yudáanewa rü yema nawena ãẽxgacü
ixĩgüxũ̃, rü nataxuma ga to ga ãẽxgacü
ga Echequíarüxũ̃ Tupanaga ĩnüxũ̃. Rü
nüma ga Echequía rü taguma Tupanana
nixũgachi, rü aixcümama nagu namaxũ̃
ga norü mugü ga Moichéna naxãxũ̃. 7Rü
yemacax ga Cori ya Tupana rü poraãcü
nüxũ̃ narüngũ̃xẽẽ. Rü guxũ̃ma ga taxacü
ga naxüxũ̃wa rü meama nüxũ̃
ínananguxuchixẽxẽ.
……

Chenaquerí rü Yudáanegu naxücu

13Rü yexguma marü 14 ga taunecü
ãẽxgacü yixĩgu ga Echequía, rü nüma ga
Chenaquerí ga Achírianecüãxarü
ãẽxgacü rü norü churaragümaxã
guxũ̃nema ga ĩanegü ga Yudáanewa
yexmagüne ga ípoxegugünecax
ínayaxüãchi rü nanapuxũ̃. 14Rü

yemacax nüma ga Echequía ga
Yudáanecüãxarü ãẽxgacü rü
Achíriaanecüãxarü ãẽxgacü ga Dáquiwa
yexmacücax nimuga rü ñanagürü:
—Nüxũ̃ chacuax rü aixcüma wüxi i
guxchaxũ̃ cumaxã chaxü. Rü ngẽmacax
chanaxwaxe i cutáegu nawa i
chauchixũ̃ane, rü choma tá cuxũ̃
chanaxütanü i ngẽma nagu cuxunetaxũ̃ i
diẽru —ñanagürü. Rü nüma ga
Achíriaanearü ãẽxgacü rü Echequía ga
Yudáanecüãxarü ãẽxgacümaxã nüxũ̃
nixu ga natanü. Rü 9,900 quíru naguxũ̃
i diẽrumü rü 990 quíru naguxũ̃ i úirugu
naxuneta. 15Rü nüma ga Echequía rü
ngĩxũ̃ inaxã ga gucüma ga diẽru ga
Tupanapatawa yexmacü rü gucüma ga
diẽru ga ãẽxgacüpatawa yexmacü. 16Rü
yexgumarüxũ̃ ta ga Echequía rü guma
Cori ya Tupanapataarü ĩãxwa rü norü
naxpenüũ̃wa nanade ga yema úiru ga
nümatama yéma nanucuchiréxũ̃, rü
Achíriaarü ãẽxgacüna nanaxã. 17Natürü
woo yemaacü nanaxütanü ga Echeqía
ga yema Achíriaanearü ãẽxgacü nagu
unetaxũ̃, natürü nüma ga Achíriaanearü
ãẽxgacü rü Yerucharéũ̃wa
nanamugüama ga wüxi ga namücü ga
churaragüeru rü wüxi ga to ga ãẽxgacü
ga poraxũ̃ namaxã ga muxũ̃ma ga norü
churaragü. Rü Dáquiwa inaxĩãchi nax
Yerucharéũ̃cax íyaxüãchixũ̃cax. Rü
yexguma Yerucharéũ̃wa nangugügu, rü
yema puchu ga maxpũ̃newa
yexmaxũ̃arü ngaicamawa nangugü, rü
yéma nayachaxãchitanü nacüwawa ga
yema nama ga Yauxchiruchicawa
nadaxũ̃. 18Rü ñuxũchi ãẽxgacü ga
Echequíacax nangemagü nax namaxã
yanadexaxũ̃cax. Natürü nüma ga
ãẽxgacü rü tama yéma naxũ. Rü
nachicüxü yéma nanamugü ga Eriaquí
ga Ichía nane ga ãẽxgacüpatamaxã
icuácü, rü Chéna ga ãẽxgacüarü
poperagüna daucü, rü Yoá ga Ácha nane
ga ãẽxgacüarü ngũ̃xẽẽruxũ̃ ixĩcü. Rü
yéma naxĩ nax yema
Achíriaanecüãxgümaxã
yanadexagüxũ̃cax. 19Rü nüma ga yema
Achíriaanearü churaragüeru rü
ñanagürü nüxũ̃: —¡Namaxã nüxũ̃ pixu
ya Echequía i torü ãẽxgacüarü ore i
ñaxũ̃: “¿Cuma nagu curüxĩnügu rü tá
nangexma i texé cuxũ̃ nax ípoxũ̃xũ̃ i
choxmexwa?
..... 33Rü dücax, rü natanüwa ga
guxũ̃ma ga yema togü ga nachixũ̃anegü
¿rü ngexũ̃rüüxũ̃ ga yema
nachixũ̃anegüarü tupanagü rü napora
nax Achíriaanearü ãẽxgacümexẽwa
ínapoxũ̃ãxũ̃? 34¿Rü ngexũ̃gü nixĩ i
ngẽma tupanagü i Amácüãxarü, rü
Arüpácüãxarü, rü Cheparabáicüãxarü,
rü Énacüãxarü rü Íbacüãxarü? Rü yema
tupanagü ¿rü nüxũ̃ natauxchaxũ̃ yixĩxũ̃
ga ãẽxgacü ga Achíriaanecüãxmexẽwa
nax ínanguxuchixẽẽãxũ̃ ga ĩane ga
Chamária? 35¿Rü ngexũ̃rüüxũ̃ nixĩ ga
yema tupanagütanüwa ga nachixũ̃anexũ̃
ípoxũ̃xũ̃ naxmexwa ga Achíriaanearü
ãẽxgacü? ¿Rü tüxcüũ̃ i ñuxma i nagu
perüxĩnüexũ̃ rü Cori ya Tupana tá
yixĩxũ̃ ya ínapoxũ̃cü ya Yerucharéũ̃?”
ñaxũ̃ ga torü ãẽxgacü! —ñanagürü ga
yema Achíriaanearü churaragüeru.
.....
37Rü yexguma ga Eriaquí ga
ãẽxgacüpatamaxã icuácü rü Chéna ga
ãẽxgacüarü poperagüna daucü rü Yoá
ga ãẽxgacüarü ngũ̃xẽẽruxũ̃ ixĩcü rü

nanaxĩxãchiãxẽgü rü nügü
narügáutechirugü. Rü ãẽxgacü ga
Echequíaxũtawa naxĩ nax namaxã nüxũ
yanaxugüexũcax ga yema Achíriaanearü
churaragüeruarü ore.

Yudáane rü tama
Chenaquerímexẽgu nangu

19 [1]Rü yexguma yemaxũ naxĩnügu
ga guma ãẽxgacü ga Echequía
rü nügü narügáutechiru. Rü norü
ixãchiãẽmaxã nagu nicux ga wüxi ga
naxchiru ga yaxcüxũ rü témüxũ rü
yemaacü Tupanapatawa naxũ rü yéma
nayayumüxẽ. [2]Rü nüma ga ãẽxgacü rü
nanamu ga Eriaquí, rü Chéxna, rü ñuxre
ga chacherdótegü ga rüyamaegüxũ nax
nümagü rü ta naxchiru ga yaxcüxũ rü
témüxũgu yacuxgüxũcax. Rü yemaacü
orearü uruxũ ga Ichaíaxũtawa
nanamugü nax namaxã nüxũ
yanaxugüexũcax i ngẽma guxchaxũ. [3]Rü
Ichaía ga Amú nanemaxã nüxũ nixugüe
ga ãẽxgacüarü ore rü ñanagürügü:
—Ñuxma rü wüxi i taxũma i
ãũcümaxũwa tangexmagü, rü tórü
uanügü rü tomaxã naguxchigagü rü
toxũ nacugüe. Rü poraãcü ngúxũ
tingegü ñoma wüxi i ngexũ i nguxacüxũ
rü turaxũrüxũ. [4]Bexmana Cori ya curü
Tupana rü marü nüxũ naxĩnü i ngẽma
ore i nüxũ yaxuxũ i ngẽma
Achíriaanearü churaragüeru nax
Tupana ya maxũcümaxã yaguxchigaxũ.
Chierüna napoxcuãxgu ya curü Cori ya
Tupana naxcax i ngẽma ore i nümatama
nüxũ naxĩnüxũ. Rü ngẽmacax
chanaxwaxe i toxcax cuyumüxẽ nax
ítayaxũgüxũ —ñanagürügü. [5-6]Rü
yexguma Ichaía nüxũ ĩnügu ga yema
ore rü ñanagürü: —¡Ãẽxgacü ya
Echequíamaxã nüxũ pixu rü Tupana rü
ñanagürü!: "¡Taxũ i cumuũxũ naxcax i
ngẽma ore i chixexũ i chauchiga nüxũ
yaxugüexũ i ngẽma norü duũxũgü ya
yimá Achíriaanearü ãẽxgacü! [7]Rü
dücax, choma rü tá nüxna
chananguxẽxẽ i wüxi i guxchaxũ i ore i
tá nachixũanecax natáeguxẽẽxũ nax
ngẽxma yamaxgüaxũcax" —ñanagürü.
[8]Rü nüma ga yema Achíriaanearü
churaragüeru ga Echequíaxũ ãxũnexũ rü
nüxũ nacuáchiga ga gumá norü ãẽxgacü
ga Chenaquerí rü marü ínaxũxũxũ ga
ĩane ga Dáquiwa rü ĩane ga Dínawa
naxũxũ. Rü yemacax ga yema
churaragüerü rü natáegu ga
Yerucharéũwa, rü norü ãẽxgacü ga
Chenaquerí íyexmaxũwa naxũ ga
Dínawa. [9-10]Rü nüma ga ãẽxgacü ga
Chenaquerí rü yéma nüxũ
nayaxĩnüchiga rü ga ãẽxgacü ga Tiráca
ga Etiopíaanecüãx rü naxcax
ínayagoõchichaũ. Natürü nüma ga
ãẽxgacü ga Achíriaanecüãx ga
Chenaquerí rü wenaxarü norü
duũxũgüxũ namuama nax
Yudáanecüãxarü ãẽxgacü ga
Echequíaxũtawa nangegüaxũcax ga
popera ga ñaxũ: "¡Taxũ i cugü
cuwomüxẽẽxũ ya curü Tupana ya nüxna
curüyoecü! Rü nüma cumaxã nüxũ nixu
ya yima ĩane ya Yerucharéũ rü
taxũtáma choxmexgu nax nanguxũ,
natürü doramare nixĩ i ngẽma. [11]Cuma
rü marü nüxũ cucuáchiga ga yema
naxügüxũ ga tochixũanearü ãẽxgacügü
namaxã ga guxũma ga yema togü ga
nachixũanegü ga nadaixũ. ¿Rü ñuxãcü i
cuma i nagu curüxĩnüxũ nax taxũtáma

choxmexgu nax cunguxũ? 12Rü yema
nachixũanegü ga Gocháũ, rü Aráũ, rü
Rechépa rü ga duũxũgü ga Betedécüãx
ga ĩane ga Terachárawa maxẽxũ, rü
yema norü tupanagü rü tama
ínanapoxũgü ga yexguma tórü oxigü
nadaixgu. 13¿Rü ngexũgü yixĩxũ i
ñuxma ga yema norü ãẽxgacügü ga
guma ĩanegü ga Amáx, rü Arupáx, rü
Cheparabáiũ, rü Éna rü Íba?” ñanagürü
ga yema poperagu ümatüxũ. 14Rü
yexguma Echequía nayaxuxgu ga yema
popera ga Achíriaanearü ãẽxgacüarü
duũxũgü yéma ngegüxũ, rü nüxũ
nadaumatü. Rü ñuxũchi Tupanapatagu
naxücu rü yexma Tupanapexegu
nayaxũ. 15Rü ñaãcü yéma nayayumüxẽ:
“Pa Corix, Pa Torü Tupana i Nua Daa
Cupataarü Aixepewa i Nachica i
Üünexũwa Ngẽxmaxex, rü cuxicatama
nixĩ ya Tupana i norü yora quixĩxũ i
guxũma i nachixũanegü i ñoma i
naanewa ngẽxmagüxũ. Rü cumatama
cunaxü ga daxũguxũ ga naane rü ñoma
ga naane. 16¡Choxũ nadawenü, Pa Corix,
rü choxũ irüxĩnü! ¡Rü nüxũ naxĩnü i
ngẽma ore i ngẽma ãẽxgacü i
Chenaquerí nua chauxũtawa muxũ! Rü
guxũma i ngẽma norü oregüwa rü
cumaxã naguxchiga, Pa Tupana ya
Maxũcüx. 17Rü aixcüma nixĩ, Pa Corix,
Pa Tupanax, ga yema nũxcümaxũxũ ga
ãẽxgacügü ga Achíriaanecüãxgü ga
nadaiãcuãxũ ga nachixũanegü rü
napuxũãxũ ga norü naanegü. 18Rü yema
nachixũanegüarü tupanachicünaxãgü,
rü nüxũ ínanagu, yerü yema
tupanachicünaxãgü ga duũxũgü nutawa
rü naigüwa ügüxũ rü tama aixcüma
curüxũ tupanagü nixĩ. Rü yemacax nixĩ
ga nüxũ nagu napogüexũ rü ínaguaxũ.
19Rü ñuxmax, Pa Corix, Pa Torü
Tupanax irü ngẽma Achíriaanecüãx i
ãẽxgacümexẽwa toxũ ínanguxũxẽxẽ nax
ngẽmaãcü guxũ i nachixũanegü i ñoma i
naanewa ngẽxmagüxũ nüxũ
cuaxgüxũcax nax cuxicatama yixĩxũ nax
Tupana quixĩxũ!” ñanagürü ga norü
yumüxẽwa. 20Rü yemawena nüma ga
Ichaía rü Echequíacax yéma namuga rü
ñanagürü: “Nüma ya Iraéanecüãxgüarü
Tupana rü ñanagürü cuxũ: ‘Marü cuxũ
nüxũ chaxĩnü i curü yumüxẽ nachiga i
Achíriaanearü ãẽxgacü’, ñanagürü. 21Rü
ñaa nixĩ i ngẽma ore ga Cori ya Tupana
nüxũ ixuxũ naxcax i ngẽma
Achíriaanearü ãẽxgacü: ‘Dücax, Pa
Chenaquerix, rü yima Tupanaarü ĩane
ya Yerucharéũcüãx rü tama cuxũ
namuũe. Rü ñoma wüxi i pacü cuxũ
cugüxũrüxũ tá cuxũ nacugüe i
ngẽxguma nüxna quixũgachigux. 22¿Rü
texémaxã nixĩ i cuguxchigaxũ rü
cunuxũ? ¿Rü texémaxã nixĩ i quipuraxũ
rü cunuxetüxũ? Rü cumaxã nüxũ chixu
rü chomaxã nixĩ i cunuxũ i choma i
Iraéanecüãxgüarü Tupana ya üünecü’”,
ñanagürü.

……

32Rü Tupana rü Echequíaxũtawa
namuga rü ñanagürü: “Ñaa nixĩ i chorü
ore i ngẽma Achíriaanecüãxgüarü
ãẽxgacüchiga: ‘Rü taxũtáma
Yerucharéũgu naxücu rü bai ya wüxi ya
naxne tá inamaxũ. Rü norü churaragü
rü taxũtáma norü poxũruũmaxã ngẽma
nangugü, rü taxúnetáma ya toxõõne
naxtapũxgu nanguxgü nax yimawa
naxĩgüxũcax. 33Rü yematama nama ga
noxri nagu ne naxũxũgutama tá natáegu

rü taxũtáma nagu naxücu ya daa ĩane.
Rü choma ya Tupana, rü ngẽma nixĩ i
chorü ore i cumaxã nüxũ̃ chixuxũ̃. 34Rü
chomatama tá nüxna chadau ya daa
ĩane rü tá íchanapoxũ̃ erü nüxũ̃
changechaũ̃ ya chorü duũ̃ ya Dabí, rü
chayanguxẽxẽ i ngẽma nüxũ̃ chixuxũ̃’”,
ñanagürü. 35Rü yematama chütaxũ̃gu rü
wüxi ga daxũcüa̱x ga Tupanaarü orearü
ngeruxũ̃ rü nanadai ga 185,000 ga
churaragü ga Achíriaanecüa̱x. Rü
yexguma yangunegu rü guxũ̃ma nayue.
36Rü yemawena ga nüma ga Chenaquerí
ga Achíriaanearü ãẽxgacü rü
ínayachaxãchi ga Yerucharéũ̃cüa̱xmaxã
nügü nax nada̱ixchaũ̃xũ̃. Rü norü ĩane
ga Nínibeca̱x natáegu. 37Rü wüxi ga
ngunexũ̃gu ga yexguma norü tupana ga
Nírupatawa nüxũ̃ yacuaxüũ̃yane, rü
nanegü ga Adameré rü Chareché rü
yéma naxĩ rü nayama̱xgü. Rü nümagü
rü Araráanewa nabuxmü. Rü yemawena
rü Chenaquerí nane ga Echaradóũ
nachicüxü ãẽxgacüxũ̃ ningucuchi.

Echequía rü nida̱xawe natürü Tupana rü naxca̱x nayataanexẽxẽ

20 1Rü nüma ga Echequía rü
poraãcü nida̱xawe. Rü yemaca̱x
ga orearü uruxũ̃ ga Ichaía ga Amú nane,
rü ínayadau, rü ñanagürü nüxũ̃: —Cori
ya Tupana rü ñanagürü cuxũ̃: “Ẽcü
inamaxã idexa i cuxacügüx, rü namaxã
nüxũ̃ ixu nax ñuxãcü tá cuwena
namaxẽxũ̃! Erü ñu̱xma rü taxũtáma
cuxca̱x nitaane, rü tá cuyu”, ñanagürü.
2Rü nüma ga Echequía rü nadixeguãchi
rü ĩxtapüguama nabuenü rü ñaãcü
nayumüxẽ: 3—Pa Corix, Pa Tupanax, rü
cuxũ̃ chaca̱a̱xũ̃ nax nüxna
cucua̱xãchixũ̃ca̱x nax ñuxãcü cuxca̱x
chapuracüxũ̃ rü guxũ̃guma chanaxüxũ̃
ga yema cuma namaxã cutaãxẽxũ̃
—ñanagürü. Rü yema ñaxguwena rü
ñu̱xũchi poraãcü naxaxu. 4Rü naxũ̃pa ga
Ichaía nax íxũxũxũ̃ na̱a̱xtüwa ga guma
ãẽxgacüpata, rü nüma ga Cori ya
Tupana rü Ichaíamaxã nidexa rü
ñanagürü nüxũ̃: 5—¡Wena íyadau ya
Echequía ya chorü duũ̃xũ̃güarü ãẽxgacü
ixĩcü! ¡Rü namaxã nüxũ̃ ixu: “Rü choma
ya nũxcümaũ̃cü ga curü o̱xi ga Dabíarü
Tupana rü marü cuxũ̃ nüxũ̃ chaxĩnü i
curü yumüxẽ, rü nüxũ̃ chadau i
cuxgüxũ̃etü nax cuxaxuxũ̃! Rü choma rü
tá cuxca̱x chayataanexẽxẽ rü tomaepü̱x i
ngunexũ̃guwena rü tá marü ícurüda rü
tá chopatawa cuxũ. 6Rü cuxũ̃ tá
chanaxũ̃nagü i 15 ya taunecü nax
cumaxũ̃xũ̃. Rü choma rü tá cuxũ̃
íchapoxũ̃ rü tá íchanapoxũ̃ ya yima ĩane
ya Yerucharéũ̃ nüxna i ngẽma
Achíriaanecüa̱xarü ãẽxgacü. Rü
ngẽmaãcü chanaxü erü nüxũ̃
changechaũ̃ ya chorü duũ̃ ya Dabí rü
chayanguxẽxẽ i ngẽma nüxũ̃ chixuxũ̃”
—ñanagürü ga Tupana. 7Rü Ichaía rü
nanamu nax naxügüãxũ̃ ga wüxi ga
íguchara. Rü yemamaxã nanachagü ga
yema ínataixnaã̃xũ̃wa ga ãẽxgacü. Rü
yemaacü naxca̱x nitaane. 8Rü nüma ga
Echequía rü Ichaíana naca rü ñanagürü:
—¿Ta̱xacürü cua̱xruũ̃wa tá nixĩ i nüxũ̃
chacuáxũ̃ nax Cori ya Tupana cha̱u̱xca̱x
yataanexẽẽxũ̃, rü tomaepü̱x i
ngunexũ̃guwena rü napatawa tá nax
chaxũxũ̃? —ñanagürü. 9Rü nüma ga
Ichaía rü nanangãxũ̃ga rü ñanagürü:
—Ñaa tá nixĩ i ngẽma cua̱xruũ̃ i nüma
ya Cori ya Tupana tá cuxna ãxũ̃ nax

nawa nüxũ̃ cucuáxũ̃ca̱x rü aixcüma tá
nayanguxẽxẽ i ngẽma cumaxã
inaxunetaxũ̃: ¿Cunaxwa̱xe i
üa̱xcüpechita rü 10 i wüye nax
naxĩnagüxũ̃, rüẽxna 10 i wüye nax
natáeguxũ̃? —ñanagürü. 10Rü nüma ga
Echequía nanangãxũ̃ga rü ñanagürü:
—Ngẽma üa̱xcüpechita nax naxĩnagüxũ̃
rü natauxcha, natürü ngẽma nügü nax
natáeguxũ̃ nixĩ i guxchaxũ̃ —ñanagürü.
11Rü yexguma nüma ga orearü uruxũ̃ ga
Ichaía rü Cori ya Tupanana naca, rü
nüma ga Cori ya Tupana rü 10 ga wüye
nanatáeguxẽxẽ ga üa̱xcüpechita nawa
ga yema Acáaarü üa̱xcüarü ngugüruxũ̃
ga ãẽxgacüpatawa yexmaxũ̃.

Echequía nanayaxu ga duũ̃xũ̃gü ga Babiróniaanewa ne mugüxũ̃

12Rü yema ngunexũ̃gügu rü nüma ga
Babiróniaanearü ãẽxgacü ga
Merodá-Baradáũ̃ ga ãẽxgacü ga Baradáũ̃
nane ixĩcü, rü Echequíaxũ̃tawa
nanamugü ga ñuxre ga norü duũ̃xũ̃gü
nax norü moxẽ yéma nangegüxũ̃ca̱x rü
ãmare nüxna yaxãgüxũ̃ca̱x, yerü nüxũ̃
nacuáchiga ga nax yada̱xawexũ̃. 13Rü
nüma ga Echequía rü meama nanayaxu
ga yema ãẽxgacüarü duũ̃xũ̃gü. Rü nüxũ̃
nanawẽx ga guxũ̃ma ga norü yemaxũ̃gü
ga nüxũ̃ yexmaxũ̃ ga diẽrumü, rü úiru,
rü pumáragü rü chíxũ̃. Rü yexgumarüxũ̃
ta rü nüxũ̃ nanawẽx ga naxnegüpataxũ̃,
rü guxũ̃ma ga norü yemaxũ̃gü ga yexma
namaxã nanguxũ̃xũ̃. Rü guxũ̃ma ga norü
yemaxũ̃gü ga ãẽxgacüpatawa
yexmagüxũ̃, rü nüxũ̃ nanawẽx rü
taxuxũ̃ma inicu̱x. 14Rü yemawena ga
nüma ga orearü uruxũ̃ ga Ichaía rü
ãẽxgacü ga Echequíaxũ̃tawa naxũ rü
nüxna nayaca rü ñanagürü: —¿Ngextá
ne naxĩ i ngẽma yatügü i cuxũ̃tawa
ngugüxũ̃, rü ta̱xacüxũ̃ yixĩxũ̃ i cumaxã
yaxugüxũ̃? —ñanagürü. Rü nüma ga
Echequía rü nanangãxũ̃ rü ñanagürü:
—Ngẽma duũ̃xũ̃gü rü yáxũ̃guxũ̃ i
nachixũ̃ane i Babiróniaanewa nixĩ i ne
naxĩxũ̃ —ñanagürü. 15Rü yexguma ga
nüma ga Ichaía rü ãẽxgacüna naca rü
ñanagürü: —¿Rü ta̱xacü nixĩ ga nüxũ̃
nadaugüxũ̃ i nua cupatawa?
—ñanagürü. Rü nüma ga Echequía rü
nanangãxũ̃ rü ñanagürü: —Nüxũ̃
nadaugü i guxũ̃ma i ngẽmaxũ̃gü i
chopatawa ngẽxmaxũ̃. Rü guxũ̃ma nüxũ̃
chawẽx rü taxuxũ̃ma ichicu̱x
—ñanagürü. 16Rü yexguma ga nüma ga
Ichaía rü ñanagürü nüxũ̃: —¡Dücax,
irüxĩnü i ñaa ore i Tupana cuxca̱x nua
muxũ̃! 17“Rü tá ínangugü i ngunexũ̃gü i
nagu ngẽma Babiróniaanecüã̱x tá
nadexũ̃ i guxũ̃ma i ngẽmaxũ̃gü ga curü
o̱xigü daa ãẽxgacüpatagu nutaquẽxexũ̃.
Rü tá Babiróniawa nanana, rü
taxuxũ̃táma nua nayaxũ̃ãchi. 18Rü woo
ya cutaxagü rü ngẽma Babiróniaanewa
tá tüxũ̃ nagagü rü tá tüxũ̃
nidegüpü̱xücharexe, rü ngẽmaãcü norü
puracütanüxũ̃xũ̃ ãẽxgacüpatagu tá tüxũ̃
namugü” —ñanagürü. 19Natürü
Echequía rü tama poraãcü naxoegaãxẽ
yerü ñaxũ̃gu narüxĩnü: “Ñu̱xma nax
chamaxũ̃gu rü taxũtáma ngẽma
nangupetü”, ñaxũ̃gu narüxĩnü. Rü
yemaca̱x Ichaíaxũ̃ nangãxũ̃ga rü
ñanagürü: —Cha̱u̱xca̱x name i ngẽma
Tupanaarü ore i chomaxã nüxũ̃ quixuxũ̃
—ñanagürü. 20Rü guxũ̃ma ga yema
Echequíaarü puracü ga naxüxũ̃ rü
Yudáanecüã̱xarü ãẽxgacügüarü

poperagu naxümatü. Rü ngéma nangox ga ñuxãcü nax naxüãxũ ga yema ĩanearü dexápaxũ ga taxüchixũ rü wüxi ga dexámaxũ ga ĩanewa nadaxũ.

Nayu ga Echequía

21 Rü yexguma nayuxgu ga Echequía, rü nane ga Manaché rü nachicüxü Yudáanecüãxarü ãẽxgacüxũ ningucuchi.

Yudáanewa ãẽxgacü nixĩ ga Manaché

21 1 Rü nüma ga Manaché rü 12 ga taunecü nüxṹ nayexma ga yexguma ãẽxgacüxũ yangucuchigu. Rü 55 ga taunecü ãẽxgacü nixĩ ga Yerucharéũwa. Rü ngĩéga ga naé rü Echíba nixĩ. 2 Natürü yema Manachécüma rü tama name ga Tupanapexewa. Rü nagu namaxũ ga yema nacüma ga chixexũ ga nagu naxĩxũ ga yema duũxũgü ga nũxcüma Cori ya Tupana Iraétanüxũpexewa íwoxũxũ. 3-5 Yerü wena nayamexẽẽgü ga yema tupananetagüarü ãmarearü guchicaxũgü ga maxpṹnetapexewa yexmagüxũ ga nanatü ga Echequía nagu pogüexũ. Rü wena ínanaxüxũ ga Baáchicünaxãarü ãmaregüarü guchicaxũ. Rü Iraéanecüãxarü ãẽxgacü ga Acáxrüxũ nanaxü ga wüxi ga Achérachicünaxã. Rü ñuxũchi nüxũ nicuaxüxũ ga üaxcü, rü tauemacü rü ẽxtagü. Rü guma Tupanapatachiãwa rü nayaxüagü ga ãmaregüarü guchicaxũ naxcax ga üaxcü, rü tauemacü, rü ẽxtagü woo nüma ga Tupana rü nüxũ nixu nax naxcaxicatama yixĩxũ ga guma napata ga Yerucharéũwa. 6 Rü naétü nanetama tüxũ nigu nawa ga wüxi ga yema tupananetachicünaxãarü ãmarearü guchicaxũ. Rü nagu namaxũ ga yuü ga naãxẽgücax nawa ingemaxũ, rü yuü ga nawa nüxũ icuáxũ ga ẽxũguxũ. Rü duũxũgümaxã nanaxunagü nax nangúexũcax ga yuü rü nax nangúexũcax nax ñuxãcü duũxẽxũ nachixexẽẽgüxũ rü tüxũ nangoxgüxũ. Rü yemaacü poraãcü chixexũ naxü ga Tupanapexewa rü yemacax poraãcü namaxã nanu ga Tupana.

……

16 Rü yema chixexũétüwa rü nüma ga Manaché rü yexera chixexũ naxü ga Tupanapexewa yerü nanamu ga duũxũgü ga Yudáanecüãx nax nümagü rü ta yema chixexũ naxügüxũcax. Rü nüma ga Manaché rü muxema ga duũxẽgü ga taxuxũma ga chixexũ ügüxe rü tüxũ nadai ga Yerucharéũwa. 17 Rü ngẽma tama ñaa poperawa ngóxũ i Manachéchiga rü guxũma ga norü puracü ga naxüxũchiga rü norü pecáduchiga, rü Yudáanecüãxarü ãẽxgacügüarü poperagu naxümatü. 18 Rü yexguma nayuxgu ga Manaché, rü napata ga Úchawa yexmaneãxtügu nanataxgü. Rü yemawena rü nane ga Amóũ rü nachicüxü ãẽxgacüxũ ningucuchi.

Yudáanewa ãẽxgacü nixĩ ga Amóũ

19 Rü nüma ga Amóũ rü nüxṹ nayexma ga 22 ga taunecü ga yexguma ãẽxgacüxũ yangucuchigu. Rü taxre ga taunecü ãẽxgacü nixĩ ga Yerucharéũwa. Rü naé rü Mechuremé nixĩ ga tümaéga, rü tümanatü rü Achúru ga Yóbacüãx nixĩ. 20 Natürü Tupanapexewa rü nachixe ga nacüma ga Amóũ nanatü ga Manachécümarüũtama.

……

25Rü ngẽma tama ñaa poperawa ngóxũ
i Amóũchiga rü guxũma ga norü puracü
ga naxüxũchiga rü Yudáanecüãxarü
ãẽxgacügüarü poperagu naxümatü. 26Rü
yexguma nayuxgu ga Amóũ, rü napata
ga Úchawa yexmaneãxtügu nanataxgü.
Rü yemawena rü nane ga Yochía rü
nachicüxü ãẽxgacüxũ ningucuchi.

Yudaanewa ãẽxgacü nixĩ ga Yochía

22 1Rü nüma ga Yochía rü nüxṹ
nayexma ga 8 ga taunecü ga
yexguma ãẽxgacüxũ yangucuchigu. Rü
31 ga taunecü ãẽxgacü nixĩ ga
Yerucharéũwa. Rü naé rü tümaéga rü
Yedída nixĩ, rü tümanatü rü Bucácüãx
nixĩ, rü Adaía nixĩ ga naéga. 2Rü nüma
ga Yochía rü Tupanapexewa rü mexũ
naxü. Rü nũxcümaũcü ga norü oxi ga
Dabí nagu ixũxũgu nixũ. Rü taguma
taxacücax ñuxgu nüxna ínaxũxũ ga
yema nacüma ga mexũ. 3Rü yexguma
marü 18 ga taunecü ãẽxgacü yixĩgu ga
Yochía, rü nüma rü Tupanapatawa
nanamu ga norü poperaarü ümatüruxũ
ga Chapáũ ga Acharía nane ga
Mechuráũ nataxa. Rü ñanagürü nüxũ:
4—¡Ẽcü yéa chacherdótegüaru ãẽxgacü
ya Irichíaxũtawa naxũ rü namaxã nüxũ
ixu rü ngĩxũ nanutaquexe i ngẽma diẽru
i duũxũgü Tupanapatawa ngĩxũ ngecü
rü ĩãxarü dauruũgü ngĩxũ nutaquexecü!
5¡Rü ngẽma diẽru rü nüxna ngĩxũ naxã i
ngẽma duũxũgü i Tupanapataarü
mexẽẽmaxã icuaxgüxũ! Rü nümagü rü
ngẽma diẽrumaxã tá nüxṹ
nayaxügütanü i norü puracütanüxũ i
Tupanapataarü mexẽẽwa puracüexũ
—ñanagürü ga ãẽxgacü ga Yochía.
……

8Rü wüxi ga ngunexũ ga yexguma
Tupanapataarü mexẽxẽ ínaxügüyane, rü
nüma ga chacherdótegüarü ãẽxgacü ga
Irichía rü yexma nüxũ inayangau ga
Tupanaarü mugüpane ga nũxcüma
iyarütaxuxũ. Rü poperaarü ümatüruxũ
ga Chapáũxũtawa nanange rü ñanagürü
nüxũ: —¡Dücax! Rü Tupanapatagu nüxũ
ichayangau i ñaa Tupanaarü mugüpane
—ñanagürü. Rü Chapáũna nanaxã nax
nüma nüxũ nadaumatüxũcax. 9Rü
yemawena rü nüma ga Chapáũ rü
ãẽxgacü ga Yochíamaxã nüxũ nayarüxu
rü ñanagürü nüxũ: —Ngẽma curü
duũxũgü, Pa Ãẽxgacüx, rü marü ngĩxũ
nanutaquexe i ngẽma diẽru i
Tupanapatawa ngexmaxcü. Rü marü
nüxna ngĩxũ naxã i ngẽma
Tupanapataarü mexẽẽwa
puracüexũmaxã icuaxgüxũ —ñanagürü.
10Rü nüma ga Chapáũ rü yexgumarüxũ
ta ãẽxgacümaxã nüxũ nixu rü
chacherdóte ga Irichía rü nüxna nax
naxããxũ ga wüxi ga mugüpane ga
Tupanapatagu nüxũ iyangauxũ. Rü
ñuxũchi nüma ga Chapáũ rü ãẽxgacücax
nüxũ nadaumatü. 11Rü yexguma
ãẽxgacü nüxũ ĩnügu ga yema Tupanaarü
mugü ga poperagu ümatüxũ, rü poraãcü
naxoegaãxẽ rü nügü narügáutechiru.
12-13Rü yexgumatama ga nüma ga
ãẽxgacü rü nanamu ga Chapáũ rü
Irichía, rü Aicáũ ga Chapáũ nane rü
Abúru ga Micaía nane rü Achaía ga
norü ngũxẽẽruxũ, rü ñanagürü nüxũ:
—¡Ẽcü, Cori ya Tupanana peyacaxa
chauégagu rü Yerucharéũcüãx i
duũxũgüégagu rü guxũma i
Yudáanecüãxégagu nax tüxũ nüxũ
nacuaxẽẽxũcax i norü ore i ñaa popera i

nüxũ ipeyangaũxũgu ümatüxũ! Erü
ngürüãchi ya Cori ya Tupana rü tamaxã
nanu yerü ga tórü õxigü rü tama naga
naxĩnüe i ngẽma ñaa poperawa nüxũ
yaxuxũ, rü tama nagu namaxẽ i ngẽma
ñaa poperagu ümatüxũ —ñanagürü ga
ãẽxgacü ga Yochía. 14Rü nüma ga
Irichía, rü Aicáũ, rü Abúru, rü Chapáũ
rü Achaía rü ngĩxũtawa naxĩ ga yema
orearü uruxũ ga Úda ga Charúũ
naxmax. (Rü nüma ga Charúũ rü Tíba
nane nixĩ rü Arátaxa nixĩ. Rü nüma ga
Ará rü chacherdótegüchiruarü dauruxũ
nixĩ.) Rü ngĩma ga Úda rü wüxi ga
ngexwacaxũxũ ga ĩtamügu ixãchiũ ga
Yerucharéũwa. 15Rü yexguma ngĩxna
nacagüegu rü ngĩma rü inangãxũga rü
ngĩgürügü: —Ñaa nixĩ i norü ore ya
Cori ya Iraéanecüãxgüarü Tupana rü
ñanagürü i nümax: “¡Namaxã nüxũ pixu
ya yimá nua pexũ mugücü nax choxna
peyacaxaxũcax! 16Rü choma i Cori ya
Tupana rü nüxũ chixu rü guxchaxũ tá
naxcax íchanguxẽxẽ i ñaa nachica rü
norü duũxũgü yema popera ga ãẽxgacü
nüxũ daumatüxũ nüxũ ixuxũrüxũ. 17Erü
ngẽma duũxũgü rü choxna nixĩgachi rü
norü tupananetagücax pumára ínagu.
Rü ngẽmaãcü choxũ nanuxẽẽgü namaxã
i ngẽma chixexũ nax naxügüxũ. Rü
ngẽmacax nixĩ i chanuxũ namaxã ya
daa ĩane rü taxũtáma icharüngüxmüxũ.
18-19Natürü tá nüxũ charüngũxẽxẽ ya
yimá Yudáanecüãxarü ãẽxgacü ya nua
pexũ mugücü nax choxna
peyacaxaxũcax. Rü chanaxwaxe i
namaxã nüxũ pixu i chorü ore, rü
ñaperügü nüxũ: ‘Marü nüxũ chadau nax
ñuxãcü chauga cuxĩnüxũ i ngẽxguma
chorü orexũ cuxĩnügux, rü ñuxãcü
cuxoégaãxẽ i ngẽxguma poxcu namaxã
chaxuegugu i ñaa ĩane rü norü duũxũgü
i tá chadaixũ, rü ñuxãcü cugü
curügáutechiru rü cuxaxuxũ i
chopexewa. Rü ngẽmacax i choma rü tá
cuxũ ichaxĩnü rü tá cuxũ charüngũxẽxẽ.
20Rü ngẽmacax i ñuxmax nax ngẽma
cuxüxũgagu rü taxũtáma chanadaiãcu
ya daa ĩane nax ngẽmaãcü taãxẽãcü
cuyuxũcax rü naxũtawa cunguxũcax i
curü õxigü. Rü ngẽmaãcü taxũtáma
nüxũ cudaux i ngẽma poxcu i namaxã tá
chanapoxcuxũ ya daa ĩane’”
—ñanagürü. Rü yema ãẽxgacüarü
duũxũgü ga Údaxũtawa namugüxũ rü
nawoegu nax namaxã nüxũ
yaxugüexũcax ga yema Tupanaarü
ngãxũ.

23 1Rü yexguma ga nüma ga
ãẽxgacü ga Yochía rü naxcax
nangema ga guxũma ga ãẽxgacügü ga
yaxguãxgü ga Yudáanewa rü ĩane ga
Yerucharéũwa yexmagüxũ nax namaxã
nangutaquexexũcax. 2Rü ñuxũchi nüma
ga ãẽxgacü rü Tupanapatagu namaxã
nangutaquexe ga guxũma ga yema
duũxũgü ga Yudáanecüãx rü
Yerucharéũcüãx rü ĩanexacügücüãx ga
duũxũgü ga iyaxũ, rü buxũgü, rü
chacherdótegü rü orearü uruũgü. Rü
nüma ga ãẽxgacü rü yéma napexewa
tagaãcü nawa nangux ga yema popera
ga Tupanapatagu nüxũ iyangaũxũ ga
Tupanaarü mugü nagu ümatüxũ. 3Rü
yexguma yema poperaxũ
nadaumatüguwena ga ãẽxgacü rü
ñuxũchi Tupanapataarü caxtaxũtagu
nayachi. Rü yéma Tupanapexewa nüxũ
nixu nax aixcüma tá naga naxĩnüxũ rü
nagu namaxũxũ i ngẽma norü mugü rü

ucu̱xẽgü i ngẽma poperagu ümatüxũ̃. Rü guxũ̃ma ga duũ̃xũ̃gü rü ta yemagutama narüxĩnüe.

Yochía ínanawoxũ̃ ga tupananetachicüna̱xãgü

4Rü yexguma ga nüma ga ãẽxgacü rü nanamu ga chacherdótegüarü ãẽxgacü ga Irichía rü togü ga chacherdótegü rü ĩã̱xarü dauruũ̃gü nax guma Tupanapatawa ínawoxũ̃ãxũ̃ca̱x ga guxũ̃ma ga yemaxũ̃gü ga Baáxũ̃, rü Achéraxũ̃, rü üa̱xcüxũ̃, rü tauemacüxũ̃ rü ẽxtagüxũ̃ namaxã nüxũ̃ yacua̱xüũ̃güxũ̃ ga duũ̃xũ̃gü. Rü nüma ga ãẽxgacü rü nanamu ga Yerucharéũ̃arü düxétüwa nax iyaguaxũ̃ca̱x ga ngatexũ̃ ga Chidóũ̃wa. Rü ñu̱xũchi guma norü tanimaca rü Betélwa nanangegü.

……

Yochía rü nanaxüchiga ga Üpetüchiga

21Rü nüma ga ãẽxgacü ga Yochía rü duũ̃xũ̃güxũ̃ namu nax Cori ya norü Tupanaégagu naxüchigagüaxũ̃ca̱x ga Üpetüchiga yema popera ga mugüpanewa nüxũ̃ yaxuxũ̃rüxũ̃. 22Rü nüxíraxũ̃xũ̃ ga Iraéanecüã̱xgüarü ãẽxgacügügu rü taguma yemaacü nanaxüchigagü ga Üpetüchiga. Rü woo nawena ga Yudáanecüã̱xarü ãẽxgacügü rü Iraéanecüã̱xarü ãẽxgacügü rü taguma yemaacü nanaxüchigagü. 23Rü yexguma 18 ga taunecü ãẽxgacü yixĩxgu ga Yochía nixĩ ga naxunagüãxũ̃ nax Cori ya Tupanaégagu naxüchigagüaxũ̃ca̱x ga yema Üpetüchiga ga Yerucharéũ̃wa.

Yochía rü aixcüma Tupanaga naxĩnü

24Rü nüma ga Yochía rü inayanaxoxẽxẽ ga yuü rü ta̱xacü ga ẽxũ̃guxũ̃xũ̃ cuáxũ̃. Rü yexgumarüxũ̃ ta inayanaxoxẽxẽ ga yema tupananetachicüna̱xãgü ga wüxichigü ga ĩpatawa yexmaxũ̃ rü guxũ̃raxũ̃xũ̃ ga yema tupananetagüarü yemaxũ̃gü ga duũ̃xũ̃gü namaxã nüxũ̃ icua̱xüũ̃güxũ̃ ga Yudáanewa rü Yerucharéũ̃wa. Rü yemaacü nanaxü ga Yochía yerü aixcüma naga naxĩnü ga guxũ̃ma ga yema mugü ga chacherdóte ga Irichía Tupanapatagu nüxũ̃ iyanga̱u̱xũ̃. 25Rü naxũ̃pa rü nawena ga Yochía rü nataxuma ga wüxi ga ãẽxgacü ga naxrüxũ̃ aixcüma Cori ya Tupanaca̱x táeguxũ̃ i guxũ̃ne ya norü maxũ̃nemaxã, rü guxũ̃ i norü ĩnümaxã, rü guxũ̃ i norü poramaxã ngẽma Moiché ümatüxũ̃ i mugüwa nüxũ̃ yaxuxũ̃rüxũ̃.

……

Nayu ga Yochía

28Rü ngẽma tama ñaa poperawa ngóxũ̃ i Yochíachiga rü guxũ̃ma ga norü puracü ga naxüxũ̃chiga rü Yudáanecüã̱xarü ãẽxgacügüarü poperagu naxümatü.

……

30Rü yexguma Meguídugu nayu̱xguwena ga Yochía, rü norü ngũ̃xẽẽrũ̃gü rü wüxi ga cárugu Yerucharéũ̃wa nanangegü ga naxũ̃ne. Rü yema nüma naxüxũ̃ ga naxmaxũ̃gu nayaxücuchigü. Rü nüma ga duũ̃xũ̃gü ga Yerucharéũ̃cüã̱x rü Yochía nane ga Yoacáxũ̃ naxuneta. Rü nanatüchicüxü ãẽxgacüxũ̃ nayangucuchixẽẽgü.

Ãẽxgacü nixĩ ga Yoacá ga Yudáanewa

31Rü 33 ga taunecü nüxũ̃ nayexma ga Yoacá ga yexguma ãẽxgacüxũ̃

yangucuchigu. Rü tomaepü̱x ga
tauemacü ãẽ̱xgacü nixĩ ga
Yerucharéũ̃wa. Rü tümaéga ga naé rü
Amutára nixĩ. Rü Amutáranatü rü
Yeremía ga Díxnacüã̱x nixĩ. 32Natürü
nacüma ga Yoacá rü poraãcü
nachixexüchi ga Cori ya Tupanape̱xewa
yema norü o̱xigücümarüũ̃tama. 33Rü
nüma ga Equítuanecüã̱xarü ãẽ̱xgacü ga
Necáu rü Yoacáxũ̃ niyaxu, rü ĩane ga
Dibáragu nanapoxcu ga Amáanewa nax
tama ãẽ̱xgacü yixĩxũ̃ca̱x ga
Yerucharéũ̃wa. Rü nüma ga Necáu rü
Yudáanecüã̱x ga duũ̃xũ̃güxũ̃ namu nax
nüxṹ naxütanüãxũ̃ca̱x ga 3,300 quíru
naguxũ̃ ga diẽrumü rü 33 quíru naguxũ̃
ga úiru. 34Rü ñu̱xũchi nüma ga Necáu rü
Yochía nane ga Eriaquíxũ̃ naxuneta nax
ãẽ̱xgacü yixĩxũ̃ca̱x nanatüchicüxü. Rü
nanaxüchicüxü ga naéga rü Yoachíũ̃gu
nanaxüéga. Rü guma naenexẽ ga Yoacá
rü Equítuanewa nanaga rü yexma
nayayu. 35Rü nüma ga Yoachíũ̃ rü
Necáuna nanana ga yema diẽrumü rü
úiru ga naxca̱x ínaca̱xaxũ̃ nax duũ̃xũ̃gü
nüxna naxãxũ̃ca̱x. Rü wüxichigü ga
Yudáanecüã̱x ga duũ̃xũ̃gü rü nanaxütanü
ga yema úiru rü diẽrumü ga ãẽ̱xgacü
nagu unetaxũ̃ nax naxütanügüaxũ̃ca̱x.

Ãẽ̱xgacü nixĩ ga Yoachíũ̃ ga Yudáanewa

36Rü 25 ga taunecü nüxṹ nayexma ga
Yoachíũ̃ ga yexguma ãẽ̱xgacüxũ̃
yangucuchigu. Rü 11 ga taunecü
ãẽ̱xgacü nixĩ ga Yerucharéũ̃wa. Rü naé
rü Chebúda tixĩ rü tümanatü rü Pedaía
ga Rúmacüã̱x nixĩ. 37Natürü nacüma ga
Yoachíũ̃ rü poraãcü Cori ya
Tupanape̱xewa nachixe norü
o̱xigücümarüũ̃tama.

Babiróniaanearü ãẽ̱xgacü ga Nabucudonochó rü nanapu ga Yerucharéũ̃

24 1Rü yexguma Yoachíũ̃
Yudáanewa ãẽ̱xgacü yixĩxgu,
rü nüma ga Babiróniaanearü ãẽ̱xgacü ga
Nabucudonochó rü Yudáanegu nachocu
nax yapuaxũ̃ca̱x ga norü ĩane ga
Yerucharéũ̃. Rü nüma ga Yoachíũ̃ rü
tomaepü̱x ga taunecü
Nabucudonochóme̱xẽwa nayexma rü
nüxṹ nanaxütanü ga yema taxũ̃ ga diẽru
ga naxca̱x ínaca̱xaxũ̃. Natürü ga
yixcamaxũ̃ra rü togu narüxĩnü rü
yemaca̱x Nabucudonochómaxã nanu rü
tama nanaxütanü ga yema diẽru.
2Natürü nüma ga Cori ya Tupana rü
Yoachíũ̃ca̱x yéma nanamugü ga
muxũ̃ma ga ngíta̱a̱xgüxũ̃ ga
Cadéucüã̱xgü, rü Chíriaanecüã̱xgü, rü
Moátanüxũ̃gü, rü Amóũ̃tanüxũ̃gü nax
nachixexẽẽgüaxũ̃ca̱x ga norü ĩane, yema
Cori ya Tupana norü orearü
uruũ̃güa̱xwa nüxũ̃ yaxuxũ̃rüxũ̃.
……
5Rü nangexma i tama ñaa poperawa
ngóxũ̃ i Yoachíũ̃chiga rü guxũ̃ma ga
norü puracü ga naxüxũ̃chiga. Rü ngẽma
rü Yudáanecüã̱xarü ãẽ̱xgacügüarü
poperagu naxümatü. 6Rü yexguma
nayu̱xgu ga Yoachíũ̃ rü nane ga Yoaquíũ̃
nachicüxü ãẽ̱xgacüxũ̃ ningucuchi.
……
8Rü nüma ga Yoaquíũ̃ rü 18 ga
taunecü nüxṹ nayexma ga yexguma
ãẽ̱xgacüxũ̃ yangucuchigu. Rü tomaepü̱x
ga tauemacü ãẽ̱xgacü nixĩ ga
Yerucharéũ̃wa. Rü naé rü Neúcha nixĩ
ga tümaéga. Rü tümanatü rü
Yerucharéũ̃cüã̱x nixĩ rü Enatáũ̃ nixĩ ga

naéga. [9]Natürü nacüma ga Yoaquíũ̃ rü
poraãcü nachixexüchi ga Cori ya
Tupanapẹxewa yema
nanatücümarüũ̃tama. [10]Rü yema
ngunexũ̃gügu rü Babiróniaanearü
ãẹ̃xgacü ga Nabucudonochó rü nanamu
ga norü churaragü nax Yerucharéũ̃cạx
íyaxũ̃ãchixũ̃cạx nax nüxũ̃
ínachomaeguãchixũ̃cạx rü
yapugüaxũ̃cạx. [11]Rü yexguma marü
nüxũ̃ ínachomaeguãchigu nax
yapugüaxũ̃cạx ga guma ĩane ga
Yerucharéũ̃ rü yéma nangu ga nüma ga
Nabucudonochó. [12]Rü yexguma nüma
ga Yoaquíũ̃ ga Yudáanecüã̱xarü ãẹ̃xgacü
rü wüxigu tümamaxã ga naé, rü norü
churaragüerugü, rü norü ngũ̃xẽẽruũ̃gü,
rü togü ga ãẹ̃xgacügü, rü
Babiróniaanearü ãẹ̃xgacüna nügü nana.
Rü nüma ga yema Babiróniaanearü
ãẹ̃xgacü rü ínanayauxũ̃. Rü yexguma
yema ngupetụ̃xgu rü 8 ga taunecü ninge
nax ãẹ̃xgacü yixĩxũ̃ ga Nabucudonochó.
[13]Rü yemawena ga nüma ga
Nabucudonochó rü nanade ga guxũ̃ma
ga diẽru ga Tupanapatawa yexmaxũ̃, rü
guxũ̃ma ga diẽru ga ãẹ̃xgacüpatawa
yexmaxũ̃ yematama Tupana
naxueguxũ̃rüxũ̃. Rü nagu napogü ga
guxũ̃ma ga Tupanapataarü yemaxũ̃gü
ga úirunaxcạx ga Iraéanecüã̱xarü
ãẹ̃xgacü ga Charumóũ̃ üxũ̃. [14]Rü
ñụ̃xũchi tüxũ̃ nigagü ga guxãma ga
Yerucharéũ̃cüã̱xgü ga ãẹ̃xgacügü rü
churaragü ga yexeraãcü nüxũ̃ icuáxe, rü
guxema tạ̃xacüarü üxũ̃ icuáxe, rü
guxema fiérumaxã tạ̃xacü íxüxũ̃mügüxe.
Rü yemaacü 10,000 wa tangu ga
guxema tüxũ̃ ínayauxũ̃xẽ. Rü guxema
yexeraãcü i ngearü
diẽruã̱xgüxexicatama yéma tayaxügü.
……

I CRÓNICAS

(Nüxíraxũ̃xũ̃ i popera i wenaxarü ãẽxgacügüchigaxũ̃ ümatüxũ̃)

……

Chaú rü nanegü rü daigu nayue

10 [1]Rü nüma ga Piritéutanüxũ̃gü rü Iraéanecüãxgücax ínayaxüãchi. Rü maxpṹne ga Yibóagu nügü nadai. Rü muxũma ga Iraéanecüãxgü yexma nayue rü yemacax Piritéutanüxũ̃güchaxwa nibuxmü. [2]Rü yexguma ga nüma ga Piritéutanüxũ̃gü rü Chaúwe rü nanegüwe nangẽgü, rü nanadai ga Chaú nanegü ga Yonatáũ̃ rü Abinadá rü Maquichúa. [3]Rü yemawena rü Chaúcax nibuxmü rü yema würamaxã ixãxnexũ̃ rü Chaúmaxã namexchinügü rü poraãcü nanapixẽẽgü. [4]Rü yexguma ga nüma ga Chaú rü yema norü poxũ̃ruũ̃xũ̃ ñanagürü: —¡Nayaxu i ngẽma curü tara rü ngẽmamaxã choxũ̃ nacaná! Erü tama chanaxwaxe i choxũ̃ ngúxũ̃ ningexẽẽgü i yea duũ̃xũ̃gü i tama Tupanaaxũ̃ yaxõgüxũ̃ —ñanagürü. Natürü nüma ga guma norü poxũ̃ruxũ̃ rü tama nanacanápacütüũ̃chaũ̃ yerü namuũ̃. Rü yexguma ga nüma ga Chaú rü nanayaxu ga norü tara rü nümatama nagu nügü nanguxẽxẽ. [5]Rü nüma ga guma norü poxũ̃ruxũ̃ rü nüxũ̃ nadau ga nax nayuxũ̃ ga Chaú rü yemacax ga nüma rü ta nügütama norü taragu nügü nanguxẽxẽ rü nayu. [6]Rü yemaacü nixĩ ga nayuexũ̃ ga Chaú rü nanegü rü guxũ̃ma ga natanüxũ̃gü. [7]Rü guxũ̃ma ga yema togü ga Iraéanecüãx ga guma maxpṹnearü tuãchigu ipeaxũ̃, rü yexguma nüxũ̃ nadaugügu ga nax yabuxmüxũ̃ ga Chaúarü churaragü rü marü nax nayuexũ̃ ga Chaú rü nanegü, rü yexguma ga nüma ga yexma ãchiũ̃güxũ̃ rü ínachoxũ̃ nawa ga guma ĩanegü rü nüma rü ta nibuxmü. Rü nüma ga Piritéutanüxũ̃gü rü yéma nangugü rü yexma naxãchiũ̃gü nagu ga guma ĩanegü. [8]Rü yexguma nügü nadaixgu wenaxarü moxũ̃ãcü rü nüma ga Piritéutanüxũ̃gü rü yema nügü ínadaixũ̃wa naxĩ nax tüxũ̃ yadexenegüxũ̃cax ga guxema yuexe. Rü yexma Chaúxũ̃ rü nanegüxũ̃ nayangaugü ga yexma yuexũ̃ nagu ga guma maxpṹne ga Yibóa. [9]Rü nüma ga Piritéutanüxũ̃gü rü Chaúxũ̃ ínacuxũ̃xũ̃ne

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

rü nanade ga naxne. Rü nayadaerugü rü nayangegü ga naeru rü naxnegü. Rü ñu̱xũchi guxũ̃ma ga Piritéutanüxũ̃güarü ĩanegüwa norü tupanachicüna̱xãpatawa duũ̃xũ̃gümaxã nüxũ̃ nixugüetanü ga nachiga ga marü nax nayuxũ̃. 10Rü ñu̱xũchi ga guma naxnegü, rü nüma ga Piritéutanüxũ̃gü rü norü tupanagüchicüna̱xãpataxũ̃gu nayanu. Rü yema naeru rü norü tupana ga Dagóũ̃arü tupaucaarü ĩxtapũ̱xgu nayacho. 11-12Rü guxũ̃ma ga yema Iraéanecüã̱xgü ga ĩane ga Yabécüã̱x ga Garaáxanewa yexmane, rü yexguma nüxũ̃ nacua̱xgügu ga yema Piritéutanüxũ̃gü Chaúmaxã ügüxũ̃, rü guxũ̃ma ga yema yatügü ga tama muũ̃ewa̱xexũ̃ rü wüxigu nügümaxã nagu narüxĩnüe nax yadeaxũ̃ca̱x ga yema Chaúxũ̃ne rü nanegüxüne. Rü Yabéwa nanana. Rü yexma nixĩ ga nata̱xgüaxũ̃ ga yema naxũ̃negü natüũ̃gu ga wüxi ga castaña. Rü yemawena 7 ga ngunexũ̃ naxauree. 13-14Rü yemaacü nixĩ ga nayuxũ̃ ga Chaú nagagu ga yema chixexũ̃ ga naxüxũ̃. Yerü nüma ga Chaú rü tama Tupanaga naxĩnü rü ñu̱xũchi yuüxũ̃ ga ẽxũ̃guxũ̃xũ̃ cuáxũ̃na nayaca. Rü tama nüxna naca ga Tupana. Rü yemagagu nixĩ ga nüma ga Tupana ga nayuxẽẽãxũ̃ rü Ichaí nane ga Dabíxũ̃ naxunetaxũ̃ nax nüma Iraéanecüã̱xgüarü ã̱ẽxgacü yixĩxũ̃ca̱x.

Dabíxũ̃ naxunetagü nax Iraéanecüã̱xgüarü ã̱ẽxgacü yixĩxũ̃ca̱x

11 1Rü guxũ̃ma ga Iraéanecüã̱xgüarü ã̱ẽxgacügü rü nangutaque̱xegü rü ĩane ga Ebróũ̃wa naxĩ rü Dabímaxã narüdexagü. Rü Dabíxũ̃ ñanagürügü: —Toma rü cutanüxũ̃tama tixĩgü. 2Natürü woo yexguma tórü ã̱ẽxgacü yixĩxgu ga Chaú, natürü cuma nixĩ ga tórü churaragümaxã icucuáxũ̃ ga yexguma tórü uanügümaxã nügü nadaixgu. Rü ñu̱xmachi nüma ya Cori ya curü Tupana rü cumaxã inaxuneta nax cuma yixĩxũ̃ i tomaxã icucuáxũ̃ nax torü ã̱ẽxgacü quixĩxũ̃ca̱x —ñanagürügü. 3Rü yexguma ga nüma ga Dabí rü Cori ya Tupanape̱xewa natanüxũ̃ga naxĩnü. Rü nümagü rü Dabíxũ̃ chíxũ̃maxã nabaerugü nax Iraéanecüã̱xgüarü ã̱ẽxgacü yixĩxũ̃ca̱x. Yerü yemaacü nixĩ ga Tupana ga Chamuémaxã nüxũ̃ yaxuxũ̃.

Dabí rü nanapu ga yema norü uanügüarü dauxũ̃taechica ga ma̱xpũ̃ne ga Chióũ̃wa yexmaxũ̃

4Dabí rü guxũ̃ma ga yema Iraéanecüã̱xgüarü ã̱ẽxgacügü rü Yerucharéũ̃wa naxĩ. Rü guma ĩane rü Yebúgu nixĩ ga naéga ga noxri yerü yema naanegu nixĩ ga naxãchiũ̃güxũ̃ ga Yebútanüxũ̃gü. 5Natürü nüma ga yema Yebútanüxũ̃gü rü Dabína nanachu̱xgü rü ñanagürügü: —Cuma rü taxuacüma nuxã cuxücu —ñanagürügü. Natürü nüma ga Dabí rü nanapu ga yema dauxũ̃taechica ga ma̱xpũ̃ne ga Chióũ̃wa yexmaxũ̃. Rü yexguma marü napuãguwena rü nügügu nanaxüéga. Rü ñu̱xma rü Dabíarü Ĩane nixĩ i naéga. 6Rü naxũ̃pa ga nax napuãxũ̃ ga yema nachica rü nüma ga Dabí rü ñanagürü: —Rü yíxema tüxíra naxca̱x íyagoõchixe i ngẽma Yebútanüxũ̃gü rü yíxema tá tixĩ ya chorü churaragüarü ã̱ẽxgacüxũ̃ tüxũ̃

chaxunetaxe —ñanagürü. Rü Yoá ga
Charabía nane nixĩ ga nüxíra
Yebútanüxũ̃gücax íyagoõchicü rü
gumaxũ̃ naxuneta ga Dabí nax norü
churaragüarü ãẽxgacü yixĩxũ̃cax. 7Rü
yemawena ga nüma ga Dabí rü yema
dauxũ̃taechicagu naxãchiũ̃, rü yemacax
nixĩ ga Dabíarü Ĩanemaxã naxugüãxũ̃.
8Rü nüma ga Dabí rü nayaxüama ga
guma ĩane nacüwawa ga yema
dauxũ̃taechica. Rü yoxni ga Yoá rü
nayamexẽxẽ ga guma naigü ga
Yerucharéũ̃arü ĩgü ga nagu
ínapogüexũ̃wa. 9Rü yemaacü ga Dabí rü
guxũ̃wama nanguchiga nax
naporaxüchixũ̃. Rü nüma ya Cori ya
Tupana ya guxãétüwa ngẽxmacü rü
naxũ̃tawa nayexma.
……

Dabí rü nagu narüxĩnü nax Yerucharéũ̃wa nangeaxũ̃ ga yema baú ga Tupanaarü mugü nawa yexmaxũ̃

13 1Rü nüma ga Dabí rü
nangutaquexe namaxã ga yema
norü churaragüerugü rü capitáũ̃gü nax
norü ucuxẽgücax ínacaxaxũ̃cax. 2-3Rü
yemawena rü guxũ̃ma ga yema
Iraéanecüãxgü ga yexma
ngutaquexegüxũ̃xũ̃ ñanagürü:
—Ngẽxgumachi perü me yixĩxgu i
pemax rü nüma ya Cori ya Tupana rü
tüxũ̃ nataauxchaxẽẽãgu, rü name nixĩ i
naxcax tangema i guxũ̃ma i tatanüxũ̃gü
i Iraéanewa ngẽxmagüxũ̃ rü
chacherdótegü rü Lebítanüxũ̃gü i norü
ĩanewa rü norü naanewa ngẽxmagüxũ̃.
¡Rü ngĩxã nüxna taxu nax nümagü rü ta
tüxũ̃ nangũ̃xẽẽgüxũ̃cax, nax nua
nangegüxũ̃ i ngẽma baú i Tupanaarü
mugü nagu ixücuchixũ̃! Yerü yexguma
Chaú ãẽxgacü ixĩxgucürüwa rü nüxũ̃
itarüngümae ga yema baú —ñanagürü.
4Rü guxũ̃ma ga yema duũ̃xũ̃gü rü norü
me nixĩ nax yemaacü naxügüãxũ̃. Yerü
yema ore ga Dabí nüxũ̃ ixuxũ̃ rü naxcax
rü name.
……

Dabí rü Lebítanüxũ̃güxũ̃ namu nax Yerucharéũ̃wa nangegüaxũ̃cax ga yema baú ga Tupanaarü mugüchixũ̃

15 1Rü nüma ga Dabí rü
duũ̃xũ̃güxũ̃ namu nax yema
nüma ínaxãpataxũ̃gu nái ya napatagü
yexma nüxũ̃ naxügüxũ̃cax. Rü
yexgumarüxũ̃ ta nanamu nax
naxügüaxũ̃cax ga wüxi ga yexwacaxũ̃ne
ga ĩpata ga naxchirunaxcax nax yéma
nayexmaxũ̃cax ga yema baú ga
Tupanaarü mugüchixũ̃. 2Rü yexguma ga
nüma ga Dabí rü ñaa ore inaxũ̃ rü
ñanagürü: “Rü ngẽxguma
ngexwacaxũ̃ne ya napatawa
penangexgu i ngẽma baú i Tupanaarü
mugü nagu ixücuchixũ̃ rü
Lebítanüxũ̃xicatátama nixĩ i ngẽma
yangegüxũ̃. Erü nümagü nixĩ i woetama
Tupana nüxũ̃ unetaxũ̃ nax guxũ̃gutáma
ngẽma puracü naxügüxũ̃cax”, ñanagürü.
3Rü ñuxũchi nüma ga Dabí rü
Yerucharéũ̃gu nanangutaquexexẽxẽ ga
guxũ̃ma ga Iraéanecüãxgü nax yemaacü
yexwacaxũ̃ne ga napatawa
nangegüaxũ̃cax ga yema baú ga
Tupanaarü mugü nagu ṹxũ̃.
……

16 1Rü yema baú ga Tupanaarü
mugü nagu ṹxũ̃ rü nawa
nanangegü ga guma ĩpata ga

naxchirunaxcax ga Dabí woetama
yemacax üxũne. Rü ñuxũchi nüma ga
Dabí rü chacherdótegüxũ namu nax
yéma Tupanapexewa ínaguaxũcax ga
ãmaregü ga naxũnagü rü pumáragü ga
duũxũgü yéma naxũ nax Tupanaxũ
namaxã nangüxmüxẽẽgüxũcax. 2Rü
yexguma marü nüxũ nachauegu nax
Tupanacax ãmare ínaguxũ, rü nüma ga
Dabí rü Tupanaégagu mexũ norü
duũxũgümaxã naxuegu. 3Rü ñuxũchi ga
Dabí rü guxũma ga Iraéanecüãxgü ga
yatüxũ rü ngexũ rü tüxũ nayanu ga
wüxi ga paũ rü naétü ga taxre ga to ga
paũ ga maixcuraxũ.
……

Wiyaeãcü Tupanana moxẽ naxã ga Dabí

7Rü yema ngunexũgu nixĩ ga Dabí
noxri Acháxũ rü namücügüxũ namuxũ
nax wiyaeãcü Tupanana moxẽ
naxãgüxũ namaxã ga ñaa wiyae:
8“¡Moxẽ nüxna pexãgü ya Cori ya
Tupana! ¡Rü guxũwama nüxũ
pixuchiga! ¡Rü guxũma i
nachixũanecüãxgümaxã nüxũ pixu i
ngẽma mexũgü i pexcax naxüxũ! 9¡Rü
perü wiyaegümaxã nüxũ picuaxüxũgü!
¡Rü pegümaxã nüxũ pixu i ngẽma taxũ i
mexũgü i naxüxũ! 10¡Rü pegü namaxã
picuaxüxũgü ya yimá üünecü! Rü pema
nax naxcax pedaugüxũ ¡rü petaãxẽgü!
11¡Rü naxcax pexĩ ya Cori ya Tupana rü
norü poracax pedaugü! ¡Rü guxũguma
norü ngũxẽẽcax ípeca! 12-13¡Rü nüxna
pecuaxãchie ga yema mexũgü ga taxũgü
ga norü poramaxã naxüxũ rü ngẽma
norü mugü ga pemaxã nüxũ yaxuxũ, Pa
Iraéanecüãxgü ya Acóbutaagü i Tupana
Pexũ Unetagüxex! 14Rü nüma nixĩ i Cori
ya tórü Tupana yixĩxũ. Rü nüma nixĩ i
ñoma i naanemaxã inacuáxũ. 15-17Rü
woo 1,000 tücumü i duũxũgü i ñoma i
naanewa ngóexũ ngupetügu rü nüma ya
Tupana rü tagutáma nüxũ
inayarüngüma i norü uneta ga
Abráũmaxã nüxũ yaxuxũ rü Ichaámaxã
inaxügaxũ rü wenaxarü Acóbumaxã
nüxũ yaxuxũ nax guxũgutáma nüxũ
nangũxẽẽxũ i nataagü i Iraétanüxũgü.
18Rü yemacax Acóbumaxã nüxũ nixu rü
ñanagürü nüxũ: ‘Choma rü tá cuxna
chanaxã i guxũma i ñaa Canaáũane nax
guxũgutáma cuxrü rü cutaagüarü
yixĩxũcax’, ñanagürü. 19-22Rü nümagü
ga tórü oxigü rü woo noxretama nixĩgü
ga noxri rü toxnamanacüãx nixĩgü, rü
woo ñuxre ga nachixũanegüwa
nichopetüetanü rü ñuxre ga
ãẽxgacügümexẽwa íninguxũetanü nax
ñaa naanewa nangugüxũcax, natürü
nüma ga Tupana rü tama nanaxwaxe
nax texé chixri namaxã icuáxũ. Rü
yemacax yema ãẽxgacügü ga naxmexwa
nayexmagüxũmaxã nüxũ nixu rü
ñanagürü nüxũ: ‘Rü tama chanaxwaxe i
ngẽma choma nüxũ chaxunetaxũ i
duũxũgü rü chixri namaxã ipecuax rü
ngẽma chorü orearü uruũgü rü ngúxũ
nüxũ pingexẽẽgü’, ñanagürü. 23Pa
Guxũma i Ñoma i Naanecüãx i
Duũxũgüx ¡rü naxcax pewiyaegü ya Cori
ya Tupana! ¡Rü guxũ i ngunexũgügu
penaxunagü nax nüma yixĩxũ i tüxũ
namaxẽxẽẽxũ! 24¡Rü guxũma i duũxũgü
i guxũ i nachixũanegüwa
ngẽxmagüxũmaxã nüxũ pixuchiga nax
nüma rü naxüünexũ rü naxüãxũ i
muxũma i mexũgü i norü poramaxã
naxüxũ! 25Erü nüma ya Cori ya Tupana

rü guxãétüwa nangexma, rü ngẽmacax
name nax nüxũicatama icuaxüũgüxũ.
Erü nüma rü naxãũcümaxũchi rü
guxũma i ngẽma tupananetagüétüwa
nangexma. 26Rü ngẽma togü i
nachixũanegüarü tupanagü rü
naxchicünaxãmare nixĩgü. Natürü nüma
ya Cori ya Tupana nixĩ ga naxüxũ i
guxũma i ngẽma dauxũwa nüxũ idauxũ.
27Rü nüma ínangexmaxũwa rü poraãcü
nangóone. Rü napatawa nangexma i
pora rü taãxẽ. 28Pa Guxũma i
Nachixũanecüãxgüx ¡rü nüxũ
pixuchigagü rü nüma ya Tupana rü
nüxicatama nixĩ nax aixcüma naporaxũ
rü naxüünexũ! 29¡Rü nüxũ
pengechaxũgüãcüma nüxũ picuaxüxũgü,
erü nüma rü guxãétüwa nangexma! ¡Rü
naxũtawa penana i perü ãmaregü rü
napata ya mexechinewa nüxũ
picuaxüxũgü! 30Rü name nixĩ i guxũma
i duũxũgü i ñoma i naanewa maxẽxũ rü
napexewa namuũe. Erü nüma rü
wüxitama ga namaxũgu nayaxũxẽxẽ ga
ñoma ga naane nax tama ngẽma
namaxũna yaxũgachixũcax. 31Rü name
nixĩ i nataãxẽ i guxũma i ngẽma
daxũguxũ i naanewa ngẽxmagüxũ rü
ngẽma ñoma i naanewa ngẽxmagüxũ.
¡Rü guxũ i nachiũanegüwa nüxũ pixu rü
ñapegügü: 'Nüma ya Cori ya Tupana
nixĩ i ãẽxgacü ya guxãétüwa ngẽxmacü
yixĩxũ', ñapegügü! 32Rü name nixĩ i
norü taãxẽmaxã naxãũga i ngẽma már,
rü naxãũgatanü i guxũma i ngẽma nawa
ngẽxmagüxũ. ¡Rü nataãxẽ i ngẽma
naanegü rü guxũma i nanetügü i nagu
togüxũ! 33Rü ngẽma naigü i naixnecüwa
ngẽxmagüxũ rü name nixĩ i taãxẽãcü
nicuxcu napexewa ya Cori ya Tupana ya
núma ũxcü nax ñoma i naanemaxã
inacuáxũcax. 34¡Rü moxẽ nüxna pexã ya
Cori ya Tupana! Erü nüma rü
namecümaxũchi rü ngẽma norü
ngechaũ rü taguma naguax. 35¡Rü
ñapegü nüxũ: 'Toxũ ínanguxũxẽxẽ, Pa
Tupanax, Pa Torü Maxẽxẽẽruxũx! ¡Rü
toxũ nade nax naxmexwa toxũ
ícunguxũxẽẽxũcax i ngẽma togü i
nachixũanegü nax ngẽmaãcü
tanataxẽẽxũcax i cuéga i üünexũ rü
taãxẽãcüma cuxũ ticuaxüũgüxũcax',
ñapegü nüxũ! 36Rü guxũguma
namecümaxũchi ya yimá tórü Cori ya
Tupana i yixema i Iraétanüxũgü",
nawiyaegü ga Achá rü namücügü. Rü
guxũma ga duũxũgü rü nachonagütanü
rü ñanagürügü: —Aixcüma ngẽmaãcü
nixĩ —ñanagürügü. Rü yemaacü Cori ya
Tupanaxũ nicuaxüxũgü.

Tupana rü Dabímaxã inaxuneta

17 1Rü yexguma marü napatawa
nayexmagu ga Dabí rü
Tupanaarü orearü uruxũ ga Natáũmaxã
nidexa rü ñanagürü nüxũ: —Dücax,
choma rü wüxi ya ĩpata ya
ocayiwanaxcax íxüxũnewa changexma.
Natürü ngẽma baú i Tupanaarü mugü
nawa ngẽxmaxũ rü wüxi ya ĩpata ya
naxchirumarenaxcax ixĩxũnewa
nangexma —ñanagürü. 2Rü nüma ga
Natáũ rü nanangãxũ rü ñanagürü:
—¡Ẽcü naxü i ngẽma nagu curüxĩnüxũ!
Erü ngẽma nixĩ i Tupanaarü ngúchaũ
—ñanagürü. 3Natürü yematama
chütaxũgu rü nüma ga Tupana rü
Natáũmaxã nidexa rü ñanagürü nüxũ:
4—¡Ẽcü yimá chorü duũ ya Dabíxũtawa
naxũ rü namaxã nüxũ ixu rü choma ya

Cori ya Tupana rü marü ñacharügü
nüxũ: “Taxũtáma cuma nixĩ i cunaxüxũ
ya yima ĩpata ya nawa tá changexmane!
5Rü yexguma Equítuanewa perü
o̱xigüxũ íchanguxũxẽẽxgucürüwa rü
ñomamarema rü taguma wüxi ga ĩpata
ga taxũnewa chayexma. Rü igüxũne ga
ĩpatawamare chiyexmachigü. 6Rü
yexguma namaxã ichixũxgu ga yema
chorü duũxũgü rü nüxũ chaxunetagügu
ga norü ã̱ẽxgacügü, rü taguma wüxi ga
yema Iraétanüxũarü ã̱ẽxgacüxũ chamu
nax cha̱u̱xca̱x naxügüaxũca̱x ga wüxi ga
ĩpata ya ocayiwamaxã ãxtapṹne”,
ñacharügü nüxũ. 7Rü ngẽmaca̱x i
ñu̱xma rü inamaxã nüxũ ixu ya yimá
chorü duũ ya Dabí rü chomax ya Cori
ya Tupana ya guxãétüwa ngẽxmacü nax
chixĩxũ rü ñachagürü: “Choma rü cuxũ
íchamuxũchi ga carnérugüpṹxũwa rü
cuxũ chayaxu nax marü tama
carnérugüna cudauxũca̱x! Rü ñu̱xmax,
rü chanaxwa̱xe nax cuma namaxã
icucuáxũ i ngẽma chorü duũxũgü i
cutanüxũgü i Iraéanecüã̱xgü. 8Rü
choma rü marü cuxũ íchixümücü ga
ngextá cuma ícuxũxũwa rü marü
chanadai ga guxũma ga curü uanügü ga
cuxũ ima̱xgüchaũxũ. Rü marü cuxũ
chatachigaxẽxẽ naxrüxũ i ngẽma yatügü
i ñoma i naanewa itaégatanücüüxũ.
9-10Rü chorü duũxũgü i Iraétanüxũca̱x
rü chanamexẽxẽ ga wüxi ga naane. Rü
yemawa nixĩ ga chanangugüxẽẽxũ nax
norü naanegutama naxãchiũgüxũca̱x i
ngextá taxúema ínachixewexũwa rü bai
i ngẽma norü uanügü ga noxri chixri
namaxã inacua̱xgüxũ ga yexguma
Iraétanüxũgüarü ã̱ẽxgacügü ga
guxchaxũarü mexẽẽruũgümẽxẽwa
chanayexmagüxẽẽgurüxũ. Rü choma rü
tá chanaxãneexẽxẽ i guxũma i curü
uanügü. Rü ñu̱xma rü cumaxã
chanaxuegu rü ngẽma cutaagü rü tá
nüxí Iraétanüxũarü ã̱ẽxgacü nixĩgü
cuxrüxũ i ñu̱xma ã̱ẽxgacü nax quixĩxũ.
11Rü ngẽxguma marü cuyu̱xguwena, rü
choma rü tá nüxũ chaxuneta i wüxi i
cune nax nüxí ã̱ẽxgacü yixĩxũca̱x. 12Rü
yimá ã̱ẽxgacü tá nixĩ ya naxücü ya
chopata. Rü choma rü tá nüxũ
charüngũxẽẽ nax ngẽma nataagü ya
cune rü nüxí guxũgutáma Iraétanüxũarü
ã̱ẽxgacü yixĩgüxũca̱x. 13Rü choma rü tá
nanatü chixĩ rü nüma rü tá chaune nixĩ.
Rü tagutáma nüxũ charüxo nax nüxũ
changechaũxũ, rü taxũtáma nüxũ chaxo
yema ã̱ẽxgacü ga Chaúxũ nax
chaxoxũrüxũ. 14Rü yimá ã̱ẽxgacü ya
choma nüxũ chaxunetacü rü chorü
duũxũgümaxã tá inacua̱x rü tá
Iraéanecüã̱xgümaxã inacua̱x i
guxũgutáma. Rü tagutáma ínanguxuchi
nax ã̱ẽxgacü yixĩxũ” —ñanagürü ga
Tupana.

……

Dabí rü duũxũgüxũ nixugü

21 1Rü nüma ga Chataná rü
Iraéanecüã̱xgümaxã nanu, rü
yemaca̱x Dabíãxẽwa ínananguxẽxẽ nax
Iraéanecüã̱xgüxũ yaxugüxũca̱x. 2Rü
nüma ga Dabí rü nanamu ga Yoá rü norü
churaragüarü ã̱ẽxgacügü rü ñanagürü
nüxũ: —¡Ẽcü ipexĩãchi rü peyaxugü i
ngẽma Iraéanecüã̱xgü! Rü ĩane ya
Bechébawa ipenaxügü nax peyaxugüxũ
rü ñu̱xmatáta Dáũarü ĩanewa nangu! ¡Rü
ngẽmawena rü ñu̱xũchi nua penange i
napane nax nüxũ chacuáxũca̱x nax ñuxre

yixĩxũ̃ i norü mu i ngẽma duũ̃xũ̃gü!
—ñanagürü. 3Natürü nüma ga Yoá rü
nanangãxũ̃ rü ñanagürü: —Ngẽxgumachi
Cori ya Tupana naxwa̱xegu ¿rü taux
ẽ̱xna nüxũ̃ natauxcha nax 100
e̱xpü̱xcüna yamuxẽẽãxũ̃ i norü duũ̃xũ̃gü?
¿Rü taux ẽ̱xna guxũ̃ma i ngẽma duũ̃xũ̃gü
rü chi cuxme̱xwa nangexmagüxũ̃, Pa
Ãẽ̱xgacüx? ¿Rü tü̱xcüũ̃ i cumax i
cunaxwa̱xexũ̃ nax tayaxugüxũ̃? ¿Rü
ngẽmaãcü ẽ̱xna chixexũ̃gu
cunayi̱xẽẽchaũ̃xũ̃ i Iraéanecüã̱xgü?
—ñanagürü. 4Natürü nüma ga ãẽ̱xgacü
rü nanamuama, rü düxwa nüma ga Yoá
rü nanaxü ga yema ãẽ̱xgacü namaxã
nüxũ̃ ixuxũ̃. Rü inaxũãchi rü guxũ̃ma ga
Iraéanegu nixũgü. Rü yemawena rü
Yerucharéũ̃ca̱x natáegu. 5Rü nüma ga
Yoá rü Dabímaxã nüxũ̃ nixu nax ñuxre
yixĩxũ̃ ga norü mu ga yema yatügü ga
marü churarawa imexũ̃. Rü Iraéanewa rü
1,100,000 wa nangu ga yema yatügü ga
marü nagu imexũ̃ nax churara yixĩgüxũ̃,
rü Yudáanewa rü 470,000 nixĩ. 6Natürü
tama nayaxugü ga yema Lebítanüxũ̃ rü
Bẽyamítanüxũ̃ yerü nüma ga Yoá rü
tama norü me nixĩ ga yema ãẽ̱xgacü
nüxũ̃ üxẽẽxũ̃. 7Rü nüma ga Tupana rü
tama norü me nixĩ ga yema nax
yaxugüxũ̃ ga duũ̃xũ̃gü, rü yemaca̱x yema
Iraéanecüã̱xgüxũ̃ napoxcu. 8Natürü
nüma ga Dabí rü Tupanamaxã nüxũ̃ nixu
ga yema norü chixexũ̃ rü ñanagürü: —Rü
aixcüma cupewa poraãcü chixexũ̃ chaxü.
Natürü cuxna chaca nax choxũ̃ nüxũ̃
curüngümaxũ̃ca̱x erü wüxi i duũ̃xũ̃ i
naechitamare maxũ̃xũ̃ãcü íchanaxü
—ñanagürü. 9Rü yexguma ga Cori ya
Tupana rü Dabíarü ucu̱xẽruxũ̃ ga Gáxũ̃
namu yerü guma nixĩ ga Dabímaxã
Tupanaarü orexũ̃ ixucü. Rü nüma ga
Tupana rü Gáxũ̃ ñanagürü: 10—iẼcü
Dabíxũ̃tawa naxũ rü namaxã nüxũ̃
yarüxu i ñaa tomaepü̱x i poxcu nax nüxũ̃
yaxuxũ̃ca̱x rü ngexũ̃rüüxũ̃ i ngẽma poxcu
nixĩ i nanaxwa̱xexũ̃ nax namaxã
chanapoxcuexũ̃ i Iraéanecüã̱xgü!
—ñanagürü. 11Rü nüma ga Gáx rü
Dabíxũ̃tawa naxũ rü ñanagürü nüxũ̃:
—Cori ya Tupana rü cumaxã nüxũ̃ nixu i
tomaepü̱x i poxcu nax cuma nüxũ̃
quixuxũ̃ rü ngexũ̃rüüxũ̃ yixĩxũ̃ i ngẽma
cuma cunaxwa̱xexũ̃. 12Rü wüxi nixĩ nax
tomaepü̱x ya taunecü taiya ngẽxmaxũ̃ i
Iraéanewa. Rü to nixĩ nax tomaepü̱x ya
tauemacügu perü uanügü pexũ̃ da̱ixũ̃. Rü
to nixĩ nax tomaepü̱x i ngunexũ̃ Cori ya
Tupana ínanguxẽẽxũ̃ i da̱xaweane rü
ngẽma norü duũ̃xũ̃ i daxũcüã̱x rü
poraãcü nachixexẽẽxũ̃ i guxũ̃ma i
Iraéanewa. Rü ñu̱xma rü chanaxwa̱xe
nax chomaxã nüxũ̃ quixuxũ̃ rü
ngexũ̃rüüxũ̃ yixĩxũ̃ i ngẽma cuma
cunaxwa̱xexũ̃ nax namaxã nüxũ̃
chixuxũ̃ca̱x ya yimá cuxũ̃tawa choxũ̃
mucü —ñanagürü. 13Rü nüma ga Dabí rü
Gáxũ̃ nangãxũ̃ rü ñanagürü: —Ñu̱xma rü
taxũ̃ma i guxchaxũ̃ chauétü nangu. Rü
cha̱u̱xca̱x narümemae nax
Tupaname̱xẽgu changuxũ̃ erü nüma rü
poraãcü nüxũ̃ tangechaũ̃tümüxũ̃. Erü
tama chanaxwa̱xe nax tórü
uanügüme̱xẽgu iyixũ̃ —ñanagürü. 14Rü
yexguma ga nüma ga Cori ya Tupana rü
Iraéanecüã̱xgüca̱x yéma nanamu ga
da̱xaweane rü 70,000 ga Iraéanecüã̱xgü
nayue. 15Rü nüma ga Tupana rü yema
da̱xaweanemaxã yéma nanamu ga wüxi
ga daxũcüã̱x ga norü orearü ngeruxũ̃ nax
yemamaxã Yerucharéũ̃cüã̱xũ̃ nada̱ixũ̃ca̱x.

Natürü yexguma marü Yerucharéũwa
nanguxchaũgu nax duũxũgüxũ nadaixũ
ga yema daxũcüãx, rü nüma ga Cori ya
Tupana rü nüxṹ nangechaũtümüxũ ga
duũxũgü rü yemacax nüxna nachogü ga
yema daxũcüãx rü ñanagürü nüxũ: —¡Rü
marütama nax cunadaixũ! —ñanagürü
nüxũ. Rü nüma ga yema daxũcüãx rü
marü guma Yebútanüxũ ga Orná trígu
ípúxũwa nayexma ga yexguma Tupana
nüxna chogügu. 16Rü nüma ga Dabí rü
daxũgu nadawenü, rü nüxũ nadau ga
yema daxũcüãx ga Cori ya Tupanaarü
orearü ngeruxũ. Rü daxũguxũ ga naane
rü ñoma i naanearü ngãxũmachatexewa
nayexma namaxã ga norü tara ga
naxchixũwa natúxuchixũ. Rü
Yerucharéũguama namaxã
nabuenüchacüxü. Rü yemacax nüma ga
Dabí rü guxũma ga yema
Iraéanecüãxgüarü ãẽxgacügü rü témüxũ
ga naxchirugu icuxgüxũ rü ñaxtüanegu
nanangücuchitanü rü yemaacü
Tupanaxũ nacaaxũgü. 17Rü nüma ga
Dabí rü Tupanaxũ nacaaxũ rü ñanagürü:
—Choma nixĩ ga chanamuxũ ga nax
yaxugüxũ ga duũxũgü. Rü choma nixĩ i
chixexũ chaxüxũ rü chanaxüxũ i pecádu.
¿Rü taxacürü chixexũ naxüe i ñaa
duũxũgü rü ngẽmacax cunadaixũ? Pa
Corix, Pa Chorü Tupanax, cuxna chaca
nax choxũ rü chauxacügüxũwaxi nax
cupoxcuxũ, rü marütama nax cunadaixũ
i duũxũgü —ñanagürü.

Dabí nanaxü ga wüxi
ga ãmarearü guchicaxũ

18Rü yexguma ga nüma ga yema
daxũcüãx ga Tupanaarü orearü ngeruxũ
rü Gáxũ namu nax Dabímaxã nüxũ
yanaxuxũcax nax Tupanacax wüxi ga
ãmarearü guchicaxũ naxüxũ nagu ga
yema nachica ga Orná ga Yebútanüxũ
nawa trígu púxũ. 19Rü yexguma ga
nüma ga Dabí rü nanaxü ga yema Cori
ya Tupanaégagu Gáx namaxã nüxũ
ixuxũ. 20Rü nüma ga Orná rü norü trígu
ínapux. Rü yexguma nügüweama
nadauxgu rü nüxũ nadau ga yema
daxũcüãx ga Tupanaarü orearü ngeruxũ.
Natürü guma ãgümücü ga nane ga
namaxã yéma nayexmacü rü nibuxmü
rü nicuxgü ga yexguma nüxũ
nadaugügu. 21Rü yexguma Dabí
Ornáxũtawa nguxgu, rü nüma ga Orná
rü Dabíxũ nadawenü. Rü yexguma
Dabíxũ yacuaxãchigu, rü nüma ga Orná
rü ínaxũxũ ga trígu ínapúxũwa rü
Dabípexegu nanangücuchiãchi. 22Rü
yexguma ga nüma ga Dabí rü ñanagürü
nüxũ: —¡Choxna naxã i ñaa nachica i
trígu nawa cupúxũ nax ngẽxma Cori ya
Tupanacax chanaxüxũcax i wüxi i
ãmarearü guchicaxũ! ¡Rü ngẽma
cunaxwaxexũexpüx choxũ namaxã
nataxe, rü tá cuxṹ chanaxütanü nax
ngẽmaãcü yaxũgachixũcax i ngẽma
daxaweane i duũxũgü namaxã yuexũ!
—ñanagürü. 23Rü nüma ga Orná rü
Dabíxũ nangãxũ rü ñanagürü: —Pa
Ãẽxgacüx ¡ẽcü nayaxu i ñaa naane rü
nagu naxü i taxacü i cuma
cunaxwaxexũ! Rü choma tá cuxna
chanamugü i ñaa tuirugü nax ngẽma
Tupanacax ícuguxũcax. Rü yimatama
naixmenaxãgü ya trígu namaxã
chapoxũnemaatama naxüxṹxũ. Rü
ñaatama trígu rü wüxigu ngẽma
wocagümaxã rü cuxna chanaxãmare
nax Tupanana cuxãmarexũcax, Pa

Ãẽxgacüx —ñanagürü. [24]Natürü nüma
ga ãẽxgacü ga Dabí rü nanangãxũ̃ rü
ñanagürü: —Moxẽ cuxna chaxã natürü
chanaxwa̱xe nax naxca̱x cuxũ̃ chataxexũ̃
rü chomaxã cuxãtanüxũ̃ i guxũ̃ma i
ngẽma. Rü tama chanaxwa̱xe i
ngetanüãcüma cuxna chanayaxuxũ̃ i
ngẽma cuxrü ixĩxũ̃, erü tama
chanaxwa̱xe i ta̱xacü i choxũ̃ ngetanüxũ̃
Cori ya Tupanaca̱x íchagu —ñanagürü.
[25]Rü nüma ga Dabí rü Ornáaxũ̃
nanaxütanüama. Rü 600 tachinü ga
diẽru ga úiru ngĩxca̱x nüxna ngĩxũ̃ naxã.
[26]Rü yexma Tupanaaxũ̃ nanaxü ga
ãmarearü guchicaxũ̃ rü yéma ínanagu
ga ãmaregü ga norü chixexũ̃arü
ütanüruxũ̃ nax Tupanaxũ̃
nangüxmüxẽẽxũ̃ca̱x. Rü ñu̱xũchi Cori ya
Tupanamaxã nidexa rü nüxũ̃ naca̱a̱xũ̃.
Rü nüma ga Cori ya Tupana rü
nanangãxũ̃ rü daxũguxũ̃ ga naanewa
üxüema narünguxẽxẽ, rü yema
ãmarearü guchicaxũ̃étügu nangu. [27]Rü
nüma ga Cori ya Tupana rü yema
daxũcüã̱xũ̃ namu nax naxchixũ̃gu
yaxücuchiãxũ̃ca̱x ga norü tara.

Dabí rü nüxũ̃ naxuneta ga Tupanapatachica

[28]Rü yexguma nüxũ̃ nada̱u̱xgu ga
Dabí nax Cori ya Tupana nüxũ̃ ngãxũ̃xũ̃
nawa ga yema nachica ga Orná ga
Yebútanüxũ̃ trígu nawa púxũ̃, rü wena
yéma Tupanaca̱x ínanagu ga ãmaregü.
[29]Rü yexgumaũ̃cüxü ga guma
Tupanapata rü yema ãmarearü
guchicaxũ̃ ga chianexũ̃gu Moiché üxũ̃ne,
rü marü Gabaóũ̃arü ma̱xpũ̃newa
nanangegü rü yemaca̱x yéma nayexma.
[30]Natürü nüma ga Dabí rü taxucürüwa
Gabaóũ̃wa naxũ nax yéma Tupanaca̱x
ãmare yanaguxũ̃ca̱x rü Tupanana
yaca̱xaxũ̃ca̱x, yerü namuũ̃ ga yexguma
nüxũ̃ nada̱u̱xgu ga yema Tupanaarü
orearü ngeruxũ̃ ga norü taramaxã
yexma chixũ̃.

22 [1]Rü yexguma ga Dabí rü
ñanagürü: —Ñaa nachica i
Orná trígu nawa púxũ̃wa tá nangexma
ya Tupanapata rü ngẽma ãmarearü
guchicaxũ̃ nax ngẽmawa Iraéanecüã̱xgü
Tupanaca̱x ínaguxũ̃ca̱x i norü ãmaregü.

Dabí nananutaque̱xe ga yemaxũ̃gü nax naxügüaxũ̃ca̱x ga Tupanapata

[2]Rü yemawena rü nüma ga Dabí rü
nanangutaque̱xexẽxẽ ga yema duũ̃xũ̃gü
ga to ga nachixũ̃anecüã̱xgü ga
Iraétanügu ãchiũ̃güxũ̃. Rü guxemagüxũ̃
namu nax nutaarü mexẽẽcüwawa
tapuracüexũ̃ nax gumamaxã
naxügüaxũ̃ca̱x ga Tupanapata. [3]Rü
yexgumarüxũ̃ ta nananutaque̱xe ga
muxũ̃ma ga fiéru nax yemawa
naxüãxũ̃ca̱x ga itapúagü ga ĩã̱xarü
potaruũ̃gü rü ĩã̱xarü chotaruũ̃gü. Rü
yexgumarüxũ̃ ta nananutaque̱xe ga
muxũ̃ma ga bróũche naxca̱x ga guma
Tupanapata. [4]Rü yexgumarüxũ̃ ta
nananutaque̱xe ga muxũ̃ma ga
mürapewa ga ocayiwagü, yerü ga
ĩanegü ga Chidáũcüã̱xgü rü Tírucüã̱xgü
rü muxũ̃ma ga mürapewa ga ocayiwagü
yéma nana. [5]Rü nüma ga Dabí rü
ñaxũ̃gu narüxĩnü: “Yimá chaune ya
Charumóũ̃ rü nabumare, rü taxũta
naãxẽxũ̃ nacua̱x nax naxüãxũ̃ ya yima
Tupanapata, erü yima napata tá ixĩxũ̃ne
rü tanaxwa̱xe nax nataxũ̃ rü
namexechixũ̃, rü guxũ̃ i nachixũ̃anewa

nanguchigaxũ̃. Rü ngẽmacax̱ i ñux̱ma rü
marü ichanaxügü nax
chananutaquẽxexũ̃ i guxũma i
ngẽmaxũ̃gü i namaxã naxüxũ̃”, ñaxũ̃gu
narüxĩnü. Rü yemaacü ga Dabí rü
nananutaquẽxe ga guxũma ga
yemaxũ̃gü naxũ̃pa ga nax nayuxũ̃. 6Rü
yemawena rü nüma ga Dabí rü nane ga
Charumóũ̃cax̱ naca rü namaxã nüxũ̃
nixu nax nüma naxüãxũ̃cax̱ ga guma
ĩpata ga Cori ya Iraéanecüãxgüarü
Tupanaarü ixĩxũ̃ne. 7Rü yexguma ga
Dabí rü Charumóũ̃xũ̃ ñanagürü: —Pa
Chaunex, rü choxṹ nangúchaũ̃ nax
chanaxüxũ̃ ya wüxi ya ĩpata naxcax̱ ya
Cori ya chorü Tupana. 8Natürü nüma ya
Tupana rü chomaxã nüxũ̃ nixu rü
ñanagürü: “Cuma rü tacü ya nagü
cunabaxẽxẽ rü muxũ̃ ga daiwa
cuxüpetü. Rü ngẽmacax̱ taxũtáma cuma
nixĩ i chax̱uxcax̱ cunaxüxũ̃ ya yima ĩpata,
erü chopẽxegu cunabaxẽxẽ ya tacü ya
nagü i ñoma i naanewa. 9Natürü wüxi
ya cune tá cuxṹ nangexma, rü nüma rü
wüxi ya yatü ya ngüxmüxẽẽruxũ̃ tá nixĩ
namaxã i norü uanügü i nüxna
ngaicamagüxũ̃. Rü tá
íchayachaxãchixẽxẽ i ngẽma norü
uanügü nax tama nachixewegüaxũ̃cax̱.
Rü ngẽmacax̱ i naéga rü Charumóũ̃ tá
nixĩ. (Rü ngẽma naéga rü
‘ngüxmüxẽẽruxũ̃’, ñaxũ̃chiga nixĩ.) 10Rü
nüma tá nixĩ i naxüãxũ̃ ya chopata. Rü
ñoma chaunexũ̃chirüxũ̃ tá nixĩ rü
choma rü tá ñoma nanatürüxũ̃ chixĩ. Rü
tá nüxũ̃ charüngũ̃xẽẽ nax nüma rü nane
rü nataagü guxũ̃gutáma ãẽxgacü yixĩxũ̃
i Iraéanewa”, ñanagürü ga Tupana. 11Rü
ñux̱max, Pa Chaunex, rü cuxũ̃tawa
nangexma ya Tupana, rü marü cuax̱
cuxna naxã nax cunaxüxũ̃cax̱ ya yima
napata, yexgumarüxũ̃ ga cumaxã nax
naxueguãxũ̃ nax cuma tá yixĩxũ̃ nax
cunaxüxũ̃. 12Rü nüma ya Cori ya
Tupana rü marü cuxna nanaxã i ĩnü i
mexũ̃ rü currü cuax̱. Rü ngẽxguma nüma
cuxũ̃ yangucuchixẽẽgu nax
Iraéanecüãxgüarü ãẽxgacü quixĩxũ̃ ¡rü
yanguxẽxẽ i ngẽma norü mugü ya Cori
ya currü Tupana! 13Rü guxũ̃táma mea
cuxṹ inixũ i ngẽxguma tá
cuyanguxẽẽxgu i ngẽma norü mugü rü
norü ucux̱ẽgü ga Cori ya Tupana
Moichémaxã nüxũ̃ ixuxũ̃ naxcax̱ ga
Iraéanecüãxgü. ¡Ẽcü napora rü cugü
naporaxẽẽama! ¡Rü taxṹ i
currümaachixũ̃! ¡Rü taxṹ i cumuũ̃xũ̃!
14Rü dücax, choma rü pora chaxü nax
chananutaquẽxexũ̃ i ngẽmaxũ̃gü nax
naxüãxũ̃cax̱ ya Cori ya Tupanapata. Rü
nangexma i 3,300 toneláda naguxũ̃ i
úiru, rü 33,000 toneláda naguxũ̃ i
diẽrumü, rü taxũ̃ma i bróũche rü fiéru i
taxucürüwama ingugüxũ̃ i norü yawa.
Rü ngẽxgumarüxũ̃ ta marü
chananutaquẽxe i mürapewagü rü
nutagü. Rü name nixĩ i cumax rü to ta
icuxṹ i norü nguxẽẽruxũ̃. 15Rü
ngẽxgumarüxũ̃ ta i cumax rü cuxṹ
nangexma i muxũ̃ma i puracütanüxũ̃ i
nutaarü mexẽẽcüwaruũ̃gü, rü cuxṹ
nangexma i ĩxtapü̃xarü
chauxnagüruũ̃gü, rü corapínagü, rü
yatügü i naguxũ̃raxũ̃xũ̃ i puracüxũ̃
cuáxũ̃. 16Rü ngẽma úirumü, rü ngẽma
diẽrumü, rü ngẽma bróũche, rü ngẽma
fiéru rü marü namuxũchiama, rü
taxucürüwama tanangugü. Rü
ngẽmacax̱ name nax icunaxügüxũ̃ i
ngẽma puracü. ¡Rü nüma ya Cori ya

Tupana cuxũ rüngũxẽxẽ! —ñanagürü ga Dabí.
……

Charumóũ̃ rü nanatü ga Dabíchicüxü ãẽxgacüxũ̃ ningucuchi

28 [1]Rü nüma ga Dabí rü Yerucharéũ̃gu nanangutaquẽxexẽxẽ ga guxũma ga Iraéanecüãxgüarü ãẽxgacügü. Rü yematanüwa nayexma ga norü ãẽxgacügü ga yema 12 ga Iraétücumügümaxã icuãxgüxũ̃, rü ãẽxgacügü ga Dabíarü churaragümaxã icuãxgüxũ̃, rü yema churaragüarü comaũ̃dáũ̃tegü rü capitáũ̃gü, rü yema ãẽxgacügü ga Dabíarü rü nanegüarü naanegümaxã rü naxũ̃nagümaxã icuãxgüxũ̃, rü guxũma ga yema togü ga ãẽxgacügü ga itaxégatanücüüxũ̃ ga Iraéanewa, rü guxũma ga yema churaragü ga tama muũ̃wãxegüxũ̃. [2]Rü yexguma marü yexma nangutaquẽxegu, rü nüma ga Dabí rü inachi rü ñanagürü: —Pa Chomücügü rü Pa Chorü Duũ̃xũ̃güx ɨrü choxũ̃ iperüxĩnüe! Rü choma rü choxũ̃ nangúchaũ̃ nax chanaxüxũ̃ ya Tupanapata nax ngẽxma naxṹxũ̃cãx i ngẽma baú i Tupanaarü mugü nagu nucuxũ̃ nax ngẽma nangexmaxũ̃cãx ya Tupana. Rü yemacãx ga choma rü chananutaquẽxe ga yemaxũ̃gü nax naxüxũ̃cãx ya Tupanapata. [3]Natürü nüma ya Tupana rü ñanagürü choxũ̃: “Rü taxũtáma cuma nixĩ i cunaxüxũ̃ ya yima chopata. Erü cuma rü daigu cumáeta rü poraãcüma nagü icunabaxẽxẽ”, ñanagürü choxũ̃. [4]Natürü nüma ya Cori ya tórü Tupana rü chautanüxũ̃gütanüwa choxũ̃ nayaxu nax guxũ̃guma perü ãẽxgacüxũ̃ choxũ̃ yaxĩxẽẽxũ̃cãx. Rü yemacãx nüxũ̃ naxuneta ga Yudátanüxũ̃ nax yematücumüwa ãẽxgacügü íchoxũ̃tanücüüxũ̃. Rü yema Yudátücumüwa nixĩ ga nüxũ̃ naxunetaxũ̃ ga chautanüxũ̃tücumü, rü yema chaueneegütanüwa rü choxũ̃ naxuneta nax guxũma i Iraéanecüãxmaxã ichacuáxũ̃cãx. [5]Rü ñũxma rü namu i chaunegü i Tupana choxna mugüxũ̃, rü ngẽma chaunegütanüwa rü Tupana nüxũ̃ naxuneta ya chaune ya Charumóũ̃ nax nüma chauchicüxü ãẽxgacü yixĩxũ̃cãx i Iraéanewa. [6]Rü nüma ya Cori ya Tupana rü choxũ̃ ñanagürü: “Yimá cune ya Charumóũ̃ tá nixĩ ya yimá naxücü ya yima chopata rü norü ĩãxgü. Erü choma rü chanayaxu nax chaune yixĩxũ̃cãx, rü choma rü nanatü chixĩxũ̃cãx. [7]Rü choma rü tá guxũ̃gutáma nüxũ̃ charüngũ̃xẽẽ nax ãẽxgacüecha yixĩxũ̃cãx i ngẽxguma tá ñũxmarüxũ̃ naga naxĩnüechagu i ngẽma chorü mugü rü chorü ucũxẽgü” —ñanagürü choxũ̃ ya Tupana. [8]Rü yexguma ga nüma ga Dabí rü nane ga Charumóũ̃cãx nadauegu rü ñanagürü nüxũ̃: —Rü nua napẽxewa i ñaa ãẽxgacügü i Iraéanecüãxgü i Tupanaarü duũ̃xũ̃gü ixĩgüxũ̃, rü napẽxewa ya tórü Tupana, rü cuxũ̃ chaxucũxẽ nax mea nagu cumaxũ̃xũ̃cãx i guxũma i norü mugü ya Cori ya Tupana nax ngẽmaãcü cuxmẽxwa nangexmaechaxũ̃cãx i ñaa mexũ̃ i naane, rü cunegümẽxẽwa cunaxüexẽẽxũ̃cãx nax nümagü rü guxũ̃gutáma namaxã inacuãxgüxũ̃cãx. [9]Pa Chaunex, Pa Charumóũ̃x ɨẽcü naga

naxĩnü ya chorü Tupana rü guxũma i
curü ngúchaũmaxã rü curü ĩnü i
mexũmaxã naxü i ngẽma cuxũ namuxũ!
Erü nüma ya Cori ya Tupana rü
nanangugü i ngẽma taãxẽwa ngẽxmaxũ
rü nüxũ nacua̱x i guxũma i ngẽma nagu
rüxĩnüxũ. Rü ngẽxguma tá cumax
naxca̱x cuda̱u̱xgu, rü nüma rü tá
cuxũtawa nangexma. Natürü ngẽxguma
nüxna quixũgachigux, rü nüma rü tá
cuxũ narüxoxochi. 10Rü ngẽmaca̱x rü
name i poraãcü cuxuãxẽ erü nüma ya
Cori rü cuxũ naxuneta nax cuma
cunaxüxũca̱x ya yima napata ya üünene.
¡Rü ẽcü napora, rü naxü i ngẽma nüma
cuxũ namuxũ! —ñanagürü ga Dabí.
……

29 1Rü yemawena ga ãẽxgacü ga
Dabí rü ñanagürü nüxũ ga
yema duũxũgü ga yexma ngutaque̱xexũ:
—Rü daa chaune ya Charumóũ nixĩ ya
Tupana nüxũ unetacü, rü nüma rü
nangextü̱xüxüchi rü taxũta cua̱x nüxṹ
nangexma. Natürü i ngẽma puracü i tá
naxüxũ rü nataxüchi, erü tama
ãẽxgacüpatamare naxü, natürü Cori ya
Tupanapata nixĩ ya naxüxũne. 2Rü
yemaca̱x pora naxca̱x chaxü nax
chananutaque̱xexũ i ngẽmaxũgü nax
naxüãxũca̱x ya yima Tupanapata. Rü
ngẽma chanutaque̱xexũ rü úirumü, rü
diẽrumü, rü bróũche, rü fiéru, rü
mürapewagü nixĩ. Rü ngẽxgumarüxũ ta
chananutaque̱xe ya mucüma ya nutagü
ya imexechicü ya cornalína, rü
naigüama ya nutagü ya imexechicü, rü
tatanücü ya meruũgü. Rü
ngẽxgumarüxũ ta mucüma ya nuta ya
mármo i ĩxtapü̱xruxũ chanutaque̱xe.
3Rü naétüwa i ngẽma ngẽmaxũgü i
marü naxca̱x chanutaque̱xexũ ya yima
Tupanapata rü nüxna chanaxã i ngẽma
choxrüxüchi ixĩxũ i úirumü rü diẽrumü,
erü poraãcü choxṹ name ya yima
Tupanapata. 4Rü ngẽmaãcü 100,000
quíru naguxũ i úiru, rü 230,000 quíru
naguxũ i diẽrumü i marü memarexũ
nixĩ i nüxna chaxãxũ nax ngẽmamaxã
nachaxuxũca̱x i naxtapü̱xgü ya yima
Tupanapata. 5Rü ngẽmaãcü marü
nangexma i úiru rü diẽrumü nax
ngẽmawa ngẽma puracütanüxũ
naxügüxũca̱x i naguxũraũxũ i meruũgü i
Tupanapataca̱x ixĩxũ. Rü ñu̱xmax ¿Rü
texé tanaxwa̱xe nax tümaarü
ngúchaũmaxã itanaxüxũ i tümaarü
ãmare naxca̱x ya Cori ya Tupana?
—ñanagürü ga Dabí. 6Rü yexguma ga
yema wüxichigü ga papá rü wüxichigü
ga yema ãẽxgacügü ga
nügütanüxũchigü ixĩxũ, rü yema
ãẽxgacügü ga churaragümaxã icuáxũ, rü
yema ãẽxgacügü ga Dabíarü
puracümaxã icuáxũ rü norü
ngúchaũmaxã ãmare inaxãgü. 7Rü yema
norü ãmaregü ga Tupanapataca̱x
inaxãgüxũ rü 165,000 quíru naguxũ ga
úiru nixĩ, rü ngĩétü 10,000 tachinü
ngĩxgu̱xcü ga diẽru ga úirungĩxca̱x, rü
330,000 quíru naguxũ ga diẽrumü rü
wixgutaa̱x 600,000 quíru naguxũ ga
bróũche, rü 3,300,000 quíru naguxũ ga
fiéru. 8Rü yema nüxṹ yexmaxũ ga nuta
ga imexechicü rü guma rü ta inanana
nüxna ga Yeriéx ga Yerchóũtaxa ga
Tupanapataarü diẽrumaxã icuáxũ. 9Rü
nüma ga duũxũgü rü nataãxẽgü yerü
norü ngúchaũmaxã Cori ya Tupanana
nanaxãmaregü ga norü yemaxũgü. Rü
yexgumarüxũ ta rü nüma ga ãẽxgacü ga

Dabí rü poraãcü nataãxẽxũ̃chi. [10]Rü
yexguma ga nüma ga Dabí rü Cori ya
Tupanaxũ̃ nicua̱xüxũ̃ napẹxewa ga
guxũ̃ma ga yema duũ̃xũ̃gü ga yexma
ngutaquẹxexũ̃ rü ñanagürü: —Pa Cori
ya Tonatügüarü Tupanax, rü
guxũ̃gutáma cuxũ̃ ticua̱xüxũ̃gü. [11]Rü
cumax, Pa Corix, rü guxũ̃étüwa
cungexma, rü cupora rü cuxüüne rü
namaxã icucua̱x i guxũ̃ma. Erü guxũ̃ma
i ta̱xacü i ngẽxmaxũ̃ i daxũguxũ̃ i
naanewa rü ñoma i naanewa rü cuxrü
nixĩ. Rü cuxrügü ta nixĩ i guxũ̃ma i
naanegü erü guxũ̃étüwa cungexma.
[12]Rü cuma nixĩ i cunangọxẽẽxũ̃ i
guxũ̃ma i úirugü rü diẽrugü rü
ngẽmaxũ̃gü. Rü cugagu nixĩ i mea
tochiga yadexagüxũ̃ i duũ̃xũ̃gü. Rü
cuma nixĩ i namaxã icucuáxũ̃ i guxũ̃ma.
Rü cuwa nixĩ i ne naxũxũ̃ i pora. Rü
cuxmẹxwa nangexma nax toxũ̃
cutaxẽẽxũ̃ rü toxũ̃ cuporaexẽẽxũ̃ ya
guxãma. [13]Rü ngẽmaca̱x, Pa Torü
Tupanax, i ñu̱xmax rü moxẽ cuxna
taxãxũ̃ rü cuxũ̃ ticua̱xüũ̃güxũ̃ erü
cuxüüne. [14]¿Rü ta̱xacü ẽxna chixĩ i
chomax, rü ta̱xacügü nixĩ i ngẽma chorü
duũ̃xũ̃gü nax ngẽmaãcü toxũ̃́
natauxchaxũ̃ nax cuxna tanaxãxũ̃ i
muxũ̃ma i ngẽmaxũ̃gü? Rü dücax i
guxũ̃ma i ngẽma rü cuxũ̃tawa ne naxũ,
rü ngẽma cuxna taxãxũ̃ rü cuxũ̃tawa
tayaxuxũ̃ nixĩ. [15]Rü cupẹxewa i ñoma i
naanewa rü toma rü ñoma duũ̃xũ̃gü i
ĩanetanüxũ̃rüũ̃mare tixĩgü nax paxaãchi
i ñoma i naanewa tangexmagüxũ̃ yema
nũxcüma ga torü ọxigürüxũ̃. Rü ngẽma
torü maxũ̃ i ñoma i naanewa rü ñoma
wüxi i naxchipetaxũ̃rüxũ̃ paxa
inarütauxmare. [16]Pa Corix, Pa Torü
Tupanax, cuxrügü nixĩ i guxũ̃ma i ñaa
ngẽmaxũ̃gü i tanutaquẹxexũ̃ rü
cuxmẹxwa nixĩ i ne naxĩxũ̃ nax
naxügüaxũ̃ca̱x ya yima cupata ya
cuxca̱x taxüxũ̃ne, Pa Tupana ya
Üünecüx. [17]Rü choma rü nüxũ̃ chacua̱x
nax guxũ̃guma mea cunangugüxũ̃ i torü
ĩnü rü namaxã cutaãxẽxũ̃ nax
tixaixcümagüxũ̃. Rü ngẽmaca̱x aixcüma
mexũ̃gu charüxĩnüãcüma chorü
ngúchaũ̃maxã cuxna chanana i guxũ̃ma
i ñaa ãmaregü. Rü ñu̱xma rü chataãxẽ
erü nüxũ̃ chadau i ñaa curü duũ̃xũ̃gü i
nuxã ngutaquẹxexũ̃ rü guxũ̃ma i norü
ngúchaũ̃maxã cuxna nanana i ngẽma
norü ãmaregü. [18]Pa Corix i Torü Ọxigü i
Abráũ̃ rü Ichaá rü Iraéarü Tupanax ¡ẽcü
nüxũ̃ rüngũ̃xẽxẽ i ñaa curü duũ̃xũ̃gü nax
guxũ̃guma nüxṹ nangúchaũ̃xũ̃ca̱x nax
cuga naxĩnüexũ̃, rü tagutáma nüxũ̃
naxoexũ̃ca̱x nax cuxũ̃ nangechaũ̃güxũ̃!
[19]Rü ngẽxgumarüxũ̃ ta ya yimá chaune
ya Charumóũ̃ irü nüxna naxã i wüxi i
naãxẽ i cugu rüxĩnüxũ̃ nax ngẽmaãcü
mea nagu namaxũ̃xũ̃ca̱x i ngẽma curü
mugü rü curü ucu̱xẽgü rü cucümagü, rü
ngẽmaãcü naxüãxũ̃ca̱x ya yima cupata
ya naxca̱x chananutaquẹxene i
ngẽmaxũ̃gü! —ñanagürü ga Dabí. [20]Rü
yemawena rü nüma ga Dabí rü
ñanagürü nüxũ̃ ga guxũ̃ma ga yema
duũ̃xũ̃gü ga yexma ngutaquẹxegüxũ̃:
—Rü ñu̱xma rü chanaxwa̱xe i nüxũ̃
picua̱xüxũ̃gü ya Cori ya tórü Tupana
—ñanagürü. Rü yexguma ga yema
duũ̃xũ̃gü rü Cori ya Tupanaxũ̃
nicua̱xüxũ̃gü, rü napẹxegu rü ãẽxgacü
ga Dabípẹxegu nacaxá̃pü̱xügü. [21]Rü
moxũ̃ãcü rü yéma nanagagü ga 1,000
ga wocaxacügü ga yexwaca yaexũ̃, rü

1,000 ga carnérugü. Rü Tupanacax
nanadai ga yema naxũnagü rü ãmare ga
bínu naétü naba, rü yemaacü guxũma
ga Iraéanecüãxégagu Tupanacax
ínanagu. 22Rü yema ngunexũgu rü
meama nachibüe rü naxaxegü rü
poraãcü nataãxẽgü napexewa ga Cori ya
Tupana. Rü ñuxũchi wenaxarü nüxũ
nixugüe nax Charumóũ ga Dabí nane
nax ãẽxgacü yixĩxũcax. Rü
Tupanapexewa chíxũmaxã nanabaerugü
nax nüma Iraéanecüãxgümaxã
inacuáxũcax. Rü yexgumarüxũ ta nüxũ
naxunetagü ga Chadó nax
chacherdótegüarü ãẽxgacü yixĩxũcax.
23Rü yemaacü nixĩ ga Tupana nüxũ
unetaxũ ga Charumóũ nax nüxí nanatü
ga Dabíchicüxü yangucuchixũcax. Rü
guxũma ga Iraéanecüãxgü rü naga
naxĩnüe rü yemaacü mea inixũ ga
guxũma. 24Rü guxũma ga
Iraéanecüãxgüarü ãẽxgacügü rü
churaragüerugü rü Charumóũeneegü rü
namaxã nüxũ nixugüe ga naga tá nax
naxĩnüexũ. 25Rü nüma ga Cori rü
poraãcü nanatachigaxẽxẽ ga guxũma ga
Iraéanewa. Rü yexeraãcü namuarü
yemaxũãx rü nanatüarü yexera nüxũ
nicuaxüxũgü.

Nayu ga Dabí

26-27Rü Dabí ga Ichaí nane rü 40 ga
taunecü nixĩ ga ãẽxgacü yixĩxũ ga
Iraéanewa. Rü 7 ga taunecü nixĩ ga
ãẽxgacü yixĩxũ ga Ebróũwa rü 33 ga
taunecü nixĩ ga Yerucharéũwa. 28Rü
yexguma nayuxgu rü poraãcüxüchima
marü naya rü namuarü yemaxũãx. Rü
duũxũgü rü poraãcüxüchima namaxã
nataãxẽgü. Rü nane ga Charumóũ nixĩ
ga nachicüxü ãẽxgacüxũ ingucuchicü.
……

2 CRÓNICAS

(Norü taxre i popera i wenaxarü ãẽxgacügüchigaxũ ümatüxũ)

Charumóũ rü Tupanana naxca̱x naca i cua̱x

1 [1]Rü Charumóũ ga Dabí nane, rü wüxi ga poracü ga ãẽxgacü nixĩ, yerü Cori ya Tupana nüxũ narüngũxẽẽ, rü yemaca̱x natachiga. [2]Rü yexguma ga nüma ga Charumóũ rü naxca̱x nangema ga guxũma ga Iraéanecüã̱xgüarü ãẽxgacügü ga churaragüerugü, rü ĩanegüarü ãẽxgacügü, rü chacherdótegüarü ãẽxgacügü, rü papágü ga ãẽxgacü ixĩgüxũ ga Iraéanewa. [3]Rü yexguma marü yema duũxũgü ga yexma ngutaque̱xexũmaxã yadexaguwena ga Charumóũ, rü Gabaóũwa namaxã naxũ yerü yéma nixĩ ga nayexmaxũ ga guma Tupanapata ga naxchirunaxca̱x ga nũxcüma norü duũ ga Moiché chianexũgu naxüxũne. [4]Rü marü tama Gabaóũwa nayexma ga yema baú ga Tupanaarü mugü nagu nuxũ, yerü nüma ga Dabí rü ũpaacü marü Quiriá-Yearíũwa nayayaxu rü Yerucharéũwa nanange nawa ga guma ĩpata ga naxchirunaxca̱x ga yema baúca̱x yexma naxüxũne. [5]Natürü Gabaóũwatama nayexma ga yema ãmarearü guchicaxũ ga bróũchenaxca̱x ga naxüxũ ga Becharé ga Úri nane ga Úrtaxa ixĩcü. Rü yema ãmarearü guchicaxũ rü Cori ya Tupanapatape̱xewa nayexma ga Gabaóũwa. Rü nüma ga Charumóũ rü guxũma ga yema duũxũgü ga íyaxümücügüxũ rü yéma Gabaóũwa naxĩ nax Tupanamaxã yanadexagüxũca̱x. [6]Rü nüma ga Charumóũ rü nagu nachinagü ga yema ãmarearü guchicaxũ ga bróũchenaxca̱x ga Tupanapatape̱xewa yexmaxũ. Rü yemawa ínanagu ga 1,000 ga ãmaregü ga naxũnagü ga Tupanaca̱x da̱i̱xũ. [7]Rü yematama chütaxũgu, rü nüma ga Tupana rü Charumóũca̱x nango̱x rü ñanagürü nüxũ: —¡Choxna naxca̱x naca i ta̱xacü i cunaxwa̱xexũ! Rü choma rü tá cuxna chanaxã —ñanagürü. [8]Rü nüma ga Charumóũ rü Tupanaxũ nangãxũga rü ñanagürü: —Cumax, Pa Tupanax, rü poraãcü chaunatü ga Dabí cuxṹ nangechaũtümüxũ. Rü ñu̱xma rü

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

chaunatüchicüxü ãẽxgacüxũ̃ choxũ̃
quingucuchixẽxẽ. 9Rü ñu̱xmax, Pa Cori
Pa Tupanax ¡ẽcü yanguxẽxẽ ga yema
chaunatü ga Dabímaxã nüxũ̃ quixuxũ̃ rü
tá nüxũ̃ curüngũ̃xẽẽ i nanegü rü
nataagü! Erü ñu̱xma rü marü ãẽxgacüxũ̃
choxũ̃ cuxuneta natanüwa i ngẽma
muxũchixũ̃ i curü duũ̃xũ̃gü i ñoma
naxnecüte̱xerüxũ̃ imuxũ̃. 10¡Rü ẽcü
choxna naxã i cua̱x nax guxũ̃xũ̃ma
chacuáxũ̃ca̱x rü ngẽmaãcü mea namaxã
ichacuáxũ̃ca̱x i ngẽma curü duũ̃xũ̃gü!
¿Erü texé tüxũ̃́ natauxcha nax namaxã
itacuáxũ̃ i ñaa curü duũ̃xũ̃gü i
muxũchixũ̃? —ñanagürü. 11Rü nüma ga
Tupana rü Charumóũ̃xũ̃ nangãxũ̃ rü
ñanagürü: —Ñu̱xma nax chauxũ̃tawa
naxca̱x ícuca̱xaxũ̃ i cua̱x nax mea chorü
duũ̃xũ̃gümaxã icucuáxũ̃ca̱x rü chataãxẽ,
erü tama naxca̱x ícuca nax cumuarü
ngẽmaxũ̃ãxũ̃ rüe̱xna cuxũ̃
chatachigaxẽẽxũ̃, rü tama naxca̱x ícuca
nax chanada̱i̱xũ̃ca̱x i curü uanügü rü
tama naxca̱x ícuca nax cumáarü
maxũ̃ãxũ̃ca̱x. Natürü ngẽma naxca̱x
ícuca̱xaxũ̃ nixĩ i cua̱x rü cuãẽxũ̃ nax
cucuáxũ̃ nax ngẽmaãcü mea namaxã
icucuáxũ̃ca̱x i chorü duũ̃xũ̃gü i naxca̱x
ãẽxgacüxũ̃ cuxũ̃ chingucuchixẽẽxũ̃. 12Rü
ñu̱xma rü cuxna chanaxã i cua̱x nax
guxũ̃xũ̃ma cucuáxũ̃ca̱x. Natürü naétü
cuxna chanaxã i diẽru rü ngẽmaxũ̃gü rü
cuxũ̃ chatachigaxẽxẽ. Rü yema
nüxíraxũ̃güxũ̃ ga ãẽxgacügü rü tama
cuxrüxũ̃ chanatachigaxẽxẽ, rü ngẽma
cuwena ãẽxgacügü ixĩgüxũ̃ rü taxũtáma
ngẽxgumarüxũ̃ chanatachigaxẽxẽ
—ñanagürü ga Tupana. 13Rü yemawena
rü nüma ga Charumóũ̃ rü natáegu nawa
ga guma Tupanapata ga Gabaóũ̃wa
yexmane. Rü Yerucharéũ̃wa naxũ rü
yéma Iraéanecüa̱xgüarü ãẽxgacü nixĩ.
……

Charumóũ̃ rü Tíruarü ãẽxgacü ga Iráũ̃maxã inaxüga

2 1Rü nüma ga Charumóũ̃ rü
nanaxunagü nax Cori ya
Tupanaaxũ̃́ naxüãxũ̃ ga wüxi ga tupauca
ga taxũ̃ne. Rü yexgumarüxũ̃ ta nüxũ̃
nixu rü tá naxüãxũ̃ ga napata nax
ãẽxgacü yixĩxũ̃. 2Rü yemaca̱x nüxũ̃
naxuneta ga 70,000 ga nugütaeruũ̃gü,
rü 80,000 ga nutagüarü
mexẽẽcüwaruũ̃gü ga ma̱xpṹneanewa
puracüexũ̃, rü 3,600 ga naerugü ga
yema puracümaxã icua̱xgüxũ̃. 3Rü
yemawena ga Charumóũ̃ rü ĩane ga
Tíruarü ãẽxgacü ga Iráũ̃xũ̃tawa namuga
rü ñanagürü: —Cuxna chaca nax choxũ̃
curüngũ̃xẽẽxũ̃ yema chaunatü ga
Dabíxũ̃ curüngũ̃xẽẽgurüxũ̃ ga yexguma
mürapewagü ga ocayiwanaxca̱x núma
cumugügurüxũ̃ nax napata naxüxũ̃ca̱x
—ñanagürü.
……

Charumóũ̃ nanaxü ga Tupanapata

3 1Rü nüma ga Charumóũ̃ rü
inanaxügü ga ma̱xpṹne ga Moríagu
nax naxüãxũ̃ ga Cori ya Tupanapata ga
Yerucharéũ̃wa. Rü guma ma̱xpṹnewa
nixĩ ga Cori ya Tupana rü nanatü ga
Dabíca̱x nangóxũ̃. Rü yema nixĩ ga
yema nachica ga guma Yebuchéutanüxũ̃
ga Orná trígu nawa púxũ̃ rü Dabí nüxũ̃
unetaxũ̃ nachicaxũ̃ ga guma
Tupanapata. 2Rü yexguma marü 4 ga
taunecü marü ãẽxgacü yixĩgu ga
Charumóũ̃ rü meama norü taxre ga

tauemacüarü taxre ga ngunexũgu
(abrilarü 17) nixĩ ga inaxügüxũ nax
naxüxũ ga guma Tupanapata.
……
5 [1]Rü yexguma marü yanguxgu ga
guma Tupanapata, rü nüma ga
Charumóũ rü yéma nanana ga yema
Tupanapataarü yemaxũgü ga
úirunaxca̱x rü diẽrumünaxca̱x ga nanatü
ga Dabí Cori ya Tupanana naxũ. Rü
Tupanaarü diẽrutanügu namaxã
nanguxũ.

Yema baú ga Tupanaarü mugü nagu nuxũ rü guma yexwaca̱xũne ga Tupanapatawa nanangegü

[2]Rü nüma ga Charumóũ rü
Yerucharéũgu nanangutaque̱xexẽxẽ ga
yema Iraéanecüã̱x ga ãẽ̱xgacütücumüwa
ügüxũ, rü guxũma ga yema 12 ga
Iraétücumügüarü ãẽ̱xgacügüchigü, rü
guxũma ga papágü ga natanüxũeru
ixĩgüxũ. Rü yemaacü
nanangutaque̱xexẽxẽ nax ma̱xpũne ga
Chióũwa yayauxgüaxũca̱x ga yema baú
ga Tupanaarü mugü nagu nuxũ, rü
guma yexwaca̱xũne ga napatawa
nangegüaxũca̱x. [3]Rü yema ngunexũ ga
Iraéanecüã̱xgü nagu naxüchigagüãxũ
nax düxenügütüũwa nayexmagüxũ ga
meama norü 7 ga tauemacügu (octúbre)
rü yexguma nixĩ ga Charumóũmaxã
nangutaque̱xegüxũ ga yema
Iraéanecüã̱xgüarü ãẽ̱xgacügü. [4]Rü yéma
ma̱xpũne ga Chióũwa nangugü ga
guxũma ga yema Iraéanecüã̱xgüarü
ãẽ̱xgacügü. Rü yema Lebítanüxũgü rü
nayangegü ga yema baú ga Tupanaarü
mugü nagu nucuxũ. [5]Rü guma
yexwaca̱xũne ga napatawa nanangegü
ga yema baú wüxigu namaxã ga guma
nüxíraxũne ga napata ga
naxchirunaxca̱x rü guxũma ga norü
yemaxũgü. Rü yema chacherdótegü rü
Lebítanüxũgü nixĩ ga yéma nanaxũ. [6]Rü
nüma ga ãẽ̱xgacü ga Charumóũ rü
guxũma ga Iraéanecüã̱xgü rü yexma
nangutaque̱xegü nape̱xegu ga yema baú
ga Tupanaarü mugü nagu nucuxũ. Rü
yema nax namuxũchixũ ga yema
carnérugü, rü wocaxacügü i yatüxũ ga
Tupanaca̱x da̱ixũ rü taxucürüwa texé
tayaxugü. [7]Rü yemawena ga yema
chacherdótegü rü guma Tupanapataarü
aixepewa nanangegü ga yema baú ga
Tupanaarü mugü nagu nucuxũ. Rü
yema Nachica i Üünexũgu nayaxũgü
natüũgu ga guma naxpe̱xátü ga yema
taxre ga daxũcüã̱xchicüna̱xã ga
Charumóũ üxũ. [8]Rü yema taxre ga
daxũcüã̱xchicüna̱xãgü rü guma
naxpe̱xátügü rü baú íxüxũétüguama
narüxunü rü nayadüxétügü ga yema baú
rü guma naxpawerugü. [9]Natürü guma
naxpawerugü rü nima̱x, rü yemaca̱x
yema nape̱xegü rü nüxũ tadauama ga
yexguma nüxíraxũxũ ga nachiãwa
idawenügu, natürü yema norü ĩã̱xwa rü
tama nüxũ tadau.
……
[13]Rü yema wiyaetanüxũ rü
paxetatanüxũ rü wüxigu nawiyaegü rü
Tupanaxũ nicua̱xüxũgü rü Cori ya
Tupanana moxẽ naxãgü. Rü yemaacü
napaxetagü namaxã ga norü cornétagü
rü norü platíyugü rü togü ga
paxetaruũgü. Rü yexguma
ínawiyaegüyane rü ñanagürügü: “¡Nüxũ
picua̱xüxũgü ya Cori ya Tupana erü
nüma rü namecüma rü ngẽma norü

ngechaũ̃ rü taguma inayagux!”
ñanagürügü. Rü yexgumatama ga guma
Cori ya Tupanapata rü caxixũ̃maxã
nanapá. 14Rü yema caxixũ̃gagu rü nüma
ga chacherdótegü rü taxucürüwama
yexma narücho nax yadaxẽẽgüaxũ̃cax
ga yema puracü ga yéma Tupanacax
ínaxügüxũ̃. Yerü Tupanaarü üünemaxã
nanapá ga guma napata.

Charumóũ̃ rü Tupanamẽxẽgu nanaxũ̃ ga guma ĩpata ga naxüxũ̃ne

6 1Rü yexguma ga Charumóũ̃ rü
nayumüxẽ rü ñanagürü: “Cumax,
Pa Cori Pa Tupanax, rü cugü quixu nax
caixanexũ̃ i waemaxũ̃wa cumaxũ̃xũ̃.
2Natürü choma rü cuxcax chanaxü ya
daa ĩpata nax yimawa
cungexmaechaxũ̃cax”, ñanagürü. 3Rü
ñuxũchi nüma ga ãẽxgacü ga Charumóũ̃
rü naxcax nadauegu ga guxũ̃ma ga
yema Iraéanecüãxgü ga yexma chigüxũ̃.
Rü mexũ̃ namaxã naxuegu rü ñanagürü:
4—Namecümaxũ̃chi ya Cori ya tórü
Tupana. Rü nüma rü marü nayanguxẽxẽ
ga yema chaunatü ga Dabímaxã nüxũ̃
yaxuxũ̃ ga yexguma ñaxgu nüxũ̃: 5“Rü
yematama ngunexũ̃ ga Equítuanewa
chorü duũ̃xũ̃gü ga Iraétanüxũ̃
íchanguxũ̃xẽẽxũ̃gumama rü taguma
nüxũ̃ chaxuneta ga wüxi ga ĩane nax
yimagu naxüxũ̃cax ga chopata. Rü
taguma natanüwa nüxũ̃ chaxuneta ga
wüxi ga yatü nax chorü duũ̃xũ̃gü i
Iraétanüxũ̃gümaxã inacuáxũ̃cax.
6Natürü i ñuxma rü nüxũ̃ chaxuneta ya
Yerucharéũ̃ nax ngẽxma naxüxũ̃cax ya
chopata. Rü nüxũ̃ chaxuneta ya Dabí
nax yimá chorü duũ̃xũ̃güarü ãẽxgacü
ixĩxũ̃cax”, ñanagürü ga Tupana. 7Rü
nüma ga guma chaunatü ga Dabí rü
nüxũ̃ nangúchaũ̃ ga nax naxüãxũ̃ ga
wüxi ga ĩpata ya taxũ̃ne naxcax ya Cori
ya tórü Tupana. 8Natürü nüma ga Cori
ya Tupana rü ñanagürü nüxũ̃: “Wüxi i
mexũ̃ nixĩ nax nagu curüxĩnüxũ̃ nax
chauxcax cunaxüxũ̃ ya wüxi ya chopata.
9Natürü taxũtáma cuma nixĩ i
cunaxüxũ̃. Rü yimá cune ya tá cuxũ̃
ngẽxmacü tá nixĩ ya naxücü ya yima
chopata”, ñanagürü ga Tupana. 10Rü
yexguma ga nüma ga Charumóũ̃ rü
duũ̃xũ̃güxũ̃ ñanagürü: —Nüma ya Cori
ya Tupana rü marü nayanguxẽxẽ ga
yema norü uneta. Erü ñuxma i choma
rü ãẽxgacü chixĩ tümachicüxü ya chorü
papá. Rü chanaxü ya yima ĩpata ya
taxũ̃ne naxcax ya Cori ya tórü Tupana.
11Rü ñuxma rü yimagu chayaxücuchi i
ngẽma baú i nawa nangexmagüxũ̃ i Cori
ya Tupanaarü mugü ga nutagu ümatüxũ̃
ga nũxcümaxũ̃güxũ̃ ga tórü oxigümaxã
nüxũ̃ yaxuxũ̃ —ñanagürü. 12-13Rü nüma
ga Charumóũ̃ rü duũ̃xũ̃güxũ̃ nanaxüxẽxẽ
ga wüxi ga chinagüchica ga
bróũchenaxcax. Rü meama
Tupanapataarü ngãxũ̃ãxtügu nüxũ̃
nanaxũ̃xẽxẽ napexegu ga ãmarearü
guchicaxũ̃. Rü yima chinagüchica rü
nüxũ̃ nayexma ga 2 métru 70 ga norü
max, rü taxre ga métru ga norü
tatachinü, rü wüxi ga métru 57 ga norü
máchane. Rü yemagu nachinagüãcüma
rü guxũ̃ma ga Iraéanecüãxgü ga yexma
ngutaquexegüxũ̃maxã nidexa. Rü
yexguma duũ̃xũ̃gü nüxũ̃ írüdaunüyane
rü nüma ga Charumóũ̃ inacaxãpüxü, rü
daxũ naxunagüchacüxü rü ñaãcü
nayumüxẽ: 14“Pa Cori Pa Torü Tupanax,
rü woo i daxũguxũ̃ i naanewa, rü woo i

ñoma i naanewa, rü nataxuma i tạxacü i
cuxrüxũ̃ ixĩxũ̃. Erü cumax rü
cuyanguxẽxẽ i curü unetagü rü aixcüma
nüxũ̃ cunawẹx nax namaxã
cumecümaxũ̃ i ngẽma curü duũ̃xũ̃gü i
norü ngúchaũ̃maxã cuga ĩnüexũ̃. 15Rü
cuma rü cuyanguxẽxẽ ga curü uneta ga
chaunatü ga Dabímaxã nüxũ̃ quixuxũ̃ ga
daa cupatachiga. Rü ñụxma rü
aixcümaxũ̃chima cunangọxẽxẽ i ngẽma.
16¡Rü ñụxmax, Pa Torü Tupanax, rü
ngẽxgumarüxũ̃ ta yanguxẽxẽ ga yema
uneta ga chaunatü ga curü duũ̃ ga
Dabímaxã nüxũ̃ quixuxũ̃ ga yexguma
ñacuxgu nüxũ̃: ‘Rü cutaagü tá nixĩ i
guxũ̃gutáma ãẽxgacügü ixĩgüxũ̃ i
Iraétanüwa ega cuxrüxũ̃ mea nagu
namaxẽgu i chorü mugü’, ñacuxgu!
17Rü ngẽmacạx, Pa Cori Pa Torü
Tupanax, cuxũ̃ chacạạxũ̃ nax
cuyanguxẽẽxũ̃cạx i ngẽma curü uneta
ga chaunatü ga curü duũ̃ ga Dabímaxã
nüxũ̃ quixuxũ̃”, ñanagürü.
……

7 1-2Rü yexguma Charumóũ̃ nüxũ̃
rüchauxgu nax nayumüxẽxũ̃ rü
daxũguxũ̃ ga naanewa narüngu ga
üxüema rü yema ãmaregü ga
Tupanacạx yéma nanaxũ̃ rü yema
naxũ̃nagü ga Tupanacạx nadạixũ̃étügu
nangu rü nixae. Rü yema Tupanaarü
üüne rü guma Tupanapata namaxã
nanapá rü yemacạx ga yema
chacherdótegü rü taxucürüwama nagu
nachocu. 3Rü yexguma yema
Iraéanecüạ̃xgü yema üxüemaxũ̃ rü
Tupanaarü üünexũ̃ nadaugügu nax
ñuxãcü Tupanapataétügu ínaxĩxũ̃, rü
guxũ̃ma ga nümagü rü yema
ínachauạ̃xtüũ̃gu nacaxá̃pụ̃xügü rü
nanangücuchitanü. Rü Tupanaxũ̃
nicuạxüxũ̃gü rü nüxna moxẽ naxãgü rü
ñanagürügü: —Nüma ya Tupana rü
namecüma rü norü ngechaũ̃ rü taguma
inayagụx — ñanagürügü. 4Rü
yemawena rü nüma ga ãẽxgacü ga
Charumóũ̃ rü guxũ̃ma ga yema togü ga
Iraéanecüạ̃xgü rü Tupanacạx nanadai rü
nayagu ga muxũ̃ma ga naxũ̃nagü.
……

Tupana rü Charumóũ̃maxã inaxuneta

11-12Rü yexguma Charumóũ̃
yanguxẽẽgu ga guma Tupanapata rü
guma ãẽxgacüpata rü guxũ̃ma ga yema
togü ga yemaxũ̃gü ga naxüxũ̃, rü nüma
ga Cori ya Tupana rü wüxi ga chütacü
naxcạx nangọx rü ñanagürü nüxũ̃:
—Marü nüxũ̃ chaxĩnü i ngẽma curü
yumüxẽ rü marü nüxũ̃ chaxuneta ya daa
chopata nax yimagu chạụxcạx
penadạixũ̃cạx rü ípenaguxũ̃cạx i ngẽma
naxũ̃nagü i choxna pexãmaregüxũ̃.
13-14Rü ngẽmacạx i ngẽxguma
íchayachaxãchixẽẽgu ya pucü nax
taguma napuxũ̃cạx rü munügü
íchangugüxẽẽgu nax penetügü
nangṍxũ̃cạx rüẹxna pexcạx dạxaweane
íchanguxẽẽgu, natürü ngẽxguma
chopẹxegu pegü íperüxíragügu i pemax
nax chorü duũ̃xũ̃gü pixĩgüxũ̃, rü
peyumüxẽgügu rü chạụxcạx pedaugügu,
rü nüxũ̃ perüxoegu i ngẽma chixexũ̃ i
pecümagü, rü choma rü tá pexũ̃ chaxĩnü
i yéa daxũguxũ̃ i naanewa
íchangexmaxũ̃wa. Rü tá pexũ̃́ nüxũ̃
icharüngüma i perü chixexũ̃gü rü tá
ichayanaxoxẽxẽ i ngẽma guxchaxũ̃ i
perü naanewa ngẽxmaxũ̃. 15Rü
ñụxmacürüwa rü mea tá pexũ̃́ nüxũ̃

chaxĩnü i perü yumüxẽgü i daa chopatawa pexüxũ̃. [16]Erü chomatama nüxũ̃ chaxuneta rü chanaxüünexẽxẽ ya daa chopata nax nawa tá guxũ̃guma changexmaxũ̃. Rü guxũ̃guma chauãẽwa nangexma rü tá nüxna chadau. [17-18]Rü ñu̱xma i cumax, Pa Charumóũ̃x, rü ngẽxguma tá cunatü ya Dabírüxũ̃ mea chauga cuxĩnügu, rü nagu cumaxũ̃gu i ngẽma chorü mugü rü chorü ucu̱xẽgü, rü choma rü tá chayanguxẽxẽ ga yema uneta ga cunatü ga Dabímaxã nüxũ̃ chixuxũ̃ nax cumax rü cutaagü rü guxũ̃gutáma Iraéanecüã̱xgüarü ãẽ̱xgacügü tá yixĩgüxũ̃. [19-20]Natürü ngẽxguma pema rü choxna pixĩgachitanügu rü tama peyanguxẽẽgu i ngẽma mugü ga pexna chaxãxũ̃ rü naxchicüna̱xãgüxũ̃mare picua̱xüũ̃gügu, rü tá nawa pexũ̃ íchawoxũ̃ i ñaa naane i pexna chaxãxũ̃. Rü tá nüxna chixũgachi ya daa chopata ya chaxüünexẽẽchiréne, rü tá wüxi i cugüruxũ̃ chayaxĩxẽxẽ nape̱xewa i ngẽma togü i nachixũ̃anegü. [21]Rü daa chopata ya mexechichiréne rü nachicaxica tá ngẽma nayaxü. Rü ngẽxguma i guxũ̃ma i duũ̃xũ̃ i nawa üpetüxũ̃ i ñaa nachica rü nüxũ̃ nadaugügu i ngẽma chopatachica rü tá namaxã nabai̱xãchie rü tá ñanagürügü: “¿Tü̱xcüũ̃ ya Cori ya Tupana i poraãcü nachixexẽẽãxũ̃ i ñaa nachixũ̃ane rü daa napata?” ñanagürügü tá. [22]Rü namücügü rü tá nanangãxũ̃gü rü ñanagürügü tá: “Ngẽmaãcü namaxã nangupetü erü ñaa duũ̃xũ̃gü rü nüxna nixĩgachi ya Cori ya norü o̱xigüarü Tupana ga Equítuanewa ínanguxũ̃xẽẽcü, rü nawe narüxĩ ga yema naxchicüna̱xãgümare rü nüxũ̃ nicua̱xüxũ̃gü. Rü yemaca̱x nixĩ ga Tupana ga naxca̱x ínanguxẽẽgüãxũ̃ ga yema taxũ̃ ga guxchaxũ̃gü”, ñanagürügü tá —ñanagürü ga Tupana nüxũ̃ ga Charumóũ̃.

……

Yerucharéũ̃wa ãẽ̱xgacü nixĩ ga Chedequía

36 [11]Rü nüma ga Chedequía rü nüxũ̃ nayexma ga 21 ga norü taunecü ga yexguma noxri ãẽ̱xgacü yixĩxgu. Rü 11 ga taunecü nixĩ ga ãẽ̱xgacü yixĩxũ̃ ga Yerucharéũ̃wa. [12]Natürü wüxi ga ãẽ̱xgacü ga tama Tupanaga ĩnücü nixĩ. Yerü tama inarüxĩnüchaũ̃ nüxũ̃ ga guma orearü uruxũ̃ ga Yeremía ga Tupana nawa namaxã idexacü. [13]Rü naétü tama nayanguxẽxẽ ga norü uneta ga Tupanape̱xewa Babiróniaanearü ãẽ̱xgacü ga Nabucudonochómaxã nüxũ̃ yaxuxũ̃ nax norü churaragümaxã tá nüxũ̃ nangũ̃xẽẽxũ̃. Rü nüma ga Chedequía rü poraãcü nügü nataixẽxẽ nax tama Tupanaga naxĩnüxũ̃ca̱x. [14]Rü yexgumarüxũ̃ ta ga guxũ̃ma ga Yudáanecüã̱xarü ãẽ̱xgacügü rü norü duũ̃xũ̃gü rü chacherdótegü rü ta, rü poraãcü chixri namaxẽ. Rü to ga nachixũ̃ane ga tama Tupanaxũ̃ cua̱xgüxũ̃arü tupanachicüna̱xãxũ̃ nicua̱xüxũ̃gü. Rü yemaacü chixexũ̃ nawa naxügü ga guma Tupanapata ga nüma ga Tupana nüxũ̃ unetane nax napata yixĩxũ̃ca̱x ga Yerucharéũ̃wa. [15]Rü nüma ga Cori ga Iraéanecüã̱xgüarü o̱xigüarü Tupana rü guxũ̃guma yéma nanamugü ga norü orearü uruũ̃gü nax yaxucu̱xẽgüaxũ̃ca̱x, yerü nüma ga Tupana rü nüxũ̃ nangechaũ̃tümüxũ̃gü

ga norü duũxũgü rü nüxũ nangechaũ ga
guma napata ga nawa nayexmane.
16Natürü nümagü ga yema duũxũgü rü
nüxũ nacugüeama ga yema Tupanaarü
orearü uruũgü rü tama nüxṹ
inarüxĩnüechaũ ga yema namaxã nüxũ
yaxuxũ. Rü yemacax ga nüma ga
Tupana rü düxwa namaxã nanu ga
yema norü duũxũgü rü taxúema
Tupanaxũ ítayachaxãchixẽxẽ.

Nagu narüchixe ga Tupanapata rü ínawoxũ ga Yudáanecüãxgü

17Rü yemacax nüma ga Cori ya
Tupana rü Cadéugüarü ãẽxgacüxũ namu
nax nadaiaxũcax ga yema
Iraéanecüãxgüarü ngextüxüxũgü ga
Tupanapatawa puracüexũ. Rü tama
nüxṹ tangechaũtümüxũgü ga guxema
ngextüxügüxe, rü paxegü, rü yaxguãxgü,
rü guxema ichixéxe. Rü yemaacü ga
nüma ga Cori ya Tupana rü guxũma ga
Iraéanecüãxgüxũ Cadéugümẽxẽgu
nayixẽxẽ nax nadaiaxũcax. 18Rü
guxũma ga Tupanapataarü yemaxũgü
ga itaxũ rü ixíraxũ rü nayana. Rü norü
diẽrugü ga guma Tupanapata, rü guma
ãẽxgacüpataarü diẽrugü rü yema norü
ngũxẽẽruũgüarü diẽrugü, rü nüma ga
Cadéugüarü ãẽxgacü rü ĩane ga
Babiróniawa nanana. 19Rü guma
Tupanapata rü nayagugü rü yema
Yerucharéũarü poxeguxũ rü nagu
napogüe. Rü guma ãẽxgacüpatagü
ínanagu rü inayanaxoxẽẽgü ga guxũma
ga taxacü ga tatanüxũ ga guma ĩanewa
yexmaxũ. 20Rü yemawena rü yema
Iraéanecüãxgü ga íyaxügüxũ rü
Babiróniaanewa nanagagü nax
ãẽxgacüarü rü nanegüarü puracütanüxũ
yixĩgüxũcax. Rü yemaacü nixĩgü rü
ñuxmata Pérchiaanearü
ãẽxgacümẽxẽwa nayexmagü ga
Cadéugü. 21Rü yemaacü nixĩ ga
yanguxũ ga yema Tupanaarü ore ga
Yeremíawa nüxũ yaxuxũ ga ñaxgu: “Rü
ngẽma naane rü tá inarüngũ”, ñaxgu.
Rü aixcüma yemaacü nangupetü yerü
yema 70 ga taunecü ga
Cadéugümẽxẽwa nax nayexmaxũ rü
inarüngũ ga yema Iraéane yerü
nataxuma ga duũxũgü ga nawa
puracüexũ.

Pérchiaarü ãẽxgacü ga Chíru nanaxunagü nax wena naxüaxũ ga Tupanapata

22Rü guma taunecü ga nagu
yangucuchicü ga Chíru nax
Pérchiaanearü ãẽxgacü yixĩxũcax, rü
nüma ga Tupana rü Chíruãẽwa
nananguxẽxẽ ga ĩnü nax naxunagüaxũcax
ga wüxi ga mu ga Iraéanecüãxgüétüwa
idexaxũ nax nüxũ nangũxẽẽgüxũcax. Rü
nanaxümatü ga yema mu rü guxũ ga
norü naanewa nanamu nax yemaacü
yanguxũcax ga Cori ya Tupanaarü ore ga
Yeremíawa nüxũ yaxuxũ. 23Rü nüma ga
Chíru ga Pérchiaanearü ãẽxgacü rü
nanaxunagü i ñaa ore ga ñaxũ: “Rü nüma
ya Cori ya daxũguxũ i naanearü Tupana,
rü choxmẽxwa nanangexmagüxẽxẽ i
guxũma i ãẽxgacügü i ñoma i naanewa
ngẽxmagüxũ. Rü choxũ namu nax
Yerucharéũgu chanaxüxũcax ya napata i
Yudáanewa. Rü ngẽmacax ya
ngexerüxṹxe i pemax nax Cori ya
Tupanaarü duũxũgü pixĩgüxũ ¡rü ẽcü
pechixũanecax pewoegu! ¡Rü nüma ya
Cori ya perü Tupana pexũ rüngũxẽxẽ!”
ñanagürü ga ãẽxgacü ga Chíru.

ESDRAS

(Édra)

Ãẽxgacü ga Chíru nanaxunagü nax wena naxügüaxũcax ga Tupanapata

1 [1]Rü guma taunecü ga nagu ãẽxgacü yangucuchicü ga Chíru ga Pérchiaanecüãxarü ãẽxgacü, rü Cori ya Tupana nayanguxẽxẽ ga norü ore ga noxri Yeremíaaxwa nüxũ yaxuxũ. Rü yemacax ga nüma ga Tupana rü ãẽxgacü ga Chíruãẽwa ínananguxẽxẽ nax guxũ ga nachixũanegü ga nüma namaxã inacuáxũmaxã naxunagüaxũcax ga ñaa ore ga ümatüxũ ga ñaxũ: [2]"Rü choma i Chíru i Pérchiaanecüãxarü ãẽxgacü rü chanaxunagü i ñaa ore. Rü nüma ya daxũcüãx ya Cori ya Tupana rü marü choxmexwa nanangexmagüxẽxẽ i guxũma i nachixũanegü i ñoma i naanewa ngẽxmagüxũ. Rü choxũ namu nax naxcax chanaxüxũcax ya wüxi ya napata nawa ya yima ĩane ya Yerucharéũ i Yudáanewa ngexmane. [3]Rü ngẽmacax i guxãma i pema ya Iraéanecüãxgü ixĩgüxe, rü name nixĩ nax Yerucharéũcax pewoeguxũ nax wena penaxügüxũcax ya napata ya yimá perü Tupana. ¡Rü nüma pexũ nangũxẽxẽ nawa i ngẽma puracü! [4]Rü yíxema petanüxũgü ya tama woeguchaũxe, rü name nixĩ i naxchirumaxã, rü tümawexũmaxã, rü õnamaxã nüxũ tarüngũxẽẽ i ngẽma woeguxũ. Rü naétü rü name nixĩ i nüxna tanaxã i tümaarü ãmare naxcax ya Tupanapata ya Yerucharéũwa wena tá naxügüne", ñanagürü ga ãẽxgacü ga Chíru.

Iraéanecüãxgü rü wena Yerucharéũcax nawoegu

[5]Rü nüma ya Tupana rü yema Yudátanüxũarü rü Bẽyamítanüxũarü ãẽxgacügüãẽwa rü chacherdótegüãẽwa nananguxẽxẽ ga wüxi ga ngúchaũ nax Yerucharéũcax nawoeguxũcax nax wena naxügüaxũcax ga Tupanapata. [6]Rü yema Iraéanecüãxgü ga tama Yerucharéũcax woeguchaũxũ, rü yema woeguxũxũ narüngũxẽẽgü diẽrumaxã, rü úirumaxã, rü wocagümaxã rü norü yemaxũgü ga tatanüxũmaxã. Rü naétü nüxna nanaxãgü ga ãmaregü Tupanapatacax. [7]Rü nümatama ga ãẽxgacü ga Chíru rü nanawoeguxẽxẽ ga yema cópagü ga úirunaxcax rü guxũma

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

ga togüamachigü ga Tupanapataarü yemaxũgü ga ãẽxgacü ga Nabucudonochó Yerucharéũwa naxũ rü norü tupanapatagu yanuxũ. 8Rü nüma ga Chíru ga Pérchiaanecüãxarü ãẽxgacü rü norü diẽruarü dauruxũ ga Miridátexũ namu nax Yudáanecüãxarü ãẽxgacü ga Chebachárana nanaaxũcax ga yema Tupanapataarü yemaxũgü.

……

11Rü yema Tupanapataarü yemaxũgü ga úirunaxcax rü diẽrumünaxcax rü 5,400 nixĩ ga norü mu. Rü guxũma ga yema yemaxũgü rü Chebachára nayana ga yexguma Babiróniaanewa natáeguxgu namaxã ga yema duũxũgü ga Yerucharéũcax woeguxũ.

……

Iraéanecüãxgü ga Babiróniaanewa woeguxũ

2 64-65Rü 42,360 nixĩ ga norü mu ga yema Iraéanecüãxgü ga woeguxũ. Natürü tama yematanügu nixugü ga norü puracütanüxũgü rü naxũtaxũgü ga 7,337 ga duũxũgü ixĩgüxũ. Rü yexgumarüxũ ta nayexmagü ga 200 ga wiyaetanüxũ ga yatüxũ rü ngexũgü. 66-67Rü 736 ga cowarugü nüxṹ nayexmagü, rü 245 ga múlagü, rü 435 ga caméyugü rü 6,720 ga búrugü. 68Rü yexguma Yerucharéũwa nangugügu ga yema Iraéanecüãxgü, rü ñuxre ga norü ãẽxgacügü rü norü ãmaregü inaxãgü nax wena Cori ya Tupanapata namexẽẽgüxũcax. 69Rü yema wüxichigü nüxṹ tauxchaxũ ga diẽru nixĩ ga inaxãgüxũ naxcax ga guma Tupanapata. Rü 488 quíru naguxũ ga úiru, rü 2,750 quíru ga diẽrumü, rü 100 ga chacherdótegüchiru ga mámüxũ nixĩ ga inaxãgüxũ. 70Rü yema chacherdótegü rü yema Lebítanüxũgü rü ñuxre ga yema togü ga duũxũgü rü yexma Yerucharéũgu naxãchiũgü. Natürü yema wiyaetanüxũgü, rü yema Tupanapataarü ĩãxarü dauruũgü, rü yema Tupanapatawa puracüexũ, rü yema togü ga Iraéanecüãxgü rü wüxichigü norü ĩanewa ningugüetanü.

Yerucharéũwa rü wena inanaxügü nax Tupanacax nangutaquexegüxũ

3 1Rü yexguma 7 ga tauemacüwa nanguxgu nax Babiróniaanewa ne naxĩxũ rü nüma ga Iraéanecüãxgü ga norü ĩanewachigü ngugüxũ rü Yerucharéũwa naxĩ nax yéma yangutaquexegüxũcax. 2Rü yemacax ga Yochué ga Yochadá nane rü namücügü ga chacherdótegümaxã rü Chorobabé ga Charatié nane rü natanüxũgümaxã wenaxarü nanaxügü ga Tupanaarü ãmarearü guchicaxũ nax yéma ínaguaxũcax ga Tupanaarü ãmaregü, yema mugü ga Moiché ümatüxũ nüxũ ixuxũrüxũ. 3Rü yema Tupanaarü ãmarearü guchicaxũ rü nüxíraxũxũ ga nachicagutama nanaxügü rü meama natai. Rü yema nax naxcax namuũexũ ga yema duũxũgü ga yema naanewa yexmagüxũ, rü yemacax guxũguma ga paxmama rü yáuanecü rü Cori ga Tupanacax ínanagugüxũ ga norü ãmaregü. 4Rü yema Moiché ümatüxũ ga mugü nüxũ ixuxũrüxũ rü nanaxüchigagüxũ ga yema naixatümaxã nügü nax yaxüpataxũ. Rü guxũma ga ngunexũgu rü ínanaguuxũ ga ãmaregü aixrügumarüũtama yema Moiché

ümatüxũ ga mugü nüxũ ixuxũrüxũ. [5]Rü yexgumarüxũ ta ínanagu ga ãmaregü ga ngũchigaarü ngunexũgu íguxũ, rü yema ãmaregü ga yexwaca ixücucü ga tauemacügu íguxũ, rü yema ãmaregü ga togü ga petagu Tupanaca̱x íguxũ. Rü yexgumarüxũ ta ínanagu ga yema ãmaregü ga texé tümaarü ngúchaũmaxã Tupanaca̱x ixãmaregüxũ. [6]Rü yema nax Tupanaca̱x ínaguaxũ ga ãmaregü, rü inanaxügüe meama 7 ga tauemacüarü ügügu naxũpa nax inachixẽẽgüaxũ ga yema naxtapu̱x ga guma Tupanapata. [7]Rü ñu̱xũchi naxca̱x nadaugü ga ĩpataarü üruũgü ga nutaarü ñaxcuruũgü rü corapínagü, rü diẽrumaxã nüxũ nanaxütanü. Rü Líbanuanewa ga Tíruwa rü Chidáũwa naxca̱x nataxegü ga mürapewa ga ocayiwagü. Rü yema mürapewa rü õnamaxã, rü bínumaxã, rü oríbuarü chíxũmaxã nanaxütanügü. Rü yema mürapewagü rü Líbanuanewa nixĩ ga ne nanaaxũ. Rü márpechinügu nayana ñu̱xmata Yópearü türewa nangugü, yerü yemaacü nixĩ ga nüxna naxãgaxũ ga Pérchiaanecüã̱xarü ãẽ̱xgacü ga Chíru.

Inanaxügüe ga wena nax naxügüãxũ ga Tupanapata

[8]Rü nüma ga Chorobabé ga Charatié nane rü Yochué ga Yochadá nane rü nüma ga chacherdótegü rü Lebítanüxũgü rü guxũma ga yema Iraéanecüã̱xgü ga wenaxarü Yerucharéũca̱x woeguxũ rü inanaxügüe ga yema puracü nax wena namexẽẽgüaxũ ga Tupanapata. Rü yema puracü rü inaxügü ga yexguma marü taxre ga taunecü ínguxgu rü naétü taxre ga tauemacü yixĩxgu ga Yerucharéũwa nax nayexmagüxũ. Rü yema puracümaxã inacua̱xgü ga yema Lebítanüxũ ga 20 ga taunecüarü yexera nüxũ yexmagüxũ. [9]Rü nüma ga Yochué rü nanegü rü naeneegü rü nügü nade, rü wüxitücumü nügümaxã naxü namaxã ga Camierí rü nanegü ga Yudátaagü ixĩgüxũ. Rü yexgumarüxũ ta nügütanüwa nanaxügüxẽxẽ ga Enadáx nanegü rü naeneegü rü natanüxũgü ga Lebítaagü ixĩgüxũ. Rü nümagü nixĩ ga namaxã inacuáxũ ga yema Tupanapataarü mexẽẽruũgü. [10]Rü yexguma yema Tupanapataarü mexẽẽruũgü nanucugu ga nüxíraxũcü ga nutagü ga natapü̱xparagü nawa rütogüne, rü nüma ga chacherdótegü rü mea nügü nanga̱xãẽãcüma yexma nachigü rü nayacue ga norü cornétagü. Rü yema Lebítanüxũ ga Achátaagü rü yéma nanana ga norü paxetaruũgü ga namaxã Tupanaxũ yacua̱xüũgüxũ, yema ãẽ̱xgacü ga Dabí unagüxũrüxũ. [11]Rü ñuxre ga nümagü rü nawiyaegü rü Tupanaxũ nicua̱xüxũgü. Rü yema togü rü nanangãxũgü rü ñanagürügü:
—¡Nüxna moxẽ pexã ya Cori ya Tupana erü nüma rü tamaxã namecüma rü ngẽma norü ngechaũ i taxca̱x rü taguma nagu̱x! —ñanagürügü. Rü guxũma ga duũxũgü rü nataãxẽgü, rü tagaãcü Cori ya Tupanaxũ nicua̱xüxũgü, yerü marü inaxügü ga nax wena namexẽẽxũ ga Cori ya Tupanapata. [12]Rü muxũma ga yema chacherdótegü rü Lebítanüxũ rü ãẽ̱xgacügü ga iyaxũ ga marü nüxũ daugüxũ ga guma nüxíraxũne ga Tupanapata, rü yemagü rü tagaãcü naxauxe, yerü nüxũ nadaugü ga wena

nax inaxügüxũ ga guma yexwacax̱ũne
ga Tupanapata. Rü yexgumarüxũ ta ga
togü rü norü taãxẽmaxã tagaãcü aita
naxügü. 13Rü yemaacü taxúema nüxũ
tacuax̱ rü nataãxẽgü rüex̱na
nangechaũgü yerü yema auxexũ rü
yema taãxẽgüxũ rü wüxigu aita naxüe
rü yáxũguma nüxũ naxĩnüe.

Norü uanügü ínayachaxãchigüxẽxẽ nax naxügüãxũ ga guma Tupanapata

4 1-2Rü yexguma yema norü uanügü
nüxũ cuax̱gügu nax wena
namexẽẽgüaxũ ga guma Tupanapata ga
yema duũxũgü ga Yudátanüxũ rü
Bẽyamítanüxũ ga Babiróniaanewa ne
ĩxũ ga Yerucharéũcax̱ woeguxũ, rü
nüma ga norü uanügü rü
Chorobabéxũtawa rü Yochuéxũtawa rü
yema togü ga ãẽxgacügüxũtawa
ínayadaugü. Rü ñanagürügü nüxũ:
—¡Taxṹ i toxna penachux̱uxũ nax pexũ
tarüngũxẽẽgüxũ nawa i ñaa puracü! Erü
toma rü ta pexrüxũ nüxṹ tayaxõgü ya
yimá perü Tupana. Rü naxcax̱
ítanaguuxũ ga torü ãmaregü ga
yexguma Achíriaanearü ãẽxgacü ga
Echaradóũ nua toxũ gagügumama
—ñanagürügü. 3Natürü nüma ga
Chorobabé rü Yochué rü yema togü ga
ãẽxgacügü ga iyaxũ, rü nanangãxũgü rü
ñanagürügü: —Taxucürüwama pemaxã
wüxigu tanaxü ya daa torü Tupanapata.
Rü marü toxicatátama tanaxü ya napata
ya Cori ya torü Tupana, yerü yemaacü
nixĩ ga tomaxã nüxũ yaxuxũ ya Chíru
ga Pérchiaanecüãxarü ãẽxgacü
—ñanagürügü. 4Rü yexguma ga nüma
ga yema uanügü ga yema naanegu
ãxchiũgüxũ rü inanaxügüe nax chixri
yema Iraéanecüãxgüchiga yadexagüxũ
nax íyachaxãchigüxũcax̱ ga yema
puracü.

……

8Rü yexguma Arteyére rü
Pérchiaanecüãxarü ãẽxgacü yixĩxgu, rü
yema Iraéanecüãxgüarü uanügüarü
ãẽxgacü ga Rexṹ rü nanamu ga norü
poperaarü ümatüruxũ ga Chĩchái nax
Arteyérexũtawa namuaxũ ga wüxi ga
popera ga chixexũ tümachiga ga
guxema Yerucharéũcüãxgü ga ñaxũ:

……

12“Rü cuxũ nüxũ tacuax̱xẽxẽ, Pa
Ãẽxgacüx, rü ngẽma Yudíugü ga
Iraétanüxũgü ga Yerucharéũcax̱
woeguxũ ga Babiróniaanewa ne ĩxũ, rü
ñux̱ma rü wena nanamexẽẽgü ya yima
norü ĩane i ngẽma duũxũgü i taxúega
ĩnüexũ rü chixexũ ügüxũ. Rü marü
inanaxügüe nax namexẽẽgüaxũ i norü
ĩanearü poxeguxũtapü̱x rü marü
nananucu ga norü Tupanapataarü
nutagü ya natapü̱xparagü nawa
rütogüne”, ñaxũ.

……

17Rü yexguma nüma ga ãẽxgacü ga
Arteyére nayaxux̱gu ga yema popera, rü
nanangãxũ rü ñanagürü: “Pa Ãẽxgacüx,
Pa Rexṹx, rü yimá cumucü ya Chĩchái
ya poperaarü ümatüruxũ, rü ngẽma
cumücügü i ĩane ya Chamáriawa
ngẽxmagüxũ, rü guxũma i cumücügü i
taxtü i Eufrátearü oéstewa ngẽxmagüxũ,
rü pexũ charümoxẽ. 18Rü ngẽma perü
popera i chax̱uxcax̱ nua pemuxũ rü marü
chauxũtawa nangu rü ngẽmaãcü nüxũ
chacuax̱ i perü ore i chomaxã nüxũ
pixuxũ. 19Rü marü chanamu i chorü
ngũxẽẽruũgü nax poperatanügu naxcax̱

nadaugüxũcax i nachiga i ngẽma
duũxũgü i Yerucharéũcüãx. Rü yema
poperawa rü nüxũ nayangaugü nax
ngẽma nüxũ yaxuxũ nax aixcüma yixĩxũ
rü ngẽma duũxũgü rü yema
nüxíraxũgüxũ ga Pérchiaanecüãxarü
ãẽxgacügücax nügü nanutaquexegüxũ
nax nügü namaxã nadaixũcax, yerü
tama yema ãẽxgacügüga naxĩnüechaũ.
20Rü ngẽxgumarüxũ ta nüxũ itayangau
rü nũxcümaxũchima rü nayexmagü ga
norü ãẽxgacügü ga iporaxüchixũ ga
namaxã icuáxũ ga guxũma ga naanegü i
taxtü i Eufrátearü oéstewaama
ngẽxmagüxũ. Rü yema naanegücüãx ga
naxmexwa yexmagüxũ rü nüxũ
nanaxütanügü ga taxũ ga diẽru. 21Rü
ngẽmacax chanaxwaxe nax
ípeyachaxãchitanüxẽẽxũ i ngẽma
duũxũgü i norü ĩanearü mexẽẽwa
puracüexũ, ñuxmatata wena nüxna
chaxãga nax ngẽma puracü
naxügüxũcax. 22Rü tama name nax
ngẽma nüxũ perüdaunümarexũ erü taxũ
i guxchaxũ tá chauxcax ínanguxẽẽgü i
ngẽma duũxũgü ega tama nüxna
pedauxgu”, ñanagürü ga norü
poperawa. 23Rü yexguma naxũtawa
nanguxgu ga yema ãẽxgacü ga
Arteyérearü popera, rü Rexũ rü Chĩchái
ga poperaarü ümatüruxũ, rü namücügü
rü nüxũ nadaumatügü. Rü
yexgumatama ga guxũma ga nümagü rü
Yerucharéũwa naxĩ, rü nuãcü
Yudíugüxũ namu nax
íyachaxãchigüxũcax nax napuracüexũ.
24Rü yemaacü nixĩ ga íyachaxãchixũ ga
Tupanapataarü mexẽxẽ ga
Yerucharéũwa. Rü tama nawa
napuracüe ñuxmata Daríu taxre ga
taunecü inguxẽxẽ nax ãẽxgacü yixĩxũ ga
Pérchiaanewa.

Wena inanaxügüe ga puracü
Tupanapata nax namexẽẽgüxũ

5 1Rü nüma ga Tupanaarü orearü
uruũgü ga Aguéu rü Chacaría ga
Ídu nane, rü yema Yudíugü (ga
Iraétanüxũgü) ga Yudáanecüãxmaxã, rü
Yerucharéũcüãxmaxã nüxũ
nayarüxugüe ga yema ore ga Cori ya
Tupana namaxã nüxũ ixuxũ. 2Rü
yexguma ga Chorobabé ga Charatié
nane rü Yochué ga Yochadá nane rü
wenaxarü inanaxügüe ga nax nawa
napuracüexũ ga Tupanapataarü mexẽxẽ
ga Yerucharéũwa. Rü nüma ga
Tupanaarü orearü uruũgü rü ta nüxũ
narüngũxẽẽgü. 3-4Natürü nüma ga Tanái
ga taxtü ga Eufrátearü oéstewaamaarü
ãẽxgacü, rü nüma ga Chetáru-Bonái rü
namücügü, rü Yerucharéũwa naxĩ rü
Yudíugüna (Yudátanüxũna) nayacagü
rü ñanagürügü: —¿Texé pexũ tamu nax
wena penamexẽẽxũ ya daa Tupanapata
rü nax peyamexẽẽgüxũ i norü poxeguxũ
ya daa ĩane? —ñanagürügü. Rü ñuxũchi
naxcax ínaca ga tümaéga ga guxema
Tupanapataarü mexẽẽwa puracüexe.
5Natürü nüma ga Tupana rü nüxna
nadau ga yema Yudíugü ga yema
puracümaxã icuaxgüxũ. Rü yemaacü
nataxuma ga texé nüxna nachuxuxũ nax
napuracüeamaxũcax. Rü yoxni ga yema
Yudíugüarü uanügü rü
Pérchiaanecüãxarü ãẽxgacü ga Daríucax
nanaxümatü ga wüxi ga popera nax
nüma namexẽẽãxũcax ga yema
guxchaxũ. 6Rü yema popera ga
Daríuxũtawa namugüxũ ga Tanái, rü

Chetáru-Bonái, rü norü ngũxẽẽruũgü ga
ãẽxgacügü rü ñanagürügü: 7“Pa
Ãẽxgacüx, Pa Daríux, rü cuxũ
tarümoxẽgü. 8Rü cumaxã nüxũ tixu nax
Yudáanewa ítayadauxũ ya napata ya
yimá Yudíugüarü Tupana ya guxãétüwa
ngẽxmacü. Rü yima rü ínanamexẽẽgü
nuta ya itaxüchicümaxã. Rü ngẽma
natapü̱x rü meama mürapewamaxã
natüchiã. Rü ngẽma puracü rü naxca̱x
napaxaãẽgü rü ngẽmaca̱x paxama inixũ.
9Rü yema Yudíugü ga yema
puracümaxã icua̱xgüxũna taca nax texé
tixĩxũ ga namuxe nax wena
namexẽẽgüaxũca̱x ya yima Tupanapata,
rü mürapewamaxã nax napexgüãxũ i
nachiãwaama. 10Rü naxca̱x ítacagü ta
ga naégagü ga yema puracümaxã
icua̱xgüxũ rü tayawügüéga nax
ngẽmaãcü cumaxã nüxũ tixuxũca̱x, Pa
Ãẽxgacüx. 11Rü nüma rü toxũ
nangãxũgü rü ñanagürügü: ‘Toma rü
yimá Tupana ya daxũguxũ i naanearü
üruxũ rü ñoma i naanearü üruũarü
duũxũgü tixĩgü. Rü ítanamexẽxẽ ya daa
napata ga nũxcümaxũchima ga torü
o̱xigüarü ãẽxgacü ga Charumóũ üxũne’,
ñanagürügü. 12Rü nüxũ nixugügü ta rü
ñanagürügü: ‘Rü torü o̱xigü rü Tupana
ya daxũcüã̱xũ nanuxẽẽgü rü yemaca̱x
nüma ga Tupana rü ãẽxgacü ga
Nabucudonochóme̱xẽgu nanayixẽxẽ. Rü
nüma ga Nabucudonochó rü nagu
napogü ga guma Tupanapata, rü yema
duũxũgü rü ínanayauxũ rü
Babiróniaanewa nanagagü’,
ñanagürügü. 13Rü nüma i Yudíugü rü
nüxũ nixugüe rü guma nüxíraxũcü ga
taunecü ga nagu Babiróniaanearü
ãẽxgacü yixĩcü ga Chíru, rü nüma ga
guma ãẽxgacü rü nanaxunagü nax guma
Tupanapata rü tá wena namexẽẽgüaxũ.
14Rü yexgumarüxũ ta nüxũ nixugüe rü
nüma ga ãẽxgacü ga Chíru rü marü
nanawoeguxẽxẽ ga yema
Tupanapataarü yemaxũgü ga
úirunaxca̱x rü diẽrumünaxca̱x ga
Nabucudonochó Yerucharéũwa dexũ rü
Babiróniaanewa yexmane ga norü
tupanapatagu yanuxũ. Rü nüxũ nixugüe
ta rü yema Tupanapataarü yemaxũgü rü
ãẽxgacü ga Chíru rü wüxi ga yatü ga
Chebacháragu ãégaxũna nanana. Rü
nüma ga Chebachára nixĩ ga Chíru nüxũ
unetaxũ nax Yudáanecüã̱xarü ãẽxgacü
yixĩxũca̱x. 15Rü nüma ga ãẽxgacü ga
Chíru rü guma Chebacháraxũ namu nax
yima Yerucharéũwa ngexmane ya
Tupanapatawa nanaaxũca̱x ga yema
yemaxũgü. Rü ñu̱xũchi nanamu nax
wena namexẽẽgüaxũca̱x ga Tupanapata
ga noxritama ínaxüxũwa. 16Rü
yemawena ga nüma ga Chebachára rü
Yerucharéũwa naxũ, rü nananucu ga
guma nutagü ya natapü̱xparagü nawa
rütogüne ya yima Tupanapata. Rü ga
duũxũgü rü yexgumaũcüxü rü
inanaxügüe ga nawa nax napuracuexũ,
natürü taxũta ningu. 17Rü ngẽmaca̱x i
ñu̱xmax, Pa Ãẽxgacüx, rü cuxna naxca̱x
taca nax naxca̱x cudauxũ i
Babiróniaanearü poperatanügu nax
nüxũ cucuáxũca̱x ngoxi aixcüma yixĩxũ
nax ãẽxgacü ga Chíru naxunagüxũ nax
wena naxügüaxũca̱x ya yima
Tupanapata i Yerucharéũwa. Rü
ñu̱xũchi cuxna naxca̱x taca nax tomaxã
nüxũ quixuxũca̱x rü ta̱xacü yixĩxũ i
nagu curüxĩnüxũ i cuma i ngẽmachiga”,
ñanagürügü ga norü poperawa.

6 [1]Rü yexguma ga nüma ga ãẽxgacü
ga Daríu rü norü duũxũgüxũ namu
ga naxcax nax nadaugüxũcax ga yema
mugüpane ga Chíru ümatüxũ natanügu
ga nũxcümaũxũ ga poperagü ga
Babiróniaanewa yexmagüxũ. [2]Rü yema
popera ga nagu naxümatüxũ ga yema
Chíruarü mugü rü nüxũ inayangaugü
nagu ga guma ãẽxgacüpata ga ĩane ga
Ebatánawa yexmane ga Médiaanewa.
[3]Rü yema mu ga yema poperagu
ümatüxũ rü ñanagürü: "Guma
nüxíraxũcü ga taunecü nagu ãẽxgacü
yixĩcü ga Chíru rü ñaxũ ga mu
naxunagü: 'Rü guma Tupanapata ga
Yerucharéũwa yexmane ga Yudíugü
norü ãmare ga naxũna nawa ígugüxũne,
rü tanaxwaxe i wena namexẽxẽ, rü yima
naparagü rü mea inapugü. Rü ngẽma
norü máchane rü 27 i métruarü ngãxũ
tá nixĩ, rü ngẽma norü tachiũ rü 27 i
métruarü ngãxũ tá nixĩ. [4]Rü natapüxarü
ügü rü tomaepüxchimüxũ ya nutagü ya
itacü tá nixĩ. Rü yimaétüwa rü
ngexwacaxũxũ i mürapewa i yaxcüxũ tá
nixücuchigü. Rü chorü diẽruarü
dauruxũ tá nixĩ i naxütanüxũ i guxũma i
ngẽma puracü. [5]Rü Tupanapataarü
yemaxũgü i úirunaxcax rü
diẽrumünaxcax ga Nabucudonochó
Tupanapatawa dexũ, rü tanaxwaxe i
Yerucharéũcax tanawoeguxẽxẽ rü nagu
tayanú ya yima Tupanapata ya wena tá
üxüne, erü woetama ngẽma nixĩ i
nachica'" ñanagürü ga yema Chíruarü
poperawa. [6]Rü yexguma ga nüma ga
Pérchiaanecüãxarü ãẽxgacü ga Daríu rü
nanaxümatü ga wüxi ga popera naxcax
ga Tanái ga taxtü ga Eufrátearü
oéstewaamaarü ãẽxgacü, rü
Chetáru-bonái rü norü ngũxẽẽruũgü ga
ãẽxgacügü ixĩgüxũ ga yema naanewa.
Rü norü poperawa rü ñanagürü:
"¡Taxũtáma nüxṹ penaguxchaxẽxẽ i
ngẽma Yudíugü nax wena naxügüãxũ ya
yima Tupanapata! Rü ngẽma noxrirüxũ
i nachicagu tátama nanaxügü. [7]¡Rü
taxũtáma penachixewe ya yimá
Yudáanecüãxarü ãẽxgacü rü ngẽma
togü i duũxũgü i ngẽma puracümaxã
icuaxgüxũ! [8]Rü ñuxũchi pemaxã nüxũ
chixu nax perü diẽrumaxã nüxũ
perüngũxẽẽgüxũ i ngẽma Yudíugü i
ngẽma puracümaxã icuaxgüxũ nax
naxügüaxũcax ya yima Tupanapata. Rü
ngẽma diẽru i perü naanewachigütama
perü duũxũgütanüwa ngĩxũ
peyaxucümaxã tá nixĩ i paxa
penaxütanüxũ i ngẽma Tupanapataarü
mexẽxẽ nax ngẽmaãcü tama
íyachaxãchixũcax i ngẽma puracü. [9]Rü
ngẽma chacherdótegü i Yerucharéũwa
ngẽxmagüxũ rü chanaxwaxe i nüxna
penamugü i ngẽma wocaxacügü rü
carnérugü i nanaxwaxegüxũ nax naxcax
yagugüãxũ ya yimá Tupana ya dauxũwa
ngẽxmacü. ¡Rü naétü nüxna penaxã i
tríguteexe, rü bínu, rü yucüra, rü
oríbuarü chíxũ i wüxichigü i
ngunexũgügu rü tagutáma nixüye! [10]Rü
ngẽmaãcü tá nüxṹ natauxcha nax yimá
daxũgucü ya Tupanacax yagugüãxũ i
taxacü i namaxã nataãxẽxũ rü ñuxũchi
chauxcax rü chauxacügücax
nayumüxẽgüxũcax. [11]Rü ngẽxguma chi
texé tama naga ĩnügu i ñaa chorü mu,
rü name nixĩ i wüxi ya tümapataarü
omüta tayaxu rü yimamaxã tüxũ tapai
nax ngẽxma tayuxũcax ya yixema tama
naga ĩnüxe. Rü yima tümapata rü

ngẽxma narüxo rü naachinạxãgüxica
ngẽma nayaxü. [12]Rü yimá Tupana ya
nügucạx nüxũ̃ unetacü ya yima ĩane ya
Yerucharéũ̃ rü tá nanachixexẽxẽ i
ngexũ̃rüüxũ̃mare i nachixũ̃ane rüẹxna
norü ãẹ̃xgacü i tama yanguxẽẽxũ̃ i ñaa
chorü mu, rü nachixexẽẽxũ̃ ya yima
Tupanapata. Rü choma i Daríu nixĩ i
chanaxunagüxũ̃ i ñaa mu. Rü ngẽmacạx
chanaxwạxe i aixcüma naga naxĩnüe",
ñanagürü ga norü poperawa.

Ningu ga Tupanapata

[13]Rü nüma ga Tanái ga taxtü ga
Eufrátearü oéstewaamaarü ãẹ̃xgacü rü
Chetáru-bonái rü norü ngũ̃xẽẽruũ̃gü rü
paxama naga naxĩnüe ga yema mu ga
ãẹ̃xgacü ga Daríu unagüxũ̃. [14]Rü yemaacü
ga nüma ga yema Yudíugü ga yema
puracümaxã icuạxgüxũ̃ rü nayadaxẽẽgü
ga nax napuracüexũ̃. Rü Tupanaarü
orearü uruũ̃gü ga Aguéu rü Chacaría ga
Ídu nane rü Tupanaarü oremaxã poraãcü
nanataãxẽxẽxẽ. Rü yemaacü ga guma
Tupanapataarü mexẽxẽ rü ningu yema
Tupana nüxũ̃ ixuxũ̃rüxũ̃ rü yema Chíru rü
Daríu rü Arteyére ga Pérchiaanecüã̱xarü
ãẹ̃xgacügü unagügüxũ̃rüxũ̃. [15]Rü
yexguma 6 ga taunecü ãẹ̃xgacü yixĩgu ga
Daríu ga Pérchiaarü naanewa, rü
yexguma nixĩ ga nax yanguxũ̃ ga guma
Tupanapata, meama Adáarü tauemacüarü
tomaepũ̱xarü ngunexũ̃gu (18 febréru).
……

Édra rü namücügümaxã
Yerucharéũ̃wa nangugü

7 [1]Rü yexguma Arteyére rü
Pérchiaanecüã̱xarü ãẹ̃xgacü yixĩgu,
rü nayexma ga wüxi ga chacherdóte ga
Yudíu ga Édragu ãégacü. Rü nüma rü
nũxcümaũ̃cü ga Aróũ̃taxa nixĩ.
……
[6]Rü nüma ga Édra rü wüxi ga
ngụxẽẽtaeruxũ̃ nixĩ, rü meama nüxũ̃
nacuạx ga Tupanaarü mugü ga Moiché
ümatüxũ̃. Rü wüxi ga ngunexũ̃gu rü
ãẹ̃xgacü ga Arteyérena naca nax
Yerucharéũ̃cạx namueguaxũ̃cạx. Rü
nüma ga ãẹ̃xgacü rü naga naxĩnü, yerü
Tupana rü poraãcü Édraxũ̃ narüngũ̃xẽẽ.
Rü yemaacü ga Édra rü Babiróniaanewa
inaxũ̃achi rü Yerucharéũ̃cạx natáegu.
[7-9]Rü yexguma marü 7 ga taunecü
ãẹ̃xgacü yixĩgu ga Arteyére rü natáegu
ga Édra. Rü namaxã nawoegu ga
wüxitücumü ga Iraétanüxũ̃gü. Rü
yematanüwa nayexmagü ga
chacherdótegü rü Lebítanüxũ̃gü, rü
wiyaetanüxũ̃gü, rü Tupanapataarü
ĩã̱xarü dauruũ̃gü, rü Tupanapatawaarü
ngũ̃xẽẽruũ̃gü. Rü yemamaxã inaxũ̃achi
ga Édra meama nüxíraxũ̃cü ga
tauemacüarü ügügu. Rü Yerucharéũ̃wa
nangugü meama guma norü 5 ga
tauemacüarü ügügu yerü Tupana rü
poraãcü nüxũ̃ narüngũ̃xẽẽ. [10]Rü nüma
ga Édra rü aixcüma nagu narüxĩnü nax
Tupanaarü mugüwa nangúxũ̃ rü nagu
nax namaxũ̃xũ̃ rü yema togü ga
Iraéanecüã̱xgüxũ̃ nax nangúexẽẽxũ̃cạx
ga yema Tupanaarü mugü. [11-12]Rü nüma
ga Édra rü wüxi ga ngụxẽẽtaeruxũ̃ ga
meama guxũ̃ma ga Tupanaarü mugüxũ̃
cuácü nixĩ. Rü yexguma Babiróniaanewa
inaxũ̃achichaxũ̱xgu ga Édra, rü nüma ga
ãẹ̃xgacü rü Édrana nanaxã ga wüxi ga
popera ga ñaxũ̃: "Choma i ãẹ̃xgacü i
Arteyére rü cuxũ̃ charümoxẽ Pa
Chacherdóte, Pa Édrax. Rü cuma rü

wüxi i ngu̱xẽẽtaeruxũ̃ i meama Tupana
ya daxũgucüarü mugüxũ̃ cuáxe quixĩ.
13Rü marü chanaxunagü i wüxi i mu nax
ngẽmaãcü guxũma i Iraétanüxũgü i
cho̱xme̱xwa ngẽxmagüxũ̃ rü
naxwa̱xegüxũ̃ nax cumaxã
Yerucharéũca̱x nawoeguxũ̃, rü marü
name nax cuwe naxĩxũ̃. Rü
ngẽxgumarüxũ̃ ta i ngẽma Lebítanüxũgü
rü chacherdótegü rü marü name nax
nawoeguxũ̃. 14Erü choma i ãẽxgacü, rü
ngẽma 7 i chorü ngũxẽẽruũ̃gümaxã rü
ngẽ́ma cuxũ̃ tamu nax mea
cuyangugüxũca̱x nax ñuxãcü ínamaxẽxũ̃
i ngẽma cutanüxũ̃gü i Yudáanewa, rü
ĩane ya Yerucharéũwa, rü ngoxi nagu
ínamaxẽ i ngẽma curü Tupanaarü mugü
i cuxṹ ngẽxmaxũ̃. 15Rü ngẽxgumarüxũ̃
ta cuxna taxãga nax cuyanaxũca̱x i
ngẽma diẽrumü rü úiru i choma i
ãẽxgacü rü chorü ngũxẽẽruũ̃gümaxã
torü ngúchaũ̃maxã cuxna taxãmaregüxũ̃
naxca̱x ya perü Tupana ya Yerucharéũgu
ãpatacü. 16Rü ngẽxgumarüxũ̃ ta rü name
nixĩ i cutanüxũ̃gü i duũxũ̃gü rü
chacherdótegü i Babiróniaanewa
ngẽxmagüxũ̃tanüwa cunade i ngẽma
diẽrumü, rü úiru, rü ãmaregü i norü
ngúchaũ̃maxã inaxãgüxũ̃ naxca̱x ya
yima Tupanapata ya Yerucharéũwa
ngexmane. 17Rü ngẽma diẽrumaxã rü tá
naxca̱x cutaxe i wocaxacügü, rü
carnérugü rü carnéruxacügü wüxigu
namaxã i ãmaregü i trígu rü bínu. Rü
ngẽma ãmaregü tá nixĩ i Tupanapataarü
ãmarearü guchicaxũ̃wa ícuyaguxũ̃ i
ngẽxguma Yerucharéũwa pengugügu.
18Rü ngẽma diẽru rü úiru íyaxüxũ̃maxã
rü cuma rü cumücügü rü tá naxca̱x
petaxe i ngẽma pema nagu perüxĩnüegu
rü Tupanaarü ngúchaũ̃ ixĩxũ̃. 19Natürü
ngẽma curü Tupanapataarü ngẽmaxũ̃gü
i pexna taxãxũ̃ rü cunaxwa̱xe nax
cumatama yima Tupanapatagu
cuyanuxũ̃ i Yerucharéũ̃wa. 20Rü
ngẽxguma iyataxu̱xgu i diẽru naxca̱x ya
yima Tupanapata rüẽxna ta̱xacü i to i
puracü i Tupanaca̱x pexüxchaũ̃xũ̃, rü
marü name i chorü diẽruarü
dauruxũ̃xũ̃tawa naxca̱x ícuca. 21Rü
pemax, Pa Ãẽxgacügüx i Taxtü i
Eufrátearü Oéstewaama Ngẽxmagüxe i
Diẽrumaxã Icua̱xgüxex, rü choma i
Pérchiaanecüã̱xarü ãẽxgacü i Arteyére
rü pexca̱x chayamupane i ñaa mugü:
‘¡Rü nüxna penaxã i guxũma i ta̱xacü i
pexũ̃tawa naxca̱x ínaca̱xaxũ̃ ya yimá
chacherdóte ya ngu̱xẽẽtaeruxũ̃ ya Édra i
meama Tupana ya daxũcüã̱xarü mugüxũ̃
cuácü! 22Rü name nixĩ i nüxna penaxã
ñu̱xmata 3,600 quíru naguxũ̃ i diẽrumü
rü 22,000 lítru naguxũ̃ i trígu, rü 2,200
lítru nagucü ya bínu, rü 2,200 lítru
naguxũ̃ i chíxũ̃. Rü yima yucüra ya
nüma naxca̱x ínaca̱xacü ¡rü nüxna
penaxã! 23Rü ngẽxgumarüxũ̃ ta i
ngexũ̃rüüxũ̃mare i ngẽmaxũ̃gü i Tupana
ya daxũcüã̱x naxwa̱xexũ̃ i napataca̱x, rü
name nixĩ i nüxna penaxã nax tama
cha̱u̱xca̱x rü chauneca̱x poxcu
ínanguxẽẽxũ̃.’ 24Rü ngẽxgumarüxũ̃ ta
chanaxunagü i ñaa mu: ‘Rü ngẽma
chacherdótegü, rü Lebítanüxũ̃gü, rü
wiyaetanüxũ̃gü, rü ĩã̱xarü dauruũ̃gü rü
guxũma i ngẽma togü i Tupanapatawa
puracüexũ̃, rü tama chanaxwa̱xe nax
ãẽxgacüaxṹ nax naxütanügüaxũ̃.’ 25Rü
cumax, Pa Édrax, rü name nixĩ i nagu
quixũ i ngẽma cua̱x i Tupana cuxna ãxũ̃.
Rü ngẽmaãcü ngẽma naanegü i taxtü i

Eufrátearü oéstewaama ngẽxmagüxũ̃ i duũ̃xũ̃gücax̲ tá nüxũ̃ cuxuneta i ãẽxgacügü i duũ̃xũ̃güarü guxchaxũ̃arü mexẽẽruxũ̃ ixĩgüxũ̃, rü ãẽxgacügü i mea ngẽma duũ̃xũ̃gümaxã icuáxũ̃. Rü ngẽxguma nangemagu i duũ̃xũ̃gü i tama curü Tupanaarü mugüxũ̃ cuax̲güxũ̃, rü name nixĩ i cuma cunangúexẽxẽ. [26]Rü ngexerüxṹxemare ya tama naga ĩnüxe i ngẽma curü Tupanaarü mugü rü chorü mugü irü noxtacüma tüxũ̃ pimax̲ rüex̲na tüxũ̃ ípetax̲üchi i perü naanewa, rüex̲na tüxna penapuxũ̃ i tümaarü ngẽmaxũ̃gü, rüex̲na tüxũ̃ pepoxcu!” ñanagürü ga ãẽxgacü ga Arteyére norü poperawa.

Édraarü Yumüxẽ

[27]Rü yexguma ga Édra rü nayumüxẽ rü ñanagürü: “Pa Torü Oxigüarü Tupanax, rü cuma rü cumecümaxũ̃chi. Rü ngẽmacax̲ ãẽxgacüãẽwa ícunanguxẽxẽ nax yima cupata ya Yerucharéũ̃wa ngexmane wena namexẽẽgüaxũ̃cax̲ i curü duũ̃xũ̃gü. [28]Rü moxẽ cuxna chaxã, Pa Tupanax, erü cuxṹ changechaũ̃tümüxũ̃ napex̲exewa ya ãẽxgacü, rü ngẽma 7 i namücügü, rü guxũ̃ma i norü ngũ̃xẽẽruũ̃gü. Rü chapora erü cumax, Pa Tupanax, chauxũ̃tawa cungexma rü ngẽmacax̲ choxṹ natauxcha nax nüxṹ chanangúchaũ̃xẽẽxũ̃ i ñuxre i chautanüxũ̃gü i Iraétanüxũ̃güarü ãẽxgacügü nax chowe Yerucharéũ̃cax̲ nawoeguxũ̃”, ñanagürü ga norü yumüxẽwa.

……

Tupanapatawaarü puracütanüxũ̃gü

8 [15]Rü choma ya Édra rü natü ga Abácutügu chanangutaquex̲exẽxẽ ga yema duũ̃xũ̃gü ga chomaxã Yerucharéũ̃cax̲ woeguchaũ̃xũ̃. Rü yexma tapegü ga tomaepü̲x ga ngunexũ̃. Rü yéma yoxni tayawügüéga ga duũ̃xũ̃gü rü chacherdótegü ga yéma ngugüxũ̃. Rü yemaacü nüxũ̃ tacuax̲ rü nataxuma ga Lebítanüxũ̃ ga nüechamatama yéma ĩxũ̃. [16]Rü yemacax̲ Eriechécax̲, rü Ariécax̲, rü Chemaíacax̲, rü Erünatáũ̃cax̲, rü Yarícax̲, rü to i Erünatáũ̃cax̲, rü Natáũ̃cax̲, rü Chacaríacax̲, rü Mechuráũ̃cax̲ changema, yerü nümagü nixĩ ga Lebítanüxũ̃arü ãẽxgacügü yixĩxũ̃. Rü yexgumarüxũ̃ ta naxcax̲ changema ga Yoiarí rü Erünatáũ̃ ga ngux̲ẽẽtaeruũ̃gü ixĩgüxũ̃. [17]Rü Cachipíaarü ĩanewa chanamugü ga yema duũ̃xũ̃gü nax Lebítanüxũ̃arü ãẽxgacü ga Ídumaxã, rü namücügü ga ngũ̃xẽẽruũ̃gü ga yema ĩanearü Tupanapatawa puracüexũ̃maxã yanadexagüxũ̃cax̲ rü namaxã nüxũ̃ yaxugüxũ̃cax̲ nax toxũ̃tawa namugüaxũ̃cax̲ i Lebítanüxũ̃gü nax yima Tupanapata ya Yerucharéũ̃wa ngexmanewa toxũ̃ nangũ̃xẽẽgüxũ̃cax̲. [18]Rü Tupana rü tomaxã namecüma, rü yemacax̲ toxũ̃tawa nanamu ga Cherebía ga meama poperaxũ̃ cuácü ga Lebítanüxũ̃ ga Marítaxa ixĩcü. Rü nüma ga Cherebía rü toxũ̃tawa nangu wüxigu namaxã ga nanegü rü naeneegü ga meama 18 ga duũ̃xũ̃gü ixĩgüxũ̃. [19]Rü yexgumarüxũ̃ ta Tupana yéma nanamugü ga Achabía namaxã ga namücü ga Yechaía ga Merári nane ixĩcü. Rü namaxã ínangugü ga nanegü rü naeneegü ga meama 20 ga duũ̃xũ̃gü ixĩgüxũ̃. [20]Rü naétüwa rü ínangugü ga 220 ga Tupanapatawaarü ngũ̃xẽẽruũ̃gü. Rü nũxcüma rü ãẽxgacü ga Dabí nixĩ ga

yemaacü inanucü naxcax ga
Tupanapataarü puracü. Rü guxũma ga
yema 220 ga ngũxẽẽruũgü rü nayawügü
ga naégagü. 21Rü yemawena rü
chanaxunagü nax aureãcü
tayumüxẽgüxũ natü ga Abácutüwa nax
Tupanamaxã nüxũ tixugüxũcax ga torü
chixexũgü, rü Tupanana naxcax
tacaxaxũcax nax mea toxũ
naxüpetüxũcax i namawa, rü toxna rü
toxocügüna nadauxũcax wüxigu
namaxã i guxũma i torü ngẽmaxũgü i
namaxã itaxĩxũ. 22Yerü chorü ãne nixĩ
ga ãẽxgacüxũtawa naxcax íchacaxaxũ
ga churaragü ga cowarugu ĩxũ nax torü
uanügüna toxũ ínapoxũxũcax i namawa,
yerü yexguma taxũta itaxĩãchigu rü
marü ãẽxgacümaxã nüxũ tixugü nax
Tupana tüxũ rüngũxẽẽxũ ya yíxema
naxcax daugüxe, natürü tüxũ napoxcu
ya guxãma ya tama naga ĩnüexe. 23Rü
ngẽmacax aureãcüma tayumüxẽgü rü
Tupanana tacagüe nax toxna
nadauxũcax. Rü nüma rü aixcüma toxũ
nangãxũga.

……

31Rü natü ga Abácutüwa itaxĩãchi
meama nüxíraxũcü ga tauemacüarü 12
arü ngunexũgu nax Yerucharéũwa
taxĩxũ. Rü Tupana rü namawa toxna
nadau rü toxũ ínapoxũ nüxna ga torü
uanügü rü ngĩtaaxgüxũ. 32Rü yexguma
Yerucharéũwa tangugügu, rü tomaepüx
ga ngunexũ tarüngũgü.

……

35Rü yemawena rü wüxichigü ga
toma rü naxũna ítagu naxcax ga guma
torü Tupana. Rü guxũma ga
Iraétanüxũgüégagu rü ítanagu ga 12 ga
wocaxacügü rü 96 ga carnérugü rü 77
ga carnéruxacügü. Rü torü
chixexũgüarü ütanüruxũ rü ítanagu ga
12 ga chíbugü. 36Rü toma rü yema
nachixũanegü ga taxtü ga Eufrátearü
oéstewaamaarü ãẽxgacügüna tanaxã ga
yema popera ga Pérchiaanecüãxarü
ãẽxgacü toxna ãxũ. Rü nümagü rü paxa
toxũ narüngũxẽẽ nax wena tanaxüxũcax
ga guma Tupanapata.

Édra rü Tupanamaxã nüxũ nixu ga Iraéaanecüãxgüarü chixexũ

9 1Rü yemawena ga yema
Iraéanecüãxgüarü ãẽxgacügü ga
marü nüxíra Yerucharéũwa ngugüxũ rü
chauxcax naxĩ rü chomaxã nüxũ
nayarüxugüe rü ñanagürügü: “Muxũma
i ngẽma tatanüxũgü i Iraéanecüãxgü ga
nüxíra tomaxã woeguxũ, rü woo
chacherdótegü rü Lebítanüxũgü rü tama
nügüxũ nüxũ naxoxoxgü i nacümagü i
chixexũgü i nagu naxĩxũ i ngẽma togü i
duũxũgü i nua tórü naanegu
yaxãchiũgüxũ. Natürü ngẽma
tatanüxũgü rü woo poraãcü
Tupanapexewa nachixe nax ngẽma
togücümagu nax naxĩxũ, natürü nagu
naxĩama i nacümagü i ngẽma
Canaáũtanüxũgü rü Itítatanüxũgü, rü
Ferechéutanüxũgü, rü
Yebuchéutanüxũgü, rü Amóũtanüxũgü,
rü Moátanüxũgü, rü Equítuanecüãxgü,
rü Amoréutanüxũgü. 2Yerü nüma i
tatanüxũgü rü nanegü rü marü
nixãxmaxgü namaxã i ngẽma togü i
duũxũgüxacügü i nua tórü naanegu
yaxãchiũgüxũ i tama Tupanaaxũ
yaxõgüxũ. Rü yemaacü ga Tupanaarü
duũxũgü rü yema tama yaxõgüxũ ga
duũxũgümaxã nügü narüxücutanü. Rü

tatanüxũgü i ãẽxgacügü nixĩ ga nüxíra
inaxügüxũ nax nagu naxĩxũ ga yema
chixexũ”, ñanagürügü choxũ. 3Rü
yexguma yema orexũ chaxĩnügu rü
chorü ngechaũmaxã chaugü
charügáutechiru rü chaugü chapuxũyae
rü chaugü chapuxũchinagu, yerü
poraãcü chauãẽwa nangux ga yema.
4Rü guxũma ga yema Iraéanecüãxgü ga
norü Tupanaarü poxcucax muũexũ
nagagu ga natanüxũgüarü chixexũgü rü
chauxũtawa nayarütogü. Rü choma rü
chorü ngechaũmaxã yematama
chauchicawa charüto ñuxmata nawa
nangu ga yema yáuanecüarü ora ga
nagu Tupanacax yagugüãxũ ga
ãmaregü. 5Rü yexguma yema orawa
nanguxgu rü marü choxũ
nangupetüxüra ga nax changechaũxũ.
Rü charügáuxchiruãcüma ichanaxügü
nax chayumüxẽxũ. Rü Cori ya
Tupanamaxã chidexa. 6Rü ñachagürü
nüxũ: “Pa Chorü Tupanax, Pa Chorü
Tupanax, rü poraãcü chaxãnexũchi i
cupexewa. Rü tama nüxũ chacuax nax
taxacü chaxüxũ rü ñuxãcü cumaxã
chidexaxũ. Erü ngẽma torü chixexũ rü
marü nangupetüxüchiama rü ngẽma
torü pecádugü rü marü ñoma i naane
namaxã nanapá. 7Rü nũxcümacürüwa
ga torü oxigü rü chixexũgu namaxẽx rü
ñomaxũcüxü i toma rü ta nagu ítamaxẽ.
Rü ngẽma torü chixexũgagu rü toma rü
torü ãẽxgacügü rü torü chacherdótegü
rü naxmexgu tayi i ngẽma to i
nachixũanecüãxgüarü ãẽxgacügü i tama
cuxũ yaxõgüxũ. Rü nümagü rü toxũ
ínayauxũ rü toxcax nangĩxgü rü
duũxũgüpexewa toxũ nacugüe. Rü
ngẽmatama nixĩ i ñuxma toxũ
ngupetüxũ. 8Natürü i ñuxmax, Pa Corix,
Pa Torü Tupanax, rü ngẽma nax tomaxã
cumecümaxũgagu rü toxũ
cunatauxchaxẽxẽ nax ñuxre i toma rü
wena ñaa naane i cuma
cuxüünexẽẽxũcax tawoeguxũ nax nagu
taxãchiũgüxũcax. Rü cuma rü wüxi i
ngexwacaxũxũ i ĩnü toxna cuxã, rü
ngẽmaãcü paxaãchi toxũ cutaãxẽxẽxẽ
naétüwa i torü guxchaxũgü. 9Rü woo to
ga ãẽxgacümexẽwa nax tangexmagüxũ
natürü i cumax rü tama toxũ ícuwogü.
Rü ngẽma Pérchiaanecüãxarü
ãẽxgacügüãẽwa ícunanguxẽxẽ nax
tomaxã namecümagüxũcax. Rü toxna
cudau nax ñuxma rü ta tamaxẽxũcax, rü
ngẽmaãcü tawoeguxũcax, rü wena
noxrixũxũ ga nachicagutama
tanaxüxũcax ya yima cupata. Rü cumax,
Pa Tupanax, rü toxna cudau i guxũma i
ñaa naane i Yudáanewa rü daa ĩane ya
Yerucharéũwa. 10Natürü i ñuxmax, Pa
Tupanax ¿rü taxacüxũ tá cumaxã tixuxũ
nawena i guxũma i ngẽma chixexũ i
taxüxũ. Erü aixcüma nixĩ nax tama naga
taxĩnüexũ i curü mugü”, ñachagürü ga
chorü yumüxẽwa.

……

Yudíugü rü ínanawoxũ ga yema ngexũgü ga to ga nachixũanecüãxgü ixĩgüxũ

10 1Rü yexguma ñaxtüanegu
chayangücuchigu norü
toxmaxtawa ga guma Tupanapata, rü
yéma chaxauxãcüma chayumüxẽ, rü
Tupanamaxã nüxũ chixu ga torü
chixexũgü. Rü yexgumayane yéma
nangugü ga muxũma ga yatügü rü
ngexũgü rü buxũgü rü chauxũtagu
nangutaquexe rü wüxigu chomaxã

naxauxe. [2]Rü yexguma nüma ga
Checanía ga Yerié nane ga Eráũtanüxũ
ixĩcü rü ñanagürü choxũ: “Rü aixcüma
nixĩ i Tupanapẹxewa chixexũ ixügüxũ.
Erü ngexũgü i to i nachixũanecüạ̃x
ixĩgüxũ i tama Tupanaaxṹ
yaxõgüxũmaxã tixãxmạxgü i yixema i
Iraéanecüạ̃xgü. Natürü nangexmaama
nax ñuxãcü Tupanapẹxewa namexẽẽxũ i
ngẽma torü chixexũ. [3]Rü ngẽmacạx tórü
Tupanapẹxewa tá nüxũ tixu nax tüxna
tixĩgachixũcạx ya yíxema toxmạxgü ya
tama Tupanaaxṹ yaxõgüxe rü yíxema
toxocügü ya tümawa toxṹ ngẽxmagüxe.
Rü ngẽmaãcü ngẽma cuma rü ngẽma
togü i duũxũgü i aixcüma Tupanaga
ĩnüexũ tomaxã nüxũ ixuxũrüxũ tá naga
taxĩnüe ya tórü Cori ya Tupanaarü
mugü. [4]¡Rü inachi rü naxü i ngẽma
Tupana cuxũ muxũ nax cunaxüxũ! Rü
toma rü tá cuga taxĩnüe. ¡Ẽcü tomaxã
nüxũ ixu nax ñuxãcü tá tanamexẽxẽ i
ngẽma chixexũ i taxüxũ!” ñanagürü.
……

[10]Rü yexguma ga choma ga
chacherdóte ya Édra rü ichachi rü
ñachagürü: “Pema rü poraãcü chixexũ
pexü erü namaxã pixãxmạxgü i ngẽma
ngexũgü i to i nachixũanecüạ̃x
ixĩgüxũ. Rü ngẽmaãcü penayexeraxẽxẽ
i tórü chixexũgü i Tupanapẹxewa.
[11]Rü ñụxma rü penaxwạ̃xe i tórü
ọxigüarü Tupanapẹxewa penaxü i
ngẽma nüma nanaxwạ̃xexũ rü nüxũ
pixu nax aixcümama chixexũ
pexügüxũ. Rü ngẽmacạx pemaxã nüxũ
chixu ¡rü nüxna pixĩgachi i ngẽma
duũxũgü i tama yaxõgüxũ rü ngẽma
ngexũgü i to i nachixũanecüạ̃xgü
ixĩgüxũ!” ñachagürü. [12]Rü yexguma
yemaxũ naxĩnüegu ga guxũma ga
yema duũxũgü rü tagaãcü
nanangãxũgagü rü ñanagürügü:
“Ngẽmáacü tá tanaxü i ngẽma toxũ
cumuxũ”, ñanagürügü.
……

[44]Rü guxũma ga yema
Iraéanecüạ̃xgü ga to ga
nachixũanecüạ̃x ga ngexũgümaxã
ixãxmạxgüxũ rü tümanatügücạx tüxũ
nawoeguxẽxẽ wüxigu tümamaxã ga
tümaxacügü.

NEHEMÍAS

(Neemía)

Neemía rü natanüxũ̃gücax nayumüxẽ

1 [1]Rü ñaa nixĩ i chauchiga i choma i
Neemía ya Acaría nane nax chixĩxũ̃.
Rü yexguma 20 ga taunecü ãẽxgacü
yixĩxgu ga Artayére rü meama
Quiréuarü tauemacügu (diciémbre), rü
choma ga Neemía rü ĩane ga Chúchawa
chayexma. [2]Rü chauxũ̃tawa nangu ga
chauenexẽ ga Ananí namaxã ga ñuxre
ga yatügü ga Yudáanewa ne ĩxũ̃. Rü
yexguma chayoxnie ga nüxna nax
chacaxaxũ̃ nachiga nax ñuxãcü
ínangupetüxũ̃ ga Yerucharéũ̃wa, rü
ñachagürü: "¿Ñuxãcü nüxũ̃
ínangupetüxũ̃ i ngḗma? Rü yema
Yudíutanüxũ̃gü ga Yudáanegu rüchoxũ̃
¿rü mea nüxũ̃ nangupetüxũ̃ rü ẽxna
tama?" ñachagürü. [3]Rü nümagü rü
choxũ̃ nangãxũ̃gü rü ñanagürügü:
"Ngḗma rü tama aixcüma mea inixũ. Rü
ngẽma duũ̃xũ̃gü i Yudáanegu rüchoxũ̃
rü poraãcü ngúxũ̃ ningegü rü chixexũ̃
nüxũ̃ naxüpetü. Rü ngẽma natapüx ya
yima tórü ĩane ya Yerucharéũ̃ rü
nanaxaixrügumaraxũ̃tama ga nagu nax
napogüexũ̃, rü yema natapüxarü ĩãxgü
ga ínaguxũ̃ rü taũtama nimexẽẽgü",
ñanagürügü. [4]Rü yexguma yemaxũ̃
chaxĩnügu rü poraãcü choxũ̃ nangux rü
chaxaxu. Rü ñuxre ga ngunexũ̃ rü
chaxaure rü Cori ya Tupanamaxã
chidexa. [5]Rü ñachagürü nüxũ̃: "Pa Cori
Pa Tupana ya Daxũcüãx, cuma rü
Tupana ya guxãétüwa ngẽxmacü quixĩ,
rü cuxãũcüma. Rü taguma naxüchicüxü
i ngẽma nüxũ̃ quixuxũ̃, erü cuma rü
namaxã quixaixcüma i ngẽma duũ̃xũ̃gü i
cuxũ̃ ngechaũ̃güxũ̃ rü yanguxẽẽgüxũ̃ i
curü mugü. [6]Rü ngẽmacax i ñuxma rü
cuxũ̃ chacaaxũ̃ nax choxũ̃ nüxũ̃
cuxĩnüxũ̃ i ñaa chorü yumüxẽ i chütacü
rü ngunecü cumaxã nüxũ̃ chixuxũ̃
naxcax i ngẽma curü duũ̃xũ̃gü i
Iraétanüxũ̃gü. Rü nüxũ̃ chacuax nax
cupexewa chixexũ̃ taxüxũ̃ i toma i
Iraétanüxũ̃gü, rü woo i choma rü
chautanüxũ̃gü rü cupexewa chixexũ̃
taxügü. [7]Rü cupexewa poraãcü chixexũ̃
taxügü, erü tama tayanguxẽxẽ i ngẽma
curü mugü rü curü ucuxẽgü ga curü duũ̃
ga Moichéwa tomaxã nüxũ̃ quixuxũ̃.
[8-9]¡Rü nüxna nacuaxãchi i curü ore i
Moichémaxã nüxũ̃ quixuxũ̃! Erü cuma
rü nüxũ̃ quixu rü ngẽxguma toma
chixexũ̃ cupexewa taxüxgu rü tá togü i

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

nachixũanegügu toxũ cuwoonemare,
natürü ngẽxguma chi wena cuxca̱x
tawoegu̱xgu rü aixcüma nagu tamaxẽgu
i curü mugü, rü woo ñoma i naane
íyacuáxũgu tawoonegu, rü cuma rü chi
tochixũaneca̱x toxũ cuyagagü, rü ngẽma
nachica i üünexũ i cumatama nüxũ
cuxunetaxũ nax nawa cungexmaxũwa
wenaxarü toxũ cugagüxũca̱x. 10Toma rü
curü duũxũgü i curü puracütanüxũ
tixĩgü, yerü cuma rü curü poramaxã
torü uanügümẽxẽwa toxũ ícunguxũxẽxẽ.
11Pa Corix, cuxũ chachixewe nax choxṹ
nüxũ cuxĩnüxũca̱x i ñaa chorü yumüxẽ i
cumaxã nüxũ chixuxũ i chomax nax
curü duũxũ chixĩxũ. Erü ngẽma chorü
ngúchaũ i nagu charüxĩnüxũ nixĩ nax
cuxũ chicua̱xüüxũ. Rü ngẽxgumarüxũ ta
cuxna naxca̱x chaca nax choxũ
curüngũxẽẽxũ nax chomaxã
namecümaxũca̱x ya ãẽxgacü",
ñachagürü.

Artayére rü Neemíaxũ ninge̱x nax Yerucharéũwa naxũxũca̱x

2 1Rü yexguma ga choma rü ãẽxgacü
ga Artayérepáũarü üãcuxũruxũ
chixĩ. Rü wüxi ga ngunexũ ga Misáũarü
tauemacügu (abril) ga yexguma
Artayére marü 20 ga taunecü ãẽxgacü
yixĩxgu, rü naxpáxũ bínumaxã
chaxüãcuyane rü nüma ga ãẽxgacü rü
choxũ nadawenü ga nax
changechaũchametüxũ. Rü yemaca̱x
choxna naca rü ñanagürü: 2"Cuxũ
chadau nax cungechaũchametüxũ.
¿Ta̱xacü cuxũ nangupetü? Tama cuwa
nango̱x nax quida̱xawexũ. ¿Rü
ngẽmaca̱x ta̱xacü cuxṹ nangexma?
¿Ẽxna wüxi i guxchaxũ?", ñanagürü
choxũ. Rü yexguma ga choma rü
poraãcü chamuũ. 3Rü ãẽxgacüxũ
changãxũga rü ñachagürü: "Pa
Ãẽxgacüx ¡Guxũguma namaxũ! ¿Ñuxãcü
chi i tama changechaũxũ? Erü yima
ĩane ya chaunatügü nagu ta̱xgüne rü
nachicaxicatama nixĩ, rü natapü̱xarü
ĩã̱xgü rü ínanagu", ñachagürü. 4Rü
nüma ga ãẽxgacü rü choxna naca rü
ñanagürü: "¿Ta̱xacüwa i cuxũ
charüngũxẽẽxũ?" ñanagürü. Rü
yexguma ga choma rü Tupanamẽxẽgu
chaugü chaxṹ. 5Rü ãẽxgacüxũ
changãxũga rü ñachagürü: "Ngẽxguma
chi cuxca̱x namexgu, Pa Ãẽxgacüx, rü
choxũ curüngũxẽẽchaũxgux, rü cuxna
chaca, Pa Ãẽxgacüx, nax Yudáanewa
choxũ cumuxũ nawa ya yima ĩane ya
chaunatügü nagu ta̱xgüne, nax
ngẽmaãcü wena chanamexẽẽxũca̱x",
ñachagürü. 6Rü ngĩma ga ãẽxgacüma̱x
rü nacüwawa irüto. Rü nüma ga
ãẽxgacü rü choxna naca rü ñanagürü:
"¿Ñuxre i ngunexũ tá icuyarütaxuxũ nax
ngẽma cuxũxũ? ¿Rü ñuxgu tá
cutáeguxũ?" ñanagürü. Rü choma rü
namaxã nüxũ chixu ga ngunexũ ga nagu
tá chatáeguxũ. Rü yexguma ga nüma rü
yéma choxũ namu. 7Rü yema to ga
naxca̱x íchaca̱xaxũ nixĩ ga choxna
naxããxũ ga wüxi ga popera naxca̱x ga
yema ãẽxgacügü ga taxtü ga Eufrátearü
tocutüwa yexmagüxũ nax yemaacü norü
naanewa mea choxũ namupetügüxũca̱x
ñu̱xmata Yudáanewa changu. 8Rü to ga
popera ga naxca̱x íchaca̱xaxũ, rü
Achácа̱x nixĩ. Rü nüma nixĩ ga
ãẽxgacüarü naixnecüarü dauruxũ yixĩxũ.
Rü yema poperawa rü ãẽxgacü nüxna
naxãga nax mürapewa choxna

tanaxãxũcax nax ngẽmamaxã
chanamexẽẽxũcax i norü ĩãxgü ya yima
Tupanapataarü dauxũtaechica rü ngẽma
ĩanearü poxeguxũarü ĩãxgü, rü yima
ĩpata ya nawa tá changexmane. Rü
nüma ga ãẽxgacü rü choxna nanaxã ga
guxũma ga yema naxcax íchacaxaxũ,
yerü Cori ya Tupana rü poraãcü choxũ
narüngũxẽẽ. 9Rü yexguma taxtü ga
Eufrátearü tocutüwa yexmagüxũ ga
ãẽxgacügüxũtawa changuxgu, rü nüxna
chanana ga yema poperagü ga ãẽxgacü
ga Artayére yéma mugüxũ. Rü choxũ
ínixümücügü ga ñuxre ga churaragüarü
ãẽxgacügü namaxã ga norü churaragü
ga cowarutagu ĩxũ. 10Natürü yexguma
Chaũbára ga Oróũtanüxũgüarü ãẽxgacü,
rü Tobía ga Amóũtanüxũgüarü ãẽxgacü
nüxũ cuaxgügu nax íchanguxũ, rü
poraãcü nanue yerü nüxũ nacuaxgü nax
chautanüxũgü ga Iraéanecüãxgüarü
ngũxẽẽwa nax chaxũxũ.

Wena nanamexẽxẽ ga Yerucharéũtapü̱x

11-12Rü düxwa Yerucharéũarü ĩanewa
changu. Rü yexguma tomaepü̱x ga
ngunexũ yéma chayexmagu, rü chütacü
rü ícharüda. Rü choxũ nixümücügü ga
ñuxre ga yatü nax ítayadaugüxũcax ga
guma ĩanearü poxeguxũ. Natürü
taxúemaama nüxũ chixu ga yema
Tupana chauãẽwa nguxẽẽxũ nax
taxacücax Yerucharéũwa chaxũxũ. Rü
chaxicatama búruétügu chixũ. 13Rü
yematama chütaxũgu rü Ngategu
ãégaxũ ga ĩãxwa íchayaxũxũ rü
Dragóũarü Puchuwaama chaxũ ñuxmata
Guxchirearü ĩãxwa changu. Rü meama
chanangugü ga yema natapü̱x ga guma
Yerucharéũarü poxeguxũ ga nagu
napogüexũ rü norü ĩãxgü ga ínaguxũ.
14Rü ñuxũchi ichixũchigü ñuxmata
Dexá i Chuchuxũgu ãégaxũ ga ĩãxwa
changu ga ãẽxgacüarü puchu
íyexmaxũwa. Natürü ga chorü búru rü
taxuacüma naétüwa naxüpetü ga yema
natapü̱xarü puexũ. 15Rü yexguma rü
taũtama ningune. Rü yema ngatexũwa
dauxũ chaxĩ rü yéma chayangugü ga
yema natapü̱x. Rü yemaacü nüxũ
íchayaxüegu ga guma ĩanetapü̱x, rü
wenaxarü Ngategu ãégaxũ ga ĩãxwa
chixücu. 16Rü guma ĩanearü ãẽxgacügü
rü tama nüxũ nacuax ga ngextá nax
chaxũxũ rü taxacücax yéma chaxũxũ.
Yerü taxũta yema chacherdótegümaxã,
rü ĩanearü ãẽxgacügümaxã, rü
puracütanüxũmaxã, rü yema togü ga
Yudíugümaxã nüxũ chixu nax taxacücax
Yerucharéũwa changuxũ. 17Rü yemacax
chanangutaquexexẽxẽ ga yema duũxũgü
rü ñachagürü nüxũ: “Pema meama nüxũ
pecuax nax wüxi i guxchaxũwa
ingexmagüxũ, rü daa ĩane ya
Yerucharéũ rü nachixe, rü natapü̱xarü
ĩãxgü rü ínagu. ¡Rü ngĩxã wüxigu
tanamexẽxẽ ya daa ĩanearü poxeguxũ
nax ngẽmaãcü marü tama wüxi i
cugüruxũ ixĩgüxũcax!” ñachagürü. 18Rü
yexguma namaxã nüxũ chixuxgu nax
ñuxãcü Tupana poraãcü choxũ
rüngũxẽẽxũ rü yema ore ga ãẽxgacü ga
Artayére chomaxã nüxũ ixuxũ, rü nüma
ga duũxũgü rü choxũ nangãxũgagü rü
ñanagürügü: “¡Ngĩxã itanaxügü nax
namexẽẽxũ ya daa ĩanearü poxeguxũ!”
ñanagürügü. Rü inanaxügüe ga nax
napuracüexũ. 19Natürü yexguma
Chaũbára ga Oróũtanüxũgüarü ãẽxgacü,
rü Tobía ga Amóũtanüxũgüarü ãẽxgacü,

rü Yechéũ̃ ga Árabe ixĩxũ̃ nüxũ̃
cuáchigagu ga yema puracü rü toxũ̃
nacugüe rü togu nidaucüraxũ̃gü. Rü
toxna naca rü ñanagürügü toxũ̃:
“¿Tạxacü ípexüe? ¿Ẽxna nagu perüxĩnüe
nax tama ãẽxgacüga pexĩnüexũ̃?”
ñanagürügü. 20Natürü ga choma rü
chanangãxũ̃ga rü ñacharügü: “Nüma ya
daxũcüạ̃x ya Tupana rü tá toxũ̃
narüngũ̃xẽẽ. Toma i norü duũ̃xũ̃gü rü
itanaxügü nax tanamexẽẽxũ̃ ya daa
ĩanearü poxeguxũ̃. Natürü i pemax rü
nataxuma i tạxacü i pexna üxũ̃ nawa i
ñaa puracü”, ñachagürü nüxũ̃.
……

Norü uanügü nüxũ̃ nacugüe ga Yudíugü

4 1Rü yexguma nüma ga Chaũ̃bára
nüxũ̃ ĩnüchigagu ga nax
namexẽẽgüaxũ̃ ga guma ĩanearü
poxeguxũ̃, rü nanu rü norü numaxã
toxũ̃ nacugü. 2Rü ñanagürü napẹxewa
ga namücügü ga Chamáriacüạ̃x ga
churaragüarü ãẽxgacügü: “¿Tạxacügu
narüxĩnüe i ngẽma Yudíugü i taiyamaxã
yuechaũ̃xũ̃? ¿Rü nüma nagu naxĩnüegu
rü chi wena nüxũ̃ tanaxüxẽxẽ nax
naxũ̃na norü Tupanacạx nadạixũ̃ rü
ínaguxũ̃? ¿Ẽxna nagu naxĩnüegu rü
wüxi i ngunexũ̃gu tátama nüxũ̃ nagụx i
ngẽma puracü i naxügüxũ̃? ¿Ẽxna
ngẽma naxtapụ̃x i ngẽxma ãũxchitaxũ̃ i
marü ixaexũ̃wa tátama nadeaxũ̃ ya
ngexwacạxũ̃cü ya nutagü?” ñanagürü.
3Rü naxũ̃tawa nayexma ga Tobía ga
Amóũ̃tanüxũ̃. Rü nüma rü ñanagürü ta:
“¡Dücax i ngẽma naxtapụ̃x i naxügüxũ̃!
Rü wüxi i cugüruxũ̃ nixĩ. Erü woo wüxi
i ngowa daxũ nawa ĩxgu rü tá
nayawạxtapụ̃xẽxẽ”, ñanagürü.

Neemíaarü yumüxẽ

4Rü yexguma ga chomax, rü
chayumüxẽ rü Tupanamaxã chidexa rü
ñachagürü: “Pa Torü Tupanax ¡nüxũ̃
naxĩnü nax ñuxãcü toxũ̃ nacugüexũ̃!
¡Ẽcü naxcạxtama natáeguxẽxẽ i ngẽma
namaxã toxũ̃ nacugüexũ̃, nax ngẽmaãcü
norü uanümẹxẽgu nayịxixũ̃cạx rü to i
nachixũ̃anewa nagagüaxũ̃cạx!”
ñachagürü.
……

Norü uanügü nanaxãxũnegü

6Rü nawa tapuracüeama ga yema
ĩanetapụ̃x ga marü ngãxũ̃gu ixũxũ̃ ga
nax naxüxũ̃. Rü nüma ga duũ̃xũ̃gü rü
norü ngúchaũ̃maxã napuracüe. 7Natürü
yexguma torü uanügü ga Chaũ̃bára rü
Tobía rü yema Árabegü, rü
Amóũ̃tanüxũ̃gü, rü Adóũ̃tanüxũ̃gü nüxũ̃
ĩnüegu nax mea iyaxũxũ̃ ga yema
puracü ga Yerucharéũ̃arü
poxeguxũ̃tapụ̃xwa rü yema
ãxmaxétügüxũ̃ rü marü nax
nañaxtagüãxũ̃, rü nümagü ga yema
uanügü rü poraãcü nanue. 8Rü guxũ̃ma
ga nüma rü wüxigu nügümaxã nagu
narüxĩnüe nax Yerucharéũ̃cạx
íyaxüãchixũ̃ nax nagu napogüexũ̃cạx ga
naxtapụ̃x. 9Rü yexguma ga toma rü
tayumüxẽgü, rü Tupanana taca nax toxũ̃
nangũ̃xẽẽxũ̃cạx. Rü ñụxũchi
dauxũ̃taeruxũ̃ itamugü nax chütacü rü
ngunecü nadauxũ̃taegüxũ̃cạx nax
yemaacü togü ítapoxũ̃xũ̃cạx. 10Rü
nümaxũ̃ ga yema Yudáanecüạ̃xgü ga
yema puracümaxã icuạxgüxũ̃ rü
nidexagü rü ñanagürügü: “Rü ngẽma
puracütanüxũ̃ i nuta ínanugügüxũ̃ rü

marü nipae erü namuxũchima ya nuta
ya ãũxchitacü, rü ngẽmaãcü tagutáma
tüxũ̃ name i ngẽma naxtapü̱x”,
ñanagürügü. 11Rü yema torü uanügü rü
nagu narüxĩnüe nax taxũchima nüxũ̃
tacua̱xgüxũ̃ rü nüxũ̃ tadauxũ̃ ga
yexguma chi bexma totanügu
nachocu̱xgux nax toxũ̃ nada̱i̱xũ̃ca̱x, rü
yemaacü nax íyachaxãchigüxẽẽãxũ̃ca̱x
ga yema puracü. 12Natürü yema
totanüxũ̃gü ga torü uanügüarü
ngaicamagu pegüxũ̃ rü mue̱xpü̱xcüna
tomaxã nüxũ̃ nayarüxugüe, rü yema
torü uanügü rü guxũ̃cüwawa toxca̱x nax
íyaxũ̃ãchichaũ̃xũ̃. 13Rü yemaca̱x ga
choma rü chanamu ga duũ̃xũ̃gü nax
nügütanüxũ̃güchigüãcü nügü
iyanuxũ̃ca̱x ga yema naxtapü̱xpechitagu
ga ínanuxchanexũ̃wa rü
ínaxãxmaxetüchigüxũ̃wa, rü taramaxã,
rü wocaemaxã, rü würamaxã ixãxnexũ̃
nax yemamaxã nügü ínapoxũ̃güxũ̃ca̱x.
14Rü yexguma nüxũ̃ chicua̱xãchigu ga
nax namuũ̃exũ̃ ga duũ̃xũ̃gü, rü nüxna
chaxu ga guxũ̃ma ga ãẽxgacügü rü
duũ̃xũ̃gü nax chomaxã
nangutaque̱xegüxũ̃ca̱x, rü ñachagürü
nüxũ̃: “¡Taxṹ i pemuũ̃exũ̃! ¡Rü nüxna
pecua̱xãchie rü nüma ya Tupana rü
poraxüchicü rü üünecü nax yixĩxũ̃! Rü
ngẽmaca̱x name nixĩ nax ípemexũ̃ nax
perü uanümaxã pegü peda̱i̱xũ̃ rü
ípenapoxũ̃xũ̃ i pemücügü, rü
petanüxũ̃gü rü pepatacüã̱xgü”,
ñachagürü nüxũ̃. 15Rü yexguma torü
uanügü nüxũ̃ cuáxchigagügu ga toma rü
marü nüxũ̃ nax tacuáxũ̃ ga yema nagu
naxĩnüexũ̃, rü Tupana rü marü toxũ̃
ínapoxũ̃xũ̃, rü yemaca̱x ga nümagü rü
toxna nixĩgachitanü. Rü toma rü naxca̱x
tawoegu ga nawa nax tapuracüexũ̃ ga
yema ĩanearü poxeguxũ̃tapü̱x.
16-17Natürü yexgumaũ̃cüxü rü
ngãxũ̃tücumü ga duũ̃xũ̃gü napuracüe rü
yema totücumü rü nadauxũ̃taegü ga
meama ixã̱xnexũ̃ wocaemaxã rü
würamaxã. Rü nananga̱xcu ga norü
poxũ̃ruũ̃gü ga escúdugü, rü nacu̱xcu ga
naremüarü poxũ̃ruxũ̃. Rü yema norü
ãẽxgacügü ga Yudáanecüã̱xgü rü
natanügu naxãgü rü ínamemare nax
nüxna nadaugüxũ̃ ga yema duũ̃xũ̃gü ga
ĩanetaxpü̱xwa puracüexũ̃. Rü yema togü
ga puracütanüxũ̃gü ga nutaarü
nugüruũ̃gü rü napuracüeama, natürü
ãxneãcüma nananugüama ga nutagü.
18Rü guxũ̃ma ga yema puracütanüxũ̃gü
rü nügücüwawa nanatuxẽxẽ ga norü
tara. Rü yema cornétaarü cueruxũ̃ rü
chauxũ̃tawatama nayexma nax yemaacü
nüxũ̃ nataũxchaxũ̃ca̱x nax paxama
yacaxũ̃ãxũ̃ca̱x ga uanügü.
……

Neemíaxũ̃ nima̱xgüchaũ̃

6 1Rü yema torü uanügü ga
Chaũ̃bára rü Tobía rü yema Árabe
ga Yechéũ̃ rü yema togü ga torü uanügü
rü nüxũ̃ nacuáxchigagü nax wena
chanamexẽẽxũ̃ ga yema ĩanearü
poxeguxũ̃tapü̱x. Rü taxuxũ̃ma ga ngextá
íyangoxnaxũ̃wa rü nüxũ̃ chaxüpetü ga
nax chachauxtaxũ̃. Rü norü
ĩã̱xgüxicatama nixĩ ga choxũ̃ taxuxũ̃ nax
chanucuxũ̃. 2Rü yemaca̱x ga yema
chorü uanügü ga Chaũ̃bára rü Yechéũ̃
rü chauxũ̃tawa namugagü nax chomaxã
nangutaque̱xegüxũ̃ca̱x nawa ga wüxi ga
ĩane ga Ónuarü ngatexũ̃wa yexmane.
Natürü yema nagu naxĩnüexũ̃ nixĩ nax

yemaacü choxũ̃ yamax̱güchaũ̃xũ̃. [3]Rü yexguma ga chomax rü yéma chanamugü ga duũ̃xũ̃gü nax namaxã nüxũ̃ yanaxugüxũ̃cax̱ nax choma rü taxucürüwa yéma chaxũxũ̃ yerü nataxüchi ga chorü puracü, rü changechica yerü chi yéma chaxũxgu rü yema puracü ga íchaxüxũ̃ rü chi ínayachaxãchi. [4]Rü ãgümücüex̱pü̱xcüna nixĩ ga chax̱u̱xcax̱ yéma namugagüxũ̃, natürü ga choma rü noxriãcütama chanangãxũ̃. [5]Rü yexguma ga nüma ga Chaũ̃bára rü norü 5 ex̱pü̱xcüna wüxi ga norü duũ̃xũ̃maxã chax̱u̱xcax̱ yéma namuga, rü yematama ore ga noxri chax̱u̱xcax̱ yéma namaxã namugaxũ̃tama nixĩ ga nagu naxümatüxũ̃ ga yema popera ga yéma chauxũ̃tawa nangexũ̃. [6]Rü yema popera rü ñaxũ̃ nagu naxümatü: “Nua rü duũ̃xũ̃gütanüwa rü Yechéũ̃xũ̃tawa nüxũ̃ taxĩnüe nax cuma rü ngẽma Yudíugümaxã nagu perüxĩnüexũ̃ nax tama ãẽ̱xgacüga pexĩnüexũ̃, rü ngẽmacax̱ yixĩxũ̃ nax ípenamexẽẽxũ̃ i ngẽma naxtapü̱x ya yima ĩane. Rü ngẽxgumarüxũ̃ ta nüxũ̃ chaxĩnüchiga nax cuma tá yixĩxũ̃ i ãẽ̱xgacü quixĩxũ̃. [7]Rü cumax rü marü nüxũ̃ cuxuneta i orearü uruũ̃gü nax ngẽma naxunagügüxũ̃cax̱ nax cumax nax ãẽ̱xgacü quixĩxũ̃ i Yerucharéũ̃wa, rü nüxũ̃ yaxugüxũ̃cax̱ nax marü nayimaxũ̃ ya ãẽ̱xgacü i Yudáanewa. Rü ngẽma ore rü ngürüãchi tá nüxũ̃ naxĩnü ya ãẽ̱xgacü ya Artayére, rü ngẽmacax̱ name i nua cuxũ rü ngĩxã yigümaxã tidexagü”, ñanagürü ga yema popera. [8]Rü yexguma ga chomax rü chanangãxũ̃ rü ñachagürü: “Tama aixcüma nixĩ ga yema nüxũ̃ cuxĩnüchigaxũ̃ yerü yema rü cumatama nagu curuxĩnümarexũ̃ nixĩ”, ñachagürü. [9]Rü yemaacü toxũ̃ naxaxũnegü, yerü toxũ̃ namuũ̃exẽẽchaũ̃ nax nüxũ̃ tarüchauexũ̃cax̱ nax tapuracüexũ̃. Natürü ga choma rü yexeraãcü chanaxüama ga yema puracü.

……

[15]Rü meama Elúarü tauemacüarü 25 ga ngunexũ̃gu (setiémbre 25) nixĩ ga nagúxũ̃ ga guma ĩanearü poxeguxũ̃tapü̱x. Rü yema puracü rü meama 52 ga ngunexũ̃ nagu tinge. [16]Rü torü uanügü rü guxũma ga yema togü ga nachixũ̃anecüã̱x ga torü ngaicamána yexmagüxũ̃ rü nüxũ̃ nacuáchigagü ga marü nax yanguxũ̃ ga guma ĩanearü poxeguxũ̃tapü̱x. Rü yemacax̱ ga nümagü rü poraãcü namuũ̃e rü nixãneãchitanü yerü nüxũ̃ nicuax̱ãchitanü ga yema puracü ga taxüxũ̃ rü Tupanaarü ngũ̃xẽẽmaxã nax yanguxũ̃.

……

Duũ̃xũ̃gü rü norü ĩanecax̱ nawoegu

7 [1]Rü yexguma marü nagu̱xgu ga Yerucharéũ̃arü poxeguxũ̃tapü̱x rü nanucuxgu ga norü ĩã̱xgü, rü nüxũ̃ naxunetagü ga ĩã̱xarü dauruũ̃gü rü wiyaetanüxũ̃gü rü Lebítanüxũ̃gü ga chacherdótegüarü ngũ̃xẽẽruũ̃gü ixĩgüxũ̃.

……

[73]Natürü yema chacherdótegü rü Lebítanüxũ̃gü rü ĩã̱xarü dauruũ̃gü rü wiyaetanüxũ̃gü rü yema Tupanapatawa puracüexũ̃ ga paxaãchi irüngũ̃exũ̃ rü wüxichigü norü ĩanegüwa nixĩchigü wüxigu namaxã ga yema togü ga duũ̃xũ̃gü.

……

Tupanaarü mugü rü guxũ̃ ga duũ̃xũ̃güpẽxewa nüxũ̃ nadaumatügü

8 [1]Rü guma norü 7 ga tauemacügu (setiémbre) rü guxũ̃ma ga yema duũ̃xũ̃gü ga marü norü ĩanewa iyexmachigüxũ̃ rü wena Yerucharéũ̃cẽax nawoegu nax nüxũ̃ naxĩnüexũ̃cẽax ga Tupanaarü ore. Rü yema ĩanearü ngutaquẽxechica ga Ĩã̃x ga Dexágu ãégaxũ̃arü tõxmẽxtawa yexmaxũ̃gu nangutaquẽxegü. Rü ñũxũchi ga nüma ga duũ̃xũ̃gü rü chacherdóte ga Édraxũ̃ ñanagürügü: “¡Ẽcü nua nange i ngẽma Cori ya Tupanaarü mugüpane ga Moiché ümatüxũ̃ naxcẽax ga tórü õxigü ga Iraétanüxũ̃gü!” ñanagürügü. [2]Rü nüma ga chacherdóte ga Édra rü yéma nanange ga yema Tupanaarü mugüpane napẽxewa ga yema duũ̃xũ̃gü ga yexma ngutaquẽxegüxũ̃ ga yatüxũ̃ rü ngexũ̃ rü ngextũ̃xücügü rü pacügü. [3]Rü exũ̃wa inanaxügü rü ñũxmata tocuchiwa nangu nax duũ̃xũ̃gücẽax nüxũ̃ nadaumatüxũ̃ ga Tupanaarü mugü nawa ga yema ĩanearü ngutaquẽxechica ga ĩã̃x ga Dexágu ãégaxũ̃arü tõxmẽxtawa yexmaxũ̃. Rü guxũ̃ma ga duũ̃xũ̃gü rü meama inarüxĩnüe ga yema Tupanaarü mugü. [4]Rü nüma ga chacherdóte ga Édra rü nachinagü nagu ga wüxi ga chinagüruxũ̃ ga mürapewanaxcẽax ga woetama yemaruxũ̃ yexma üxũ̃. Rü norü tügünecüwaguama nachigü ga Matatía, rü Chéma, rü Anía, rü Uría, rü Ichía rü Maachía. Rü norü tõxwecüwaguama nachigü ga Pedaía, rü Michaé, rü Maquía, rü Achúũ̃, rü Abadána, rü Chacaría rü Mechuráũ̃.

……

[8]Rü nümagü rü tagaãcü duũ̃xũ̃gücẽax nüxũ̃ nadaumatügü ga yema Tupanaarü mugüpane. Rü ñũxũchi meama duũ̃xũ̃gümaxã nanangõxẽxẽ ga yema ore nax nüxũ̃ nacuẽxgüxũ̃cẽax nax tẽxacüchiga yixĩxũ̃. [9]Rü guxũ̃ma ga duũ̃xũ̃gü rü yexguma nüxũ̃ naxĩnüegu ga yema Tupanaarü mugü rü naxauxe. Natürü ga choma ga ãẽxgacü ga Neemía, rü nümatama ga chacherdóte ga Édra, rü yema tomücügü ga Lebítanüxũ̃gü rü tanataãxẽxẽxẽ ga yema duũ̃xũ̃gü, rü ñatagürügü nüxũ̃: “¡Taxṹ i pengechaxũ̃güxũ̃ rü pexauxexũ̃! Erü ñoma i ngunexũ̃ rü woetama tórü Cori ya Tupanacẽax ítanaxüxüchi”, ñatagürügü. [10]Rü ñanagürü ta ga Édra: “¡Ẽcü mea peyachibüe rü bínu ya maixcuracü peyaxaxü rü tüxna pexu ya texé ya tüxũ̃ nataxúxe i tümaarü õna nax wüxigu petaãxẽgüxũ̃cẽax! Erü ñoma i ngunexũ̃ rü woetama Cori ya Tupanacẽax ítanaxüxüchi. Rü ngẽmacẽax tama name nax pengechaũ̃güxũ̃ erü ngẽma taãxẽ i tórü Cori ya Tupana tüxna ãxũ̃ rü tórü poxũ̃ruxũ̃ nixĩ”, ñanagürü. [11]Rü yexgumarüxũ̃ ta ga nüma ga Lebítanüxũ̃gü rü duũ̃xũ̃gümaxã nüxũ̃ nixugüe rü ñanagürügü: “Marütama nax pexauxexũ̃. Erü ñoma i ngunexũ̃ rü woetama Cori ya Tupanacẽax ítanaxüxüchi”, ñanagürügü. [12]Rü yexguma ga nüma ga guxũ̃ma ga duũ̃xũ̃gü rü chibüwa rü axewa naxĩ rü namücügümaxã nangaugü ga norü õnagü. Rü yemaacü nanaxüchigagü ga yema ngunexũ̃, yerü nüxũ̃ nicuẽxãchitanü ga yema Édra nangúexẽẽxũ̃.

……

Édra rü Tupanamaxã nüxũ̃ nixu ga Iraétanüxũ̃güarü chixexũ̃gü

9 1-2Rü gumatama tauemacüarü 24 ga ngunexũ̃gu rü nüma ga Iraétanüxũ̃gü rü nangutaquẽxegü nax naxaureexũ̃cãx. Rü nüxna nixĩgachi ga yema duũ̃xũ̃gü ga tama Iraétanüxũ̃gü ixĩgüxũ̃. Rü témüxũ̃ ga naxchirugu nicũxgü rü waixümütẽxe nügüeru nagünagügü. Rü yexma nachigüãcüma Tupanamaxã nüxũ̃ nixugüe ga noxrütama chixexũ̃gü rü nüxna nacuãxãchie ga norü õxigüarü chixexũ̃gü rü ta. 3Rü nachicawatama nayexmagüyane rü tomaepũ̃x ga ora ningegü ga nüxũ̃ nax naxĩnüexũ̃ ga Cori ya Tupanaarü mugü. Rü naétü to ga tomaepũ̃x ga ora ningegü ga Tupanamaxã nüxũ̃ nax yaxugüexũ̃ ga norü chixexũ̃gü rü Tupanaxũ̃ nax yacuãxüũ̃güxũ̃. 4Rü yemawena ga yema Lebítanüxũ̃gü ga Yochué, rü Binúi, rü Caxmié, rü Chebanía, rü Búni, rü Cherebía, rü Báni rü Quenáni rü yema chinagüchicagu naxĩgü rü yéma tagaãcü Cori ya Tupanamaxã nidexagü. 5Rü ñũxũchi yema Lebítanüxũ̃gü ga Yochué, rü Caxmié, rü Binúi, rü Achaxnía, rü Cherebía, rü Odía, rü Chebanía rü Petaía rü duũ̃xũ̃güxũ̃ ñanagürügü: “¡Ẽcü, ipechigü rü nüxũ̃ picuãxüxũ̃gü ya Cori ya Tupana i guxũ̃guma maxũ̃cü! Rü naéga rü naxüüne rü guxũ̃étüwa nangexma, rü ngẽmacãx name nixĩ i nüxũ̃ ticuãxüxũ̃gü”, ñanagürügü. 6Rü ñũxũchi ga nüma ga Édra rü nayumüxẽ rü ñanagürü: “Pa Tupanax, cuma nixĩ i Cori quixĩxũ̃ rü nataxuma i to. Rü cuma nixĩ ga cunaxüxũ̃ ga daxũguxũ̃ i naane, rü ngẽma daxũguxũ̃ i naaneétüwa ngẽxmaxũ̃ rü guxũ̃ma i norü ẽxtagü. Rü cuma nixĩ ga cunaxüxũ̃ ga ñoma i naane, rü taxtügü, rü guxũ̃ma i tãxacü i nawa ngẽxmaxũ̃. Rü cuma nixĩ i maxũ̃ nüxna cuxãxũ̃ i guxũ̃ma i ngẽma maxẽxũ̃. Rü ngẽmacãx nixĩ i cuxũ̃ yacuãxüũ̃güxũ̃ ya ẽxtagü ya dauxũ̃wa ngẽxmagüxũ̃.

……

9Cuma rü tüxũ̃ cudau ga ñuxãcü ngúxũ̃ nax tingegüxũ̃ ga torü õxigü ga Equítuanewa. Rü tüxũ̃ cuxĩnü ga nax taxauxexũ̃ ga Már ga Dauchiüxũ̃cutüwa. 10Rü cuma rü Faraóũ̃pẽxewa rü guxũ̃ma ga norü ngũ̃xẽẽruũ̃güpẽxewa, rü guxũ̃ma ga yema nachixũ̃anecüã̃xgü ga duũ̃xũ̃güpẽxewa, rü cuyaxüchigüama ga taxũ̃ ga mexũ̃gü ga curü üünemaxã cuxüxũ̃. Yerü nüxũ̃ cudau ga ñuxãcü totanüxũ̃gümaxã chixri inacuãxgüxũ̃, rü ngẽmacãx cutachigaxũ̃ i ñũxmax.

……

34Natürü woo ga torü ãẽxgacügü rü yatügü ga tomaxã icuãxgüxũ̃, rü chacherdótegü, rü woo ga torü õxigü rü taguma nayanguxẽẽgü ga curü mugü rü taguma naga naxĩnüe ga curü ucũxẽgü ga namaxã nüxũ̃ quixuxũ̃. 35Rü yexguma torü õxigüna cunaxãxgu i ñaa naane nax noxrü yixĩxũ̃cãx, rü woo poraãcü nüxũ̃ curüngũ̃xẽẽ, natürü togumare narüxĩnüe. Rü woo nüxna nax cunaxãxũ̃ ga norü yemaxũ̃gü, rü woo naxmẽxgu cunayĩxẽxẽ ga ñaa nachixũ̃ane ga mea nanetü nawa yaexũ̃, natürü taguma cuxũ̃ nicuãxüxũ̃gü, rü tama nüxũ̃ narüxoechaũ̃ ga nacüma ga chixexũ̃gü. 36Rü dücax, rü ñaa tochixũ̃ane ga torü õxigüna cuxãxũ̃ nax

nagu natogüaxũcax ga nabü, rü ñuxma
rü ñaatama naanewa rü to i
nachixũanemexẽwa tangexmagü. [37]Rü
guxãma i tomax, rü torü wocagü, rü
tonetügü rü ñuxma rü torü
chixexũgügagu torü uanügü i
ãẽxgacügümexẽwa tangexmagü, rü
nüma nanaxwaxexũãcü tomaxã inacuax.
Rü ngẽmacax i ñuxma rü poraãcü
tanaxixãchiãẽtanü", ñanagürü ga Édra
norü yumüxẽwa.

**Iraétanüxũgüarü ãẽxgacügü
rü Tupanamaxã inaxunetagü
nax Tupanaarü mugüga
naxĩnüexũcax**

[38]Rü yemacax ga guxãma ga toma rü
Tupanamaxã nüxũ tixu nax aixcüma tá
naga taxĩnüexũ ga norü mugü. Rü
napexewa poperagu tanaxümatü ga
yema namaxã nüxũ tixuxũ. Rü toma ga
ãẽxgacügü, rü Lebítanüxũgü, rü
chacherdótegü rü toéga nagu
taxümatügü nax aixcüma tá
tayanguxẽẽxũ ga yema torü uneta.
……

**Duũxũgü rü to ga uneta
Tupanamaxã nixugü**

10 [28]Rü toma tixĩgü ga yema
poperagu togü
taxümatüégagüxũ naxcax ga guxũma ga
yema togü ga duũxũgü ga
chacherdótegü, rü Lebítanüxũgü, rü
Tupanapataarü ĩãxarü dauruũgü, rü
wiyaetanüxũgü, rü yema
puracütanüxũgü ga Tupanapatawa
puracüexũ, rü guxũma ga yema togü ga
duũxũgü ga wüxigu naxmaxgümaxã rü
naxacügümaxã Tupanacax nüxna
ixĩgachitanüxũ ga yema togü ga
nachixũanecüãx ga tama Tupanaxũ
cuaxgüxũ. [29]Rü guxãma ga toma rü mea
tanayauxgü ga yema uneta rü nüxũ tixu
nax aixcüma tá mea naga taxĩnüexũ i
ngẽma Tupanaarü mugü rü ucuxẽgü ga
nüma ya Tupana norü duũ ga Moichéna
naxãxũ. [30]Rü wüxigu nagu tarüxĩnüe rü
tama tanaxwaxe i toxocügü rü tonegü
rü ngẽma duũxũgü i tama Iraétanüxũ
ixĩxũmaxã nixãte rüexna nixãxmax.
……

ESTER

(Ité)

Taxũ̃ ga õna naxü ga ãẽxgacü ga Achuéru

1 [1]Rü nüma ga Achuéru rü ãẽxgacü nixĩ ga Médiaanewa rü Pérchiaanewa. Rü yema norü naane rü 127 gu nixüye. Rü Ídiaanewa inaxügü rü ñu̱xmata Etiopíaanewa nangu ga norü ta. [2]Rü guma ãẽxgacüpata rü ĩane ga Chúchawa nixĩ ga nayexmaxũ̃. [3]Rü yexguma marü tomaepü̱x ga taunecü ãẽxgacü yixĩxgu ga Achuéru rü nanaxü ga wüxi ga taxũ̃ma ga peta. Rü nüxna naxu ga guxũ̃ma ga norü ngũ̃xẽẽruũ̃gü ga ãẽxgacügü rü churaragüerugü ga Médiaanecüã̱x rü Pérchiaanecüã̱x, rü yema ãẽxgacügü ga wüxichigü ga norü naanearü üyewa yexmagüxũ̃. [4]Rü yemaacü nanaxü ga yema peta, yerü ga nüma rü nügü inawéxchaũ̃ nax ñuxãcü naporaxũ̃ rü ñuxãcü namuxũchixũ̃ ga nachixũ̃anearü yemaxũ̃gü rü ñuxãcü namexechixũ̃ ga norü ĩane. Rü yema peta rü natai ga ngãxũ̃ ga taunecü. [5]Rü yema petawena rü nüma ga ãẽxgacü rü to ga peta naxü ga ãẽxgacüpata̱xtüwa ga 7 ga ngunexũ̃ taixũ̃. Rü yema petawa rü nüxna naxu ga guxũ̃ma ga yema duũ̃xũ̃gü ga ãẽxgacüpatawa puracüexũ̃ ga norü ngũ̃xẽẽruũ̃gü rü norü puracütanüxũ̃gü ixĩgüxũ̃.

……

[10-11]Rü yema peta nagu yagúxũ̃ ga ngunexũ̃gu rü nüma ga ãẽxgacü rü marü bínumaxã nangãxãẽ rü yemaca̱x nataãxẽ. Rü nanamu ga 7 ga norü ngũ̃xẽẽruũ̃gü ga Meumáũ̃, rü Bícha, rü Arbóna, rü Bíta, rü Abáta, rü Chetá, rü Cárca nax napẽxewa ngĩxũ̃ nagagüxũ̃ca̱x ga yema naxma̱x ga Báti ga meama nga̱xãẽcü namaxã ga yema norü nga̱xcueruxũ̃. Rü yemaacü nanamu nax guxũ̃ma ga duũ̃xũ̃güxũ̃ rü ãẽxgacügüxũ̃ ngĩxũ̃ nawéxũ̃ca̱x nax ñuxãcü namexechixũ̃, yerü aixcüma imexechi. [12]Natürü ngĩma ga naxma̱x rü tama naga ixĩnü ga yema ãẽxgacüarü duũ̃xũ̃gü ngĩmaxã nüxũ̃ ixuxũ̃. Rü yemaca̱x ga nüma ga ãẽxgacü rü poraãcü nanu. [13]Rü norü numaxã norü ucu̱xẽruũ̃gü ga meama yema naanearü mugüxũ̃ icuáxũ̃na naca nax ta̱xacü tá naxüxũ̃ ngĩmaxã ga naxma̱x. Yerü nüma ga ãẽxgacü rü nacüma nixĩ nax norü ucu̱xẽruũ̃gü ga meama mugüxũ̃ icua̱xgüxũ̃na naca̱xíraxũ̃ naxũ̃pa nax ta̱xacürü mu naxunagüxũ̃. [14]Rü yema

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

ucu̱xẽruũ̃gü ga ãẽ̱xgacümaxã
ãmücügüxũ̃ rü Cachéna, rü Chetáru, rü
Amáta, rü Tárchi, rü Mére, rü Marchéna
rü Memucáũ̃ nixĩgü. Rü nümagü ga
yema 7 ga yatügü ga iporaexũ̃ ga
Pérchiaanewa rü Médiaanewa rü
ãẽ̱xgacüarü ucu̱xẽruũ̃tücumüwa naxügü.
Rü taxũ̃ ga ãẽ̱xgacügü nixĩgü ga yema
nachixũ̃anewa. 15Rü nüma ga ãẽ̱xgacü
ga Achuéru rü yema yatügüna naca rü
ñanagürü: —¿Ta̱xacü tá chaxü i
ñu̱xmax? ¿Rü ta̱xacürü poxcu nixĩ
ixümatüxũ̃ i mugüwa ngĩxca̱x i wüxi i
ãẽ̱xgacüma̱x i tama ãẽ̱xgacüga ĩnücü
ega norü ngũ̃xẽẽruũ̃güxũ̃ namugügu nax
ngĩxca̱x yacagüxũ̃ca̱x? —ñanagürü. 16Rü
nüma ga Memucáũ̃ rü namücügüégagu
ãẽ̱xgacüxũ̃ nangãxũ̃ rü ñanagürü: —Pa
Ãẽ̱xgacüx, rü ngẽma cuxma̱x rü tama
cupe̱xewaxica chixexũ̃ ixü, natürü
guxũ̃ma i ãẽ̱xgacügü rü duũ̃xũ̃gü
iyatüxũ̃pe̱xewa inaxü i ngẽma chixexũ̃.
17Rü ngẽxguma ngẽma naigü i ngexũ̃gü
i curü naanewa ngẽxmagüxũ̃ nüxũ̃
cua̱xgügu i ngẽma naxüxũ̃ i ngẽma
cuxma̱x i Báti, rü nümagü rü ta rü
taxũtáma natega naxĩnüe. Erü tá nüxũ̃
nixugüe rü ãẽ̱xgacü ya Achuéru rü
naxma̱x ga Báticа̱x nangema rü ngĩma
rü tama naga ixĩnü. 18Rü guxũ̃ma i
ngẽma ãẽ̱xgacügü i Pérchiaanewa rü
Médiaanewa ngẽxmagüxũ̃ naxma̱xgü rü
ngẽxguma nüxũ̃ nacuáchigagügu i
ngẽma naxüxũ̃ i ngẽma cuxma̱x, rü
ngẽma ngexũ̃gü rü tá ta ngẽmaãcü
natemaxã nanaxügü nax tama natega
naxĩnüexũ̃. 19Rü cumaxã nüxũ̃ tixu, Pa
Ãẽ̱xgacüx, rü ngẽxguma chi curü me
yixĩgu nax cunaxunagüxũ̃ca̱x i wüxi i
mu i tagutáma texé iyarüxoxẽẽxũ̃ i
Pérchiaanewa rü Médiaanewa, rü
ngẽma muwa rü tá nüxũ̃ quixu nax
tagutáma wena cupe̱xewa nax nanguxũ̃
i cuxma̱x i Báti. Rü ñu̱xũchi, Pa
Ãẽ̱xgacüx, rü name i nai i cuxma̱xca̱x
cudau, i ngẽmaarü yexera cuga ĩnücü.
20Rü ngẽma mu rü name nixĩ i
cunaxunagü i guxũ̃ma i ngẽma naanegü
i namaxã icucuáxũ̃wa. Rü ngẽmaãcü i
guxũ̃ma i ngexũ̃gü rü tá natega naxĩnüe
rü woo ãẽ̱xgacü yixĩxgu rüe̱xna
ngexũ̃rüüxũ̃mare i duũ̃xũ̃ yixĩxgu
—ñanagürü. 21Rü yema Memucáũ̃arü
ucu̱xẽ rü ãẽ̱xgacüca̱x rü norü
ngũ̃xẽẽruũ̃güca̱x rü name. Rü yemaca̱x
ga nüma ga ãẽ̱xgacü rü nanamu nax
naxümatüxũ̃ ga yema mu. 22Rü
wüxichigü ga nagawa naxümatü rü
ñu̱xũchi guxũ̃ma ga yema naanegü ga
ãẽ̱xgacü namaxã icuáxũ̃wa nanamupane
nax guxũ̃ma ga ngexũ̃gü rü guxũ̃wama
natega naxĩnüexũ̃ca̱x.

Itégu nangu nax ãẽ̱xgacüma̱x yixĩxũ̃

2 1Rü yexguma marü
inangüxmüguwena ga nüma ga
ãẽ̱xgacü ga Achuéru, rü ngĩxna
nacua̱xãchi ga naxma̱x ga Báti, rü nagu
narüxĩnü ga yema mu ga nüma
naxümatüxũ̃gagu nax tagutáma wena
ngĩxũ̃ nadauxũ̃. 2Rü yexguma ga yema
norü ngũ̃xẽẽruũ̃gü rü ñanagürügü nüxũ̃:
—Name nixĩ i cuxũ̃ ngĩxca̱x tadaugü i
pacügü i mexechicü i taguma yatüxũ̃
cua̱xgücü. 3¡Ẽcü nüxũ̃ naxuneta i
duũ̃xũ̃gü i wüxichigü i naane i namaxã
icucuáxũ̃wa nax ngẽma pacügü i
mexechicü i taguma yatüxũ̃ cua̱xcü
ngĩxũ̃ idexechixũ̃ca̱x rü nua curü
ngexũ̃güpatawa ngĩxũ̃ nagagüxũ̃ca̱x! Rü

ñu̱xũchi name nixĩ ya yima
ngexũ̃güpataarü dauruxũ̃ ya Egái ngĩxna
nadau i ngẽma pacügü nax ngĩxũ̃
yanga̱xãẽgüxũ̃ca̱x. [4]Rü ngẽma pacü i
yexera curü me ixĩcü Pa Ã̃ẽxgacü, rü
ngẽma tá iyixĩ i cuxma̱x ixĩcü
ngĩchicüxü i Báti —ñanagürügü. Rü
yema ĩnü rü norü me nixĩ ga ã̃ẽxgacü,
rü yemaacü nanaxü. [5]Rü Chúchawa ga
ã̃ẽxgacüpatawa napuracü ga wüxi ga
Yudíu ga Bẽyamítanüxũ̃ ga Marduquéu
ga naéga. Rü nüma rü Yaxí nane nixĩ, rü
Chimeí rü Chí tixĩ ga norü o̱xigü. [6]Rü
nüma ga Marduquéu rü natanüwa
nayexma ga yema muxũ̃ma ga Yudíugü
ga Nabucudonochó Yeruchareũ̃wa
ígaxũ̃xũ̃ wüxigu namaxã ga Yeconía ga
Yudáanecüã̃xarü ã̃ẽxgacü ixĩcü. [7]Rü
nüma ga Marduquéu rü nüxṹ iyexma ga
wüxi ga nanepüxacü ga guxũ̃wama
ta̱xcucü. Rü ngĩéga rü Adácha rüẽxna
Ité nixĩ. Rü ngĩma rü imechametüxüchi
rü ngĩxine rü namexechi. [8]Rü yexguma
naxunagügu ga ã̃ẽxgacüarü mu ga pacü
ngĩxũ̃ nax nanutaquẽxegüxũ̃chiga, rü
mucüma ga pacü ngĩxũ̃ nanutaquẽxegü
nagu ga ã̃ẽxgacüpata ga Chúchawa
yexmagüne. Rü pacügüarü dauruxũ̃ ga
Egáimẽxẽwa iyexmagü. Rü yema
pacügütanüwa ta iyexma ga Ité. [9]Rü
nüma ga Egái ga yema pacügümaxã
icua̱xcü rü poraãcü norü me iyixĩ ga Ité.
Rü yemaca̱x ga nüma ga Egái rü
noxtacüma ngĩxũ̃ nayanga̱xãẽ rü
memaexũ̃ ga õna ngĩxna naxã. Rü ngĩxũ̃
naxuneta ga 7 ga ngexũ̃gü ga
ã̃ẽxgacüpatawa puracüecü ga nüxũ̃
rücua̱xmaegücü nax yema Iténa
daugüxũ̃ca̱x. Rü yema rümemaexũ̃ ga
ucapuwa ngĩxũ̃ nagagü nax yéma
nayexmaxũ̃ca̱x ga ngexũ̃güpatawa.
[10]Natürü ngĩma ga Ité rü tama ngĩgü
iyaxu nax Yudíu yixĩxũ̃ rü tama ngĩgü
iyaxu ga texétanüxũ̃ nax yixĩxũ̃. Yerü
yemaacü ngĩxũ̃ naxucu̱xẽ ga Marduquéu
nax tama ngĩgü yaxuxũ̃ca̱x.
……
[15]Rü ngĩma ga Ité ga Marduquéueya̱x
ga Abiáixacü, rü yexguma ngĩwa
nanguxgu nax ã̃ẽxgacüpẽxewa ngĩxũ̃
nagagüxũ̃, rü ngĩma rü inayaxu ga yema
Egái ga pacügüarü dauruũ̃arü ucu̱xẽ. Rü
meama ngĩgü inga̱xãẽ yema ngĩmaxã
nüxũ̃ yaxuxũ̃rüxũ̃. Rü yema naigü ga
pacügü rü poraãcü ngĩmaxã itaãxẽgü ga
yexguma ngĩxũ̃ nadaugügu. [16]Rü
yexguma marü 7 ga taunecü ã̃ẽxgacü
yixĩxgu ga Achuéru, rü meama norü 10
ga tauemacü ga Tebéxgu ãégacügu
(enéro) nixĩ ga ã̃ẽxgacüpatawa Itéxũ̃
nagagüxũ̃ naxũ̃tawa ga Achuéru. [17]Rü
yexguma ngĩxũ̃ nada̱u̱xgu ga Achuéru rü
poraãcü nüxṹ ingúchaũ̃ gucü ga naigü
ga pacüarü yexera. Rü yemaca̱x
ngĩeruwa nayanga̱xcuchi ga yema
nga̱xcueruxũ̃ ga ã̃ẽxgacüma̱xca̱x ixĩxũ̃,
rü ngĩxũ̃ naxuneta nax naxma̱x yixĩxũ̃
ngĩchicüxü ga Báti.
……

Marduquéu rü nüxũ̃ nacuáchigaama nax ã̃ẽxgacüxũ̃ yama̱xgüchaũ̃xũ̃

[21]Rü wüxi ga ngunexũ̃ ga yexguma
Marduquéu ã̃ẽxgacüpataarü ĩã̃xwa
nadauxũ̃taeyane rü nüxũ̃ naxĩnü ga
taxre ga ĩã̃xarü dauruũ̃gü ga Bigatá rü
Tére ga nugaãcü nügümaxã idexagüxũ̃
nachigagu nax ñuxãcü tá ã̃ẽxgacü ga
Achuéruxũ̃ yama̱xgüxũ̃. [22]Rü yexguma
yemaxũ̃ nacua̱xgu ga Marduquéu rü

ãẽxgacü naxmax ga Itémaxã nüxũ nixu ga ãẽxgacüxũ nax yamaxgüchaũxũ. Rü ngĩma ga Ité rü ãẽxgacümaxã nüxũ iyaxu ga yema Marduquéu ngĩmaxã nüxũ ixuxũ. 23Rü nüma ga ãẽxgacü rü naxcax ínicagüchigü nachiga ga yema nax yamaxgüchaũxũ. Rü nüxũ nacuáchiga nax aixcüma yixĩxũ ga yema. Rü yemacax nanawẽxgünaxã ga yema taxre ga yatügü. Rü guxũma ga yema ngupetüxũ rü ãẽxgacüpexewatama nanaxümatü nagu ga nachixũanepane.

Marduquéu rü Amáũchiga

3 1Rü yema ngupetüxguwena rü nüma ga ãẽxgacü ga Achuéru rü wüxi ga yatü ga Amáũxũ naxuneta nax norü ngũxẽẽruũgümaxã inacuáxũcax. Rü yemaacü nawa nangu nax guxũma ga yema naanemaxã inacuáxũ ga Amáũ. Rü Achuéruxicatama nixĩ ga naétüwa yexmaxũ. Rü nüma ga Amáũ rü Amedáta nane ga Agátanüxũ nixĩ. 2Rü guxũma ga yema ãẽxgacüpatawaarü puracütanüxũgü rü Amáũpexegu nacaxá́püxügü rü narümaãchitanü ga yexguma Amáũ napexewa üpetüxgu rüexna napexewa nayexmagu. Yerü yemaacü nixĩ ga ãẽxgacü ga naxunagüãxũ. Natürü nüma ga Marduquéu rü tama naga naxĩnüchaũ ga yema mu, rü yemacax tama narümaãchi ga yexguma Amáũ napexewa üpetüxgu. 3Rü yexguma yemaxũ nadaugügu ga ãẽxgacüarü ngũxẽẽruũgü, rü Marduquéuna nacagüe rü ñanagürügü: —¿Tüxcüũ tama naga cuxĩnü i ngẽma ãẽxgacü unagüxũ? —ñanagürügü. 4Rü guxũma ga ngunexũgügu rü yemaacütama Marduquéuna nacagüxũ, natürü nüma ga Marduquéu rü nanangãxũ nax nüma rü Yudíu yixĩxũ rü yemacax tama Amáũpexegu nayarümaxãchi. Rü yemacax ga yema duũxũgü rü Amáũmaxã nüxũ nayarüxugüe rü nüxna naca rü name nax yemamaxã nügü ínapoxũxũ ga Marduquéu. 5Rü yexguma Amáũ Marduquéuxũ dauxgu nax tama inacaxá́püxüxũ rüexna yanamaxãchixũ ga yexguma yéma naxüpetüxgu, rü nüma ga Amáũ rü poraãcü nanu. 6Natürü yema marü nüxũ nax nacuáxũ nax taxacürü duũxũ yixĩxũ ga Marduquéu rü yemacax tama nüxica nanapoxcuchaũ. Rü nagu narüxĩnü nax ñuxãcü tá nadaiaxũga guxũma ga yema Yudíugü ga yema naanegü ga Achuéru namaxã icuáxũwa yexmagüxũ.

Mu ga Yudíugüarü daixchiga unagüxũ

7Rü yexguma 12 ga taunecü ãẽxgacü yixĩxgu ga Achuéru, rü meama guma nüxíraxũcü ga tauemacü ga Misáũgu ãégacügu (abril) rü Amáũpexewa naxcax nadaugü nax taxacürü ngunexũ tá yixĩxũ ga Yudíugüxũ nagu nadaixũ. Rü nagu naxunetagü nax guma nai ga 12 ga tauemacü ga Adágu ãégacüarü 13 ga ngunexũgu (13 febréro) tá yixĩxũ nax nadaiãxũ. 8Rü nüma ga Amáũ rü ãẽxgacü ga Achuéruxũtawa naxũ nax namaxã nüxũ yanaxuxũcax nachiga ga yema. Rü ñanagürü: —Pa Ãẽxgacüx, rü natanüwa i guxũma i ngẽma togü i nachixũanecüãxgü rü nangexma i wüxitücumü i tama togümaxã wüxiguchaũxũ. Erü ngẽma nacümagü rü nanatoraxũ rü tama naga naxĩnüe i

ngẽma curü mugü, Pa Ãẽxgacüx. Rü ngẽmacax, Pa Ãẽxgacüx, rü tama name nax ñaa naane i namaxã icucuáxũwa namaxẽxũ. 9Rü ngẽmacax Pa Ãẽxgacüx, ega curü me yixĩxgu i ngẽma nüxũ chixuxũ ¡rü ẽcü naxunagü i wüxi i mu i nüxũ ixuxũ nax noxtacüma nadaixũ i ngẽma Yudíugü! Rü choma rü tá 330,000 quíru naguxũ i diẽrumü ichaxã nax ngẽmamaxã naxütanüxũcax nüxũ i ngẽma nadaixũ —ñanagürü. 10-11Rü yexguma ga nüma ga ãẽxgacü rü ñanagürü nüxũ: —¡Rü ngẽma diẽru rü cuxrütama yixĩ! ¡Rü ngẽma Yudíugü rü namaxã naxü i taxacü i cuma cunaxwaxexũ! —ñanagürü. Rü ñuxũchi nügümexẽwa ngĩxũ nayaxu ga norü ãnera rü Amáũna ngĩxũ naxã nax yemaacü ãẽxgacüéga nawa ngóxũcax ga yema mu ga Amáũ unagüxũ. 12Rü guma taunecüarü nüxíraxũcü ga tauemacüarü 13 ga ngunexũgu rü nüma ga Amáũ rü nanangutaquexexẽxẽ ga ãẽxgacüarü poperaarü ümatüruũgü. Rü namaxã nüxũ nixu nax naxümatügüaxũcax ga wüxi ga mu naxcax ga guxũma ga ãẽxgacügü ga namaxã icuáxũ ga yema (127) nachixũanegü ga Achuérumexẽwa yexmagüxũ. Rü wüxichigü ga yema nachiũanecüãxgügawa naxümatü ga yema mu, rü ãẽxgacüéga nagu naxũ rü norü ãneraéga nawa nangox. 13Rü yema ãẽxgacüarü orearü ngeruũgü rü inayanuetanü ga yema popera nawa ga guxũma ga yema nachixũanegü ga ãẽxgacü namaxã icuáxũ. Rü yema poperawa rü nüxũ nixu rü ñanagürü. “Rü meama nai ya 12 ya tauemacü ya Adágu ãégacüarü 13 ya ngunexũgu (13 febréro) rü tá nadai i guxũma i Yudíugü i yatüxũ rü ngexũ rü ngextüxüxũgü rü paxũgü rü buxũgü. Rü guxũma i ngẽma norü ngẽmaxũgü rü ngẽma nadaixũmexẽwa tá nachoũ”, ñanagürü. ……

Nangechaũgü ga Yudíugü yerü naxunagü ga norü daichiga

4 1Rü yexguma Marduquéu nüxũ cuaxgu ga yema unagüxũ rü nügü narügáutechiru yerü poraãcü nangechaũ. Rü yemacax témüxũ ga naxchirugu nicux rü tanimacamaxã nügü nagüeru. Rü guma ĩanegu ínayaxüegu rü tagaãcü aita naxü norü ngechaũmaxã. 2Rü yemaacü inixũ rü ñuxmata ãẽxgacüpataaxwa nangu rü yéma nayachaxãchi, yerü nachuxu ga ngechaũchirugu icúxe ãẽxgacüpatagu nax ücuxũ. 3Rü yexgumarüxũ ta ga wüxichigü ga ĩanewachigü ga ngextá íyanguchigüxũwa ga yema mu ga ãẽxgacü üxũ, rü ga Yudíugü rü poraãcü nanaxixãchiãẽtanü. Rü poraãcü nangechaũgü rü tama nachibüe rü naxauxe. Rü muxũma ga nümagü rü tanimacatexegu napegü rü naxchiru ga témüxũgu nicuxgü.

Yudíugüétüwa ichogü ga Ité

4Rü yema ngĩxũtaxũgü ga Ité rü yema yatügü ga ngĩrü dauruũgü ixĩgüxũ rü ngĩmaxã nüxũ nixugü ga yema Marduquéuxũ ngupetüxũ. Rü yemaxũ naxĩnügu ga ngĩmax rü yexeraãcü inaxixãchiãxẽ. Rü yemacax Marduquéucax yéma inamu ga mexũ ga naxchiru nax ínacuxuchixũcax ga yema témüxũ ga naxchiru ga nagu yacúxũ. Natürü ga nümax rü tama

ínacuxuchichaũ̃. 5Rü ngĩma ga Ité rü
naxca̱x ingema ga yema ngĩrü
dauruũ̃eru ga Atáx. Rü
Marduquéuxũ̃tawa inamu nax nüxna
yaca̱xaxũ̃ca̱x nax ta̱xacü ngupetüxũ̃ rü
ta̱xacüca̱x natémüchiruxũ̃. 6Rü nüma ga
Atáx rü Marduquéuna nayaca ga
ĩanearü ngutaque̱xechicawa ga
ãẽ̱xgacüpataarü ĩã̱xarü to̱xma̱xtawa. 7Rü
nüma ga Marduquéu rü namaxã nüxũ̃
nixu ga guxũ̃ma ga yema ngupetüxũ̃ rü
ñuxre ga diẽru ngĩxũ̃ nax inaxãxũ̃ ga
Amáũ̃ nax yemaacü guxũ̃ma ga
Yudíugüxũ̃ nada̱i̱xũ̃ca̱x. 8Rü
yexgumarüxũ̃ ta Atáxna nanaxãpane ga
yema mu ga nüxũ̃ ixuxũ̃ ga Yudíugüarü
da̱i̱xchiga. Rü Atáxmaxã nüxũ̃ nixu nax
Iténa naxããxũ̃ca̱x rü yemaacü nüxũ̃
nacuáxũ̃ca̱x ga yema ngupetüxũ̃. Rü
yexgumarüxũ̃ ta Itéca̱x yéma namuga
nax ngĩmatama ãẽ̱xgacümaxã nüxũ̃
yanaxuxũ̃ca̱x rü yemaacü naétüwa
nachogüxũ̃ca̱x ga ngĩtanüxũ̃gü. 9Rü
nüma ga Atáx rü natáegu rü Itémaxã
nüxũ̃ nayarüxu ga yema Marduquéu
namaxã nüxũ̃ ixuxũ̃. 10Rü ngĩma ga Ité
rü wenaxarü Marduquéuxũ̃tawa inamu
ga Atáx nax namaxã nüxũ̃ yanaxuxũ̃ca̱x
ga ngĩrü dexa ga ñaxũ̃: 11“Guxũ̃ma i
duũ̃xũ̃gü rü nüxũ̃ nacua̱x rü ngẽxguma
texé ãẽ̱xgacüxũ̃tawa ũmaregu rü tama
nüma tümaca̱x nangemaãcüma rü tayu
ega nüma ya ãẽ̱xgacü rü tama norü nai i
úirumaxã chauxmena̱xãne tümaétügu
nawe̱xgu. Rü chomax rü marü 30 i
ngunexũ̃ taguma cha̱u̱xca̱x nangema ya
ãẽ̱xgacü”, ngĩgürügü. 12-13Rü yexguma
Marduquéu nüxũ̃ ĩnügu ga ngĩrü ngãxũ̃
ga Ité, rü ngĩxca̱x yéma namuga rü
ñanagürü: “¿Ẽ̱xna cuma nagu
curüxĩnügu rü taxũtáma cuyuxũ̃ erü
ãẽ̱xgacüpatawa cungexma woo Yudíu
nax quixĩxũ̃? 14Rü ñu̱xma nax ngḗma
cungea̱xmarexũ̃ rü tama naétüwa nax
cuchogüxũ̃ i tatanüxũ̃gü i Yudíugü, rü
toxnamana tá ne naxũ i ngũ̃xẽẽ nax
nawa íinguxũ̃xũ̃ca̱x i ngẽma guxchaxũ̃,
natürü i cumax rü ngẽma
cunatütanüxũ̃gü rü tá nayue. Rü
bexmana ngẽma nax toxũ̃ ícupoxũ̃xũ̃ca̱x
nixĩ i ãẽ̱xgacüma̱xwa nax cunguxũ̃ i
ñu̱xmax”, ñanagürü. 15Rü yexguma ga
ngĩma ga Ité rü ñaãcü Marduquéuca̱x
yéma imuga: 16“¡Ẽcü ngḗma naxũ rü
nangutaque̱xexẽxẽ i guxũ̃ma i Yudíugü i
Chúchawa ngẽxmagüxũ̃ nax cha̱u̱xca̱x
aureãcü nayumüxẽgüxũ̃ca̱x! ¡Rü
tomaepü̱x i ngunexũ̃ rü tomaepü̱x i
chütaxũ̃ rü taxuxũ̃táma ta̱xacü
nangõ̱xgü rüe̱xna ta̱xacü nixaxgü! Rü
chomax, rü namaxã i chauxũ̃taxũ̃gü rü
ngẽmaãcü tátama tanaxügü. Rü
ngẽmawena rü tá ãẽ̱xgacüxũ̃tawa
íchayadau woo nachu̱xu nax texé
ngḗma ũmarexũ̃ tama tümaca̱x
nangemayane. Natürü tá ngḗma
chaxũama rü nüétama ega woo
chayu̱xgux”, ngĩgürügü. 17Rü yexguma
ga nüma ga Marduquéu rü nanaxü ga
yema Ité namaxã nüxũ̃ ixuxũ̃.

Ãẽ̱xgacüxũ̃tawa ixũ ga Ité

5 1Rü tomaepü̱x ga ngunexũ̃guwena
rü ngĩma ga Ité rü nagu iyacu̱x ga
ngĩrü ãẽ̱xgacüma̱xchiru rü ñu̱xũchi
ãẽ̱xgacüpatagu ixücu. Rü yema ucapu
ga ãẽ̱xgacü nawa rütoxũ̃arü ĩã̱xarü
we̱xgu iyachi ga ãẽ̱xgacü mea ngĩxũ̃
ídauxũ̃wa. 2Rü nüma ga ãẽ̱xgacü rü
yexguma ngĩxũ̃ nada̱u̱xgu ga Ité nax

yexma nachixũ̃, rü ngĩmaxã nataãxẽ rü nanawẽxnagü ga norü úirumenãxã. Rü ngĩma ga Ité rü naxcãx iyaxũ rü norü úirumenãxãpẽxegu iyarüngógü. [3]Rü nüma ga ãẽxgacü rü ngĩxna naca rü ñanagürü: —¿Tãxacü cuxũ̃ nangupetü Pa Itéx? ¿Rü tãxacü cunaxwãxe? ¡Rü woo chi ngãxũ̃gu i chauchixũ̃anecãx choxna cucãxgu rü chi cuxna chanaxã! —ñanagürü. Rü Ité rü inangãxũ̃ rü ngĩgürügü: [4]—Rü ngẽxguma chi curü me yixĩxgu, Pa Ãẽxgacüx, rü cuxna chaxu nax chauxũ̃tawa cuxũxũ̃cãx erü cuxcãx rü Amaũ̃cãx chanaxü i wüxi i õna i mexũ̃ i ñũxmax —ngĩgürügü. [5]Rü nüma ga ãẽxgacü rü norü duũ̃xũ̃güxũ̃ namu rü ñanagürü: —¡Naxcãx pedãũx ya Amáũ̃ rü nua naxũ nax ngẽmaãcü nataãxẽxũ̃cãx i Ité! —ñanagürü. Rü ñũxũchi ga nüma ga ãẽxgacü rü Amáũ̃ rü yéma naxĩ nawa ga yema õna ga Ité naxcãx üxũ̃. [6]Rü yexguma ínachibüeyane rü nüma ga ãẽxgacü rü Itéxũ̃ ñanagürü: —¡Choxna naxcãx naca i tãxacü i cuma cunaxwãxexũ̃ rü tá cuxna chanaxã woo chitama ngãxũ̃gu i chauchixũ̃anecãx choxna cucãxgu! —ñanagürü. [7]Rü ngĩma ga Ité rü inangãxũ̃ rü ngĩgürügü: —Ñaaxicatama nixĩ i ngẽma chanaxwãxexũ̃ i tá cuxna naxcãx chacaxũ̃. [8]Pa Ãẽxgacüx, ngẽxguma chi aixcüma choxũ̃ cungechaũ̃xgu, rü chi curü me yixĩxgu i ngẽma chanaxwãxexũ̃, rü chi choxna cunaxãxchaũ̃gu i ngẽma cuxna naxcãx chacãxaxũ̃, rü cuxna chaxu nax moxũ̃arü ngunexũ̃gu Amáũ̃maxã nua chauxũ̃tawa pexĩxũ̃ naxcãx i to i õna i pexcãx tá chamexẽẽxũ̃. Rü ngẽma tá nixĩ i cumaxã nüxũ̃ chixuxũ̃, Pa Ãẽxgacüx, i ngẽma choxna naxcãx cucãxaxũ̃ —ngĩgürügü.

Amáũ̃ rü Marduquéucãx nanaxü ga wüxi ga wẽxnaxãchicaxũ̃

[9]Rü nüma ga Amáũ̃ rü poraãcü nataãxẽãcüma natáegu nawa ga chibü. Natürü yexguma ãẽxgacüpataarü ĩãxwa ínaxũxũ̃xgu rü poraãcü nanu yerü ga Marduquéu ga ĩãxwa yexmacü rü tama inachi rü bai ga nax naxĩãxãchixũ̃ ga yexguma nüxũ̃ nadãũxgu ga yéma nax naxüpetüxũ̃. [10]Natürü yexgumatama rü tama nügü nangõxẽxẽ ga nax nanuxũ̃. Rü yexguma nachiũ̃wa nanguxgu rü namücügücãx nangema rü ngĩxcãx nangema ga Chére ga naxmãx. [11]Rü yema namücügüpẽxewa inanaxügü ga nügü nax yacuãxüüxũ̃. Rü nüxũ̃ nixu nax ñuxãcü namuarü ngẽmaxũ̃ãxũ̃chixũ̃ rü namuxacüxüchixũ̃ rü ñuxãcü ãẽxgacü nüxũ̃ icuãxüũ̃xũ̃ natanüwa ga yema norü ngũ̃xẽẽruũ̃gü rü yemacãx yema togüétüwa nanaxũ̃xẽxẽ ga ãẽxgacü. [12]Rü ñanagürü ta: —Rü chaxicatama nixĩ i choxna naxuxũ̃ i Ité i ãẽxgacü naxmãx nawa i ngẽma õna i ñũxma ãẽxgacücãx naxcãx nangemaxũ̃. Rü wenaxarü choxna ixu nawa i ngẽma õna i moxũ̃ tá ãẽxgacücãx naxüxũ̃. [13]Natürü ngẽxguma nüxũ̃ chadãũxgu i ngẽma Yudíu i Marduquéu i ãẽxgacüpataarü ĩãxwa rütoxũ̃ rü chauãẽwa nangũx erü tama choxũ̃ nicuãxüxũ̃. Rü ngẽmagagu choxna niña i ngẽma chorü taãxẽ i ãẽxgacü naxmãx chãũxcãx üxũ̃ —ñanagürü ga Amáũ̃. [14]Rü yexguma ga naxmãx rü namücügü rü ñanagürügü nüxũ̃: —¡Ẽcü duũ̃xũ̃güxũ̃ naxüxẽxẽ i wüxi i wẽxnaxãchica i 22 métru i norü

máchane, rü moxũ pa̱xmama rü
ãẽxgacüna naca nax ngẽmagu
nawẽxnaxãgüaxũca̱x i Marduquéu! ¡Rü
ñu̱xũchi ngẽmaãcü chibüwa naxũ
namaxã ya ãẽxgacü! Erü marü
taxugutáma curüxĩnü i ngẽxguma
—ñanagürügü. Rü yema ĩnü rü norü me
nixĩ ga Amáũ rü yemaca̱x duũxũgüxũ
nanaxüxẽxẽ ga wüxi ga wẽxnaxãchica.

Marduquéu narüporamae

6 [1]Rü yema ga chütaxũgu ga ãẽxgacü
rü tama nape rü inadauecha. Rü
yemaca̱x naxca̱x nangema ga yema
popera ga nagu naxümatüxũ ga guxũma
ga yema nachixũanewa ngupetüxũ nax
naxca̱x nüxũ nadaumatügüxũca̱x. [2]Rü
yexguma nüxũ nadaumatügügu ga yema
popera rü yexma nüxũ nayangaugü ga
ore ga Marduquéuchiga ga ñuxãcü
ãẽxgacü ga Achuéruxũ ínapoxũxũ ga
yexguma yema ãẽxgacüpataarü
dauruũgü ga Bigatá rü Tére nügü
ucu̱xẽgügu nax ãẽxgacüxũ
yama̱xgüchaũxũ. [3]Rü yemaxũ naxĩnügu
ga ãẽxgacü rü ínaca rü ñanagürü:
—¿Ta̱xacürü ãmare rü cua̱xüxũ nixĩ ga
nayaxuxũ ga Marduquéu naxca̱x ga
yema mexũ ga cha̱u̱xca̱x naxüxũ?
—ñanagürü. Rü nüma ga norü
ngũxẽẽruũgü rü nanangãxũgü rü
ñanagürügü: —Taxuxũma noxtacüma,
Pa Ãẽxgacüx —ñanagürügü. [4]Rü
yexguma íyadexagüyane rü yoxni ga
nüma ga Amáũ rü yéma nangu rü
yemaca̱x ĩã̱xtüwa nayexma nax
ãẽxgacüna yacaxũca̱x nax Marduquéuxũ
yema wẽxnaxãchica ga naxüxũgu
nawẽxnaxãxũca̱x. Rü yexguma ga nüma
ga ãẽxgacü rü ínaca rü ñanagürü:
—¿Texé tixĩ ya ĩã̱xtüwa ngẽxmaxe?
—ñanagürü. [5]Rü yema norü
ngũxẽẽruũgü rü nanangãxũ rü
ñanagürügü: —Amáũ nixĩ i ngéma
ngẽxmaxũ —ñanagürügü. Rü nüma ga
ãẽxgacü rü ñanagürü: —¡Namaxã nüxũ
pixu rü nua naxũ! —ñanagürü. [6]Rü
yexguma ga nüma ga Amáũ rü nixücu
rü ãẽxgacüpẽxegu nayachi. Rü nüma ga
ãẽxgacü rü nüxna naca rü ñanagürü:
—¿Ñuxãcü chi i nüxũ quicua̱xüüxũ i
wüxi i yatü i cuma cunaxwa̱xexũ nax
nüxũ quicua̱xüüxũ? —ñanagürü. Rü
nüma ga Amáũ rü nügüãẽwa nagu
narüxĩnü: “¿Texéxũ tá nicua̱xüxũ ya
ãẽxgacü? ¿Rü taux ẽxna i choxũ tátama
yixĩxũ?”, ñaxũgu narüxĩnü. [7-8]Rü
yemaca̱x ga nüma ga Amáũ rü
ãẽxgacüxũ nangãxũ rü ñanagürü:
—Ngẽxguma chi nüxũ
chicua̱xüxũchaũgu i wüxi i yatü rü
naxchiru i ãẽxgacü nagu icúxũgu chi
chayacu̱xẽxẽ, rü ñu̱xũchi norü cowaru i
ãẽxgacü nagu ixũxũgu chi chayaxũxẽxẽ
rü nga̱xcueruxũ i ãẽxgacü namaxã
nga̱xcueruũmaxã chi chananga̱xcueru.
[9]Rü chi chorü ngũxẽẽruũgüeruxũ
chamu nax nagu yacu̱xẽẽãxũca̱x i
ngẽma naxchiru rü chi cowaruétügu
chanaxaunagüxẽxẽ nax ngẽmaãcü
ĩanemaũgu namaxã yacaechigüxũca̱x:
“Ñaãcü nixĩ ya ãẽxgacü i nüxũ
yacua̱xüüxũ i wüxi i duũxũ i namaxã
nataãxẽxũ”, ñachagürü chi —ñanagürü
ga Amáũ. [10]Rü yexguma ga nüma ga
ãẽxgacü rü ñanagürü: —Namexechi nixĩ
i ngẽma. ¡Ẽcü ñu̱xma rü nayaxu i ngẽma
naxchiru rü ngẽma cowaru rü ngẽma
nüxũ quixuxũãcüma naxü namaxã ya
Marduquéu ya Yudíu ya ãẽxgacüpataarü

ĩãxarü dauruxũ! —ñanagürü. [11]Rü
yexguma ga Amáũ rü nanayaxu ga
yema ãẽxgacüchiru rü ga cowaru ga
ãẽxgacü natagu tonagüxũ, rü
Marduquéuxũ nicuxcuchi rü yema
cowarutagu nayaga. Rü ĩanemaũgu
namaxã nanaxũane rü namaxã
nicaechigü rü ñanagürü: —Rü ñaãcü
nixĩ i namaxã naxüãxũ i ngẽma yatü i
ãẽxgacü nüxũ icuaxüũxũ —ñanagürü.
[12]Rü yemawena rü nüma ga Marduquéu
rü natáegu nax ãẽxgacüpataarü ĩãxna
yadauxũcax. Natürü nüma ga Amáũ rü
nügü nidüxchiwe rü nangechaũãcüma
paxa nachiũwa naxũ. [13]Rü yexguma
nachiũwa nanguxgu rü naxmaxmaxã rü
namücügümaxã nüxũ nixu ga yema
ngupetüxũ. Rü nümagü nanangãxũgü rü
ñanagürügü: —Ngẽma Yudíu i
Marduquéu rü taxucürüwa nüxũ
curüyexera, erü ngẽxguma chi
ngẽmaãcü namaxã cunaxüxgux rü tá
cuxchaama chixexũ cuxcax ínangu
—ñanagürügü. [14]Rü yexguma
íyadexayane rü ínangugü ga ãẽxgacü ga
Achuéruarü duũxũgü nax Amáũcax
yacagüxũcax nax Itéarü õnawa
nagagüaxũcax.

Amáũmaxã nanaxuegu nax yamaxgüaxũ

7 [1]Rü nüma ga ãẽxgacü rü Amáũ rü
nawa naxĩ ga yema chibü ga Ité
naxcax mexẽẽxũ. [2]Rü yexguma norü
bínu íyaxaxgüyane rü nüma ga ãẽxgacü
rü wena ngĩxna naca ga Ité, rü
ñanagürü: —¿Taxacü nixĩ i naxcax
ícucaxchaũxũ, Pa Choxmax, Pa Itéx?
¡Rü choxna naxcax naca i ngẽma
cunaxwaxexũ rü choma rü tá cuxna
chanaxã woo chi naxcax ícucaxgu i
ngãxũgu i chauchixũane! —ñanagürü.
[3]Rü ngĩma ga Ité rü inangãxũ rü
ngĩgürügü: —Pa Chorü Ãẽxgacüx,
ngẽxguma chi aixcüma choxũ
cungechaũxgu, rü cuxcax namexgu i
ngẽma cuxna naxcax chacaxaxũ, rü
ñaaxicatama nixĩ i chanaxwaxexũ nax
cuxna naxcax chacaxaxũ, Pa Ãẽxgacüx:
¡Rü choxṹ nüxũ nangechaxũ i chorü
maxũ rü nüxṹ nüxũ nangechaxũ i
ngẽma chautanüxũgüarü maxũ! [4]Erü
choma rü chautanüxũgü rü marü toxũ
naxüpane nax ngẽmaãcü toxũ
nadaixũcax ya guxãma. Rü ngẽxguma
chi tomaxã natáegügu nax togüarü
puracütanüxũgü tixĩgüxũcax, rü choma
rü chi taxu ñachagürümare, woo i
ngẽma rü ta rü wüxi i chixexũ i taxũ
nixĩ i cuxcax, Pa Ãẽxgacüx —ngĩgürügü.
[5]Rü yexguma ga nüma ga Achuéru rü
ngĩxna naca rü ñanagürü: —¿Texé tixĩ
ya yíxema tügü írüporaxe nax ngẽma
chixexũ cumaxã taxüxũ? —ñanagürü.
[6]Rü ngĩma rü inangãxũ rü ngĩgürügü:
—Ngẽma torü uanü i chixexũ tomaxã
üxchaũxũ rü ñaa chixecümaxũ i Amáũ
nixĩ —ngĩgürügü. Rü yexguma yemaxũ
naxĩnügu ga Amáũ rü poraãcü norü
muũmaxã nanaxixãchiãxẽ napexewa ga
ãẽxgacü rü naxmaxpexewa. [7]Rü nüma
ga Achuéru rü norü numaxã nayuxnagü
rü yéma nüxna niña ga yema
ínachibüexũwa rü ãẽxgacüpataaxtüwa
naña. Rü nüma ga Amáũ ga marü nüxũ
nax nacuáxũ nax ãẽxgacü tá namaxã
naxueguxũ nax yamaxgüaxũ, rü yoxni
Itépexegu nayangücuchi rü ngĩxũ
nacaaxũ nax naétüwa nachogüxũ nax
tama ãẽxgacü namaxã naxueguxũcax
nax yamaxgüaxũ. [8]Rü yexguma

napataa̱xtüwa natáeguxgu ga ãẽxgacü
rü wena nixücu nawa ga yema ucapu ga
nawa nachibüexũ, rü nüxũ nadau ga
Amáũ ga Itéxũtagu nangücuchixũ rü
nugaãcü ñanagürü: —Chopẽxewatama
ngĩmaxã cumáxchaũ i ñaa choxma̱x
nawa ya daa chopata —ñanagürü. Rü
yexgumatama Amáũxũ nidüxchiwegü
namaxã ga yema naxchiru ga duũxũ
imáxchaũxũ namaxã natüchiwegüxũ.
9Rü yexguma ga Arbóna ga ãẽxgacüarü
ngũxẽẽruxũ ixĩxũ rü ñanagürü: —Pa
Cori, Pa Ãẽxgacüx, ñaa Amáũ rü
duũxũgüxũ nanaxüxẽxẽ i wüxi i
wẽxnaxãchica i 22 métruarü ngãxũ i
norü máchane nax ngẽmagu
nawẽxnaxããxũca̱x ya Marduquéu ga
cuxũ ípoxũcü ga yexguma Bigatá rü
Tére cuxũ ima̱xgüchaũgu. Rüngẽma
wẽxnaxãchica rü Amáũpataa̱xtüwa
nangexma —ñanagürü ga Arbóna. Rü
nüma ga ãẽxgacü rü nanangãxũ, rü
ñanagürü: —¡Ngẽmagu peyawẽxnaxã̱x i
Amáũ! —ñanagürü. 10Rü nüma ga
ãẽxgacüarü duũxũgü rü yema
nümatama ga Amáũ Marduquéuca̱x
naxüxũ ga wẽxnaxãchicagu
nanawẽxnaxãgü. Rü yexguma
narüngüxmü ga ãẽxgacü.

Mu ga Yudíugüétüwa chogüxũ

8 1Rü yematama ngunexũgu rü nüma
ga ãẽxgacü ga Achuéru rü naxma̱x
ga Iténa nanaxãmare ga guma napata ga
Amáũ ga Yudíugümaxã rüxuanüxũ. Rü
nüma ga ãẽxgacü rü Marduquéuca̱x
nangema rü yemaca̱x ãẽxgacüxũtawa
naxũ yerü ngĩma ga Ité rü nüxũ iyaxu
nax ngĩnepü nane yixĩxũ. 2Rü yexguma
ga nüma ga ãẽxgacü rü ngĩxũ
ínangaxüchi ga norü ãnera ga Amáũna
ngĩxũ nayaxu̱xcü. Rü Marduquéuna
ngĩxũ naxã. Rü ngĩma ga Ité rü
Marduquéuxũ ixuneta nax namaxã
inacuáxũca̱x ga yema yemaxũgü ga
Amáũarüchire̱x ixĩxũ. 3Rü ñu̱xũchi ngĩma
ga Ité rü wenaxarü ãẽxgacüxũtawa ixũ.
Rü napẽxegu iyangücuchi rü ixaxu. Rü
nüxũ ica̱xaxũ nax ínapiãxũca̱x ga yema
mu ga Amáũ unagüxũ ga Yudíugüarü
da̱ixchiga nax yemaacü
yanaxomarexũca̱x. 4Rü nüma ga ãẽxgacü
rü Itéétüguama nanawẽxnagü ga norü
úirumena̱xã. Rü yexguma ga ngĩma ga Ité
rü napẽxewa ichi, rü ngĩgürügü nüxũ:
5—Pa Ãẽxgacüx, ngẽxguma chi aixcüma
choxũ cungechaũxgu, rü aixcüma cuxca̱x
namexgu i ngẽma cuxna naxca̱x
chaca̱xaxũ, rü chanaxwa̱xe i cunaxümatü
i to i mu i nüxũ ixuxũ nax marü
yanaxoxũ i ngẽma mu ga Amáũ unagüxũ
nax chautanüxũgü i Yudíugüxũ
nada̱ixũca̱x i guxũma i cuchixũanewa.
6Rü ngẽmaca̱x taxucürüwa yaxna
namaxã chaxĩnü i ngẽma chixexũ i
chautanüxũmaxã naxueguxũ nax
nada̱ixchaũãxũ —ngĩgürügü. 7Rü
yexguma ga nüma ga ãẽxgacü ga
Achuéru rü naxma̱x ga Itémaxã rü Yudíu
ga Marduquéumaxã nüxũ nixu rü
ñanagürü: —Choma rü marü cuxna
chanaxã, Pa Itéx, ya yima Amáũpata. Rü
nüma ga Amáũ rü marü chanamu nax
nawẽxnaxãgüaxũca̱x yerü nanaxunagü
nax guxãma i pemax i Yudíugü pexũ
nada̱ixchaũxũ. 8Rü ñu̱xma rü pexũ
chamu nax chauégagu penaxümatüxũ rü
penaxunagüxũ i wüxi i to i mu i pexca̱x
mexũ nax peétüwa nachogüxũ. ¡Rü chorü
ãnera i chauéga ngĩwa ngẽxmacümaxã

penaxüéga! Erü wüxi i mupane i
chauégagu unagüxũ rü chorü ãneraéga
nawa ngóxũ rü taxucürüwama texé
itayanaxoxẽxẽ —ñanagürü. [9]Rü
yexgumatama naxcax nangema ga
ãẽxgacüarü poperaarü ümatüruũgü. Rü
yema ngunexũ ga nagu naxümatüxũ rü
meama norü tomaepüx ga tauemacü ga
Sibáũgu ãégacüarü 23 ga ngunexũgu nixĩ
(júlioarü 23). Rü Marduquéu rü yema
poperaarü ümatüruũgümaxã nüxũ nixu
nax ñuxãcü tá naxümatügüãxũ naxcax ga
Yudíugü, rü naxcax ga wüxichigü ga
ãẽxgacü ga namaxã icuaxgüxũ ga yema
127 ga Achuéruchixũanegü ga Ídiaanewa
ixügüxũ rü ñuxmata Etiopíaanewa nangu.
Rü yema mupane rü wüxichigü ga
nagawachigü naxümatü. Rü
Yudíugügawa rü ta naxümatü. [10]Rü yema
poperawa nangox ga naéga ga gumá
ãẽxgacü ga Achuéru rü norü ãneraéga rü
ta nawa nangox. Rü ñuxũchi poperaarü
núruũgü ga ãẽxgacüarü cowarugü ga
iporaxüchixũgu ĩxũ namaxã nanúegü.
[11]Rü yema poperawa rü nüma ga
ãẽxgacü rü guxũma ga Yudíugüna
naxãga nax nügü nanutaquexegüxũcax
nax nügütama ínapoxũgüxũcax rü
nadaiaxũcax ga guxũma ga duũxũgü ga
guxchaxũ namaxã üxũ rü noxrüxũ
yaxĩxẽẽgüaxũcax ga yema norü
uanügüarü naanegü rü norü yemaxũgü.
[12]Rü yematama ga ngunexũ ga Amáũ
Yudíugüxũ nagu daixchaũxũgu rü
yematama ngunexũgu nixĩ ga
naxunetaxũ ga Marduquéuarü mu nax
guxũwama Achuéruchixũanegüwa nügü
nanutaquexegüxũcax ga Yudíugü nax
nügütama ínapoxũgüxũcax. Rü yema
ngunexũ rü meama norü 12 ga tauemacü
ga Adágu ãégacüarü 13 ga ngunexũgu
nangu (13 febréro). [13]Rü yema muwa rü
nüxũ nixu ta nax guxũanewa
naxunagüxũcax nax guxũma ga duũxũgü
nüxũ nacuaxgüxũcax rü nümagü ga
Yudíugü rü ínamemaregüxũcax nax norü
uanügümaxã nügü nadaixũcax rü nüxũ
naporamaegüxũcax. [14]Rü yema
poperaarü núruũgü rü paxama inaxĩãchi
nagu ga yema ãẽxgacüarü cowarugü ga
iporaxüchixũ yerü yemaacü nanamu ga
ãẽxgacü. Rü yema mu rü Chúchaarü
ĩanewa rü ta naxunagü. [15]Rü yema
ngunexũ ga nagu naxunagüxũ ga yema
mu, rü nüma ga Marduquéu rü nagu
nicux ga ãẽxgacüchiru ga cómüxũ rü
yáuxũ. Rü nügü natüãtü namaxã ga wüxi
ga tüãtüruxũ ga línuchinaxcax ga
dauracharaxũ. Rü nügüeruwa
nayangaxcuchi ga wüxi ga ngaxcueruxũ
ga úirunaxcax. Rü yemaacü ínaxũxũ ga
ãẽxgacüpatawa. Rü guxũma ga duũxũgü
ga Chúchacüãx rü tagaãcü nüxũ
nicuaxüxũgü. [16]Rü nüma ga Yudíugü rü
poraãcü nataãxẽgü, rü guxũwama ga
duũxũgü rü yema Yudíugüxũ
nicuaxüxũgü. [17]Rü guxũma ga
Achuéruchixũanegüwa rü ĩanegüwa ga
ngextá ínanguxũwa ga yema mu ga
ãẽxgacü unagüxũ, rü nüma ga Yudíugü
rü poraãcü nataãxẽgü, rü nanaxüchigagü
ga yema ngunexũ. Rü muxũma ga yema
togü ga duũxũgü rü nügü nixugüe nax
Yudíugü yixĩgüxũ, yerü poraãcü yema
Yudíugüxũ namuũe.

Yudíugü rü narüporamaegü

9 [1]Rü yema ãẽxgacüarü mu ga
Yudíugüétüwa chogüxũ rü meama
norü 12 ga tauemacü ga Adágu

ãégacüarü 13 ga ngunexũ̃gu nangu (13
febréro). Rü yematama ngunexũ̃ nixĩ ga
nanguxchaũ̃chiréxũ̃ ga Amáũ̃arü mu ga
Yudíugüarü dai̱xchigaxũ̃ ixuxũ̃. Natürü
tama yema Amáũ̃ nagu rüxĩnüxũ̃rüxũ̃
ínanguxuchi, yerü yema ngunexũ̃gu nixĩ
ga Yudíugü norü uanügüxũ̃
naporamaegüxũ̃ rü nadaiaxũ̃. [2]Rü
guxũ̃ma ga Achuéruchixũ̃anegüwa rü
nümagü ga Yudíugü rü guma norü
ĩanegüwa nügü ninutaque̱xegüchigü
nax namaxã nügü nada̱ixũ̃ca̱x ga norü
uanügü ga nadaixchaũ̃xũ̃. Natürü
nataxuma ga ngexũ̃rüüxũ̃ ga norü uanü
ga naxca̱x yéma ĩxũ̃ nax nadaiaxũ̃ca̱x,
yerü guxũ̃nema ga ĩanewa rü
Yudíugüxũ̃ namuũ̃e.
……
[20]Rü nüma ga Marduquéu rü
nanaxümatü nachiga ga yema
ngupetüxũ̃. Rü ñu̱xũchi guxũ̃ma ga
Yudíugü ga ngaicamagüxũ̃ rü
yáxũ̃gugüxũ̃ ga Achuéruchixũ̃anegüwa
yexmagüxũ̃ca̱x nayamugü ga yema
popera. [21-22]Rü yema poperawa rü
Yudíugümaxã nüxũ̃ nixu nax gucü ya
taunecügu ga Adáũ̃arü tauemacüarü 14
rü 15 ga ngunexũ̃gu (14 rü 15 febréro)
naxüchigagüaxũ̃ca̱x nax yemaacü
nüxna nacua̱xãchiexũ̃ca̱x ga yema
ngunexũ̃gü ga nagu norü
uanügüme̱xẽwa ínanguxũ̃xũ̃ ga nümagü
ga Yudíugü rü yemaacü ga norü
ngechaũ̃gü rü norü axu rü taãxẽxũ̃
yanguxuchixũ̃ca̱x. Rü yema poperawa
nüxũ̃ nixu rü ngẽxguma
naxüchigagüagu rü name nax
nügümaxã nataãxẽgüxũ̃ rü nügümaxã
nachibüexũ̃ rü ãmare nügüna naxãgüxũ̃
rü diẽru ngĩxũ̃ nanutaque̱xegüxũ̃
tümaca̱x ya ngearü diẽrua̱xgüxe.
……

Marduquéuxũ̃ nicua̱xüxũ̃gü

10 [3]Rü nüma ga Marduquéu rü
ãẽxgacü ga Achuérutüxũ̃waama
nayexma, rü guxũ̃ma ga norü
ngũ̃xẽẽruũ̃güeru nixĩ. Rü nüma ga
Marduquéu rü guxũ̃ma ga
Yudíugütanüwa rü ãẽxgacü ya poracü
nixĩ. Rü guxũ̃ma ga natanüxũ̃gü rü nüxũ̃
nangechaũ̃gü yerü meama namaxã
inacua̱x rü guxũ̃guma naxca̱x nadau nax
ñuxãcü nüxũ̃ nangũ̃xẽẽxũ̃.

JOB

(Yox)

Tupana rü Chatanáxẽ̃ naxüchica nax Yoxẽ̃ naxüxẽ̃

1 [1]Rü Úanegu naxãchiẽ̃ ga wüxi ga yatü ga Yoxgu ãégacü. Nüma rü meama namaxẽ̃ rü nataxuma ga chixexẽ̃ ga nachiga. Rü aixcüma Tupanaarü ngúchaẽ̃ naxü, rü nügüna nadau nax taxúemaama chixexẽ̃ naxüxẽ̃. [2-3]Rü nüma ga Yox rü nüxẽ̃ nayexma ga 7 ga nanegü rü tomaepü̱x ga naxacügü. Rü nüxẽ̃ nayexma ta ga 7,000 ga carnérugü, rü 3,000 ga caméyugü, rü 500 chimüxẽ̃ ga wocagü ga puracüruxẽ̃ ixĩgüxẽ̃, rü 500 ga búrugü ga ingexẽ̃. Rü yexgumarüxẽ̃ ta nüxẽ̃ nayexma ga muxẽ̃ma ga norü puracütanüxẽ̃gü. Rü yemaacü ga nüma ga Yox rü wüxi ga yatü ga guxãarü yexera muarü yemaxẽ̃ã̱xẽ̃chicü nixĩ ga yema nachixẽ̃ane ga éstewaama yexmaxẽ̃. [4]Rü guma Yox nanegü rü wüxichigü napatawachigü nanaxügüxẽ̃ ga peta ga nawa nügüna naxugüüxẽ̃. Rü yexgumarüxẽ̃ ta guxẽ̃guma tüxna naxugüxẽ̃ ga guxema tomaepü̱x ga naeyã̱xgü. [5]Rü yexguma marü nawena ga yema nanegüarü peta ga naxügüüxẽ̃, rü nüma ga Yox rü nanegüca̱x nangemaxẽ̃. Rü pa̱xmamaxẽ̃chima ínarüdaüxẽ̃ rü wüxichigü ga nanegüégagu rü naxacügüégagu Tupanaca̱x nayama̱x rü nayagu ga wüxi ga naxẽ̃na nax yemaacü Tupana nüxẽ̃ nüxẽ̃ rüngümaxẽ̃ca̱x ga yema naxacügüarü chixexẽ̃gü. Rü yemaacü nanaxüüxẽ̃ ga Yox yerü nagu narüxĩnü rü ga naxacügü rü bexmana marü Tupanape̱xewa guxchaxẽ̃ naxügüe ga norü ĩnüwa ga yexguma peta naxügüxẽ̃gux. [6]Rü wüxi ga ngunexẽ̃ ga yexguma Cori ya Tupanape̱xewa naxĩxgu ga norü orearü ngeruxẽ̃gü ga daxũcüã̱x, rü nüma ga Chataná rü ta Cori ya Tupanape̱xewa nangu. [7]Rü nüma ga Cori ya Tupana rü Chatanána naca rü ñanagürü: —¿Ngextá ne cuxũ i cumax? —ñanagürü. Rü nüma ga Chataná rü Corixẽ̃ nangãxẽ̃ rü ñanagürü: —Guxẽ̃ i naanegu íchayaxüegu i duẽ̃xẽ̃gütanüwa —ñanagürü. [8]Rü yexguma ga nüma ga Cori rü ñanagürü nüxẽ̃: —¿Tama ẽ̱xna cunangugü ya yimá chorü duẽ̃ ya Yox? Erü nataxuma i ngẽma naanewa ya yimárüxẽ̃ aixcüma chauga ĩnücü rü mea

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

maxũcü. Rü nataxuxũma i chixexũ i
nachiga rü mea nügüna nadau nax
taxúemaama chixexũ naxüxũca̱x
—ñanagürü. 9Natürü nüma ga Chataná
rü Corixũ nangãxũ rü ñanagürü:
—Tama natüca̱xmamare cuga naxĩnü.
10Erü cuma rü cunachu̱xu nax taxúema
guxchaxũ namaxã üxũca̱x i nümax rü
guxãma ya naxacüã̱xgü rü norü
ngẽmaxũgü. Rü cuma rü nüxũ
curüngũxẽẽ i guxũma i ta̱xacü i
naxüxũwa, rü ngẽmaca̱x i nüma i
ñu̱xma rü wüxi ya yatü ya guxãarü
yexera muarü wocaã̱xũchicü nixĩ nawa i
ngẽma nachixũane. 11¡Rü dücax, nüxũ
iyanaxoxẽxẽ i guxũma i ngẽma nüxṹ
ngẽxmaxũ, rü ngẽxguma tá nüxũ cudau
nax cupe̱xewatama cumaxã
naguxchigaxũ! —ñanagürü. 12Rü nüma
ga Cori ya Tupana rü Chatanáxũ
nangãxũ rü ñanagürü: —Marü name.
¡Ẽcü naxü i ta̱xacü i cuma cunaxwa̱xexũ
namaxã i norü ngẽmaxũgü ya yimá Yox!
Natürü tama chanaxwa̱xe nax
namaxãxũchi chixexũ cuxüxũ
—ñanagürü. Rü yexguma ga nüma ga
Chataná rü Cori ya Tupanana nixũgachi.
13-14Rü wüxi ga ngunexũ ga yexguma
nanegü rü naxacügü wüxi ga peta ga
taxũ ínaxügüyane naenexẽ ga
yacüpatawa, rü wüxi ga yatü
Yoxpatawa nangu rü namaxã nüxũ
nayarüxu ga ñaa ore: —Yexguma
naanewa aimüaneruxũ i wocagümaxã
ítapuracüeyane, rü ngẽma búrugü ga
ingexũ rü torü ngaicamánatama
nachibüe. 15Rü ngürüãchi ngẽma
nangugü i Chabéutanüxũgü, rü naxca̱x
nangĩxgü i ngẽma wocagü rü búrugü, rü
taramaxã nanadai i ngẽma chomücügü i
puracütanüxũgü. Rü chaxicatama chiña
nax cumaxã nüxũ chayarüxuxũca̱x
—ñanagürü. 16Rü taũtama yagúegayane
ga yema yatü rü to ga yatü yéma nangu
rü ñanagürü: —Wüxi ya ãẽmacü yexma
nangu rü wüxigu norü dauruũgümaxã
nanadai i ngẽma carnérugü. Rü
chaxicatama chiña nax cumaxã nüxũ
chayarüxuxũca̱x —ñanagürü. 17Rü
yema yatü rü ta taũtama yagúegayane
rü yéma nangu ga norü tomaepü̱x ga
yatü rü ñanagürü: —Tomaepü̱xtücumü i
Cadéucüã̱xgü toxca̱x ínayaxüãchi rü
naxca̱x nangĩxgü i curü caméyugü rü
ngẽma chomücügü i puracütanüxũgü rü
taramaxã nanadai. Rü chaxicatama
chiña nax cumaxã nüxũ
chayarüxuxũca̱x —ñanagürü. 18-19Rü
yema yatü rü ta taũtama yagúegayane
rü yéma nangu ga to ga puracütanüxũ
rü ñanagürü: —Yimá cunegü rü ngẽma
cuxacügü rü cune ya yacüchiũwa taxũ i
peta ínaxügü. Rü ngürüãchi ngẽ́ma
ínachianexũwaama ne naxũ ya wüxi ya
taxüchicü ya buanecü rü guxũcüwawa
nagu nangu ya yima ĩ rü cuxacügüétügu
nangutaũ. Rü guxãma ya cuxacüã̱xgü rü
ngẽxma tayue. Rü chaxicatama chiña
nax cumaxã nüxũ chayarüxuxũca̱x
—ñanagürü. 20Rü yexguma ga nüma ga
Yox rü inachi rü norü ngechaũmaxã
nügüchirugu nagáugü rü nügü
naba̱i̱xeruxẽxẽ rü waixümüanegu
nayangücuchi rü Tupanaxũ nicua̱xüxũ.
21Rü yexguma rü ñanagürü:
—Ngexchiruxãcü chauéanüwa chabu
nax ñoma i naanewa changóxũca̱x. Rü
ngẽxgumarüxũ tá ta taxuxũtáma choxṹ
nangexma i ngẽxguma chayu̱xgux. Rü
nüma ya Cori ya Tupana choxna nanaxã

i guxũma, rü nümatama wena choxna nanayaxu. ¡Namecümaxũchi ya Cori ya Tupana! —ñanagürü. 22Rü yemaacü ga Yox rü woo guxũma ga yema guxchaxũgü nüxũ nax ngupetüxũ rü tama chixexũ naxü rü tama Tupanamaxã naguxchiga.

Chataná rü Yoxũ nidạxawexẽxẽ

2 1Rü yexguma nawa nanguxgu ga ngunexũ nax Tupanapẹxewa wena nangugüxũ ga yema norü orearü ngeruũgü ga daxũcüạ̃x, rü nüma ga Chataná rü ta natanügu naxã. 2Rü nüma ga Cori ya Tupana rü nüxna naca rü ñanagürü: —¿Ngextá ne cuxũ i cumax? —ñanagürü. Rü nüma ga Chataná rü nanangãxũ rü ñanagürü: —Guxũ i naanegu íchayaxüegu i duũxũgütanüwa —ñanagürü. 3Rü yexguma ga nüma ga Cori ya Tupana rü ñanagürü nüxũ: —¿Tama ẽxna cunangugü ya yimá chorü duũ ya Yox? Rü tataxuma ya texé ya naxrüxũ ixĩxe, rü naxrüxũ chauga ĩnüxẽ, rü naxrüxũ mea maxũxe, rü naxrüxũ chixexũwa ngechigaxe, rü naxrüxũ tügüna dáuxe nax taxúemaama chixexũ taxüxũcạ̃x. Rü woo i cuma choxna naxcạ̃x cuca nax chixexũ nüxũ cungupetüxẽẽxũcạ̃x nüma taxuxũma i chixexũ naxüyane, natürü nüma rü nanaxạ̃ixrügumaraxũmare i nacümawa rü taxuxũma i chixexũ naxü —ñanagürü. 4Natürü ga nüma ga Chataná rü Cori ya Tupanaxũ nangãxũga rü ñanagürü: —Ngẽxguma taxúema ya texé tümaxünexũchimaxã chixexũ ũxgux ya wüxíe, rü taxucạ̃xma tanaxị̃xãchiãxẽ. Rü tügü nax tamaxẽẽxũcạ̃x rü ítamemare nax itanaxãxũ i guxũma i tạ̃xacü i tüxṹ ngẽxmaxũ. 5Natürü ngẽxguma chi naxũnewaxüchi yadaawexẽẽxgu rü tá nüxũ cudau nax chixexũ tá cupẹxewatama cumaxã yaxugüxũ —ñanagürü. 6Rü nüma ga Cori ya Tupana rü Chatanáxũ nangãxũga rü ñanagürü: —Marü name. ¡Rü namaxã naxü i ngẽma cuma cunaxwạ̃xexũ, natürü taxũtáma nüxũ cudáu i norü maxũ! —ñanagürü. 7Rü yexguma ga nüma ga Chataná rü Cori ya Tupanapẹxewa nixũgachi, rü Yoxcạ̃x ínananguxẽxẽ ga wüxi ga cháxüne ga poraxũ ga guxũma ga naxũnewa irüyị̃xixũ. Rü naeruwa inaxügü rü ñụ̃xmata nacutüwa nangu. 8Rü yexguma ga nüma ga Yox rü tanimacatẹxewa narüto. Rü nanayaxu ga wüxi ga ngáxwechipe nax yemamaxã nügü yawụ̃xünexũcạ̃x. 9Natürü tüma ga naxmạ̃x rü ñatagürü nüxũ: —¿Ñoma rü ta pora cuxü nax mea Tupanapẹxewa cumaxũxũ? ¡Rü Tupanamaxã chixexũ naxuegu rü noxtacüma nayu! —ñatagürü. 10Natürü ga nüma ga Yox rü ngĩxũ nangãxũga rü ñanagürü: —Pa Ngex, tama name i ngẽmaãcü chixexũ i oremaxã quidexa. Rü guxũguma taãxẽãcü tanayaxu i ngẽma mexũgü i Tupana tüxna ãxũ. ¿Rü ñuxãcü chi i taxũchima nayaxuxũ i ngẽma guxchaxũgü i taxcạ̃x ínguxũ? —ñanagürü. Rü yemaacü ga Yox rü woo yema nüxũ nax ngupetüxũ rü tama chixexũ naxü rü bai ga norü dexawa.

Yoxũ ínayadaugü ga namücügü

11Rü nüma ga Yox rü nüxṹ nayexma ga tomaepụ̃x ga namücügü, rü wüxi rü

Erifá ga Temáũanecüa̱x ixĩxũ̃, rü to rü
Biridá ga Chúaanecüa̱x ixĩxũ̃, rü yema
to rü Chofá ga Naamáanecüa̱x ixĩxũ̃. Rü
yexguma nüxũ̃ naxĩnüechigagu ga
naguxũ̃raũxũ̃ ga guxchaxũ̃gü nüxũ̃ nax
ngupetüxũ̃ ga Yox, rü wüxigu naxũ̃tawa
naxĩ nax nataãxẽgüxẽẽãxũ̃ca̱x rü
naxümücügüaxũ̃ca̱x nawa ga yema
ngúxũ̃ nax yangexũ̃. 12Rü yexguma
yáxũ̃gutama naxĩxgu rü Yoxũ̃ nadaugü,
rü yema poraãcü nax yada̱xawexũ̃ rü
tama aixcüma nüxũ̃ nacua̱xgü. Rü
yemaca̱x inanaxügüe ga aita nax
naxüexũ̃ rü naxauxexũ̃. Rü yema taxũ̃
ga ngechaũ̃ nax yangegüxũ̃gagu rü nügü
narügáutechirugü rü mairaxũ̃tẽxe
nügüerugu nagünagütẽxegü. 13Rü
yemawena rü Yoxmaxã mairaxũ̃anewa
narütogü. Rü 7 ga ngunexũ̃ rü 7 ga
chütaxũ̃ yéma nayexmagü rü taxuxũ̃ma
ga dexa nanaxuxuchigü, yerü nüxũ̃
nadaugü ga Yox ga taxũ̃ ga ngúxũ̃ nax
yangexũ̃.

Nidexa ga Yox naxca̱x ga yema ngúxũ̃ ga naxca̱x ínguxũ̃

3 1Rü düxwa nidexa ga Yox rü
chixexũ̃ namaxã naxuegu ga yema
ngunexũ̃ ga nagu nabuxũ̃ rü ñanagürü:
2-3—Nachixe ga yema chütaxũ̃ ga nagu
changóxũ̃. Rü nachixe ga yema ngunexũ̃
ga nagu chabuxũ̃.
……
20¿Tü̱xcüũ̃ ya Tupana i tüxũ̃
nangóexẽẽxũ̃ ya yíxema ngúxũ̃
ingeechaxe? ¿Rü tü̱xcüũ̃ i tüxũ̃
namaxẽẽxũ̃ ya yíxema guxchaxũ̃gü rü
ngechaũ̃gü tümaca̱x ínguechaxe? 21¿Rü
tü̱xcüũ̃ tama tayu ya yíxema yuca̱x
dáuxe rü woo poraãcü naxca̱x tada̱u̱xgu
ñoma diẽru icúxũ̃ca̱x idauxũ̃rüxũ̃? 22Rü
ngẽma taãxẽ i naxca̱x tadauxũ̃ rü düxwa
tüxna nangu i ngẽxguma tayu̱xgux.
23¿Rü ta̱xacüca̱x nangóxũ̃ ya wüxi ya
yatü ega chi Tupana ngúxũ̃wa rü
guxchaxũ̃wa namaxẽẽãgu? 24Rü ngẽma
choxũ̃ nax nangúxũ̃gagu rü tama
chataiya rü ngẽma nax chaxaxuxũ̃ rü
chauxgüxũ̃etü rü ñoma dexárüxũ̃
nichuru. 25Rü guxũ̃ma ga yema
guxchaxũ̃gü ga naxca̱x chamuũ̃xũ̃ rü
ñu̱xma rü chowa nangu. 26Rü taguma
icharüngũ̃ rü taguma chataãxẽ, erü
ngẽma guxchaxũ̃gü rü chaugu nangu, rü
ngẽmagagu rü nataxu i chorü taãxẽ
—ñanagürü ga Yox.

Erifá rü Yoxũ̃ naxucu̱xẽ

4 1Rü Erifá ga Temáũcüa̱x ixĩxũ̃ rü
Yoxna naca rü ñanagürü nüxũ̃:
2—Ngẽxguma chi texé cumaxã idexagu
¿rü taxũchima cuxũ̃ nawa̱xtümüũ̃xũ̃?
Erü taxucürüwama charüchianemare
nax tama cumaxã chidexaxũ̃. 3-5Rü cuma
nax tüxũ̃ cungúexẽẽxũ̃ ga guxema
muxema ga guxchaxũ̃ tüxũ̃ ngupetügüxe,
rü tüxũ̃ cuporaxẽẽxũ̃ ga guxema turáxe,
rü tüxũ̃ cunangúchaũ̃xẽẽxũ̃ nax
ítarüdaxũ̃ca̱x ga guxema rünguxe, rü
tümamaxã cuporaxũ̃ ga guxema
rünguxchaũ̃xe, natürü i ñu̱xma nax
guxchaxũ̃gü cuxca̱x ínguxũ̃, rü cuma rü
cungearü pora̱a̱x rü cumuũ̃. 6Rü cuma
nax aixcüma Tupanaaxũ̃ cupuracüxũ̃ rü
mecü ya norü duũ̃ quixĩxũ̃ ¿rü ñuxãcü i
tama aixcüma nagu cuyaxõxũ̃ ya yimá
nüxna nadaucü i ngẽma mexũ̃ i
duũ̃xũ̃gü? 7¡Rü mea nagu rüxĩnü! ¿Wüxi
ya duũ̃xẽ ya aixcüma mexe rü taguma
chixexũ̃ ũ̃xe, rü marü ñuxgu nüxũ̃

cudauxũ nax ngürümare Tupana tüxũ
poxcuxũ? —ñanagürü ga Erifá.
……

Yox rü namücügüxũ nangãxũ

6 1-3Rü nüma ga Yox rü nanangãxũga
rü ñanagürü: —Ngẽxguma chi
guxũma i chorü ngechaũgü rü chorü
guxchaxũgü rü inayáxgu, rü naxnücü ya
taxtü i taxũwa ngẽxmagücüarü yexera
chi nayá. Rü ngẽma ngúxũ nax
chingexũca̱x nixĩ nax düxwa ore i tama
mexũmaxã chachonagüxũ.
……
8-9Chierüna Tupana noxtacüma
choxna naxãxgu i ngẽma nüxna naxca̱x
chacaxũ i chanaxwa̱xexũ. Rü chierüna
wüxicana choxũ yagaxgu nax ngẽxma
nagúxũca̱x i chorü maxũ. 10-11Rü ñu̱xma
nax ngúxũ chingexũ, rü wüxi i chorü
taãxẽ nixĩ nax choxũ yagaxũ ñomarüta
nüxũ changechaũ i norü ore ya Tupana
ya üünecü. Rü ñu̱xma rü chagúarü
poraa̱x rü marü tama yaxna namaxã
chaxĩnü i ngẽma guxchaxũgü rü marü
taxuca̱xma tu̱xcüũ nua chamaxecha.
12Rü chorü maxũ rü tama wüxi ya
nutarüxũ natai. Rü choma rü tama wüxi
i bróũcherüxũ chatai. 13Rü taxucürüwa
chaugünatama pora chaxã rü taxúema
texé choxũ taporaxẽxẽ. 14Rü wüxi i
tamücü i ngúxũ ingexũ rü nüxũ
tangechaũ woo tama yimá guxãétüwa
ngẽxmacümaxã yaxaixcümagu.
15Natürü i pemax, Pa Chomücügüx, rü
tama chomaxã pixaixcümagü. Rü ñoma
wüxi i natüxacü i paxũrüxũ pixĩgü.
……
21Rü ngẽmaãcü pixĩgü cha̱u̱xca̱x i
pemax. Rü nüxũ pedau i ñaa taxũ i
chorü guxchaxũ natürü peba̱ixãchiãxẽ
rü ngẽmaca̱x pemuũe.
……
24¡Chomaxã nüxũ pixu nax ngextá
íchatüxũ rü chixexũ chaxüxũ! Rü choma
rü tá charüngea̱xmare. 25Rü taxúema nüxũ
taxo i wüxi i ore i aixcüma ixĩxũ, natürü i
pema rü taxuxũma i chixexũ chaxüchiréxũ
rü choxũ pixugü —ñanagürü ga Yox.
……

Biridá rü Yoxũ nangãxũ

8 1Rü nüma ga Biridá ga
Chúaanecüa̱x rü Yoxũ nangãxũga
rü ñanagürü: 2—Ñomarüta Pa Yox, rü
quidexachigüama. ¿Rü ñuxguxüratáta
nüxũ curüchauxũ nax ñoma wüxi ya
buanecü ya tacürüxũ yixĩxũ i curü
dexa? 3Rü Tupana ya guxãétüwa
ngẽxmacü rü guxũguma nixaixcüma rü
tama nanangupetüxẽẽmare i wüxi i
chixexũ. 4Rü guma cunegü rü maneca
Tupanape̱xewa chixexũ naxüe, rü
ngẽmaca̱x nüma ya Tupana rü
nanapoxcue naxca̱x ga yema naxügüxũ.
……
13Rü ngẽmatama nixĩ i nüxũ ngupetüxũ i
guxũma i duũxũgü i chixexũarü üruxũ
ixĩgüxũ rü Tupanaxũ rüngümaexũ, rü guxũ
i nagu naxĩnüexũ rü ngẽxma narüxomare.
……
20Tupana rü taguma nüxũ
inayarüngüma ya yimá yatü ya
chixexũwa ngechigacü, rü tama nüxũ
narüngũxẽẽ i ngẽma duũxũgü i
chixexũarü üruxũ ixĩgüxũ. 21Rü nüma
ya Tupana rü tá wena cuxũ nacugüxẽxẽ
rü tá curü taãxẽmaxã tagaãcü aita
cunaxüxẽxẽ —ñanagürü ga Biridá.
……

Yox rü Biridáxũ̃ nangãxũ̃

9 [1]Rü yexguma ga Yox rü Biridáxũ̃ nangãxũ̃ rü ñanagürü: [2]—Choma rü meama nüxũ̃ chacua̱x i guxũ̃ma i ngẽma, rü nataxuma i ngexwaca̱xũ̃xũ̃ i chomaxã nüxũ̃ quixuxũ̃. Rü aixcüma nixĩ nax Tupanape̱xewa rü nataxuxũ̃ ya yatü ya ngearü chixexũ̃ãcü. [3]Rü ngẽxguma chi wüxi ya yatü rü Tupanape̱xewa nügü ínapoxũ̃chaũ̃gu, rü woo 1000 i oremaxã nügü ínapoxũ̃gu, rü bai i wüxi rü ningu nax nügü namaxã ínapoxũ̃xũ̃.

……

[15]Rü woo chi changearü chixexũ̃a̱xgux, rü taxucürüwama chanangãxũ̃ erü nüma nixĩ i chorü maxũ̃xũ̃ nangugüxũ̃. Rü ngẽma nax nüxũ̃ changechaũ̃tümüxũ̃xicatama nixĩ i choxũ̃ tauxchaxũ̃ nax naxca̱x íchacaxũ̃.

……

[19]¿Rü texé nagu tarüxĩnü nax tümaarü poramaxã tá nüxũ̃ tarüporamaexũ̃? Erü nüxicatama nixĩ i naporaxũ̃ rü yaxaixcümaxũ̃. ¿Rü texé tá nüxna taca i norü maxũ̃chiga?

……

[33-34]Rü chierüna toxca̱x nangexmagu i wüxi i ãẽxgacü i guxchaxũ̃arü mexẽẽruxũ̃ i Tupanamaxã rü chomaxã icuáxũ̃ nax chauétüwa nachogüxũ̃ nax tama choxũ̃ yapoxcuchigüxũ̃ca̱x rü choxũ̃ yamuũ̃xẽẽchigüxũ̃ca̱x ya Tupana. [35]Rü ngẽxguma i choma rü taxũ̃chima chamuũ̃ãcüma namaxã chidexa, erü cha̱uxca̱x rü taxuxũ̃ma i chixexũ̃ nape̱xewa chaxü —ñanagürü ga Yox.

……

Chofá rü Yoxũ̃ nangãxũ̃

11 [1]Rü yexguma ga Chofá ga Naamáanecüã̱x rü Yoxũ̃ nangãxũ̃ rü ñanagürü: [2]—Guxũ̃ma i ngẽma dexagüane i nüxũ̃ quixuxũ̃ca̱x rü tá chanangãxũ̃. Rü tama ngẽma nax namaarü dexaã́xũ̃ca̱x nixĩ i aixcüma yixĩxũ̃ i wüxi i duũ̃xũ̃arü ore. [3]¿Rü cuma nagu curüxĩnügu i ngẽma curü dexamaxã chi toxũ̃ curüngea̱xgüxẽxẽ rü taxúechima cuxũ̃ tangãxũ̃gaxũ̃ naxca̱x i ngẽma curü ore i namaxã toxũ̃ cucugücüraxũ̃xũ̃? [4]Rü cuma nüxũ̃ quixuxgu rü nawe̱xgu i ngẽma curü ĩnü, rü cugü ícurümearü maxũ̃ã̱x i Tupanape̱xewa. [5]Chierüna Tupana idexagu nax cumaxã nüxũ̃ yaxuxũ̃ca̱x i ngẽma nüma cumaxã nagu naxĩnüxũ̃. [6]Rü nüma ya Tupana rü chi cuxca̱x nanango̱xẽxẽ nax ta̱xacüwa yixĩxũ̃ ga chixexũ̃ cuxüxũ̃, erü nüma rü aixcüma nüxũ̃ nacua̱x i guxũ̃ma i cuxüxũ̃. Rü ngẽmaãcü i cuma rü tá nüxũ̃ cucua̱x rü íxramarexũ̃ i poxcu cuxna naxã rü tama i ngẽma cuxüxũ̃maxã wüxiguxũ̃. [7]¿Rü nüxũ̃ cucuáxũ̃ yixĩxũ̃ i ngẽma Tupanaarü ĩnü i ẽxũ̃guxũ̃? ¿Rü cuxũ̃ natauxchaxũ̃ nax nüxũ̃ cucuáxũ̃ i ngẽma nagu naxĩnüxũ̃ ya yimá guxãétüwa ngẽxmacü?

……

[11]Rü nüma ya Tupana rü aixcüma nüxũ̃ nacua̱x nax texé tixĩxũ̃ ya yíxema idorata̱xáxe. Rü nüma rü nüxũ̃ nadau i ngẽma chixexũ̃. ¿Ẽxna cuma nagu curüxĩnügu rü tama nixĩ i nüxũ̃ nacuáxũ̃ i ngẽma cuxüxũ̃? [12]Rü wüxi i duũ̃xũ̃ i Tupanaarü cua̱xwa nügü nguxẽẽchaũ̃xũ̃ rü ñoma wüxi i búruxacü i nügü duũ̃xũ̃wa nguxẽẽchaũ̃xũ̃rüxũ̃ nixĩ. [13]¡Rü

íyachaxãchi nax chixexũ̃ cuxüxũ̃ rü mexũ̃
naxü! ¡Rü Tupanana naca nax cuxũ̃
nangũ̃xẽẽxũ̃ca̱x! 14Rü ngẽxguma chixexũ̃
cuxü̱xgu ¡rü nüxna ixũgachi! Erü tama
name i curü maxũ̃wa cunaxüchica i
ngẽma chixexũ̃. 15Rü ngẽxgumarica tá
nixĩ i cungearü chixexũ̃ãcüma
cudaunagüxũ̃ rü taãxẽãcüma
Tupanamaxã quidexaxũ̃ rü taxũtáma
cumuũ̃xũ̃ —ñanagürü ga Chofá.
……

13 1Rü yexguma ga nüma ga Yox
rü nanangãxũ̃ rü ñanagürü:
—Guxũma i ngẽma nüxũ̃ pixuxũ̃ rü
chauxetümaxã nüxũ̃ chadau, rü
chauchi̱xẽmaxã nüxũ̃ chaxĩnü. 2Rü
ngẽma pema nüxũ̃ pecuáxũ̃ rü choma rü
ta nüxũ̃ chacua̱x. Rü taxuwama nixĩ i
pexũ̃ nax charüñaxtügumaexũ̃ i chorü
cua̱xwa. 3Natürü narümemae chi nixĩ
nax Tupanamaxãxũ̃chi chidexaxũ̃ nax
namaxã togü tachoxũ̃gagüxũ̃ ya yimá
guxãétüwa ngẽxmacü. 4Pema rü perü
doramaxã peyadüxü i ngẽma aixcüma
ixĩxũ̃. Rü pema rü ñoma dutúrugü i
taxúexũma üxũ̃xũ̃rüxũ̃ pixĩgü.
……

15Rü woo chi Tupana ñaa
guxchaxũ̃maxã choxũ̃ ima̱xgu, natürü
nape̱xewaxüchi rü tá chaugü
íchapoxũ̃ama, erü taxuxũma i chixexũ̃
chaxü.
……

23¡Chomaxã nüxũ̃ ixu! ¿Ta̱xacürü
chixexũ̃ chaxü? ¿Rü ta̱xacüwa nixĩ i
tama Tupanaga chaxĩnüxũ̃?
24¿Ta̱xacüca̱x cha̱u̱xcha̱xwa cudauegu?
¿Rü tü̱xcüũ̃ wüxi i curü uanürüxũ̃
chomaxã quixĩ? —ñanagürü ga Yox.
……

Erifá rü wenaxarü Yoxũ̃ nangãxũ̃

15 1Rü yexguma ga Erifá rü
nanangãxũ̃ga rü ñanagürü:
2—¿Ngẽmaãcü yadexaxũ̃ ya wüxi ya
yatü ya nüxũ̃ cuácü? Rü ngẽma curü ore
i cugü namaxã ícupoxũ̃xũ̃ rü ñoma
buanecürüũ̃mare nixĩ. 3Rü wüxi ya yatü
ya aixcüma nüxũ̃ cuácü rü taguma
ngeãxẽãcümare nidexa rü tama nügü
ínapoxũ̃ namaxã i ore i
natüxca̱xmamare ixĩxũ̃. 4¿Ẽxna tama
Tupanaxũ̃ cumuũ̃? ¿Rü ẽxna tama nüxũ̃
cungechaũ̃?
……

12¿Rü tü̱xcüũ̃ i ngẽma ngúxũ̃ i
quingexũ̃ cuxũ̃ narüporamae rü
ngẽmaca̱x cunuxetü? 13¿Rü tü̱xcüũ̃
Tupanamaxã cunu rü ngẽmaca̱x tama
cuxãne nax nape̱xewa naxca̱x quidexaxũ̃
i ngẽma cuxca̱x ínguxũ̃?
……

20Rü ngẽma duũ̃xũ̃ i chixexũ̃ rü
nuxwa̱xexũ̃, rü norü maxũ̃ rü nanuxu rü
guxũ̃guma nachixeãxẽechamare.
……

34Rü ngẽma chixri maxẽxũ̃ i duũ̃xũ̃gü
rü tá nangexacügümare. Rü yima
napatagü ya muarü ngẽmaxũ̃ãne
ngĩmaxã i ngẽma diẽru i chixexũ̃wa
ngĩxũ̃ nayaxu̱xcü rü tá nixae
—ñanagürü ga Erifá.
……

Yox rü Erifáxũ̃ nangãxũ̃

16 1-2Rü yexguma ga Yox rü
nanangãxũ̃ga rü ñanagürü:
—Marü mue̱xpü̱xcüna nüxũ̃ chaxĩnü i
nangexgumaraxũ̃xũ̃ i dexa. Pema rü
tama taãxẽ choxna pexã, rü yexeraãcü

ngúxũ̃ choxũ̃ pingexẽẽgü. [3]Rü ngẽma
perü dexagü i taxuwama mexũ̃ rü
ipeyadaxẽẽmare. ¿Rü ñuxguxüratáta
nüxũ̃ perüxoexũ̃ nax chixri chauchiga
pidexagüechaxũ̃?
……
[15]Choma rü chorü ngechaũ̃maxã
naxchiru i témüxũ̃gu chicu̱x, rü
tanimacagu chaxüeru. [16]Rü axumaxã
düxwa charüchachiwe rü ngẽmaca̱x
charüchaxetü. [17]Rü ngẽmaãcü cha̱u̱xca̱x
ínangu woo taguma ñuxgu texémaxã
chanu rü taxuxũ̃ma i chixexũ̃gu
charüxĩnüãcüma chayumüxẽ. [18]Rü ñaa
guxchaxũ̃gü i cha̱u̱xca̱x íngugüxũ̃gagu,
rü chanaxwa̱xe nax texé choxũ̃ ípoxũ̃xũ̃.
Rü ngẽma naxca̱x íchaca̱xũ̃ nixĩ nax
naxũ̃pa nax chayuxũ̃ rü aixcüma
nangóxũ̃ nax tama bexma pecádu
chaxüxũ̃gagu yixĩxũ̃ i ngúxũ̃ chingexũ̃.
[19-20]Rü ñoma wüxi i duũ̃xũ̃pe̱xewa
tamücüétüwa idexaxũ̃rüxũ̃ rü bexmana
tayíxema i daxũguxũ̃ i naanewa ya
chauétüwa idexáxe rü nüxũ̃ ixuxe i
Tupanape̱xewa i ngẽma chorü ĩnügü nax
ngẽmaãcü nüma ya Tupana rü nüxũ̃ nax
nadauxũ̃ca̱x i ngẽma chauxgüxũ̃xetü rü
nüxũ̃ changechaũ̃tümüxũ̃xũ̃ca̱x
—ñanagürü ga Yox.
……

17 [1]Rü nüma ga Yox rü ñanagürü
ta: —Marü nataxuma i chorü
pora rü marü ningaica nax chayuxũ̃. Rü
chauxmaxũ̃ i nagu tá chatáxũ̃ rü marü
ínamemare. [2]Rü ngẽma duũ̃xũ̃gü i
chauxũ̃tawa ngẽxmagüxũ̃ rü nua choxũ̃
yacugüemarexũ̃ nixĩgü. Rü ngunecü rü
chütacü rü nüxũ̃ chadau nax ñuxãcü
choxũ̃ nachixewegüechaxũ̃.
……
[11]Rü ngẽma ngunexũ̃gü i nagu
chamaxũ̃xũ̃ rü nigúetanü, rü guxũ̃ma i
ngẽma chaxüxchaũ̃xũ̃ rü nagu
charüxĩnüxũ̃ rü ngẽxma narüxogümare.
……
[13]Rü yuxicatama nixĩ i ngẽma
íchananguxẽẽxũ̃ nax ngẽma ẽanexũ̃gu
charüngũ̃xũ̃ca̱x —ñanagürü ga Yox.
……

Biridá rü wenaxarü Yoxũ̃ nangãxũ̃

18 [1-2]Rü yexguma ga nüma ga
Biridá rü Yoxũ̃ nangãxũ̃ga rü
ñanagürü: —¿Ñuxguxüratáta nüxũ̃
curüchauxũ̃ nax ngẽmaãcü quidexaxũ̃?
Rü ngẽxguma chi aixcüma yixĩxgu i
curü ore rü marü name i yigümaxã
tidexagü.
……
[5]Rü ngẽma chixri maxũ̃xũ̃ i duũ̃xũ̃ rü
paxa inayagu̱x i norü maxũ̃, rü
ngẽmawena rü taxũtáma wena namaxũ̃
i ñoma i naanewa.
……
[7]Rü ngẽma nacüma i chixexũ̃ i naxca̱x
mexũ̃ rü taxũtáma mea nüxũ̃́
ínanguxuchi. Rü nüma tátama nagu
nangu i ngẽma chixexũ̃ i togüca̱x nagu
naxĩnüxũ̃.
……
[11]Rü ngẽma chixri maxũ̃xũ̃ i duũ̃xũ̃ rü
guxũ̃ i naanewa rü duũ̃xũ̃gü
nanaxãxũnegü, rü ngextá ínaxũxũ̃wa rü
nawe ningẽxũ̃tanü.
……
[17]Rü guxũ̃ma i nachiga rü tá
inayarüxo i ñoma i naanewa, rü marü
taxuwatáma duũ̃xũ̃gü nüxna
nacua̱xãchie.
……

21 Rü ngẽmaãcü ngẽxma nayagu̱x i
norü maxũ̃ i ngẽma duũ̃xũ̃ i chixri
maxũ̃xũ̃ i tama Tupanaxũ̃ cuáxchaũ̃xũ̃
—ñanagürü ga Biridá.

Yox rü namücügüxũ̃ nangãxũ̃

19 1-2 Rü yexguma ga nüma ga Yox
rü namücügüxũ̃ nangãxũ̃ga, rü
ñanagürü: — ¿Ñu̱xguxüratáta i nüxũ̃
perüchauxũ̃ nax choxũ̃
penaxi̱xãchiãẽxẽẽxũ̃ rü ngúxũ̃ choxũ̃
pingexẽẽxũ̃ namaxã i perü dexa? 3 Rü
guxũ̃guma chomaxã peguxchigagü.
¿Ẽxna tama pexãnee nax ngẽmaãcü
chomaxã pixĩgüxũ̃?
……
7 Rü poraãcü aita chaxü nax texé
choxũ̃ íyapoxũ̃xũ̃ca̱x, natürü taxúema
choxũ̃ tangãxũ̃. Rü ngũ̃xẽẽca̱x íchaca rü
taxúema choxũ̃ tarüngũ̃xẽẽ. 8 Rü Tupana
rü choxũ̃ nipoxyemaxũ̃ rü choxũ̃
nixẽyemaxũ̃ nax taxucürüwa
chaxüpetüxũ̃ca̱x.
……
11 Rü poraãcü chomaxã nanu rü ñoma
wüxi i norü uanürüxũ̃ chomaxã nixĩ.
……
19 Rü ngẽma chomücüxüchigüchire̱x
ixĩgüxũ̃ rü chauxchi naxaie. Rü ngẽma
poraãcü nüxũ̃
changechaũ̃güxüchichiréxũ̃ rü chomaxã
narüxuanügü. 20 Rü ngẽma
cha̱u̱xcha̱xmü rü marü chauxchina̱xãwa
nayaxũ̱x. Natürü naétüwa i ngẽma rü
chamaxama. 21 ¡Pexũ̃
changechaxũ̃tümüxũ̃, Pa Chomücügüx!
Erü nüma ya Tupana rü naxme̱xmaxã
choxũ̃ nima̱x. 22 ¿Tü̱xcüũ̃ i pema rü
Tupanarüxũ̃ chowe pingẽxũ̃tanüxũ̃? ¿Rü
tama ẽxna i marütama yixĩxũ̃ nax
chixexũ̃ chomaxã pexüxũ̃? 23-24 Rü
chierü texé naxümatügu i chorü dexa.
Rü chierü wüxi i fiérunaxca̱x i
ümatüruũ̃maxã plómotachinügu rüẽxna
nutatachinügu naxümatügu i ñaa chorü
ore nax guxũ̃guma ngẽma
nangexmaechaxũ̃ca̱x. 25 Rü choma rü
nüxũ̃ chacua̱x rü yimá choxũ̃ ípoxũ̃cü rü
namaxũ̃. Rü nüma tá nixĩ i chauétüwa
nachogüxũ̃ i nõma i naanewa. 26 Rü woo
i ñaa chauxune rü tá nua chanata̱x,
natürü ngexwaca̱xũ̃xũ̃ i chauxunemaxã
rü ngóxũ̃wama tá Tupanaxũ̃ chadau.
27 Rü chomatama chauxetümaxã tá nüxũ̃
chadau rü tama toguxexetümaxã
—ñanagürü ga Yox.
……

Wenaxarü Yoxũ̃ nangãxũ̃ ga Erifá

22 1-2 Rü yexguma ga nüma ga
Erifá rü Yoxũ̃ nangãxũ̃ rü
ñanagürü: —¿Cuma nagu curüxĩnügu rü
Tupanaaxũ̃ namexũ̃ ya wüxi ya yatü ega
nüxũ̃ cua̱xüchicü yixĩxgu? 3 ¿Rü yimá
Tupana ya guxãétüwa ngẽxmacü rü
ta̱xacürü mexũ̃ tá cuwa nayaxu ega mea
cumaxũ̱xgu rü nape̱xewa nataxu̱xgu i
curü chixexũ̃? 4-5 Rü ñu̱xma nax Tupana
cuxũ̃ poxcuxũ̃ rü tama i ta̱xacürü mexũ̃
nax cuxüxũ̃gagu nixĩ i cuxna nacaxũ̃ rü
cuxũ̃ yanawẽxãchixẽẽxũ̃. Natürü ngẽma
curü chixexũ̃ i taxüchixũ̃ i taxuguma
yagúxũ̃gagu nixĩ i cuxũ̃ napoxcuxũ̃.
……
12 Rü nüma ya Tupana rü
dauxũ̃waxüchi nangexma rü yimá
ẽxtagü ya dauxũ̃wa nüxũ̃ idaucü rü
nacutütüũ̃wa nangexmagü. 13-14 ¿Ñuxãcü
i cuma i nagu curüxĩnüxũ̃ nax Tupana
tama nüxũ̃ nacuáxũ̃ i ngẽma cuxüxũ̃ rü

ngẽma pamüxũ̃ i caixanexũ̃gagu
taxucürüwa cuxũ̃ nangugüarü maxũ̃áxũ̃?
¿Rü ñuxãcü nüxũ̃ quixuxũ̃ nax Tupana
tama cuxũ̃ dauxũ̃? Erü nüma rü
guxũ̃wama naxũ i dauxũ̃wa.
……
21 ¡Rü dücax, rü wenaxarü
Tupanamaxã rüngüxmü! Rü ngẽmaãcü
tá wenaxarü mea cuxũ̃ naxüpetü. 22 ¡Rü
irüxĩnü i norü ucu̱xẽ rü cuãẽgu namaxã
nanguxũ̃ i norü ore! 23-25 Rü ngẽxguma
chi yimá guxãétüwa ngẽxmacüna cugü
cuxãgu rü naxca̱x cutáegu̱xgux rü chi
cugüna cuyaxũgachixẽẽgu i guxũ̃ma i
chixexũ̃ i cuchiũ̃wa ngẽxmaxũ̃ rü chi
cugüwa nüxũ̃ cuxoo̱xgu nax cuxũ̃́
nangúchaũ̃xũ̃ i diẽru rü úirugü, rü
nümatátama ya Tupana tá nixĩ i cuxca̱x
ñoma taxũ̃ i curü úiru rü curü diẽrurüxũ̃
yixĩxũ̃. 26 Rü ngẽxguma rü tá curü taãxẽ
nixĩ ya Tupana rü taxuca̱xtáma nüxũ̃
cuxãne. 27 Rü ngẽxguma curü yumüxẽwa
ta̱xacüca̱x nüxna cucaxgu, rü nüma rü
tá cuxũ̃ naxĩnü. Rü cuma rü tá
cuyanguxẽxẽ i guxũ̃ma i ngẽma namaxã
icuxunetaxũ̃. 28 Rü guxũ̃ma i ngẽma
cuxüxũ̃wa rü mea tá ínanguxuchi. Rü
Tupana rü cua̱x tá cuxna naxã nax mea
yaxũxũ̃ i curü maxũ̃. 29 Erü nüma ya
Tupana rü nanaxãnexẽxẽ i ngẽma nügü
icua̱xüũ̃xũ̃ natürü ínanapoxũ̃ i ngẽma
napẽxewatama tama nügü icua̱xüũ̃xũ̃
—ñanagürü ga Erifá.
……

Yox rü nügü ínixuechigüama nax taguma chixexũ̃ naxüxũ̃

23 1-2 Rü yexguma ga nüma ga Yox
rü nanangãxũ̃ga rü ñanagürü:
—Chanaxi̱xãchiãẽãcüma tá
chanangãxũ̃ga i ñu̱xma erü nüma ya
Tupana rü naxmẽxmaxã choxũ̃ nima̱x.
3-4 Rü chierü nüxũ̃ chacua̱xgu nax ngextá
Tupanaxũ̃ ichayanga̱u̱xũ̃ nax naxũ̃tawa
changuxũ̃ca̱x, rü namaxã ngẽma
chayarüdexaxũ̃ca̱x, rü nüxũ̃ chixuxũ̃ca̱x
i ngẽma choxũ̃ ngupetüxũ̃. Erü choxũ̃́
nangexma nax ta̱xacümaxã
chanangãxũ̃gaxũ̃.
……
10 Natürü nüma rü nüxũ̃ nacua̱x nax
ñuxãcü mea chamaxũ̃xũ̃ rü ngẽmaca̱x
ngẽxguma choxũ̃ naxü̱xgu rü ñoma úiru
i ngearü ãũãchiáxũ̃rüxũ̃ tá chixĩ. 11 Rü
choma rü guxũ̃guma mea naga chaxĩnü
rü taguma nüxna íchaxũxũ i ngẽma
norü ucu̱xẽ i chomaxã nüxũ̃ yaxuxũ̃.
12 Rü guxũ̃guma mea chayanguxẽxẽ i
norü mugü rü norü ucu̱xẽgü, rü taguma
choxrütama ngúchaũ̃ chaxü. 13 Rü
ngẽxguma ta̱xacü naxüxchaũ̃xgu i
nümax rü nanaxü, rü taxúema texé
tanaxüchicüxü i ngẽma norü ĩnü. 14 Rü
ngẽma nüma nagu naxĩnüxũ̃ nax
chomaxã naxüãxũ̃ rü tá nanaxü wüxigu
namaxã i ngẽma to i
nangexgumaraxũ̃xũ̃ i tá chomaxã
naxüxũ̃. 15 Rü ngẽmaca̱x nüxũ̃ chamuũ̃.
Rü ngẽxguma nagu charüxĩnümaregu i
ngẽma choxũ̃ ngupetüchaũ̃xũ̃ rü muũ̃
cha̱u̱xca̱x ínangu —ñanagürü ga Yox.
……

24 1 Rü nüma ga Yox rü ñanagürü
ta: —¿Tü̱xcüũ̃ ya yimá
guxãétüwa ücü ya Tupana rü tama
tamaxã nüxũ̃ yaxuxũ̃ ega ta̱xacü
naxüxchaũ̃gu nax ngẽmaãcü i yixema rü
nüxũ̃ icuáxũ̃ca̱x? 2 Rü ngẽma chixexũ̃ i
duũ̃xũ̃gü rü nayapugachigü i ngẽma
üyeanearü cua̱xruũ̃gü. Rü tümaca̱x

nangĩxgü ya carnérugü nax yexeraãcü
nüxṹ timuxũ̃cax. 3Rü tümaxũ̃nacax
nangĩxgü ya yíxema taxcutagü rü
yutegüxe.
……
12Rü yíxema ĩanewa ngẽxmagüxe rü
yuechaũ̃xe rü taxauxe rü
tangechaũ̃gagü, natürü nüma ya Tupana
rü tama tüxṹ nüxũ̃ naxĩnü i tümaarü
yumüxẽ.
……

31 1Rü nüma ga Yox rü
nidexachigüama rü ñanagürü:
—Choma rü meama chaugüna chadau
nax tama chauãẽwa choxṹ
nangúchaũ̃xũ̃ i togüarü ngẽmaxũ̃gü rü
bai i pacügü.
……
5Rü aixcüma nüxũ̃ chixu rü taguma
chixexũ̃gu charüxĩnüãcüma taxacü
chaxü, rü bai nagu charüxĩnü ga texéxũ̃
nax chawomüxẽẽxũ̃.
……
16Rü taguma tüxũ̃ icharüngüma ga
guxema ngearü diẽruãxgüxe nax tüxũ̃
charüngũ̃xẽẽxũ̃, rü woo ga guxema
yutegüxe rü taguma chanaxwaxe ga
taiya nax tingegüxũ̃.
……
24Rü taguma chorü diẽrugu chayaxõ.
25Rü ngẽma chorü taãxẽ rü bai ga
ñuxgu chorü muxũ̃ ga yemaxũ̃wa
nayexma, rü bai ga yema mucüma ga
diẽru choxna nguxũ̃wa nax nayexmaxũ̃.
……
33-34Rü taguma togürüxũ̃ ichayacux ga
yema chixexũ̃ ga chaxüxũ̃ rü taguma
chayacúchigü nax duũ̃xũ̃gü tama nüxũ̃
cuáxũ̃cax. Rü taguma
chautanüxũ̃güpexewa chaugü chibexcu
nax yemaacü tama nüxũ̃ nacuaxgüxũ̃cax
i chorü chixexũ̃ rü tama choxũ̃ nax
naxoexũ̃cax. 35Chierü tayíxemagu ya
choxṹ irüxĩnüxe. Rü ngẽma nüxũ̃
chixuxũ̃ rü aixcüma nixĩ rü ngẽmacax
chauéga nagu chaxü. Chierü ñuxma ya
Tupana ya guxũ̃xũ̃ cuácü rü choxũ̃
nangãxũ̃ga. Rü ngẽma choxũ̃
íxuaxũ̃güxũ̃ rü name nixĩ i poperagu
nanaxümatügüã i ngẽma namaxã choxũ̃
yaxugüxũ̃ —ñanagürü ga Yox.
……

Eriú rü nüxí Yoxmaxã nidexa

32 1Rü yexguma ga yema
tomaepüx ga yatügü rü
narüngeaxgü rü marü tama Yoxũ̃
nixuchigachigü, yerü nüma ga Yox rü
nüxũ̃ nixuchigüama ga taxuxũ̃ma ga
chixexũ̃ nax naxüxũ̃. 2Rü yéma
nayexma ta ga wüxi ga to ga yatü ga
Eriúgu ãégacü. Rü nüma rü Baraqué ga
Buchítanüxũ̃ nane nixĩ. Rü norü oxi rü
Ráũ̃ nixĩ. Rü nüma ga Eriú rü marü
tama yaxna namaxã naxĩnü nax
Yoxmaxã nanuxũ̃, yerü nüxũ̃ nadau ga
nügü nax ínapoxũ̃xũ̃ rü Tupanana
naxugüãxũ̃. 3Rü nüma ga Eriú rü yema
tomaepüx ga Yoxmücügümaxã rü ta
nanu, yerü tama nüxũ̃ nacuaxgü ga
ñuxãcü Yoxũ̃ nax nangãxũ̃gagüxũ̃, rü
yemaacü naya Tupanaguãchixẽẽgü ga
yema chixexũ̃. 4Rü nüma ga Eriú rü
guxãxũ̃ma narüngextüxümae, rü
yemacax yema togüxũ̃ ínananguxẽxẽ ga
nax yagúegagüxũ̃ ga Yoxmaxã nax
yadexagüxũ̃. 5-6Natürü yexguma nüxũ̃
nadauxgu nax tama nüxũ̃ nacuaxgüxũ̃
ga ñuxãcü nax nangãxũ̃gagüaxũ̃, rü
düxwa tama yaxna namaxã naxĩnü rü

ñanagürü: —Choma rü pexũ
charübumae rü ngẽmacax
changeaxmare, rü tama pemaxã nüxũ
chixu i ngẽma nagu charüxĩnüxũ. 7Erü
choma rü nagu charüxĩnü rü pema nax
perüyamaegüxũ rü yexera peãẽxũ mea
pecuax. 8-9Natürü tama ngẽma nax
namuarü taunecüáxũgagu nixĩ nax wüxi
ya yatü cuax nüxṹ ngẽxmaxũ. Erü yimá
Tupana ya guxãétüwa ngẽxmacü nixĩ ya
inaxãcü i wüxíxechigüarü cuax
—ñanagürü ga Eriú.
……

33 1Rü nüma ga Eriú rü
nidexachigüama rü ñanagürü:
—Ngẽmacax, Pa Yox, chanaxwaxe nax
icurüxĩnüxũ i chorü ore. ¡Rü nangugü i
ngẽma tá cumaxã nüxũ chixuxũ! 2Rü
ñuxma rü marü choxṹ nangexma nax
taxacümaxã tá cuxũ changãxũxũ. 3Rü
ore i aixcüma ixĩxũmaxã tá chidexa. Rü
aixcüma tá cumaxã nüxũ chixu i ngẽma
nagu charüxĩnüxũ. 4Rü Tupana ya
guxãétüwa ngẽxmacü rü choxũ
nangoxẽxẽ rü choxũ namaxẽxẽ. 5Rü
ngẽxguma chi nüxũ cucuaxgu nax
choxũ cungãxũxũ ¡rü ẽcü choxũ
nangãxũ! 6Rü dücax, rü choma rü
cumax rü Tupanapexewa rü
tawüxigumare. Erü yixema i taxre rü
waixümüwa tüxũ naxü ya Tupana. 7Rü
ngẽmacax tama name i chomaxã
cubaixãchi erü taxũtáma ñoma wüxi i
ãẽxgacü tüxũ muxũrüxũ tá cuxũ chamu.
8-10Rü choma rü aixcüma
chauchixẽmaxã cuxũ chaxĩnü nax
ñacuxũ: “Rü Tupanapexewa chame, rü
nataxuma i chixexũ i chowa, rü taguma
taxacürü chixexũ chaxü. Natürü nüma
ya Tupana rü naxcax nadau nax
taxacücax choxũ ínaxuaxũxũ. Rü ñoma
wüxi i norü uanürüxũ chomaxã nixĩ”,
ñacuxũ.
……
12Natürü tama aixcüma nawexgu i
ngẽma nüxũ quixuxũ erü ya Tupana rü
guxãétüwa nangexma. 13¿Rü tüxcüũ
napexewatama Tupanana cunaxu nax
tama cuxũ nangãxũxũ i curü ore i
namaxã cugüétüwa cuchogüxũ?
14Tupana rü naguxũraũãcü tamaxã
nidexa natürü i yixema rü tama nüxũ
tacuax i ngẽxguma tamaxã yadexagu.
15Ñuxguacü rü chütacü tamaxã nidexa i
tanegüwa, rüexna tüxũ nangoxetüxẽxẽ i
ngẽxguma yaxta tüxũ poragu rü ipeegu.
16-17Rü Tupana rü nidexa
naxmachixẽwa i duũxũgü rü
nayaxucuxẽgü rü nanamuũexẽxẽ nax
ngẽmaãcü nüxna yaxĩgachixũcax i
ngẽma nacüma i chixexũ rü tama nügü
yacuaxüũgüxũcax. 18Rü ngẽmaãcü ya
Tupana rü ãũcümaxũwa
ínananguxũxẽxẽ i duũxũgü nax tama
nayuexũcax rü tama tauquegu
yataxgüxũcax. 19Rü ñuxguacü ya
Tupana rü duũxũgücax ínananguxẽxẽ i
daweane rü ngúxũ nüxũ ningexẽxẽ nax
ngẽmamaxã iyanawexãchixẽẽãxũcax.
……
29-30Rü Tupana rü muexpüxcüna
ngẽmaãcü duũxũmaxã nanaxü nax
ínapoxũãxũcax nüxna i yu nax
ngẽmaãcü namaxechaxũcax —ñanagürü
ga Eriú.
……

34 10Rü nüma ga Eriú rü
ñanagürü ta: —Natürü pemax,
Pa Chomücügüx nax Peãẽxũ Pecuáxũx
¡rü choxũ iperüxĩnüe! ¡Rü taxṹ i nagu

perüxĩnüexũ̃ ya yimá Tupana ya
guxãétüwa ngẽxmacü rü chixexũ̃
naxüxũ̃ rüẹxna ínatüxũ̃ i ngẽxguma
texéxũ̃ iyanawẹxãchixẽẽgu! 11Rü nüma
ya Tupana rü ngẽma wüxíe
taxüxũ̃ãcüma tüxṹ nanaxütanü. Rü
yíxema mexũ̃ ügṹxe rü mexũ̃maxã tüxṹ
nanaxütanü rü yíxema chixexũ̃ ügṹxe rü
poxcumaxã tüxṹ nanaxütanü.
……
14-15Rü ngẽxguma Tupana duũ̃xũ̃güna
nayaxụxgu i norü maxũ̃ rü guxũ̃ma
nayue rü wenaxarü waixümüxũ̃ nixĩgü.
16Rü ngẽxguma cuma rü wüxi i duũ̃xũ̃ i
cuãẽxũ̃ cuáxũ̃ quixĩxgu rü ĩẽcü choxũ̃
irüxĩnü i ñaa chorü dexa! 17Rü
ngẽxgumachi Tupana naxchi aixgu i
ngẽma mexũ̃ ¿rü ñuxãcü chi namaxã
inacuạx i guxũ̃ma i naane? Rü nüma
nax guxãarü yexera mecü yixĩxũ̃ ¿rü
ñuxãcü i cumax i chixexũ̃ namaxã
cuxueguxũ̃? 18Rü ngẽxguma chixexũ̃
naxügügu i ngẽma nachixũ̃anegüarü
ãẽxgacügü rü ngẽma diẽruạ̃xgüxũ̃, rü
Tupana rü tama nũxcü poxcu namaxã
naxuegu. 19Natürü nüma ya Tupana rü
guxãxũ̃ma wüxigu narüngũ̃xẽẽ, rü woo
ãẽxgacü ixĩxe rü woo diẽruạ̃xgüxe rü
woo ngearü diẽruạ̃xgüxe rü Tupana rü
wüxigutama guxãxũ̃ narüngũ̃xẽẽ, erü
nüma ya Tupana rü guxãxũ̃ma
nangọxẽxẽ.
……
22Rü nataxuma i tạxacü i waanexũ̃ i
Tupanachạxwa yadüxüxũ̃ i wüxi i
duũ̃xũ̃ i chixexũ̃arü üruxũ̃.
……
31¿Rü tụ̃xcüũ̃ i duũ̃xũ̃gü i tama
Tupanamaxã nüxũ̃ yaxugüxũ̃ i norü
chixexũ̃gü, rü ñagüxũ̃: “Chixexũ̃ taxüe
natürü tá nüxũ̃ tarüxoe i ngẽma
chixexũ̃gü”, ñagüxũ̃? 32¿Rü tụ̃xcüũ̃ i
tama Tupanaxũ̃ ñagüxũ̃: “¡Ẽcü choxũ̃
nawẹx i ngẽma chixexũ̃ i chaxüxũ̃! Rü
ngẽxguma chi marü chixexũ̃ chaxụ̃xgu
rü tá nüxũ̃ charüxo”, ñagüxũ̃? 33¿Ẽxna
cumax, Pa Yox, rü nagu curüxĩnügu rü
Tupana rü tá cunaxwạxexũ̃ãcüma cuxṹ
nanaxütanü woo cuma rü tama naga
nax cuxĩnüxũ̃? Rü ñụxma rü cuxna
chaca ¿rü ñuxũ ñaxũ̃gu curüxĩnüxũ̃ i
ñụxma nax ngẽma orexũ̃ cumaxã
chixuxũ̃? Rü chanaxwạxe i toxũ̃
cungãxũ̃ga. 34Rü ñaa yatügü i
nuxmagüxũ̃ i nüxũ̃ icuạxüchixũ̃ rü
choxũ̃ ĩnüexũ̃, rü wüxigu namaxã i
guxũ̃ma i ngẽma togü i duũ̃xũ̃gü i
naãxẽxũ̃ icuáxũ̃ rü tá chomaxã nüxũ̃
nixugü rü ñanagürügü tá: 35“Yox rü
tama nüxũ̃ nacuáãcüma nidexamare, rü
ngẽma norü ore rü taxuwama name.
36Rü name nixĩ nax nügü nangugüarü
maxũ̃ã́xũ̃ ya Yox erü ngẽma norü
ngãxũ̃ga rü ñoma wüxi i duũ̃xũ̃ i
chixexũ̃arü ngãxũ̃garüxũ̃ nixĩ. 37Rü
tama chixexũ̃xicatama naxü i Yox
natürü naétü tama Tupanaga naxĩnü. Rü
tapẹxewa rü Tupanagu nidauxcüraxũ̃ rü
namaxã nügü nachoxũ̃gagü”
—ñanagürü ga Eliú.
……

35

9Rü nüma ga Eriú rü
nidexachigüama rü ñanagürü:
—Ngẽxguma wüxi i ãẽxgacü norü
duũ̃xũ̃gümaxã chixri icuạxgu, rü nüma i
duũ̃xũ̃gü rü aita naxüe rü naxcạx
nadaugü nax texé naxmẹxwa
ínanguxũ̃xẽẽxũ̃ i ngẽma ãẽxgacü i chixri
namaxã icuáxũ̃. 10Natürü ngẽma
duũ̃xũ̃gü rü tama naxcạx nadaugü ya

yimá Tupana ga nangoxẽẽcü rü pora
nüxna ãcü i ngẽxguma taxũ̃ i
guxchaxũ̃wa nangexmagügux. 11Rü nüxũ̃
narüngümae ya yimá Tupana ya cuax
tüxna ãcü rü tüxũ̃ nguxẽẽcü nax naexũ̃gü
rü werigüarü yexera cuax tüxṹ
ngẽxmaxũ̃cax. 12Rü ngẽma duũ̃xũ̃gü rü
düxwa Tupanacax aita naxüe, natürü
nüma rü tama nanangãxũ̃ erü nümagü rü
duũ̃xũ̃gü i chixexũ̃ rü nügü icuaxüũ̃güxũ̃
nixĩgü. 13Rü yimá Tupana ya guxãétüwa
ngẽxmacü rü tama naga naxĩnü i ngẽma
ore i doramare ixĩxũ̃ —ñanagürü ga Eriú.
……

36 13Rü nüma ga Eriú rü ñanagürü
ta: —Ngẽma tama yaxõgüxũ̃ rü
Tupanamaxã nanueama rü woo poxcuwa
nax nangexmagüxũ̃ rü tama Tupanana
ngũ̃xẽẽcax nacagüe. 14Rü
nangextüxügutama nayu. Rü ngẽxguma
nayuxgu rü wüxi i ãne nixĩ, erü
chixexũ̃gumare nayu. 15Natürü Tupana rü
düxwa ngúxũ̃ tingeãcüma tüxũ̃
ínanguxuchixẽxẽ ya wüxíe nawa i
tümaarü chixexũ̃ nax ngẽmaãcü ngẽma
ngúxũ̃ itingexũ̃wa nüxna tacuaxãchixũ̃cax
i tümaarü chixexũ̃. 16Rü cuma rü ta, Pa
Yox, rü curü ixãchiãẽwa cuxũ̃
ínanguxuchixẽxẽ rü muxũ̃ma ga curü
yemaxũ̃gü cuxna naxã rü nanapá ga curü
mecha namaxã ga õna ga chixichixũ̃.
……

22¡Rü nagu rüxĩnü nax ñuxãcü
naporaxüchixũ̃ ya Tupana! Rü
nataxuma i nguxẽẽtaeruxũ̃ i namaxã
wüxiguxũ̃ —ñanagürü ga Eriú.
……

37 1Rü nüma ga Eriú rü
nidexachigüama rü ñanagürü:
—Ngẽxguma nüxũ̃ chadauxgu ya
buanecü ya taxüchicü rü chamuũ̃ rü
yima chorü maxũ̃ne rü poraãcü
niyuxnecüxü. 2Rü pema rü meama nüxũ̃
pexĩnüe i Tupanaga i naaxwa íxũxũxũ̃ i
ñoma i duruanexũ̃rüxũ̃ tagaxũ̃. 3Rü
nüma ya Tupana rü nanamu i
baixbeanexũ̃ i guxũ̃anewama ngóxũ̃.
……

13Rü guxũ̃ma i ngẽmawa Tupana tüxũ̃
nüxũ̃ nadauxẽxẽ i norü pora. Rü tacü ya
buanecü rü pucü núma namu nax
namaxã duũ̃xũ̃güxũ̃
yanawexãchixẽẽxũ̃cax. Rü yimawatama
tüxũ̃ nanawex nax nüxṹ
ingechaũ̃tümüxũ̃güxũ̃. 14Pa Yox ¡yaxna
naxĩnü, rü irüxĩnü, rü nagu rüxĩnü i
ngẽma taxũ̃gü i mexũ̃gü i Tupana üxũ̃!
15¿Rü nüxũ̃ cucuáxũ̃ nax ñuxãcü Tupana
mea namaxã inacuáxũ̃ rü mea
nachicagu nanuãxũ̃ i guxũ̃ma i ngẽma
dauxũ̃wa nüxũ̃ idauxũ̃? ¿Rü nüxũ̃
cucuáxũ̃ nax ñuxãcü
yayauxracüüxẽẽãxũ̃ ya yimá ãẽmacü i
caixanexũ̃wa?
……

23Rü tama nüxũ̃ tacuax i norü ĩnü ya
yimá guxũ̃xũ̃ma cuácü ya Tupana. Erü
nüma rü guxũ̃arü yexera naporaxüchi,
rü aixcümacü nixĩ, rü nawexgu i norü
ĩnü, rü taguma chixri texémaxã inacuax
—ñanagürü ga Eriú.
……

Tupana rü Yoxmaxã nidexa

38 1Rü Cori ya Tupana rü
buanecü ya íxãũxẽmacüwa
Yoxmaxã nidexa rü ñanagürü nüxũ̃:
2—¿Texé quixĩ i cumax rü ngẽmacax
tama cunayaxuxũ̃ i ngẽma chorü
ucuxẽgü? Rü curü dexawa nixĩ i

nangóxũ̃ nax cuxṹ nataxuxũ̃ i curü cuax.
3Rü ñuxma ega cugü ícurüporagu, rü
chanaxwaxe i choxũ̃ cunawex nax tama
cumuũ̃xũ̃ nax choxũ̃ cungãxũ̃xũ̃ i ngẽma
cuxna tá naxcax chacaxũ̃. 4¿Rü ngextá
cuyexmaxũ̃ ga noxrix ñaa naane
changoxẽẽgu? ¡Chomaxã nüxũ̃ ixu ega
aixcüma cuax cuxṹ ngẽxmagu! 5¿Nüxũ̃
cucuáxũ̃ nax texé tixĩxũ̃ ga noxri nagu
rüxĩnüxe ga ñoma ga naane rü texé
tixĩxũ̃ ga guxema norü ngugüruxũ̃ ixĩxe?
……
8Rü yexguma naanearü aixepewa
nagoxũ̃chiügu ga dexá i márwa
ngẽxmaxũ̃ ¿rü texé tixĩxũ̃ ga guxema
wüxiwatama nayexmaxẽ́xẽ ga yema
dexá?
……
12Rü cuma rü yexguma ñoma ga
naanewa cungoxguwena ¿rü marü
ñuxgu cunamuxũ̃ ya üaxcü nax yéa
nachicawa iyanagoxũ̃ nax
yangunexũ̃cax?
……
16¿Rü marü ñuxgu ícuyadauxũ̃ i
ngẽma ãxmaxũ̃ i nawa inaxügüxũ̃ i
ngẽma már?
……
25¿Rü texé tixĩ ya pucü iwãxnaxṹxe rü
naxümaxũ̃xe ya buanecü?
……
31¿Rü ẽxna cuma yixĩxũ̃ i wüxiwa
cungexmagüxẽẽxũ̃ ya ẽxtagü? Rü ngẽma
ẽxtagütücumü i Préyadegu ãégagüxũ̃
¿rü cuma yixĩxũ̃ nax wüxiwa
cungexmagüxẽẽechaxũ̃ nax tama nügü
nawoonexũ̃cax? Rü ngẽma
ẽxtagütücumü i Oriõũ̃gu ãégagüxũ̃ ¿rü
cuma yixĩxũ̃ nax nachicawatama
cungexmagüxẽẽechaxũ̃ i wüxichigü nax
tama nügücax naxĩxũ̃cax? 32¿Rü cuma
yixĩxũ̃ i meama norü oragu
cunangoxẽẽxũ̃ ya yimá woramacuri ya
ngunetüxũ̃ rüxũcü? ¿Rü cuma yixĩxũ̃ i
namaxã cucuáxũ̃ ya yimá ẽxtagütücumü
i Ócha i Taxũ̃gu ãégagüxũ̃ rü yimá
ẽxtagütücumü i Ócha i Íxraxũ̃gu
ãégagüxũ̃? —ñanagürü ga Tupana.
……

40

1Rü nüma ga Cori ya Tupana rü
nidexachigü rü ñanagürü:
2—Ñuxma i cuma i chomaxã
curüxutagachaũ̃xũ̃ i choma nax
guxãétüwa changexmaxũ̃ ¿rü ẽxna
quidexachigüamaxũ̃ tá nax choxũ̃
cungãxũ̃xũ̃? —ñanagürü ga Tupana. 3Rü
yexguma ga nüma ga Yox rü Tupanaxũ̃
nangãxũ̃ rü ñanagürü: 4—Choma rü
taxumaama cuxũ̃ changãxũ̃, Pa Tupanax,
erü choma rü taxuwama chame i
cupexewa. Rü narümemae nixĩ i
noxtacüma ichayarüngeax. 5Rü marü
poraãcü chidexa rü ngẽmacax taxuxũ̃ma i
taxacürü toxũ̃ chixu —ñanagürü ga Yox.

Tupana rü wena Yoxmaxã nidexa

6Rü Cori ya Tupana rü wenaxarü
buanecü ya íxãũxẽmacüwa Yoxmaxã
nidexa rü ñanagürü nüxũ̃: 7—¡Ẽcü choxũ̃
nawex nax tama choxũ̃ cumuũ̃xũ̃! ¡Rü
nangãxũ̃ i ñaa cuxna naxcax chacaxũ̃!
8¿Ẽxna chomaxã nagu curüxĩnü nax
choma rü wüxi i doratáxáxũ̃ chixĩxũ̃ rü
chaugagu yixĩxũ̃ nax chixexũ̃ cuxcax
ínguxũ̃ nax ngẽmaãcü i cuma rü cugü
quixuxũ̃cax nax taxuxũ̃ma i chixexũ̃
cuxüxũ̃? 9¿Ẽxna cugü cucuaxgu rü
chauxrüxũ̃ cuporaxüchi? ¿Rü ngẽma
cuga rü chaugarüxũ̃ duruanexũ̃rüxũ̃ nixĩ?
……

15 ¡Dücax, nangugü i ngẽma naexũ̃ i
taxüchixũ̃ i ipopútamu i choma
chango̱xẽẽxũ̃ ngẽma cuxũ̃
chango̱xẽẽxũ̃rüxũ̃! Rü nüma rü maxẽ
nanangõ̱x ñoma wocagürüxũ̃. 16 ¡Rü
dücax i ngẽma naxca̱xwẽ̱x rü ñuxãcü
naporaxüchi rü ngẽma namachi rü natai!
17 Rü yima narexũ̃ rü ñoma wüxi ya
ocayiwarüxũ̃ mea niwẽ̱x. Rü yima
naparaarü tarumagü rü nipora. 18 Rü
yima naxchina̱xãgü rü ñoma
bróũchemena̱xãgürüxũ̃ rü
fiérumena̱xãgürüxũ̃ nixĩgü. 19 Rü guxũma
i ngẽma naexũ̃gü i chaxüxũ̃tanüwa rü
ngẽma ipopútamu nixĩ i yexeraãcü
duũ̃xũ̃gü nüxũ̃ muũ̃exũ̃. Rü choma i norü
üruũ̃xicatama nixĩ i nüxũ̃
charüporamaexũ̃ —ñanagürü ga Tupana.
.....

41 1 Rü nüma ga Tupana rü
ñanagürü ta: —Ngẽma bayéna
i taxũ̃ i márwa ngẽxmaxũ̃ ¿rü cuxca̱x rü
wüxi i poxwamaxã icuyayaxuxũ̃? ¿Rü
cuxṹ natauxchaxũ̃ nax wüxi i
naxĩnütamaxã cunawẽxarü conüã́xũ̃?
.....
5 ¿Rü cuxca̱x rü ñoma wüxi i werirüxũ̃
tá ícuyapuxẽẽxũ̃? ¿Rü cuxca̱x rü tá
cuxütü̱xüxũ̃ cuxacügüarü ĩnücaruxũ̃?
.....
9 Rü ngẽxguma texé nüxũ̃ daumaregu i
ngẽma bayéna, rü poraãcü tamuũ̃. 10 Rü
ngẽxguma texé nachixewegu rü nüma
rü nidüra. Rü taxúema tapora nax
naxca̱x tixũamaxũ̃. 11 ¿Rü yíxema
naxca̱x ixũamáxe rü tamaxũ̃xũ̃ yiĩxũ̃?
Rü taxúema i ñoma i naanewa tapora
nax naxca̱x tixũamaxũ̃ —ñanagürü ga
Tupana.
.....

Yox rü Tupanaxũ̃ nangãxũ̃

42 1 Rü yexguma ga nüma ga Yox
rü Tupanaxũ̃ nangãxũ̃, rü
ñanagürü: 2 —Nüxũ̃ chacua̱x nax
guxũ̃xũma cucuáxũ̃ rü nataxuma i
ta̱xacü i cuxṹ guxchaxũ̃ nax cunaxüxũ̃.
3 ¿Rü texé chixĩ i chomax rü ngẽmaca̱x
tama cuxṹ chanayaxuxũ̃ i ngẽma curü
ucu̱xẽgü? Rü ngẽmaãcü chanango̱xẽẽxũ̃
nax taxuxũma chacuáxũ̃. Rü choma rü
nachiga chidexa i ta̱xacü i ãũcümaxũ̃ i
tama nüxũ̃ chacuáxũ̃ i cuxicatama nüxũ̃
cucuáxũ̃. 4 Cuma rü ñacurügü choxũ̃:
“¡Choxṹ rüxĩnü rü cumaxã chidexachaũ̃!
¡Rü choxũ̃ nangãxũ̃ nax cuxna chacaxũ̃!”
ñacurügü choxũ̃. 5 Noxri rü cuxũ̃
chaxĩnüchigaxũ̃waxica nixĩ i cuxũ̃
chacuáxũ̃, natürü i ñu̱xma rü daa
chauxetümaxã cuxũ̃ chadau. 6 Rü
ngẽmaca̱x i ñu̱xma rü marü nüxũ̃
charüxo ga yema noxri cumaxã nagu
charüxĩnüxũ̃. Rü ngẽmaca̱x nua
mairaxũ̃te̱xewa rü tanimacate̱xewa
charüto —ñanagürü ga Yox.

Tupana rü wena Yoxũ̃ narüngũ̃xẽẽ

7 Rü yexguma Yoxmaxã
yadexa̱xguwena ga Tupana rü ñu̱xũchi
Erifáxũ̃ ñanagürü: —Yimá chorü duũ̃ ya
Yox rü aixcümaxũ̃ nixu ga chauchiga.
Natürü poraãcü cumaxã chanu rü
namaxã chanu i ngẽma cumücügü yerü
tama Yoxrüxũ̃ aixcümaxũ̃ pixu ga
chauchiga. 8 ¡Rü ẽcü i ñu̱xma rü 7 i
woca i yatüxũ̃ piyauxgü rü 7 i
carnérugü rü chorü duũ̃ ya Yoxũ̃tawa
penagagü! ¡Rü yimápe̱xewa perü
maxũ̃ca̱x penadai rü ípeyagu i ngẽma
naxũ̃nagü! Rü nüma ya yimá chorü duũ̃

ya Yox rü tá pexca̱x nayumüxẽ. Rü
choma rü tá nüxṹ nüxũ chaxĩnü i norü
yumüxẽ rü taxuxũ̃táma chixexũ pemaxã
chaxü woo nax namexũ nax pexũ
chapoxcuexũ nagagu nax tama
aixcümaxũ pixuxũ ga chauchiga yema
chorü duũ ga Yox aixcümaxũ ixuxũ̃rüxũ
—ñanagürü ga Tupana. 9Rü nüma ga
Erifá rü Biridá rü Chofá rü inaxĩãchi rü
nanaxügü ga yema Cori ya Tupana
namaxã nüxũ ixuxũ. Rü nüma ga Cori
ya Tupana rü nüxũ naxĩnü rü nanayaxu
ga yema Yox namaxã nüxũ ixuxũ norü
yumüxẽwa. 10Rü yexguma Yox
namücügüca̱x yumüxẽguwena rü
Tupana rü noxriarü yexera Yoxũ
narüngũ̃xẽẽ. 11Rü yexgumawena rü
guxũ̃ma ga naeneegü rü naeya̱xgü rü
namücügü rü guxũ̃ma ga yema duũ̃xũ̃gü
ga ũ̃paacü nüxũ cua̱xgüxũ rü Yoxũ̃tagu
nanaxĩane. Rü nachiũ̃wa rü namaxã
nanaxügü ga wüxi ga taxũ ga õna. Rü
wüxigu nanataãxẽgüxẽxẽ nax tama
nagu naxĩnüxũ ga yema ngúxũ rü
guxchaxũ̃gü ga Tupana nüxũ ingexẽẽxũ.
Rü wüxichigü ga nüma ga yema
namücügü rü nüxna ngĩxũ nixãchigü ga
ñuxre ga diẽru rü wüxi ga ãnera ga
úirungĩxca̱x. 12Rü Tupana rü poraãcü
noxriarü yexera Yoxũ narüngũ̃xẽẽ ga
yexguma marü naya̱xgu. Rü yexguma rü
14,000 wa nangu ga norü carnérugü, rü
6,000 wa ga norü caméyugü, rü 1,000
chimüxũ̃wa ga norü wocagü ga
puracüruxũ ixĩgüxũ, rü 1,000 wa ga
norü búru ga ingexũ. 13Rü
yexgumarüxũ ta wenaxarü naxãxacü rü
nüxṹ nayexma ga 14 ga nanegü rü
tomaepü̱x ga naxacü.

……

16-17Rü yexgumawena ga Yox rü
namaxũ ga 140 ga taunecü rü nüxũ
nadau ga nataagü rü nataaxacügü. Rü
yema nataaxacügüacügüxũ rü ta nadau.
Rü yemaacü marü nayaxüchiãcüma
nayu.

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

SALMOS

(Wiyaegü)

Taãxẽ i aixcüma ixĩxũ̃

1 [1]Rü tataãxẽ ya yíxema tama naga
ĩnüxe i ngẽma chixexũ̃ i
duũ̃xũ̃güarü ucu̱xẽ rü tama nagu ixũxẽ i
ngẽma chixexũ̃ ügüxũ̃cüma rü tama
nanaãxẽraxũ̃xe i ngẽma duũ̃xũ̃gü i
Tupanaxũ̃ cugüexũ̃. [2]Natürü tümaarü
taãxẽ nixĩ nax nagu tamaxũ̃xũ̃ i
Tupanaarü mugü rü guxũ̃guma chütacü
rü ngunecü ngẽmagu tarüxĩnü. [3]Rü
yíxema duũ̃xẽ rü ñoma wüxi i nanetü i
natücutü toxũ̃ rü guxũ̃guma oxũ̃ rü
taguma rüñẽxatüxũ̃rüxũ̃ tixĩ. Rü
guxũ̃ma i ta̱xacü i taxüxũ̃wa rü mea
tüxũ̃ ínanguxuchi. [4]Natürü ngẽma
duũ̃xũ̃gü i chixexũ̃ ügüxũ̃ rü tama
ngẽmaãcü mexũ̃ nüxũ̃ naxüpetü. Rü
ñoma maxẽ i paxũ̃ ya buanecüema
cuenagüxũ̃rüxũ̃ nixĩgü. [5]Rü ngẽmaca̱x i
ngẽma duũ̃xũ̃gü i chixri maxẽxũ̃ rü
ngẽxguma Tupana nüxũ̃ icagügu, rü
taxumaxãtáma nügü ínapoxũ̃gü rü
poxcu i taguma gúxũ̃ tá namaxã
naxuegu. Rü ngẽma chixexũ̃ ügüxũ̃ rü tá
nangechica natanüwa i ngẽma duũ̃xũ̃gü
i aixcüma Tupanape̱xewa imexũ̃. [6]Erü
nüma ya Cori ya Tupana rü meama
nüxũ̃ nacua̱x i tümaarü maxũ̃ rü tüxna
nadau ya yíxema aixcüma naga ĩnüexe,
natürü ngẽma chixexũ̃ i duũ̃xũ̃gü i tama
naga ĩnüechaũ̃xũ̃ rü nagagu tátama
poxcuwa naxĩ.

Cuma nixĩ i chaune quixĩxũ̃

2 [1]¿Ta̱xacücа̱x nügümaxã
narünuetanücüxü i ñoma i
naanecüã̱x i tama Tupanaxũ̃ cua̱xgüxũ̃?
¿Rü tü̱xcüũ̃ i nügümaxã nagu narüxĩnüe
i ta̱xacü i taxuwama mexũ̃ nax ñuxãcü
norü cua̱xmaxã Tupanaxũ̃ nügü
nayexeragüxũ̃? [2]Rü ñoma i naanecüã̱x i
nachixũ̃anegüarü ãẽxgacügü rü
Tupanamaxã rü yimá nüma
yangucuchixẽẽcümaxã nanue, rü wüxigu
nagu narüxĩnüe nax ñuxãcü yimáxũ̃
ínata̱xüchigüxũ̃. [3]Rü tagaãcü
ñanagürügü: “¡Ngexrüma nax naga
ixĩnüexũ̃! ¡Rü ngĩxã naxme̱xwa yigü
ítanguxũ̃xẽxẽ nax tama natüũ̃wa
ingexmagüxũ̃ca̱x!” ñanagürügü. [4]Natürü
nüma ya Cori ya Tupana ya ãẽxgacü
ixĩcü i daxũguxũ̃ i naanewa rü nüxũ̃
nacugümare. [5]Rü ñu̱xũchi norü numaxã
ínanaba̱ixgü rü nugaãcü nayangagü rü
ñanagürü nüxũ̃: [6]“Choma rü marü nüxũ̃

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

chaxuneta ya yimá ãẽxgacü ya choma chanaxwa̱xecü nax namaxã inacuáxũca̱x ya yima ĩane ya Yerucharéũ̃ ya yima ma̱xpṹne ya üünene ya Chióũwa ngexmane”, ñanagürü. 7Rü nüma ya yimá nüxũ̃ naxunetacü rü nanangãxũ̃ rü ñanagürü: “Rü ñu̱xmax, Pa Chaunatüx, rü tá chanaxunagü i ngẽma cuma nagu curüxĩnüxũ̃, erü cuma rü ñacurügü choxũ̃: ‘Cuma rü chaune quixĩ, rü choma nixĩ i cuxũ̃ chamaxẽẽxũ̃ i ñu̱xmax. 8¡Rü choxna naxca̱x naca nax cuxme̱xwa changexmagüxẽẽxũca̱x i guxũma i nachixũanegü i ñoma i naanewa ngẽxmagüxũ̃ nax cuxrü yixĩxũca̱x! Rü choma rü tá cuxna chanaxã. 9¡Rü inawe̱x i curü pora rü ngẽmamaxã nadai i ngẽma nachixũanegüarü ãẽxgacügü ñoma fiérumena̱xãmaxã ya buetare ya waixümünaxca̱xwa nacua̱ixcagurüxũ̃!’ ñacurügü choxũ̃.” 10Rü ngẽmaca̱x i pemax, Pa Ãẽxgacügüx ¡rü iperüxĩnüe i ñaa ucu̱xẽ rü naga pexĩnüe i ñaa pemaxã nüxũ̃ chixuxũ̃! 11-12¡Rü taãxẽãcü rü nüxũ̃ pengechaũ̃güãcü nüxũ̃ picua̱xüxũ̃gü ya Cori ya Tupana! ¡Rü nüxũ̃ pemuũeãcüma nape̱xegu pecaxá̱pü̱xügü, rü naga pexĩnüe nax tama pemaxã nanuxũca̱x, rü ngẽmaãcü namagu peyuexũca̱x! Erü ngẽxguma düxwa pemaxã nanuxgu rü tá ipeyarütauxe. Natürü tataãxẽgü ya yíxema naxme̱xwa tügü ngẽxmaxẽẽgüxe.

Dabí rü norü yumüxẽwa Tupanaarü ngũ̃xẽẽca̱x ínaca

3 1Pa Corix, namuxũchi i chorü uanügü rü namuxũchi i ngẽma chauxchi aiexũ̃. 2Rü namuxũchi i ngẽma chauchigagu ñagüxũ̃: “Tupana rü taxũtáma ínanapoxũ̃”, ñagüxũ̃. 3Natürü cumax, Pa Corix, rü chorü poxũ̃ruxũ̃ quixĩ. Rü cuma nixĩ i choxũ̃ cuporaxẽẽxũ̃ nax nüxũ̃ charüporamaexũca̱x i chorü uanügü. 4Rü Cori ya Tupanaca̱x aita chaxü nax choxũ̃ nangũ̃xẽẽxũca̱x. Rü nüma rü choxũ̃ naxĩnü ya yima napata ya ma̱xpṹne ya Chióũwa ngexmanewa, rü choxũ̃ nangãxũ̃. 5Rü ngẽmaca̱x ngẽxguma ichacaxgu rü mea chape, rü taãxẽãcü chaba̱ixãchi erü nüma ya Cori ya Tupana rü choxna nadau. 6Rü tama namaxã chaba̱ixãchi i ñaa muxũchixũ̃ i chorü uanügü i choxũ̃ íchomaeguãchixũ̃ nax choxũ̃ yama̱xgüxũca̱x. 7Pa Corix, Pa Chorü Tupanax ¡chauxétüwa ínayuxu rü choxũ̃ ínapoxũ̃ nüxna i ñaa chorü uanügü! Rü cuma tá nixĩ i nachiwewa tá quimáxũ̃ rü cunabüũ̃pütaxũ̃ i ngẽma chorü uanügü i chauxchi aiexũ̃. 8Rü cuma nixĩ, Pa Corix, i ãũcümaxũwa toxũ̃ ícunguxũ̃xẽẽxũ̃. ¡Rü mexũ̃ namaxã naxuegu i curü duũ̃xũ̃gü!

Aixcüma Cori ya Tupanagu tayaxõgü

4 1Pa Chorü Poxũ̃ruxũ̃, Pa Tupanax ¡rü choxũ̃ nangãxũ̃ ega cuxna chacaxgu! Rü cuma rü ngẽxguma ngúxũ̃ chingexgu, rü cuma nixĩ i choxũ̃ cutaãxẽxẽẽxũ̃. ¡Rü cuxṹ changechaxũ̃tümüxũ̃ rü choxṹ nüxũ̃ naxĩnü i chorü yumüxẽ! 2Rü pema nax pegü picua̱xüũ̃güxũ̃ ¿rü ñuxguxüratáta i nüxũ̃ perüxoexũ̃ nax choxũ̃ picugüexũ̃ rü ãne choxũ̃ pingexẽẽxũ̃? ¿Rü ñuxguxüratáta i nüxna pixĩgachixũ̃ nax nagu pemaxẽxũ̃ i pecümagü i chixexũ̃ i taxuwama mexũ̃ rü natüca̱xmamare ixĩxũ̃? 3Rü dücax, rü nüma ya Cori rü

aixcüma natümawa̱xe ya yíxema duũxẽ
ya aixcüma naga ĩnüxe. Rü nüma rü
choxũ naxĩnü ega nüxna chacaxgux.
4¡Rü nüxũ pemuũeãcüma nüxṹ
iperüxĩnüe, rü marütama nax chixexũ
pexügüxũ! Rü ngẽxguma
ipeyacaxãchitanügu i pexchiãxũwa ¡rü
peãẽwa pegü pengugü nax ñuxãcü
yixĩxũ i perü maxũ i Tupanape̱xewa!
5¡Rü Tupanana penaxã i ngẽma ãmaregü
i nüma aixcüma namaxã nataãxẽxũ, rü
guxũguma nagu peyaxõgü! 6Rü muxũma
i duũxũgü rü ñanagürügü: “¿Texé tá
tüxũ tarüngũxẽxẽ?” ñanagürügü. Pa
Corix ¡cuxṹ tangechaũtümüxũãcüma
toxũ nadawenü rü toxũ rüngũxẽxẽ!
7Cuma rü taãxẽ choxna cuxã i norü
yexera i ngẽma duũxũgü i muxũma i
trígu rü bínu nüxṹ ngẽxmagüxũ.
8Choma rü taãxẽãcü ¡chayacaãchi rü
ngẽxgumatama mea chape, erü nüxũ
chacua̱x, Pa Corix, nax cuma rü choxna
cudauxũ.

Tupanamaxã itanaxügü i ngunexũ

5 1-2Pa Corix, Pa Chorü Ã̱ẽxgacüx, Pa
Chorü Tupanax ¡choxṹ nüxũ naxĩnü
i ñaa chorü dexa i cumaxã nüxũ chixuxũ!
¡Rü choxṹ nayaxu i ñaa chorü yumüxẽ i
auxãcüma cumaxã nüxũ chixuxũ! ¡Rü
nüxũ naxĩnü i ngẽma cuxna naxca̱x
chaca̱xũ! Erü cumaxã nixĩ i nüxũ chixuxũ
i chorü yumüxẽwa. 3Rü exũwa noxri
yangóonegu rü tá nüxũ cuxĩnü i chauga.
Rü pa̱xmama tá cumaxã nüxũ chixu i
ta̱xacü nixĩ i chanaxwa̱xexũ. Rü
íchananguxẽxẽ nax choxũ cungãxũxũ.
4Rü nüxũ chacua̱x, Pa Tupanax, rü tama
namaxã cutaãxẽ i ta̱xacürü chixexũ. Rü
ngẽma duũxũgü i chixri maxẽxũ rü
taxucürüwama cuxũtawa nangexmagü.
5Rü cupe̱xewa rü nangechica i ngẽma
nügü icua̱xüũgüxũ. Rü cuma rü naxchi
cuxai i ngẽma chixexũ ügüxũ. 6Rü ngẽma
idorata̱a̱xgüxũ rü cunadai. Rü cuma rü
nüxũ cuxo i ngẽma cuechitawa̱xegüxũ rü
máetagüxũ. 7Natürü i chomax rü curü
ngechaũgagu choxṹ natauxcha nax nagu
chaxücuxũ ya yima cupata. Rü choxṹ
natauxcha nax cuxũ changechaũãcüma
cuxũ chicua̱xüüxũ i ngẽxguma cupata ya
üünene íngexmaxũguama chadawenügu.
8Pa Corix ¡choxna nadau naxcha̱xwa i
ngẽma chorü uanügü! ¡Rü curü
namawaama choxũ naxũxẽxẽ nax tama
ta̱xacüca̱x choxũ yaxugüexũca̱x! 9Erü
ngẽma chorü uanügü rü taguma ñuxgu
aicümaxũ nixugü. Rü chixexũguxicatama
narüxĩnüe. Rü ngẽma naa̱x rü ñoma wüxi
i yuetamaxũ i ngenaxũrüxũ nixĩ. Rü yima
norü conü rü nidorata̱a̱x. 10Rü ngẽmaca̱x,
Pa Chorü Tupanax ¡napoxcue i ngẽma
duũxũgü! ¡Rü naxoxẽxẽ i ngẽma chixexũ
i nagu naxĩnüexũ! ¡Rü norü
pecádugügagu nüxũ naxo, erü cumaxã
nixĩ i nanuexũ! 11Natürü guxãma ya
yíxema naxca̱x daugüxe i curü ngũxẽẽ rü
tataãxẽgü. Rü guxũguma taãxẽãcüma
tawiyaegü erü cuma rü tüxũ ícupoxũ. Rü
guxãma ya yíxema cuxũ ngechaũgüxe rü
cugagu tataãxẽgü. 12Erü cuma rü mexũ
tümamaxã cuxuegu ya yíxema aixcüma
cuga ĩnüxe rü ngẽma curü ngechaũ rü
tümaarü poxũruxũ nixĩ.

Tupanana taca ega guxchaxũ taxca̱x ínguxgu

6 1Pa Corix ¡taxṹ i choxũ cuxüáxũ
ega chaugagu cunuxgu! ¡Rü taxṹ i
curü nugagu choxũ cupoxcuxũ! 2Pa

Corix ¡cuxṹ changechaũ̃tümüxũ̃ erü
choma rü chatura! ¡Rü cha̱u̱xca̱x
yataanexẽxẽ! Erü poraãcü chida̱xawe.
3Rü ñu̱xma rü chorü muũ̃maxã
chidu̱xrux. Rü cumax, Pa Cori Pa
Tupanax ¿rü ñuxguxüratáta i choxũ̃
curüngũ̃xẽẽxũ̃? 4Pa Corix ¡nua naxũ rü
cha̱u̱xca̱x yataanexẽxẽ! ¡Rü cuxṹ
changechaũ̃tümüxũ̃gagu choxũ̃ ínapoxũ̃!
5Erü yíxema yúxe rü marü taxucürüwa
cuxna tacua̱xãchi. ¿Rü ñuxãcü tá cuxũ̃
ticua̱xüxüxũ̃ ya yíxema yuxe ya
tümamaxũ̃wa ngẽxmaxe? 6Rü marü
chipa nax chaxaxuxũ̃. Rü guxũ̃ i
chütaxũ̃gu rü poraãcü chaxaxu rü
ngẽmaca̱x düxwa chauxgüxũ̃xetümaxã
chayawaixẽxẽ i chorü cüxeruxũ̃. 7Rü
ngẽma ngúxũ̃ nax chingexũ̃gagu rü daa
chauxetügü rü marü nixogü. Rü ngẽma
chorü uanügügagu rü chixogüxetü. 8¡Rü
choxna pixĩgachi, Pa Chixexũ̃arü
Üruxũ̃güx, erü nüma ya Cori ya Tupana
rü marü nüxũ̃ naxĩnü i chorü axu! 9Rü
nüma rü marü nüxũ̃ naxĩnü nax nüxna
chaca̱xaxũ̃, rü marü choxṹ nanayaxu i
chorü yumüxẽ. 10Rü guxũ̃ma i ngẽma
chorü uanügü rü tá naba̱i̱xãchie rü
namuũ̃e, rü ngẽmaca̱x cugüruxũ̃ tá
nixĩgü. Rü ngẽmaãcü paxa norü
ãnemaxã tá nibuxmü.

Cori ya Tupana rü ãẽ̱xgacü ya mea duũ̃xũ̃gümaxã icuácü nixĩ

7 1Rü cuxme̱xwa chaugü
changexmaxẽxẽ, Pa Cori Pa Chorü
Tupanax, nax ngẽmaãcü choxũ̃
ícupoxũ̃xũ̃ca̱x nüxna i ngẽma chowe
ingẽxũ̃tanüxũ̃. 2¡Rü naxme̱xwa choxũ̃
ínanguxuchixẽxẽ! Erü ñoma aigü i
chaugu wagüchaũ̃güxũ̃rüxũ̃ nixĩgü. Rü
tataxuma ya texé ya nüxna choxũ̃
ípoxũ̃xe. 3Pa Corix, Pa Chorü Tupanax
¿rü ta̱xacürü chixexũ̃ chaxü? ¿Rü ẽ̱xna
chamáeta? 4¿Rü ẽ̱xna ngẽxguma
chomücü mexũ̃ chomaxã ü̱xguyane rü
chixexũ̃maxã tüxṹ chanatáeguxẽxẽ? ¿Rü
ẽ̱xna wüxi i chorü uanü rü ngürümare
chanapoxcux? 5Rü ngẽxguma chi
ngẽmaãcü chanaxü̱xgux, rü marü name
nax chorü uanügü chowe
yangẽxũ̃tanüxũ̃ rü waixümüanegu
choxũ̃ nañagüxũ̃ rü ãxte̱xeanexũ̃gu
napu̱xcuchigüaxũ̃ i chorü maxũ̃. 6Pa
Corix ¡curü numaxã chauétüwa nachogü
rü nadai i ngẽma chorü uanügü i choxũ̃
ima̱xgüchaũ̃xũ̃! Cuma rü cunaxuegu nax
cunapoxcuexũ̃ i ngẽma duũ̃xũ̃gü i
chixexũ̃ ügüxũ̃. Rü ñu̱xma rü
chanaxwa̱xe nax chauétüwa cuchogüxũ̃.
7¡Rü cugüpe̱xegu nangutaque̱xegüxẽxẽ i
guxũ̃ma i nachixũ̃anecüã̱xgü i duũ̃xũ̃gü!
¡Rü guxũ̃ma i ngẽma
nachixũ̃anecüã̱xgüarü ãẽ̱xgacügüétüwa
cugü nangexmaxẽxẽ rü namaxã inacua̱x!
8Rü cuma nax guxũ̃ i
nachixũ̃anecüã̱xgümaxã icucuáxũ̃, rü
chanaxwa̱xe i duũ̃xũ̃güpe̱xewa nüxũ̃
quixu nax aixcüma cupe̱xewa chamexũ̃
rü chowa rü nataxuxũ̃ma i ta̱xacürü
chixexũ̃. 9Pa Cori Pa Tupana ya
Ixaixcümacüx, cuma rü cunangugü i
wüxichigü i duũ̃xũ̃güarü ĩnügü rü norü
ngúchaũ̃gü i naãxẽwa nagu naxĩnüexũ̃.
¡Rü iyanaxoxẽxẽ i norü chixexũ̃ i ngẽma
chixri maxẽxũ̃ i duũ̃xũ̃gü! Natürü
ngẽma mea maxũ̃xũ̃ i duũ̃xũ̃ ¡rü nüxna
nadau nax guxũ̃guma cugu
yaxõgüechaxũ̃ca̱x! 10Rü Tupana ya
guxãétüwa ngẽxmacü rü chorü
poxũ̃ruxũ̃ nixĩ. Rü nüma nixĩ i tüxũ̃

namaxẽxẽẽxũ̃ ya yíxema namaxã
ixaixcümagüxe. 11Rü Tupana rü ã̱ẽxgacü
ya aixcüma wẽxgucü nixĩ, rü nüma rü
guxũ̃guma naxchi naxai i ngẽma
chixexũ̃. 12Rü ngẽxgumachi taguma
Tupanacax natáeguxgu i wüxi i duũ̃xũ̃
rü nüma ya Tupana rü tá
nanawaixmagu i norü tara rü tá tüxũ̃
nadai. Rü yima norü würa rü marü
ínaporamaã́xũ̃. 13Rü marü
narütonümare ya norü chuxchigü ya
iyauxramagugüne. Rü marü ínamemare
ya naxnegü ya tüxũ̃ imáxũ̃ne. 14¡Rü
dücax, nüxũ̃ pedaux i ngẽma chixexũ̃arü
üruxũ̃! Rü ñoma wüxi i ngexũ̃ i
ixíraxacüchaũ̃xũ̃rüxũ̃ nixĩ erü
nanaxĩxãchiãxẽ. Rü ngẽma chixexũ̃ i
nawa ngẽxmaxũ̃ rü nawa tá
ínanguxuchi i ngẽma dora. 15Rü nüma
rü toguecax nanaxü i maxmaxũ̃xũ̃ i
ãxmaxũ̃ natürü nümatátama nagu
ningucuchi i ngẽma. 16Rü ngẽma
chixexũ̃ i togücax naxüxũ̃ rü ngẽma
máeta i nagu naxĩnüxũ̃, rü nagu tátama
nangu. 17Natürü i chomax rü Cori ya
Tupanaxũ̃ tá chicuaxüxũ̃ erü nüma rü
aixcümacü nixĩ. Rü choma rü chorü
wiyaemaxã tá chanataxẽxẽ ya yimá
Tupana ya guxãétüwa ngẽxmacü.

Tupana rü guxũ̃arü yora nixĩ natürü yima duũ̃xũ̃mẽxẽwa nanangexmaxẽxẽ i ñoma i naane

8 1Pa Cori Pa Tupana ya Guxũ̃étüwa
Ngẽxmacüx, rü cuéga rü guxũ̃ma i
ñoma i naanewa nüxũ̃ nacuaxgü. Rü
ngẽma curü üüne rü daxũguxũ̃ i
naanearü yexerawa nangu. 2Rü ngẽma
buxũ̃gü rü woo ngẽma maiexũ̃ rü nüxna
cunanguxẽxẽ nax cuxũ̃
yacuaxüũ̃güxũ̃cax nax ngẽmaãcü
nangóxũ̃cax i curü pora, rü ngẽma curü
uanügü rü cupẽxewa naxãneexũ̃cax rü
yanangeaxgüxũ̃cax. 3-4Rü ngẽxguma
chütacü daxũgu chadawenügu rü nüxũ̃
chadau i ngẽma cumatama cuxüxũ̃ ya
tauemacü rü ẽxtagü i ngẽ́ma
cungexmagüxẽẽxũ̃. Rü chaugüna chaca
rü ñachagürü: “¿Taxacüwa cuxũ̃́ name i
duũ̃xũ̃gü rü ngẽmacax nagu
curüxĩnüxũ̃? ¿Rü tüxcüũ̃ nüxna
cucuaxãchixũ̃ rü naxcax
cuxoégaãxẽxũ̃?” ñachagürü. 5Rü
wixgutaax cugüraxũ̃xũ̃chiãcü cunaxü ya
yimá yatü, rü cunataxẽxẽ, rü nagu
cuyaxõ. 6Rü guxũ̃ma i ngẽma
cuxüxũ̃étüwa cunangexmaxẽxẽ ya yimá
yatü, rü namaxã nüxũ̃ icucuaxẽxẽ. 7Rü
carnérugüétüwa rü wocagüétüwa rü
naexũ̃güétüwa cunangexmaxẽxẽ. 8Rü
werigü i daxũanegu ixüüxũ̃xũ̃étüwa, rü
choxnigü i natüwa maxẽxũ̃étüwa rü
guxũ̃ma i márwa ngẽxmagüxũ̃étüwa
cunangexmaxẽxẽ ya yimá yatü. 9Pa Cori
ya Guxũ̃étüwa Ngẽxmacüx, rü cuéga rü
guxũ̃ma i ñoma i naanewa nüxũ̃
nacuaxgü.

Tupanaxũ̃ ticuaxüxũ̃ erü mexũ̃ naxü

9 1Pa Cori Pa Tupanax, cuxũ̃
chicuaxüxũ̃chaũ̃ guxũ̃ne ya chorü
maxũ̃nemaxã. Rü nüxũ̃ chixuchigachaũ̃ i
ngẽma muxũ̃ma i mexũ̃gü i cuxüxũ̃. 2Pa
Tupana ya Guxãétüwa Ngẽxmacüx, rü
chorü taãxẽmaxã poraãcü cuxũ̃
chicuaxüxũ̃. Rü cuxcax chawiyaechaũ̃.
3Rü ngẽma chorü uanügü rü cuxchaxwa
nibuxmü rü nayayi rü nayue. 4Cuma rü
ã̱ẽxgacü ya ixaixcümacü quixĩ. Rü curü
tochicaxũ̃wa curüto nax ngẽ́ma

chauétüwa cuchogüxũca̱x. 5Rü
cuyangagü i ngẽma tama cuxṹ
yaxõgüxũ, rü cunadai i ngẽma chixri
maxẽxũ. Rü noxtacüma ícunapi i
naégagü i curü poperawa. 6Rü ngẽma
chorü uanü rü marü nayu, rü yima norü
ĩanegü rü namaxãtama narüxogü. Rü
cumax, Pa Tupanax, nixĩ ga
cuyanaxoxẽẽxũ. Rü taxuxũma i ta̱xacü
nawa inayaxügü rü bai i ta̱xacü i nawa
nüxna nax icua̱xãchixũca̱x. 7Natürü
nüma ya Cori ya Tupana rü guxũgutáma
ãẽ̱xgacü nixĩ. Rü nüma rü norü
tochicaxũwa narüto nax ngẽ́ma
nangugüaxũca̱x i wüxichigü i
duũxũgüarü maxũ. 8Rü nüma rü tá mea
guxũ i duũxũgüarü maxũ nangugü. Rü
ñu̱xũchi tá nüxũ nixu i ta̱xacü tá nixĩ i
namaxã naxueguxũ. 9Rü nüma ya Cori
ya Tupana rü tüxna nadau ya yíxema
chixri tümamaxã inacua̱xgüxe. Rü tüxũ
narüngũxẽẽ ega ngúxũ tingegügu. 10Pa
Corix, yíxema cuxũ cua̱xgüxe rü cugu
tayaxõgü. Rü taguma tüxũ
icuyarüngüma ya yíxema cuxca̱x
daugüxe. 11¡Rü naxca̱x pewiyaegü ya
Cori ya Tupana ya Yerucharéũwa
ãẽ̱xgacü ixĩcü! ¡Rü guxũma i ĩanegüwa
nüxũ pixu i ngẽma mexũgü i naxüxũ!
12Rü nüma ya Tupana rü tüxna
nacua̱xãchi ya yíxema ngechaũgüxe rü
tama nüxũ inarüngüma i ngẽma
tümaarü axu. Natürü nanapoxcue i
ngẽma chixri tümamaxã icua̱xgüxũ.
13Pa Corix ¡cuxṹ changechaxũtümüxũ!
¡Rü dücax, nüxũ nadawenü i ñuxãcü
choxũ nachixeãxẽ i ngẽma chauxchi
aiexũ! ¡Rü nawa choxũ ínanguxuchixẽxẽ
i ngẽma yu! 14Rü ngẽxguma choxũ
ícunguxuchixẽẽgu rü choma rü tá
Yerucharéũarü ĩã̱xwa cuxũ chicua̱xüxũ
nape̱xewa i guxũma i duũxũgü. Rü
namaxã tá nüxũ chixu nax chataãxẽxũ
erü choxũ ícunguxuchixẽxẽ. 15Rü ngẽma
tama yaxõgüxũ i duũxũgü, rü
nümatátama nagu nayi i ngẽma ãxmaxũ
i toguxeca̱x namagu naxügüxũ. Rü
nümatátama nagu ínanue i ngẽma
püxcha i toguxeca̱x bexma ngẽxma
naxṹgüxũ. 16Rü nüma ya Cori ya
Tupana rü nügü nango̱xẽxẽ i ngẽxguma
napoxcuãxgu i ngẽma chixexũ ügüxũ.
Rü ngẽmaca̱x i ngẽma chixexũ ügüxũ rü
tá napoxcue nagagu i ngẽma chixexũ i
nümagütama bexma toguxeca̱x
naxügüxũ. 17Rü ngẽma chixexũ ügüxũ
rü ngẽma tama yaxõgüxũ rü ngẽma
Tupanaxũ iyarüngümaexũ rü poxcu i
taguma gúxũwa tá naxĩ. 18Natürü
yíxema yaxna ĩnüexe ega woo
guxchaxũgü tümaca̱x ínguxgu rü tama
natüca̱xma Tupanaarü ngũxẽẽ
ítananguxẽẽgü, erü nüma ya Tupana rü
taxũtáma tüxũ inarüngüma rü tá tüxũ
narüngũxẽẽ. 19Pa Cori Pa Tupanax ¡taxṹ
i cunaxüchicaxũ i ngẽma duũxũgü i
cuétüwa nügü ügüxẽxẽchaxũxũ! ¡Ẽcü
cugüpe̱xewa nagagü i ngẽma tama
yaxõgüxũ nax nüxna cuca̱xaxũca̱x
nachiga i norü chixexũgü! 20Pa Corix
¡namuũexẽxẽ i ngẽma chixexũ ügüxũ!
¡Rü nüxũ nüxũ nacua̱xẽxẽ nax nümagü
rü duũxũgümare yixĩgüxũ!

Yumüxẽ i nawa Tupanaarü ngũxẽẽca̱x íca̱xaxũ

10 1Pa Cori Pa Tupanax ¿Tü̱xcüũ
toxna cuyáxũgu? ¿Rü tü̱xcüũ
iquicu̱x ega ngúxũ tingegügu? 2Erü
ngẽma chixri maxũxũ rü nügü írütaxũ

rü norü numaxã tüxũ̃ nachixewe ya
yíxema tama nüxũ̃ cuáxe nax tügü
ítapoxũ̃xũ̃. Natürü nümatátama nagu
nangu i ngẽma chixexũ̃ i toguxemaxã
nagu naxĩnüxũ̃. 3Rü ngẽma chixexũ̃ i
duũ̃xũ̃ rü nügü namaxã nicuax̱üxũ̃ i
noxrütama ngúchaũ̃. Rü ngẽma duũ̃xũ̃ i
ngẽmaxũ̃gü nügüna nanuxũchixũ̃, rü
Cori ya Tupanamaxã naguchiga rü nüxũ̃
naxo. 4Rü ngẽma yatü i chixexũ̃ rü nügü
nicuax̱üxũ̃ rü ñanagürü: “Nataxuma ya
Tupana. Rü taxúetáma choxna taca
nachiga i ngẽma chaxüxũ̃”, ñanagürü.
Rü ngẽmaguxicatama narüxĩnü. 5-6Rü
ngẽma naxüxũ̃wa rü guxũ̃guma mea
nüxṹ ínanguxuchi. Rü nüma rü nüxna
nixũgachi i curü mugü rü nagu
naxĩnügu rü tagutáma cunapoxcu, Pa
Tupanax. Rü norü uanügüxũ̃ nacugü rü
nagu narüxĩnü nax taxúetáma
iyanguxẽẽxũ̃ rü tagutáma guxchaxũ̃
nüxũ̃ ngẽxmaxũ̃. 7Rü naax̱wa ínaxũxũ i
chixexũ̃ i dexa rü doraxũ̃ nixu rü
naguxchigawax̱e. Rü ngẽxguma
yadexax̱gu rü mexũ̃ i oregu nayacux̱ i
ngẽma chixexũ̃ i nagu naxĩnüxũ̃, rü
ngẽmaãcü tüxũ̃ nawomüxẽxẽ ya
duẽxẽgü. 8Rü chütacü rü ĩaneacügü i
ẽanexũ̃gu tüxũ̃ ínicux̱éxũ̃ rü ngẽxma
tüxũ̃ nimax̱ ya yíxema ngẽ́ma üpetüxe.
Rü guxũ̃guma bexma tüxũ̃
ínidawenüchigüxũ̃ ya yíxema turaxe i
taxucürüwama tügü ípoxũ̃xe. 9Rü ñoma
ai i naxmaxũ̃wa naexũ̃cax̱
idawenüxũ̃rüxũ̃ nügü nixĩxẽxẽ i ngẽma
yatü i chixexũ̃. Rü ngẽ́ma iyacúxũ̃wa
tüxũ̃ nananguxẽxẽ ya yíxema turaxe nax
ngẽmaãcü tüxũ̃ yayaxuxũ̃cax̱. Rü
ngẽxguma tüxũ̃ yayaxux̱gu rü marü
taxucürüwama nüxna tiña. 10Rü ñoma
ai iyauxexũ̃chaũ̃xũ̃rüxũ̃ norü poramaxã
tüxũ̃ narüyexera ya yíxema turaexe rü
ngẽmaãcü naxmexgu tayi. 11Rü ngẽma
yatü i chixexũ̃ rü nagu narüxĩnü nax
nüma ya Tupana rü marü nüxũ̃
yanangümaxũ̃ rü nügü yadüxchiwexũ̃
nax tama nüxũ̃ nadauxũ̃cax̱ i ngẽma
norü chixexũ̃ i naxüxũ̃ i ngẽma duũ̃xũ̃.
12¡Inachi Pa Cori Pa Tupanax, rü
naxunagüchacüxü! ¡Rü taxṹ i tüxũ̃
curüngümaxũ̃ ya yíxema
naxixãchiãẽgüxẽ! 13¿Rü tüxcüũ̃, Pa
Tupanax, icunaxüchicaxũ̃ nax cuxũ̃
nacugüxũ̃ i ngẽma chixexũ̃ i duũ̃xũ̃gü?
Erü nümagü nagu narüxĩnüe rü
tagutáma nüxna cuca nachiga i ngẽma
chixexũ̃ i naxügüxũ̃. 14Pa Corix,
cumatama nüxũ̃ cudau i ngẽma chixexũ̃
i naxügüxũ̃. ¡Ẽcü napoxcue naxcax̱ i
ngẽma guxchaxũ̃gü i naxügüxũ̃ rü
ngúxũ̃ nax duũ̃xẽgüxũ̃ yangexẽẽgüxũ̃!
Rü yíxema turaexe rü curü ngũ̃xẽẽcax̱
nixĩ itadaugüxũ̃, erü cuma nixĩ i
tümaarü poxũ̃ruxũ̃ quixĩxũ̃. Rü cuma
nixĩ i tüxũ̃ curüngũ̃xẽẽxũ̃ ya yíxema
taxcutagü. 15¡Rü iyanaxoxẽxẽ i ngẽma
norü pora i ngẽma chixexũ̃gü! ¡Rü
nüxna naca nachiga i norü chixexũ̃gü,
rü bai tá i wüxi i nüxũ̃ cuxüpetümarexũ̃!
16Rü nüma ya Cori ya Tupana nixĩ i
ãẽxgacü yixĩxũ̃ i guxũ̃guma. Rü ngẽma
duũ̃xũ̃gü i tama Tupanaaxṹ yaxõgüxũ̃,
rü Tupanaarü naanewa tá ínawoxũ̃.
17Pa Corix, cuma rü nüxũ̃ cuxĩnü i
tümaarü yumüxẽ ya yíxema tama tügü
icuaxüũ̃güxe. Rü cuma rü tüxũ̃
cutaãxẽgüxẽxẽ rü tüxũ̃ curüngũ̃xẽẽ.
18¡Rü ẽcü tümaétüwa nachogü ya
yíxema taxcutagü rü yíxema
togümexẽwa ngẽxmagüxe! Rü yima

yatü ya waixümüwa cunaxücü, rü tama tanaxwa̱xe nax wena muũ̃ naxca̱x ínanguxẽẽxũ̃ i curü duũ̃xũ̃gü.

Cori ya Tupana rü aixcüma tórü poxũ̃ruxũ̃ nixĩ

11 [1]Choma rü Cori ya Tupaname̱xẽwa chaugü changexmaxẽxẽ nax choxũ̃ ínapoxũ̃xũ̃ca̱x nüxna i chorü uanügü. ¿Rü tü̱xcüũ̃ choxũ̃ ñapegürü: "¡Ma̱xpṹneanewa naña nax ngẽma werigürüxũ̃ cugü quicúxũ̃ca̱x!" ñaperügü choxũ̃? [2]¡Rü dücax, nangugü i ngẽma chixexũ̃ ügüxũ̃ i duũ̃xũ̃gü! Rü yima naxnegü rü pe̱xcunüne ya norü würawa nanadagü rü yacu̱xgüãcüma duũ̃xũ̃gü i mea maxẽxũ̃guama nanamaxgü. [3]Rü ngẽxguma chi nüma ya ãẽxgacü marü chixexũ̃gu nanguxgu ¿rü ñuxãcü tá nügü ínapoxũ̃ ya yimá mecü ya duũ̃? [4]Natürü nüma ya Cori ya Tupana rü napata ya üünenewa nangexma. Rü nüma ya Cori rü daxũguxũ̃ i naanewa nüxũ̃ nangexma i norü tochicaxũ̃, rü ngẽma meama ínadawenü rü nanangugü i duũ̃xũ̃gü. [5]Rü nüma ya Tupana rü nanangugü i ngẽma mexũ̃ ügüxũ̃ rü ngẽma chixexũ̃ ügüxũ̃, rü naxchi naxai i ngẽma máxwa̱xegüxũ̃. [6]Rü nüma ya Cori ya Tupana rü ñoma pucürüxũ̃ tá ngẽma chixexũ̃ ügüxũ̃étügu nanayixẽxẽ ya ã́xwe rü üxüema i asúfremaxã ã́xũ̃xũ̃. Rü tá naxca̱x ínananguxẽxẽ ya wüxi ya buanecü nax yaxaexũ̃ca̱x i guxũ̃ma. Rü nüma ya Cori ya Tupana rü ngẽmaãcü tá nanapoxcue i ngẽma duũ̃xũ̃gü i chixexũ̃ ügüxũ̃. [7]Rü nüma ya Cori ya Tupana rü ixaixcümacü nixĩ, rü ngẽmaca̱x nüxũ̃ nangechaũ̃ i ngẽma we̱xguxũ̃. Rü ngẽmaca̱x ya yíxema aixcüma imexe rü tá nüxũ̃ tadaugüxüchi.

Yumüxẽ i nawa Tupanaarü ngũ̃xẽẽca̱x ícа̱xaxũ̃

12 [1]Pa Cori Pa Tupanax ¡paxa toxũ̃ rüngũ̃xẽxẽ! Erü marü nataxuma i ngẽma aixcüma cuxṹ yaxõgüxũ̃. Rü marü inarüxo i ngẽma duũ̃xũ̃gü i aixcüma mexũ̃gu rüxĩnüexũ̃. [2]Rü nügütanüwa i duũ̃xũ̃gü rü nügü nawomüxẽẽgü. Rü mea nidexagüneta natürü tama aixcümaxũ̃ nixugü. [3]Pa Tupanax ¡iyanaxoxẽxẽ i guxũ̃ma i ngẽma nügü írümegünetaxũ̃ rü ngẽma nügü icua̱xüũ̃güxũ̃! [4]¡Rü napoxcue i ngẽma ñagüxũ̃: "Toma rü mea nüxũ̃ tacua̱xgü nax tidexagüxũ̃ rü torü oremaxã togü ítapoxũ̃. ¿Rü texé tá toxũ̃ tarüngea̱xgüxẽxẽ?" ñagüxũ̃! [5]Natürü nüma ya Cori ya Tupana rü pexũ̃ nangãxũ̃ rü ñanagürü pexũ̃: "Yíxema ngearü ngẽmaxũ̃a̱xgüxe rü chixri tümamaxã ipecua̱xgüxe rü ngúxũ̃ tüxũ̃ pingexẽẽgü. Rü ngẽmaca̱x i ñu̱xma i choma rü tá tümaétüwa chachogü rü tá tüxũ̃ charüngũ̃xẽẽ erü ngẽma nixĩ i guxũ̃guma tüma tanaxwa̱xegüxũ̃", ñanagürü. [6]Rü ngẽma Cori ya Tupanaarü uneta rü aixcüma nixĩ. Rü nüma rü tama nidora ega ta̱xacüxũ̃ yaxuxgux. Rü ngẽma nüxũ̃ yaxuxũ̃ rü aixcümama nayanguxẽxẽ. Rü ngẽma diẽrumü i 7 e̱xpü̱xcüna i guxũ̃rüxũ̃ nixĩ nax namexũ̃ i norü uneta. [7-8]Pa Cori Pa Tupanax, rü woo guxũ̃ma i duũ̃xũ̃gü rü namaxã nataãxẽ i ngẽma chixexũ̃ i naxügüxũ̃ rü woo guxũ̃wama toxũ̃

ínachomaeguãchi i ngẽma duũxũgü,
natürü i cuma rü tá toxna cudau rü
guxũgutáma toxũ ícupoxũ nüxna i
ngẽma chixexũ ügüxũ.

Yumüxẽ i nawa ngũxẽẽcax ícaxaxũ

13 [1]Pa Cori Pa Tupanax ¿Rü
ñuxguxüratáta nüxũ
curüchauxũ nax choxũ icurüngümaxũ?
¿Ẽxna choxũ icurüngümaxüchi? ¿Rũ
ñuxguxüratáta nüxũ curüchauxũ nax
chauxchaxwa iquicúxũ? [2]¿Rü
ñuxguxüratáta iyanaxoxũ i ngẽma
guxchaxũgü i choxṹ ngẽxmaxũ? ¿Rü
tüxcüũ i guxũ i ngunexũgu rü ngúxũ rü
ngechaũ chingeechaxũ? ¿Rü
ñuxguxüratáta iyanaxoxũ nax chorü
uanümexẽwa changexmaxũ? [3]Pa Cori
Pa Chorü Tupanax ¡choxũ nadawenü rü
choxũ nangãxũ rü choxna naxã i maxũ
nax tama chayuxũcax! [4]Rü ngẽmaãcü i
chorü uanü rü taxũtáma ñanagürü:
“Marü nüxũ charüporamae”, ñanagürü.
¡Rü choxna nadau nax tama
nataãxẽxũcax i ngẽma chorü uanü i
ngẽxguma guxchaxũgu changuxgux!
[5]Rü choma rü chayaxõ nax aixcüma
choxũ cungechaũxũ rü chataãxẽ erü
cuma rü choxũ cumaxẽxẽ. [6]Rü chorü
wiyaemaxã tá Cori ya Tupanaxũ
chicuaxüxũ erü poraãcü choxũ
narüngũxẽẽ.

Nüma ya yatü rü chixexũgu narüxĩnüecha

14 [1]Rü ngẽma duũxũgü i
naechitamare maxẽxũ rü nagu
narüxĩnüe nax nataxuxũ ya Tupana. Rü
guxũma rü chixexũgu narüxĩnüe rü
nanaxügü i ngẽma Tupanapexewa
chixexüchixũ. Rü bai i wüxi i mexũ üxũ.
[2]Rü nüma ya Cori ya Tupana rü
daxũguxũ i naanewa duũxũgüxũ
nadawenü. Rü tüxũ nangugü rü ngoxi
tayíxema ya tümaãẽxũ cuáxe rü naxcax
dauxe. [3]Natürü guxũma i duũxũgü rü
chixexũwe narüxĩ rü guxũma wüxigu
chixexũgu narüxĩnüe. Rü marü
tataxuma ya texé ya mexũ ũxe, rü bai
ya wüxíxe. [4]Rü tama naãxẽxũ nicuax i
ngẽma chixexũ ügüxũ. Rü norü
chixexũmaxã nanaguxẽxẽ i chorü
duũxũgü ñoma paũ ingõxũ rü
iguxẽẽxũrüxũ. Rü taguma Cori ya
Tupanacax nadaugü. [5]Natürü ngẽma
chixexũ ügüxũ rü wüxi i ngunexũ tá
muũmaxã niduxrue. Erü Tupana rü
tümaxũtawa nangexma ya yíxema naga
ĩnüxe. [6]Rü ngẽma chixexũ ügüxũ rü
tüxṹ nüxũ nacugüe i tümaarü ĩnü ya
yíxema mea maxẽxe, natürü nüma ya
Cori ya Tupana rü tüxũ ínapoxũ.
[7]Chierü yimá Tupana ya maxpṹne ya
Chióũwa ngẽxmacü nua ũxgu nax norü
uanügümexẽwa ínanguxũxẽẽãxũcax i
norü duũxũgü i Iraéanecüãxgü. Rü
ngẽxguma nüma ya Cori ya Tupana
ínanguxũxẽẽgu rü guxũma i
Acóbutaxagü i Iraétanüxũgü rü tá
nataãxẽgü.

**Tupana nanaxwaxe nax mexũ
naxüxũ ya yatü**

15 [1]Pa Corix ¿texé tá tixĩ ya
yíxema cupata ya üünenewa
ngẽxmaxe? ¿Rü texé tá tixĩ ya yima
curü maxpṹne ya üünenegu ãchiũxe?
[2]Rü yíxema ngearü chixexũã́xe, rü
mexũ üxe, rü ixaixcümaxe, [3]rü yíxema
tama texéchiga chixri idexáxe, rü
yíxema taxuxũma i chixexũ

tümamücümaxã üxe, rü yíxema
taxuxũma i chixexũ üxe namaxã i
ngẽma tümaarü ngaicamagu pexũ, [4]rü
yíxema naxchi aixe i pecádugü rü tama
nanaãxẽraxũxe i ngẽma duũxũgü i
chixexũ ügüxũ, rü yíxema nüxũ
ngechaũgüxe i ngẽma duũxũgü i
Tupanaxũ ngechaũgüxũ, rü yíxema
naxüamaxe i ngẽma nagu taxunetaxũ
woo tama mea tüxṹ ínanguxuchigu, [5]rü
yíxema tümaarü diẽru ngĩxũ ixãxe
ngearü üétüãcüma, rü yíxema diẽruxũ
oxe ega texé naxütanüchaũgu nax
napoxcuxũcax i ngẽma taxuxũma i
chixexũ üxũ. Rü yíxema ngẽmaãcü
maxṹxe rü tagutáma taxacürü
chixexũgu tüxũ nanguxẽxẽ.

Ngẽma mexũ i Tupana tüxna ãxũ rü nataxuma i to i ngẽmaarü yexeraxũ

16 [1]¡Choxna nadau, Pa Tupanax!
Erü cuma nixĩ i choxũ
ícupoxũxũ. [2]Choma rü marü cumaxã
nüxũ chixu rü ñachagürü: “Cuma nixĩ i
chorü Cori quixĩxũ, rü nataxuma i to i
curüxũ aixcüma choxũ rüngũxẽẽxũ”,
ñacharügü. [3]Rü ngẽma duũxũgü i
namaxã taãxẽgüxũ i norü
tupananetachicünaxãgü rü ñanagürügü:
“Torü tupanagü rü naporae”,
ñanagürügü. [4]Rü ngẽmacax
nayamuxẽẽtanü i ngẽma
naxchicünaxãgü rü nüxũ nicuaxüxũgü
guxũma i norü taãxẽmaxã. Natürü i
choma rü tagutáma ichaxã nawa i
ngẽma nacüma i norü tupananetagücax
nagü nawa inabaxẽẽgüxũ rü bai i
chauaxmaxã nüxũ chixu i ngẽma
tupananetagüéga. [5]Rü cumax Pa Cori
nixĩ i chomaxã icucuáxũ. Rü cuma nixĩ i
choxna cunaxãxũ i guxũma i mexũgü.
Rü cuxmexwa nangexma i chorü maxũ.
[6]Rü yexguma icuyanuxgu ga yema
naane nüxũ ga Iraétanüxũgü, rü yema
choxna cuxãxũ nixĩ ga yema
rümemaexũ. Rü namexechi i ngẽma
naane i choxna cuxãxũ. [7]Rü nüxũ
chicuaxüxũ ya Cori ya Tupana erü
nüma rü chomaxã inacuax. Rü chütacü
rü nüma rü chauãxẽwa choxũ naxucuxẽ.
[8]Rü guxũguma nagu charüxĩnüecha ya
Cori. Rü nüma nax chauxũtawa
nangexmaxũ rü taxuxũtáma i taxacürü
chixexũgu choxũ nanguxẽxẽ. [9]Rü
ngẽmacax i ñuxma rü guxũguma
chataãxẽ rü taxucaxtáma taxacücax
chaxoégaãxẽ. [10]Erü cuma rü taxũtáma
tauquewa choxũ cutax. Rü taxũtáma
wüxi i ãxmaxũgu nüxũ curüngüma ya
yima aixcüma cumücü ixĩcü. [11]Rü cuma
rü tá choxũ cunawex i ngẽma nama i
maxũwa nadaxũ. Rü cuxũtawa
nangexma i taxüchixũ i taãxẽ, rü ngẽma
taãxẽ rü taguma inayagux.

Duũxũ i mea maxũxũarü yumüxẽ

17 [1]Pa Corix ¡choxṹ nüxũ naxĩnü i
chorü yumüxẽ, rü choxna naxã
i ngẽma ngũxẽẽ i cuxna naxcax
chacaxũ! Erü cupexewa rü taxuxũma i
chixexũ chaxü rü tama wüxi i
doratataxáxũ chixĩ. [2]Rü cuma rü
guxũguma quixaixcüma, rü ngẽmacax
guxũ i duũxũgüpexewa nangox nax
taxuxũma i chixexũ chaxüxũ. [3]Rü cuma
rü marü nüxũ cucuax i ngẽma
chauãẽwa nagu charüxĩnüxũ, rü
chütacü rü choxna cudau. Rü choxũ
cuxü rü taxuxũma i chixexũ chowa
icuyangau. Rü ngẽmawa nüxũ cucuax

nax aixcümaxũ̃ chixuxũ̃. [4]Rü mea nagu
chamaxũ̃ i ngẽma curü mugü rü tama
nüxũ̃ chayadauxũ̃ i ngẽma duũ̃xũ̃gü i
máetagüxũ̃ rü chixexũ̃ ügüxũ̃. [5]Rü
aixcümama mea nagu chixũ i ngẽma
cucüma rü taguma ichayangẹx. [6]Pa
Tupanax, cumaxã nixĩ i chidexaxũ̃ erü
nüxũ̃ chacuạx rü cuma rü choxũ̃ nüxũ̃
cuxĩnü i chorü yumüxẽ ega cumaxã
chidexạxgux. ¡Rü choxna naxã i ñaa
cuxna naxcạx chacạxũ̃! [7]Rü chanaxwạxe
i choxũ̃ cunawẹx nax aixcüma choxũ̃
cungechaũ̃xũ̃. Erü cuma rü tüxũ̃
curüngũ̃xẽẽ ya yíxema cuxũ̃tawa
tümaarü ngũ̃xẽẽcạx ícagüxe naxchạxwa
i tümaarü uanügü. [8]¡Rü choxna nadau
ñoma cugüpụ̃xüxetüna cudauxũ̃rüxũ̃!
¡Rü cugüpẹxátütüũ̃wa choxũ̃
nangexmaxẽxẽ! [9]Rü ngẽma chorü
uanügü rü choxũ̃ ínachomaeguãchi, rü
ngẽma chixexũ̃ i duũ̃xũ̃gü rü chạụxcạx
ínayaxüãchi. [10]Rü nügü
yacuạxüũ̃güãcüma nidexagü, rü tama
ngechaũ̃xũ̃ nacuạxgü. [11]Rü choxũ̃
nangugügü nax ngextá chaxũ̃xũ̃ nax
choxũ̃ yanguxẽẽgüxũ̃cạx. [12]Rü nümagü
rü ñoma aigürüxũ̃ nixĩgü nax choxũ̃
iyacụxeũ̃güxũ̃ nax choxũ̃
yamạxgüxũ̃cạx. [13]Pa Corix ¡ẽcü
chauétüwa nayuxu rü nadai i ngẽma
chorü uanügü! ¡Rü curü taramaxã
yabuxmüxẽxẽ rü choxũ̃ ínapoxũ̃ nüxna i
ngẽma duũ̃xũ̃gü i chixexũ̃! [14]Pa Corix
¡curü poramaxã choxũ̃ ínanguxuchixẽxẽ
naxmẹxwa i ngẽma duũ̃xũ̃gü i chixexũ̃
ügüxũ̃! ¡Rü ínawoxũ̃ nawa i ñoma i
naane i nawa nügü yacuạxüũ̃güxũ̃
namaxã i norü ngẽmaxũ̃gü! Rü
taxuwama choxũ̃ name ega woo
nümagü rü namuarü ngẽmaxũ̃ạ̃xgügu rü
naxacügü rü meama nachibüegu rü
nataagücạx rü muxũ̃ i norü ngẽmaxũ̃gü
nüxũ̃ íyaxüxgu. [15]Natürü i chomax rü
ngẽma namaxã chataãxẽxũ̃ nixĩ nax
cuxũ̃xũ̃chi tá chadauxũ̃ rü
cuxũ̃tawaxüchi tá changexmaxũ̃ i
ngẽxguma tá yuwa ícharüdaxgux.

Norü uanüxũ̃ nax naporamaexũ̃chigaarü wiyae

18 [1]Rü cuma nixĩ, Pa Corix, i
chorü poraxẽẽruxũ̃ quixĩxũ̃.
Choma rü cuxũ̃ changechaũ̃. [2]Rü cuma
nixĩ i chorü poxũ̃ruxũ̃ quixĩxũ̃ rü chorü
cụxchicaxũ̃ quixĩxũ̃, rü chorü
nguxuchixẽẽruxũ̃ quixĩxũ̃, rü chorü
Tupana quixĩxũ̃. Rü cuma nixĩ i nuta i
taxüchixũ̃ i chorü poxũ̃ruxũ̃ quixĩxũ̃, rü
chorü tüpẹxeruxũ̃ quixĩxũ̃, rü chorü
maxẽẽruxũ̃ quixĩxũ̃, rü ngẽma chorü
cụxchicaxũ̃ i mạxpṹnetapẹxewa quixĩxũ̃,
rü ngẽma chorü cụxchicaxũ̃ i
mạxpṹnechitaeruwa nagu changaxixũ̃
quixĩxũ̃. [3]Rü cuma nixĩ, Pa Cori Pa
Tupanax, i namexũ̃ nax cuxũ̃
ticuạxüũ̃güxũ̃. Rü ngẽxguma
ãũcümaxũ̃wa changexmagu, rü aita
cuxcạx chaxụ̃xgu, rü cuma rü chorü
uanügümẹxẽwa choxũ̃ ícupoxũ̃. [4]Rü
yema yu rü choxna nangaicama rü
choxũ̃ nimáxchaũ̃. Rü poraãcü chamuũ̃
napẹxewa ga guxũ̃ma ga yema
ãũcümaxũ̃ ga chauxũ̃tawa namuxũ̃. [5]Rü
yema yu rü choxũ̃ ínananumaeguãchi
ga norü yauxruũ̃gü, rü yemaacü choxũ̃
niyaxu nax choxũ̃ yamáxũ̃cạx. [6]Rü
yema ãũcümaxũ̃wa nax chayexmaxũ̃, rü
Coricạx aita chaxü nax nüma ga Tupana
choxũ̃ rüngũ̃xẽẽxũ̃cạx. Rü nüma rü
choxũ̃ naxĩnü ga yéa ínayexmaxũ̃wa. Rü

yema aita nax chaxüxũ̃ rü
naxmachĩxẽwa changuga. 7Rü yexguma
rü poraãcü naxi̱xããchiane. Rü guma
ma̱xpṹnegü rü naxĩxããchitanü. Rü Cori
ya Tupanaarü numaxã nixĩãtanücüxü.
8Rü naxmaraũ̃wa rü caxixũ̃ ínaxũxũ. Rü
na̱xwa ínaxũxũ ga üxüema ga ñoma ga
naane ixa̱xẽẽxũ̃, rü ã́xwe ga inaicü. 9Rü
ningena ga daxũguxũ̃ ga naane rü nüma
ga Tupana rü ñoma ga naanegu ínarüxĩ.
Rü nacutütüũ̃wa rü nataxüchi ga
caixanexũ̃ rü naxẽane. 10Rü wüxi ga
dauxũ̃cüã̱x ga ãxpẽxátüxũ̃étügu
naxaunagü rü yema namaxã nigoe. Rü
buanecüemagu namaxã nayangaxi. 11Rü
yema waanexũ̃ nixĩ ga yadü̱xchipetaxũ̃.
Rü caixanexũ̃ ga pucümaxã waxũ̃gu
namaxã nayangaxi. Rü yemagu nügü
nicu̱x rü yemaarü aixepewa nayexma.
12Rü naxũ̃tawa rü naxaemacüane rü
yema caixanexũ̃wa narüyi ga gáuxũ̃ rü
ã́xwe ga inaicü. 13Rü nüma ga Cori ya
Tupana ya guxãétüwa ngẽxmacü rü
daxũguxũ̃ ga naanewa inanaxũ ga naga
ga ñoma idu̱xruanexũ̃rüxũ̃ ixĩxũ̃. Rü
yéma narüyi ga gáuxũ̃ ga ãpü̱xüxũ̃ rü
ã́xwe ga naicü. 14Rü yéma inanacu̱xgü
ga naxne, rü ãẽmacügü inaxüxẽxẽ. Rü
yemacha̱xwa ga yema chorü uanügü rü
nügü nawoone rü nibuxmü. 15Rü yema
mártama rü nipa, rü yexma nango̱x ga
natama nagagu ga yema naga ga
ãũcümaxũ̃ rü guma buanecü ga yema
namuãcü. 16Rü nüma ga Tupana rü
daxũguxũ̃ ga naanewa cha̱u̱xca̱x
narüxue rü choxũ̃ ínayaxuchi nawa ga
yema taxũ̃ ga ãũcümaxũ̃. 17Rü chorü
uanügü ga poraexũ̃ ga chauxchi
aiexũ̃me̱xẽwa choxũ̃ ínanguxuchixẽxẽ.
18Rü yexguma chaturayane rü cha̱u̱xca̱x
ínayaxüãchi. Natürü nüma ga Cori ya
Tupana rü choxũ̃ narüngũ̃xẽẽ. 19Rü
choxũ̃ ínanguxuchixẽxẽ rü choxũ̃
nanapu erü choxũ̃ nangechaũ̃. 20Rü
nüma ga Cori ya Tupana rü choxṹ
nanaxütanü naxca̱x ga yema mexũ̃ ga
chaucüma. 21Yerü choma rü nagu chixũ
i ngẽma Tupana nagu rüxĩnüxũ̃ rü
taguma nüxũ̃ chaxo. 22Rü guxũ̃ma i
norü ucu̱xẽgü rü nachauãxẽgu, rü
taguma nüxũ̃ chaxo i norü mugü. 23Rü
napẽxewa rü taguma ta̱xacürü chixexũ̃
chaxü rü nüxna chayáxũgu i chixexũ̃.
24Rü nüma ga Cori ya Tupana rü choxṹ
nanaxütanü naxca̱x ga yema mexũ̃ ga
napẽxewa chaxüxũ̃. 25Rü cumax, Pa
Cori Pa Tupanax, rü tümamaxã
quixaixcüma ya yíxema aixcüma cuga
ĩnüxe. Rü cuxṹ tangechaũ̃tümüxũ̃ ya
yíxema tümamücü tüxṹ
ngechaũ̃tümüxe. 26Rü cuma rü aixcüma
tüxũ̃ curüngũ̃xẽẽ ya yíxema cuga ĩnüxe,
natürü ngẽma tama cuga ĩnüxũ̃ rü cuma
nüxũ̃ cucua̱x nax ñuxãcü tá
cunapoxcuxũ̃. 27Rü cumax, Pa Tupanax,
rü tüxũ̃ ícunguxuchixẽxẽ ya yíxema
tama tügü icua̱xüũ̃güxe, natürü
cuyaxãcuchi i ngẽma nügü
icua̱xüũ̃güxũ̃. 28Rü cumax, Pa Cori Pa
Tupanax, rü cha̱u̱xca̱x cunangóonexẽxẽ.
Rü ngẽxguma ẽanexũ̃wa changexmagu
rü choxũ̃ quibaixmaxũ̃. 29Rü curü
ngũ̃xẽẽmaxã rü tá naxca̱x íchayagoõchi
i ngẽma chorü uanü. Rü norü ĩanegüarü
poxeguxũ̃étüwa tá chaxĩpetü. 30Rü
ngẽma Tupanaarü ĩnü rü aixcüma
guxũ̃wama name. Rü ngẽma norü uneta
rü name nixĩ nax aixcüma yaxõxũ̃. Rü
nüma ya Tupana rü tüxna nadau ya
yíxema nüxṹ yaxõgüxe. 31¿Rü texé tixĩ

ya Coriétüwa Tupana ixĩxe? ¿Rü
tạxacürü to i tupana nangexma i tüxna
dauxũ? 32Rü Tupana nixĩ ya yimá choxũ
poraxẽẽcü. Rü yimá nixĩ ya
iyanawẹxãchixẽẽcü i chaucüma nax
taxuwama nachixexũcạx i chorü maxũ.
33Rü nüma ya Tupana nixĩ i choxũ
naporaeparaxẽẽxũ ñoma cowürüxũ rü
mạxpũneanewa chomaxã inacuạx nax
taxuguma chayarünguxũcạx. 34Rü nüma
nixĩ i choxũ nangụxẽẽxũ nax daixũ
chacuáxũcạx rü pora choxna naxã nax
bróũchenaxcạx ya würa ichamaxũxũcạx.
35Rü cumax, Pa Cori Pa Tupanax, rü
choxũ ícupoxũ rü chorü uanümẹxẽwa
choxũ cunapu. Rü curü
tügünechacüümaxã choxũ quingĩ. Rü
ngẽma curü ngechaũgagu rü cuạxwa
changu. 36Rü choxṹ cunatauxchaxẽxẽ
ga chomaxũ nax yemaacü tama
ichinguxũcạx. 37Rü nawe changẽ ga
yema chorü uanügü rü ñụxmata nüxũ
ichayangau. Rü tama chatáegu ñụxmata
guxũma chadai. 38Rü nagu chachẹxgü
rü yemaacü marü taguma ínarüdagü rü
chayapụxyenaxãgü. 39Rü cumax, Pa
Tupanax, rü choxũ cuporaxẽxẽ ga daiwa
rü yemacạx ga yema chomaxã nuexũ rü
chọxmẹxgu cunayixẽxẽ. 40Rü yemacạx
choxna nibuxmü ga yema chorü
uanügü. Rü yemaacü chanadai ga yema
chauxchi aiexũ. 41Rü aita naxüe nax
ngũxẽẽcạx ínacagüxũ natürü taxúema
nüxũ tarüngũxẽẽ. Rü cuxna nacagüe,
“Pa Cori Pa Tupanax”, natürü ga cuma
rü tama nüxũ cungãxũga. 42Rü
chanapuxãchixẽxẽ rü ñụxmata ñoma
ãtẹxeanexũ i buanecü cuexũrüxũ yixĩgü.
Rü nagu chapugü ñoma namaarü
ãcharaxũgu ipugüxũrüxũ. 43Rü cuma rü
choxũ ícunguxuchixẽxẽ naxmẹxwa ga
yema duũxũgü ga tama chauga
ĩnüechaũxũ. Rü yema togü ga
nachixũanegüarü ãẽxgacüxũ choxũ
quixĩxẽxẽ. Rü yemaacü ga yema
duũxũgü ga noxri tama nüxũ chacuáxũ
rü ñụxma rü chorü puracütanüxũgü
nixĩgü. 44Rü ngẽxguma choxũ
naxĩnüegu rü chauga naxĩnüe rü ngẽma
togü i nachixũanecüãx i duũxũgü rü
chomaxã nataãxẽgüneta. 45Rü ngẽma
togü i nachixũanecüãxgü rü choxũ
namuũe, rü ngẽma íyacụxgüxũwa rü
dụxruxeãcü ínachoxũ. 46¡Namaxũ ya
Cori ya Tupana! ¡Rü namecümaxũchi ya
yimá chorü poxũruxũ! ¡Rü nüxũ
icuạxüxũgü ya yimá chorü maxẽẽruxũ
ya Tupanax! 47Rü nüma ya Tupana nixĩ
i chauétüwa nayuxuxũ rü chọxmẹxgu
nayixẽẽãxũ i ngẽma togü i
nachixũanegü. 48Rü nüma rü naxmẹxwa
choxũ ínanguxuchixẽxẽ i chorü uanügü
rü ngẽma chomaxã nuexũ. Rü cumax,
Pa Corix, rü choxũ ícupoxũ nüxna i
ngẽma choxũ imạxgüchaũxũ. 49Rü
ngẽmacạx i natanüwa i ngẽma
nachixũanegü rü cuxũ chicuạxüxũ rü
cuégagu chawiyae. 50Rü cuma rü chorü
uanügüxũ choxũ curüporamaexẽxẽ erü
cumatama choxũ cuxuneta nax ãẽxgacü
chixĩxũ. Rü cuma rü guxũguma choxũ
cungechaũ rü nüxũ cungechaũ i
chautaagü.

Ngẽma naxüxũwa nangọx i Tupanaarü üüne

19 1Rü ngẽma daxũwa nüxũ
idauxũ nanangọxẽxẽ i
Tupanaarü üüne rü norü pora. Rü
guxũma i ngẽma daxũwa ngẽxmaxũ

tüxũ̃ nüxũ̃ nacua̱xẽxẽ nax ñuxãcü namexechixũ̃ i ngẽma nüma naxüxũ̃.
2Rü wüxichigü i ngunexũ̃ rü wüxichigü i chütaxũ̃ rü taxca̱x nanango̱xẽxẽ nax ñuxãcü namexechixũ̃ ya Tupana. 3Rü woo taxuxũma i dexagüxũ̃ taxĩnü rü taxuxũ̃ i naga taxmachĩxẽwa nanaxu, 4natürü ngẽma Tupananarü üünechiga rü guxũ̃ i naanewa nangu ñu̱xmata naane íyacuáxũ̃wa rü ñu̱xmata üa̱xcü íngexmaxũ̃wa. 5Rü nüma ya üa̱xcü rü taãxẽãcü inarügo nax ngẽma namaxũ̃gu yaxũxũ̃ ñoma wüxi i duũ̃xũ̃ iñaxãchichaũ̃xũ̃rüxũ̃ rü ñoma wüxi i yatü i ngexwaca̱x ngĩwa ixũxũxũ̃rüxũ̃. 6Rü nüma ya üa̱xcü rü wüxi i ñoma i naanecüwawa ne naxũ rü norü tocüwawa narüxücu, rü taxucürüwa texé norü naiemaxũ̃cha̱xwa tiña. 7Rü Cori ya Tupanaarü ore rü aixcüma name erü nanaxüchicüxü i tacüma rü ngexwaca̱xũ̃xũ̃ i maxũ̃ tüxna naxã. Rü Cori ya Tupanaarü mugü rü aixcümaxũ̃ nixu rü cua̱xwa nananguxẽxẽ ya yimá yatü ya ímemarecü nax nayauxãxũ̃ i ucu̱xẽgü. 8Rü Cori ya Tupanaarü ucu̱xẽgü rü aixcüma mea iniwe̱x rü ngẽmaca̱x taãxẽ tüxna naxã. Rü Cori ya Tupanaarü mu rü taxuwama nachixe rü ngẽmaca̱x taãxẽxũ̃ tüxũ̃ nacua̱xẽxẽ. 9Rü Tupanaarü ore rü taxuwama nachixe rü tagutáma nagu̱x. Rü norü mugü rü aixcüma name rü mexũ̃wa tüxũ̃ nagagü. 10Rü ngẽma mugü rü mexechixũ̃ i úiruarü yexera nixĩ. Rü berure ya naxchiãxũ̃wa yaxunearü yexera tüxũ̃ name. 11Rü choxũ̃ ínapoxũ̃ naxũ̃pa nax chixexũ̃gu changuxũ̃ rü mexũ̃ i namawa choxũ̃ naga i ngẽxguma naga chaxĩnügu. 12¿Rü texé ya nüxũ̃ cuáxe i tümaarü chixexũ̃ tümawatama ngẽxmaxũ̃? Pa Cori Pa Tupanax ¡choxũ̃ nüxũ̃ irüngüma i ngẽma chixexũ̃ i chowa ngẽxmaxũ̃! 13¡Rü choxũ̃ ínapoxũ̃ nax tama ngẽma chixexũ̃ i nagu charüxĩnüxũgu changuxũ̃ca̱x! ¡Rü choxũ̃ rüngũ̃xẽxẽ nax ngẽma chixexũ̃na chixũgachixũ̃ca̱x! Rü ngẽxgumarica tá nixĩ i taxũtáma chixexũ̃ chaxüxũ̃ rü nawa íchanguxuchixũ̃ i ngẽma chixexũ̃ i taxüchixũ̃. 14¡Rü choxũ̃ nayaxu i ngẽma chorü dexagü i cumaxã nüxũ̃ chixuxũ̃ rü chorü ĩnügü, Pa Cori Pa Tupana ya chorü poxũ̃ruxũ̃ rü chorü nguxuchixẽẽruxũ̃ ixĩcüx!

Yumüxẽ i nawa Tupanaarü ngũ̃xẽẽca̱x ícа̱xaxũ̃ nax ngẽma uanüxũ̃ naporamaegüxũ̃ca̱x

20 1¡Rü nüma ya Cori ya Tupana cuxũ̃ ĩnü, Pa Ã̱xgacüx, ega guxchaxũ̃wa cungexmayane cuyumüxẽgu! ¡Rü yimá Acóbuarü Tupana cuxũ̃ ípoxũ̃ nüxna i curü uanü! 2¡Rü Yerucharéũ̃wa ngexmane ya napatawa cuxca̱x ne nanamu i ngũ̃xẽẽ nax curü uanügüpe̱xewa cuporaxũ̃ca̱x! 3¡Rü nüxna nacua̱xãchi i curü ãmaregü, rü cuxũ̃ nanayaxu i ngẽma naxũ̃nagü i naxca̱x quiguxũ̃! 4¡Rü nüma rü cuxna nanaxã i ngẽma cuma cunaxwa̱xexũ̃, rü aixcüma yanguxẽxẽ i guxũ̃ma i ta̱xacü nagu curüxĩnüxũ̃! 5Rü ngẽmaãcü tá tanaxüchiga, Pa Ã̱xgacüx, i ngẽxguma curü uanügüxũ̃ curüporamaegu. Rü Tupanaégagu tá tanawe̱xgü ya tórü woneragü. ¡Rü Tupana yanguxẽxẽ i guxũ̃ma i ngẽma nüxna naxca̱x cuca̱xaxũ̃! 6Rü choma ya ã̱xgacü ya Tupana choxũ̃ naxunetaxũ̃ rü chayaxõ

nax nüma rü tá chorü uanügüxũ̃ choxũ̃ naporamaexẽẽxũ̃. Rü nüxũ̃ chacuax nax nüma choxũ̃ naxĩnüxũ̃ i dauxũ̃guxũ̃ i naanewa rü tá choxũ̃ nangãxũ̃xũ̃ rü norü poramaxã tá choxũ̃ naporamaexẽẽxũ̃ nüxũ̃ i chorü uanügü. 7Rü nümaxũ̃ i nachixũ̃anegüarü ãẽxgacügü rü nüxṹ nangexma ya nawexũ̃gü ya daiwa namaxã naxĩxũ̃ne. Rü togü rü nüxṹ nangexma i norü cowarugü i dairuxũ̃ ixĩgüxũ̃. Natürü i yixema rü tüxṹ nangexma ya tórü ngũ̃xẽẽruxũ̃ napexewa i tórü uanügü, rü nüma rü Cori ya Tupana nixĩ. 8Rü ngẽma nachixũ̃anegü rü tá inayayitanü rü tá inayarüxo. Natürü i yixema rü tá tanaxaixrügumagüraxũ̃echa rü yexeraãcü tá taporae. 9Pa Cori Pa Tupanax inaporamaexẽxẽ ya yimá torü ãẽxgacü rü toxṹ nüxũ̃ naxĩnü i torü yumüxẽ!

Nataãxẽ ya ãẽxgacü erü narüporamae

21 1Pa Cori Pa Tupanax, rü yimá ãẽxgacü rü nataãxẽ erü pora nüxna cuxã. Rü poraãcü nataãxẽxũ̃chi erü norü uanügüxũ̃ cunaporamaexẽxẽ. 2Rü cuma rü marü nüxna cunaxã i ngẽma norü ngúchaũ̃ ixĩxũ̃, rü tama nüxna cunachuxu i ngẽma naxcax cuxna nacaxũ̃. 3Rü taãxẽãcü cunayaxu rü poraãcü nüxũ̃ curüngũ̃xẽẽ. Rü úirunaxcax i ãẽxgacüarü ngaxcueruxũ̃ i naeruwa quixücuchi. 4Rü cuxna naca nax cunamáarü maxũ̃ãxẽẽxũ̃cax rü cuma rü nüxna cunaxã nax guxũ̃guma nüxṹ nangexmaxũ̃cax i maxũ̃. 5Rü ngẽma curü ngũ̃xẽẽgagu rü nataxüchi i norü pora ya yimá ãẽxgacü. Rü cuma rü norü duũ̃xũ̃güpexewa nüxũ̃ quicuaxüxũ̃. 6Rü guxũ̃guma nüxũ̃ curüngũ̃xẽẽ, rü ngẽma nax naxũ̃tawa cungexmaxũ̃gagu rü guxũ̃guma nataãxẽxũ̃chi. 7Rü cumax, Pa Ãẽxgacüx, rü aixcüma Cori ya Tupanaaxṹ cuyaxõ, rü ngẽmacax i curü uanügü rü taxũtáma cuxũ̃ narüporamae, erü cuyaxõ nax cuxũ̃ nangechaũ̃xũ̃ ya yimá guxãétüwa ngẽxmacü. 8Rü ñuxmax, Pa Ãẽxgacüx, rü guxũ̃ma i curü uanügümaxã tá icucuax. Rü ngẽmaãcü cuxmexwa tá nangexmagü i ngẽma cuxchi aiexũ̃. 9Rü ngẽxguma cunapoxcuxgux, rü ñoma üxüemawa taxacü iguxũ̃rüxũ̃ tá cuyaxĩxẽxẽ. Rü nüma ya Cori ya Tupana rü tá norü numaxã üxüwa nayawocu i ngẽma curü uanügü nax ngẽxma yanaxoxũ̃cax. 10Rü ngẽmaãcü i curü uanügü rü naxacügü rü nataagü rü tá icuyanaxoxẽxẽ i ñoma i naanewa. 11Rü ngẽma curü uanügü rü woo chixexũ̃ cumaxã naxügüchaũ̃gu, natürü taxũtáma mea nüxṹ ínanguxuchi i ngẽma nagu naxĩnüexũ̃. 12Erü cuma rü tá cuyabuxmüxẽxẽ erü yima curü würa rü naguama cunatoenü. 13¡Rü ẽcü curü poramaxã toétüwa ínayuxu, Pa Cori Pa Tupanax! Rü toma rü tá tanaxüchiga nax wiyaegümaxã cuxũ̃ ticuaxüũ̃güxũ̃, erü cuma rü nüxũ̃ curüporamae i torü uanügü.

Ngúxũ̃ yangexũ̃gagu aita naxü natürü Tupanaxũ̃ nicuaxüxũ̃

22 1Pa Chorü Tupanax, Pa Chorü Tupanax ¿tüxcüũ̃ choxna quixũgachi? ¿Rü tüxcüũ̃ tama choxũ̃ curüngũ̃xẽẽchaũ̃ rü tama nüxũ̃ cuxĩnüchaũ̃ i chorü axu? 2Pa Chorü Tupanax, ngunecü rü chütacü cuxna chaca rü tama choxũ̃ cungãxũ̃ rü marü

düxwa chipa. [3]Natürü i cumax rü
cuxüüne rü torü ãẽxgacü quixĩ rü
ngẽmacax i toma i Iraéanecüãxgü rü
cuxũ̃ ticuaxüxũ̃gü. [4]Rü tonatügü rü
cugu tayaxõgü, rü cuma rü tüxũ̃
ícunguxũ̃xẽxẽ naxmexwa i tümaarü
uanügü. [5]Rü ngũ̃xẽẽcax cuxna tacagü rü
cuma rü tüxũ̃ ícunguxũ̃xẽxẽ. Cuxũ̃
tayaxõgü rü taguma tüxũ̃ cuwomüxẽxẽ.
[6]Natürü i chomax rü tama wüxi i duũ̃xũ̃
chixĩ, rü ñoma wüxi i õxmirüũ̃mare
ngẽma chataxmare. Rü duũ̃xũ̃güarü
cugüruxũ̃ chixĩ. [7]Rü ngẽma choxũ̃
daugüxũ̃ rü choxũ̃ nacugüe rü choxna
nabiaxgü rü nanexáerugü. [8]Rü
ñanagürügü: "Ñaa nixĩ i ngẽma yatü ga
Cori ya Tupanaaxũ̃ yaxõxũ̃. ¡Rü ẽcü rü
ínanguxuchixẽxẽãx rü namaxẽxẽãx ega
aixcüma nüxũ̃ nangechaũ̃gu!"
ñanagürügü. [9]Natürü cumax, Pa Corix,
nixĩ i chauéanüwa choxũ̃ cubuxẽẽxũ̃ rü
chabuxgumama choxũ̃ curüngũ̃xẽẽxũ̃.
[10]Rü yexguma tauta chabuxgu rü
choxna cudau. Rü yexguma noxri
chabuxgutama rü chorü Tupana quixĩ.
[11]¡Rü taxũ̃ i choxna quixũgachixũ̃! Erü
ngẽmama choxna nangu i ãũcümaxũ̃ rü
taxúema choxũ̃ ítapoxũ̃. [12]Rü ñoma
tuirugü i Bacháũ̃cüãx i düraexũ̃rüxũ̃
choxũ̃ ínachomaeguãchi i chorü uanügü.
[13]Rü ñoma ai i norü düramaxã aita
üexũ̃rüxũ̃ nichogü rü choxna nayuxgü.
[14]Rü ngẽma chorü pora rü ñoma dexá i
baxũ̃rüxũ̃ nixĩ rü guxũ̃nema ya
chauxchinaxã rü ta inagü. Rü yima
chorü maxũ̃ne rü ñoma taxacü
idexexũ̃rüxũ̃ nixĩ. [15]Rü ngẽma chorü
pora rü choxna ínaxũxũ rü ñoma
mairaxũ̃ i üaxcüemamaxã ipaxũ̃rüxũ̃
nixĩ. Rü yimá chorü conü rü
chauxmanaxãwa nayaxũx erü yuwa
choxũ̃ cutagachi. [16]Rü chorü uanügü rü
ñoma airugürüxũ̃ choxũ̃
ínachomaeguãchi i guxũ̃wama rü
chauxmexwa rü chaucutüwa choxũ̃
ínipotagü. [17]Rü ngẽma ngúxũ̃ nax
chingexũ̃gagu rü nangox ya wüxichigü
ya chauxchinaxãremügü. Rü ngẽma
chorü uanügü rü tama choxna
ningexetügü, rü choxũ̃ narüdaunüecha.
[18]Rü nügü nayanú ga chauxchiru rü
nügümaxã naxcax naxĩnücaxwaxegü
nax nüxũ̃ nacuaxgüxũ̃cax nax texégu
nanguxũ̃. [19]Natürü cumax, Pa Corix,
nax chorü poraxẽẽruxũ̃ quixĩxũ̃ ¡rü taxũ̃
i choxna quixũgachixũ̃! ¡Rü paxa nua
naxũ rü choxũ̃ rüngũ̃xẽxẽ! [20]¡Rü choxũ̃
ínapoxũ̃ nax tama taramaxã choxũ̃
yamaxgüxũ̃cax i ñaa chorü uanügü i
ñoma airugürüxũ̃ taxuwama mexũ̃!
[21]¡Rü choxũ̃ ínapoxũ̃ nüxna i ñaa
yatügü i ñoma aigürüxũ̃ rü ñoma
tuirugü i düraexũ̃rüxũ̃ ixĩgüxũ̃! [22]Rü
chaueneegümaxã tá cuchigaxũ̃ chixu, rü
curü duũ̃xũ̃gütanüwa tá cuxũ̃
chicuaxüxũ̃. [23]Rü choma rü ñacharügü:
"Guxãma ya texé ya Tupanaxũ̃
ngechaũ̃güxe ¡rü nüxũ̃ picuaxüxũ̃gü! Rü
guxãma i pema i Iraétanüxũ̃gü i
Acóbutaagü ixĩgüxe ¡rü penataxẽxẽ!"
ñachagürü. [24]Erü nüma ya Cori ya
Tupana rü taguma tüxũ̃ inarüngüma ya
yíxema ngúxũ̃ ingegüxe rü taguma
tümachaxwa inicux. Rü nüma ya
Tupana rü tüxũ̃ naxĩnü ega ngẽxguma
nüxna icaxgu, rü tüxũ̃ narüngũ̃xẽẽ. [25]Rü
ngẽmacax, Pa Cori Pa Tupanax, rü tá
cuxũ̃ chicuaxüxũ̃ napexewa i ngẽma
curü duũ̃xũ̃gü. Rü tá nüxũ̃ chixu nax
quixaixcümaxũ̃. Rü napexewa i ngẽma

duũxũgü i cuxũ taxẽẽgüxũ rü tá
chayanguxẽxẽ i ngẽma cumaxã
ichaxunetaxũ. [26]Rü pema i togü chixri
pemaxã cuạxgüxe ¡rü meama pechibüe
rü ñụxmata mea pexṹ yangu! Rü pema i
Tupanacạx daugüxe ¡rü nüxũ
picuạxüxũgü! ¡Rü namá i perü maxũ!
[27]Rü Pa Guxãma ya Duẽxẽgü i Ñoma i
Naanewa Maxẽxe ¡rü nüxna
pecuạxãchie ya Cori ya Tupana rü
naxcạx pexĩ! ¡Rü napẹxegu
pecaxã́pụ̃xügü rü nüxũ picuạxüxũgü!
[28]Erü nüma ya Cori ya Tupana rü
ãẽxgacü nixĩ rü guxũ i
nachixũanegümaxã inacuạx. [29]Rü
guxũma i ngẽma diẽruạ̃xgüxũ rü name
nixĩ nax Cori ya Tupanapẹxegu
nacaxã́pụ̃xügüxũ nax nüxũ
yacuạxüũgüxũcạx. Erü guxũma i ngẽma
ñoma i naanewa maxẽxũ rü wena tá
waixümüxũ nixĩgü, erü nügüwatama rü
nataxuma i maxũ. [30]Rü ngẽma tawena
ngóexũ i duũxũgü rü tá Cori ya
Tupanaxũ nicuạxüxũgü rü nüxũ
nixuchigagü. [31]Rü woo ngẽma duũxũgü
i ngẽmawena buexũ rü tá nüxũ
naxĩnüechiga ga yema taxũ ga mexũgü
ga Cori ya Tupana norü poramaxã üxũ.

Cumax, Pa Cori Pa Tupanax, rü chauxũtawa cungexmaecha

23 [1]Rü nüma ya Cori ya Tupana
rü chorü dauruxũ nixĩ rü
taxuxũma choxṹ nataxu. [2]Rü mexũ i
nachicagu choxũ narüngũxẽẽ rü
mechiüxũ i natüwa choxũ naga. [3]Rü
ngẽxguma chaturagu rü choxũ
naporaxẽẽama rü mexũ i namawa
choxũ naga nax ngẽmaãcü
natachigaxũcạx i naéga. [4]Rü woo
tạxacürü ãũcümaxũ i taxũwa
chaxüpetụ̃xgux, rü taxucạxma chamuũ
erü cumax, Pa Cori Pa Tupanax, rü
chauxũtawa cungexma. Rü yima curü
naixmenạxãmaxã mexũ i namawaama
choxũ cuxũxẽxẽ, rü curü caxũruũmaxã
choxũ ícupoxũ. [5]Rü mexũ i õna
chạụxcạx cumexẽxẽ, napẹxewa i chorü
uanügü, rü pumáramaxã choxũ cubaeru.
Rü nangupetüxüchi i ngẽma curü
ngũxẽẽ i choxna cuxãxũ. [6]Rü guxũ i
ngunexũgu rü chomaxã cumecüma, rü
cuxṹ changechaũtümüxũ. Rü ngẽmacạx,
Pa Corix, rü cupatawa tá
changexmaecha rü guxũgutáma
cuxũtawa chamaxecha.

Tupana nixĩ ya ãẽxgacü ya üünecü

24 [1]Rü Cori ya Tupanaarü nixĩ i
guxũma i ñaa naane, rü
guxũma i nawa ngẽxmagüxũ rü nawa
maxẽxũ. [2]Yerü nüma nixĩ ga naxüãxũ
ga ñoma ga naane. Rü nüma nixĩ ga
naxüchicaãxũ ga márgü rü taxtügü nax
yemaacü nangóxũcạx ga paanexũ. [3]¿Rü
texé tame nax nawa tanguxũ ya yima
mạxpṹne ya üünene i Tupana
íngexmaxũwa? ¿Rü texé tame nax
napata ya üünenewa tamaxũxũ? [4]Rü
tüma tixĩ ya yíxema taguma chixexũ
üxe rü taguma tümãẽwa chixexũgu
rüxĩnüxe, rü taguma
tupananetachicünạxãgüxũ
icuạxüũxũgüxe rü taguma idoraxe. [5]Rü
Cori ya tümaarü Tupana ya tümaarü
maxẽẽruxũ rü tá mexũ tümamaxã
naxuegu rü tá tüxũ narüngũxẽẽ. [6]Rü
ngẽmaãcü tanaxwạxe nax tamaxẽxũ ya
yíxema Acóbuarü Tupanacạx daugüxe
nax tümaxũtawa nangexmaechaxũcạx.

7¡Rü piwãxnagü, Pa Nũxcümaxũxũ̃ i
Yerucharéũarü Ĩãxgüx, pengeenügü nax
yaxücuxũ̃cax ya yimá guxãarü ãẽxgacü
ya üünecü ya poracü! 8¿Rü texé nixĩ ya
yimá ãẽxgacü ya üünecü? Rü nüma nixĩ
ya Cori ya Tupana ya poracü rü tama
muũ̃cü. Rü aixcüma nüma ya Cori ya
Tupana nixĩ ya taxuxũ̃ma muũ̃cü ega
ngẽxguma texémaxã nügü nadaixgux.
9¡Rü piwãxnagü, Pa Nũxcümaxũxũ̃ i
Yerucharéũarü Ĩãxgüx, rü pengeenügü
nax yaxücuxũ̃cax ya yimá ãẽxgacü ya
üünecü ya poracü! 10¿Rü texé nixĩ ya
yimá ãẽxgacü ya üünecü ya poracü? Rü
nüma nixĩ ya Cori ya Tupana ya
guxãétüwa ücü. Rü nümatama nixĩ ya
ãẽxgacü ya aixcüma üünecü ya poracü.

Yumüxẽ i nawa Tupanaarü
ngũ̃xẽẽcax ícaxaxũ̃

25 1Pa Cori Pa Tupanax, rü cuxna
nixĩ i chacaxaxũ̃. 2Pa Chorü
Tupanax, cuxṹ chayaxõ. ¡Rü taxṹ i
cunaxüchicaxũ̃ i chorü uanügü nax ãne
choxũ̃ yangexẽẽgüxũ̃cax rü choxũ̃
nacugüexũ̃cax! 3Rü tama chanaxwaxe
nax texé ãne tüxũ̃ ingexẽẽxũ̃ ya yíxema
cuxṹ yaxõgüxe. Natürü i ngẽma tama
cuga ĩnüexũ̃ rü cumaxã nuexũ̃, rü name
nixĩ i ãne nüxũ̃ quingegüxẽxẽ. 4Pa Corix
¡choxũ̃ nawex i cumaxũ̃ rü ngẽmagu
choxũ̃ ixũxẽxẽ! 5¡Rü chomaxã inacuax
rü choxũ̃ nanguxẽxẽ i ngẽma curü ore i
aixcüma ixĩxũ̃! Erü cuma nixĩ i chorü
Tupana rü chorü maxẽẽruxũ̃ quixĩxũ̃.
Rü guxũ̃ma i oragu rü cugu chayaxõ.
6Pa Cori Pa Tupanax ¡nüxna nacuaxãchi
nax ñuxãcü guxũ̃gumachirex toxũ̃
cungechaũ̃xũ̃ rü cuxṹ
tangechaũ̃tümüxũ̃güxũ̃! 7¡Natürü taxṹ i
nüxna cucuaxãchixũ̃ i chorü chixexũ̃gü
rü yema chixexũ̃ ga chaxüxũ̃ ga
yexguma changextüxügu! Pa Cori Pa
Tupanax ¡choxna nacuaxãchi erü ngẽma
curü ngechaũ̃ rü curü mecüma rü nata!
8Rü nüma ya Cori ya Tupana rü
namecüma rü aixcümacü nixĩ. Rü nüma
rü tüxũ̃ narüwexãchixẽxẽ ya yíxema
chixri maxẽxe. 9Rü namaxũ̃gu tüxũ̃
naxĩxẽxẽ ya yíxema tama tügü
icuaxüũ̃güxe, rü mexũ̃wa tüxũ̃ nagagü.
10Rü ngẽxguma naga ixĩnüegu i norü
mugü rü mea yanguxẽẽgu i ngẽma
uneta i namaxã ixüxũ̃, rü nüma rü tüxũ̃
nangechaũ̃ãcüma tüxũ̃ naxucuxẽ
namaxã i norü ore i aixcüma ixĩxũ̃. 11Pa
Cori Pa Tupanax, nata i chorü chixexũ̃ i
cupexewa chaxüxũ̃ ¡Rü choxṹ nüxũ̃
irüngüma i ngẽma nax taxúema chixri
cuchiga idexaxũ̃cax! 12Rü yíxema Cori
ya Tupanaxũ̃ ngechaũ̃xe, rü nüma rü tá
tüxũ̃ nanawex i nama i mexũ̃ nax nagu
tixũxũ̃. 13Rü tá tüxũ̃ narüngũ̃xẽẽ rü
tümaxacügümexẽgu nanaxṹ i ñaa
nachixũ̃ane nax namaxã
inacuaxgüxũ̃cax. 14Rü nüma ya Cori ya
Tupana rü yíxema nüxũ̃
ngechaũ̃güxemücü nixĩ, rü meama
tümacax nanangoxẽxẽ i ngẽma norü
uneta. 15Rü guxũ̃guma Cori ya
Tupanaarü ngũ̃xẽẽcax chadau erü nüma
nixĩ i choxũ̃ ínapoxũ̃xũ̃ nawa i guxũ̃ma i
ãũcümaxũ̃. 16Pa Corix ¡choxũ̃ rüngũ̃xẽxẽ
rü cuxṹ changechaũ̃tümüxũ̃! Erü
chatura rü taxũ̃ i guxchaxũ̃wa
changexma. 17Choma rü yexera
chanaxixãchiãẽchigü. ¡Rü nawa choxũ̃
ínanguxuchixẽxẽ i ñaa ngúxũ̃ i
chingexũ̃! 18¡Choxṹ nüxũ̃ nadau i chorü
guxchaxũ̃gü rü ñaa ngúxũ̃ ichingexũ̃ rü

choxṹ íyanaxoxẽxẽ! ¡Rü choxṹ nüxũ yarüngüma i chorü chixexũ̃gü! 19¡Rü dücax i ñuxre i chorü uanügü i choxũ imax̱güchaũ̃xũ̃! 20¡Rü choxna nadau rü choxũ ínapoxũ nax tama choxũ yamax̱güxũcax̱i ¡Rü taxṹ i cunaxüchicaxũ i chorü uanügü nax ãne choxũ yangexẽẽgüxũcax̱! Erü cuma nixĩ i chorü poxũ̃ruxũ quixĩxũ, rü cuxũ̃tagu nixĩ i nüxũ ichayangax̱uxũ i ngũ̃xẽẽ. 21Rü ngẽma chaugü namaxã íchapoxũ̃xũ nixĩ nax aixcümaxũ chixuxũ rü taxuxũma i chixexũ chaxüxũ. Rü ngẽmaãcü chamaxũ erü cugu chayaxõ. 22Pa Tupanax ¡ínapoxũ i guxũma i chautanüxũ̃gü i Iraéanecüã̱xgü nawa i torü guxchaxũ̃gü!

Yimá norü maxũ̃maxã mea icúacüarü yumüxẽ

26 1Pa Cori Pa Tupanax ¡choxũ rüngũ̃xẽxẽ! Erü chorü maxũwa rü nataxuma i chixexũ. Rü aixcüma cugu chayaxõ, Pa Cori Pa Tupanax. 2¡Rü ẽcü choxũ nangugü! ¡Rü choxũ naxü! ¡Rü nüxũ naxü i chorü ĩnü rü chorü ngúchaũ i chaxica nüxũ chacuáxũ! 3Choma rü nagu charüxĩnü nax choxũ cungechaũ̃xũ, rü guxũ̃guma meama cuga chaxĩnü. 4Rü taguma namaxã chaxãmücü i ngẽma idorata̱a̱xgüxũ rü bai i ñuxgu wüxiwa namaxã changexma i ngẽma duũ̃xũ̃güpe̱xewa mexũ ügünetaxũ. 5Rü choxṹ nawax̱tümüxũ i norü ngutaque̱xe i ngẽma chixexũ ügüxũ i duũ̃xũ̃gü. Rü taguma namaxã chaxãmücü i ngẽma duũ̃xũ̃gü i chixecümaxũ. 6-7Rü cupe̱xewa chaugü chayauxme̱x nax ngẽmaãcü cuxũ chawéxũcax̱ nax chowa rü nataxuxũma i tax̱acürü chixexũ. Rü ngẽmaãcü, Pa Cori Pa Tupanax, curü ãmarearü guchicaxũwa changu nax cuxcax̱ chawiyaexũcax̱ rü cuxũ chicuax̱üũ̃xũcax̱ naxcax̱ i ngẽma mexũ̃gü i cuxüxũ. 8Pa Corix, choma rü nüxũ changechaũ ya yima cupata ya nawa curü üünemaxã cungexmane. 9Rü tama chanaxwax̱e i choxũ quimax̱ wüxigu namaxã i ngẽma pecáduã̱xgüxũ. Rü tama chanaxwax̱e i ngẽma máetagüxũ̃rüxũ chomaxã quixĩ. 10Rü tama chanaxwax̱e i ngẽma chixexũ ügüxũ̃rüxũ rü ngẽma ãẽxgacügü i diẽrucax̱ chixri duũ̃xũ̃gümaxã icuax̱güxũ̃rüxũ chomaxã quixĩ. 11Erü chorü maxũ rü taxuwama nachixe ¡rü ngẽmacax̱ choxũ rüngũ̃xẽxẽ rü cuxṹ changechaũ̃tümüxũ! 12Rü cumax, Pa Corix, rü taianexũ̃gu choxũ cuchixẽxẽ nax tama chorü uanügümẽxẽgu changuxũcax̱. Rü ngẽmacax̱ guxũ i duũ̃xũ̃güpe̱xewa tá cuxũ chicuax̱üxũ rü mexũ cumaxã chaxuegu.

Cori ya Tupana rü chorü omü rü chorü maxẽẽruxũ̃ nixĩ

27 1Rü nüma ya Cori ya Tupana rü chorü omü rü chorü maxẽẽruxũ nixĩ. ¿Rü ngẽmacax̱ rü texéxũ tá nixĩ i chamuũ̃xũ? Rü nüma ya Cori ínanapoxũ i chorü maxũ. ¿Rü ñux̱ma rü texéxũ tá nixĩ ichamuũ̃xũ? 2Rü ngẽxguma chixexũ̃gü i chorü uanügü, chax̱uxcax̱ ibuxmügu nax choxũ yamax̱güxũcax̱ rü nüxchama tá guxchaxũ̃gu nayi. 3Rü woo muxũchixũ i chorü uanügü choxũ íchomaeguãchigu rü taxucax̱táma chamuũ. Rü woo nügü ínamexẽẽgügu nax chax̱uxcax̱ íyaxüãchixũcax̱ rü taxucax̱xma

chanaxixãchiãxẽ erü nüxũ chacuax nax
nüma ya Tupana tá choxũ ípoxũxũ. 4Rü
ngẽma Cori ya Tupanana naxcax
chacaxũ rü choxṹ ngúchaũxũ rü
wüxitama nixĩ. Rü ngẽma nixĩ nax
guxũma i chorü maxũgu Cori ya
Tupanapatawa changexmaxũ nax
ngẽmaãcü nüxũ chicuaxüũxũcax rü
norü üünemaxã chataãxẽxũcax. 5Rü
ngẽxguma guxchaxũ chauxcax ínguxgu
rü nüma ya Cori rü napatawa tá choxna
nadau. Rü nügümaxã tá choxũ
natüxchipeta rü wüxi ya nuta ya
tacüétügu tá choxũ namunagü nax
taxuxũma choxũ imáxũcax. 6Rü ngẽma
rü taxuxũtáma i chorü uanü choxna
nangu. Rü ngẽxguma rü tá choxṹ
natauxcha nax Cori ya Tupanacax
chayaguxũ i ãmaregü i napatawa rü
taãxẽãcüma naxcax chawiyaexũ rü nüxũ
chicuaxüüxũ. 7Rü cuxna nixĩ i
chacaxaxũ, Pa Corix. ¡Rü choxũ naxĩnü!
¡Rü cuxṹ changechaxũtümüxũ rü choxũ
nangãxũ! 8Rü chauãẽwa rü nagu
charüxĩnü rü chaugü ñachagürü: “Cori
ya Tupanacax tá chadau”, ñachagürü.
Rü ngẽmacax i chomax, Pa Corix, rü
cuxcax chadau. 9¡Rü taxṹ i
chauxchaxwa iquicúxũ rü taxṹ i curü
numaxã choxũ cuxoxũ! Erü cuxicatama
nixĩ i chorü nguxẽẽruxũ quixĩxũ. ¡Rü
taxṹ i chaxica nua choxũ cutáxũ nax
ngẽmaãcü changemücüxũcax! Erü cuma
nixĩ ya chorü Tupana rü chorü
maxẽẽruxũ quixĩxũ. 10Rü woo chaunatü
rü chaué choxũ ítaxgügu natürü cumax,
Pa Corix, tá nixĩ i choxna cudauxũ. 11Pa
Corix ¡choxũ nawex i cumaxũ rü chorü
uanügüchaxwa choxũ nüxũ nacuaxẽxẽ i
ngẽma mexũ i nama nax nagu
chixũxũcax! 12¡Rü taxṹ i norü
ngúchaũwa choxũ cutáxũ! Erü ngẽma
duũxũgü i choxũ imaxgüchaũxũ rü
chixri chauchiga nidexagü, natürü
guxũma i ngẽma rü doragümare nixĩ.
13Natürü i choma rü chayaxõ nax nüxũ
tá chadauxũ nax ñuxãcü choxũ
nangechaũxũ ya Cori ya Tupana i
guxũma i ngunexũgü i nagu
chamaxũxũwa. 14¡Ẽcü nüxṹ yaxõ ya
Cori! ¡Rü cugü naporaxẽxẽ rü taxṹ i
nüxũ curüxoxũ nax cuyaxõxũ! Rü
cumaxã nüxũ chixu rü ¡nagu yaxõ ya
Cori ya Tupana!

Cori ya Tupana rü nüxũ naxĩnü i tórü yumüxẽ

28 1Pa Cori Pa Tupana Pa Chorü
Poxũruxũx, rü cuxna nixĩ i
chacaxũ. ¡Rü taxṹ i chauxchaxwa
iquicúxũ nax tama choxũ
cungãxũxũcax! Erü ngẽxguma taxũtáma
choxũ cungãxũxgu rü tá chayu. 2¡Rü
choxũ naxĩnü i ngẽxguma cupata
íngexmaxũgu chawéxmexãcüma curü
ngũxẽẽcax íchacaxgu! 3Rü tama
chanaxwaxe i choxũ cupoxcu wüxigu
namaxã i ngẽma chixexũ ügüxũ. Rü
nümagü rü mea tümamaxã
naxãmücügüneta ya duẽxẽgü, natürü
naãxẽwa rü nagu narüxĩnüe nax ñuxãcü
tüxũ yamaxgüchaũxũ. 4Rü ngẽmacax,
Pa Corix, rü name nax cunapoxcuexũ
naxcax i ngẽma norü chixexũ i
naxügüxũ. ¡Rü ngẽma chixexũ i
toxguãxmaxã naxügüxũtama naxcax
natáeguxẽxẽ nax ngẽmatama i
chixexũmaxã cupoxcuexũcax! 5Rü
nümagü rü tama Tupanaxũ
nacuaxgüchaũ rü tama nüxũ

nacuax̱güchaũ̃ i ngẽma Tupana
ngox̱ẽẽxũ̃. Rü ngẽmacax̱ ya Tupana rü
tá nanadai rü tagutáma wena
inanachigüxẽxẽ. 6Rü namecümaxũ̃chi
ya Cori ya Tupana erü nüxũ̃ naxĩnü i
chorü yumüxẽ. 7Rü nüma ya Cori ya
Tupana rü chorü poxũ̃ruxũ̃ ya
poraxüchicü nixĩ. Rü nagu nixĩ ga
chayaxõxũ̃ rü nüma nixĩ ga choxũ̃
nangũ̃xẽẽxũ̃. Rü poraãcü chataãxẽ i
ñux̱max. Rü ngẽmacax̱ tá Cori ya
Tupanacax̱ chawiyae rü tá moxẽ nüxna
chaxã. 8Rü nüma ya Cori ya Tupana
nixĩ i norü duũ̃xũ̃güxũ̃ naporaexẽẽxũ̃.
Rü nüma nixĩ i nüxũ̃ nangũ̃xẽẽxũ̃ rü
ínapoxũ̃ãxũ̃ ya yimá ãẽxgacü ya
nümatama nüxũ̃ naxunetacü. 9Pa Cori
Pa Tupanax ¡nüxũ̃ rüngũ̃xẽxẽ ya curü
duũ̃xũ̃gü rü mexũ̃ namaxã naxuegu! ¡Rü
ñoma wüxi i carnéruarü dauruũ̃rüxũ̃
nüxna nadau rü guxũ̃guma mea yagagü!

Napora i naga ya Cori ya Tupana

29 1Pa Dauxũ̃cüãx ¡nüxũ̃
picuax̱üxũ̃ ya Cori ya Tupana
naxcax̱ i norü pora rü norü üüne! 2¡Rü
nüxũ̃ picuax̱üxũ̃ i ngẽma naéga i
üünexũ̃! ¡Rü yima napata ya
mexechinewa rü penatachigaxẽxẽ! 3Rü
ngẽma naga ya Cori ya Tupana rü
márétügu nayaxũ. Rü nüma ya Tupana
ya poracü rü nayaduruanexẽxẽ. Rü
nüma rü ngẽma taxũ̃ i márétüwa
nangexma. 4Rü ngẽma naga ya Cori ya
Tupana rü napora rü guxũ̃wama nangu.
5Rü ngẽma naga ya Cori ya Tupana rü
nanabüũ̃chacüxü ya yima ocayiwagü ya
Líbanuwa ngẽxmagüne. 6Rü nagamaxã
nayadux̱ruexẽxẽ ya yima max̱pṹnegü ya
Líbanu rü Chiriṹ. Rü ñoma tuirugürüxũ̃
rü ñoma naxacügürüxũ̃
nanayuxnagütanüxẽxẽ. 7Rü ngẽma
nagawa rü ínaxũxũ i üxüema. 8Rü
ngẽma naga ya Cori ya Tupana rü
ngẽma ínachianexũ̃wa rü
nayadux̱ruxẽxẽ. 9Rü ngẽma naga ya
Cori rü yima castáñagü rü
nayawax̱güxẽxẽ rü ngẽmaãcü i ngẽma
dauxchitagü rü nanangearü
naixnecüãx̱xẽxẽ. Rü napatawa ya Cori rü
guxãma nüxũ̃ ticuax̱üxũ̃gü. 10Rü nüma
ya Cori ya Tupana rü pucümaxã
inacuax̱. Erü nüma nixĩ i guxũ̃guma
ãẽxgacü yixĩxũ̃. 11Rü nüma ya Cori ya
Tupana rü nanaporaexẽxẽ i norü
duũ̃xũ̃gü. Rü mexũ̃ namaxã naxuegu rü
nanataãxẽxẽẽgü.

Dabí rü Cori ya Tupanaxũ̃ ticuax̱üxũ̃ erü norü dax̱awewa naxcax̱ nayataanexẽxẽ

30 1Pa Cori Pa Tupanax, rü cuxũ̃
chicuax̱üxũ̃ erü cuma nixĩ i
chorü dax̱awewa choxũ̃
ícurüdaxẽẽamaxũ̃ rü ngẽmacax̱ tama
chayu. Erü cuma rü tama cunaxwax̱e
nax choxũ̃ nacugüexũ̃ i chorü uanügü.
2Pa Cori Pa Chorü Tupanax, choma rü
cuxũ̃tawa naxcax̱ íchaca i curü ngũ̃xẽẽ,
rü cuma rü choxũ̃ cungãxũ̃ga rü
chax̱uxcax̱ cuyataanexẽxẽ. 3Rü nawa
choxũ̃ ícunguxuchixẽxẽ i ngẽma yu rü
choxũ̃ cumaxẽẽama. Rü ngẽmacax̱ tama
chayu. 4Rü ngẽmacax̱ i pemax, Pa
Chomücügü i aixcüma Cori ya
Tupanaaxũ̃ Yaxõgüxũ̃ ¡rü ngĩxã wüxigu
Tupanacax̱ tawiyaegü rü nüxũ̃
ticuax̱üxũ̃gü ya yimá üünecü! 5Erü
ngẽma norü nu rü paxaãchimare nixĩ,
natürü ngẽma norü ngũ̃xẽẽ rü taguma
inayagux̱. Rü woo chütacü ixauxegu,

natürü moxũãcü rü taãxẽãcü
tingunexũgü. 6Rü choma rü yexguma
taxũta chidạxawegu rü chaugügu
charüxĩnü rü ñachagürü “Ñụxma rü
marü taxuxũtáma i tạxacü choxũ
nangupetü”, ñachagürü. 7Natürü i cuma
rü choxũ cuxü, rü choxna quixũgachi rü
tama choxũ curüngũxẽẽ. Rü ngẽmacạx
chorü muũmaxã chabạixãchiãẽ. Natürü
yemawena rü chomaxã cumecüma, rü
chạụxcạx cuyataanexẽxẽ. 8Rü cuxna
nixĩ i chacaxũ, Pa Cori Pa Tupanax, rü
cuxũ nixĩ i chachixewexũ. 9Rü
ñachagürü: “Pa Cori Pa Tupanax ¿rü
tạxacüwa namexũ ega tạxwa choxũ
nangegügu? Erü wüxi i waixümü rü
taxucürüwa cuxũ nicuạxüxũ rü
taxucürüwa nüxũ nixu nax cuma rü
aixcümacü quixĩxũ”, ñachagürü. 10Pa
Cori Pa Tupanax ¡cuxṹ
changechaxũtümüxũ rü choxũ naxĩnü rü
choxũ rüngũxẽxẽ! 11Rü ñụxma nax
chạụxcạx cuyataanexẽẽxũ rü ngẽma
chorü ngechaũ rü taãxẽxũ choxṹ
cuyanguxuchixẽxẽ. Rü ngẽmaãcü
choxna cuyaxũgachixẽxẽ i ngẽma chorü
ngechaũ rü taãxẽ choxna cuxã. 12Rü
ñụxmax, Pa Cori Pa Tupanax, rü
taxucürüwama charüngeạxmare. Rü
ngẽmacạx wiyaegümaxã tá cuxũ
chicuạxüxũ rü guxũgutáma moxẽ cuxna
chaxã.

Name nax aixcüma Tupanagu nax yaxõxũ

31 1Pa Cori Pa Tupanax, cuxũtagu
nixĩ i chaugü charücúxũ nax
choxũ ícupoxũxũcạx nax tama choxũ
yamạxgüxũcạx i chorü uanügü. ¡Rü taxṹ
i nüxũ icurüngümaxũ ega curü
ngũxẽẽcạx íchacaxgux! ¡Rü choxũ
ínanguxuchixẽxẽ naxmẹxwa i chorü
uanügü! Erü cuma rü Tupana ya
aixcüma mecü quixĩ. 2¡Rü ẽcü choxṹ
nüxũ naxĩnü i chorü yumüxẽ! ¡Rü paxa
nua naxũ rü naxmẹxwa choxũ
ínanguxuchixẽxẽ i chorü uanügü! Rü
chanaxwạxe i chorü poxũruxũ nax
quixĩxũ i cumax, rü chanaxwạxe nax
chorü cụxchicaxũ nax quixĩxũ nax tama
choxũ yamạxgüxũcạx. 3Rü cuma nixĩ i
chorü poxũruxũ rü chorü cụxchicaxũ.
¡Rü chomaxã inacuạx rü choxna nadau
naxchạxwa i chorü uanügü! Rü
ngẽmaãcü i nümagü rü tá nüxũ
nacuạxgü nax aixcüma Tupana ya
poracü nax quixĩxũ. 4¡Rü choxũ
ínanguxuchixẽẽama nawa i ngẽma
guxchaxũ i chạụxcạx inaxṹgüxũ! Erü
cuma nixĩ i chorü poxũruxũ quixĩxũ.
5Rü cuxmẹxwa chanangẹx i chorü
maxũ. ¡Rü choxũ ínanguxuchixẽxẽ, Pa
Cori Pa Tupana ya Ixaixcümacüx! 6Rü
tama namaxã chataãxẽ i ngẽma
duũxũgü i naxchicünạxãgü i taxuwama
mexũxũ icuạxüũgüxũ. Erü cugu nixĩ i
chayaxõxũ, Pa Cori Pa Tupanax. 7Rü
ngẽma choxũ nax cungechaũxũcạx rü
chataãxẽ rü mexũgu charüxĩnü. Rü
cuma rü nüxũ cucuạx nax ngechaũ
chingexũ rü chanaxịxãchiãẽxũ. 8Natürü
tama chorü uanümẹxẽgu choxũ
cunguxẽxẽ. Rü chạụxcạx cunamexẽxẽ i
wüxi i nachica i nüxṹ guxchaxũ nax
choxna nangugüxũ. 9Pa Cori Pa
Tupanax ¡cuxṹ changechaxũtümüxũx!
Erü ãũcümaxũwa changexma i ñụxmax.
Rü ngẽma ngúxũ nax chingexũcạx rü
changụxetü rü changụxune rü
guxũwama choxṹ nangụx. 10Rü ngẽma
nax ngúxũ chingexũ rü nax

changechaũxũgagu rü tá paxa chayu. Rü
ngẽma nax ngechaũ chingexũgagu rü
chiturachigü. Rü ngẽmacax i chaxune rü
natura. 11Rü choma rü norü cugüruxũ
chixĩ i ngẽma chorü uanügü. Rü ngẽma
chorü ngaicamagu ãchiũgüxũ i duũxũgü
rü norü ĩnücaruũmare choxũ
nixĩgüxẽxẽ. Rü ngẽma choxũ cuaxgüxũ i
duũxũgücax rü wüxi i ãũãchixũ chixĩ.
Rü ngẽxguma ĩtamüwa choxũ
nadaugügu rü chauxchaxwa nibuxmü.
12Rü choxũ inarüngümaexũchima rü
ñoma marü chayuxũrüxũ choxũ nadau.
Rü ngẽmaãcü ñoma wüxi i axepáũ i
puxãchixũrüxũ chixĩ. 13Rü duũxũgü rü
bexma choxũ nixugüechamare
chixexũmaxã. Rü ngexta
íchadawenüxũwa rü nangexma i
ãũcümaxũ rü poraãcü chamuũ. Rü
duũxũgü rü wüxigu nagu narüxĩnüe nax
ñuxãcü choxũ yamaxgüchaũxũ.
14Natürü i chomax, Pa Cori Pa Tupanax,
rü cugu chayaxõ rü ñachagürü: “Rü
cuma nixĩ i chorü Tupana quixĩxũ”,
ñachagürü. 15Rü ñaa chorü maxũ rü
cuxmexwa nangexma. Rü ngẽmacax
chanaxwaxe i naxmexwa choxũ
ícunguxuchixẽxẽ i ngẽma chorü uanügü
i chauxchi aiexũ. 16Rü choma nax curü
duũxũ chixĩxũ ¡rü cuxṹ
changechaxũtümüxũxũ! ¡Rü ẽcü choxũ
ínanguxuchixẽxẽ erü choxũ cungechaũ!
17Pa Cori Pa Tupanax, rü cuxna nixĩ
ichacaxũ. Rü chanaxwaxe i choxũ
cungãxũga nax tama ãne chingexũcax.
Natürü ngẽma chixexũ ügüxũ i duũxũgü
rü name nixĩ i ãne nüxũ quingexẽẽxũ.
¡Rü ẽcü noxtacüma naxmaxũ i chianexũ
i tauquewa ngẽxmaxũwa namugü! 18Rü
ngẽmaãcü tá narüchianegü i ngẽma
duũxũgü i doratãaxgüxũ i
cugüwaxegüxũ rü tõxguãxũ oexũ rü
guxchigawaxegüxũ tümamaxã ya
yíxema mexe ya duũxẽgü. 19Pa
Tupanax, cuma rü poraãcü cumecüma
tümamaxã ya yíxema cuga ĩnüexe. Rü
duũxũgüpexewa cunawex nax ñuxãcü
cumecümaxũ tümamaxã ya yíxema
cugu yaxõgüxe. 20Rü cuma rü tüxũ
ícupoxũ nüxna i ngẽma duũxũgü i
chixexũgu rüxĩnüexũ. Rü cugütüũwa
tüxũ cungexmagüxẽxẽ nax ngẽmaãcü
tama tümamaxã naguxchigagüxũcax i
tümaarü uanügü. 21Rü cumexechi, Pa
Cori Pa Tupanax. Erü choxũ nax
cungechaũxũgagu taxũ i mexũ chauxcax
cuxü ga yexguma ngúxũ chingeyane.
22Rü ngẽxguma guxchaxũwa
changexmayane rü nagu charüxĩnü nax
choxna quixũgachixũ. Natürü yexguma
cuxna chacaxgu nax choxũ
curüngũxẽẽxũcax rü cuma rü choxũ
cuxĩnü nax aita cuxcax chaxüxũ. 23Pa
Guxãma i Pema i Cori ya Tupanaaxṹ
Yaxõgüxex ¡rü nüxũ pengechaxũgüx!
Erü nüma ya Cori rü tüxna nadau ya
yíxema naga ĩnüexe. Natürü ngẽma
tama naga ĩnüexũ rü tá poraãcü
nanapoxcue. 24Rü guxãma i pema i Cori
ya Tupanagu nax peyaxõgüxũ ¡rü
peporae rü petaãxẽgü!

Ngẽxguma Tupanamaxã nüxũ ixuxgu i tórü chixexũ rü nüma rü tüxṹ nüxũ inarüngüma

32 1Rü nataãxẽ ya yimá yatü ya
Tupana marü nüxṹ nüxũ
irüngümacü i norü pecádugü. 2Rü
nataãxẽ ya yimá yatü ya tama
chixexũgu rüxĩnücü rü Tupana

taxuxũma i chixexũ nachigaxũ ixucü.
3Rü yexguma tama Tupanamaxã nüxũ
chixuxgu ga yema chorü chixexũ rü
guxũ ga ngunexũgu rü chaxauxecha rü
yexeraãcü chaxoégaãxẽ rü chiturachigü.
4Rü chütacü rü ngunecü choxũ
cuchixewe Pa Tupanax. Rü yema chorü
pora rü ínaxũxũ ñoma putürachacu i
üa̱xcü ipaxẽẽxũrüxũ. 5Natürü wüxi ga
ngunexũgu rü cumaxã nüxũ chixu ga
guxũma ga chorü chixexũgü rü
taxuxũma chicu̱x. Rü chaugümaxã
ñacharügü: “Cori ya Tupanamaxã tá
nüxũ chixu i chorü chixexũgü”,
ñacharügü. Rü cumax, Pa Corix, rü
choxṹ nüxũ icurüngüma ga guxũma.
6Rü ngẽmaca̱x i guxũma i duũxũgü i
aixcüma yaxõgüxũ rü ngẽxguma
ngürüãchi guxchaxũwa nangexmagu rü
tá cumaxã nidexa. Rü woo chi
taxüchixũ i guxchaxũ nüxũ ingaicagu rü
taxũtáma nüxna nangu. 7Rü cumax rü
chorü dauruxũ quixĩ, rü cuma nixĩ i
choxũ ícupoxũxũ i ngẽxguma
ãũcümaxũwa changexmagu. Rü
ngẽxguma nüxũ charüporamaegu i
chorü uanügü rü chope̱xewa taãxẽãcü
cunawiyaegüxẽxẽ i duũxũgü. 8Rü
cumax, Pa Cori Pa Tupanax, rü
ñacugürü choxũ: “Choma rü guxũguma
cuxũ chadawenü rü tá cuxũ changu̱xẽxẽ
i ngẽma cuxṹ chanaxwa̱xexũ. Rü tá
cuxũ chaxucu̱xẽ rü cumaxã tá nüxũ
chixu i ngẽma nama i nagu tá quixũxũ.
9Rü tama name nax ñoma cowarurüxũ
rüe̱xna ñoma múlarüxũ quixĩxũ rü nax
nataxuxũma i curü cua̱x rü ñu̱xmata
ütu̱xünáguca̱x cuwáxũ nax mea namagu
quixũxũca̱x”, ñacurügü choxũ. 10Rü
muxũtáma i ngúxũ ningegü i ngẽma
chixexũarü üruxũ ixĩgüxũ, natürü
ngẽma cugu yaxõgüxũ rü guxũgutáma
Cori ya Tupana nüxũ nangechaũ. 11¡Rü
Cori ya Tupanamaxã petaãxẽgü, Pa
Yatügü i Mexũ i Tama Chixexũ Ügüxũx!
¡Rü petaãxẽgü rü taãxẽmaxã Tupanaxũ
picua̱xüxũgüx!

Tupanana moxẽ taxã rü nüxũ ticua̱xüxũgü

33 1Rü pemax, Pa Duũxũgü i
Tupanaga Ñnüexũx ¡rü nüxũ
picua̱xüxũgü! Erü nüma ya Tupana rü
namaxã nataãxẽ i norü duũxũgüarü
cua̱xüxũ. 2¡Rü moxẽ nüxna pexãgü ya
Cori ya Tupana! ¡Rü árpamaxã rü
árpaxacümaxã taãxẽãcü naxca̱x
pewiyaegü! 3¡Rü ngexwaca̱xũxũ i
wiyaegu pewiyaegü! ¡Rü mea
pepaxetagüãcüma nüxũ picua̱xüxũgü!
4Rü ngẽma Cori ya Tupanaarü ore rü
aixcüma name. Rü ngẽma naxüxũwa
nango̱x nax nüma rü aixcüma
yanguxẽẽãxũ i ngẽma nüxũ yaxuxũ. 5Rü
nüma ya Cori ya Tupana rü namaxã
nataãxẽ i ngẽma aixcüma ixĩxũ rü
ngẽma we̱xguxũ. Rü ngẽma norü
ngechaũ rü ñoma i naane namaxã
nanapá. 6Rü ngẽma daxũguxũ i naane
rü guxũma i ngẽ́ma ngẽxmagüxũ rü
nüma ga Cori ya Tupana rü norü
dexamaxã nanaxü rü naétü “cue”,
ñanagürü. 7Rü nüma ga Tupana rü
nanaxü ga yema taxũ ga már i
mátamaxũ. Rü yema norü dexá rü
wüxitama ga nachicawa
nanayexmaxẽxẽ. 8Pa Guxũma i Ta̱xacü i
Ñoma i Naanewa Ngẽxmagüxũx ¡rü
Tupanaga pexĩnüe! Rü guxãma i pemax,
Pa Ñoma i Naanecüã̱x i Duũxũgüx ¡rü
nüxũ pengechaxũgü! 9Yerü nüma rü

norü dexamaxã guxũma naxü. Rü
nanamu rü guxũma mea inanu. [10]Rü
nüma ya Cori ya Tupana rü nagu
nayanaxoxẽxẽ i ngẽma nagu naxĩnüexũ
i ngẽma duũxũgü i tama nüxṹ
yaxõgüxũ. [11]Natürü i ngẽma nüma ya
Cori ya Tupana nagu rüxĩnüxũ rü
guxũguma nanaxaixrügumaraxũ rü
taguma narüxo. [12]Rü nataãxẽgü i ngẽma
nachixũane ya Cori ya Tupanamaxã
tupana̱xgüxũ rü ngẽma duũxũgü ya
Cori ya Tupana nügüxṹ dexũ. [13]Rü
nüma ya Cori ya Tupana rü daxũguxũ i
naanewa ínadawenü, rü nüxũ nadau i
guxũma i duũxũgü. [14]Rü ngẽma
daxũguxũ i naane i nawa
nangexmaxũwa nixĩ i tüxũ nangugüxũ
ya yíxema ñoma i naanewa
ngẽxmagüxe. [15]Rü nüma nixĩ i maxũ
tüxna naxãxũ rü nüxũ nadauxũ i
guxũma i ngẽma taxügüxũ. [16]Rü
taxucüma ya ãẽxgacü ya woo muarü
churaraáácü rü tá nügü ínapoxũ ega
tama Tupana nüxũ rüngũxẽẽgu. Rü bai
ya wüxi ya yatü ya poraxüchicü rü tá
norü poramaxã nügü ínapoxũ ega tama
Tupana naxũtawa ngẽxmagu. [17]Rü woo
cowarugü i poraxüchixũ rü taxuacüma
norü yoraxũ ínapoxũ ega tama Tupana
nüxũ rüngũxẽẽgu. [18]Natürü nüma ya
Cori ya Tupana rü guxũguma tüxna
nadau ya yíxema nüxũ ngechaũgüxe rü
nagu yaxõgüxe. [19]Rü ngẽmaãcü yuwa
tüxũ ínapoxũ rü maxũ tüxna naxã ega
taiya ínguxgu. [20]Rü
Tupanaxũtaguxicatama nixĩ i nüxũ
yarüngauxũ i tórü maxũ. Erü nüma rü
tüxũ narüngũxẽẽ rü tüxũ ínapoxũ. [21]Rü
ngẽmaca̱x tórü Cori ya Tupanamaxã
tataãxẽgü rü aixcüma naéga i üünexũgu
tayaxõgü. [22]¡Rü taxṹ i nüxũ curüxoxũ
nax toxũ cungechaũxũ, Pa Cori Pa
Tupanax! Erü cuma rü tomaxã
icuxuneta rü taxũtáma toxũ ícuwogü.

Tupanaxũ ticua̱xüxũ erü tamaxã namecüma

34 [1]Rü guxũ i oragu rü Cori ya
Tupanamaxã tá mexũ
chaxuegu, rü chaua̱xmaxã rü
guxũgutáma nüxũ chicua̱xüxũ. [2]Rü Cori
ya Tupanamaxã chaugü chicua̱xüxũ.
¡Rü nüxṹ iperüxĩnüe rü namaxã
petaãxẽgü, Pa Duũxũgü ya Mexũgu
Rüxĩnüexex! [3]¡Rü ngĩxã wüxigu nüxũ
ticua̱xüxũgü rü tanatachigaxẽxẽ i naéga!
[4]Rü Cori ya Tupanana chaca rü nüma rü
choxũ nangãxũga, rü choxũ
ínanguxuchixẽxẽ nawa i guxũma i chorü
oégaãẽgü. [5]Rü yíxema Cori ya
Tupanagu rüdaunüxe rü guxũgutáma
tataãxẽgü rü tagutáma ãne tingegü. [6]Rü
doma yatü ya ngearü ngẽmaxũáácü rü
Cori ya Tupanana naca rü nüma nüxũ
naxĩnü rü norü guxchaxũgüwa
ínananguxuchixẽxẽ. [7]Rü Cori ya
Tupanaarü orearü ngeruxũ i daxũcüã̱x
rü tüxna nadau rü tüxũ namaxẽxẽ ya
yíxema Cori ya Tupanaxũ ngechaũgüxe.
[8]¡Rü nüxũ pixü̱x nax ngẽmaãcü nüxũ
pecuáxũca̱x nax ñuxãcü namecümaxũ
ya Cori ya Tupana! Rü nataãxẽ ya yimá
yatü ya Cori ya Tupanagu yaxõcü. [9]Rü
pema i aixcüma Cori ya Tupanaxũ
ngechaũgüxe, rü name nixĩ i nüxũ
picua̱xüxũgü rü naga pexĩnüe. Erü
taxuxũtáma ta̱xacü tüxṹ nataxu ya
yíxema nüxũ ngechaũgüxe rü naga
ĩnüexe. [10]Rü woo ya yimá ai ya
porachirécü i ñuxguxacü rü taiya nüxṹ

nangu̱x. Natürü yíxema aixcüma Cori ya
Tupanaga ĩnüexe rü tagutáma tüxṹ
nataxu i mexũ̃. 11Pa Chauxacügüx ĩnua
pexĩ rü choxṹ iperüxĩnüe! Rü pexũ̃ tá
changúexẽxẽ i ñuxãcü Cori ya Tupanaxũ̃
nax picua̱xüũ̃güxũ̃. 12¿Cunawa̱xexũ̃ nax
cutaãxẽxũ̃ rü namáxũ̃ i curü maxũ̃ i
ñoma i naanewa? 13Rü dücax ĩnaxuãxẽ
rü nüxna nadau ya curü conü rü taxṹ i
quidoraxũ̃! 14¡Rü nüxna ixũgachi i
guxũ̃ma i chixexũ̃ rü mea namaxũ̃! ¡Rü
naxca̱x nadau nax taxúemaama nax
cuguxchaxṹãxũ̃ rü ngẽmaãcü namaxũ̃!
15Erü nüma ya Cori ya Tupana rü tüxna
nadau ya yíxema aixcüma mea maxẽxe.
Rü tüxṹ nüxũ̃ naxĩnü i tümaarü yumüxẽ.
16Natürü nüxũ̃ naxo i ngẽma chixexũ̃
ügüxũ̃ rü inayanaxoxẽxẽ i ñoma i
naanewa nax taxúema nüxna
cua̱xãchixũ̃ca̱x. 17Rü nüma ya Cori ya
Tupana rü nüxũ̃ naxĩnü i norü yumüxẽ
ya yimá mecü ya duũ̃. Rü guxũ̃ma i
norü guxchaxũ̃güwa rü ínanapoxũ̃. 18Rü
nüma ya Cori ya Tupana rü ínamemare
nax tüxũ̃ nangũ̃xẽẽxũ̃ ya yíxema
tügüca̱x iyarütauxexe. Rü tüxũ̃
namaxẽxẽ ya yíxema tümaarü
chixexũ̃ca̱x tügümaxã ngechaũ̃güxe.
19Rü yimá yatü ya mecü rü nawa
nangupetü i muxũ̃ma i guxchaxũ̃gü.
Natürü nüma ya Cori ya Tupana rü
nawa ínanapoxũ̃ i guxũ̃ma i ngẽma.
20Rü nüma ya Tupana nüxna nadau nax
tama yexeraxũ̃ i guxchaxũ̃gü naxca̱x
ínguxũ̃ca̱x rü woo naxchina̱xãgü rü
nüxna nadau. 21Rü ngẽma duũ̃xũ̃ i
chixexũ̃ ügüxũ̃ rü ngẽma norü
guxchaxũ̃gu tátama nayi. Rü ngẽma
tümachi aixũ̃ ya yíxema mexũ̃ üxe rü
Tupana tá nanapoxcu. 22Natürü nüma
ya Cori ya Tupana rü tüxũ̃ ínapoxũ̃ ya
yíxema norü duũ̃xũ̃gü ixĩgüxe. Rü tama
tüxũ̃ napoxcue ya yíxema nagu
yaxõgüxe.

**Yumüxẽ i nawa Tupanaarü
ngũ̃xẽẽca̱x ícaxaxũ̃**

35 1Pa Cori Pa Tupanax ĩnaxca̱x
íyaxüãchi i ngẽma cha̱uxca̱x
yaxüãchixũ̃ rü nadai i ngẽma choxũ̃
ima̱xgüchaũ̃xũ̃! 2¡Rü ẽcü nayaxu i curü
poxũ̃ruxũ̃ rü nua naxũ rü choxũ̃
rüngũ̃xẽxẽ! 3¡Rü ñu̱xma rü nayaxu ya
cuxne nax namaxã cunada̱ixũ̃ca̱x i
ngẽma chowe ingẽxũ̃tanüxũ̃! ¡Rü
chomaxã nüxũ̃ ixu nax cuma yixĩxũ̃ i
choxũ̃ cumaxẽẽxũ̃! 4¡Rü yabuxmüxẽxẽ i
ngẽma choxũ̃ ima̱xgüchaũ̃xũ̃! ¡Rü
yabuxmüxẽxẽ rü naxãneexẽxẽ i ngẽma
choxũ̃ chixexẽẽgüchaũ̃xũ̃! 5¡Rü namu i
curü orearü ngeruxũ̃ i daxũcüã̱x nax
ínawoxũ̃ãxũ̃ca̱x ñoma buanecü
arúchuchirexũ̃ ngianexẽẽxũ̃rüxũ̃! 6¡Rü
ngẽma namaxũ̃ i chorü uanügü rü
naxẽanexẽxẽ rü nacoramaxẽxẽ! Rü
chanaxwa̱xe i curü orearü ngeruxũ̃ i
daxũcüã̱x nawe ningẽchigü. 7Rü woo
taxuxũ̃ma i chixexũ̃ chaxüyane rü
nümagü rü chixexũ̃gu choxũ̃
nanguxẽẽgüchaũ̃. Rü woo taxuxũ̃ma i
chixexũ̃ chaxüyane rü nümagü rü
bexma nanaxügü i wüxi i ãxmaxũ̃ nax
ngẽmagu chingucuchixũ̃ca̱x. 8¡Rü ẽcü
ngürüãchi chixexũ̃gu nayixẽxẽ nax
ngẽma nümatama namexẽẽgüxũ̃ i
ãxmaxũ̃gu nayi̱xũ̃ca̱x rü ngẽmaãcü nagu
yanachixexũ̃ca̱x! 9Natürü i chomax rü
Cori ya Tupanamaxã tá chataãxẽ erü
choxũ̃ ínapoxũ̃. 10Rü guxũ̃ma i chorü
maxũ̃maxã rü ñacharügü tá: “¿Texé

cumaxã tawüxigu, Pa Cori Pa Tupanax?
Erü yíxema ngearü diẽruãxgüxe rü tüxṹ
nataxu i ngẽmaxũ̃gü, rü cuma rü tüxũ̃
ícupoxũ̃ nüxna i ngẽma tüxũ̃
rüporamaegüxũ̃ rü ngẽma chixri
tümaarü puracü ütanügüxũ̃”,
ñachagürü. 11Rü ñuxma rü inachigü i
duũ̃xũ̃gü i chauchiga doraxũ̃ ixugüxũ̃.
Rü choxna naxcax nacagüe i taxacü i
choma tama nüxũ̃ chacuáxũ̃. 12Rü
ngẽma duũ̃xũ̃gü rü yema mexũ̃ ga
naxcax chaxüxũ̃ rü chixexũ̃maxã choxṹ
nanatáeguxẽẽgü. Rü ngẽma nixĩ i
poraãcü ngechaũ̃ choxna ãxũ̃. 13Rü
yexguma nümagü yadaxaweegu rü
choma rü naxcax chaxoégaãxẽ rü
naxchiru ga témümarexũ̃gu chicux. Rü
tama chachibüãcüma guxũ̃guma naxcax
chayumüxẽ. 14Rü choma rü naxcax
changechaũ̃ rü ñoma chaué yuxũ̃rüxũ̃
rüexna wüxi i chomücü rüexna
chauenexẽ yuxũ̃rüxũ̃ chixĩ. 15Natürü
yexguma guxchaxũ̃ chauxcax ínguxgu
ga chomax rü nümagü rü naxĩtaquexe
rü choxũ̃ nacugüe ñoma tama choxũ̃
nacuaxgüxũ̃rüxũ̃. Rü yemaacü
chixexũ̃maxã choxũ̃ nixugüecha. 16Rü
ngúxũ̃ choxũ̃ ningexẽẽgü rü choxũ̃
nacugüe rü numaxã choxna nadaugü.
Rü yemaacü chauxchi naxaie. 17Pa Cori
Pa Tupanax ¿ñuxguxüratáta i nüxũ̃
curüchauxũ̃ nax ngẽma nüxũ̃
cudawenümarexũ̃ i ngẽma duũ̃xũ̃gü i
ñoma aigürüxũ̃ chauxcax
inginetanücüüxũ̃? ¡Rü nüxna choxũ̃
ínapoxũ̃ nax tama choxna
nayauxgüãxũ̃cax i ngẽma nügümaxã
choxṹ wüxicaxũ̃ i chorü maxũ̃! 18Rü
ñuxũchi i choma rü tá moxẽ cuxna
chaxã napexewa i ngẽma muxũchixũ̃ i
curü duũ̃xũ̃gü. Rü guxũ̃ma i ngẽma
duũ̃xũ̃güpexewa rü tá cuxũ̃ chicuaxüxũ̃.
19Rü tama chanaxwaxe i chauchigagu
nataãxẽgü i ngẽma chorü uanügü. Rü
tama chanaxwaxe nax choxna
nanuxetügüxũ̃ i ngẽma duũ̃xũ̃gü i
chauxchi aiexũ̃ woo taxuxũ̃ma
chaxüyane. 20Rü nümagü rü tama
ngüxmüecax nadaugü. Natürü ngẽma
naxcax nadaugüxũ̃ nixĩ nax
tümaechitawaxegüxũ̃ ya yíxema ñaa
nachixũ̃anewa mexũ̃gu rüxĩnüexe. 21Rü
poraãcü nichogü chixexũ̃ i
chauchigamaxã rü ñanagürügü: “Dücax,
toxetüxüchimaxã cuxũ̃ tadau nax
chixexũ̃ cuxüxũ̃”, ñanagürügü. 22Pa
Corix, cuma rü meama nüxũ̃ cucuax i
ngẽma naxügüxũ̃ i ngẽma duũ̃xũ̃gü. ¡Rü
taxṹ i choxna cuyáxũ̃guxũ̃! 23Pa Corix,
Pa Chorü Tupanax ¡nabaixãchi rü inachi
rü chauétüwa nachogü! 24Pa Corix, Pa
Chorü Tupanax, cuma nax mecü quixĩxũ̃
¡rü choxũ̃ nangugü! Erü tama
chanaxwaxe i choxũ̃ nax nacugüexũ̃ i
chorü uanügü. 25Rü tama chanaxwaxe i
chauchiga nidexagü rü chauchiga
chixexũ̃gu narüxĩnüe ñaxũ̃maxã: “Ñaa
nixĩ i ngẽma inaxwaxegüxũ̃ rü düxwa
marü chixexũ̃gu tananguxẽxẽ”,
ñanagürügü. 26Rü ñuxma chanaxwaxe i
ãne ningegü i ngẽma duũ̃xũ̃gü i
taãxẽgüxũ̃ naxcax nax chixexũ̃gu
changuxũ̃. Rü chanaxwaxe i guxũ̃wama
ãne ningegü i ngẽma nügü ixugüexũ̃ nax
choxũ̃ nayexeragüxũ̃. 27Natürü yíxema
naxwaxegüxe nax chorü uanügüxũ̃
charüporamaegüxũ̃, rü name nixĩ i
taãxẽãcü guxũ̃guma tagaãcü
ñatarügügü: “Nüma ya Cori ya Tupana
rü namecümaxũ̃chi. Rü namaxã nataãxẽ

i ngẽxguma norü duũxũ̃ mexũ̃ nüxũ̃
ngupetügu”, ñatarügügü. 28Rü choma rü
chorü conümaxã tá nüxũ̃ chixuchiga i
ñuxãcü ãẽxgacü ya mecü nax quixĩxũ̃.
Rü guxũ̃ i ngunexũ̃gu tá cuxũ̃
chicuax̲üxũ̃.

Duũxũ̃gü rü guxũ̃wama nachixe natürü Tupana rü guxũ̃guma namecüma

36 1Rü ngẽma duũxũ̃ i tama
Tupanaga ĩnüxũ̃ rü ngẽma
pecádu nixĩ i norü ĩnüwa nüxũ̃
nangúchaũxẽẽxũ̃ nax chixexũ̃
naxüxũ̃cax̲. Rü ngẽmacax̲ taguma nagu
narüxĩnü nax Tupanaxũ̃ namuũxũ̃. 2Rü
nügügu narüxĩnü nax namexũ̃ i ngẽma
chixexũ̃ i naxüxũ̃ rü ngẽmamaxã nügü
nicuax̲üxũ̃. 3Rü ngẽma duũxũ̃ i chixexũ̃
rü ngẽxguma yadexagu rü taguma mexũ̃
i orexũ̃ nixu rü doraxũ̃xicatama nixu.
Rü wüxi i duũxũ̃ i tama naãxẽxũ̃ cuáxũ̃
nixĩ, rü taguma mexũ̃ naxü. 4Rü
ngẽxguma norü pechicaxũ̃gu nacaxgu rü
ngẽma nagu narüxĩnü nax chixexũ̃
naxüxũ̃. Rü ngẽma nax poraãcü nüxũ̃
nangúchaũ̃ i ngẽma chixexũ̃ i naxüxũ̃ rü
ngẽmacax̲ tama ínanangéxchaũ̃.
5Natürü i ngẽma curü ngechaũ̃, Pa Cori
Pa Tupanax, rü daxũguxũ̃ i naanewa
nangu. Rü ngẽma nax quixaixcümaxũ̃ rü
yax̲ux̲tüweanexũ̃arü yexerawa nangu.
6Rü ngẽma nax mea guxũ̃maxã
icucuáxũ̃ rü nanaxaixrügumaraxũ̃, ñoma
max̲pṹnegü ya taxũ̃negürüxũ̃. Rü ngẽma
curü mugü rü guxũ̃gucax̲ nixĩ ñoma már
i taxũ̃ rü mátamaxũ̃chixũ̃rüxũ̃. Rü
cumax, Pa Cori Pa Tupanax, rü nüxna
cudau i guxũ̃ma i duũxũ̃gü rü naexũ̃gü.
7Rü ngẽma curü ngechaũ̃, Pa Tupanax,
rü namexechi. Rü ngẽmacax̲ i duũxũ̃gü
rü cupex̲átütüxũ̃cax̲ nibuxmü nax
ícupoxũ̃xũ̃cax̲. 8Rü cuma rü duũxũ̃güna
cunaxã i nawemü i mexũ̃ rü natü i
mexũ̃wa cuyaxaxegüxẽxẽ. Rü ngẽmaãcü
meama nüxṹ ningu. 9Rü aixcüma cuwa
nangexma i maxũ̃ rü cuma nixĩ i toxcax̲
cunangóonexẽẽxũ̃. 10Rü ngẽma curü
duũxũ̃gü i cuxũ̃ cuax̲güxũ̃ rü cuga
ĩnüexũ̃, rü cuma rü nüxũ̃ cungechaũ̃ rü
mea namaxã icucuax̲. 11¡Natürü taxṹ i
cunaxüchicaxũ̃ i chauétü nax nachigüxũ̃
i ngẽma nügü icuax̲üũ̃güxũ̃ rü bai i
choxũ̃ nax ínatax̲üchigüxũ̃ i ngẽma
tama cuga ĩnüexũ̃! 12Dücax, marü
ngẽxma nayayitanü i ngẽma chixexũ̃arü
üruũ̃gü. Nayayitanü rü marü
taxucürüwa inachigü.

¡Cori ya Tupanagu yaxõ!

37 1¡Taxṹ i cunax̲ix̲ãchiãẽxũ̃
namaxã i ngẽma duũxũ̃gü i
chixexũ̃ ügüxũ̃! ¡Rü taxṹ i
quixax̲ux̲ãchixũ̃! 2Erü ngẽma duũxũ̃gü rü
paxa tá inayarüxo ñoma maxẽ ya
rüñẽxẽcürüxũ̃ rü ñoma natüane i
pagüxũ̃rüxũ̃. 3¡Rü nagu yaxõ ya Cori ya
Tupana rü mexũ̃ naxü! ¡Rü ñoma i
naanewa namaxũ̃ rü guxũ̃guma aixcüma
nagu yaxõ! 4¡Rü aixcüma nüxũ̃
nangechaxũ̃ ya Cori ya Tupana! Rü
nüma rü tá nayanguxẽxẽ i ngẽma cuma
nagu curüxĩnüxũ̃. 5¡Rü Cori ya
Tupanamex̲ẽgu naxṹ i curü maxũ̃! ¡Rü
nagu yaxõ! Rü nüma rü tá cuxũ̃
narüngũ̃xẽẽ. 6Rü nüma rü tá ngóxũ̃wa
nanange nax cumexũ̃ rü quixaixcümaxũ̃
ñoma üax̲cü tocuchigu ibaxixũ̃rüxũ̃. 7Rü
tama name nax tax̲acücax̲ quidexaxũ̃
napex̲ewa ya Cori ya Tupana. ¡Rü yaxna
naxĩnü! Rü nüma rü tá cuxũ̃

narüngũxẽẽ. ¡Rü taxṹ i namaxã
cuchixeãxẽxũ̃ ega ngẽma chixexũ̃ ügüxũ̃
muarü ngẽmaxũ̃ãxgügu rü mea yaxũxgu
i ngẽma chixexũ̃ i nümagü nagu
naxĩnüexũ̃! 8¡Rü nüxũ̃ rüxo nax
cunuxwa̱xexũ̃ rü nüxna ixũgachi nax
ngẽma curü numaxã chixexũ̃ cuxüxũ̃!
¡Rü taxṹ i ngẽma nugu curüxĩnüxũ̃! Erü
ngẽxguma ngẽmagu curüxĩnüamagu rü
yexera cugütama cuchixeãxẽ. 9Erü
ngẽma duũ̃xũ̃gü i chixexũ̃ rü tá ínawoxũ̃
nawa i ñaa nachixũ̃ane. Natürü ngẽma
duũ̃xũ̃gü i Cori ya Tupanagu yaxõgüxũ̃
rü nümagü tá nixĩ i nayauxgüãxũ̃ i ñaa
nachixũ̃ane. 10Rü noxretama i ngunexũ̃
nataxu nax ngẽma chixexũ̃ ügüxũ̃ rü
nax iyanaxoxũ̃. Rü woo tá naxca̱x
cuda̱u̱xgu rü taxugutáma nüxũ̃
icuyangau. 11Natürü yíxema Cori ya
Tupanape̱xewa mexũ̃gu rüxĩnüexe rü
yíxemagü tá tixĩ ya nayauxgüxe i ñaa
naane rü ngẽmawa tá nixĩ i aixcüma
tataãxẽgüxũ̃. 12Rü ngẽma duũ̃xũ̃gü i
chixexũ̃ rü naxca̱x nadaugü nax ñuxãcü
yimá yatü ya mecüxũ̃ nachixexẽẽxũ̃. Rü
nuãcüma nüxũ̃ nadawenü. 13Natürü
nüma ya Cori ya Tupana rü nüxũ̃
nacugü. Erü nüxũ̃ nacua̱x nax marü
yangaicaxũ̃ i norü poxcu i ngẽma
duũ̃xũ̃gü i chixexũ̃gü. 14Rü ngẽma
chixexũ̃ rü norü tara ngĩxũ̃ nanatúxuchi
nax tüxũ̃ nachexexũ̃ca̱x rü norü würaxũ̃
natú nax tüxũ̃ namaxũ̃xũ̃ca̱x ya yíxema
ngearü ngẽmaxũ̃ãxgüxe rü mexũ̃ ügüxe.
Rü ngẽmaãcü tüxũ̃ nada̱i̱xchaũ̃ ya
yíxema mea maxẽxe. 15Natürü ngẽma
norü tara tátama nixĩ i norü maxũ̃newa
yarüwáxũ̃, rü yima norü würagü rü
íxraxũ̃gu tá inabüe. 16Rü woo namuarü
ngẽmaxũ̃ãxgü i ngẽma duũ̃xũ̃gü i
chixexũ̃, natürü narümemae nixĩ i
ngẽma noxretama i ngẽmaxũ̃gü ya yimá
yatü ya mecü nüxṹ ngẽxmaxũ̃. 17Erü
nüma ya Cori ya Tupana rü tá
inayanaxoxẽxẽ i ngẽma duũ̃xũ̃gü i
chixexũ̃ ügüxũ̃, natürü tá tüxũ̃
inachigüxẽxẽ ya yíxema mexũ̃ ügüxe.
18Rü nüma ya Cori ya Tupana rü tüxna
nadau ya yíxema mea ímaxẽxe, rü
ngẽma tümaane i tümanatüwa tayaxuxũ̃
rü guxũ̃táma tümataawa naxüxe. 19Rü
ngẽxguma guxchaxũ̃gü íngugügux, rü
taiya ngu̱xgu, rü ta̱xũtáma ãne tinge,
erü õna rü tá tüxṹ ínayaxüxüchi.
20Natürü ngẽma chixexũ̃ ügüxũ̃ rü ñoma
maxẽ i pagücü íguxũ̃rüxũ̃ tá
inayarüxogü. Rü ngẽma Tupanaarü
uanügü rü ñoma taemaxũ̃rüxũ̃ tá
inayarütauxe. 21Rü ngẽma chixexũ̃ i
duũ̃xũ̃ rü ngẽxguma texéxũ̃tawa
ta̱xacücа̱x ínaca̱xgu rü taguma
nanatáeguxẽxẽ. Natürü yimá mecü ya
yatü rü namücü nüxṹ tangechaũ̃tümüxũ̃
rü norü ngẽmaxũ̃gü tümamaxã nangau.
22Rü yíxema Cori ya Tupana tüxũ̃
rüngũ̃xẽẽgüxe rü tümaarü tá nixĩ i
naane. Natürü i ngẽma tama naga
ĩnüexũ̃ rü Tupana tá chixexũ̃wa
nanawogü rü tá inayarüxogü. 23Rü yimá
yatü ya mecü rü Cori ya Tupana rü
ngẽma nama i mexũ̃waama nanamu. Rü
ngẽxguma ngẽma namagu yaxũxgu ya
yimá yatü rü nüma ya Cori rü nataãxẽ.
24Rü woo ega ngürüãchi chixexũ̃gu
nanguxgu ya yimá yatü rü tama ngẽ́ma
nangexmaecha erü nüma ya Cori ya
Tupana rü naxme̱xgu ningĩ rü wenaxarü
inanachixẽẽama. 25Rü yexguma
changextü̱xügucürüwa rü ñu̱xma nax
chayaxũ̃gu rü taguma nüxũ̃ chadau ya

wüxi ya yatü ya mexũ̃ ücü rü ngexta
nax natạxmarexũ̃ rü bai i nanegü i nüxũ̃
chadauxũ̃ i ngextá diẽrucạx nax
nacạạxũ̃wạxegüxũ̃. 26Rü nüma ya yimá
yatü ya mecü rü guxũ̃guma duũ̃xẽ nüxũ̃́
tangechaũ̃tümüxũ̃ rü tüxna nanaxã ẽga
tạxacücạx nüxna tacagügu. Rü nanegü
rü norü taãxẽxẽẽruxũ̃ nixĩgü. 27¡Rü
nüxna ixũgachi i ngẽma cucüma i
chixexũ̃, Pa Duũ̃xũ̃x, rü mexũ̃ naxü! Rü
ngẽmaãcü tá guxũ̃gutáma cuxũ̃́
nangexma i cuchica i taguma gúxũ̃ i
Tupanaxũ̃tawa. 28Erü nüma ya Cori ya
Tupana rü aixcüma mea tüxũ̃ nangugü
rü ngẽmacạx taguma tüxũ̃ ínatạx ya
yíxema aixcüma nawe rüxĩxe. Natürü
ngẽma chixexũ̃ ügüxũ̃ rü tá
inayanaxoxẽxẽ rü taxuxũ̃táma i
tümataxa ínayaxügü. 29Natürü ngẽma
mexũ̃gü rü noxrü tá nixĩ i ñaa naane rü
guxũ̃gutáma nawa namaxẽ. 30Rü yimá
yatü ya mecü nüxũ̃ nacuáãcüma nidexa,
rü ngẽxguma yadexagu rü aixcümaxũ̃
nixu. 31Rü nügüãẽgu namaxã nanguxũ̃ i
ngẽma ore i Tupana namaxã
nangụxẽẽxũ̃. Rü ngẽmacạx i ngextá
ínaxũxũ̃wa rü naxuãxẽ nax tama
chixexũ̃gu nanguxũ̃cạx. 32Rü ngẽma
chixexũ̃ i duũ̃xũ̃ rü yimá yatü ya
mecüxũ̃ nangugü erü naxcạx nadau nax
ñuxãcü yamáaxũ̃cạx. 33Natürü nüma ya
Cori ya Tupana rü tá yimá yatü ya
mecüxũ̃ ínapoxũ̃ nax tama ngẽma
chixexũ̃ i duũ̃xũ̃mẹxẽgu nanguxũ̃cạx rü
taxúetáma i texé ãẽxgacüpẹxewa
chixexũ̃ nachiga ixuxũ̃cạx. 34Rü cumax,
Pa Duũ̃xũ̃x ¡rü Cori ya Tupanagu yaxõ
rü naga naxĩnü! Rü nüma rü tá cuxũ̃
nicuạxüxũ̃ rü tá cuxna nanaxã i ñoma i
naane nax cuxrü yixĩxũ̃cạx. Rü
cuxetümaxã tá nüxũ̃ cudau i ñuxãcü nax
yanaxoxũ̃ i ngẽma chixexũ̃ ügüxũ̃. 35Rü
nüxũ̃ chadau i ngẽma duũ̃xũ̃gü i
chixecümaxũ̃ nax nügü yacuạxüũ̃güxũ̃
rü nügü ínatagüxũ̃ ñoma wüxi i nai i
mexũ̃ rü taetaxũ̃rüxũ̃. 36Natürü
ngẽxguma wena ngẽma chaxüpetụxgux,
rü naxcạx chadau rü marü nataxuma rü
taxuxũ̃xũ̃ma ichayangau. 37¡Natürü
dücax, nangugü ya yimá duũ̃ ya
aixcüma mecü rü taguma chixexũ̃ ücü!
Rü ngẽma naxcạx ínguxũ̃ rü taãxẽ nixĩ.
38Natürü ngẽma duũ̃xũ̃gü i tama
Tupanaga ĩnüechaũ̃xũ̃ rü tá inayarüxo
rü ngẽma naxügüxũ̃ rü ngẽxma
nayacuạx. 39Natürü ngẽma duũ̃xũ̃gü i
mexũ̃ rü Tupanawa nixĩ i ne naxũxũ̃ i
norü ngũ̃xẽẽ. Rü nüma nixĩ i nüxna
nadauxũ̃ ega guxchaxũ̃ naxcạx ínguxgu.
40Rü ngẽxguma Tupanaarü ngũ̃xẽẽcạx
nüxna nacagügu, rü nüma ya Cori ya
Tupana rü nüxũ̃ narüngũ̃xẽẽ nax tama
ngẽma chixexũ̃ i duũ̃xũ̃gümẹxẽgu
nayịxũ̃cạx.

Yumüxẽ i Tupanaarü ngũ̃xẽẽcạx íicạxaxũ̃

38 1Pa Cori Pa Tupanax ¡taxṹ i
choxũ̃ cuxüáxũ̃ ega chaugagu
cunuxgu! ¡Rü taxṹ i choxũ̃ cupoxcuxũ̃ i
curü numaxã! 2Rü yima cuxne rü chowa
narüwạxgü rü cuxmẹxmaxã choxũ̃
quimạx. 3Rü ngẽma chorü chixexũ̃gagu
nixĩ i chomaxã cunuxũ̃. Rü ngẽmacạx i
ñaa chaxune rü guxũ̃wama nidạxawe rü
bai ya wüxi ya chauxchinạxã ya
mexũ̃ne. 4Rü ngẽma chorü chixexũ̃gü rü
chauétüwa nangu rü choxũ̃ narüyexera
rü taxucürüwama namaxã chapora. 5Rü
ngẽma tama chauãẽxũ̃ nax
chacuáxũ̃gagu rü chorü ọxri rü niyixi rü

naxãxũchixü. [6]Rü guxũma i ngunexũgu
rü changechaũ rü chamá rü
chanaxïxãchiãxẽ. [7]Rü chaüxcäxwe rü
niyauca erü chixaxüne. Rü guxũwama i
chaxunewa rü chidäxawe. [8]Rü chaxune
rü ñoma inapoexũrüxũ nixĩ erü
chipaxüchi rü changearü poraäx. Rü
ngẽma nax chixãĩnecüüxũ rü aixcüma
nixĩ erü poraãcü choxṹ nangüxuchi. [9]Pa
Cori Pa Tupanax, cuma rü meama nüxũ
cucuäx i guxũma i chorü ngúchaũgü. Rü
ngẽma nax yaxna charüngũxũ rü cuma
nüxũ cucuáchiga nax täxacücäx
ngẽmaãcü chixĩxũ. [10]Rü chorü maxũne
rü poraãcü nixĩäxcüxü rü ngẽma chorü
pora rü nigúchigü. Rü woo ya yima
chauxetü rü marü taxuxũma nadau.
[11]Rü ngẽma chomücüxüchi ixĩgüxũ rü
woo i ngẽma chautanüxũgü rü choxna
nayáxũgugü naxchäxwa i ngẽma chorü
öxrigü. [12]Rü ngẽma choxũ
imäxgüchaũxũ rü chopëxegu nananu i
norü yauxruũgü. Rü ngẽma choxũ
chixexẽẽchaũgüxũ rü nügümaxã
nidexagü nax ñuxãcü choxũ
iyanaxoxẽẽgüxũcäx. Rü guxũ i oragu rü
nagu narüxĩnüe nax
nachauechitaegüchaũxũ. [13]Natürü i
choma rü chaugü
changauchïxẽnetaxẽẽmare rü ñoma
tama nüxũ chaxĩnüxũrüxũ chixĩ. Rü
ñoma ngeáxũrüxũ taguma chidexa. [14]Rü
wüxi i ngauchïxẽxũ i taxuxũma ixuxũ
nax nügü ínapoxũxũcäxrüxũ chaugü
chixĩxẽxẽ. [15]Pa Cori Pa Chorü Tupanax,
rü curü ngũxẽẽ nixĩ i ngẽma
chanaxwäxexũ. Rü chanaxwäxe nax
cuma yixĩxũ i cunangãxũxũ i ngẽma
chorü uanügü. [16]Rü ngẽma cuxna
naxcäx chacaxũ nixĩ nax tama choxũ
nacugüexũ rü nataãxẽgüxũ i chorü
uanügü i ngẽxguma guxchaxũgu
changuxchaũgu. [17]Rü aixcüma nixĩ nax
marü ichayanguxchaũxũ. Rü ngẽma nax
choxṹ nangúxũ rü taguma choxũ
narüna. [18]Rü ñüxmax, Pa Tupanax, rü
cumaxã nüxũ chixu i ngẽma chorü
pecádugü erü naxcäx chaugü íchicuäx
ga yema chixexũ ga chaxüxũ. [19]Rü
ngẽma chorü uanügü rü nimuetanü rü
ngẽmacäx namuxũchi i ngẽma
natücäxma chauxchi aiexũ. [20]Rü
ngẽxguma mexũ naxcäx chaxüxgux rü
chixexũmaxã choxṹ nanaxütanügü. Rü
ngẽxguma naxcäx chadäüxgux nax
mexũ chaxüxũ rü nümagü rü chomaxã
nanue. [21]Pa Corix ïtaxṹ i chaxica nua
choxũ cutáxũ! Pa Chorü Tupanax ïrü
taxṹ i choxna quixũgachixũ! [22]Pa
Tupana ya Chorü Maxẽẽruxũ Ixĩcüx
ïpaxa nua naxũ rü choxũ yarüngũxẽxẽ!

Maxũ rü paxa nagüx

39 [1]Choma rü marü chaugümaxã
ñachagürü: “Chaugüna tá
chadau nax ngẽmaãcü tama chixexũ
chaxüxũcäx i ngẽxguma chidexäxgu. Rü
tá changeäxmare i ngẽxguma
chopëxewa nangexmagügu i ngẽma
duũxũgü i chixexũgu rüxĩnüexũ”,
ñachagürü. [2]Rü wüxi ga tama
idexaxũrüxũ chaugü chixĩxẽxẽ. Rü
taxuxũma chixu rü bai ga wüxi ga dexa
ga mexũxũ chixu. Natürü yema choxṹ
ngúxũ rü yexeraãcü ningúchigü. [3]Rü
poraãcü chauãẽwa nangüx i ngẽma
choxũ üpetüxũ. Rü yexguma yexeraãcü
nagu charüxĩnügu rü yexeraãcü
chanuãxẽ. Rü yemacäx düxwa tagaãcü
ñachagürü: [4]“Pa Cori Pa Tupanax

¡choxũ nüxũ nacuax̱ẽxẽ nax ngexta tá yacuáxũ i chorü maxũ rü ñuxre i ngunexũ tá choxṹ ngẽxmaxũ! ¡Rü choxũ nüxũ nacuax̱ẽxẽ nax ñuxãcü nanuxũxũ i ñaa chorü maxũ! 5Erü ñaa maxũ i choxna cuxãxũ rü aixcüma nanuxu. Rü cupex̱ewa rü wüxi i paxaãchiruũmare nixĩ. Rü wüxichigü i duũxũarü maxũ rü ñoma wüxi i ngũãcüürüxũ nixĩ. 6Rü wüxichigüarü maxũ rü ñoma wüxi i gaux̱chipeta i ngupetüxũrüxũ nixĩ. Rü natücax̱ma nananutaquex̱xe i norü ngẽmaxũgü, natürü tama nüxũ nacuax̱ i texéarü tá yixĩxũ i nawena. 7Rü ngẽmacax̱, Pa Corix ¿rü tax̱acü chi i to i íchayanguxẽẽxũ? Erü cuma nixĩ i choxna cunaxãxũ i ñaa chorü maxũ. 8¡Rü choxũ ínanguxuchixẽxẽ nawa i chorü pecádugü! ¡Rü taxṹ i nüxṹ cunatauxchaxẽẽxũ i ngẽma chixearü ĩnüáxũ i duũxũgü nax choxũ nacugüexũ! 9Pa Corix, cupex̱ewa rü changeax̱ rü taxu ñachagürü, erü cuma nixĩ i cunaxüxũ i ñaa chorü maxũ. 10¡Rü marütama nax choxũ quimáxũ! Erü ñaa curü max̱maxã rü tá chayu. 11Rü cuma rü ngẽxguma norü chixexũgagu cunapoxcugu i wüxi i duũxũ, rü ngẽmaãcü ícuyanawex̱ãchixẽxẽ. Rü ngẽma yexeraãcü nüxũ cungechaũxũ rü aixcümama cuyanawex̱ãchixẽxẽ. Rü wüxichigü i duũxũ rü ñoma wüxi i ngũãcüürüxũ nixĩ i norü maxũ. 12Pa Cori Pa Tupanax ¡choxṹ nüxũ naxĩnü i chorü yumüxẽ! ¡Rü irüxĩnü nax ñuxãcü auxãcü cumaxã chidexaxũ! ¡Rü taxṹ i cungeax̱marexũ naxcax̱ i chorü axu! Choma rü cupex̱ewa rü ñoma wüxi i duũxũ i tama curü duũxũ ixĩxũrüxũ chixĩ. Rü chorü o̱xigürüxũ rü wüxi i paxaãchimare ñoma i naanewa ngẽxmaxe chixĩ. 13Pa Corix ¡taxṹ i yumaxã choxũ cupoxcuxũ! ¡Rü chaux̱cax̱ yataanexẽxẽ nax wena chataãxẽxũcax̱ naxũpa nax chayuxũ!” ñachagürü.

Chorü taãxẽmaxã chanaxü i curü ngúchaũ, Pa Chorü Tupanax

40 1Rü choma rü yaxna chaxĩnüãcüma íchananguxẽxẽ nax Tupana choxũ rüngũxẽẽxũ. Rü nüma rü choxũ naxĩnü ga yema nüxna nax chacax̱xaxũ. 2Rü yuwa choxũ ínanguxuchixẽxẽ. Rü ngẽxguma ngẽma ãcharaanexũgu changuchaũgu rü taianexũwaama choxũ nagagachi nax íchixũxũcax̱. 3Rü wüxi i ngexwacax̱xũxũ i wiyae chaux̱xwa nanguxẽxẽ nax ngẽmamaxã nüxũ chicuax̱üũxũcax̱. Rü muxema ga yema wiyaexũ taxĩnüegu rü tataãxẽgü rü Cori ya Tupanaxũ tamuũe rü nagu tayaxõgü. 4Rü tataãxẽgü ya yíxema Cori ya Tupanagu yaxṍxe, rü tama ngẽma chixexũ ügüxũxũtagu naxcax̱ dauxe i tümaarü ngũxẽẽ rü tama ngẽma tupananetachicünax̱ãgüxũ icuax̱üũgüxe. 5Pa Cori Pa Chorü Tupanax, rü namuxũchima nixĩ ga yema mexũgü ga curü poramaxã toxcax̱ cuxüxũ. Rü cuma rü guxũguma togu curüxĩnü rü taxúema cumaxã tawüxigu. Rü ngẽma toxcax̱ cuxüxũ rü ngẽma togu nax curüxĩnüxũ rü chanaxunagüchaũ, natürü namuxũchi i ngẽma rü ngẽmacax̱ taxucürüwama nüxũ chixu i guxũma. 6Cuma rü tama namaxã cutaãxẽ nax duũxũgü cuxcax̱ nadai̱xũ rü yagugüãxũ i wocaxacügü rü carnérugü. Rü woo i ngẽma ãmaregü i chawüarü rü tríguarü

rü chebádaarü rü tama namaxã cutaãxẽ.
Rü tama naxcạx ícuca nax ãmaregü
cuxcạx yagugüxũ i duũxũgü nax
ngẽmaãcü norü chixexũxũ
curüngümaxũcạx. Natürü ngẽma cuma
cunaxwạxexũ nixĩ nax guxũguma cuga
chaxĩnüxũ rü cuxna chanaxãxũ i chorü
maxũ. 7Rü ngẽmacạx cumaxã nüxũ
chixu rü daxe chixĩ rü chaugü ichaxã
yema curü orearü uruũgü curü orewa
naxümatüxũrüxũ. 8Rü chomax, Pa
Chorü Tupanax, rü namaxã chataãxẽ
nax curü ngúchaũ chaxüxũ. Rü
chauãẽgu namaxã changuxũ i ngẽma
curü ngụxẽẽtae. 9Rü ngẽma muxũ i curü
duũxũgüpẹxewa chanaxunagü i curü ore
i aixcüma ixĩxũ. Cumax rü meama nüxũ
cucuạx nax marü namaxã nüxũ chixuxũ.
10Rü tama chaugügu chayacụx nax
ñuxãcü aixcüma namexũ i ngẽma
cuxüxũ. Rü marü namaxã nüxũ chixu
nax ñuxãcü cuyanguxẽẽxũ i ngẽma
nüxũ quixuxũ rü ñuxãcü toxũ
cumaxẽxẽẽxũ. Rü ngẽxgumarüxũ ta rü
marü tama ichayacụx nax nüxũ chixuxũ
nax aixcüma cuxṹ
nangechaũtümüxũgüxũ i ngẽma
muxũchixũ i curü duũxũgü. 11Rü
ñụxmax, Pa Corix, rü tama chanaxwạxe
nax nüxũ curüchauxũ nax cuxṹ
changechaũtümüxũxũ. Erü ngẽma curü
ngechaũ rü curü ore i aixcüma
ixĩxũicatama nixĩ i chorü poxũruxũ
ixĩxũ. 12Rü ngẽma chixexũgü i choxũ
ngupetüxũ rü namuxũchi, rü düxwa
taxucürüwama chayaxugü. Rü ngẽma
choxrütama chixexũgügu changu rü
ngẽmagagu taxucürüwa cuxũ
chadawenü. Erü ngẽma chorü
chixexũgü rü chauyaexũ narümumae rü
ngẽmagagu cuxũ charüxochiga. 13Pa
Corix, cuxũ chacạạxũ irü choxũ
ínanguxuchixẽxẽ nawa i ngẽma chorü
chixexũgü rü paxa choxũ rüngũxẽxẽ!
14-15Rü ngẽxgumarüxũ ta, Pa Corix, rü
chanaxwạxe i cunaxãneexẽxẽ i ngẽma
chorü uanügü i choxũ imạxgüchaũxũ.
Rü name nixĩ nax norü ãnemaxã
cuyabuxmüxẽẽxũ i ngẽma duũxũgü i
chixexũ chomaxã ügüchaũxũ rü ñụxma
choxũ cugüexũ. 16Natürü guxãma ya
yíxema cuxcạx daugüxe rü name nixĩ
nax poraãcü tataãxẽgüxũ. Rü guxãma
ya yíxema tüxṹ nangúchaũgüxe nax
tüxũ cumaxẽxẽẽxũ rü name nixĩ i
guxũguma ñatarügügü: “¡Cori ya
Tupanaxũ picuạxüxũgü erü guxãétüwa
nangexma!” ñatarügügü. 17Rü choma
nax taxuxũma chixĩxũ rü
chanaxịxãchiãẽxũ irü taxṹ i choxũ
curüngümaxũ, Pa Corix! Erü cuma nixĩ i
choxũ curüngũxẽẽxũ rü choxũ
ícupoxũxũ. Rü ngẽmacạx, Pa Chorü
Tupanax irü taxṹ i cunũxcüãẽxũ nax
choxũ curüngũxẽẽxũ!

Duũxũ i dạxawexũarü yumüxẽ

41 1Rü nüma ya Tupana rü
tümamaxã nataãxẽ ya yíxema
tümamücü ya ngearü ngẽmaxṹaxexũ
rüngũxẽxẽ́xe. Rü nüma ya Cori ya
Tupana rü tá tüxũ ínananguxuchixẽxẽ
ega ngẽxguma guxchaxũ tümacạx
ínguxgu. 2Rü nüma ya Cori ya Tupana
rü tá tüxna nadau rü tá maxũ tüxna
naxã rü tá tüxũ nataãxẽxẽxẽ i ñoma i
naanewa. Rü taxũtáma tümaarü
uanügüarü ngúchaũwa tüxũ natạx. 3Rü
nüma ya Cori ya Tupana rü tá pora
tüxna naxã ega ngúxũ tingegügu. Rü

ngẽxguma tidax̱awegu rü tá tümacax̱
nayataanexẽxẽ. [4]Rü choma rü ñaãcü
chayumüxẽ: “Pa Corix ¡cuxũ̃
changechaxũ̃tümüxũ̃ rü chax̱uxcax̱
yataanexẽxẽ! Erü marü cumaxã nüxũ̃
chixu i chorü chixexũ̃gü”, ñachagürü.
[5]Natürü ngẽma chorü uanügü rü
ñanagürügü: “Chierüna paxa nayux̱gux
nax ngẽmaãcü ngẽxma yanaxoxũ̃cax̱”,
ñanagürügü. [6]Rü ngẽxguma choxũ̃
íyadaugügu i ngẽma nax chidax̱awexũ̃
rü chomücüxũ̃ nügü nixĩxẽẽnetagü.
Natürü chauxchi naxaie rü nataãxẽgü i
ngẽxguma nüxũ̃ nadaugügu nax ngúxũ̃
chingexũ̃. Rü ngẽxguma choxna
nawoegux̱gu rü choxũ̃ nacugüe. [7]Rü
ngẽma chauxchi aiexũ̃ rü naxĩtaquex̱exe
rü chauchiga nidexagü. Rü nagu
narüxĩnüe nax chaugagutama ngúxũ̃
chingexũ̃. [8]Rü ñanagürügü: “Rü ngẽma
nax yadax̱awexũ̃ rü yuüxũ̃ chixexũ̃
namaxã naxü rü ngẽmacax̱ i ñux̱xma rü
marü tagutáma wena ínarüda”,
ñanagürügü. [9]Rü woo ga yema mexũ̃ ga
chomücü ga nagu chayaxõxũ̃ nax
aixcüma choxũ̃ nangechaũ̃xũ̃ rü wüxiwa
chomaxã chibüchiréxũ̃ rü ñux̱xma rü
chomaxã narüxuanü. [10]Natürü cumax,
Pa Corix ¡rü cuxũ̃ changechaxũ̃tümüxũ̃!
¡Rü choxũ̃ írüdaxẽxẽ nax ngẽmaãcü
chanapoxcuexũ̃cax̱ i ngẽma chomaxã
rüxuanügüxũ̃! [11]Rü aixcüma tá nüxũ̃
chacux̱ax nax cuxũ̃ chataãxẽxẽẽxũ̃ ega
ngẽxguma ngẽma chorü uanügü rü
taxũtáma nügü yaxuxgu nax choxũ̃
naporamaexũ̃. [12]Rü chomax nax mea
chamaxũ̃xũ̃ rü taguma chixexũ̃ chaxüxũ̃
¡rü choxna nadau nax ngẽmaãcü
guxũ̃guma cuxũ̃tawa changexmaxũ̃cax̱!
[13]Rü namexechi ya Cori ya
Iraétanüxũ̃arü Tupana. Rü ñux̱xmax rü
guxũ̃gutáma rü ngẽmaãcüecha nixĩ.

Tupanaxũ̃tawa ne naxü i chorü ngũ̃xẽẽ

42 [1]Rü ñoma wüxi i cowü i
tax̱awaxüchixũ̃ i natücax̱
dauxũ̃rüxũ̃ chixĩ nax cuxcax̱ chadauxũ̃,
Pa Chorü Tupanax. [2]Rü choxũ̃
nangúchaũ̃ nax namaxã chaxãmücüxũ̃
ya Tupana ya maxũ̃arü yora. ¿Rü ñuxgu
tá i wena napatawa chaxũxũ̃ nax ngẽma
nüxũ̃ chicux̱aküũ̃xũ̃cax̱? [3]Ngunecü rü
chütacü rü chaxaxu nax norü ngũ̃xẽẽcax̱
íchacax̱axaxũ̃cax̱. Rü yoxni i chorü uanügü
rü choxũ̃ nacugüe rü ñanagürügü:
“¿Ngexcü nixĩ ya curü Tupana?”
ñanagürügü. Rü ngẽmamaxã choxũ̃
nacugüe. [4]Rü ngẽxguma ngẽmagu
charüxĩnügu rü marü tama yaxna
namaxã chaxĩnü i ngẽma choxũ̃ ngúxũ̃.
Rü nüxna chacux̱axãchi nax ñuxãcü
taãxẽãcüma rü Tupanana moxẽ
itaxããcüma napatawa chanagagüxũ̃ ga
yema muxũ̃ma ga duũ̃xũ̃gü. Rü ñuxãcü
tataãxẽgü ga yexguma. [5]¿Rü ñux̱xma rü
tax̱acücax̱ chi i nüxũ̃ charüxoxũ̃? ¿Rü
tax̱acücax̱ chi i naxcax̱ chaxoégaãẽxũ̃?
Rü Tupanawaxicatama nüxũ̃ ichayangau
i chorü ngũ̃xẽẽ, rü yimáxũ̃ tá nixĩ i
chicux̱aküũ̃xũ̃amaxũ̃. Erü nüma nixĩ ya
chorü Tupana ya chorü maxẽẽruxũ̃.
[6]Natürü i ñux̱xmax rü poraãcüxüchima
íchayaxoõchi. Rü ngẽmacax̱, Pa
Tupanax, poraãcü cuxna chacux̱axãchi
nawa i ñaa naane i natü i Yudáũ̃ nawa
dapetüxũ̃ rü yima max̱pũ̃negü ya Ermóũ̃
rü Michá nawa ngẽxmagüne. [7]Rü
guxũ̃ma i ngẽma guxchaxũ̃gü rü
ngúxũ̃gü i chax̱uxcax̱ ícunanguxẽẽxũ̃ rü
ñoma wüxi ya yuape ya taxüchicürüxũ̃

chauétüwa naxüpetü. Rü ñoma dexá i
dauxũwa nagoxũchiüxũrüxũ chauétü
nangu. [8]Rü ngunecü rü nüma ya Cori rü
choxũ nangechaũ. Rü chütacü rü tama
nüxũ charüchau nax chawiyaexũ rü
chayumüxẽxũ naxca̱x ya Tupana ya
chorü maxẽẽruxũ. [9]Rü ñachagürü nüxũ
ya Tupana ya chorü poxũruxũ:
"¿Tü̱xcüũ choxũ curüngüma? ¿Rü
ta̱xacüca̱x i ñu̱xma rü ngechaũãcü
ichixũxũ rü choxũ nua nachixeãxẽgüxũ i
chorü uanügü?" ñachagürü. [10]Rü woo
ya chauxchina̱xãgü rü ta nangúe nagagu
i ngẽma chorü uanügü i guxũguma
choxũ cugüexũ rü ñagüxũ: "¿Ngexcü
nixĩ ya curü Tupana?" ñagüxũ.
[11]¿Natürü ta̱xacüca̱x chi nüxũ
charüxoxũ? ¿Rü ta̱xacüca̱x chi
ichaxoégaãẽxũ? Erü Tupanagu nixĩ i
chayaxõxũ rü yimáxũ tá nixĩ i
chicua̱xüüxũamaxũ. Erü nüma nixĩ i
chorü Tupana ya chorü maxẽẽruxũ
ixĩcü.

Choxṹ nangúchaũ nax Tupanapatawa changuxũ

43 [1]Pa Tupanax ¡chauétüwa idexa!
¡Rü chauétüwa nachogü
nape̱xewa i ñaa duũxũgü i tama
yaxõgüxũ! ¡Rü naxme̱xwa choxũ
ínanguxuchixẽxẽ i ngẽma idorata̱xáxũ
rü ngẽma chixexũgu rüxĩnüxũ! [2]Erü
cuma nixĩ i chorü Tupana i chorü
poxũruxũ quixĩxũ. ¿Rü tü̱xcüũ i cugüna
choxũ cuyáxũguxẽxẽxũ? ¿Rü ta̱xacüca̱x
i ngechaũ chingexechaxũ rü ngẽma
chorü uanügü rü chixri chomaxã
nachopetü? [3]¡Rü ẽcü cha̱u̱xca̱x
nangóonexẽxẽ nax nüxũ chacuáxũca̱x i
ngẽma curü ore i aixcüma ixĩxũ nax
ngẽma choxũ nüxũ cua̱xẽẽxũca̱x i
ngẽma nama ya yima curü ma̱xpṹne ya
üünenewa nadaxũ i ngextá cuma
ícungexmaxũwa! [4]Rü ngẽmaãcü tá
nawa changu i ngẽma curü ãmarearü
guchicaxũ, Pa Tupanax. Rü ngẽma tá
cuxũ chicua̱xüxũ árpagamaxã. Erü
cumax, Pa Tupanax, rü taãxẽmaxã
choxũ cunapaxẽxẽ. [5]¿Rü ñu̱xma rü
ta̱xacüca̱x tá i nüxũ charüxoxũ i ngẽma?
¿Rü ta̱xacüca̱x tá ichaxoégaãẽxũ? Erü
choma rü marü Tupanaaxṹ chayaxõ rü
tá yimáxũ nixĩ i chicua̱xüxũechaxũ. Rü
nüma nixĩ i chorü Tupana i chorü
maxẽẽruxũ yixĩxũ.

Yumüxẽ i nawa Tupanaarü ngũxẽẽca̱x íica̱xaxũ

44 [1]Pa Tupanax, tomatama nüxũ
taxĩnüechiga ga yema taxũ ga
mexũ ga nũxcüma cuxüxũ. Yerü torü
o̱xigü rü nüxũ tixugügü ga yema
nũxcüma cuxüxũ ga yexguma tüma
tamaxẽgu. [2]Rü cumatama nixĩ ga norü
naanewa ícuwoxũxũ ga yema duũxũgü
ga tama cuxṹ yaxõgüxũ. Rü yemaacü
cunapoxcue ga yema duũxũgü nax yema
naanegu torü o̱xigüxũ
cuxãchiũgüxẽẽxũca̱x. [3]Rü tama tümaarü
poramaxã rü tümanegümaxã nixĩ ga
tanayauxgüxũ ga yema naane. Natürü
yema curü poragagu rü curü
ngũxẽẽgagu nixĩ ga nawa tangugüxũ ga
yema naane. Yerü cuma rü tüxũ
cungechaũ rü yemaca̱x tümamaxã
cumecüma. [4]Pa Chorü Ãẽ̱xgacü, Pa
Chorü Tupanax, cuma nixĩ i
icunaporamaexẽẽxũ i curü duũxũgü.
[5]Rü cugagu nixĩ i nüxũ
tarüporamaegüxũ i torü uanügü. Rü

ngẽxguma cuéga tanaxuxuchigu rü
nüxũ̃ tarüyexera i ngẽma toxũ̃
da̱ixchaũ̃xũ̃. 6Rü choma rü tama
chauxnegügu chayaxõ erü yima
chauxnegü rü tagutáma chorü
uanügüxũ̃ choxũ̃ narüporamaexẽxẽ. 7Rü
cuma nixĩ ga torü uanüxũ̃ toxũ̃
curüporamaexẽẽxũ̃ rü cuma nixĩ i
cunaxãneexẽẽxũ̃ i ngẽma toxchi aiexũ̃.
8Rü guxũ̃guma cumaxã togü
ticua̱xüxũ̃gü, Pa Tupanax. Rü
guxũ̃gutáma nüxũ̃ ticua̱xüxũ̃ i cuéga.
9Natürü i cumax rü toxũ̃ cuxo rü toxũ̃
cuxãneexẽxẽ. Rü marü tama
ícuyaxümücü i torü churaragü. 10Rü
cuma rü nüxũ̃ cunatauxchaxẽxẽ i torü
uanügü nax toxũ̃ yabuxmüxẽẽxũ̃ca̱x. Rü
ngẽmaca̱x i ngẽma toxchi aiexũ̃ rü toxũ̃
nangĩxgü rü nayana i ngẽma nüma
nanaxwa̱xegüxũ̃. 11Rü cuma rü nüxna
toxũ̃ cumugü ñoma carnérugü i daiwa
nagagüxũ̃rüxũ̃. Rü ngẽma duũ̃xũ̃gü i
tama cuxũ̃ yaxõgüxũ̃tanügu toxũ̃
cuwoonexẽẽmare. 12Rü ítanüxũ̃gu
tomaxã cutaxe rü taxuxũ̃ma nawa
cuyaxu nax tomaxã cutaxexũ̃. 13Rü
ngẽma toxna ngaicamagüxũ̃ i
nachixũ̃anecüã̱xgü rü toxũ̃ nacugüe rü
tomaxã naguxchigagü nagagu ga yema
chixexũ̃ ga toxca̱x ícunguxẽẽxũ̃. 14Rü
ngẽmagagu i ngẽma duũ̃xũ̃gü i tama
yaxõgüxũ̃ rü toxũ̃ nacugüe. Rü
ngẽxguma toxũ̃ nadaugügu rü
nanexáerugüãcüma toxũ̃ nacugüe. 15Rü
wüxichigü i ngunexũ̃ rü ngẽma
guxchaxũ̃wa changexma. Rü ngẽmaca̱x
chorü ãnemaxã tama chadaunagü. 16Erü
ngẽma chorü uanügü rü choxũ̃
nima̱xgüchaũ̃ rü chomaxã naguxchigagü
rü chaugu nidauxcüraxũ̃gü. 17Rü ngẽma
ñu̱xma toxũ̃ ngupetüxũ̃ rü tama ngẽma
cuxũ̃ nax itarüngümaexũ̃gagu nixĩ rü
tama nax ta̱xacürü chixexũ̃ cupe̱xewa
taxüxũ̃gagu nixĩ. 18Rü toma rü tama
nagu tarüxĩnüe nax cuxũ̃ ítatáxũ̃ rü
tama nagu tarüxĩnüe nax nüxũ̃
itarüngümaexũ̃ i curü ore. 19Natürü i
cuma rü toxũ̃ cupoxcueama. Rü ngexta
guxũ̃ma i ngẽmaxũ̃gü ítaxuxũ̃wa toxũ̃
cuwogü rü ngẽmaãcü yuwa toxũ̃
cumugü. 20-21Rü ngẽxguma chi cuxũ̃
itarüngümaegux rü chi nüxũ̃
ticua̱xüxũ̃gux i tomare i tupana, rü
cuma rü chi nüxũ̃ cucua̱xama. Erü cuma
rü meama nüxũ̃ cucua̱x i guxũ̃ma i
ngẽma bexma toõxẽwa nagu
tarüxĩnüexũ̃. 22Natürü cugagu rü
guxũ̃guma ãũ̃cümaxũ̃ i yuwa
tangexmagü. Rü ngẽma torü uanügü rü
ñoma carnérugü i daiwa nagagüxũ̃rüxũ̃
tomaxã nixĩgü. 23Pa Corix ¿tü̱xcüũ̃ tama
ícuxuãxẽ? ¡Rü naḇa̱ixãchi, rü taxũ̃ i toxũ̃
ícuwogüxüchixũ̃! 24¿Tü̱xcüũ̃ toxcha̱xwa
íquicu̱x? ¿Rü tü̱xcüũ̃ toxũ̃ icurüngüma i
toma nax poraãcü ngúxũ̃
tingegüechaxũ̃? 25Rü ñu̱xma rü
tipaexüchima rü ãne tingegü. Rü
waixümüanegumare togü titúgü. 26¡Ẽcü
inachi rü nua naxũ rü toxũ̃
yarüngũ̃xẽxẽ! ¡Rü taxũ̃ i curü
ngechaũ̃maxã toxũ̃ ínanguxũ̃xẽxẽ!

Ãẽxgacüarü ngĩchixüguarü wiyae

45 1Rü chauãxẽwa nangu i mexũ̃ i
dexagü, rü chorü conü rü ñoma
wüxi i ümatüxũ̃ruũ̃rüxũ̃ nixĩ. Rü ñaa
chorü ore i chaxümatüxũ̃ rü
ãẽxgacüpe̱xewa tá nüxũ̃ chixu. 2Rü
cumax, Pa Ãẽxgacüx, rü guxũ̃ i
yatügüxũ̃ curümemae. Rü ngẽma curü

dexa i cuaxwa íxũxũxũ̃ rü namexechi.
Rü ngẽmacax ya Tupana rü guxũ̃guma
cuxũ̃ narüngũ̃xẽẽ. 3Pa Poracüx iẽcü
cugücüwawa yangaxcuchi i ngẽma curü
tara! Rü ngẽma nixĩ i curü meruxũ̃
ixĩxũ̃. 4Rü cumax, Pa Ãẽxgacüx, rü
ngẽma curü poramaxã nüxũ̃ curüyexera
i guxũ̃ma i tórü uanügü rü ícunapoxũ̃ i
ngẽma ore i aixcüma ixĩxũ̃. Rü yíxema
duẽxẽgü i tama tügü icuaxüũ̃güxe rü
cuma rü tüxũ̃ ícupoxũ̃. Rü yima curü
tügünechacüümaxã rü taxũ̃ma i mexũ̃gü
cuxü. 5Pa Ãẽxgacüx, rü ngẽma togü i
nachixũ̃anecüãxgü rü cuxmexgu nayi.
Rü yima cuxnegü rü meama nixãmagu
rü ngẽma curü uanügüarü maxũ̃newa
nayarüwaxgü. 6Pa Tupanax, cuma rü
guxũ̃guma ãẽxgacü quixĩ rü aixcüma
mea guxũ̃ma i duũ̃xũ̃gümaxã icucuax.
7Rü cumax, Pa Ãẽxgacüx, rü namaxã
cutaãxẽ i ngẽma mexũ̃ ixĩxũ̃, natürü
naxchi cuxai i ngẽma chixexũ̃. Rü
yemacax nixĩ ga Tupana ga cuxũ̃
naxunetaxũ̃ rü cumücügüarü yexera
taãxẽ cuxna naxãxũ̃. 8Rü guxũ̃ma i
cuxchirugü rü pumára i yixichixũ̃ i míra
rü aroé rü canéramaxã nayixema. Rü
paxetaruũ̃gü i ãtüxüxũ̃maxã cuxũ̃
nataãxẽxẽẽgü nawa ya cupata ya nuta
ya mexechicü ya marfílnaxcax ixĩxũ̃ne.
9Rü natanüwa i ngẽma ngexũ̃gü i
cupatawa ngẽxmagüxũ̃ rü nangexmagü i
to i nachixũ̃anegüarü ãẽxgacügüarü
paxũ̃gü. Rü curü tochicaxũ̃arü
tügünecüwawa ingexma i cuxmax i úiru
i mexechixũ̃maxã ngaxãẽcü. 10¡Rü
irüxĩnü, Pa Chauxacüx, rü mea nangugü
i ngẽma tá cumaxã nüxũ̃ chixuxũ̃! ¡Rü
nüxũ̃ irüngüma i ngẽma cutanüxũ̃gü rü
ngẽma curü duũ̃xũ̃gü! 11Erü nüma ya
yimá ãẽxgacü rü nüxũ̃ cungúchaũ̃. Rü
nüma nixĩ i curü cori yixĩxũ̃ rü name
nixĩ i naga cuxĩnü. 12Pa Pacü i Tírucüãx,
rü ngẽma duũ̃xũ̃gü i curü ĩanewa
poraãcü diẽruãxũ̃chigüxũ̃ rü mexechixũ̃
i ãmare tá cuxna naxãgü nax
ngẽmamaxã cuxũ̃ íyapuxẽẽgüxũ̃cax.
13Rü ñuxma rü iyaxücu i ngẽma pacü i
meama ngaxãẽcü. Rü ngẽma naxchiru
rü úirumaxã naxãmatü. 14Rü meama
ngaxãẽcü ãẽxgacüpexewa ngĩxũ̃ nagagü.
Rü ngẽma ngĩmücügü i pacügü rü ngĩwe
yaxãxũ̃tanü. 15Rü taãxẽãcüma iyaxĩ rü
taãxẽãcü nagu ichocu ya yima
ãẽxgacüpata. Rü yimá cunegü i tá cuxũ̃
ngẽxmagücü, Pa Ãẽxgacüx, rü nümagü
tá nixĩ i cuchicüxü ãẽxgacügü yixĩgüxũ̃.
Rü cuma rü naxmexwa tá
cunangexmaxẽxẽ i ñaa nachixũ̃ane nax
nüma namaxã inacuaxgüxũ̃cax. 16Rü
choma rü tagutáma ichayanaxoxẽxẽ i
ngẽma cuéga nax ngẽmaãcü i guxũ̃ma i
ngẽma ngexwacax i ngoetanüxũ̃ i
duũ̃xũ̃gü rü nüxna nacuaxãchiexũ̃cax.
Rü guxũ̃ma i nachixũ̃anecüãxgü cuxũ̃
icuaxüũ̃güxũ̃cax. 17Rü chomax, Pa
Ãẽxgacüx, rü chanaxümatü i ñaa ore
nax guxũ̃ma i ngẽma duũ̃xũ̃gü i
ngexwacax tá ingóetanüxũ̃ cuxna
cuaxãchiexũ̃cax rü guxũ̃gutáma cuxũ̃
yacuaxüũ̃güxũ̃cax i guxũ̃ma i
nachixũ̃anecüãxgü.

Tórü poxũ̃ruxũ̃ ya Tupana
rü tatanüwa nangexma

46 1Rü nüma ya Tupana rü tórü
poxũ̃ruxũ̃ nixĩ rü tórü
poraxẽẽruxũ̃ nixĩ. Rü nüma rü tüxũ̃
narüngũ̃xẽẽ ega guxchaxũ̃ taxcax
ínguxgux. 2Rü ngẽmacax taxucaxma

tamuũe ega woo ñoma i naane rü
nangĩãchigu rü maxpũnegü rü
márchiütamagu nayixgu. 3Rü woo
naxãũgachiügutama i ngẽma már rü
poraãcü nayuapegu rü ngẽmaãcü ya
yima maxpũnegü rü niduxrue nagagu
nax nanuxũ i ngẽma már, natürü i
yixema rü taxucaxma tamuũe. 4Rü wüxi
i natü rü nachacüügümaxã
nanataãxẽxẽxẽ ya yima Tupanaarü ĩane
ya Yerucharéũ. Rü yima ĩane rü
naxüünexũchi rü yimawa nixĩ i
nangexmaxũ ya Tupana ya guxãétüwa
ngẽxmacü. 5Rü nüma ya Tupana rü
ngẽxma naxãchiũ rü namaxã napora. Rü
nüma rü guxũma i ngunexũ i noxri
yangunegu rü nüxũ narüngũxẽẽ. 6Rü
ngẽma nachixũanegü rü nügümaxã
nanue rü nügü naxãxũnegü. Natürü
ngẽxguma Tupana idexagu rü ngẽma
ãẽxgacügü rü niduxrue rü ngẽma
waixümü rü nanangomüãchiane. 7Rü
nüma ya Cori ya Tupana ya guxãétüwa
ngẽxmacü rü tatanüwa nangexma. Rü
yimá Acóbuarü Tupana nixĩ ya tórü
poxũruxũ ixĩcü. 8¡Rü nua ípeyadaux i
ngẽma taxũ i ãũcümaxũ i Cori ya
Tupana ñoma i naanewa üxũ! 9Erü
guxũwama i ñoma i naanewa rü marü
inayanaxoxẽxẽ ga nügü nax nadaixũ i
duũxũgü rü nüxũ nayachixegüxẽxẽ ya
norü würagü rü naigü ya naxnegü. Rü
yima nawexũgü ya daiwa namaxã
naxĩxũne rü ínanagu. 10Rü nüma ya
Tupana rü ñanagürü: “Pa
Nachixũanegüarü Ãẽxgacügüx ¡rü
choxũ íperüxĩnüe! ¡Rü nagu perüxĩnüe
nax choma rü Tupana chixĩxũ! Rü
choma nixĩ i namaxã ichacuáxũ i
guxũma i nachixũanegü. Rü choma nixĩ
i guxũma i ñoma i naaneétüwa
changexmaxũ”, ñanagürü. 11Rü Cori ya
Tupana ya guxãétüwa ngẽxmacü rü
tatanüwa nangexma. Rü nümatama nixĩ
i Acóbuarü Tupana yixĩxũ. Rü nüma
nixĩ i tórü poxũruxũ yixĩxũ.

Tupana rü ñoma i naanearü ãẽxgacü nixĩ

47 1Pa Guxũne ya Ĩanecüãxgüx
¡penapépüne ya Cori ya
Tupana rü taãxẽãcü naxcax pewiyaegü!
2Erü nüma ya Cori ya Tupana ya
guxãétüwa ngẽxmacü rü naxãũcüma. Rü
nüma nixĩ i ñoma i naanearü ãẽxgacü
yixĩxũ. 3Rü nüma rü nanadaiãcu ga
ĩanegü rü nachixũanegü rü taxmexwa
nanangexmagüxẽxẽ i norü duũxũgü.
4Rü nümatama nixĩ ga tüxũ naxunetaxũ
nax norü duũxũgü i Yudíugü ixĩgüxũ.
Rü ngẽmaãcü nanataãxẽxẽxẽ ya Acóbu
ya nüma nüxũ nangechaũxũchicü. 5Rü
nüma ya Cori ya Tupana rü dauxũ naxĩ
nax norü tochicaxũwa namaxã
inacuáxũcax i guxũma. Rü duũxũgü
yoxni taãxẽãcüma nawiyaegü rü
cornétamaxã nanapaxpũnegü. 6¡Rü
naxcax pewiyaegü ya Cori ya Tupana!
¡Rü naxcax pewiyaegü ya yimá tórü
ãẽxgacü! 7Erü nüma ya Tupana rü ñoma
i naanearü ãẽxgacü nixĩ. Rü ngẽmacax
name nixĩ i mea nagu perüxĩnüeãcüma
nüxũ picuaxüũgüxũ rü naxcax
pewiyaegüxũ. 8Rü nüma ya Tupana rü
guxũ i nachixũanegüarü ãẽxgacü nixĩ.
Rü nüma ya Tupana rü norü tochicaxũ i
üünexũwa narüto. 9Rü ngẽma togü i
nachixũanegüarü ãẽxgacügü rü tamaxã
nangutaquexe nax wüxigu Abraaũarü
Tupanaxũ icuaxüũgüxũcax. Erü
Tupanamexẽwa nangexmagü i guxũma i

ãẽxgacügü i ñoma i naanewa
ngẽxmagüxũ. Rü nüma ya Tupana rü
naétüwa nangexma i guxũma.

**Namexechi ya Tupanaarü ĩane ya
Chióũarü maxpũnewa ngexmane**

48 [1]Rü nüma ya Cori ya Tupana
rü guxãétüwa nangexma rü
nüxũ nacuaxüchi. Rü ngẽmacax name
nax nüxũ icuaxüũgüxũ nawa ya yima
norü ĩane ya norü maxpũne ya üünene
ya Chióũwa ngexmane. [2]Namexechi ya
yima maxpũne ya Chióũ i nórtewaama
ngexmane. Rü yima nixĩ ya namaxã
nataãxẽgüne i guxũma i duũxũgü i
ñoma i naanewa maxẽxũ. Rü yimawa
nixĩ i nangexmaxũ i norü ĩane ya yimá
ãẽxgacü ya guxãétüwa ngẽxmacü. [3]Rü
Yerucharéũwa ngexmane ya
ãẽxgacüpatagüwa nixĩ i nangexmaxũ ya
Tupana. Rü nüma ya Tupana rü nügü
nangoxẽxẽ nax yima ĩanearü poxũruxũ
ya aixcüma mecü yixĩxũ. [4]Rü ñoma i
naanecüax i nachixũanegüarü
ãẽxgacügü rü nügümaxã
nangutaquexegü rü wüxigu yima
ĩanecax ínayachoxõchi. [5]Natürü
yexguma nüxũ nadaugügu rü poraãcü
nabaixãchiãẽgü rü nibuxmü. [6]Rü
poraãcü namuũe. Rü nanaxixãchiãẽgü
ñoma wüxi i nge i
ixíxraxacüchaũcürüxũ. [7]Rü nüma ya
Tupana rü wüxi ya taxüchicü ya
buanecü ya éstewaama ne
namuãcümaxã inanayixẽxẽ ya yima
Tárchiacüaxgüarü wapurugü ya tórü
daiwa ĩxũne. [8]Rü yima Tupanaarü ĩane
ya Yerucharéũ rü namexechi yema tórü
oxigüwa nüxũ taxĩnüechigaxũrüxũ. Rü
ñuxma i yixema rü ta rü
taxetümaxãxũchi nüxũ tadaugü i
ngẽma. Rü nümatama ya Tupana ya
guxãétüwa ngẽxmacü rü guxũgutáma
yima ĩanexũ ínapoxũ. [9]Pa Tupanax, rü
nua cupatawa tangexmagügu rü nüxna
tacuaxãchie nax ñuxãcü poraãcü toxũ
cungechaũxũ i cumax. [10]Pa Tupanax,
guxũwama i ñoma i naanewa rü cuxũ
nicuaxüxũgü, erü woetama ngẽmaãcü
nixĩ i cuxna üxũ. Rü ngẽma curü
poramaxã nixĩ i mea tomaxã icucuáxũ.
[11]Rü name nixĩ i petaãxẽgüxũ, Pa
Yerucharéũcüaxgüx rü Guxãma i Pemax
i Yudáanecüaxgüx. Erü nüma ya Tupana
rü aixcüma mexũ pemaxã naxuegu.
[12]¡Rü ẽcü, nüxũ ípeyachoegu ya yima
ĩane rü peyaxugü ya yima norü tórregü
rü ñuxre yixĩxũ! [13]¡Rü mea penangugü i
ngẽma norü poxeguxũtapüxügü rü yima
ãẽxgacüpatagü nax pexũ
natauxchaxũcax nax namaxã nüxũ
pixuchigaxũ i ngẽma petaagü! [14]Erü
nüma ya Tupana rü guxũgutáma tórü
Tupana nixĩ. Rü nüma rü guxũgutáma
mea tamaxã inacuax.

**Tórü maxũ rü tama
diẽrumaxã naxcax tataxe**

49 [1]¡Dücax, rü mea iperüxĩnüe i
ñaa ore, Pa Guxũma i Duũxũgü i
Ñoma i Naanewa Maxẽxũx! [2]Rü guxãma
i pema i diẽruaxgüxe, rü pema ya ingearü
diẽruaxgüxe, rü pema i duũxũgümaxã
icuaxgüxe, rü pema i togümexẽwa
ngẽxmagüxe irü mea iperüxĩnüe i ñaa
ore! [3]Rü ñuxmax rü tá chidexa namaxã i
ore i aixcüma cuax tüxna ãxũ rü tá nüxũ
chixu i ngẽma ĩnü i aixcüma Tupanaarü
cuaxwa ne ũxũ. [4]Rü mexũ i
cuaxãchixẽẽruũgügu tá charüxĩnü rü

árpamaxã chapaxetaxãcü ore i
ẽxũguxũchiga tá chawiyae. 5¿Rü
tạxacücạx tá chamuũ i ngẽxguma
ínangugügu i ngunexũgü i ãũcümaxũ rü
ngẽxguma ngẽma chauxchi aiexũ i
duũxũgü choxũ íchomaeguãchigu
namaxã i norü chixexũgü? 6Rü nümagü
rü norü diẽruguama narüxĩnüe rü muxũ i
norü ngẽmaxũgümaxã nügü
nicuạxüxũgü. 7Natürü taxúema tüxṹ
natauxcha nax tügütama tamaxẽẽxũ
rüẹxna Tupanaaxṹ tanaxütanüxũ nax
tüxũ namaxẽẽxũcạx. 8-9Rü taxuxũma i
diẽru ningu nax naxcạx itaxexũcạx i wüxi
i duũxũarü maxũ nax ngẽmaãcü nüxna
ínanguxuchixũcạx i yu rü guxũguma
namaxechaxũcạx. 10Rü ñụxmax rü nüxũ
tadau nax guxũma i duũxũgü yuexũ woo
i ngẽma nüxũ cuạxüchigüxũ rü nayue, rü
woo i ngẽma naechitamare maxẽxũ rü
nayue rü ngẽma norü ngẽmaxũgü rü
togücạx ngẽma nawogü. 11Rü ngẽma
diẽruạ̃xgüxũ rü nügügu nanaxüéga i
ngẽma norü naane ñoma guxũgutáma
noxrü yixĩxũrüxũ. Natürü ngẽxguma
nayụxgux rü ngẽma naxmaxũ tá nixĩ i
napata ixĩxũ i guxũgutáma. 12Rü wüxi ya
yatü rü tama nixĩ i namaxechaxũ ega
woo nadiẽruạ̃xũchigux, erü ñoma
naexũgürüũtama nayu. 13Rü ngẽmaãcü
nixĩ i nayuexũ i ngẽma duũxũgü i
nügügu yaxõgüxũ, rü ngẽmaãcütama
nayue i ngẽma duũxũgü i nügütama
icuạxüũgüxũ. 14Rü yu nixĩ i namaxã
icuáxũ i ngẽma duũxũgü erü naxmaxũwa
nanagagü ñoma carnérugü igagüxũrüxũ.
Natürü ngẽma ngunexũ i nagu yuwa
ínadagüxũgu i duũxũgü rü ngẽma mea
maxẽxũ rü tá ngẽma chixri maxẽxũmaxã
inacuạxgü. Erü ngẽma chixri maxẽxũ i
duũxũgü rü ngẽma nügü namaxã
yacuạxüũgüxũ, rü ngẽxma tá nayacuạx i
ngẽxguma nayuegu, erü taxucürüwa
nayana i norü ngẽmaxũgü. 15Natürü
nüma ya Tupana tá nixĩ i yuwa choxũ
ínanguxuchixẽẽxũ, erü nügüxũtawa tá
choxũ naga. 16¡Rü taxṹ i naxcạx
quixạụxãchixũ ega texé muarü diẽruạ̃xgu
rü yamuxgu i norü meruũgü i napatawa!
17Erü ngẽxguma nayụxgux rü
taxucürüwatáma tạxacü ninge. Rü woo i
ngẽma norü meruũgü rü taxũtáma
naxmaxũwa namaxã naxũ. 18-19Rü woo
ñụxma nax maxũgux rü nataãxẽ, rü
duũxũgü rü nüxũ nicuạxüxũgü naxcạx i
norü ngẽmaxũgü, natürü wüxi i
ngunexũgu rü tá nayu rü marü tagutáma
ñomaarü ngóonexũxũ nadau. 20Rü wüxi i
duũxũ rü tama namaxecha ega woo
namuarü ngẽmaxũạ̃xgux, rü nayuama
ñoma naexũgürüũtama.

Tupana tá nixĩ ya nüxna cạxcü i ngẽma mea maxẽxũ rü ngẽma chixri maxẽxũ

50 1Rü nüma ya Cori ya Tupana ya
guxãétüwa ngẽxmacü rü nidexa
rü naxcạx nangema i guxũma i duũxũgü
i ñoma i naanewa ngẽxmagüxũ. 2Rü
nüma ya Tupana rü yima mexechine ya
napata ya Chióũwa ngexmanewa norü
üünemaxã nanangóonexẽxẽ. 3Rü nüma
ya tórü Tupana rü nua naxũ. Natürü
tama bexma ínangu erü napẹxewa
nangexma i wüxi i üxüema i tüxũ iguxũ,
rü nacüwawa nangexma ya buanecü ya
tacü. 4Rü daxũwa rü Tupana naxcạx
nangema i ngẽma dauxũcüạ̃x rü ñoma i
naanecüạ̃x nax inadaunüxũcạx i
ngẽxguma norü duũxũgü i Iraécüạ̃xgüxũ
yacagügux. 5Rü ñanagürü nüxũ:

“¡Penangutaquexexẽxẽ i ngẽma duũxũgü
i norü ãmaregü i chaüxcax yaguxũmaxã
chomaxã ixunetagüxũ nax aixcüma
chauga naxĩnüexũ!” ñanagürü. 6Rü
ngẽma daxũcüãxgü rü nüxũ nixugü nax
nüma ya Tupana rü ãẽxgacü ya aixcüma
mecümacü nax yixĩxũ erü meama norü
duũxũgümaxã inacuax. 7Rü nüma ya
Tupana rü ñanagürü: “Pa Chorü
Duũxũgü i Iraétanüxũgüx ¡rü iperüxĩnüe!
Rü ñüxma rü tá pemaxã chanangoxẽxẽ i
ngẽma perü chixexũ. Rü dücax,
chaxicatama nixĩ i Tupana chixĩxũ. Rü
chomatama nixĩ i perü Tupana chixĩxũ.
8Rü ñüxma rü tama pexũ chapoxcu
naxcax i ngẽma ãmaregü i guxũguma
chaüxcax pedaixũ rü chaüxcax ípeguxũ.
9Rü tama pexna naxcax chaca i ngẽma
wocaxacü i yatüxũ rü carnéruxacü i
yatüxũ i perü naxpũũcüãx ixĩxũ. 10Erü
choxrügü nixĩ i guxũma i naexũgü i
naixnecücüãx ixĩgüxũ, rü ngẽxgumarüxũ
ta i ngẽma wocagü i máxpüxanexũwa
ngẽxmagüxũ. 11Rü choxrügü nixĩ i
ngẽma werigü i maxpũneanecüãxgü, rü
guxũma i ngẽma ñoma i naanewa aexũ
rü naxüanexũ. 12Rü ngẽxguma chi
chataiyaxgu i choma rü taxũchima
pemaxã nüxũ chixu erü choxrü nixĩ i
ñoma i naane namaxã i guxũma i taxacü
i nawa ngẽxmagüxũ. 13¿Ẽxna pema nüxũ
pecuaxgu rü wocamachimaxã
chaxãwemüxũ rü namaxã chaxaxexũáxũ
ya yimá nagü i wocaxacü i yatüxũ? 14Rü
ngẽma ãmare i chanaxwaxexũ nixĩ nax
moxẽ choxna pexãxũ rü aixcüma
peyanguxẽẽxũ i ngẽma perü uneta. 15¡Rü
chaüxcax peca ega ngẽxguma guxchaxũ
pexũ ngupetüxgux! Rü choma rü tá pexũ
íchapoxũ rü pema rü tá choxũ
picuaxüxũgü”, ñanagürü ya Tupana.
16-17Natürü ngẽma chixexũ ügüxũ rü
Tupana rü ñanagürü nüxũ: “¿Taxacüwa i
cuxũ namexũ nax nüxũ cucuaxmarexũ i
ngẽma chorü mugü rü nüxũ
quixumarexũ i ngẽma chorü uneta,
natürü tama namaxã cutaãxẽgu i
ngẽxguma cuxũ chaxucuxẽgu rü tama
nüxũ cucuáxchaũgu i ngẽma chorü ore?
18Natürü taãxẽãcü cunayaxu i ngẽma
ngítaaxgüxũ rü namaxã cuxãmücü i
ngẽma duũxũgü i naxmaxechita nai i
ngemaxã maxẽxũ. 19Rü ngẽxguma
quidexaxgu rü chixexũ i dexa
ícuxuxũxẽxẽ, rü curü conü rü doraxũ
nixu. 20Rü ngẽxguma ícurütoxgu, rü
chixri nachiga quidexa ya cuenexẽ. Rü
yimá cuenexẽxũchi rü namaxã
cuguxchiga. 21Rü guxũma i ngẽma nixĩ i
ngẽma cuxüxũ, rü choma rü ngéma
changeaxmare. Rü cuma nagu
curüxĩnügu rü marü nüxũ icharüngüma i
ngẽma cuxüxũ. Natürü i ñüxma rü tá
cupexewa chanangoxẽxẽ i ngẽma
chixexũ icuxüxũ rü tá naxcax cuxna
chaca. 22¡Dücax i pemax nax choxũ
iperüngümaexũ! ¡Rü chaüxcax pewoegu
naxũpa nax pexũ chadaixũ rü taxúema
pexũ ípoxũxũ! 23Rü choxũ ticuaxüxũ ya
yíxema moxẽ choxna ãxẽ. Rü choma rü
tüxũ chamaxẽxẽ ya yíxema aixcüma
chauga ĩnüxe”, ñanagürü ya Tupana.

Yumüxẽ nax Tupana pecáduxũ rüngümaxũcax

51 1Pa Tupana ya Choxũ
Ngechaũwaxecü rü Mecümacüx
¡cuxũ changechaxũtümüxũ! ¡Rü curü
ngechaũgagu rü choxũ nüxũ irüngüma i
chorü pecádugü! 2¡Rü choxũ nayaxu i

ñaa chorü ãũãchixũ̃! ¡Rü choxũ̃ nüxũ̃
irüngüma i chorü pecádugü! 3Rü
chomatama chaugü íchicuax nax
aixcüma wüxi i ãne yixĩxũ̃ i ngẽma
chaxüxũ̃. Rü ngẽma chorü pecádugagu
rü ngunecü rü chütacü rü choxũ̃
nachixeãxẽecha. 4Rü cupexewatama nixĩ
i chanaxüxũ̃ i ngẽma taxũ̃ i chixexũ̃ i
nagagu choxũ̃ cupoxcuxũ̃. Rü ngẽmacax i
ngẽma poxcu i chomaxã cuxueguxũ̃ rü
aixcüma name rü taxucürüwa texé nüxũ̃
tixu nax chixri choxũ̃ cungugüxũ̃. 5Rü
aixcüma nixĩ nax wüxi i chixexũ̃ chixĩxũ̃
ga noxritama chabuxgu rü woetama
pecáduwa chayaxĩxĩchi ga chauéanüwa.
6Cuma rü aixcüma nüxũ̃ cungechaũ̃ i
ngẽma duũ̃xũ̃ i aixcüma cumaxã nüxũ̃
ixuxũ̃ i norü pecádugü. Rü ngẽmacax
chanaxwaxe i choxna cunaxã i cuax nax
aixcümaxũ̃ cumaxã chixuxũ̃cax. 7¡Rü ẽcü
ngẽma maxcuruũ̃maxã choxũ̃
namaxcuxũ̃ne nax iyanaxoxũ̃cax i chorü
chixexũ̃! Rü ngẽmaãcü wena cupexewa
tá chame rü ngẽma caixanexũ̃ i
cómüxũ̃arü yexera tá nacómüxũ̃ i chorü
maxũ̃. 8Rü woo choxũ̃ nax
cupoxcuchiréxũ̃ naxcax i chorü chixexũ̃,
natürü i ñuxma rü chanaxwaxe i wena
chauxcax cunatáeguxẽxẽ i chorü taãxẽ.
9¡Rü ẽcü choxũ̃ nüxũ̃ irüngüma i chorü
pecádugü rü taxṹ i nüxũ̃ cudawenüxũ̃!
10Pa Tupanax ¡ĩnü i mexũ̃ chauãẽwa
nanguxẽxẽ! ¡Rü choxna naxã i wüxi i
naãxẽ i ngexwacaxũ̃xũ̃ i cumaxã
ixaixcümaxũ̃! 11¡Rü taxṹ i choxũ̃ cuxoxũ̃!
¡Rü taxṹ i choxna cuyaxũgachixẽxẽxũ̃ i
Cuãxẽ i Üünexũ̃! 12-13¡Ẽcü wena
chauxcax natáeguxẽxẽ i ngẽma taãxẽ ga
noxri choxũ̃ yexmaxũ̃ nagagu nax choxũ̃
cumaxẽẽxũ̃! ¡Rü choxũ̃ naporaxẽxẽ nax
ñuxmawena rü aixcüma cuga
chaxĩnüxũ̃cax rü ngẽmaãcü
chanangúexẽẽxũ̃cax i ngẽma chauxrüxũ̃
pecádu ügüxũ̃ nax nümagü rü ta nüxũ̃
naxoexũ̃cax i norü chixexũ̃ rü cuxcax
nawoeguxũ̃cax! 14Pa Tupana ya Chorü
Maxẽẽruxũ̃x ¡choxũ̃ ínanguxuchixẽxẽ
nawa i ngẽma nax chamáxwaxexũ̃! Rü
wiyaeãcü tá nüxũ̃ chixu nax cuma rü
aixcümacü quixĩxũ̃. 15Pa Corix ¡ẽcü
choxũ̃ ichoxẽxẽ nax cuxcax
chawiyaexũ̃cax rü ngẽmaãcü cuxũ̃
chicuaxüũ̃xũ̃cax! 16Erü cuma rü tama
cunaxwaxe nax taxacürü ãmare cuxcax
iguxũ̃. Rü choma rü chi cuxna chanaxã,
natürü tama ngẽma nixĩ i namaxã
cutaãxẽxũ̃. 17Rü ngẽma cuma
cunaxwaxexũ̃, Pa Tupanax, nixĩ i wüxi i
duũ̃xũ̃ i aixcüma norü maxũ̃wa nüxũ̃
rüxoxũ̃ i chixexũ̃. Rü cumax, Pa
Tupanax, rü tama nüxũ̃ cuxo i ngẽma
duũ̃xũ̃ i nügümaxã nangechaũ̃ãcüma
cumaxã nügü ixuxũ̃ nax nachixexũ̃. 18Pa
Cori Pa Tupanax ¡cuxũ̃
nangechaxũ̃tümüxũ̃ ya yima cupata ya
Chióũ̃wa ngexmane erü nüxũ̃ cungechaũ̃!
¡Rü curü duũ̃xũ̃güxũ̃ rüngũ̃xẽxẽ rü
ínapoxũ̃ ya Yerucharéũ̃! 19Rü ngẽxguma
marü cupexewa chamexgux, rü
ngẽxguma rü tá choxũ̃ cunayaxu i ngẽma
ãmaregü i wocagü i tá cuxcax chadaixũ̃
rü íchaguxũ̃. Rü ñuxũchi i duũ̃xũ̃gü rü tá
curü ãmarearü guchicaxũ̃wa cuxcax
nayagugü i wocaxacügü.

Natücaxma nügü nicuaxüxũ̃ i ngẽma duũ̃xũ̃ i chixri maxũ̃xũ̃

52 1Pa Yatü i Poraxũ̃x ¿tüxcüũ̃
cugü quicuaxüxũ̃ namaxã i
ngẽma chixexũ̃ i cuxüxũ̃ napexewa i

ngẽma Tupanaarü duũxũgü i nüma
guxũguma nüxũ nangechaxũxũ? [2]Rü
cuma rü chixexũarü üguxicatama
curüxĩnü. Rü yima curü conü rü
naxãũcüma ñoma wüxi i cüchi i
texechixũrüxũ. [3]Rü cuma rü
chixexũguama curüxĩnü. Rü ngẽma
mexũarü yexera cunaxwaxe i ngẽma
chixexũ. Rü ngẽma ore i aixcüma
ixĩxũarü yexera curü me nixĩ i ngẽma
dora. [4]Rü curü me nixĩ nax curü
conümaxã toxguãxũ quixuxũ rü curü me
nixĩ nax nüxũ quixuxũ i doramare i
toxguãxchiga ixĩxũ. [5]Natürü nüma ya
Tupana rü ngẽmacax tá cuxũ napoxcu,
rü tagutáma ngẽmawa ícunguxuchi. Rü
tá cupatawa cuxũ ínataxüchi, rü tá
cuxna nanayaxu i curü maxũ. [6]Rü
ngẽma duũxũgü i Tupanaga ĩnüexũ rü
ngẽxguma nüxũ nadaugügu i ngẽma, rü
tá poraãcü namuũe. Rü tá cuxũ nacugüe
rü ñanagürügü tá: [7]“¡Dücax, nüxũ
pedaux i ngẽma duũxũ i tama Tupanaga
ĩnüchaũxũ rü ngẽma norü
ngẽmaxũgügu yaxõxũ rü chixexũguama
maxũxũ!” ñanagürügü tá. [8]Natürü i
choma rü ñoma wüxi i nanetü i oríbu i
bacaxũ i Tupanapataaxtügu toxũrüxũ
chixĩ. Rü ngẽmacax guxũgutáma norü
ngechaxũgu chayaxõ. [9]Pa Tupanax,
choma rü guxũgutáma moxẽ cuxna
chaxã naxcax i ngẽma cuxüxũ. Rü
napexewa i ngẽma aixcüma cuga ĩnüexũ
rü tá mea cuxũ ícchananguxẽxẽ, erü
chomaxã cumecüma.

Duũxũgüarü chixexũchiga

53 [1]Rü ngẽma duũxũgü i naechita
maxẽmarexũ rü ñanagürügü:
“Nataxuma ya Tupana”, ñanagürügü.
Rü guxũma i duũxũgü rü chixexũgu
narüxĩnüe rü chixexũ naxügü. Rü
tataxuma ya texé ya mexũ üxe. [2]Rü
nüma ya Tupana rü daxũwa duũxũgüxũ
nadawenü nax nüxũ nacuáxũcax rü
tayíxema ya aixcüma tümaãẽxũ cuáxe
rü naga ĩnüxe rü naxcax dauxe. [3]Natürü
guxũma i duũxũgü rü Tupanana
nixĩgachitanü rü guxũma chixexũgu
narüxĩnüe. Rü marü tataxuma ya texé
ya mexũ üxe, rü bai ya wüxíe. [4]Rü
ngẽma chixexũ ügüxũ rü
nangeãxẽgümare rü paxama
nanachixexẽxẽ i chorü duũxũgü. Rü
ngẽma duũxũgü i tama Tupanaga
ĩnüexũ rü chorü duũxũgüxũ
inarüxoxẽẽgü ñoma paũ ingõxgu rü
iyanaxoxẽẽxũrüxũ. Rü ngẽmaãcü nixĩgü
i ngẽma duũxũgü i tama Tupanaxũ
cuaxgüxũ. [5]Rü woo i ñuxma rü
taxuxũma namuũe i nümagü, natürü
wüxi i ngunexũ rü tá muũmaxã
niduxrue. Erü nüma ya Tupana rü norü
uanügüchinaxãmaxã nanawoone. Rü
ngẽmaãcü tá wüxi i cugüxũ nixĩgü erü
nüma ya Tupana rü marü nüxũ naxo.
[6]Chierü yima maxpũne ya Chióũwa ne
naxũxgu i Iraétanüxũgüarü
maxẽxẽẽruxũ. Rü ngẽxguma nümatama
ya Tupana nügücax nawoeguxẽẽgu i
ngẽma norü duũxũgü rü ngẽxguma tá
nixĩ i nawoeguxũ i guxũma i
chautanüxũ i Iraéanecüãxgü i
Acóbutaagü ixĩgüxũ.

**Tórü yumüxẽwa Tupanaarü
ngũxẽẽcax ítacax**

54 [1]Pa Tupanax ¡cumatama choxũ
ínanguxuchixẽxẽ! ¡Rü choxũ
ínapoxũ namaxã i curü pora! [2]Pa

Tupanax ¡choxṹ nüxũ naxĩnü i chorü
yumüxẽ rü ẽcü irüxĩnü i chorü dexa!
3Erü ngẽma duũxũgü i nügü írütagüxũ
rü máxwa̱xegüxũ rü chauxchi naxaie rü
choxũ nima̱xgüchaũ. Rü ngẽmagü rü
tama cuxũ namuũ, Pa Tupanax. 4Natürü
i cumax, Pa Cori Pa Tupanax, rü choxũ
curüngũxẽẽ rü choxũ cumaxẽxẽ. 5Rü
cumax, Pa Tupanax, rü tá ngẽma chorü
uanügüca̱x cunatáeguxẽxẽ i ngẽma norü
chixexũgü. ¡Rü ẽcü nadai, Pa Corix! Erü
cuma rü quixaixcüma. 6Rü choma rü
chorü ngúchaũmaxã tá cuxna chanaxã i
chorü ãmare i cuxca̱x chiguxũ. Rü tá
cuxũ chicua̱xüxũ erü cuma rü chomaxã
cumecümaxũchi. 7Erü choxũ
ícunguxuchixẽxẽ nawa i guxũma i chorü
guxchaxũgü rü nüxũ chadau i ngẽma
chorü uanügüxũ nax curüporamaexũ.

Wüxi ya yatü ya nawe
yangẽxũtanũcüarü yumüxẽ

55 1Pa chorü Tupanax inüxũ
naxĩnü i chorü yumüxẽ rü taxṹ
i cugü iquicúxũ naxcha̱xwa i ngẽma
cuxna naxca̱x chaca̱xũ! 2¡Rü chauga
naxĩnü erü ngúxũ chingeyane cuxna
chaca! 3Rü ngẽma naga i chorü uanügü
i chixexũgü rü choxũ nidu̱xruxẽxẽ. Rü
poraãcü choxũ nanaxi̱xãchiãẽxẽẽgü rü
nuãcüma cha̱u̱xca̱x nibuxmü. 4Rü
chiyuxnearü maxũnea̱x erü poraãcü
chamuũ nüxũ i ngẽma yu i choxna
nguxũ. 5Rü poraãcüxüchi muũ choxna
nangu rü ngẽmaca̱x ngẽma muũmaxã
chidu̱xrux. 6Rü ngẽmaca̱x ñachagürü:
“Chierü ñoma muxtucurüxũ
chaxãxpe̱xátügu rü ngẽxguma rü chi
chigoe nax naxcha̱xwa chiñaxũca̱x rü
ngexta charüngũxũca̱x. 7-8Rü yáxũguxũ i
chianexũwa chi chaña rü ngẽxma chi
charüxa̱ũ̱x, rü paxa chi chañaãchi nax
chaugü ichayarücúxũca̱x naxcha̱xwa i
ngẽma guxchaxũgü i ñoma buanecü ya
poraxüchicürüxũ cha̱u̱xca̱x ngẽ́ma ne
ũemaxũ”, ñachagürü. 9Pa Corix ¡nadai i
ngẽma chomaxã rüxuanügüxũ! ¡Rü
noxrütama dexagu ínatüexẽxẽ! Erü
ngẽma nüxũ chadauxũ nixĩ nax nügü
nada̱i̱xũ rü yapuraexũ. 10Rü chütacü rü
ngunecü rü ĩanexũ ínayachoegu, rü
ngẽmaãcü norü chixexũmaxã
nayapaxẽxẽ ya yima ĩane. Rü ngẽmaca̱x
rü duũxũgü rü ãẽxgacümaxã nanue rü
ãẽxgacüaxṹ nanaxütanü nax tama
napoxcuexũca̱x ega woo ta̱xacürü
chixexũ naxüegu. 11Rü yima ĩanearü
ĩtamügü rü namaxã nanapá i
máetagüxũ rü dorata̱a̱xgüxũ. 12Rü
ngẽxguma wüxi i chorü uanü chomaxã
nuxgu, rü choma rü chi yaxna namaxã
chaxĩnü. Rü ngẽxguma chi ngẽma
chauxchi aiexũ choxũ imáxchaũgu, rü
choma rü chi naxcha̱xwa ichicu̱x.
13-14Natürü cumatama, Pa
Chomücüxüchichire̱x Ixĩxex, nixĩ i
cuchauechitaexũ woo wüxigu
Tupanapatawa nax ixĩxĩĩxũchiréxũ nax
yigü ingechaũgüãcüma yigümaxã
idexagüxũ natanüwa ga yema muxũma
ga duũxũgü. 15¡Rü ngẽma chorü uanügü
rü noxtacüma yu naxca̱x íngu rü
maxũãcü naxmaxũgu nayicu! Erü
ngẽma norü chixexũ rü
nanachixexẽẽxũchi i norü maxũ.
16Natürü i choma rü Tupanana
chacaama rü nüma ya Cori rü tá choxũ
ínapoxũ. 17Rü exũwa rü tocuchigu rü
chütacü rü Tupanaxũ chaca̱a̱xũ rü nüma
rü tá choxũ naxĩnü rü tá choxũ

nangãxũ̃ga. 18Rü ngẽxguma chorü
uanügümaxã togü tadaixgux rü nüma ya
Tupana rü tá choxũ̃ narüporamaexẽxẽ
nax tama choxũ̃ yamaxgüxũ̃cax woo
namuxũchigu i ngẽma chorü uanügü.
19Rü nüma ya Tupana ya guxũ̃guma
ãẽxgacü ixĩcü rü tá choxũ̃ naxĩnü rü
ngẽmaãcü tá nayaxãneãchitanüxẽxẽ i
ngẽma chomaxã rüxuanügüxũ̃. Erü
nümagü rü tama nüxũ̃ narüxoechaũ̃ i
nacümagü i chixexũ̃ rü tama Tupanaga
naxĩnüechaũ̃. 20Rü tüxũ̃ nimaxgüama ya
yíxema namücüchirex ixĩxe. Rü
ngẽmaãcü tama aixcüma nayanguxẽxẽ i
ngẽma uneta i namücümaxã nüxũ̃
yaxuxũ̃. 21Rü ngẽxguma yadexagügu rü
namexechi i norü dexa, natürü i norü
ĩnüwa rü daigu narüxĩnüe. Rü
mexechixũ̃ i dexamaxã nidexagüchirex
nax ngẽmaãcü tüxũ̃ ínayapuxẽxẽ,
natürü ngẽma dexagü rü ñoma taragü i
meama téxũ̃rüxũ̃ nixĩgü. 22Natürü i
cumax, Pa Chomücüx ¡rü Cori ya
Tupanamexẽwa nangex i curü
guxchaxũ̃gü! Rü nüma rü tá cuxũ̃
naporaxẽxẽ. Rü tagutáma chixexũ̃gu
nananguxẽxẽ ya yimá yatü ya naga
ĩnücü. 23Pa Chorü Tupanax, rü ngẽma
máetagüxũ̃ rü idorataaxgüxũ̃ rü
taxũtáma ngãxũ̃ i norü maxũ̃wa
nangugü nax namaxẽxũ̃. Rü cuma rü
yumaxã tá cunapoxcue. Natürü i choma
rü cugu chayaxõ.

Tupanagu chayaxõ rü
norü oremaxã chataãxẽ

56 1Pa Chorü Tupanax ¡cuxũ̃
changechaxũ̃tümüxũ̃! Erü
guxũ̃guma nangexma i duũ̃xũ̃gü i chowe
ingẽxũ̃tanüxũ̃ rü chauxcax íyaxüãchixũ̃
rü choxũ̃ naxixãchiãẽgüxẽẽxũ̃. 2Rü
ngẽma chomaxã rüxuanügüxũ̃ rü guxũ̃ i
ngunexũ̃gügu rü chowe ningẽxũ̃tanü.
Rü namu i ngẽma nügü rütagüxũ̃ rü
chauxcax íyaxüãchixũ̃. 3Rü ngẽxguma
chamuũ̃gu rü cugu chayaxõ. 4Rü choma
rü Tupanagu chayaxõ rü norü oremaxã
chataãxẽ. Rü ngẽma nax nagu
chayaxõxũ̃gagu rü taxucaxma chamuũ̃.
¿Rü taxacürü chixexũ̃ tá chomaxã
naxügüxũ̃ i ngẽma chomaxã
rüxuanüãxgüxũ̃? 5Rü ngẽma chomaxã
rüxuanüãxgüxũ̃, rü guxũ̃ma i oragu rü
norü dexamaxã ngúxũ̃ choxũ̃
ningexẽẽgü. Rü ngẽma nax chixexũ̃gu
choxũ̃ nanguxẽẽgüxũ̃xicatama nixĩ i
nagu naxĩnüexũ̃. 6Rü ngexta
íchaxũxũ̃wa rü chowe ningẽxũ̃tanü rü
nuxica choxũ̃ ínicuxéxũ̃gü. Rü
ngẽmaãcü naxcax nadaugü nax choxũ̃
yamaxgüxũ̃. 7Rü nüma nagu naxĩnüegu
rü tagutáma texé nüxũ̃ tacuaxama i
ngẽma chixexũ̃ i naxügüxũ̃. Pa Chorü
Tupanax ¡naétügu nanguxẽxẽ i curü nu,
rü curü poxcumaxã
yaxãneeãchitanüxẽxẽ i ngẽma duũ̃xũ̃gü!
8Rü cuma rü meama nüxũ̃ cucuax i
ñuxreexpüxcüna naxchaxwa chiña. Rü
cuma rü nuxũ̃ cudau i ñuxreexpüxcüna
ngúxũ̃ chingexũ̃ rü chaxaxuxũ̃. Rü cuma
rü curü poperagu cunaxümatü i guxũ̃ma
i ngẽma chorü guxchaxũ̃gü. 9Rü ngẽma
chomaxã rüxuanüãxgüxũ̃ rü tá
cuxchaxwa nibuxmü i ngẽxguma curü
ngũ̃xẽẽcax cuxna chacaxgu. Pa Tupanax,
choma rü meama nüxũ̃ chacuax nax
chauétüwa cuchogüxũ̃. 10Rü choma rü
Tupanagu chayaxõ, rü norü oremaxã
chataãxẽ. Rü Corigu chayaxõ rü norü
oremaxã chataãxẽ. 11Rü Tupanagu

chayaxõ rü taxucạxma chamuũ̃. ¿Rü
tạxacürü chixexũ̃ tá chomaxã naxüxũ̃ i
ngẽma chomaxã rüxuanüãxũ̃? 12Pa
Tupanax, cuxũ̃ chicuạxüxũ̃ãcüma tá
chayanguxẽxẽ i ngẽma chorü uneta i
cumaxã nüxũ̃ chixuxũ̃. 13Erü cuma rü
yuwa choxũ̃ ícunguxuchixẽxẽ rü choxũ̃
ícupoxũ̃ nax tama chayuxũ̃cạx rü
ngẽmaãcü cupẹxewa chamaxũ̃xũ̃cạx.

Yumüxẽ i nawa Tupanaarü ngũ̃xẽẽcạx íicạxaxũ̃

57 1¡Cuxũ̃ changechaxũ̃tümüxũ̃,
Pa Chorü Tupanax, cuxũ̃
changechaxũ̃tümüxũ̃! Erü cuxcạx chiña
nax choxũ̃ ícupoxũ̃xũ̃cạx. Rü
cupẹxátütüũ̃gu chaugü chicúxchaũ̃
ñụxmatáta nangupetü i ngẽma
ãũ̃cümaxũ̃. 2Rü ñụxma rü tá nüxna
chaca ya yimá Tupana ya guxãétüwa
ngẽxmacü, erü nüma rü guxũ̃wama
choxũ̃ narüngũ̃xẽẽ. 3Rü nüma rü
nixaixcüma rü poraãcü choxũ̃
nangechaũ̃. Rü ngẽmacạx dauxũ̃wa tá
chạụxcạx ne nanamu i norü ngũ̃xẽẽ nax
naxmẹxwa choxũ̃ ínanguxuchixẽẽxũ̃cạx
i ngẽma nuãcüma chowe ingẽxũ̃tanüxũ̃.
4Rü ngẽxguma chapexgu rü ñoma
aitanüwa chapexũ̃rüxũ̃ chixĩ erü
ãũ̃cümaxũ̃wa nangexma i chorü maxũ̃.
Rü ngẽma chomaxã rüxuanüã̱xgüxũ̃ rü
napüta rü ñoma naxnegü i
ãmaguxũ̃rüxũ̃ nixĩ rü norü conü rü
ñoma tara i meama waixmaguxũ̃rüxũ̃
nixĩ. 5Pa Chorü Tupanax, cuma rü
daxũguxũ̃ i naanemaxã icucuạx rü curü
üüne rü ñoma i naane namaxã nanapá.
6Ngẽma chomaxã rüxuanüã̱xgüxũ̃ rü
chạụxcạx nanaxügü i wüxi i yauxruxũ̃
nax ngẽmagu changuxũ̃cạx. Rü
chomaxũ̃wa nanaxügü i ãxmaxũ̃, natürü
nümatama nagu nayi. 7Pa Chorü
Tupanax, ñụxma rü chataãxẽ rü íchame
nax chorü wiyaemaxã cuxũ̃
chicuạxüüxũ̃. 8Rü pạxmama tá ícharüda
rü chorü paxetaruũ̃gümaxã tá
chapaxeta. Rü ngẽmaãcü tá naxcạx
ícharüda i ngẽma ngexwacạxũ̃ i
ngunexũ̃. 9Pa Cori Pa Tupanax, rü chorü
wiyaegümaxã tá cuxũ̃ chicuạxüxũ̃
napẹxewa i guxũ̃ma i nachixũ̃anecüã̱x i
duũ̃xũ̃gü. 10Erü ngẽma curü ngechaũ̃ rü
daxũguxũ̃ i naanearü yexerawa nangu.
Rü ngẽxgumarüxũ̃ ta i curü aixcüma rü
yạụxtüweanexũ̃arü yexerawa nangu.
11Pa Chorü Tupanax, cuma rü daxũguxũ̃
i naanemaxã icucuạx rü curü üüne rü
ñoma i naane namaxã nanapá.

Tupanana naxcạx naca nax ãẽxgacügü mea duũ̃xũ̃gümaxã inacuạxgüxũ̃cạx

58 1Rü pexna chaca, Pa
Ãẽxgacügüx ¿rü pexcạx marü
meama nüxna pecaxũ̃ i ngẽma duũ̃xũ̃gü
i chixexũ̃ ügüxũ̃? ¿Rü pexcạx rü marü
aixcüma nawẹxgux i ngẽma poxcu i
namaxã pexueguxũ̃? 2Rü tama
ngẽmaãcü nixĩ. Erü ngẽxguma texé
tümaarü guxchaxũ̃ pepẹxewa
mexẽẽchaũ̃gux rü tama tüxũ̃ iperüxĩnüe,
natürü naga pexĩnüe i ngẽma doramare
pemaxã ixuxũ̃ erü pexũ̃ nanaxütanü. Rü
ngẽmacạx pegümaxã penanúexẽxẽ i
duũ̃xũ̃gü i pechixũ̃anewa. 3Rü ngẽma
chixri maxẽxũ̃ i duũ̃xũ̃gü rü woetama
naéanüwa nixĩ i chixexũ̃ nüxna nguxũ̃.
Rü ngẽma idoratạxáxũ̃ rü woetama
taxũta nabuxgu rü ngẽma dora namaxã
inacuạx. 4-5Rü norü dexa rü ñoma
ãxtapeguchatarüxũ̃ tüxũ̃ nimạx. Rü

nacüma rü ñoma ãxtape i düraxüchixũ̃ i
tama norü puxẽẽruũ̃arü paxetaga
ĩnüchaũ̃xũ̃rüxũ̃ nixĩ. 6Pa Tupanax ¡rü
napoxũ̃püta i ngẽma chixexũ̃ ügüxũ̃!
¡Rü nabüũ̃ ya yima norü cuainagü i
ngẽma duũ̃xũ̃gü i aigürüxũ̃ idüraexũ̃!
7¡Rü noxtacüma yanaxoxẽxẽ ñoma wüxi
i dexá i yachexũ̃rüxũ̃! ¡Rü nüxna nayaxu
i norü maxũ̃ ñoma wüxi ya maxẽ ya
namawa yadaxüchicürüxũ̃! 8¡Rü ñoma
wüxi i meru i yarüxoxũ̃rüxũ̃ rü ñoma
wüxi i buxũ̃ i naéanügu yuxũ̃ rü taguma
ngóonexũ̃xũ̃ dauxũ̃rüxũ̃ yaxĩxẽxẽ! 9Rü
name nixĩ nax nayuexũ̃ ñoma
chuchuxũ̃gü i paxa ixaxũ̃rüxũ̃. Rü name
nixĩ nax curü numaxã cunada̱ixũ̃ ñoma
maxẽ i ibéxũ̃rüxũ̃. 10Rü ngẽma duũ̃xũ̃gü
i aixcüma Tupanaga ĩnüexũ̃ rü tá
nataãxẽgü i ngẽxguma nüxũ̃ nadaugügu
nax napoxcuexũ̃ i ngẽma chixexũ̃ ügüxũ̃.
Rü nümagü i ngẽma mea maxẽxũ̃ rü
ngẽma chixexũ̃ ügüxũ̃güwa tá nangagü.
11Rü ñu̱xũchi ngẽma aixcüma
Tupanaarü duũ̃xũ̃gü ixĩgüxũ̃ rü
ñanagürügü tá: “Aixcüma nangexma i
natanü i mexũ̃ ega mea Tupanape̱xewa
imaxẽgu. Rü nüma ya Tupana rü
aixcüma nanapoxcue i ngẽma chixexũ̃
ügüxũ̃”, ñanagürügü tá.

Nüma ya Cori ya Tupana nixĩ ya tórü poxũ̃ruxũ̃ ixĩcü

59 1Pa chorü Tupanax ¡choxũ̃
ínanguxuchixẽxẽ naxme̱xwa i
ngẽma chomaxã rüxuanüã̱xgüxũ̃! ¡Rü
nüxna choxũ̃ ínapoxũ̃ i ngẽma cha̱uxca̱x
íyaxüãchixũ̃! 2¡Rü nüxna choxũ̃
ínanguxuchixẽxẽ i ngẽma duũ̃xũ̃gü i
chixexũ̃ ügüxũ̃! ¡Rü choxũ̃ ínapoxũ̃
nüxna i ngẽma máetagüxũ̃! 3Erü
nangexma i yatügü i máxwa̱xegüxũ̃ i
naxca̱x daugüxũ̃ nax ñuxãcü choxũ̃
yama̱xgüxũ̃. 4Pa Cori Pa Tupanax,
taguma ñuxgu cumaxã chanu rü chixri
cuga chaxĩnü rüe̱xna cupe̱xewa pecádu
chaxü. Rü taxuxũ̃ma i chixexũ̃ chaxü.
Natürü ngẽma chorü uanügü rü
nañuxãẽgü nax cha̱uxca̱x íyaxüãchixũ̃.
¡Rü paxa nua naxũ, rü choxũ̃
yarüngũ̃xẽxẽ! 5Pa Cori ya Guxãétüwa
Ngẽxmacü ya Torü Tupana Ixĩcüx ¡rü
paxa napoxcue i ngẽma tama cuxṹ
yaxõgüxũ̃! Rü tama chanaxwa̱xe i cuxṹ
nangechaũ̃tümüxũ̃gü i ngẽma chixexũ̃
ügüxũ̃ rü taechitawa̱xegüxũ̃. 6Nümagü
rü chütacü nanaxĩane rü ĩanemaxũ̃güwa
naxãũgatanü ñoma airugü i nügü
da̱ixũ̃rüxũ̃. 7Rü chixexũ̃ i dexamaxã
nanacaetanüane rü cumaxã naguchigagü
rü ñanagürügü: “Rü nataxuma i ta̱xacü i
tüxũ̃ ĩnüxũ̃” ñanagürügü. 8Natürü i
cumax, Pa Corix, rü nüxũ̃ cuxĩnü rü
nüxũ̃ cucugü rü cunaxãneexẽxẽ i ngẽma
duũ̃xũ̃gü i tama cuxṹ yaxõgüxũ̃. 9Rü
cumax, Pa Chorü Tupanax, tá nixĩ i
choxna cudauxũ̃ erü cuma nixĩ i chorü
poxũ̃ruxũ̃ rü chorü dauruxũ̃ quixĩxũ̃.
10Rü nüma ya Tupana ya choxũ̃
ngechaũ̃cü rü tá choxũ̃ ínayadau. Rü tá
choxũ̃ nüxũ̃ nadauxẽxẽ nax ñuxãcü nüxũ̃
naporamaexũ̃ i ngẽma chomaxã
rüxuanüã̱xgüxũ̃. 11¡Rü taxṹ i noxtacüma
cunada̱ixũ̃ natürü curü poramaxã
namaxã nawoone rü naxãneexẽxẽ nax
ngẽmaãcü i chautanüxũ̃gü tama paxa
nüxũ̃ iyanangümaexũ̃ca̱x i curü poxcu!
Erü cumax, Pa Corix, rü torü dauruxũ̃
quixĩ. 12Rü ngẽma duũ̃xũ̃gü i chixexũ̃ rü
guxũ̃ma i norü dexawa nidora. ¡Rü
ngẽma nügü nax yacua̱xüũ̃gagu rü nax

inaxunetanetaxũgagu rü napoxcu! 13¡Rü
curü numaxã yanaxoxẽxẽ i ngẽma
duũxũgü! ¡Rü noxtacüma nayuexẽxẽ nax
ngẽmaãcü nüxũ nacuax̱güxũcax̱ i
duũxũgü nax cuma aixcüma Iraétanüwa
rü guxũ i ñoma i naanewa ãẽxgacü
quixĩxũ! 14-15Rü ngẽma duũxũgü i
chixexũ rü ngẽxguma chütacü ñoma
airugürüxũ naxãũgatanü rü ĩanegu
ínayachoegu nax nawemücax̱
nadaugüxũcax̱, rü tá naxauxe erü tama
nüxṹ inguxũ i nawemüxũ i inayangaugü.
16Natürü i chomax rü pax̱mama tá
cuxcax̱ chawiyae. Rü ngẽma chorü
wiyaewa rü tá nüxũ chixu nax cuporaxũ
rü cuxṹ tangechaũtümüxũgüxũ. Erü
cuma rü chorü dauruxũ quixĩ rü
cuxũtagu nixĩ i chaugü charücúxũ i
ngẽxguma ãũcümaxũwa changexmagu.
17Rü ngẽmaãcü tá cuxcax̱ chawiyae, Pa
Tupanax, erü cuma nixĩ i chorü
poxũruxũ quixĩxũ rü cuma nixĩ i choxna
cudauxũ. Rü aixcüma cuma nixĩ i chorü
Tupana i choxũ cungechaxũxũ.

Yumüxẽ i nawa Tupanaarü ngũxẽẽcax̱ íicax̱axũ

60 1Pa Tupanax, cuma rü curü
numaxã toxna quixũgachi rü
toxũ cuwoone. Rü tanaxwax̱xe i wenaxarü
toxcax̱ cutáegu nax noxrirüxũ
taporaexũcax̱. 2Cuma rü
cunaxĩax̱ãchixẽxẽ ga ñaa naane rü
yemacax̱ inangũxcuane. ¡Rü ẽcü nügüna
naxĩxẽxẽ i ngẽma norü ngũcuane nax
tama nabuxũcax̱! 3Rü cuma rü taxũ i
guxchaxũgü toxcax̱ ícunguxẽxẽ. Rü ñoma
wüxi ya bínu ya toxũ ãũxãẽxẽẽcürüxũ
toxũ nixĩgüxẽxẽ i ngẽma guxchaxũgü.
4Rü ñux̱ma i toma nax cuga taxĩnüexũ rü
tanaxwax̱xe i wüxi i cuax̱ruxũ toxna cuxã
nax ngẽmaãcü nüxna toxũ ícupoxũxũcax̱
ya yima naxne i ngẽma torü uanügü.
5¡Rü toxũ nangãxũ rü curü poramaxã
toxũ ínanguxũxẽxẽ i toma nax toxũ
cungechaügüxũ! 6Rü cumax, Pa Tupanax,
rü cupatawa quidexa rü ñacurügü:
“Guxũma i ngẽma naane i oéstewaama
Chiquéũwa ixügüxũ rü ñux̱mata
éstewaama Sucóxarü ngatexũwa nguxũ
rü choxrü nixĩ. 7Rü ngẽxgumarüxũ ta i
Garaáxarü naane rü Manachéarü naane i
natü i Yudaũarü éstewaama ngẽxmagüxũ
rü choxrü nixĩ. Rü ngẽma Efraíarü naane
i churaragü i poraxũ nawa ne ĩxũ rü
choxrü nixĩ. Rü ngẽxgumarüxũ ta i
ngẽma Yudáarü naane i Iraétanüxũgüarü
ãẽxgacügü nawa ne ĩxũ rü choxrü nixĩ.
8Rü ngẽma Moáane rü Edóũane rü
chautüũwa nangexmagü. Rü ngẽma
Piritéutanüxũgü rü choma rü tá nüxũ
charüporamae”, ñanagürü ya Tupana.
9-10Pa Tupanax ¿Texé tá Edóũanewa
choxũ taga? ¿Rü texé tá norü ĩane ya
poranegu choxũ taxücuxẽxẽ i ñux̱ma nax
toxũ cuxoxũ rü marü tama torü
churaragüxũ íquixümücüxũ? 11¡Rü torü
uanügüchax̱wa toxũ rüngũxẽxẽ nax nüxũ
tarüporamaegüxũcax̱! Erü taxuwama
toxṹ name i toxrüxũ i duũxũgüarü
ngũxẽẽ. 12Natürü curü ngũxẽẽmaxã, Pa
Tupanax, rü tá nüxũ tarüporamae i
ngẽma torü uanügü, erü cuma rü tá
cuyayitanüxẽxẽ.

Tupanagu tayaxõ erü nüma tüxũ ínapoxũ

61 1Pa Chorü Tupanax ¡rü choxṹ
nüxũ naxĩnü i chorü yumüxẽ
nax cuxna chacax̱xũ ñux̱ma nax poraãcü
ngúxũ chingexũ! ¡Rü choxũ nangãxũ!

2Rü ñu̱xma nax chorü naanena
chayáxũguxũ̃ rü cuxna chaca nax choxũ̃
curüngũxẽẽxũ̃ca̱x, erü guxchaxũ̃ choxũ̃
nangexma. Rü ngẽmaca̱x chanaxwa̱xe i
choxũ̃ ícupoxũ̃. ¡Rü wüxi i nachica i
ngextá taxucürüwa chorü uanügü nawa
choxna nguxũ̃gu choxũ̃ namunagü! 3Erü
cuma nixĩ i chorü dauruxũ̃ quixĩxũ̃. Rü
cuma rü ñoma wüxi i poxũ̃chicaxũ̃ i
taxucürüwa ta̱xacürü uanü nawa
ngugüxũ̃rüxũ̃ quixĩ. 4Rü chanaxwa̱xe
nax guxũ̃gutáma cupatawa
changexmaxũ̃ nax ngẽma
cupe̱xátütüũ̃gu chicúxũ̃ca̱x. 5Rü cumax,
Pa Chorü Tupanax, rü marü nüxũ̃
cuxĩnü i chorü unetagü i cumaxã nüxũ̃
chixuxũ̃. Rü cuma rü marü choxna
cunaxã i ngẽma ãmare i ngẽma
duũ̃xũ̃gü i cuxũ̃ ngechaxũ̃güxũ̃ca̱x ixĩxũ̃.
6Rü choma nax ãẽxgacü chixĩxũ̃ rü
chanaxwa̱xe i cunama̱xẽxẽ i chorü maxũ̃
nax ngẽmaãcü mucü ya taunecü
chamaxũ̃xũ̃ca̱x. 7Rü chanaxwa̱xe i mexũ̃
chomaxã cuxuegu nax ngẽmaãcü
meama chorü duũ̃xũ̃gümaxã
ichacuáxũ̃ca̱x. Rü cumax, Pa Tupanax,
rü quixaixcüma rü choxũ̃ cungechaũ̃. Rü
ngẽmaca̱x meama choxna cudau. 8Rü
ngẽmaca̱x guxũ̃gutáma cuxũ̃
chicua̱xüxũ̃. Rü wüxichigü i ngunexũ̃gu
tá cupe̱xewa chayanguxẽxẽ i ngẽma
unetagü i cumaxã nüxũ̃ chixuxũ̃.

Tupanaxicatama nixĩ ya poxũ̃ruxũ̃ ixĩcü

62 1Rü Tupanaxicatama nixĩ ya
aixcüma choxũ̃ taãxẽxẽẽcü. Rü
nüma nixĩ i choxna naxããxũ̃ i maxũ̃.
2Rü nüma nixĩ i chorü dauruxũ̃ i choxna
nadauxũ̃. Rü ngẽmaca̱x tagutáma
ichayangu erü nüma nixĩ i chorü
poxũ̃ruxũ̃ yixĩxũ̃. 3¿Rü ñuxguxüratáta
nüxũ̃ perüchau nax cha̱u̱xca̱x
ípeyaxüãchixũ̃ nax ngẽmaãcü
ichayanguxũ̃ca̱x ñoma wüxi ya ĩxtapü̱x
iwa̱xgüxũ̃rüxũ̃ rüe̱xna ñoma wüxi ya
poxeguxũ̃ iwáxũ̃rüxũ̃? 4Rü ngẽma
duũ̃xũ̃gü i chixexũ̃ rü ngẽma nagu
naxĩnüexũ̃xicatama nixĩ nax choxũ̃
ínata̱xüchigüxũ̃. Rü ngẽma guxũ̃arü
yexera namaxã nataãxẽgüxũ̃ nixĩ i norü
dora. Rü naa̱xmaxã choxũ̃ nicua̱xüxũ̃gü,
natürü norü ĩnüwa rü chomaxã
naguxchigagü. 5Rü Tupanaxicatama
nixĩ ya aixcüma choxũ̃ taãxẽxẽẽcü. Erü
nüma tá nixĩ i choxũ̃ nangũ̃xẽẽxũ̃. 6Rü
nüma nixĩ i chorü dauruxũ̃ i choxna
nadauxũ̃. Rü ngẽmaca̱x tagutáma
ichayangu, erü nüma nixĩ i chorü
poxũ̃ruxũ̃ yixĩxũ̃. 7Rü naxme̱xwa
nangexma i chorü maxũ̃ rü guxũ̃ma i
chauchiga nax ñuxãcü chamaxũ̃xũ̃. Rü
nüma nixĩ i chorü dauruxũ̃ rü chorü
poxũ̃ruxũ̃. 8Pa Chorü Duũ̃xũ̃güx irü
guxũ̃guma nagu peyaxõgü! ¡Rü taxũ̃ i
nüxũ̃ pemuũ̃exũ̃ nax perü yumüxẽwa
namaxã nüxũ̃ pixuxũ̃ i perü
guxchaxũ̃gü! Erü nüma nixĩ i aixcüma
tórü poxũ̃ruxũ̃ yixĩxũ̃. 9Rü
Tupanape̱xewa rü ¿ta̱xacüwa name i
ngẽma diẽrua̱xgüxũ̃ rü ngẽma ngearü
diẽrua̱xgüxũ̃? Erü guxũ̃ma rü nape̱xewa
rü nawüxigumare. Rü nümagü rü
ngẽxguma chi yaxũ̃arü ngugüxũ̃wa
iyangügügu, rü taxuxũ̃ma nügü
narüyamaegü. 10¡Rü taxũ̃ i máetagu
rüe̱xna ngĩxgu pegü pediẽrua̱xẽẽxũ̃! Rü
ngẽxguma pemuarü diẽrua̱xgu rü ¡taxũ̃ i
ngẽma perü diẽrugu peyaxõgüxũ̃!
11-12Rü choma rü marü taxree̱xpü̱xcüna
nüxũ̃ chaxĩnü i Tupanaarü ore i ñaxũ̃:

“Rü ngẽma pora rü ngẽma ngechaxũ̃ rü
Tupanaarü nixĩ. Rü ngẽma ñuxãcü nüxũ̃
tapuracüxũ̃rüxũ̃ tátama tüxũ̃
nanaxütanü ya wüxíechigü”, ñaxũ̃.

Tupana rü duũ̃xũ̃güarü taãxẽxẽẽruxũ̃ nixĩ

63 [1]Pa Chorü Tupanax, cuma nixĩ
i aixcüma chorü Tupana
quixĩxũ̃. Rü guxũ̃ma i chorü
ngúchaũ̃maxã cuxca̱x chadau erü
poraãcüxüchi choxũ̃ cungúchaũ̃. Rü
chacuxwa̱xe erü ñaa chorü maxũ̃ rü
ñoma wüxi i waixümü i paxũ̃rüxũ̃ nixĩ.
[2-3]Rü ngẽmaca̱x chanaxwa̱xe i cupatawa
cha̱uxca̱x cungo̱x nax ngẽmaãcü nüxũ̃
chadauxũ̃ca̱x nax ñuxãcü cuporaxũ̃ rü
cuxüünexũ̃. Erü ngẽma curü ngechaũ̃ rü
maxũ̃arü yexera name. Rü chaua̱xmaxã
tá cuxũ̃ chicua̱xüxũ̃. [4]Rü ñu̱xma nax
ñoma i naanewa chamaxũ̃xũ̃gu rü tá
cuxũ̃ chixuchiga rü cuxca̱x
chaxunagümẹxẽãcüma tá chayumüxẽ.
[5]Rü ngẽxguma rü tá poraãcü
chataãxẽxũ̃chi ñoma wüxi i duũ̃xũ̃ i õna
i taxũ̃wa chibüxũ̃rüxũ̃. Rü taãxẽãcü
chaua̱xmaxã tá cuxũ̃ chicua̱xüxũ̃. [6]Rü
ngẽxguma chütacü i marü ichacaxgu rü
cuxna chacua̱xãchi rü cugu charüxĩnü.
[7]Erü cuma nixĩ i choxũ̃ curüngũ̃xẽẽxũ̃.
Rü chataãxẽ i cupẹxátügütüũ̃wa. [8]Rü
ñaa chorü maxũ̃ rü cuxna chanaxã. Rü
yima curü tügünemẹxẽ rü tama choxũ̃
ningẹx. [9-10]Rü ngẽma chorü uanügü i
choxũ̃ ima̱xgüchaũ̃xũ̃ rü nüxchama
waixümügu nata̱xgü. Erü taramaxã tá
nadai rü aigüwemüxũ̃ tá nixĩgü.
[11]Natürü i choma nax ãẹxgacü chixĩxũ̃
rü tá Tupanamaxã chataãxẽ. Rü guxũ̃ma
i ngẽma nüxũ̃ yaxõgüxũ̃ rü tá taãxẽãcü
naxca̱x nawiyaegü rü nüxũ̃
nicua̱xüxũ̃gü. Natürü ngẽma
idorata̱a̱xgüxũ̃ rü Tupana rü tá
inayanangea̱xẽẽgü.

**Yumüxẽ i nawa Tupanaarü
ngũ̃xẽẽca̱x íica̱xaxũ̃**

64 [1]Pa Cori Pa Tupanax ¡choxũ̃
nüxũ̃ naxĩnü nax cuxũ̃tawa
íchaxuaxũ̃xũ̃! ¡Rü choxna nadau
naxcha̱xwa i ngẽma choxũ̃
ima̱xgüchaxũ̃xũ̃! [2]¡Rü naxcha̱xwa choxũ̃
icu̱x i ngẽma máxwa̱xegüxũ̃ i bexma
nagu rüxĩnüexũ̃ nax ñuxãcü choxũ̃
yama̱xgüchaxũ̃xũ̃! ¡Rü nagu
yanachixexẽxẽ i ngẽma nagu naxĩnüexũ̃!
[3]Erü norü conü rü ñoma tararüxũ̃
natẹxechi nax doraxũ̃ yaxuxũ̃. Rü ñoma
naxnegürüxũ̃ inanaña i norü dexagü i
poraãcü tüxũ̃ nangu̱xẽẽxũ̃. [4]Rü ngẽma
íyacu̱xgüxũ̃wa rü ínanaxũxũxẽxẽ i
chixexũ̃ i ore tümaca̱x ya yíxema
taxuxũ̃ma guxchaxũ̃ namaxã üxe. Rü
tama namuũ̃ãcüma ngürüãchi
tümaechita ínanaxũxũxẽxẽ i ngẽma
norü dexa i chixexũ̃. [5]Rü nügüxũ̃
nanangúchaũ̃xẽxẽ nax chixexũ̃
naxügüxũ̃. Rü nügümaxã nagu
narüxĩnüe nax ñuxãcü bexma
duũ̃xũ̃güxũ̃ chixexũ̃gu nayixẽẽchaũ̃xũ̃.
Rü nüma nüxũ̃ nacua̱xgügu rü taxúema
nüxũ̃ tadau. [6]Rü nagu narüxĩnüe nax
taxúema bexma nangugügüxũ̃ i ngẽma
chixexũ̃ i naxügüxũ̃. Natürü yimá nüxũ̃
cuácü i guxãarü ĩnü rü nüma tá nixĩ i
bexma nangugüãxũ̃. [7]Rü nüma rü
ngürüãchi naxnemaxã tá nanapíexẽxẽ.
[8]Rü ngẽmaãcü i ngẽma chixexũ̃ i
togüca̱x nagu naxĩnüexũ̃ rü
nümagütátama nagu nayi. Rü texé ya
nüxũ̃ daugüxe nax nümagütama nagu

nayi̱xũ, rü tá nüxũ tacugüe. 9Rü
ngẽxguma ngẽmaxũ nadaugügu i
duũxũgü rü tá Tupanaxũ nicua̱xüxũgü.
Rü ngẽma naxüxũchiga tá nixugügü rü
tá nüxũ nicua̱xãchitanü nax ta̱xacüchiga
yixĩxũ. 10Rü yimá yatü ya mea maxũcü
rü Cori ya Tupanamaxã tá nataãxẽ rü tá
naxca̱x nixũ nax ínapoxũãxũca̱x. Rü
guxũma i duũxũgü i mexũgu rüxĩnüexũ
rü tá nataãxẽgü.

Tupana nixĩ ya mecü nax
nüxũ icua̱xüxũgüxũ

65 1Rü cumax, Pa Tupanax i
Chióũgu Ãpataxex, rü name
nixĩ i cuxũ ticua̱xüxũgü rü cupe̱xewa
tayanguxẽxẽ i ngẽma unetagü i cumaxã
nüxũ tixuxũ. 2Erü cuma rü nüxũ cuxĩnü
i torü yumüxẽ. Rü guxũma i duũxũgü rü
cuxũtawa naxĩ nax curü ngũxẽẽca̱x
íyacagüxũca̱x. 3Rü ngẽma torü
chixexũgüama tomaxã inacua̱x natürü
cuma rü toxṹ nüxũ icuyarüngüma i
ngẽma torü pecádugü. 4Rü nataãxẽ i
ngẽma duũxũ i cuma cuyaxuxũ nax
yima cupata ya Chióũwa ngexmanewa
cumaxẽẽxũca̱x. Rü wüxi i taãxẽ tá nixĩ
nax natanüwa tangexmagüxũ i ngẽma
mexũgü i cupata ya üünenewa
ngẽxmagüxũ. 5Pa Tupana Pa Torü
Maxẽxẽẽruxũx, cuma rü tomaxã
quixaixcüma rü ngẽmaca̱x toxũ cungãxũ
namaxã i ngẽma mexũgü i curü
poramaxã cuxüxũ. Rü guxũma i
duũxũgü rü woo ngẽma már-arü
tocutüwa i yáxũwa ngẽxmagüxũ rü
cugu nayaxõgü. 6Rü cuma rü curü
poramaxã mea nachicawa
cunangexmagüxẽxẽ ya yima
ma̱xpṹnegü. 7Rü cuma rü
cunachiãchixẽxẽ i ngẽma yuapegü i
taxũgü, rü cuyanange̱axgüxẽxẽ i ngẽma
duũxũgü i ípuraexũ. 8Rü woo ngẽma
már-arü tocutüwa i yáxũwa
ngẽxmagüxũ rü nüxũ namuũe i
ngẽxguma nüxũ nadaugügu i ngẽma
taxũ i mexũgü i curü poramaxã cuxüxũ.
Rü guxũwama i duũxũgü rü cugagu
poraãcü nataãxẽgü. 9Rü cuma nixĩ i
ñoma i naanena cudauxũ rü nagu
cupuxẽẽxũ nax naxügüxũca̱x i nanetügü.
Rü cuma rü natüxacügümaxã
cuyawaimüanexẽxẽ nax naxügüxũca̱x i
trígugü. Rü ngẽmaãcü nixĩ i
cunangomüanexẽẽxũ i waixümü. 10Rü
cuma rü cuyamegütanü i ngẽma nanetü
i aimüanexũgu togüxũ. Rü ngẽma
ngüchitaerugüxũ rü
cuyanawe̱xãchianexẽxẽ. Rü pucümaxã
cunangomüanexẽxẽ rü ngẽmaãcü
duũxũgüaxṹ cunamuarü oxõxẽxẽ i
nanetügü. 11Rü wüxichigü ya taunecü
rü mexũmaxã ícunanguxẽxẽ. Rü ngẽma
curü caixanexũgü rü poraãcü
nanapuxẽxẽ. 12Rü ngẽma
carnéruchitaxũgü i paanexũwa
ngẽxmagüxũ rü narüxügü rü
naya̱u̱xétüane. Rü yima ma̱xpṹnegü rü
maxẽmaxã nanga̱xãẽgü. 13Rü ngẽma
metachinüanegüxũ rü carnérugümaxã
nayapagü. Rü ngẽma ngategü rü
trígunecü i bacaxũ nixĩgü. Rü guxũma i
ngẽma rü taãxẽãcü nacuxcutanügü.

Guxũma i ngẽma Tupana
üxũ rü namexechi

66 1Pa Duũxũgü i Ñoma i
Naanewa Maxẽxũx ɨrü
Tupanaca̱x taãxẽãcü pewiyaegü! 2¡Rü
perü wiyaewa nüxũ pixu nax naxüünexũ

i naéga! ¡Rü wiyaeãcüma nüxũ
picuax̱üxũgü! 3-4¡Rü Tupanamaxã nüxũ
pixu rü ñapegügü: “Curü puracügü rü
namexechi erü curü poramaxã cunaxü.
Rü ngẽma cumaxã rüxuanügüxũ rü norü
muũmaxã cuxmẽxgu nügü nayixẽxẽ. Rü
guxũma i duũxũgü rü cuxũ nicuax̱üxũgü
rü norü wiyaegümaxã cuxũ nataxẽẽgü”,
ñapegügü! 5¡Rü nua pexĩ nax nüxũ
pedaugüxũcax̱ i ngẽma taxũ i mexũgü i
duũxũgücax̱ naxüxũ ya Tupana! 6Rü
nüma rü nayapachitamaxẽxẽ ga yema
már nax tümacutümaxã yéma
tichoũxũcax̱ ga tórü o̱xigü. Rü yemacax̱
poraãcü nataãxẽgü ga duũxũgü. 7Rü
nüma ya Tupana rü guxũguma norü
poramaxã ñoma i naanemaxã inacuax̱.
Rü nüma rü nüxna nadau i guxũma i
nachixũanegü nax tama namaxã
nanuexũcax̱ i ngẽma tama naga ĩnüexũ.
8Pa Guxũma i Nachixũanecüãxgüx
¡mexũ i nachigaxũ pixugü ya tórü
Tupana! ¡Rü perü wiyaegümaxã nüxũ
picuax̱üxũgü! 9Erü nüma rü tüxna nadau
rü tüxna nanaxã i maxũ nax tama
iyuexũcax̱. 10Pa Tupanax, cuma rü
poraãcü toxũ cuxü. Rü ngẽmaãcü toxũ
cumexẽxẽ ñoma diẽrumü üxüwa
imexẽẽxũrüxũ. 11Rü cuma rü torü
uanügüaxṹ cunatauxchaxẽxẽ nax toxũ
ínayauxũxũcax̱ nax ngẽmaãcü poraãcü
toxũ napuracüexẽẽxũcax̱. 12Rü
cunatauxchaxẽxẽ nax ngexũrüüxũmare
ga duũxũgü togu idauxcüraxũgüxũ. Rü
toma rü guxchaxũgü ga
ãũcümaxũchixũwa tachopetü, natürü
düxwa ñaa naane i mexũwa toxũ
cugagü. 13-14Rü ngẽmacax̱ i ñu̱xma rü
cupatawa tá chaxũ rü ngẽ́ma tá
cupẽxewa chayagu i ãmaregü. Rü
ngẽmaãcü tá chayanguxẽxẽ i ngẽma
cumaxã ichaxunetaxũ ga yexguma
ãũcümaxũwa chayexmagu. 15Rü ngẽma
curü ãmarearü guchicaxũwa rü tá
cuxcax̱ chayagu i wocaxacügü i ngüexũ,
rü wocagü i yatüxũ, rü chíbugü i yatüxũ,
rü carnérugü nax ngẽma naemamaxã
cutaãxẽxũcax̱. 16Pa Duũxũgü i Tupanaga
Ĩnüexũx ¡rü nua pexĩ rü iperüxĩnüe! Rü
tá pemaxã nüxũ chixu i ngẽma mexũgü i
Tupana chau̱xcax̱ üxũ. 17Rü ñaa
chauax̱maxã nüxna chaca rü daa chorü
conümaxã nüxũ chicuax̱üxũ. 18Rü
ngẽxguma chi chixexũgu charüxĩnügu rü
nüma ya Cori rü taxũ chima choxũ
nangãxũ. 19Natürü i nümax rü choxũ
naxĩnü rü nanangãxũ i chorü yumüxẽ.
20Rü namexechi ya Tupana, erü tama
choxṹ nüxũ naxo̱x i ngẽma naxcax̱
íchacax̱ũ. Rü tama nüxũ narüchau nax
choxũ nangechaũxũ.

Name nixĩ i guxũma i nachixũanegü rü Tupanaxũ nicuax̱üxũgü

67 1-2Pa Tupanax ¡cuxṹ
tangechaxũtümüxũgü rü toxũ
rüngũxẽxẽ, rü taãxẽãcü toxũ nadawenü
nax ngẽmaãcü guxũ i nachixũanecüãxgü
nüxũ cuax̱güxũcax̱ nax curü ngúchaũ
yixĩxũ nax cunamaxẽxẽẽxũ i duũxũgü!
3Pa Tupanax, rü name nixĩ nax guxũma
i duũxũgü i guxũ i nachixũanegüwa
ngẽxmagüxũ cuxũ icuax̱üxũgüxũ. 4Rü
ngẽma nachixũanegü rü name nixĩ nax
taãxẽãcü cuxũ yacuax̱üũgüxũ erü norü
ãẽxgacü quixĩ rü mea namaxã icucuax̱.
5Pa Tupanax, rü name nixĩ nax guxũma
i duũxũgü i guxũma i nachixũanecüãx
cuxũ icuax̱üũgüxũ. 6Erü poraãcü toxũ
curüngũxẽẽ rü ngẽmacax̱ ngẽma

waixümüwa mea nayae i tonetügü rü
namu i norü o. 7¡Rü Tupana tüxũ̃
rüngũ̃xẽxẽ! Rü name nixĩ i guxũ̃ma i
duũ̃xũ̃gü nüxũ̃ nicuax̱üxũ̃gü.

Tupana rü norü uanüxũ̃ narüporamaegü

68 1Pa Tupanax ¡paxa nua naxũ rü
ínawoxũ̃ i ngẽma cumaxã
rüxuanüax̱güxũ̃! Rü ngẽmaãcü i ngẽma
cuxchi aiexũ̃ rü tá cuxchax̱wa nibuxmü.
2Rü nümagü rü ñoma caixanexũ̃rüxũ̃ tá
ngẽxma narütauxe. Rü ñoma wera
idexexũ̃rüxũ̃ tá inarüxo. Rü cupex̱ewa rü
taxuwama name i ngẽma chixexũ̃ ügüxũ̃.
3Natürü ngẽma mexũ̃ ügüxũ̃ rü tá
nataãxẽgü. Rü cupex̱ewa, Pa Tupanax,
rü taãxẽãcü tá cuxũ̃ nicuax̱üxũ̃gü. 4Pa
Duũ̃xũ̃güx ¡Tupanacax̱ pewiyaegü rü
perü wiyaewa penataxẽxẽ! ¡Rü nüxũ̃
picuax̱üxũ̃gü ya yimá caixanexũ̃étügu
ixũcü! ¡Rü namaxã petaãxẽgü ya yimá
Cori rü napex̱ewa petaãxẽgü! 5Rü yimá
Tupana ya napata ya üünenewa
ngẽxmacü rü ngẽma tacutagümaxã
inacuax̱ rü ngẽma yutegüxũ̃arü
poxũ̃ruxũ̃ nixĩ. 6Rü ngẽma duũ̃xũ̃gü i
nüxũ̃ nataxuxũ̃ i natanüxũ̃ rü nüma ya
Tupana rü nüxũ̃ nanangexmaxẽxẽ ya
nachiũ̃. Rü nüma rü ínananguxũ̃xẽxẽ i
ngẽma poxcuexũ̃ nax mexũ̃wa
nangexmagüxũ̃cax̱. Natürü ngẽma tama
ixĩnüechaxũ̃xũ̃ rü naane i taxuxũ̃ma
nawa rüxüxũ̃wa tá nanamaxẽxẽxẽ. 7Pa
Tupanax, rü yexguma Equítuanewa
ícunanguxũ̃xẽẽgu ga curü duũ̃xũ̃gü rü
chianexũ̃gu cuyagagü. 8Rü yexguma ga
ñoma ga naane rü naxĩax̱ãchi. Rü pucü
narüxüe ga daxũguxũ̃ ga naanewa. Rü
guma max̱pṹne ga Chinaí rü
cunaxĩax̱ãchixẽxẽ, Pa Torü Tupanax.
9Rü cuma rü cunapuechaxẽxẽ nax
yemaacü cuyawaixümüanexẽẽxũ̃cax̱ ga
yema curü naane ga ipaxũ̃ nax nawa
naxügüxũ̃cax̱ ga nanetügü. 10Rü yema
curü duũ̃xũ̃gü rü yexma naxãchiũ̃gü. Rü
cumax, Pa Tupanax, rü namaxã
cumecüma, rü yemacax̱ nüxna cunaxã
ga norü õna ga nüxṹ taxuxũ̃. 11-13Rü
yexguma Tupana idexagu rü yema
uanügü rü nibuxmü. Rü yema ngexũ̃gü
ga ĩpatawachigü yexmagüxũ̃ rü tagaãcü
nüxũ̃ nixugügü nax yabuxmüxũ̃ ga yema
norü uanügü ga norü daiwa yéma ĩxũ̃.
Rü nüma ga yema ngexũ̃gü rü nanade ga
yema norü uanügüarü yemaxũ̃gü ga
nüxna yéma yabuxmüxũ̃ rü nügümaxã
nayatoye. Rü norü uanügüarü
ngax̱ãẽruũ̃gümaxã nügü ningax̱ãẽgü. Rü
namaxã naxãxünegü rü ñoma wüxi i
muxtucu i naxpex̱átümaxã
tüxünexũ̃rüxũ̃ nixĩgü. 14Rü yexguma
Tupana ya guxãétüwa ngẽxmacü
yabuxmüxẽẽgu ga tórü uanügü rü guma
max̱pṹne ya Charumúcax̱ nibuxmü,
natürü gáuxũ̃ yexma nayi. 15Rü
namáxchanexüchi ya yima max̱pṹne ya
Bacháũ̃. Rü nachitaerugü rü
nadauxũ̃guxüchi. 16Rü pemax, Pa
Max̱pṹnegü ya Máchanexũ̃chigünex ¿rü
tü̱xcüũ̃ auxãchiãcü nüxũ̃ perüdaunü ya
yima max̱pṹne ya Chióũ̃ ya Tupana
nagu ãchiũ̃chaxũ̃ne? Rü nüma ya Cori
ya Tupana rü ngẽma tá nangexmaecha.
17Rü nüma ya Tupana rü guxũ̃nema ya
nawexũ̃maxã Chinaíarü max̱pṹnewa
ínaxũxũ nax napata ya Chióũ̃wa
ngexmanewa naxũxũ̃cax̱. 18Pa Tupanax,
rü ngẽxguma Chióũ̃ ya max̱pṹnegu
cuxĩnagügu rü cugüwe cuyagagü i
ngẽma ícuyauxũ̃xũ̃ i curü uanügü, rü

natanüwa cunayaxu i diẽru. Rü woo i
ngẽma tama cuga ĩnüechaxũxũ rü
cuxmẽxwa nügü nangexmagüxẽxẽ.
19Cumexechi, Pa Cori Pa Torü Tupana i
Torü Maxẽxẽẽruxũx. Rü wüxichigü i
ngunexũgu rü toxũ curüngũxẽẽ. 20Rü
nüma ya tórü Tupana rü tüxũ
maxẽxẽẽcü nixĩ. Rü nüxṹ natauxcha nax
yuwa tüxũ ínanguxũxẽẽxũ. 21Rü nüma
ya Tupana rü tá nanamateeru i ngẽma
norü uanügü i tama nüxũ rüxoechaxũxũ
i norü chixexũgü. 22Rü nüma ya Tupana
rü ñanagürü: “Pa Iraétanüxũx, rü choma
rü tá pexũ chamupetütanüamaxũ i
Bacháũanewa nax nawa pengugüxũcax i
perü naane i már i mátamaxũcutüwa
ngẽxmaxũ. 23Rü ngẽma rü tá pegü
piwaiecutüxẽxẽ nagümaxã i perü
uanügü. Rü perü airugü rü tá yimá
nagüwa naxaxegü”, ñanagürü. 24Pa
Tupanax, Pa Chorü Tupanax, Pa Chorü
Ãẽxgacüx, rü cupataãxtüwa nüxũ tadau i
ngẽma curü duũxũgü i ngẽma
chocuchimüxũ rü cuxũ nicuaxüxũgü erü
nanaxüchigagü nax curü uanügüxũ
curüporamaexũ. 25Rü ngẽma wiyaegüxũ
rü napẽxegu naxãgü, rü ngẽma
paxetagüxũ rü ngẽmaweama naxãgü, rü
ngẽma paxũgü i paũdéru pagüxũ rü
ngãxũtanügu naxãgü. 26Rü guxãma i
pema i ngẽxma chocuxe ¡rü nüxũ
picuaxüxũ ya Cori ya Tupana! Rü
guxãma i pema i Iraétanüxũ ¡rü nüxũ
picuaxüxũgü! 27Rü Bẽyamíchimüxũ rü
napẽxewaama naxü, rü ngẽmaweama
naxü i Yudáchimüxũ norü
ãẽxgacügümaxã. Rü ngẽmaweama
naxügü i Chaburóũchimüxũ rü
Netaríchimüxũ. 28Pa Chorü Tupanax
¡inawẽx i curü pora! ¡Rü wenaxarü
toxcax naxü ga yema taxũ ga mexũgü ga
nũxcüma curü poramaxã cuxüxũ! 29Rü
yima cupata ya maxpṹnewa ngexmane i
Yerucharéũwa rü togü i
nachixũanegüarü ãẽxgacügü cuxcax
ngẽma nananagü i ãmaregü. 30¡Rü yima
cupatawa yangagü i ngẽma cumaxã
rüxuanügüxũ i ñoma dexnenecücüãx i
wocagü i düraexüchixũrüxũ ixĩgüxũ! Rü
nümagü rü ñoma tuirugü i düraexũrüxũ
nachixecüma, rü ñoma wocaxacügürüxũ
nimu. ¡Rü naxãneexẽxẽ i ngẽma
duũxũgü i norü diẽruguama rüxĩnüexũ!
¡Rü nawoone i ngẽma daigu rüxĩnüexũ!
31Rü ngẽma Equítuanecüãxarü
ãẽxgacügü rü tá cupẽxewa nangugü rü
ngẽma Etiopíacüãxgü rü tá cuxũ
nicuaxüxũgü. 32Pa Ñoma i Naanewa
Ngẽxmagüxũ i Nachixũanegüarü
Ãẽxgacügüx ¡rü nüxũ picuaxüxũgü ya
Tupana! ¡Rü naxcax pewiyaegü ya Cori!
33Rü nüma rü caixanexũgu nixũ i
daxũguxũ i naane i nũxcüma üxũwa. Rü
ngẽma rü tagaãcü nidexa. 34¡Rü nagu
perüxĩnüe nax ñuxãcü naporaxüchixũ ya
Tupana! Rü nüma rü guxũma i
Iraétanüxũmaxã inacuax. Rü norü pora
rü yauxtüweanexũwa nangu. 35Rü nüma
ya Tupana ya napatawa ngẽxmacü rü
naxüüne. Rü nüma ya Iraéarü Tupana rü
nanaporaexẽxẽ i norü duũxũgü rü nüxṹ
nanatauxchaxẽxẽ nax norü uanügüxũ
naporamaegüxũcax. ¡Rü namexechi ya
Tupana!

Aita Tupanacax naxü erü taxũ i guxchaxũwa nangexma

69 1¡Choxũ rüngũxẽxẽ, Pa Chorü
Tupanax! Erü ngẽmatama nagu
changu i taxũ i guxchaxũ. 2Rü ñoma

wüxi i ngóxũ̃charawa rü wáxũ̃rüxũ̃
chixĩ. Rü taxuguma chayachiãchiéga.
Rü ñoma mátamaxüchixũ̃ i dexáwa
ingaxgurüxũ̃ chixĩ nax choxũ̃
yachaxẽẽxũ̃ i poraxũ̃chixüxũ̃. 3Rü
choma rü düxwa chipa nax curü
ngũ̃xẽẽcax íchacaxaxũ̃. Rü marü düxwa
changuxmanaxã. Rü düxwa chipaxetü
nax cuxcax ichadawenüxũ̃, Pa Chorü
Tupanax. 4Rü ngẽma natüxcaxma
chauxchi aiexũ̃ rü chauyaexũ̃
narümumae. Rü nimuetanü i ngẽma
chomaxã rüxuanüãxgüxũ̃. Rü nümagü
rü naxcax nadaugü nax ñuxãcü choxũ̃
yamaxgüchaũ̃xũ̃. Rü choxũ̃
nachixewegü nax chanatáeguxẽẽxũ̃cax i
ngẽma tama naxcax changĩxchiréxũ̃. 5Pa
Chorü Tupanax, cuma nüxũ̃ cucuax nax
ñuxãcü tama chauãẽxũ̃ chacuáxũ̃. Rü
ngẽmacax taxucürüwama cupexewa
ichayacuxgü i chorü chixexũ̃gü. 6Pa
Cori Pa Tupana ya Guxãétüwa
Ngẽxmacüx, tama chanaxwaxe nax
chaugagu ãne yangegüxũ̃ i ngẽma
chautanüxũ̃ i cuxũ̃ yaxõgüxũ̃. Pa Torü
Tupanax, rü tama chanaxwaxe nax
chaugagu cuxũ̃ naxoexũ̃ i chautanüxũ̃gü
i noxri norü ngúchaũ̃maxã cuxcax
daugüxũ̃. 7Rü cuxcax nixĩ ga yaxna
namaxã chaxĩnüxũ̃ rü ãne chingexũ̃ ga
yexguma cumaxã nachixegagügu i
ngẽma cumaxã rüxuanüãxgüxũ̃. 8Rü
chautanüxũ̃güpexewa rü ñoma wüxi i to
i nachixũ̃anecüãxrüxũ̃ chixĩ rü ñoma
tama choxũ̃ nacuaxgüxũ̃rüũ̃ãcü choxũ̃
narüdaunü. 9Rü choma rü ngúxũ̃ chinge
erü poraãcü chayanuxũ ya cupata nax
taxúema chixexũ̃ nawa üxũ̃cax. Rü
chauxchaama chanangenagü i norü
guxchigagü i ngẽma cumaxã
rüxuanügüxũ̃. 10Rü ngẽxguma cuxcax
chaxaxuxgu rü tama chachibüãcüma
chayumüxẽgu rü nümagü rü choxũ̃
nacugüe. 11Rü ngẽxguma chorü
ngechaxũ̃chirugu chicuxgu rü guxũ̃ma
choxũ̃ narücutanüxũ̃. 12Rü duũ̃xũ̃gü rü
chauchiga nidexagü rü ngẽma ngãxẽxũ̃
rü chaugu nawiyaegü. 13Natürü i
chomax, Pa Corix, rü chorü yumüxẽwa
rü cuxna chacaama. Rü ngẽmacax, Pa
Chorü Tupanax ¡choxũ̃ rüngũ̃xẽxẽ i
ñuxmax! Rü ngẽma choxũ̃ nax
cungechaũ̃xũ̃gagu ¡rü choxũ̃ nangãxũ̃!
Rü cuma nax guxũ̃guma choxũ̃
curüngũ̃xẽẽxũ̃, rü chanaxwaxe i
chauétüwa cuchogü. 14¡Rü choxũ̃
rüngũ̃xẽxẽ nax tama nagu changuxũ̃cax
i ngẽma chixexũ̃gü, ñoma wüxi i
ãchixũ̃anexũ̃gu inguxgurüxũ̃! ¡Rü
naxmexwa choxũ̃ ínanguxuchixẽxẽ i
ngẽma chauxchi aiexũ̃! ¡Rü nüxna
choxũ̃ ixũgachixẽxẽ i ngẽma chorü
guxchaxũ̃gü i ñoma dexá i
mátamaxũ̃rüxũ̃ ixĩxũ̃! 15Rü tama
chanaxwaxe i ngẽma guxchaxũ̃gü choxũ̃
narüyexera ñoma poraxũ̃chixüxũ̃ choxũ̃
ichaxẽẽxũ̃rüxũ̃. Rü tama chanaxwaxe i
nagu changu i ngẽma guxchaxũ̃ i
taxüchixũ̃ ñoma wüxi ya tupuyuca
choxũ̃ itúcuchigurüxũ̃. 16Pa Corix
¡choxũ̃ nangãxũ̃! Erü cuma rü chomaxã
cumecüma rü poraãcü choxũ̃
cungechaũ̃. Rü ngẽma nax choxũ̃
cungechaxũ̃xũ̃gagu ¡rü chaugu rüxĩnü!
17Rü choma nax curü duũ̃xũ̃ chixĩxũ̃ ¡rü
taxũ̃ i choxũ̃ cuxoxũ̃! ¡Rü paxa choxũ̃
nangãxũ̃! Erü ãũcümaxũ̃wa changexma.
18¡Rü nua naxũ rü choxũ̃ rüngũ̃xẽxẽ!
¡Rü naxmexwa choxũ̃ ínanguxuchixẽxẽ i
ngẽma chomaxã rüxuanügüxũ̃! 19Cuma

rü nüxũ cucuax nax ñuxãcü chomaxã
nachixegagüxũ rü chomaxã
naguxchigagüxũ rü ãne choxũ
yangexẽẽgüxũ. Rü cuma nüxũ cucuax
nax taxacügü yixĩxũ i ngẽma chomaxã
rüxuanügüxũ. 20Rü ngẽma chomaxã nax
nachixegagüxũ rü poraãcü choxṹ
nangux. Rü ngẽmacax charümaãchi rü
changearü poraãx. Rü natücaxma
naxcax chadau nax texéaxṹ
changechaũtümüxũxũ rü texé choxũ
taãxẽxẽẽxũ. 21Rü ngẽma chauxchi aiexũ
rü chowemügu nanaxṹgü i chãxṹruxũ.
Rü yexguma chitaxawagu rü bínu ya
ngúchiaxüchicü choxna naxãgü.
22Natürü ngẽma norü õna i taxũgü i
nügümaxã nangõxgüxũ rü namaxã
ínataãxẽgüxũ rü ñuxma rü chanaxwaxe
nax noxrütama chixexẽẽruxũ
yanguxuchixũ. 23¡Rü ẽcü yangexetüxẽxẽ
rü guxũguma yaduxrueparagü! 24¡Rü
ẽcü curü numaxã napoxcue nax
ngẽmaarü poramaxã nayuexũcax! 25Rü
chanaxwaxe i ngẽma ínaxãchiũgüxũwa
rü wüxi i nachica i chianexũxũ
cunanguxuchixẽxẽ nax taxúema
napatagüwa ngẽxmagüxũcax. 26Erü
nümagü rü tümawe ningẽxũtanü ya
yíxema cuma tüxũ cunaxixãchiãẽxẽxẽ.
Rü tüxũ nacugüe ya yíxema tüxṹ
nangúe nagagu nax tüxũ cunapixẽẽxũ.
27¡Ẽcü poxcumaxã nüxṹ naxütanü
naxcax i ngẽma chixexũ i naxügüxũ!
¡Rü taxṹ i nüxṹ nüxũ curüngümaxũ i
ngẽma norü chixexũ! 28¡Rü ínapiéga
nawa i ngẽma curü popera i curü
duũxũgüéga nagu ümatüxũ! Rü tama
chanaxwaxe i ngẽma cuga
ĩnüexũtanüwa cunangoxégagüxẽxẽ.
29Natürü i choma nax chidaxawexũ rü
chanaxixãchiãẽxũ ¡rü choxũ írüdaxẽxẽ
rü choxũ ínapoxũ, Pa Chorü Tupanax!
30Rü choma rü wiyaemaxã tá cuxũ
chicuaxüxũ rü moxẽ tá cuxna chaxã, Pa
Tupanax. 31Rü ngẽxguma wüxi i tuiru
rüexna wocaxacü cuxcax chiguxguarü
yexera tá namaxã cutaãxẽ i ngẽxguma
cuxũ chicuaxüxũgu rü moxẽ cuxna
chaxãxgu, Pa Corix. 32Rü yíxema
naxixãchiãẽgüxe rü tá tataãxẽgü i
ngẽxguma nüxũ tadaugügu nax ñuxãcü
Tupana chomaxã taãxẽxũ. Rü yíxema
Tupanacax daugüxe rü tá yexera tüxṹ
nangúchaũ nax nawe tarüxĩxũ. 33Erü
nüma ya Cori ya Tupana rü tüxũ naxĩnü
ya yíxema tüxṹ nataxúxe i tümaarü
ngẽmaxũgü. Rü tama tüxũ naxo ya
yíxema norü duẽxẽgü ya poxcuexe. 34Pa
Dauxũguxũ i Naane, rü Pa Ñoma i
Naane rü Pa Már, rü name nixĩ i
Tupanaxũ picuaxüxũgü i pemax rü
guxũma i pewa maxẽxũ. 35-36Erü nüma
rü tá naétüwa nachogü ya Chióũ. Rü tá
nüxũ narüngũxẽẽ i norü duũxũgü nax
wena táxarü namexẽẽgüaxũcax ya
Yudátanüxũarü ĩanegü. Rü yima ĩane ya
Yerucharéũ rü Tupanaarü
duũxũgüxacügüarü tá nixĩ. Rü ngẽma tá
namaxẽ rü tá namaxã inacuaxgü. Rü
guxũma i ngẽma Tupanaga ĩnüexũ rü
ngẽxma tá naxãchiũgü.

Yumüxẽ i nawa Tupanaarü ngũxẽẽcax íicaxaxũ

70 1Pa Chorü Tupanax ¡nua naxũ
rü choxũ íyanguxuchixẽxẽ! Pa
Corix ¡paxa nua naxũ nax choxũ
curüngũxẽẽxũcax! 2¡Rü naxãneexẽxẽ i
ngẽma choxũ imaxgüchaũxũ nax
ngẽmaãcü norü ãneemaxã

yabuxmüxũcax i ngẽma chixexũ
chomaxã ügüchaũxũ! 3Rü ngẽma choxũ
cugüexũ, rü chanaxwaxe i
cunaxãneexẽxẽ. 4Natürü guxãma ya texé
ya cuxcax daugüxe rü name nixĩ nax
poraãcü tataãxẽgüxũ. Rü yíxema
naxwaxegüxe nax tümaétüwa cuchogüxũ
rü name nixĩ i guxũguma ñatagürügü:
“Namexechi ya Tupana”, ñatagürügü.
5Natürü i choma nax changearü
ngẽmaxũáxũ rü chanaxixãchiãẽxũ, rü
chanaxwaxe i paxa nua cuxũ rü choxũ
curüngũxẽẽ, Pa Tupanax. Erü cuma nixĩ i
choxũ curüngũxẽẽxũ rü choxũ
ícunguxuchixẽẽxũ nawa i guxchaxũgü.
¡Rü paxa choxũ rüngũxẽxẽ, Pa Corix!

Wüxi i yaxguãxarü yumüxẽ

71 1Pa Cori Pa Tupanax, cuma nixĩ
i chorü poxũruxũ quixĩxũ. ¡Rü
taxṹ i ãne choxna cuxãxũ! 2¡Rü ẽcü
chorü uanügüna choxũ ínapoxũ! Erü
cuma rü quixaixcüma. ¡Rü choxṹ nüxũ
naxĩnü i chorü yumüxẽ rü choxũ
ínanguxuchixẽxẽ! 3Rü chanaxwaxe nax
chorü tüxchipetaruxũ rü chorü
cuxchicaxũ rü chorü poxũruxũ quixĩxũ.
Rü ngẽmaãcü taxucürüwa choxũ
nimaxgü. Erü cuma nixĩ i chorü
tüxchipetaruxũ rü chorü cuxchicaxũ
quixĩxũ. 4Pa Chorü Tupanax ¡choxũ
ínanguxuchixẽxẽ naxmexwa i ngẽma
duũxũgü i chixexũgü i máetagüxũ rü
nuxwaxegüxũ! 5Yerü yexguma
changextüxügutama cuxṹ chayaxõ yerü
cuma nixĩ ga aixcüma choxũ
curüngũxẽẽxũ rü choxna cudauxũ. 6Rü
yexguma chauéanüwa chayexmagu, rü
cuma rü woetama marü choxũ
curüngũxẽẽ rü choxũ cubuxẽxẽ. Rü
ngẽmacax i ñuxma rü guxũgutáma cuxũ
chicuaxüxũ. 7Rü muxũma i duũxũgü rü
chomaxã nabaixãchiãẽgü erü marü
chaya. Natürü cuma nixĩ i chorü
poxũruxũ quixĩxũ. 8Rü guxũma i
ngunexũgügu rü cuxũ chicuaxüxũecha,
Pa Tupanax, naxcax i ngẽma mexũ i
chauxcax cuxüxũ. 9Natürü ñuxma nax
yaxguãx chixĩxũ rü changearü poraáxũ
¡rü taxṹ i choxũ cuxoxũ, rü taxṹ i choxũ
ícutáxũ! 10Rü ngẽma chorü uanügü i
choxũ imaxgüchaũxũ rü nügü
narüngũxẽẽgü rü wüxigu nügümaxã nagu
narüxĩnüe nax ñuxãcü choxũ yamaxgüxũ.
11Rü ñanagürügü: “¡Nawe pingẽxũtanü
rü peyayauxgü, erü ya Tupana rü marü
nüxna nixũgachi rü taxúetáma
ítanapoxũ!” ñanagürügü. 12Pa Tupanax
¡taxṹ i choxna quixũgachixũ! ¡Rü paxa
nua naxũ rü choxũ yarüngũxẽxẽ! 13¡Rü
naxãneexẽxẽ rü nadai i ngẽma chorü
uanügü i choxũ imaxgüchaxũxũ! ¡Rü
duũxũgüarü cugüruxũ yaxĩgüxẽxẽ i
ngẽma nanaxwaxegüxũ nax chixexũgu
changuxũ! 14Natürü i choma rü
guxũguma íchananguxẽxẽ nax choxũ
curüngũxẽẽxũ. Rü ngẽmacax yexeraãcü
tá cuxũ chicuaxüxũ. 15Rü wüxichigü i
ngunexũgu rü tá nüxũ chixu nax cuma
quixĩxũ nax toxũ cumaxẽxẽẽxũ rü
aixcüma toxũ curüngũxẽẽxũ. Rü ngẽma
nax namuxũchixũ i ngẽma mexũgü i
chauxcax cuxüxũ, rü taxucürüwama
guxũxũ chixu. 16Pa Corix, guxũma i
duũxũgümaxã tá nüxũ chixu i ngẽma
taxũgü i mexũgü i cuxüxũ. Rü tá
chanaxunagü nax cuxicatama yixĩxũ nax
quixaixcümaxũ. 17Pa Chorü Tupanax
yexguma changextüxügutama choxũ
cunguxẽxẽ i curü ore, rü ñuxma rü ta

nüxũ chixuchigüama ga yema mexũ ga
taxũ ga cuxüxũ. 18Pa chorü Tupanax
ıtaxṹ i choxna quixũgachixũ i ñu̱xma nax
marü chayaxũ rü chapuxeruxũ! Rü
ñu̱xma rü ta curü porachigaxũ chixu
namaxã i ngẽma ñu̱xma maxẽxũ i
duũxũgü nax nümagü rü ta ngẽma
duũxũgü i tá ingóetanüxũmaxã nüxũ
yaxugüxũca̱x. 19Pa Tupanax, ngẽma curü
porachiga rü curü mecümachiga rü
guxũwama nangu ñu̱xmata daxũguxũ i
naanewa. Rü cuma rü cunaxü i taxũgü i
mexũgü. Rü tataxuma ya texé ya cumaxã
wüxiguxe. 20Rü woo muxũma ga
guxchaxũgü rü i̱xãchiãẽgüwa choxũ
cuxüpetüxẽxẽ, natürü wenatáxarü choxũ
cutaãxẽxẽxẽ. Rü tá choxũ ícurüdaxẽxẽ
nawa i chorü guxchaxũgü, ñoma
waixümütüũwa írüdaxgurüxũ. 21Rü
noxriarü yexera tá chomaxã cutaãxẽ rü
wena táxarü choxũ cuporaxẽxẽ. 22Pa
Chorü Tupana ya Guxũma i
Iraéanecüã̱xgüarü Tupana ya Üünecüx,
rü cuxca̱x tá chawiyae rü chorü
árpamaxã rü chorü árpaxacümaxã tá
cuxũ chicua̱xüxũ. Erü aixcüma
cuyanguxẽxẽ i guxũma i ngẽma nüxũ
quixuxũ. 23Rü ngẽmaãcü taãxẽãcüma
chaua̱xmaxã tá cuxca̱x chawiyae, rü
chauãxẽ i wena ícurüdaxẽẽxũmaxã tá
cuxũ chicua̱xüxũ. 24Rü chorü conü rü
guxũma i oragu tá nüxũ nixu nax cuma
rü ixaixcümacü quixĩxũ. Erü ngẽma
duũxũgü i naxwa̱xegüxũ nax chixexũgu
changuxũ rü ñu̱xma rü ãne ningegü.

Yumüxẽ i ãẽ̱xgacüca̱x ixĩxũ

72 1-2Pa Tupanax ınüxna naxã ya
ãẽ̱xgacü i cua̱x nax curüxũ
mexũgu naxĩnüxũca̱x rü aixcümacü nax
yixĩxũca̱x, nax ngẽmaãcü mea namaxã
inacuáxũca̱x i curü duũxũgü rü tüxũ
nangũxẽẽxũca̱x ya yíxema guxchaxũwa
ngẽxmagüxe! 3Rü chanaxwa̱xe i
cunabacaxẽxẽ i ngẽma nanetügü i
ma̱xpũneanewa ngẽxmagüxũ nax
ngẽmaãcü nataãxẽgüxũca̱x i duũxũgü rü
mea namaxẽxũca̱x. 4Rü chanaxwa̱xe i
nüma ya ãẽ̱xgacü rü mea tümamaxã
inacua̱x ya yíxema ingearü
ngẽmaxũã̱xgüxe, rü tüxũ narüngũxẽẽ ya
tümaxacügü ya yíxema tüxṹ nataxúxe,
rü napoxcueã i ngẽma chixri norü
puracütanüxũmaxã icua̱xgüxũ. 5Rü
ngẽmaãcü ya yimá ãẽ̱xgacü rü
guxũgutáma cuxũ namuũ rü cuga
naxĩnü ngẽxgumarüxũ ya üa̱xcü rü
tauemacü rü guxũguma
nangexmagüechaxũrüxũ. 6Rü
chanaxwa̱xe nax yimá ãẽ̱xgacü rü
meama guxũma i norü duũxũgüxũ
nangũxẽẽxũ ñoma pucü i guxũma i
nanetügü meama iwainecüxẽẽcürüxũ.
7Rü nüma ãẽ̱xgacü yixĩxũyane rü
chanaxwa̱xe nax guxũma mea ixũxũ rü
guxũ i ngunexũgu nax nataxuxũma i
chixexũ rü nu. 8Rü nüma rü name nixĩ i
namaxã inacuáxũ i guxũma i naane i
éstearü taxtüwa inaxügü rü ñu̱xmata
oéstearü márwa nangu. Rü ngẽmaãcü i
norü naane rü taxtü ya Eufrátewa tá
inaxügü rü naane íyacuáxũwa tá nangu.
9Rü ngẽma ãẽ̱xgacüarü uanügü i
chianexũgu ãchiũgüxũ rü name nixĩ i
yimá ãẽ̱xgacüpe̱xewa nügü
nangexmagüxẽxẽ rü naga naxĩnüe. 10Rü
ngẽma Tárchiaanearü ãẽ̱xgacü, rü
Capaxũgüarü ãẽ̱xgacü, rü Chabáanearü
ãẽ̱xgacü, rü Chébaanearü ãẽ̱xgacü, rü
name nixĩ i guxũma i ngẽma ãẽ̱xgacügü

rü torü ãẽxgacüxũtawa nanana i norü
ãmaregü rü diẽrugü. 11Rü guxũma i
nachixũanegüarü ãẽxgacügü, rü name
nixĩ i torü ãẽxgacüpẽxegu
nacaxápü̃xügü. Rü guxũma i ngẽma
nachixũanegüarü duũxũgü, rü name
nixĩ i torü ãẽxgacümẽxẽwa
nangexmagü. 12Erü nüma ya yimá
ãẽxgacü rü tá tüxũ ínapoxũ ya yíxema
ngearü ngẽmaxṹaxe ya nüxna caxe. Rü
yíxema taxúema tüxũ rüngũxẽxẽ́xe rü
nüma tá tüxũ narüngũxẽẽ. 13Rü yíxema
tama tügü icuãxüxũgüxe, rü tá nüxṹ
tangechaũtümüxũgü. Rü yíxema ngearü
diẽruãxgüxe rü tá tüxũ ínapoxũ. 14Rü tá
tüxũ ínanguxũxẽxẽ naxmẽxwa i ngẽma
chixri tümamaxã icuáxũ rü tüxũ dãixũ.
Erü ngẽma tümaarü maxũ rü naxcãx rü
namexechi. 15¡Rü namaxũ ya yimá
ãẽxgacü! ¡Rü nüxna penaxã i ngẽma
Chabáanearü úiru! ¡Rü guxũguma
Tupanapẽxewa naxcãx peyumüxẽgü!
¡Rü name nixĩ i guxũguma mexũ nüxũ
naxüpetü! 16¡Rü toxũ rüngũxẽxẽ, Pa
Tupanax, nax toxṹ yaxoxochixũcãx i
torü trígugü rü toxṹ nabacaxũcãx i torü
trígunecügü i mãxpṹneanewa
ngẽxmagüxũ! ¡Rü namuxẽxẽ i norü o
ngẽma Líbanuanewa ngẽxmagüxũ i
nanetügürüxũ! ¡Rü ñoma maxẽ i
naanegüwa rüxügüxũrüxũ yamuxẽxẽ i
duũxũgü i torü ĩanegüwa! 17Rü
chanaxwãxe nax guxũguma mea yimá
ãẽxgacüchiga yadexagüxũ i duũxũgü.
Rü name nixĩ i guxũguma duũxũgü
nüxũ nacuáchiga ñoma üãxcü
guxũguma ibaxixũrüxũ. Rü chanaxwãxe
nax guxũma i nachixũanecüãxgü i
duũxũgü nayauxgüxũ i norü ngũxẽẽ rü
ngẽmaãcü guxũma i ngẽma
nachixũanecüãxgü nüxũ icuãxüxũgüxũ.
18Namexechi ya Cori ya Tupana ya tórü
Tupana ixĩcü. Rü nüxicatama nixĩ i
naxüãxũ i ngẽma mexũgü i taxũgü i
norü poramaxã naxüxũ. 19Rü name nixĩ
i guxũguma nüxũ ticuãxüxũgü erü
namexechi. Rü tanaxwãxe nax guxũma i
ñaa naane rü namaxã napaxũ i norü
üüne. Rü ngẽmaãcü yixĩ. 20Rü nuxã nixĩ
i yagúxũ i norü yumüxẽgü ya Dabí ya
Ichaxí nane.

Tupanaarü mecümachiga

73 1Rü Tupana rü namaxã
namecüma i ngẽma Iraétanüxũ i
mexũgu rüxĩnüexũ. 2Rü choma rü
chiwĩxĩchi rü wixgutaãx nagu changu ga
yema chixexũ. 3Yerü chixauxãchi naxcãx
nax ñuxãcü namuarü ngẽmaxũãxgüxũ i
ngẽma duũxũgü i nügü icuãxüxũgüxũ rü
chixexũ ügüxũ. 4Rü ngẽma duũxũgü rü
tama nagu narüxĩnüe tá nax nayuexũ erü
naporae rü taxuxũma nüxũ naxüpetü.
5Rü taguma ngúxũ ningegü rü taguma
tõxguãxgürüxũ nangearü diẽruãxgü. 6Rü
ngẽma nax nügü yacuãxüũgüxũ rü norü
ngãxãẽxũruxũ nayaxĩxẽẽgü. Rü ngẽma
dai nixĩ i guxũguma naãxẽwa
ngẽxmaechaxũ. 7Rü norü ngümaxã
naxetügü rü nanayigü, rü ngẽma norü
chixexũ i nagu naxĩnüexũ rü
nangupetüxüchiama. 8Rü Tupanaxũ
nacugüeãcüma chixexũ namaxã nixugüe.
Rü chixexũmaxã rü mãxmaxã
duũxũgüxũ naxãxũnegü. Rü nügü
yacuãxüũgüãcüma nidexagü. 9Rü chixri
daxũguxũ i naanechiga nidexagü rü
ngextá ínaxĩxũwa rü norü
ngẽmaxũgümaxã nügü nicuãxüxũgü.
10Rü ngẽmacãx i nümaxũ i Tupanaarü

duũxũgü rü düxwa nawe narüxĩ rü naga
naxĩnüe rü nanayauxgü i norü ore i nüxũ
yaxugüexũ. 11Rü ngẽma duũxũgü i
chixexũ rü nügümaxã ñanagürügü:
“Nüma ya Tupana rü taxũtáma nüxũ
nacuax i ngẽma ixügüxũ. Rü yimá
guxãétüwa ngẽxmacü rü taxũtáma nüxũ
nacuaxama”, ñanagürügü. 12¡Rü dücax i
ngẽma duũxũgü i chixri maxẽxũ nax
ñuxãcü taãxẽãcüma yamuxẽẽãxũ i norü
ngẽmaxũgü! 13Rü ngẽmacax i chomax rü
düxwa nagu charüxĩnü rü
natücaxmamare nixĩ nax mea
chamaxũxũ rü chaugüna chadauxũ nax
tama chixexũ chaxüxũcax. 14Erü ñuxma
nax Tupanawe charüxũxũ rü taxuwama
choxṹ name. Erü guxũ i ngunexũgu rü
ngúxũ chinge rü guxchaxũgü choxũ
nangupetü. 15Natürü, Pa Tupanax, rü
ngẽxguma chi ngẽma nüma nagu
naxĩnüexũgu charüxĩnügu rü choma rü
chi naechita chixri chamaxũ i curü
duũxũgü. 16Rü yexguma ga choma rü
pora chaxü nax nüxũ chacuáxũcax nax
tüxcüũ i ngẽma chixri maxẽxũ rü
poraãcü namuarü ngẽmaxũãxgüxũ
natürü ngẽma yaxõgüxũ rü ngúxũ
yangegüxũ. Natürü choxṹ naguxcha nax
nüxũ chacúaxũ. 17Natürü yexguma
cupatagu chaxücuxgu, Pa Tupanax, rü
yexguma nixĩ ga nüxũ chicuaxãchixũ nax
ngextá tá naxĩxũ i ngẽma chixexũ ügüxũ.
18Rü cuma rü marü nüxũ quingex nax
ngẽmaãcü norü chixexũgu nayixũcax rü
ngẽxma yanaxoxũcax i norü guxũma.
19-20Rü ngürüãchimare tá narüxo. Rü
norü muũmaxã tá nayue. Rü ngẽxguma
cumax, Pa Corix, ícurüdaxgu ñoma
wüxíxe pewa írüdaxũrüxũ, rü cuma rü tá
nüxũ cuxo erü tama aixcüma mea
cupexewa namaxẽ. 21Rü noxri ga choma
rü chixãũxãchi naxcax nax ñuxãcü
namuarü ngẽmaxũãxgüxũ i ngẽma
chixexũ ügüxũ, rü poraãcü chauãẽwa
nangux. 22Yerü wüxi ga ngẽãẽmarexũ
chixĩ ga yexguma rü tama chauãẽxũ
chacuax. Rü cupexewa, Pa Tupanax, rü
ñoma wüxi ga naeũrüũmare chixĩ.
23Natürü i choma rü guxũguma cugu
charüxĩnü. Rü chorü tügünemexẽgu
cuyayauxãchi. 24Rü ngẽma curü
ucuxẽmaxã choxũ icuyarüwexãchixẽxẽ.
Rü wüxi i ngunexũ rü taãxẽãcüma tá
choxũ cuyaxu i daxũguxũ i naanewa.
25¿Rü texé tixĩ ya chomücü i daxũguxũ i
naanewa? Rü cuma nixĩ, Pa Tupanax. Rü
cuxicatama nixĩ i chacuxwaxexũ i ñoma i
naanewa rü taxuxũma i to. 26Rü ñoma i
naanewa rü guxũma i ñaa chaxune rü
inayarüxo, rü ngẽma chorü pora rü
ñaxtüwa naxũ. Natürü i cumax, Pa
Tupanax, rü guxũgutáma chorü Tupana
quixĩ. Rü cuma nixĩ i choxũ cuporaxẽẽxũ
i chorü maxũwa. 27Rü ngẽma duũxũgü i
cuxna ixĩgachixũ rü tá nayue. Rü tá
icuyanaxoxẽxẽ i ngẽma tama aixcüma
cuga ĩnüexũ. 28Natürü i chomax rü
yexeraãcü tá cuxna changaixcama. Erü
ngẽma nixĩ i chauxcax rümemaexũ. Rü
cumax, Pa Cori Pa Tupanax, rü chorü
poxũruxũ quixĩ. Rü ngẽmacax tá nüxũ
chixuchiga i guxũma i ngẽma chauxcax
cuxüxũ.

Yumüxẽ i nawa naxcax ínacaxaxũ nax norü uanügümexẽwa ínanguxũxũcax i Tupanaarü duũxũgü

74 1Pa Tupanax, toma nax curü
duũxũgü nax tixĩgüxũ, rü
¿tüxcüũ toxũ ícuwogüxüchi? ¿Rü

tü̱xcüũ̃ tomaxã cunu? [2]¡Rü nüxna
nacua̱xãchi i curü duũ̃xũ̃gü ga woetama
nũxcüma cudexũ̃! Rü yemagü nixĩ ga
norü uanügüme̱xẽwa ícunguxũ̃xẽẽxũ̃
nax curü duũ̃xũ̃gü yixĩgüxũ̃ca̱x. ¡Rü
nüxna nacua̱xãchi ya yima ma̱xpṹne ya
Chióũ̃ ga nagu cuxãchixũ̃ne! [3]¡Rü nua
naxũ rü íyadau ya daa curü ĩane nax
guxũ̃wama nagu napogüene! Rü yema
curü uanügü rü cupatawa rü nagu
napogüe ga guxũ̃ma ga ta̱xacü yéma
yexmagüxũ̃. [4]Rü ñu̱xma i ngẽma curü
uanügü rü noxrütama wiyaegügu
nawiyaegü nawa ya cupata erü marü
narüporamaegü. Rü yimá norü
woneragü rü ngẽ́ma nanawãĩxnagügü.
[5-6]Rü ñoma naixnecüwa üxü imaxũ̃rüxũ̃
rü nagu namagüe rü nagu napogüe ga
guxũ̃ma ga norü meruũ̃gü ga guma
cupata. [7]Rü guma cupata ga üünene rü
nagu nanangixgü rü nayawa̱xẽẽgü. Rü
yemaacü nanachixexẽẽgü ga guma
cupata. [8]Rü ngẽma torü uanügü rü nagu
narüxĩnüe nax noxtacüma toxũ̃
nadaixüchixũ̃. Rü torü ĩanegüwa rü
ínanagu ga torü ngutaque̱xepataũ̃gü ga
nawa cuxũ̃ ticua̱xüũ̃güne. [9]Rü ñu̱xma rü
marü nataxuma ya cupata rü nataxuma
i curü orearü uruũ̃gü. Rü tama nüxũ̃
tacua̱x nax ñuxgu tá nangupetüxũ̃ i ñaa
guxchaxũ̃ i toétüwa ngẽxmaxũ̃. [10]Pa
Tupanax ¿ñuxguxüratáta nixĩ i nüxũ̃
nachauexũ̃ i ngẽma torü uanügü nax
chixri tomaxã nachopetüxũ̃? ¿Rü
ngẽxgumarüxũ̃ ta rü ñuxguxüratáta nixĩ
i nüxũ̃ nachauexũ̃ nax cumaxã chixexũ̃
yaxugüexũ̃? [11]¿Rü tü̱xcüũ̃ tama
icunawéxchaxũ̃ i curü pora? ¿Rü tü̱xcüũ̃
ngẽ́ma nüxũ̃ cudawenümare? [12]Rü
nũxcümacürüwatama rü cuma nixĩ ga
torü ã̱ẽxgacü quixĩxũ̃. Rü ñoma i
naanewa rü muxũ̃ma ga ã̱ẽxgacügüxũ̃
curüporamae. [13]Rü cuma rü curü
poramaxã cuyayauxye ga már-arü dexá.
Rü yema ngo̱xogü ga márwa
yexmagüxũ̃ rü cunadaieru. [14]Rü yema
ngo̱xo ga Leviatáũ̃ rü cuyama̱xeru. Rü
yema aigü ga dauxchitacüã̱xna cunaxã
nax nawemü yixĩxũ̃ca̱x. [15]Rü cuma nixĩ
ga cungóexẽẽxũ̃ ga dexáarü
baibeanegüxũ̃ rü natügü. Rü cuma nixĩ
ga cuyapagüxẽẽxũ̃ ga natügü ga noxri
taguma ngearü dexáã̱xgüxũ̃. [16]Rü cuma
nixĩ ga cuxüxũ̃ ga ngunexũ̃ rü chütaxũ̃.
Rü yima tauemacü rü üa̱xcü, rü cuma
nixĩ ga namagu cuyaxũxẽẽchigüxũ̃ ga
wüxichigü. [17]Rü cuma nixĩ ga
cuxunetaxũ̃ ga ngextá tá yacuáxũ̃ ga
naane. Rü cuma nixĩ ga cungo̱xẽẽxũ̃ ga
mucü rü taunecü. [18]Pa Corix ¡taxṹ i
nüxũ̃ icurüngümaxũ̃ i ñuxãcü ngẽma
curü uanüã̱xgü cumaxã chixexũ̃
yaxugüexũ̃! ¡Rü dücax i ngẽma duũ̃xũ̃gü
i tama naãxẽxũ̃ cua̱xgüxũ̃ rü ñuxãcü
chixri cuchiga nidexagü! [19]¡Rü taxṹ i
toxũ̃ curüngümaxũ̃! Erü
muxtucuxacügürüxũ̃ taturae. ¡Rü taxṹ i
torü uanügü i düraexũ̃me̱xẽwa toxũ̃
cuwogüxũ̃! [20]¡Rü nüxna nacua̱xãchi ga
yema curü uneta ga torü o̱xigümaxã
cuxüxũ̃! Erü ñu̱xma rü ñaa torü
nachixũ̃ane rü daimaxã nanapá i
guxũ̃wama. [21]¡Rü taxṹ i cunangexrüxũ̃ i
ngẽxguma ngẽma duũ̃xũ̃gü i poraexũ̃
chixri namaxã chopetügu i ngẽma
ngearü ngẽmaxũ̃ã̱xgüxũ̃! ¡Ẽcü nüxṹ
natauxchaxẽxẽ nax cuxũ̃
yacua̱xüũ̃güxũ̃ca̱x i ngẽma ngearü
diẽrua̱xgüxũ̃ rü ngẽma ngearü
ngẽmaxũ̃ã̱xgüxũ̃! [22]¡Inachi, Pa Tupanax,

rü ínapoxũ̃ i ngẽma cuxca̱x mexũ̃! ¡Rü nüxna nacua̱xãchi nax torü uanügü i naechitamare maxẽxũ̃ rü guxũ̃guma chixexũ̃ cumaxã nixugüe! 23¡Rü taxṹ i cunangexrüxũ̃ i norü guchigagü i ngẽma curü uanügü! Erü wüxichigü i ngunexũ̃gu rü niyexerachigü i ngẽma norü dexa i chixexũ̃.

Tupana rü ãẽxgacü ya duũ̃xũ̃güarü maxũ̃arü ngugüruxũ̃ ya mecü nixĩ

75 1Moxẽ cuxna taxã, Pa Tupanax, moxẽ cuxna taxã. Rü cuxna nixĩ i taca̱xaxũ̃ i torü yumüxẽwa. Rü ngẽma mexũ̃gü i curü poramaxã cuxüxũ̃chiga nixĩ i tawiyaegüxũ̃. 2Rü nüma ya Cori ya Tupana rü ñanagürü: “Ngẽxguma nawa nanguxgu i ngẽma ngunexũ̃ i choma nüxũ̃ chaxunetaxũ̃, rü aixcüma tá nüxna chaca i wüxichigü i duũ̃xũ̃ i norü maxũ̃chiga. 3Rü ngẽxguma naxĩã̱xãchigu i ñaa naane guxũma i norü duũ̃xũ̃gümaxã, rü chomatama nixĩ i namaxã ichacuáxũ̃ nax tama yaxũgachixũ̃ca̱x i namaxũ̃wa”, ñanagürü. 4Rü choma ya Tupana rü ñachagürü nüxũ̃ i ngẽma nügü icua̱xüxũ̃güxũ̃ rü ngẽma chixexũ̃ ügüxũ̃: “¡Taxṹ i pegü íperütagüxũ̃ rü pegü picua̱xüũ̃güxũ̃! 5¡Rü taxṹ i perü porachiga pidexagüxũ̃! Rü ngẽxguma pidexagügu ¡rũ̃ taxṹ i choxũ̃ perüyexeragüchaxũ̃xũ̃ namaxã i perü cua̱x!” ñachagürü. 6Rü ngẽma tórü ngũ̃xẽẽ rü tama nachixũ̃anegü i éstewa ngẽxmagüxũ̃wa rüẽxna ngẽma nachixũ̃anegü i oéstewa ngẽxmagüxũ̃wa, rü bai i ngẽma nachixũ̃anegü i súrwa ngẽxmagüxũ̃wa ne naxũ. 7Natürü nüma ya Tupana nixĩ ya aixcüma ãẽxgacü ixĩcü rü nüma nixĩ i nangugüãxũ̃ i wüxíxechigüarü maxũ̃. Rü tümáxe rü tüxũ̃ naxãneexẽxẽ rü toguxe rü tüxũ̃ nicua̱xüxũ̃. 8Rü nüma ya Cori ya Tupana rü naxmẽxwa nangexma i ngẽma cópa i norü nu nawa ngẽxmaxũ̃ ñoma wüxi ya bínu ya ngúchia̱xüchicürüxũ̃. Rü ngẽxguma inabaagu i ngẽma norü nu naétü i ngẽma duũ̃xũ̃gü i chixexũ̃ ügüxũ̃ rü guxũ̃watáma nangu rü taxuxũ̃táma niña. 9Natürü i choma rü guxũ̃gutáma nüxũ̃ chixuchiga ya yimá Acóbuarü Tupana. Rü chorü wiyaemaxã tá nüxũ̃ chicua̱xüxũ̃. 10Erü nüma rü tá inayanaxoxẽxẽ i norü chixexũ̃gü i nügü namaxã yacua̱xüũ̃güxũ̃ i ngẽma duũ̃xũ̃gü i chixri maxẽxũ̃. Natürü yíxema mexũ̃ ügüxe rü nüma rü tá tüxũ̃ nicua̱xüxũ̃.

Tupana rü narüporamae

76 1Rü Yudáanewa rü duũ̃xũ̃gü rü meama Tupanaxũ̃ nacua̱xgü. Rü nüma rü natachigaxüchi i guxũ̃wama i Iraéanewa. 2Rü yima napata rü Chióũ̃arü ma̱xpṹnewa nangexma i Yerucharéũ̃arü ĩanewa. 3Rü yéma nixĩ ga nagu nabügüxũ̃ ga tórü uanügüarü naxnegü ga poxũ̃ruũ̃gü rü taragü rü würagü rü chuxchigü. 4¡Rü cumax, Pa Corix, rü guxũ̃arü yexera cuxãũcümaxũ̃chi! Rü yima ma̱xpṹnegü i guxũ̃guma ngẽxmaechanearü yexera quixĩ. 5Rü yema tama cuxũ̃ muũ̃echaũ̃xũ̃ rü cuma rü ícunawoxũ̃. Rü yema nügü írüporagüxũ̃ rü taxucürüwama ta̱xacü cumaxã naxüe, rü nayuemare. 6Rü yema churaragü ga cowaruétügu ĩxũ̃ rü wüxigu norü

cowarugümaxã ínayachaxgütanüãchi rü
taxuxũma naxüe ga yexguma nüxna
cuchogügux, Pa Acóbuarü Tupanax.
7Erü cuma rü cuxãũcümaxũchi. ¿Rü
texé tapora nax cupexewa itachiamaxũ i
ngẽxguma cuma tümamaxã cunuxgu?
8-9Rü daxũguxũ i naanewatama marü
cunaxuegu i curü poxcu namaxã i
ngẽma chixexũ ügüxũ. Rü ngẽmacax i
ñoma i naane rü niduxrux rü
nachianemare i ngẽxguma
cunaxueguxgu i curü poxcu naxcax i
ngẽma chixexũ ügüxũ rü
ícunanguxũxẽẽgu i ngẽma curü
duũxũgü i togü chixri namaxã
icuaxgüxũ. 10Rü ngẽma norü nu i
ngẽma cumaxã rüxuanügüxũ rü curü
cuaxüxũruxũ tá nayanguxuchi. Rü woo
ngẽxguma íxrarüwa nanuegu rü curü
ngaxãẽruxũ nayanguxuchi i ngẽma.
11¡Rü Tupanamaxã ipexunetagü, natürü
aixcüma peyanguxẽxẽ i ngẽma perü
uneta! Rü guxãma i pema ya yimá
ãũcümacüarü duũxũgü pixĩgüxũ rü ¡ẽcü
nüxna penana i perü ãmaregü! 12Rü
ngẽma ãẽxgacügü i duũxũgümaxã
icuaxgüxũ rü nüma ya Tupana rü
nanadai. Rü ngẽmaãcü nanamuũexẽxẽ i
ngẽma nachixũanegüarü ãẽxgacügü.

Naxcax ínicuaxgü nax ñuxãcü Tupana Equítuanewa ínanguxũxẽẽxũ

77 1Rü tagaãcü Tupanana chaca i
chorü yumüxẽwa nax choxũ
naxĩnüxũcax. 2Rü ngẽma ngunexũ i
guxchaxũwa changexmagu rü
Tupanacax chadau. Rü taguma nüxũ
charüchau nax chaxunagümexẽãcüma
chütacü chayumüxẽxũ. Natürü woo
ngẽmaãcü chayumüxẽ rü taguma
chataãxẽ. 3Rü nüxna chacuaxãchi ya
Tupana rü chaxaxu. Rü Tupanaarü
ngũxẽẽcax chadau, natürü changechaũ
erü tama paxa ínangu i norü ngũxẽẽ.
4Rü cumax, Pa Tupanax, rü tama choxũ
cuyaxtaxẽxẽ. Rü ngẽma nax poraãcü
chanaxixãchiãẽxũ rü taxucürüwa
chidexa. 5Rü nüxna chacuaxãchi ga
yema ngunexũgü rü taunecügü ga nagu
mexũ choxũ ngupetüxũ. 6Rü nüxna
chacuaxãchi ga yexguma chütacü
taãxẽãcüma chawiyaegu. Rü chauãxẽwa
nagu charüxĩnü rü chaugüna chaca:
7"¿Ẽxna guxũgutáma i nanuxũ ya Cori
ya Tupana? ¿Rü taxũtáma ẽxna wena
tamaxã nangüxmüxũ? 8¿Rü ẽxna marü
nüxũ narüchau nax tüxũ nangechaxũxũ?
¿Ẽxna nüxũ narüngümaxüchi ga norü
uneta ga nüxũ yaxuxũ? 9¿Ẽxna nüxũ
narüxo ya Tupana nax namecümaxũ?
¿Ẽxna tamaxã nanuxũchi rü ngẽmacax
marü tama nüxũ̃ tangechaũtümüxũgü?"
ñachagürü. 10Rü ngẽma yexera choxũ̃
ngúxũ nixĩ i ngẽxguma nagu
charüxĩnügu nax nüma ya Tupana ya
guxãétüwa ngẽxmacü rü marü tama
noxrirüũãcü tamaxã yixĩxũ. 11Rü choma
rü tá nüxna chacuaxãchi ga yema
mexũgü ga ũpa norü poramaxã naxüxũ.
12Rü nagu tá charüxĩnü ga guxũma ga
yema naxüxũ. 13Pa Tupanax, cuma rü
cuxüüne rü ngẽmacax cunaxü i ngẽma
cuxüxũ. Rü nataxuma i taxacü i to i
tupana i cumaxã wüxiguxũ. 14Erü cuma
nixĩ i Tupana i guxũma i ngẽma mexũ
cuxüxũ. Rü guxũ i nachixũanecüãx i
duũxũgüpexewa cunawex i curü pora.
15Rü ngẽma curü poramaxã nixĩ i
Equítuanewa ícunanguxũxẽẽxũ i curü
duũxũgü i Acóbutaagü rü Yúchetaagü.

16Pa Tupanax, rü yexguma cuxũ̃
nada̱u̱xgu ga yema már rü cuxũ̃ namuũ̃.
Rü nidu̱xru̱xchixü woo ínamatamaxũ̃wa.
17Rü yema caixanexũ̃gü rü nanapuxẽxẽ.
Rü dauxũ̃wa rü niduruane rü guxũ̃wama
naxãẽmacüane. 18Rü yema cuga ga
duruanexũ̃rüxũ̃ ixĩxũ̃ rü buanecü ga
íxã̱ũ̱xẽmacüwa inanaxũ. Rü guma
ãẽmacü rü ñoma ga naanexũ̃
nangóonexẽxẽ. Rü naxĩa̱xãchi ga ñaa
naane. 19Rü cuma rü márwaama cuxũ
rü yemaacü cunaxümaxũ̃ ga dexá.
Natürü taxúema nüxũ̃ tadau ga
cucutüchica. 20Rü cunamu ga Moiché rü
Aróũ̃ nax yagagüaxũ̃ca̱x ga curü
duũ̃xũ̃gü ñoma carnérugü igagüxũ̃rüxũ̃.

Tupanaarü ngũ̃xẽẽ ga nũxcüma norü duũ̃xũ̃güca̱x naxüxũ̃

78 1Pa Chorü Duũ̃xũ̃güx ¡naga
pexĩnüe i ñaa ore i pexũ̃
changúexẽẽxũ̃! ¡Rü iperüxĩnüe i ñaa
pemaxã nüxũ̃ chixuxũ̃! 2Rü cua̱xruũ̃gu
ixuxũ̃ i oreãcü tá pemaxã chidexa. Rü tá
pemaxã nüxũ̃ chixu i ore i ẽxũ̃guxũ̃ ga
nũxcüma taguma texé nüxũ̃ cuáxũ̃.
3-4Rü yema ore ga marü nüxũ̃ ixĩnüexũ̃
rü marü nüxũ̃ icuáxũ̃ ga tórü o̱xigü
marü tamaxã nüxũ̃ ixugügüxũ̃ rü
taxũtáma taxacügücha̱xwa itayacu̱x. Rü
ngẽmaãcü i ngẽma taweama ügüxũ̃ i
duũ̃xũ̃gü tá tórü Corixũ̃ nicua̱xüxũ̃gü rü
tá naxacügümaxã nüxũ̃ nixugü nax
ñuxãcü naporaxũ̃ rü ñuxãcü yema norü
poramaxã taxũ̃ ga mexũ̃ naxüxũ̃. 5-6Rü
nüma ga Tupana rü tórü o̱xi ga
Acóbutanüxũ̃na nanaxã ga norü mugü
rü namaxã nüxũ̃ nixu nax ñuxãcü tá
namaxẽxũ̃. Rü tórü o̱xigüxũ̃ namu nax
naxacügüxũ̃ nangúexẽẽxũ̃ca̱x nax
ngẽma naweama ügüxũ̃ i nataagü rü ta
nüxũ̃ nacua̱xgüxũ̃ca̱x rü nümagü rü ta
naxacügüxũ̃ nangúexẽẽxũ̃ca̱x. 7Yerü
nüma ga Tupana nanaxwa̱xe nax yema
tórü o̱xigüweama ügüxũ̃ ga duũ̃xũ̃gü rü
ta nagu nax yaxõgüãxũ̃ca̱x nax tama
nüxũ̃ iyanangümaexũ̃ca̱x ga yema taxũ̃
ga mexũ̃ ga nũxcüma naxüxũ̃ rü
ngẽmaãcü naga naxĩnüexũ̃ca̱x i ngẽma
norü mugü. 8Rü yemaacü nanamu ga
Tupana yerü tama nanaxwa̱xe nax yema
duũ̃xũ̃gü norü o̱xigürüxũ̃ yixĩgüxũ̃ca̱x.
Yerü nümagü ga norü o̱xigü rü tama
Tupanaga naxĩnüe rü tama naãxẽxũ̃
nicua̱x rü tama aixcüma Tupanawe
narüxĩ rü tama naxca̱x namaxẽ. 9Rü
yema Efraí́tanüxũ̃gü rü woo ga nüma rü
nixãxne namaxã ga norü würagü rü
chuxchigü rü tama inaxãgüchaũ̃ ga
yexguma nügü nada̱i̱xgu, rü norü
uanügücha̱xwa nibuxmümare. 10Rü
tama nayanguxẽẽgü ga yema norü
uneta ga Tupanamaxã nüxũ̃ yaxugüxũ̃.
Rü yema Tupanaarü mugü rü tama naga
naxĩnüechaũ̃. 11Rü nüxũ̃ inarüngümae
ga yema mexũ̃gü ga taxũ̃ ga Tupana
norü poramaxã nape̱xewa üxũ̃. 12Rü
Equítuanewa ga Choáũ̃anewa rü Tupana
rü aixcüma taxũ̃ ga mexũ̃ naxü
nape̱xewa ga norü o̱xigü. 13Rü yema
már rü nayapoxyexũ̃chixü. Rü ñoma
naxãtapṹxũ̃rüxũ̃ nayaxĩxẽxẽ ga yema
dexá nax yemaacü paanexũ̃wa
yachoũ̃xũ̃ca̱x. 14Rü ngunecü rü wüxi ga
caixanexũ̃ nixĩ ga norü cua̱xruxũ̃ ga
nape̱xegu ixũxũ̃. Rü chütacü rü wüxi ga
üxüema nixĩ ga norü cua̱xruxũ̃. 15Rü
yema chianexũ̃wa ga ngextá
ínataxuxũ̃wa ga dexá rü wüxi ga
ma̱xpṹnetapü̱xgu naponeta. Rü yéma

nayagoxũchixü ga dexá rü yemaacü
meama naxaxegü ga guxũma. [16]Rü
nümatama nixĩ ga Tupana ga yema
m̱axpũnetapü̱xwa yagóxũchiüxẽẽãxũ̃ ga
taxũ̃ ga dexá naxc̱ax ga yema norü
duũ̃xũgü. [17]Natürü ga nümagü ga norü
duũ̃xũ̃gü rü chixexũ̃ naxügüama
nape̱xewa ya yimá guxãétüwa
ngẽxmacü rü tama naga naxĩnüechaũ̃ ga
ínachianexũ̃wa. [18]Rü nüxũ̃
naxügümarechaũ̃, rü yemac̱ax naxc̱ax
ínacagü ga namachi ga nüxũ̃ chíxéga.
[19]Rü chixri Tupanachiga nidexagü rü
ñanagürügü: "¿Ẽxna Tupanaaxũ̃
natauxchaxũ̃ nax tüxna naxããxũ̃ i õna i
mexũ̃ i nua chianexũ̃wa? [20]Rü aixcüma
nixĩ ga Tupana ga nangũ̃xtexẽẽãxũ̃ ga
guma nuta ga taxüchicü. Rü aixcüma
yéma nayagoxũchixü ga dexá ñoma
natürüxũ̃ rü ga paanexũ̃ rü nibaxichi.
¿Natürü nüxũ̃ natauxchaxũ̃ nax paũ
tüxna naxãxũ̃ rü namachi tüxna naxãxũ̃
i yixema nax norü duũ̃xũ̃gü ixĩgüxũ̃?"
ñanagürügü. [21]Rü yexguma Tupana
nüxũ̃ ĩnügu ga yemaacü nax
yadexagüxũ̃, rü poraãcü nanu namaxã
ga yema Iraétanüxũ̃gü. Rü yema norü
nu rü ñoma wüxi ya üxüemarüxũ̃ nixĩ.
[22]Yerü ga nümagü rü tama aixcüma
Tupanagu nayaxõgü rü nagu naxĩnüegu
rü tama nüxũ̃ natauxcha nax nüma ya
Tupana nüxũ̃ rüngũ̃xẽẽxũ̃. [23-24]Natürü
ga nüma ga Tupana rü caixanexũ̃güxũ̃
namu nax yema duũ̃xũ̃gücax
nayixẽẽãxũ̃c̱ax ga nawemüruxũ̃ ga paũ
ga dauxũ̃cüã̱x ga maná. [25]Rü yemaacü
Tupanaarü orearü ngeruxũ̃ i
dauxũ̃cüã̱xwemü nangõxgü ga tórü
o̱xigü. Rü nüma ga Tupana rü meama
nanachibüexẽxẽ. [26]Rü Tupana rü norü
poramaxã ínananguxẽxẽ ga buanecü ga
éstewaama ne ũxcü rü buanecü ga
súrwaama ne ũxcü, rü poraãcü nibuane.
[27]Rü Tupana rü guma buanecügu
ínanangugüxẽxẽ ga muxũma ga
ngugagü ñoma naxnecüte̱xerüxũ̃ ixĩxũ̃
nax namuxũchixũ̃. [28]Rü yema duũ̃xũ̃gü
ínaxãchiũ̃güxũ̃gu Tupana nanayixẽxẽ ga
yema muxũchixũ̃ ga ngugagü. [29]Rü
yema nangõxgü rü ñu̱xmata mea nüxũ̃
yangu. Rü yemaacü nixĩ ga Tupana ga
aixcüma nüxna naxããxũ̃ ga yema
naxc̱ax ínacagüxũ̃. [30-31]Natürü yexguma
yexwac̱ax yangugügutama rü
na̱axwatama nayexmagüyane ga
nawemü, rü Tupana norü numaxã
nanapoxcue. Rü yema yatügü ga
rüporamaegüxũ̃xũ̃ nadai. Rü yemaacü
nanayuexẽxẽ ga yema rümemaegüxũ̃ ga
yatügü ga Iraétanüxũ̃. [32]Rü woo nax
yemaacü Tupana napoxcuexũ̃ natürü
wenaxarü chixexũ̃ nixüetanüama rü
tama aixcüma nagu narüxĩnüe ga yema
taxũ̃ ga mexũ̃gü ga Tupana norü
poramaxã nape̱xewa naxüxũ̃. [33]Rü
yemac̱ax nixĩ ga Tupana ga poxcu ga
ãũcümaxũ̃chixũ̃ naxc̱ax ínanguxẽẽxũ̃, rü
noxtacüma nanadai ga muxũma naxũ̃pa
ga nawa nax nanguxũ̃ ga yema ngunexũ̃
ga woechitama nagu nayuexũ̃. [34-35]Rü
yexguma Tupana napoxcueguama ga
yema duũ̃xũ̃gü rü yexgumama poraãcü
naxc̱ax nadaugü rü naxc̱ax nawoegu. Rü
nüxna nacu̱axãchie ya yimá Tupana ya
guxũ̃étüwa ngẽxmacü ga norü dauruxũ̃
rü norü poxũ̃ruxũ̃ ixĩcü. [36]Natürü norü
dexawaxicatama nixĩ i nüxũ̃ yaxugüexũ̃
nax nawe naxĩxũ̃, natürü norü maxũ̃wa
rü tama aixcüma ngẽmagu narüxĩnüe.
[37]Rü taguma aixcüma nawe narüxĩ rü

taguma aixcüma nayanguxẽẽgü ga norü
unetagü ga Tupanamaxã nüxũ̃
yaxugüexũ̃. 38Natürü woo nax yemaacü
nax yixĩgüxũ̃, rü nüma ga Tupana rü
nüxũ̃ nangechaxũ̃tümüxũ̃güama. Rü
nüxũ̃ nüxũ̃ inarüngüma ga norü
chixexũ̃gü rü tama guxũ̃xũ̃ nadai. Rü
mue̱xpü̱xcüna ga yexguma namaxã
nanuxgu rü yaxna namaxã naxĩnü rü
tama naga naxĩnü ga norü nu. 39Rü
nüma ga Tupana rü nüxna nacua̱xãchi
nax duũ̃xũ̃gümare yixĩgüxũ̃ rü ñoma
wüxi ya buanecü ya üpetücü rü taguma
táegucürüxũ̃ nixĩ i norü maxũ̃. 40Rü
mue̱xpü̱xcüna tama Tupanaga naxĩnüe
rü yema ínachianexũ̃wa rü ngúxũ̃
Tupanaxũ̃ ningexẽẽgü. 41Natürü
wenaxarü nüxũ̃ naxügüxũ̃ rü yemaacü
poraãcü nanangechaũ̃xẽẽgü ya yimá
Iraétanüxüarü Tupana ya Üünecu. 42Rü
tama nüxna nacua̱xãchie ga yema
ngunexũ̃ ga nagu Tupana norü
uanügüme̱xẽwa ínanguxũ̃xẽẽgux. 43Rü
nüxũ̃ narüngümae ga yema taxũ̃ ga
mexũ̃gü ga Equítuanewa naxca̱x
naxüxũ̃. 44Rü tama nagu narüxĩnüe ga
yexguma nagüxũ̃ yanguxuchixẽẽãgu ga
naxtügü, rü nüma ga Equítuanecüã̱xgü
rü taxucürüwa nawa naxaxegü. 45Rü
nüma ga Tupana rü yéma
Equítuanecüã̱xtanüwa nanamugü ga
muxũchixũ̃ ga murenügü rü cururugü
ga guxũ̃wama namaxã ãanemarexũ̃.
46Rü yema õxmigüxũ̃ rü munügüxũ̃
nanangõxẽxẽ ga yema
Equítuanecüã̱xarü nanetügü ga
nümatama nawa napuracüexũ̃. 47Rü
gáuxũ̃maxã nanadai ga norü nanetügü
ga iguéragü rü úbagü. 48Rü
yexgumarüxũ̃ ta ga norü wocagü rü
norü carnérugü rü nayue ga yexguma
gáuxũ̃ rü ãẽmacü naétügu yixgu. 49Rü
yemaacü ga nüma ga Tupana rü norü
numaxã nanapoxcue ga yema duũ̃xũ̃gü.
Rü taxũ̃ ga guxchaxũ̃ rü ngechaxũ̃
naxca̱x ínanguxẽxẽ. Rü nanamu ga norü
orearü ngeruũ̃gü ga dauxũ̃cüã̱x nax
nadaiaxũ̃ca̱x ga yema duũ̃xũ̃gü. 50Rü
yemaacü ga nüma ga Tupana rü tama
yaxna namaxã naxĩnü ga norü nu. Rü
yemaca̱x tama nüxũ̃
nangechaũ̃tümüxũ̃gü ga yema
Equítuanecüã̱xgü rü noxtacüma
nanayuexẽxẽ. 51Rü yema naanewa rü
guxũ̃nema ga ĩpatawachigü rü nayama̱x
ga yema Equítuanecüã̱x nane ga
nüxíraxũ̃xũ̃. 52Rü Equítuanewa
Iraétanüxũ̃güxũ̃ ínagaxũ̃ ñoma
carnérugü naxpũ̃ũ̃wa ígaxũ̃xũ̃rüxũ̃. Rü
chianexũ̃wa nanagagü ga yema norü
duũ̃xũ̃gü ga Iraétanüxũ̃gü. 53Rü
yemaacü meama nüxna nadau nax tama
yema Equítuanecüã̱xũ̃ namuũ̃exũ̃ca̱x.
Natürü yema norü uanügü ga nawe
ingẽxũ̃tanüxũ̃ rü yema már-arü dexá rü
naétü nanagoxũ̃chixüxẽxẽ ga yexguma
nawe yachoũ̃gu. 54-55Rü nüma ga
Tupana rü yema naane ga nüma nagu
naxãchiũ̃xũ̃wa nanagagü ga yema norü
duũ̃xũ̃gü ga Iraétanüxũ̃gü. Rü nawa
nanagagü ga yema ma̱xpũ̃neane ga
nümatama nawa ínawoxũ̃ãxũ̃ ga yema
duũ̃xũ̃gü ga nüxíra yexma ãchiũ̃güxũ̃ ga
tama nüxũ̃ yaxõgüxũ̃. Rü
wüxitücumüchigüxũ̃ nayanu ga yema
naane. Rü yemagu nixãchiũ̃güchigü.
56Natürü ga nüma ga yema
Iraétanüxũ̃gü rü nüxũ̃ naxügümare ya
yimá Tupana ya guxãétüwa ngẽxmacü
rü namaxã nanue rü tama naga

naxĩnüechaũ ga norü mugü. 57Rü yema
norü o̱xigürüũtama nüxna nixĩgachitanü
rü tama aixcüma nüxṹ nayaxõgü. Rü
ñoma wüxi ya würa ya wüxünerüxũ̃
nixĩgü. 58Rü Tupanaxũ̃ nanuxẽẽgü
namaxã ga yema ãmaregü ga
tupananetagüca̱x íguxũ̃. Rü nüxũ̃
nicua̱xüxũ̃gü ga tupananetachicüna̱xãgü
rü yemaacü Tupanaãẽwa nananguxẽẽgü.
59Rü yemaxũ̃ nada̱uxgu ga nüma ga
Tupana rü poraãcü nanu rü yema
Iraétanüxũ̃güna nixũgachi. 60Rü nüxna
nixũ ga guma napata ga naxchirunaxca̱x
ga duũ̃xũ̃gütanüwa yexmane ga
Chíruwa. 61Rü nanayexrü nax yema
Iraéanecüã̱xgüarü uanügü
yangegüxũ̃ca̱x ga yema baú ga norü
mugü nawa yexmaxũ̃. 62Rü nüma ga
Tupana rü poraãcüxüchi namaxã nanu
ga yema norü duũ̃xũ̃gü ga
Iraéanecüã̱xgü rü yemaca̱x norü
uanügüaxṹ nanatauxchaxẽxẽ nax
nadaiaxũ̃ca̱x. 63Rü norü ngextü̱xücügü
rü norü uanügü rü ínanagu rü yemaca̱x
taxucürüwa nixãtexacügü ga yema
duũ̃xũ̃gü. 64Rü yema norü
chacherdótegü rü taramaxã nanadai. Rü
naxma̱xgü rü ta tayue rü yemaca̱x
tataxuma ga yutegüxe ga tümateca̱x
axuxe. 65Natürü yemawena ga nüma ga
Cori ya Tupana rü ñoma wüxi i pewa
iba̱i̱xãchixũ̃rüxũ̃ nixĩ. Rü wüxi i churara
i bínumaxã poraãxẽxũ̃rüxũ̃ nixĩ. 66Rü
yema namaxã rüxuanügüxũ̃
narüporamae rü nayabuxmüxẽxẽ. Rü
yemaacü guxũ̃guma nanaxãneexẽxẽ.
67Rü tama nanaxwa̱xe nax Yúche nane
ga Efraítanüxũ̃wa ne naxĩxũ̃ ga
Iraéanecüã̱xgüarü ãẽxgacügü. 68Rü
yemaca̱x nüxũ̃ naxuneta nax
Yudátanüxũ̃wa ne naxĩxũ̃ ga norü
duũ̃xũ̃güarü ãẽxgacügü. Rü nüxũ̃
naxuneta ga ma̱xpṹne ga Chióũ̃ nax
gumawa nayexmaxũ̃ca̱x ga napata. 69Rü
yexma nanaxü ga napata ga máchanene
ga dauxũ̃wa nguxũ̃ne nax guxũ̃guma
ngẽma nangexmaechaxũ̃ca̱x ñoma i
naane ngẽxmaechaxũ̃rüxũ̃. 70Rü nüxũ̃
naxuneta ga guma norü duũ̃ ga Dabí ga
carnérugüarü dauruxũ̃ ixĩcü. 71Rü
yemaacü yema carnérugüwe nax
ínaxũ̃ũxũ̃wa nanayaxu nax norü
duũ̃xũ̃gü ga Iraétanüxũ̃güna
nadauxũ̃ca̱x. 72Rü nüma ga Dabí rü
meama nüxna nadau ga yema
Tupanaarü duũ̃xũ̃gü rü meama Tupana
naxwa̱xexũ̃ãcüma namaxã inacua̱x.

Poraãcü ngúxũ̃ ningegü yerü
Yerucharéũ̃gu napogüe ga norü uanügü

79 1Pa Tupanax, ngẽma tama
cuxṹ yaxõgüxũ̃ rü naxca̱x
ínayaxüãchi ya yima cupata ya üünene
rü nanaxãũãchixẽxẽ. Rü nüma ya ĩane
ya Yerucharéũ̃ rü nagu napogüe. 2Rü
ngẽma naxũ̃negü i ngẽma aixcüma curü
duũ̃xũ̃gü ixĩgüxũ̃ rü ngẽma nanawogü
nax ngẽmaãcü ẽchawemü rü aigüwemü
yixĩgüxũ̃ca̱x. 3Rü ñoma dexá íibaxũ̃rüxũ̃
nixĩ ga guma nagü ga Yerucharéũ̃arü
namagüwa. Rü nataxuma nax texé
inata̱xgüxũ̃. 4Rü ngẽma nachixũ̃anegü i
torü ngaicamána ngẽxmagüxũ̃ rü togu
nidauxcüraxũ̃gü rü toxũ̃ nacugüe. 5Pa
Cori Pa Tupanax ¿rü ñuxguxüratáta i
nüxũ̃ curüchauxũ̃ nax tomaxã cunuxũ̃?
¿Rü ẽxna guxũ̃gutáma ñoma wüxi ya
üxürüxũ̃ niyauraecha i ngẽma curü nu?
6¡Rü ẽcü namaxã nanu i ngẽma
nachixũ̃anegü i tama cuxṹ yaxõgüxũ̃ rü

taguma yumüxẽwa cuxna cagüexũ!
7Yerü nümagü nixĩ ga totanüxũ ya
Acóbutanüxũxũ nadaixũ rü guxũwama
nachixexẽẽãxũ ga tochixũane. 8¡Rü taxũ
i toguama cuyangutanüxẽẽxũ ga yema
chixexũgü ga torü oxigü ügüxũ! ¡Rü
paxa cuxũ tangechaxũtümüxũgü! Erü
marü toxũ narüyexera i ñaa
guxchaxũgü. 9Pa Tupana ya Torü
Maxẽxẽẽruxũx ¡rü curü üünegagu rü
toxũ rüngũxẽxẽ, rü toxũ ínanguxũxẽxẽ,
rü toxũ nüxũ irüngüma i torü chixexũ!
10Rü ngẽma duũxũgü i tama cuxũ
yaxõgüxũ rü taxucaxma tüxcüũ
ñanagürügü: “¿Ngecü nixĩ ya yimá norü
Tupana?” ñanagürügü. Rü ñuxma rü
nüxũ tadauxchaũ nax ñuxãcü tá
cunadaixũ i ngẽma torü uanügü ga curü
duũxũgüxũ daixũ. Rü woo i ngẽma
nachixũanecüãxgü i tama cuxũ
yaxõgüxũ rü nümagü rü ta nüxũ
nadaugüxũcax i ngẽma cuxüxũ. 11¡Rü
nüxũ naxĩnü i norü axu i ngẽma
totanüxũgü ipoxcuexũ! ¡Rü curü
poramaxã ínanguxũxẽẽama i ngẽma
totanüxũgü i dai namaxã naxuegugüxũ!
12Rü ngẽma nachixũanegü i cumaxã
guxchigagüxũ, Pa Cori Pa Tupanax ¡rü 7
expüxcüna napoxcue! 13Rü ñuxũchi i
toma nax curü duũxũgü tixĩgüxũ rü
guxũgutáma moxẽ cuxna taxã. Rü torü
wiyaemaxã guxũgutáma gucü ya
taunecügügu cuxũ ticuaxüxũgü.

Tupanaarü ngechaũcax ínacagüe

80 1-2Pa Cori Pa Tupana Pa
Iraétanüxũarü Dauruxũx, rü
cuma nixĩ i carnérugürüũãcü
Yúchetanüxũmaxã icucuáxũ. Rü cuma nax
ngẽma taxre i daxũcüãxchicünaxãgü i
ixãpexátüxũarü ngãxũwa nax curütoxũ ¡rü
nüxũ naxĩnü i torü yumüxẽ! ¡Rü toxũ
nangechaxũãcüma mea nüxũ nadawenü
ya Efraítanüxũ rü Bẽyamítanüxũ rü
Manachétanüxũ! ¡Rü inachi, rü nua naxũ
nax curü poramaxã toxũ
ícunguxũxẽẽxũcax! 3Pa Torü Tupanax
¡toxũ rüngũxẽxẽ nax noxrirüũtama wüxi i
nachixũane i poraxũ tixĩgüxũcax! Rü
tanaxwaxe nax toxũ cungechaxũxũ nax
ngẽmaãcü naxmexwa ítanguxũxũcax i
torü uanügü. 4Pa Cori Pa Tupana ya
Guxãétüwa Ngẽxmacüx ¿rü ñuxguxüratáta
nüxũ curüchauxũ nax tomaxã cunuxũ rü
ngẽmacax tama toxũ nüxũ cuxĩnüchaũxũ i
torü yumüxẽgü? 5Rü ngẽma namaxã toxũ
cuxüwemüxũ rü axu nixĩ, rü ngẽma
namaxã toxũ cuxaxexẽẽxũ rü toxgüxũxetü
nixĩ. 6Rü ngẽma nachixũanegü i torü
ngaicamagüxũarü dauxcüraxũruxũ toxũ
quixĩxẽxẽ, rü ngẽma torü uanügü rü toxũ
nacugüe. 7Pa Torü Tupanax ¡toxũ
rüngũxẽxẽ nax noxrirüũtama wüxi i
nachixũane i poraxũ tixĩgüxũcax! Rü
tanaxwaxe i toxũ cungechaũ nax
ngẽmaãcü naxmexwa ítanguxũxũcax i
torü uanügü. 8Rü Equítuanewa toxũ
ícugaxũ ñoma wüxi i úba i ngexwacax
rüxüxũ i to i naanewa ngexũ rü ngẽxma
yatoxũrüxũ. Rü toxcax ícunawoxũ ga
yema duũxũgü ga tama cuxũ yaxõgüxũ
nax yema nachica ga nawa
ícunawoxũxũgu toxũ cumugüxũcax. 9Rü
cunamexẽxẽ ga yema naane naxcax ga
yema úba. Rü yema úba rü mea narüxü rü
naxãxchumaxã rü guxũwama ga yema
nachixũanewa rü nimu. 10Rü guma
maxpũnegü rü nanagauxpechitagüxẽxẽ rü
yema nanetügü ga máchanegü rü ta
nanagauxpechitaanexẽẽgü. 11Rü yema

nachacüügü rü guxũwama nangugü rü
ñu̱xmata márwa nangugü rü ñu̱xmata
natü i Eufrátewa nangugü. 12Rü ñu̱xmax,
Pa Tupanax ¿rü tu̱xcüũ cuyawa̱xẽxẽ i
ngẽma úbanecüarü poxeguxũ rü
ngẽmaca̱x nüxṹ natauxcha i ngẽma
duũxũgü i ngẽ́ma chopetüxũ nax
nacauũãxũca̱x i norü o? 13Rü ngẽma
ngũũgü rü nanacauũmaxũgü rü ngẽma
togü i naexũgü rü nayawacutanügü. 14Pa
Tupana ya Guxãétüwa Ngẽxmacüx ¡rü
toxca̱x natáegu rü daxũguxũ i naanewa
toxũ ínadawenü! ¡Rü wenaxarü toxũ
nayaxu ñoma úba ga ítáxũ rü wena
¡yaxuxũrüxũ! 15Rü ñoma úba itoxũrüxũ rü
cuma rü ñaa naanegu toxũ cumugü. Rü
cumatama toxna cudau ñoma úba i
ngexwaca̱x rüxüxũ rü igüpṹnexũrüxũ.
16¡Ẽcü curü numaxã nadai i ngẽma torü
uanügü i curü duũxũgüxũ da̱ixũ rü
naguxẽẽgüchaũxũ! 17¡Natürü toxũ
rüngũxẽxẽ i toma i woetama toxũ
cuxunetaxũ nax curü duũxũgü tixĩgüxũ!
¡Rü toxna nadau i toma itayaxügüxũ
natanüwa ga yema duũxũgü ga cumatama
nüxũ cuxunetaxũ! 18¡Ẽcü toxũ rüngũxẽxẽ
rü tagutáma cuxna tixĩgachi! ¡Rü toxũ
namaxẽxẽxẽ rü cuxnaxica tátama nixĩ i
ítaca̱xaxũ i torü yumüxẽwa! 19Pa Torü
Tupana ya Guxãétüwa Ngẽxmacüx ¡toxũ
rüngũxẽxẽ nax noxrirüũtama wüxi i
nachixũane i poraxũ tixĩgüxũca̱x! ¡Rü toxũ
nangechaxũ nax ngẽmaãcü torü
uanügüme̱xẽwa ítanguxũxũca̱x!

Tupana rü Iraétanüxũmaxã namecüma naétüwa i norü chixexũgü

81 1¡Rü taãxẽãcü Tupanaca̱x
pewiyaegü! Erü nüma nixĩ i
tüxũ naporaexẽẽxũ. ¡Ẽcü tagaãcü nüxũ
picua̱xüxũgü ya yimá Acóbuarü Tupana!
2¡Rü paũderumaxã rü árpamaxã rü
árpaxacümaxã pegü pepaxpe̱xegüãcüma
pewiyaegü! 3Rü ngẽxguma ngexwaca̱x
nango̱xgux ya tauemacü ¡rü peyacue ya
cornéta! Rü ngẽxgumarüxũ ta i
ngẽxguma tüema yixĩxgu ¡rü peyacue!
Rü ngẽma nixĩ i ngunexũ i nagu
naxüchigaxũ nax Tupanaxũ
icua̱xüũgüxũ. 4Erü yema nixĩ ga mu ga
Acóbuarü Tupana Iraétanüxũna ãxũ.
5Rü yema nixĩ ga mu ga Yúchetanüxũna
naxãxũ ga yexguma Tupana
Equítuanecüã̱xarü ãẽxgacüxũ
naxãxũnegu. Rü choma rü nüxũ chaxĩnü
ga wüxi ga naga ga tama nüxũ
chacuáxũ ga ñaxũ: 6“Pa Iraétanüxũgüx,
marü pexũ ichaxüxweta rü pexũ
íchanguxũxẽxẽ nawa ga yema puracü ga
nagu pexũ nada̱ixũ. 7Rü yexguma
guxchaxũwa peyexmagügu ga
Equítuanewa rü choxna pecagüe, rü
choma rü pexũ íchanguxũxẽxẽ. Rü yema
caixanexũ ga duruanexũ nawa
ínaxũxũwa pexũ changãxũ. Rü yexguma
Meríbawa pengugügu rü nataxu̱xgu ga
dexá rü choma rü pexũ chaxümare yerü
nüxũ chacuáxchaũ ga perü õ. 8Pa Chorü
Duũxũgüx ¡naga pexĩnüe i ñaa chorü
ucu̱xẽ i pemaxã nüxũ chixuxũ! ¡Chierü
chauga pexĩnüegux, Pa Iraétanüxũgüx!
9Rü tama chanaxwa̱xe i namaxã
petupana̱ã̱xgü i ngẽma tama aixcüma
Tupana ixĩxũ rü tama chanaxwa̱xe i
nüxũ picua̱xüxũgü i naxchicüna̱xãgü.
10Rü choma nixĩ i perü Cori ya Tupana
chixĩxũ ga Equítuanewa pexũ
íchanguxũxẽẽxũ. Rü ngẽxguma ta̱xacü
pexṹ taxu̱xgux ¡rü choxna peca! Rü
choma rü tá pexna chanaxã. 11Natürü i

pema i chorü duũxũgü i Iraétanüxũgü,
rü tama choxṹ ipexĩnüe rü tama chauga
pexĩnüechaũ. 12Rü yemacax nixĩ ga
pexũ chayexrüxũ nax penaxüamaxũcax
ga perü chixexũ rü pema
penaxwaxexũãcüma pemaxẽxũcax.
13-14Rü yexguma chi chauga pexĩnüegu,
Pa Chorü Duũxũgüx, rü chi nagu
pexĩxgu ga yema pexũ chamuxũ, Pa
Iraétanüxũgüx, rü chi paxaxüchi
chanaxãneexẽxẽ ga yema pemaxã
rüxuanüãxgüxũ rü chi chanapoxcue”,
ñanagürü ga Tupana. 15Rü ngẽma
naxchi aiexũ ya Cori ya Tupana, rü norü
muũmaxã tá napexegu nayayitanü erü
ngẽma norü poxcu rü marü namaxã
naxuegu. 16Natürü ngẽxguma chi norü
duũxũgü ya Tupana naga ĩnüegu rü chi
mexũ i trígumaxã nanaxüwemü rü chi
berurewa nayaxaxegüxẽxẽ.

Ãẽxgacügü i guxchaxũarü mexẽẽruũétüwa nangexma ya Tupana

82 1Rü Tupana ãẽxgacü íyixĩxũwa
i daxũguxũ i naanewa rü inachi
nax poxcu namaxã naxueguxũcax i
ngẽma ãẽxgacügü i guxchaxũarü
mexẽẽruũgü i chixri norü duũxũgümaxã
icuaxgüxũ. Rü ñanagürü:
2“¿Ñuxguxüratáta i nüxũ perüchauxũ
nax chixri duũxũgümaxã ipecuáxũ rü
ngẽma chixri maxẽxũétüwaama nax
pexügüxũ? 3Rü dücax, rü name nixĩ i
nüxũ perüngũxẽẽgü i ngẽma duũxũgü i
taxucürüwa nügü ípoxũgüxũ rü ngẽma
taxcutagü. Rü ẽcü nüxũ perüngũxẽxẽ i
ngẽma ngearü diẽruãxgüxũ rü ngẽma
nüxṹ nataxuxũ i norü ngẽmaxũgü. 4¡Rü
ngẽma chixexũ i duũxũgümexẽwa
ípenanguxũxẽxẽ i ngẽma taxucürüwama
nügü ípoxũgüxũ rü ngẽma ngearü
diẽruãxgüxũ! 5Natürü i pemax, Pa
Ãẽxgacügüx, rü tama peãẽxũ pecuax rü
peechitamare pemaxẽ. Rü ngẽmacax
nangexma i taxũ i chixexũ i petanüwa
rü ngẽma duũxũgü i namaxã pecuáxũ rü
pemaxã nanue. 6Rü choma rü pexũ
chaxuxgu rü tupanagü pixĩgü erü
chauxacügü pixĩgü i choma nax
guxãétüwa changexmaxũ. 7Natürü i
pema rü guxũ i duũxũgürüxũ tá peyue.
Rü ngexũrüüxũ i ãẽxgacü i chixri norü
duũxũgümaxã icuáxũrüũãcü tá peyue”,
ñanagürü ya Tupana. 8Pa Tupanax ¡ẽcü
inachi rü nüxna naca i norü
chixexũchiga i ñoma i naanecüãxgü i
ãẽxgacügü! Erü cuma nixĩ i norü yora
quixĩxũ i guxũma i nachixũanegü.

Yumüxẽ i nawa Tupanaarü ngũxẽẽcax ínacagüxũ

83 1Pa Tupanax ¡taxṹ i
curüchianexũ, rü taxṹ i
ngẽxma curüxãũxmarexũ! ¡Rü nangãxũ i
torü yumüxẽ rü toxũ ínanguxũxẽxẽ!
2¡Dücax i ngẽma curü uanügü i cuxchi
aiexũ! Rü nümagü rü nananuexẽxẽ i
duũxũgü nax tama cuga naxĩnüexũcax.
3Rü nüma rü meama nanangugügü rü
naxcax nadaugü nax ñuxãcü tá curü
duũxũgü i cumatama ícupoxũxũxũ
naporamaegüxũ. 4Rü nagu narüxĩnüe
nax ñuxãcü nua toxũtawa naxĩxũ nax
toxũ nadaixũcax nax ngẽmaãcü
itayarüxoxochixũcax rü taxúema nüxũ
cuáxũcax i ngẽma tochixũaneéga i Iraé.
5Pa Tupanax, cuxcax nügümaxã
nangutaquexegü rü wüxigu nügümaxã
inaxügagü nax curü duũxũgüxũ
nadaixũcax. 6-7Rü ngẽmaãcü toxcax

ínayaxüãchichaũ i ngẽma
Edóũanecüãxgü, rü Ismaétanüxũgü ga
Agátaagü, rü Moátanüxũgü, rü
Guebátanüxũgü, rü Amóũtanüxũgü rü
Amaléxtanüxũgü rü Piritéutanüxũgü, rü
Tírucüãxgü. 8Rü woo i ngẽma
Achíriaanecüãxgü rü ngẽma
Loxtanüxũgü rü natanügu naxãgü.
9-10Pa Tupanax ĩẽcü ngẽma torü
uanügüxũ nadai yexgumarüxũ nax
cunadaixũ ga yema Madiáũtanüxũgü rü
ãẽxgacü ga Chíchara rü ãẽxgacü ga
Yabíũ ga Chichóũarü ngategu yuxũ ga
Eũdúwa! Rü nümagü rü ñuxma rü
waxmüanexũ ga waixümü nixĩgü.
11-12Rü ngẽma churaragüarü ãẽxgacügü
i ñuxma toxcax íyaxüãchichaũxũ ¡rü ẽcü
nadai yexgumarüxũ nax cunadaixũ ga
yema churaragüarü ãẽxgacügü ga Oré
rü Cheé! ¡Rü nadai i norü ãẽxgacügü
yexgumarüxũ nax cunadaixũ ga yema
ãẽxgacügü ga Chebá rü Chamúna ga
curü duũxũgüarü wocachitaxũgü
nügüxũ yauxgüchaũxũ! 13Pa Tupanax,
rü ngẽma torü uanügü rü tanaxwaxe
nax chuchuxũeta i buanecü
idixgüxẽẽxũrüxũ cuyaxĩgüxẽxẽ. ¡Rü
ñoma naixatü i pagüxũ i buanecü
cuenagütanüxũrüxũ yaxĩgüxẽxẽ! 14-15Rü
ñoma üxüema i naixnecü ixaxẽẽxũ rü
naguxẽẽxũrüxũ tanaxwaxe i curü
numaxã nawe quingẽchigü i ngẽma torü
uanügü. ¡Rü curü numaxã namuũexẽxẽ!
16Pa Corix ¡naxãneexẽxẽ i ngẽma
duũxũgü nax ngẽmaãcü cuxcax
nadaugüxũcax! 17¡Rü ẽcü naxãneexẽxẽ
nax ngẽmaãcü guxũgutáma
naxãneexũcax rü nayuexũcax! 18¡Rü
ngẽmaãcü tá nüxũ nacuaxgü nax
cuxicatama yixĩxũ i Cori ya Tupana
quixĩxũ rü cuxicatama yixĩxũ i
guxãétüwa cungexmaxũ i ñoma i
naanewa!

Choxṹ nangúchaũ nax
Tupanapatawa changexmaxũ

84 1Pa Cori Pa Tupanax ya
Guxãétüwa Ücüx, rü
namexechi ya cupata ya üünene. 2Rü
poraãcü choxṹ nangúchaũ nax
cupataãxtügu chaxücuxũ. Rü guxũma i
chorü taãxẽmaxã cuxcax chawiyaechaũ
Pa Tupana ya Guxũguma Maxũcüx. 3Rü
woo i chirugü rü togü i werigü rü
naxãchica i ngẽ́ma cupatawa nax
ngẽxma naxüxchiãxũgüxũcax, Pa Chorü
Tupana Pa Chorü Ãẽxgacü ya
Guxãétüwa Ücüx. 4Rü tataãxẽgü ya
yíxema cupatawa ngẽxmagüxe rü
guxũguma cuxũ icuaxüxũgüxe. 5Rü
tataãxẽgü ya yíxema cuxũtagu tümaarü
ngũxẽẽxũ iyangauxe rü yíxema yáxũwa
ne ĩxe nax yima curü maxpṹnewa cuxũ
tayarücuaxüũgüxũcax. 6Rü ngẽxguma
ngẽma ngatexũ i pachitamaxũ i
Naxgüxũetügu ãégaxũwa
tangupetütanügu rü cuma rü ngẽ́ma tá
cunamu ya pucü nax ngẽmaãcü
nayimaxũcax ya bairawegü nax ngẽ́ma
taxaxegüxũcax. 7Rü wüxichigü i
ngunexũgu rü yexeraãcü tá tiporaetanü.
Rü ngẽxguma curü maxpṹne ya üünene
ya Chióũwa tangugügu, rü ngẽ́ma tá
cuxũ tadaugü, Pa Tupanax. 8Pa Cori Pa
Tupana ya Guxãétüwa Ngẽxmacü ya
Iraétanüxũgüarü Tupanax ¡rü nüxũ
naxĩnü i chorü yumüxẽ! 9Pa Tupana i
Torü Poxũruxũx ¡rü cuxṹ
nangechaxũtümüxũ ya yimá cuma nüxũ
cuxunetacü nax Iraéanecüãxgüarü

ãẽxgacü yixĩxũcax! 10Rü ngẽma 1,000 i
ngunexũ i nagu ngextámare
changexmaxũarü yexera rü narümemae
nixĩ nax wüxitama i ngunexũ
cupataãxtüwa changexmaxũ. Rü
narümemae nax cuaxpataarü
dauruũmare chixĩxũ, Pa Tupanax, rü
tama chixexũ ínaxügüxũwa nax
changexmaxũ. 11Erü nüma ya Cori ya
Tupana rü norü duũxũgüxũ nibáixmaxũ
rü ínanapoxũ. Rü yíxema tama
naxügüxe i ngẽma chixexũ rü nüma ya
Tupana rü tüxũ nangechaũ rü tüxũ
nicuaxüxũ rü tama tüxna nanachuxu i
norü mexũ. 12Pa Cori Pa Tupana ya
Guxãétüwa Ngẽxmacüx, rü tataãxẽgü ya
yíxema aixcüma cugu yaxõgüxe.

¡Wenaxarü toxũ rüngũxẽxẽ, Pa Tupanax!

85 1Pa Corix, toma nax curü
duũxũgü i Acóbutanüxũgü nax
tixĩgüxũ rü cuma rü poraãcü tomaxã
cumecüma rü wenaxarü toxũ
cutaãxẽxẽxẽ. 2Rü marü toxũ nüxũ
curüngüma i torü chixexũgü rü
pecádugü ga cupexewa taxüxũ. 3Rü
yema nax tomaxã cunuxũ rü marü
ícurüngüxmüxũchi. 4Pa Tupana ya Torü
Maxẽxẽẽruxũx, rü ñuxma rü tanaxwaxe
i wenaxarü toétüwa cuchogü. Rü tama
name i tomaxã cunuecha. 5¿Ẽxna
cuyadaxẽxẽ nax guxũgutáma tomaxã
cunuechaxũ? 6¿Rü tama ẽxna i
wenaxarü toxũ ícurüdagüxẽẽxũ nax
ngẽmaãcü cumaxã tataãxẽgüxũcax i
tomax i curü duũxũgü nax tixĩgüxũ? 7Pa
Cori Pa Tupanax ¡toxũ nangechaxũ rü
toxũ ínanguxũxẽxẽ! 8Rü ñuxma rü tá
icharüxĩnü i ngẽma nüxũ yaxuxũ ya
Cori ya Tupana erü norü duũxũgü i
naga ĩnüexũmaxã tá nüxũ nixu nax
marü namaxã inangüxmüxũ. Natürü
tama nanaxwaxe nax wena norü
chixexũcax nawoeguxũ. 9Rü aixcüma
nixĩ ya Tupana i tüxna nangaicamaxũ
nax tüxũ nangũxẽẽxũcax ya yíxema
naga ĩnüexe. Rü ngẽmaãcü i ngẽma
norü üüne rü torü naanewa tá
nangexma. 10Rü ngẽxguma Tupana norü
duũxũgütanüwa ngẽxmagu, rü tá nügü
nangechaũgü rü tá nügümaxã
nixaixcümagü rü tá nügümaxã
inarüngüxmüxe rü tá meama niwexgü i
norü maxũwa. 11Rü duũxũgü rü tá
nügümaxã nixaixcüma rü ngẽma rü
guxũwama tá nangox ñoma wüxi i
nanetü i waixümüwa ngóxũrüxũ. Rü
ngẽma nax mea namaxẽxũ i duũxũgü rü
tá ta meama nangox ñoma üaxcü i
caixanexũpechitawa ngóxũrüxũ. 12Rü
nümatama ya Cori ya Tupana rü tá pucü
ínananguxẽxẽ rü ngẽma tórü naanewa
rü tá mea narüxügü i tanetügü. 13Rü
ngẽxguma tatanüwa nangexmagu ya
Cori ya Tupana, rü tá aixcüma mea
naxcax tamaxẽ. Rü nüma rü tá tüxũ
narüngũxẽẽ nax nacümagu ixĩxũ.

Cuxicatama nixĩ i Tupana quixĩxũ

86 1Pa Corix ¡choxũ nüxũ naxĩnü i
chorü yumüxẽ! Erü poraãcü
ngúxũ chinge rü guxchaxũwa
changexma. 2¡Rü choxna nadau! Erü
choma rü cumaxã chixaixcüma. ¡Rü
choxũ ínanguxuchixẽxẽ! Erü cuma nixĩ i
chorü Tupana quixĩxũ rü cugu nixĩ i
chayaxõxũ. 3¡Pa Cori Pa Tupanax, cuxũ
changechaxũtümüxũ! Erü guxũma i
oragu rü chorü yumüxẽwa rü cuxna
chacaecha. 4Pa Corix, choma nax curü

duũxũ chixĩxũ ¡rü ẽcü choxũ
nataãxẽxẽxẽ! Erü cumaxã nixĩ i
chidexaxũ i chorü yumüxẽwa. [5]Erü
cumax, Pa Corix, rü cumecüma rü nüxũ
icurüngüma i torü chixexũgü. Rü
aixcüma tüxũ cungechaũ ya yíxema
curü ngũxẽẽca̱x cuxna caxe. [6]Pa Corix
¡choxṹ nüxũ naxĩnü i chorü yumüxẽ!
¡Rü choxũ nangãxũ rü choxna naxã i
ngẽma cuxna naxca̱x chaca̱xũ! [7]Rü
ñu̱xma nax guxchaxũwa changexmaxũ,
rü cuxna chaca erü cuma rü guxũguma
choxũ cungãxũga. [8]Rü nataxuma i to i
tupana i cumaxã wüxiguxũ, Pa Corix.
Rü taxúema tanaxü i ngẽma taxũ i
mexũgü i cuma cuxüxũ. [9]Pa Corix,
cuma nixĩ ga cunangóexẽẽxũ i guxũma i
nachixũanegü. Rü ngẽma nachixũanegü
rü tá cuxca̱x naxĩ nax cuxũ
nataxẽẽgüxũca̱x rü cuxũ
yacua̱xüũgüxũca̱x. [10]Erü cuxicatama
nixĩ nax Tupana quixĩxũ. Rü cuma nixĩ i
nüxũ cucua̱xüchixũ rü cunaxüxũ i
ngẽma taxũ i mexũgü i curü poramaxã
cuxüxũ. [11]Pa Corix ¡choxũ nawe̱x i
ngẽma cumaxũ nax aixcüma nagu
chixũxũca̱x! Rü chanaxwa̱xe i choxṹ
cunangúchaũxẽxẽ nax cuxũ
chicua̱xüũxũca̱x. [12]Pa Cori Pa Chorü
Tupanax, rü guxũma i chorü maxũmaxã
tá cuxũ chicua̱xüxũ. Rü guxũgutáma
chanataxẽxẽ i cuéga. [13]Rü nataxüchi i
curü ngechaũ i cha̱uxca̱x. Rü marü
choxna cuyaxũgachixẽxẽ i ngẽma yu
nax tama naxmaxũgu chixücuchixũca̱x.
[14]Pa Tupanax, rü nangexma i ñuxre i
duũxũgü i tama cugu rüxĩnüexũ rü nügü
icua̱xüxũgüxũ rü máxwa̱xegüxũ, rü
chauxchi aiexũ, rü ngẽma rü choxũ
nima̱xgüchaũ. [15]Natürü i cumax, Pa
Corix, rü Tupana ya mecümacü rü
ngechaũwa̱xecü quixĩ. Rü cuma rü
yaxna tomaxã cuxĩnü, rü poraãcü toxũ
cungechaũ, rü guxũguma tomaxã
quixaixcüma. [16]¡Rü choxũ nadawenü
nax curü duũxũ chixĩxũ! ¡Rü cuxṹ
changechaxũtümüxũ! ¡Rü pora choxna
naxã! ¡Rü choxũ ínanguxuchixẽxẽ
naxme̱xwa i ngẽma duũxũgü i choxũ
ima̱xgüchaxũxũ! [17]¡Rü choxũ
rüngũxẽxẽ! ¡Rü choxna naxã i wüxi i
cua̱xruxũ nax ngẽmawa nangóxũca̱x nax
chomaxã cumecümaxũ rü ngẽma
chauxchi aiexũ naxãneexũca̱x i
ngẽxguma nüxũ nadaugügu! Erü cumax,
Pa Corix, rü guxũguma choxũ
curüngũxẽẽ rü choxũ cutaãxẽxẽxẽ.

Tupanaarü ĩane ya
Yerucharéũxũ nicua̱xüxũgü

87 [1]Rü yima ma̱xpṹne ya Chióũgu
nixĩ i naxüxũ ya yima
Tupanaarü ĩane ya Yerucharéũ. [2]Rü
nüma ya Cori ya Tupana rü poraãcü
nüxũ nangechaũ ya yima ĩane guxũnema
ya naigü ya Iraéanearü ĩanearü yexera.
[3]Pa Tupanaarü Ĩanex, rü mexechixũ i ore
cuchiga nixugü. [4]Rü natanüwa i ngẽma
duũxũgü i choxũ cua̱xgüxũ rü nangexma
i duũxũgü i Equítuanegu buexũ, rüe̱xna
Babiróniaanegu buexũ, rüe̱xna
Piritéugüanegu buexũ, rüe̱xna Tíruarü
ĩanegu buexũ rüe̱xna Etiopíaanegu
buexũ. Rü wüxichigü i ngẽmagü rü
poraãcü ngẽma ĩane i nagu nabuxũmaxã
nataãxẽ. [5]Natürü guxũarü yexera
nataãxẽgü i ngẽma Yerucharéũgu buexũ.
Erü nümatama ya Tupana ya guxãétüwa
ngẽxmacü rü nüxũ naxuneta ya yima
ĩane nax noxrü yixĩxũ. [6]Rü ngẽma

popera i nawa nangoxégagüxũ i
duũxũgü, rü Tupana rü tá nüxũ
nawüneta i ngẽma duũxũégagü i
Yerucharéũgu buexũ. 7Rü ngẽma
Yerucharéũwa wiyaegüxũ rü ngẽma
paxetagüxũ rü ñanagürügü tá: “Guxũma
i chorü taãxẽ rü cuwa nangexma, Pa
Yerucharéũx”, ñanagürügü tá.

Pa Corix ¿tüxcüũ tama choxũ cucuáxchaxũ?

88 1Pa Corix, Pa Chorü Tupanax, Pa
Chorü Maxẽẽruxũx, ngunecü rü
chütacü rü cuxna chaca nax choxũ
curüngũxẽẽxũcax. 2¡Rü choxũ nüxũ
naxĩnü i chorü yumüxẽ, rü choxna naxã i
ngẽma cuxna naxcax chacaxaxũ! 3Rü
poraãcü taxũ i guxchaxũ chauétü nangu
rü nagu charüxĩnü rü ngẽmamaxã tá
chayu. 4Rü duũxũgücax rü marü
yuexũtanüwa changexma erü marü
nataxuma i chorü pora. 5Rü nua
yuexũtanüwa choxũ nataxgü. Rü choma
rü wüxi i duũxũ i daigu yuxũ rü
itáxũrüxũ chixĩ. Rü ñoma wüxi i duũxũ i
nüxũ cuxoxũ rü nüxũ icurüngümaxũrüxũ
chixĩ. 6Rü ngẽma ãxmaxũ i
maxmaxũchixũwa choxũ cutax i ngextá
ínawaanexüchixũwa. 7Rü chauétü
cunanguxẽxẽ i ngẽma curü nu. Rü
poraãcü ãũcümaxũwa choxũ
cungexmaxẽxẽ ñoma dexágu
inguxgurüxũ. 8Rü ngẽma
chomücügüãẽwa ícunanguxẽxẽ nax
choxna naxĩgüxũcax. Rü wüxi i norü
guxchaxẽẽruxũ choxũ quixĩxẽxẽ. Rü ñoma
wüxi i poxcuxũ i taxucürüwama
iñaxũrüxũ chixĩ. 9Rü ngẽma nax poraãcü
chaxauxechaxũgagu rü düxwa chixoxetü.
Rü guxũma i ngunexũgu rü cuxcax
chaxunagümexẽãcüma cuxna chaca, Pa
Corix, rü auxãcüma cumaxã nüxũ chixu i
chorü guxchaxũ. 10¿Rü taxacüwa i choxũ
namexũ i ngẽma taxũ i mexũgü i curü
poramaxã cuxüxũ ega marü chayuxgux?
¿Rü ñuxãcü i wüxi i yuxũ rü moxẽ cuxna
naxã? 11Rü ngẽxguma chayuxgu rü
choxmaxũwa changexmagu ¿rü
ñuxũcürüwa duũxũgümaxã nüxũ chixu
nax ñuxãcü quixaixcümaxũ rü toxũ
cungechaxũxũ? 12Rü ngẽma
yuexũtanüwa i ngextá ínaxẽanexũwa ¿rü
tayíxemaxũ ya texé ya nüxũ ixuxe nax
quixaixcümaxũ rü taxũ i mexũgü cuxüxũ?
13Natürü i chomax, Pa Corix, rü cuxna
nixĩ i chacaxaxũ rü guxũguma i paxmama
rü cumaxã nixĩ i chidexaxũ. 14¿Rü tüxcüũ
nixĩ i choxũ cuxoxũ, Pa Corix, rü tüxcüũ
nixĩ i chauxchaxwa iquicúxũ? 15Rü
changextüxügucürüwatama rü
guxchaxũwa changexmaecha rü
ngẽmamaxã wixguxuchi chayu. Rü
poraãcü yaxna namaxã chaxĩnü ga yema
guxchaxũgü ga cuma chauxcax
ícunguxẽẽxũ. Rü ñuxma rü düxwa marü
tama namaxã chapora. 16Rü ngẽma curü
nu i ãũcümaxũ rü marü chauétüwa nangu
rü choxũ narüporamae. 17Rü guxũ i oragu
rü ngẽma curü nu rü choxũ ínayáeguãchi
ñoma wüxi ya tacü ya mucürüxũ. 18Rü
cuma rü marü choxna cuyaxĩgachixẽxẽ i
guxũma i ngẽma chomücügü rü yema ũpa
namaxã chaxãmücügüxũ. Rü ñuxma rü
ngẽma ẽanexũxicatama nixĩ i namaxã
chaxãmücüxũ.

Tupana rü Dabímaxã inaxuneta

89 1Pa Corix, guxũgutáma chorü
wiyaewa nüxũ chixu nax cuma
rü cumecümaxũchixũ. Rü guxũgutáma

duũxũgümaxã nüxũ chixu nax cuma rü
aixcümacü quixĩxũ. 2Rü tá namaxã
chanacaeane nax cuma rü guxũguma
toxũ cungechaxũxũ, rü ngẽma nax
quixaixcümaxũ rü taguma naxüchicüü
ñoma daxũguxũ i naane taguma
üchicüüxũrüxũ. 3Rü cuma rü guma curü
duũxũ ga cumatama cuyaxucü ga
Dabímaxã icuxuneta rü ñacurügü nüxũ:
4“Rü tá cutaagümaxã chanaxuegu nax
nümagü tá yixĩxũ i guxũgutáma
cuchicüxü ãẽxgacügü yixĩgüxũ i
Iraétanüwa”, ñacurügü. 5Pa Tupanax,
guxũma i ngẽma dauxũwa ngẽxmagüxũ
rü cuxũ nicuaxüxũgü naxcax i ngẽma
taxũgü i mexũgü i curü poramaxã
cuxüxũ. Rü ngẽma curü orearü
ngeruũgü i dauxũcüãx rü tá cuxũ
nicuaxüxũgü erü aixcümacü quixĩ. 6Rü
nataxuma i taxacü i woo i daxũguxũ i
naanewa i cumaxã wüxiguxũ, Pa Cori
Pa Tupanax. 7Erü cuma rü Tupana ya
poracü rü ãũcümacü quixĩ. Rü curü
orearü ngeruũgü i dauxũcüãx rü cuxũ
ínachomaeguãchi. 8Pa Cori Pa Tupana
ya Guxãétüwa Ngẽxmacüx, rü guxũma i
pora rü guxũma i ore i aixcüma ixĩxũ rü
cuwa ne naxũ. Rü nataxuma i taxacü i
cumaxã wüxiguxũ. 9Rü cuma rü namaxã
icucuax i ngẽma már i ãũcümaxũ rü
ícuyachaxãchixẽxẽ i norü yuape ya
taxüchicü. 10Rü cuma rü cunanguxẽxẽ
ga Equítuane ñoma wüxi i churara i
poraxũ i daigu yuxũrüxũ. Rü cuchacüxü
ya poraxüchinemaxã cunawoone i
ngẽma cumaxã rüxuanügüxũ. 11Rü
ngẽma daxũguxũ i naane rü ñoma i
naane rü cuxrügü nixĩ erü cumatama
nixĩ i cunaxüxũ rü cunangoxẽẽxũ
namaxã i guxũma i ngẽma nawa
ngẽxmagüxũ. 12Rü cuma nixĩ i
cunangoxẽẽxũ i nórte rü súr. Rü yima
maxpũnegü ya Tabú rü Ermóũ rü
ngẽma cuéga taãxẽãcü nagu nicagüxũ.
13Rü yima cuchacüxü rü naporaxüchi.
Rü yima curü tügünechacüxü rü napora
rü yimamaxã nüxũ curüporamae i
ngẽma cumaxã rüxuanügüxũ. 14Rü
ngẽxguma curü tochicaxũwa
curütoxgux nax cunangugüxũcax i
wüxichigü i duũxũarü maxũ, rü guxũma
wüxiguraxũãcüma cunangugü rü
aixcüma nawexgu i ngẽma namaxã
cuxueguxũ i wüxichigü. Rü cuma rü
aixcüma ngechaxũwaxecü rü
ixaixcümacü quixĩ. 15Pa Corix,
nataãxẽgü i ngẽma duũxũgü i nüxũ
cuáxũ nax taãxẽãcü cuxũ yacuaxüũgüxũ
rü aixcüma curü oregu namaxẽxũ nax
ngẽmaãcü curü ngóonexũwa
nangexmagüxũ. 16Rü nataãxẽgü i
ngẽma curü duũxũgü i guxũguma
cumaxã taãxẽgüxũ rü naxcax daugüxũ
nax cucümagu naxĩxũ. 17Rü aixcüma
nixĩ i curü duũxũgüarü poraxẽẽruxũ
quixĩxũ rü cuma nixĩ i nüxũ
curüngũxẽẽxũ nax cucümagu naxĩxũcax.
Rü ngẽma yexeraãcü nax tiporaetanüxũ
rü curü ngúchaũgagu nixĩ. 18Rü nüma
ya Cori rü tórü poxũruxũ nixĩ. Rü nüma
nixĩ i tórü ãẽxgacü ya üünecü i yixema i
Iraétanüxũ nax ixĩgüxũ. 19Rü nũxcüma
rü curü duũxũgüxũ nüxũ cudauxẽxẽ i
ẽxũguxũ rü yemaacü namaxã quidexa,
rü ñacurügü nüxũ: “Choma rü nüxũ
chaxuneta i wüxi i chorü duũxũ i
poraxũ rü guxãétüwa chanangexmaxẽxẽ
rü poraãcü nüxũ charüngũxẽẽ. Rü nüma
nixĩ ya yimá chorü duũ ya Dabí. Rü
yexguma chorü chíxũ i üünexũmaxã

chanabaerugu rü nüxũ̃ chaxuneta nax
chorü duũ̃xũ̃güarü ãẽxgacü yixĩxũ̃cax.
21Rü choma rü guxũ̃gutáma nüxũ̃
charüngũ̃xẽẽ rü chorü poramaxã tá
chanaporaxẽxẽ. 22Rü ngẽma namaxã
rüxuanüãxgüxũ̃ rü taxũtáma naxcax
ínayaxüãchi. Rü ngẽma chixri maxẽxũ̃
rü taxũtáma nüxũ̃ narüporamaegü. 23Rü
ngẽma namaxã rüxuanüãxgüxũ̃ rü
choma rü tá nagu chayanaxoxẽxẽ rü tá
nüxna chayaxĩgachixẽxẽ. Rü tá
chanadai i ngẽma naxchi aiexũ̃. 24Rü
choma rü poraãcü tá nüxũ̃ changechaũ̃,
rü namaxã tá chixaixcüma. Rü tá
yexeraãcü chayaporaxẽẽchigü. 25Rü
choma rü tá aixcüma nüxna chanaxã i
pora nax namaxã inacuáxũ̃cax i ngẽma
naane i Már i Mediteráneuwa ixügüxũ̃
rü ñuxmata natü i Eufrátewa nguxũ̃.
26Rü nüma rü tá ñanagürü choxũ̃:
‘Cuma nixĩ i chaunatü quixĩxũ̃ rü chorü
Tupana ya choxũ̃ ípoxũ̃cü rü choxna
daucü quixĩxũ̃’, ñanagürü tá. 27Rü
choma rü ñoma chaune ya yacürüxũ̃ tá
namaxã chixĩ. Rü guxũ̃ma i
nachixũ̃anegüarü ãẽxgacügüétüwa tá
chanangexmaxẽxẽ. 28Rü ngẽma chorü
ngechaũ̃ rü guxũ̃gutáma naxũ̃tawa
nangexma. Rü yema chorü uneta ga
namaxã nüxũ̃ chixuxũ̃ rü tagutáma
inayarüxo. 29Rü ngẽma nataagü rü
nachicüxü guxũ̃gutáma nüxí
Iraéanecüãxgüarü ãẽxgacügü nixĩgü
ñuxmatáta nagú i naane. 30-31Natürü
ngẽxguma chi nüxna yaxĩgachigu i
ngẽma chorü nguxẽẽtae rü tama nagu
namaxẽgu i ngẽma chorü mugü rü
chixri naga naxĩnüegu i chorü ore rü
tama yanguxẽẽgüãxgu i ngẽma namaxã
nüxũ̃ chixuxũ̃, 32rü aixcüma tá
chanapoxcue nagagu nax tama chauga
naxĩnüexũ̃ rü poraãcü tá nüxna
chanacuaixca. 33Natürü taxũtáma nüxũ̃
charüxo nax nüxũ̃ changechaũ̃xũ̃ ya
Dabí rü aixcümaxũ̃chi tá chayanguxẽxẽ
i ngẽma namaxã nüxũ̃ chixuxũ̃. 34Rü
taxũtáma chanangexrü i ngẽma chorü
uneta ga namaxã nüxũ̃ chixuxũ̃ rü
aixcüma tá chayanguxẽxẽ i guxũ̃ma i
ngẽma chorü ore. 35Rü noxtacüma
chorü üüneégagu ichaxuneta rü
tagutáma chanawomüxẽxẽ. 36Rü ngẽma
nataagü rü nüxí nachicüxü guxũ̃gutáma
Iraéanecüãxgüarü ãẽxgacügü nixĩgü
ñoma üaxcü ibáixechaxũ̃rüxũ̃. 37Rü
ñoma tauemacü guxũ̃guma ngóxũ̃rüxũ̃
rü ngẽxgumarüxũ̃ guxũ̃gutáma
Iraécüãxgüarü ãẽxgacügü nixĩgü ñoma
daxũguxũ̃ i naane ngẽxmaechaxũ̃rüxũ̃”
ñacurügü. 38Natürü i ñuxma rü nüxũ̃
cuxo rü tama nüxũ̃ cucuáxchaũ̃ ya yimá
ãẽxgacü ya cumatama nüxũ̃ cuxunetacü.
Rü namaxã cunu. 39Rü ngẽma curü
uneta ga curü duũ̃xũ̃maxã nüxũ̃ quixuxũ̃
rü marü cuyanaxoxẽxẽ rü nüxna
cunayaxu nax ãẽxgacü yixĩxũ̃. 40Rü
ngẽma norü ĩanearü poxeguxũ̃ rü
cuyangóxnaxẽxẽ rü yima norü ĩgü rü
cuyawaxgüxẽxẽ. 41Rü guxũ̃ma i ngẽma
togü i duũ̃xũ̃gü i ngẽma chopetüxũ̃ rü
naxcax nangĩx i taxacü i nüma
nanaxwaxexũ̃. Rü ngẽma nachixũ̃anegü
i nüxna ngaicamagüxũ̃ rü nüxũ̃ nacugüe
ya yima ĩane. 42Rü cuma rü cunangexrü
i ngẽma namaxã rüxuanüãxgüxũ̃ nax
taãxẽãcüma curü duũ̃xũ̃güxũ̃ nadaixũ̃ rü
nüxũ̃ naporamaegüxũ̃. 43Rü ngẽma curü
duũ̃xũ̃güarü tara rü cuyatécaxẽxẽ, rü
tama nüxũ̃ curüngũ̃xẽẽ i ngẽxguma norü
uanügümaxã nügü nadaixgux. 44Rü

ngẽma norü pora rü cunanguxẽxẽ, rü
ícunatạxüchi ya yimá norü ãẽxgacü.
45Rü marü cunanuxẽxẽ i norü maxũ̃, rü
poraãcü cunaxãneexẽxẽ. 46Pa Corix ¿rü
ñuxguxüratáta i nüxũ̃ curüchauxũ̃ nax
iquicúxũ̃? ¿Ẽxna guxũ̃gutáma wüxi ya
üxü ya naiechanerüxũ̃ yixĩxũ̃ i curü nu?
47Pa Corix ¡nüxna nacuạxãchi rü ngẽma
chorü maxũ̃ rü nax nanuxũxũ̃! Rü yimá
duũ̃ ya cuma cuxücü rü tama namạx i
norü maxũ̃. 48Rü taxúema texé
tamaxecha rü taguma tayu. Rü taxúema
texé nawa ítanguxuchi i yuarü pora.
49Pa Corix ¿ngexũ̃ ga yema curü
ngechaũ̃ ga noxri Dabímaxã nüxũ̃
quixuxũ̃ ga yexguma icuxunetagu nax
aixcüma guxũ̃gutáma nüxũ̃
cungechaxũ̃xũ̃? 50Pa Corix ¡dücax i
toma nax curü duũ̃xũ̃gü tixĩgüxũ̃, rü
togu nidauxcüraxũ̃gü i muxũ̃ma i
duũ̃xũ̃gü! Rü ngẽma rü poraãcü chorü
maxũ̃newa nangụx. 51Pa Corix,
ngẽmaãcü nixĩ i ngúxũ̃ toxũ̃ ningexẽxẽ
rü chixexũ̃ tomaxã yaxugüexũ̃ i ngẽma
curü uanügü. Rü ngẽmaãcü ngextá
ínaxũxũ̃wa rü chixri nachiga nidexagü
ya yimá cumatama nüxũ̃ cuxunetacü
nax curü duũ̃xũ̃ yixĩxũ̃. 52Rü guxũ̃guma
namexechi ya Cori ya Tupana. Rü
ngẽmaãcü yixĩ.

Tupana rü guxũ̃guma namaxecha natürü i duũ̃xũ̃gü rü nayuewạxe

90 1Pa Cori Pa Tupanax, cuma rü
woetama torü poxũ̃ruxũ̃ quixĩ
rü guxũ̃guma cuxmẹxwa tangexmagü.
2Rü nũxcümaxũ̃chima naxũ̃pa nax
cunaxüxũ̃ ga ñoma ga naane rü norü
mạxpũ̃negü rü woetama marü Tupana
quixĩ. Rü cuma rü guxũ̃gutáma
cungexmaecha. 3Rü cuma rü cuxũ̃
natauxcha nax wena waixümüxũ̃
cuyaxĩxẽxẽ ya duũ̃xũ̃ i ngẽxguma
tomaxã cunaxuegụxgu nax tayuexũ̃ rü
ñacụxgu: “¡Pa Duũ̃xũ̃güx, wena
waixümüxũ̃ pixĩgüx!” ñacụxgu. 4Rü
1000 ya taunecü rü cuxcạx rü ñoma
wüxitama i ngunexũ̃ i ngupetüxũ̃rüxũ̃
nixĩ, rü ñuxre i ora i chütaxũ̃rüxũ̃ nixĩ.
5Rü cuma rü wüxi i paxaãchicạxmare
toxna cunaxã i maxũ̃ rü paxama
tixüpetü ñoma wüxi i pexãchi
üpetürüxũ̃. 6Rü toma rü ñoma maxẽ i
pạxmama yạụxatüxũ̃ natürü yáuanecü
rüñẽxẽxũ̃ rü yuxũ̃rüxũ̃ tixĩgü. 7Rü
aixcüma i ngẽma curü nu rü toxũ̃ nadai
rü toxũ̃ namuũ̃exẽxẽ. 8Rü torü pecádugü
rü torü chixexũ̃gü i cúãcü taxüxũ̃ rü
cupẹxewa nangọxoma. 9Rü ngẽmagagu i
curü nu rü toétü nangu rü torü maxũ̃ rü
paxama nagụx. Rü ñoma wüxi i
ngũ̃ãcüürüxũ̃ paxama naxüpetü ya torü
taunecügü. 10Rü 70 ya taunecü nixĩ ya
woetama nagu imaxẽcü. Rü yíxema
rüporamaegüxe rü 80 ya taunecüwa
tangugü. Natürü yíxema máxarü
maxũ̃ạgüxe rü tümacạx ínangu i
ngúxũ̃gü rü guxchaxũ̃gü. Rü yima torü
taunecügü rü torüxũ̃ paxama
nangupetü. 11Pa Tupanax ¿rü texé nüxũ̃
tacuạx nax ñuxãcü poraãcü
naxãũcümaxũ̃ i curü nu? ¿Rü texé nüxũ̃
tacuạx nax naxcạx tamuũ̃xũ̃ i ngẽma
curü nu? 12Pa Tupanax ¡rü toxũ̃ nüxũ̃
nacuạxẽxẽ nax nanoxrexũ̃ ya torü
ngunexũ̃gü! ¡Rü toxũ̃ rüngũ̃xẽxẽ nax
mea cuxcạx tamaxẽxũ̃ nagu ya yima
taunecügü ya toxna cuxãcü! 13Pa Corix
¡toxcạx natáegu! ¡Rü taxũ̃ i
cuyamáchigüxẽxẽxũ̃ nax toxcạx

cutáeguxũ! Rü toma nax curü duũxũgü
tixĩgüxũ rü ¡cuxṹ tangechaxũtümüxũgü!
14¡Rü guxũguma i noxri yangunegu rü
toxna naxã i curü ngechaxũ! Rü
ngẽxguma i toma rü guxũgutáma
taãxẽãcüma cuxca̱x tawiyaegü. 15Rü
guma taunecügü ga ngúxũ nagu
tingegücü̱expü̱x ¡rü toxna naxã ya
taunecügü ya nagu tataãxẽgücü! 16¡Rü
toxũ nüxũ nadauxẽxẽ i curü üüne rü
wenaxarü toxca̱x naxü ga yema taxũgü
ga mexũgü ga nũxcüma curü poramaxã
cuxüxũ nax ngẽmaãcü i toma rü totaagü
nüxũ daugüxũca̱x! 17Pa Cori Pa Torü
Tupanax, rü tanaxwa̱xe i tomaxã
cumecüma rü toxũ cungechaũ. ¡Rü ẽcü
toxũ rüngũxẽxẽ nax mea
ínanguxuchixũca̱x i ngẽma puracü i
taxüxũ! Rü tanaxwa̱xe i aixcüma
ngẽmaãcü mea ínanguxuchi.

Cori ya Tupana rü tórü poxũruxũ nixĩ

91 1Rü tataãxẽ ya yíxema
naxme̱xwa ngẽxmaxe ya yimá
guxãétüwa ngẽxmacü ya Tupana, erü
nüma rü tüxna nadau. 2Rü choma rü
ñachagürü cuxũ: “Pa Corix, rü
cuxicatama nixĩ i chorü cu̱xchicaxũ
quixĩxũ, rü chorü poxũruxũ quixĩxũ rü
chorü Tupana ya cuxṹ chayaxõcü
quixĩxũ”, ñachagürü cuxũ. 3Rü
Tupanaxicatama nixĩ ya cuxũ ípoxũcü
nüxna i ngẽma ãũcümaxũ i cuechita
duũxũgü cuxca̱x ixügüxũ, rü nüxna i
ngẽma da̱xaweanegü i yuwa tüxũ gaxũ.
4Rü nüma rü tá nügüpe̱xátütüũwa cuxũ
nangexmaxẽxẽ rü ngẽma rü taxuxũtáma
cuxũ nangupetü. Rü nüma rü tá
aixcüma cuxna nadau rü tá cuxũ
ínapoxũ. 5Rü ñu̱xma rü marü
taxuca̱xma naxca̱x cumuũ i ngẽma
ãũcümaxũgü i chütacü ngẽxmaxũ rü
woo yima curü uanügüarü chuxchigü ya
ngunecü cuxca̱x yamugüne. 6Rü marü
taxuca̱xma naxca̱x cumuũ i ngẽma
da̱xaweane i chütacü ínguxũ rü woo
ngẽma ãũcümaxũ i ngunecü ínguxũ.
7Rü woo curü to̱xoxwecüwagu tayuegu
ya 1,000 rü curü tügünecüwagu
tayuegu ya 10,000 natürü i cuxũ rü
taxuxũtáma nangupetü. 8Rü cuma rü tá
nüxũ cudau i ngẽma duũxũgü i
chixexũarü poxcu. Natürü i cuma rü
taxuxũtáma cuxca̱x ínangu. 9-10Erü
ñu̱xma nax cunayaxuxũ ya Cori ya
Tupana nax curü cu̱xchicaxũ yixĩxũca̱x
rü curü poxũruxũ yixĩxũca̱x ¿rü
ñuxũcürüwa ta̱xacürü chixexũ cuxna
nangu rü woo ta̱xacürü da̱xaweane
cupatawa nguxgux? 11Rü nüma rü tá
norü orearü ngeruũgü i daxũcüã̱xũ
namu nax cuxna nadaugüxũca̱x i ngextá
ícuxũxũwa. 12Rü nümagü rü tá cuxũ
ningĩgü rü ngẽmaãcü tá cuxũ nigagü
nax tama guxchaxũgu cunguxũca̱x. 13Rü
ngẽxguma rü tá aitanügu quixũ rü
ngo̱xotanügu quixũ rü ãxtapetanügu
quixũ rü taxuxũtáma cuxũ nangupetü.
14Erü nüma ya Cori ya Tupana rü
ñanagürü: “Rü yíxema choxũ
ngechaxũxe rü choma rü tá tüxũ
íchapoxũ rü tá tüxũ chatachigaxẽxẽ erü
choxṹ tayaxõ. 15Rü ngẽxguma choxna
tacaxgu rü choma rü tá tüxũ
changãxũga rü tá tümaxũtawa
changexma. Rü ngẽxguma guxchaxũ
tüxũ üpetügu rü tá nawa tüxũ
íchanguxuchixẽxẽ rü poraãcü tá
tümamaxã chataãxẽ. 16Rü tá
chanama̱xẽxẽ i tümaarü maxũ i ñoma i

naanewa. Rü tá tüxna chanaxã i maxũ i
taguma gúxũ erü choxṹ tayaxõ”,
ñanagürü ya Cori ya Tupana.

Wiyae i Tupanaxũ namaxã icuaxüüxũ

92 [1]Pa Corix ya Guxãétüwa
Ngẽxmacüx, rü name nixĩ nax
moxẽ cuxna taxãgüxũ rü torü
wiyaemaxã cuxũ ticuaxüũgüxũ. [2]Rü
wüxichigü i paxmama rü chütaxũ
tanaxunagü nax cuma rü cumecümaxũ
rü quixaixcümaxũ. [3]¡Rü ngĩxã
Tupanacax tawiyaegü ãcúnüxũ i
paxetaruũmaxã tüxũ
napaxpexegüãcüma! [4]Pa Corix, cuma rü
ngẽma chauxcax cuxüxũmaxã choxũ
cutaãxẽxẽxẽ. Rü ngẽma mexũ i cuxüxũ
rü taãxẽ choxna naxã. [5]Pa Corix,
namexechi i ngẽma cuxüxũ. Rü curü ĩnü
rü taxumaama nawüxigu. [6]Rü ngẽma
tama naãxẽxũ icuáxũxicatama nixĩ i
tama nüxũ cuaxgüchaũxũ nax ñuxãcü
namexechixũ i curü puracü. [7]Rü ngẽma
chixexũgu rüxĩnüexũ rü chixri maxẽxũ i
duũxũgü rü nimu ñoma maxẽ i
bacaxũrüxũ, natürü yixcüra rü tá
narüxoxochi. [8]Natürü i cumax, Pa Cori
Pa Tupanax, rü guxũguma guxãétüwa
cungexmaecha. [9]Natürü i ngẽma curü
uanügü, Pa Cori Pa Tupanax, rü tá
inayarüxo. Rü guxũma i ngẽma chixexũ
ügüxũ rü tá nawoone. [10]Rü cuma rü
yexeraãcü choxũ quiporaxẽẽchigü ñoma
wüxi i tuirurüxũ. Rü pumáramaxã
choxũ cubaeru. [11]Rü tá choxũ nüxũ
cudauxẽxẽ nax ñuxãcü poxcu namaxã
cuxueguxũ i chorü uanügü. Rü choma
rü tá nüxũ chaxĩnü i norü axu i ngẽma
chixri maxẽxũ. [12]Rü ngẽma mea
maxẽxũ i duũxũgü rü ñoma tema ya
bacacürüxũ tá nixĩgü. Rü tá nimexechi
yima ocayiwa ya Líbanuwa
ngẽxmagünerüxũ. [13]Rü Cori ya
Tupanapatawa tá nangexmagü rü
ngẽma tá nataãxẽgü. [14]Rü woo
ngẽxguma nayaegu rü tá
nixãxacüetanüama rü guxũgutáma
naporae. [15]Rü tá nüxũ nixugügü rü
ñanagürügü tá: “Nüma ya Cori ya yimá
chorü poxũruxũ rü nixaixcüma rü nawa
rü nataxuma i taxacürü chixexũ”,
ñanagürügü tá.

Cori ya Tupana rü ãẽxgacü nixĩ

93 [1]Rü nüma ya Cori ya Tupana
rü ãẽxgacü nixĩ. Rü norü üüne
nicuxcuchi rü naporaxüchi. Rü nüma rü
nachicagu nanaxṹ i ñoma i naane nax
tama ngẽma yaxũgachixũcax. [2]Rü
nũxcümacürüwa, Pa Corix, rü ãẽxgacü
quixĩ rü guxũguma woetama
cuyexmaecha. [3]Pa Corix, rü ngẽma
taxtügü rü naxãũgaxũchixügü rü nata i
norü yuapegü. [4]Natürü i cuma nax
daxũwa cungexmaxũ, rü yima
taxtügüarü yuape i poraãcü ãũgaxũarü
yexeraxüchi cupora. [5]Pa Corix, ngẽma
curü mugü rü taguma naxüchicüü rü
taguma inarüxo. Rü ngẽma curü üüne
rü guxũguma yima cupata namaxã
nangaxãẽ. Ãẽxgacügü i guxchaxũarü
mexẽẽruũétüwa nangexma ya Tupana.

94 [1]¡Rü cugü inawex, Pa Cori Pa
Tupanax! Erü cuxmexwa nixĩ i
nangexmaxũ nax poxcu namaxã
cuxueguxũ i ngẽma chixexũ ügüxũ. [2]Rü
cuma nixĩ i namaxã icucuáxũ i ñoma i
naanecüax i duũxũgü. ¡Rü inachi rü
napoxcue i ngẽma nügü icuaxüxũgüxũ!
[3]Pa Corix ¿rü ñuxguxüratáta

icuyachaxãchixẽẽgüxũ nax nataãxẽgüxũ i
ngẽma chixexũ ügüxũ? 4Rü guxũma i
ngẽma chixexũ ügüxũ rü
nadauxcüraxũwa̱xegü rü togüétüwa
nügü naxũgüxẽxẽ rü norü poramaxã
nügü nicua̱xüxũgü. 5Pa Corix, nümagü
rü curü duũxũgüxũ nachixeãẽgü rü tüxũ
nacugüe. 6Rü tüxũ nadai ya yíxema
yutegüxe, rü yíxema taxcutagü, rü
yíxema to i nachixũanecüã̱x ixĩgüxe. 7Rü
nümagü rü ñanagürügü: “Yimá Cori ya
Acóbuarü Tupana rü tama nüxũ nadau i
ngẽma ixüxũ rü taxũtáma nüxũ nacua̱x”,
ñanagürügü. 8Pa Duũxũgü i
Ngeãxẽmaregüxũ rü Tama Peãxẽxũ
Icuáxex ¿rü ñuxguxüratáta i peãxẽxũ
pecuáxũ? 9¿Rü pexca̱x rü tama nüxũ
naxĩnü ya yimá Tupana ya naxücü i
pexmachi̱xẽ? ¿Rü pexca̱x rü tama nüxũ
nadau ya yimá pexetüarü üruxũ? 10¿Rü
pexca̱x rü yimá nachixũanegüarü
poxcuruxũ rü taxũtáma pexũ napoxcu?
¿Rü pexca̱x rü taxũtáma nüxũ nacua̱x ya
yimá duũxũgüxũ ngúexẽẽcü nax naãxẽxũ
yacuáxũca̱x? 11Dücax, rü nüma ya Cori
ya Tupana rü nüxũ nacua̱x nax
naechitamare namaxẽxũ i duũxũgü. 12Pa
Corix, rü tataãxẽ ya yíxema ucu̱xẽ tüxna
cuxãxe rü yíxema tüxũ cungu̱xẽxẽ́xẽ.
13Erü ngẽxguma aixcüma tanayaxu̱xgu i
curü ucu̱xẽ rü tá tümaãẽxũ tacua̱x i
ngẽxguma guxchaxũgü tümaca̱x ínguxgu.
Natürü ngẽma chixexũarü üruxũ rü
cuma rü naxca̱x cunamexẽxẽ i wüxi i
ãxmaxũ nax ngẽmagu yangucuchixũca̱x.
14Rü nüma ya Cori ya Tupana rü
tagutáma ínanawogü i norü duũxũgü rü
tagutáma nüxna nixũ nax nüxica ngẽma
nawogüxũca̱x. 15Rü ngẽma aixcüma
mexũ i nacüma rü tá wena duũxũgüca̱x
natáegu. Rü guxũma i duũxũgü i mexũgu
rüxĩnüexũ rü tá nagu naxĩ. 16¿Rü texé tá
choxũ ítapoxũ nüxna i ngẽma chixri
maxẽxũ rü ngẽma chixexũarü üruũgü?
17Rü ngẽxguma chi Cori ya Tupana tama
choxũ rüngũxẽẽgu rü choma rü chi marü
chayu. 18Rü ngẽxguma ñachagu: “Pa
Corix, ngẽmatama chixexũgu changu”,
ñachagu, rü cuma rü choxũ
cungechaũãcüma choxũ curüngũxẽẽ.
19Rü ngẽxguma guxchaxũwa
changexmagu rü chauãxẽ rü namaxã
napaxgux, rü cuma rü choxũ ícurüdaxẽxẽ
rü choxũ cutaãxẽxẽxẽ. 20Rü cumax, Pa
Tupanax, rü tama namaxã cuxãmücü i
ngẽma ãẽ̱xgacügü i guxchaxũarü
mexẽẽruũgü i chixri duũxũgümaxã
icua̱xgüxũ rü tama mea mugü nüxũ
ixugüãcüma nanamexẽxẽ i duũxũgüarü
guxchaxũgü. 21Erü ngẽma duũxũgü rü
nügümaxã nagu narüxĩnüe nax ñuxãcü
tüxũ napoxcuexũ ya yíxema taxuxũma i
chixexũ ügüchiréxe. Rü tümamaxã
nanaxuegugü nax tayuxũ. 22Natürü
nüma ya Cori nixĩ i chorü cu̱xchicaxũ rü
ñoma nutapechita icúxũrüxũ choxũ
ípoxũcü. 23Rü nüma ya Cori rü tá
nanadai i ngẽma chixri maxẽxũ i
duũxũgü nagagu i ngẽma chixexũ i
naxügüxũ. Rü tórü Tupana rü
aixcümaxũchi tá nanadai i ngẽma
duũxũgü.

Taãxẽãcü Cori ya Tupanaca̱x tawiyaegü

95 1¡Rü nua pexĩ rü taãxẽãcü
naxca̱x tawiyaegü ya Cori ya
Tupana! ¡Rü ngĩxã naxca̱x tawiyaegü ya
yimá tórü poxũruxũ rü tórü maxẽxẽẽruxũ!
2¡Rü ngĩxã naxca̱x taxĩ rü moxẽ nüxna
taxã rü wiyaegümaxã nüxũ ticua̱xüxũgü!

3Erü nüma ya Cori ya Tupana rü
naporaxüchi rü naétüwa naxü i guxũma i
ngẽma tupanagüneta ixĩgüxũ. 4Rü
naxmẹxwa nangexma i guxũma i ngẽma
mairaxũarü aixepewa ngẽxmagüxũ rü
yima mạxpũnegü ya máchanexũchigüne.
5Rü ngẽma már rü noxrü nixĩ yerü
nümatama nanangọxẽxẽ. Rü nümatama
nixĩ ga naxmẹxmaxã naxüãxũ ga ñoma ga
naane. 6¡Rü nua pexĩ rü ngĩxã napẹxegu
tacaxápụ̃xügü rü nüxũ ticuạxüxũgü ya
Cori ya Tupana ya tüxũ ücü! 7Rü nüma
nixĩ i tórü Tupana yixĩxũ rü yixema rü
norü duũxũgü tixĩgü. Rü yixema rü ñoma
norü carnérugürüxũ nüxṹ tixĩgü. ¡Rü
ñụxma rü nüxṹ iperüxĩnüe i ngẽma
pemaxã nüxũ yaxuxũ! 8Erü nüma rü
ñanagürü: “Tama name nax choxũ
pexoexũ yema perü ọxigü choxũ
oegurüxũ ga yexguma taxúema
ixãpataxũwa nayexmagügu ga Meríbawa
rü Máchawa. 9Rü yéma nixĩ ga perü
ọxigü ga choxũ naxügüxũ rü woo nüxũ
nax nadaugüxũ ga yema taxũ ga mexũgü
ga napẹxewa chaxüxũ. 10Rü 40 ga
taunecü namaxã chanu ga yema duũxũgü
rü ñachagürü: ‘Ñaa duũxũgü rü tama
choxṹ inaxĩnüechaũ i chorü ucụxẽgü, rü
ngẽma nümatama nagu naxĩnüexũgu
naxĩ’ ñachagürü. 11Rü yemacạx chorü
numaxã namaxã chanaxuegu nax
taxũtáma nawa nangugüxũ i ngẽma
naane i nagu chanangũgüxẽẽchaũxũ”,
ñanagürü ya Tupana.

¡Ngexwacạxũxũ i wiyaegu Cori ya Tupanacạx pewiyaegü!

96 1¡Rü ngexwacạxũxũ i wiyaegu
Cori ya Tupanacạx pewiyaegü i
guxãma i pemax i ñoma i naanewa
maxẽxũ! 2¡Rü naxcạx pewiyaegü rü
nüxũ picuạxüxũgü! ¡Rü guxũ i
ngunexũgügu penaxunagü nax nüma
yixĩxũ i tüxũ namaxẽxẽẽxũ! 3¡Rü
guxũma i nachixũanecüạ̃xmaxã nüxũ
pixuchiga nax nüma rü naxüünexũ rü
naxüãxũ i muxũma i mexũgü i norü
poramaxã naxüxũ! 4Erü nüma ya Cori
ya Tupana rü guxãétüwa nangexma, rü
ngẽmacạx name nax nüxũicatama
icuạxüũgüxũ. Erü nüma rü
naxãũcümaxũchi rü guxũma i ngẽma
duũxũgü namaxã tupanaáxũétüwa
nangexma. 5Rü ngẽma togü i
nachixũanegüarü tupanagü rü
taxuxũma nixĩgü. Natürü nüma ya Cori
ya Tupana nixĩ ga naxüxũ i guxũma i
ngẽma dauxũwa nüxũ idauxũ. 6Rü
nüma ínangexmaxũwa rü nangóone. Rü
napatawa nangexma i pora rü guxũma
namexechi. 7Pa Guxũma i
Nachixũanecüạ̃x ¡rü nüxũ pixuchigagü
nax nüma ya Tupana rü nüxicatama
nixĩ i aixcüma naporaxũ rü naxüünexũ!
8¡Rü nüxũ pengechaũgüãcüma nüxũ
picuạxüxũgü! Erü nüma rü guxãétüwa
nangexma. ¡Rü napataạxtügu
pechocuxũ namaxã i perü ãmaregü!
9¡Rü nüxũ picuạxüxũgü nawa ya yima
napata ya mexechine! Rü name nixĩ nax
guxũma i duũxũgü i ñoma i naanewa
maxẽxũ rü napẹxegu nacaxápụ̃xügü.
10¡Rü guxũma i nachixũanecüạ̃xgümaxã
nüxũ pixu rü ñapegügü: “Nüma ya Cori
ya Tupana nixĩ i ãẹ̃xgacü ya guxãétüwa
ngẽxmacü yixĩxũ”, ñapegügü! Rü nüma
rü wüxitama ga namaxũgu nayaxũxẽxẽ
ga ñoma ga naane nax tama ngẽma
namaxũna yaxũgachixũcạx. Rü nüma
nixĩ i meama guxũma i

nachixũanegümaxã inacuáxũ. 11Rü
nataãxẽgü i daxũguxũ i naane rü ñoma i
naane. Rü ngẽxgumarüxũ ta norü
taãxẽmaxã naxãũga i ngẽma már, rü
naxãũgatanü i guxũma i ngẽma nawa
ngẽxmagüxũ. 12-13Rü nataãxẽ ta i naane
rü guxũma i nanetügü i nagu togüxũ.
Rü ngẽma naigü i naixnecüwa
ngẽxmagüxũ rü name nixĩ i taãxẽãcü
nicuxcu napẹxewa ya Cori ya Tupana ya
núma ũcü. Erü nüma ya Cori ya Tupana
rü nua tá naxũ nax ñoma i naanemaxã
inacuáxũcạx. Rü nüma rü aixcüma
meama tá guxũma i nachixũanegümaxã
inacuạx.

Nüma ya Cori nixĩ i ãẹxgacü yixĩxũ

97 1¡Nataãxẽ, Pa Ñoma i Naanex!
Rü Pa Muxũ i Capaxũgüx ɨrü
petaãxẽgü! Erü nüma ya Cori ya Tupana
nixĩ i guxũarü ãẹxgacü yixĩxũ. 2Rü
pamüemaxũ i caixanexũmaxã
ínaxümaeguãchi. Rü nüma nixĩ i
ãẹxgacü i aixcüma mea nangugüxũ i
wüxichigü i duũxũgüarü maxũ. Rü
aixcüma nawẹxgu i ngẽma namaxã
naxueguxũ i wüxichigü. 3Rü wüxi i
üxüema rü napẹxegu nixũ, rü
ngẽmamaxã ínanagu i norü uanügü i
nacüwawa ngẽxmagüxũ. 4Rü yimá norü
ãẽmacü rü ñoma i naanewa nanguema.
Rü nüma i ñoma i naane rü nidụxrụx i
ngẽxguma nüxna nanguemagu. 5Rü
napẹxewa ya Cori ya ñoma i naanearü
yora ixĩcü rü yima mạxpũnegü rü
inadexgü ñoma werarüxũ. 6Rü guxũma i
ngẽma dauxũwa nüxũ idauxũ rü tüxũ
nüxũ nacuạxẽxẽ nax nüma ya Tupana rü
ãẹxgacü ya mecü yixĩxũ. Rü guxũma i
duũxũgü i ñoma i naanecüạx rü nüxũ
nadaugü nax ñuxãcü naxüünexũ i
nümax. 7Rü Tupanapẹxewa
narümaãchitanü i ngẽma duũxũgü i
namaxã taãxẽgüxũ i
tupananetachicünạxãgü rü nüxũ
icuạxüügüxũ. Erü guxũma i ngẽma
duũxũgü namaxã tupanaạxgüxũ rü Cori
ya Tupanapẹxegu narümaãchitanü. 8Pa
Corix, yima ĩane ya Yerucharéũ rü
guxũma ya yima Yudáanearü ĩanegü rü
nataãxẽgü namaxã i curü mugü. 9Erü
cumax, Pa Cori ya Guxãétüwa
Ngẽxmaxex, rü namaxã icucuạx i
guxũma i ñaa naane. Rü cuma rü
guxũma i ngẽma tupananetagüétüwa
cungexma. 10Rü nüma ya Cori ya
Tupana rü tüxũ nangechaũ ya yíxema
nüxũ oxe i ngẽma chixexũ. Rü tüxna
nadau ya yíxema aixcüma naga ĩnüexe
rü tüxũ ínapoxũ naxmẹxwa i ngẽma
chixri maxẽxũ i duũxũgü. 11Rü ngẽma
duũxũgü i mea maxẽxũcạx nixĩ i
yangunexũxũ. Rü ngẽma taãxẽ i
aixcüma ixĩxũ rü ngẽma duũxũgü i tama
chixexũ ügüxũcạx nixĩ. 12Pa Duũxũgü i
Mea Maxẽxũx ɨrü namaxã petaãxẽgü ya
Cori, rü nüxũ picuạxüxũgü! Erü
naxüüne.

**Nüma ya Cori ya Tupana
rü guxũétüwa naxũ**

98 1¡Rü ngexwacạxũxũ i wiyaegu
Cori ya Tupanacạx pewiyaegü!
Yerü muxũma ga mexũ ga taxũgü norü
poramaxã naxü. Rü nachacüxü ya
üünene rü poranemaxã tórü uanügüxũ
narüporamae. 2Rü nüma ya Cori rü
nanaxunagü nax tórü uanügüxũ
naporamaexũ. Rü guxũma i
nachixũanegüxũ nüxũ nadauxẽxẽ nax

ñuxãcü tamaxã namecümaxũ̃. 3Erü
nüma rü tüxũ̃ nangechaũ̃ rü tama nüxũ̃
narüngüma ga norü uneta ga tórü
o̱xigümaxã nüxũ̃ yaxuxũ̃. Rü yema nax
tórü uanügüxũ̃ naporamaexũ̃ rü guxũ̃ i
naanewa nanguchiga. 4Pa Duũ̃xũ̃gü i
Ñoma i Naanewa Maxẽxũ̃x irü taãxẽãcü
naxca̱x pewiyaegü ya Tupana! ¡Rü
tagaãcü perü wiyaegümaxã nüxũ̃
picua̱xüxũ̃gü! 5¡Rü árpamaxã
pepaxetagüãcüma naxca̱x pewiyaegü ya
Cori! ¡Rü perü paxetaruũ̃gü i
ãcúnüxũ̃maxã pegü pepaxpe̱xegüãcüma
naxca̱x pewiyaegü! 6¡Rü perü
paxetaruũ̃gü i picuegüxũ̃maxã
taãxẽãcüma ãẽxgacü ya Coripe̱xewa
pewiyaegü! 7Rü name nixĩ nax norü
taãxẽmaxã naxãũgaxũ̃ i ngẽma már rü
guxũ̃ma i nawa ngẽxmagüxũ̃. Rü
ngẽxgumarüxũ̃ ta i ñoma i naane rü
guxũ̃ma i duũ̃xũ̃gü i nawa maxẽxũ̃ rü
name nixĩ nax nataãxẽgüxũ̃. 8-9Rü
guxũ̃ma i natügü rü name nixĩ i Cori ya
Tupanaca̱x naxãũgatanüxũ̃ ñoma
napéxme̱xgüxũ̃rüxũ̃. Rü guxũ̃nema ya
ma̱xpṹnegü rü name nixĩ i
Tupanape̱xewa nataãxẽgü. Erü nüma rü
nua naxũ nax ñoma i naanemaxã
iyacuáxũ̃ca̱x. Rü nüma rü aixcüma tá
guxũ̃ma i nachixũ̃anecüã̱xmaxã meama
inacua̱x.

Nüma ya Cori ya Tupana rü guxũ̃ma i ãẽxgacügüétüwa nangexma

99 1Nüma ya Cori rü ãẽxgacü nixĩ.
Rü norü tochicaxũ̃ rü ngẽma
taxre i daxũcüã̱xchicüna̱xãgü i
ixãxpe̱xátüxũ̃arü ngãxũ̃wa nangexma.
Rü nape̱xewa rü norü muũ̃maxã
nidu̱xrue i guxũ̃ma i nachixũ̃anecüã̱xgü
rü woo i ñoma i naane rü nidu̱xru̱x. 2Rü
nüma ya Cori ya ma̱xpṹne ya Chióũ̃gu
ãchiũ̃cü rü guxũ̃étüwa nangexma. Rü
nüma nixĩ i guxũ̃ma i nachixũ̃anecüã̱x i
duũ̃xũ̃gümaxã inacuáxũ̃. 3Rü name nixĩ
i nüxũ̃ ticua̱xüũ̃güxũ̃ ya yimá Cori ya
guxãmaxã icuácü rü ãũcümacü erü
nüma rü naxüüne. 4Rü cumax, Pa Corix,
rü ãẽxgacü ya poraxüchicü quixĩ rü curü
me nixĩ nax meama guxũ̃ma i
duũ̃xũ̃gümaxã icucuáxũ̃. Rü cumatama
nixĩ i nüxũ̃ quixuxũ̃ nax cupe̱xewa rü
nawüxiguxũ̃ i guxũ̃ma i duũ̃xũ̃gü. Rü
toma nax Iraétanüxũ̃gü tixĩgüxũ̃ rü
cuma rü aixcüma meama tomaxã
icucua̱x rü ngẽma mugü ga toxna
cuxãxũ̃ rü meama niwe̱x. 5¡Rü nüxũ̃
picua̱xüxũ̃gü ya yimá Cori ya tórü
Tupana ixĩcü! ¡Rü nape̱xegu
pecaxã́pü̱xügü! Erü nüma rü naxüüne.
6Rü guma Moiché rü Aróũ̃ nixĩ ga
Tupanape̱xewa tórü o̱xigüétüwa
íchogügüxũ̃. Rü nüma ga Chamué ga
Tupanaarü orearü uruxũ̃ rü norü
yumüxẽwa Tupanaarü ngũ̃xẽẽca̱x ínaca.
Rü nüma ga Cori ya Tupana rü
nanangãxũ̃ga ga norü yumüxẽ. 7Rü
nüma ga Tupana rü yema caixanexũ̃wa
Moichémaxã rü Aróũ̃maxã nidexa rü
nümagü rü meama nayanguxẽxẽ ga
norü mugü ga nüxna naxãxũ̃. 8Rü
cumax, Pa Cori Pa Torü Tupanax, rü
cunangãxũ̃güxũ̃. Rü cuma rü yema torü
o̱xigüxũ̃ cupoxcue ga yexguma chixexũ̃
naxügügu, natürü nüxṹ nüxũ̃
icurüngüma ga norü chixexũ̃ ga
yexguma Moiché rü Aróũ̃ naétüwa
chogügügu. 9¡Rü nüxũ̃ picua̱xüxũ̃gü ya
yimá Cori ya tórü Tupana ixĩcü! ¡Rü
yima napata ya norü ma̱xpṹne ya

üünenewa ngexmanepe̱xegu
pecaxā́pü̱xügü! Erü nüma ya Cori ya
tórü Tupana rü naxüüne.

**Cori ya Tupana rü tüxū̃
nangóexẽxẽ rü noxrügü tixĩgü**

100 [1]Pa Duū̃xū̃gü i Ñoma i
Naanewa Maxẽxū̃x ¡rü
taãxẽãcü naxca̱x pewiyaegü ya Cori ya
Tupana! [2]¡Rü taãxẽãcü penataxẽxẽ ya
Cori! ¡Rü taãxẽãcü naxca̱x pewiyaegü rü
nüxū̃ picua̱xüxū̃gü! [3]¡Rü nüxna
pecua̱xãchie nax nüma ya Cori rü
Tupana yixĩxū̃! Rü nüma nixĩ i tüxū̃
nango̱xẽẽxū̃ rü tama yigütama
tango̱xẽxẽ. Rü norü duū̃xū̃gü tixĩgü
ñoma carnérugü i norü yoraarü
nachitaxū̃wa ngẽxmagüxū̃rüxū̃. [4]¡Rü
nua naxū̃tawa pexĩ, rü napatagu
pechocu, rü perü wiyaegümaxã nüxū̃
picua̱xüxū̃gü rü moxẽ nüxna pexãgü!
¡Rü nüxū̃ pixu nax aixcüma
namexechixū̃ i nümax! [5]Erü nüma ya
Cori rü namecüma rü ngẽma norü
ngechaū̃ rü guxū̃guma nangexmaecha.
Rü ngẽma nax yaxaixcümaxū̃ rü taguma
inayacua̱x.

**Ãẽ̱xgacü ga Dabí rü
Tupanamaxã inaxuneta**

101 [1]Pa Cori Pa Tupanax, rü
chorü wiyaemaxã cuxū̃
chicua̱xüxū̃ naxca̱x nax toxū̃
cungechaxū̃xū̃ rü tomaxã mea icucuáxū̃.
[2]Rü chanaxwa̱xe nax aixcüma mea
cuxca̱x chamaxū̃xū̃. ¿Rü ñuxgu tá
chauxū̃tawa cuxũ nax choxū̃
curüngū̃xẽẽxū̃ca̱x? Rü ngẽmaãcü
aixcüma tá name i chorü maxū̃
nape̱xewa i chopatacüã̱xgü. [3]Rü
taxũtáma marü naxca̱x íchidau i
ta̱xacürü chixexū̃. Rü tama namaxã
chataãxẽ i ngẽma duū̃xū̃gü i tama
Tupanaga ĩnüexū̃. Rü taxũtáma
chanayaxu. [4]Rü tá nüxū̃ chaxo i ngẽma
ĩnügü i chixexū̃ i chauãxẽwa íngugüxū̃.
Erü taxuxū̃ma i ta̱xacürü chixexū̃
chaxüxchaū̃. [5]Rü tá
chayanangea̱xgüxẽxẽ i ngẽma duū̃xū̃gü i
namücügüechita chixri tümachiga
idexagüxū̃. Rü taxũtáma yaxna namaxã
chaxĩnü i ngẽma duū̃xū̃gü i
to̱xguã̱xétüwa nügü ū́güxẽẽchaū̃xū̃ rü
ngẽma norü poramaxã nügü
icua̱xüū̃güxū̃. [6]Rü tá naxca̱x chadau i
yatügü i aixcüma mea maxẽxū̃ nax
chauxū̃tawa nangexmagüxū̃ca̱x rü chorü
ngū̃xẽẽruū̃gü yixĩgüxū̃ca̱x. [7]Rü ngẽma
womüxẽẽwa̱xegüxū̃ rü tá nangechica i
chopatawa. Rü taxuxū̃táma idorata̱xáxū̃
chauxū̃tawa nangexma. [8]Rü wüxichigü i
ngunexū̃gu rü tá naxca̱x chadau i
guxū̃ma i ngẽma chauchixū̃anewa
chixexū̃ ügüxū̃ nax íchanawoxū̃xū̃ca̱x
nawa ya daa Cori ya Tupanaarü ĩane.

Naxi̱xãchiãẽcüarü yumüxẽ

102 [1]Pa Corix, ¡choxū́ nüxū̃
naxĩnü i chorü yumüxẽ!
¡Rü nayaxu i ngẽma tagaãcü cumaxã
nüxū̃ chixuxū̃! [2]¡Rü taxū́ i cha̱u̱xcha̱xwa
iquicúxū̃ i ngẽxguma guxchaxū̃wa
changexmagu! ¡Rü choxū́ nüxū̃ naxĩnü i
chorü yumüxẽ! ¡Rü paxa choxū̃ nangãxū̃
i ngẽxguma cuxna chacagügu! [3]Erü ñaa
chorü maxū̃ rü ñoma caixanexū̃rüxū̃
paxa inarüxo. Erü poraãcü chida̱xawe rü
ñoma üxüwa íngexmaxū̃rüxū̃ chinai nax
chixaxünexū̃. [4]Rü chorü maxū̃ne rü
nayarümaãchi ñoma maxẽ

yarümaãchicürüxũ. Rü ngẽmacax
chaxoóbü rü tama chataiya. 5Rü
chaxauxechamare. Rü ngẽmacax düxwa
chixaxüchi rü chauxchaxmü rü
chauxchinaxãwa nayaxũx. 6Rü wüxi i
cüchana i chianexũwa ngẽxmaxũrüxũ
chixĩ, rüexna ñoma cüchana i
ĩanechitaxũwa ngẽxmarüxũ chixĩ. 7Rü
tama chape. Rü ñoma wüxi i weri i
nüxicatama ĩãcaxwexwa axũrüxũ chixĩ.
8Rü ngẽma chomaxã rüxuanügüxũ rü
taguma nüxũ narüchaue nax chixri
chauchiga yadexagüxũ rü chauégamaxã
naguxchigagüxũ. 9-10Rü ngẽma nax
ngúxũ chingexũgagu rü tama chataiya
rü düxwa tanimaca chanangõxmare. Rü
ngẽma chorü axexũ rü
chauxgüxũxetümaxã naxãéxũ erü
chomaxã cunuxũchi. Rü ãẽxgacüwa
choxũ cunguxẽxẽ nax yixcüra choxũ
curütáexũcax. 11Rü ngẽma chorü
ngunexũgü rü paxa naxüpetü ñoma
wüxi i gauxchipetaxũrüxũ. Rü
chayarümaãchi ñoma wüxi ya
maxẽrüxũ. 12Natürü i cumax, Pa Corix,
rü guxũguma ãẽxgacü quixĩ. Rü ngẽma
cuéga rü guxũgutáma nüxna
nacuaxãchie. 13Pa Corix, ¡inachi rü cuxṹ
naxauxãchitümüxũ ya curü ĩane ya
Yerucharéũ! Erü marü nawa nangu i
ngunexũ nax tomaxã curüngüxmüxũ rü
toxṹ nüxũ icuyarüngümaxũ i ngẽma
torü chixexũ. 14Rü toma nax curü
duũxũgü tixĩgüxũ rü nüxũ tangechaũ ya
yima Yerucharéũtapüxarü nutagü, rü
poraãcü toxṹ nangux nax ñuxãcü nagu
napogüexũ. 15-16Rü ngẽxguma nüma ya
Cori norü üünemaxã taxcax nangoxgux
rü tüxũ nangũxẽẽgux nax wena
tanamexẽẽxũcax ya yima norü ĩane ya
Yerucharéũ rü guxũma i
nachixũanecüãxgü rü norü ãẽxgacügü
rü tá nüxũ nicuaxüxũgü. 17Rü nüma ya
Cori ya Tupana rü tá nüxũ naxĩnü i norü
yumüxẽ i ngẽma ngẽma wogümarexũ rü
taxũtáma nüxũ naxo i ngẽma naxcax
ínacagüxũ. 18Rü ngẽma taxcax naxüxũ
ya Cori rü name nixĩ i naxümatüxũ
naxcax i ngẽma duũxũgü i wixweama
ingóetanüxũ nax nümagü rü ta Corixũ
yacuaxgüxũcax rü woo i ngẽma ñuxma
taxũta buexũ. 19-20Rü nüma ya Cori ya
Tupana rü ngẽma dauxũwa ínatoxũwa
rü ñoma i naanegu nadawenü nax nüxũ
nangũxẽẽxũcax i ngẽma norü duũxũgü i
togümexẽwa ngẽxmagüxũ rü
ínanguxũxẽẽãxũcax i ngẽma yu namaxã
naxuegugüxũ. 21Rü ngẽmaãcü i norü
duũxũgü rü tá Chióũwa Cori ya
Tupanaxũ nixuchigagü rü
Yerucharéũwa rü tá ta nüxũ
nicuaxüxũgü. 22Rü ngẽxguma ngẽma
togü i nachixũanecüãxgü nüxũ
naxĩnüechigagu rü tá Yerucharéũgu
nangutaquexegü nax nüxũ
yacuaxüũgüxũcax ya Cori ya Tupana.
23Natürü i choma i ñuxmax rü
changearüporaãx. Rü taũtama
chayayane rü nüma ya Cori rü
nananuxẽxẽ i chorü maxũ. 24Rü
ngẽmacax ñachagürü nüxũ: “Pa Corix
¡taxṹ i choxũ quigaxũ naxũpa nax
meama chayaxũ!” ñachagürü nüxũ. Pa
Corix, curü taunecü rü taguma nagux
erü guxũguma cungexmaecha. 25Rü
noxriarü ügügu rü cuma cunaxü ga
ñoma i naane. Rü cumatama nixĩ ga
cunaxüxũ ga guxũma i ngẽma dauxũwa
nüxũ idauxũ. 26Rü guxũma i ngẽma rü
tá inayarüxo, natürü i cuma rü

guxũgutáma cunaxa̱ixrügumaraxũ. Rü
ñoma i naane rü ngẽma dauxũwa nüxũ
idauxũ rü wüxi i naxchirurüxũ tá
nangau. Rü cuma rü tá cunaxüchicüxü
rü ñoma wüxi i duũxũ i naxchiru i
ngauxũ itáxũ rü ngexwaca̱xũxũ i
naxchirugu icúxũrüxũ tá nixĩ. 27Natürü i
cumax rü cunaxa̱ixrügumaraxũ rü curü
taunecü rü taguma nagu̱x. 28Rü ngẽma
nataagü i curü duũxũgü rü tá nüxna
cudau. Rü ngẽma naane i toxna
cuxãxũwa tá nangexmagüecha.

Tupanaxũ tá chicua̱xüxũ

103 1Rü guxũma i chorü
ĩnümaxã rü ñaa
chauãẽmaxã tá nüxũ chicua̱xüxũ ya
nüma ya Cori ya Tupana ya üünecü.
2Rü guxũma i chorü ĩnümaxã tá nüxũ
chicua̱xüxũ ya Cori ya Tupana rü
taxũtáma nüxũ icharüngüma i norü
ngũxẽẽgü i cha̱u̱xca̱x naxüxũ rü bai i
wüxi. 3Rü nüma rü choxũ̃ nüxũ
inayarüngüma i guxũma i chixexũ i
chaxüxũ rü cha̱u̱xca̱x nayataanexẽxẽ
nawa i chorü da̱xawegü. 4Rü nüma nixĩ
i yuwa choxũ ínanguxuchixẽẽxũ. Rü
nüma rü poraãcü choxũ nangechaũ rü
chomaxã namecüma. 5Rü nüma nixĩ i
guxũma i mexũgü choxna naxãxũ. Rü
nüma rü choxũ naporaxẽẽchigüama nax
ñoma ĩyürüxũ chaporaxũca̱x. 6Rü nüma
rü aixcüma mea tümamaxã inacua̱x ya
yíxema togü chixri tümamaxã icua̱xgüe.
7Rü nüma ga Tupana rü Moichéxũ rü
yema Iraétanüxũxũ nüxũ nacua̱xẽxẽ ga
yema nagu naxĩnüxũ rü nape̱xewa
inanawe̱x ga muxũma ga mexũgü ga
norü poramaxã naxüxũ. 8Rü nüma ya
Cori rü namecüma rü nüxũ̃
tangechaũtümüxũgü rü yaxna tamaxã
naxĩnü rü poraãcü tüxũ nangechaũ. 9Rü
tama taxchi naxai rü tama tamaxã
nanuecha. 10Rü woo nax nataxũ i
ngẽma chixexũ i íxüxũ natürü i nümax
rü tama nanangexgumaraxũ i ngẽma
poxcu i tüxna naxãxũ. 11Erü ngẽma
norü ngechaũ rü taguma inayagu̱x
tümaca̱x ya yíxema naga ĩnüexe. Erü
norü ngechaũ rü nataxüchi ngẽma
daxũguxũ i naane rü ñoma i naanexũ
yadüxüxũrüxũ. 12Rü ngẽma tórü
chixexũgü rü marü tüxna
nanayáxũguxẽxẽ ñoma éste rü oéste
nügüna nax nanayáxũguxẽẽxũrüxũ.
13Rü nüma ya Cori rü tüxũ nangechaũ
ya yíxema naga ĩnüexe ñoma wüxi i
papá naxacügüxũ ngechaũxũrüxũ. 14Erü
nüma rü meama nüxũ nacua̱x nax
ta̱xacüwa tüxũ naxüxũ rü nüxũ nacua̱x
nax waixümüte̱xe ixĩgüxũ. 15Rü
duũxũgüarü maxũ rü tama nama̱x. Rü
ñoma wüxi i natüanerüxũ nixĩ rü ñoma
wüxi i putüra i naixnecücüã̱x i
boxchacuxũrüxũ nixĩ. 16Rü ngẽxguma
buanecü nagu nguxgu i ngẽma
putürachacu rü ngẽxma narüxo rü
taguma texé wena nüxũ tadau.
17-18Natürü ngẽma Tupanaarü ngechaũ
tümaca̱x ya yíxema naga ĩnüexe rü
taguma inayacua̱x. Rü tümaxacügüwa
naxüe nax guxũguma Tupana
tümamaxã mecümaxũ ya yíxema mea
yanguxẽẽgüxe i norü uneta rü tama
nüxũ irüngümaexe nax naga taxĩnüexũ i
norü mugü. 19Rü nüma ya Cori ya
Tupana rü daxũguxũ i naanewa
nanangexmaxẽxẽ i norü tochicaxũ rü
ngẽma namaxã inacua̱x i guxũma. 20Pa
Daxũcüã̱x i Orearü Ngeruxũ i Poraexũ i

Yanguxẽẽgüxe i Ngẽma Tupana Pexũ
Muxũx ɨrü mexũ Corimaxã pexuegugü!
21Rü guxãma i pemax, Pa Daxũcüãx ya
Coriaxṹ Puracüexe rü Norü Ngúchaũ
Ügüxex ɨrü mexũ Corimaxã pexuegugü!
22Rü guxãma i pema ya Cori ya Tupana
pexũ ngo̱xexẽ́xẽx ɨrü Cori ya Tupanaxũ
picua̱xüxũgü i guxũma i norü naanewa!
Rü choma rü tá ta guxũ i chorü
maxũmaxã Cori ya Tupanaxũ
chicua̱xüxũ.

Nüxũ ticua̱xüxũgü ya yimá guxũxũ ngo̱xẽẽcü

104 1Rü guxũma i chorü
ĩnümaxã tá nüxũ
chicua̱xüxũ ya Cori ya Tupana. Erü
cumax, Pa Cori Pa Chorü Tupanax, rü
guxũétüwa cungexma rü cuxüüne rü
cunangóonexẽxẽ. 2Rü cuma rü curü
ngóonexũarü ngãxũwa cungexma. Rü
cuma rü cuyangéechi ga daxũguxũ ga
naane ñoma wüxi i tüeruxũ
ingéechixũrüxũ. 3Rü dexáétüwa
cungexma rü ngẽxma dauxũgu
cuxãchiũ. Rü ngẽma caixanexũ rü
cuwexũxũ cuyaxĩxẽxẽ. Rü yima buanecü
nixĩ ya nagu quixũcü. 4Rü yima
buanecü nixĩ i yangegücü i cuga. Rü
ngẽma üxüema nixĩ i naxüxũ i curü
ngúchaũ. 5Rü cuma rü wüxitama ga
namaxũgu cunaxṹ ga ñoma ga naane
nax tama ngẽ́ma yaxũgachixũca̱x. 6Rü
noxriarü ügügu rü yema már ga
mátamaxũ rü waixümüétügu nixü rü
woo ga guma ma̱xpṹnegü rü naétügu
nixü. 7Natürü ga cuma rü cunamu ga
yema dexá ga már ixĩxũ nax wüxiwa
naxũxũca̱x. Rü yexguma nüxũ naxĩnügu
ga cuga ga ñoma duruanexũrüxũ ixĩxũ
rü paxa wüxiwa naxũxũchixü. 8Rü
nangóe ga guma ma̱xpṹnegü rü
ngatexũgü yerü ga yema dexá rü
wüxiwa naxũxũchixü. Rü yemaacü ga
yema dexá rü yema nachica ga namaxã
nüxũ cuxunetaxũwa naxũ. 9Rü yema
namaxã cuxunetaxũgu narüxüãchi ga
yema dexá nax tama wenaxarü
waixümüétügu yaxüxũca̱x. 10Rü ngẽma
bairawegüarü dexá rü natügü i
ma̱xpṹneanewa ne dagüxũwa
cunamugü. 11Rü ngẽma dexáwa
naxaxegü i guxũma i naexũgü. Rü
ngẽmawa naxaxegü i ngẽma búrugü i
naixnecücüã̱x. 12Rü natücutügügu
nixüãchixaũ i ngẽma werigü. Rü ngẽ́ma
naxae natanüwa ya yima naigü. 13Rü
cuma rü yéa dauxũwa ícungexmaxũwa
cunamu ya pucü nax ma̱xpṹneétügügu
napuxũca̱x. Rü yima pucümaxã
cuyawaimüanexẽxẽ i ñoma i naane.
14Rü ngẽmaãcü cunaxügüxẽxẽ ya maxẽ
naxca̱x i naxũnagü. Rü ngẽxgumarüxũ
ta cunaxügüxẽxẽ i nanetügü i ñu̱xma
duũxũgü namaxã toegüxũ nax
ngẽmaãcü nüxṹ nangexmaxũca̱x i nabü
i ngṍxũ. 15Rü ngẽmaãcü duũxũgüna
cunaxã i norü poraxẽẽruxũ i paũ rü
norü taãxẽxẽẽruxũ i bínu rü norü
mexẽẽruxũ i chíxũ. 16Rü ngẽma naigü
rü ngẽma dexáwa naxaxegü. Rü woo ya
yima ocayiwagü ya taxüne ya Cori ya
Tupana Líbanuanegu togüne rü ngẽma
dexáwa naxaxegü. 17Rü yima ocayiwagu
nixüxchiãũ i ngẽma werigü i íraxũ. Rü
yima pínutanüwa namaxẽ i cówagü.
18Rü ma̱xpṹneanewa nangexmagü i
ngẽma naexũgü i naixnecücüã̱x. Rü
ngẽma ma̱xpṹnearü ãxmaxũwa namaxẽ
i ngẽma chigugü rü ngagü. 19Rü yima

tauemacü rü cunangoxẽxẽ nax yimawa
nangugüxũcax i ngunexũgü. Rü yimá
üaxcü rü nüxũ nacuax i norü ora i nagu
yanaxücuxũ. 20Rü cuma rü
cunaxẽanexẽxẽ i ngẽxguma nachütagu.
Rü ngẽxguma i ngẽma naexũgü rü
naixnecüwa ínachoxũ. 21Rü ngẽma aigü
rü nawemücax ngẽma naxae. Rü
ngẽmaãcü Tupanana nacagüe nax norü
õna nüxna naxãxũcax. 22Natürü i
ngẽxguma yangunegu rü üaxcü ibáxigu
rü naxmaxũwa naxĩ rü ngẽma nayapee.
23Rü ngẽxguma i nüma i duũxũgü rü
norü puracüwa naxĩ. Rü napuracüe
ñuxmata nachüta. 24Rü namuxũchi i
ngẽma cuxüxũ, Pa Corix. Rü guxũma i
ngẽma cuxüxũ rü namexechi erü
cumatama curü cuaxmaxã cunaxü. Rü
guxũma i ngẽma cuxüxũ rü namaxã
nanapá i ñoma i naane. 25¡Rü dücax i
ngẽma már! Rü natacutüxüchi, rü
namaxüchi rü nawa namaxẽ i
naguxũraxũxũ i choxnigü rü naexũgü i
taxũ rü ixíraxũ. 26Rü ngẽmagu
narüxĩĩxũ ya wapurugü ya taxüchine.
Rü ngẽmawa nangexma i ngẽma
Leviatáũ i taxüchixũ i cumatama
cuxüxũ nax curü ĩnücaxwaxeruxũ
yixĩxũcax. 27Rü guxũma i ngẽma
cuxüxũ rü cuxũ ínananguxẽẽgü nax
cuma cunachibüexẽẽxũcax i ngẽxguma
nataiyaegu. 28Rü cuma rü nüxna cunaxã
rü nümagü rü nanayauxgü. Rü mea
cunaxüwemü rü nümagü rü mea
nachibüe. 29Natürü ngẽxguma
ícunawogügu rü nümagü rü
nanaxixãchiãẽgü. Rü ngẽxguma nüxna
cunayaxuxgu ya buanecü rü nayue rü
wenaxarü waixümüxũ nixĩgü. 30Natürü
ngẽxguma nüxna cuxãxgu i maxũ rü
niimu rü ngẽmaãcü
cuyangexwacaxũchigüxẽxẽ i guxũma i
ngẽma ñoma i naanewa maxẽxũ. 31Rü
ngẽma Cori ya Tupanaarü üüne rü
taguma inayacuax. Rü nüma rü poraãcü
nataãxẽ namaxã i ngẽma nüma naxüxũ.
32Rü ñoma i naane rü niduxrux i
ngẽxguma nüma nüxũ nadawenügu. Rü
ngẽxguma yima maxpũnegüxũ
yangõgügu rü nicaixquegü. 33Rü choma
rü ñuxma nax chamaxũxũ rü tá chorü
Cori ya Tupanacax chawiyae. 34Rü
chierü Cori namaxã taãxẽgu i ngẽma
nagu charüxĩnüxũ. Erü naxũtaguxica
nixĩ i nüxũ ichayangauxũ i chorü taãxẽ.
35¡Rü noxtacüma iyanaxo i ngẽma
duũxũgü i chixri maxẽxũ i ñoma i
naanewa! Rü name nixĩ i nataxuma i
ngẽma duũxũgü i chixexũ ügüxũ. Rü
guxũma i chauãẽmaxã rü tá nüxũ
chicuaxüxũ ya Cori ya Tupana. Rü name
i Cori ya Tupanaxũ ticuaxüxũgü.

Yema mexũgü ga taxũgü ga
Iraétanüxũcax naxüxũ ga Tupana

105 1¡Rü moxẽ nüxna pexãgü
ya Cori ya Tupana! ¡Rü
guxũwama nüxũ pixuchiga! ¡Rü guxũma
i duũxũgümaxã nüxũ pixu i ngẽma
mexũgü i pexcax naxüxũ! 2¡Rü perü
wiyaegümaxã nüxũ picuaxüxũgü! ¡Rü
pegümaxã nüxũ pixu i ngẽma taxũ i
mexũgü i naxüxũ! 3¡Rü pegü namaxã
picuaxüxũgü ya yimá üünecü! Rü pema
nax naxcax pedaugüxũ ¡rü petaãxẽgü!
4¡Rü naxcax pexĩ ya Corix ya Tupana,
rü norü poracax pedaugü! ¡Rü
guxũguma norü ngũxẽẽcax pedaugü!
5-6¡Rü nüxna pecuaxãchie ga yema
mexũgü ga taxũgü ga norü poramaxã

naxüxũ̃ rü ngẽma norü mugü ga pemaxã
nüxũ̃ yaxuxũ̃ i pema nax Tupanaarü duũ̃
ya Abráũ̃taagü pixĩgüxũ̃ rü Acóbutaagü
i Tupana pexũ̃ unetagüxe pixĩgüxũ̃! 7Rü
nüma nixĩ i Cori ya tórü Tupana yixĩxũ̃.
Rü nüma nixĩ i ñoma i naanemaxã
inacuáxũ̃. 8-10Rü woo chi 1000 i
natücumü i tataagü ngupetügu, rü nüma
ya Tupana rü tagutáma nüxũ̃
inayarüngüma i norü uneta ga noxri
Abráũ̃maxã nüxũ̃ yaxuxũ̃, rü nawena
nane ga Ichaámaxã nüxũ̃ yaxuxũ̃, rü
yemawena Acóbumaxã rü ta nüxũ̃
yaxuxũ̃ nax guxũ̃gutáma nüxũ̃
nangũ̃xẽẽxũ̃ i nataagü i Iraétanüxũ̃gü.
11Rü yemacax Acóbumaxã nüxũ̃ nixu rü
ñanagürü: “Choma rü tá cuxna chanaxã
i guxũ̃ma i ñaa Canaáũ̃ane nax
guxũ̃gutáma cuxrü rü cutaagüarü
yixĩxũ̃cax”, ñanagürü. 12-15Rü nümagü
ga tórü oxigü rü woo noxretama nixĩgü
ga noxri rü toxnamanacüax nixĩgü, rü
woo ñuxre ga nachixũ̃anegüwa
nichopetüetanü, rü ñuxre ga
ãẽxgacügümexẽwa íninguxũ̃etanü nax
ñaa naanewa nangugüxũ̃cax, natürü
nüma ga Tupana rü tama nanaxwaxe
nax texé chixri namaxã icuáxũ̃. Rü
yemacax yema ãẽxgacügü ga naxmexwa
nayexmagüxũ̃maxã nüxũ̃ nixu rü
ñanagürü nüxũ̃: “Tama chanaxwaxe i
ngẽma choma nüxũ̃ chaxunetaxũ̃ i
duũ̃xũ̃gü rü chixri namaxã ipecuax. Rü
ngẽma chorü orearü uruũ̃gü rü tama
chanaxwaxe i ngúxũ̃ nüxũ̃ pingexẽẽgü”,
ñanagürü. 16Rü nüma ga Tupana rü
yema naanewa nanangebüanexẽxẽ rü
yemacax ínangu ga taxũ̃ ga taiya.
17Natürü Tupana rü naxũ̃pa
Equítuanewa nanamu ga Yúche. Rü
guma nixĩ ga naeneegü namaxã taxecü
nax togümexẽwa nayexmaxũ̃cax ga
Equítuanewa. 18Rü poxcupataũ̃gu
nanapoxcu. Rü fiéruwa
nayachotanaxãgü rü cadénamaxã
nayachotaparagü, rü yemaacü
nanapixcutü. 19Rü yemaacü Tupana
Yúchexũ̃ naxü rü ñuxmata yangu ga
yema ore ga Yúche nüxũ̃ ixuxũ̃. 20Rü
yemawena ga Equítuanecüãxarü
ãẽxgacü ga muxũ̃ma ga duũ̃xũ̃gümaxã
icuácü rü nanamu nax Yúchexũ̃
poxcupataũ̃wa ínanguxuchigüxẽẽxũ̃cax.
21Rü nüma ga ãẽxgacü rü nüxũ̃
naxuneta nax norü ngũ̃xẽẽruxũ̃
yixĩxũ̃cax. Rü naxmexgu nanaxṹ ga
guxũ̃ma ga napata rü guxũ̃ma ga norü
yemaxũ̃gü nax nüma namaxã
inacuáxũ̃cax. 22Rü nüma ga ãẽxgacü rü
guxũ̃ma ga norü ngũ̃xẽẽruũ̃güétüwa rü
norü ucuxẽruũ̃güétüwa nanaxṹxẽxẽ ga
Yúche nax nüma namaxã inacuáxũ̃cax
rü nangúexẽẽãxũ̃cax nax cuax nüxṹ
yexmagüxũ̃cax. 23Rü yemawena rü
Equítuanewa nangu ga Acóbu ga
Tupana Iraégu naxüégacü. Rü yexma
Equítuanegu naxãchiũ̃. Rü yemaacü
Canaáũ̃anewa nayexma, natürü
guxũ̃guma nagu narüxĩnü nax
noxrütama naanecax nawoeguxũ̃ ga
nataagü. 24Rü Tupana rü nayamuxẽxẽ
ga yema norü duũ̃xũ̃gü rü düxwa
Equítuanecüãxgüarü yexera
narüporamaegü. 25Rü yemawena ga
Tupana rü yema Equítuanecüãxgüna
naxĩnü nax yema Tupanaarü
duũ̃xũ̃güchi naxaiexũ̃cax. Rü yemacax
ga Equítuanecüãxgü nagu narüxĩnüe
nax ñuxãcü naxüãxũ̃ nax tama
timuxũ̃cax ga guxema Tupanaarü

duũxũgü. [26]Rü yemawena ga Tupana rü
nanamu ga norü duũ ga Moiché rü
naenexẽ ga Aróũ ga nümatama ga
Tupana nüxũ unetacü. [27]Rü nümagü ga
Moiché rü Aróũ rü Tupanaarü
poramaxã ínananguxẽẽgü ga cua̱xruũgü
ga ãũcümaxũ ga Equítuanewa. [28]Rü
nüma ga Tupana rü guxũwama ga
Equítuanewa ínananguxẽxẽ ga ẽanexũ.
Natürü yema Equítuanecüã̱xgü rü tama
naga naxĩnüe. [29]Rü nagüxũ
nayanguxuchixẽxẽ ga natügüarü dexá rü
yemaca̱x nayue ga choxni. [30]Rü
cururugü yema nachixũanewa
ínangugüxẽxẽ. Rü woo ãẽxgacüarü
pechicaxũgu rü naxĩgü. [31]Rü Tupana rü
nanamu ga muxũchixũ ga murenügü rü
naxchigü. Rü guxũma ga Equítuane rü
namaxã nanapá. [32]Rü pucüchicüxü
yema nachixũaneétügu nanayixẽxẽ ga
gáuxũ. Rü ãẽmacü inaxüxẽxẽ. [33]Rü
yemaacü nanachixexẽxẽ ga norü
úbanecügü rü norü iguéranecügü. Rü
guxũwama nanabüũtanüxẽxẽ ga norü
naigü ga Equítuanewa. [34]Rü Tupana
naxca̱x naca ga muxũchixũ ga munügü.
Rü taxucürüwa texé tayaxugü ga norü
mu. [35]Rü nayawaatü ga nanetügü ga
naanegüwa yexmagüxũ rü guxũma ga
yema nachixũanewa rüxügüxũ. [36]Rü
yemawena rü wüxichigü ga
Equítuanecüã̱xpatawa rü nanadai ga
nüxíraxũxũ ga nane. [37]Rü yemaacü ga
Tupana rü Equítuanewa ínanagaxũ ga
norü duũxũgü. Rü nayana ga taxũ ga
úiru rü diẽrumügü. Rü taxuxũma
nida̱xawee ga norü duũxũgü rü
taxuxũma natura. [38]Rü nümagü ga
Equítuanecüã̱xgü rü nataãxẽgü ga
yexguma nüxũ nadaugügu ga nax
inaxĩãchixũ, yerü poraãcü naxcha̱xwa
namuũe. [39]Rü Tupana rü naétüwa
nanayexmaxẽxẽ ga wüxi ga caixanexũ
nax yema yadüxétüxũca̱x naxcha̱xwa ya
üa̱xcüema. Rü chütacü rü wüxi ga
üxüemamaxã nanangóonetanüxẽxẽ.
[40]Rü yexguma namachica̱x ínacagügu,
rü nüma ga Tupana rü ngugagü naxca̱x
ínayachõõchixẽxẽ. Rü paũ ga dauxũwa
rüyiíxũmaxã nanachibüexẽxẽ. Rü
yemaacü meama nüxṹ ningugü. [41]Rü
yexguma Tupana nuta nangṹxtexẽẽgu
rü taxũ ga dexá yéma nayagoxũchixü.
Rü yema dexá rü ñoma wüxi ga
natürüxũ ínachianexũwa naya̱x. [42]Rü
yemaacü aixcüma nayanguxẽxẽ ga
yema norü uneta ga üünexũ ga
nũxcüma norü duũ ga Abráũmaxã nüxũ
yaxuxũ. [43]Rü yemaacü nixĩ ga Tupana
ga Equítuanewa ínagaxũ ga norü
duũxũgü ga nüma nüxũ naxunetaxũ. Rü
yexguma ínagaxũãgu rü poraãcü
nataãxẽgü. [44]Rü togü ga duũxũgüarü
naane nüxna naxã. Rü nabü ga togüarü
puracüwa ne ũxũmaxã nanachibüexẽxẽ.
[45]Rü yemaacü Tupana nüxũ narüngũxẽẽ
ga yema duũxũgü yerü nanaxwa̱xe nax
nagu namaxẽxũ ga norü mugü rü nagu
naxĩxũ ga norü ngu̱xẽẽtae ga nüma
namaxã nüxũ yaxuxũ. Rü name i Cori
ya Tupanaxũ ticua̱xüxũgü.

Iraétanüxũgü rü guxũguma chixri Tupanaga naxĩnüe

106 [1]Rü name i Cori ya
Tupanaxũ ticua̱xüxũgü. ¡Rü
moxẽ nüxna pexã! Erü nüma rü
namecüma rü ngẽma norü ngechaũ rü
taguma inayacua̱x. [2]¿Rü texé nüxũ
tacua̱x nax nüxũ tixuxũ i guxũma i

ngẽma nüma norü poramaxã naxüxũ?
¿Rü texé nüxũ tacua̱x nax nüma
nanaxwa̱xexũãcüma nüxũ ticua̱xüxüxũ?
3Rü tataãxẽgü ya yíxema aixcüma
mexũgu rüxĩnüexe rü naxügüxe i ngẽma
aixcüma we̱xguxũ. 4-5¡Rü choxna
nacua̱xãchi, Pa Corix, i ngẽxguma nüxũ
curüngũxẽẽgu i curü duũxũgü! Rü
ngẽxguma núma cuxũxgu nax
ícunanguxũxẽẽxũca̱x ¡rü choxũ rü ta
natanüwa nangexmaxẽxẽ nax ngẽmaãcü
nüxũ chadauxũca̱x i norü taãxẽ i ngẽma
curü duũxũgü i cuma quidexechixũ, rü
ngẽmaãcü choma rü ta wüxigu curü
duũxũgümaxã chataãxẽxũca̱x! 6Rü toma
rü cupe̱xewa poraãcü chixexũ taxü torü
o̱xigürüũtama. Rü nüxna ítachocu i curü
mugü nax toxrütama ngúchaũ i
chixexũgu tamaxẽxũca̱x. 7Rü nüma ga
torü o̱xigü rü tama aixcüma nagu
narüxĩnüe ga yema taxũgü ga mexũgü
ga curü poramaxã cuxüxũ. Rü nüxũ
inayarüngümae nax cuma rü nüxũ
cungechaũxũ. Rü yema Már ga
Dauchiüxũcutüwa rü cumaxã nayanúe.
8Natürü nüma ga Tupana rü
Equítuanecüã̱xarü ãẽxgacüme̱xẽwa
ínananguxũxẽẽama yerü taxucürüwama
inayanaxoxẽxẽ ga norü uneta ga marü
Abráũmaxã nüxũ yaxuxũ. 9Rü nüma ga
Tupana rü yema Már ga Dauchiüxũxũ
namu nax yapayexũca̱x. Rü ñoma wüxi i
naxnecü i paxũrüxũ nixĩ. Rü yemawa
nayachoũxẽxẽ ga tórü o̱xigü. 10Rü
yemaacü nixĩ ga norü uanügü ga naxchi
aiexũme̱xẽwa ínanguxũxẽẽãxũ. 11Rü
yexguma tórü o̱xigüwe yachoũgu ga
tümaarü uanügü rü nüma ga dexá rü
naétüwa naya̱x. Rü guxũma ga tümaarü
uanügü rü yexma nayue rü bai ga wüxi
ga maxũxũ ga íyaxüxũ. 12Rü
yexgumaama ga tórü o̱xigü rü düxwa
nayaxõgü ga Tupanaarü unetagü rü
norü wiyaegümaxã nüxũ nicua̱xüxũgü.
13Natürü paxama nüxũ
inayarüngümaexũ ga yema taxũ ga
mexũgü ga Tupana naxca̱x üxũ. Rü
tama ínananguxẽẽgü ga yema Tupana
nagu rüxĩnüxũ. 14Rü yema
ínachianexũwa rü Tupanaxũ naxügü ga
tórü o̱xigü. Rü naxca̱x ínacagü nax
Tupana paxa nüxũ naxüxũca̱x ga yema
nümatama ga duũxũgü nagu rüxĩnüexũ.
15Rü nüma ga Tupana rü naga naxĩnü,
rü nanaxü ga yema naxca̱x ínacagüxũ.
Natürü yemawena rü naxca̱x
ínananguxẽxẽ ga daaweane ga namaxã
nayuexũ. 16Rü yéma ínapegüxũwa rü
yema duũxũgü rü tama guma Moichéga
rü guma Tupana nüxũ unetacü ga
Aróũga naxĩnüechaũ yerü naxca̱x
nixauxãchie nax norü ãẽxgacü yixĩgüxũ.
17Rü yemaca̱x Tupana nanapoxcue. Rü
naxca̱x nayange̱xẽxẽ ga naane rü
yemagu nayicu ga Datáũ rü Abiráũ
namaxã ga namücügü. 18Rü yema
namücügü ga tama Tupanaga ĩnüexũ rü
Tupana naxca̱x yéma nanamu ga
üxüema nax yemamaxã yaxaexũca̱x ga
yema chixexũ ügüxũ. 19Rü guma
ma̱xpṹne ga Oréxwa rü nüma ga
Iraétanüxũgü nanaxügü ga wüxi ga
wocaxacüchicüna̱xã ga úirunaxca̱x. Rü
yemaxũ nicua̱xüxũgü. 20Rü yemaacü
Tupana ya üünecüxũ naxüchicüügü
namaxã ga wüxi ga woca i maxẽ i
ngṍxũchicüna̱xã. 21-22Rü nüxũ
inayarüngümae ga Tupana ga norü
poxũruxũ ixĩcü ga naxücü ga taxũ ga
guxchaxũgü ga Equítuanewa rü

baixãchixẽẽruũgü ga Cáũchixũanewa rü
ãũcümaxũ ga Már ga Dauchiüxũwa.
23Rü nüma ga Tupana rü nüxũ nixu rü
tá nanadai ga yema duũxũgü. Natürü ga
nüma ga Moiché rü naétüwa
nachogüama rü yemacax narüngüxmü
ga Tupana rü tama nanadai. 24Rü
yemawena rü nüxũ naxoe ga yema
naane ga mexechixũ yerü tama
nayaxõgü ga yema Tupanaarü uneta.
25Rü nachiũwachigü rü chixri Cori ya
Tupanachiga nidexagü rü tama naga
naxĩnüe ga yema norü mugü. 26Rü
yemacax ga nüma ga Cori ya Tupana rü
namaxã nanaxuegu rü tá nadaiaxũ yema
ínachianexũgu. 27Rü yexgumarüxũ ta ga
nataagümaxã rü nanaxuegu rü tá
nadaiaxũ rü to ga nachixũanegü ga
tama nüxṹ yaxõgüxũgu nawooneãxũ.
28Rü yema tórü oxigü rü tupananeta ga
Baámexẽwa nügü nayexmagüxẽxẽ. Rü
nanangõxgü ga õna ga yema norü
tupananetachicünaxãgü i ngearü
maxũáxũcax nadaixũ. 29Rü yemaacü
norü chixexũgümaxã Tupanaxũ
nanuxẽẽgü. Rü yemacax ga nüma ga
Tupana rü natanüwa ínananguxẽxẽ ga
daaweane ga nawa iyuxũ. 30Natürü
nüma ga chacherdóte ga Finée rü
inaxũãchi rü nayamax ga yema duũxũ
ga chixexũ üxũ. Rü yexguma
ínayachaxãchi ga yema daaweane. 31Rü
yema Finée üxũ rü Tupanapexewa
name, rü name nax guxũguma
wüxichigü i papá nanegümaxã nüxũ
yaxuxũ. 32-33Rü yema tórü oxigü rü
Meríbawa rü ta Tupanaxũ nanuxẽẽgü ga
yexguma Moichéxũ nachixewegügu nax
dexá nüxna naxãxũcax. Rü yema
duũxũgügagu guxchaxũ Moichéxũ
nangupetü. Yerü düxwa Moichéxũ
nanuxẽẽgü rü yemacax naechita chixri
nidexa. 34Rü yema tórü oxigü rü tama
nanadai ga yema Canaáũcüãx ga
Tupana namaxã nüxũ ixuxũ nax
nadaiaxũcax. 35Natürü namaxã
naxãmücügüama, rü namaxã nixãtegü,
rü namaxã naxãxmagü ga yema
duũxũgü ga tama Tupanaaxṹ yaxõgüxũ.
Rü nacümagü ga chixexũgücax nangúe.
36Rü yema duũxũgüarü
tupananetachicünaxãgüxũ nicuaxüxũgü
rü yemagagu chixexũgu nayi. 37Rü tüxũ
ínamugü ga naxacüegü nax yema
ngoxogücax tüxũ ínaguxũcax. 38Rü
yemaacü yema Canaáũanearü
tupananetagücax tüxũ nadai ga guxema
nanegü rü naxacüegü ga taxuxũma ga
chixexũ ügüxe. Rü ñoma ga naane rü
guma tümagümaxã naxãũãchi. 39Rü
yemaacü ga yema duũxũgü rü
Tupanapexewa yexeraxũ ga chixexũ
naxügü ga yexguma yema
tupananetagüwe naxĩxgu. 40Rü nüma ga
Tupana rü poraãcü namaxã nanu ga
yema norü duũxũgü. Rü yemacax
noxtacüma nüxũ naxo. 41Rü yema
uanügü ga tama yaxõgüxũna nanawogü
nax yema namaxã icuaxgüxũcax. 42Rü
yema norü uanügü rü nüxũ
narüporamae rü chixri namaxã
inacuaxgü. 43Rü nüma ga Tupana rü
muexpüxcünama ínananguxũxẽxẽ.
Natürü ga nümagü rü tama nüxṹ
inarüxĩnüechaũ ga yema Tupana nagu
rüxĩnüxũ rü norü chixexũ nüxũ
narüyexera. 44-45Natürü yexguma
Tupana nüxũ ĩnügu ga norü axu rü
nüxũ nadauxgu nax taxũ ga
guxchaxũwa nayexmagüxũ, rü nüma ga

Tupana rü nüxna nacuaxãchi ga norü uneta ga namaxã nüxũ yaxuxũ. Rü yemacax nüxũ nangechaũtümüxũ erü nataxüchi i norü ngechaũ. 46Rü yema norü duũxũgüarü uanügüãxẽwa ínananguxẽxẽ nax mea namaxã inacuaxgüxũcax. 47Pa Cori Pa Torü Tupanax ¡toxũ rüngũxẽxẽ rü toxũ ínanguxũxẽxẽ naxmexwa i ngẽma to i nachixũanegü nax ngẽmaãcü nüxũ ticuaxüũgüxũcax i cuéga i üünexũ! Erü tanaxwaxe i taãxẽãcüma cuxũ ticuaxüxũgü. 48¡Rü guxũguma namexechi ya yimá tórü Cori ya Iraétanüxũarü Tupana! Rü name nixĩ i guxũma i duũxũgü rü: "Ngẽmaãcü yixĩ", ñanagürügü. ¡Rü ngĩxã tórü Cori ya Tupanaxũ ticuaxüxũgü!

Cori ya Tupana rü guxũguma tüxũ nangechaũ

107 1¡Rü moxẽ nüxna pexãgü ya Cori! Erü nüma rü namecüma rü norü ngechaũ rü taguma inayacuax. 2-3Rü ngẽxgumarüxũ ta rü name nixĩ i Tupanana moxẽ naxãgü i guxũma i ngẽma duũxũgü ga norü uanügümexẽwa Cori ínguxũxẽẽxũ. Erü nümagü rü ngexta ínawoonexũwa ga nórtewa rü súrwa rü éstewa rü oéstewa rü Tupana rü wena nananutaquexexẽxẽ rü nachixũanecax nanawoeguxẽxẽ. 4Rü nümagü rü ínachianexũwa ga ngextá taxúema ixãpataxũwa nachopetü nax naxcax nadaugüxũcax ga wüxi ga ĩane ga nagu naxãchiũgüne. Natürü ínatüe rü tama nüxũ inayangaugü ga nama ga wüxi ga ĩanewa nadaxũ. 5Rü yexguma yema namacax nadaugügu rü nataiyae rü nitaxawae. Rü yemacax naturae rü yexma nayuechaũ. 6Natürü yema nax ngúxũ yangegüxũgagu rü düxwa Cori ya Tupanana nacagüe. Rü nüma ya Tupana rü ínananguxũxẽxẽ nawa ga yema norü ixãchiãẽgü. 7Rü yemawena rü mexũ ga namagu nayamugü nax nawa nangugüxũcax ga guma ĩane ga nagu tá naxãchiũgüne. 8Rü name nixĩ i Cori ya Tupanana moxẽ naxãgü naxcax i norü ngechaũ rü norü ngũxẽẽ i nüxna naxãxũ. 9Erü nüma rü tüxũ naxaxexẽxẽ ya yíxema itaxawaxe rü taxũ i õna tüxna naxã ya yíxema taiyaxe. 10-11Rü yema duũxũgü rü poraãcü chixexũwa namaxẽ rü ngẽmagagu ñoma ẽanexũwa nangexmagüxũrüxũ nixĩgü. Rü ngẽma norü chixexũ rü nayanaixgü ñoma cadénamaxã yanaixgüxũrüxũ. Rü nanaxixãchiãẽgü yerü tama naga naxĩnüechaũ ga Cori ya Tupana, rü tama nanaxügüchaũ ga yema nüma nagu naxĩnüxũ. 12Rü yemacax ga Tupana rü taxũ ga puracüwa nanawogü. Rü naxwetaarü yamaxã nayayitanü rü taxúema nüxũ tarüngũxẽẽ. 13Natürü yema nax ngúxũ yangegüxũgagu rü düxwa Cori ya Tupanana nacagüe. Rü nüma ga Cori ya Tupana rü yema norü guxchaxũwa ínananguxũxẽxẽ. 14Rü yema taxũ ga guxchaxũwa ínananguxũxẽxẽ ñoma ẽanexũwa ínanguxũxẽẽãxũrüxũ. Rü nüxũ nanamexẽxẽ ga yema norü guxchaxũgü ñoma cadéna íyawegüãxũrüxũ. 15Rü name nixĩ i Cori ya Tupanana moxẽ pexãgü naxcax i norü ngechaũ rü norü ngũxẽẽ i pexna naxãxũ. 16Yerü nüma rü nayapuxẽxẽ ga yema poxcupataũarü ĩãx ga bróũchenaxcax rü nanapuxãchixẽxẽ ga yema norü fiérumenaxãgü. 17-18Rü

nümagü i ngẽma duũxũgü ga norü
chixexũgagu rü norü pecádugügagu
idạxaweexũ, rü nanaxịxãchiãẽgü. Rü
woo ga yema norü õnagü rü tama nüxṹ
nachixégagü yerü naturae rü marü
nayuechaũ. 19Natürü naétüwa ga yema
norü guxchaxũgü rü Cori ya Tupanana
nacagüe. Rü nüma ga Cori ya Tupana rü
yema norü guxchaxũwa
ínananguxũxẽxẽ. 20Rü namaxã
nanaxuegu nax naxcạx yataanegüxũ. Rü
naxcạx nitaanegü. Rü yemaacü ga
Tupana rü yuwa ínananguxũxẽxẽ ga
yema duũxũgü. 21Rü name nixĩ i Cori ya
Tupanana moxẽ pexãgü naxcạx i norü
ngechaũ rü norü ngũxẽẽ i pexna naxãxũ.
22Rü name nixĩ i nüxũ
picuạxüũgüãcüma moxẽ nüxna pexãgü
rü taãxẽãcü nüxũ pixugüchiga i ngẽma
mexũgü i naxüxũ. 23Rü yema
taxetanüxũgü ga márgu yarüxĩĩxũxũ, rü
yáxũwa naxĩ nagu ga norü wapurugü.
24Rü yema már-arü ngãxũtüwa nüxũ
nadaugü ga yema mexũ ga Cori ya
Tupana üxũ. 25Rü nüma ga Cori ya
Tupana rü nanamu nax inaxüxũcạx ga
buanecü rü yexguma rü tacü ga yuape
inaxü. 26Rü yexguma ga guma
wapurugü rü poraãcü
naxexnagütanüãxũ rü narüyiixũgü. Rü
yema nagu ĩxũ rü nidụxrue norü
muũmaxã. 27Rü nichụ̃xatanücüxü ñoma
nangãxẽxũrüxũ. Rü tama nüxũ nacuạx
nax ñuxãcü íyachaxãchixẽẽgüãxũ ga
norü wapurugü. 28Natürü yema
guxchaxũwa nayexmagügu rü Cori ya
Tupanana nacagüe, rü nüma ga Cori ya
Tupana rü yema norü guxchaxũwa
ínananguxũxẽxẽ. 29Rü guma buanecü ga
tacü rü íxracü ga buanecüxũ
nananguxuchixẽxẽ, rü narüxo ga yuape.
30Rü yexguma nüxũ nadaugügu ga nax
naxoxũ ga guma yuape rü nataãxẽgü.
Rü Tupana rü yema ínaxĩxũwa
nanangugüxẽxẽ. 31Rü ngẽma duũxũgü
rü name nixĩ i Cori ya Tupanana moxẽ
naxãgü naxcạx i norü ngechaũ rü norü
ngũxẽẽ i nüxna naxãxũ. 32Rü name nixĩ
i moxẽ nüxna naxãgü i duũxũgüarü
ngutaquẹxewa rü ãẽxgacügüarü
ngutaquẹxewa. 33Rü nüma ya Cori ya
Tupana rü nayachegüxẽxẽ i natügü rü
natüxacügü, rü naxnecümarexũ
nayanguxuchixẽxẽ, rü nipagüane. 34Rü
ngẽma mairaxũ i nanetü nawa bacaxũ
rü Tupana rü mairaxũ i chixexũxũ
nananguxuchixẽxẽ nagagu i norü
chixexũ i ngẽma duũxũgü i nagu
ãchiũgüxũ. 35Natürü ngẽma naane i
taguma dexáá́xũ rü naxtaxaacügü nawa
nayanguxuchixẽxẽ. Rü ngẽma naane i
pagüanexũ rü nibaixraweẽax. 36Rü
ngẽxma tüxũ namugü ya yíxema
ingearü ngẽmaxũá́xe. Rü ngẽxma
tümaarü ĩanegü taxügü. 37Rü ngẽxma
tixüanegü rü úbamaxã tatoegü rü
muxũchixũma i tümanetüarü o tibuxgü.
38Rü nüma ya Cori ya Tupana rü tüxũ
narüngũxẽẽ nax timuxũcạx. Rü
nayamuxẽxẽ i tümaarü wocagü. 39-40Rü
ngẽxguma tümaarü uanügü chixri
tümamaxã icuạxgügu rü ngúxũ tüxũ
yangexẽẽgügu rü ngẽmagagu tiyuetanü
rü tinoxreetanü, natürü Tupana rü tá
tüxũ naxütanü rü tá nüxũ naxoọx i
ngẽma tümaarü uanügü. Rü
ínachianexũgu tá ínayatüexẽxẽ nax nu
ne naxĩmarexũcạx i norü uanügü. 41Rü
yíxema ingearü ngẽmaxũạ̃xgüxe rü
nüma ya Cori ya Tupana rü tüxũ

ínanguxũxẽxẽ nawa i tümaarü ngechaũ.
Rü tüxũ nimuxẽxẽ ñoma carnérugürüxũ.
42Rü ngẽmaxũ nadaugügu i ngẽma
duũxũgü i Tupanapẹxewa mexũ rü tá
nataãxẽgü. Natürü ngẽma chixexũarü
üruũgü rü tá narüngeạxgümare. 43Rü
yíxema tümaãẽxũ cuáxe rü name nixĩ i
nagu tarüxĩnüxũ i ñaa tümamaxã nüxũ
chixuxũ nax ngẽmaãcü nüxũ tacuáxũcạx
nax ñuxãcü poraãcü tüxũ nangechaũxũ
ya tórü Cori ya Tupana.

Íchamemare nax Tupanacạx chawiyaexũ

108 1-2Ñụxma rü íchame, Pa
Chorü Tupanax, rü íchame
nax chorü wiyaemaxã cuxũ
chicuạxüüxũ. Rü pạxmama tá ícharüda
rü chorü paxetaruũgümaxã tá
chapaxeta. Rü ngẽmaãcü tá nüxũ
charümoxẽ i ngẽma ngexwacạxũ i
ngunexũ. 3Pa Cori Pa Tupanax, rü chorü
wiyaegümaxã tá cuxũ chicuạxüxũ
napẹxewa i guxũma i nachixũanecüạ̃x i
duũxũgü. 4Erü ngẽma curü ngechaũ rü
daxũguxũ i naanearü yexerawa nangu.
Rü ngẽxgumarüxũ ta i curü aixcüma rü
yạụxtüweanexũarü yexerawa nangu.
5Pa Chorü Tupanax, cuma rü daxũguxũ
i naanemaxã icucuạx rü curü üüne rü
ñoma i naane namaxã nanapá. 6¡Rü
toxũ nangãxũ rü curü poramaxã toxũ
ínanguxũxẽxẽ i toma nax toxũ
cungechaũxũ! 7Rü cumax, Pa Tupanax,
rü cupatawa quidexa rü ñacurügü:
“Taãxẽãcüma tá pexna chanaxã i
guxũma i ngẽma naane i oéstewaama
Chiquéũwa ixügüxũ rü ñụxmata
éstewaama Sucóxarü ngatexũwa nguxũ.
8Rü ngẽxgumarüxũ ta i Garaáxarü
naane rü Manachéarü naane i natü i
Yudáũarü éstewaama ngẽxmagüxũ rü
choxrü nixĩ. Rü ngẽma Efraí́arü naane i
churaragü i poraxũ nawa ne ĩxũ rü
choxrü nixĩ. Rü ngẽxgumarüxũ ta i
ngẽma Yudáarü naane i Iraétanüxũarü
ãẽxgacügü nawa ne ĩxũ rü choxrü nixĩ.
9Rü ngẽma Moáane rü Edóũane rü
chautüũwa nangexmagü. Rü ngẽma
Piritéutanüxũgü rü choma rü tá nüxũ
charüporamae”, ñanagürü ya Tupana.
10-11Pa Tupanax, ¿rü texé tá Edóũanewa
choxũ taga? ¿Rü texé tá norü ĩane ya
poranegu choxũ taxücuxẽxẽ i ñụxma
nax toxũ cuxoxũ rü marü tama torü
churaragüxũ íquixümücüxũ? 12¡Rü torü
uwanugüchạxwa toxũ rüngũxẽxẽ nax
nüxũ tarüporamaegüxũcạx! Erü
taxuwama toxṹ name i toxrüxũ i
duũxũgüarü ngũxẽẽ. 13Natürü curü
ngũxẽẽmaxã Pa Tupanax, rü tá nüxũ
tarüporamae i ngẽma torü uanügü, erü
cuma rü tá cuyayitanüxẽxẽ.

Tupanaarü ngũxẽẽcạx ínaca

109 1Pa Tupanax ¡taxṹ i choxṹ
nüxũ cuxoxũ i chorü
yumüxẽ! 2Erü duũxũgü i chixri maxẽxũ
i doratạạxgüxũ rü chauchiga nidexagü.
Rü wüxi i doramare nixĩ i ngẽma
chauchiga i nüxũ yaxugüxũ. 3Rü
chauchi naxaieãcüma nidexagü. Rü
natücạxmamare chixexũ chauchiga
nixugü. 4Rü ngẽma chorü ngechaũ i
naxcạx ichaxãxũ rü chixexũmaxã choxṹ
nanaxütanügü. Natürü i chomax rü
naxcạx chayumüxẽama. 5Rü ngẽma
mexũ i naxcạx chaxüxũ rü chixexũmaxã
nanatáeguxẽẽgü. Rü choma nüxũ
changechaũyane rü chauchi naxaie. 6Pa
Tupanax ¡rü ñụxma rü ngẽma chixexũ

üxũcax nüxũ naxuneta i wüxi i ãẽxgacü
i chixecüma nax ngẽma nüxna
caxaxũcax i norü chixexũchiga! ¡Rü
ngẽxgumarüxũ ta nüxũ naxuneta i wüxi
i norü uaxũruxũ i naxcax ícaxaxũ nax
napoxcuxũcax! 7Rü ngẽxguma ãẽxgacü
nüxna caxgu i norü chixexũchiga rü
name nixĩ i noxtacüma poxcu namaxã
naxueguxũ. Rü ngẽxguma nügücax
ínacaxgu nax tama napoxcuxũcax rü
name nixĩ i noxtacüma yexeraãcü
nanapoxcuama. 8¡Rü nanuxẽxẽ i norü
maxũ rü noxtacüma nayux nax
ngẽmaãcü togü noxtacüma nayaxuxũcax
i norü puracü! 9Rü ngẽmaãcü i
naxacügü rü noxtacüma nataxcue rü
naxmax rü noxtacüma yutexe tixĩ. 10Rü
ngẽmaãcü i naxacügü rü nu ne
nanaxĩmare rü íxraxũ i diẽrucax
nacaxũwaxegü. ¡Rü noxtacüma nawa
ínawoxũ ya yima napatachicawa! 11¡Rü
guxũma i ngẽma norü ngẽmaxũgü, rü
ngẽma diẽru naxũtawa nayaxuxũ
noxtacüma yana! ¡Rü togümare i
duũxũgü nüxṹ yana i ngẽma norü
puracütanü! 12Rü name nixĩ i
taxúeaxṹma nangechaũtümüxũ rü woo i
naxacügü i taxcuexũ. 13¡Rü noxtacüma
guxũ yue i nataagü nax ngẽmaãcü
yanaxoxochixũcax i napexeégagü! 14Rü
cumax, Pa Corix, ¡rü nüxna nacuaxãchi i
nanatüarü chixexũ rü tagutáma ínapi i
ngẽma naéarü pecádu! 15¡Rü guxũguma
nüxna nacuaxãchi i ngẽma chixexũ i
naxüxũ! ¡Rü duũxũgüãxẽwa ínapi i
naéga! 16Rü nüma i ngẽma chixexũ üxũ
rü taguma nüxṹ tangechaũtümüxũ ya
yíxema ingearü diẽruãxgüxe rü yíxema
tama tügü icuaxüũgüxe rü yíxema
guxchaxũmaxã naxixãchiãẽgüxe. Rü
nüma rü chixri tümamaxã inacuax rü
ngẽmaãcü tüxũ nadai. 17Rü nüma rü
naxcax nadau nax chixexũ naxüxũ. ¡Rü
ngẽmacax noxtacüma chixexũ namaxã
yaxugüe i duũxũgü! Rü taguma naxcax
nadau nax taxacürü mexũ naxü. ¡Rü
ngẽmacax noxtacüma taguma texé
mexũ nachiga ixu! 18¡Rü ngẽma nacüma
i chixexũ, rü noxtacüma yadüxã i
naxũne ñoma wüxi i naxchirumaxã
idüxüxũrüxũ! ¡Rü naanügu rü
naxchinaxãgu, rü noxtacüma naxücu i
ngẽma chixexũ i nagu naxĩnüxũ ñoma
dexá rüexna chíxũ tagu ücuxũrüxũ!
19Rü ngẽma nacüma i chixexũ ¡rü
noxtacüma yadüxã i naxũne ñoma wüxi
i naxchiru naxũne idüxüxũrüxũ, rü
noxtacüma nüxna nanái ñoma wüxi i
goyexũrüxũ! 20Rü name nixĩ i Cori ya
Tupana ngẽmaãcü nüxṹ nanaxütanü i
ngẽma chomaxã rüxuanüãxgüxũ rü
chixri chauchiga idexagüxũ. 21Natürü
cumax, Pa Corix rü chanaxwaxe i choxũ
curüngũxẽẽ rü mea choxna cudau nax
ngẽmaãcü natachigaxũcax i cuéga. ¡Rü
curü mecümagagu choxũ
ínanguxuchixẽxẽ nawa i ngẽma
chixexũgü! 22Choma rü poraãcüxüchi
guxchaxũwa changexma rü
chanaxixãchiãxẽ rü chorü maxũnewa rü
poraãcü nanguux. 23Rü ngẽma chorü
guxchaxũgümaxã rü inixũ nax
chixachigüxũ ñoma wüxi i
gauxchipetaxũ ixũxchigüxũrüxũ. Rü
ñuxma rü marü chixaxüchi, rü
ngẽmacax ya yima buanecü rü choxũ
niga ñoma wüxi i munüxũ yagaxũrüxũ.
24Rü ngẽma nax tama chachibüxũcax rü
chiduxruxeápüxü rü chixachigü. 25Rü
duũxũgüarü cugüruxũ chixĩ. Rü

ngẽxguma choxũ̃ nadaunügu rü
nanexáerugü rü choxũ̃ nacugüe.
26-27¡Choxũ̃ rüngũ̃xẽxẽ, Pa Cori Pa
Chorü Tupanax! ¡Rü curü ngechaũ̃gagu
choxũ̃ ínanguxuchixẽxẽ nawa i chorü
guxchaxũ̃gü nax ngẽmaãcü duũ̃xũ̃gü
nüxũ̃ cuáxũ̃cax nax aixcüma cuma
yixĩxũ̃ i choxũ̃ curüngũ̃xẽẽxũ̃! 28Rü
ñuxma nax choxũ̃ curüngũ̃xẽẽxũ̃ rü
nüétama nixĩ ega woo chixexũ̃ chomaxã
yaxugüegu i ngẽma chomaxã
rüxuanüãxgüxũ̃. Rü name nixĩ nax
naxãneexũ̃. Natürü i choma nax curü
duũ̃xũ̃ chixĩxũ̃ rü chataãxẽ. 29Rü ngẽma
chorü uanügü rü name nixĩ nax poraãcü
naxãneexũ̃. ¡Rü ngẽma norü ãne rü
noxtacüma yadüxã i naxũ̃ne ñoma wüxi
i naxchirumaxã idüxüxũ̃rüxũ̃! 30Rü ñaa
chauaxmaxã rü guxũ̃gutáma Cori ya
Tupanana moxẽ chaxã. Rü muxũ̃ i
duũ̃xũ̃gütanüwa tá nüxũ̃ chicuaxüxũ̃.
31Erü nüma ya Tupana rü tümaétüwa
nachogü ya yíxema ngearü
ngẽmaxũ̃ãxgüxe. Rü naxmexwa tüxũ̃
ínapoxũ̃ i ngẽma tüxũ̃ íxuaxũ̃güxũ̃.

Nüma ya Cori rü ãẽxgacüna pora naxã

110 1Rü nüma ya Tupana rü
chorü Corixũ̃ ñanagürü:
“¡Chorü tügünecüwawa rüto rü
ñuxmatáta i ngẽma curü uanügü rü curü
chicutüxũ̃ chayaxĩxẽẽgü!” ñanagürü.
2Rü nüma ya Tupana rü Yeruchareũ̃wa
cuxũ̃ naxuneta nax ãẽxgacü quixĩxũ̃cax
rü namaxã icucuáxũ̃cax i ngẽma curü
uanügü. 3Rü ngẽma ngunexũ̃ i curü
uanügüxũ̃ curüporamaegu rü curü
duũ̃xũ̃gü rü tá cuxmexwa nügü
nangexmagüxẽxẽ. Rü nimexchiruãcüma
tá cupexewa nangugü. Rü ngẽma curü
pora rü guxũ̃gutáma nitachigü ñoma
pucü ya guxũ̃guma paxmama
rüngucürüxũ̃. 4Rü nüma ya Tupana rü
cuxũ̃ naxuneta nax Melquisedérüxũ̃
guxũ̃guma chacherdóte quixĩxũ̃. Rü
nüma rü taxũtáma inayanaxoxẽxẽ i
ngẽma nüxũ̃ yaxuxũ̃. 5Rü nüma ya
Tupana rü curü tügünecüwawa
nangexma nax cuxũ̃ ínapoxũ̃xũ̃cax. Rü
ngẽma ngunexũ̃ i nagu nanuxũ̃gu rü tá
nanadai i muxũ̃ma i ãẽxgacügü. 6Rü
ngẽma nachixũ̃anegücax rü tá poxcu
naxuegu. Rü ngẽxma tá nayue i
muxũchixũ̃ i duũ̃xũ̃gü. Rü guxũ̃wama i
ñoma i naanewa rü muxũ̃tama i
ãẽxgacügü tá ínawoxũ̃. 7Natürü
nümatama ya Tupana rü ngẽma
namacüwawa ngẽxmaxũ̃ i natüxacüarü
dexáwa tá naxaxe. Rü ngẽma dexá rü tá
nayaporaxẽẽchigü.

**Nüxũ̃ ticuaxüxũ̃gü ya Cori ya
Tupana erü mexũ̃ taxcax naxü**

111 1Name nixĩ i Cori ya
Tupanaxũ̃ ticuaxüxũ̃gü. Rü
choma rü guxũ̃ma i chorü maxũ̃nemaxã
tá Cori ya Tupanaxũ̃ chicuaxüxũ̃ ngẽma
duũ̃xũ̃gü i mexũ̃gu rüxĩnüexũ̃arü
ngutaquexewa rü guxũ̃ma i
duũ̃xũ̃güpexewa. 2Rü guxũ̃ma i ngẽma
Cori ya Tupana üxũ̃ rü nataxüchi. Rü
yíxema aixcüma namaxã taãxẽxe i
ngẽma Tupana üxũ̃ rü nawa tangux. 3Rü
ngẽma Tupanaarü puracü rü namexechi.
Rü nüma rü guxũ̃guma mea tamaxã
inacuax. 4Rü yema mexũ̃ ga naxüxũ̃ rü
taxucürüwama nüxũ̃ itarüngümae. Erü
nüma ya Cori rü namecümaxũ̃chi rü
nüxũ̃ tangechaũ̃tümüxũ̃. 5Rü tüxũ̃
naxüwemü ya yíxema nüxũ̃

icua̱xüũ̃güxe. Rü nüma rü taguma nüxũ̃
inarüngüma i ngẽma norü uneta ga
nüxũ̃ yaxuxũ̃. 6Rü nüma rü norü
duũ̃xũ̃güpe̱xewa inanawe̱x ga norü pora
ga yexguma nüxna naxããgu ga ñaa
Iraéane woo muxũ̃ma ga totücumü ga
duũ̃xũ̃gü ga tama yaxõgüxũ̃ nawa
namaxẽchire̱x. 7Rü guxũ̃ma i ngẽma
nüma naxüxũ̃ rü name rü aixcüma
niwe̱x i norü mugü. Rü ngẽmaca̱x name
nax nagu yaxõxũ̃. 8Rü ngẽma norü
mugü rü taguma inayarüxo erü guxũ̃ma
rü aixcüma nixĩ rü nawe̱xgu. 9Rü nüma
rü ínananguxũ̃xẽxẽ ga norü duũ̃xũ̃gü
naxme̱xwa ga norü uanügü. Rü yema
norü uneta rü namaxã nüxũ̃ nixu nax
tagutáma iyanaxoxũ̃. Erü nüma ya
Tupana rü naxüüne rü naxãũcümaxũ̃chi.
10Rü yíxema aixcüma cua̱x tüxṹ
ngẽxmaxe rü Cori ya Tupanaxũ̃
ticua̱xüxũ̃gü. Rü yíxema Cori ya
Tupanaxũ̃ icua̱xüũ̃güxe rü aixcüma
tümaãẽxũ̃ ticua̱x. Rü name nixĩ i
guxũ̃guma nüxũ̃ ticua̱xüxũ̃gü.

Nataãxẽ ya yimá yatü
ya mexũ̃gu rüxĩnücü

112 1Name nixĩ i Cori ya
Tupanaxũ̃ ticua̱xüxũ̃gü. Rü
nataãxẽ ya yimá yatü ya Cori ya
Tupanaxũ̃ ngechaũ̃cü rü norü mugügu
imaxũ̃cü. 2Rü yimá yatü ya mexũ̃gu
rüxĩnücü rü Tupana tá nüxũ̃ narüngũ̃xẽẽ
i ngẽma naxacügü rü tá naporae i ñoma
i naanewa. 3Rü napatawa ya yimá yatü
rü namuarü ngẽmaxũ̃ã̱xgü. Rü
guxũ̃guma norü ngẽmaxũ̃gümaxã
to̱xguã̱xũ̃ narüngũ̃xẽẽ. 4Rü yimá yatü rü
ñoma wüxi i omü i ẽanexũ̃wa
ibáxixũ̃rüxũ̃ nixĩ naxca̱x i ngẽma togü i
duũ̃xũ̃gü i mexũ̃. Rü nüma rü
namecüma rü nangechaũ̃wa̱xe rü
nixaixcüma. 5Rü yimá yatü ya
mecümacü rü norü ngẽmaxũ̃gümaxã
togüxũ̃ narüngũ̃xẽẽ. Rü mea namaxã
inacua̱x i guxũ̃ma i ngẽma nüxṹ
ngẽxmaxũ̃. 6Rü yimá yatü rü taxũtáma
nagu nayarüchixe woo norü uanügü
chixexũ̃ namaxã ü̱xgux. Rü duũ̃xũ̃gü rü
guxũ̃gutáma nüxna nacua̱xãchigü
naxca̱x i ngẽma mexũ̃ i naxüxũ̃. 7Rü
nüma rü taxuca̱xma naxca̱x naba̱i̱xãchi i
ta̱xacürü chixexũ̃ i ore i nachiga i nüxũ̃
naxĩnüxũ̃, erü nüxũ̃ nacua̱x nax Tupana
aixcüma nüxna dauxũ̃. 8Rü nüma ya
yimá yatü rü taxuca̱xma norü uanügüxũ̃
namuũ̃. Rü nüxũ̃ nacugüama erü
Tupanagu nayaxõ. 9Rü yíxema tüxṹ
nataxúxe rü guxũ̃guma norü
ngúchaũ̃maxã tüxna nanaxãmare i
diẽru. Rü ngẽma nacüma i mexũ̃ rü
taguma nüxũ̃ narüchau nax naxüãxũ̃. Rü
taxuca̱xma naxãne erü aixcüma nagu
namaxũ̃ i ngẽma nüxũ̃ yaxuxũ̃. 10Rü
ngẽma chixexũ̃ ügüxũ̃ rü nanue ega
nüxũ̃ nadaugügu. Rü norü numaxã
nixṹxchapütagü. Natürü ngẽma norü
ĩnü i ngẽma chixexũ̃arü üruũ̃gü rü tá
nagu nayarüchixe.

Norü mecümaca̱x Tupanaxũ̃ ticua̱xüxũ̃gü

113 1Name nixĩ i Cori ya
Tupanaxũ̃ ticua̱xüxũ̃gü. Pa
Norü Duũ̃xũ̃güx rü ¡nüxũ̃ picua̱xüxũ̃gü!
2Rü name i ñu̱xma rü guxũ̃guma mea
nachiga idexagüxũ̃. 3Rü guxãma i pema
i éstewa ngẽxmagüxe rü ñu̱xmata pema
i oéstewa ngẽxmagüxe ¡rü nüxũ̃
picua̱xüxũ̃gü ya Cori ya Tupana! 4Rü
nüma ya Cori ya Tupana rü guxũ̃ma i

nachixũanegümaxã inacuax. Rü norü
pora rü daxũguxũ i naaneétüwa nangu.
5-6Rü taxúema namaxã tawüxigu ya tórü
Cori ya Tupana ya daxũguxũ i naanewa
ãẽxgacü ixĩcü, natürü ngẽma nüxũ
nadawenü i daxũguxũ i naane rü ñoma i
naane. 7-8Rü tüxũ narüngũxẽẽ ya
yíxema ngearü diẽruãxe. Rü yíxema
taxúema tüxũ rüngũxẽxẽxe rü tüxũ
ínarüdaxẽxẽ rü tümaarü ĩanearü
ãexgacügütanüwa tüxũ narütoxẽxẽ. 9Rü
yíxema ngexe ya ngexacüxe rü nüma ya
Tupana rü tüxũ nataãxẽxẽxẽ rü tüxũ
narüngũxẽẽ nax taxãxacüxũcax. Pa
Duũxũgüx, rü ingĩxã nüxũ ticuaxüxũgü
ya Cori ya Tupana!

Nüxna nacuaxãchie ga yexguma Equítuanewa ínachoxũxgu ga Iraétanüxũ

114 1-2Rü nũxcüma ga yexguma
Equítuanewa ínachoxũxgu
ga tórü oxigü ga Iraétanüxũgü ga
Acóbutaagü, rü Yudáanegu nixĩ ga
naxügüãxũ ga guma Tupanapata. Rü
nüma ga Tupana rü yéma nixĩ ga tórü
oxigümaxã inacuáxũ. 3Rü yexguma
yema Már ga Dauchiüxũ yema
Iraétanüxũxũ daux rü
niyauxyexũchixü. Rü yexgumarüxũ ta
ga yema natü ga Yudáũ rü tórü
oxigücax ínayachaxãchixũchixü. 4Rü
yexguma ga guma imáchanexũchine ga
maxpũnegü rü guma rünuxmaegüne ga
maxpũnegü rü Tupanaarü poramaxã
nayuxnagütanü ñoma carnéruxacügü rü
chíbuxacügü yuxnagütanüxũrüxũ. 5¿Rü
taxacü cuxũ nangupetü, Pa Már i
Dauchixüxũx, nax quiyauxyexũchiüxũ?
¿Rü taxacü cuxũ nangupetü, Pa Natü Pa
Yudáũ nax ícuyachaxãchixũchiüxũ?
6¿Rü taxacü pexũ nangupetü, Pa
Imáchanexũchine ya Maxpũnegüx rü
pemax Pa Rünuxmaegüne ya
Maxpũnegüx, rü piyuxnetanücüüxũ
ñoma carnéruxacügü rü chíbuxacügü
yuxnagütanüxũrüxũ? 7Rü cumax, Pa
Ñoma i Naanex ¡rü Acóbuarü
Tupanapexewa curü muũmaxã iduxrux!
8Yerü ga nüma rü nutatanüwa
nanangoxẽxẽ ga puchugü rü nuta ya
tacüwa inayagoxũchixüxẽxẽ ga dexá.

Tórü Tupana rü daxũguxũ i naanewa nangexma

115 1Pa Cori Pa Tupanax
¡cugütama icuaxüxũ rü
taxũ i toxũ quicuaxüüxũ! ¡Rü cugü
icuaxüxũ naxcax i curü ngechaũ rü
naxcax i ngẽma nax quixaixcümaxũ!
2¿Rü tüxcüũ i ngẽma tama yaxõgüxũ rü
ínacagü rü ñanagürügü: “¿Ngexcü nixĩ
ya perü Tupana?” ñanagürügü? 3Natürü
tanangãxũ rü ñatagürügü: “Torü Tupana
rü daxũguxũ i naanewa nangexma. Rü
nüma rü nanaxü i guxũma i taxacü i
nüma nanaxwaxexũ”, ñatagürügü. 4Rü
ngẽma norü tupanagü i ngẽma tama
yaxõgüxũ, rü nümatama i duũxũgü
naxmexmaxã nanaxügü. Rü úirumü rü
diẽrumünaxcax nixĩ. 5Rü nüxũ
nangexma i naxãx natürü tama
nidexagü rü nixãxetü natürü tama
taxacüxũ nadau. 6Rü naxãchinü natürü
tama taxacüxũ naxĩnüe. Rü
naxãxmaraxũ natürü taxuxũma nüxũ
napa. 7Rü nixãxmex natürü tama tüxũ
ningõgügü. Rü nixãcutü natürü tama
inaxĩ. Rü bai i wüxi i naga i naxãxgüwa
íxũxũxũ. 8Rü ngẽma duũxũgü i
nügücaxtama naxchicünaxãgü ügüxũ rü

nüxṹ yaxõgüxũ rü naxrüũtama nixĩgü
nax taxuwama yamexũ. 9Pa
Iraétanüxũgüx ¡rü Cori ya Tupanagu
peyaxõgü! Erü nüma rü tüxũ
narüngũxẽẽ rü tüxna nadau. 10Pa
Chacherdótegüx ¡rü Cori ya Tupanagu
peyaxõgü! Erü nüma rü tüxũ
narüngũxẽẽ rü tüxna nadau. 11Rü
pemax, Pa Duũxũgü i Cori ya Tupanaxũ
Ngechaxũgüxex ¡rü nagu peyaxõgü! Erü
nüma rü tüxũ narüngũxẽẽ rü tüxna
nadau. 12Rü nüma ya Cori ya Tupana rü
tagu narüxĩnü rü tá tüxũ narüngũxẽẽ.
Rü tá nüxũ narüngüxẽẽ i guxũma i
Iraétanüxũgü rü norü chacherdótegü.
13Rü tá mexũ tümamaxã naxuegu ya
yíxema nüxũ ngechaũgüxe woo yaxe rü
buxe. 14Rü chanaxwa̱xe, Pa Iraétanüxũx,
nax Cori ya Tupana pexũ imuxẽẽxũ rü
yamuxẽẽãxũ i pexacügü. 15Rü nüma ya
Cori ya Tupana i daxũguxũ i naane rü
ñoma i naanearü üruxũ rü aixcüma tá
pexna nanaxã i norü ngũxẽẽ. 16Rü Cori
ya Tupanaarü nixĩ i daxũguxũ i naane,
natürü duũxũgüna nanaxã i ñoma i
naane. 17Rü ngẽma marü yuexũ i
naxmaxũwa ngẽxmagüxũ rü
taxucürüwama Cori ya Tupanaxũ
nicua̱xüxũgü i ñoma i naanewa.
18Natürü i yixema i ñu̱xma nax imaxẽxũ
rü tá nüxũ ticua̱xüxũgü i ñu̱xmax rü
guxũgutáma ¡Rü ngĩxã nüxũ
ticua̱xüxũgü ya Cori ya Tupana!

Yumüxẽwa Tupanana moxẽ taxã

116 1-2Rü Cori ya Tupanaxũ
changechaũ erü nüxũ
naxĩnü i ngẽma chorü yumüxẽ. Rü
ñu̱xma nax chamaxũxũgu rü
guxũgutáma namaxã chidexa i chorü
yumüxẽwa. 3Rü ngẽma yu rü choxũ
niyauxchire̱x rü wixguxuchi choxũ
nima̱x. Rü chaba̱ixãchi rü chamuũ. 4Rü
yexguma ga choma rü Cori ga
Tupanaca̱x aita chaxü rü ñachagürü:
“¡Pa Corix, choxũ namaxẽxẽ!”
ñachagürü. 5Rü nüma ya Cori ya
Tupana rü aixcümacü nixĩ rü nüxṹ
tangechaũtümüxũwa̱xe. Erü nüma rü
woetama guxũguma namecümaxũchi.
6Rü nüma ya Cori ya Tupana rü tüxna
nadau ya yíxema taxuxũma ixĩgüxe. Rü
yexguma chaturagu ga nax
chayuxchaũxũ rü choxũ ínarüdaxẽẽama.
7-8Rü ñu̱xma rü wenaxarü chataãxẽ yerü
nüma ga Cori ya Tupana rü chomaxã
namecüma rü choxũ ínapoxũ nax tama
chayuxũca̱x rü tama axu ínguxũca̱x rü
tama chixexũgu changuxũca̱x. 9Rü
ñu̱xma rü Cori ya Tupanaga tá chaxĩnü
natanüwa i ngẽma duũxũgü i ñoma i
naanewa maxẽxũ. 10Rü choma rü
chayaxõõma woo chorü ĩnüwa rü
ñachagürü: “Nataxüchi i chorü
guxchaxũ”, ñachagürü. 11Rü chorü
i̱xãchiãẽgagu rü ñacharügü: “Guxũma i
duũxũgü rü nidorata̱a̱xgü”, ñacharügü.
12¿Ñuxãcü tá Cori ya Tupanaaxṹ
chanaxütanü naxca̱x i guxũma i ngẽma
mexũ i cha̱u̱xca̱x naxüxũ? 13Rü
napẽxewa tá chanange i chorü ãmare i
bínuchixü rü tá nüxũ chicua̱xüxũ yerü
yuwa choxũ ínapoxũ. 14Rü guxũma i
norü duũxũgüpẽxewa tá nüxũ
chicua̱xüxũ yema namaxã nüxũ
chixuxũrüxũ. 15Rü nüma ya Cori ya
Tupana rü poraãcü nüxũ nangechaũ i
norü duũxũgü, rü poraãcü nüxṹ nangu̱x
i ngẽxguma nayuegu i ngẽma norü
duũxũgü i nüxũ ngechaũgüxũ. 16Pa Cori

Pa Tupanax, choma rü curü duũxũ chixĩ, rü curü duũxũ tümane chixĩ. Rü cuma nixĩ i choxũ ícunguxuchixẽẽxũ nawa ga yema guxchaxũgü ga choxũ ináixũ. 17Rü ngẽmacax tá moxẽ cuxna chaxã rü naxũnagü tá cuxcax chadai rü íchanagu. Rü ngẽmaãcü tá cuxũ chicuaxüxũ Pa Cori Pa Tupanax. 18-19Rü Yerucharéũwa ngexmane ya cupataaxtüwa rü guxũma i curü duũxũgüpexewa tá chayanguxẽxẽ i ngẽma chorü uneta ga cumaxã nüxũ chixuxũ. Pa Duũxũgüx, ¡ngĩxã nüxũ ticuaxüxũgü ya Cori ya Tupana!

Tupanaxũ ticuaxüxũgü

117 1¡Pa Guxũma i Nachixũanecüãxgüx, rü Pa Guxũma i Ĩanecüaxgüx, rü Tupanaxũ picuaxüxũgü! 2Erü nüma rü poraãcü tüxũ nangechaũ rü guxũguma nixaixcüma rü nayanguxẽxẽ i ngẽma nüxũ yaxuxũ. ¡Rü ngĩxã tórü Corixũ ticuaxüxũgü!

Cori ya Tupanaarü pora rü taguma inayagux

118 1Pa Duũxũgüx, ¡rü Cori ya Tupanana moxẽ pexãgü! Erü nüma rü namecümaxũchi rü guxũguma tüxũ nangechaũ. 2Pa Iraétanüxũgüx, rü name nixĩ i ñapegürügü: “Cori ya Tupanaarü ngechaũ rü taguma inayagux.” 3Rü ngẽxgumarüxũ ta i pemax, Pa Chacherdótegüx, rü name nixĩ i ñapegürügü: “Cori ya Tupanaarü ngechaũ rü taguma inayagux.” 4Rü ngẽxgumarüxũ ta i pemax i tórü Cori ya Tupanaxũ ngechaũgüxe, rü name nixĩ i ñapegürügü: “Cori ya Tupanaarü ngechaũ rü taguma inayagux”, ñapegürügü. 5Rü yexguma taxũ ga guxchaxũwa chayexmagu rü Cori ya Tupanaarü ngũxẽẽcax íchaca. Rü nüma rü choxũ naxĩnü rü nawa choxũ ínanguxuchixẽxẽ ga yema chorü guxchaxũgü. 6Rü nüma ya Cori ya Tupana rü nachauxũtagu rü ngẽmacax tama chamuũ. ¿Rü ñuxma rü texé tapora nax taxacürü chixexũgu choxũ tanguxẽẽxũ? 7Rü nüma ya Cori ya Tupana rü nachauxũtagu, rü nüma nixĩ i choxũ nangũxẽẽxũ. Rü tá nüxũ chadau nax ñuxãcü Tupana tá nüxũ rüporamaexũ i ngẽma chauxchi aiexũ. 8Rü name nixĩ nax Cori ya Tupanagu yaxõgüxũ rü tama i duũxũgügu. 9Rü name nixĩ nax Cori ya Tupanagu yaxõgüxũ rü tama i ãẽxgacügü i poraexũgu. 10Rü guxũma ga yema togü ga nachixũanecüãxgü rü chauxcax ínayaxüãchi rü choxũ ínachomaeguãchi nax choxũ yamaxgüxũcax. Natürü Tupanaégagu nüxũ charüporamae. 11Rü guxũwama choxũ ínachomaeguãchi, natürü Tupanaégagu nüxũ charüporamae. 12Rü ñoma máxegürüxũ choxũ ínachomaeguãchi ga chorü uanügü. Natürü yema nax nanuexũ rü ñoma taxacü i axũ rü paxama ixoxũrüxũ nixĩgü. Yerü Tupanaégagu nüxũ charüporamae. 13Rü norü numaxã chauxcax nibuxmü nax choxũ yamaxgüxũcax, natürü nüma ya Cori ya Tupana rü choxũ ínapoxũ. 14Rü ngẽmacax chorü wiyaemaxã Cori ya Tupanaxũ chicuaxüxũ erü nüma nixĩ i choxũ naporaxẽẽxũ. Rü nüma nixĩ i choxũ namaxẽẽxũ. 15Rü ngẽma

Tupanaarü duũxũgü rü napatagüwa
taãxẽãcüma nawiyaegü i ngẽxguma
nüxũ naxĩnüegu nax ñuxãcü Tupana
naporamaegüxẽẽxũ nüxũ i ngẽma
namaxã rüxuanüãxgüxũ. Rü
ñanagürügü: “Nüma ya Cori ya Tupana
rü norü poramaxã tüxũ ínapoxũ nüxna i
ngẽma tamaxã rüxuanüãxgüxũ. [16]Erü
ngẽma norü pora ya Tupana rü
taxuxũma i to i poramaxã nawüxigu. Rü
ngẽma norü poramaxã nixĩ i nüxũ
nayexeraxũ i ngẽma tamaxã
rüxuanüãxgüxũ”, ñanagürügü. [17]Rü
ñuxma rü taxũtáma paxa chayu. Rü tá
chamaxũ nax ngẽmaãcü nüxũ
chixuxũcax i guxũma i taxacü i naxüxũ
ya Cori ya Tupana. [18]Rü nüma ya Cori
ya Tupana rü poraãcü choxũ naxü
natürü tama choxũ ínatax nax
chayuxũcax. [19]¡Rü peyawãxnax i ngẽma
Tupanapataarü ĩãx! Rü ngẽxma
chaxücuchaũ nax Cori ya Tupanana
moxẽ chaxãxũcax. [20]Rü ngẽma
napataarü ĩãxwa nixĩ i yachocuxũ i
ngẽma aixcüma norü duũxũgü ixĩgüxũ.
[21]Pa Corix, moxẽ cuxna chaxã erü
choxṹ nüxũ cuxĩnü i chorü yumüxẽ rü
choxũ cungãxũga. Erü cuma rü chorü
maxẽẽruxũ quixĩ. [22]Rü yima nuta ya
ĩpataarü üruũgü nüxũ oecü rü yima nixĩ
ya ñuxma nüxíra yaxücuchigüãcü. [23]Rü
Cori ya Tupana nixĩ ya ngẽmaãcü
naxücü rü ngẽmacax tataãxẽgü erü wüxi
i mexechixũ nixĩ. [24]Rü ñaa nixĩ i ngẽma
ngunexũ i nagu Tupana mexũ taxcax
üxũ. ¡Rü ngĩxã poraãcü tataãxẽgü! [25]Pa
Corix ¡paxa torü uanügümexẽwa toxũ
ínanguxũxẽxẽ! ¡Rü toxũ rüngũxẽxẽ nax
mea toxũ nangupetüxũcax! [26]Rü Tupana
rü namaxã nataãxẽ ya yimá naégagu
núma ũcü. Rü toma rü Tupanapatawa
mexũ pemaxã taxuegu. [27]Rü nüma ya
Cori nixĩ i tórü Tupana yixĩxũ. Rü nüma
nixĩ i tüxũ yabáixmaxũxũ. ¡Rü ngĩxã
napatawa ngẽxmaxũ i ãmarechicagu
tayanú i ngẽma naitanügü i nüxna
ixãmaregüxũ! [28]Rü cuxna moxẽ chaxã,
Pa Corix, rü cuxũ chicuaxüxũ erü
cuporaxüchi rü chorü Tupana quixĩ.
[29]¡Rü nüxna moxẽ pexãgü ya Cori ya
Tupana! Erü nüma rü namecümaxũchi
rü ngẽma norü ngechaũ rü taguma
inayagux.

Tupanaarü mugümaxã tataãxẽgü

119 [1]Rü tataãxẽgü ya yíxema
aixcüma nagu maxẽxe i
Tupanaarü mugü rü tama nüxũ
rüngümaexe. [2]Rü tataãxẽgü ya yíxema
naga ĩnüexe i norü mugü rü guxũ i
tümaarü maxũmaxã Tupanacax
daugüxe. [3]Rü tataãxẽgü ya yíxema
taxuxũma i chixexũ ügüxe rü aixcüma
Cori ya Tupanamaxũgu ĩxe. [4]Cumax, Pa
Tupanax, toxna cunaxã i curü mugü nax
aixcüma naga taxĩnüexũcax. [5-6]Chierüna
guxũgu mea naga chaxĩnügu i ngẽma
curü mugü nax ngẽmaãcü taxucaxma
chaxãnexũcax i ngẽxguma
chayanguxẽxẽgu i curü mugü. [7]Rü
ngẽxguma mea nawa changuxgux i
ngẽma curü mugü i aixcüma wexguxũ,
rü guxũma i chorü maxũmaxã tá cuxũ
chicuaxüxũ. Rü choxṹ nangúchaũ nax
nagu chamaxũxũ i ngẽma curü mugü
¡Rü taxṹ i choxũ ícutáxũ! [9]Pa Tupanax
¿rü ñuxãcü tá wüxi ya ngextüxücü
inamexũ i norü maxũ i cupexewa? Rü
ngẽxguma curü ore naxwaxexũãcüma
namaxũxguxicatama. [10]Rü ngẽmacax i

choma rü guxũma i chorü maxũmaxã
cuxca̱x chadau. ¡Rü choxna nadau nax
tama nüxna chixũgachixũca̱x i curü
mugü! 11Rü chauãẽgu namaxã
changuxũ i curü ore nax tama cupe̱xewa
chixexũ chaxüxũca̱x. 12Cumexechi i
cumax, Pa Cori Pa Tupanax. ¡Rü choxũ
nangu̱xẽxẽ i curü mugü! 13Rü
chaua̱xmaxã tá nüxũ chixu i guxũma i
ngẽma curü mugü i nüxũ quixuxũ. 14Rü
muxũma i ngẽmaxũgüarü yexera rü
curü mugümaxã chataãxẽ. 15Rü tá nagu
charüxĩnüecha i curü mugü rü tá nagu
chixũ i ngẽma cuma cunaxwa̱xexũ. 16Rü
curü mugümaxã tá chataãxẽ, rü
tagutáma nüxũ icharüngüma i curü ore.
17Rü choma nax curü duũxũ chixĩxũ ¡rü
choxna nadau nax tama chayuxũca̱x rü
ngẽmaãcü naga chaxĩnüxũca̱x i curü
ore! 18¡Rü choxũ idauuchixẽxẽ nax
ngẽmaãcü meama nüxũ chadauxũca̱x i
ngẽma curü orewa nüxũ quixuxũ i
mexũgü! 19Choma rü tama ñoma i
naanecüã̱x chixĩ. ¡Rü ngẽmaca̱x taxṹ i
cha̱uxcha̱xwa icuyacúxũ i curü mugü!
20Rü wüxichigü i oragu rü chaxoégaãxẽ
naxca̱x i ngẽma nüxũ nax
chacuáxchaũxũ i curü mugü. 21Rü
cumax rü nüxũ cuxoregü i ngẽma
duũxũgü i nügü icua̱xüũgüxũ rü chixexũ
ügüxũ rü tama naga ĩnüexũ i curü
mugü. 22¡Rü naxcha̱xwa choxũ
ixũgachixẽxẽ i ngẽma duũxũgü i chixri
chauchiga idexagüxũ rü choxũ cugüexũ
nagagu nax curü oregu chamaxũxũ!
23Rü woo poraexũ i ã̱ẽxgacügü rü
chixexũ chomaxã naxügüchaũgu, natürü
i choma nax curü duũxũ chixĩxũ rü tá
curü mugügu charüxĩnüama. 24Erü
ngẽma curü mugü rü chorü
taãxẽxẽẽruxũ nixĩgü. Rü chorü
ucu̱xẽruxũ nixĩgü. 25Rü marü chatura rü
chayuxchaũ. ¡Rü maxũ choxna naxã i
ngẽma chomaxã nüxũ quixuxũrüxũ!
26Rü yema chaucüma ga chixexũ, rü
marü cumaxã nüxũ chixu, rü cuma rü
marü choxũ cungãxũ rü nawa choxũ
ícunguxuchixẽxẽ. ¡Rü ñu̱xma rü choxũ
nangu̱xẽxẽ i curü mugü! 27¡Rü cua̱x
choxna naxã nax naga chaxĩnüxũca̱x i
curü mugü! Erü meama tá nagu
charüxĩnü i ngẽma mexũgü i cuma
cuxüxũ. 28Rü poraãcü chaxaxu erü
ngúxũ chinge. ¡Rü choxũ naporaxẽxẽ, rü
choxũ nataãxẽxẽxẽ yema chomaxã
icuxunetaxũrüxũ! 29¡Rü naxcha̱xwa
choxũ ixũgachixẽxẽ i ngẽma doramare
ixĩxũ rü choxũ nangu̱xẽxẽ i curü ore i
aixcüma ixĩxũ! 30Erü choma rü marü
chanayaxu i cucüma i aixcüma ixĩxũ rü
nagu chixũxchaũ i ngẽma curü mugü.
31Pa Cori Pa Tupanax, rü curü
mugüguama charüxĩnü. ¡Rü taxṹ i ãne
choxũ quingexẽẽxũ! 32Rü pora chaxü
nax ngẽmaãcü chayanguxẽẽxũca̱x i curü
mugü erü cuma rü taãxẽmaxã
cunapaxẽxẽ i chorü maxũ. 33Pa Corix
¡choxũ nangu̱xẽxẽ i curü mugü nax nagu
chixũxũca̱x ñu̱xmatáta ngẽmagu
chayumare! 34¡Rü cua̱x choxna naxã
nax ngẽmaãcü tama nüxũ
charüngümaxũca̱x i curü mugü! Rü
aixcümaxũchi guxũgutáma naga
chaxĩnüchaũ. 35¡Rü choxũ naporaxẽxẽ
nax nagu chixũxũca̱x i ngẽma curü
mugü! Erü ngẽmagu nixĩ i nüxũ
chayanga̱u̱xũ i chorü taãxẽ. 36¡Rü choxũ
rüngũxẽxẽ nax ngẽma diẽru i chixeãcü
yaxuxũarü yexera choxṹ
nangúchaũxũca̱x i curü mugü! 37¡Rü

choxna yaxũgachixẽxẽ i ngẽma ĩnü i
natüxca̱xmamare ixĩxũ̃ nax ngẽmaãcü
curü ĩnügurica chixũxũ̃ca̱x! 38Rü choma
nax curü duũ̃xũ̃ chixĩxũ̃ ¡rü yanguxẽxẽ
nax nüxũ̃ chadauxũ̃ca̱x i ngẽma curü
unetagü i tümaca̱x ixĩxũ̃ ya yíxema curü
duẽxẽgü ixĩgüxe! 39¡Rü choxna
yaxĩgachixẽxẽ i ngẽma duũ̃xũ̃gü i muũ̃
choxna ãgüxũ̃ i curü mugügagu choxũ̃
cugüexũ̃! Erü ngẽma curü mugü rü
namexechi. 40Rü ngẽmaca̱x choxṹ
nangúchaũ̃. ¡Rü choxũ̃ namaxẽxẽ! Erü
cuma rü quixaixcümaxũ̃chi. 41Pa Cori
Pa Tupanax ¡rü ngẽma
icuxunetaxũ̃rüũ̃tama choxũ̃ nangechaũ̃
rü choxũ̃ ínanguxuchixẽxẽ nax tama
chayuxũ̃ca̱x! 42Rü ngẽmaãcü tá curü
oremaxã chanangãxũ̃ga i ngẽma chorü
uanü i cugagu choxũ̃ cugüexũ̃. Erü nagu
chayaxõ i curü ore. 43¡Rü taxṹ i
chaua̱xwa choxna cunapuxũ̃ i ngẽma
curü ore i aixcüma ixĩxũ̃! Erü ngẽma
curü orewa nüxũ̃ quixu nax cuma rü tá
choxũ̃ curüngũ̃xẽẽxũ̃. 44Rü chanaxwa̱xe
i guxũ̃gutáma nagu chamaxecha i
ngẽma curü ngu̱xẽẽtae. 45Rü ngẽmaãcü
taxuca̱xtáma ta̱xacüca̱x chamuũ̃ erü
naga chaxĩnü i ngẽma curü mugü. 46Rü
ãẽxgacügüpe̱xewa tá nüxũ̃ chixu i curü
mugü rü taxuca̱xtáma chaxãne. 47Erü
nüxũ̃ changechaũ̃ i ngẽma curü mugü rü
namaxã chataãxẽ. 48Rü nüxũ̃
changechaũ̃ rü choxṹ nangúchaũ̃ i
ngẽma curü mugü. Rü poraãcü nagu
charüxĩnü. 49¡Rü nüxna nacua̱xãchi ga
yema ore ga chomaxã nüxũ̃ quixuxũ̃ i
choma nax curü duũ̃xũ̃ chixĩxũ̃! Rü
yemawa nüxũ̃ quixu nax choxũ̃ tá
curüngũ̃xẽẽxũ̃. 50Rü ngẽxguma
changechaũ̃gu, rü ngẽma curü uneta
nixĩ i choxũ̃ taãxẽxẽẽxũ̃. Erü curü
unetawa nüxũ̃ quixu nax maxũ̃ tá
choxna cuxãxũ̃. 51Rü ngẽma duũ̃xũ̃gü i
nügü icua̱xüũ̃güxũ̃ rü taguma nipae nax
choxũ̃ nachixexẽẽgüchaũ̃xũ̃. Natürü i
chomax rü taguma nüxna chixũgachi i
ngẽma curü ore i choxũ̃ cungu̱xẽẽxũ̃.
52Rü nüxna chacua̱xãchi ga yema curü
mugü ga choxna cuxãchiréxũ̃, Pa Cori
Pa Tupanax, rü ngẽmagügu nixĩ i nüxũ̃
ichayanga̱u̱xũ̃ i chorü taãxẽ. 53Rü
ngẽma duũ̃xũ̃gü i chixri maxẽxũ̃ rü
nüxũ̃ oexũ̃ i curü ngu̱xẽẽtae, rü choma
rü poraãcü namaxã chanu. 54Rü ñoma i
naanewa nax paxaãchi chamaxũ̃xũ̃gu,
rü ngẽma curü mugü nixĩ i chorü wiyae
ixĩxũ̃, erü choxũ̃ nataãxẽxẽxẽ. 55Pa Cori
Pa Tupanax, rü woo chütacü rü cugu
charüxĩnü. Erü chanaxwa̱xe i nagu
chamaxũ̃ i curü ngu̱xẽẽtae. 56Rü ngẽma
cuga nax chaxĩnüxũ̃gagu rü chanayaxu i
taãxẽ i taxũ̃. 57Rü cumax, Pa Corix, nixĩ
i chorü Tupana quixĩxũ̃. Rü choma rü
marü cumaxã nüxũ̃ chixu nax nagu tá
chamaxũ̃xũ̃ i ngẽma curü ore. 58Rü
guxũ̃guma cuxna chaca nax choxũ̃
curüngũ̃xẽẽxũ̃ nax curü ngúchaũ̃
chaxüxũ̃ca̱x. ¡Rü cuxṹ
changechaũ̃tümüxũ̃ i ngẽma curü orewa
chomaxã icuxunetaxũ̃rüxũ̃! 59Rü nüxũ̃
chicua̱xãchi i ngẽma chaucüma i tama
mexũ̃, rü wenaxarü ichanaxügü nax
naga chaxĩnüxũ̃ i ngẽma curü mugü.
60Rü ñu̱xãẽãcü chaugü chatáegu, rü
paxama ichanaxügü ga nagu nax
chamaxũ̃xũ̃ ga yema curü mugü. 61Rü
yema chixexũ̃ ga duũ̃xũ̃gü rü chixexũ̃gu
choxũ̃ nanguxẽẽgüchaũ̃, natürü i choma
rü tama nüxũ̃ charüngüma i curü mugü.
62Rü ngãxũ̃cüxü ícharüda nax moxẽ

cuxna chaxãxũcax naxcax i ngẽma curü
mugü i aixcüma mexũ. 63Rü yíxema
cuxũ ngechaũgüxe rü cuga ĩnüexe rü
chauenexẽ tixĩgü. 64Pa Cori Pa Tupanax,
rü ngẽma curü ngechaũ rü guxũwama
nangu i ñoma i naanewa. ¡Rü choxũ
nanguxẽxẽ i ngẽma curü mugü! 65Pa
Cori Pa Tupanax, choma nax curü
duũxũ chixĩxũ, rü mea choxna cudau,
ngẽma chomaxã icuxunetaxũrüxũ. 66¡Rü
choxũ nanguxẽxẽ nax mea chauãẽxũ
chacuáxũcax! Erü nagu chayaxõ i
ngẽma curü mugü. 67Rü naxũpa ga
choxũ nax cuxucuxẽxũ rü muxũma ga
chixexũ chaxü. Natürü i ñuxma rü naga
chaxĩnü i ngẽma curü mugü. 68Rü cuma
rü cumecüma, rü mexũ cuxü. ¡rü choxũ
nanguxẽxẽ i curü mugü! 69Rü ngẽma
duũxũgü i nügü icuaxüũgüxũ, rü
natücaxmamare choxũ nixugüe. Natürü
i chomax rü guxũguma chayanguxẽxẽ i
ngẽma curü mugü. 70Rü nümagü rü
nachixeãẽgümare, natürü i chomax rü
namaxã chataãxẽ i ngẽma curü
nguxẽẽtae. 71Rü choxũ rü name ga
yema choxũ nax cuxucuxẽxũ. Erü
yemaacü nixĩ i nüxũ chacuáxũ nax naga
chaxĩnüxũ i ngẽma curü mugü. 72Rü
ngẽma curü ucuxẽgü i choxna cuxãxũ,
rü chauxcax rü muxũma i úiru rü
diẽruarü yexera narümemaexũchi. 73Rü
cumatama nixĩ ga choxũ cungoxẽẽxũ rü
maxũ choxna cuxãxũ. Rü ngẽmacax
chanaxwaxe nax choxna cunaxãxũ i
cuax nax choxṹ natauxchaxũcax nax
naxcax changúxũ i curü mugü. 74Rü
yíxema cuxũ ngechaũgüxe rü tataãxẽgü
i ngẽxguma choxũ tadaugügu erü nagu
chayaxõ i curü ore. 75Pa Cori Pa
Tupanax, choma rü nüxũ chacuax i
ngẽma curü mugü rü meama niwex. Rü
tama ícutü i ngẽxguma choxũ
icuyarüwexãchixẽẽgu. 76Rü ngẽma curü
ngechaũ rü chanaxwaxe nax chorü
taãxẽxẽẽruxũ yixĩxũ, yema chomaxã
icuxunetaxũrüxũ. 77¡Rü chomaxã
namecüma rü choxũ namaxẽxẽ! Erü
namaxã chataãxẽ i ngẽma curü
nguxẽẽtae. 78¡Rü naxãneexẽxẽ i ngẽma
duũxũgü i nügü icuaxüũgüxũ rü
natücaxmamare ngúxũ choxũ
ingexẽẽgüxũ! Natürü i choma rü
chanaxwaxe i nagu charüxĩnüama i curü
mugü. 79Rü chanaxwaxe i nua
chauxũtawa nangexmagü i ngẽma cuxũ
ngechaũgüxũ rü curü mugüxũ
cuaxgüxũ. 80¡Rü choxũ rüngũxẽxẽ nax
mea chayanguxẽẽxũcax i curü mugü
nax taxucaxma chaxãnexũcax! 81Rü
poraãcü cuxũ íchananguxẽxẽ nax choxũ
ícupoxũxũcax erü nagu chayaxõ i curü
ore. 82Rü düxwa marü chipaxetü nax
íchananguxẽẽxũ i ngẽma curü uneta, rü
ñachagürü: “¿Ñuxgu tá nua cuxũxũ nax
choxũ cuyataãxẽxẽẽxũcax?” ñachagürü.
83Rü woo marü wüxi i yaxguax chixĩ rü
taxuwama mexe chixĩ rü nua taxmare
chixĩ, natürü tama nüxũ charüngüma i
curü mugü, Pa Tupanax. 84¿Rü
ñuxreexpüxcüna tá nixĩ i cunaxwaxexũ
nax yaxna chaxĩnüxũ? ¿Rü
ñuxguxüratáta nixĩ i cunapoxcuexũ i
ngẽma chowe ingẽxũtanüxũ? 85Rü
ngẽma duũxũgü i nügü icuaxüũgüxũ rü
tama curü nguxẽẽtaegu ĩxũ, rü
chomaxũgu nanaxügü i wüxi i ãxmaxũ
nax ngẽmagu chingucuchixũcax. 86Pa
Tupanax ¡Choxũ rüngũxẽxẽ! Erü ngẽma
chorü uanügü rü chowe ningẽxũtanü
woo taxuxũma i chixexũ chaxüyane. Rü

guxũma i ngẽma curü mugü rü aixcüma
nawẹxgu. 87Rü ngẽma chauxchi aiexũ
rü wixgutaạx choxũ nimạxgü, natürü
tama choxũ narüporamaegü erü naga
chaxĩnü i curü mugü. 88¡Rü curü
ngechaũgagu choxũ namaxẽxẽ! Rü tá
chayanguxẽxẽ i ngẽma curü mugü i
cuạxwa íchoxũxũ. 89Pa Cori Pa
Tupanax, rü ngẽma curü ore rü
guxũgucạx nixĩ, rü daxũguxũ i naanewa
naxümatü rü tagutáma naxüchicüxü.
90Rü cuma nax quixaixcümaxũ rü
guxũguma ngẽmaãcü quixĩ. Rü cuma
nixĩ ga cunaxüxũ ga ñoma ga naane, rü
ngẽmacạx nachicawatama
nangexmaecha. 91Rü ñụxma rü ta rü
guxũma i ngẽma cuxüxũ rü
nanaxạịxrügumagüraxũ, yema curü
mugüwa namaxã cunaxuegugüxũrüxũ.
Rü guxũma i ngẽma cuxüxũ, rü
cunangọxẽxẽ nax curü ngúchaũ
naxügüxũcạx. 92Rü ngẽxguma chi
ngẽma curü mugü taxũchima taãxẽ
choxna ãxgu, rü chi chorü ngechaũmaxã
chayu. 93Rü tagutáma nüxũ
icharüngüma i ngẽma curü mugü, erü
ngẽmagagu nixĩ i maxũ choxna cuxãxũ.
94¡Choxũ ínapoxũ, Pa Tupanax! Erü
curü duũxũ chixĩ rü nagu chixũ i ngẽma
curü mugü. 95Rü ngẽma chauxchi aiexũ
rü naxcạx nadaugü nax ñuxãcü choxũ
yamạxgüxũcạx. Natürü i choma rü curü
mugügu chayaxõõma. 96Rü nüxũ
chacuạx rü guxũma i tạxacü i ngẽxmaxũ
rü nayarüxo. Natürü ngẽma curü mugü
rü taguma inayarüxo. 97Rü poraãcü
choxũ nangúchaũ i curü ucụxẽgü, rü
wüxichigü i ngunexũgu rü nagu
charüxĩnü. 98Rü ngẽma curü mugü rü
guxũguma chauãẽxũ choxũ nacuạxẽxẽ.
Rü ngẽmacạx chorü uanügüarü yexera
choxũ nangexma i cuạx. 99Rü guxũma i
chorü ngụxẽẽruũgüarü yexera nüxũ
chacuạx, erü poraãcü nagu charüxĩnü i
ngẽma curü mugü. 100Rü ngẽma curü
mugüga nax chaxĩnüxũgagu, rü ngẽma
yaxguạxgüxũ nüxũ charücuạxmae.
101Rü guxũma i chixexũgüna chixũgachi
nax ngẽmaãcü naga chaxĩnüxũcạx i
curü ore. 102Natürü tama nüxna
chixũgachi i ngẽma curü mugü erü
cuma nixĩ i choxũ cuxucụxẽxũ. 103Rü
ngẽma curü uneta rü tạxacü i
maixcuraxũchixũarü yexera choxũ
name. 104Rü curü mugüwa chanayaxu i
cuạx, rü ngẽmacạx naxchi chaxai i
guxũma i ngẽma nacüma i chixexũ.
105Rü ngẽma curü ore rü ñoma wüxi i
omürüxũ nixĩ i chạụxcạx rü choxũ
nibáixmaxũ. 106Rü cumaxã rü marü
ichaxuneta rü ngẽma rü tá aixcüma
chayanguxẽxẽ. Rü tá nagu chixũ i
ngẽma curü mugü. 107Pa Corix Pa
Tupanax, rü poraãcü chanaxịxãchiãxẽ.
¡Rü choxna naxã i maxũ, ngẽma
chomaxã nüxũ quixuxũrüxũ! 108¡Rü
choxũ nayaxu nax moxẽ cuxna chaxãxũ!
¡Rü choxũ nangụxẽxẽ i curü mugü!
109Rü guxũguma ãũcümaxũ i yuwa
changexma. Natürü taguma nüxũ
charüngüma i ngẽma curü ucụxẽgü.
110Rü ngẽma chixexũ ügüxũ rü
chopẹxegu guxchaxũ naxũgü, natürü i
choma rü tama nüxna chixũgachi i curü
mugü. 111Rü ngẽma curü mugü nixĩ i
chorü ãmare i guxũgucạx ixĩxũ. Erü
ngẽmagü nixĩ i taãxẽ choxna ãxũ. 112Rü
guxũma i chorü ngúchaũmaxã
guxũgutáma nagu chixũ i curü mugü
ñụxmatáta chayumare. 113Rü nüxũ

chaxo i ngẽma duũxũgü i nügü
írümegünetaxũ natürü nüxũ changechaũ
i curü ucuxẽgü. 114Rü cuma nixĩ i choxũ
curüngũxẽẽxũ rü choxna cudauxũ. Rü
curü ore nixĩ i nagu chayaxõxũ. 115¡Rü
choxna pixĩgachi, Pa Chixexũarü
Üruxũgüx! Erü choma rü
chayanguxẽẽchaũ i chorü Tupanaarü
mugü. 116Pa Tupanax ¡choxũ
naporaxẽxẽ ngẽma chomaxã
icuxunetaxũrüxũ! rü tá chamaxũ. ¡Rü
taxũ i choxũ cuwomüxẽẽxũ! 117¡Choxũ
rüngũxẽxẽ nax tama choxũ
yamaxgüxũcax i chorü uanügü! Rü
ngẽmaãcü i choma rü tá guxũguma
nagu chamaxũ i curü mugü. 118Rü cuma
rü nüxũ cuxo i ngẽma tama naga ĩnüexũ
i curü mugü. Erü ngẽma nagu
naxĩnüexũ i nümagü rü taxuwama
name. 119Rü ngẽma duũxũgü i chixexũ
ügüxũ i ñoma i naanewa rü cuxcax rü
wüxi i guxchirerüxũ nixĩgü. Natürü i
chomax rü nüxũ changechaũ i curü
mugü. 120Rü cupexewa i choma rü
chorü muũmaxã chiduxrux rü aixcüma
nagu chixũxchaũ i ngẽma curü mugü.
121Rü taguma nüxũ icharüchau nax
chanaxüxũ i ngẽma cupexewa aixcüma
mexũ. Rü ngẽmacax tama chanaxwaxe i
choxũ ícutax nax naxmexgu
changuxũcax i ngẽma choxũ
chixexẽẽgüchaũxũ. 122¡Rü chauétüwa
nachogü nax taxuxũma i chixexũ choxũ
naxüpetüxũcax rü tama chixexũgu
choxũ nanguxẽẽgüxũcax i ngẽma nügü
icuaxüũgüxũ! 123Rü düxwa marü
chipaxetü nax íchananguxẽẽxũ nax
choxũ curüngũxẽẽxũ rü choxũ
ícunguxuchixẽẽxũ ngẽma chomaxã
icuxunetaxũrüxũ. 124Rü choma nax curü
duũxũ chixĩxũ, rü ¡choxũ nangechaxũ rü
chomaxã namecüma! ¡Rü choxũ
nanguxẽxẽ i curü mugü! 125Rü aixcüma
curü duũxũ chixĩ, rü ngẽmacax
chanaxwaxe i chauãẽxũ choxũ
cucuaxẽxẽ erü nüxũ chacuáxchaũ i curü
mugü. 126Pa Corix, rü marü nawa nangu
nax chauétüwa cuchogüxũ, erü ngẽma
chorü uanügü rü tama naga naxĩnüe i
curü mugü. 127Natürü i chomax rü
ngẽma úiruarü yexera nüxũ changechaũ
i curü mugü. 128Rü ngẽmacax nixĩ i mea
naga chaxĩnüxũ i curü mugü rü nüxũ
chaxo i guxũma i nacüma i chixexũgü.
129Rü ngẽma curü mugü rü namexechi
rü ngẽmacax naga chaxĩnü. 130Rü
ngẽxguma texé curü orexũ ixuxgu rü
nangoxẽẽgu rü yíxema nüxũ ĩnüexe rü
tümaãẽxũ tüxũ nacuaxẽxẽ woo
taxuxũma cuáxe tixĩgügu. 131Rü ñoma
õna i chixichixũcax ichoxũrüxũ rü
choxṹ nangúchaũ i curü mugü. 132¡Rü
choxũ nadawenü rü cuxṹ
changechaũtümüxũ, ngẽma cuxũ
ngechaũgüxũcax cuxüxũrüxũ! 133Rü
chanaxwaxe i choxṹ cunatauxchaxẽxẽ
nax nagu chamaxũxũcax i curü ore. Rü
tama chanaxwaxe nax ngẽma
chixexũama chomaxã icuáxũ. 134¡Rü
naxmexwa choxũ ínanguxuchixẽxẽ i
ngẽma duũxũgü i choxũ imaxgüchaũxũ!
Erü chayanguxẽẽchaũ i curü mugü.
135Rü ñuxma nax curü duũxũ chixĩxũ
¡rü cuxṹ changechaũtümüxũ! ¡Rü choxũ
nanguxẽxẽ i curü mugü! 136Rü poraãcü
chaxaxu erü ngẽma togü rü tama naga
naxĩnüe i curü mugü. 137Pa Corix, cuma
rü quixaixcüma, rü ngẽma curü
mugüwa nüxũ quixuxũ i poxcu rü
aixcüma tá ningu. 138Erü guxũma i

ngẽma curü mugü rü aixcüma name rü
aixcüma tá ningugü. 139Rü ngẽma curü
mugü rü poraãcü chayanuxũ. Rü choxũ̃
nangux nax tama naga naxĩnüexũ̃ i
ngẽma chorü uanügü. 140Rü choma nax
curü duũ̃xũ̃ chixĩxũ̃ rü marü meama
chanangugü i ngẽma curü mugü nax
taxuwama nachixexũ̃ rü ngẽmacax nüxũ̃
changechaũ̃. 141Pa Tupanax, choma i
cupexewa rü taxuxũ̃ma chixĩ rü
duũ̃xũ̃gü rü choxũ̃ naxoe. Natürü tama
nüxũ̃ charüngüma i curü mugü. 142Rü
guxũ̃ma i ngẽma nüxũ̃ quixuxũ̃ rü
guxũ̃gutáma name. Rü ngẽma curü
nguxẽẽtae rü nixaixcüma. 143Rü
yexguma taxũ̃ ga guxchaxũ̃wa
chayexmagu, rü curü mugü choxũ̃
nataãxẽxẽxẽ. 144Erü ngẽma curü mugü
rü guxũ̃guma name. ¡Rü choxna naxã i
cuax nax ngẽmaãcü nagu
chamaxũ̃xũ̃cax i ngẽma curü mugü!
145Pa Corix, chorü ngúchaũ̃maxã cuxna
chaca. ¡Rü choxũ̃ nangãxũ̃! Erü
chayanguxẽẽchaũ̃ i curü mugü. 146Pa
Corix, cuxna nixĩ i chacaxaxũ̃. ¡Rü
choxũ̃ rüngũ̃xẽxẽ nax choxũ̃
natauxchaxũ̃cax nax chayanguxẽẽxũ̃ i
curü mugü! 147Rü naxũ̃pa nax
yangunexũ̃ rü ícharüda nax curü
ngũ̃xẽẽcax cuxna chacaxaxũ̃cax. Rü
nagu chayaxõ i ngẽma curü uneta.
148Rü naxũ̃pa nax nachütaxũ̃ rü daa
chauxetügü rü ínamemare nax
inadauexũ̃ nax ngẽmaãcü mea nagu
ícharüxĩnüxũ̃cax i curü unetagü. 149Pa
Corix, ngẽma nax choxũ̃
cungechaũ̃xũ̃gagu ¡rü choxũ̃ naxĩnü! ¡Rü
choxna naxã i maxũ̃ ngẽma chomaxã
icuxunetaxũ̃rüxũ̃! 150Erü ngẽma chixexũ̃
i duũ̃xũ̃gü i chowe ingẽxũ̃tanüxũ̃ rü
choxna nangaicamagü. Natürü
taxucürüwa i taxacü chomaxã naxügü
erü tama naga naxĩnüe i curü mugü.
151Cumax, Pa Corix, rü choxna
cungaicama. Rü guxũ̃ma i curü mugü rü
aixcüma nixĩgü. 152Rü nũxcümamatama
nüxũ̃ chacuax i curü mugü i cumatama
cuxueguxũ̃ nax guxũ̃guma
nangexmagüechaxũ̃cax. 153¡Rü nüxũ̃
nadau nax ñuxãcü chanaxixãchiãẽxũ̃ rü
nawa choxũ̃ ínanguxuchixẽxẽ! Erü
taguma nüxũ̃ icharüngüma i ngẽma
curü ucuxẽ. 154¡Rü chauétüwa nachogü
rü chorü uanügümexẽwa choxũ̃
ínanguxuchixẽxẽ! ¡Rü choxna naxã i
maxũ̃ ngẽma cuma chomaxã
icuxunetaxũ̃rüxũ̃! 155Cuma rü tama
nüxũ̃ curüngũ̃xẽẽ i ngẽma duũ̃xũ̃gü i
chixexũ̃ ügüxũ̃ erü nümagü rü tama
naga naxĩnüe i curü mugü. 156Pa Corix,
cuma rü poraãcü cumecümaxũ̃chi. ¡Rü
choxna naxã i maxũ̃ ngẽma cuma
cunaxwaxexũ̃rüxũ̃! 157Rü ngẽma chorü
uanügü i chauxchi aiexũ̃ rü namuxũchi.
Natürü i choma rü tama íchanangex i
curü mugü. 158Rü tama yaxna namaxã
chaxĩnü i ngẽma taechitawaxegüxũ̃ i
tama naga ĩnüexũ̃ i curü mugü. 159Pa
Corix ¡dücax, choxũ̃ nadau nax ñuxãcü
nüxũ̃ changechaũ̃xũ̃ i curü mugü! ¡Rü
curü ngechaũ̃gagu choxna naxã i maxũ̃!
160Rü guxũ̃ma i curü ore rü aixcüma
nixĩ. Rü curü mugü rü namexechi rü
taguma inayarüxo. 161Rü ãẽxgacügü i
poraexũ̃ rü chowe ningẽxũ̃tanü woo
taxuxũ̃ma i chixexũ̃ chaxüyane. Natürü i
choma rü naga chaxĩnü i curü mugü.
162Rü choma rü namaxã chataãxẽ i curü
uneta ñoma wüxi i duũ̃xũ̃ i taxũ̃ i diẽru
iyangauxũ̃rüxũ̃. 163Rü nüxũ̃ chaxo i

ngẽma ore i dora ixĩxũ̃. Rü tama
chanayaxu. Natürü nüxũ̃ changechaũ̃ i
ngẽma curü ucu̱xẽgü. 164Rü guxũ̃ i
oragu cuxũ̃ chicua̱xüxũ̃ naxca̱x i curü
mugü i aixcüma mexũ̃. 165Rü yíxema
curü ucu̱xẽgüga ĩnüexe rü tataãxẽgü.
Rü taxuxũ̃táma i ta̱xacü i chixexũ̃gu
tüxũ̃ nayixẽxẽ. 166Pa Corix, cuxũ̃
íchananguxẽxẽ nax choxũ̃ ícupoxũ̃xũ̃.
Erü marü nagu chamaxũ̃ i ngẽma curü
mugü. 167Choma rü meama naga
chaxĩnü i curü mugü, rü guxũ̃ma i chorü
ngúchaũ̃maxã nüxũ̃ changechaũ̃. 168Rü
choma rü meama naga chaxĩnü i curü
ucu̱xẽgü rü curü mugü. Rü cuma rü
meama nüxũ̃ cucua̱x i guxũ̃ma i
chaucüma. 169Pa Corix, ngẽma chorü
yumüxẽgü rü cuxũ̃tawa nangugü. ¡Rü
choxna naxã i cua̱x ngẽma chomaxã
icuxunetaxũ̃rüxũ̃! 170Rü cupe̱xewa
nangu i chorü yumüxẽ. ¡Rü chorü
uanügüme̱xẽwa choxũ̃ ínanguxuchixẽxẽ
ngẽma chomaxã icuxunetaxũ̃rüxũ̃!
171¡Rü choxũ̃ natauxchaxẽxẽ nax cuxũ̃
chicua̱xüxüxũ̃! Erü cumatama nixĩ i
choxũ̃ cungu̱xẽẽxũ̃ i ngẽma curü mugü.
172¡Rü choxũ̃ natauxchaxẽxẽ nax
chawiyaeãcüma nüxũ̃ chixu i curü
unetagü! Erü guxũ̃ma i curü mugü rü
namexechi. 173Ẽcü ínamemare ya
cuxme̱x nax choxũ̃ nangũ̃xẽẽxũ̃. Erü
curü mugüama nixĩ i guxũ̃arü yexera
choxũ̃ ngúchaũ̃xũ̃. 174Pa Corix,
chanaxwa̱xe i paxa choxũ̃ curüngũ̃xẽẽ
rü choxũ̃ ícupoxũ̃. Erü choma rü
poraãcü namaxã chataãxẽ i ngẽma curü
ucu̱xẽgü. 175Rü ñu̱xma nax chamaxũ̃xũ̃
rü chanaxwa̱xe i cuxũ̃ chicua̱xüxũ̃ nax
ngẽmaãcü curü mugümaxã choxũ̃
curüngũ̃xẽẽxũ̃ca̱x. 176Choma rü ñoma
wüxi i carnéru irütaxuxũ̃rüxũ̃ chixĩ. ¡Rü
nua naxũ nax cha̱uxca̱x cuyadauxũ̃ca̱x!
Erü tama nüxũ̃ charüngüma i curü
mugü.

**Yumüxẽ i ngẽxguma
ãũcümaxũ̃wa ingexmagu**

120 1Rü ngẽxguma
ãũcümaxũ̃wa
changexmagu, rü nüxna chaca ya Cori
ya Tupana. Rü nüma rü choxũ̃ nangãxũ̃.
2Pa Corix ¡choxũ̃ ínanguxuchixẽxẽ
nüxna i ngẽma duũ̃xũ̃gü i dorata̱xagüxũ̃
i chixriãcü chauchiga idexagüxũ̃! 3¿Rü
ta̱xacü tá nixĩ i curü poxcu, Pa Conüx i
Dorata̱xáxũ̃? 4Rü cuma rü tá naxne ya
ãmagunemaxã quingóxnatachinü. Rü
ã́xwe ya naicümaxã tá quixa. 5Rü
chaugümaxã changechaũ̃ erü norü
ngãxũ̃wa changexma i ngẽma chorü
uanügü i Mechécüã̱xgü rü ngẽma
Chedátanüxũ̃gü i tama Tupanaxũ̃
cua̱xgüxũ̃. 6Rü marütama nixĩ nax norü
ngãxũ̃wa changexmaxũ̃ i ngẽma
chauxchi aiexũ̃ i nuegu rüxĩnüexũ̃. 7Rü
ngẽxguma ngüxmüchiga namaxã
chidexagu, rü nümagü rü daichigagu
nidexagü.

Tupana rü curü poxũ̃ruxũ̃ nixĩ

121 1Rü ngẽxguma ma̱xpũ̃negu
chadawenügu rü chaugüna
chaca rü ñachagürü: “¿Rü ngextá tá nixĩ
i ne naxũxũ̃ i chorü ngũ̃xẽẽ?”
ñachagürü. 2Rü ngẽma chorü ngũ̃xẽẽ rü
tá naxũ̃tawa ne naxũ ya Cori ya Tupana
i daxũguxũ̃ i naanearü üruxũ̃ rü ñoma i
naanearü üruxũ̃ ixĩcü. 3Rü nüma rü
tagutáma nanaxwa̱xe nax cuyanguxũ̃ rü
tagutáma nape ya yimá cuxna daucü.

4Rü nüma rü guxũguma ínadau rü
naxuãxẽ. Rü taguma nape ya yimá
Iraétanüxũna daucü. 5Rü nüma ya Cori
ya Tupana nixĩ i cuxna nadauxũ rü cuxũ
ínapoxũxũ, erü guxũguma cuxũtawa
nangexma nax cuxũ nangũxẽẽxũca̱x.
6Rü ngunecü rü yima üa̱xcü rü
taxuxũtáma chixexũ cumaxã naxü rü
woo ya tauemacü i chütacü. 7Rü nüma
ya Cori ya Tupana rü naguxũraũxũ i
ãũcümaxũwa cuxũ ínapoxũ erü nüma
nixĩ i nüxna nadauxũ i curü maxũ. 8Rü
ngẽmaãcü i nüma ya Cori ya Tupana rü
guxũwama cuxũ ínapoxũ i ñu̱xma rü
guxũgutáma.

Yerucharéũxũ nicua̱xüxũ

122 1Rü chataãxẽ i ngẽxguma
choxũ nangĩxãgügu nax Cori
ya Tupanapatawa chomaxã naxĩxũ. 2Pa
Ĩane ya Yerucharéũx, marü curü ĩxã̱xarü
aixepewa tangexmagü. 3Pa Yerucharéũx,
cuxũ naxügü nax cuwa
nangutaque̱xegüxũ i Tupanaarü duũxũgü.
4Rü cuwa nixĩ i naxĩxũ i guxũma i
Tupanaarü duũxũgü i Iraétanüxũ nax Cori
ya Tupanaxũ yacua̱xüũgüxũca̱x ngẽma
nüma namaxã nüxũ yaxuxũrüxũ. 5Rü
Yerucharéũwa nixĩ i nangexmaxũ i ngẽma
tochicaxũgü i ãẽxgacügü i guxchaxũarü
mexẽẽruũgü nawa rütogüxũ. Rü ngẽma
tochicaxũgü rü ãẽxgacü ga Dabípatawa
nixĩ i nangexmagüxũ. 6¡Rü guxũnema ya
perü maxũnemaxã Tupanana peca nax
Yerucharéũwa nangexmaxũca̱x i taãxẽ!
Rü namaxã nüxũ pixu ya yima ĩane rü
ñaperügü: “Tanaxwa̱xe i cuwa mea
namaxẽ i ngẽma cuxũ ngechaũgüxũ”,
ñaperügü. 7Pa Yerucharéũx, chanaxwa̱xe
i cuwa nangexma i taãxẽ rü curü
ãẽxgacügüpatawa nax nataxuxũ i
guxchaxũgü. 8Rü ñu̱xma rü
chaueneegüca̱x rü chomücügüca̱x
chanaxwa̱xe i cuwa nangexma i taãxẽ, Pa
Yerucharéũx. 9Rü yima tórü Cori ya
Tupanapatagagu cuxca̱x chayumüxẽ nax
mea cuxũ naxüpetüxũca̱x, Pa
Yerucharéũx.

Tupanaarü ngechaũca̱x ítaca

123 1Pa Cori Pa Tupana ya
Dauxũwa Ngẽxmacüx,
cuxca̱x chadaunagü nax cumaxã
chidexaxũca̱x. 2Rü wüxi i puracütanüxũ
norü corime̱xẽgu idawenüxũ nax nüxũ
nacuáxũca̱x i ta̱xacü nanaxwa̱xexũ rü
ngẽxgumarüxũ tixĩgü nax tórü Cori ya
Tupanaca̱x tadaunagügü nax namaxã
idexagüxũca̱x rü tamaxã nüxũ yaxuxũca̱x
nax nüxṹ ingechaũtümüxũgüxũ. Rü
ngẽxgumarüxũ i wüxi i pacü i ngĩrü
chiũraxũ íidawenüchigüxũcü nax nüxũ
nacuáxũca̱x i ta̱xacü nanaxwa̱xexũ, rü
ngẽxgumarüxũ ta tixĩgü i yixema nax
Tupanaxũtawa ínangu̱xẽẽxũ nax nüxṹ
ingechaũtümüxũgüxũ. 3Pa Cori Pa
Tupanax ¡cuxṹ tangechaũtümüxũgü! Rü
tanaxwa̱xe i cuxṹ tangechaũtümüxũgü
erü marü tama yaxna namaxã taxĩnüe i
ngẽma norü guxchigagü i ngẽma tomaxã
rüxuanüã̱xgüxũ. 4Rü ngẽma diẽrua̱xgüxũ
rü toxũ nacugüe rü ngẽma nügü
icua̱xüũgüxũ rü toxchi naxaie. Rü
ngẽmaca̱x poraãcüxüchima ngúxũ
tingegü.

Tupana rü Iraétanüxũarü poxũruxũ nixĩ

124 1Rü yexguma chi Cori ya
Tupana tama tüxũ ípoxũgu
rü tórü uanügü rü chi tüxũ nadai, rü

name nixĩ i ngẽma ñapegürügü, Pa
Iraétanüxũ̃güx. [2-3]Rü yexguma chi Cori
ya Tupana tama tüxũ̃ rüngũ̃xẽẽgu ga
yexguma taxca̱x iyaxüãchigu ga yema
tüxũ̃ da̱ixchaũ̃xũ̃ rü chi norü numaxã
tüxũ̃ nagu̱xẽxẽ. [4-5]Rü ñoma wüxi i
natüarü dexá i poraxũ̃chixüxũ̃ tüxũ̃
ichagüxẽẽxũ̃ rü taétüwa ya̱xpetüxũ̃rüxũ̃
chi tamaxã nixĩgü nax tüxũ̃ nadaixũ̃.
[6]Rü namexechi ya Cori ya Tupana ya
tama naxwa̱xecü nax tórü uanügü
naxnemaxã tüxũ̃ daixũ̃. [7]Rü yemaacü
nawa ítanguxũ̃ ga yema ãũcümaxũ̃ ga
tórü uanügü taxca̱x mexẽẽxũ̃ ñoma
wüxi i weri i norü yauxruũ̃wa
iñaxũ̃rüxũ̃. Rü yema yauxruxũ̃ ga tórü
uanügü taxca̱x mexẽẽxũ̃ rü narügáu rü
tibuxmü. [8]Rü yimá Tupana ya
daxũguxũ̃ i naanearü üruxũ̃ rü ñoma i
naanearü üruxũ̃, rü yimá nixĩ ya tüxũ̃
rüngũ̃xẽẽcü.

Tupana rü norü duũ̃xũ̃güna nadau

125 [1]Rü yima ma̱xpṹne ya
Chióũ̃ ya taxúema
ixũgachixẽxẽnerüxũ̃ nixĩgü i ngẽma Cori
ya Tupanaaxṹ yaxõgüxũ̃ nax taguma
texé naxüchicüüxũ̃ i norü ĩnü. [2]Rü yima
ĩane ya Yerucharéũ̃ ya ma̱xpṹnegümaxã
íxümaeguãchine, rü ngẽxgumarüxũ̃ ta i
nüma ya Cori ya Tupana rü guxũ̃gutáma
norü poramaxã ínanapoxexũ̃ i norü
duũ̃xũ̃gü. [3]Rü ngẽma chixecümaxũ̃ i
ã̱ẽxgacü rü taxũtáma guxũ̃gu
duũ̃xũ̃gümaxã inacuáxecha nawa i ñaa
naane i Tupana norü duũ̃xũ̃güxũ̃ nagu
namugüxũ̃. Erü nüma ya Tupana rü tama
nanaxwa̱xe nax norü duũ̃xũ̃gü nagu
maxẽxũ̃ i ngẽma nacüma i chixexũ̃. [4]Pa
Corix ɨnüxũ̃ rüngũ̃xẽxẽ i ngẽma duũ̃xũ̃gü
i mea maxẽxũ̃ rü aixcüma mexũ̃gu
rüxĩnüexũ̃! [5]Natürü ngẽma duũ̃xũ̃gü i
chixexũ̃ i nacümagu ĩxũ̃ ɨrü poxcu
namaxã naxuegu! Erü ngẽmatama nixĩ i
woetama naxca̱x ixĩxũ̃ i ngẽma chixexũ̃
ügüxũ̃. ɨRü Iraétanüxũ̃na naxã i taãxẽ!

Toma nax to i nachixũ̃anewa tagagüxũ̃ rü tanaxwa̱xe i toxũ̃ cuwoeguxẽxẽ

126 [1]Rü yexguma Tupana
Yerucharéũ̃ca̱x tüxũ̃
woeguxẽẽgu rü taxca̱x rü
ixanegüexũ̃rüũ̃mare nixĩ. [2]Rü yexguma
ga yixema rü tórü taãxẽmaxã tacugüe rü
aita taxüe. Rü yemaca̱x ga yema tama
Tupanaaxṹ yaxõgüxũ̃ rü ñanagürügü:
“Nüma ya Cori ya Tupana rü taxũ̃ i mexũ̃
naxca̱x naxü i ngẽma norü duũ̃xũ̃gü”,
ñanagürügü. [3]Rü aixcüma Cori ya
Tupana rü taxũ̃ i mexũ̃ taxca̱x naxü rü
ngẽmaca̱x poraãcü tataãxẽgü. [4]Natürü,
Pa Corix, nangexma i tomücügü i ñu̱xma
rü ta to i nachixũ̃anegüwatama
ngẽxmagüxũ̃. Rü ngẽma rü ta tanaxwa̱xe
nax Yerucharéũ̃ca̱x cunawoeguxẽẽxũ̃ nax
nümagü rü ta nataãxẽgüxũ̃ca̱x ñoma
paanexũ̃ i pucümaxã taãxẽxũ̃rüxũ̃. [5]Rü
yíxema auxãcüma toegüxe rü
taãxẽãcüma tanayaxu i tümanetüarü o.
[6]Rü yíxema auxãcüma yangexpũ̃xũ̃xe i
tümaarü nanetüchire nax tayatoxũ̃ca̱x rü
ngẽxguma yaxo̱xgu rü tayabuxgügu i
tümaarü nanetü rü wiyaeãcüma tá
ítayangepũ̃xũ̃ i muxũchixũ̃ i tümaarü
nanetüarü o.

Tupana nanango̱xẽxẽ i guxũ̃ma

127 [1]Rü ngẽxguma chi tama
Tupanaarü ngũ̃xẽẽmaxã
yixĩxgu nax naxüxũ̃ ya wüxi ya ĩpata rü

natücaxmamare chi nixĩ i nawa napuracüexũ̃ i ngẽma norü üruũ̃gü. Rü ngẽxguma chi nüma ya Cori tama nüxna nadauxgu ya wüxi ya ĩane rü natücaxmamare chi nixĩ i nüxna nadaugüxũ̃ i ngẽma norü dauruũ̃gü. 2Rü taxuwama name ega texé puracügu tügü imaxgu ñuxmata üaxcü tüxũ̃ yarüxücumare nax ngẽmaãcü ngúxũ̃ tingeãcüma tüxṹ nangexmaxũ̃ i tümaarü õna. Erü yíxema norü duũ̃xũ̃gü ixĩgüxe rü Tupana tüxna nanaxã i ngẽma tüxṹ taxuxũ̃ woo ítapeeyane. 3Rü ngẽma taxacügü rü wüxi i ngũ̃xẽẽ i taxũ̃ i Tupana tüxna ãxũ̃ nixĩgü. 4Rü ngẽma taxacügü i ngextüxügutama tüxṹ ngẽxmagüxũ̃ rü tórü poxũ̃ruũ̃gü nixĩgü ñoma churaragüne rü norü poxũ̃ruxũ̃ yixĩxũ̃rüxũ̃ nixĩgü. 5Rü nataãxẽ ya yimá duũ̃ ya muxacücü erü ñoma namuxnexũ̃chixũ̃rüxũ̃ nixĩ. Rü taxũtáma namuũ̃ ega ãẽxgacüpexewa norü uanümaxã nügü ínaxuaxũ̃gügu.

Cori ya Tupanaarü ngũ̃xẽẽchiga

128 1Rü cutaãxẽ i cumax erü nüxũ̃ quicuaxüxũ̃ rü naga cuxĩnü ya Cori ya Tupana. 2Rü cuma rü tá cunangõx i ngẽma curü puracüwa ne ũxũ̃ i cunetüarü o. Rü tá cutaãxẽ rü mexũ̃ tá cuxũ̃ naxüpetü. 3Rü cupatawa i cuxicatama cuxmaxmaxã ícungexmaxũ̃wa rü tá itaãxẽ. Rü ñoma wüxi i úba i oxochixũ̃rüxũ̃ tá nimu i cuxacügü. Rü ñoma oríbuchacüxü i ngexwacax rüxügüxũ̃rüxũ̃ tá naporae i ngẽma cuxacügü i curü mechacüwawa rütogüxũ̃. 4Rü ngẽmaãcü Tupana tá nüxũ̃ narüngũ̃xẽẽ ya yimá duũ̃ ya Tupanaxũ̃ ngechaũ̃cü. 5¡Rü Cori ya Tupana ya Chióũ̃gu ãpatacü cuxũ̃ rüngũ̃xẽxẽ! ¡Rü Tupana cuxũ̃ rüngũ̃xẽxẽ nax guxũ̃ma i curü maxũ̃gu nüxũ̃ cudauxũ̃ nax ñuxãcü nüma ya Tupana Yerucharéũ̃xũ̃ nangũ̃xẽẽxũ̃! 6¡Rü Tupana cuxṹ namaxẽxẽ i curü maxũ̃ nax ngẽmaãcü nüxũ̃ cudauxũ̃ i cutaagü! ¡Rü Tupana tüxũ̃ rüngũ̃xẽxẽ nax nua Iraétanüwa nangexmaxũ̃ i taãxẽ rü tórü uanügü tama tüxũ̃ chixewexũ̃!

Tupana rü Iraéanexũ̃ ínanguxuchixẽxẽ nüxna i norü uanügü

129 1Rü ñuxma i Iraéane rü ñanagürü: “Choma rü muxũ̃ma ga ngúxũ̃wa chaxüpetü noxritama changextüxügu. 2Rü aixcüma muxũ̃ma ga ngúxũ̃wa chaxüpetü noxritama changextüxügu, natürü taxuxũ̃ma choxũ̃ narüporamae i chorü uanügü. 3Rü poraãcü choxũ̃ nacuaixgü rü choxũ̃ nanapixẽẽgü. 4Natürü nüma ya Cori ya aixcüma mecümacü rü choxũ̃ ínanguxuchixẽxẽ naxmexwa i ngẽma chorü uanügü i chixexũ̃gu maxẽxũ̃”, ñanagürü i Iraéane. 5Rü ngẽma Yerucharéũ̃arü uanügü rü chanaxwaxe nax yaxãnetanüãchixũ̃ rü taxchaxwa yabuxmüxũ̃. 6Rü name nixĩ nax yanamaãchigüxũ̃ i ngẽma norü uanügü ñoma wüxi ya maxẽ ya ĩãcaxwewa üaxcü paxa rümaãchixẽẽcürüxũ̃. 7Rü name nixĩ i ñoma trígu i taguma norü owa nguxũ̃ rü taguma ibuxarü oõxũ̃rüxũ̃ nixĩgü. 8Rü ngẽxguma texé nüxũ̃ dauxgu rü taxúematáma ñatagürü nüxũ̃: “¡Tupana pexũ̃ rüngũ̃xẽxẽ! ¡Rü Cori ya Tupanaégagu mexũ̃ pexũ̃ ngupetü!” ñatagürü nüxũ̃.

Cori ya Tupanagu tayaxõgü

130 [1]Rü ñu̱xma nax taxũ̃ i guxchaxũ̃gü chauétüwa ngẽxmaxũ̃, rü curü ngũ̃xẽẽca̱x íchaca̱ama, Pa Cori Pa Tupanax. [2]¡Rü choxṹ nüxũ̃ naxĩnü i chorü yumüxẽ, Pa Cori Pa Tupanax, rü choxũ̃ nangãxũ̃ namaxã i ngẽma tagaãcü naxca̱x íchaca̱xaxũ̃! [3]Pa Cori Pa Tupanax, rü ngẽxguma chi nüxũ̃ cudawenügu i ngẽma chixexũ̃gü i cupe̱xewa taxüxũ̃ ¿rü texe chi cupe̱xewa tame? [4]Natürü i cumax rü toxṹ nüxũ̃ icurüngüma i ngẽma torü chixexũ̃gü i cupe̱xewa taxüxũ̃ nax ngẽmaãcü cuxũ̃ ticua̱xüũ̃güxũ̃ca̱x. [5]Rü guxũ̃ma i chorü maxũ̃maxã cuxũ̃ íchananguxẽxẽ, Pa Corix, rü nagu chayaxõ i ngẽma curü ore. [6-7]Choma rü ñoma dauxũ̃taegüxũ̃ i ngóonexũ̃ ínanguxẽẽgüxũ̃arü yexera cuxũ̃ íchananguxẽxẽ, Pa Cori Pa Tupanax. Rü Pa Iraéanecüã̱xgüx, rü ngẽma dauxũ̃taegüxũ̃ i ngóonexũ̃ ínanguxẽẽgüxũ̃rüxũ̃ rü name nixĩ i ípenanguxẽxẽ i norü ngũ̃xẽẽ ya Cori ya Tupana. Erü nüma rü tüxũ̃ nangechaũ̃ rü tüxũ̃ ínanguxũ̃xẽxẽ naxme̱xwa i tórü uanügü. [8]Rü nüma tá nixĩ i Iraétanüxũ̃xũ̃ ínanguxũ̃xẽẽxũ̃ guxũ̃ma i norü chixexũ̃güwa.

Cori ya Tupanagu tayaxõ

131 [1]Pa Cori Pa Tupanax, choma rü tama chaugü chicua̱xüxũ̃ rü tama choxṹ nangúchaũ̃ i guxũ̃ma i ngẽma nüxũ̃ chadauxũ̃. Rü tama naxca̱x chadau i ngẽma taxucürüwa choxṹ ngẽxmaxũ̃. [2]Natürü chachianemare rü ñoma wüxi i buxũ̃ i maiwa nüxũ̃ rüchauxũ̃ i naéchacüxü caxũ̃rüxũ̃ charümeweemare. Rü ngẽmaãcü wüxi i buxũ̃ i ngexwaca̱x maiwa rüchauxũ̃rüxũ̃ chixĩ. [3]Pa Iraétanüxũ̃x, rü name nixĩ i ñu̱xma rü guxũ̃guma Cori ya Tupanaarü ngũ̃xẽẽ ípenanguxẽxẽ.

Dabímaxã inaxuneta ga Tupana

132 [1-2]Pa Cori Pa Acóbuarü Tupana ya Poraxüchicüx ¡rü nüxna nacua̱xãchi ya Dabí rü norü oégaãxẽ naxca̱x ga guma cupata! ¡Rü nüxna nacua̱xãchi ga yema norü uneta ga cumaxã nüxũ̃ yaxuxũ̃ ga yexguma ñaxgu: [3-5]“Choma rü taxũtáma chopatagu charüxã̱ũ̱x rü taxũtáma ichaca nax icharüngũ̃xũ̃ca̱x, rü taxũtáma chapexetü, rü bai i ñuxgu tá chapexũ̃ ñu̱xmatáta chanaxü ya wüxi ya ĩpata naxca̱x ya Cori ya Acóbuarü Tupana ya poraxüchicü nax ngẽma nangexmaxũ̃ca̱x i ngẽma baú i norü mugüchixũ̃”, ñaxgu! [6]Rü noxri rü nüxũ̃ taxĩnüechiga nax Efrátawa nayexmaxũ̃ ga yema baú ga Tupanaarü mugüchixũ̃. Rü yixcüra rü Yáaarü ĩanepemagu nüxũ̃ itayangau. [7]¡Rü ñu̱xma rü ngĩxã Tupanapatagu tachocu nax ngẽma nape̱xewa nüxũ̃ yarücua̱xüũ̃güxũ̃ca̱x! [8]¡Rü inachi, Pa Cori Pa Tupanax, rü cupatagu naxücu namaxã i curü mugüchixũ̃ i curü poraarü cua̱xruxũ̃ ixĩxũ̃ nax ngẽma cupatawa cungexmaxũ̃ca̱x! [9]Rü ngẽma chacherdótegü i curü puracütanüxũ̃gü rü tá nicómüchiru rü ngẽma curü duũ̃xũ̃gü rü norü taãxẽmaxã tá aita naxüe. [10]Rü curü duũ̃ ga Dabígagu ¡rü taxṹ i choxũ̃ cuxoxũ̃ i choma i nachicüxü choxũ̃ cuxunetaxũ̃ nax ãẽxgacü chixĩxũ̃ca̱x!

11Yerü cumax, Pa Corix, rü chaunatü ga
Dabímaxã icuxuneta namaxã i wüxi i
uneta i taxucürüwama cuxüchicüüxũ.
12Yerü ñacurügü nüxũ: “Rü cuchicüxü tá
wüxi i cunexũ chaxuneta nax nüxí
ãẽxgacü yixĩxũca̱x. Rü ngẽxguma
cunegü chauga naxĩnüegu rü
yanguxẽẽgüãgu i ngẽma chorü mugü i
namaxã nüxũ chixuxũ rü ngẽma nanegü
rü tá ta nüxí guxũgutáma ngẽma curü
tochicaxũwa narütogü nax
Iraéanecüã̱xarü ãẽxgacügü yixĩgüxũca̱x”,
ñacurügü. 13Rü nüma ga Cori rü nüxũ
naxuneta ga yima ma̱xpṹne ga Chióũ
nax yimagu naxãchiũxũca̱x. 14Rü nüma
ya Tupana rü ñanagürü: “Daa nixĩ ya
yima ma̱xpṹne i chanaxwa̱xene nax
guxũguma nawa changexmaxũ. Rü
ngẽxma tá chaxãchiũ erü chorü me nixĩ.
15Rü ngẽma chorü duũxũgüarü
nanetügü rü tá poraãcü nüxṹ
chayaxoxẽxẽ nax ngẽmaãcü tama
nataiyaexũca̱x i woo i ngẽma duũxũgü i
ngearü diẽrua̱xgüxũ. 16Rü tá cua̱x nüxna
chaxã i Iraétanüxũarü chacherdótegü
nax natanüxũétüwa nachogüexũca̱x i
chope̱xewa. Rü ngẽma chorü duũxũgü
rü norü taãxẽmaxã tá aita naxüe. 17Rü
marü namaxã ichaxüga ga guma
ãẽxgacü ga Dabí ga choma nüxũ
chaxunetacü. Rü nataagü rü
guxũgutáma ãẽxgacügü nixĩgü ñoma
wüxi i omü i ngẽma naiechaxũrüxũ. Rü
Dabítaatanüwa tá chanango̱xẽxẽ ya
wüxi ya ãẽxgacü ya poraxüchicü. 18Rü
norü uanügü rü poraãcü tá
chanaxãneexẽxẽ. Natürü i nüma ya
ãẽxgacü rü tá chanataxẽxẽ rü tá nüxũ
chicua̱xüxũ”, ñanagürü ga Cori ya
Tupana.

Wüxi i taãxẽ nixĩ ega Tupanaarü duũxũgü nügü ngechaũgügu

133 1Rü dücax nax ñuxãcü
namexechixũ i ngẽxguma
ngẽma Tupanaarü duũxũgü rü aixcüma
wüxigu Tupanaga naxĩnüegu rü nügü
nangechaũgügu. 2Erü ngẽxguma
ngẽmaãcü nügü nangechaũgügu rü
ñoma pumára i yi̱xichixũ i namaxã
chacherdótegüxũ nabaerugüxũ ñu̱xmata
naxchinaguxgu rü naxchirugu
irüyaexũrüxũ taãxẽ tüxna naxã. 3Rü
ñoma cherena ya ma̱xpṹne ya
Ermóũétügu nguxũ rü ma̱xpṹne ya
Chióũétügu nguxũrüxũ tüxũ
nataãxẽxẽxẽ. Rü Chióũwa nixĩ i ne
naxũxũ i Tupanaarü ngũxẽẽ nax
namáxũca̱x i norü maxũ i norü
duũxũgü.

¡Cori ya Tupana cuxũ rüngũxẽxẽ!

134 1Pa Duũxũgüx i Cori ya
Tupanaarü Puracütanüxũ
Ixĩgüxex ¡rü nüxũ picua̱xüxũgü i
guxãma i pemax i chütacü napatawa
nax pengexmagüxũ! 2¡Rü ngẽma
nachica i üünexũguama
pexuenüme̱xẽgü rü Cori ya Tupanaxũ
picua̱xüxũgü! 3¡Rü nüma ya Cori ya
Tupana ya daxũguxũ i naane rü ñoma i
naanearü üruxũ, rü yima ma̱xpṹne ya
Chióũwa cuxca̱x ne nanamu i norü
ngũxẽxẽ!

Ngẽma taxũ i mexũgü i Tupana üxũchiga

135 1-2Name i nüxũ ticua̱xüxũgü
ya Cori ya Tupana. ¡Rü
nüxũ picua̱xüxũgü i naéga i guxãma i
pema i tórü Cori ya Tupanapatawa rü

napataa̱xtüwa puracütanüxũ ixĩgüxe!
3¡Rü nüxũ picua̱xüxũgü ya Cori ya
Tupana erü nüma rü namecüma! ¡Rü
wiyaegü i naégagu ixuxũgu pewiyaegü
erü nüma rü tamaxã namecüma! 4Rü
nüma rü nüxũ naxuneta ga Acóbu ga
Iraégu ãégacü nax norü meruxũ
yixĩxũca̱x. 5Rü choma rü meama nüxũ
chacua̱x rü nüma ya tórü Cori ya tórü
Tupana rü guxũma i ngẽma duũxũgü
namaxã tupanaãxũétüwa naxũ. 6Rü
nüma ya Cori ya Tupana rü nanaxü i
guxũma i ta̱xacü i nüma nanaxwa̱xexũ i
daxũguxũ i naanewa rü ñoma i naanewa.
Rü ngẽxgumarüxũ ta nanaxü i ngẽma
nüma nanaxwa̱xexũ i márwa rü
natamawa. 7Rü nüma rü guxũwama i
ñoma i naanewa nayachü̱xãchixẽxẽ ya
cherena. Rü nanayauneanecüüxẽxẽ nax
ngẽmawa nüxũ icuáxũca̱x nax
napuxchaũxũ. Rü ngẽma ngextá namaxã
ínanguxũxũwa ya buanecü rü
inanamuãchi. 8Rü nüma nixĩ ga nũxcüma
nadaiaxũga yema Equítuanecüã̱x nanegü
ga nüxíraxũxũ rü nadaiaxũga yema
nüxíraxũxũ ga naxũnaxacügü. 9Rü
Equítuanewa nanango̱xẽxẽ ga taxũ ga
guxchaxũgü naxca̱x ga Equítuanecüã̱xarü
ãẽ̱xgacü rü norü ngũixẽẽruũgü. 10-11Rü
nanadaiãcu ga muxũma ga
nachixũanegü. Rü nanadai ga ãẽ̱xgacügü
ga iporaexũ ga Cheúũ ga
Amoréutanüxũgüarü ãẽ̱xgacü rü Ox ga
Bacháũanearü ãẽ̱xgacü rü guxũma ga
yema ãẽ̱xgacügü ga Canaáũanewa
yexmagüxũ. 12Rü yema norü naanegü ga
yema ãẽ̱xgacügü rü nüma ga Tupana rü
norü duũxũgü ga Iraétanüxũgüna nanaxã
nax guxũgutáma noxrü yixĩxũca̱x. 13Pa
Cori Pa Tupanax, cuéga rü tagutáma
inayarüxo, rü guxũgutáma i duũxũgü rü
nüxna nacua̱xãchigü. 14Rü nüma ya Cori
ya Tupana rü aixcümama mea namaxã
inacua̱x rü mea nüxna nadau i norü
duũxũgü. Rü nüxṹ nangechaũtümüxũgü i
ngẽma norü duũxũgü. 15Rü ngẽma tama
yaxõgüxũarü tupananetagü rü úiru rü
diẽrumünaxca̱xgümare nixĩ. Rü
naxchicüna̱xãgü i duũxũgü naxme̱xmaxã
ümarexũ nixĩgü. 16Rü nixãa̱xchire̱x
natürü tama nidexagü. Rü nixãxetüchire̱x
natürü tama tüxũ nadau. 17Rü
nixãpachinüchire̱x natürü tama tüxũ
naxĩnüe. Rü nangearü maxũã̱x. 18Rü
ngẽma duũxũgü i ngẽma naxchicüna̱xãgü
ügüxũ, rü ngẽma naxchicüna̱xã i nagu
yaxõgüxũrüxũ taxuwama name. 19Pa
Iraétanüxũgüx ¡rü Cori ya Tupanaxũ
picua̱xüxũgü! Rü pema Pa
Chacherdótegüx ¡rü Cori ya Tupanaxũ
picua̱xüxũgü! 20Rü pema Pa
Lebítanüxũgüx ¡rü Cori ya Tupanaxũ
picua̱xüxũgü! Rü pema nax Cori ya
Tupanaxũ Pengechaũgüxũx ¡rü nüxũ
picua̱xüxũgü ya Cori ya Tupana! 21Rü
namexechi ya Cori ya Tupana ya
ma̱xpṹne ya Chióũgu ãchiũcü i
Yerucharéũwa. Rü name nax nüxũ
icua̱xüũgüxũ.

Tupana rü guxũgutáma
Iraétanüxũgüxũ nangechaũ

136 1¡Moxẽ nüxna pexãgü ya
Cori ya Tupana! Erü nüma
rü namecümaxũchi rü ngẽma norü
ngechaũ rü taguma inayagu̱x. 2¡Moxẽ
nüxna pexã ya yimá Tupana ya guxũma i
tupananetagüétüwa ngẽxmacü! Erü
ngẽma norü ngechaũ rü taguma
inayagu̱x. 3¡Rü moxẽ nüxna pexã ya Cori

ya Tupana ya guxũma i corigüarü
ãẽxgacü ixĩcü! Erü ngẽma norü ngechaũ
rü taguma inayagux. 4Rü nüxicatama
nixĩ i naxüãxũ i taxũ i mexũgü. Erü
ngẽma norü ngechaũ rü taguma
inayagux. 5Rü nüma nixĩ i norü
cuaxmaxã naxüãxũ i daxũguxũ i naane.
Erü ngẽma norü ngechaũ rü taguma
inayagux. 6Rü nüma nixĩ ga dexáétüwa
nangoxẽẽãxũ ga waixümü. Erü ngẽma
norü ngechaũ rü taguma inayagux. 7Rü
nüma nixĩ ga naxüãxũ ga üaxcü rü
tauemacü. Erü ngẽma norü ngechaũ rü
taguma inayagux. 8Rü nüma rü nanaxü
ga üaxcü nax ngunecü inabáxixũcax. Erü
ngẽma norü ngechaũ rü taguma
inayagux. 9Rü nüma rü nanaxü ga
tauemacü rü ẽxtagü nax chütacü
inabaixgüxũcax. Erü ngẽma norü
ngechaũ rü taguma inayagux. 10Rü nüma
nixĩ ga nadaiaxũ ga nüxíraxũgüxũ ga
nanegü ga yema Equítuanecüãxgü. Erü
ngẽma norü ngechaũ i Iraétanüxũcax rü
taguma inayagux. 11-12Rü nüma nixĩ ga
norü poramaxã Equítuanewa
ínanguxũxẽẽãxũ ga Iraétanüxũ. Erü
ngẽma norü ngechaũ i Iraétanüxũcax rü
taguma inayagux. 13Rü nüma nixĩ ga Már
ga Dauchiüxũ ga taxregu
yayauxyexũchixüãxũ. Erü ngẽma norü
ngechaũ i Iraétanüxũcax rü taguma
inayagux. 14Rü nüma nixĩ ga yema már
ga yayauxyexũchixüxũwa yachoũxẽẽãxũ
ga yema Iraétanüxũ. Erü ngẽma norü
ngechaũ i Iraétanüxũcax rü taguma
inayagux. 15Rü nümatama nixĩ ga yema
Már ga Dauchixüxũgu nanguxẽẽaxũ ga
Equítuanecüãxarü ãẽxgacü ga Faraóũ
namaxã ga norü churaragü. Erü ngẽma
norü ngechaũ i Iraétanüxũcax rü taguma
inayagux. 16Rü ñuxũchi nüma nixĩ ga
yema naane ga taxúema nagu ãpataxũgu
yagagüaxũ ga yema norü duũxũgü ga
Iraétanüxũ. Erü ngẽma norü ngechaũ i
Iraétanüxũcax rü taguma inayagux. 17Rü
nüma nixĩ ga nadaiaxũ ga to ga
nachixũanegüarü ãẽxgacügü ga poraexũ.
Erü ngẽma norü ngechaũ i Iraétanüxũcax
rü taguma inayagux. 18Rü woo nax
naporaexũ ga yema ãẽxgacügü natürü
nüma ga Tupana rü nanadaiama. Erü
ngẽma norü ngechaũ i Iraétanüxũcax rü
taguma inayagux. 19-20Rü yemaacü
nanadai ga ãẽxgacügü ga Cheúũ ga
Amoréutanüxũgüarü ãẽxgacü rü Ox ga
Bacháũanearü ãẽxgacü. Erü ngẽma norü
ngechaũ i Iraétanüxũcax rü taguma
inayagux. 21-22Rü Tupana nixĩ ga nüxũ
yanucü ga yema ãẽxgacügüarü naane
nüxũ ga Iraétanüxũ. Erü ngẽma norü
ngechaũ i Iraétanüxũcax rü taguma
inayagux. 23Rü nüma ya Tupana rü tüxna
nacuaxãchi ngẽxguma taxũ i guxchaxũwa
ingexmagügux. Erü ngẽma norü ngechaũ
i taxcax rü taguma inayagux. 24Rü nüma
nixĩ i tüxũ ínapoxũxũ nüxna i tórü
uanügü. Erü ngẽma norü ngechaũ i
taxcax rü taguma inayagux. 25Rü nüma
nixĩ i duũxũgüxũ rü naexũgüxũ
nachibüexẽẽxũ. Erü ngẽma norü ngechaũ
rü taguma inayagux. 26¡Rü moxẽ nüxna
pexãgü ya yimá Tupana ya dauxũwa
ngẽxmacü! Erü ngẽma norü ngechaũ rü
taguma inayagux.

Babiróniaanearü natücutügüwa
Yerucharéũcax taxauxe

137 1Rü yexguma
Babiróniaanearü
natücutügüwa tarütogügu rü taxauxe

yerü nüxna tacuaxãchi ga Yerucharéũ̃.
2Rü Babiróniaanearü naitanügu
tanachogü ga torü paxetaruũ̃gü ga
árpagü. 3Rü yema Babiróniaanecüãx ga
yéma toxũ̃ gagüxũ̃ ga torü yemaxũ̃gü
toxna puxũ̃xũ̃, rü toxũ̃ namu nax
taãxẽãcü naxcax tawiyaegüxũ̃ nagu ga
wiyaegü ga Yerucharéũ̃cüãx. 4¿Rü
ñuxãcü tá nagu tawiyaegü ya torü Cori
ya Tupanaarü wiyaegü i ngẽxguma
ngẽma naane i tama toxrü ixĩxũ̃wa
tangexmagügu? 5Rü ngẽxguma chi
Tupanapexewa cuxũ̃ icharüngümagu, Pa
Yerucharéũ̃x ¡rü daa chorü
tügünechacüxü rü nüxũ̃ iyanangüma nax
cuxcax napaxetaxũ̃! 6Rü ngẽxguma cuxũ̃
charüngümagu rü tama choxrütama
taãxẽétüwa cuxũ̃ chaxṹxẽxẽgu, Pa
Yerucharéũ̃x ¡rü daa chorü conü rü nua
chauxmanaxãwa yaxũ nax taguma wena
chawiyaexũ̃cax! 7Pa Cori Pa Tupanax ¡rü
taxṹ i cunangupetüxẽxẽmarexũ̃ nax
cupoxcuexũ̃ i ngẽma Edóũ̃tanüxũ̃ ga
Babiróniaanecüãxgüxũ̃ muxũ̃ nax
noxtacüma iyanaxoxũ̃cax ga torü ĩane ga
Yerucharéũ̃! 8Rü cumax, Pa Babiróniax,
rü tá icuyarüxó. Rü tá nataãxẽ ya yimá
cuxũ̃ iyarüxoxẽẽcü naxcax ga yema
tomaxã cuxüxũ̃. 9Rü tá nataãxẽ ya yimá
curü buxũ̃güxũ̃ íyauxũ̃cü nax nutagu
yachixgüãcüma nadaiaxũ̃cax.

Cori ya Tupanana moxẽ naxã ya Dabí

138 1Rü guxũ̃ma i chorü
maxũ̃maxã tá moxẽ cuxna
chaxã, Pa Cori Pa Tupanax. Rü ngẽma
togü i nachixũ̃anegüarü ãẽxgacügü i
tama cuxũ̃ cuaxgüxũ̃pexewa tá cuxcax
chawiyae. 2Rü yima cupata ya üünene
íngexmaxũ̃guama chadawenüãcüma tá
ichacaã́püxü nax ngẽmaãcü moxẽ cuxna
chaxãxũ̃cax naxcax i curü ngechaũ̃ rü nax
aixcümacü quixĩxũ̃. Erü cuma rü
cugüégagu icuxuneta, rü aixcüma
cuyanguxẽxẽ i guxũ̃ma i ngẽma nüxũ̃
quixuxũ̃. 3Rü yexguma cuxna chacaxgux
nax choxũ̃ cuporaxẽẽxũ̃ rü cuma rü
choxũ̃ cungãxũ̃ga rü aixcüma choxũ̃
cuporaxẽxẽ. 4Rü guxũ̃ i nachixũ̃anegüarü
ãẽxgacügü rü tá cuxũ̃ nicuaxüxũ̃gü i
ngẽxguma nüxũ̃ naxĩnüegu nax ñuxãcü
cuyanguxẽẽxũ̃ i ngẽma nüxũ̃ quixuxũ̃ i
curü unetagü. 5Rü nümagü rü aixcüma tá
Cori ya Tupanaxũ̃ nicuaxüxũ̃gü naxcax i
ngẽma mexũ̃gü i taxũ̃gü i naxüxũ̃. Erü
nüma ya Tupana rü naporaxüchi. 6Rü
woo dauxũ̃wa nax nangemaxũ̃ ya Cori ya
Tupana natürü ngẽ́ma nüxũ̃ nadawenü i
ngẽma tama nügü icuaxüũ̃xũ̃. Natürü i
ngẽma nügü icuaxüũ̃xũ̃ rü yáxũ̃gutama
nüxũ̃ nacuax i ñuxãcü nax yixĩxũ̃. 7Rü
ngẽxguma ãũcümaxũ̃wa changexmagu,
rü cuma rü choxũ̃ ícupoxũ̃ nax tama
choxũ̃ yamaxgüxũ̃cax. Rü icunawex i
curü pora rü choxũ̃ ícunguxuchixẽxẽ
naxmexwa i chorü uanügü i chomaxã
nuexũ̃. 8Rü nüma ya Cori ya Tupana rü
aixcüma tá nayanguxẽxẽ i ngẽma mexũ̃ i
chorü maxũ̃cax nagu naxĩnüxũ̃. Erü
cumax, Pa Corix, rü taguma inayagux
nax choxũ̃ cungechaũ̃xũ̃ rü chomaxã
cumecümaxũ̃. ¡Rü taxṹ i choxũ̃ ícutáxũ̃,
Pa Cori Pa Tupanax! Erü cumatama nixĩ i
choxũ̃ cungoxẽẽxũ̃.

Guxũ̃xũ̃ma nacuax ya Tupana

139 1Pa Cori Pa Tupanax, cuma
rü marü choxũ̃ cungugü rü
meama nüxũ̃ cucuax i chorü maxũ̃. 2Rü
cuma nüxũ̃ cucuax i guxũ̃ma i ngẽma

chaxüxũ. Rü woo curü yáxũwa
changexmagu rü nüxũ cucuax̱ama i
ngẽma nagu charüxĩnüxũ. 3Rü ngẽma
íchixũgüxũwa rü cuma rü nüxũ cucuax̱ i
guxũma i ngẽma chaxüxũ. 4Rü woo
taxũta namaxã chachonagüxũ i ore, rü
cumax, Pa Corix, rü marü nüxũ cucuax̱ i
tax̱acümaxã tá chadexaãchixũ. 5Rü
chorü guxũcüwawa cungexma rü
chauétü cuwéxmex̱. 6Rü guxũma i
ngẽma cuax̱ rü chauãxẽ rü tama ningu
nax nüxũ chacuáxũ i ngẽma. Rü ngẽma
nax nataxüchixũ i ngẽma cuax̱ rü tama
nüxũ chacuax̱ i ñuxãcü nax yixĩxũ. 7¿Rü
ngextá tá chaxũ naxchax̱wa i cuãxẽ?
¿Rü ngextá tá chaña nax cuxna
chayáxũxũcax̱? 8Rü ngẽxguma chi
daxũguxũ i naanegu chaxĩnagügu, rü
ngẽ́ma cungexma i cumax. Rü
ngẽxguma chi mairaxũtüũgu
chaxücux̱gu rü ngẽ́ma rü ta cungexma i
cumax. 9-10Rü ngẽxguma chi
chagonagügu rü üax̱cü ne ũxũwa
chañaxgu rüex̱na üax̱cü írüxücuxũgu
chaxãchiũgu, rü woo i ngẽ́ma rü
chauétü cuwéxmex̱ rü curü tügünemex̱ẽ
rü tagutáma choxũ ningex̱. 11-12Rü
ngẽxguma chi nagu charüxĩnügu nax
ẽanexũgu chicúxũ rüex̱na ngẽma
ngóonexũ rü ẽanexũxũ yanguxuchigu,
rü ngẽma ẽanexũ rü taxucürüwama
cuxchax̱wa choxũ inicux̱, erü ngẽma
ẽanexũ rü ñoma nangunexũrüũtama
nixĩ i cuxcax̱. Rü ngẽma ẽanexũ rü
ngẽma ngóonexũ rü cuxcax̱ rü
nawüxigumare. 13Rü cuma nixĩ ga
cunaxüxũ i ñaa chaxune. Rü cuma nixĩ
ga chauéanüwa choxũ cuxüxũ. 14Rü
ngẽmacax̱ cuxũ chicuax̱üxũ naxcax̱ nax
ñuxãcü choxũ cuxüxũ, erü curü ü rü
namexechi. Rü ngẽma rü meama nüxũ
chacuax̱. 15Rü taxuxũma cuxcax̱
naxẽxũgu ga yexguma chauéanüwa
noxri chanaxĩxĩchigu rü chiyachigügu
ga taxúema choxũ ídauxũwa. 16Rü
cuxetü rü nüxũ nadau ga chaxune ga
yexguma noxri chanaxĩxĩchigu. Rü
naxũpa nax chabuxũ rü curü poperagu
naxümatü ga ñuxãcü tá nax choxũ
cuxüxũ. Rü naxũpa nax chamaxũxũ rü
cuma nüxũ cucuax̱ i ñuxre i ngunexũ tá
choxṹ nangexmaxũ. 17Pa Tupanax, rü
ngẽma nagu curüxĩnüxũ rü chorü cuax̱
rü tama nawa nangu. Erü ngẽma curü
ĩnügü rü taguma inayagux̱. 18Rü
ngẽxguma chi chayaxugüxgu i ngẽma
curü ĩnügü i chax̱uxcax̱ nagu curüxĩnüxũ
rü naxnecütex̱earü yexera chi nixĩ i
norü mu. Rü woo ngẽxguma pax̱xmama
chabax̱ixãchigu rü ngẽxguma rü ta
chaugu curüxĩnü. 19-20¡Pa Tupanax, rü
nüxna nayaxu i norü maxũ i ngẽma
chixexũ ügüxũ! ¡Rü choxna
yaxĩgachixẽxẽ i ngẽma máetagüxũ i
chixexũmaxã cuchigagu idexagüxũ rü
natücax̱xma cumaxã nuexũ! 21Pa Cori Pa
Tupanax ¿ẽxna taxũtáma naxchi
chaxaixũ i ngẽma duũxũgü i cuxchi
aiexũ rü nüxũ chaxoxũ i ngẽma cumaxã
nuexũ? 22Rü ngẽmáacü guxũ i chorü
maxũmaxã naxchi chaxai i ngẽma
duũxũgü rü nüxũ chacuax̱ i ngẽmagü rü
chorü uanügü nax yixĩgüxũ. 23Pa
Tupanax, ¡nangugü i chorü maxũ i
ñuxãcü nax yixĩxũ i cupex̱ewa! ¡Rü
choxũ naxü nax nangóxũcax̱ rü aixcüma
name i ngẽma nagu charüxĩnüxũ! 24¡Rü
choxũ nadawenü rü ngoxi chixexũ i
namagu chixũ! ¡Rü ngẽma nama i
maxũwa choxũ gaxũgu choxũ ixũxẽxẽ!

Dabí rü Tupanaarü ngũxẽẽcax ínaca i norü yumüxẽwa

140 1-2Pa Cori Pa Tupanax ¡naxmẽxwa choxũ ínanguxuchixẽxẽ i ngẽma chixexũ ügüxũ i duũxũgü! ¡Rü choxũ ínapoxũ nüxna i ngẽma máxwaxegüxũ rü ngẽma chixexũcax daugüxũ rü guxũ i oragu rü daixcax daugüxũ! 3Rü yima norü conü rü ñoma ãxtapearü conürüxũ naxãmagu. Rü ngẽma norü dexa rü ãxtapeguchatarüxũ nixĩ. 4Pa Corix ¡choxna nadau naxchaxwa i ngẽma chixri maxẽxũ i duũxũgü! ¡Rü choxũ ínapoxũ nüxna i ngẽma máxwaxegüxũ rü naxcax daugüxũ nax ñuxãcü chixexũgu choxũ nanguxẽẽgüxũ! 5Rü ngẽma duũxũgü i nügü icuaxüũgüxũ rü chopexegu nanaxũgü i wüxi i norü yauxruxũ. Rü choxũ niwaiyemaxũgü namaxã i ngẽma norü yauxruxũ rü norü bocupararuxũ. 6Rü choma rü marü cumaxã nüxũ chixu rü ñachagürü cuxũ: “Cuma nixĩ i chorü Tupana quixĩxũ. ¡Rü nüxũ naxĩnü i ngẽma cuxna naxcax chacaxũ! 7Pa Cori Pa Tupana Pa Chorü Maxẽẽruxũ ya Poracüx, rü cuma nixĩ i choxũ ícupoxũxũ i daiwa”, ñachagürü cuxũ. 8-9Pa Cori Pa Tupanax ¡rü taxũ i nüxũ cunatauxchaxẽẽxũ i ngẽma chixexũarü üruxũ nax naxüãxũcax i noxrütama ngúchaũ! ¡Rü nüxna nachuxu nax tama yanguxẽxẽãxũcax i ngẽma norü ĩnü i chixexũ! Rü ngẽma chorü uanügü i choxũ ícchomaeguãchixũ rü inachigü nax choxũ yamaxgüxũcax. ¡Natürü naxcaxtama natáeguxẽxẽ i ngẽma chixexũ i chauxcax naxügüxũ nax nümatama nagu nayixũcax! 10¡Rü naétügu nayixẽxẽ i curü poxcu ñoma ãxwe ya inaicürüxũ! ¡Rü wüxi i ãxmaxũ i taguma nawa ínachoxũxũgu nawocu! 11¡Rü taxũ i cunamaxẽxẽechaxũ i ñoma i naanewa i ngẽma guxchigawaxexũ! ¡Rü ngẽma máxwaxexũ rü nüxna nangu i ngẽma chixexũ nax ngẽma yamáxũcax! 12Rü choma nüxũ chacuax rü nüma ya Cori ya Tupana rü mea namaxã inacuax i ngẽma ngearü diẽruãxũ. Rü tüxũ ínapoxũ ya yíxema naxixãchiãẽgüxe. 13Rü ngẽma duũxũgü i aixcüma mexũ rü tá cuxũ nicuaxüxũgü. Rü cuxũtawa tá nangexmagü i ngẽma cupexewa ixaixcümagüxũ.

Cuxũicatama chadawenü, Pa Tupanax

141 1Rü ñuxma nax cuxna chacaxaxũ, Pa Cori Pa Tupanax, ¡rü paxa choxũ rüngũxẽxẽ! ¡Rü choxũ naxĩnü i ñuxma nax cuxna chacaxaxũ! 2Rü ñaa chorü yumüxẽ i cumaxã nüxũ chixuxũ ¡rü nayaxu ñoma pumáratexe i yáuanecü chaxunagüchacüxüãcüma cuxcax chiguxũrüxũ! 3Pa Cori Pa Tupanax ¡rü choxũ rüngũxẽxẽ nax tama ore i chixexũxũ chixuxũcax i cuchiga! 4¡Rü choxna nayaxu i ngẽma chixexũgu nax charüxĩnüxũ! ¡Rü taxũ i choxũ quingexũ nax chixexũgu chixũxũcax rü bai i natanü nax chaxãxũcax i norü õnawa i ngẽma duũxũgü i chixexũ ügüxũ! 5Rü choxũ rü wüxi i ngũxẽẽ nixĩ ega ngẽxguma choxũ nawexãchixẽẽgu i wüxi i duũxũ i cupexewa mexũ. Natürü ngẽma norü ucuxẽ i ngẽma chixexũ ügüxũ rü tama choxũ name rü taxũtáma naga chaxĩnü. Rü guxũgutáma chayumüxẽ nax nüxũ naxoexũcax i

ngẽma chixexũ̃ i nagu ínamaxẽxũ̃. 6Rü
ngẽma chixexũ̃ ügüxũ̃ i duũ̃xũ̃güarü
ãẽxgacügü rü tá nayayitanü ñoma
mạxpṹnewa nayixũ̃rüxũ̃. Rü
ngẽxgumama tá nüxna nacuạxãchie nax
namexũ̃ ga yema ore ga namaxã nüxũ̃
chixuxũ̃. 7Rü yima naxchinạxãgü i
ngẽma chixexũ̃ ügüxũ̃ rü
naxmaxũ̃xũ̃tagu tá nawoone ñoma
mairaxũ̃ i aixmüanexũ̃ ngẽxma
woonexũ̃rüxũ̃. 8Pa Cori Pa Tupanax, rü
cuxũ̃ nixĩ i chadawenüxũ̃. Rü cuxcạx
nixĩ i chiñaxũ̃ nax choxũ̃ ícupoxũ̃xũ̃cạx.
¡Rü taxṹ i choxna quixũgachixũ̃! 9¡Rü
choxũ̃ ínapoxũ̃ nawa i ngẽma yauxruxũ̃
i chạuxcạx yanuagüxũ̃ i ngẽma
chixexũ̃arü üruũ̃gü! 10Natürü
nümatátama nagu nayi i ngẽma
yauxruxũ̃ i chạuxcạx yanuagüxũ̃. Rü
yoxni i chomax rü tá chiña.

Cuma nixĩ i chorü cụxchicaxũ̃,
Pa Cori Pa Tupanax

142 1Rü tagaãcü nüxna chaca
ya Cori ya Tupana. Rü
tagaãcü naxcạx íchaca nax nüxṹ
changechaũ̃tümüxũ̃xũ̃cạx. 2-3Rü
napẹxewa naxcạx chayarüdexa i ngẽma
guxchaxũ̃gü i choxṹ ngẽxmaxũ̃. Rü
ngẽxguma chauétü nanguxgu i ngẽma
guxchaxũ̃gü rü napẹxewa nüxũ̃ chixu
nax ñuxãcü ngúxũ̃ chingexũ̃. Pa Corix,
cuma nüxũ̃ cucuạx i chomaxũ̃ i nagu
chixũxũ̃. Rü ngẽma nama i nagu
chixũxũ̃wa rü chorü uanügü rü ngẽxma
chopẹxegu nanaxṹgü i wüxi i yauxruxũ̃.
4Rü ngẽxguma chorü tügünecüwagu
chadawenügu rü tataxuma ya texé ya
chorü ngũ̃xẽẽwa ũxe. Rü tataxuma ya
texé ya choxũ̃ ípoxũ̃xe. Rü tataxuma ya
texé ya chạuxcạx oegaxãxẽxe. 5Rü
cuxna nixĩ i chacạxaxũ̃, Pa Cori Pa
Tupanax, rü cuxũ̃ ñachagürü: “Cuma
nixĩ i chorü cụxchicaxũ̃ quixĩxũ̃. Rü
cuma nixĩ i choxna cunaxãxũ̃ i guxũ̃ma i
tạxacü i choxṹ ngẽxmaxũ̃ i ñoma i
naane i nawa chamaxũ̃wa”, ñachagürü.
6¡Rü naxcạx irüxĩnü i chauga nax aita
chaxüxũ̃! Erü marü nataxuma i chorü
pora. ¡Rü nüxna choxũ̃ ínanguxuchixẽxẽ
i ngẽma chowe ingẽxũ̃tanüxũ̃! Erü nüma
rü choxũ̃ narüporamaegü. 7¡Rü choxũ̃
ínanguxuchixẽxẽ nawa i ñaa chorü
guxchaxũ̃gü nax ngẽmaãcü cuxũ̃
chicuạxüũ̃xũ̃cạx! Rü ñụxũchi i ngẽma
duũ̃xũ̃gü i aixcüma mexũ̃gu rüxĩnüexũ̃
rü tá choxũ̃ ínachomaeguãchi i
ngẽxguma chomaxã cumecümagu.

Pa Corix cugu nixĩ i chayaxõxũ̃

143 1Pa Cori Pa Tupanax
¡choxṹ nüxũ̃ naxĩnü i chorü
yumüxẽ! ¡Rü naxcạx irüxĩnü i ngẽma
cuxna naxcạx chacạxaxũ̃! ¡Rü ẽcü choxũ̃
nangãxũ̃! Erü cumecüma rü aixcüma
cuyanguxẽxẽ i ngẽma nüxũ̃ quixuxũ̃.
2¡Rü taxṹ i choxna naxcạx cucạxaxũ̃ i
chorü chixexũ̃gü nax poxcu chomaxã
cuxueguxũ̃cạx! Erü cupẹxewa rü
tataxuma ya texé ya tama nüxũ̃ cuáxe
nax chixexũ̃ taxüxũ̃. 3Rü ngẽma chorü
uanügü rü chowe ningẽxũ̃tanü rü
waixümüwa choxũ̃ nayapotügü. Rü
ẽanexũ̃gu choxũ̃ napoxcu nax ngẽ́ma
chamaxũ̃xũ̃cạx naxrüxũ̃ ga yema
nũxcüma yuexũ̃. 4Rü ñụxma rü
chayaxịxãchiãẽxũ̃chi rü chauãẽwa
poraãcü chamuũ̃. 5Rü nagu charüxĩnü
ga yema mexũ̃gü ga taxũ̃ ga nũxcüma
toxcạx cuxüxũ̃. Rü nüxna chacuạxãchi

nax ñuxãcü poraãcü toxũ curüngũxẽẽxũ.
6Rü ngẽma nax chacuxwa̱xexüchixũ rü
cuxca̱x chaxunagümẽxẽ ñoma waixümü
i paxũ i dexá naxwa̱xexüchixũrüxũ. 7Pa
Cori Pa Tupanax ¡paxa choxũ nangãxũ!
Erü ngẽmatama chayu. ¡Rü taxṹ i
cuxoxũ nax choxũ curüngũxẽẽxũ! Erü
ngẽxguma tama choxũ curüngũxẽẽgu rü
tá chayu naxrüxũ i ngẽma yuexũ. 8¡Rü
pa̱xmama choxũ nawẽx nax ñuxãcü
poraãcü choxũ cungechaũxũ! Erü cugu
nixĩ i chayaxõxũ. ¡Rü choxũ nüxũ
nacua̱xẽxẽ nax ñuxãcü cunaxwa̱xexũ
nax cupẽxewa chamaxũxũ! Erü cumaxã
nixĩ i nüxũ chixuxũ i ngẽma chorü
ngúchaũ. 9Pa Cori Pa Tupanax ¡nüxna
choxũ ínanguxuchixẽxẽ i ngẽma chorü
uanügü! Erü cuxca̱x nixĩ i chiñaxũ nax
cuxũtagu chaugü chicúxũca̱x. 10¡Rü
choxũ nangu̱xẽxẽ nax chanaxüxũca̱x i
curü ngúchaũ! Erü cuma nixĩ i chorü
Tupana quixĩxũ. Rü chanaxwa̱xe i cuãxẽ
i üünexũ rü mexũ i nacümagu choxũ
nixũxẽxẽ. 11Pa Corix, cuégagu cuxna
chaca nax choxũ cumaxẽẽxũca̱x. ¡Rü
choxũ ínanguxuchixẽxẽ nawa i ñaa
ngúxũ i chingexũ! Erü cuma rü
cumecüma. 12Rü cuma rü cuyanguxẽxẽ i
ngẽma nüxũ quixuxũ. ¡Rü ngẽmaca̱x
nadai i ngẽma chorü uanügü! ¡Rü ẽcü
guxũxũma nadai! Erü choma rü curü
duũxũ chixĩ.

Ãẽxgacü ga Dabí rü Tupanana moxẽ naxã

144 1Namexechi ya Cori ya
Tupana ya chorü poxũruxũ.
Rü nüma nixĩ i choxũ nangu̱xẽẽxũ rü
choxũ nüxũ nacua̱xẽẽxũ nax ñuxãcü tá
daiwa chaxũxũ. 2Rü nüma nixĩ i
aixcüma chomücü yixĩxũ rü chorü
poxũruxũ yixĩxũ. Rü naxca̱x nixĩ i
chiñaxũ nax ngẽxma chicúxũca̱x. Rü
nüma nixĩ i chorü nguxuchixẽẽruxũ rü
chorü tüpẽxeruxũ. Rü namaxã nixĩ i
chaugü chatüpẽxexũ. Rü nüma nixĩ i
chõxmẽxwa nangexmagüxẽẽãxũ i
ĩanegü. 3Pa Cori Pa Tupanax ¿ta̱xacüwa
cuxṹ name ya yimá duũ rü ngẽmaca̱x
nagu curüxĩnüxũ? ¿Rü curü ta̱xacü nixĩ
ya yimá duũ rü ngẽmaca̱x poraãcü nüxũ
cungechaũxũ? 4Rü yimá duũ rü wüxi i
ngũãcüürüxũ nixĩ i norü maxũ. Rü
ngẽma norü maxũ rü ñoma wüxi i
ga̱uxchipeta̱xũ üpetüxũrüũmare nixĩ.
5Pa Corix ¡yawãxna i daxũguxũ i naane
rü ñoma i naanegu írüxĩ! ¡Rü nüxũ
ingógü ya ma̱xpṹnegü nax
yanaigüxũca̱x rü yacaixquegüxũca̱x!
6¡Rü inacuxgü ya cuxnegü ya ãẽmacügü
ixĩgüne nax ngẽmacha̱xwa
yabuxmüxũca̱x i curü uanügü! 7-8¡Rü
ẽcü cha̱uxca̱x rüxue i daxũguxũ i
naanewa nax nawa choxũ
ícuyaxuchixũca̱x i ñaa taxũ i guxchaxũ i
nawa changexmaxũ! ¡Rü choxũ napu
naxmẽxwa i ñaa chorü uanügü i
dorata̱xagüxũ i norü doramaxã choxũ
íxuaxũgüxũ! 9Pa Corix, ngexwaca̱xũxũ i
wiyaegu tá cuxca̱x chawiyae chorü
paxetaruũmaxã. Rü ngẽmaãcü chorü
wiyaemaxã tá cuxũ chicua̱xüxũ. 10-11Rü
cuma nixĩ i nachixũanegüarü
ãẽxgacügüxũ curüngũxẽẽxũ nax norü
uanügüxũ naporamaegüxũca̱x. Rü cuma
nixĩ ga curü duũ ga Dabíxũ
ícunguxuchixẽẽxũ naxmẽxwa ga norü
uanügü. ¡Rü ñu̱xma rü choxũ ínapoxũ
nax tama norü taramaxã choxũ
yama̱xgüxũca̱x i chorü uanügü! ¡Rü
choxũ napu naxmẽxwa i ñaa chorü

uanügü i dorataaxgüxũ i norü doramaxã
choxũ íxuaxũgüxũ! 12Rü ngẽxguma
Tupanaga ixĩnüegu rü aixcüma
tataãxẽgü. Rü tanegü rü mea nayae
ñoma nanetügü i bacaxũrüxũ. Rü
taxacügü rü iyamexechi ñoma
Tupanapataarü caxtagürüxũ. 13Rü tórü
trígupataũgü rü nixããcu namaxã i
naguxũraxũxũ i nabü. Rü tórü
carnérugü rü poraãcü nimu i tórü
nachitaxũwa. 14Rü tórü wocagü
nixãxacügü rü mea nabue i naxacügü.
Rü tórü ĩanemaxũgüwa rü taxúema
ãũcümaxũgagu aita taxü. 15Rü ngẽma
duũxũgü i guxũma i ñaa mexũ nüxũ
ngẽxmagüxũ rü aixcüma nataãxẽgü. Rü
ngẽmatama taãxẽ nüxũ nangexma i
ngẽma duũxũgü i Tupana namaxã
icuáxũ.

Rü name nixĩ nax guxũ i duũxũgü rü Cori ya Tupanaxũ yacuaxüũgüxũ

145 1Rü choma rü tá cuxũ
chixuchiga nax ñuxãcü
nüxũ cucuaxüchixũ, Pa Tupana Pa
Chorü Ãẽxgacüx. Rü guxũgutáma cuxũ
chicuaxüxũ. 2Rü wüxichigü i ngunexũgu
rü mexũ i cuchigaxũ tá chixu rü
guxũgutáma cuxũ chicuaxüxũ. 3Rü
nüma ya Cori ya Tupana rü nüxũ
nacuaxüchi rü ngẽmacax name nax
nüxũ icuaxüũgüxũ. Rü ngẽma tórü cuax
rü tama nawa nangu nax nüxũ
icuáxũcax i ñuxãcü nüxũ nacuaxüchixũ i
nümax. 4Rü papágü rü naxacügüwa tá
nananguxẽẽgü nax cuxũ yacuaxüũgüxũ
naxcax i ngẽma cuxüxũ. Rü tá nüxũ
nixugügü i ngẽma mexũgü i curü
poramaxã cuxüxũ. 5Rü choma rü tá
nüxũ chixu nax ñuxãcü torü ãẽxgacü ya
üünecü nax quixĩxũ i cumax. Rü tá nüxũ
chixu i ngẽma mexũgü i toxcax cuxüxũ.
6Rü duũxũgü rü nachiga tá nidexagü i
ngẽma ãũcümaxũ i curü poramaxã
cuxüxũ. Rü choma rü tá cuxũ
chixuchiga nax ñuxãcü guxũétüwa
cungexmaxũ. 7Rü duũxũgü rü tá cuxũ
nixuchiga nax ñuxãcü
cumecümaxũchixũ. Rü tagaãcü tá nüxũ
nixugügü nax cuma rü ãẽxgacü i
aixcüma mea guxãmaxã icuácü quixĩxũ.
8Rü nüma ya Cori ya Tupana rü
namecüma rü nüxũ tangechaũtümüxũ
rü yaxna tamaxã naxĩnü rü tüxũ
nangechaũ. 9Rü nüma ya Cori ya
Tupana rü guxãmaama namecüma rü
ngẽma naxüxũwa inanawex nax ñuxãcü
poraãcü tüxũ nangechaũxũ. 10Rü
guxũma i ngẽma cuxüxũ rü tá cuxũ
nicuaxüxũgü, Pa Cori Pa Tupanax. Rü
ngẽma curü duũxũgü rü tá cuxũ
nicuaxüxũgü. 11Rü tá nüxũ nixugügü
nax cuma rü aixcüma ãẽxgacü ya
üünecü quixĩxũ rü ñuxãcü namexechixũ
i ngẽma curü puracü i curü poramaxã
cuxüxũ. 12Rü ngẽmaãcü tá duũxũgü
nüxũ nacuax nax ñuxãcü cuporaxüchixũ
rü ñuxãcü ãẽxgacü ya üünecü quixĩxũ.
13Rü cuma rü guxũguma ãẽxgacü quixĩ
rü guxũgutáma namaxã icucuax i
guxũma. 14Rü nüma ya Cori ya Tupana
rü tüxũ ínarüdagüxẽxẽ ya guxãma ya
yíxema iyayitanüxe. Rü tüxũ
naporaexẽxẽ ya guxãma ya yíxema
turaexe. 15Rü guxũma i ngẽma cuxüxũ
rü cuxũ narüdaunü nax cuma
cunachibüexẽẽxũcax i ngẽxguma
nataiyaegu. 16Rü cuma rü
cuyaxüwemügü rü curü ngúchaũmaxã
mea cunataãxẽxẽxẽ i guxũma i ngẽma

maxẽxũ. [17]Rü nüma ya Cori rü guxũma
i ngẽma nagu naxĩnüxũwa rü aixcüma
nawẹxgu. Rü guxũma i ngẽma
naxüxũwa rü namecüma. [18]Rü nüma ya
Cori ya Tupana rü tüxna nangaicama ya
yíxema aixcüma naga taxĩnüeãcüma
norü ngũxẽẽcạx ícagüxe. [19]Rü yíxema
nüxũ ngechaũgüxe, rü tüxna nanaxã i
ngẽma naxcạx ítacaxũ. Rü ngẽxguma
norü ngũxẽẽcạx nüxna tacagüegu, rü
nüma rü tüxũ naxĩnü rü tümaarü
guxchaxũwa tüxũ ínanguxũxẽxẽ. [20]Rü
nüma ya Cori ya Tupana rü tüxũ
ínapoxũ ya yíxema nüxũ ngechaũgüxe,
natürü nanadai i ngẽma duũxũgü i tama
naga ĩnüechaũxũ. [21]Rü Cori ya
Tupanaxũ chicuạxüxũ. Rü name nixĩ i
guxũma i duũxũgü nüxũ nicuạxüxũgü
ya yimá Üünecü i ñụxma rü
guxũgutáma.

Tupanaxũ ticuạxüxũgü
naxcạx i ngẽma naxüxũ

146 [1]Name nixĩ i nüxũ
ticuạxüxũgü ya Cori ya
Tupana. Rü choma rü guxũma i chorü
maxũmaxã tá Cori ya Tupanaxũ
chicuạxüxũ. [2]Rü ñụxma nax chamaxũxũ
rü Cori ya Tupanaxũ tá chicuạxüxũ. Rü
ñoma rü ta chamaxũ rü naxcạx tá
chawiyae ya yimá chorü Tupana. [3]¡Rü
taxṹ i nagu cuyaxõxũ i yatügü i nügü
nüxũ cuạxẽẽxũ! Erü nümagü rü
duũxũgümare nixĩgü rü tama maxũ
tüxna naxã. [4]Rü ngẽxguma nayuegu rü
wenaxarü waixümüxũ nixĩgü. Rü ngẽma
ngunexũgutama inayarüxo i guxũma i
tạxacü i nagu naxĩnüexũ. [5]Rü tataãxẽ ya
yíxema Acóbuarü Tupanaxũtawa
nayaxúxe i tümaarü ngũxẽẽ rü nagu
yaxṍxe ya Cori ya Tupana. [6]Rü nüma
nixĩ i naxüãxũ i daxũguxũ i naane rü
ñoma i naane, rü ngẽma már, rü
guxũma i tạxacü i nawa
ingexmachigüxũ. Rü nüma rü
guxũguma nayanguxẽxẽ i ngẽma nüxũ
yaxuxũ. [7]Rü nüma rü tümaétüwa
nachogü ya yíxema togü chixri
tümamaxã icuáxe. Rü yíxema taiyagu
ímaxẽxe rü tüxũ nachibüexẽxẽ. Rü
yíxema poxcupataũwa ngẽxmagüxe rü
tüxũ ínanguxũxẽxẽ. [8]Rü yíxema
ingexetüxe rü tüxũ nidauuchigüxẽxẽ. Rü
yíxema ya iyayitanüxe rü tüxũ
ínarüdagüxẽxẽ. Rü nüma ya Cori rü
nüxũ nangechaũ i ngẽma duũxũgü i
mexũ ügüxũ. [9]Rü nüma ya Cori ya
Tupana rü nüxna nadau i ngẽma
duũxũgü i tama Iraétanüxũ ixĩgüxũ i to i
nachixũanewa ne ĩxũ. Rü
ngẽxgumarüxũ ta tüxũ narüngũxẽẽ ya
taxcutagü rü yutegüxe. Natürü ngẽma
duũxũgü i chixexũ ügüxũarü ĩnü rü
nagu nayanachixexẽxẽ. [10]Pa
Yerucharéũx, rü nüma ya Cori ya
Tupana rü guxũgutáma ãẹxgacü nixĩ. Rü
yimá curü Tupana rü gucü ya
taunecügu rü tá pemaxã inacuạx. ¡Rü
ngĩxã nüxũ ticuạxüxũgü ya Cori ya
Tupana!

Tupana rü poraãcü
Iraétanüxũxũ narüngũxẽẽ

147 [1]¡Rü ngĩxã nüxũ
ticuạxüxũgü ya Cori ya
Tupana! Rü name nixĩ i naxcạx
tawiyaegü. Erü wüxi i taãxẽ nixĩ nax
nüxũ icuạxüũgüxũ. [2]Rü nüma ya Cori
ya Tupana rü wena ínanadaxẽxẽ ya
Yerucharéũ rü nananutaquẹxe i ngẽma

Iraétanüxũgü i to i nachixũanegügu
woonexũ. 3Rü nüma rü tüxũ
nataãxẽxẽxẽ ya yíxema poraãcü
ngechaũ ingegüxe rü tüxṹ nananaxẽxẽ
ya yíxema ngúxũ ingegüxe. 4Rü nüma
rü nüxũ nacua̱x nax ñuxre yixĩxũ ya
ẽxtagü rü wüxichigü rü naégamaxã
nüxna naca. 5Rü nüma ya tórü Tupana
rü ãẽxgacü ya guxũétüwa ücü nixĩ rü
naporaxüchi. Rü norü cua̱x rü taguma
inayagu̱x. 6Rü nüma rü nüxũ
narüngũxẽẽ i ngẽma duũxũgü i tama
nügü icua̱xüũgüxũ natürü
nanaxãneexẽxẽ i ngẽma chixexũ ügüxũ.
7¡Rü árpamaxã naxca̱x pewiyaegü rü
moxẽ nüxna pexãgü ya tórü Tupana!
8Rü nüma rü caixanexũmaxã
nanatüxchipeta i ñaa naane. Rü
nanamexẽxẽ ya pucü nax ñaa naanexũ
yawaixẽẽxũca̱x, rü ma̱xpũnegüwa
nanaxügüxẽxẽ ya maxẽ. 9Rü nüma rü
nanachibüexẽxẽ i naexũgü. Rü
ngẽxgumarüxũ ta nanachibüexẽxẽ i
ngẽma ngurucuxacügü i ngẽxguma
naxauxegu. 10Rü tama ngẽma
cowaruarü poramaxã nataãxẽ ya
Tupana rü bai i yatügüarü poragu
narüxĩnü. 11Natürü ngẽma aixcüma
namaxã nataãxẽxũ nixĩ nax nüxũ
ticua̱xüũgüxũ ya yíxema nagu yaxõgüxe
i norü ngechaũ. 12Pa
Yerucharéũcüã̱xgüx ¡rü Cori ya
Tupanaxũ picua̱xüxũgü! Rü Pa Chióũx
¡rü curü Tupanaxũ icua̱xüxũ! 13Erü
nüma rü nanataixẽxẽ i perü ĩanearü ĩã̱x
naxcha̱xwa i perü uanügü. Rü mea
nüxna nadau i pexacügü i perü ĩanewa.
14Rü nüma nixĩ i pexũ nangüxmüexẽẽxũ
i pechixũanewa rü muxũchixũ i
trígumaxã pexũ nataãxẽxẽẽgü. 15Rü
nüma rü ñoma i naanewa nanamu i
norü ore. Rü ngẽma norü ore rü paxama
guxũma i ñaa naanewa nangu. 16Rü
nüma rü nanango̱xẽxẽ i cherena i gáuxũ
i pamüemaxũ i ñoma carnérута̱xarüxũ
cómüxũ. Rü ngẽma gáuxũ i
ãte̱xexũmaxã nanagüane. 17Rü nüma rü
nanayixẽxẽ i gáuxũ i ãpü̱xüxũ. Rü
ngẽma gáuanexũ i núma namuxũmaxã
rü ngẽma dexá rü ínitai. 18Natürü
yixcüama ínananguxẽxẽ ya buanecü ya
naicü. Rü yimá buanecü rü inanadexẽxẽ
i ngẽma gáuxũ. Rü ngẽxguma i ngẽma
dexá rü iniya̱x. 19Rü nüma nixĩ ga
Iraétanüxũxũ nüxũ nacua̱xẽẽxũ ga norü
ore rü norü mugü. 20Natürü yema
togütücumü ga duũxũgü rü taguma
nüxũ nacua̱xgü ga yema norü ore rü
norü mugü. ¡Rü ngĩxã nüxũ ticua̱xüxũgü
ya Cori ya Tupana!

**Tupanaxũ nicua̱xüxũgü i
ngẽma nüma naxüxũ**

148 1-2Rü name nixĩ i Tupanaxũ
ticua̱xüxũgü. Rü pemax, Pa
Dauxũcüã̱x, rü name nixĩ i ngẽma
dauxũwa nüxũ picua̱xüxũgü. Rü pemax,
Pa Orearü Ngeruũgü i Dauxũcüã̱x, rü
name nixĩ i nüxũ picua̱xüxũgü. Rü
pemax, Pa Tupanaarü Churaragü i
Dauxũcüã̱x, rü name nixĩ i nüxũ
picua̱xüxũgü. 3Rü cumax, Pa Üa̱xcüx, rü
cumax, Pa Tauemacüx, rü pemax, Pa
Ẽxtagüx, rü name nixĩ i nüxũ
picua̱xüxũgü. 4Rü cumax, Pa Daxũguxũ i
Naanex, rü cumax, Pa Dexá i
Caixanexũétüwa Ngẽxmaxũx, rü name
nixĩ i nüxũ picua̱xüxũgü. 5¡Rü nüxũ
pixuchiga ya Cori ya Tupana! Erü nüma
nixĩ ga namaxã nadexaãchixũ nax

nangóxũcax i guxũma i taxacü
ingexmaxũ. 6Rü yemaacü nanangoxẽxẽ
ga guxũma nax guxũgutáma nüma
nanaxwaxexũãcüma nangexmaxũcax. Rü
inanaxã ga mugü ga taxúema üchicüüxũ.
7¡Rü ñoma i naanewa rü nüxũ
picuaxüxũgü ya Cori ya Tupana, Pa
Naexũgü i Taxüchigüxũ i Mar-arü
Mátamaxũwa Maxẽxũ! 8Rü name nixĩ i
nüxũ picuaxüxũgü, Pa Ãẽmacü, rü
Gáuxũ i Ãpüxüxũ, rü Gáuxũ i Ãtexexũ,
rü Cherena, rü Tacü ya Buanecü ya
Tupanaarü Ngúchaũ Ücüx. 9-10Rü pemax
ya maxpũnegü, rü máxpüxanegü, rü
guxũma i naigü i taxũne, rü nanetügü,
rü naxũnagü, rü naexũgü, rü werigü, rü
guxũma i taxacü i natanecamaxã ixĩxũ,
rü name nixĩ i nüxũ picuaxüxũgü. 11¡Rü
guxũma i ãẽxgacügü i wüxichigü i
nachixũanemaxã icuáxũ, rü guxũma i
norü ngũxẽẽruũgü i ãẽxgacügü, rü
guxũma i norü duũxũgümaxã rü
Tupanaxũ picuaxüxũgü! 12¡Rü yatügü rü
ngexũgü rü ngextüxücügü rü paxũgü rü
oxigü, rü Tupanaxũ picuaxüxũgü! 13Rü
ngẽmaãcü i guxãma i pema rü name nixĩ
i nüxũ picuaxüxũgü. Erü nüma ya
Tupana rü guxãétüwa nangexma. Rü
nüma rü namaxã inacuax i guxũma i
daxũguxũ i naanewa rü ñoma i naanewa
ngẽxmaxũ. 14Rü nüma ya Tupana rü
nüxũ narüngũxẽẽ ga norü duũxũgü ga
Iraétanüxũ nax norü uanügüxũ
naporamaegüxũcax. Rü ngẽmacax, Pa
Iraétanüxũ i Aixcüma Tupanaarü
Duũxũgü Ixĩgüxex, rü name nixĩ i nüxũ
picuaxüxũgü. Erü nümatama nixĩ i pexũ
naxunetaxũ nax norü duũxũgü
pixĩgüxũcax. ¡Rü ngĩxã nüxũ
ticuaxüxũgü ya Cori ya Tupana!

Tupana ya guxũarü üruxũ rü ãẽxgacü nixĩ

149 1¡Rü nüxũ picuaxüxũgü ya
Cori ya Tupana! ¡Rü
naxcax pewiyae nagu i wüxi i wiyae i
ngexwacaxũxũ! ¡Rü ngẽmaãcü nüxũ
picuaxüxũgü i guxãma i pema nax
norü duũxũgü pixĩgüxũ! 2Rü pemax,
Pa Iraétanüxũ i Yerucharéũcüax i
Tupanaarü Duũxũgü Pixĩgüxex ¡rü
namaxã petaãxẽgü! Erü nüma nixĩ i
perü ãẽxgacü ga nügüxũ pexũ
nangoxẽẽxũ. 3Rü pemax, Pa
Iraétanüxũx ¡rü Tupanaégagu ípiyüxe
rü ngẽmaãcü nüxũ picuaxüxũgü! ¡Rü
perü árpagümaxã rü perü
paũdérugümaxã pepaxetagüãcüma
naxcax pewiyaegü! 4Erü nüma ya Cori
ya Tupana rü namaxã nataãxẽ i norü
duũxũgü i nüxũ icuaxüũgüxũ. Rü tüxũ
namaxẽxẽxẽ ya yíxema tama tügü
icuaxüũgüxe. 5Rü pemax, Pa Norü
Duũxũgüx ¡rü Corimaxã petaãxẽgü!
¡Rü woo i pechicawa rü naxcax
pewiyaegü! 6-7¡Rü peãxmaxã nüxũ
picuaxüxũgü! ¡Rü pexmexwa peyange i
tara i guxũcüwawa téxũ nax
ngẽmamaxã penadaixũcax i ngẽma
duũxũgü i tama Tupanaxũ cuaxgüxũ,
rü ngẽmaãcü penapoxcuexũcax i
ngẽma togü i nachixũanegü! 8-9Rü
ngẽma norü ãẽxgacügü rü norü
ngũxẽẽruũgü i poraexũ ¡rü
cadénamaxã peyachotagü nax
ngẽmaãcü peyanguxẽẽxũcax i ngẽma
poxcu i Tupana namaxã ueguxũ! Rü
nüma ya Tupana rü aixcüma tá
tümamaxã nataãxẽ ya guxãma ya
yíxema aixcüma naga ĩnüexe. ¡Rü
nüxũ picuaxüxũgü ya Cori ya Tupana!

Guxũma i ngẽma Tupana
üxũ rü nüxũ nicua̱xüxũgü

150 [1]¡Cori ya Tupanaxũ
picua̱xüxũgü! ¡Rü
napatawa rü nüxũ picua̱xüxũgü! ¡Rü
pema i daxũguxũ i naanewa
ngẽxmagüxe i nüma ínangexmaxũwa rü
nüxũ picua̱xüxũgü! [2]¡Rü nüxũ
picua̱xüxũgü naxca̱x i ngẽma mexũ i
norü poramaxã naxüxũ! ¡Rü nüxũ
picua̱xüxũgü erü guxũguma
nangexmaecha rü nataxuma i norü ügü
rü norü gu̱x! [3]¡Rü cornétamaxã rü
árpamaxã rü árpaxacümaxã nüxũ
picua̱xüxũgü! [4]¡Rü paũdérugümaxã
ípiyüxeãcüma nüxũ picua̱xüxũgü! ¡Rü
wowerugümaxã rü paxetaruũgü i
ãtu̱xüxũmaxã nüxũ picua̱xüxũgü! [5]¡Rü
paxetaruũgü i ãtachinüxũ rü
itagaxũmaxã nüxũ picua̱xüxũgü! ¡Rü
paxetaruũgü i ãtachinüxũ rü ígaxũmaxã
nüxũ picua̱xüxũgü! [6]¡Rü guxũma i
ngẽma ingũãtanücüüxũ rü Cori ya
Tupanaxũ yacua̱xüxũgü! ¡Rü ngĩxã Cori
ya Tupanaxũ ticua̱xüxũgü!

PROVERBIOS

(Ucu̱xẽgüchiga)

Ucu̱xẽgü i aixcüma tüxṹ mexũ̃

1 [1]Ñaa nixĩ i norü ucu̱xẽgü ya Dabí nane ya Charumóũ̃ ya Iraétanüxũ̃güarü ãẽxgacü ixĩcü. [2]Rü nüma rü norü duũ̃xũ̃gücạx nanaxümatü i ñaa ucu̱xẽgü nax namaxã nangúexẽẽãxũ̃cạx nax ñuxãcü tá nügü nangechaũ̃güãcüma namaxẽxũ̃cạx rü ñuxãcü tá nügümaxã namexẽẽgüaxũ̃cạx ega tạxacürü guxchaxũ̃ nügücạx ínanguxẽẽgügu. [3]Rü nüma nanaxwạxe nax norü duũ̃xũ̃gü rü mea naãxẽxũ̃ yacuáxũ̃cạx nax ngẽmaãcü Tupanapẹxewa yamexũ̃ rü mea duũ̃xũ̃güpẹxewa namaxẽxũ̃cạx. [4]Rü nanaxwạxe nax ngẽma tama ixũãẽgüxũ̃ rü mea naãxẽxũ̃ yacuáxũ̃cạx. Rü ngẽma ngextü̱xügüxũ̃ i naechitamare maxẽxũ̃ rü nüma nanaxwạxe nax ngẽma cuạx i aixcüma mexũ̃ nüxṹ ngẽxmaxũ̃. [5]Rü ngẽma aixcüma naãxẽxũ̃ icuáxũ̃ rü tá naga naxĩnü i ñaa ucu̱xẽgü nax ngẽmaãcü yexeraxũ̃ i cuạx nüxṹ ngẽxmaxũ̃cạx. [6]Rü ngẽmaãcü tá nüxũ̃ nacuạx i tạxacüchiga yixĩxũ̃ i ngẽma ucu̱xẽgü rü ore i cuạxruũ̃gü i ngẽma duũ̃xũ̃gü i aixcüma nüxũ̃ icuạxüchixũ̃ nüxũ̃ ixugüxũ̃. [7]¿Rü texé tixĩ ya yíxema aixcüma cuạx tüxṹ ngẽxmaxe? Rü yíxema Tupanaga ĩnüxe rü yíxema tixĩ ya aixcüma cuạx tüxṹ ngẽxmaxe. Natürü yíxema tama Tupanaga ĩnüxe rü wüxi i ngeãxẽmarexũ̃ tixĩ.

Ucu̱xẽgü i ngextü̱xügüxũ̃cạx ixĩxũ̃

[8]Pa Chaunex ¡naga naxĩnü i ñaa cunatüarü ucu̱xẽ! ¡Rü taxṹ i nüxũ̃ curüngümaxũ̃ i ngẽma cué namaxã cuxũ̃ ngu̱xẽẽxũ̃! [9]Erü ngẽma ucu̱xẽgü rü wüxi i curü meruxũ̃ nixĩ ñoma wüxi i cuchagü rüẹxna wüxi i curü ngạxcueruũ̃rüxũ̃ nixĩ. [10]Rü ngẽxguma ngẽma chixexũ̃arü üruũ̃gü cuxũ̃ womüxẽẽgüchaũ̃gu ¡rü taxũtáma naga cuxĩnü, Pa Chaunex! [11]Erü ñanagürügü tá cuxũ̃: “¡Nua naxũ rü totanügu naxã! ¡Rü ngĩxã ítayacu̱xeũ̃gü nax yamạxgüxũ̃cạx rü nüxũ̃ ingí̃exũ̃cạx i ngexũ̃rüüxũ̃ i ngẽma üpetüxũ̃! [12]Rü nüétama ega woo duũ̃xũ̃gü i mexũ̃ yixĩgu rü tá tanadai. Rü ñoma wüxi i duũ̃xũ̃ i yuxũ̃ i waixümü ígaxũ̃rüxũ̃ tá namaxã tixĩgü. [13]Rü guxũ̃ma i mexũ̃gü rü tá tüxṹ nangexmagü rü tachiũ̃gü rü tá tayapaxẽxẽ namaxã i ngẽma naxcạx

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

ingĩxgüxũ̃. 14¡Rü nua naxũ rü totanügu
naxã! Rü toma rü cumaxã tá tangau i
ngẽma naxcax ingĩxgüxũ̃”, ñanagürügü
tá. 15¡Natürü taxũtáma namaxã
cuxãmücü, Pa Chaunex! ¡Rü paxa nüxna
ixũgachi i ngẽma duũ̃xũ̃gü i ngẽmaãcü
chixexũ̃gu rüxĩnüexũ̃!
……

Ngẽma ucuxẽgü rü poraãcü
wüxi i mexũ̃ tüxṹ nixĩ

2 1Pa Chaunex ¡naga naxĩnü i ñaa
chorü ucuxẽ! ¡Rü cugüãẽgu
namaxã nanguxũ̃! 2¡Ẽcü irüxĩnü i ñaa
ore i cuax nawa iyaxuxũ̃! Rü ngẽmawa
tá cuax cuxṹ nangexma. 3Rü ngẽxguma
cuyumüxẽgu ¡rü guxũ̃ i curü
ngúchaũ̃maxã naxcax ínaca i ngẽma
cuax nax aixcüma cuãẽxũ̃ cucuáxũ̃cax!
4¡Rü noxtacüma cugü inaxã nax naxcax
cudauxũ̃ i ngẽma cuax ñoma diẽru i
irütaxuxũ̃cax cudauxũ̃rüxũ̃! 5Rü
ngẽxguma rü tá nüxũ̃ cucuax i Cori ya
Tupanaxũ̃ nax cungechaũ̃xũ̃, rü tá nüxũ̃
icuyangau nax ñuxãcü aixcüma
Tupanaxũ̃ cucuáxũ̃. 6Erü nüma ya Cori
ya Tupana nixĩ i cuax tüxna naxãxũ̃, rü
naaxwa nixĩ i íyachoxũ̃tanücüüxũ̃ i
ngẽma cuax. 7Rü nüma ya Cori ya
Tupana rü tüxũ̃ narüngũ̃xẽẽ rü tüxna
nadau ya yíxema aixcüma mea
naxpexewa maxẽxẽ rü taxuxũ̃ma i
chixexũ̃ ügüxe. 8Rü tüxna nadau ya
yíxema mexũ̃ i nacümagu ĩxe rü tüxũ̃
ínapoxũ̃ ya yíxema aixcüma naga
ĩnüexe. 9Rü ngẽxguma naga cuxĩnügu
rü tá nüxũ̃ cucuax i ngẽma nacüma i
aixcüma wexguxũ̃ rü tá naxcax cudau i
ngẽma aixcüma mexũ̃. 10Rü tá mea
cuãẽxũ̃ cucuax rü tá nüxũ̃ cucuax nax
ñuxãcü taãxẽ cuxna naxãxũ̃ i ngẽma
cuax. 11Rü ngẽma nax mea napexewa
imaxẽxũ̃ rü taãxẽxũ̃ icuáxũ̃ rü ngẽma
nixĩ i guxũ̃guma chixexũ̃na tüxũ̃
ípoxũ̃xũ̃. 12-15Rü ngẽma mexũ̃ i cuax rü
mexũ̃ i ĩnü rü tá cuxũ̃ ínapoxũ̃ nax tama
wüxi i nacüma i chixexũ̃gu quixũxũ̃cax,
rü tama naga cuxĩnüxũ̃cax i ngẽma
duũ̃xũ̃gü i chixexũ̃ i nüxũ̃ rüxoexũ̃ i
nacüma i mexũ̃ rü chixexũ̃ i nacümacax
daugüxũ̃, rü taãxẽãcüma chixexũ̃ ügüxũ̃
rü naxüchixügüxũ̃ i ngẽma norü
chixexũ̃. 16-17Rü ngẽma cuax i
Tupanawa ne ũxũ̃xicatama tá nixĩ i
cuxũ̃ ípoxũ̃xũ̃ nüxna i ngẽma ngexũ̃ i
ngeãẽxũ̃ i natexũ̃ ítáxũ̃ rü tama
Tupanaarü mugüga ĩnüxũ̃ rü norü
dexamaxã chixexũ̃wa cuxũ̃ gachaũ̃xũ̃.
18Rü ngẽma nama i ngẽma
ngexũ̃chiũ̃wa daxũ̃gu texé ixũxgu, rü
ñoma yuwa taxũxũ̃rüxũ̃ tixĩ. 19Rü
yíxema ngẽma ngexũ̃patagu chocuxe rü
marü chixexũ̃gu tügü tayixẽxẽ, rü tüxṹ
naguxcha nax wena mexũ̃ i maxũ̃cax
tadaugüxũ̃. 20Pa Chaunex ¡rü ngẽma
nama i mexũ̃wa tüxũ̃ gaxũ̃gu ixũ! ¡Rü
nagu ixũ i ngẽma nacümagü i aixcüma
Tupanapexewa mexũ̃! 21Erü yíxema
mea Tupanapexewa maxẽxe rü tama
chixexũ̃ ügüxe, rü tá namax i tümaarü
maxũ̃ nawa i ñaa naane i Tupana tüxna
ãxũ̃. 22Natürü ngẽma duũ̃xũ̃gü i chixexũ̃
i tama Tupanaga ĩnüexũ̃ rü tá ínawoxũ̃ i
ñaa Iraéanewa.

Ucuxẽgü i cuax tüxna ãxũ̃

3 1Pa Chaunex ¡taxṹ i nüxũ̃
icuyarüngümaxũ̃ i chorü ore i cuxũ̃
changuxẽẽxũ̃! ¡Rü mea cugüãẽgu
namaxã nanguxũ̃ i ñaa chorü ucuxẽgü!

[2]Rü ngẽmaãcü tá namax̱ i curü maxũ̃ rü
aixcüma tá cutaãxẽ. [3]¡Rü taxṹ i nüxũ̃
curüxoxũ̃ nax cumecümaxũ̃ rü
quixaixcümaxũ̃! ¡Rü nagu namaxũ̃ rü
cugüãẽgu namaxã nanguxũ̃ ñoma wüxi i
nachagü yigü nagu ixüechaxũ̃rüxũ̃! [4]Rü
ngẽmaãcü ya Tupana rü duũ̃xũ̃gü rü ta
cumaxã nataãxẽ rü cuxũ̃ nicuax̱üxũ̃gü.
[5]¡Rü guxũ̃ i curü maxũ̃maxã nagu yaxõ
ya Cori ya Tupana! ¡Rü taxṹ i
cuxrütama cuax̱gu curüxĩnüxũ̃! [6]¡Rü
guxũ̃ma i tax̱acü icuxüxũ̃wa rü
Tupanamẽxẽgu naxṹ! Rü nüma rü tá
cumaxã inacuax̱ rü mea tá ínanguxuchi
i ngẽma cuxüxũ̃. [7]¡Rü taxṹ i nagu
cuyaxõxũ̃ i cuxrütama cuax̱! ¡Rü nüxna
ixũgachi i ngẽma chixexũ̃ rü Tupanaga
naxĩnü! [8]Rü ngẽma nixĩ i üxüxũ̃ i
aixcüma mexũ̃ nax cuporaxũ̃cax̱. [9]¡Rü
Tupanamaxã nangau i curü ngẽmaxũ̃gü
rü nüxna naxã i ngẽma nüxíraxũ̃xũ̃ i
norü o i curü nanetügü i nüxna üxũ̃!
[10]Rü ngẽxguma ngẽmaãcü cunaxüxgux
rü nüma rü tá nayamuxẽxẽ i curü
nanetügü nax napaãcugüxũ̃cax̱ i curü
bínuchixũ̃gü rü ngẽma curü chocagü rü
tá naãcugümaxã narügáugü. [11]Pa
Chaunex ¡taxṹ i nüxũ̃ cuxoxũ̃ i
ngẽxguma Cori ya Tupana cuxũ̃
rüwẽxãchixẽẽgu! ¡Rü taxṹ i cunuãmaxũ̃
ega ngẽxguma cuxũ̃ naxucuxẽgu! [12]Erü
nüma ya Cori ya Tupana rü tüxũ̃
naxucuxẽ ya yíxema tüxũ̃ nangechaxũ̃xe
ñoma wüxi ya papá ya nane ya nüxũ̃
nangechaũ̃cüxũ̃ naxucuxẽxũ̃rüxũ̃.
……

[27]Rü ngẽxguma texé curü ngũ̃xẽẽcax̱
ícaxgu, rü tama name i tüxna
cunachuxu ega cuxṹ nangexmagu i
ngẽma cuxna naxcax̱ tacax̱xũ̃. [28]Rü tama
name i moxũ̃cax̱ ícunaxüxüchi i ngẽma
ngũ̃xẽẽ i ñuxmatama cuxṹ tauxchaxũ̃
nax cunaxüxũ̃. [29]Rü tama name i nagu
curüxĩnü i tax̱acürü chixexũ̃ tümamaxã
cuxü ya yíxema cuxna rüyoexe. [30]¡Rü
taxṹ i naxcax̱ cudauxũ̃ nax texémaxã
cunuxũ̃ ega taxúema tax̱acürü chixexũ̃
cumaxã ü̃xgux! [31]¡Rü taxṹ i cuxṹ
nangúchaũ̃xũ̃ i nacüma i ngẽma yatü i
máxwax̱exũ̃ rü taxṹ i nüxũ̃
cuyadauxũ̃xũ̃! [32]Erü nüma ya Cori ya
Tupana rü nüxũ̃ naxo i ngẽma chixexũ̃
ügüxũ̃, natürü tüxṹ nanatauxchaxẽxẽ
nax namaxã taxãmücüxũ̃ ya yíxema
mexũ̃gu rüxĩnüexe. [33]Rü nüma ya Cori
ya Tupana rü chixexũ̃ napatacüax̱maxã
naxuegu i ngẽma chixexũ̃ i duũ̃xũ̃,
natürü mexũ̃ tümapatacüax̱maxã
naxuegu ya yíxema napexewa mexe.
[34]Rü nüma ya Cori rü nüxũ̃ nacugü i
ngẽma cugüwax̱egüxũ̃, natürü
tümamaxã namecüma ya yíxema
mecümagüxe ya tama tügü
icuax̱üũ̃güxe. [35]Erü nüma ya Tupana rü
tümamaxã nataãxẽ ya yíxema mexũ̃gu
rüxĩnüexe, natürü nüxũ̃ naxo i ngẽma
tama naga ĩnüechaxũ̃xũ̃.
……

Ucuxẽgü nax mexũ̃ i nacümagu ixĩxũ̃cax̱

4 [18]Rü ngẽma mexũ̃ i duũ̃xũ̃gücüma
rü ñoma ngexwacax̱
yangunegurüxũ̃ nixĩ nax nangóxũ̃ rü
ngẽmaãcü yexera ningóchigü ñuxmata
nangóonexüchi. [19]Natürü ngẽma
nacüma i ngẽma duũ̃xũ̃gü i chixri
maxẽxũ̃ nagu ĩxũ̃, rü ñoma ẽanexũ̃rüxũ̃
nixĩ. Rü ngẽmacax̱ tama nüxũ̃ nadaugü
nax tax̱acürü ãũ̃cümaxũ̃ napexewa
ngẽxmaxũ̃. [20]Pa Chaunex ¡naga naxĩnü i

ñaa chorü ore i cumaxã nüxũ̃ chixuxũ̃ rü
nagu namaxũ̃! 21 ¡Rü taxṹ i nüxũ̃
cuyarüngümaxũ̃! ¡Rü mea cugüãẽgu
namaxã nanguxũ̃! 22 Erü ngẽma chorü
ore rü aixcüma maxũ̃ tüxna naxã ya
guxãma ya yíxema naga ĩnüexe. Rü
tümaxünecax̱ rü ñoma wüxi i üxüxũ̃rüxũ̃
nixĩ. 23 Rü ñoma i naanewa rü ngẽma
guxũ̃arü yexera nüxna cudauxũ̃ tá nixĩ i
curü ĩnü, erü ngẽma curü ĩnü nixĩ i
maxũ̃waama cuxũ̃ gaxũ̃. 24 ¡Rü cugüna
nadau nax tama doraxũ̃ quixuxũ̃cax̱
rüẽxna texéxũ̃ cuwomüxẽẽxũ̃cax̱!
……

Ucux̱ẽ nax tama nai i ngemaxã taxünearü ngúchaũ̃gu inguxũ̃cax̱

5 1 Pa Chaunex ¡choxṹ irüxĩnü i ñaa
ucux̱ẽ i cumaxã nüxũ̃ chixuxũ̃! Erü
choma rü nüxũ̃ chacuax̱ nax tüxcüũ̃
cumaxã nüxũ̃ chixuxũ̃. 2 Rü ngẽmaãcü tá
cuxuãxẽ rü nüxũ̃ cucuáãcüma tá
quidexa. 3 Rü ngẽma ngexũ̃ i ngeãẽxũ̃ rü
mexechixũ̃ i dexamaxã nidexa erü nüxũ̃
nacuax̱üchi nax ñuxãcü tüxũ̃
íyapuxẽẽxũ̃. 4 Natürü ngẽxguma naga
cuxĩnügu rü yixcama rü poraãcü tá cuxṹ
nangux̱ ñoma wüxi i tara i taxrecüwawa
téxũgu cunguxũ̃rüxũ̃. 5 Rü ngẽma ngexũ̃
i ngeãẽxũ̃ga nax cuxĩnüxũ̃ rü yuwa nixĩ
i cuxũ̃ nagaxũ̃, rü ngẽmaãcü tá nawa
cungu i ngẽma poxcu i tagutáma gúxũ̃.
……

8 ¡Rü nüxna ixũgachi i ngẽma ngexũ̃, rü
bai i íxrarüwa nachiũ̃na cungaicamaxũ̃!
……

18 Rü name nixĩ i taãxẽãcü ngĩmaxã
cumaxũ̃ i ngẽma cuxmax̱üchi. Rü wüxi i
taãxẽ nixĩ i ngẽma pexacügü i ngĩmaxã
cuxṹ ngẽxmaxũ̃. 19 Rü name nixĩ i ngĩrü
meãxẽmaxã cutaãxẽ. ¡Rü ngẽma curü
ngúchaũ̃ rü ngĩmaxãxicatama naxü!
20 Pa Chaunex ¿Rü tüxcüũ̃ namaxã
cumaxũ̃ i wüxi i ngexũ̃ i ngeãẽxũ̃? ¿Rü
tüxcüũ̃ nüxna cunapax̱ i wüxi i ngexũ̃ i
tama cuxmax̱ ixĩxũ̃? 21 Rü nüma ya Cori
ya Tupana rü cuxũ̃ ínadawenü rü
meama nüxũ̃ nadau i ngẽma cuxüxũ̃.
22 Rü ngẽma norü chixexũ̃ inaxüxũ̃gagu
tá napoxcu i ngẽma duũ̃xũ̃ i chixexũ̃
üxũ̃. Rü ngẽma norü chixexũ̃tama nixĩ i
yanáixũ̃ ñoma wüxi i tax̱acümaxã
yanáixũ̃rüxũ̃. 23 Rü ngẽma tama ucux̱ẽ i
mexũ̃ nax naxĩnüchaũ̃xũ̃gagu rü tá
yuwa naxũ. Rü ngẽma nax
nangeãxẽmarexũ̃gagu rü tá inayarütaxu.
……

Ngẽma cuax̱ i mexũ̃ rü ngẽma ngeãẽ rü tama namaxã nawüxigu

9 8 Rü ngẽxguma cunaxucux̱ẽgu i
ngẽma tama ucux̱ẽ irüxĩnüchaũ̃xũ̃
rü tá cumaxã nanuama. Natürü
ngẽxguma cunaxucux̱ẽgu i ngẽma
naãxẽxũ̃ cuáxũ̃ rü tá cumaxã nataãxẽ.
9 Rü ngẽxguma cunangux̱ẽẽgu i ngẽma
duũ̃xũ̃ i cuax̱ nüxṹ ngẽxmaxũ̃, rü
yexeraãcü tá nüxũ̃ nacuax̱. Rü
ngẽxguma cunangux̱ẽẽgu i wüxi i duũ̃xũ̃
i mecümaxũ̃ rü tá yexeraãcü cuax̱wa
nangu. 10 Rü yíxema cuax̱ tüxṹ
ngẽxmaxe rü Tupanaga taxĩnü. Rü
ngẽma Tupanaga nax taxĩnüxũ̃wa nüxũ̃
tacuax̱ nax aixcüma tümaãẽxũ̃ tacuáxũ̃.
……

13 Rü ngẽma ngexũ̃ i ngeãxẽmarexũ̃ rü
naxoregütax̱ax̱ rü nidexaechamare. Rü
tama naãxẽxũ̃ nacuax̱, rü tama naxãne
ega tax̱acürü chixexũ̃ naxüxgu. 14 Rü
napataax̱wa narüto i ngextá guxũma i

duũxũgü nüxũ ídauxũwa. 15Rü tümacax naca ya yíxema ngẽma chopetüxe, rü ñanagürü: 16-17“Pa Ngextüxücügü i Tauxta Ngeãẽxũ Cuaxgüxũx irü ngĩxã chauchiũwa taxĩ! Rü ngẽma dexá i naxcax ingĩxũ rü narüchixmae rü ngẽma paũ i cúãcü ingõxũ rü nachix”, ñanagürü tüxũ ya yíxema tama ixũãẽgüxe. 18Natürü i tümagü rü tama nüxũ tacuaxgü nax yuwa taxĩxũ ga guxema tüxna naxugüxe.

……

Nacüma i mexũchiga rü nacüma i chixexũchiga

12 16Rü wüxi i duũxũ i tama naãxẽxũ cuáxũ rü nanuãchiwaxe. Natürü ngẽma duũxũ i naãxẽxũ cuáxũ rü nüxṹ nanataxuraxũmare ega woo texé nangaxgu. 17Rü yimá yatü ya ixaixcümacü rü ore i aixcümaxũ nixu. Natürü ngẽma duũxũ i doratxáxũ rü doraxũ nixu. 18Rü nangexma i duũxũ i norü dexamaxã tüxũ chixexẽẽxũ, natürü ngẽma duũxũ i aixcüma nüxũ cuáxũ rü norü dexamaxã tüxũ nataãxẽxẽxẽ.

……

22Rü nüma ya Cori ya Tupana rü nüxṹ nawaxtümüxũ i ngẽma idorataaxgüxũ. Natürü tümamaxã nataãxẽ ya yíxema aixcümaxũ ixugüxe.

……

25Rü ngẽma ixãchiãxẽ rü yatüxũ narümaãchixẽxẽ. Natürü ngẽma ore i mexũ rü nanataãxẽxẽxẽ.

……

28Rü ngẽma mexũ i nacümagü rü maxũwa tüxũ naga. Natürü ngẽma chixexũ i nacümagü rü yuwa tüxũ naga.

Ngẽma nüxũ cuáxũarü ucuxẽ rü name

13 1Rü wüxi i nane i naãxẽxũ cuáxũ rü mea nanatüarü ucuxẽ nayaxu. Natürü ngẽma tama ixĩnüchaũxũ rü nüxũ naxo i ngẽma ucuxẽ i mexũ.

……

18Rü texé ya nüxũ oxe i ucuxẽ i mexũ rü tagutáma cuaxwa tangu rü duũxũgü rü chixri tá tümachiga nidexagü rü tangearü ngẽmaxũax. Natürü yíxema naga ĩnüxe i ucuxẽ i mexũ rü duũxũgü rü tá mea tümachiga nidexagü. 19Rü ngẽxguma texé taxacü tüxṹ ngúchaũgu rü tanayaxuxgu i ngẽma nagu tarüxĩnüxũ, rü tüxṹ rü wüxi i taãxẽ nixĩ. Natürü ngẽma duũxũgü i naechitamare maxẽxũ rü taxucürüwa nüxna nixĩgachi i ngẽma chixexũ i naxügüxũ. 20Rü ngẽxguma duũxũgü i nüxũ cuáxũmaxã cuxãmücügu rü naxũtawa tá cunayaxu i cuax. Natürü ngẽxguma ngẽma duũxũgü i naechitamare maxẽxũmaxã cuxãmücügu rü naxrüxũ tá icuyarütaxu.

……

24Rü texé ya tama tümanexũ ucuxẽxe rü tama nüxũ tangechaũ. Natürü yíxema nüxũ ngechaxũxe rü tayanawexãchixẽxẽ. 25Rü yimá yatü ya aixcüma mexũgu rüxĩnücü rü guxũguma nüxṹ nangexma i taxacü nax nangõxũ. Natürü ngẽma duũxũ i chixexũgu rüxĩnüxũ rü nüxṹ nataxu i norü õna.

……

Duũxũgü i naãxẽxũ icuáxũ rü duũxũgü i naechitamare maxẽxũ

15 1Rü ngẽma ngãxũga i memarexũ rü nu inarüxoxẽxẽ. Natürü ngẽma ngãxũga i nuãcü ixĩxũ

rü nanayexeraxẽxẽ i ngẽma nu. [2]Rü
ngẽma duũxũgü i naãxẽxũ
icuáxũa̱xwa rü ínaxũxũ i mexũ i ore i
cua̱x nawa iyaxuxũ. Natürü ngẽma
duũxũgü i naechitamare maxẽxũa̱xwa
rü ínaxũxũ i dexa i chixexũ. [3]Rü
nüma ya Cori ya Tupana rü guxãxũma
nadau erü guxũwama nangexma rü
tüxũ nangugü ya yíxema mea maxẽxe
rü nanangugü ta i ngẽma chixri
maxẽxũ.
……
[8]Rü nüma ya Cori ya Tupana rü tama
nanayaxu i norü ãmare i ngẽma
duũxũgü i chixexũ ügüxũ. Natürü
taãxẽãcü nanayaxu i tümaarü yumüxẽ
ya yíxema aixcüma mea maxẽxe. [9]Rü
nüma ya Cori ya Tupana rü tama
nacümamaxã nataãxẽ i ngẽma duũxũgü
i chixexũ ügüxũ, natürü tüxũ nangechaũ
ya yíxema mea napẽxewa maxũxe. [10]Rü
yíxema nüxũ rüxoxe nax nagu tixũxũ i
ngẽma mexũ i nacüma rü Tupana rü
poraãcü tá tüxũ inayarüwẽxãchixẽxẽ.
Rü yíxema tama nayaxúxe i ucu̱xẽ i
mexũ rü tá tayu.
……
[16]Ngẽma muarü ngẽmaxũa̱xgüxũ rü
guxchaxũgu ínamaxũ naxca̱x i norü
ngẽmaxũgü. Rü ngẽmaca̱x i yixema rü
narümemae i namaxã tataãxẽ i ngẽma
noxre i tórü ngẽmaxũgü i tüxṹ
ngẽxmaxũ rü Tupanaga taxĩnüe.
……
[29]Rü nüma ya Cori ya Tupana rü
nüxna nixũgachi i ngẽma chixexũ
ügüxũ. Natürü tüxṹ nüxũ naxĩnü i
tümaarü yumüxẽ ya yíxema aixcüma
mexũ ügüxe.
……

Tupanaarü ĩnü rü
yatügüarü ĩnüétüwa nangexma

16 [1]Rü wüxichigü ya yatü rü nagu
narüxĩnü nax ta̱xacü
naxüxchaũxũ, natürü Tupana nixĩ ya
nüxũ cuácü nax ñuxãcü tá ínanguxuchixũ
i ngẽma yatü nagu rüxĩnüxũ. [2]Rü
wüxichigü ya yatü rü naxca̱x name i
guxũma i ngẽma naxüxũ, natürü Cori ya
Tupana nixĩ ya nangugücü i ngẽma norü
ĩnügü ya yimá yatü. [3]Rü ngẽma
cuxüxchaũxũ irü Cori ya Tupanamẽxẽgu
naxṹ! Rü ngẽmaãcü i ngẽma nagu
curüxĩnüxũ rü tá mea cuxṹ ínanguxuchi.
……
[9]Rü name nixĩ i meama nagu
tarüxĩnüe i ta̱xacü tá taxü. Rü ñu̱xũchi
tanaxwa̱xe i Tupanamẽxẽgu tanaxṹ nax
nüma namaxã inacuáxũca̱x.
……
[18]Rü ngẽma nax yigü
icua̱xüũgüxũgagu rü guxchaxũgu tayi.
Rü ngẽma nax inuexũgagu rü chixexũgu
tayi. [19]Rü tama name nax ngẽma
diẽrua̱xgüxũ i nügü icua̱xüũgüxũrüxũ
yigü tixĩgüxẽxẽ. Rü narümemae nixĩ i
ngẽma ngearü diẽrua̱xgüxũ i tama nügü
icua̱xüũgüxũrüxũ yigü tixĩgüxẽxẽ. [20]Rü
Tupana tüxũ narüngũxẽẽ ya yíxema
naga ĩnüexe. Rü nataãxẽ ya yimá yatü
ya Cori ya Tupanagu yoxõcü.
……
[25]Rü nangema i nacümagü i
duũxũgüca̱x mexũ, natürü ngẽma nawa
tüxũ nagagüxũ rü yu nixĩ.
……
[33]Rü nüma ya yatü rü nümatama
nagu naxĩnüxũãcüma nanaxü i ngẽma
naxüxchaũxũ. Natürü ngẽma Cori ya

Tupana naxwa̱xexũãcü tá nixĩ i
ínanguxuchixũ i guxũma.

Ĩnügü i Tupanape̱xewa mea iwéxũ

17 [1]Rü taxuwama name i guxũ i
ngunexũgu taxũ i õna
nangõxgüxũ ega nueãcüma nügümaxã
namaxẽgu i ngẽma duũxũgü. Rü
narümemae nixĩ i nügü
nangechaũgüãcüma íxraxũ i õna
nügümaxã nangõxgü.
……
[5]Rü texé ya yíxema ngearü
diẽruã́xexũ cugüxe, rü Tupana ya tüxũ
ngo̱xẽẽcüpe̱xewa chixexũ taxü. Rü
yíxema taãxẽxe ega ngẽxguma
guxchaxũ tüxũ üpetügu ya yíxema
ngearü diẽruã́xe, rü tá tapoxcu.
……
[9]Rü ngẽxguma texé tümamücüaxṹ
nüxũ rüngümagu i ngẽma guxchaxũ i
naxüxũ, rü nüxũ tangechaũ. Natürü texé
ya nagu rüxĩnüechaxe i ngẽma chixexũ i
togü tümamaxã üxũ rü aigu tarüxĩnü, rü
tümamücü tügüna taxĩgachixẽxẽ.
……
[17]Rü ngẽma aixcüma tamücü ixĩxũ, rü
guxũguma tüxũ nangechaũ. Rü
ngẽxguma guxchaxũ taxca̱x ínguxgu rü
ñoma wüxi i taenexẽxũchirüxũ nixĩ.
……
[27]Rü yíxema cua̱x tüxṹ ngẽxmaxe rü
nanoxre i tümaarü dexa. Rü yíxema
tümaãẽxũ cuáxe rü tangea̱xmare rü
yaxna tümamücümaxã taxĩnü.
……
18 [8]Rü ngẽma oregüta̱x rü ñoma
wüxi i maixcuraxũrüxũ nixĩ, rü
tauxchaãcü duũxũgüarü maxũwa nixücu.
……
[21]Rü yimá torü conü nüxũ ixuxũ i
oregagu nixĩ nax imaxẽxũ rüe̱xna
iyuexũ. Rü yíxema idexaxüchixe rü
tümaarü oregagu ngúxũ tinge. [22]Rü
ngẽma nax wüxi ya ngecü icuyangauxũ
cuxma̱xruxũ rü ngẽma rü guxũarü
yexera rümemaexũ nixĩ i nüxũ
cuyangauxũ. Rü ngẽmawa nüxũ cucua̱x
nax Tupana cuxũ rüngũxẽẽxũ.
……
19 [11]Rü wüxi i duũxũ i naãxẽxũ
cuáxũ rü yaxna namaxã naxĩnü
ega texé namaxã nuxgu. Rü norü
meruxũ nixĩ nax nüxũ iyanangümaxũ i
ngẽma guxchaxũ.
……
[14]Rü tórü papá rü tórü mamáxũtawa
tanayaxu ya ĩpata rü ngẽmaxũgü,
natürü Tupanaxũtawa ngĩxũ tayaxu i
taxma̱x i aixcüma ngĩãxẽxũ cua̱xcü.
……
[18]¡Rü nüxna nachogü ya cune ñomarüta
cuxṹ natauxcha nax cunawe̱xãchixẽẽxũ!
Natürü ngẽma nax cunawe̱xãchixẽẽxũ rü
tama name nax cuyama̱xüchixũ.
……

**Ngẽma ngúxũ i nacuchixü
rü duũxũgüxũ nanuexẽxẽ**

20 [1]Rü ngẽma ngúxũ i nacuchixü
rü duũxũgüxũ nuxica
naxuegaxẽxẽ. Rü ngẽma ngúxũ i
axchixügü rü duũxũgüxũ nanuexẽxẽ. Rü
ngẽxguma nangãxegu rü taxúema
tümaãẽxũ tacuáãcüma tidexa.
……
[3]Rü wüxi ya yatü ya naãxẽxũ cuácü rü
tama nachoxũgawa̱xe. Natürü ngẽma yatü
i tama naãxẽxũ cuáxũ rü nuca̱x nadau.
……

9Rü taxucürüwa texé tügü tixu rü
ñatarügü: “Chorü maxũ̃ rü name rü
changearü pecáduãx”, ñatagürü.
……
19Rü ngẽma oregütãxáxũ̃ rü tama
namaxã nanguxũ̃ i ngẽma guxchaxũ̃ i
tama mexũ̃ nax guxã nüxũ̃ cuáxũ̃. Rü
ngẽmacãx tama name i namaxã
cuxãmücü i ngẽma oregütãxáxũ̃.
……
24Rü nüma ya Cori ya Tupana nixĩ i
tamaxã inacuáxũ̃. Rü taxúema nüxũ̃
tacuãx nax tãxacü tá tüxũ̃ ngupetüxũ̃.
……

Tupanapẽxewa rü nawüxigu i ngẽma diẽruã́xũ̃ rü ngẽma ngearü diẽruã́xũ̃

22 2Rü ngẽma muarü diẽruã́xũ̃ rü
ngẽma ngearü diẽruã́xũ̃ rü
nawüxigu i Cori ya Tupanapẽxewa erü
ngẽma taxre rü nüma nanaxü.
……
5Rü ngẽma nama i ngẽma duũ̃xũ̃gü i
chixri maxẽxũ̃ nagu ĩxũ̃ rü
ãũcümaxũ̃maxã nanapá. Natürü ya
yíxema tümaarü maxũ̃na dáuxe rü tama
ngẽmagu tangu. 6Rü nabuxgutama
mexũ̃ i nacüma nangũxẽxẽ ya bucü, rü
ngẽxguma nayãxgu rü tagutáma nüxũ̃
inarüngüma.
……
9Rü yimá yatü ya mecümacü rü
Tupana rü mexũ̃ tá namaxã naxuegu erü
yíxema ngearü diẽruãxgüxemaxã
nangau i norü õna. 10Rü ngẽxguma
noxtacüma cuyamugachigu i ngẽma
tama ixĩnüchaũ̃xũ̃, rü marü nataxutáma
i nu i duũ̃xũ̃gütanüwa, rü tá inayarüxo
nax nügüna nangaexũ̃ rü nügümaxã
naguxchigagüxũ̃. 11Rü nüma ya ãẽxgacü
rü tümamaxã nataãxẽ ya yíxema
ixaixcümagüxe. Rü tümamaxã
naxãmücü ya yíxema mexũ̃ i oremaxã
idexagüxe. 12Rü nüma ya Cori ya
Tupana rü nüxna nadau i ngẽma duũ̃xũ̃
i naãxẽxũ̃ icuáxũ̃ natürü inayanaxoxẽxẽ
i ngẽma idoratãxáxũ̃ nüxũ̃ ixuxũ̃ i ore.
……
22-23Rü tama name i chixri namaxã
icucuãx i ngẽma ngearü diẽruã́xũ̃ i
taxucürüwa nügüétüwa idexaxũ̃. Rü
tama name i ãẽxgacüxũ̃tawa
ícunaxuãxũ̃ i ngẽma tama nüxũ̃ cuáxũ̃
nax nügüétüwa yadexaxũ̃. Erü nüma ya
Cori ya Tupana rü norü poxũ̃ruxũ̃ nixĩ
rü tá cuxũ̃ napoxcu. 24-25¡Rü taxṹ i
namaxã cuxãmücüxũ̃ i ngẽma duũ̃xũ̃gü i
nuewãxexũ̃ rü chixecümaxũ̃! Erü
ngürüãchi tá nacümacãx cudauxũ̃tae rü
ngẽmaãcü ãũcümaxũ̃wa tá cugü
cungexmaxẽxẽ.
……

Tama name i texé tügütama ticuãxüxũ̃

27 1¡Rü taxṹ i cugü quicuãxüüxũ̃
naxcãx i ngẽma moxũ̃
cuxüxchaũ̃xũ̃! Erü tama nüxũ̃ cucuãx i
tãxacü tá cuxũ̃ ngupetüxũ̃ i moxũ̃arü
ngunexũ̃gu. 2Rü tama name i cugütama
quicuãxüxũ̃. Rü narümemae i togü cuxũ̃
nicuãxüxũ̃gü.
……
15Rü ngẽma ngexũ̃ i nuxwãxexũ̃ rü
oregütãxáxũ̃ rü ñoma wexweanexũ̃ i
tama íyachaxãchixũ̃rüxũ̃ nixĩ nax tama
ínayachaxãchixũ̃ i norü dexawa. 16Rü
taxucürüwa nüxũ̃ nüxũ̃ tarüxoxẽxẽ i
nacüma i chixexũ̃, erü ñoma buanecü ya
taxucürüwa íyachaxãchixẽẽcürüxũ̃ nixĩ.
Rü ñoma chíxũ̃ i ãchixüxũ̃ i

taxucürüwama taxmẽxwa
ingexmaxẽẽxũrüxũ̃ nixĩ.
……

Mexũ̃ tayaxu ega mea imaxẽgu

28 [1]Rü ngẽma chixexũ̃ üxũ̃ rü niña ega woo taxúema nawe ngẽchigügu. Natürü ngẽma aixcüma mexũ̃ rü ñoma wüxi i airüxũ̃ taxucãxma namuũ̃. [2]Rü ngẽxguma wüxi i nachixũ̃anearü ãẽxgacü chixri norü duũ̃xũ̃gümaxã icuãxgu, rü ngẽma norü duũ̃xũ̃gü rü nanue. Rü ngẽmacãx ngẽma norü ãẽxgacüxũ̃ ínatãxüchigü rü toxũ̃ naxunetagü. Natürü ngẽma ãẽxgacü i aixcüma mexũ̃ i mea norü duũ̃xũ̃gümaxã icuáxũ̃ rü norü duũ̃xũ̃gü rü namaxã nataãxẽgü.
……
[9]Rü yíxema tama naga ĩnüchaxũ̃xe i Tupanaarü mugü, rü nüma ya Tupana rü taxũ̃táma tüxũ̃ nüxũ̃ naxĩnü i tümaarü yumüxẽ. [10]Rü ngẽma duũ̃xũ̃ i chixexũ̃wa tüxũ̃ gagüxũ̃ ya yíxema mexũ̃gu rüxĩnüxe, rü norü guxchaxũ̃gu tátama nangu. Natürü ngẽma yatügü i Tupanapẽxewa mea rümaxũ̃ãxgüxũ̃, rü mexũ̃ tá nayauxgü.
……
[13]Rü ngẽma duũ̃xũ̃ i norü pecádu icúxũ̃ rü taxũ̃táma mexũ̃ nüxũ̃ naxüpetü. Natürü ngẽma duũ̃xũ̃ i nüxũ̃ ixuxũ̃ i norü pecádu rü nüxũ̃ rüxoxũ̃, rü Tupana rü tá nüxũ̃ nüxũ̃ inayarüngüma.
……
[23]Rü ngẽma duũ̃xũ̃ i tüxũ̃ icuãxüüxũ̃arü yexera mexũ̃ tamaxã naxü i ngẽma duũ̃xũ̃ i tüxũ̃ ixuxũ̃ ega nũxcüra mea nagu rüxĩnügu.
……

Nataãxẽ i ngẽma duũ̃xũ̃gü i Tupanaarü mugügu imaxẽxũ̃

29 [1]Rü yíxema tama nayaxúxe i ucũxẽ rü paxa tá chixexũ̃gu tangu rü marü tataxutáma nax texé tüxũ̃ rüngũ̃xẽẽxũ̃.
……
[18]Rü ngextá duũ̃xũ̃gü tama Tupanaga ínaxĩnüexũ̃wa rü taxuxũ̃ma mea inixũ. Natürü ngẽma duũ̃xũ̃gü i aixcüma Tupanaga ĩnüexũ̃ rü nataãxẽgü.
……
[25]Rü ngẽma nax yatügügamare ixĩnüexũ̃ rü wüxi i ãũcümaxũ̃ nixĩ. Natürü ngẽma nax Tupanaga ixĩnüexũ̃ rü ngẽmawaxi nixĩ i aixcüma mexũ̃.
……

Agúruarü ucũxẽgü

30 [1]Rü nüma ga Agúru rü Yáque ga Machácüãx nane nixĩ. Rü ñaa nixĩ ga Agúruarü ore ga Itiéxmaxã rü Ucámaxã nüxũ̃ yaxuxũ̃. [2]Rü norü orewa rü ñanagürü: “Rü choma rü taxuxũ̃ma chacuãx natanüwa i ñaa duũ̃xũ̃gü. Rü chowa rü nataxuma i duũ̃xũ̃güarü cuãx. [3]Rü ngẽxguma tama nüxũ̃ chacuãxgu i ngẽma duũ̃xũ̃güarü cuãx ¿rü ñuxãcü tá nüxũ̃ chacuãx nax ñuxãcü yixĩxũ̃ ya Tupana ya üünecü? [4]¿Rü texé tixĩ ya yíxema marü daxũguxũ̃ i naanegu ĩnagüxe rü ngẽma írüxĩxe? ¿Rü texé tügümẽxẽgu tayayauxema ya buanecü? ¿Rü texé tümachirugu tananuquepüũ̃chixü i taxũ̃ i taxtü? ¿Rü texé tanaxü ga ñoma ga naane, rü nüxũ̃ tixu nax ngexta yacuáxũ̃? ¿Rü tama ẽxna Tupana yixĩxũ̃ ga naxücü? Rü ngẽxguma nangexmagu i to ¿rü tãxacü yixĩxũ̃ i naéga rü naneéga ega nüxũ̃

cucuax̱gu? 5Rü nüma ya Cori ya Tupana rü
tüxũ̃ ínapoxũ̃ ya yíxemagü nagu yaxõgüxe.
Rü guxũ̃ma i norü uneta i tamaxã nüxũ̃
yaxuxũ̃ rü aixcüma nixĩ rü name nax
yaxõxũ̃. 6Rü tama name i cunaxüétü i
ngẽma Tupanaarü ore i nüxũ̃ yaxuxũ̃. Erü
ngẽxguma cunaxüétügu rü nüma rü tá
cuxũ̃ nanga rü ngẽmaãcü tá dorata̱xáxũ̃
cuxũ̃ nixĩxẽxẽ. 7Pa Tupanax, rü taxre i
ngũ̃xẽẽxicatama nixĩ i cuxna naxca̱x
chacaxũ̃. ¡Rü choxna naxã i ngẽma taxre
naxũ̃pa nax chayuxũ̃! 8¡Rü choxũ̃
rüngũ̃xẽxẽ nax tagutáma chidoraxũ̃ca̱x rü
tama texéxũ̃ chawomüxẽẽxũ̃ca̱x! Rü tama
chanaxwa̱xe nax chamuarü diẽruá̱xũ̃
rüẽxna changearü diẽruá̱xũ̃. ¡Rü ẽcü
choxna naxã i ngẽma nagu mexũ̃ nax
choxũ̃ nangexmaxũ̃ca̱x i wüxichigü i
ngunexũ̃arü õna! 9Erü ngẽxguma chi
chamuarü diẽrua̱xgu rü íyaxüxgu rü
ngürüãchi ngẽmagagu chi cuxũ̃
icharüngüma. Rü ngẽxguma chi changearü
diẽrua̱xgu rü ngürüãchi changĩ̱x rü
ngẽmagagu chi chixri cuchiga nidexagü i
duũ̃xũ̃gü”, ñanagürü.

……

Ngĩxũ̃ nicua̱xüxũ̃ i ngẽma nge i mecü

31 10Rü tama natauxcha nax ngĩxũ̃
iyarüngau̱xũ̃ i wüxi i nge i
aixcüma ngĩãxẽxũ̃ cua̱xcü. Rü ngĩma rü
ñoma nutagü ya nga̱xãẽruũ̃arü yexera
iyixĩ nax namexechixũ̃. 11Rü ngĩte rü
aixcümama ngĩxna narüyoe. Rü ngĩma
rü nüxũ̃ irüngũ̃xẽẽ nax ngẽmaãcü
taxuxũ̃ma nüxũ̃ taxuxũ̃ca̱x. 12Rü ngĩma
rü guxũ̃ i ngunexũ̃gu nax namaxũ̃xũ̃ ya
ngĩte rü inataãxẽxẽxẽ.

……

20Rü ngĩma rü guxũ̃guma ta̱xacü
tüxna ixã ya yíxema ingearü
diẽrua̱xgüxe rü yíxema ta̱xacü tüxũ̃
taxúxe.

……

25Rü ngĩma rü wüxi i nge i
poraãẽcü rü mecü iyixĩ, rü tama
naxca̱x ixoegaãxẽ i moxũ̃arü
ngunexũ̃.

……

28Rü ngẽma ngĩxacügü rü ngĩte rü
ngĩxũ̃ nicua̱xüxũ̃gü rü ñanagürügü:
29“Rü imuxũchi i nge i mecümacü,
natürü i cumax rü guxcüma i ngecügü
curümecümamae”, ñanagürügü. 30Rü
ngẽma ngĩrü pa i wüxi i nge rü
paxaãchimare nixĩ rü ngẽma ngĩrü
mechametü rü ta ningupetüchigü.
Natürü ngẽma nge i Tupanaga ĩnücü rü
name nax ngĩxũ̃ icua̱xüũ̃güxũ̃.

……

ECLESIASTÉS

(Ngu̱xẽẽtaeruũ̃arü ore)

Guxũ̃ma i ngúchaũ̃ rü natücạxmamare nixĩ

1 1-2Rü ñaa nixĩ i norü ore ga nüxũ̃ yaxuxũ̃ ga guma orearu uruxũ̃ ga Dabí nane ga Yerucharéũ̃wa ãẽxgacü ixĩcü: "Rü guxũ̃ma i ngẽmaxũ̃gü rü natücạxmamare nixĩ, rü guxũ̃ma rü nayacuạx. 3¿Rü tạxacürü mexũ̃ nayaxu ya wüxi ya yatü nawa nax poraãcü napuracüxũ̃ i ñoma i naanewa? 4Rü duũ̃xũ̃gü rü nibuetanü rü togü rü niyuetanü, natürü ñoma i naane rü nanaxạixrügumaraxũ̃mare.

……

Orearü uruũ̃xũ̃ ngupetüxũ̃chiga

13Nagu charüxĩnü rü ngugüxũ̃ icharüxã̱ũ̱x. Rü naxcạx changu̱x i guxũ̃ma i ñoma i naanewa ixüxũ̃. Rü taxũ̃ i guxchaxũ̃ nixĩ i yatügüétü naxṹnagüxũ̃ ya Tupana nax ngẽmatüũ̃wa nangexmagüxũ̃cạx. 14Erü guxũ̃ma i tạxacü ixüxũ̃ i ñoma i naanewa rü wüxi i natücạxmamare nixĩ erü ñoma wüxi ya buanecü ya taxucürüwama texé yayauxemacürüxũ̃ nixĩ.

……

16-17Rü yexguma rü chaugünatama chaca rü ñachagürü: 'Ñu̱xmax rü duũ̃xũ̃gü rü nüxũ̃ nixugü nax choma rü nüxũ̃ chacuạxüchixũ̃ norü yexera ga yema nüxíra ãẽxgacügü ixĩgüxũ̃ ga Yerucharéũ̃wa. Yerü chaugü ichaxã nax naxcạx chadauxũ̃ nax cuạx choxṹ yexmaxũ̃ nax nüxũ̃ chacuáxũ̃cạx i tạxacü nixĩ i aixcüma mexũ̃ rü tạxacü nixĩ i natücạxmamare ixĩxũ̃.' Natürü nüxũ̃ chicuạxãchi rü guxũ̃ma i ngẽma nagu charüxĩnüxũ̃ rü ñoma buanecüxũ̃ yayauxchaũ̃cürüũ̃mare nixĩ. 18Rü ngẽxguma yexera nüxũ̃ icuạxgux, rü yexera tachixeãxẽ. Rü ngẽxguma yexeraxũ̃ i cuạx tüxṹ ngẽxmagux, rü yexera ngúxũ̃ tinge."

Ngẽma ngúchaũ̃ rü ngẽma cuạx rü ĩnü i natücạxmamare ixĩgüxũ̃ nixĩ

2 1"Rü chaugümaxã ñachagürü: 'Ñu̱xma rü tá nüxũ̃ chaxü i ngẽma duũ̃xũ̃gü nagu maxẽxũ̃ rü namaxã nataãxẽgüxũ̃, rü chaugüxṹ tá chanadetaque̱xe i muxũ̃ma i ngẽmaxũ̃gü.' Natürü woo i ngẽma ĩnü rü natücạxmamare nixĩ. 2Rü ngẽmawa

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

nüxũ chacuax i ngẽma cugü rü wüxi i
natücaxmamare yixĩxũ, rü ngẽma
chaxunearü ngúchaũgü rü taxuwama
namexũ. 3Rü chauãxẽwa nagu
charüxĩnü rü tá nüxũ chaxü ya yima
bínu ya ngúchiacüarü pora. Rü namaxã
chaugü changãxẽxẽ nax ngẽmaãcü nüxũ
chacuáxũcax rü name nax ngẽma
naxüxũ ya yatü nagu i ngẽma
ngunexũgü i ñoma i naanewa nax
namaxũxũ. 4Rü taxũ ga puracü chaxü.
Rü íchanaxüxũ ga ãẽxgacüpata ga
taxüchine rü mexechine. Rü choxrütama
úbanecü choxṹ nayexma. 5Rü choma
ichanato ga nanetügü rü chorü
putüranecügü. Rü yexma chanatogü ga
naguxũraxũxũ i nanetü i orixnaxcax.
6Rü puchu íchaxüxũxẽxẽ nax yema
dexámaxã yamegüxũcax ga yema
nanetügü ga chatogüxẽẽxũ. 7Rü
duũxũgü ga puracütanüxũruxũ ga
yatüxũ rü ngexũ rü naxcax chataxe. Rü
choxṹ nayexma ta ga togü ga chorü
duũxũgü ga chauchiũgutama buexũ. Rü
yexgumarüxũ ta rü yema Yerucharéũwa
nüxíra ãẽxgacü ixĩgüxũarü yexera choxṹ
nayexma ga wocagü rü carnérugü. 8Rü
choxṹ nayexma ga muxũma ga úiru rü
diẽrumü ga togü ga nachixũanegüarü
ãẽxgacügüxũtawa rü chorü ĩanegüwa
chayaxuxũ. Rü choxṹ nayexma ga
duũxũgü ga iyatüxũ rü ngexũ ga
chauxcax wiyaegüxũ. Rü chorü ngúchaũ
chaxü rü choxṹ nayexma ga ngexũgü ga
namaxã chamaxmarexũ. 9Rü yemaacü
nata ga chauchiga. Rü guxũma ga yema
nüxíra Yerucharéũwa ãẽxgacü
ixĩgüxũarü yexera choxṹ nayexma. Rü
woo yemaacü nixĩ natürü taguma
choxna nixũgachi ga cuax. 10Rü guxũma
ga yema choxṹ ngúchaũxũ rü chanaxü.
Rü taguma chaugüna chanachuxu ga
taxacürü taãxẽ. Rü guxũma ga chorü
puracümaxã chataãxẽ. Rü yema taãxẽ
nixĩ ga chorü natanü ga yema chaxüxũ.
11Rü yemawena rü chanangugü ga
guxũma ga yema chaxüxũ rü yema
puracü ga guxchaxãcü chaxüxũ. Rü
yemawa nüxũ chacuax ga
natücaxmamare nax yixĩxũ ga yema rü
ñoma buanecü ya
yauxemachaũcürüũmare nixĩ. Rü
taxuxũma i taxacü i mexũ yixĩxũ i
ngẽma ñoma i naanewa ngẽxmaxũ. 12Rü
yemawena rü meama nagu charüxĩnü rü
nügümaxã chanangu i ngẽma cuax rü
ngẽma natücaxmamare ixĩxũ. ¿Rü
taxacü i to i puracü tá naxü i ngẽma
chowena ãẽxgacü ixĩxũ? ¿Rü ẽxna
ngẽma marü üxũtátama naxüxũ? 13Rü
ñuxma rü nüxũ chacuax rü ngẽma
taãxẽxũ nax icuáxũ rü nüxũ narümemae
i ngẽma nax taechitamare imaxũxũ,
ngẽxgumarüxũ i ngẽma ngóonexũ rü
ngẽma ẽanexũxũ nax namemaexũ. 14Rü
ngẽma duũxũ i naãxẽxũ cuáxũ rü mea
nanangugü ega taxacü naxüxgu, natürü
ngẽma naechitamare maxũxũ rü tama
aixcüma mea nagu naxĩnüãcüma taxacü
naxü. Natürü chanangugü i ngẽma
naãxẽxũ cuáxũ rü ngẽma naechitamare
maxũxũ rü ngẽmatátama nixĩ i norü
gux. 15Rü chaugümaxã ñachagürü:
‘Ngẽma naechitamare
maxũxũrüũtátama chayu i chomax. ¿Rü
taxacüwa choxṹ namexũ i guxũma i
ngẽma chorü cuax? Rü ngẽma rü ta rü
natücaxmamare nixĩ. 16Erü tagutáma
texé nüxna tacuaxãchi i ngẽma duũxũ i
cuax nüxṹ ngẽxmaxũ rü ngẽma duũxũ i

naechitamare maxũxũ. Rü ngẽxguma
nangupetü̱xgu i ngunexũgü rü guxũxũ
tarüngüma, rü ngẽma nüxũ cuáxũ rü
ngẽma naechitamare maxũxũ rü ta
nayue.’
……
20Rü ngẽxguma nüxna chacua̱xãchigu
ga yema chaxüxũ ga ñoma ga naanewa,
rü chaugümaxã chixauxãchi nax
yemaacü poraãcü chapuracüxũ. 21Erü
ngẽxguma texé ya nüxũ cuáxe rü
taxuãẽãcüma mea puracüxe nax
tangemaxũáxũca̱x rü natüca̱xmamare
tapuracü, erü guxũma i ngẽma tayaxuxũ
i tümaarü puracüwa rü togü i tama
naxca̱x ixõṍxẽxũarü tá nixĩ. Rü
ngẽmaãcü i tümaarü puracü rü
natüca̱xmamare nixĩ erü tümaarü
ngẽmaxũgü rü togüarü tá nixĩ. 22¿Rü
ta̱xacüwa nüxṹ namexũ ya yatü nax
poraãcü napuracüxũ rü naxca̱x
naxoegaãẽxũ i ñoma i naanewa? 23Rü
guxũguma i ñoma i naanewa nax
namaxũxũ rü ngúxũ ninge, rü
nachixeãxẽ. Chütacü rü taguma
narüngũ i naãxẽ. Ngẽma rü ta wüxi i
ĩnü i natüca̱xmamare ixĩxũ nixĩ. 24Rü
ngẽma rümemaexũ nüxṹ ya yimá yatü
nixĩ nax nachibüxũ rü naxaxexũ rü
nangõõxũ i ngẽma norü puracütanü. Erü
guxũma i ngẽma rü ta Tupanawa ne
naxũ. 25¿Rü texé ẽxna tachibü rü ẽxna
tataãxẽ ega taxũchima Tupanagagu
yixĩxgu? 26Rü aixcüma nixĩ i Tupana
tümaãẽxũ tüxũ cua̱xẽẽxũ rü tüxna
naxããxũ i cua̱x rü taãxẽ ya yíxema
tümamaxã nataãxẽxe. Natürü yíxema
chixexũarü üruxũ ixĩxe, rü nüma ya
Tupana rü tüxũ nayixerü nax tügü
tamuarü ngẽmaxũgüã̱xẽẽxũ, natürü
yixcüama ya Tupana rü tüxna nanade i
tümaarü ngẽmaxũgü nax yíxema
tümamaxã nataãxẽxena naxããxũca̱x. Rü
yíxema chixexũ ṹxe rü guxũma i ngẽma
tayaxuxũ rü natüca̱xmamare nixĩ erü
tümaarü ngẽmaxũgü rü ñoma buanecü
ya yauxemachaũcürüxũ nixĩ.”

**Guxũma i ta̱xacü i ngẽmaxũ rü nüxṹ
nangexma i norü ngunexũ nax nawa
nanguxũ**

3 1“Rü ñoma i naanewa rü guxũma i
ta̱xacü i ngẽxmaxũ rü nawa nangu i
norü ngunexũ, rü nangexma i wüxi i ora
i tá nagu ínanguxũ. 2Rü nangexma i
ngunexũ i nagu ibuxũ, rü nangexma i
ngunexũ i nagu iyuxũ. Rü nangexma i
ngunexũ i nagu itoexũ, rü nangexma i
ngunexũ i nagu nabéxũ i ngẽma itoxũ.
3Rü nangexma i ngunexũ i nagu
namáetagüxũ, rü ngunexũ i nagu tüxũ
yaxüxũxũgüxũ. Rü nangexma i ngunexũ
i nagu napogüexũ, rü ngunexũ i nagu
naxüpatagüxũ. 4Rü nangexma i ngunexũ
i nagu ixaxuxũ, rü ngunexũ i nagu
icugüexũ. Rü nangexma i ngunexũ i
nagu iyutanüxũ, rü ngunexũ i nagu
ipetaexũ. 5Rü nangexma i ngunexũ i
nagu nutamaxã nagüanexũ, rü ngunexũ i
nagu nuta nadexũ. Rü nangexma i
ngunexũ i nagu yigüna ina̱ixãchigüxũ,
rü ngunexũ i nagu yigüna toxnamana
ixĩxũ. 6Rü nangexma i ngunexũ i nagu
ta̱xacüca̱x idauxũ, rü ngunexũ i nagu
irüchaxãchixũ nax ta̱xacüca̱x idauxũ. Rü
nangexma i ngunexũ i nagu namaxã
inguxũxũ i ngẽmaxũgü, rü ngunexũ i
nagu ínawogüxũ. 7Rü nangexma i
ngunexũ i nagu naxchirugu igáugüxũ, rü
ngunexũ i nagu nangaíxtaxũ. Rü

nangexma i ngunexũ̃ i nagu
iyarüchianegüxũ̃, rü ngunexũ̃ i nagu
idexagüxũ̃. 8Rü nangexma i ngunexũ̃ i
nagu yigü ingechaũ̃güxũ̃, rü ngunexũ̃ i
nagu yigüchi ixaiexũ̃. Rü nangexma i
ngunexũ̃ i nagu yigü idaẽixũ̃, rü ngunexũ̃
i nagu yigümaxã rüngüxmüexũ̃. 9¿Rü
tẽxacüwa nüxṹ namexũ̃ ya yatü nax
puracüguxicatama naxĩxũ̃xũ̃? 10Rü mea
nagu charüxĩnü i ngẽma naguxũ̃raũ̃xũ̃ i
puracü i yatügüna naxãxũ̃ ya Tupana
nax ngẽmagu inachoxũ̃cẽax. 11Rü
yexguma norü ngunexũ̃wa nanguxgu rü
Tupana nanaxü ga guxũ̃ma. Rü
namexechi ga yema naxüxũ̃. Rü ñũxũchi
ga nüma ga Tupana rü duũ̃xũ̃güxũ̃ nügü
nacuẽxẽxẽ woo i duũ̃xũ̃gü rü tama nawa
nangugü nax nüxũ̃ nacuẽxgüxũ̃cẽax i
guxũ̃ma i ngẽma Tupana marü üxũ̃, rü
ngẽma yixcüra tá naxüxũ̃. 12-13Rü ñũxma
rü nüxũ̃ chacuẽax rü ngẽma duũ̃xũ̃gücẽax
rümemaexũ̃ nixĩ nax nataãxẽxũ̃ rü mexũ̃
naxügüxũ̃. Rü ngẽma nax nachibüexũ̃,
rü naxaxegüxũ̃, rü nayauxgüãxũ̃ i norü
puracütanü, rü guxũ̃ma i ngẽma rü
name erü Tupanawa nixĩ i ne naxũxũ̃.
14Rü ngẽxgumarüxũ̃ ta nüxũ̃ chacuẽax i
guxũ̃ma i tẽxacü i Tupana üxũ̃ rü
guxũ̃gutáma nangexmaecha. Rü
taxucürüwa tanaxüétü i ngẽma Tupana
üxũ̃, rü taxucürüwa itanaxoxẽxẽ i ngẽma
nüma naxüxũ̃. Rü Tupana rü ngẽmaãcü
nanaxü nax guxãma nüxũ̃
ngechaũ̃güxũ̃cẽax. 15Rü woetama marü
nũxcüma nayexmagü i ngẽma ñũxma
ngẽxmagüxũ̃. Rü taxuxũ̃táma yixcüra
nangõx i tẽxacü i tama ñũxma
ngẽxmaxũ̃. Rü nüma ya Tupana rü nüxṹ
natauxcha nax natáeguxẽẽãxũ̃ ga yema
marü ngupetüxũ̃.

Taxũ̃ i chixexũ̃ i ñoma i naanewa

16Rü ngẽma to i nüxũ̃ chadauxũ̃ nixĩ
nax nangexmaxũ̃ i taxũ̃ i chixexũ̃ i ñoma
i naanewa i ngextá chi ínaxwẽxexũ̃wa
nax mea nügümaxã inacuẽxgüxũ̃ i
duũ̃xũ̃gü rü mexũ̃gu nügümaxã
ínaxĩnüexũ̃. 17Rü chaugü ñacharügü:
‘Nawa tá nangu i ngunexũ̃ i nagu
Tupana tá nüxna nacaxũ̃ ya yimá yatü
ya mexũ̃ ücü rü ngẽma yatü i chixexũ̃
üxũ̃. Erü tá nangexma i norü ngunexũ̃ i
nagu tá nangóxũ̃ i ngẽma marü
ngupetüxũ̃ rü ngẽma cúãcü üxũ̃.’”
……

**Natücẽxmamare nixĩ nax
yigü imuarü diẽruẽxẽẽxũ̃**

5 10“Rü ngẽma duũ̃xũ̃ i diẽru nüxṹ
ngúchaũ̃xũ̃ rü guxũ̃guma yexeraxũ̃
i diẽru nanaxwẽxe. Rü ngẽma norü
diẽruguama rüxĩnüxũ̃, rü nügücẽax rü
taguma nüxṹ ningu. Rü ngẽma rü ta rü
wüxi i ĩnü i natücẽxmamare nixĩ. 11Erü
ngẽxguma yexera tüxṹ nangexmagu rü
yexera tanaxaiyaxũ̃. ¿Rü tẽxacüwa tüxṹ
name i ngẽma muxũ̃ i diẽru nax nüxũ̃
idawenüxũ̃maxãxicatama itaãxẽxũ̃?
12Rü yíxema puracüxe rü nangexma i
ngunexũ̃ i nagu íxrarüwa tachibüxũ̃, rü
nangexma i ngunexũ̃ i nagu mea
tachibüxũ̃, natürü guxũ̃guma mea tape.
Natürü ngẽma diẽruẽxũ̃chixũ̃ rü norü
diẽrugagu taguma mea nape. 13Rü wüxi
i nacüma i aixcüma ngechaũ̃ tüxna
ãxũ̃xũ̃ chadau i ñoma i naanewa. Rü
ngẽma nacüma nax imuarü
ngẽmaxũ̃ãxũ̃ rü norü yorana tátama
guxchaxũ̃ naxã. 14Erü ngẽxguma tama
mea tüxṹ ínanguxuchigu ega tẽxacücẽax

tataxegu, rü ngürüãchi ngẽxma tá nagu̱x
i guxũma i tümaarü diẽru. Rü
ngẽxguma nangexmagu ya wüxi ya
tümane, rü taxuxũtáma naxca̱x ngẽ́ma
tata̱x. [15]Rü yema taxuũma ga
ta̱xacümaxã ñoma ga naanewa nax
nanguxũ, rü ngẽmaãcü tátama natáegu.
Rü yema noxri nabuxgu rü nax
nangexchiruxũrüxũ tátama nixĩ i
ngẽxguma nayu̱xgu. Rü taxuxũtáma ga
yema norü puracütanüwa nayaxuxũ rü
tá ninge.

……

[18]Rü ngẽmaca̱x nagu charüxĩnü rü
ñu̱xma nax paxaãchi ñoma i naanewa
Tupana tüxũ maxẽxẽẽxũ, rü ngẽma
rümemaexũ rü taãxẽ tüxna ãxũ nixĩ nax
nangṍxũ rü yaxaxüxũ i ngẽma tórü
puracütanü i ñoma i naanewa poraãcü
naxca̱x ipuracüxũ. [19]Rü ngẽxgumarüxũ
ta ya guxãma ya yíxema Tupana muxũ i
tümaarü ngẽmaxũgü tüxna ãxẽ, rü
nüma ya Tupana tüxũ namu nax
tanangṍxũ rü tayaxaxüxũ i ngẽma tüxna
üxũ. Erü ngẽma nax tanangṍxũ rü
tayaxaxüxũ rü Tupanawa ne naxũ. [20]Rü
ngẽma nax Tupana tüxũ
taãxẽxẽẽxũgagu rü tüma rü tama
poraãcü naxca̱x taxoégaãxẽ nax
nanuxũxũ i tümaarü maxũ i ñoma i
naanewa.”

……

11 [1]“Rü name nixĩ i togüxũ
curüngũxẽẽ, erü yixcüra i
nümagü rü tá cuxũ narüngũxẽẽgü.

……

[4]Rü yíxema guxũguma buanecüxũ
ínangu̱xẽxẽ́xẽ nax nangupetüxũ, rü
tagutáma tatoe. Rü yíxema guxũguma
pucüxũ ínangu̱xẽxẽ́xẽ nax
iyanaxoxũca̱x, rü tagutáma tanabuxu i
tümanetüarü o. [5]Rü ngẽxgumarüxũ nax
tama nüxũ cucuáxũ nax ngextá naxũxũ
ya buanecü rü tama nüxũ cucuáxũ nax
ñuxãcü tangóxũ ya wüxi ya buxe i
tümaéanüwa, rü ngẽxgumarüxũ ta tama
nüxũ cucua̱x nax ñuxãcü ta̱xacü naxüxũ
ya Tupana ya guxũarü üruxũ ixĩcü. [6]Rü
itoechigüama erü tama nüxũ cucua̱x
nax ngexnerüne ya naxchire tá cuxṹ
rüxüxũ, rüẽxna guxũne tá rüxü.

……

Ucu̱xẽgü i ngextü̱xücügüca̱x ixĩxũ

[9]¡Rü nataãxẽ Pa Ngextü̱xücüx, rü
ñoma rü ta cupora! ¡Rü nataãxẽ namaxã
i ngẽma cuxṹ mexũ ñoma rü ta cuxṹ
natauxcha! ¡Rü naxü i ngẽma nagu
curüxĩnüxũ, natürü nüxna nacua̱xãchi
nax guxũma i ngẽma cuxüxũca̱x rü
Tupana tá cuxna naxca̱x naca! [10]¡Rü
cugü nüxũ rüngümaxẽxẽ ixoegaãẽgü, rü
cugüwa nüxũ naxoõx i guxchaxũgü! Erü
ngẽma mexechixũ i ngunexũgü i nagu
ingextü̱xüxũ rü wüxi i paxaãchimare
nixĩ.”

……

12 [1]“Rü ñu̱xma nax cungextü̱xüxũ,
rü ¡nüxna nacua̱xãchi ya yimá
Tupana ya cuxũ ngõxẽẽcü rü ñoma rü ta
taũta cuxca̱x ínangugü i ngunexũgü
namaxã i norü guxchaxũgü! Erü tá
cuxca̱x ínangugü ya taunecügü ya nagu
ñacucü: ‘Rü taxuwama choxṹ name nax
chamaxũxũ’, ñacuxũ. [2]¡Rü nüxna
nacua̱xãchi ya Tupana ya cuxũ
ngõxẽẽcü ñoma rü ta nabaxi ya üa̱xcü,
rü tauemacü, rü ẽxtagü, rü naxũpa nax
naxẽãchianexũ rü napuxũ! [3]Erü tá
ínangu i ngunexũgü i nagu cuyaxũ rü

cuxune rü tá nidu̱xrux, rü guma
cuparagü ga poraene rü tá
nanaturaãchitanü, rü noxretátama ya
cupüta ínayaxügü nax cuchibüxũca̱x, rü
taxũtáma yáxũgu cudau. 4Rü ngẽxguma
ngẽma ngunexũgüwa nanguxgu rü
ngẽma cuxmachi̱xẽ rü taxũtáma
ta̱xacüxũ naxĩnü, rü ngẽma naga ya
yima iwichi rü cuxca̱x tá nixígachigü.
Rü ngẽma werigü rü tá naxae natürü
taxũtáma nüxũ cuxĩnü. 5Rü daxũ nax
cuxĩxũ rü tá cumuũ, rü cumaxũwa rü tá
cuxũ naxãũcüma. Rü wüxi i yaxgua̱x i
puxeruxũ rü turaxũ, rü nügü itúmarexũ
tá quixĩ. Rü cuxma̱xca̱x rü nataxutáma i
curü ngúchaũ rü taxuwatáma cume. Rü
ngẽma nax yuwa cuxũxũ rü ĩanearü
namawa rü tá nüxũ taxĩnü nax
naxauxexũ i duũxũgü erü marü cuyu.
……

13Rü ngẽxma nayacua̱x i chorü dexa
rü marü nüxũ cuxĩnü. Rü marü
guxũxũma chixu. ¡Rü Tupanaxũ
nangechaxũ rü naga naxĩnü i norü
mugü! Rü ngẽma nixĩ i guxũma i ngẽma
Tupana tüxũ naxwa̱xexũ. 14Erü nüma rü
tá tüxna naca naxca̱x i guxũma i ta̱xacü
ixüxũ rü mexũ rüe̱xna chixexũ woo
cúãcü naxü̱xgu” ñanagürü ga
Charumóũ.

CANTARES

(Charumóũarü wiyae)

……

Charumóũarü wiyae

3 6¿Rü texé tixĩ ya yíxema ngẽma
ínachianexũwa duũxũgü tüxũ ne
ngetaxũgüxe naemagu i nagúxũraxũxũ i
pumáragüarü caxixũ? 7Rü dücax, rü
yimá rü Charumóũ nixĩ ya duũxũgü
yangetaũgücü. Rü ínayaxümücügü i 60
i churaragü i rüporamaegüxũ i
Iraéanewa. 8Rü guxũma i ngẽma
churaragü rü tarawa meama daixũ
icuáxũ nixĩ. Rü nümagü rü nüxũ
nicuax̱üchi nax norü ãẽxgacüna
nadaugüxũ. Rü wüxichigü i nüma rü
nügücüwawa nanatuxchixũxẽxẽ i norü
tara nax ngẽmamaxã norü ãẽxgacüxũ
ínapoxũgüxũcax̱ ega ãũcümaxũwa
nangexmagügu i chütacü. 9Rü nüma ga
ãẽxgacü ga Charumóũ rü Líbanucüãx̱ i
ocayiwawa nanaxü ga wüxi ga nawexũ
nax namaxã yangetaũgüaxũcax̱. 10Rü
guma napawerugü ga guma nawexũ rü
diẽrumünaxcax̱ nixĩgü. Rü yema norü
ngũxcax̱wexũruxũ rü úirunaxcax̱ nixĩ.
Rü yema norü tochicaxũ rü naxchiru i
dauxracharaxũmaxã natüétü. Rü
naxũmawa rü Yerucharéũcüãx̱ ga
pacügü rü meama inangax̱ãẽgü yerü
nüxũ ingechaũgü. 11Pa Pacügü i
Chióũcüãx̱ irü ípechoxũ nax
ípeyadaugüxũcax̱ ya ãẽxgacü ya
Charumóũ rü nüxũ pedax̱ux̱ i ngẽma
ngax̱cueruxũ ga naé nüxṹ üxũ ga
yexguma yangĩxgu rü nawa nanguxgu
ga yema ngunexũ ga taãxẽ nagu
nayaxuxũ!

……

4 7Rü Charumóũ rü ñanagürü:
"Cuma rü cumexechi, Pa
Chox̱max̱, rü cuxũ changechaũ rü
nataxuma i tax̱acü i chixexũ i cuwa
ngẽxmaxũ. 8¡Rü Líbanuwa rüxüe rü
chowe rüxũ, Pa Chox̱max̱! Rü ngĩxã
max̱pṹne ya Amaná rü Chení rü
Ermóũtapẽxegu taxĩgü nax ngẽma nagu
rüdaunüxũcax̱ i ngatexũ i nagu
naxãxmaũgüxũ i aigü i leóũ, rü aigü i
yowaruna. 9Pa Mexechicü Pa Chox̱max̱,
rü choxṹ cugü cungúchaũxẽxẽ i
wüxitama i curü dawenümaxã, rü
wüxichimüũtama i cuchagümaxã. Rü
marü tama yaxna chaxĩnü nax choxṹ
cungúchaũxũ", ñanagürü ga
Charumóũ.

……

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

Naxma̱xarü dexa

6 [3]Rü naxma̱x rü ngĩgürügü: “Rü choma rü chautearü chixĩ, rü nüma ya chaute rü choxrü nixĩ. Rü nüma rü putüranecüwa nanagagü i ngẽma norü carnérügü”, ngĩgürügü.

……

8 [6]Rü ngĩma rü ngĩgürügü: “¡Curü maxũnewa choxũ nangexmaxẽxẽ rü ñoma cugüchacüügu choxũ quigaxũrüxũ choxũ ixĩxẽxẽ! Erü ngẽma ngechaũ rü ñoma yurüxũ naporaxüchi. Rü ngẽma ngúchaũ rü napora ñoma yuwa cunagaxũrüxũ. Rü ngẽma ngechaũ i poraxũ i tawa ínguxũ rü Tupanaxũtawa nixĩ i ne naxũxũ. [7]Rü ngẽma dexá i guxũma i márwa ngẽxmaxũ rü tama ningu nax yanaxoxẽẽãxũca̱x i ngẽma ngúchaũ i tüxṹ ngẽxmaxũ, rü woo guxũma i natügüarü dexá rü taxucürüwama nayanaxoxẽxẽ. Rü ngẽxguma chi texé ya diẽrua̱xũchixe gucüma ya tümaarü diẽrumaxã naxca̱x tataxechaũgu i ngẽma ngúchaũ, rü taxucürüwatáma tüxna nangu”, ngĩgürügü.

……

ISAÍAS

(Ichaía)

Duũxũgü ga Yudáanecüa̱x rü poraãcü chixexũ naxügü

1 [1]Ñaa nixĩ ga ore ga Amú nane ga Ichaíaãxẽwa Tupana ínguxẽẽxũ ga yexguma Yudáanecüa̱xarü ãẽxgacügü yixĩxgu ga Uchía, rü Yotáũ, rü Acáa rü Echequía. Rü yema orewa nüxũ nixu nax ta̱xacü tá nüxũ ngupetüxũ ga Yudáane rü ĩane ga Yerucharéũ. [2]Rü ñanagürü ga yema ore: "Pa Daxũguxũ i Naane rü Ñoma i Naane ırü iperüxĩnüe i ñaa chorü ore i ñaxũ: 'Yema chaunegü ga mea chayaexẽẽxũ rü ñu̱xma rü tama chauga naxĩnüe! [3]Rü ngẽma woca rü norü yoraxũ nacua̱x, rü ngẽma búru rü nüxũ nacua̱x i norü chibüchica i norü yora naxca̱x ngẽxma üxũ, natürü ngẽma chorü duũxũgü i Iraétanüxũ rü woo poraãcü nüxũ charüngũxẽẽ rü tama choxũ nacua̱xgüchaũ rü tama naãxẽxũ nicua̱x'", ñanagürü ga Tupana. [4]Rü nüma ga Ichaía rü ñanagürü: "Wüxi i taxũ i ngechaũ nixĩ i pexca̱x, Pa Duũxũgü i Chixexũarü Üruxũgü rü Poraãcü Chixri Maxẽxũx, erü pema rü chixexũarü üruũgü nane pixĩgü, rü nanegü i pecáduã̱xgüxũ pixĩgü. Pema rü marü nüxna pixĩgachi ya tórü Cori ya Tupana ya üünecü rü ípenata̱x.

……

[11]Rü nüma ya Cori ya Tupana rü ñanagürü pexũ: '¿Ta̱xacüca̱x chauxũtawa penagagü i ngẽma muxũ i pexũnagü nax cha̱u̱xca̱x penada̱i̱xũca̱x? Rü marü nüxũ charüchau i ngẽma carnérugü i cha̱u̱xca̱x ípeguxũ rü ngẽma wocaxacügüarü chíxũ i ípeguxũ. Rü yimá nagü i ngẽma tuiru rü carnéru, rü chíbuxacü rü nawa chanaxoxéga.

……

[15]Rü ngẽxguma pema pexunagüme̱xẽgügu nax peyumüxẽgüxũca̱x, rü choma rü tá pexcha̱xwa chidaugachi. Rü woo nama̱xgu i perü yumüxẽ, natürü i choma rü taxũtáma pexũ chaxĩnü. Erü pema rü pemáetagü, rü pexme̱xgü rü nagümaxã nixãũãchi', ñanagürü ya Cori ya Tupana.

……

[18]Rü ñu̱xũchi nüma ya Cori ya Tupana rü ñanagürü: 'ıËcü nua pexĩ rü ngĩxã perü chixexũchiga tidexagü! Rü perü chixexũgü rü woo poraãcü nadauxuchigu, natürü i choma rü ñoma

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

gáuxũchara i cómüxũchixũrüxũ tá chayaxĩxẽxẽ. Rü woo wüxi i naxchiru i wa̱xüchixũrüxũ yixĩxgu i perü pecádugü, natürü i choma rü ñoma wüxi i carnérута̱xa i cómüxũchixũrüxũ tá chayaxĩxẽxẽ. 19Rü ngẽxgumachi penaxwa̱xegu nax chauga pexĩnüexũ, rü mexũwa tá pengexmagü. Rü tá penangõx i guxũma i nanetüarü o i rümemaegüxũ i ñoma i naanewa yaexũ. 20Natürü ngẽxguma taxũtáma chauga pexĩnüegu, rü perü uanügüme̱xẽgu tá peyue.' Rü nüma ya Cori ya Tupana nixĩ ya ñacü."

……

Cori ya Tupana rü tá guxũma i nachixũanegücüa̱x nügümaxã inanangüxmüexẽxẽ

2 1Rü ñaa nixĩ ga to ga ore ga Amú nane ga Ichaíaãxẽwa Tupana ínguxẽẽxũ nachiga ga Yudáanecüa̱x rü ĩane ga Yerucharéũcüa̱x. 2Rü nüma ga Ichaía rü ñanagürü: "Ngẽma ngunexũgü i nawa iyacua̱xgüxũgu, rü daa Yerucharéũ rü Cori ya Tupanapata rü tá poraãcü guxũ i nachixũanecüa̱x i duũxũgüaxṹ nangúchaũ nax íyadaugüãxũ. Rü muxũma i nachixũanegücüa̱x i duũxũgü rü nua daa ma̱xpṹnewa tá naxĩ nax Cori ya Tupanaxũ yanacua̱xüũgüxũca̱x. 3Rü muxũtáma i duũxũgü ínangugü rü ñanagürügü tá: 'ıNgĩxã, rü daa ma̱xpṹne i Cori ya Tupana íngexmaxũgu taxĩgü rü yima Iraétanüxũarü Tupanapatana tangaicamagü nax nüma ngẽma tüxũ nangúexẽẽxũca̱x i norü ngúchaũ rü ngẽmaãcü nüma nanaxwa̱xexũãcüma imaxẽxũca̱x!', ñanagürügü tá. Erü nua ma̱xpṹne ya Chióũwa tá nango̱x i Cori ya Tupanaarü ngu̱xẽẽtae rü daa Yerucharéũwa tá ínaxũxũ i norü ore. 4Rü nüma ya Cori ya Tupana rü tá nanamexẽxẽ i guxũma i nachixũanegüarü guxchaxũgü. Rü ngẽma nachixũanegü i nügümaxã nuexũ rü Cori ya Tupana rü tá nügümaxã nanangüxmüexẽxẽ. Rü ngẽma naxnegü i namaxã nügü nada̱i̱xũ rü norü puracüruxũ tá nayaxĩgüxẽxẽ. Rü taxuxũtáma i ĩanegü daigu nügümaxã narüxĩnüe rü bai tá i da̱i̱xca̱x nügü nax nangúexẽẽxũ. 5Pa Iraétanüxũgüx i Duũxũgüx, ırü ngĩxã, Cori ya Tupanaga taxĩnüe rü nüma nanaxwa̱xexũãcüma nagu tamaxẽ i norü ore!

……

Tupana rü tá nanapoxcue i ngẽma nügü icua̱xüũgüxũ

10Rü ngẽma duũxũgü i chixexũ ügüxũ rü nutatanügu rü waixümüarü ãxmaxũgu tá nügü nicu̱xgü naxcha̱xwa ya Cori ya Tupana ya üünecü rü poraãcü ãũxcümacü. 11Rü ngẽma ngunexũ i nagu ínanguxũ ya Cori ya Tupana, rü ngẽma nügü icua̱xüũgüxũ rü nape̱xewa tá naxãnee, rü ngẽma nügü írütagüxũ rü nape̱xewa rü tá taxuwama nime. Rü nüxicatama ya Cori ya Tupana rü tá inanawe̱x i norü pora i ngẽma ngunexũgu. 12Rü ngẽma ngunexũgu rü nüma ya Cori ya Tupana rü tá nanaxãneexẽxẽ rü taxuwatáma nime i ngẽma nügü icua̱xüũgüxũ rü ngẽma nügü írütagüxũ."

……

Úbanecügü ixuxũ ga ore nachiga ga Yudáanecüa̱x ga duũxũgü

5 [1]“Rü ngẽma chomücü irümemaexũégagu tá chawiyae. Rü ngẽma wiyae rü norü úbanecüchiga nixĩ. Rü ngẽma chomücü rü wüxi ga naane ga mexũwa nüxṹ nayexma ga wüxi ga úbanecü. [2]Rü nanaxaiegumüane rü ínananugü ga nutagü rü yema rümemaexũ ga úba yexma natogü. Rü yemanecügu nanaxü ga wüxi ga dauxũtaechica rü wüxi ga nachica ga bínu nawa naxüxũ. Rü nüma ga chomücü rü nagu narüxĩnü nax yema úba rü chi yamaixcuraxũ ga norü o, natürü ga yema úbagü rü ningúchia̱x ga norü o. [3]Rü ñu̱xmax rü ñanagürü pexũ ya Tupana: ‘Pa Ĩane ya Yerucharéũcüã̱xgü rü ñaa Yudáanecüã̱xgüx ¡rü nüxũ pixu!, ¿rü texégagu nixĩ i ngẽma úbanecü i nangúchixáxũ i norü o? ¿Rü nagagutama rü ẽxna chaugagu? [4]¿Ẽxna nangexmaxũ i ta̱xacü i tama chaxüxũ nax tama nangúchixa̱xũca̱x i ngẽma chorü úbanecüarü o? ¿Rü nangemaxũ i ta̱xacü i tama naxca̱x chaxüxũ? Choma rü íchananguxẽxẽ nax nama̱ixcuraxũ i norü o. ¿Rü ta̱xacüca̱x i ñu̱xma i nangúchixáxũ i norü o? [5]Rü dücax, rü ñu̱xma rü tá pemaxã nüxũ chixu i ngẽma nagu charüxĩnüxũ namaxã i ngẽma chorü úbanecü. Rü tá íchanapoxgü i ngẽma norü poxeguxũ nax ngẽmaãcü duũxũgü nagu pogüexũca̱x i ngẽma úbanecü. Rü ngẽma norü poxeguxũ rü tá chanangṹxcuxẽxẽ nax duũxũgü nagu púgüexũca̱x i ngẽma úbanecü. [6]Rü ñu̱xũchi tá íchanata̱x i ngẽma úbanecü. Rü taxúxetáma tayayoatü rü taxúxetáma tanangi̱xcanecü rü ngẽmaãcü tá chuxchuxũgü rü chixexũ i natüane nanecüwa narüxügü. Rü tá nüxna chaxãga i caixanexũ nax tama nanecügu napuxũca̱x’, ñanagürü ya Tupana. [7]Rü ngẽma norü úbanecü i nüxṹ ngúchaũxũ ya Cori ya Tupana ya guxãxétüwa ngẽxmacü, rü ngẽma nixĩ i Iraétanüxũ i Yudáanewa ngẽxmagüxũ. Rü nüma ya Cori ya Tupana rü nanaxwa̱xe i nagu naxĩxũ i ngẽma norü mugü. Natürü ngẽma Iraétanüxũgü rü máetaguxicatama narüxĩnüe. Rü nüma ya Tupana rü ínananguxẽxẽ nax nügü nangechaũgüxũ, natürü ngẽma natanüwa nüxũ ĩnüxũxicatama nixĩ nax ngúxũmaxã aita naxüexũ.”

……

Tupana rü Ichaíaxũ nayaxu nax nüxṹ napuracüxũca̱x

6 [1]“Rü guma taunecü ga ã̱ẽxgacü ga Uchía nagu yucü rü nüxũ chadau ga Cori ya Tupana ga wüxi ga tochicaxũ ga daxũwa yexmaxũwa nax natoxũ. Rü yema norü üünemaxã nanapá ga yema ínayexmaxũwa. [2]Rü naétüwa nayexmagü ga daxũcüã̱x ga íya̱u̱xratanücüüxũ. Rü wüxichigü ga yema rü nüxṹ nayexma ga 6 ga naxpẽxátü. Rü taxre ga naxpẽxátümaxã rü nügü nidüxchiwegü, rü guma nái ga taxre ga naxpẽxátümaxã nügü nidüxparagü, rü guma nái ga taxremaxã rü nixüüxũ. [3]Rü guxũma ga yema daxũcüã̱x rü nügü ñanagürügü: ‘Naxüüne, naxüüne, naxüüne ya Cori ya Tupana ya guxãétüwa ngẽxmacü.’ Rü

ngẽma norü üüne rü ñoma i naane
namaxã nanapá. [4]Rü yema nagamaxã rü
guma Tupanapataarü ĩã̱x rü naxĩã̱xãchi.
Rü nümatama ga guma Tupanapata rü
caixanexũ̃maxã nanapá. [5]Rü yexguma
ga chomax rü ñaxũ̃gu charüxĩnü:
‘Ñu̱xma waxi rü chaugümaxã
changechaũ̃ erü tá chayu. Erü choma
nax duũ̃xũ̃ chixĩxũ̃ rü chauxetümaxã
nüxũ̃ chadau ya yimá ãẽ̱xgacü ya Cori
ya guxãétüwa ngẽxmacü. Rü chau̱x rü
naxãũ̃achi rü duũ̃xũ̃gü i ãũ̃achiarü
dexaã̱xgṹxũ̃tanüwa chamaxũ̃.’ [6]Rü
yexguma rü wüxi ga yema daxũcüã̱x rü
nigoe rü ãmarearü guchicaxũ̃wa wüxi
ga ãchataxũ̃maxã wüxi ga ã́xwe
cha̱uxca̱x nayaxu. [7]Rü guma ã́xwe rü
chau̱xwa nayaxũ̱xãchixẽxẽ, rü
ñanagürü choxũ̃: ‘¡Dücax! daa ã́xwe rü
cu̱axwa nixũ̱xãchi rü ngẽmaca̱x i curü
chixexũ̃ rü marü inayarüxo. Rü ngẽma
curü chixexũ̃gü rü Tupana rü marü cuxũ̃́
nüxũ̃ narüngüma’, ñanagürü. [8]Rü
yexguma rü nüxũ̃ chaxĩnü ga naga ga
Cori ya Tupana ga ñaxũ̃: ‘¿Rü texéxũ̃ tá
ichamuãchixũ̃ i ñu̱xmax? ¿Rü texé tá
tixĩ ya yíxema tórü orearü ngeruxũ̃
ixĩxe?’, ñanagürü. Rü yexguma ga
chomax rü chanangãxũ̃ rü ñachagürü:
‘Daxe chixĩ, Pa Corix. Ẽcü, ¡choxũ̃
inamuãchi!’ ñachagürü. [9]Rü nüma rü
ñanagürü choxũ̃: ‘¡Ẽcü inaxũãchi rü
chorü duũ̃xũ̃gümaxã nüxũ̃ ixu i ñaa
ore!: Rü woo nüxũ̃ nax naxĩnüexũ̃ i
chorü ore rü taxũtáma nüxũ̃ nacua̱xgü
nax ta̱xacüchiga yixĩxũ̃. Rü woo nüxũ̃
nax nadaugüxũ̃ i ngẽma mexũ̃ i chaxüxũ̃
rü taxũtáma nüxũ̃ nacua̱xgüéga nax
ta̱xacüchiga yixĩxũ̃. [10]Rü ngexrüma nax
chorü oremaxã cuyaxucu̱xẽgüxũ̃ i
ngẽma duũ̃xũ̃gü i norü ĩnügutama
rüxĩnüexũ̃, erü taxũtáma cuga naxĩnüe.
Rü nüétama ega nügü
yangauxchixexẽẽgu naxcha̱xwa i chorü
ucu̱xẽgü nax tama nüxũ̃ naxĩnüexũ̃ca̱x
Rü nüétama ega nügü yangexetüxgu
naxcha̱xwa i ngẽma mexũ̃ i naxca̱x
chaxüxũ̃ nax tama nüxũ̃ nadaugüxũ̃ca̱x
rü ngẽmaãcü tama cha̱uxca̱x
nawoeguxũ̃ca̱x nax choma naxca̱x
chayataanexẽẽgüxũ̃ca̱x’, ñanagürü
choxũ̃. [11-12]Rü yexguma ga choma rü
nüxna chaca rü ñachagürü: ‘¿Ñuxre i
ngunexũ̃ tá nixĩ i ngẽmaãcü yixĩxũ̃, Pa
Cori?’ ñachagürü. Rü yexguma ga nüma
rü choxũ̃ nangãxũ̃ rü ñanagürü: ‘Rü
ngẽmaãcü tá nixĩ ñu̱xmatáta yima
ĩanegü rü nagu napogüe, rü taxuxũ̃táma
i duũ̃xũ̃ íyaxü rü ñu̱xmatáta ya yima
ĩpatagü rü yangearü duũ̃xũ̃ã̱xgü rü
naanegü rü nabáianemare rü ñu̱xmatáta
íchanamuxũ̃ i ngẽma duũ̃xũ̃gü i norü
naanewa, rü ngẽmaãcü i nachixũ̃ane rü
nangeãcumare. [13]Rü woo chi 100
tanüwa rü 10 i duũ̃xũ̃gü íyaxüxgu nawa
ya yima ĩane rü ngẽma rü ta nadai
ñoma wüxi i nai i daxüchixũ̃rüxũ̃.
Natürü ngẽma nachimewa rü tá narüxü
i wüxi i ngexwaca̱xũ̃xũ̃ i nane i mexũ̃’,
ñanagürü ga Tupana.”
……

Ichaía rü nüxũ̃ nixu
i Emanuéarü buxchiga

7 [14]“Rü nümatátama ya Cori ya Tupana
rü tá pexũ̃ nüxũ̃ nadauxẽxẽ i wüxi i
cu̱axruxũ̃: ‘Rü ngẽma pacü i taguma
yatüxũ̃ cu̱axcü rü tá ngürü ixãxacü. Rü
yimá ngĩne rü tá Emanuégu inaxüéga.’”
……

Tupana Nane ya ngüxmüxẽẽruũarü buxchiga

9 [1]“Rü nüma ya Tupana rü woo oõxẽwa nayexmaxẽẽgu ga Gariréaane ga noxri Chaburóũane rü Netaríane ixĩxũ, natürü nawena rü nanatachigaxẽxẽ i ngẽma naane i natü ya Yudáũarü tocutüwa ixügüxũ, rü ñu̱xmata márwa nguxũ i duũxũgü i tama yaxõgüxũ íxãchiũgüxũwa. [2]Rü ngẽma Gariréaane ga noxri ẽanexũwa yexmagüxũ rü nüxũ nadaugü ga wüxi ga taxũ ga omü ga ngóonexẽẽruxũ. Rü yema omü rü poraãcü tüxũ nangóonetanüxẽxẽ ga guxema ẽanexũwa yexmagüxe. [3]Rü ñu̱xmax, Pa Cori Pa Tupanax, rü poraãcü taãxẽ toxca̱x ícunguxẽxẽ rü ngẽma taãxẽ rü aixcüma nataxüchi. Rü guxãma tataãxẽgü i cupe̱xewa ñoma tonetüarü o tibuxgügurüxũ rü ñoma churaragü i norü uanügüarü ngẽmaxũgü nügümaxã itoyegurüxũ.

……

[6]Erü tatanügu nabu i wüxi i õxchana. Rü nüma ya Tupana rü tüxna nanamu ya yimá nane. Rü yimána nixĩ i naxããxũ i pora nax tamaxã inacuáxũca̱x. Rü ñaagü tá nixĩ i naégagü i namaxã naxugüãxũ: Rü Mexechicü ya Ucu̱xẽruxũ, rü Tupana ya Poraxüchicü, rü Tanatü ya Taguma Yucü, rü Tupana Nane ya Ngüxmüxẽẽruxũ ixĩcü. [7]Rü nüma rü tá ãẽxgacü ya Dabíchicüxü ingucuchicü nixĩ. Rü ngẽma norü pora nax ãẽxgacü yixĩxũ rü guxũ i nachixũanegüwa tá nangu. Rü ngẽma nügümaxã nax inangüxmüxẽẽãxũ i duũxũgü rü tagutáma inayarüxo. Rü ngẽma nax ãẽxgacü yixĩxũ rü mea tá duũxũgümaxã inacua̱x, rü mexũgu tá narüxĩnü rü guxãarü mexũca̱x tá nadau i guxũguma. Rü ngẽmaãcü tá nanaxü erü ngẽma nixĩ i norü ngúchaũ i nagu naxĩnüxũ ya yimá Cori ya Tupana ya guxãétüwa ngẽxmacü.”

……

Ore i Tupana nane ya ngüxmüxẽẽruũchiga

11 [1]“Rü ñoma wüxi i naichime irüxüxũrüxũ tá nixĩ nax Dabínatü ga Ichaíwa nangóxũ i wüxi i nataxa i guxãarü ãẽxgacü tá ixĩxũ. [2]Rü Cori ya Tupanaãxẽ rü guxũgutáma namaxã inacua̱x. Rü tá nüxna nanaxã i cua̱x nax mea naãxẽxũ nacuáxũca̱x. Rü tá nüxna nanaxã i tauxcha nax naxuãẽxũca̱x. Rü tá nüxna nanaxã i pora rü tá nüxũ narüngũxẽẽ nax Tupanaarü ngúchaũxũ nacuáxũ rü naga naxĩnüxũ. [3]Rü nüma rü ngẽxguma duũxũgüna naca̱xgu i norü maxũchiga, rü taxũtáma ngẽma norü düxétüwa ngóxũca̱xicatama nüxna naca. Natürü ngẽma norü ĩnüwa ngẽxmaxũca̱x tá nixĩ i nüxna nacaxũ. Rü taxũtáma nanapoxcu naxca̱x i ngẽma togü nüxũ ixugümarexũ, natürü ngẽma chixexũ i naxügüxũca̱x tá nixĩ i napoxcuexũ. [4]Rü yíxema togüme̱xẽwa ngẽxmagüxe rü ngẽxguma tümaarü maxũchiga tüxna naca̱xgu rü mea tá tümamaxã nanamexẽxẽ. Rü tümaétüwa tá nachogü ya yíxema ngearü diẽrua̱xgüxe i tümaarü ãẽxgacü chixri tümamaxã cua̱xgüxe. Rü ngẽma norü ore rü ñoma wüxi i cua̱i̱xruũrüxũ tá nixĩ naxca̱x i ngẽma chixexũ ügüxũ. Rü wüxi i

naa̱xmaxã cue ñaxũ̃maxã tá nanadai i
ngẽma duũ̃xũ̃gü i chixexũ̃ ügüxũ̃. 5Rü
nüma ya yimá ãẽxgacü rü meama
guxũ̃ma i norü duũ̃xũ̃gümaxã tá
inacua̱x. Rü ngẽma ore i aixcüma
ixĩxũ̃icatama tá nixu. 6Rü ngẽxguma
yangucuchigu ya yimá ãẽxgacü, rü
ngẽma airu i naixnecücüã̱x rü
carnérumaxã rü taxũtáma nügüchi
naxaie. Rü ngẽma ai rü tá
chíbuxacümaxã wüxigu nacagü. Rü
ngẽma wocaxacü rü ngẽma aixacü rü tá
wüxigu nayae. Rü wüxi i buxũ̃ tá
namaxã inacua̱x. 7Rü ngẽma woca rü
ngẽma ócha i düraxũ̃ rü nügümücü tá
nixĩgü rü naxacügü rü wüxigu tá
nacagü. Rü ngẽma ai i leóũ̃ rü wocarüxũ̃
tá maxẽ nanangõ̱x. 8Rü ngẽxguma i
wüxi ya buxe ya maixe
nawümaxũ̃étüwa naxĩnüca̱xwa̱xegu, rü
woo ngẽma ãxtapemaxũ̃gu
yaxücuchime̱xẽgu rü taxũtáma nüxũ̃
naxãũcüma. 9Rü guxũ̃nema ya yima
ma̱xpṹne ya chopata nawa ngexmanewa
rü tataxuma ya texé ya chixexũ̃ üxe. Erü
ñoma már i dexámaxã napaxũ̃rüxũ̃ rü
ñoma i naane rü ngẽma duũ̃xũ̃gü i
choxũ̃ cua̱xgüxũ̃maxã tá nanapá. 10Rü
ngẽxguma yimá Dabítaxa ingucuchigu
nax ãẽxgacü yixĩxũ̃ca̱x rü tá wüxi i
cua̱xruxũ̃ nixĩ naxca̱x i guxũ̃ma i
duũ̃xũ̃gü. Rü guxũ̃ i nachixũ̃anegücüã̱x
rü tá naxca̱x nayadaugü rü naxca̱x
nangutaque̱xegü. Rü ngẽma nachica i
nawa nangexmaxũ̃ rü tá naxüüne.

Iraétanüxũ̃ rü tá nachixũ̃anecа̱x nawoegu

11Rü ngẽxguma yimá Dabítaxa
ingucuchigu nax ãẽxgacü yixĩxũ̃ca̱x rü
nüma ya Cori ya Tupana rü tá wena
inanawe̱x i norü pora. Rü wena tá
nanangutaque̱xexẽxẽ i norü duũ̃xũ̃gü i
Achíriaanewa, rü Equítuanewa, rü
Pátuanewa, rü Etiopíaanewa, rü
Eráũ̃anewa, rü Chináruanewa, rü
Amáanewa rü nachixũ̃anegü i
márcutüwa ngẽxmagüxũ̃wa. Rü tá wena
Iraéanecа̱x nanawoeguxẽxẽ. 12Rü nüma
ya Cori rü guxũ̃ i nachixũ̃anegüxũ̃ tá
nüxũ̃ nadauxẽxẽ i wüxi i cua̱xruxũ̃. Rü
tá nanangutaque̱xexẽxẽ i ngẽma
Iraétanüxũ̃gü i woonexũ̃. Rü naanearü
guxũ̃cüwawa tá ne nanagagü nax
nanutaque̱xeãxũ̃ i ngẽma duũ̃xũ̃gu i
Yudáanecüã̱x ga woonemarexũ̃”,
ñanagürü ga Ichaía.
……

Iraétanüxũ̃gü rü tá Babiróniaanecüã̱x ya ãẽxgacüxũ̃ nacugüe

14 3-4“Rü pemax, Pa Duũ̃xũ̃gü i
Iraétanüxũ̃güx, rü ngẽxguma
nüma ya Cori ya Tupana pexũ̃
ínguxũ̃xẽẽgu naxme̱xwa i ngẽma
Babiróniaanearü ãẽxgacü i ngúxũ̃ pexũ̃
ingegüxẽẽxũ̃ rü ngechaũ̃ pexna ãxũ̃, rü
ñaa oremaxã tá nüxũ̃ pecugüe rü
penaxuchixe: ‘Dücax ¿ta̱xacüwa cungu i
cuma nax cuchixecümaxũ̃? rü ¿ta̱xacügu
nayagu̱x i ngẽma nax cugü
quicua̱xüüxũ̃?’ ñapegürügü tá nüxũ̃.
5Erü nüma ya Cori ya Tupana rü nagu
nayanachixexẽxẽ i norü pora i ngẽma
chixecümaxũ̃. Rü íxraxũ̃gu nanabüũ̃gü
ya yima naxne i ngẽma chixexũ̃arü
üruxũ̃.
……

12¿Rü ñuxãcü icurünguxũ̃ Pa
Babiróniaanearü Ãẽxgacüx i Ñoma
Ngunetüxũ̃arü Woramacurirüxũ̃

Ibaixchiréxex? Rü ñu̱xma rü curütáe i cumax nax guxũ̃ i nachixũ̃anegümaxã icucua̱xchiréxũ̃. 13Rü cumax rü cugü curütupana rü cugüãẽwa ñacurügü: ‘Choma rü daxũguxũ̃ i naanegu i Tupanaarü ẽxtagüétügu tá chaxĩnagü nax ngẽ́ma charütoxũ̃cua̱x. Rü yima ma̱xpṹne ya nórtewaama üxũ̃ne i nagu nangutaque̱xene i ngẽma tupanagü i duũ̃xũ̃gü namaxã tupanaã́xũ̃ rü yimawa tá chanangexmaxẽxẽ i chorü tochicaxũ̃’, ñaxũ̃gu curüxĩnü. 14Rü cuma rü ñacurügü: ‘Rü ngẽma caixanexũ̃arü yexeragu tá chaxĩnagü rü naxrüxũ̃ tátama chixĩ ya yimá Tupana ya guxãétüwa ngẽxmacü’, ñacurügü. 15Natürü tama ngẽma cuma nagu curüxĩnüxũ̃ãcü cuxṹ ínanguxuchi, erü nagu curütáe i ngẽma ma̱xüchixũ̃ i ãmaxũ̃ i yuexũ̃gü nawa ngẽxmagüxũ̃”, ñanagürü ga Ichaía.

……

Ichaía rü wiyaemaxã Tupanaxũ̃ nicua̱xüxũ̃

25 1“Pa Corix, cuma nixĩ i chorü Tupana quixĩxũ̃. Rü choma rü cuxũ̃ chicua̱xüxũ̃ rü mexũ̃maxã cuxũ̃ chixuchiga. Erü ngẽma nagu curüxĩnüxũ̃ rü aixcüma cuyanguxẽxẽ rü nũxcümacürüwatama cunaxa̱ixrügumaraxũ̃. Rü taguma cuxüchicüxü.

……

4Rü yíxema ngearü poraã̱xgüecua̱x rü cumax, Pa Corix, rü tümaarü poxũ̃ruxũ̃ quixĩ. Rü cuma rü tümaarü ngũ̃xẽẽruxũ̃ quixĩ ya yíxema taxúema tüxũ̃ rüngũ̃xẽẽgüxe. Rü cuma rü tümaétüwa cuchogü ya yíxema guxchaxũ̃wa ngẽxmagüxe. Rü cuma rü tümaarü düxpechitaruxũ̃ quixĩ ya yíxema üa̱xcüarü naiemaxũ̃ tüxũ̃ iguxe. Rü nüxna tüxũ̃ ícupoxũ̃ i ngẽma duũ̃xũ̃gü i chixexũ̃ i ñoma taxüchicü ya pucü i ĩtapü̱x i waixümünaxcua̱x idexẽxẽcürüxũ̃ ixĩgüxũ̃”, ñanagürü ga Ichaía.

……

Norü nguxũ̃chigagu nawiyaegü i Yudáanecüã̱xgü

26 1“Rü ngẽma ngunexũ̃ i nagu ínanguxũ̃xũ̃gu i norü uanügümexẽwa i ngẽma Yudáanecüã̱xgü, rü tá nawiyaegü nagu i ñaa wiyae: ‘Rü tüxṹ nangexma ya daa tórü ĩane ya porane ya tüxũ̃ ipoxũ̃ne nüxna i tórü uanügü. Erü nüma ya Cori ya Tupana rü tüxũ̃ narüngũ̃xẽẽ rü tórü uanügüchã̱xwa ínanapoxegu ya daa tórü ĩane namaxã i poraxũ̃ i naxtapü̱x. 2¡Rü peyawãxna̱x i ngẽma norü ĩã̱xgü ya daa ĩane nax nachocuxũ̃cua̱x i ngẽma duũ̃xũ̃gü i Tupanape̱xewa mexũ̃ rü aixcüma nüxṹ yaxõgüxũ̃! 3Rü cumax, Pa Corix, rü mexũ̃gu tüxũ̃ curüxĩnüexẽxẽ ya yíxema ixaixcümagüxe, erü cuxna tarüyoũ̃. 4¡Rü nüxna perüyoũ̃ ya Cori ya Tupana! Erü nüma nixĩ i guxũ̃guma pexna nadauxũ̃’, ñanagürügü tá.”

……

7Rü ñanagürü ga Ichaía: “Yíxema aixcüma Tupanape̱xewa mexe, rü Tupana tüxũ̃ narüngũ̃xẽẽ nax mea tüxũ̃ naxüpetüxũ̃cua̱x. Rü cumax, Pa Cori Pa Tupanax, rü mea icuyawe̱xẽxẽ i tümaarü maxũ̃. 8Dücax, Pa Corix, wüxi i torü taãxẽmaxã tanaxü i curü ngúchaũ̃. Rü ngẽma toõxẽwa nagu tarüxĩnüexũ̃ nixĩ nax cuxũ̃ ticua̱xüũ̃güxũ̃. 9Rü

chütacü rü guxũma i choru
ngúchaũmaxã chauãẽwa guxũguma
cugu charüxĩnü. Rü ngẽxguma cuma
ñoma i naanewa cuxũxgu nax nüxna
cucax̱ũcax̱ i duũxũgü naxcax̱ i norü
maxũ, rü ngẽxguma tá nixĩ i nüxũ
yacuax̱ãchitanüxũ i ngẽma maxũ i
aixcüma cupexewa mexũ”, ñanagürü ga
Ichaía.
……

Tupana nayaxucux̱ẽ i duũxũgü i tama naga ĩnüechaũxũ

29 9Rü ñanagürü ta ga Ichaía: “Rü
pemax, Pa Duũxũgü i Tama
Ixĩnüechaxũxũx, rü woo nüxũ pedax̱uxgu
i ngẽma Tupana üxũ rü namaxã
pebax̱ixãchiãẽgügu, natürü tama
peyaxõgüchaũ. Rü pema rü ñoma
pingexetüxũrüxũ pixĩgü erü tama nüxũ
pecuax̱ i ngẽma nüxũ pedauxũ. Rü
ñoma ngãxẽxũrüxũ pixĩgü nax
pichüxatanücüüxũ i perü õwa woo
taxuxũma i ngúchiáxũ pixaxgüchirexgu.
10Rü ngẽmacax̱ i nüma ya Cori ya
Tupana rü yaxta i poraxũ pexcax̱ ngẽma
namu. Rü ngẽma perü orearü
uruũgüchirex̱ nixĩ i pemaxã icuax̱xgüxũ.
Natürü tama aixcüma pemaxã nüxũ
nixugüe i ngẽma tá pexũ ngupetüxũ, erü
nüma ya Cori ya Tupana rü düxwa
nayatüxetü nax tama nüxũ
nacuax̱xgüxũcax̱.
……
13Rü nüma ya Cori ya Tupana rü
ñanagürü choxũ: ‘Ñaa duũxũgü rü norü
dexawaxicatama nügü nixugüe nax
chorü duũxũgü yixĩgüxũ, natürü tama
chauga naxĩnüe. Rü naax̱waxicatama
choxũ nicuax̱üxũgü natürü norü
maxũnewa rü tama chaugu narüxĩnüe.
Rü ngẽma norü cuax̱üxũgü rü ngẽma
mugü i duũxũgü nagu ĩxũwa
nanayauxgü. 14Rü ngẽmacax̱ i choma rü
taxũ i cuax̱ruũgü i chorü poramaxã
chaxüxũ tá ichawex̱ nax ngẽmamaxã
íchanabax̱ixgüexũcax̱. Rü ngẽma norü
ucux̱ẽruũgü i cuax̱ nüxũ ngẽxmagüxũ rü
tá chayanatauxẽxẽ i norü cuax̱’,
ñanagürü ya Tupana. 15¡Rü tügümaxã
tangechaxũgü ya yíxema Cori ya
Tupanachax̱wa icux̱güe namaxã i
tümaarü ĩnü i chixexũ i ẽanexũwa
taxügüxũ! Erü ñatagürügü: ‘Taxúema
tüxũ tadau rü taxúema nüxũ tacuax̱ i
ngẽma ixügüxũ’, ñatarügügü. 16¿Rü
tüxcüũ ípeyatõxẽxẽ i ngẽma mexũ i
Tupana pexcax̱ üxũ? Rü ngẽma
waixümü i üwechiruxũ rü
taxucürüwama ngẽma duũxũ i tũxũ
nawa üxũmaxã nawüxigu. Rü wüxi i
ngẽmaxũ rü taxũta norü üruxũxũ
ñanagürü: ‘Cuma rü tama nixĩ i choxũ
cuxüxũ’ ñanagürü. Rü wüxi i tũxũ rü
taxucürüwama norü üruũxũ ñanagürü:
‘Cuma rü tama cuãxẽxũ cucuax̱ nax
ñuxãcü choxũ cuxüxũ’, ñanagürü.”
……

Cori ya Tupana rü Yerucharéũcüax̱ i duũxũgüxũ nataãxẽxẽxẽ

40 3-4“¡Rü iperüxĩnüe i Tupanaarü
orearü uruxũ i tagaãcü ñaxũ:
‘Cori ya Tupanacax̱ penamexẽxẽ i perü
maxũ, ñoma wüxi i nama i chianexũwa
dapetüxũ imexẽẽxũrüxũ! Rü ngẽma
ínawüxũwa ¡rü ipeyanawex̱ãchixẽxẽ! Rü
ngẽma ínangatexũwa ¡rü penagütagü
nax mea yawéxũcax̱! Rü ngẽma
ínangüchitaeruxũwa ¡rü

ipeyanawẽxãchimüanexẽxẽ! Rü ngẽma
ínangücureanexũwa irü mea
penabaĩxmaxẽxẽ!' ñanagürü. [5]Rü
ngẽxguma i nüma ya Cori ya Tupana rü
tá nügü nangõxẽxẽ nax ñuxãcü
naxüünexũ. Rü guxũma i duũxũgü rü tá
nüxũ nadaugü i ngẽma norü üüne. Rü
nümatama ya Cori ya Tupana nixĩ i
ngẽma ñaxũ. [6]Rü wüxi i naga rü
tagaãcü ñanagürü: '¡Aita naxü!'
ñanagürü. Rü choma rü ñachagürü: '¿Rü
tãxacümaxã tá aita chaxüxũ?'
ñachagürü. Rü choxũ nangãxũ rü
ñanagürü: 'Rü guxũma i duũxũgü rü
ñoma wüxi i natüanerüxũ paxaãchitama
nixĩ. Rü wüxi i putüra i paxaãchi
boxüxũrüxũ nixĩ. [7]Rü ngẽma natüane rü
nipa rü ngẽma putüra rü narüñẽxe
ngẽxguma Cori ya Tupana nagu cue
ñaxgu. Rü aixcüma nixĩ i duũxũgü rü
ñoma natüanerüxũ yixĩgüxũ. [8]Rü ngẽma
natüane rü nipa rü ngẽma putürachacu
rü narüñẽxe. Natürü ngẽma Tupanaarü
ore rü taguma inayarüxo rü
guxũgutáma nangexmaecha',
ñanagürü."

……

[27]Rü ñanagürü ta ga Ichaía: "Pa
Iraéanecüãxgü Pa Acóbutanüxũgüx, ¿rü
tãxacücãx pidexagüxũ rü ñaperügügüxũ:
'Cori ya Tupana rü tama nüxũ nacuãx
nax tãxacü tüxũ üpetüxũ. Rü nüma ya
Tupana rü tama tagu narüxĩnü',
ñapegügüxũ? [28]Rü pema nagu
perüxĩnüegu rü tama nüxũ nacuáxũ, rü
tama nüxũ naxĩnüxũ. Rü nüma ya Cori
ya Tupana ya guxũguma ngẽxmacü rü
naanearü üruxũ ixĩcü, rü taguma
nanaxĩxãchiãxẽ rü taguma nipa. Rü
ngẽma norü cuãx rü taguma inayagũx.
[29]Dücax, rü yíxema ipaxe rü pora tüxna
naxã. Rü yíxema turáxe rü tüxũ
ínanaporaãchixẽxẽ. [30]Rü ñoma i
naanewa rü woo i ngẽma ngextũxügüxũ
rü woetama nipae rü nanaxĩxãchiãẽgü.
Rü woo i ngẽma poraechiréxũ rü düxwa
narüpae. [31]Natürü yíxema aixcüma Cori
ya Tupanaaxũ yaxõxe rü guxũgutáma
tüxũ ningexwacãxũchigü i tümaarü
pora. Rü ñoma ĩyügürüxũ rü tá
taporaama. Rü woo ngẽxguma poraãcü
itañaãchigu rü taxũtáma nagũx i
tümaarü pora. Rü woo ngẽxguma
yáxũwa taxũxgu, rü taxũtáma tipa",
ñanagürü.

……

Tupana rü Iraétanüxũgümaxã inaxuneta nax nüxũ nangũxẽẽxũ tá

41 [10]"¡Taxũ i pemuũexũ, Pa
Iraétanüxũx! Erü choma rü
chapexũtagu. ¡Rü taxũ i pemuũexũ! Erü
choma rü perü Tupana chixĩ. Choma rü
pora pexna chaxã rü pexũ charüngũxẽẽ.
Rü choma rü chorü tügünechacüümaxã
pexũ chingĩ. [11]Rü guxũma i ngẽma
pexchi aiexũ rü tá naxãnee rü tá
inayarümaachitanü. Rü ngẽma pemaxã
nügü daĩxũ rü tá inayarüxo. [12]Rü
naxcãx tá pedaugü i perü uanügü,
natürü taxũtáma nüxũ ipeyangau. Rü
ngẽma pexũ daĩxchaũxũ rü ñoma
taguma nangóexũrüxũ tá nixĩgü. [13]Erü
choma ya Cori nax perü Tupana chixĩxũ
rü pexmẽxgu chingĩ. Rü marü pemaxã
nüxũ chixu rü ñachagürü: '¡Taxũ i
pemuũexũ! Erü choma tá pexũ
charüngũxẽẽ', ñachagürü. [14]Rü choma
ya Cori ya Tupana rü aixcüma pemaxã
nüxũ chixu, Pa Iraétanüxũx Pa

Acóbutanüxũx, rü woo nax penoxrexũ
rü perü uanügüpẽxewa peturaexũ,
natürü ¡taxũ i pemuũexũ! Erü choma rü
tá pexũ charüngũxẽẽ. Rü choma ya perü
Tupana ya üünecü nax chixĩxũ rü perü
ngũxẽẽruxũ chixĩ.”
……

Cori ya Tupanaarü Duũ ya Cristu

42 [1]“Rü daa nixĩ ya yimá chorü
duũ ya chaporaxẽẽcü rü nüxũ
chaxunetacü rü namaxã chataãxẽcü. Rü
nüxna nixĩ i chanamuxũ i Chauãxẽ i
Üünexũ nax ngẽmaãcü guxũ i
nachixũanegümaxã mea inacuáxũcax.
[2]Rü nüma rü tá namecüma. Rü
tagutáma nipura, rü taxwexũtáma
nanga i ĩanemaxũgüwa. [3]Rü nüma rü
taxũtáma tüxũ naxo ya yíxema tümaarü
õwa turáxe. Rü taxũtáma tüxũ
ínayaxõõchixẽxẽ ya yíxema ngexwacax
yaxõxe. Rü aixcümaxũchi tá mea
guxãmaxã inacuax. [4]Rü nüma rü
tagutáma inarüngũ ñuxmatáta mexũxica
nawa ngexmax i ñoma i naane. Rü woo
ngẽma nachixũanegü i yáxũwa
ngẽxmagüxũ i már- arü tocutüwa rü tá
mea nanayauxgü i norü nguxẽẽtae.”
……

Cori ya Tupanaxicatama nixĩ ya maxẽxẽẽruxũ ixĩcü

43 [1]“Natürü i ñuxmax, Pa
Iraétanüxũgü i Acóbuarü
Duũxũgü Ixĩgüxex, rü yimá Cori ya
Tupana ya pexũ ngoxẽẽcü rü ñanagürü
pexũ: ‘¡Taxũ i pemuũexũ! Erü choma
nixĩ i pexũ íchanguxũxẽẽxũ. Rü choma
nixĩ i peégamaxã pexna chacaxaxũ rü
pema rü chorü duũxũgü pixĩgü. [2]Rü
ngẽxguma guxchaxũwa pechopetüxgu
ñoma dexá i mátamaxũwa
pichoũgurüxũ, rü choma rü tá
chapetanügu. Rü ngẽxguma
ãũcümaxũwa pengexmagügu ñoma
wüxi i natü i poraxũchixüwa
pichoũgurüxũ rü taxũtáma ngẽxma peyi.
Rü ngẽxguma taxũ i guxchaxũwa
pechopetüxgu rü ñoma wüxi i
üxüxetüwa pechopetügurüxũ pixĩgü, rü
taxũtáma pixae rü yima üxü rü
taxũtáma niyauxra i petanüwa. [3]Rü
choma nixĩ i perü Cori ya perü
maxẽxẽẽruxũ chixĩxũ, Pa Iraétanüxũgüx.
Rü choma nixĩ i perü Tupana ya üünecü
chixĩxũ. Rü choma nixĩ ga ãẽxgacü ga
Chírumexẽgu chayixẽẽxũ ga perü
uanügü ga Equítuanecüãxgü rü
Etiopíaanecüãxgü rü Chabáanecüãxgü
nax yemaacü naxmexwa ípenguxũxũcax
ga pemax. [4]Rü yemaacü pexũ íchapoxũ
yerü poraãcü choxũ pengúchaũ rü
choxũ peme rü pexũ changechaũ. Rü
yemaacü norü uanügümexẽgu
chanayixẽxẽ ga yema perü uanügü nax
pexũ chamaxẽxẽẽxũcax rü choxrü
pixĩgüxũcax i pemax. [5]¡Rü taxũ i
pemuũexũ! Erü choma rü chapetanügu.
Rü yíxema üaxcü ne ũxũgu woonexe rü
ñuxmata üaxcü írüxücuxũgu woonexe
rü tá pexũ chanutaquexe nax wenaxarü
ñaa pechixũanecax pewoeguxũcax nax
nua wüxiwa pengexmagüxũcax.’”
……

Tupana rü nüxũ naxoox nax naxchicünaxãgüxũ yacuaxüũgüxũ

44 [6]“Rü choma ya Cori ya Tupana
rü perü ãẽxgacü chixĩ rü perü
ngũxẽẽruxũ chixĩ, Pa Iraétanüxũgüx. Rü

choma ya guxũétüwa ngẽxmaxe rü
ñachagürü: ‘Choma rü woetama
changexmaecha rü taguma icharüxo. Rü
nataxuma i to i Tupana’, ñachagürü.
……
10Rü yíxema naxchicünạxã tügücạx
ũxe nax ngẽmamaxã tatupanaãxũcạx rü
natücạxmamare nixĩ i ngẽma taxüxũ.
……
15Rü ngẽxguma texé natuxugu ya
wüxi ya nai rü tümaarü üxüruxũ
tayaxĩxẽxẽ nax ngẽmawa tügü
tanaxĩxũcạx ega gáuane ixụ̈xgu. Rü togü
i naxchipẹxe rü tümaarü paũarü guruxũ
nixĩ. Rü to i naxchipẹxe rü tümaarü
tupanachicünạxã nawa taxü. Rü
ngẽmapẹxegu tacaãpụ̈xü rü nüxũ
ticuạxüxũ. 16Rü ngẽma norü ngãxũ i
ngẽma nai rü tümaarü üxüxũ
tayaxĩxẽxẽ, rü ngẽmawa tayagu i
tümaarü namachi. Rü ngẽxguma
nangẽxẹ̃xgu rü tanangõx. Rü mea tüxũ
ningu rü tataãxẽ. Rü ngẽxgumarüxũ ta
ngẽxguma nagáuanegu rü yima üxüwa
tügü tanaxĩ, rü ñatagürü: ‘Chataãxẽ erü
chanáiwe’, ñatarügü. 17Rü ngẽma nai i
tüxũ íyaxüxũwa tanaxü i tümaarü
tupanachicünạxã. Rü nüxna taca rü
ñatagürü nüxũ: ‘¡Choxũ ínapoxũ! Erü
cuma nixĩ i chorü tupana quixĩxũ’,
ñatarügü. 18Rü ngẽma duũxũgü i ngẽma
ügüxũ rü tama naãxẽxũ nicuạx. Rü
ñoma yangexetüxũrüxũ nixĩgü. Rü
ngẽma nax tama Cori ya Tupanaxũ
nacuạxgüchaũgüxũ, rü ñoma
nawãxtaxũrüxũ nixĩ i norü cuạx. 19Rü
taxúema mea nagu tarüxĩnü nax ngẽma
rü wüxi i naimare yixĩxũ. Rü tama
tügümaxã ñatarügü: ‘Ngẽma norü ngãxũ
i ngẽma nai rü chorü üxüxũruxũ
chayaxĩxẽxẽ rü ngẽmawa chayagu i
chorü paũ rü chayagu i chorü namachi
rü ñụxũchi chanangõx. Rü ngẽma
íyaxüxũwa i ngẽma nai rü chanaxü i
ñaa naxchicünạxã i natücạxmamare
ixĩxũ. Rü ngẽma ñụxma nüxũ
chicuạxüũxũ rü wüxi i naichipẹxmare
nixĩ’, ñatarügü. 20Rü ngẽma duũxũgü i
naechitamare maxẽxũ rü nagu
rüxĩnüexũ nax naxchicünạxãmarexũ
yacuạxüüxũgüxũ rü ningeãxẽmare. Rü
nügü namaxã nawomüxẽẽgü i wüxi i
ĩnü i doramare ixĩxũ. Rü ngẽma
duũxũgü rü taxucürüwama nügütama
ínanguxũxẽxẽ nawa i ngẽma nagu
naxĩnüexũ. Rü tama nüxũ nacuạxgüéga
i ngẽma naxügüxũ rü wüxi i doramare
nax yixĩxũ.

Cori ya Tupana rü Iraétanüxũaxũ̃ nüxũ inarüngüma i norü chixexũgü

21Pa Iraétanüxũgü i Acóbuarü
Duũxũgü Ixĩgüxex, irü nüxna
pecuạxãchie nax chorü duũxũgü
pixĩgüxũ! Yerü choma pexũ
changóexẽxẽ. ¡Rü taxũ i choxũ
iperüngümaexũ! 22Rü choma nixĩ i pexũ
ichayanaxoxẽẽxũ i perü guxchaxũgü rü
perü chixexũgü ñoma caixanexũ
iyarüxoxgurüxũ. ¡Rü ẽcü chạụxcạx
pewoegu! Erü choma nixĩ i pexũ
íchanguxũxẽẽxũ nawa i perü chixexũ,
ñanagürü ya Tupana.”
……

Babiróniaanecüạ̃xgü rü norü uanügü tá nüxũ narüporamae

47 5“Rü nüma ya Cori ya Tupana rü
ñanagürü: ‘¡Bexma iperücho, Pa
Babiróniaanecüạxgüx, rü ẽanexũwa

pebuxmü! Erü marü tagutáma wena
ngẽma togü i nachixũanegüétüwa pexügü.
6Rü yexguma namaxã chanuxgu ga yema
chorü duũxũgü ya Iraétanüxũgü rü pexna
chanawogü nax namaxã ipecuáxũca̱x.
Natürü ga pemax, Pa
Babiróniaanecüã̱xgüx, rü tama pexṹ
nangechaũtümüxũgü rü woo ga guxema
norü yaxguã̱xgü rü chixri tümamaxã
ipecua̱x.' 7Rü peãxẽwa nagu perüxĩnüe rü
ñaperügügü: 'Guxũgutáma ngẽma togü i
nachixũanegüétüwa taxügü', ñaperügügü.
Natürü tama nagu perüxĩnüe rü tá iyagúxũ
nax ngẽma togü i nachixũanegümaxã
ipecuáxũ. 8Rü ngẽmaca̱x i ñu̱xmax, Pa
Babiróniaanecüã̱xgüx i Ñoma Ngecü i
Ngĩrü Meruxũguxica Rüxĩnücürüxũ
Pixĩgüx, rü pema rü petaãxẽ nax wüxi i
mexũwa pengexmagüxũ. Rü pegüãxẽwa
ñaxũgu perüxĩnüe: 'Tataxuma ya texé ya
taxrüxũ poraxe. Rü yixicatátama tagutáma
guxchaxũwa tangexmagü rü tagutáma
taturae.' Rü ngẽma nixĩ i perüxĩnüe.
9Natürü pemaxã nüxũ chixu rü ngürüãchi
wüxitama i ngunexũgu tá pexca̱x ínangu i
ngẽma taxre i chixexũ nax nayuexũ i perü
ãẽ̱xgacügü i poraexũ rü nayuexũ i
pexacügü. Rü ñoma wüxi i ngexũ i
yutexũrüxũ tá pixĩgü rü woo nax
peyuüechiréxũ rü naguxũraxũxũ i ẽxũguxũ
i chixexũxũ nax pecuáxũ, ñanagürü ya
Tupana."

……

Tupana rü nanataãxẽxẽxẽ i Yerucharéũ̃cüã̱x

51 4"Rü ñanagürü ta ga Tupana:
'Pa Chorü Duũxũgüx ırü choxũ
iperüxĩnüe! ¡Rü chauga pexĩnüe, Pa
Iraétanüxũx! Rü choma rü tá
chanango̱xẽxẽ i ngẽma chorü ore. Rü
chorü mugü rü guxũ i nachixũanegüarü
ngóonexẽẽruxũ tá nixĩ. 5Rü choma rü
paxa tá chorü duũxũgüétüwa chachogü.
Rü paxa tá íchananguxũxẽxẽ naxme̱xwa
i norü uanügü. Rü chorü poramaxã tá
guxũ i nachixũanegümaxã ichacua̱x. Rü
ngẽma nachixũanegü i yáxũwa már-arü
tocutüwa ngẽxmagüxũ rü tá choxũ
ínananguxẽẽgü rü tá chorü porana
narüyoũ. 6¡Rü dücax, rü dauxũgu
perüdaunü rü ñoma i naanegu
perüdaunü! Erü guxũma i ngẽma
dauxũwa nüxũ pedauxũ rü ñoma
caxixũrüxũ tá inarütaxu rü ñoma i
naane rü wüxi i naxchiru i ngauxũrüxũ
tá nagu̱x. Rü ngẽma duũxũgü i nawa
maxẽxũ rü ñoma murenü yuexũrüxũ tá
nayue. Natürü ngẽma maxũ i chorü
duũxũgüna chaxãxũ rü taguma nagu̱x.
Rü ngẽma chorü ngũxẽẽ rü guxũgutáma
nangexmaecha'", ñanagürü.

……

Yerucharéũ̃cüã̱xgü rü norü uanüme̱xẽwa ínanguxũ

52 7"Rü wüxi i taãxẽ nixĩ nax
ma̱xpṹneanewa taxca̱x ne
naxũxũ ya yimá orearü ngeruxũ i mexũ
i ore taxca̱x nua ngecü rü tamaxã nüxũ
ixucü nax Tupana tüxũ rüngũxẽẽxũ rü
tüxũ ínanguxũxẽẽxũ naxme̱xwa i tórü
uanü. Rü tamaxã nüxũ nixu nax Tupana
rü tórü ãẽ̱xgacü yixĩxũ i ñu̱xmax.

……

Ngúxũ tá ninge ya yimá Tupanaarü duũ ya Cristu natürü tá nüxũ narüyexeraama

13Rü nüma ya Cori ya Tupana rü
ñanagürü: 'Yimá chorü duũ ixĩcü rü tá

norü uanüxũ narüporamae rü tá
chanatachigaxẽxẽ. 14Natürü muxũma i
duũxũgü rü tá namaxã nabaixãchie i
ngẽxguma nüxũ nadaugügu i nachiwe i
poraãcü napíxũ rü ãũxũ rü ngẽmagagu
marü tama nanaduẽxẽchametüraxũ.
15Rü ngẽxgumarüxũ ta rü muxũma i
duũxũgü i to i nachixũanecüãxgü rü tá
namaxã nabaixãchie. Rü ngẽma
ãẽxgacügü rü ngẽxguma nüxũ
nadaugügu i ngẽma naxüxũ rü tá
napexewa nachianegümare rü
taxuxũtáma nixugüxe, erü tá nüxũ
nadaugü i ngẽma taguma nüxũ
nadaugüxũ rü tá nüxũ nacuaxgü i
ngẽma taguma ñuxgu texéwa nüxũ
naxĩnüexũ', ñanagürü ga Tupana."

53 1" ¿Texé tá tayaxõ ga yema ore
ga nüxũ ixuxũ? ¿Rü texécax
nixĩ ga nangoxẽxẽãxũ ga norü pora ya
Cori ya Tupana? 2Rü nüma ya Cori ya
Tupana rü nanaxwaxe ya yimá norü
duũ rü ñoma wüxi i nanetü i ngexwacax
rüxüxũ rü naxchúmaxã i waixümü i
paanewa ixücuxũrüxũ nax yixĩxũ. Rü
nüma rü tama namechiwe rü ngẽmacax
taxúxeaxũma nangúchaũ. 3Rü ga
duũxũgü rü tama naga naxĩnüechaũ, rü
nüxũ naxoe. Rü nüma rü wüxi ga duũ
ga poraãcü ngúxũ ingecü nixĩ, rü
namaxã nixü nax ngúxũ yangexũ. Rü
yixema rü yexguma nüxũ idaugügu rü
tama nüxũ tacuaxgüchaũ rü ñoma wüxi
i duũxũ i taxuwama mexũrüxũ
tayaxĩxẽxẽ. Rü yemaacü nüxũ taxoe rü
tama tanayauxgüchaũ. 4Natürü ga
nüma rü nayange ga tórü daxaweanegü
rü tórü guxchaxũgü rü yemagagu nixĩ
ga ngúxũ yangexũ. Rü yixema nagu
rüxĩnüegu rü noxrütama chixexũgagu
nixĩ ga Tupana ngúxũ nüxũ ingexẽẽxũ
rü napoxcuãxũ rü ãne nüxũ yangexẽẽxũ.
5Natürü tórü chixexũgagu nixĩ ga
napixẽẽgüãxũ. Rü tórü pecádugagu nixĩ
ga ngúxũ yangexũ. Natürü yema ngúxũ
nax yangexũgagu nixĩ ga Tupana
tamaxã rüngüxmüxũ. Rü yema norü
oxrigügagu nixĩ ga taxcax yataanegüxũ.
6Rü guxãma ga yixema rü itarütauxe
ñoma carnérugü irütauxexũrüxũ. Yerü
wüxichigü ga yixema rü nagu taxĩ ga
tóxrütama ngúchaũ. Natürü nüma ga
Cori ya Tupana rü gumá norü duũcüxũ
nayangexẽxẽ ga guxũma ga tórü
chixexũgü. 7Rü nanacuaixgü, natürü
nüma rü nügü inaxã rü tama nügüétüwa
nidexa. Rü ñoma carnéru i maxwa
nagagüxũrüxũ namaxã nixĩgü. Natürü
nüma rü nachianemare ñoma wüxi i
carnéru i yoxtaxawa nagagüxũrüxũ. 8Rü
maxwa nanagagü woo taxuxũma ga
chixexũ naxü, rü tataxuma ga texé ga
ínapoxũxe. Rü taxúema texé naétüwa
tachogü. Rü ínanataxüchigü ga ñoma ga
naanewa. Rü chautanüxũgüarü
chixexũgagu nayamaxgü. 9Rü duũxũgü
ga ichixexũxũtagu nanataxgü. Rü
duũxũgü i chixri maxẽxũ
ítaxgüxũtanügu nanataxgü. Rü yemaacü
namaxã nixĩgü woo taguma namáeta rü
taguma doramaxã texéxũ nawomüxẽxẽ.
10Rü Cori ya Tupanaarü ĩnü nixĩ nax
ngúxũ yangexũ. Rü nüma rü nügü naxã
naxcax ga tórü chixexũgü. Rü ngẽmacax
nüxũ nangexma i maxũ i taguma gúxũ
rü tá tamuxũchi ya yíxema noxrü
ixĩgüxe. Rü nagagu nixĩ i mea
ínanguxuchixũ i ngẽma Tupana nagu
rüxĩnüxũ. 11Natürü nawena ga yema
poraãcü ngúxũ nax yangexũ rü nayuxũ

rü wena tá namaxũ̃. Rü yimá Tupanaarü
duũ̃ rü tá nataãxẽ erü tá tüxũ̃ nadau ya
muxetama ya marü Tupanapẽxewa
imexe nagagu nax tümaarü chixexũ̃cãx
nayuxũ̃. 12Rü ngẽmacãx i nüma ya
Tupana rü tá nanatachigaxẽxẽ, rü tá
ngẽma iporaexüchixũ̃tanüwa
nanangexmaxẽxẽ, yerü nügü inaxã nax
pecáducãx nayuxũ̃cãx. Rü nüma ga
duũ̃xũ̃gü rü ñoma wüxi i máetaxũ̃rüxũ̃
nayaxĩxẽxẽ, natürü ga nüma rü guxũ̃ma
ga duũ̃xũ̃güarü pecádu ninge nax
yemaacü naétüwa nachogüxũ̃cãx ga
yema pecáduãxgüxũ̃.”
……

Taxũ̃ i ngũ̃xẽẽxũ̃ nixu ya Cori ya Tupana

55 1“¡Rü guxãma ya texé ya
itãxawaexe rü nua taxĩ rü
tayaxaxegü! ¡Rü yíxema ngearü
diẽruãxgüxe rü nua taxĩ rü trígu rü bínu
rü léchecãx tadaugü rü ngetanüãcü
tanangõxgü rü taxaxegü! 2¿Rü
tãxacücãx i diẽrumaxã penaxütanü i
ngẽma tama õna ixĩxũ̃? ¿Rü tãxacücãx
penaxütanü i ngẽma tama nawa
itaãxẽxũ̃? ¡Rü mea choxṹ íperüxĩnüe rü
tá mexũ̃ i õna pengõxgü rü õna i
chíxũ̃maxã tá pengaxpütüwe!
……
6¡Rü naga pexĩnüe ya Cori ya Tupana
rü ñoma rü ta pexna naxu! ¡Rü nüxna
peca rü ñoma rü ta pexna nangaixcama!
7Rü ngẽma duũ̃xũ̃ i chixecümaxũ̃, rü
name nixĩ i nüxũ̃ narüxo i ngẽma
nacüma i chixexũ̃. Rü ngẽma duũ̃xũ̃ i
chixexũ̃gu rüxĩnüxũ̃, rü name nixĩ i
nüxũ̃ narüxo i ngẽma chixexũ̃ i nagu
naxĩnüxũ̃. ¡Rü Cori ya Tupanacãx
pewoegu! Rü tá nüxṹ
pengechaũ̃tümüxũ̃gü. ¡Rü naxcãx
pewoegu ya tórü Tupana! Erü nüma rü
ínamemare nax pexṹ nüxũ̃ nangümaxũ̃ i
perü chixexũ̃gü. 8Erü nüma ya Tupana
rü ñanagürü: ‘Ngẽma choma nagu
charüxĩnüxũ̃ rü tama perü ĩnümaxã
nawüxigu. Rü ngẽma choma chaxüxũ̃ rü
tama pema pexüxũ̃maxã nawüxigu. 9Rü
ngẽxgumarüxũ̃ i daxũguxũ̃ i naane rü
ñoma i naaneétüwa nax nangexmaxũ̃,
rü ngẽxgumarüxũ̃ ta nixĩ i ngẽma chorü
ĩnü rü perü ĩnüétüwa nangexma rü
ngẽma chaxüxũ̃ rü ngẽma pexüxũ̃étüwa
nangexma. 10Rü yima pucü rü ngẽma
gáuxũ̃ rü dauxũ̃wa narüyi rü tama wena
dauxũ̃wa naxĩ, natürü nayawaixẽxẽ i
waixümü nax naxügüxũ̃cãx i nanetügü
rü ngẽmaãcü nangexmaxũ̃cãx i naxchire
nax inatoxũ̃cãx rü norü o nax
nangõxũ̃cãx. 11Rü ngẽxgumarüxũ̃ ta nixĩ
i ngẽma chorü ore i chauãxwa íxũxũxũ̃.
Rü taxũtáma ngẽmaãcümare chãũxcãx
natáegu. Rü ngẽma chorü oregagu rü tá
ningu rü naxü i ngẽma choma
chanaxwãxexũ̃ rü ngẽma nüxũ̃ chixuxũ̃’,
ñanagürü ya Tupana.”
……

Iraétanüxũ̃gü rü norü chixexũ̃gagu napoxcue

59 1“Rü ngẽma Tupanaarü pora rü
guxũ̃guma
nanaxaixrügumaraxũ̃ rü guxũ̃guma
ningu nax chixexũ̃wa tüxũ̃
ínanguxũ̃xẽẽxũ̃cãx. Rü ngẽxgumarüxũ̃ ta
i nüma rü tama nangauxchixẽ, rü
ngẽmacãx guxũ̃guma tüxũ̃ naxĩnü ega
nüxna icaxgu. 2Natürü yema perü
chixexũ̃gü ga pexüxũ̃ rü Tupanachãxwa
pexũ̃ nitoxyepẽxe. Rü ngẽma perü

pecádugügagu pexchaxwa nügü
nidüxchametü ya Tupana nax ngẽmaãcü
tama pexũ̃ naxĩnüxũ̃cax.”
……

Tupanaarü ngũ̃xẽẽcax ínaca i Ichaía

64 1“¡Ẽcü ínangegü i ngẽma
caixanexũ̃ i dauxũ̃wa
ngẽxmaxũ̃, Pa Tupanax, nax ngẽ́ma
ícurüxĩxũ̃cax rü
cunaxĩãxãchitanüxẽẽxũ̃cax ya
maxpṹnegü i ngẽxguma ícunguxgu! 2Rü
ngẽxguma núma cuxũxgu rü ñoma üxü i
chuchuxũ̃necü ixaxexẽẽxũ̃rüxũ̃ tá nixĩ,
rü ñoma dexá i docachiüxũ̃rüxũ̃ tá nixĩ.
Rü ngẽxguma i ngẽma curü uanügü rü
tá nüxũ̃ nacuaxgü nax aixcüma
cungexmaxũ̃ rü ngẽma nachixũ̃anegüarü
duũ̃xũ̃gü rü tá cupexewa niduxrue. 3Rü
yexguma guma maxpṹnegügu
ícurüxĩxgu rü Moichépexewa
cunaxüxgux ga yema ãũcümaxũ̃ ga tama
duũ̃xũ̃gü nagu irüxĩnüexũ̃, rü guma
maxpṹnegü rü cupexewa rü
nixĩãxtanücüxü. 4Rü taguma texé
nachiga taxĩnü rü texé nüxũ̃ tadau nax
nangexmaxũ̃ i to i tupana i naxüxũ̃ i
ngẽma cuma cuxüxũ̃ tümacax ya
yíxema cugu yaxõgüxe. 5Rü cuma rü
tüxũ̃ cuyaxu ya yíxema tümaarü
taãxẽmaxã mexũ̃ üxe rü nüxna
cuaxãchixe nax tanaxüxũ̃ i ngẽma cuma
cunaxwaxexũ̃. Natürü i ñuxma i cuma
rü tomaxã cunu erü cupexewa chixexũ̃
taxügü rü nũxcümacürüwatama tama
cuga taxĩnüe. 6Rü guxãma i toma rü
cupexewa rü duũ̃xũ̃gü i ixãũãchixũ̃
tixĩgü. Rü woo i ngẽma taxüxũ̃ i toxcax
rümexũ̃, rü cupexewa rü ñoma wüxi i
wexá i ãũãchixũ̃rüxũ̃ nixĩ. Rü guxãma
chixexũ̃gu tayitanü ñoma naixatügü i
pagüxũ̃ irüyixũ̃rüxũ̃. Rü ngẽma tórü
chixexũ̃gü rü ñoma buanecü taxacü
cuenagütanüxũ̃rüxũ̃ chixexũ̃wa tüxũ̃
nagagü. 7Rü tataxuma ya texé ya
cumaxã idexáxe rü pora üxe nax
cuxũ̃tawa ngũ̃xẽẽcax ítacaxaxũ̃. Rü
ngẽma torü chixexũ̃gagu nixĩ i
toxchaxwa iquicúxũ̃ rü toxũ̃ ícuwogüxũ̃.
8Natürü ngẽmaétüwa, Pa Corix Pa
Tupanax, rü cuma nixĩ i Tonatü quixĩxũ̃.
Toma rü waixümü tixĩgü rü cuma nixĩ i
torü üruxũ̃ quixĩxũ̃. Rü guxãma i tomax
rü cumatama toxũ̃ cuxü. 9Pa Corix Pa
Tupanax ¡taxṹ i tomaxã cunuxũchixũ̃!
¡Rü taxṹ i nüxna cucuaxãchixũ̃ ga yema
chixexũ̃ ga taxüxũ̃! ¡Rü dücax, nagu
rüxĩnü nax curü duũ̃xũ̃gü tixĩgüxũ̃!”
……

**Cori ya Tupana rü duũ̃xũ̃gümaxã
mexũ̃ naxuegu**

65 17“ Rü Cori ya Tupana rü
ñanagürü: ‘Rü Dücax, rü
guxũ̃ma i ngẽma dauxũ̃wa nüxũ̃ idauxũ̃
rü ngexwacaxũ̃xũ̃ tá chaxü. Rü
ngẽxgumarüxũ̃ ta i ñoma i naane rü to i
ngexwacaxũ̃xũ̃ tá chaxü. Rü ngẽma
nüxíraxũ̃xũ̃ rü marü tá nüxũ̃ itarüngüma
rü taxúxetáma texé ñuxgu nüxna
tacuaxãchi. 18Rü name nixĩ nax
guxũ̃guma namaxã petaãxẽgüxũ̃ i
ngẽma tá chaxüxũ̃. Erü tá chanaxü ya
wüxi ya ngexwacaxũ̃ne ya Yerucharéũ̃ i
taxuxũ̃ma i chixexũ̃ nawa ngexmane. Rü
ngẽma duũ̃xũ̃gü i nawa maxẽxũ̃ rü tá
aixcüma nataãxẽgü. 19Rü choma rü tá ta
namaxã chataãxẽ ya yima ĩane ya
Yerucharéũ̃ rü tá namaxã chataãxẽ i
ngẽma chorü duũ̃xũ̃gü i nawa maxẽxũ̃.

Rü yima ĩanewa rü marü taxũtáma nüxũ
taxĩnü i axu rü taxúxetáma ngúxũ tinge
rü ngẽmagagu aita taxü. [20]Rü ngẽ́ma rü
tataxuma ya buxe ya noxretama i
ngunexũ tamaxũ rü paxa yúxe, rü bai ya
yaxguãx ya tama mea yarüyaexe. Rü
yíxema 100 ya taunecü tüxṹ ngẽxmaxe
yuxe rü tá ngextüxütama nixĩ. Rü
yíxema tama 100 ya taunecüwa nguxe
nax tayuxũ rü tümaarü
chixexũgagutama paxa tayu.
……
[23]Rü taxũtáma natücaxma naxüane i
duũxũgü, rü nataxutáma i naxacügü i
paxa yuexũ. Erü nümagü rü ngẽma
duũxũgü i Tupana nüxũ rüngũxẽẽxũtaxa
nixĩgü. Rü ngẽxgumarüxũ tá ta Tupana
nüxũ narüngũxẽẽ i ngẽma
nataagütanüxũgü. [24]Rü naxũpa nax
nüma choxna nacagüexũ, rü choma ya
Tupana rü marü nüxũ changãxũ. Rü
naxũpa nax yanachianegüxũ nax choxna
nacagüexũ, rü choma rü marü nüxũ
chaxĩnü. [25]Rü ngẽma airu i
naixnecücuãx rü tá carnérumaxã
wüxiwa nachibüe. Rü yima ai ya leóũ rü
wocarüxũ tá maxẽ nangox. Rü ngẽma
ãxtape rü marü taxũtáma tüxũ nangox,
erü ngẽma waixümü tá nixĩ i nawemü.
Rü guxũnema ya yima maxpṹne ya
chopata nawa ngexmane rü tataxuma ya
texé ya chixexũ üxe', ñanagürü ya Cori
ya Tupana."
……

JEREMÍAS

(Yeremía)

Cori ya Tupana rü Yeremíaxũ̃ naxuneta norü puracücax̱

1 [1]Rü ñaa nixĩ ga Tupanaarü ucux̱ẽ ga Yeremíamaxã nüxũ̃ yaxuxũ̃. Rü nüma ga Yeremía rü chacherdóte ga Irichía nane nixĩ. Rü ĩane ga Anatógu naxãchiũ̃ ga Bẽyamítanüxũ̃arü naanewa. [2]Rü yexguma Amú nane ga Yochía rü marü 13 ga taunecü ãẽxgacü yixĩxgu ga Yudáanewa, rü nüma ga Tupana rü Yeremíamaxã nidexa. [3]Rü yexgumarüxũ̃ ta Yeremíamaxã nidexa ga Cori ya Tupana ga yexguma Yochía nane ga Yoachíũ̃ ãẽxgacü ixĩxgu ga Yudáanewa. Rü yemaacü namaxã nidexa ñux̱mata nai ga Yochía nane ga Chedequía rü 11 ga taunecü yanguxẽxẽã nax ãẽxgacü yixĩxũ̃ ga Yudáanewa. Rü yexguma guma taunecüarü 5 ga tauemacüwa nanguxgu nixĩ ga Yerucharéũ̃cüãx̱ ga duũ̃xũ̃gü ga to ga nachixũ̃anewa nagagüaxũ̃. [4]Nüma ga Cori ya Tupana rü chomaxã nidexa rü ñanagürü choxũ̃: [5]“Rü yexguma taxũta cuxũ̃ changox̱ẽẽgu rü woetama marü choma cuxũ̃ chaxuneta nax choxrü quixĩxũ̃. Rü naxũ̃pa nax cubuxũ̃ rü choma rü marü cuxũ̃ chayaxu rü nachixũ̃anegüarü orearü uruxũ̃ cuxũ̃ chixĩxẽxẽ”, ñanagürü. [6]Rü yexguma ga chomax rü chanangãxũ̃ rü ñachagürü: “Dücax, Pa Corix, Pa Tupanax, choma rü changextüxüxüchi rü tama nüxũ̃ chacuax̱ nax ñuxãcü chidexaxũ̃”, ñachagürü. [7]Natürü nüma ga Cori ya Tupana rü choxũ̃ ñanagürü: “¡Taxṹ i nüxũ̃ quixuxũ̃ nax cungextüxüxũ̃! Rü chanaxwax̱e i choma cuxũ̃ íchamuxũ̃wa nax cuxũxũ̃. Rü tá nüxũ̃ quixu i ngẽma choma cuxũ̃ chamuxũ̃ nax nüxũ̃ quixuxũ̃. [8]¡Rü taxṹ i texéxũ̃ cumuũ̃xũ̃! Erü choma rü tá chacuxũ̃tagu nax cuxũ̃ íchapoxũ̃xũ̃cax̱. Rü choma ya Cori ya Tupana nixĩ i cumaxã nüxũ̃ chixuxũ̃ i ñaa chorü ore”, ñanagürü. [9]Rü ñux̱ũchi nüma ga Cori ya Tupana rü chauax̱ ningṍgü rü ñanagürü choxũ̃: [10]“Rü ñux̱ma i choma rü cuxna chanaxã i chorü ore nax ngẽmamaxã cuyaxucux̱ẽgüxũ̃cax̱ i ngẽma ãẽxgacügü rü duũ̃xũ̃gü i guxũ̃ i nachixũ̃anecüãx̱gü. Rü ngẽxguma tama naga naxĩnüegu i ngẽma chorü ore i namaxã nüxũ̃ quixuxũ̃, rü choma rü choxũ̃́ nangexma i pora nax chanamuxũ̃cax̱ i norü uanügü

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

nax nagu napogüexũcax i norü ĩanegü
rü ínawoxũãxũcax i norü duũxũgü rü
ngẽmaãcü iyanaxoxũcax i
nachixũanegü. Natürü ngẽma naga
ĩnüexũ i chorü ore i namaxã nüxũ
quixuxũ rü ngẽxgumarüxũ ta choxṹ
nangexma i pora nax wena
ichanachixẽẽxũ rü chanatachigaxẽẽxũ”,
ñanagürü ga Tupana.
……
13Rü nüma ya Cori rü wena chomaxã
nidexa rü choxna naca rü ñanagürü:
“¿Taxacü nixĩ i nüxũ cudauxũ?”
ñanagürü. Rü choma rü chanangãxũ rü
ñachagürü: “Nüxũ chadau ya wüxi ya
buetare ya idocacü rü nórteguama
baãcuchaũcü i Yudáarü naanewa”,
ñacharügü. 14Rü yexguma ga nüma ga
Cori ya Tupana rü chomaxã nüxũ nixu
rü ñanagürü: “Ngẽma taxũ i guxchaxũ i
nórtewaama ixügüxũ rü tá nüxna nangu
i guxũtáma i duũxũgü i nua Yudáanewa
maxẽxũ. 15Rü choma i Cori ya Tupana
rü aixcüma nüxũ chixu rü tá naxcax
changema i guxũma i nachixũanegüarü
ãẽxgacügü i nórtewaama ngẽxmagüxũ.
Rü nua Yudáanewa tá naxĩ. Rü ngẽma
ãẽxgacügü rü Yerucharéũcax íxücuxũgu
tá nananu i norü tochicaxũgü napexegu
ya yima ĩanearü poxeguxũ rü napexegu
ya yima náigü ya ĩanegü ya Yudáanewa
ngẽxmagüne. 16Rü ngẽma tá nixĩ i
ngẽma poxcu i namaxã chaxueguxũ i
ngẽma duũxũgü i chixexũ ügüxũ rü
choxna ixĩgachixũ. Erü nüxũ
nicuaxüxũgü i ngẽma
tupanachicünaxãgü i to i
nachixũanecüãxgü ügüxũ rü ãmare
naxcax ínagugü. 17¡Rü ñuxma i cumax,
rü inachi rü cugü naporaxẽxẽ, rü ngẽma
duũxũgütanüwa naxũ rü namaxã nüxũ
yarüxu i ngẽma choma cumaxã nüxũ
chixuxũ! ¡Rü taxṹ i nüxũ cumuũxũ! Erü
ngẽxguma taxũtáma ngẽma cumaxã
nüxũ chixuxũãcüma cunaxüxgux, rü
choma rü tá ngẽma duũxũgüpexewa
cuxũ chamuũxẽxẽ. 18Rü ñuxma i
chomax, rü pora cuxna chaxã. Rü ñoma
wüxi ya ĩane ya meama ípoxegunerüxũ
rü wüxi ya caxta ya fiérunaxcaxrüxũ, rü
ñoma poxeguxũ i bróũchenaxcaxrüxũ
cuxũ chixĩxẽxẽ nax ngẽmaãcü tama
cumuũãcüma cuxunagüxũ i chorü ore
napexewa i Yudáanecüãxarü ãẽxgacügü
rü chacherdótegü rü guxũma i duũxũgü
i Yudáanewa ngẽxmagüxũ. 19Rü
nümagü rü tá cumaxã nanueama,
natürü taxũtáma cuxũ narüporamaegü.
Erü choma rü tá chacuxũtagu rü cuxna
chadau rü cuxũ íchapoxũ. Rü
chomatama ya Cori ya Tupana nixĩ i
nüxũ chixuxũ i ñaa chorü ore.”

Iraétanüxũgü rü tama Tupanaga naxĩnüe

2 1Rü yexguma ga nüma ga Cori ya
Tupana rü chomaxã nidexa rü
ñanagürü: 2“¡Dücax, ngẽma naxũ rü
namaxã idexa i ngẽma Yerucharéũcüãx i
duũxũgü! ¡Rü nataga nax mea nüxũ
naxĩnüexũcax i ñaa chorü ore i ñaxũ!:
‘Rü choma ya Tupana rü nüxna
chacuaxãchi rü yexguma noxri
peyaxõgügu rü mea chauga pexĩnüe. Rü
yexguma noxri chorü duũxũgü pexũ
chixĩxẽẽgu, rü choxũ pengechaũgü
ñoma wüxi i nge i ngexwacax ãtecü rü
ngĩtexũ ngechaũcürüxũ. Rü yema choxũ
nax pengechaũxũgagu rü chowe perüxĩ i
ngextá ínachianexũwa ga taxuxũma
írüxüxũwa. 3Rü pemax, Pa Iraétanüxũgü

rü aixcümama chaugu perüxĩnüe ga
yexguma, rü pema nixĩ ga mexũ̃ ga
chorü õgütanüxũ̃gü pixĩgüxũ̃. Rü
ngẽxguma texé chixexũ̃ pemaxã ü̱xgux
rü choma rü pexca̱x tüxũ̃ chapoxcu, rü
tümaca̱x yéma chanamu i guxchaxũ̃gü.'
Rü chomatama ya Cori ya Tupana nixĩ i
nüxũ̃ chixuxũ̃ i ngẽma ore", ñanagürü.
4¡Pa Acóbutaagü i Iraétanüxũ̃güx, rü
iperüxĩnüe i norü ore ya Cori ya
Tupana! 5Rü nüma ya Cori ya Tupana
rü ñanagürü pexũ̃: "¿Ta̱xacürü chixexũ̃
chowa nüxũ̃ inayangaugü ga perü o̱xigü
rü yemaca̱x choxna yaxĩgachixũ̃ rü
nawe naxĩxũ̃ ga tupananetachicüna̱xãgü
ga ngearü maxũ̃a̱xgüxũ̃? Rü yemagagu
taxuwama nügü namexẽẽgü. 6Rü nüma
ga perü o̱xigü rü choxũ̃ inarüngümae
nax choma ya Cori ya Tupana yixĩxũ̃ ga
Equítuanewa íchanguxũ̃xẽẽxũ̃. Rü
choma nixĩ ga íchayagagüxũ̃ nagu ga
yema naane ga chianexũ̃ ga taxuxũ̃ma
nawa rüxüxũ̃. Rü yéma
ínamáxpü̱xanexũ̃wa ga ínangearü
dexáã́xũ̃wa chanagagü ga
ínaxãũcümaxũ̃wa rü taxúema nagu
ãchiũ̃xũ̃wa, rü taxúema ixüpetüxũ̃wa.
7Rü choma nixĩ i ñaa naane i guxũ̃
nawa rüxüxũ̃wa chanagagüxũ̃ nax
yemaacü nangõxgüaxũ̃ca̱x ga nanetüarü
ogü ga rümemaegüxũ̃, natürü i pemax
rü nua pexĩ rü chixexũ̃ nawa pexügü i
ñaa chorü naane rü ngẽmaãcü naxchi
choxũ̃ pexaiexẽxẽ i ñaa naane i choxrü
ixĩxũ̃. 8Rü ngẽma perü chacherdótegü
rü tama cha̱ü̱xca̱x nadaugü, rü ngẽma
perü ucü̱xẽruũ̃gü rü tama choxũ̃
nayauxgü. Rü ngẽma perü ã̱ẽxgacügü rü
chomaxã nanue, rü ngẽma perü orearü
uruũ̃gü rü Baáchigaxũ̃ama nixugüe rü
ngẽma ngearü maxũ̃ã́xũ̃ i
naxchicüna̱xãwe narüxĩ.

**Tupana rü nayadaxẽxẽ nax nanuxũ̃
namaxã i Iraétanüxũ̃gü**

9Rü ngẽmaca̱x i chomax ya Cori ya
Tupana rü pemaxã nüxũ̃ chixu rü
ngẽma perü chixexũ̃gagu tá pemaxã
chanuecha i pemax rü woo penegü rü
petaagü. 10-11¡Rü ẽcü ngẽma
nachixũ̃anegü i yáxũ̃wa ngẽxmagüxũ̃wa
pexĩ, rü peyangugü rü ngoxi ngẽma
nachixũ̃anecüã̱xgü rü norü
tupanachicüna̱xãgüxũ̃ naxoe, ngẽma
pema choxũ̃ nax pexoexũ̃rüxũ̃! Rü woo
ngẽma capaxũgü i oéstewa
ngẽxmagüxũ̃wa pexĩ, rü ü̱exna
Chedáruarü chianexũ̃ i éstewa
ngẽxmaxũ̃wa pexĩ, rü ngẽma rü
taxũtáma nüxũ̃ ipeyangau nax ngẽma
nachixũ̃anecüã̱xgü, rü norü
tupanachicüna̱xãgüxũ̃ naxoexũ̃ woo
tama chauxrüxũ̃ Tupanaxüchi nax
yixĩxũ̃. Natürü i chomax nax perü
Tupana ya üünecü chixĩxũ̃ rü choxũ̃
ípeta̱x naxca̱x i ngẽma
tupanachicüna̱xãgümare i taxuwama
mexũ̃", ñanagürü ya Tupana.
……

**Cori ya Tupana rü Iraéanecüã̱xmaxã rü
Yudáanecüã̱xmaxã nüxũ̃ nixu nax nüxũ̃
naxoexũ̃ca̱x i norü chixexũ̃gü**

3 6Rü yexguma Yochía ã̱ẽxgacü
ixĩxgu ga Yudáanewa rü yexguma
nixĩ ga Cori ga Tupana ga choxũ̃ ñaxũ̃:
"¿Nüxũ̃ cudauxũ̃ i ngẽma naxügüxũ̃ i
ngẽma Iraéanecüã̱xgü i tama
ixĩnüechaũ̃xũ̃? Rü nümagü rü
ma̱xpṹnegüwa rü naixtüũ̃güwa rü

tupanachicünaxãxũ̃ nicuaxüxũ̃gü rü
ngẽmaãcü choxna nixĩgachi ñoma wüxi
i nge i ngĩtena ngeãxẽcürüxũ̃. 7Rü
choma nagu charüxĩnügu rü chi yema
chixexũ̃ nax naxügüxũ̃guwena rü
chauxcax nawoegu i ngẽma
Iraéanecüãxgü, natürü tama chauxcax
nawoegu. Rü natanüxũ̃gü ga
Yudáanecüãxgü ga tama yaxõgüxũ̃ rü
yemaxũ̃ nadaugü. 8Rü yexgumarüxũ̃ ta
nüxũ̃ nadaugü nax choma rü nüxũ̃
chaxoxũ̃ rü íchanawogüxũ̃ ga yema
Iraéanecüãxgü naxcax ga yema chixexũ̃
ga naxügüxũ̃. Natürü nümagü ga yema
Yudáanecüãxgü rü yema
Iraéanecüãxgürüxũ̃ chixexũ̃ naxügü rü
tama choxũ̃ namuũe. Rü nümagü rü ta
rü nagu namaxẽ ga yematama chixexũ̃.
9Rü tama naxcax nachixe ga yema
chixexũ̃ ga naxügüxũ̃ rü yemaacü norü
taãxẽmaxã nanaxügü. Rü tama chauga
naxĩnüechaũ̃ rü yemacax nutanaxcax ga
norü tupanachicünaxã rü nainaxcax ga
norü tupanachicünaxãxũ̃ nicuaxüxũ̃gü.
10Rü yemaétüwa rü ngẽma
Yudáanecüãxgü i duũ̃xũ̃gü i tama
chauga ĩnüexũ̃ rü woo nagu narüxĩnüe
nax chauxcax nawoeguxũ̃, natürü tama
aixcüma chauxcax nawoegu rü choxũ̃
nawomüxẽẽgümare. Rü chomatama ya
Cori ya Tupana nixĩ i nüxũ̃ chixuxũ̃ i
ngẽma.
……
22¡Rü chauxcax pewoegu, Pa
Chauxacügü ya Tama Ixĩnüechaxũ̃xex!
Rü choma rü tá pexṹ nüxũ̃ icharüngüma
i ngẽma perü pecádugü”, ñanagürü ya
Cori ya Tupana. Rü nümagü rü
Tupanaxũ̃ nangãxũ̃gü rü ñanagürügü:
“Daxegü tixĩgü. Rü cuxcax taxĩ erü
cuma nixĩ i torü Cori ya Tupana
quixĩxũ̃”, ñanagürügü.
……

Yeremía rü tupauca ga taxũ̃newa nüxũ̃ nixu ga Tupanaarü Ore

7 1Rü nüma ga Cori ya Tupana rü
Yeremíamaxã nidexa rü ñanagürü
nüxũ̃: 2-3“¡Ngẽxma chopataarü ĩãxgu
nachi rü ngẽ́ma duũ̃xũ̃gümaxã nüxũ̃ ixu
i ñaa ore: ‘Pa Duũ̃xũ̃gü i Yudátanüxũ̃gü i
Ñaa Ĩãxwa Ichocuxũ̃ nax Corixũ̃
Peyarücuaxüũ̃güxũ̃cax, rü dücax, rü
iperüxĩnüe i norü ore ya tórü Cori ya
Tupana ya Yudátanüxũ̃étüwa
ngẽxmacü!’ Rü nüma rü ñanagürü:
‘¡Penamexẽxẽ i perü maxũ̃ rü nüxũ̃
perüxoe i pecüma i chixexũ̃ i chopexewa
pexügüxũ̃! Rü ngẽmaãcü tá nixĩ i ñoma i
naanewa i nüxũ̃ chamaxnetaxũ̃ i perü
maxũ̃.’ 4¡Rü taxṹ i nüxṹ peyaxõgüxũ̃ i
ngẽma duũ̃xũ̃gü i pexũ̃ womüxẽẽgüxũ̃ rü
ñagüxũ̃: ‘Nua Yerucharéũ̃wa nangexma
ya yima Cori ya Tupanapata rü
ngẽmacax taxucürüwa Tupana
nanapoxcu ya daa ĩane woo chixexũ̃
ixügüxgu’, ñagüxũ̃! 5-7Natürü ngẽxguma
chi penamexẽẽxgu i perü maxũ̃ rü nüxũ̃
perüxoegu nax chixexũ̃ pexügüxũ̃, rü chi
wüxichigü pegü pengechaũ̃gügu rü
aixcümaxũ̃ pegümaxã pixuxgu, rü chi
mea nüxṹ penaxütanügu i ngẽma to i
nachixũ̃anecüãxgü i pexṹ puracüexũ̃, rü
chi mea namaxã ipecuaxgux i ngẽma
taxcutagü rü yutegüxe, rü chi tama ñaa
nachicagu natücaxmamare tüxũ̃
pimaxgu ya yíxema tama chixexũ̃
ügüchiréxe, rü chi nüxũ̃ perüxoegu nax
nüxũ̃ picuaxüũ̃güxũ̃ i ngẽma
tupanachicünaxã i ngearü maxũ̃ãxũ̃ i

pegütama namaxã pechixexẽẽgüxũ̃, rü
ngẽxguma i choma rü tá nawa pexũ̃
chamaxẽxẽxẽ i ñaa naane ga perü
o̱xigüna chaxãxũ̃ nax guxũ̃gutáma noxrü
yixĩxũ̃ca̱x. 8Rü pemax, Pa
Yerucharéũ̃cüã̱xgüx, rü ngẽma nax daa
perü ĩanewa nangexmaxũ̃ca̱x ya
chopata, rü ngẽmaca̱x nagu perüxĩnüe
rü marü taxũtáma pexũ̃ chapoxcue
naxca̱x i perü chixexũ̃. Natürü pegütama
nagu pewomüxẽẽgümare i ngẽma perü
ĩnü. 9Erü pengí̱e, rü pemáetagü, rü nai i
ngemaxã pemaxẽ, rü natüca̱xma
chauéga penaxuxuchi rü pidorae, rü
Baáca̱x pumárate̱xe pigugṹxũ̃, rü naxca̱x
pingutaque̱xegüxũ̃ i tupananetagü i
ngearü maxũ̃ã́xũ̃. 10Rü ngẽmaétüwa rü
nua chope̱xewa pengugü nawa ya daa
ngutaque̱xepataxũ̃ ya cha̱u̱xca̱x ixĩxũ̃ne.
Pema nagu perüxĩnüegu i nua rü
taxuxũ̃táma pexũ̃ nangupetü, rü marü
taxũtáma pexũ̃ chapoxcu ega woo
penaxügüecha̱xgu i ngẽma chixexũ̃ i
choma tama namaxã chataãxẽxũ̃. 11¿Rü
ẽ̱xna nagu perüxĩnüegu ya daa
ngutaque̱xepataxũ̃ ya cha̱u̱xca̱x ixĩxũ̃ne
rü ngí̱ta̱a̱xgüxũ̃pataxũ̃ nixĩ? Rü guxũ̃ma i
ngẽma chixexũ̃ i pexüxũ̃ rü nüxũ̃ chadau
i chomax. Rü chomatama ya Cori ya
Tupana nixĩ i nüxũ̃ chixuxũ̃ i ngẽma
ore”, ñanagürü.
……

30Rü Cori ya Tupana rü ñanagürü: “Rü
ngẽma duũ̃xũ̃gü i Yudátanüxũ̃ rü choxũ̃
nanuxẽẽgü namaxã i ngẽma naxügüxũ̃.
Rü daa ngutaque̱xepataxũ̃ ya cha̱u̱xca̱x
ixĩxũ̃negu nananucu i naxchicüna̱xãgü i
nüxũ̃ chaxoxũ̃ rü ngẽmaãcü chixexũ̃ nua
chopatawa naxügü”, ñanagürü.
……

8 3Rü nüma ya Tupana rü ñanagürü:
“Ngẽxguma nua chanamu̱xgux i perü
uanügü i chixexũ̃gü nax pexũ̃ nada̱i̱xũ̃ca̱x,
rü ngẽma íyaxügüxũ̃ rü tá to i
nachixũ̃anegu chanawoonexẽxẽ. Rü
ngẽ́ma rü tá nagu narüxĩnüe rü chi
narümemae ga noxtacüma nax nayuexũ̃ rü
tama namaxẽxũ̃. Rü chomatama ya Cori
ya Tupana ya guxãétüwa ngẽxmaxe nixĩ i
nüxũ̃ chixuxũ̃ i ngẽma ore”, ñanagürü.
……

Ngẽma Tupana namaxã taãxẽxũ̃chiga

9 23Rü nüma ya Cori ya Tupana rü
ñanagürü: “Rü yíxema cua̱x tüxṹ
ngẽxmaxe rü tama name i tügü namaxã
ticua̱xüxũ̃ i ngẽma tümaarü cua̱x. Rü
woo yíxema nüxũ̃ cuáxe nax
duũ̃xũ̃gümaxã itacuáxũ̃ rü tama name i
ngẽmamaxã tügü ticua̱xüxũ̃. Rü woo ya
yíxema diẽruã́xe rü tama name i
tümaarü diẽrumaxã tügü ticua̱xüxũ̃.
24Natürü ngẽxguma texé tügü
icua̱xüxũ̃chaũ̃gu rü ẽcü tügü ticua̱xüxũ̃
naxca̱x nax choxũ̃ tacuáxũ̃ i choma i
tümaarü Cori ya Tupana chixĩxũ̃ rü
ñoma i naanewa tüxũ̃ changechaũ̃xũ̃ rü
mea tümamaxã nax ichacuáxũ̃ rü
aixcüma nawe̱xguxũ̃ i chorü ĩnü. Rü
ngẽxguma ngẽmaãcü cha̱u̱xca̱x tügü
ticua̱xüxũ̃gu rü chataãxẽ. Rü
chomatama ya Cori ya Tupana nixĩ i
nüxũ̃ chixuxũ̃ i ngẽma”, ñanagürü.
……

Naxunagü i norü poxcu i ngẽma chixexũ̃ ügüxũ̃

15 1Rü nüma ya Cori ya Tupana rü
ñanagürü choxũ̃: “Rü woo chi
Moiché rü Chamué nua chauxũ̃tawa

ĩxgu nax naétüwa yachogüexũcax i ñaa duũxũgü, rü marü taxũchima nüxṹ ichaxĩnü nax choxṹ nangechaũtümüxũgüxũ i ñaa duũxũgü. ¡Rü namaxã nüxũ ixu: ‘Rü choxna yaxĩgachitanü!’ [2]Rü ngẽxguma chi cuxna nacagügu rü ngextá tá nax naxĩxũ rü ñaa nixĩ i chorü ore. ¡Rü namaxã nüxũ ixu!: ‘Rü ngẽma marü namaxã ueguxũ nax daxaweanemaxã nayuexũ, rü daxaweanemaxã tá nayue. Rü ngẽma marü namaxã ueguxũ nax daigu nayuexũ rü daigu tá nayue. Rü ngẽma marü namaxã ueguxũ nax taiyamaxã nayuexũ rü tá taiyamaxã nayue. Rü ngẽma marü namaxã ueguxũ nax ínawoxũxũ i ñaa nachixũanewa rü tá ínawoxũ.’

……

[6]Rü pemax, Pa Yeruchareũcüãx, rü choxũ ípetax rü tama choxũ pecuáxchaũ. Rü choma ya Cori ya Tupana nixĩ i nüxũ chixuxũ i ngẽma. Rü ngẽma perü chixexũgagu rü choma rü marü chipa nax pemaxã yaxna chaxĩnüxũ, rü ngẽmacax düxwa pexũ chapoxcu nax perüxoexũcax”, ñanagürü ga Tupana.

……

Yeremía rü ngechaũãcüma nidexa

[10]Poraãcü changechaũ, Pa Máx, nax ñoma i naanewa choxũ cungoxẽẽxũ. Rü narümemae chi nixĩ ga nax chayuxũ ga noxritama chabuxgu, erü guxũwama i ngextá íchaxũxũwa rü duũxũgü rü chauxchi naxaie. Rü woo taguma texéaxṹ chananangetanü rü taguma texé choxṹ tanangetanü, natürü guxũma i duũxũgü rü chixexũ chomaxã nixugüe. [11]Natürü nüétama, Pa Corix, nax chixexũ chomaxã yaxugüexũ. Erü cuma rü meama nüxũ cucuax nax aixcüma mea chayanguxẽẽxũ i ngẽma puracü i choxna cuxãxũ rü poraãcü cupexewa naétüwa chachogüxũ i ngẽma chorü uanügü nax ícunanguxũxẽẽxũcax nawa i ngẽma norü guxchaxũgü i nagu namaxẽxũ.

Tupana nanaxunagü nax Iraétanüxũgüxũ napoxcuxũ

[12]Rü Tupana rü ñanagürü: “¿Texé tá nüxũ tarüporamae i ngẽma duũxũgü i Cadéuanecüãxgü i ñoma fiéru rü bróũcherüxũ poraxüchixũ? [13]Rü ngẽma perü pecádugügagu, Pa Iraétanüxũx, rü ngẽmagagu tá perü uanügüna chanana i perü ngẽmaxũgü, rü perü diẽrugü, rü guxũma i pexṹ ngẽxmaxũ i perü naanewa nax nüma yanamareãxũcax. [14]Rü ñuxma rü tá perü uanügümexẽwa pexũ changexmagüxẽxẽ, rü wüxi i naane i tama nüxũ pecuáxũwa tá pexũ nagagü. Erü poraãcüxüchima pemaxã chanu rü ñoma wüxi ya üxü ya tüxũ iguxũnerüxũ tá pexũ chaguxẽxẽ”, ñanagürü ya Tupana.

Yeremía rü Tupanana nacaama

[15]Rü yexguma ga Yeremía rü Tupanaxũ nangãxũ rü ñanagürü: “Pa Corix, Pa Tupanax, cuma nüxũ cucuax nax cuxũ changechaũxũgagu nixĩ i ngúxũ chingexũ. Rü ñaa duũxũgü rü chowe ningẽxũtanü nagagu nax nüxũ chixuxũ i curü ore. ¡Rü taxṹ i choxna quixũgachixũ erü tá choxũ nimaxgü! ¡Rü naxmexwa choxũ ínanguxuchixẽxẽ rü ẽcü cuma napoxcue! [16]Rü yexguma chomaxã quidexagu rü choma rü chanayaxu ga

yema curü ore. Rü yema curü ore nixĩ ga
choxũ̃ poraxẽẽxũ̃ rü choxũ̃ taãxẽxẽẽxũ̃
erü curü duũ̃xũ̃ chixĩ, Pa Corix, Pa
Tupana ya Guxũ̃étüwa Ngẽxmacüx. 17Rü
choma rü tama namaxã chaxãmücü i
ngẽma duũ̃xũ̃gü i norü petaguxicatama
rüxĩnüexũ̃. Rü yexguma cuma choxũ̃
cuyaxu̱xgucürüwatama rü marü
chaxicatama ichayarüxũ̃ũ̃xũ̃ yerü cuma
naxchi choxũ̃ cuxaixẽxẽ i ngẽma norü
chixexũ̃", ñanagürü ga Yeremía.
……

Ore i muxũ̃guma ixuxũ̃

17 5Rü nüma ya Cori ya Tupana rü
ñanagürü: "Ãũcümaxũ̃
tümamaxã chaxuegu ya yíxema choxna
ixũgachixe nagagu nax tümarüxũ̃
duũ̃xũ̃günamare tarüyoexũ̃ rü ngẽmaarü
ngũ̃xẽẽca̱x tadauxũ̃. 6Rü yíxema duũ̃xẽ rü
ñoma wüxi i nai i dexcuxũ̃ i
naxnecüte̱xewa i nutatanüwa rüxüxũ̃rüxũ̃
tixĩ nax taguma texé tüxna dauxũ̃. Rü
ñoma wüxi i nai i ínayucüraanexũ̃wa rü
taxúema íxãpataxũ̃wa rüxüxũ̃rüxũ̃ tixĩ ya
yíxema duũ̃xẽ ya choxna ixũgachixe.
7Natürü mexũ̃ tümamaxã chaxuegu ya
yíxema choxna rüyoexe rü chauxũ̃tawa
tümaarü ngũ̃xẽẽca̱x íca̱xaxe. 8Rü yíxema
duũ̃xẽ ya choxna rüyoexe rü ñoma wüxi
ya nai ya natücutüwa rüxüxũ̃ne rü
dexáwa nadagüchúmaxãnerüxũ̃ tixĩ. Rü
yima nai rü tagutáma nagüatü i ngẽxguma
yapaanegu. Rü natanü rü guxũ̃gutáma
nabaca rü guxũ̃gutáma naxoecha.

Duũ̃xũ̃arü ĩnüchiga

9Rü nataxuma i ta̱xacü i tórü
maxũ̃nerüxũ̃ idorata̱xáxũ̃ rü
chixexüchixũ̃. ¿Rü texé tá nüxũ̃ cuáxe i
ngẽma nawa ngẽxmaxũ̃? 10Rü choma ya
Tupanaxicatama nixĩ i aixcüma
chanangugüxũ̃ i norü ĩnü i wüxichigü i
duũ̃xũ̃, rü chaxicatama nixĩ i nüxũ̃
chacuáxũ̃ nax ta̱xacügu naxĩnüxũ̃. Rü
ngẽma ñuxãcü tamaxũ̃xũ̃ãcütama tá
tüxũ̃ chanaxütanü ya wüxíechigü",
ñanagürü ya Tupana.
……

Üwechiruũ̃gu ixuxũ̃ i ore

18 1Rü nüma ga Cori ya Tupana rü
chomaxã nidexa rü ñanagürü:
2"¡Ẽcü, írüxĩ rü yéa üwechixũ̃patawa
naxũ! Rü ngẽma tá cumaxã nüxũ̃ chixu i
wüxi i ore", ñanagürü. 3Rü yexguma ga
choma i Yeremía rü ícharüxĩ rü
üwechixũ̃patawa chaxũ. Rü yexma nüxũ̃
ichayangau ga guma üwechixũ̃ ga
máquinawa waixümü ímexẽẽcü. 4Rü
yexguma tama mea nüxũ̃
ínanguxuchigu ga yema nawechi ga
naxüxũ̃ rü wenaxarü nanaxü yema
waixümüwatama rü ñu̱xmata yema
nüma nanaxwa̱xexũ̃ãcüma nüxũ̃
ínanguxuchi. 5Rü yexguma ga nüma ga
Cori ya Tupana rü ñanagürü choxũ̃:
6"Dücax, Pa Iraétanüxũ̃güx ¿tama ẽxna
inamexũ̃ i ngẽma üwechixũ̃
waixümümaxã üxũ̃rüxũ̃ pemaxã
chanaxüxũ̃? Rü ngẽma waixümü i
üwechixũ̃ namaxã inacua̱x rü
ngẽxgumarüxũ̃ ta nixĩ i chomax i
pemaxã ichacuáxũ̃. Rü chomatama ya
Cori ya Tupana nixĩ i nüxũ̃ chixuxũ̃ i
ngẽma. 7Rü ngẽxguma choma
chanaxwa̱xegu rü choxũ̃ natauxcha nax
chanaxoxẽẽxũ̃ i wüxi i nachixũ̃ane rü
íchanataxüchixũ̃ i ngẽma norü ãẽxgacü.
8Natürü ngẽxguma chi ngẽma

nachixũane rü nüxna yaxũgachigu i
ngẽma chixexũ i nagu ínamaxũxũ, rü
marü taxũchima naxcax ngẽma
chanamu i ngẽma poxcu i naxcax
íchamexẽẽxũ. 9Rü ngẽxgumarüxũ ta ega
choma chanaxwaxegu rü choxũ
natauxcha nax chanaporaxẽẽxũ rü
chanataxẽẽxũ i wüxi i nachixũane.
10Natürü ngẽxguma chi ngẽma
nachixũane chixexũ naxüxgu rü marü
tama naga naxĩnügu i ngẽma chorü
ucuxẽ, rü ngẽma mexũgü i namaxã
chaxueguxũ rü marü taxũtáma nüxna
chanaxã. 11Dücax, Pa Yeremíax, ¡rü
namaxã nüxũ ixu i guxũma i
Yudáanecüãxgü rü Yerucharéũcüãx i
duũxũgü rü choma ya Cori ya Tupana
rü ñacharügü nüxũ: 'Ñuxma rü marü
nagu charüxĩnü nax pexũ chapoxcuexũ!
¡Rü nüxũ perüxoe i ngẽma chixexũ i
nagu pemaxẽxũ rü mexũgu perüxĩnüe
rü mexũ pexügü!', ñacurügü tá nüxũ!
12Natürü i nümagü rü tá
ñanagürügüama cuxũ: '¡Taxũ i
natücaxmamare tomaxã nüxũ
quixuechaxũ! Erü tanaxwaxe nax toma
nagu tarüxĩnüexũãcüma tamaxẽxũ, rü
ngẽmaãcü taxúegama nax taxĩnüexũ erü
ngẽma nixĩ i nagu tarüxĩnüexũ',
ñanagürügüama tá cuxũ."
……

Ore i tũxũ ipuxũgu ixuxũ

19 1Rü nüma ya Cori ya Tupana rü
ñanagürü choxũ: "¡Ngĩxcax
nataxe i wüxi i tũxũ rü ñuxũchi naxcax
nangema i ñuxre ya yimá ĩanearü
ãẽxgacügü rü chacherdótegüarü
ãẽxgacügü! 2¡Rü ñuxũchi Béũ-inóũarü
ngatewa naxũ rü daa ĩanearü ĩãx i
ngẽma ngatexũwaama üxũwa namaxã
nüxũ ixu i ngẽma ore i tá cumaxã nüxũ
chixuxũ! 3¡Rü ñacurügü tá: 'Pa
Yudáanecüãxarü Ãẽxgacügü rü Pa
Yerucharéũcüãxgüx, rü iperüxĩnüe ya
yimá tórü Tupana ya guxãétüwa
ngẽxmacüarü ore i ñaxũ: Rü ñaa
naanewa tá chanamu i wüxi i taxũ i
guxchaxũ rü guxãtáma ya yíxema nüxũ
ĩnüchigaxe rü tá tabaixãchi! 4Erü
ngẽma Iraétanüxũgü i Yudáanewa
ngẽxmagüxũ, rü choxna nixĩgachi rü
ñaa ngatexũwa togümare i tupanacax
pumáratexe nigugü, rü ngẽmaãcü nüxũ
nicuaxüxũ i ngẽma tupananetagü i tama
pexcax ixĩxũ, rü bai i perü oxigücax, rü
bai i Yudáanecüãxarü ãẽxgacügücax. Rü
yema tupananetapexewa tüxũ ínagu ga
guxema naxacügü ga taxuxũma ga
chixexũ ügüxe. 5Rü yema ãmarearü
guchicaxũgü ga naxügüxũwa rü
naxacüxe tüxũ ínagu naxcax ga Baá. Rü
ngẽma nacüma i chixexũ rü tama
choma chanamu rü taguma namaxã
nüxũ chixu rü bai i ñuxgu chauãẽwa
ínguxũ nixĩ ga yema. 6Rü ngẽmacax rü
tá nawa nangu i ngunexũgü i ñaa
nachica i ngatexũ rü marü taxũtáma
Topéarü ngate i Béũ-inóũgu naxãéga.
Rü tá ngatexũ i Máetachicagu naxãéga.
Rü chomatama ya Cori ya Tupana nixĩ i
nüxũ chixuxũ i ngẽma ore. 7Rü ñaa
ngatexũgu tá inayarüxo i ngẽma
Yudáanecüãxgü, rü Yerucharéũcüãxgü
nagu rüxĩnüexũ. Rü norü
uanügümexẽgu tá chanayixẽxẽ nax
nadaiaxũcax, rü ngẽmaãcü ngurucugü
rü ẽxchagü rü aigü namaxã
ãwemügüxũcax. 8Rü ngẽmaãcü ya daa
ĩane rü tá wüxi i chianexũxũ

chananguxuchixẽxẽ. Rü ngẽxguma
duũ̃xũ̃gü ngẽmaxũ̃ nadaugügu rü tá
nabaïxãchie. Rü guxãma ya texé ya
nawa üpetüxe rü namaxã tá tabaïxãchie
nax ñuxãcü nachixexũ̃. 9Rü daa ĩane ya
Yerucharéũ̃wa tá chanamugü i norü
uanügü rü tá nüxũ̃ ínachomaeguãchi.
Rü ngẽmacax taxucürüwa ngextá naxĩ
ya yimá ĩanecüax. Rü ngẽmagagu taiya
tá naxcax ínangu rü ngẽmacax i ngẽma
duũ̃xũ̃gü rü düxwa tá naxacüegü tüxũ̃
nangõxgü, rü nügütátama nangõxcue',
ñacurügü tá nüxũ̃. 10Rü ñaa orexũ̃
quixuxguwena ırü yapuxẽxẽ i ngẽma
tũ̃xũ̃ napexegu i ngẽma ãẽxgacügü i
cuxũ̃ ümücügüxũ̃! 11¡Rü nüxũ̃ ñacurügü
tá: 'Cori ya Tupana ya guxãétüwa
ngẽxmacü rü ñanagürü: Rü daa ĩane rü
tá chanapuxãchixẽxẽ ñoma wüxi i tũ̃xũ̃
ngĩxũ̃ ipuãchixẽẽxũ̃rüxũ̃ i taxuacüma
wena ngĩxũ̃ imexẽẽcürüxũ̃! Rü nüma i
duũ̃xũ̃gü rü tá ñaa ngatexũ̃ i Topégu
nanataxgü i norü yuexũ̃gü erü marü
taxugu nanataxgüéga. 12Rü ngẽmaãcü
tá namaxã chanaxü ya daa ĩane rü norü
duũ̃xũ̃gü. Rü ngẽma nax Topéxũ̃
naxoexũ̃rüxũ̃ rü duũ̃xũ̃gü rü tá nüxũ̃
naxoe ya daa Yerucharéũ̃ nagagu i
ngẽma muxũchixũ̃ i yuexũ̃ i nagu
taxgüxũ̃.' Rü chomatama ya Cori ya
Tupana nixĩ i nüxũ̃ chixuxũ̃ i ngẽma ore.
13Rü ngẽma ngatexũ̃ i Topérüxũ̃ rü
chopexewa rü nixãũãchi ya yima
ĩpatagü ya Yerucharéũ̃cüax rü yima
Yudáanecüaxarü ãẽxgacüpatagü rü
ngẽma ĩaxtügü ga nawa
woramacurigücax pumáratexe
yagugüxũ̃, rü guma bínu ga norü
ãmarexũ̃ yexma nabagücü naxcax ga to
ga norü tupananetagü", ñanagürü ya
Tupana. 14Rü yemawena rü nüma ga
Yeremía rü ínixũ ga Topéwa ga Cori ya
Tupana namaxã idexaxũ̃wa. Rü
Tupanapataaxtügu nayachi rü yéma
guxũ̃ma ga duũ̃xũ̃gümaxã nidexa rü
ñanagürü nüxũ̃: 15"Rü Cori ya tórü
Tupana ya guxãétüwa ngẽxmacü, rü
ñanagürü: 'Rü daa ĩanewa rü guxũ̃nema
ya norü ngaicamagune ya ĩanegüwa tá
chanamu i guxũ̃ma i ngẽma poxcu i
pemaxã nüxũ̃ chixuxũ̃ erü tama naga
pexĩnüechaũ̃ i ngẽma chorü ore'",
ñanagürü ya Tupana.

Yeremía rü ngúxũ̃ ninge

20 1-2Rü nüma ga Pachúru ga Imé
nane ga tupaucaarü ãẽxgacü ga
chacherdóte ixĩcü, rü yexguma nüxũ̃
naxĩnügu ga yema ore ga Yeremía nüxũ̃
ixuxũ̃, rü norü duũ̃xũ̃güxũ̃ namu nax
yayauxgüaxũ̃cax rü nacuaïxgüãxũ̃cax.
Rü Bẽyamígu ãégaxũ̃ ga ĩãxũ̃tawa
yexmaxũ̃ ga poxcurüũ̃wa
nayachotaparagü ga tupaucaarü
ngaicamána. 3Rü moxũ̃ãcütama rü
nüma ga Pachúru rü norü duũ̃xũ̃güxũ̃
namu nax Yeremíaxũ̃
íyachogüparagüxũ̃. Rü yexguma ga
nüma ga Yeremía rü ñanagürü nüxũ̃:
"Nüma ya Cori ya Tupana rü
nanaxüchicüxü i cuéga, rü
Magúru-michabígu cuxũ̃ naxüéga. (Rü
ngẽma naéga rü 'yatü i muũ̃ãcü
maxũ̃xũ̃' ñaxũ̃chiga nixĩ.) 4Erü nüma ya
Cori ya Tupana rü ñanagürü: 'Rü muũ̃
tá cuxcax rü cumücügücax íchanguxẽxẽ.
Rü cuxetümaxã tá nüxũ̃ cudau nax
cupexegu taramaxã cumücügüxũ̃
nadaïxũ̃ i norü uanügü. Rü ngẽma
Yudáanecüax rü Babiróniaanecüax ya

ãẽxgacümẽxẽgu tá nayi. Rü nüma rü tá
Babiróniaanewa nanagagü ya daa
ĩanecüã̱x i duũ̃xũ̃gü norü puracütanüxũ̃
rü ngẽxma tá nayadai. [5]Rü
ngẽxgumarüxũ̃ ta rü curü uanügüna tá
chanana i guxũ̃ma ya daa ĩanearü
diẽrugü rü norü ngẽmaxũ̃gü i tatanüxũ̃
rü guxũ̃ma i diẽru i Yudáanecüã̱xarü
ãẽxgacüarü ixĩxũ̃ nax Babiróniaanewa
nanaaxũ̃cã̱x. [6]Rü cumax, Pa Pachúrux,
rü Babiróniaanewa tá cuxũ̃ nagagü
wüxigu namaxã i cuxacügü rü cuxmã̱x
rü cumücügü. Rü ngẽxma tá nixĩ i
cuyuxũ̃, rü ngẽxma tá cuxũ̃ natã̱xgüxũ̃ i
cuxmã̱x rü guxũ̃ma i cumücügü ga dora
ga orexũ̃ namaxã quixuxũ̃'", ñanagürü
ga Yeremía.

Yeremía rü Tupanamaxã narüxutaga

[7]Rü nüma ga Yeremía rü Tupanamaxã
narüxutaga rü ñanagürü nüxũ̃: "Pa
Corix, Pa Tupanax, cuma rü choxũ̃
cuwomüxẽxẽ, erü chomaxã
icuxunetachirẽx nax choxũ̃
curüngũ̃xẽẽxũ̃. Rü cumax rü choxũ̃
cumuama nax namaxã nüxũ̃ chixuxũ̃cã̱x
i curü ore erü cuxrütama ngúchaũ̃ nixĩ i
ngẽma, rü tama i choxrü. Natürü i
ñũxma rü daa ĩanearü cugüruxũ̃ chixĩ,
rü chaugu nidauxcüraxũ̃gü. [8]Rü
guxũ̃guma i ngẽxguma chidexagu rü
chanaxunagü nax cuma rü tá cunadã̱ixũ̃
i daa ĩanecüã̱x. Rü ngẽmacã̱x guxũ̃guma
tã̱xacü chomaxã nixugüe rü choxũ̃
nacugüe erü nüxũ̃ chixu i curü ore. [9]Rü
ngẽxguma chi nagu charüxĩnügu nax
nüxũ̃ charüxoxũ̃ nax nüxũ̃ chixuxũ̃ i
curü ore, rü chi ngẽma curü ore i chorü
aixepena ngẽxmaxũ̃, rü ñoma üxü ya
choxũ̃ iguxũ̃nerüxũ̃ nixĩ, rü ngẽma norü
pora rü ñũxmata chã̱ũxchinã̱xãwa
nangu. Rü yaxna tã̱ax namaxã chaugü
chaxĩnüxẽxẽ nax tama nüxũ̃ chixuxũ̃cã̱x
i ngẽma curü ore, natürü tama namaxã
chapora. [10]Natürü guxũ̃wama nüxũ̃
chaxĩnü i chauchiga nax yadexagüxũ̃ rü
choxũ̃ naxãxũnegüxũ̃ i duũ̃xũ̃gü rü
ngẽmacã̱x chamuũ̃. Rü ñanagürügü: 'Rü
cuxũ̃ tá ítaxuaxũ̃gü', ñanagürügü. Rü
woo i ngẽma tama chomücü ixĩgüxũ̃ rü
choxũ̃ nangugügü, rü ínananguũxẽẽgü
nax ngürüãchi chixexũ̃ chaxüxũ̃. Rü
ñanagürügü: 'Rü nügütátama nixĩ i
chixexũ̃gu nanguxẽẽxũ̃, rü ngẽxguma i
yixema rü tá tayayauxgü rü yixema
inaxwã̱xexũ̃ tá namaxã taxü',
ñanagürügü. [11]Natürü i cumax, Pa
Corix, Pa Tupanax, rü chauxũ̃tawa
cungexma, rü chorü poxũ̃ruxũ̃ quixĩ rü
guxũ̃xũ̃ curüporamae. Rü ngẽma chowe
ingẽxũ̃tanüxũ̃ rü cuxmẽxgu tá nayi, rü
tagutáma choxũ̃ narüporamaegü. Rü
ngẽma norü ĩnügü rü chixri tá nüxũ̃
ínanguxuchi rü tá naxãnee. Rü ngẽma
chixexũ̃ i naxügüxũ̃ rü tagutáma nüxna
inarüxo. [12]Pa Corix, Pa Tupana ya
Guxãétüwa Ngẽxmacüx, cuma rü
aixcüma nüxũ̃ cucuã̱x nax mea
cunangugüxũ̃ i guxũ̃ma i norü maxũ̃ i
wüxichigü i duũ̃xũ̃gü. ¡Rü choxũ̃ nüxũ̃
nadauxẽxẽ nax ñuxãcü tá cunapoxcuxũ̃ i
ngẽma duũ̃xũ̃gü! Erü cuxmẽxgu nixĩ i
chanaxüxũ̃ i ngẽma guxchaxũ̃gü i nagu
charüxĩnüxũ̃. [13]Rü ñũxma rü tá chorü
wiyaemaxã cuxũ̃ chicuã̱xüxũ̃ rü moxẽ
cuxna chaxã, Pa Cori Pa Tupanax. Rü
woo chaturaxgu, natürü i cuma rü
choxũ̃ ícupoxũ̃ nüxna i chorü uanügü",
ñanagürü ga Yeremía.
……

Ñuxãcü tá nixĩ i Iraécüãxgü i yixcüama

23 [1]Rü nüma ya Cori ya Tupana rü
nüxũ̃ nixu rü ñanagürü: “Rü
nügümaxã nangechaũ̃gü ya yimá orearü
uruũ̃gü ya tama mea nüxna daucü i
chorü duũ̃xũ̃gü rü nawoonexẽẽmareãcü”,
ñanagürü. [2]Rü nüma ya Cori ya Tupana
rü ñanagürü nüxũ̃ i ngẽma ãẽxgacügü i
Iraéanecüãxgümaxã icuáxũ̃: “Pema rü
penawoonexẽẽmare i chorü duũ̃xũ̃gü, rü
penaxĩgüxẽẽmare rü tama aixcüma
nüxna pedaugü. Dücax, rü ñu̱xma i
choma rü tá ngẽma chixexũ̃ i pecümaca̱x
pexũ̃ chapoxcue. Rü chomatama ya Cori
ya Tupana nixĩ i pemaxã nüxũ̃ chixuxũ̃ i
ngẽma. [3]Rü chomatátama chayagagü i
ngẽma chorü duũ̃xũ̃gü ga togü ga
nachixũ̃anegügu chawoonexũ̃. Rü tá
chanaxĩtaque̱xexẽxẽ nax wena
nachixũ̃aneca̱x nawoeguxũ̃ca̱x, rü
ngẽmaãcü ngẽ́ma yamuxũ̃ca̱x. [4]Rü
natanügu tá chanamugü i ãẽxgacügü i
aixcüma mea nüxna dauxũ̃ nax
ngẽmaãcü taxuca̱xma namuũ̃exũ̃ca̱x, rü
taxuxũ̃ma iyarütaxuxũ̃ca̱x. Rü
chomatama ya Cori ya Tupana nixĩ i
nüxũ̃ chixuxũ̃ i ngẽma.” [5]Rü nüma ya
Cori ya Tupana rü nüxũ̃ nixu rü
ñanagürü: “Rü wüxi i ngunexũ̃ rü wüxi
ya nataaxüchi ya Dabí rü tá
Iraétanüxũ̃güarü ãẽxgacü nixĩ. Rü nüma
rü tá mea chorü duũ̃xũ̃gümaxã inacua̱x,
erü aixcüma tá cua̱x nüxṹ nangexma. Rü
nüma rü aixcüma tá inayanawe̱xãchixẽxẽ
i norü guxchaxũ̃gü i ngẽma duũ̃xũ̃gü i
ñoma i naanewa maxẽxũ̃. [6]Rü ngẽxguma
nüma ãẽxgacü yixĩxgu rü Yudáane rü
taxũtáma to i nachixũ̃ane namaxã
inacua̱x rü ngẽma Iraéanearü duũ̃xũ̃gü
rü taxuca̱xtáma namuũ̃e. Rü ngẽma
naéga i tá namaxã naxugüãxũ̃ ya yimá
ãẽxgacü rü Cori ya Tamaxã
Rüporamaecü tá nixĩ”, ñanagürü ga
Tupana.

……

Tupana rü Yeremíaxũ̃ nüxũ̃ nadauxẽxẽ ga taxre ga pexchi ga ígumaxã ããcucü

24 [1]Rü Babiróniaanecüãxarü
ãẽxgacü ga Nabucudonochó rü
Babiróniaanewa nanaga ga
Yudáanecüãxarü ãẽxgacü ga Yeconía ga
Yoachíũ̃ nane ixĩcü. Rü wüxigu namaxã
yéma nanaga ga Yeconíaarü ngũ̃xẽẽruũ̃gü
ga ãẽxgacügü, rü norü puracütanüxũ̃gü.
Rü yemawena ga Tupana rü choxũ̃ nüxũ̃
nadauxẽxẽ ga taxre ga pexchi ga ígumaxã
ixããcucü ga Tupaucaarü to̱xma̱xtagu
nucü. [2]Rü wüxi ga guma pexchiwa rü
nayexmagü ga ígu ga mexũ̃ ga nüxíra
idauxũ̃. Rü guma nai ga pexchiwa rü
nayexma ga ígugü ga poraãcü ichixexũ̃ rü
taxuacüma imúxũ̃. [3]Rü nüma ga Cori ya
Tupana rü choxna naca rü ñanagürü: “Pa
Yeremíax ¿ta̱xacü yixĩxũ̃ i ngẽma nüxũ̃
cudauxũ̃?” ñanagürü. Rü choma rü
chanangãxũ̃ rü ñachagürü: “Nüxũ̃ chadau
i ori̱x i ígu i mexechixũ̃ rü togü i
chixexüchixũ̃ i taxuacüma ingṍxũ̃”,
ñachagürü. [4]Rü yexguma ga nüma ga
Cori ya Tupana rü ñanagürü choxũ̃:
[5]“Choma ya Cori ya perü Tupana rü
ñachagürü: ‘Rü ngẽma ígu i mexũ̃rüũ̃ãcü
tá nüxũ̃ chadau i ngẽma duũ̃xũ̃gü i
Iraétanüxũ̃ i Yudáanecüãxgü ga ñaa
naanewa íchawoxũ̃xũ̃ rü
Cadéugüchixũ̃anewa chamugüxũ̃. Rü
ngẽmagü rü tá namaxã chataãxẽ rü tá
nüxũ̃ charüngũ̃xẽxẽ. [6]Rü ngẽma naanewa

rü nüxna tá chadau rü ñaa nachixũanecax̱ tá chanawoeguxẽxẽ. Rü nua tá nüxũ̃ charüngũ̃xẽxẽ rü tagutáma wena chanadai. Rü nua tá chanangexmagüxẽxẽ rü tagutáma wena íchanawoxũ̃. 7Rü cuax̱ tá nüxna chaxã nax ngẽmaãcü choxũ̃ yacuax̱ãchigüxũ̃cax̱ nax choma chixĩxũ̃ ya Cori ya Tupana. Rü nümagü rü chorü duũ̃xũ̃gü tá nixĩgü, rü choma rü tá norü Tupana chixĩ erü guxũ̃ i norü maxũ̃maxã tá chaux̱cax̱ nawoegu. 8Natürü i ngẽma Yudáanecüax̱arü ãẽxgacü i Chedequía rü norü ngũ̃xẽẽruũ̃gü i ãẽxgacügü, rü ngẽma Yerucharéũ̃cüax̱gü i tama íchoxũ̃xũ̃, rü ngẽma duũ̃xũ̃gü i Equítuanewa maxẽxũ̃, rü ngẽma ígu i chixexũ̃ i taxuacüma ingõxũ̃rüũ̃ãcü tá namaxã chixĩ nax nüxũ̃ chaxoxũ̃. 9Rü poraãcü tá chanapoxcue i ngẽma duũ̃xũ̃gü rü ngẽmacax̱ i ngẽma togü i nachixũanecüax̱gü rü ngẽxguma ngẽmaxũ̃ nadaugügu rü tá poraãcü namaxã nabaix̱ãchie. Rü ngẽma nachixũanegü i nawa nabuxmüxũ̃wa, rü duũ̃xũ̃gü rü tá nagu nidauxcüraxũ̃gü rü nüxũ̃ nacugüe rü nüxũ̃ naxoe rü chixexũ̃ namaxã nixugüe. 10Rü ngẽma tá naxcax̱ íchanguxẽẽxũ̃ i ngẽma Yerucharéũ̃wa yaxügüxũ̃, rü ngẽxma tá nixĩ nax nadaiaxũ̃, rü taiya naxcax̱ íngugüxũ̃ ñux̱matáta taxuxũ̃táma íyaxü nawa i ñaa naane ga nüxna chaxãxũ̃, rü norü ox̱igüna chaxãxũ̃'", ñanagürü ga Cori ya Tupana.

……

Yudáanecüax̱gü rü 70 ya taunecü tá Babiróniaanecüax̱arü ãẽxgacümex̱ẽwa nangexmagü

25 8Rü Cori ya Tupana ya guxãétüwa ngẽxmacü rü ñanagürü: "Rü ñux̱ma i pemax nax tama naga pexĩnüechaũ̃xũ̃ i ngẽma chorü ucux̱ẽ rü tá pexũ̃ chapoxcue. 9Rü naxcax̱ tá changema i guxũ̃ma i nachixũanegü i nórtewa ngẽxmagüxũ̃ rü Nabucudonochó ya Babiróniaanecüax̱arü ãẽxgacü. Rü nümagü rü tá nua naxĩ rü tá pexcax̱ ínayaxüãchi, rü tá pexũ̃ nadai, rü tá nanadai i guxũ̃ma i nachixũanegü i perü ngaicamána ngẽxmagüxũ̃. Rü ngẽmaãcü tá pexũ̃ chagux̱ẽxẽ. Rü guxũ̃gutáma pechicaxica ngẽma nangox̱ rü ngẽmaãcü i ngẽma duũ̃xũ̃gü i nüxũ̃ daugüxũ̃ rü tá poraãcü namaxã nabaix̱ãchie rü namuũ̃e. 10Rü ngẽmaãcü i nua perü ĩanegüwa rü taxuxũ̃táma i wiyaexũ̃ taxĩnü, rü taxúetáma tapetae rü tataãxẽgü, rü taxuxũ̃táma ãxmax̱arü wiyaexũ̃ taxĩnü. Rü ngẽma tríguarü carüũ̃gü rü marü taxũtáma napuracüe rü guxũ̃watáma naxẽanemare erü omügü rü tá nixogü. 11Rü ñaa nachixũane rü guxũ̃watáma nachixe, rü nachitaũ̃xicatama ngẽma nayaxũ̃. Rü ngẽma norü duũ̃xũ̃gü rü 70 ya taunecü rü Babiróniaanecüax̱arü ãẽxgacümex̱ẽwa tá nangexmagü. 12Rü ngẽxguma 70 ya taunecü inguxgu nax ngẽma nangexmagüxũ̃ i ngẽma duũ̃xũ̃gü, rü choma rü tá nüxna chaca i Babiróniaanecüax̱arü ãẽxgacü i norü chixexũ̃chiga. Rü ngẽma nachixũane i ngẽma Babiróniaanecüax̱gü rü ñoma taxúema ngẽxma ãchiũ̃xũ̃rüxũ̃ tá nixĩ i nachica. Rü chomatama ya Cori ya Tupana nixĩ i nüxũ̃ chixuxũ̃ i ngẽma ore. 13Rü ngẽma nachixũanewa tá chananguxẽxẽ i guxũ̃ma i ngẽma guxchaxũ̃gü rü ngechaũ̃gü ga Yeremía chauégagu nüxũ̃ ixuxũ̃ naxcax̱ i guxũ̃ma

i ngẽma nachixũanegü i chixexũ ügüxũ.
14Erü muxũtáma i nachixũanegü, rü
poraexũ i ãẽxgacügü tá ngẽma
Babiróniaanemaxã inacuax yema nüma
ga Babiróniaanecüãxgü rü chorü
duũxũgümaxã inacuaxgüxũrüxũ. Rü
choma rü tá yema ñuxãcü chorü
duũxũgümaxã nax inacuaxgüxũrüũãcü
tátama namaxã chixĩ i ngẽma
Babiróniaanecüãxgü", ñanagürü ga Cori
ya Tupana.
……

Popera ga Yeremía ümatüxũ naxcax ga duũxũgü ga Babiróniaanewa gagüxũ

29 1-2Rü nüma ga Nabucudonochó
ga Babiróniaanecüãxarü
ãẽxgacü rü Babiróniaanewa nanagagü
ga Yudáanecüãxarü ãẽxgacü ga Yeconía
wüxigu naémaxã, rü yema napatawaarü
puracütanüxũmaxã rü yema Yerucharéũ
rü Yudáanecüãxarü ãẽxgacügümaxã rü
yema corapínagü rü yema togü ga
puracütanüxũmaxã. Rü yemawena rü
nüma ga Yeremía rü Yerucharéũwa
nanaxümatü ga wüxi ga popera naxcax
ga yema Yudíugü ga Yudáanecüãxarü
ãẽxgacügü, rü chacherdótegü, rü orearü
uruũgü rü guxũma ga duũxũgü ga
Babiróniaanewa nagagüxũ. 3Rü yema
popera rü Erácha ga Chapáũ nane rü
Guemaría ga Ichía nanena naxã nax
Babiróniaanewa nangegüaxũcax. Yerü
yemagüxũ nixĩ ga namuxũ ga
Yudáanecüãxarü ãẽxgacü ga Chedequía
nax Babiróniaanewa naxĩxũcax, rü
ãẽxgacü ga Nabucudonochóna
yaxãgüaxũcax. Rü yema popera rü
ñanagürü: 4"Pa Guxãma ya
Yerucharéũwa Íchoxũxe rü
Babiróniaanewa Pexũ Nagagüxex, rü
nüma ya Cori ya tórü Tupana ya
guxũétüwa ngẽxmacü rü ñanagürü
pexũ: 5'¡Rü pixüpatagü rü yimawa
pemaxẽ! ¡Rü nanetü petogü rü
ngẽmaarü o pengõxgü! 6¡Rü
pixãxmaxgü, rü pixãnegü, rü
pixãxãcügü, rü ngẽma penegü rü tá
yaxãxmaxgü nax yaxãxacüxũcax, rü
ngẽmaãcü pimuxũcax i ngẽma
ípengexmagüxũwa nax tama
pinoxretanüxũcax! 7¡Rü naxcax
pepuracüe ya yima ĩane ya Babirónia ya
nawa pexũ nagagüne rü naxcax
peyumüxẽgü! Erü ngẽxguma mexũ
naxcax ínguxgu ya yima ĩane, rü pexcax
rü ta mexũ ínangu.' 8Rü choma ya Cori
ya perü Tupana ya guxãétüwa
ngẽxmacü, rü pexũ chaxucuxẽ: 'Rü tama
chanaxwaxe nax pegü
penawomüxẽẽgüxẽẽxũ i ngẽma orearü
urüũgüneta rü ngẽma iyuüexũ i
petanüwa ngẽxmagüxũ. ¡Rü taxũ i naga
pexĩnüexũ ega pemaxã nüxũ yaxuxgu i
ngẽma nanegügü! 9Rü ngẽma nüma
chauégagu pemaxã nüxũ yaxugüxũ rü
wüxi i doramare nixĩ. Erü tama choma
chanamu nax nüxũ yaxugüxũcax.' Rü
chomatama ya Cori ya Tupana nixĩ i
pemaxã nüxũ chixuxũ i ngẽma. 10Rü
choma ya Cori ya Tupana rü ñachagürü:
'Ngẽxguma 70 ya taunecü marü
inguxgux nax Babiróniaanewa
pengexmagüxũ rü ngẽxguma i choma rü
tá pexũ charüngũxẽxẽ rü tá
chayanguxẽxẽ i ngẽma chorü uneta ga
pemaxã nüxũ chixuxũ nax wena tá pexũ
chawoeguxẽẽxũ naxcax i ngẽma naane i
pexna chaxãxũ. 11Rü choma rü nüxũ
chacuax i ngẽma pexcax nagu

charüxĩnüxũ. Rü ngẽma chorü ĩnü rü
perü mexca̱x nixĩ rü tama i perü
chixexũca̱x. Erü choma rü tá
chapexũtagu ñuxmatáta naxüpetü i
ngẽma guxchaxũgü i ñu̱xma pexṹ
ngẽxmaxũ, rü ngẽmawena rü tá pexna
chanaxã i wüxi i taãxẽ i aixcüma ixĩxũ.'
Rü chomatama ya Cori ya Tupana nixĩ i
nüxũ chixuxũ i ngẽma. 12'Rü ngẽxguma
marü wena naxca̱x pewoegu̱xgux i
ngẽma naane i pexna chaxãxũ, rü
ngẽ́ma perü yumüxẽwa tá choxna
pecaxgu, rü choma rü tá pexũ chaxĩnü.
13Rü cha̱u̱xca̱x tá pedaugü rü tá choxũ
ipeyangau erü aixcümaxũchi tá choxṹ
peyaxõgüãcüma cha̱u̱xca̱x pedaugü'",
ñanagürü ga Tupana.
……

Ngexwaca̱xũxũ i Tupanaarü uneta

31 31Rü nüma ga Cori ya Tupana
rü nüxũ nixu rü ñanagürü: "Rü
wüxi i ngunexũgu rü ngexwaca̱xũxũ i
uneta tá pemaxã chaxü, Pa
Iraéanecüã̱xgü rü Yudáanecüã̱xgü.
32Ngẽma uneta rü taxũtáma yema
nüxíraxũxũ ga uneta ga perü o̱xigümaxã
chaxüxũrüxũ tá nixĩ, yerü yexguma
Equítuanewa tüxũ íchanguxũxẽẽgu rü
tümagü rü tama aixcüma tayanguxẽxẽ
ga yema chorü uneta woo tümaarü yora
nax chixĩxũ ga chomax. Rü chomatama
ya Cori ya Tupana nixĩ i nüxũ chixuxũ i
ngẽma. 33Rü ñaa tá nixĩ i ngẽma
ngexwaca̱xũxũ i chorü uneta i
Iraétanüxũmaxã chaxüxũ: 'Rü naãxẽwa
tá chanangexmaxẽxẽ i chorü mu rü
ngẽ́ma tá nangexma nax tama nüxũ
iyanangümaexũca̱x. Rü choma tá nixĩ i
norü Tupana chixĩxũ, rü nümagü rü tá
chorü duũxũgü nixĩgü.' Rü chomatama
ya Cori ya Tupana nixĩ i nüxũ chixuxũ i
ngẽma. 34Rü ngẽxguma rü tá marü
taxuca̱xtáma texé toguexũ tangu̱xẽxẽ
nax choxũ tacuáxũca̱x, rü bai i
tümamücü, rü bai i tümatanüxũ. Erü
ngẽxguma rü tá guxãma ya yaxe rü woo
buxe rü tá choxũ tacua̱xgü. Rü choma
rü tá tüxṹ nüxũ icharüngüma i tümaarü
chixexũ rü marü tagutáma nüxna
chacua̱xãchi i tümaarü pecádugü. Rü
chomatama ya Cori ya Tupana nixĩ i
nüxũ chixuxũ i ngẽma", ñanagürü.
……

Iraétanüxũmaxã inaxüga ga Tupana rü wena tá nüxũ nangũxẽẽxũ

33 1Rü yexguma Yeremía
ã̱ẽxgacüpata̱axtüwa yexmaxũ ga
poxcuchicaxũwa nayexmagu, rü nüma
ga Cori ya Tupana rü namaxã nidexa rü
ñanagürü nüxũ: 2"Choma ya Cori ya
Tupana ga bopü̱xũãcü nango̱xẽẽcü i ñaa
naane rü nachicagu naxṹcü nax tama
ngẽ́ma yaxũgachixũca̱x, rü chomatama
nixĩ i ñachaxũ cuxũ: 3'¡Rü choxna naca
rü tá cuxũ changãxũ! Rü tá cuxũ nüxũ
chacua̱xẽxẽ i ta̱xacü i taxũ i ẽxũguxũ i
taguma nüxũ cudauxũ'", ñanagürü ga
Tupana.
……

Yeremía rü Barúxũ namu nax naxümatüaxũca̱x i Tupanaarü ore

36 1Rü yexguma Yoachíũ ga
Yochía nane rü marü ãgümücü
ga taunecü Yudáanearü ã̱ẽxgacü yixĩxgu,
rü Cori ya Tupana rü Yeremíamaxã
nidexa rü ñanagürü nüxũ: 2"¡Ẽcü nayaxu
i ngẽma popera i dixpütaxũ rü ngẽmagu

naxümatü i guxũma i ngẽma ore i
cumaxã nüxũ chixuxũ i
Iraéanecüa̱xgüchiga, rü
Yudáanecüa̱xgüchiga, rü ngẽma togü i
nachixũanecüa̱xgüchiga! ¡Rü ngẽxma
naxümatü i ngẽma ore ga cumaxã nüxũ
chixuxũ ga yexguma Yochía ãẽxgacü
ixĩxgu rü ñu̱xmatáta nawa nangu i ngẽma
ore i ñu̱xma cumaxã nüxũ chixuxũ! [3]Rü
ngẽxguma ngẽma Yudáanecüa̱xgü nüxũ
nacuáchigagügu i ngẽma poxcu i naxca̱x
íchanguxẽẽchaũxũ rü bexmana tá nüxũ
naxoe i nacüma i chixexũ, rü choma rü tá
nüxṹ nüxũ charüngüma i ngẽma norü
chixexũgü rü norü pecádugü", ñanagürü
ga Tupana. [4]Rü nüma ga Yeremía rü
Nería nane ga Barúxca̱x nangema rü
gumamaxã nüxũ nixuchigü ga Tupanaarü
ore nax naxümatüaxũca̱x. [5]Rü ñu̱xũchi
nüma ga Yeremía rü Barúxũ naxucu̱xẽ rü
ñanagürü: "Dücax, ñu̱xma choma nax
chapoxcuxũ rü taxucürüwa
Tupanapatawa chaxũ. [6]Rü ngẽmaca̱x i
ngẽxguma marü nawa nanguxgu nax
wena naxaurexũ i duũxũgü rü name i
cumax ngẽ́ma Tupanapatawa cuxũ nax
ngẽ́ma namaxã nüxũ cudaumatüxũca̱x ga
yema ore ga poperagu cuxũ
chaxümatüxẽẽxũ. Erü ngẽma ngunexũgu
rü tá nangexmagü i muxũma i duũxũgü i
guxũwama i Yudáanewa ne ĩxũ, rü
ngẽmaãcü tá nüxũ naxĩnüe i Cori ya
Tupanaarü ore. [7]Rü bexmana ngẽxguma
ngẽmaxũ naxĩnüegu i ngẽma duũxũgü rü
Tupanaca̱x tá nawoegu, rü nüxũ naxoe i
norü chixexũgü rü Tupanana nacagüe
nax norü chixexũgüxũ iyanangümaxũca̱x
naxũpa nax napoxcuexũ. Erü ngẽma
poxcu i Tupana namaxã ueguxũ i ngẽma
duũxũgü rü poraãcü naxãũcümaxũchi",
ñanagürü ga Yeremía. [8]Rü nüma ga
Barúx rü nanaxü ga yema Yeremía
namaxã nüxũ ixuxũ. Rü Tupanapatawa
tagaãcü duũxũgüpe̱xewa nüxũ
nadaumatü ga yema ore ga yema
poperagu ümatüxũ.
……

Barúx rü ãẽxgacügüpe̱xewa nüxũ nadaumatü ga popera

[11]Rü nüma ga Micaía rü nüxũ naxĩnü
ga yema Tupanaarü ore ga Barúx nüxũ
ixuxũ. Rü Micaía rü Yemaría nane nixĩ rü
Chapáũtaxa nixĩ. [12]Rü nüma ga Micaía rü
ãẽxgacüpatawa naxũ rü nagu naxücu ga
yema ucapu ga nawa nayexmagüxũ ga
yema ãẽxgacüarü ngũxẽẽruũgü. Rü yéma
nayexmagü ga Ericháma ga ãẽxgacüarü
poperaarü daruxũ, rü Deraía ga Chemaía
nane, rü Enatáũ ga Abúru nane, rü
Yemaría ga Chapáũ nane, rü Chedequía
ga Ananía nane rü guxũma ga togü ga
ãẽxgacüarü ngũxẽẽruũgü. [13]Rü nüma ga
Micaía rü yema ãẽxgacüarü
ngũxẽẽruũgümaxã nüxũ nixu ga yema ore
ga Barúx duũxũgüpe̱xewa nüxũ ixuxũ.
……

[16]Rü yexguma yagúegagu ga Micaía
nax nüxũ yaxuxũ ga yema ore, rü nümagü
ga yema ãẽxgacüarü ngũxẽẽruũgü rü
poraãcü namuũe. Rü ñanagürügü: "Rü
name nixĩ i ãẽxgacümaxã nüxũ tixu i ñaa
ore", ñanagürügü.
……

Ãẽxgacü ga Yoachíũ rü nayagu ga yema poperapṹta

[22]Rü nüma ga ãẽxgacü ga Yoachíũ rü
wüxi ga norü ucapuwa nayexma, rü
yéma üxüétüwa nügü ínanaixũ yerü

gáuanexũarü tauemacüwa nangu. [23]Rü
nüma ga Yeudí ga ãẽxgacüarü
ngũxẽẽruxũ rü ãẽxgacücax nüxũ
nadaumatü ga yema popera. Rü
yexguma tomaepüxchimüxũ rüexna
ãgümücüchimüxũ naguxuchixẽẽgu ga
nüxũ nax nadaumatüxũ, rü nüma ga
ãẽxgacü rü norü cüxchi tüxũ nayaxu rü
ínanawíe ga yema marü nüxũ
nadaumatüxũ, rü üxüwa nayataxcuchi,
rü ñuxmata rü yemaacü nagux ga
guxũma ga yema poperapũta. [24]Rü woo
nüma ga ãẽxgacü rü norü ngũxẽẽruũgü
ga nüxũ ĩnüexũ ga yema ore ga Yeudí
nawa ngúxũ rü tama namuũe, rü bai ga
nax nangechaũgüxũ. [25]Rü nümagü ga
Enotáũ rü Deraía, rü ãẽxgacüxũ
nacaaxũgü nax tama yagúãxũcax ga
yema popera, natürü ga nüma ga
ãẽxgacü rü tama inaxĩnü. [26]Rü yemacax
nüma ga ãẽxgacü rü nanamu ga Yeramí
ga natanüxũxũchi ixĩcü rü Cheraía ga
Arié nane rü Cheremía ga Adeé nane
nax wena Yeremíaxũ yayauxgüxũcax
wüxigu namaxã ga norü ngũxẽẽruxũ ga
Barúx. Natürü nüma ga Cori ya Tupana
rü inayacuxgü.

Yeremía rü wena Barúxũ namu nax popera i dixpũtaxũgu naxümatüãxũcax i Tupanaarü ore

[27]Rü yexguma ãẽxgacü yema
nüxíraxũxũ ga poperapũta iguxguwena,
rü nüma ga Cori ya Tupana rü
Yeremíaxũ ñanagürü: [28]“¡Rü to i
poperapũtacax nadau, rü ngẽxma wena
naxümatü i ngẽma ore ga nüxíraxũxũ ga
poperapũta ga ãẽxgacü ga Yoachíũ
iguxũgu cuxümatüxũ!” ñanagürü.
……

[32]Rü yexguma ga Yeremía rü to ga
poperapũta nayaxu. Rü Barúxũ wena
namu ga yemagu nax naxümatüãxũcax
ga yema ore ga nüxíraxũxũ ga poperagu
naxümatüxũ. Rü yema nüxíra
naxümatüxũxũ narümaxmae ga yema
ore.

Chedequía rü Yeremíana naxcax ínaca

37 [1]Rü Nabucudonochó ga
Babiróniaanecüãxarü ãẽxgacü
rü Chedequía ga Yochía nanexũ
ningucuchixẽxẽ nax Yudáanecüãxarü
ãẽxgacü yixĩxũcax, nachicüxü ga
Yeconía ga Yoachíũ nane. [2]Natürü woo
ga Chedequía rü norü ngũxẽẽruũgü, rü
woo ga duũxũgü rü tama inarüxĩnüe ga
yema ore ga Cori ya Tupana Yeremíawa
namaxã nüxũ ixuxũ.
……

[12]Rü nüma ga Yeremía rü
Yerucharéũarü ĩanewa ínaxũxũchaũ nax
Bẽyamíanewa naxũxũcax nax yéma
íyadauãxũcax ga wüxi ga naane ga
nüxna üxũ. [13]Natürü yexguma
Yerucharéũarü ĩãx ga Bẽyamígu
ãégaxũwa nanguxgu, rü yéma
nadauxũtae ga Iría ga Cheremía nane ga
Ananíataxa. Rü nüma ga Iría rü yéma
Yeremíaxũ nayachaxãchixẽxẽ, rü
ñanagürü nüxũ: “Cuma rü quiña nax
natanüwa cuxüxũcax i ngẽma torü
uanügü i Babiróniaanecüãxgü”,
ñanagürü nüxũ. [14]Rü Yeremía
nanangãxũga rü ñanagürü: “Aixcümaxũ
chixu rü taxũtáma
Babiróniaanecüãxtanüwa chaxũ”,
ñanagürü. Natürü ga Iría rü tama
inaxĩnü rü Yeremíaxũ niyauxama rü
ãẽxgacügüpexewa nanaga. [15]Rü nüma

ga yema ãẽxgacügü rü poraãcü
Yeremíamaxã nanue. Rü norü
churaragüxũ namu nax
nacuaixgüãxũcax. Rü ãẽxgacüarü
poperaarü daruxũ ga Yonatáũpatagu
nanapoxcugü yerü guma ĩpata rü
poxcupataxũ nayaxĩxẽẽgü. 16Rü
yemaacü ga Yeremía rü yema
poxcuchica ga waixümütüũwa
yexmaxũgu nayataxcuchigü. Rü
yemaacü muxũma ga ngunexũ yéma
nayexma. 17Rü nüma ga ãẽxgacü ga
Chedequía rü norü churaragüxũ namu
nax ãẽxgacüpatawa Yeremíaxũ
nagagüxũcax. Rü yexguma Yeremía
ãẽxgacüpexewa nguxgu rü nüma ga
ãẽxgacü rü bexma Yeremíana naca rü
ñanagürü: “¿Nangexmaxũ nax
ngexwacax cumaxã yadexaxũ ya Cori ya
Tupana?” ñanagürü. Rü nüma ga
Yeremía rü nanangãxũ rü ñanagürü:
“Ngũ, ngẽmáacü nangexma. Rü Tupana
rü ñanagürü: ‘Rü cumax Pa Ãẽxgacü rü
naxmexẽgu tá cungu i ngẽma
Babiróniaanecüãxarü ãẽxgacü’”,
ñanagürü. 18Rü ñuxũchi nüma ga
Yeremía rü ãẽxgacü ga Chedequíana
naca rü ñanagürü: “¿Taxacürü chixexũ
cumaxã chaxü, Pa Ãẽxgacüx, rü
taxacürü chixexũ namaxã chaxü i curü
ngũxẽẽruũgü, rü taxacürü chixexũ
namaxã chaxü i duũxũgü rü ngẽmacax
choxũ pepoxcuxũ? 19¿Rü ngexũgü
yixĩxũ i ñuxma ga yema orearü uruũgü
ga cumaxã nüxũ ixugüexũ ga
Babiróniaarü ãẽxgacü rü taxũtáma
pexcax rü pechixũanecax íyaxüãchixũ?
20¡Rü irüxĩnü, Pa Ãẽxgacüx, Pa Chorü
Corix! Rü cuxũ chacaaxũ nax tama
wena ngẽma poxcupataũwa choxũ
cumuxũcax nax tama ngẽxma
chayuxũcax”, ñanagürü. 21Rü yexguma
ga ãẽxgacü ga Chedequía rü norü
churaragüxũ namu nax tama yema
noxri nagu napoxcuxũ ga poxcupataũgu
namugüaxũcax. Rü yema
ãẽxgacüpataaxtüwa yexmaxũ ga
poxcuchicaxũgu nayamugü. Rü
yexguma guma ĩanewa taxũta naguxgu
ga paũ, rü wüxichigü ga ngunexũgu rü
yexwacaxũxũ ga paũ nüxna naxãgüxũ.
Rü yemaacü yema ãẽxgacüpataaxtüwa
yexmaxũ ga poxcuchicaxũgu
nanamugü.

Ãxmaxũgu Yeremíaxũ nitaxcuchigü

38 1Rü ãẽxgacüarü ngũxẽẽruũgü
ga Chepatía ga Matáũ nane rü
Yedaría ga Pachúru nane rü Yucá ga
Cheremía nane, rü Pachúru ga Maraquía
nane rü Yeremíaxũ naxĩnüe ga yexguma
duũxũgüpexewa ñaxgu: 2“Nüma ya Cori
ya Tupana rü ñanagürü: ‘Rü texé ya
ĩanegu rüxáũxe rü tá tayu nagu i dai,
rüexna taiyamaxã tayu, rüexna
daxaweanemaxã tayu. Natürü yíxema
iñaxe rü Babiróniaanecüãxgüna tügü
yaxãxe rü tá tügü ítapoxũ nax tama
tayuxũcax.’ 3Rü nüma ya Cori ya
Tupana rü ñanagürü: ‘Daa ĩane rü
Babiróniaanecüãxarü ãẽxgacüarü
churaragümexẽgu tá nangu. Rü nüma rü
tá nagu nachocu, rü taxúetáma
ítanapoxũ’”, ñaxgu ga Yeremía. 4Rü
yexguma yemaxũ naxĩnüegu ga yema
ãẽxgacüarü ngũxẽẽruũgü, rü
ñanagürügü ãẽxgacüxũ: “Pa Ãẽxgacüx,
name nixĩ i tayamax i ñaa yatü erü
ngẽma dexa i nüxũ yaxuxũmaxã rü
nananuexẽxẽ i duũxũgü, rü tórü

churaragü i nua tórü ĩanewa yaxügüxũ̃.
Rü ñaa yatü rü tama daa ĩanearü
mexũ̃cac̱ax nadau, natürü norü
chixexũ̃cac̱ax nixĩ i nadauxũ̃”,
ñanagürügü. 5Rü nüma ga ãẽxgacü ga
Chedequía rü nanangãxũ̃ rü ñanagürü:
“Marü name nax ngẽma yatümaxã
penaxüxũ̃ i ngẽma pema penaxwac̱xexũ̃.
Choma rü taxucürüwa pexna
chanachu̱xu i ngẽma”, ñanagürü. 6Rü
yexguma ga nümagü ga norü
ngũ̃xẽẽruũ̃gü rü Yeremíaxũ̃ niyauxgü rü
wüxi ga ãxmaxũ̃ ga
dauxũ̃taepataac̱xtüwa yexmaxũ̃gu
nayatac̱xcuchigü. Rü yema ãxmaxũ̃ rü
ãẽxgacü nane ga Maquíaarü nixĩ. Rü
wüxi ga napanac̱xãmaxã ínanachü̱xüegü.
Rü yema ãxmaxũ̃ rü nangearü dexáac̱x
natürü naxãcharama rü yemacac̱x yéma
narüwac̱x ga Yeremía. 7-8Rü
ãẽxgacüpatawa nayexma ga wüxi ga
Etiopíaanecüac̱x ga ãẽxgacü nüxũ̃
ngechaũ̃cü ga Ebemerégu ãégacü. Rü
nüma rü nüxũ̃ nacuáchiga nax
ãxmaxũ̃gu Yeremíaxũ̃ yatac̱xcuchigüxũ̃.
Rü yema ga ngunexũ̃gu rü ãẽxgacü rü
Yerucharéũ̃arü ĩac̱x ga Bẽyamígu
ãégaxũ̃wa duũ̃xũ̃gümaxã nangutaquẽxe.
Rü yemacac̱x nüma ga Ebemeré rü yéma
naxũ nax ãẽxgacümaxã nüxũ̃ nax
yanaxuxũ̃cac̱x ga yema Yeremíamaxã
üpetüxũ̃. 9Rü ñanagürü nüxũ̃: “Pa Chorü
Ãẽxgacüx, rü ngẽma Yeremíamaxã
naxügüxũ̃ i ngẽma yatügü rü poraãcü
nachixe erü ãxmaxũ̃gu nayatac̱xcuchigü.
Rü ñu̱xma rü tá taiyamaxã ngẽxma nayu
erü marü wixgutac̱ax nataxu i õna i nua
ĩanewa”, ñanagürü. 10Rü yexgumatama
nüma ga ãẽxgacü rü Ebemeréxũ̃ namu
nax 30 ga yatügü yagagüxũ̃cac̱x nax
Yeremíaxũ̃ ínamuxũchigüxũ̃cac̱x ga
ãxmaxũ̃wa naxũ̃pa ga nax nayuxũ̃. 11Rü
nüma ga Ebemeré rü nayagagü ga 30 ga
yatügü. Rü ãẽxgacüpatawa yexmaxũ̃ ga
ucapu ga naxchiru nagu nucuxũ̃wa
naxũ, rü yéma wẽxáta nayaxu rü
ínayana nax yema Yeremíacac̱x
naixnütagu ínachü̱xüegüxũ̃cac̱x. 12Rü
nüma ga Ebemeré rü Yeremíana naca rü
ñanagürü: “¡Ngẽma wexágümaxã cugü
napépacütüxũ̃ nax tama cuxũ̃
napi̱xẽẽxũ̃cac̱x i napanac̱xã!” Rü nüma ga
Yeremía rü yemamaxã nügü
napépacütüxũ̃. 13Rü yema yatügü ga
Ebemeré yéma gagüxũ̃ rü naxcac̱x
nanachü̱xüegü ga napanac̱xã rü yemagu
nanatúnagügü. Rü yexguma
ínanguxuchiguwena rü nüma ga
Yeremía rü poxcupataxũ̃ac̱xtügu
narüxac̱ũ̃x.

Ãẽxgacü ga Chedequía rü Yeremíacac̱x nangema

14Rü nüma ga ãẽxgacü ga Chedequía
rü Tupanaarü orearü uruxũ̃ ga
Yeremíacac̱x nangema. Rü tupaucawa
namaxã nangutaquẽxe nawa ga norü
tomaepü̱x ga ĩac̱x. Rü yéma rü nüma ga
ãẽxgacü rü ñanagürü nüxũ̃: “Ñu̱xma rü
tá cuxna chaca, rü chanaxwac̱xe nax
chomaxã aixcümaxũ̃ quixuxũ̃ nax choxũ̃
cungãxũ̃xũ̃”, ñanagürü. 15Rü nüma ga
Yeremía rü nanangãxũ̃ rü ñanagürü: “Pa
Ãẽxgacüx, ngẽxguma chi aixcüma ixĩxũ̃ i
oremaxã cuxũ̃ changãxũ̃gu, rü cuma rü
chi cunamu nax choxũ̃ yamac̱xgüxũ̃cac̱x.
Rü ngẽxgumachi wüxi i ucu̱xẽ cuxna
chaxãxgu rü taxũchima chauga cuxĩnü”,
ñanagürü. 16Natürü nüma ga ãẽxgacü ga
Chedequía rü bexma nüxicatama

Yeremíamaxã ñanagürü: “Yimá tüxũ̃
maxẽxẽẽcü ya Cori ya Tupanaégagu
cumaxã nüxũ̃ chixu rü taxũtáma texéxũ̃
chamu nax cuxũ̃ yamáxũ̃cax, rü
taxũtáma ngẽma cuxũ̃
imaxgüchaũ̃xũ̃mexẽgu cuxũ̃
changuxẽxẽ”, ñanagürü. 17Rü nüma ga
Yeremía rü Chedequíaxũ̃ nangãxũ̃ rü
ñanagürü: “Nüma ya Iraétanüxũ̃arü
Tupana ya guxũ̃étüwa ngẽxmacü rü
ñanagürü: ‘Ngẽxguma chi cugü nüxna
cuxãxgu ya yimá Babiróniaanearü
ãẽxgacüarü churaragüarü ãẽxgacügü, rü
cuma rü guxũ̃ma i cutanüxũ̃gü rü tá
pemaxẽ, rü daa ĩane rü taxũtáma
nayagugü. 18Natürü ngẽxguma taxũtáma
cugü cuxãxgu nüxna i ngẽma
Babiróniaanecüãxarü churaragü, rü
nümagü rü tá nagu nachocu ya daa ĩane
rü tá nayagugü. Rü cuma rü taxucürüwa
tá quiña’”, ñanagürü. 19Rü nüma ga
ãẽxgacü ga Chedequía nanangãxũ̃ rü
ñanagürü: “Choma rü nüxũ̃ chamuũ̃ i
ngẽma Yudíugü i
Babiróniaanecüãxtanüwa choũ̃xũ̃, erü
ngẽxguma naxmexgu changuxgu rü tá
choxũ̃ nacuaixgü rü ngẽmaãcü ngúxũ̃ tá
choxũ̃ ningexẽẽgü”, ñanagürü. 20Rü
nüma ga Yeremía rü nanangãxũ̃ rü
ñanagürü: “Natürü, Pa Ãẽxgacüx, rü
taxũtáma naxmexgu cungu. Rü name
nixĩ, Pa Ãẽxgacüx, i naga cuxĩnü ya Cori
ya Tupanaarü ore i cumaxã nüxũ̃
chixuxũ̃. Rü ngẽxguma naga cuxĩnügu rü
taxuxũ̃táma cuxũ̃ nangupetü, rü tá
cumaxũ̃. 21Rü nüma ya Cori ya Tupana
rü marü choxũ̃ nüxũ̃ nadauxẽxẽ, Pa
Ãẽxgacüx, i ngẽma tá cuxũ̃ ngupetüxũ̃
ega cuma taxũtáma cugü icuxãxgu nüxna
i Babiróniaanecüãxarü churaragü. 22Rü
guxũ̃táma i ngẽma ngexũ̃gü i cupatawa
ngẽxmagüxũ̃, Pa Ãẽxgacüx, rü tá
nayagagü rü Babiróniaanecüãxgüarü
churaragüarü ãẽxgacügüna tá nanamugü.
Rü nümagü i ngẽma ngexũ̃gü rü norü
ngechaũ̃maxã tá cumaxã nanue rü
ñanagürügü tá cuxũ̃: ‘Dücax, Pa
Ãẽxgacüx, rü ngẽma curü ngũ̃xẽẽruũ̃gü i
namaxã cuxãmücügüxũ̃ rü cuxcax rü
mexũ̃ i cumücügü nixĩgü, rü marü wüxi i
taxũ̃ i womüxẽxẽ cumaxã naxügü rü
cuxũ̃ narüyexeragü rü ngẽmaãcü
chixexũ̃gu cuxũ̃ nanguxẽẽgü rü tama
aixcüma cuxũ̃ ínapoxũ̃gü’, ñanagürügü tá
cuxũ̃ i ngẽma ngexũ̃gü.” 23Rü nüma ga
Yeremía rü ãẽxgacüxũ̃ ñanagürüchigü:
“Rü guxũ̃ma i ngẽma ngexũ̃gü rü cunegü,
Pa Ãẽxgacüx, rü tá
Babiróniaanecüãxgüna nanamugü. Rü
cumax, Pa Ãẽxgacüx, rü taxũtáma quiña,
rü Babiróniaanecüãxgüarü ãẽxgacüna tá
cuxũ̃ namugü. Rü daa ĩane rü tá
nayagugü”, ñanagürü. 24Rü nüma ga
ãẽxgacü ga Chedequía rü Yeremíaxũ̃
nangãxũ̃ rü ñanagürü: “Ngẽxguma
aixcüma cugü cungechaũ̃xgu irü
taxũtáma texémaxã nüxũ̃ quixu i ñaa
chomaxã nüxũ̃ quixuxũ̃!” ñanagürü.
……

28Rü nüma ga Yeremía rü yema
ãẽxgacüpataaxtüwa yexmaxũ̃ ga
poxcuchicaxũ̃wa nayexma ñuxmata
nawa nangu nax Yerucharéũ̃ rü
Babiróniaanecüãxgümexẽgu nanguxũ̃.

**Norü uanügümexẽgu
nangu ga Yerucharéũ̃**

39 1Rü yexguma 9 ga taunecü
marü ãẽxgacü yixĩxgu ga
Chedequía ga Yudáanewa rü guma

taunecüarü ügügu, rü nüma ga
Nabucudonochó rü norü churaragümaxã
Yerucharéũcax ínayaxüãchi rü nüxũ
ínachomaeguãchi. 2Rü yexguma 11 ga
taunecü marü ãẽxgacü yixĩgu ga
Chedequía rü meama norü ãgümücü ga
tauemacü (yúniu) arü 9 ga ngunexũgu rü
nayapoxnagü ga norü poxeguxũ ga guma
ĩane rü yemaacü nachocu. 3Rü yemaacü
guxũma ga yema Babióniacüãxgüarü
churaragüeru rü nachocu rü yema ĩãx ga
ngãxũwa üxũgu nügü ninu. Rü natanüwa
nayexma ga Negári-Chariché rü
Chaũganébu. Rü yéma nayexma ta ga
Charichequíũ rü to ga Negári-Chariché
ga ãẽxgacüarü ngũxẽẽruũerugü ixĩgüxũ.
4Rü yexguma nüma ga ãẽxgacü ga
Chedequía rü norü churaragü nüxũ
daugügu ga yema ngupetüxũ rü nibuxmü
nawa ga guma ĩane. Rü chütacü
ínachoxũ nawa ga yema ãẽxgacüpataarü
putüranecüwa dapetüxũ ga nama. Rü
yema ĩãx ga taxre ga naxtapüxarü
ngãxũwa yexmaxũwa ínachoxũ, rü nama
ga Yudáũarü ngatewa nadaxũwaama
naxĩ. 5Natürü nüma ga Babióniacüãxgü
rü Chedequíawe nangẽgü, rü Yericúarü
metachinüxũanegu nayayauxgüx. Rü
Amáanewa yexmane ga ĩane ga
Díbarawa nanagagü yerü yéma nayexma
ga ãẽxgacü ga Nabucudonochó. Rü nüma
ga Nabucudonochó rü yéma namaxã
nanaxuegu ga poxcu. 6Rü ñüxũchi
Chedequíaxũ ínadawenüxẽxẽ nax ñuxãcü
tüxũ nadaixũ ga nanegü rü guxãma ga
natanüxũgü ga ãẽxgacügü ixĩgüxũ ga
Yudáanewa. 7Rü yemawena rü ñüxũchi
Chedequíaxũ nacaxũxétügü rü
cadénamaxã yanaixgüãcüma
Babióniawa nanagagü. 8Rü yoxni ga
yema togü ga Babióniacüãxgü ga
churaragü rü nagu nanangixgü ga guma
Yerucharéũ namaxã ga guma
ãẽxgacüpata. Rü nagu napogüe ga
naxtapüx ga guma ĩanearü poxeguxũ.
9Rü nüma ga yema churaragüeru ga
Nabucharadáũ, rü Babióniawa
nanagagü ga yema yéma yaxũgüxũ ga
duũxũgü, rü yema nawaama nügü
ügüxẽẽxũ. 10Natürü guxũma ga Yudáarü
naanewa rü yéma tüxũ nawogü ga
guxema ñuxre ga yexeraãcü ngearü
diẽruãxgüxe. Rü tüxna nanaxãgü ga
naanegü rü úbanecügü.
……

Yeremía rü Yedaríaxũtagu narüxãüx

40 1Rü nüma ga
Babióniaanecüãxarü
churaragüeru ga Nabucharadáũ rü
Ramáwa nanaga ga yema
Yerucharéũcüãxgü rü Yudáanecüãxgü ga
Babióniawa gagüchaũxũ. Rü yexguma
Ramáwa nangugügu rü yematanüwa
Yeremíaxũ inayangau ga cadénamaxã
ichotacü. Rü nüma ga Nabucharadáũ rü
ínananguxuchixẽxẽ. Rü yemawena rü
nüma ga Cori ya Tupana rü Yeremíamaxã
nidexa. 2Rü nüma ga churaragüeru rü
nüxrüguma Yeremíamaxã nixũ, rü
ñanagürü nüxũ: “Nüma ya curü Cori ya
Tupana rü marü ñaa perü naanewa
nananguxẽxẽ i ñaa guxchaxũ ga marü
pemaxã naxunagüxũ. 3Rü ñüxma rü
marü ningu ga yema guxchaxũ ga
namaxã pexũ naxãxũnexũ. Erü ngẽma
cutanüxũgü rü Cori ya Tupanapexewa
chixexũ naxügü, rü ngẽmacax nixĩ i
ngẽmaãcü pexũ nangupetüxũ erü tama
naga pexĩnüe. 4Dücax, ñüxmatátama

íchayawẽ ya yima cadéna ya namaxã
quichotacü. Rü ngẽxguma cunaxwa̱xegu
nax chowe curüxũxũ̃ i Babiróniawa ¡rü
ngĩxã rü chowe rüxũ! Rü choma rü tá
cuxna chadau. Natürü ngẽxguma tama
ngẽma cuxũxchaũ̃gu rü marü name i
nuxã curüxã̱ũ̱x. Rü ñaa nixĩ i cuchixũ̃ane,
rü cuma i nüxũ̃ cucuáxũ̃ nax ngextá tá
cungexmaxũ̃ i nawa. 5Rü ngẽxguma
cunaxwa̱xegu nax nuxã cuchixũ̃anegu
curüxã́ũxũ̃ ¡rü ẽcü Yedaría ya Aicáũ̃ nane
ya Chapáũ̃taaxũ̃tawa naxũ! Rü yimáxũ̃
nixĩ i naxunetaxũ̃ ya
Babiróniaanecüã̱xarü ãẽ̱xgacü nax
Yudáanewa ngẽxmagüne ya ĩanegüarü
ãẽ̱xgacü yixĩxũ̃ca̱x. Rü name nixĩ nax
yimáxũ̃tawa cungexmaxũ̃ namaxã i
cutanüxũ̃. ¡Rü ngextá cuma
ícunaxwa̱xexũ̃wa naxũ!” ñanagürü. Rü
ñu̱xũchi nüma ga churaragüeru
Yeremíana ãmare naxã, rü õnagü rü ta
nüxna naxã, rü yemaacü nüxũ̃ narümoxẽ.
6Rü nüma ga Yeremía rü Yedaríamaxã
Míspawa naxĩ. Rü yéma naxũ̃tawa
nayexma natanüwa ga yema duũ̃xũ̃gü ga
yéma nachixũ̃anewa yaxügüxũ̃.
……

Barúxmaxã inaxuneta ya Cori ya Tupana

45 1Rü yexguma ãgümücü ga
taunecü marü
Yudáanecüã̱xarü ãẽ̱xgacü yixĩxgu ga
Yoachíũ̃ ga Yochía nane, rü nüma ga
Tupanaarü orearü uruxũ̃ ga Yeremía,
rü namücü ga Barúx ga Nería
nanemaxã nüxũ̃ nixuchigü ga
Tupanaarü ore nax naxümatüãxũ̃ca̱x.
Rü yexgumayane rü nüma ga Yeremía
rü Barúxũ̃ naxucu̱xẽ rü ñanagürü nüxũ̃:
2-4“Dücax, Pa Barúx, rü cuma rü
ñacurügü: ‘Nüma ya Cori ya Tupana rü
taxuxũ̃ma i ngũ̃xẽẽ choxna naxã. Rü
ngẽma choxna naxãxũ̃ nixĩ i
guxchaxũ̃gü rü ngúxũ̃xicatama. Rü
ngẽmaca̱x marü düxwa chipa nax
chaxaxuxũ̃ rü taguma wüxi i taãxẽ
chayaxu’, ñacurügü. Natürü nüma ya
Cori rü choxũ̃ namu nax cumaxã nüxũ̃
chixuxũ̃ca̱x i cuchiga rü ñanagürü:
‘Choma rü ichayanaxoxẽxẽ i ngẽma
chomatama chaxüxũ̃, rü chanabẽx i
ngẽma ichatogüxũ̃. Rü ngẽmatátama
namaxã chaxü i guxũ̃ma i ñaa naane.
5¿Rü cuxca̱x rü name nax naxca̱x
ícucaxũ̃ i ta̱xacü i cugüca̱xicatama
ixĩxũ̃? ¡Rü taxṹ i naxca̱x ícucaxũ̃! Erü
choma rü tá íchananguxẽxẽ i
guxchaxũ̃gü naxca̱x i guxũ̃ma i ñaa
duũ̃xũ̃gü. Natürü i cuma rü tá cuxna
chadau nax tama cuyuxũ̃ca̱x i ngextá
ícuxũxũ̃wa. Rü chomatama ya Tupana
nixĩ i ngẽma ñachaxũ̃ cuxũ̃’, ñanagürü
ga Tupana”, ñanagürü ga Yeremía.
……

LAMENTACIONES

(Auxexũchiga)

Nüxíraxũxũ ga auxechiga

1 [1]Rü ñu̱xma rü nangeãcumare ya daa ĩane ya Yerucharéũ ga ũpa muãcuchiréne. Rü ñoma wüxi i ngexũ i yutexũrüxũ nixĩ ya daa ĩane ga guxũnema ga ĩanegüétüwa üchiréne. Rü guma ĩane ga tachirénearü duũxũgü rü ñu̱xma rü norü uanügüme̱xẽwa nangexma nax ngẽmagü poraãcü napuracüexẽẽxũca̱x. [2]Rü daa ĩanecüã̱x rü ñu̱xma rü poraãcü ngechaũ nüxṹ nangu̱x, rü chütacü rü naxauxe. Rü guxũma ga yema nachixũanegü ga noxri daa ĩane nüxṹ ngúchaũgüxũtanüwa rü nataxuma i wüxi i nataãxẽxẽẽxũ rü bai i wüxi. Rü guxũma ga yema nachixũanegü ga noxri daa ĩanemaxã ãmücügüxũ rü ñu̱xma rü tama ínanapoxũgü rü norü uanügü nügü nixĩgüxẽxẽ.

……

[8]Rü norü duũxũgü ya daa ĩane ya Yerucharéũ rü poraãcü chixexũ naxüe rü ngẽmaca̱x i ngẽma togü i nachixũanegü rü düxwa nüxũ naxoe. Rü ngẽma nachixũanegü ga ũpa namaxã taãxẽgüxũ rü ñu̱xma rü tama nüxũ nacua̱xgüchaũ erü nüxũ nadaugü nax ñuxãcü poraãcü chixexũgu nanguxũ ya daa ĩane. Rü ngẽmaca̱x i ñu̱xma i daa ĩanearü duũxũgü rü naxauxe rü naxãnee rü ngẽma togü i nachixũanecüã̱xgüna naxãca̱xwegümare. [9]Rü daa ĩanecüã̱x rü chixexũna nügü naxãgü rü tama nagu narüxĩnüe nax yixcüra ya Tupana rü tá ngẽma norü chixexũca̱x napoxcuexũ. Rü wüxi i taxũ i ngechaũ nixĩ nax ñuxãcü poraãcü chixexũgu nayi̱xũ rü nataxuma i texé nax nataãxẽxẽẽxũ. Rü ñu̱xma ya daa ĩanecüã̱x rü Tupanaxũ ñanagürügü: “Dücax, Pa Corix, nax ñuxãcü toxũ nacugüexũ i ngẽma torü uanügü i nügü írütagüxũ”, ñanagürügü.

……

[18]Rü daa ĩanecüã̱x rü ñanagürügü ta: “Nüma ya Cori ya ixaixcümacü rü tagagutáma tüxũ napoxcue erü chixexũ taxügü rü tama naga taxĩnüechaũ i norü mugü. ¡Rü dücax, Pa Guxũma i Nachixũanegücüã̱x, rü toxṹ iperüxĩnüe rü nüxũ peda̱u̱x nax ñuxãcü ngúxũ tingexũ! Rü torü ngextu̱xücügü rü ngẽma torü pacügü rü yáxũguxũ i nachixũanewa nanagagü i torü uanügü. [19]Rü norü ngũxẽẽca̱x ítaca i ngẽma

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

nachixũanegü ga noxri tomaxã
taãxẽgüxũ, natürü i nümagü rü tama
toxũ narüngũxẽẽgü rü torü uanügüxũ
nügü nixĩgüxẽxẽ. Rü yema torü
chacherdótegü rü torü ãẽxgacügü rü
taxuwama naxcax ne naxũ ga norü
ngũxẽẽ rü yemacax nu ne nanaxĩmare
nax norü õnacax nadaugüxũcax nax
yemaacü namaxẽxũcax natürü düxwa
daa ĩanegu nayue. 20Rü dücax, Pa Corix,
i ñuxãcü ngẽma guxchaxũgü rü poraãcü
ngúxũ toxũ ningexẽẽgü rü ngẽmacax
poraãcü taxoégaãẽgü. Rü ngẽxguma
nagu tarüxĩnüegu nax ñuxãcü tama
cuga taxĩnüexũ, rü poraãcü
tanaxixãchiãẽgü. Rü torü ĩanearü
poxeguxũarü düxétüwa rü taramaxã
toxocügüxũ nadai. Rü nua ĩanearü
aixepewa rü taiyamaxã rü
daxaweanemaxã tayue”, ñanagürügü.
……

Norü tomaepüx ga auxechiga

3 1Rü choma nixĩ ga chayangexũ ga
yema ngúxũ ga Tupana norü
numaxã ínguxẽẽxũ.
……
7Rü nüma rü wüxi ga poxcuchicaxũ
ga ngearü ũxũchicaáxũgu choxũ
nitacuchi rü cadénamaxã choxũ nichota.
8Rü woo tagaãcü nüxna chaca nax
choxũ nangũxẽẽxũcax natürü ga nüma
rü tama choxṹ nüxũ naxĩnüchaũ ga
chorü yumüxẽ.
……
12Rü nüma rü ngúxũ choxũ ningexẽxẽ,
ñoma norü würamaxã choxũ
namáxũxũrüxũ. 13Rü ngẽma ngúxũ rü
ñoma naxne ya poraãcü ingaxinerüxũ
nixĩ. 14Rü ñuxma i guxũma i chorü
ĩanecüax rü choxũ nacugüe rü guxũ i
oragu chauchiga narücutanüxũ. 15Rü
nüma ya Cori rü taxũ i guxchaxũgü
choxũ ningexẽxẽ rü ngẽmagagu poraãcü
choxṹ nangux. 16Rü ñoma
waixümütexegu chopütexemaxã choxũ
nañaxũrüxũ rü chayagatexeãchi. 17Rü
ngẽma chorü taãxẽ rü choxna
nixũgachi, rü marü düxwa nüxũ
icharüngüma i guxũma i ngẽma taãxẽ
ga noxri choxṹ yexmaxũ. 18Rü
ngẽmagagu marü düxwa nagu
charüxĩnü nax Corixũ ícchatáxchaũxũ.
19-20Rü chauãẽwa nangu i ngẽma
ngechaũ rü ngúxũ i chingexũ rü ñuxãcü
chaxica nua nax chatáxũ rü taxúema
choxũ rüngũxẽẽxũ. Rü ngẽxguma
ngẽmagu charüxĩnügu rü chorü
ngúchaũ rü ñaxtüwa naxũ. 21Natürü
nangexma i wüxi i ĩnü i guxũguma
chauãẽwa ngẽxmaxũ rü poraãcü choxũ
rüngũxẽẽxũ. 22Rü ngẽma ĩnü nixĩ nax
Coriarü ngechaũ rü taguma iyacuáxũ rü
norü mecüma rü taguma nagúxũ. 23Rü
wüxichigü i ngunexũgu rü choxna nüxũ
nacuaxãchixẽxẽ nax ñuxãcü aixcüma
yanguxẽẽãxũ i ngẽma nüxũ yaxuxũ.
24Rü ngẽmacax chaugümaxã ñachagürü:
“Nüma ya Cori ya Tupana rü chomaxã
inacuax, rü ngẽmacax nagu chayaxõ”,
ñachagürü. 25Rü nüma ya Cori ya
Tupana rü tümamaxã namecüma ya
yíxema nagu yaxõgüxe rü naxcax
daugüxe. 26Rü name nixĩ i bexma mea
ítananguxẽẽgü ya Cori ya Tupanaarü
ngũxẽẽ.
……
37Rü ngẽxguma texe tüxũ ixuxgu
rüexna taxacü tüxũ ngupetügu rü
ngẽmaãcü nixĩ erü woetama Tupana

nanaxuegu nax ngẽmaãcü yixĩxũ̃.
38Rü ngẽxgumarüxũ̃ i ngẽma mexũ̃gü
rü ngẽma guxchaxũ̃gü rü ínangugü
erü ya Tupana rü woetama ngẽmaãcü
nanaxuegü. 39¿Rü tü̱xcüũ̃ i yixema
nax iduũ̃emarexũ̃ rü Tupanamaxã
tarüxutaga ega tórü chixexũ̃gagu tüxũ̃
íyanawẽ̱xãchixẽẽgu? 40Rü ngẽmaca̱x
ingĩxã aixcüma nagu tarüxĩnüe i
tacüma i mexũ̃ rüẽ̱xna chixexũ̃, rü
ngĩxã Cori ya Tupanaca̱x tawoegu rü
aixcüma naga taxĩnüe! 41¡Rü ngĩxã
Tupana ya daxũwa ngẽxmacümaxã
tidexagü i tórü yumüxẽwa rü namaxã
nüxũ̃ tixu i ngẽma nagu rüxĩnüexũ̃!
42Pa Corix, toma rü chixexũ̃ taxü rü
tama cuga taxĩnüe. Rü cuma i ngẽma
rü tama cunangupetüxẽẽmare. 43Rü
cuma rü toétügu cunanguxẽxẽ i curü
nu rü towe quingẽchigü, rü tama
cuxũ̃ tangechaũ̃tümüxũ̃ãcüma toxũ̃
cudai. 44Rü cuma rü wüxi ga
caixanexũ̃gu cugü quicu̱x nax tama
nüxũ̃ cuxĩnüxũ̃ca̱x i torü yumüxẽgü.
45Rü guxũ̃ma i togü i
nachixũ̃anegüpẽ̱xewa, rü ñoma wüxi i
guxchirerüxũ̃ toxũ̃ ícuwogü. 46Rü
guxũ̃ma i tórü uanügü rü
chixexũ̃maxã tochiga nidexagü. 47Rü
ngẽmaca̱x poraãcü tamuũ̃e erü toxũ̃
ínayauxũ̃ rü taxúema toxũ̃ ítapoxũ̃ rü
tochicaxica nixĩ i ngẽma yaxüxũ̃. Rü
ngẽma nixĩ i nawa tangexmaxũ̃.
48-50Rü ñoma dexá iyaxũ̃rüxũ̃ nixĩ i
chauxgüxũ̃etü erü naxca̱x chaxaxu ya
yima chorü ĩane ya nüxũ̃
changechaxũ̃ne rü ñu̱xma nagu
napogüene. Rü taguma nüxũ̃
charüchau nax chaxauxechaxũ̃ erü
nataxuma nax texé choxũ̃ taãxẽxẽẽxũ̃
ñuxmatáta daxũguxũ̃ i naanewa
taxca̱x nadaue ya Cori ya Tupana.
51Rü poraãcü chorü maxũ̃wa nangu̱x i
ngẽxguma nüxũ̃ chada̱u̱xgu i ngẽma
guxchaxũ̃gü i naxca̱x ínguxũ̃ i ngẽma
paxũ̃gü i Yerucharéũ̃cüã̱x. 52Rü
taxuxũ̃ma namaxã chaxüyane i ngẽma
chorü uanügü rü ñoma wüxi i weri
iyaxuxũ̃rüxũ̃ choxũ̃ niyauxgü. 53Rü
wüxi i ãchiũ̃xũ̃ i ãxmaxũ̃gu choxũ̃
nita̱xcuchigü rü nutamaxã choxũ̃
narüxütaũ̃gü nax taxuwama
íchaxũxũxũ̃ca̱x. 54Rü guxũ̃ma ga
chaxune rü dexáwa nangexma, rü
nagu charüxĩnü nax marü chayuxũ̃.
55Rü chomax, Pa Corix, Pa Tupanax,
rü ñaa ãxmaxũ̃wa changexmayane rü
cuxna chacagü. 56Rü cuma rü choxũ̃
cuxĩnü i ngẽxguma cuxna chacaxgu
rü choxũ̃ cunayaxu i chorü yumüxẽ.
57Rü ngẽma ngunexũ̃ i nagu cuxna
chacaxũ̃gu rü chauxũ̃tawa cuxũ, rü
ñacugürü choxũ̃: “¡Rü taxuca̱xma
cumuũ̃!” ñacurügü. 58Rü cumax, Pa
Corix, Pa Tupanax, rü choxũ̃ ícupoxũ̃
nüxna i chorü uanügü rü nawa choxũ̃
ícunguxuchixẽxẽ i ngẽma yu.
……

EZEQUIEL

(Echequié)

Echequié nangoxetü rü Tupanaxũ̃ nadau

1 1-3Rü yexguma marü 5 ga taunecü
Babiróniaanewa nayexmagu ga
ãẽxgacü ga Yoachíũ̃ ga yéma nax
nagagüaxũ̃, rü choma i chacherdóte i
Echequié ya Búchi nane rü yema Yudíugü
ga Babiróniaanewa nagagüxũ̃tanüwa
chayexma ga natü ga Quebáracutüwa. Rü
yexguma ga choma rü 30 ga taunecü
choxũ̃ nayexmagu rü wüxi ga ngunexũ̃
meama norü ãgümücü ga tauemacü
(yúniu) arü 5 ga ngunexũ̃gu rü ngürüãchi
chaüxcax ningena ga daxũguxũ̃ ga naane
rü Tupanaxũ̃ chadau. 4Rü to ga nüxũ̃
chadauxũ̃ nixĩ ga wüxi ga buanecü ga
ixãũxemacü ga nórtewaama ne ũcü. Rü
wüxi ga taxũ̃ ga caixanexũ̃wa nangox ga
wüxi ga üxüema ga ãẽmacürüxũ̃ ixĩxũ̃. Rü
norü guxũ̃cüwawa rü poraãcü nangóone.
Rü yema üxüemaarü ngãxũ̃wa rü yéma
nayexma ga wüxi ga taxacü ga ñoma
bróũcherüxũ̃ iyaüxracüüxũ̃. 5Rü yemaarü
ngãxũ̃wa rü nayexma ga ãgümücü ga
taxacü ga naduũ̃xũ̃güraxũ̃xũ̃. 6Rü
wüxichigü ga yema rü naxãgümücüpexátü
rü naxãgümücüchametü.
……

10Rü nachiwegü ga yema ãgümücü ga
naduũ̃xũ̃güraxũ̃xũ̃ rü ñaãcü nixĩ: rü
yema nachametü ga napexewaama üxũ̃
rü nanaduũ̃echiweraxũ̃, rü yema norü
tügünecüwawaama üxũ̃ rü
nanaxaichiweraxũ̃, rü yema norü
toxoxwecüwawaama üxũ̃ rü
nanatuiruchiweraxũ̃, rü yema
naxcaxwena üxũ̃ rü nanaxĩyüchiweraxũ̃.
11Rü taxre ga naxpexátü rü nangenagü
rü nügüwa nayaxüxgü rü guma nái ga
taxre rü naxũ̃nearü düxruxũ̃ nixĩgü.
12Rü yexguma inaxĩxgu rü
nügüpexewaama naxĩ yema Tupanaarü
pora ínamugüxũ̃waama. Rü tama
nügüweama naxĩ.
……

15Rü yexguma nüxũ̃ chadawenügu ga
yema naduũ̃xũ̃güraxũ̃xũ̃, rü
wüxichigüxũ̃tawa rü nüxũ̃ chadau nax
yexma waixümüanegu naxüxũ̃ ga wüxi
ga bochicuxũ̃.
……

20Rü yema naduũ̃xũ̃güraxũ̃xũ̃ rü
ngextá Tupanaarü pora
ínamugüxũ̃waama naxĩxĩchitanü. Rü
yema bochicuxũ̃ rü wüxigu namaxã
nayachüxãchitanü yerü yema bochicuxũ̃

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

rü yema naduũxũgüraxũxũxũnearü
datama nixĩgü. 21Rü yexguma
naxĩa̱xãchitanügu ga yema
naduũxũgüraxũxũ rü yema bochicuxũ
rü ta naxĩa̱xãchitanü. Rü yexguma
íyachaxãchitanügu ga yema
naduũxũgüraxũxũ, rü yema bochicuxũ
rü ta ínayachaxãchigü. Rü yexguma
yachüxãchitanügu ga yema
naduũxũgüraxũxũ, rü yema bochicuxũ
rü ta wüxigu namaxã
nayachu̱xãchitanü, yerü yema
bochicuxũ rü yema
naduũxũgüraxũxũxũnearü datama
nixĩgü. 22Rü naétüwa ga yema ãgümücü
ga naduũxũgüraxũxũ rü ga naanetüwe
rü nichipetümare rü guxũma
namexechi.
……
26Rü yema naanetüweétüwa nüxũ
chadau ga wüxi ga ta̱xacü ga
natochicaxũraxũxũ ga nuta ga mexechicü
ya chafírunaxca̱x ixĩxũ. Rü yema
tochicaxũwa narüto ga wüxi ga
naduũxũraxũxũ. 27Rü yema naayearü
daxũwaama rü niya̱u̱xra ñoma wüxi i
bróũche i iguxũrüxũ. Rü naayetüũwaama
rü ñoma wüxi i üxüemarüxũ nixĩ. Rü
guxũcüwawa rü poraãcü nangóone. 28Rü
yema norü ya̱u̱xra rü ñoma chirapaẽma i
pucügu nüxũ idauxũrüxũ nixĩ. Rü
yemaacü nixĩ ga cha̱u̱xca̱x nangóxũ ga
norü üüne ya Cori ya Tupana. Rü yemaxũ
chada̱u̱xgu rü ñaxtüanegu chanangücuchi.

Tupana rü Echequiéxũ nayaxu norü puracütanüxũruxũ

2 1Rü ñu̱xũchi nüxũ chaxĩnü ga wüxi
ga naga ga ñaxũ choxũ: “Pa Yatüx
¡inachi erü tá cumaxã chidexa!” ñaxũ.
2Rü yexguma chomaxã iyadexayane rü
choxna nangu ga Tupanaãxẽ, rü choxũ
inachixẽxẽ. 3Rü nüma ga Tupana rü
ñanagürü choxũ: “Cumax, Pa Yatüx, rü
tá cuxũ natanüwa chamu i ngẽma
cutanüxũgü i Iraétanüxũ i tama chauga
ĩnüexũ. Rü nümagü rü ñu̱xma rü ta
nũxcüma ga norü o̱xigürüũtama tama
chauga naxĩnüe. 4Rü nümagü i ngẽma
duũxũgü rü yema norü o̱xigü ga tama
chauga ĩnüexũrüxũ tama choxũ
nacua̱xgüchaũ. Rü ngẽmatanüwa tá nixĩ
i cuxũ chamuxũ nax namaxã nüxũ
cuyarüxuxũca̱x i ñaa chorü ore. 5Rü
ngẽma duũxũgü i tama irüxĩnüechaũxũ
rü ngẽxguma cuxṹ inaxĩnüegu rüe̱xna
tama cuxṹ inaxĩnüegu natürü tá nüxna
nacua̱xãchie nax natanüwa marü
nangexmaxũ i chorü orearü uruxũ. 6Rü
cumax, Pa Yatüx ¡rü taxṹ i nüxũ
cumuũxũ, rü taxṹ i naxca̱x cumuũxũ
ega cuxũ naxãxũnegügu rü woo cuxṹ
nangu̱xgu i ñoma wüxi i tuxchinawe
cuxũ chixgurüxũ! ¡Rü taxṹ i
curümaãchixũ ega nuchiweãcü cuxna
nadaugügu i ngẽma duũxũgü i tama
irüxĩnüechaũxũ! 7¡Rü cumax rü namaxã
nüxũ ixuama i ngẽma chorü ore rü woo
tama cuxṹ inaxĩnüegu! Erü nüma rü
tama irüxĩnüechaũxũ nixĩgü”, ñanagürü
choxũ.
……

Tupana rü Echequiéxũ namu nax dauxũtaeruxũ yixĩxũca̱x

3 16Rü yexguma 7 ga ngunexũguwena
rü nüma ga Cori ya Tupana rü
chomaxã nidexa rü ñanagürü: 17“Pa
Yatüx, choma rü cuxũ ichamu nax
dauxũtaeruxũ quixĩxũca̱x natanüwa i

ngẽma Iraétanüxũgü. Rü ngẽxguma
ta̱xacürü orexũ̃ cumaxã chixuxgu ɨrü
namaxã nüxũ̃ ixu i ngẽma chorü ore nax
ngẽmaãcü nüxũ̃ nacua̱xgüxũ̃ca̱x!
18Dücax, rü ngẽxguma chi chomax
cumaxã nüxũ̃ chixuxgu nax wüxi i duũ̃xũ̃
i chixri maxũ̃xũ̃maxã chaxueguxũ̃ i
poxcu rü cumax rü tama cunaxucu̱xẽgu
nax nüxũ̃ naxoxũ̃ca̱x i ngẽma norü
chixexũ̃, rü nüma rü tá nayu nagagu i
norü chixexũ̃. Natürü i chomax rü tá
cuxna chaca naxca̱x i ngẽma duũ̃xũ̃ erü
tama cunaxucu̱xẽ. 19Natürü ngẽxguma
chi cuma rü ngẽma duũ̃xũ̃ i chixri
maxũ̃xũ̃ cuxucu̱xẽgu nax nüxũ̃
naxoxũ̃ca̱x i ngẽma nacüma i chixexũ̃ rü
nüma rü tama nüxũ̃ naxoxchaũ̃gu, rü
ngẽma norü pecádugagu tátama nayu.
Natürü i cuma rü taxuca̱xtáma cuxna
chaca rü tá cumaxũ̃. 20Rü ngẽxguma chi
wüxi i duũ̃xũ̃ noxri mea maxũ̃xgu natürü
yixcüama rü nüxũ̃ naxoxgu i ngẽma
maxũ̃ i mexũ̃, rü ngẽxguma cuma rü
tama cunaxucu̱xẽgu rü nüma rü norü
chixexũ̃gu tá nayu. Rü yema mexũ̃ ga
noxri naxüxũ̃ rü chope̱xewa rü taxũtáma
ínanapoxũ̃. Rü nüma rü norü
chixexũ̃gagu tá nayuama, natürü i
choma rü tá cuxna chaca naxca̱x i ngẽma
duũ̃xũ̃ erü tama cunaxucu̱xẽ. 21Natürü i
cumax, rü ngẽxguma chi cunaxucu̱xẽgu
ya yimá duũ̃ nax tama chixexũ̃
naxüxũ̃ca̱x rü nüma rü cuxũ̃ inaxĩnügu
nax tama wena chixexũ̃ naxüxũ̃ rü tá
namaxũ̃ erü cuga naxĩnü. Rü cuma rü tá
ta cumaxũ̃”, ñanagürü choxũ̃ ga Tupana.
……

5 5Rü nüma ya Cori ya Tupana rü
ñanagürü choxũ̃: “Dücax ya yima
ĩane ya Yerucharéũ̃. Rü choma nixĩ ga
chanataxẽẽxũ̃ natanüwa ya yima naigü
ya ĩanegü ya togü i nachixũ̃anecüã̱x.
6Natürü yema norü duũ̃xũ̃gü ya yima
ĩane ya Yerucharéũ̃ rü chomaxã nanue
rü tama naga naxĩnüechaũ̃ i chorü
mugü rü ucu̱xẽgü. Rü guxũ̃nema ya
yima naigü ya ĩanegü ya pexna
ngaicamanearü duũ̃xũ̃güarü yexera
chixri namaxẽ rü tama naga naxĩnüe i
ngẽma chorü mugü rü chorü ucu̱xẽgü.
7Rü ngẽmaca̱x i chomax ya Cori ya
Tupana rü ñachagürü: ‘Pemax rü guxũ̃ i
togü i duũ̃xũ̃gü i pexna ngaicamaxũ̃arü
yexera tama ipexĩnüechaũ̃ rü tama naga
pexĩnüe i ngẽma chorü mugü rü bai
peyanguxẽẽgüchaũ̃ i ngẽma togü i
nachixũ̃anegüarü mugü.’ 8Rü ngẽmaca̱x
i choma ya Cori ya Tupana rü nüxũ̃
chixu rü ñachagürü: ‘Choma rü tá ta
pemaxã chanu, Pa Yerucharéũ̃cüã̱xgüx,
rü tá pexũ̃ chapoxcue nape̱xewa i
ngẽma togü i nachixũ̃anecüã̱xgü. 9Rü
ngẽmaca̱x tá perü chixexũ̃gügagu
poraãcü pexũ̃ chapoxcue. Rü ñaa poxcu
i ñu̱xma tá pexca̱x íchanguxẽẽxũ̃ rü
yema poxcu ga ũ̃pama namaxã pexũ̃
chapoxcuxũ̃arü yexera tá nixĩ rü
ñaawena rü nataxutáma i
nangexgumaraxũ̃xũ̃ i poxcu.
……

14Rü chomax, Pa Yerucharéũ̃cüã̱xgü
rü tá nagu chapogü ya yima perü ĩane.
Rü ĩpatagü ya rüyitaxũ̃nexicatama tá
nixĩ ya nüxũ̃ pedauxũ̃ne. Rü ngẽmaãcü
tá guxũ̃ i togü i nachixũ̃anepe̱xewa pexũ̃
chaxãneexẽxẽ nax pexũ̃ nadaugüxũ̃ca̱x i
guxũ̃ma i nua chopetüxũ̃. 15Rü
ngẽxguma ngẽma perü chixexũ̃gagu
poraãcü pexũ̃ chapoxcuegu rü guxũ̃arü
cugüruxũ̃ tá pixĩgü. Rü guxũ̃ma i ngẽma

togü i nachixũane i pexna
ngaicamaxũarü dauxcüraxũruxũ tá
pixĩgü. Rü choma ya Cori ya Tupana rü
nüxũ chixu i ngẽma. [16]Rü choma rü
taxũtama i taiya tá pexca̱x íchanguxẽxẽ
rü ñoma chuxchi ya pexũ cúxũnerüxũ tá
pexũ nadai. Rü ngẽma taiya rü tá
poraãcü nitachigü rü ngẽmagagu tá
düxwa pengebüe. [17]Rü aixcüma pexca̱x
tá íchananguxẽxẽ i taiya rü daweane rü
yu. Rü ngẽ́ma tá chanamugü i aigü i
pexacügü tüxũ ngõxcuxũ. Rü ngẽmaãcü
tá tagu̱x ya pexacügü. Rü
ngẽxgumarüxũ ta ngẽ́ma tá chanamugü
i perü uanügü nax muxema i pema rü
daigu peyuexũca̱x. Rü Choma ya Cori ya
Tupana chanaxunagü i ngẽma.’”
……

7 [5-6]“Rü choma ya Cori ya Tupana rü
nüxũ chixu rü ñachagürü: ‘Dücax,
Pa Yerucharéũcüã̱xgüx, rü marü
ningaica i ngẽma guxchaxũgü i nügüwe
ãgüxũ i tá pexca̱x íchanguxẽẽxũ. Erü
nataxüchi i perü chixexũgü rü
ngẽmaca̱x i ñu̱xma rü düxwa poxcu
pemaxã chaxuegu.
……

Tupana rü Yerucharéũcüã̱xgüna naca norü chixexũca̱x

[23]Rü cumax, Pa Echequiéx ɨrü wüxi
ya cadéna ínamexẽxẽ naxca̱x i chorü
duũxũgü i Yerucharéũcüã̱xgü! Erü tá
chanapoxcue naxca̱x nax poraãcü
namáetagüxũ. Rü yima norü ĩane ya
Yerucharéũ rü poraãcü chixexũmaxã
nanapá. [24]Rü choma tá ngẽ́ma
chanamugü i to i nachixũanecüã̱x i
duũxũgü i chixecümaxũ nax
ngẽmamaxã yayoraã́xũca̱x ya napatagü
i ngẽma Yerucharéũcüã̱xgü. Rü
ngẽmaãcü tá chayanaxoxẽxẽ nax nügü
yacua̱xüũgüxũ i ngẽma yatügü i muarü
ngẽmaxũã̱xgüxũ. Rü ngẽma
Yerucharéũcüã̱xgüarü nachicagü i nawa
norü tupanachicüna̱xãgüxũ
yacua̱xüũgüxũ, rü tá chanamu i ngẽma
norü uanügü nax nagu napogüexũca̱x.
[25]Rü nüma i Yerucharéũcüã̱xgü rü
poraãcü tá namuũe. Rü ngẽmaca̱x tá
naxca̱x nadaugü nax norü uanügü
namaxã irüngüxmüexũ. Natürü ngẽma
norü uanügü rü taxũtáma naga naxĩnüe.
[26]Rü nügüwe tá naxãgü i ngẽma
chixexũgü i Yerucharéũcüã̱xgüca̱x
ínguxũ. Rü ngẽxgumarüxũ ta i ngẽma
nachigagü i chixexũ rü tá nügüwe
naxãgü. Rü tá naxca̱x nadaugü i wüxi i
chorü orearü uruxũ nax ngẽma namaxã
nüxũ ixuxũca̱x nax ta̱xacüchiga yixĩxũ i
ngẽma ngupetüxũ. Natürü i ngẽma rü
tá natüca̱xmamare nixĩ. Rü nataxutáma
i chacherdótegü i nangúexẽẽxũ rü bai i
yaxgua̱xgü i tayaxucu̱xẽgüxũ. [27]Rü
nüma ya Yudáanecüã̱xarü ã̱xgacü rü
ñoma nayutanüxũrüxũ tá ngechaũ nüxṹ
nangu. Rü ngẽma ã̱xgacü nane i
duũxũgümaxã icuáxũ rü tá ta ngechaũ
nüxṹ nangu. Rü nüma i
Yerucharéũcüã̱x i duũxũgü rü norü
muũmaxã tá nidu̱xrue. Rü ngẽma nax
ñuxãcü tama mea namücügümaxã
inacua̱xgüxũãcü tátama namaxã
ichacua̱x. Rü ngẽmatama poxcu i
namücügümaxã naxuegugüxũãcü
tátama chanapoxcue. Rü ngẽmaãcü tá
nixĩ i nüxũ nacua̱xgüxũ nax choma rü
Cori ya Tupana nax chixĩxũ’”,
ñachagürü.
……

Tupana rü Echequiéxũ̃ nanawẹx nax ñuxãcü tá napoxcuãxũ̃ ya Yerucharéũ̃cüã̱xgü

9 [1]Rü yema ñaxguwena rü nüxũ̃ chaxĩnü ga wüxi ga naga ga tagaxũ̃ ga choxmaxchiẽwa ñaxũ̃: “Marü ínangugü i ngẽma tá naxcax íyaxüãchixũ̃ ya yima ĩane nax nagu napogüexũ̃cax. Rü wüxichigü i ngẽma norü uanügüarü churaragü rü naxmẹxgu nayange ya naxne ya namaxã tá nadaiane ya yima ĩanearü duũ̃xũ̃gü”, ñaxũ̃. [2]Rü ñuxũchi nüxũ̃ chadau ga 6 ga yatügü ga guma Tupanapatagu chocuxũ̃ nawa ga yema norü ĩã̱x ga dauxchitawaama üxũ̃ ga nórtewa. Rü wüxichigü ga yema yatü rü nayange ga wüxi ga mã̱xeruxũ̃. Rü yemaarü ngãxũ̃tanügu nixũchigü ga wüxi ga yatü ga línuchimaxã ãxchiruxũ̃. Rü norü goyexũ̃wa nayangacuchiwexũ̃ ga norü ümatüruxũ̃. Rü yema yatügü rü Tupanapatawa nichocu, rü yema ãmarearü guchicaxũ̃ ga bróũchenaxcã̱xũ̃tawa nayachaxãchitanü. [3]Rü Tupanaarü üüne rü nüxna nayachü̱xãchi ga yema taxre ga ixãxpẹxátüxũ̃ ga noxri norü ngãxũ̃wa nayexmaxũ̃, rü Tupanapataarü ĩã̱xwaama naxũ. Rü nüma ga Cori ya Tupana rü naxcã̱x naca ga yema yatü ga línuchimaxã ãxchiruxũ̃ ga norü goyexũ̃gu ümatüruxũ̃ ingexũ̃. [4]Rü ñanagürü nüxũ̃: “¡Ẽcü, nagu ixũãgüchigü ya daa ĩane ya Yerucharéũ̃ rü yaxüégacatü i guxũ̃ma i ngẽma duũ̃xũ̃gü i ñaa ĩanearü chixexũ̃gagu ngechaũ̃güxũ̃ rü ngúxũ̃ ingegüxũ̃!” ñanagürü. [5]Rü yemawena nüxũ̃ chaxĩnü ga Cori ya Tupana nax yema togü ga yatügüxũ̃ ñaxũ̃: “¡Rü ngẽma yatüwe pixĩxũ̃tanü nawa ya daa ĩane! Rü guxũ̃ma i ngẽma duũ̃xũ̃gü i ngeégacatüxũ̃ ¡rü penadai̱x! ¡Rü tauxũ̃táma nüxũ̃ pengechaxũ̃ rü bai tá i pexũ̃ nax nangechaũ̃tümüxũ̃güxũ̃! [6]¡Rü chopatawa tá ipenaxügü nax penadai̱xũ̃ rü guxũ̃táma pedai rü yaxguã̱xgü, rü ngextü̱xüxũ̃gü, rü paxũ̃gü, rü buxũ̃gü, rü ngexũ̃gü! ¡Natürü taxũ̃táma nüxũ̃ pedáu i ngẽma ãégacatüxũ̃!”, ñanagürü. Rü yemaacü inanaxügüe nax nadaiaxũ̃ ga yema yaxguã̱xgü ga Tupanapatamaxã icuã̱xgüxũ̃. [7]Rü yemawena rü nüma ga Cori ya Tupana rü yema yatügüxũ̃ namu rü ñanagürü nüxũ̃: “¡Rü nagu pichocu ya yima chopata rü yuexũ̃maxã penaxãũãchixẽxẽ! Rü duũ̃xũ̃gü i yuexũ̃maxã penapaxẽxẽ i naã̱xtü!” ñanagürü. Rü nüma ga yema yatügü rü ínachoxũ̃ rü inanaxügüe ga nax nadaiaxũ̃ ga yema ĩanecüã̱x ga duũ̃xũ̃gü. [8]Rü yema ínaxügüyane rü chaxicatama íchayaxü. Rü yexguma ga choma rü ñaxtüanegu chanangücuchi rü poraãcü changechaũ̃ãcüma aita chaxü rü ñachagürü: “Pa Corix, rü ñuxma nax yima ĩane ya Yerucharéũ̃cüã̱xgümaxã nax cunuxũ̃ ¿rü tá cunadai̱xũ̃ i ngẽma noxretama i Iraétanüxũ̃ i ngẽma yaxügüxũ̃?” ñachagürü. [9]Rü nüma ga Cori ya Tupana rü choxũ̃ nangãxũ̃ga rü ñanagürü: “Ngẽma Iraéanecüã̱xgü rü ngẽma Yudáanecüã̱xgüarü pecádu rü nataxüchi. Rü ngẽma nachixũ̃ane rü máetagüxũ̃maxã nanapá. Rü yima ĩane ya Yerucharéũ̃wa rü norü duũ̃xũ̃gü rü chixeãcü nügümaxã inacuã̱xgü. Rü nüma nagu naxĩnüegu rü marü nüxna

chixũ i ngẽma nachixũane, rü ngẽmacax
tama nüxũ chadau i ngẽma naxügüxũ.
10Natürü taxũtáma choxũ
nangechaũtümüxũ i ngẽma duũxũgü, rü
nüxna tá chaca naxcax ga yema ñuxãcü
chixri nax namaxẽxũ”, ñanagürü.
……

Yerucharéũcüax i duũxũgüarü poxcu

11 1Rü nüma ga Tupanaãxẽ i
Üünexũ rü choxũ
nayachüxãchixẽxẽ rü Tupanapataarü ĩax
ya éstewaama üxũwa choxũ naga ga
Yerucharéũwa. Rü yema ĩaxwa
nayexmagü ga 24 ga yatügü. Rü
yematanüwa nüxũ chacuáxũ nixĩ ga
Yaachanía ga Achúru nane rü ga Peratía
ga Benaía nane. Rü nümagü rü
Yerucharéũcüaxarü ãexgacügü nixĩgü.
……

Tupana rü Echequiémaxã nüxũ nixu nax wena táxarü nachixũanecax nanawoeguxẽẽãxũ i Iraétanüxũgü

14Rü nüma ga Cori ya Tupana rü
wenaxarü chomaxã nidexa rü ñanagürü
choxũ: 15“Rü ngẽma Iraétanüxũ i
Yerucharéũwa yaxügüxũ rü nidexagü
nachiga i ngẽma natanüxũ i
Iraéanecüaxgü i to i nachixũanegu
woonexũ rü ñanagürügü: ‘Rü ngẽma
tatanüxũgü i to i nachixũanewa gagüxũ
rü Tupana ngẽxma nanawoone yerü
poraãcü chixri namaxẽ. Rü ñuxma i
ngẽma norü naane rü tóxrü nixĩ erü
Cori ya Tupana tüxna nanaxã’,
ñanagürügü. 16Natürü i cumax, Pa
Echequiéx, rü tá ngẽma Iraétanüxũ i to i
nachixũanegüwa gagüxũmaxã nüxũ
quixu i chorü ore i ñaxũ: ‘Rü woo
ngẽma to i nachixũanegügu pexũ
chawoone, natürü taxũtáma guxũgucax
nixĩ. Erü ngẽma nachixũanegü i nagu
pewoonexũwa rü chomatátama nixĩ i
pemaxã changexmaxũ’, ñachagürü.
17¡Rü ngẽxgumarüxũ ta namaxã nüxũ
ixu i ñaa to i chorü ore i ñaxũ! ‘Ngẽma
nachixũanegü ga nagu nawoonexũwa rü
tá chananutaquexe rü wena tá nüxna
chanaxã i ngẽma Iraéane nax noxrü
yixĩxũcax. 18Rü nümagü rü tá nawoegu
rü tá nagu napogüe i guxũma i ngẽma
naxchicünaxãgü ga ũpa nüxũ
yacuaxüũgüxũ. Rü ngẽmaãcü tá nüxũ
narüxoe i ngẽma nacüma i chixexũ.
19Rü choma rü tá chanaxüchicüxü ya
yima norü maxũne ya taixũne ñoma
nutarüxũ. Rü nüxna tá chanaxã ya wüxi
ya maxũne ya ngexwacaxũne rü
ngexwacaxũxũ i naãxẽ tá nüxna chaxã.
20Rü ñuxũchi tá naga naxĩnüe i chorü
mugü rü tá nagu namaxẽ. Rü nümagü
rü tá chorü duũxũgü nixĩgü, rü choma
rü tá norü Tupana chixĩ. 21Natürü ya
yíxema nagu maxẽamaxe i ngẽma
nacüma i chixexũ i naxchi chaxaixũ, rü
choma rü tá ngẽmacax tüxna chaca. Rü
choma ya Cori ya Tupana nixĩ i ngẽma
ñachaxũ.’”

Cori ya Tupanaarü üüne rü Yerucharéũna nixũgachi

22-23Rü yema ixãxpexátüxũ rü naxügü
rü yema ibochicuxũ rü nawe
nayachüxãchitanü. Rü yema Tupanaarü
üüne ga naétügu chüxüxũ rü nüxna
nixũgachi ga guma ĩane ga Yerucharéũ.
Rü norü éstewaama yexmane ya
maxpũneétüwa nayachaxãchi. 24Rü
ñuxũchi ga yema Tupanaãxẽ i Üünexũ

rü choxũ niga rü Babiróniaanecax̱ choxũ
natáeguxẽxẽ natanüwa ga yema
chautanüxũgü ga yéma gagüxũ. Rü
guxũma i ngẽma ñux̱ma nüxũ chixuxũ
rü yema nixĩ ga Tupanaãxẽ i Üünexũ
choxũ nüxũ dauxẽẽxũ ga yexguma
choxũ nangox̱etüxẽẽgu. Rü yemawena
rü inayarütaxu. 25Rü ñux̱ũchi ga choma
rü yema chautanüxũgü ga
Babiróniaanewa gaguxũmaxã nüxũ
chixu ga guxũma ga yema Tupana
choxũ nüxũ dauxẽẽxũ.
……

**Yerucharéũcüax̱gü rü tama
Tupanamaxã nixaixcümagü**

16 1Rü nüma ga Cori ya Tupana rü
chomaxã nidexa rü ñanagürü:
2“Rü cumax, Pa Yatüx, rü chanaxwax̱e
ya yima ĩane ya Yerucharéũmaxã
quidexa nachiga i ngẽma taxũ i chixexũ
i naxüxũ. 3Rü ñacurügü tá nüxũ ya
yima ĩane ya Yerucharéũ: ‘Rü ñaa nixĩ i
ngẽma Cori ya Tupana cumaxã nüxũ
ixuxũ. Rü yexguma noxri cungox̱gu, Pa
Yerucharéũx, rü Canaáũarü naanewa
nixĩ ga cungóxũ. Rü cunatü rü
Amoréutanüxũ tixĩ, rü cué rü
Itítatanüxũ tixĩ. 4Rü yema ngunexũ ga
nagu cungóxũgu rü taxúema cuxũ
tiwíexũ rü taxúema cuxũ taxaiya, rü
taxúema yucüramaxã cuxũ tachaxüne,
rü taxúema cuxũ tina̱ix̱ãpetüna̱xã. 5Rü
taxúeaxũma cungechaũtümüxũ, rü
taxúema cuxcax̱ taxoégaãxẽ ga mea
cuxũ nax tamexẽẽgüxũcax̱. Rü yema
ngunexũ ga nagu cungóxũgu rü yéa
naanewa cutax̱mare yerü ga duũxũgü rü
cuwa naxã̱ũ̱xãxgü. 6Natürü ga chomax
rü cuxũtawa chaxüpetü rü cuxũ chadau
ga nagüetü nax cuxüxũ rü yemacax̱
choxũ cungechaũtümüxũ rü cuxũ
chamaxẽxẽ.
……

8Rü yemawena rü wena cuxũtawa
chaxüpetü rü cuxũ chadau ga marü nax
cuyaxũ rü ãmücügu nax curüxĩnüxũ. Rü
ñux̱ũchi wüxi ga mámüxũ ga
naxchirumaxã cuxũ chidüxü yerü
cungexchiru. Rü ñux̱ũchi cumaxã
chaxüga rü cumaxã nüxũ chixu nax
choxrü quixĩxũ. Rü choma ya Cori ya
Tupana nixĩ i cumaxã nüxũ chixuxũ i
ngẽma.
……

13Rü yemaacü, Pa Yerucharéũx, rü
cugü ícurüme namaxã i úiru rü
diẽrumü. Rü yema cuxchirugü rü
chédanaxcax̱ nixĩ, rü línuchi ga meama
ixümatüxũ nixĩ. Rü yema õna ga
cungóxũ rü imexũ nixĩ. Rü yemaacü
yexera cumexechi rü ãẽxgacü
naxmax̱wa cungu. 14Rü guxũ i
nachixũanewa rü cutachiga erü
cumexechi. Rü taxuwama cunañuxraxũ
erü chomatama nixĩ ga cuxũ
changax̱ãẽxũ. Rü choma ya Cori ya
Tupana nixĩ i cumaxã nüxũ chixuxũ i
ngẽma. 15Natürü ga cumax rü curü
memaxã cugü quicuax̱üxũ. Rü yemaacü
yema cuchiga ga mexũmaxã wüxi ga
nge ga ngeãxẽcü cugü quixĩxẽxẽ, rü
guxũma ga duũxũgü ga yéma
chopetüxũna cugü cuxã.
……

38Rü ñux̱ma nax choxna cungeãẽxũ
rü cumáetaxũ, rü ngẽmacax̱ cumaxã
chanu rü tá cuxna chixũgachi nax
cuyuxũcax̱’ ”, ñanagürü.
……

Wüxichigü i duũxũ rü nanaxwa̱xe nax Tupanape̱xewa norü maxũna nadauxũ

18 [1]Rü nüma ga Cori ya Tupana chomaxã nidexa rü ñanagürü:
……
[4]“Rü guxũma i duũxũgüarü maxũ rü cho̱xme̱xwa nangexmagü woo yaxũ rü buxũgü. Rü yíxema chixexũ ũxe rü tümaarü chixexũgagu tátama tayu. [5]Rü yíxema aixcüma mexe, rü guxãmaxã tixaixcüma rü aixcüma we̱xguxũ taxü.
……
[9]Rü nagu tamaxũ i chorü mugü rü aixcüma tayanguxẽxẽ. Rü yíxema tixĩ ya aixcüma mexe, rü ngẽmaca̱x taxũtáma tüxũ chapoxcu. Rü choma ya Cori ya Tupana nixĩ i nüxũ chixuxũ i ngẽma.
[10-13]Natürü ngẽxguma chi yimá yatü ya mecü nüxṹ nangexmagu ya wüxi ya nane ya tama nanatürüxũ mea maxũcü, natürü wüxi ya nuxwa̱xecü rü máxwa̱xecü yixĩxgu, rü yima nane rü norü chixexũgagu tátama napoxcu. Rü yima nane rü ngẽxguma chi natanügu naxãxgu i ngẽma ma̱xpṹnetape̱xegüwa chibüexũ rü ngẽmaãcü norü tupanachicüna̱xãgüxũ icua̱xüũgüxũ,
rü chi toguexũ yapu̱xma̱xgu,
rü chi yíxema ngearü diẽrua̱xgüxe rü tüxṹ nataxuxemaxã chixri inacua̱xgu,
rü chi toguexaxṹ nangĩxgu,
rü chi tama tüxṹ natáeguxẽẽxa̱xgu i tümaarü ngẽmaxũ i ngẽma tümaarü ngetanüca̱x nüxna taxãgüxũ,
rü chi tupananetagügu yaxoõxgu,
rü chi naxüa̱xgu i ngẽma chixexũ i naxchi chaxaixũ,
rü chi norü diẽru toguena ngĩxũ naxãxgu nax ngẽmaãcü tüxṹ nangĩxũca̱x rü tacü i ngĩrü üétüca̱x ínacaxũca̱x,
rü yima nane ya ngẽmaãcü chixri maxũcü rü ngẽmaca̱x aixcüma tá nayu rü nagagu tátama nixĩ i ngẽma.
[14]Natürü ngẽxguma chi yimatama yatü ya chixri maxũcü nüxṹ ngẽxmagu i wüxi ya nane ya nüxũ daucü i guxũma i nanatüarü chixexũgü, natürü tama nagu yaxũxgu i ngẽma nanatücüma rü taxucürüwa nanatüarü chixexũgügagu nayu. [15-17]Rü yimá nane rü ngẽxguma chi tama nanatürüxũ natanügu naxãxgu i ngẽma ma̱xpṹnetape̱xegüwa chibüexũ rü ngẽmaãcü norü tupanachicüna̱xãgüxũ icua̱xüũgüxũ,
rü chi tama nagu yaxoõxgu i ngẽma Iraéanecüa̱xgüarü tupanagüneta,
rü chi tama toguexũ yapu̱xma̱xgu,
rü chi taxúemaxã nachixecümagu,
rü ngẽxguma chi texé diẽruca̱x nüxna caxgu rü nüma rü tama norü diẽruchicüxü tümaarü ngẽmaxũca̱x ínaca̱xgu,
rü chi tama texéaxṹ nangĩxgu,
rü chi tüxũ nachibüxẽẽgu ya yíxema taiyaxe,
rü chi tüxũ naxüxchirugu ya yíxema ngexchiruxe,
rü chi taxúemaama guxchaxũ naxü̱xgu,
rü chi ngearü üétüãcüma diẽru ngĩxũ inaxãxgu,
rü chi chorü mugüga naxĩnügu rü nagu namaxũgu,
rü nüma rü taxũtáma nanatüarü chixexũgagu nayu. Rü tá namaxũ.
[18]Natürü ya yima nanatü rü norü

chixexũgügagu tátama nayu erü nachixecüma rü nangĩx rü chixexũ naxü i natanüxũgütanüwa. 19Rü pema tá choxna peca rü ñaperügügü tá: ‘¿Tüxcüũ ya yimá nane rü tama nanatüarü chixexũgagu napoxcu?’, ñapegürügü tá. Dücax, rü tá pexũ changãxũ. Erü yimá nane rü aixcüma mexũ naxü rü nayanguxẽxẽ ga chorü mugü rü nagu namaxũ. Rü ngẽmacax taxucürüwama nanatüarü chixexũgagu nayu. 20Rü yíxema chixexũ üxexicatama tá tixĩ ya tümaarü chixexũgagu poxcúxe. Rü nüma ya yimá nane ya mecü rü taxũtáma nanatüarü chixexũ naxütanü. Rü wüxi i papá i mexũ rü taxũtáma nanearü chixexũ naxütanü. Rü yíxema mexũ ũxe rü tá tanayaxu i tümaarü ãmare naxcax i ngẽma mexũ i taxüxũ. Rü yíxema chixexũ ũxe rü tá tanayaxu i tümaarü poxcu naxcax i ngẽma chixexũ i taxüxũ.

Tupana rü nanapoxcue i duũxũgü i ngẽma ñuxãcü nax namaxẽxũãcütama

21Natürü ngẽxguma wüxi ya yatü ya noxri chixri maxũcü rü nüxũ naxoxgu i nacüma i chixexũ, rü naga naxĩnügu i ngẽma chorü mugü, rü aixcüma mexũ naxüxgu rü tá namaxũ rü taxũtáma nayu. 22Rü guxũma i norü chixexũgü rü choma rü tá nüxũ nüxũ icharüngüma, rü nüma rü tá namaxũ erü nayanguxẽxẽ i chorü mugü. 23¿Rü pema nagu perüxĩnüegu rü chataãxẽxũ i ngẽxguma nayuxgu i duũxũ i chixri maxũxũ? Pemaxã nüxũ chixu rü tama chataãxẽ. Rü ngẽma choma chanaxwaxexũ nixĩ nax chauxcax natáeguxũ, rü nüxũ naxoxũ i ngẽma nacüma i chixexũ nax nüxũ nangexmaxũcax i maxũ. 24Natürü ngẽxguma chi wüxi i duũxũ i mea maxchiréxũ nüxũ rüxoxgu nax mea namaxũxũ, rü naxüãxgu i guxũma i chixexũ i tama namaxã chataãxẽxũ ¿rü namexũ yixĩxũ nax tama napoxcuxũ? Rü pemaxã nüxũ chixu rü tá napoxcu. Rü guxũma ga yema mexũ ga noxri naxüxũ rü choma rü tá nüxũ icharüngüma. Rü nüma rü tá nayu nagagu i ngẽma norü chixexũgü. Rü choma ya Cori ya Tupana nixĩ i ngẽma ñachaxũ.”

……

Tupana rü Echequiémaxã nüxũ nixu nax ñuxãcü tá Tírucüãxgüarü ãẽxgacüxũ napoxcuxũ

28 1Rü nüma ya Cori ya Tupana rü chomaxã nidexa rü ñanagürü choxũ: 2“Cumax, Pa Echequiéx ĩrü ñacuxũ tá nüxũ ya ĩane ya Tírucüãxgüarü ãẽxgacü! Rü choma ya Cori ya Tupana rü ñachagürü: ‘Cumax, Pa Tírucüãxgüarü Ãẽxgacüx, rü cugü quicuaxüxũ rü cugü ícurütupanaxũ. Rü ngẽmacax curü tupananetachicawa curüto, rü cuxcax rü taxucürüwa curü uanügü cuxũ narüporamae erü márcutüwa cungexma. Natürü i cumax rü tama wüxi i tupana quixĩ, rü wüxi i duũxũmare quixĩ woo nagu curüxĩnügu nax curü tupananetaarü cuax cuxũ ngẽxmaxũ.

……

4Rü cuma rü ngẽma curü cuaxmaxã rü ngẽma cucüma i mexcüraxũmaxã cuxũ natauxcha nax cunanutaquexexũ i muxũma i curü ngẽmaxũgü. Rü ngẽmaãcü úirumaxã rü diẽrumümaxã cunapagüxẽxẽ i ngẽma curü

diẽruchixũ̃gü. 5Rü ngẽma nüxũ̃ nax
cucuáxũ̃ nax ñuxãcü cutaxexũ̃ rü
ngẽmagagu nimu i curü ngẽmaxũ̃gü. Rü
ñu̱xma rü ngẽma curü ngẽmaxũ̃gümaxã
cugü quicua̱xüxũ̃. 6-7Rü ngẽmaca̱x i
choma ya Cori ya Tupana nax chixĩxũ̃
rü ñachagürü cuxũ̃: 'Rü ñu̱xma nax
cugügu curüxĩnüxũ̃ rü wüxi i curü
tupananetaarü cua̱x nax cuxũ̃
nangexmaxũ̃, rü ngẽmaca̱x to i
nachixũ̃anecüã̱x i duũ̃xũ̃gü i
chixecümaxũ̃ tá cuxca̱x nua chamugü.
Rü norü taramaxã tá cuxca̱x
ínayaxüãchi. Rü ngẽmagüpẽxewa rü
taxuwatáma name i ngẽma curü cua̱x rü
curü ngẽmaxũ̃gü'", ñanagürü ga Cori ya
Tupana.
……

Ngechaũ̃gaãcüma Tírucüã̱xgüarü ãẽxgacüca̱x nawiyae

11Rü nüma ga Cori ya Tupana rü
chomaxã nidexa rü ñanagürü choxũ̃:
12"Cumax, Pa Yatüx ırü
ngechaũ̃gaãcüma Tírucüã̱xgüarü
ãẽxgacüca̱x nawiyae rü ñacuxũ̃ tá nüxũ̃:
'Rü ñanagürü ya Cori ya Tupana cuxũ̃:
Cumax, Pa Ãẽxgacüx, rü
duũ̃xũ̃güpẽxewa rü cumexechi rü
meama cungã̱xãẽ. 13Rü noxri ga cumax
rü wüxi ga nachica ga mexechixũ̃ ga
Edéũ̃rüxũ̃ choma cuxca̱x chamexẽẽxũ̃wa
cuyexmachirẽx. Rü cuma cungã̱xãxẽ ga
naguxũ̃raxũ̃cü ga nuta ga ngã̱xãẽruũ̃gü
ga rubí rü crisólitu, rü yáde rü topáchiu,
rü cornalína rü yáspe, rü chaféru rü
granáte rü esmeráda. Rü yema curü
nga̱xãẽgü rü cuxmachinügü rü
úirunaxca̱x nixĩ. Rü guxũ̃ma ga yema
curü nga̱xãẽxũ̃gü rü marü cuxca̱x
ínamemare ga yexguma noxritama
cungo̱xgu. 14Rü choma rü wüxi ga
chorü orearü ngeruxũ̃ ga
daxũcüã̱xmẽxẽwa cuxũ̃ chayexmaxẽxẽ
nax cuxna nadauxũ̃ca̱x. Rü wüxi ga
ma̱xpṹne ga choma chaxüünexénewa
cuyexma. Rü ngextá ícuxũxũ̃wa rü
ñoma woramacuritanügu
ícuxũxũ̃gurüxũ̃ cugü quixĩxẽxẽ. 15Rü
yema cucüma rü meama iniwẽxchirẽx
ga yexguma noxri cungo̱xgu ñu̱xmata
yema ngunexũ̃ nax cuwa nangóxũ̃ ga
chixexũ̃. 16Rü ngẽma nax cumuarü
ngẽmaxũ̃ã̱xũ̃chixũ̃gagu cutoõxẽ rü
ngẽmaca̱x chixexũ̃gu cungu. Rü
yemagagu chaugüxũ̃tawa cuxũ̃
íchata̱xüchi nawa ya yima chorü
ma̱xpṹne. Rü ngẽma chorü orearü
ngeruxũ̃ i daxũcüã̱x ga cuxna
dauchiréxũ̃ rü cuxũ̃ ínamuxũchi nawa
ga yema nachica ga ngóonexũ̃ ga nawa
cuyexmaxũ̃. 17Rü yema nax
cumexechixũ̃gagu cugü quicua̱xüxũ̃ rü
yemaca̱x cuxna chanayaxu ga curü
cua̱x. Rü yema nachica ga mexechixũ̃wa
cuxũ̃ charütáe nax wüxi i cugüruxũ̃
quixĩxũ̃ca̱x napẽxewa i ngẽma to i
nachixũ̃anecüã̱x i ãẽxgacügü'",
ñanagürü ga Cori ya Tupana!
……

Carnérugüarü dauruxũ̃ ya mecü

34 11Rü choma ya Cori ya Tupana
rü nüxũ̃ chixu: "Rü
chomatátama namaxã ichacua̱x rü tá
nüxna chadau i ngẽma chorü duũ̃xũ̃gü.
12Rü ngẽxgumarüxũ̃ ya yimá mecü ya
carnérugüarü dauruxũ̃ rü naxca̱x
naxoegaãxẽ i norü carnérugü i
ngẽxguma nawoonemaregu, rü

ngẽxgumarüxũ̃ nixĩ i chomax i naxca̱x chaxoégaãẽxũ̃ i ngẽma chorü duũ̃xũ̃gü. Rü tá chayagagü i ngextá ínawoonexũ̃wa, rü ínaxẽanexũ̃wa, rü buanecü ítaxũ̃wa. 13Rü ngẽma to i nachixũ̃anegü i nagu nawoonexũ̃wa rü tá chayagagü rü wüxigu tá chanangutaque̱xexẽxẽ, rü norü naanewatátama chanagagü. Rü ngẽma norü naane i Iraéanearü ma̱xpṹnegüwa tá chanamugü nax ngẽma nachibüexũ̃ca̱x rü natügüwa naxaxegüxũ̃ca̱x. Rü ngẽmaãcü waixümü i mexũ̃ íngexmaxũ̃wa tá nangexmagü i ngẽma chorü duũ̃xũ̃gü."

……

17Rü choma ya Cori ya Tupana rü ñachagürü: "¡Iperüxĩnüe, Pa Chorü Duũ̃xũ̃gü i Iraétanüxũ̃x! Pema i chorü duũ̃xũ̃gü nax pixĩgüxũ̃ rü tá pexũ̃ íchapoxũ̃ nüxna i ngẽma togü i chixri pemaxã icua̱xgüxũ̃. Natürü i nümagü rü tá chanapoxcue", ñachagürü.

……

Naxchina̱xã ya ipagünechiga

37 1Rü nüma ya Cori rü chaugu naxũ̱xme̱x rü choxũ̃ naporaxẽxẽ namaxã i norü pora. Rü yema Naãxẽ i Üünexũ̃ rü chomaxã inacua̱x, rü wüxi ga metachinüxũ̃ ga naxchina̱xãmaxã napaxũ̃wa choxũ̃ naga. 2Rü nüma ga Cori ya Tupana rü natanügu choxũ̃ nixũgüchigüxẽxẽ ga guma naxchina̱xãgu ga yema metachinüxũ̃wa namaxã napaxũ̃ne. Rü namuxũchi natürü nipagümare. 3Rü yexguma ga nüma ga Cori ya Tupana rü choxna naca rü ñanagürü: "¿Cuyaxõxũ̃ yixĩxũ̃ i cumax, rü daa naxchina̱xãgü rü tá wena namaxẽxũ̃?" ñanagürü. Rü yexguma ga chomax rü chanangãxũ̃ rü ñachagürü: "Pa Corix, cuxicatama nüxũ̃ cucua̱x i ngẽma", ñachagürü. 4Rü yexguma ga nüma ga Cori ya Tupana rü ñanagürü choxũ̃: "¡Chauégagu namaxã idexa ya daa naxchina̱xãgü! Rü ñacugürü tá nüxũ̃: 'Pa Naxchina̱xãgü ya Ipagünex ¡rü iperüxĩnüe i ñaa Cori ya Tupanaarü ore! 5Rü nüma ya Cori ya Tupana rü ñanagürü pexũ̃: Rü pegu tá chanaxücuxẽxẽ i maxũ̃ nax pingũ̃ãtanücüüxũ̃ca̱x rü wena pemaxẽxũ̃ca̱x. 6Rü wena tá chanaxüxẽxẽ i perü tarumagü, rü tá pexũ̃ chaxümachi, rü tá pexũ̃ chaxüxcha̱xmüxũ̃, rü tá pexna chanaxã i perü ngũ̃ãcüxü nax wena pemaxẽxũ̃ca̱x. Rü ngẽxguma i pema rü tá nüxũ̃ picua̱xãchie nax choma chixĩxũ̃ ya Cori ya Tupana'", ñanagürü. 7Rü yexguma ga choma i Echequíe rü yema Cori ya Tupana chomaxã nüxũ̃ ixuxũ̃ãcü guma naxchina̱xãgümaxã nüxũ̃ chixu. Rü yexguma namaxã íchidexayane rü nüxũ̃ chaxĩnü ga nax naxĩxããchianexũ̃. Rü guma naxchina̱xãgü rü inanaxügü nax wüxichigü nügüca̱x naxĩxũ̃. 8Rü nüxũ̃ chadau ga ngürü nax yatarumaãxũ̃ rü naxãmachixũ̃ rü naxãxcha̱xmüxũ̃. Natürü nangearü maxũ̃ã̱xgüxũ̃. 9Rü yexguma ga nüma ga Cori ya Tupana rü ñanagürü choxũ̃: "¡Rü chauégagu naxca̱x naca ya buanecü i maxũ̃ nawa ngẽxmacü, rü ñacuxũ̃ tá nüxũ̃: 'Pa Buanecü i Guxũ̃cüwawa ne Ũcüx ¡rü nua naxũ nax cunamaxẽxẽẽxũ̃ca̱x i ñaa naxũ̃ne i yuexũ̃!'" ñanagürü ga Cori ya Tupana. 10Rü yexguma ga chomax rü Cori ya Tupanaégagu guma

buanecümaxã chidexa yema nüma
choxũ̃ namuxũ̃rüxũ̃, rü guma buanecü
rü ínangu rü yema naxũ̃negügu naxücu.
Rü nüma ga yema naxũ̃negü rü
wenaxarü namaxẽ rü inachigü. Rü
yemaacü namuxũchi ga yema
írüdagüxũ̃. 11Rü yexguma ga Cori ya
Tupana rü ñanagürü choxũ̃: “Rü ngẽma
Iraétanüxũ̃gü rü daa naxchina̱xãgürüxũ̃
nixĩgü. Rü nügümaxã ñanagürügü: ‘Rü
yixemagü rü ñoma naxchina̱xãgü ya
ipagünerüxũ̃ tixĩgü erü nataxuma i tórü
ngũ̃xẽẽruxũ̃, rü ngẽmaca̱x tagutáma
wenaxarü tachixũ̃aneca̱x tawoegu’,
ñanagürügü. 12Natürü i choma rü cuxũ̃
chamu nax chauégagu namaxã
quidexaxũ̃ ɪrü ñacurügü tá nüxũ̃! ‘Rü
nüma ya Cori ya Tupana rü ñanagürü
pexũ̃: Pa Chorü Duũ̃xũ̃gü i
Iraétanüxũ̃güx, rü tá pexũ̃
íchanguxũ̃xẽxẽ nawa i ngẽma
nachixũ̃anegü i nagu pepoxcuexũ̃, rü tá
perü naaneca̱x pexũ̃ chawoeguxẽxẽ.
13Rü ngẽxguma choma ngẽmaãcü pexũ̃
charüngũ̃xẽẽgu nax ípenguxũ̃xũ̃ca̱x
nawa i ngẽma nachixũ̃anegü, rü tá nüxũ̃
picua̱xãchitanü, Pa Chorü Duũ̃xũ̃güx,
nax choma yixĩxũ̃ i perü Cori ya
Tupana. 14Rü choma rü tá pexna
chanamu i ngẽma Chauãxẽ i Üünexũ̃, rü
pema rü tá íperüdagü. Rü tá perü
naanewa tátama wena pexũ̃
changexmagüxẽxẽ. Rü ngẽxguma tá nixĩ
i nüxũ̃ pecuáxũ̃ nax choma ya Cori ya
Tupana chixĩxũ̃ i pemaxã nüxũ̃ chixuxũ̃
i ngẽma, rü choma nixĩ ichayanguxẽẽxũ̃.
Rü choma ya Cori ya Tupana nixĩ i
ngẽma ñachaxũ̃.’
……
24Rü yimá chorü duũ̃ ya Dabítaxa tá
nixĩ ya chorü duũ̃xũ̃güarü ãẽxgacü ixĩcü
rü nüxica tátama nixĩ i norü dauruxũ̃
yixĩxũ̃. Rü nümagü rü tá chauga
naxĩnüe rü tá nagu namaxẽ i chorü
mugü rü ucu̱xẽgü. 25Rü nümagü rü
nawa tá namaxẽ i ngẽma nachixũ̃ane ga
norü o̱xigü nawa maxẽxũ̃ ga chorü duũ̃
ga Acóbuna chaxãxũ̃wa. Rü ngẽma tá
nixĩ i guxũ̃gutáma nangexmagüxũ̃ i
nümagü, rü naxacügü, rü nataagü. Rü
yimá chorü duũ̃ ya Dabítaxa tá nixĩ ya
guxũ̃gutáma norü ãẽxgacü ixĩcü. 26Rü
ngẽma chorü duũ̃xũ̃gümaxã tá
chanaxuegu nax norü uanügü namaxã
rüngüxmüexũ̃ca̱x, rü ngẽmaãcü aixcüma
tá nataãxẽgüxũ̃ca̱x. Rü ngẽma namaxã
chaxueguxũ̃ rü tagutáma inayacua̱x. Rü
choma rü tá nüxũ̃ charüngũ̃xẽẽ nax
yamuxũ̃ca̱x. Rü natanüwa tá
chanangexmaxẽxẽ ya chopata ya
üünene nax guxũ̃gutáma ngẽma
nangexmaechaxũ̃ca̱x. 27Rü choma rü
natanüwa tá changexma. Rü choma tá
nixĩ i norü Tupana chixĩxũ̃ rü nümagü
rü tá chorü duũ̃xũ̃gü nixĩgü. 28Rü
ngẽxguma yima chopata ya üünene
natanüwa ngẽxmagu, rü ngẽma togü i
nachixũ̃anegü rü tá nüxũ̃
nicua̱xãchitanü nax chanadexũ̃ i ngẽma
Iraétanüxũ̃ nax chorü duũ̃xũ̃gü i üünexũ̃
yixĩgüxũ̃ca̱x.”
……

DANIEL

(Danié)

Nabucudonochó rü ĩane ga Yerucharéũcax ínayagoõchi rü nayana ga Tupanapataarü yemaxũgü ga chuxuxũ

1 [1]Rü yexguma marü tomaepüx ga taunecü ãẽxgacü yixĩxgu ga Yoachíũ ga Yudáanewa, rü nüma ga Nabucudonochó ga Babiróniaanearü ãẽxgacü rü Yerucharéũcax ínayagoõchi norü churaragümaxã. [2]Rü nüma ga Cori ya Tupana rü Nabucudonochóaxũ nanatauxchaxẽxẽ nax Yoachíũxũ yayaxuxũ rü Babiróniaanewa nagaaxũ muxũma ga natanüxũgümaxã. Rü yexgumarüxũ ta nayana ga Tupanapataarü yemaxũgü ga chuxuxũ, rü norü tupanapatagu nananucu ga Babiróniaanewa.

Daniéxũ nigagü nax ãẽxgacüarü ngũxẽẽruxũ yixĩxũcax

[3]Rü ñuxũchi nüma ga Nabucudonochó rü norü ngũxẽẽruxũ ga Apenáxũ namu nax yema Yudáanearü ãẽxgacütanüxũwa yadexechiãxũcax ga yema ngextüxüxũgü ga Yudíugü ga rümemaexũ nax norü ngũxẽẽruxũ yixĩgüxũcax. [4]Rü yema ngextüxüxũgü ga yadexechixũ rü nimechametü rü taxuwama nichixe rü meama naãxẽxũ nicuax, rü meama poperaxũ icuáxũ nixĩgü. Rü yemaacü nime nax ãẽxgacüpatawaarü ngũxẽẽruxũ yixĩgüxũcax. Rü ñuxũchi ga ãẽxgacüarü duũxũgü rü yema ngextüxüxũgüxũ nangúexẽxẽ ga naga ga Babiróniaanecüãxgü ga Cadéugü rü nacümagü ga ümatüxũ. [5]Rü nüma ga Nabucudonochó rü norü duũxũgüxũ namu nax guxũma ga ngunexũgügu yema ngextüxüxũgüna naxãgüaxũcax ga yematama õna ga nümatama nangóxũ rü bínu ga nümatama yaxaxãcü. Rü yemaacü tomaepüx ga taunecü meama nanangúexẽxẽ nax yemawena ãẽxgacüaxũ napuracüexũcax.

Danié rü namücügü rü ãẽxgacüpatawa nayexmagü

[6]Rü yema ngextüxüxũgütanüwa nayexmagü ga Danié rü Ananía rü Michaé rü Acharía. Rü nümagü rü Yudátanüxũ nixĩgü. [7]Rü nüma ga yema ãẽxgacüarü duũxũgüeru rü nanaxüchicüxü ga Daniéega rü Betachágu nanaxüega, rü ga Ananía rü

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

Chadrágu nanaxüéga, rü ga Michaé rü
Mechágu nanaxüéga, rü ga Acharía rü
Abenégu nanaxüéga. 8Natürü nüma ga
Danié rü tama nanangõxchaũ ga yema
õna rü guma bínu ga ãẽxgacü nüxna
naxãcü, yerü nagu narüxĩnü nax
Tupanapẽxewa naxãũãchixũ ga yema.
Rü yemacax ãẽxgacüarü duũxũgüeruna
naca nax tama yema õna ga ãẽxgacü
nüxna ãxũ nüxũ nangõxẽẽxũcax. 9Rü
Tupana rü yema ãẽxgacüarü
duũxũgüeruãxẽwa nananguxẽxẽ nax
ãẽxgacü ga Betachá Daniémaxã
namecümaxũcax. 10Natürü yema
ãẽxgacüarü duũxũgüeru rü norü
ãẽxgacüxũ namuũ rü Daniéxũ ñanagürü:
—Nüxũ chamuũ ya yimá chorü cori ya
ãẽxgacü. Rü nüma rü marü chomaxã
nüxũ nixu nax taxacürü õna rü axexũ tá
pexna chaxãxũ. Rü ngẽxguma tá pexũ
nadauxgu rü ngẽma togü i
ngextüxüxũgüarü yexera tá pixaegux rü
nüma ya ãẽxgacü rü tá choxũ nimax
—ñanagürü. 11Rü nüma ga ãẽxgacüarü
duũxũgüeru rü nüxũ naxuneta ga wüxi
ga duũxũ nax nüxna nadauxũcax ga
Danié rü Ananía rü Michaé rü Acharía.
Rü nüma ga Danié rü yema norü
dauruũmaxã nidexa rü ñanagürü nüxũ:
12—Toma i curü duũxũgü nax tixĩgüxũ
rü cuxna taca nax 10 i ngunexũ towa
nüxũ cuxüxũ nax toxna cunaxãxũ i
nanetü i ãmaxũgüxicatama rü ñuxũchi
dexá. 13¡Rü ngẽma 10 i ngunexũgüwena
rü toxũ nangugü namaxã i ngẽma togü i
ngextüxüxũgü i nangõxgüxũ i ngẽma
ãẽxgacüwemü! Rü ñuxũchi i cuma rü tá
nüxũ cucuax i taxacürü õna tá toxna
cuxãxũ —ñanagürü. 14Rü nüma ga
yema norü dauruxũ rü: —Ngũ
—ñanagürü. Rü 10 ga ngunexũgu rü
nanetü i ãmaxũgüxicatama rü dexámare
nixĩ ga nüxna naxãxũ. 15Rü yexguma 10
ga ngunexũgü marü ngupetügu rü
nümagü ga yema ãgümücü ga
ngextüxüxũgü rü tama nidaxawee rü
narüpormaegü nüxũ ga yema togü ga
ngextüxüxũgü ga ãẽxgacüwemü
ngõxgüxũ. 16Rü nüma ga yema norü
dauruxũ rü nügüxũ nayange ga yema
ãẽxgacüwemü rü guma bínu ga yema
ãgümücü ga ngextüxüxũgücaxchirẽx
ixĩcü. Rü ñuxũchi nanetü ga
ãmaxũgüxicatama nüxna naxã. 17Rü
yema ãgümücü ga ngextüxüxũgü, rü
Tupana rü cuax nüxna naxã nax
yemaacü nüxũ nacuaxgüxũcax ga
naguxũraxũxũ ga cuax ga poperagu
ümatüxũ. Rü nüma ga Tupana rü naétü
Daniéxũ narüngũxẽẽ nax nüxũ
nacuáxũcax nax taxacüchiga yixĩxũ ega
Tupana texéxũ nüxũ dauxẽẽgux i taxacü
i ẽxũguxũ rüẽxna texé ãnegügux. 18Rü
yexguma marü yanguxgu ga yema uenü
ga ãẽxgacü ga Nabucudonochó nagu
unetaxũ ga napẽxewa nax
nagagüaxũcax ga guxũma ga yema
ngextüxüxũgü ga ãẽxgacüarü puracücax
ngúexũ, rü nüma ga yema ãẽxgacüarü
duũxũgüeru rü ãẽxgacüpẽxewa
nanagagü ga yema ngextüxüxũgü. 19Rü
nüma ga ãẽxgacü rü namaxã nidexa ga
guxũma ga yema ngextüxüxũgü. Rü
natanüwa rü nataxuma ga wüxi ga
Danié, rü Ananía, rü Michaé, rü
Acharíamaxã wüxiguxũ ga norü
cuaxwa. Rü yemacax ga nüma ga
ãẽxgacü rü nanade ga yema ãgümücü
ga ngextüxüxũgü nax norü ngũxẽẽruũgü
yixĩgüxũcax. 20Rü nüma ga ãẽxgacü rü

yexguma norü ucu̱xẽca̱x nüxna
naca̱xgux nax mea nachixũanemaxã
inacuáxũca̱x rü nawa nüxũ inayangau
nax 10 e̱xpü̱xcüna guxũma ga norü
ucu̱xẽruũgü ga yuüexũarü yexera
yixĩgüxũ nax nüxũ yacua̱xüchixũ ga
Danié rü namücügü.
……

Naxãnegü ga Nabucudonochó

2 [1]Rü yexguma taxre ga taunecü
marü ãẽxgacü yixĩxgu ga
Nabucudonochó rü ñuxree̱xpü̱xcüna
naxãnegü. Rü yemaca̱x naxoegaãxẽ rü
taguma mea na̱xcha̱xwa nape. [2]Rü
yemaca̱x naxca̱x nangema ga norü
ucu̱xẽruũgü ga iyuüxũ rü yema
ẽxũguxũxũ cua̱xgüxũ rü napẽxearü üxũ
cua̱xgüxũ rü yema cua̱x nüxṹ
yexmagüxũ nax yemagü namaxã nüxũ
ixugüexũ ga ta̱xacüchiga nax yixĩxũ ga
yema nagu naxãnegüxũ. Rü nüma ga
yema iyuüxũ rü ãẽxgacüxũtawa naxĩ.
[3]Rü nüma ga ãẽxgacü rü ñanagürü:
—Ngewa̱x rü chaxãnegü rü ngẽmaca̱x
poraãcü chaxoégaãxẽ. Rü nüxũ
chacuáxchaũ nax ta̱xacüchiga yixĩxũ i
ngẽma —ñanagürü. [4]Rü nüma ga yema
iyuüxũ ga nüxũ icua̱xüchigüxũ rü
ãẽxgacüxũ nangãxũ rü ñanagürügü:
—¡Guxũguma namaxũ Pa Ãẽxgacüx!
¡Rü tomaxã nüxũ ixu i cunegü! Rü toma
nax curü ngũxẽẽruũgü tixĩgüxũ rü tá
cumaxã nüxũ tixu nax ta̱xacüchiga
yixĩxũ —ñanagürügü. [5]Rü nüma ga
ãẽxgacü rü nanangãxũga rü ñanagürü:
—Ngẽxguma taxũtáma chomaxã nüxũ
pixuxgu nax ta̱xacügu chaxãnegüxũ rü
ta̱xacüchiga nax yixĩxũ, rü tá pexũ
chadai rü íxraxũgu tá pexũ nachexe. Rü
pepatagü rü tá nagu napogüe rü
caxtaxicatama ngẽ́ma tá ninuagü.
[6]Natürü ngẽxguma chomaxã nüxũ
pixuxgu nax ta̱xacügu chaxãnegüxũ rü
ta̱xacüchiga nax yixĩxũ, rü tá pexna
chanaxã i ãmaregü rü tá pemaxã
chataãxẽ. Rü ngẽmaãcü tá pemaxã
chanaxü ega chomaxã nüxũ pixuxgu i
ngẽma chaunegü —ñanagürü. [7]Rü
nüma ga yema yatügü ga cua̱x nüxṹ
yexmagüxũ rü wena nanangãxũga rü
ñanagürügü: —Pa Ãẽxgacüx ¡tomaxã
nüxũ ixu i ngẽma cunegü! Rü toma rü
tá cumaxã nüxũ tixu nax ta̱xacüchiga
yixĩxũ —ñanagürügü. [8]Rü nüma ga
ãẽxgacü nanangãxũ, rü ñanagürü:
—Ñu̱xma rü meama nüxũ chacua̱x nax
ta̱xacücа̱x tama paxa chomaxã nüxũ
pixuxchaũxũ erü ípenangu̱xẽxẽ nax
choxna nanguxũ i ngẽma ãũcümaxũ i
nagu chaxãnegüxũ. [9]Rü ngẽmaca̱x
ngẽxguma tama chomaxã nüxũ pixuxgu
nax ta̱xacügu chaxãnegüxũ rü
ta̱xacüchiga nax yixĩxũ rü guxãtáma i
pemax rü tá pexna nangu i ngẽma
poxcu i chaxueguxũ. Rü pemax rü
wüxigu pegü pixucu̱xẽgü nax doraxũ
chomaxã pixuxũca̱x nax ngẽmaãcü nüxũ
charüngümaxũ i ngẽma chaunegü rü
tama pexũ chapoxcuexũca̱x. ¡Rü ẽcü
chomaxã nüxũ pixu i ñuxãcü nax yixĩxũ
i ngẽma chaunegü! Rü ngẽmawa tá
nüxũ chacua̱x nax nüxũ pecuáxũ nax
chomaxã nüxũ pixuxũ nax ta̱xacüchiga
yixĩxũ —ñanagürü. [10]Rü nüma ga yema
yatügü ga cua̱x nüxṹ yexmagüxũ rü
nanangãxũgü rü ñanagürügü: —Ñoma i
naanewa rü tataxuma ya texé ya nüxũ
cuáxe nax nüxũ tixuxũ i ngẽma nüxũ
cucuáxchaũxũ, Pa Ãẽxgacüx. Rü

ngẽxgumarüxũ̃ ta rü taguma ñuxgu
wüxi ga nachixũ̃anearü ãẽxgacü ga
poracü norü ucu̱xẽruũ̃güna naxca̱x naca
i ngẽma ñu̱xma cuma toxna naxca̱x
cuca̱xaxũ̃rüxũ̃ ixĩxũ̃. 11Pa Ãẽxgacüx, rü
ngẽma naxca̱x ícucaxũ̃ rü poraãcü
naguxchaxüchi rü tataxuma ya texé ya
nüxũ̃ cuáxe nax nüxũ̃ tixuxũ̃ nax
ta̱xacüchiga nax yixĩxũ̃ i ngẽma nagu
cuxãnegüxũ̃. Rü ngẽma tachixũ̃anearü
tupanagüxicatama nixĩ i nüxũ̃ cuáxũ̃
nax ta̱xacüchiga nax yixĩxũ̃, natürü
nümagü rü tama duũ̃xũ̃gütanüwa
nangexmagü —ñanagürügü. 12Rü
yemaxũ̃ naxĩnügu ga ãẽxgacü rü
poraãcü nanu rü nanamu nax
nadaiaxũ̃ca̱x ga guxũ̃ma ga yema norü
ucu̱xẽruũ̃gü ga Babiróniaanecüã̱xgü.
13Rü yexguma marü naxunagügu ga
yema ãẽxgacüarü mu rü norü churaragü
rü Daniéca̱x rü namücügüca̱x rü ta
nadaugü nax nadaiaxũ̃ca̱x.

**Danié nüxũ̃ nixu ga ãẽxgacü
nagu ãnegüxũ̃ rü nanango̱xẽxẽ
nax ta̱xacüchiga yixĩxũ̃**

14Rü yexguma yéma naxũxgu ga
ãẽxgacüarü churaragüeru ga Ariú nax
yadaiaxũ̃ca̱x ga yema ãẽxgacüarü
ucu̱xẽruũ̃gu rü Danié rü naxca̱x nixũ rü
meama namaxã nidexa. 15Rü nüma ga
Danié rü nüxna naca rü ñanagürü:
—¿Ta̱xacüca̱x nanuxũchi ya yimá
ãẽxgacü rü ngẽmaca̱x naxunagüãxũ̃ i
ñaa mu nax cunada̱ixũ̃ca̱x i guxũ̃ma i
norü ucu̱xẽruũ̃gü? —ñanagürü. Rü
nüma ga Ariú rü nüxũ̃ nixu nax
ta̱xacüca̱x yixĩxũ̃. 16Rü yexguma ga
nüma ga Danié rü ãẽxgacüxũ̃tawa naxũ
nax nüxna yaca̱xaxũ̃ca̱x, rü ñanagürü
nüxũ̃: —¡Pa Ãẽxgacüx, choxna naxã i
ñuxre i ngunexũ̃! Rü choma rü tá
cumaxã nüxũ̃ chixu nax ñuxũ ñaxũ̃ i
ngẽma cunegü rü ta̱xacüchiga yixĩxũ̃
—ñanagürü. 17-18Rü yemawena rü
napatawa naxũ. Rü namücügü ga
Ananía rü Michaé rü Acharíamaxã nüxũ̃
nixu ga guxũ̃ma ga yema nax ãẽxgacü
nanadaixchaũ̃xũ̃ rü yemaacü Tupana ya
daxũgucüarü ngũ̃xẽẽca̱x ínacagüxũ̃ca̱x
nax nüma ya Tupana naxca̱x
nango̱xẽẽxũ̃ca̱x ga yema ãẽxgacü nagu
ãnegüxũ̃, rü yemaacü tama nadaiaxũ̃ca̱x
wüxigu namaxã ga yema togü ga
ucu̱xẽruũ̃gü ga Babiróniaanecüã̱x
ixĩgüxũ̃. 19Rü yema ga chütaxũ̃gu rü
Tupana Daniéca̱x nanango̱xẽxẽ ga
ta̱xacüchiga nax yixĩxũ̃ ga yema
ãẽxgacü nagu ãnegüxũ̃. Rü yemaca̱x
nüma ga Danié rü Tupanaxũ̃ nicua̱xüxũ̃
rü ñanagürü: 20“Rü guxũ̃guma
namecümaxũ̃chi ya Tupana, erü noxrü
nixĩ i guxũ̃ma i cua̱x rü guxũ̃ma i pora.
21Rü nüma rü namaxã inacua̱x i
guxũ̃ma i ta̱xacü i ngupetüxũ̃. Rü nüma
nixĩ i yamucuchiaxũ̃ rü ínamuxũchiaxũ̃ i
ãẽxgacügü. Rü nüma nixĩ i cua̱x tüxna
naxãxũ̃ ya yíxema tümaãxẽxũ̃ icuáxe rü
tüxũ̃ nüxũ̃ nacua̱xẽẽxũ̃ ya yíxema
idoeruxe. 22Rü nüma rü tüxũ̃ nüxũ̃
nacua̱xẽxẽ i ngẽma cua̱x i ẽxũ̃guxũ̃. Rü
nüxũ̃ nacua̱x i ngẽma ẽanexũ̃wa üxũ̃ erü
ngẽma ngóonexũ̃ rü nawa nangexma.
23Rü moxẽ cuxna chaxã rü cuxũ̃
chicua̱xüxũ̃, Pa Chaunatügüarü
Tupanax, erü cua̱x choxna cuxã rü
choxũ̃ cuporaxẽxẽ. Rü ñu̱xmax rü choxũ̃
nüxũ̃ cucua̱xẽxẽ i ngẽma cuxna naxca̱x
taca̱xaxũ̃, rü toxũ̃ nüxũ̃ cucua̱xẽxẽ i
ngẽma nanegü i ãẽxgacü naxca̱x

oégaãẽxũ̃”, ñanagürü. [24]Rü yemawena
ga Danié rü Ariúxũ̃tawa naxũ yerü
yema nixĩ ga ãẽxgacü muxũ̃ nax
nadaiaxũ̃cax ga guxũ̃ma ga yema
ãẽxgacüarü ucuxẽruũ̃gü ga
Babiróniaanecüãxgü. Rü yemacax nüxna
nayachogü rü ñanagürü nüxũ̃: —¡Taxṹ i
cunadaixũ̃ i ngẽma ucuxẽruũ̃gü! ¡Rü
ãẽxgacüxũ̃tawa choxũ̃ naga! Rü choma
tá namaxã nüxũ̃ chixu i ngẽma nanegü
—ñanagürü. [25]Rü yexgumatama ga Ariú
rü Daniéxũ̃ ãẽxgacü ga
Nabucudonochóxũ̃tawa naga, rü
ñanagürü nüxũ̃: —Pa Ãẽxgacüx, rü
ngẽma Yudíugü ga nachixũ̃anewa
ígaxũ̃xũ̃tanügu nüxũ̃ ichayangau i wüxi
i yatü i tá cumaxã nüxũ̃ ixuxũ̃ i
taxacüchiga yixĩxũ̃ i ngẽma cunegü
—ñanagürü. [26]Rü yexguma ga nüma ga
ãẽxgacü rü Danié ga Betachámaxã
naxugüãcüxũ̃ ñanagürü: —¿Cuxṹ
natauxchaxũ̃ nax chomaxã nüxũ̃
quixuxũ̃ ga yema nagu chaxãnegüxũ̃ rü
taxacüchiga yixĩxũ̃ ga yema chaunegü?
—ñanagürü. [27]Rü nüma ga Danié
nanangãxũ̃ga rü ñanagürü: —Pa
Ãẽxgacüx, rü nataxuma i wüxi i duũ̃xũ̃ i
nüxũ̃ cuáxũ̃ rü bai i wüxi i ẽxũ̃guxũ̃xũ̃
cuáxũ̃, rüexna yuüxũ̃, rüexna
woramacuriwa ngúexũ̃ i nüxũ̃ cuáxũ̃ i
ngẽma cunegü i cuma nüxũ̃
cucuáxchaũ̃xũ̃. [28]Natürü nangexma ya
wüxi ya Tupana i daxũguxũ̃ i naanewa
ya nüxũ̃ cuácü i ẽxũ̃guxũ̃ i ore, Pa
Ãẽxgacüx, rü nüma nixĩ i cuxũ̃ nüxũ̃
nacuaxẽẽxũ̃ i ngẽma tá yixcüra
ngupetüxũ̃. Rü tá cumaxã nüxũ̃ chixu,
Pa Ãẽxgacux, ga yema nüxũ̃ cudauxũ̃ ga
cunegüwa ga yexguma cupeyane. [29]Rü
cumax, Pa Ãẽxgacüx, rü curü pechicawa
cuyexma rü nagu curüxĩnü ga taxacü tá
nax ngupetüxũ̃ ga yixcüra. Rü yexguma
cuxãnegügux rü nüma ya Tupana ya
nangoxẽẽcü i ngẽma ẽxũ̃guxũ̃ rü cuxũ̃
nüxũ̃ nacuaxẽxẽ i ngẽma tá ngupetüxũ̃.
[30]Rü ngẽxgumarüxũ̃ ta ya Tupana rü
chauxcax nanangoxẽxẽ ga yematama
cuma nagu cuxãnegüxũ̃. Natürü tama
ngẽma togüarü yexera nüxũ̃
charücuaxmaexũ̃cax nixĩ i choxũ̃ nüxũ̃
nacuaxẽẽxũ̃ i ngẽma. Rü chauxcax
nanangoxẽxẽ nax cumaxã nüxũ̃
chixuxũ̃cax nax taxacüchiga yixĩxũ̃ ga
yema cunegü nax ngẽmaãcü cuma rü ta
nüxũ̃ cucuáxũ̃cax. [31]Rü yema cunegüwa,
Pa Ãẽxgacüx, rü nüxũ̃ cudau nax
cupexegu nachixũ̃ ga wüxi ga
naxchicünaxã ga taxũ̃ ga iyauxracüüxũ̃
ga namaxã ibaixãchixũ̃. [32]Rü naeru rü
úirunaxcax nixĩ, rü naremüwaama rü
nachacüügü rü diẽrumünaxcax nixĩ, rü
naxũ̃ne rü naperemagü rü
bróũchenaxcax nixĩ. [33]Rü guma
naparagü rü fiérunaxcax nixĩ. Rü ngãxũ̃
ga nacutügü rü fiérunaxcax nixĩ rü to ga
norü ngãxũ̃ ga guma nacutügü rü
waixümünaxcax nixĩ. [34]Rü yemaxũ̃
ícudawenüyane, Pa Ãẽxgacüx, rü wüxi
ga maxpṹnewa narüdixi ga wüxi ga
nuta taxúema nüxũ̃ cuxnetayane, rü
meama yema naxchicünaxãcutüwa
nadixi rü nayapuxãchixẽxẽ. [35]Rü
yexguma ga yema fiéru rü waixümü rü
bróũche rü diẽrumü rü úiru rü
wüxixũ̃cüütama nixãtexeãchi. Rü ñoma
trígu icuexechitexegurüxũ̃ nixĩ ga
buanecü yangexũ̃, rü taxuxũ̃ma yéma
nayaxüãchi ga yema naxchicünaxã.
Natürü guma nuta ga yema
naxchicünaxãétüwa dixpütacü rü wüxi

ga taxüne ga ma̱xpū́nexū̃ nanaca̱xichi rü
guxū̃ma ga ñaa naane rü namaxã
nanapá. 36Rü yema nixĩ ga yema
cunegü. Rü nū̱xmax, Pa Ãẽ̱xgacüx, rü tá
cumaxã nüxū̃ chixu nax ta̱xacüchiga
yixĩxū̃ ga yema cunegü. 37Rü cuma nixĩ,
Pa Ãẽ̱xgacüx, i guxū̃ma i togü i
ãẽ̱xgacügüétüwa cuxüxū̃ i ñu̱xmax, erü
nüma ya Tupana ya daxũgucü rü cuxū̃
inamu nax ãẽ̱xgacü quixĩxū̃ca̱x rü
cuporaxū̃ca̱x rü guxū̃ma i nachixū̃anegü
cuxū̃ cua̱xgüxū̃ca̱x. 38Rü ngẽmaca̱x i
ñu̱xma rü guxū̃ma i duū̃xū̃gümaxã rü
naexū̃gümaxã rü werigümaxã icucua̱x.
Erü nüma ya Tupana rü cuxme̱xwa
nanangexmagüxẽxẽ. Rü cuchiga nixĩ, Pa
Ãẽ̱xgacüx, i ngẽma naxchicüna̱xãeru i
úirunaxca̱x. 39Rü cuwena, Pa Ãẽ̱xgacüx,
rü tá nangexma i to i nachixū̃anecüã̱x i
ãẽ̱xgacü i nüxí tá ichixū̃ rü togü i
nachixū̃anegümaxã icuáxū̃, natürü
taxũtáma curü poramaxã nawüxigu. Rü
ngẽmawena tá nangexma i to i ãẽ̱xgacü
i muxū̃ma i nachixū̃anegümaxã icuáxū̃.
Rü ngẽmachiga nixĩ i ngẽma
naxchicüna̱xãxū̃ne i bróũchenaxca̱x.
40Rü ngẽmawena rü tá ínangu i to i
ãẽ̱xgacü i poraxū̃ i ñoma fiérurüxū̃
taixū̃. Rü ngẽxgumarüxū̃ i ngẽma fiéru
rü guxū̃ma i ta̱xacüxū̃ napuxãchixẽxẽ rü
inanaxoxẽxẽ, rü ngẽxgumarüxū̃ tá nixĩ i
ngẽma ãẽ̱xgacü rü tá nax nadaiaxū̃ rü
iyanaxoxẽẽãxū̃ i guxū̃ma i ngẽma togü i
ãẽ̱xgacügü. 41-42Rü cumax, Pa Ãẽ̱xgacüx,
rü yexgumarüxū̃ ta nüxū̃ cudau ga guma
nacutüme̱xẽ rü nümáne rü
waixümünaxca̱x nixĩ rü náigü rü
fiérunaxca̱x nixĩ. Rü ngẽma tamaxã
nüxū̃ nixu rü ngẽma nachixū̃ane rü woo
ñoma fiérurüxū̃ natai, natürü ngẽma
norü duū̃xū̃gü rü tama wüxigu
narüxĩnüe rü taxū̃ i guxchaxū̃gü
nügümaxãtama ínaxügü. Rü
yexgumarüxū̃ ga guma nacutüme̱xẽ rü
nümáne rü waixümünaxca̱x nixĩ rü
náigü rü fiérunaxca̱x nixĩ rü
ngẽxgumarüxū̃ ta i ngẽma nachixū̃ane
rü wüxiwa rü tá napora rü towa rü tá
natura. 43Rü ngẽma cunegüwa nüxū̃
cudauxū̃, Pa Ãẽ̱xgacüx, i ngẽma fiéru rü
waixümümaxã nax naxãḗxū̃xū̃, rü
ngẽxgumarüxū̃ ta i ngẽma
nachixū̃anearü ãẽ̱xgacügü rü tá nügüca̱x
naxĩ nax ngẽmaãcü nügü
nangū̃xẽẽgüxū̃ca̱x rü nügüxacümaxã
yaxãxma̱xgüxū̃ca̱x. Natürü woo
ngẽmaãcü tá nanaxügü rü taxũtáma
napora i ngẽma nachixū̃ane, erü ngẽma
fiéru rü waixümümaxã rü taxuacüma
nügümaxã tanaxüéxū̃. 44Rü ngẽma
ãẽ̱xgacügü rü ñoma i naanemaxã
icua̱xgüguyane rü nüma ya Tupana ya
daxũwa ngẽxmacü rü tá nayamucuchi i
wüxi i ãẽ̱xgacü i tagutáma texé
iyanaxoxẽẽcü rü tagutáma to i
nachixū̃ane nüxū̃ rüyexeracü. Rü nüma
rü tá inayanaxoxẽxẽ i guxū̃táma i
ngẽma togü i ãẽ̱xgacügüarü ĩnü rü
ngẽmaãcü i nüma rü guxū̃gutáma
ãẽ̱xgacü nixĩ. 45Rü yimá ãẽ̱xgacüchiga
nixĩ ga guma nuta ga nüxū̃ cudaucü ga
taxúema nüxū̃ cu̱xnetaãcüma
ma̱xpū́newa yarüdixicü rü íraxū̃gu
napocü ga yema naxchicüna̱xã ga
fiérunaxca̱x, rü bróũchenaxca̱x, rü
waixümünaxca̱x rü úirunaxca̱x. Rü
yemaacü ga nüma ga Tupana ya
poraxüchicü rü cuxū̃ nanawe̱x, Pa
Ãẽ̱xgacüx, i ngẽma yixcüra tá
ngupetüxū̃. Rü yema cunegüwa nüxū̃

cudauxũ̃ rü aixcüma nixĩ, rü ngẽma
cumaxã nüxũ̃ chixuchigaxũ̃ rü aixcüma
tá ningu —ñanagürü ga Danié. 46Rü
yexguma nüma ga ãẽxgacü ga
Nabucudonochó nüxũ̃ ĩnügu ga yema
ore rü Daniépẽxegu nacaxá̃pũ̃xü rü
waixümügu nayangücuchi. Rü norü
duũ̃xũ̃güxũ̃ namu nax Daniéna
naxãgüaxũ̃cã̱x ga norü ãmaregü rü
pumárate̱xegü. 47Rü yemawena rü
Daniéxũ̃ ñanagürü: —Aixcümaxũ̃chima
ya yimá perü Tupana nixĩ ya guxũ̃ma i
togü i tupanagüxũ̃ rüporamaecü. Rü
nüma rü guxũ̃ma i ãẽxgacügüarü Cori
nixĩ. Rü nüma rü inanawẽx i ngẽma
ẽxũ̃guxũ̃ rü ngẽmacã̱x cuxũ̃ nüxũ̃
nacuã̱xẽxẽ i ngẽma chaunegü
—ñanagürü. 48Rü ñũ̱xũchi ga nüma ga
ãẽxgacü ga Nabucudonochó rü Daniéxũ̃
tacü ga ãẽxgacüxũ̃ ningucuchixẽxẽ. Rü
muxũ̃ma ga mexechixũ̃ ga ãmare nüxna
naxã. Rü naétüwa nüxũ̃ naxuneta nax
Babiróniaanecüã̱xarü ãẽxgacü yixĩxũ̃cã̱x
rü naeru yixĩxũ̃cã̱x ga guxũ̃ma ga yema
ãẽxgacüarü ucũ̱xẽruũ̃gü ga yema
nachixũ̃anewa yexmagüxũ̃. 49Rü nüma
ga Danié rü ãẽxgacüna naca nax nüxũ̃
naxunetaxũ̃cã̱x ga namücügü ga Chadrá
rü Mechá rü Abenégu nax yemagü norü
ngũ̃xẽẽruũ̃gü yixĩxũ̃cã̱x ga
Babiróniaanewa. Rü nüma ga Danié rü
ãẽxgacüpatawatama nayexma nax yéma
nüxũ̃ nangũ̃xẽẽxũ̃cã̱x.

Ãẽxgacü nanamu nax úirunaxcã̱x ga naxchicüna̱xãxũ̃ yacuã̱xüũ̃güxũ̃cã̱x

3 1Rü nüma ga ãẽxgacü ga
Nabucudonochó rü norü
duũ̃xũ̃güxũ̃ namu nax naxügüaxũ̃cã̱x ga
wüxi ga naxchicüna̱xã ga úirunaxcã̱x.
Rü yema naxchicüna̱xã rü nüxũ̃
nayexma ga 30 métru ga norü máchane,
rü norü taxüne rü 3 métru nixĩ. Rü
ñũ̱xũchi nüma ga ãẽxgacü rü norü
duũ̃xũ̃güxũ̃ namu nax metachinüxũ̃ ga
Dúragu ãégaxũ̃gu nachixẽẽgüãxũ̃cã̱x
ĩane ga Babiróniawa. 2Rü yemawena rü
naxcã̱x nangema ga guxũ̃ma ga
ãẽxgacügü ga wüxichigü ga naaneétüwa
yexmagüxũ̃. Rü naxcã̱x nangema ta ga
norü churaragüerugü, rü wüxichigü ga
ĩanearü ãẽxgacügü, rü ãẽxgacügü ga
ucũ̱xẽruũ̃gü, rü ãẽxgacügü ga
diẽrumaxã icuã̱xgüxũ̃, rü ãẽxgacügü ga
nachiũ̃anearü mugümaxã icuã̱xgüxũ̃, rü
togü ga ãẽxgacü ga wüxichigü ga
ĩanewa yexmagüxũ̃. Rü yema ãẽxgacügü
nixĩ ga naxcã̱x nangemaxũ̃ nawa ga
norü ãxũ̃chi ga yema naxchicüna̱xã ga
ãẽxgacü norü duũ̃xũ̃güxũ̃ üxẽẽxũ̃. 3Rü
guxũ̃ma ga yema ãẽxgacügü ga yema
nachiũ̃anecüã̱x rü nangutaquẽxegü
napẽxegu ga yema naxchicüna̱xã nax
naxüchigagüaxũ̃cã̱x ga norü ãxũ̃chi. 4Rü
yema namaxã icuáxũ̃ ga yema
ãxũ̃chichigaarü ügü rü tagaxãcü
duũ̃xũ̃güxũ̃ ñanagürü: —¡Iperüxĩnüe Pa
Duũ̃xũ̃gü i Guxũ̃ i Ĩanecüã̱xgü, rü Guxũ̃ i
Nachixũ̃anecüã̱xgü, rü Guxãma i Pemax
i To i Nagawa Idexagüchigüxex! 5Rü
ngẽxguma tá nüxũ̃ pexĩnüegu nax
yacuegüãxũ̃ rü napaxgüãxũ̃ i ngẽma
paxetaruũ̃gü rü pemax, Pa Duũ̃xũ̃güx,
rü tá napẽxegu pecaxá̃pũ̃xügü i ngẽma
naxchicüna̱xã i ãẽxgacü ya
Nabucudonochó duũ̃xũ̃güxũ̃ üxẽẽxũ̃.
6Rü guxãma ya texé ya tama napẽxegu
caxá̃pũ̃xügüxe, rü nüxũ̃ icuã̱xüũ̃güxe, rü
noxtacüma tá ngẽma poxcuchicaxũ̃ i
íyã̱uxraxũ̃gu tawocu —ñanagürü. 7Rü

yemaacü ga yexguma nüxũ naxĩnüegu
ga yema paxetaruũgü ga nax
yacuegüãxũ rü guxũma ga yema
muxũma ga duũxũgü ga yexma
ngutaquẹxexũ rü napẹxegu
nacaxgüãpụ̈xü, rü nüxũ nicuạxüxũgü ga
yema naxchicünạxã ga úirunaxcạx.
8Natürü ñuxre ga Cadéuanecüãxgü rü
nayoxniegü nax Nabucudonochópẹxewa
Yudíugüxũ ínaxuaxũgüxũ rü
ñanagürügü:
……
12—Dücax, Pa Ãẹxgacüx, rü
nangexma i ñuxre i Yudíugü i cumax
ãẹxgacüxũ cumucuxũ nawa ya daa ĩane
ya Babirónia. Rü ngẽmagü rü tama cuga
naxĩnüechaũ, Pa Ãẹxgacüx, rü
ngẽmacạx tama nüxũ nicuạxüxũgü i
ngẽma tórü tupanagü rü woo i ngẽma
naxchicünạxã i úirunaxcạx i cumax
duũxũgüxũ cuxüxẽẽxũ. Rü ngẽma
yatügü rü Chadrá, rü Mechá rü Abenégu
nixĩ —ñanagürügü. 13Rü nüma ga
Nabucudonochó rü poraãcü nanu. Rü
yemacạx norü duũxũgüxũ namu nax
naxũtawa nagagüaxũcạx ga Chadrá, rü
Mechá, rü Abnégu. Rü yexguma marü
naxũtawa nangugügu rü nüxna naca rü
ñanagürü: 14—¿Aixcüma yixĩxũ i pemax
i tama nüxũ picuạxüũgüxũ i ngẽma
chorü tupanachicünạxãgü rü woo i
ngẽma naxchicünạxã i máchanexũ i
choma duũxũgüxũ chaxüxẽẽxũ? 15Rü
ngẽxguma yacuegüãxgu i ngẽma
paxetaruũgü ¿rü pemax rü
ípememarexũ nax napẹxegu
pecaxãpụ̈xügüxũ rü nüxũ picuạxüũgüxũ
i ngẽma naxchicünạxã i choma
duũxũgüxũ chaxüxẽẽxũ? Erü ngẽxguma
taxũtáma ñụ̃xmatama nüxũ
picuạxüũgügu, rü ngẽma poxcuchicaxũ i
íyạụ̃xraxũgu tá pexũ chawocu. ¿Rü
tạxacürü tupana tá pexũ nawa
ínanguxũxẽxẽ i ngẽma? —ñanagürü.
16Rü yexguma ga yema tomaepụ̈x ga
ngextụ̈xüxũgü rü nanangãxũgagü rü
ñanagürügü: —Pa Ãẹxgacüx, rü
taxucạxma tụ̈xcüũ yigü naxcạx
tachoxũgagü i ngẽma. 17Rü yimá torü
Tupana ya nüxũ ticuạxüũgücü rü nüxũ
natauxcha nax toxũ ínanguxũxẽẽxũ
nawa ya yima üxü rü nawa i guxũma i
ngẽma poxcu i tomaxã cuxueguxũ, Pa
Ãẹxgacüx. 18Natürü ngẽxguma chi woo
taxũchima toxũ nangũxẽẽgu rü cumaxã
nüxũ tixu, Pa Ãẹxgacüx, rü toma rü
taxũtáma nüxũ ticuạxüxũgü i ngẽma
curü tupanagü, rü taxũtáma napẹxegu
tacaxãpụ̈xügü i ngẽma naxchicünạxã i
úirunaxcạx —ñanagürügü.

Yema tomaepụ̈x ga ngextụ̈xüxũgü rü tama nixae nawa ga guma üxü ga nawa yawocune

19Rü yema orexũ naxĩnügu ga
Nabucudonochó, rü nanadeãchichiwe
yerü yema tomaepụ̈x ga
ngextụ̈xüxũgümaxã poraãcü nanu. Rü
norü duũxũgüxũ namu nax 7 ẹxpụ̈xcüna
naxüxũxũgüaxũcạx ga yema
poxcuchicaxũ ga íyạụ̃xraxũ nax
yemaacü nanaixichixũcạx. 20Rü ñụ̃xũchi
norü churaragü ga rüporamaegüxũxũ
namu nax Chadrá rü Mechá rü
Abnéguxũ yanạịxgüxũcạx, rü yemaacü
yema poxcuchicaxũ ga iyạụ̃xraxũwa
yawocuãxũcạx. 21Rü yema tomaepụ̈x ga
ngextụ̈xüxũgü rü yamexchiruãcütama
rü nayanạịxgü rü yema poxcuchicaxũ ga
iyạụ̃xraxũgu nanawocu. 22Rü yema

poxcuchicaxũ̃ rü poraãcü nanaixichi
yerü yemaacü norü duũ̃xũ̃güxũ̃ namu ga
ãẽxgacü. Rü yemacax ga yema
churaragü ga yema tomaepüx ga
ngextüxügüxũ̃xũ̃ yéma iwocuxũ̃ rü nixae
rü nayue. 23Rü nümagü ga Chadrá rü
Mechá rü Abenégu rü inaixgüxũ̃ yexma
nawocu nagu ga yema poxcuchicaxũ̃ ga
íyauxraxũ̃. 24Rü yexguma nüxũ̃
nadauxgu ga nüma ga Nabucudonochó,
rü paxa inachi rü poraãcü
nabaixãchiãxẽ. Rü yema norü
ucuxẽruũ̃güna naca rü ñanagürü:
—¿Tama ẽxna yima üxüxetüwa
yawocuxũ̃ i tomaepüx i yatü i
naixgüxũ̃? —ñanagürü. Rü yema norü
ucuxẽruũ̃gü nanangãxũ̃gü rü:
—Ngẽmáacüx, tomaepüx nixĩ
—ñanagürügü. 25Rü ñuxũchi ga nüma
ga ãẽxgacü rü ñanagürü: —Natürü
ngẽma nüxũ̃ chadau i ãgümücü i yatü
ĩwegũxũ̃ i üxüxetügu íxĩĩĩxũ̃ rü
taxuxũ̃ma nüxũ̃ ngupetüxũ̃. Rü ngẽma
norü ãgümücü i yatü rü
nanadaxũcüãxraxũ̃ —ñanagürü. 26Rü
yema ñaxguwena rü nüma ga
Nabucudonochó rü yema poxcuchicaxũ̃
ga íyauxraxũ̃cax nixũ rü yéma tagaxãcü
ñanagürü: —Pa Chadrá, rü Mechá, rü
Abénegu ya Tupana ya Guxãétüwa
Ücüarü Duũ̃xũ̃gü Ixĩgüxũ̃x, rü iípechoxũ̃
rü nua pexĩ! —ñanagürü. Rü yema
tomaepüx rü ínachoxũ̃ nawa ga guma
üxü. 27Rü guxũ̃ma ga yema ãẽxgacügü
ga yéma yexmagüxũ̃ rü naxcax naxĩ ga
yema tomaepüx ga yatügü. Rü nüxũ̃
nadaugü ga taxuwama nax yaxaexũ̃ ga
naxũ̃newa, rü woo ga nayae rü naxchiru
rü tama nax yaxaxũ̃ rü bai ga nax
natauxacaemagüxũ̃. 28Rü yexgumatama
ga nüma ga Nabucudonochó rü
ñanagürü: —¡Ngĩxã nüxũ̃ ticuaxüxũ̃gü
ya norü Tupana i Chadrá rü Mechá rü
Abenégu ya núma namucü i ngẽma
daxũcüãx nax íyapoxũ̃ãxũ̃cax i norü
duũ̃xũ̃gü i tama ãẽxgacüga ĩnüechaũ̃xũ̃!
Yerü yema tomaepüxcax rü narümemae
nax nayuexũ̃ naxũ̃pa nax togümare ga
tupanaxũ̃ yacuaxüũ̃güxũ̃. 29Rü
ngẽmacax i ñuxma rü chanaxunagü rü
ngexerüüxe ya duũ̃xẽ ya nachiga chixri
idexáxe ya norü Tupana i ñaa tomaepüx
i ngextüxüxũ̃gü rü noxtacüma
ãgümücügu tá tüxũ̃ tarüchexte, rü
tümapata rü tá naachinaxãgüxica
nügüétü nayi. Rü nüétama ega woo
ngexnerüxünemare ya ĩanecüãx tixĩxgu,
rü ngexũ̃rüüxũ̃ i nachixũ̃anecüãx
tixĩxgu, rü ngexũ̃rüüxũ̃ i nagawa
tidexagux. Erü nataxuma i to i tupana i
ngẽmaãcü norü duũ̃xũ̃güxũ̃ ípoxũ̃xũ̃
—ñanagürü. 30Rü yemawena ga nüma
ga ãẽxgacü rü yexera rümemaexũ̃ ga
puracü yema tomaepüx ga
ngextüxüxũ̃güna naxã ga
Babiróniaanewa.
……

Wenaxarü naxãnegü ga Nabucudonochó

4 1—Choma i ãẽxgacü i
Nabucudonochó rü taãxẽãcüma
pexũ̃ charümoxẽ, Pa Guxũ̃ma i
Nachixũ̃anecüãxgü i Ñoma i Naanewa
Maxẽxũ̃ rü Togü i Nagawa Idexagüxũ̃x.
Rü chanaxwaxe i mea pexũ̃ nangupetü.
……
4Rü choma i Nabucudonochó rü
íchataãxẽ ga chopatawa rü poraãcü
mexũ̃ choxũ̃ naxüpetü. 5Natürü wüxi ga
chütaxũ̃gu ga marü chapexgu rü

chaxãnegü. Rü namaxã chabaixãchi ga
yema nagu chaxãnegüxũ yerü yema
chaunegüwa nüxũ chadauxũ rü
naxãũcümaxũchi, rü yemacax poraãcü
chamuũ. 6Rü yemacax naxcax
changema ga guxũma ga chorü
ucuxẽruũgü ga Babiróniaanecüãx nax
nua choxũ íyadaugüxũcax rü chomaxã
nüxũ yaxugüxũcax nax taxacüchiga
yixĩxũ ga yema nagu chaxãnegüxũ. 7Rü
guxũma ga yuüxũgü rü ẽxũguxũ
cuaxgüxũ rü nüxũ icuaxüchixũ rü
woramacuriwa ngúexũ ga
Babiróniaanecüãxgü rü chauxũtawa
naxĩ. Rü choma rü namaxã nüxũ chixu
ga yema nagu chaxãnegüxũ, natürü
tama nüxũ nicuax nax taxacüchiga
yixĩxũ ga yema nagu chaxãnegüxũ. 8Rü
Danié ga chorü tupanaégagu Betachágu
chaxüégaxũwa inayacuax ga nax
chauxũtawa naxũxũ. Rü ngẽma norü
maxũ ya Danié rü Tupana ya üünecüãxẽ
namaxã inacuax. Rü namaxã nüxũ chixu
ga yema nagu chaxãnegüxũ rü
ñachagürü: 9“Pa Betachá i Guxũ i Chorü
Ucuxẽruũgüerux, rü choma nüxũ
chacuax rü yimá Tupana ya üünecüãxẽ
cumaxã inacuax rü ngẽmacax nüxũ
cucuax i guxũma i ẽxũguxũ. Rü
chanaxwaxe i curüxĩnü i ngẽma cumaxã
tá nüxũ chixuxũ i chaunegüwa nüxũ
chadauxũ rü ñuxũchi chanaxwaxe i
chomaxã nüxũ quixu nax taxacüchiga
yixĩxũ. 10Rü ñaa nixĩ ga chaunegüwa
nüxũ chadauxũ ga yexguma ichacayane.
Rü nüxũ chadau ga wüxi ga nai ga
máchanexũchixũ ga meama ñaa
naanearü ngãxũwa rüxüxũ. 11Rü yema
nai rü naya rü natamenaxãxũchi, rü
natanügü rü daxũguxũ ga naanewa
nangu rü yáxũgu nüxũ tadau i ñaa
naanewa. 12Rü naátügü rü nimexechi rü
yema nax namuxũ ga norü o rü guxũma
ga duũxũgücax rü ningu. Rü norü
gauxchipetaxũcax natüũgu nayacagü ga
naxũnagü, rü werigü rü nachacüügügu
nixüxchiãũgü. Rü guxũma i ñoma i
naanecüãx i duũxũgücax ningu ga norü
o. 13Rü ngürüãchi nüxũ chadau ga wüxi
ga daxũcüãx ga dauxũtaeruxũ ixĩxũ ga
daxũguxũ ga naanewa írüxĩxũ. 14Rü
yema rü tagaxãcü ñanagürü: ‘¡Rü
penatuxux i ngẽma nai rü
penadaũchacüxüx, rü penabuxatü, rü
ngẽma norü o rü namaxã penawoone
nax ngẽmaãcü yabuxmüxũcax i ngẽma
naxũnagü i norü gauxpechitacax
natüũgu rüchoxũ rü ngẽma werigü i
nachacüügu ixüãchiãũgüxũ! 15¡Natürü
ngẽma nachime rü naxchúmaxã rü
ngẽma waixümüwa penaxüxẽxẽ! ¡Rü
fiérunaxcax rü bróũchenaxcax ya
cadénamaxã peyachota! Rü ngẽma
naanearü maxẽtexewa penatax nax
ngẽmaãcü cherena nagu nguxũcax rü
wüxigu naexũgümaxã maxẽtexewa
nangexmaxũcax. 16Rü tá naxãũãxẽ rü
ñoma wüxi i naexũrüũãcü tá namaxũ.
Rü ngẽmaãcü tá nixĩ i 7 ya taunecü.
17Rü yema nixĩ ga yema naimaxã
naxuegugüxũ ga yema ixüünexũ ga
daxũcüãx ga dauruxũ ixĩgüxũ. Yerü
nanaxwaxegü nax guxũma i duũxũgü
nüxũ cuaxgüxũ nax nüma ya Tupana ya
guxãétüwa ngẽxmacü rü nüxũ
nangexmaxũ i pora nax namaxã
inacuáxũ i ngẽma nachixũanegüarü
ãẽxgacügü i ñoma i naanewa
ngẽxmagüxũ. Rü nüma nixĩ i nüxũ
naxunetaxũ i ãẽxgacügü i nüma

nanaxwa̱xexũ̃ nax nüxũ̃ naxunetaxũ̃. Rü
nüma rü nüxṹ nangexma i pora nax
nachixũ̃anearü ãẽxgacüxũ̃
yangucuchixẽẽãxũ̃ i duũ̃xũ̃ i noxri
taxuxũ̃ma ixĩxũ̃', ñanagürü ga yema
daxũcüã̱x. 18Rü yema nixĩ, Pa Betacháx,
ga yema chaunegü ga choma i ãẽxgacü
ya Nabucudonochó nagu chaxãnegüxũ̃.
¡Rü ñu̱xma rü chomaxã nüxũ̃ ixu nax
ta̱xacüchiga yixĩxũ̃ ga yema chaunegü!
Erü taxuxũ̃ma i ngẽma togü i chorü
ucu̱xẽruũ̃gü i nüxũ̃ cua̱xüchichiréxũ̃
nüxũ̃ nacua̱xgü i ngẽma. Natürü i
cumax rü tá nüxũ̃ cucua̱x nax
ta̱xacüchiga yixĩxũ̃ erü cuwa nangexma
i naãxẽ ya yimá Tupana ya üünecü",
ñachagürü. 19Rü yexguma ga nüma ga
Danié ga Betachámaxã naxugüãcü rü
paxaãchi yexma narüchiane yerü
poraãcü namuũ̃ naxca̱x ga yema ĩnü ga
naãxẽwa nguxũ̃. Natürü chomax i
ãẽxgacü rü ñachagürü nüxũ̃: "Pa
Betacháx ¡taxṹ i cuxoégaãxẽxũ̃ naxca̱x i
ngẽma chaunegü rü ta̱xacüchiga
yixĩxũ̃!" ñachagürü. Rü nüma ga
Betachá rü nanangãxũ̃ rü ñanagürü
choxũ̃: "Pa Ãẽxgacüx, chierü guxũ̃ma ga
yema cunegüwa nüxũ̃ cudauxũ̃, rü curü
uanügüca̱x yixĩxgux. 20-21Rü yema nüxũ̃
cudauxũ̃ ga nai ga máchanexũ̃ rü tanexũ̃
ga daxũguxũ̃ ga naanewa ngutanüxũ̃ ga
yáxũ̃anewa duũ̃xũ̃gü nüxũ̃ dauxũ̃ ga
meátüxüchixũ̃ rü yemaca̱x norü
ga̱u̱xpechitaca̱x natüũ̃gu narücho ga
naexũ̃gü, rü werigü rü nachacüügügu
nixãxchiãũ̃. Rü norü o rü namuxũchi, rü
meama ningu nax guxũ̃ma nangṍxũ̃,
22rü yema nai ga taxüchixũ̃ ga
cunegüwa nüxũ̃ cudauxũ̃, rü cuchiga
nixĩ, Pa Ãẽxgacüx. Rü cuma i ñu̱xmax
rü cuporaxüchi rü ngẽma curü
ngẽmaxũ̃gü rü cunanutaque̱xe ñu̱xmata
dauxũ̃guxũ̃ i naanewa nangu, rü
ngẽmaãcü guxũ̃ i nachixũ̃anegümaxã
icucua̱x. 23Pa Ãẽxgacüx, rü yema to ga
nüxũ̃ cudauxũ̃ ga yema cunegüwa, rü
nüxũ̃ cudau ga wüxi ga üünexũ̃ ga
daxũcüã̱x ga dauruxũ̃ ixĩxũ̃ ga daxũguxũ̃
ga naanewa írüxĩxũ̃ ga ñaxũ̃: '¡Rü
penatuxu̱x ya yima nai rü nagu
pechexgü! ¡Natürü ngẽma nachime rü
naxchúma̱xãgü rü nüétama ngẽ́ma
waixümüwa nangexma̱x! ¡Rü fiéru rü
bróũchenaxca̱x ya cadénamaxã
penangãxũ̃ rü ngẽ́ma naanearü
maxẽanewa penatáx nax cherena nagu
nguxũ̃ca̱x! rü wüxigu naxũ̃nagümaxã
maxẽ nangõṍxũ̃ca̱x i 7 ya taunecü',
ñaxũ̃. 24Rü yema cunegüwa nüxũ̃
cudauxũ̃, Pa Ãẽxgacüx, rü cuchiga nixĩ.
Rü ngẽmawa yimá Tupana ya
guxãétüwa ngẽxmacü cuxũ̃ nanawẽx i
ngẽma poxcu i cumaxã naxueguxũ̃.
25Erü cumax, Pa Ãẽxgacüx, rü taxũtáma
duũ̃xũ̃gütanüwa cungexma, rü
naxũ̃nagütanüwa tá cumaxũ̃ rü
wocagürüxũ̃ tá maxẽ cunangõ̃x, rü
cherena rü tá cuxũ̃ niwaixẽxẽ. Rü
ngẽmaãcü tá cumaxũ̃ i 7 ya taunecü
ñu̱xmatáta naxca̱x íquicuáx nax texé
yixĩxũ̃ ya yimá namaxã icuácü i guxũ̃ma
i ãẽxgacügü i ñoma i naanewa
ngẽxmagüxũ̃. Erü nüma nixĩ i tüxũ̃
yamucuchixũ̃ ya yíxema nüma
natümawa̱xexe nax ãẽxgacü tixĩxũ̃ca̱x.
26Rü yema daxũcüã̱xarü ore nax yema
nachime rü nachuma̱xã yéma
waixümüanewa yaxṹgüxẽẽxũ̃ rü ngẽma
rü nüxũ̃ nixu, Pa Ãẽxgacüx, nax wena
táxarü cuchixũ̃anemaxã icucuáxũ̃ i

ngẽxguma nüxna cucuax̱ãchigu nax
nüma ya Tupana yixĩxũ̃ ya guxãétüwa
ngẽxmacü. 27Rü ngẽmacax̱, Pa
Ãẽxgacüx ¡irüxĩnü i ñaa chorü ucux̱ẽ rü
mea namaxã inacuax̱ i duũ̃xũ̃gü! ¡Rü
taxṹ i pecádu cuxüxũ̃ rü ngẽxmatama
yacuax̱ẽxẽ nax cunaxüxũ̃ i ngẽma
chixexũ̃ i cuãxẽwa ínguxũ̃! ¡Rü nagu
rüxĩnü nax nüxũ̃ curüngũ̃xẽẽxũ̃ i ngẽma
duũ̃xũ̃gü i ngearü ngẽmaxũ̃ax̱güxũ̃! Rü
bexmana ngẽmaãcü ya Tupana i
taxũtáma cuxna nanguxẽẽãxũ̃ i ngẽma
chixexũ̃ i cumaxã naxueguxũ̃”,
ñanagürü choxũ̃ —ñanagürü ga
Nabucudonochó.

Yema nagu naxãnegüxũ̃ rü ningu

28Rü guxũ̃ma ga yema ãẽxgacü ga
Nabucudonochómaxã ueguxũ̃ rü ningu.
29-30Rü wüxi ga taunecü nawena ga
yema rü nüma ga ãẽxgacü rü
napataétügu ínixũãchixũ̃ ga ĩane ga
Babiróniawa, rü nügümaxã ñanagürü:
“Dücax nax ñuxãcü nataxũ̃ ya daa
Babirónia ga choma chorü cuax̱maxã
chaxüxũ̃ne nax nawa ãẽxgacü
chixĩxũ̃cax̱, rü ngẽmawa duũ̃xũ̃gü nüxũ̃
daugüxũ̃cax̱ nax cuax̱ choxṹ ngẽxmaxũ̃”
ñanagürü. 31Rü yexguma
íyadexayanetama ga nüma ga ãẽxgacü
rü nüxũ̃ naxĩnü ga wüxi ga naga ga
daxũwa ínaxũxũ̃ ga ñaxũ̃: “¡Dücax,
irüxĩnü, Pa Ãẽxgacü Pa
Nabucudonochóx! Rü ngẽma nax
ãẽxgacü quixĩxũ̃ rü ñux̱ma rü ngẽxma
nayacuax̱. 32Rü duũ̃xũ̃güna tá
quixũgachi rü naxũ̃natanüwa tá
cumaxũ̃, rü wocagürüxũ̃ tá maxẽmaxã
cuxãwemü i 7 ya taunecü. Rü ngẽmaãcü
tá quixĩ ñux̱matáta nüxna cucuax̱ãchi
nax Tupana yixĩxũ̃ ya yimá nüxṹ
nangexmacü i pora nax namaxã
inacuáxũ̃ i guxũ̃ma i nachixũ̃anegü i
ñoma i naanewa ngẽxmagüxũ̃. Rü nüma
nixĩ i tüxũ̃ yangucuchixẽẽxũ̃ nax
ãẽxgacü tixĩxũ̃ ya yíxema nüma norü me
ixĩxe”, ñanagürü. 33Rü yexgumatama
ningu ga yema Tupana namaxã ueguxũ̃.
Rü nüma ga Nabucudonochó rü
naxãũãxẽ. Rü duũ̃xũ̃güna nixũgachi rü
wocagürüxũ̃ maxẽ nanangõx rü
cherenamaxã niwaxine. Rü nayáe rü
narüxü, rü ñoma dawüax̱mürüxũ̃ nixĩ,
rü napatü rü ñoma dawüpatürüxũ̃ nixĩ.

Nabucudonochócax̱ nitaane

34—Rü yexguma marü yanguxgu ga
guma 7 ga taunecü nax Tupana choxũ̃
poxcuxũ̃, rü choma ga Nabucudonochó
rü daxũgu chadawenü rü nüxũ̃
chicuax̱ãchi nax chax̱uxcax̱ mea
yataanexũ̃ nawa ga nax chaxãũãxẽxũ̃.
Rü ñux̱ũchi mexũ̃ nachigaxũ̃ chixu ya
yimá Tupana ya guxãétüwa ngẽxmacü
ya guxũ̃guma maxũ̃cü. Rü ñaa
dexamaxã nüxũ̃ chicuax̱üxũ̃ rü
ñachagürü: “Pa Tupanax, curü pora rü
taguma inayacuax̱ rü cuma rü
guxũ̃gutáma ãẽxgacü quixĩ. 35Rü ngẽma
duũ̃xũ̃gü i ñoma i naanewa maxẽxũ̃ rü
cupex̱ewa, Pa Tupanax, rü taxuxũ̃ma
nixĩgü. Rü cuma cunaxwax̱exũ̃ãcü
namaxã icucuax̱ i daxũguxũ̃ i naane rü
ñoma i naane. Rü tataxuma ya texé ya
curü poraxũ̃ rüyexeráxe. Rü tataxuma
ya texé ya tüxṹ nangexmaxe i pora nax
cuxna tacax̱xũ̃ rü ‘¿tux̱cüũ̃ cunaxü i
ngẽma cuxüxũ̃?’ ñagüxe. 36Rü
yexgumatama chauãxẽxũ̃ chicuax̱ãchi
rü wenaxarü Tupana choxũ̃ narüngũ̃xẽẽ

rü chauchicacạxtama choxũ
natáeguxẽxẽ nax ãẽxgacü chixĩxũ. Rü
duũxũgü rü chomaxã nataãxẽgü, rü
noxrirüũtama namaxã ichacuạx rü
chapora. Rü yema chorü ucụxẽruũgü rü
chorü ngũxẽẽruũgü rü chạụxcạx
nayadaugü nax wenaxarü
chauchixũanearü ãẽxgacüxũ choxũ
yangucuchixẽẽgüxũcạx. Rü noxriarü
yexera pora choxṹ nayexma. [37]Rü
ngẽmacạx i ñụxmax i chomax i
Nabucudonochó rü nüxũ chicuạxüxũ rü
chanataxẽxẽ ya yimá Tupana i
daxũguxũ i naanewa ãẽxgacü ixĩcü, erü
guxũma i ngẽma naxüxũ rü aixcüma
name, rü nüxṹ natauxcha nax tüxũ
naxãnexẽẽxũ ya yíxema tügü írütaxe”
—ñachagürü.

Ore ga ĩxtapụxgu ümatüxũ

5 [1]Rü nüma ga Berchachá ga nüxí
Babiróniaanecüã̄xarü ãẽxgacü
ixĩcü, rü nüxna naxu ga 1,000 ga
ãẽxgacügü ga yema nachixũanecüã̄xgü
naxcạx ga wüxi ga õna ga taxũ. Rü
yema chibüwa rü nüma ga ãẽxgacü rü
yema nüxna naxuxũ rü poraãcü bínu
nayaxaxgü. [2-3]Rü yema bínumaxã nax
nangãxũxũ ga ãẽxgacü ga Berchachá rü
norü duũxũgüxũ namu nax
yanúxũãxũcạx ga yema naxpáxũgü ga
úirunaxcạx rü diẽrumünaxcạx ga nanatü
ga Nabucudonochó Yerucharéũwa
yexmane ga tupaucawa ne naxũ. Rü
nayanuxũ ga yema naxpáxũgü ga
üünexũ rü nawa naxaxegü ga ãẽxgacü
rü naxmạxgü rü naxũtaxũgü rü guxũma
ga yema chibüwa yéma ĩxũ. [4]Rü
guxũma ga yema yéma yexmagüxũ rü
bínu nixaxgü rü nüxũ nicuạxüxũgü ga
norü tupanachicünạxãgü ga úirunaxcạx,
rü diẽrumünaxcạx, rü bróũchenaxcạx,
rü fiérunaxcạx, rü nainaxcạx rü
nutanaxcạx ixĩgüxũ. [5-6]Rü yexguma
ínaxaxegüyane rü yema ucapuarü
ĩxtapụx ga cómüxũwa nangọx ga wüxi
ga naxmẹx ga omüema ĩxtapụxgu
ínachixũwa iwüacüxũne. Rü guma
naxmẹx ga yéma iwüacüxünexũ
nadạụxgu ga guma ãẽxgacü rü
nabạịxãchi rü nanachọxõchi rü norü
muũmaxã niyoyoxũne. [7]Rü ñụxũchi
tagaãcü aita naxü ga ãẽxgacü ga
Berchachá, rü naxcạx nangema ga yema
norü ucụxẽruũgü ga ẽxũguxũxũ
cuạxgüxũ, rü yema cuạx nüxṹ yexmaxũ,
rü yema Babiróniaanecüã̄xgü ga
woramacuriwa ngúexũ. Rü ñanagürü
nüxũ: —Rü yíxema nüxũ daumatüxe i
ngẽma ngẽxma ümatüxũ rü nüxũ ixuxe
nax tạxacüchiga yixĩxũ, rü naxchiru i
dauxracharaxũgu tá tüxũ chicụxẽxẽ, rü
úirunaxcạx ya cadénamaxã tá tüxũ
chaxüchagü, rü tüma tá tixĩ i choweama
i norü tomaepụxwa taxüxũ nax ãẽxgacü
tixĩxũ —ñanagürü. [8]Rü guxũma ga
yema norü ucụxẽruũgü ga nüxũ
icuạxüchixũ ga yéma yexmagüxũ rü
nichocu nawa ga yema ucapu. Natürü
taxuxũma ga yema yatügü ga nüxũ
cuạxüchigüxũ rü nüxũ nacuạxgü nax
ãẽxgacümaxã nüxũ yaxugüxũ nax
tạxacüchiga yixĩxũ ga yema yexma
ümatüxũ. [9]Rü yexguma nüma ga
ãẽxgacü ga Berchachá rü poraãcü
namuũ rü nanachọxõchi. Rü yema
natanüxũ ga ãẽxgacügü rü tama nüxũ
nacuạxgü nax tạxacü tá naxügüxũ.
[10]Natürü ga naé rü yéma iña, yerü nüxũ
ixĩnü ga aita nax naxüxũ ga guma ngĩne

rü yema ãẽxgacügü ga namaxã
yexmagüxũ̃. Rü yemacax yéma ixũ rü
ngĩgürügü nüxũ̃ ga ngĩne ga Berchachá:
—¡Guxũ̃guma namaxũ̃, Pa Ãẽxgacüx!
¡Rü taxṹ i cuxoégaãxẽxũ̃ rü taxṹ i
cubaixãchixũ̃! 11Erü nua cuxmexwa
nangexma i wüxi i yatü ya Tupana ya
Üünecüãxẽ nawa ngẽxmaxũ̃. Rü
yexguma guma cunatü ya
Nabucudonochó ãẽxgacü ixĩxgu, rü
yema yatü inanawex nax tupanagürüxũ̃
aixcüma naãxẽxũ̃ nacuáxũ̃. Rü yemacax
ga guma cunatü rü guxũma ga norü
ucuxẽruũ̃güeru nayaxĩxẽxẽ. 12Rü nüma
rü Danié nixĩ. Rü nüma ga guma cunatü
rü Betachágu nanaxüéga. Rü ngẽma
yatü rü poraãcü cuax nüxṹ nangexma rü
nüxṹ natauxcha nax nangoxẽẽãxũ̃ i
wüxi i nanegü, rü nangoxẽẽãxũ̃ i taxacü
i cúxũ̃, rü namexẽẽãxũ̃ i taxũ̃ i
guxchaxũ̃gü. ¡Rü naxcax nangema ya
yimá yatü ya Danié! Rü nüma tá nixĩ i
cumaxã nüxũ̃ yaxuxũ̃ nax taxacüchiga
yixĩxũ̃ i ngẽma ngẽxma ümatüxũ̃!
—ngĩgürügü. 13Rü yexgumatama
ãẽxgacüpexewa Daniéxũ̃ nagagü. Rü
nüma ga ãẽxgacü rü nüxna naca, rü
ñanagürü: —¿Cuma quixĩxũ̃ i Danié i
Yudíu quixĩxũ̃ ga chaunatü ga
Nabucudonochó Yudáanewa pexũ̃ ne
gagüxũ̃?
……
16Rü nüxũ̃ chaxĩnüchiga rü cuma rü
cuxṹ natauxcha nax cunangoxẽẽxũ̃ i
wüxi i nanegü rü cunamexẽẽxũ̃ i taxũ̃ i
guxchaxũ̃gü. Rü ngẽxguma chi
chauxcax nüxũ̃ cudaumatügu i ngẽma
ore i ĩxtapüxgu ümatüxũ̃ rü chomaxã
nüxũ̃ quixuxgu nax taxacüchiga yixĩxũ̃,
rü choma rü naxchiru i
dauxracharaxũ̃gu tá cuxũ̃ chicuxẽxẽ, rü
úirunaxcax ya cadénamaxã tá cuxũ̃
chaxüchagü, rü cuma tá quixĩ i
chautüũ̃wa norü tomaepüxwa cuxüxũ̃
nax ãẽxgacü quixĩxũ̃ —ñanagürü. 17Rü
yexguma ga nüma ga Danié rü
nanangãxũ̃ rü ñanagürü: —Pa
Ãẽxgacüx, tama chanaxwaxe i ngẽma
ãmaregü. ¡Rü togüxũ̃mare naxuneta nax
cumaxã ãẽxgacüxũ̃ cupatawa
nangexmaxũ̃cax! Natürü, Pa Ãẽxgacüx,
rü tá cumaxã nüxũ̃ chixu i taxacüchiga
yixĩxũ̃ i ngẽma dexagü i ĩxtapüxgu
ümatüxũ̃. 18Rü nüma ya Tupana ya
guxãétüwa ngẽxmacü, rü cunatü ga
Nabucudonochóna nanaxã nax nüma
ãẽxgacü ga poracü rü cuax nüxṹ
ngẽxmacü nax yixĩxũ̃cax. 19Rü yema
pora ga Tupana nüxna ãxũ̃gagu rü
guxũ̃ma ga ĩanecüãxgü rü
nachixũ̃anecüãxgü naguxũ̃raxũ̃xũ̃ ga
nagawa idexagüxũ̃ rü naga naxĩnüe rü
nüxũ̃ namuũ̃e. Rü naxmexwa nayexma
nax tüxũ̃ yamáxũ̃ rüexna tüxũ̃
namaxẽẽxũ̃ ga guxema norü me ixĩxe.
Rü tümáxe rü tüxũ̃ nataxẽxẽ, rü toguxe
rü tüxũ̃ naxãneexẽxẽ. 20Natürü yexguma
nügü yacuaxüxũ̃gu rü taxúegama
naxĩnügu, rü Tupana rü nüxna
nanayaxu ga norü pora, rü ínanataxüchi
ga ãẽxgacü nax yixĩxũ̃. 21Rü duũ̃xũ̃güna
nixũgachi rü yema norü ĩnü rü
naxũ̃nagüarü ĩnü nixĩ. Rü naixnecücüãx
ga búrugütanüwa namaxũ̃. Rü
wocagürüxũ̃ maxẽ nanangõx rü
cherenamaxã niwaixine. Rü yemaacü
nüxũ̃ nangupetü ñuxmata düxwa nüxna
nacuaxãchi nax yimá Tupana ya
guxãétüwa ngẽxmacü nüxṹ ngẽxmaxũ̃ i
pora nax namaxã inacuáxũ̃ i guxũma i

ãẽxgacügü i ñoma i naanewa
ngẽxmagüxũ. Rü nüma rü ãẽxgacüxũ
tüxũ nixĩxẽxẽ ya yíxema nüma norü me
ixĩxe nax ãẽxgacü tixĩxũcax. 22Rü
cumax, Pa Berchacháx nax nachicüxü
quingucuchixũ ga cunatü ga
Nabucudonochó, rü nüxũ cucuax ga
yema nüxũ ngupetüxũ. Natürü cuma rü
ta narüũtama cugü quicuaxüxũ.
23Dücax, Pa Ãẽxgacüx, cuma rü Cori ya
Tupana ya daxũwa ngẽxmacügu
quidauxcüraxũ. Erü curü duũxũgüxũ
cuyanuxũxẽxẽ i ngẽma naxpáxũgü ga
Tupanapataarü ixĩxũ. Rü ngẽma nüxna
cuxuxũmaxã wüxigu ngẽma
naxpáxũgüwa peyaxaxü ga bínu, rü
nüxũ picuaxüxũgü i ngẽma perü
tupanachicünaxãgü i úirunaxcax, rü
diẽrumünaxcax, rü bróũchenaxcax, rü
fiérunaxcax, rü nainaxcax rü
nutanaxcax i ngearü maxũáxũ, rü tama
tüxũ dauxũ, rü tama tüxũ ĩnüxũ rü
taxuxũma cuáxũ. Natürü tama nüxũ
quicuaxüxũ ya yimá Tupana ya
naxmexwa nangexmacü i curü maxũ rü
namaxã icuácü i guxũma i taxacü
icuxüxũ. 24Rü ngẽmacax nixĩ i nüma ya
Tupana i cuxcax nangoxẽxẽãxũ ya yima
naxmex i ĩxtapüxgu naxümatüne i
ngẽma dexagü. 25Rü ñaagü nixĩ i ngẽma
dexagü: MÉNE rü MÉNE rü TEKÉL rü
PÁRSIN. 26Rü ngẽma dexagü rü
ñaxũchiga nixĩ: MÉNE: Tupana rü marü
nayaxugü nax ñuxre i ngunexũ tá
ãẽxgacü quixĩxũ, Pa Ãẽxgacüx, rü marü
nüxũ naxuneta i ngẽma ngunexũ i tá
nagu cuyuxũ. 27TEKÉL: Pa Ãẽxgacü, rü
Tupana rü norü ngugüruũwa cuxũ
inangu, rü ngẽma curü chixexũ rü
mexũxũ narüyamae. 28PÁRSIN: Rü
ngẽma cuchixũane, Pa Ãẽxgacüx, rü
marü niyauxye rü tá Médiaanecüãxgüna
rü Pérchiaanecüãxgüna nanaxã
—ñanagürü ga Danié. 29Rü
yexgumatama ga nüma ga ãẽxgacü ga
Berchachá rü norü duũxũgüxũ namu
nax Daniéxũ dauxracharaxũ ga
naxchirugu yacuxẽẽgüaxũcax, rü wüxi
ga cadéna ga úirunaxcaxmaxã
naxüchagügüaxũcax. Rü guxãmaama
nüxũ nixu nax nüma ya Danié yixĩxũ ga
norü tomaepüxwa naxüxũ nax ãẽxgacü
yixĩxũ. 30Rü yema chütaxũgu nixĩ ga
yamaxgüaxũ ga Berchachá (ga
Babiróniaanecüãx) ga Cadéugüarü
ãẽxgacü ixĩcü. 31Rü Daríu ga
Médiaanecüãxgüarü ãẽxgacü rü
Berchacháchicüxü nixücu nax ãẽxgacü
yixĩxũcax. Rü nüma ga Daríu rü 62 ga
taunecü nüxṹ nayexma ga yexguma.

Aigü ga leóũtanügu nitaxcuchi ga Danié

6 1Rü nüma ga ãẽxgacü ga Daríu rü
nüxũ naxuneta ga 120 ga
ãẽxgacügü nax norü ngũxẽẽruũgü
yixĩgüxũcax, rü wüxichigü ga yema
nachixũanearü ĩanegümaxã
inacuaxgüxũcax. 2Rü yema 120 ga
ãẽxgacügüétüwa nüxũ naxuneta ga
tomaepüx ga naerugü nax nüxũ
yadaugüxũcax ga wüxichigü ga yema
ĩanegüarü ãẽxgacügüarü puracü, rü
yemaacü ga nüma ga Daríu rü
taxuxũma ga guxchaxũ nüxṹ
yexmaxũcax. Rü wüxi ga yema
tomaepüx ga naerugü rü Danié nixĩ. 3Rü
nüma rü guxũma ga yema togü ga
ãẽxgacügüarü yexera nüxũ nacuaxüchi.
Rü yemacax ga nüma ga ãẽxgacü rü
nagu narüxĩnü nax namücüxũ nüxũ

naxunetaxũ nax yema
Babiróniaanemaxã inacuáxũcax. [4]Rü
yemacax ga yema togü ga ãẽxgacügü rü
naxcax nadaugü ga wüxi ga guxchaxũ
nax yemaacü Daríupexewa Daniéxũ
ínaxuaxũgüxũcax. Natürü nüma ga
Danié rü wüxi ga yatü ga aixcüma mecü
nixĩ, rü taxuxũma ga chixexũ nawa
inayangaugü. [5]Natürü nümagü ga yema
ãẽxgacügü rü nagu narüxĩnüe nax
ñuxãcü Daniéxũ chixexũgu
nanguxẽẽgüxũ rü yemacax düxwa
ñanagürügü: —Taxucürüwa taxacürü
chixexũgu tananguxẽxẽ i Danié. Natürü
ngẽma naxcax tá ínaxuaxũxũ nixĩ nax
noxrütama Tupanaguama naxĩnüxũ rü
ngẽmacaxicatama tüxṹ natauxcha
—ñanagürügü. [6]Rü yemaacü ga yema
120 ga ãẽxgacügü rü naétü ga yema
taxre ga Daniémücügü rü nügümaxã
inaxügagü ga ãẽxgacü ga Daríumaxã
nax yanadexagüxũcax. Rü yexguma
marü napexewa nangugügu rü
ñanagürügü nüxũ: —¡Guxũguma
namaxũ, Pa Ãẽxgacüx! [7]Rü guxũma i
toma i ãẽxgacügü i cutüũwa namaxã
icuaxgüe i ñaa nachixũane rü
tangutaquexegü. Rü ngẽma
ngutaquexewa nagu tarüxĩnüe nax
cumax, Pa Ãẽxgacüx, rü cunaxunagüxũ i
wüxi i mu nax ngẽmaãcü 30 i
ngunexũgu nachuxuxũ nax texé
taxacürü tupanana rüexna yatüna
ngũxẽẽcax tacaxũ rü cuxnaxicatama
name nax tacaxũ. Rü texé ya tama naga
ĩnüxe i ngẽma mu rü tá aigü ya
leóũtanügu titaxcuchi. [8]Rü ngẽmacax,
Pa Ãẽxgacüx, ega cuxũ namexgu i
ngẽma mu rü ¡nagu cugü nawüéga nax
ngẽmaãcü taxúema naxüchicüüxũcax!
Erü ngẽxguma cumax, Pa Ãẽxgacüx,
cuxunagügu rü taxucürüwa texé
itayanaxoxẽxẽ erü ngẽmaãcü nixĩ i nüxũ
yaxuxũ i tórü mugü i yixema i
Médiaanecüãxgü rü Pérchiaanecüãxgü
—ñanagürügü. [9]Rü nüma ga ãẽxgacü ga
Daríu rü nagu nügü nawüéga ga yema
mugüpane. [10]Rü yexguma Danié nüxũ
cuaxgu nax nümax ga ãẽxgacü rü marü
nügü nagu nawüégaxũ ga yema mu, rü
napatawa naxũ rü nayawãxna ga norü
ucapuarü ĩãxgü ga Yerucharéũ
íyexmaxũwaama ügüxũ. Rü wüxichigü
ga ngunexũgu rü tomaepüxcüna
inacaxá́püxü nax Tupanana moxẽ
naxãxũcax rü namaxã yadexaxũcax
aixrügumarüũtama. [11]Rü yexguma
yema yatügü ga ínaxuaxũgüxũ nüxũ
cuaxgügu rü Daniéchiũgu nachocu rü
yexma nüxũ inayangaugü ga nax
ínayumüxẽ́xũ rü Tupanaxũ
íyacuaxüũxũ. [12]Rü yexgumatama norü
ãẽxgacü ga Daríuxũtawa naxĩ nax
namaxã yanadexagüxũcax nachiga ga
yema mu. Rü ñanagürügü nüxũ: —Pa
Ãẽxgacüx, cuma rü marü cunaxunagü i
wüxi i mu i nawa nüxũ quixuxũ rü texé
ya ñaa 30 i ngunexũgügu naxüamaxe
nax tümaarü tupanaarü ngũxẽẽcax
ítacaamaxũ rüexna ngexũrüüxũmare i
yatüna tacaxũ rü tama i cuxna, Pa
Ãẽxgacüx, rü tá aigü ya leóũtanügu
titaxcuchi. ¿Rü tama ẽxna i ngẽma ñaxũ
yixĩxũ i ngẽma mu? —ñanagürügü. Rü
nüma ga ãẽxgacü rü nanangãxũ rü
ñanagürü: —Ngemáacü ngẽma ñaxũ
nixĩ. Rü ngẽma mu rü nanaxwaxe nax
yanguxũ erü yixema i Médiaanecüãxgü
rü Pérchiaanecüãxgü rü taxuacüma texé
tayanaxoxẽxẽ i tórü mugü —ñanagürü.

13Rü yexguma ga nümagü rü
ñanagürügü: —Ngẽma Danié i Yudíu ga
ãẽxgacü ga Nabucudonochó nua gaxũ̃ rü
tama cuga naxĩnü, Pa Ãẽxgacüx, rü
tama naga naxĩnü i ngẽma mu i
cuxunagüxũ̃. Rü toma rü marü nüxũ̃
tadau nax tomaepü̱xcüna nayumüxẽ́xũ̃ i
wüxichigü i ngunexũ̃gu —ñanagürügü.
14Rü yemaxũ̃ naxĩnügu ga ãẽxgacü rü
poraãcü nangechaũ̃ rü naguxũ̃raxũ̃ãcü
naxca̱x nadautaa̱x nax ñuxãcü Daniéxũ̃
ínanguxuchixẽẽxũ̃ ñu̱xmata
yanaxücumare ga üa̱xcü. 15Natürü ga
yema yatügü ga Daniéxũ̃ íxuaxũ̃güxũ̃ rü
wenaxarü ãẽxgacüxũ̃tawa naxĩ rü
ñanagürügü nüxũ̃: —Pa Ãẽxgacüx,
cuma nüxũ̃ cucua̱x nax ñuxãcü nax
yixĩxũ̃ i tórü mugü i yixema
Médiaanecüã̱xgü rü Pérchiaanecüã̱xgü
rü guxũ̃ma i mugü i ãẽxgacü nagu nügü
wüégaxũ̃ rü marü taxucürüwama texé
itayanaxoxẽxẽ —ñanagürügü. 16Rü
yexguma ga nüma ga ãẽxgacü rü norü
duũ̃xũ̃güxũ̃ namu nax Daniéxũ̃
yagagüxũ̃ca̱x rü aigü ga leóũ̃tanügu
yata̱xcuchigüãxũ̃. Rü nüma ga ãẽxgacü
rü ñanagürü Daniéxũ̃: —¡Yimá curü
Tupana ya aixcümama naxca̱x
cumaxũ̃cü cuxũ̃ ípoxũ̃! —ñanagürü.
17Rü nüma ga Danié rü aigü ga
leóũ̃tanügu nayata̱xcuchigü rü wüxi ga
nutamaxã nanangũxtaũ̃gü. Rü nüma ga
ãẽxgacü rü norü ãnera yexma ngĩxũ̃
naxṹ cua̱xruxũ̃ nax aixcüma marü
yanguxũ̃ ga yema mu. 18Rü yemawena
rü nüma ga ãẽxgacü rü napatawa naxũ
rü tama nachibüãcüma nayape. Rü
yema aixrügumaãcü naxüxũ̃ ga norü
taãxẽ rü marü tama nanaxü. Rü naétü
ga yema chütaxũ̃ rü tama yéma
napexchaũ̃. 19Rü yexguma noxritama
yangunegu ga moxũ̃ãcü rü ínarüda rü
paxa yema ai ímugüxũ̃wa naxũ. 20Rü
yexguma nüma ga ãẽxgacü marü
ngaicamána nanguxgu rü
nangechaũ̃gaãcü Daniéna naca rü
ñanagürü: —¿Pa Danié ya Tupana ya
Maxũ̃cüarü Duũ̃xũ̃x, rü yimá curü
Tupana ya aixcümama naxca̱x
cumaxũ̃cü rü marü cuxũ̃ ínapoxũ̃xũ̃
natanüwa i ngẽma aigü ya leóũ̃gü?
—ñanagürü. 21Rü nüma ga Danié
nanangãxũ̃ rü ñanagürü: —¡Guxũ̃guma
namaxũ̃, Pa Ãẽxgacüx! 22Rü yimá chorü
Tupana rü nua nanamu i wüxi i norü
orearü ngeruxũ̃ i daxũcüã̱x. Rü ngẽma
nixĩ i yachotaa̱xgüxũ̃ i ñaa aigü ya
leóũ̃gü nax tama choxũ̃ nangõxgüxũ̃ca̱x.
Erü nüma ya Tupana rü nüxũ̃ nacua̱x
nax taxuxũ̃ma i chixexũ̃ cumaxã
chaxüxũ̃, Pa Ãẽxgacüx —ñanagürü.
23Rü yexguma ga nüma ga ãẽxgacü rü
poraãcü nataãxẽ rü norü duũ̃xũ̃güxũ̃
namu nax Daniéxũ̃ ínamuxũchigüxũ̃ca̱x
aigü ga leóũ̃tanüwa. Rü yexguma marü
ínanguxuchigu ga Danié, rü nüxũ̃
nadaugü ga taxuwama nax napíxũ̃ yerü
aixcümama norü Tupanaaxṹ nayaxõ.
24Rü yemawena ga nüma ga ãẽxgacü rü
norü duũ̃xũ̃güxũ̃ namu nax yéma
nagagüaxũ̃ca̱x ga yema yatügü ga
Daniéxũ̃ íxuaxũ̃güxũ̃. Rü wüxigu
naxma̱xgümaxã rü naxacügümaxã
leóũ̃tanügu nanawocu. Rü taũtama mea
nangucuyane rü nüma ga leóũ̃gü rü
marü naxca̱x nibuxmü, rü nüxna
nayuxgü rü nagu nawagüe. 25Rü
yexguma ga nüma ga ãẽxgacü ga Daríu
rü wüxi ga popera naxümatü naxca̱x ga
guxũ̃ma ga nachixũ̃anecüã̱xgü rü ngẽma

to ga nagawa idexagüxũ̃ ga duũ̃xũ̃gü.
Rü yema poperawa rü nüma ga ãẽxgacü
rü ñanagürü: “Rü chanaxwa̱xe nax
petaãxẽgüxũ̃ rü pegü pengechaũ̃güxũ̃.
26Rü pemaxã nüxũ̃ chixu rü pexũ̃ chamu
rü guxũma i ñaa naane i chomax
namaxã ichacuáxũ̃wa rü chanaxwa̱xe i
nüxũ̃ pengechaũ̃ rü nüxũ̃ picua̱xüxũ̃gü
ya yimá Daniéarü Tupana. Erü yimá
Tupana rü maxũ̃cü nixĩ, rü guxũ̃guma
nangexmaecha. Rü ngẽma nüma nax
ãẽxgacü yixĩxũ̃ rü taguma inarüxo, rü
ngẽma norü pora rü taguma inayagu̱x.
27Nüma rü tórü poxũ̃ruxũ̃ nixĩ, rü tórü
nguxũ̃xẽẽruxũ̃ nixĩ. Rü nüma inanawẽx i
cua̱xruũ̃gü i mexũ̃ i daxũguxũ̃ i
naanewa rü ñoma i naanewa. Rü nüma
nixĩ ga Daniéxũ̃ ínapoxũ̃xũ̃ natanüwa ga
leóũ̃gü”, ñanagürü. 28Rü nüma ga Danié
rü ãẽxgacü ga Daríuarü ngũ̃xẽẽruxũ̃ nixĩ
rü yexgumarüxũ̃ ta Pérchiaanearü
ãẽxgacü ga Chíruarü ngũ̃xẽẽruxũ̃ nixĩ.
……

Danié rü natanüxũ̃güca̱x nayumüxẽ

9 1—Rü nüma ga Daríu ga Achuéru
nane ga Médiaanecüã̱x rü ãẽxgacü
nixĩ ga Babiróniaanewa. 2Rü guma
taunecü ga nagu yangucuchicügu ga
Daríu rü choma ga Danié rü nawa
íchangu̱x ga yema popera ga orearü
uruxũ̃ ga Yeremía ümatüxũ̃. Rü yema
ore ga nawa changúxũ̃ rü nüxũ̃ nixu nax
70 ya taunecü tá ninge nax chixexũ̃wa
nangexmaechaxũ̃ ya Yerucharéũ̃, yerü
yemaacü nixĩ ga Cori ya Tupana
Yeremíamaxã nüxũ̃ yaxuxũ̃. 3Rü
yemaca̱x chayumüxẽ rü Cori ya
Tupanana chaca nax toxũ̃
ínanguxũ̃xẽẽxũ̃ca̱x naxmẽxwa i torü
uanügü rü wena torü naanewa toxũ̃
nawoeguxẽẽxũ̃ca̱x. Rü yemaacü tama
chachibüãcüma chayumüxẽ rü témüxũ̃
ga naxchirugu chicu̱x rü
tanimacatẽxewa charüto. 4Rü yema
chorü yumüxẽwa rü Tupanamaxã nüxũ̃
chixu ga chorü pecádugü rü
chautanüxũ̃güarü pecádugü rü
ñachagürü: “Pa Cori Pa Tupanax, cuma
rü guxãétüwa cungexma rü cuporaxüchi
rü guxũ̃guma cuyanguxẽxẽ i curü
unetagü. Rü ngẽmawa tüxũ̃ cunawẽx
nax tüxũ̃ cungechaũ̃xũ̃ ya yíxema
aixcüma cuga ĩnüexe rü nagu maxẽxe i
curü mugü. 5Rü toma rü poraãcü
pecádu cupẽxewa taxüe rü chixexũ̃
taxüe. Rü tamaxẽmare rü tama cugu
tarüxĩnüe. Rü nüxũ̃ tarüxoe i curü mugü
rü curü ucu̱xẽgü. 6Rü guma curü orearü
uruũ̃gü ga nawa quidexacü namaxã ga
torü ãẽxgacügü rü torü o̱xigü, rü
guxũma i tomax i Iraétanüxũ̃gü, rü tama
naga taxĩnüechaũ̃ ga yexguma tomaxã
nüxũ̃ yaxugüegu ga curü ore. 7Rü
cumax, Pa Cori Pa Tupanax, rü
aixcümacü quixĩ. Rü ngẽmaca̱x poraãcü
cupẽxewa taxãnee i toma i
Yerucharéũ̃cüã̱xgü, rü ngẽma togü i
totanüxũ̃ i Iraétanüxũ̃gü i ngaicamawa
rü yáxũ̃wa to i nachixũ̃anegu
cuwoonexũ̃ nagagu nax tama cuga
naxĩnüexũ̃. 8Rü ñu̱xma i tomax, Pa Cori
Pa Tupanax, rü naxrüũ̃tama i ngẽma
torü ãẽxgacügü rü torü o̱xigü rü taxãnee
erü cupẽxewa chixexũ̃ taxügü. 9Natürü i
cumax, Pa Torü Tupanax, rü woetama
cucüma nixĩ nax cumecümaxũ̃ rü toxũ̃
nüxũ̃ curüngümaxũ̃ i torü chixexũ̃. Rü
ngẽmaca̱x cupẽxewa tangugü erü toma
rü poraãcü chixexũ̃ taxü. 10Rü tama

cuga taxĩnüe rü nüxũ tacugüe ga curü
mugü ga curü duũxũgü ga orearü
uruũgüwa tomaxã nüxũ quixuxũ. 11Rü
guxũma i chautanüxũ i Iraétanüxũgü rü
tama naga naxĩnüe i curü mugü. Rü
cuxna nixĩgachi rü tama naga naxĩnüe i
curü ucu̱xẽgü. Rü yemaca̱x ga yema
poxcu ga curü duũ ga Moichéwa nüxũ
quixuxũ rü togu nangu. 12Rü yema nax
toxca̱x núma cunamuxũ ga yema taxũ
ga guxchaxũ rü yemamaxã cuyanguxẽxẽ
ga yema poxcu ga tomaxã rü torü
ãẽxgacügümaxã cuxueguxũ, yerü yema
poxcu ga Yerucharéũna cunguxẽẽxũ, rü
taguma yemaacü cunapoxcu ga to ga
ĩane. 13Rü guxũma ga yema chixexũ rü
toxna nangu yematama Moiché
ümatüxũ ga mugüwa nüxũ ixuxũrüxũ.
Natürü ga toma rü tama cuxca̱x
tadaugü, Pa Cori Pa Torü Tupanax. Rü
tama nüxũ tarüxoe ga yema torü
chixexũgü, rü tama nagu tamaxẽ ga
curü ore i aixcüma ixĩxũ. 14Rü yemaca̱x,
Pa Cori Pa Tupanax, rü toxca̱x
ícunanguxẽxẽ ga yema taxũ ga
guxchaxũ ga cumatama tomaxã
cuxueguxũ. Erü cuma rü aixcüma
cuyanguxẽxẽ i ngẽma nüxũ quixuxũ.
Natürü i toma rü tama cuxṹ
itarüxĩnüechaũ. 15Natürü ga cumax, Pa
Cori Pa Torü Tupanax, rü nũxcüma
icunawe̱x ga yema taxũ ga curü pora ga
yexguma Equítuanewa ícunguxũxẽẽgu
ga curü duũxũgü. Rü yemaacü cugü
cutachigaxẽxẽ ñu̱xmata ñoma i
ngunexũwa nangu. Natürü ga toma rü
poraãcü cupe̱xewa chixexũ taxü. 16Pa
Cori Pa Tupanax, nüxũ tacua̱x rü cuma
rü cumecümaxũchi. Rü ngẽmaca̱x cuxna
taca nax namaxã icurüngüxmüxũca̱x ya
yima ĩane ya Yerucharéũcüã̱xgü. Erü
yima ĩane rü cuxrü nixĩ, rü ngẽma
nangexma ya curü ma̱xpṹne ya üünene.
Rü ñu̱xma rü guxũma i ngẽma togü i
nachixũanecüã̱xgü i duũxũgü rü nüxũ
nacugüe i ngẽma curü duũxũgü rü yima
Yerucharéũ, nagagu i ngẽma chixexũgü
i toma taxügüxũ rü torü o̱xigü ügüxũ.
17Pa Torü Tupanax ¡rü chomax nax curü
duũxũ chixĩxũ, rü nüxũ naxĩnü i chorü
yumüxẽ i nawa cuxũ chaca̱a̱xũxũ! ¡Rü
cuégagagu nüxũ nangechaũãcüma nüxũ
nadau nax ñuxãcü wüxi i taxũ i ngechaũ
yixĩxũ nax nachixexũ ya yima cupata!
18Pa Chorü Tupanax ¡toxṹ nayaxu rü
choxṹ nüxũ naxĩnü i ñaa chorü yumüxẽ
erü curü duũxũ chixĩ! ¡Rü mea nangugü
i ngẽma torü guxchaxũgü rü ngẽma
norü chixexũ ya yima ĩane ya
Yerucharéũ ya cuxrü ixĩxũne! Rü tama
ta̱xacürü mexũ i cupe̱xewa taxüxũgagu
nixĩ i cuxũ taca̱xaxũxũ, natürü cuxna
taca erü cuma rü cuxṹ nangexma i
taxũma i curü ngechaũ i toxca̱x. 19Pa
Corix ¡rü toxũ naxĩnü rü toxṹ nüxũ
irüngüma i torü chixexũ rü toxũ
rüngũxẽxẽ! ¡Rü paxa toxũ nangãxũ, Pa
Corix! Erü cuxrütama ngúchaũ nixĩ i
ngẽma rü cuma rü nüxũ cungechaũ ya
yima curü ĩane ya Yerucharéũ rü ngẽma
curü duũxũgü”, ñachagürü.

Tupana namaxã nüxũ nixu ga yema 70 ga yüxügüchiga

20Rü choma rü íchayadaxẽxẽ ga nax
chayumüxẽxũ rü Tupanamaxã nüxũ
chixuxũ ga chorü chixexũgü rü
chautanüxũ ya Iraétanüxũgüarü
chixexũgü. Rü Cori ya Tupanaxũ
chaca̱a̱xũ naxca̱x ya yima norü ĩane

ya Yerucharéũ̃ ya norü ma̱xpṹne ya
üünenewa ngexmane. 21Rü yexguma
íchayumüxẽyane rü cha̱u̱xca̱x nango̱x
ga Tupanaarü orearü ngeruxũ̃ ya
dauxũ̃cüã̱x ga Gábi ga ũ̃pa cha̱u̱xca̱x
ngócü ga yexguma Tupana ta̱xacüxũ̃
choxũ̃ nadauxẽẽgu. Rü yagoeãcüma
yema íchayexmaxũ̃wa nangu. Rü
yema ora ga yáuanecü nagu
Tupanaca̱x chayaguxchaũ̃xũ̃ ga
ãmaregügu nixĩ ga chauxũ̃tawa
nanguxũ̃. 22Rü ñanagürü choxũ̃: “Pa
Daniéx, nua chaxũ i ñu̱xmax nax cuxũ̃
nuxũ̃ chayacua̱xẽẽxũ̃ca̱x ga yema
Tupana nagu rüxĩnüxũ̃. 23Rü yexguma
noxritama icunaxügügu ga nax
cuyumüxẽxũ̃ rü Tupana rü marü cuxũ̃
nangãxũ̃. Rü ngẽmaca̱x i chomax rü
nua chaxũ nax cumaxã nüxũ̃
chayarüxuxũ̃ca̱x nax marü cuxũ̃
nangãxũ̃xũ̃, erü nüma ya Tupana rü
poraãcü cuxũ̃ nangechaũ̃. Rü ñu̱xma
rü ¡mea irüxĩnü i ngẽma tá cumaxã
nüxũ̃ chixuxũ̃ nachiga ga yema nüxũ̃
cudauxũ̃ ga yexguma ta̱xacü ga
ẽxũ̃guxũ̃ cuxũ̃ nadauxẽẽgu! 24Rü 70 i
yüxügü ngupetüguwena rü yima curü
ĩane ya Yerucharéũ̃ rü ngẽma curü
duũ̃xũ̃gü i Iraétanüxũ̃gü rü düxwa tá
Tupanaga naxĩnüe, rü Tupana tá
nüxṹ inanaxoxẽxẽ i ngẽma norü
chixexũ̃gü, rü tá nüxũ̃ nüxũ̃
inarüngüma i ngẽma norü chixexũ̃ ga
noxri naxügüxũ̃. Rü tá ningucuchi ya
yimá Üünecü ya aixcüma mecü nax
guxũ̃guma norü duũ̃xũ̃gümaxã meama
inacuáxũ̃ca̱x rü ngẽmaãcü yanguxũ̃ ga
yema Tupana cuxũ̃ dauxẽẽxũ̃”
—ñanagürü choxũ̃.
……

Taxtü ga Tígricutüwa Tupana Daniéxũ̃ nüxũ̃ nadauxẽxẽ i ta̱xacü tá nax ngupetüxũ̃

10 1—Rü guma norü tomaepü̱x ga
taunecü ãẽ̱xgacü yixĩgu ga
Chíru ga Pérchiaanecüã̱x, rü choma ga
Danié ga Betachámaxã choxũ̃ naxugüe
rü Tupana choxũ̃ nüxũ̃ nadauxẽxẽ i
ta̱xacü tá ngupetüxũ̃. Natürü yema
nüxũ̃ chadauxũ̃ rü poraãcü
naguxchaxüchi nax nüxũ̃ icuáxũ̃ nax
ta̱xacüchiga yixĩxũ̃. Natürü ga choma rü
meama chanangugü nax ta̱xacüchiga
yixĩxũ̃ rü yemaacü nüxũ̃ chacua̱xama
ga yema nüxũ̃ chadauxũ̃. 2Rü yexguma
yemaxũ̃ chada̱u̱xgu rü choma ga Danié
rü tomaepü̱x ga yüxü poraãcü
changechaũ̃. 3Rü tama chanango̱x ga
maixcuraxũ̃, rü tama chanango̱x ga
namachi, rü tama chayaxaxü ga bínu,
rü tama chaugü chamexẽxẽ ñu̱xmata
yema tomaepü̱x ga yüxü ngupetügu.
4Rü wüxi ga ngunexũ̃ meama guma
taunecüarü nüxíraxũ̃ ga tauemacü
(abril)arü 24 ga ngunexũ̃gu, rü taxtü ga
Tígricutüwa chayexma. 5Rü ngürüãchi
nüxũ̃ chadau ga wüxi ga yatü ga
línuchimaxã ãxchiruxũ̃ rü úirumaxã
goyexũ̃ã́xũ̃. 6Rü yema naxũ̃ne rü ñoma
nuta ya topáchiurüxũ̃ niya̱u̱xracüxü, rü
yema nachiwe rü ñoma
baixbeanexũ̃rüxũ̃ nixĩ. Rü guma
naxetügü rü ñoma üxüemagürüxũ̃ nixĩ,
rü guma nachacüügü rü nacutügü rü
ñoma bróũche iya̱u̱xracüüxũ̃rüxũ̃ nixĩ.
Rü yema naga rü ñoma muxũ̃ i
duũ̃xũ̃gü idexagüxũ̃rüxũ̃ nixĩ. 7Rü
chaxicatama nixĩ ga nüxũ̃ chadauxũ̃ ga
yema Tupana cha̱u̱xca̱x ngo̱xẽẽxũ̃. Rü

yema togü ga chomücügü rü taxuxũma
nadaugü, yerü norü muũmaxã nibuxmü
rü nicu̱xgü. 8Rü yemaacü chaxicatama
yéma chayexma ga yexguma yemaxũ
chada̱u̱xgu. Rü chaba̱i̱xãchiãxẽ rü
chanacho̱xõchi rü chaturaxũne. 9Rü
yexguma nagaxũ chaxĩnügu ga nax
yadexaxũ, rü chiyuãchi rü ichayangu.
10Natürü wüxi ga naxme̱x rü choxna
natüxüe rü choxũ nangenagü ñu̱xmata
cho̱xme̱xmaxã rü chauãpü̱xümaxã
ichachuxenü. 11Rü ñu̱xũchi ñanagürü
choxũ: “Pa Daniéx, Tupana rü cuxũ
nangechaũ. ¡Rü mea irüxĩnü i ngẽma tá
cumaxã nüxũ chixuxũ! ¡Rü inachi! Erü
choxũ nixĩ i cuxũtawa namuxũ ya
Tupana”, ñanagürü. Rü yexguma
yagúegagu nax yadexaxũ rü choma rü
chidu̱xruxãcüma ichachi. 12Rü yexguma
ga nüma rü ñanagürü: “¡Taxũ i choxũ
cumuũxũ, Pa Daniéx! Yerü yema
ngunexũ ga nagu nüxũ cucuáxchaũxũ
ga yema Tupana nagu rüxĩnüxũ rü
nape̱xewa cugü ícurüxíra, rü nüma rü
cuxũ nüxũ naxĩnü ga curü yumüxẽgü.
Rü ngẽmaca̱x nua cuxũtawa chaxũ.
13Natürü ngẽma naãxẽ i chixexũ i
Pérchiaanecüã̱xarü ã̱ẽxgacümaxã
icuáxũ rü 21 ga ngunexũ rü choxũ
nanaguxchaxẽxẽ. Natürü nüma ya
Miguére i ã̱ẽxgacü i tacü ixĩxũ i
daxũcüã̱xtanüwa rü nua naxũ rü choxũ
narüngũxẽẽ. Yerü ga choma ga noxri rü
chaxicatama chaugümaxã chawüxica̱x
natanüwa ga yema Pérchiaanecüã̱xarü
ã̱ẽxgacügü. 14Rü ngẽmaca̱x i ñu̱xma rü
nua chaxũ nax cumaxã nuxũ
chayarüxuxũca̱x i ngẽma tá ngupetüxũ i
yixcüra namaxã i cutanüxũ i
Iraétanüxũgü. Rü yema nüxũ cudauxũ
ga yexguma Tupana cuxca̱x
nango̱xẽẽgu, rü ngẽma tá yixcüra
cutanüxũmaxã ngupetüxũchiga nixĩ”
—ñanagürü choxũ.
……

Nawa tá nangu nax ínanguxũ i taxũ i guxchaxũgü

12 1—Rü ñanagürüama: “Rü
ngẽxguma ngẽma taxũ i
guxchaxũgü ínguxgu, rü nüma ya
Miguére ya dauxũcüã̱xarü ã̱ẽxgacü ya
Tupanaarü duũxũgüna daucü, rü tá
nango̱x. Rü ngẽma ngunexũgu rü tá
nangexma i taxũ i guxchaxũgü i taguma
ñuxgu nüxũ idauxũ. Natürü ngẽxguma
ngẽmawa nanguxgu rü guxũma i ngẽma
Tupanaarü duũxũgü i norü poperagu
ümatüégaxũ rü tá namaxẽ naétüwa i
ngẽma guxchaxũgü. 2Rü guxũma i marü
yuexũ rü tá ínarüdagü. Rü tümáxe rü
maxũ i taguma gúxũca̱x tá ítarüda, rü
toguegü rü ãneca̱x rü poxcuca̱x tá
ítarüdagü. 3Rü ngẽma duũxũgü i cua̱x
nüxũ ngẽxmaxũ rü muxema mexũwa
tüxũ gagüxũ, rü ñoma üa̱xcürüxũ tá
inabaixgü rü ñoma woramacurigürüxũ
tá ngẽma nanaigüecha” —ñanagürü
choxũ.
……

OSEAS

(Ochéa)

Ochéa naxmax̱ rü nanegü

1 [1]Rü ñaa nixĩ ga ore ga Cori ya
Tupana nüxũ̃ ixuxũ̃ namaxã ga
Ochéa ga Béri nane ga yexguma
Yudáanewa ãẽxgacügü yixĩgügu ga
Uchía rü Yotáũ̃ rü Acáa rü Echequía. Rü
yexguma nixĩ ga Yeruboáũ̃ ga Yoá nane
ga ãẽxgacü yixĩxũ̃ ga Iraéanewa. [2]Rü
ñaa nixĩ ga yema nüxíraxũ̃xũ̃ ga ore ga
Cori ya Tupana Ochéamaxã nüxũ̃ ixuxũ̃.
Rü ñanagürü nüxũ̃: —Ngẽma
Iraéanecüã̱xgü rü ñoma wüxi i ngexũ̃ i
natena ngeãxẽxũ̃rüxũ̃ choxna nixĩgachi.
Rü cumax, Pa Ochéax, rü wüxi i
cuax̱ruxũ̃ tá quixĩ naxcax̱ i ngẽma
duũ̃xũ̃gü. ¡Rü ngẽmacax̱ i ñux̱ma rü
wüxi i nge i chixri maxũ̃cümaxã
naxãxmax̱ rü ngĩwa naxãxacü! Rü
ngẽmaãcü i ngẽma cuxacügü rü wüxi i
nge i ngeãxẽcüxacügü tá nixĩgü
—ñanagürü. [3]Rü yemawena ga Ochéa
rü ngĩmaxã naxãxmax̱ ga Gomé ga
Dibrá́ĩacü. Rü ngĩma rü nüxṹ ixãxacü rü
nayatü. [4]Rü ñux̱xũchi ga nüma ga Cori
ya Tupana rü ñanagürü Ochéaxũ̃:
—Yimá cune rü Yechereé tá nixĩ i
naéga. Erü paxaxüchitáma chanapoxcue
i ngẽma nataagü ya yimá ãẽxgacü ya
Yeú naxcax̱ ga yema taxũ̃ ga máeta ga
naxüxũ̃ nawa ga guma ĩane ga Yechereé.
Rü ngẽxma tá chayacuax̱xẽxẽ nax
nümagütama i Iraéanecüã̱xgü
nügümaxã inacuax̱xgüxũ̃. [5]Erü ngẽma
ngunexũ̃gu rü yima ĩane ya Yechereéarü
ngatexũ̃ i metachinüanexũ̃gu tá
chanadai i ngẽma norü churaragü i
Iraéanecüã̱xgü rü ngẽxma tá nagu i norü
pora —ñanagürü. [6]Rü yexguma ga
ngĩma ga Gomé rü wena ixãxacü, rü
nange ga ngĩxacü. Rü nüma ga Cori ya
Tupana rü Ochéaxũ̃ ñanagürü: —Ngẽma
ngĩéga i ngẽma cuxacü rü Duruáma tá
nixĩ. (Rü ngẽma naéga rü: “tama choxṹ
nangechaũ̃tümüxũ̃gü”, ñaxũ̃chiga nixĩ.)
Erü ñux̱mawena rü marü taxũtáma
choxṹ nangechaũ̃tümüxũ̃gü i
Iraéanecüã̱xgü. Rü marü taxũtáma nüxṹ
nüxũ̃ icharüngüma i ngẽma norü
chixexũ̃gü. [7]Natürü ngẽma
Yudáanecüã̱xgü rü tá choxṹ
nangechaũ̃tümüxũ̃gü rü chomatama i
norü Tupana nax chixĩxũ̃ rü tá norü
uanügüna íchanapoxũ̃. Natürü taxũtáma
tax̱acürü churaragümaxã rüẽxna
naxnegümaxã rüẽxna ngẽma churaragü

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

i cowaruá̃xũmaxã —ñanagürü ga
Tupana. [8]Rü yexguma Gomé marü
Duruáma ngĩxũ̃ yamaieguwena, rü wena
ixãxacü, rü nayatü. [9]Rü yexguma ga
nüma ga Cori ya Tupana rü Ochéaxũ̃
ñanagürü: —Ngẽma cune rü Duamígu
naxüéga, erü pema i Iraéanecüã̱xgü rü
marü tama chorü duũ̃xũ̃gü pixĩgü rü
choma rü marü tama perü Tupana chixĩ
—ñanagürü.

……

Tupanana nixĩgachi ga Iraéanecüã̱xgü

2 [2]Rü nüma ya Cori ya Tupana rü
ñanagürü: —¡Pa Iraéanecüã̱xgüx,
ípenaxuaxũ̃ i ngẽma pechixũ̃ane i ñoma
peérüxũ̃ ixĩxũ̃! Norü duũ̃xũ̃gü rü marü
choxna nixĩgachi, rü ngẽmaca̱x i
pechixũ̃ane rü marü tama choxrü nixĩ rü
choma rü marü tama norü Tupana chixĩ.
Rü name nixĩ nax norü duũ̃xũ̃gü nüxũ̃
naxoexũ̃ nax ñoma wüxi i ngexũ̃ i
ngeãxẽcürüxũ̃ yixĩxũ̃, rü nüxna nax
yaxĩgachixũ̃ i ngẽma norü
tupananetachicüna̱xãgü i nüxũ̃
nangechaũ̃güxũ̃. [3]Rü ngẽxguma
taxũtáma nüxũ̃ naxoegu i ngẽma
tupanachicüna̱xãgü rü tá nüxna
chanayaxu i guxũ̃ma i ngẽma norü
ngẽmaxũ̃gü i nüxũ̃ ngẽxmaxũ̃ rü ñoma
wüxi i nge i ngexchirucürüxũ̃ tá
chayaxĩxẽxẽ. Rü ngẽma nachixũ̃ane rü
noxri nango̱xgurüxũ̃ tá chayaxĩxẽxẽ rü
ñoma mairaxũ̃ i paxũ̃ rü ngearü
dexáã̃xũ̃rüxũ̃ tá chayaxĩxẽxẽ nax
ngẽmaãcü ta̱xawamaxã nayuexũ̃ca̱x i
ngẽma choxna ixĩgachixũ̃.

……

[13]Rü ngẽma cuchixũ̃anecüã̱x i
duũ̃xũ̃gü rü guma ñuxre ga taunecügü
ga nagu nüxũ̃ yacua̱xüũ̃gücü ga yema
tupanachicüna̱xãgü, rü ngẽmaca̱x tá
chanapoxcue. Yerü marü choxũ̃
inarüngümae rü norü
tupanachicüna̱xãgüca̱x pumárate̱xe
ínagugü ga yexguma ãneramaxã rü
nachagümaxã nügü yanga̱xãẽgügu nax
yemaacü yema tupanachicüna̱xãgüxũ̃
yacua̱xüũ̃güxũ̃ca̱x. Rü chomax i Cori ya
Tupana nixĩ i nüxũ̃ chixuxũ̃ i ngẽma.

**Tupana rü Iraéanecüã̱xgüxũ̃
nangechaũ̃ama**

[14]Natürü i chomax, rü wena táxarü
ngẽma Iraéanecüã̱xgü rü chaugüna
chayapuexẽxẽ. Rü chianexũ̃wa tá
chanagagü nax ngẽma mea namaxã
chidexaxũ̃ca̱x rü wenaxarü choxũ̃
nangechaũ̃güxũ̃ca̱x. [15]Rü ngẽma norü
úbanecügü rü tá wena chanamexẽxẽ
nax mea naxügüxũ̃ca̱x rü nabacaxũ̃ca̱x i
norü úbagü. Rü ngẽma ngatexũ̃ i
metachinüanexũ̃ ga noxri
Guxchaxũ̃chicagu ãégaxũ̃ rü
Taãxẽchicaxũ̃ tá chayanguxuchixẽxẽ. Rü
ngẽma naanewa tá choxũ̃ nangechaũ̃gü
i ngẽma Iraéanecüã̱x ga yexguma
Equítuanewa ínachoxũ̃gurüxũ̃. [16]Rü
ngẽxguma rü tá “Pa Cuxũ̃
Tangechaxũ̃cüx”, ñanagürügü choxũ̃ rü
tama “Pa Torü Yora i Baáx”,
ñanagürügü. Rü choma i Cori ya
Tupana nixĩ i nüxũ̃ chixuxũ̃ i ngẽma.
[17]Rü tá nüxna chanachu̱xu nax
tagutáma wena namaxã
nadexaãchigüxũ̃ca̱x i ngẽma
tupananetagüéga. [18]Rü ngẽma
ngunexũ̃gügu rü ngẽma
Iraéanecüã̱xgüxũ̃ tá charüngũ̃xẽẽ. Rü
ngẽma naexũ̃gü i düraexũ̃, rü werigü, rü

ãxtapegü rü tá ichanangüxmüexẽxẽ nax tama ngẽma duũxũgüxũ nachixeãxẽgüxũcax. Rü tá ichanaxoxẽxẽ ya würagü rü taragü. Rü ngẽma norü uanügü rü tá ichanangüxmüexẽxẽ nax tama wena naxcax íyaxüãchixũcax, rü ngẽmaãcü i chorü duũxũgü rü nataãxẽgüxũcax. 19Rü ngẽmaãcü, Pa Iraéanecüãxgüx, choma rü tá wena pexũ chade nax guxũgutáma choxrü pixĩgüxũcax. Rü ngẽmaãcü tá aixcümaxũchi choxrü pixĩgü ngẽma mugü nüxũ ixuxũãcü, erü poraãcü pexũ changechaũ. 20Rü chorü duũxũgüxüchi tá pexũ chixĩgüxẽxẽ, rü tagutáma pexũ íchawogü. Rü pema rü tá choxũ pecuax nax perü Tupana chixĩxũ —ñanagürü.

……

Ochéa rü naxmaxarü chixexũxũ narüngüma

3 1Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü ñanagürü choxũ: —iNgẽ́ma naxũ rü wenaxarü ngĩxcax yadau i cuxmax rü cugüxũtawa ngĩxũ naga rü ngĩxũ nangechaxũ, rü woo i ngĩma rü ngĩrü me nixĩ i nai i yatümaxã nax namaxũxũ! Erü choma ya Cori ya Tupana rü ngẽxgumarüxũ ngẽma Iraéanecüãxgüxũ changechaũama rü woo i nümagü rü choxna nixĩgachi rü naxcax narümemae nax ngẽma tupanachicünaxãgüwe naxĩxũ rü nangõxgüaxũ i ngẽma maixcuraxũgü i namaxã nüxũ yacuaxüũgüxũ —ñanagürü ga Tupana. 2Rü yexguma ngĩxũ ichayangauxgu rü yema ngĩrü yoraxũtawa wenaxarü ngĩxcax chataxe. Rü 15 tachinü ga diẽru rü 330 lítrugü ga chebádagu nixĩ ga naxãtanüxũ. 3Rü ñachagürü ngĩxũ: —Mucütáma ya taunecü choxrü quixĩ. Rü tama name nax cungeãxẽxũ rü nai i yatüna cugü nax cuxãxũ. Rü choma rü tá ta cumaxã chixaixcüma nax mea chamaxũxũ —ñachagürü. 4Rü ngẽmaãcü ya Tupana rü ngẽma Iraéanecüãxgüxũ nüxũ nacuaxẽxẽ rü mucü ya taunecü rü to i nachixũanegügu tá nawoone rü to i nachixũanearü ãẽxgacü rü tá namaxã inacuax. Rü ngẽmacax i ngẽma Iraéanecüãxgü rü tá nüxṹ nataxuma i noxrütama ãẽxgacü, rü bai i ãẽxgacü nane, rü bai i norü chacherdótegü, rü bai i norü chacherdótegüchiru, rü bai i norü ãmarechicagü, rü bai i norü tupananetachicünaxãgü. 5Natürü ngẽmawena i nüma i Iraéanecüãxgü rü nachixũanecax tá nawoegu rü tá Cori ya Tupanacax nadaugü. Rü tá Dabítaacax nadaugü nax norü ãẽxgacü yixĩxũcax. Rü ngẽma ngunexũgü i nawa iyacuaxgüxũgu rü Cori ya Tupanacax tá naxĩ, rü nüxũ tá nicuaxüxũgü naxcax i guxũma i norü ngũxẽẽgü.

……

Cori ya Tupana rü Iraéanecüãxgümaxã nanu

4 1Pa Iraéanecüãxgüx ¡iperüxĩnüe i ngẽma pemaxã nüxũ yaxuxũ ya Cori ya Tupana! Nüma rü pemaxã nanu, erü petanüwa rü marü tataxuma ya texé ya tümamücümaxã ixaixcümaxe, rü bai ya texé ya aixcüma naxṹxe i ngẽma Tupanamaxã nüxũ tixuxũ, rü bai ya texé ya aixcüma Tupanaxũ cuáxe. 2Rü tamuxũchi ya natücaxma Tupanaégagu ixunetaxe rü nataxüchi i dora, rü máeta, rü ngĩx, rü namu i nai i ngemaxã

ipegüxũ, rü nügü dai̱xũ, rü
máetagüechaxũ. 3Rü ngẽmaca̱x i ñaa
nachixũane rü poraãcü ngechaũ nüxṹ
nangu̱x rü naanegüwa rü taxuxũma
narüxü. Rü duũxũgü rü nida̱xawee rü
nayue, rü ngẽxgumarüxũ ta i ngẽma
naexũgü i naixnecücüã̱x rü werigü rü
choxnigü i márcüã̱x rü nigúetanü.

**Cori ya Tupana rü
chacherdótegüxũ nixugü**

4Rü nüma ya Cori ya Tupana rü
ñanagürü: —Dücax, Pa Chacherdótex,
cugagu nixĩ i ngẽma guxchaxũ i nagu
nanguxũ i ngẽma cuchixũane. Rü tama
name i toguena cunaxu i ngẽma
chixexũ. 5Rü cuma rü ngunecü tátama
nagu cungu i ngẽma guxchaxũ. Rü
nüma ya yima orearü uruũneta rü
chütacü cuxrüxũ tátama nagu nangu.
Rü ngẽxguma i choma rü taxũtáma
pexũ íchapoxũ nax perü uanügü pexũ
dai̱xũca̱x rü pexna napuãxũca̱x i ñaa
pechixũane. 6Rü chorü duũxũgü rü
chixexũgu nayi rü nayue erü tama
chorü mugüxũ nacua̱xgü. Rü ngẽma rü
cugagu nixĩ, Pa Chacherdótex, erü cuma
rü ta nüxũ cuxo i chorü mugü. Rü
ngẽmaca̱x i choma rü ta cuxũ chaxo nax
chorü orearü uruxũ quixĩxũ. Erü cumax
rü nüxũ icurüngüma i chorü ucu̱xẽgü rü
ngẽmaca̱x i chomax rü tá ta nüxũ
icharüngüma i ngẽma cutaagü. 7Rü
ngẽxguma yexera yamuxgu i ngẽma
chacherdótegü, rü yexera chixexũ
chope̱xewa naxügü. Nümagü rü choxna
nixĩgachi nax nawe naxĩxũca̱x i ngẽma
norü tupanachicüna̱xãgü. Rü ngẽmaca̱x
i choma rü taxũtáma namaxã chataãxẽ
rü tá nüxũ chaxo. 8Rü nüma i ngẽma
chacherdótegü rü duũxũgüarü
pecádumaxã nataãxẽgü erü ngẽxguma
ngẽma duũxũgüaxṹ naxüã̱xgu nax norü
tupanachicüna̱xãgüca̱x nadaiaxũ rü
ínaguaxũ i ãmaregü, rü nüma i duũxũgü
rü meama ngẽma chacherdótegüaxṹ
nanaxütanü. 9Rü ngẽmaca̱x i choma rü
ngẽma duũxũgüxũ chapoxcuexũrüxũ
tátama chanapoxcue i ngẽma
chacherdótegü naxca̱x i norü chixexũgü
—ñanagürü ga Tupana.
……

**Iraéanecüã̱xgü rü nüxũ nixugüe nax Cori
ya Tupanaca̱x nawoeguxũ**

6 1Pa Duũxũgüx ¡rü nua pexĩ ya
guxãma rü ngĩxã Cori ya
Tupanaca̱x tawoegu! Rü woo nümatama
tüxũ nawoone rü guxchaxũ tüxna naxã,
natürü wena táxarü tüxũ nawoeguxẽxẽ
nax ngẽmaãcü itaãxẽgüxũca̱x. Rü nüma
rü ngúxũ tüxũ ningegüxẽxẽ, natürü
wena táxarü taxca̱x nayataanegüxẽxẽ.
2Rü ngẽmaãcü paxa tá wena taxca̱x
nayataanegüxẽxẽ rü tá tüxũ
ínarüdagüxẽxẽ nax mea nape̱xewa
imaxẽxũca̱x. 3¡Rü ngĩxã pora taxüe nax
aixcüma Cori ya Tupanaxũ icuáxũca̱x rü
naga ixĩnüexũca̱x! Rü nüma ya Cori ya
Tupana rü aixcüma tá tüxna nangu
ñoma üa̱xcü guxũguma ínguxũrüxũ rü
ñoma pucü guxũguma waixümü
iwaixmüanexẽẽcürüxũ.

Cori ya Tupanaarü ngãxũga

4Rü nüma ya Cori ya Tupana rü
ñanagürü: —¿Ta̱xacü tá pemaxã chaxü
Pa Efraítanüxũgüx? ¿Rü ta̱xacü tá
pemaxã chaxü Pa Yudáanecüã̱xgüx? Rü
ngẽma choxũ nax pengechaũxũ rü ñoma

caixanexũ̃ i exũ̃wa paxaãchi ngóxũ̃rüxũ̃
nixĩ, rü yima cherena ya ngunetüxũ̃
paxaãchi rüngucürüxũ̃ nixĩ. 5Rü yema
chorü orearü uruũ̃gü ga petanüwa
chamugüxũ̃wa pemaxã nüxũ̃ chixu nax
pexũ̃ tá chapocuxũ̃, natürü ga pema rü
tama iperüxĩnüe rü yemacax pexũ̃
chadaix. Rü yemaacü ga chorü poxcu rü
aixcüma pewa nangu ñoma ngóonexũ̃
irügoxũ̃rüxũ̃. 6Rü ngẽma choma pexũ̃
chanaxwaxexũ̃ nixĩ nax choxũ̃
pengechaũ̃xũ̃, rü tama taxacürü
naxũ̃nagü chauxcax pedaixũ̃. Rü ngẽma
chanaxwaxexũ̃ nixĩ nax aixcüma choxũ̃
pecuáxũ̃ nax perü Tupana chixĩxũ̃ rü
ngexrüma i taxacürü ãmare i chauxcax
nax ípeguxũ̃ —ñanagürü ga Tupana.
……

Tupana rü Efraítanüxũ̃gümaxã nanu

9 17Rü ñaa duũ̃xũ̃gü rü tama chorü
Tupanaga naxĩnüechaũ̃, rü
ngẽmacax i nüma ya Tupana rü tá nüxũ̃
naxo. Rü togü i nachixũ̃anegügu tá
nawoone, rü tá nu ne nanaxĩmare.
……

Nagu tá napogüe i ngẽma ãmarearü guchicaxũ̃gü i Iraéanecüãxgü norü tupanachicünaxãgücax naxügüxũ̃

10 1Ngẽma Iraéanecüãxgü rü ñaa
úba i muarü oṍxũ̃rüxũ̃ nixĩ,
natürü ngẽxguma yexera namuxgu i norü
ngẽmaxũ̃gü rü yexera norü
tupanachicünaxãcax ãmarearü guchicaxũ̃
ínixüxũ̃gü. Rü ngẽxguma yexera
nanetüarü o inaxãxgu i norü naane rü
yexeraxũ̃ i mexũ̃ i naxchicünaxãgü
ínixüxũ̃gü. 2Ngẽma Iraéanecüãxgü rü
taxregu narüxĩnüe i norü maxũ̃wa rü
tama Tupanaguxica narüxĩnüe. Rü
ngẽmacax i ñuxma rü ngẽma norü
chixexũ̃gagu rü tá napoxcue. Rü nüma ya
Cori ya Tupana rü tá inanaxoxẽxẽ i
ngẽma ãmarearü guchicaxũ̃gü i norü
tupanachicünaxãgücax üxũ̃ rü tá
nayapuexẽxẽ i ngẽma nutagü i nüxũ̃
yacuaxüũ̃güxũ̃. 3Natürü nüma i ngẽma
duũ̃xũ̃gü rü ñanagürügü tá: “Rü
nataxuma ya tórü ãẽxgacü nagagu nax
tama Cori ya Tupanaxũ̃ ingechaũ̃güxũ̃.
Natürü nüétama erü ¿taxacürü mexũ̃ chi
taxcax naxüxũ̃ ya ãẽxgacü? 4Rü yexũ̃cürü
nidexaechamare rü natücaxmamare
tamaxã inaxuneta rü nanaxunagü i mugü
natürü taguma nayanguxẽẽgü. Rü
ngẽmacax i tatanüwa rü duũ̃xũ̃gü rü
nügümaxã nanue rü ñoma wüxi i nanetü
i nawa iyuxũ̃rüxũ̃ nangexma i chixexũ̃ i
tatanüwa”, ñanagürügü. 5Rü ñuxma i
ngẽma Chamáriaanecüãx i duũ̃xũ̃gü rü
niduxrue, rü naxauxe naxcax i ngẽma
wocaxacüchicünaxã i Betawéũ̃wa
rütaxuxũ̃. Rü naxcax nangechaũ̃gü i
duũ̃xũ̃gü rü ngẽma chacherdótegü erü
marü narütaxu ga yema namaxã
nataãxẽgüxũ̃. 6Rü ngẽma
wocaxacüchicünaxã i Iraéanecüãxgü
nüxũ̃ icuaxüũ̃güxũ̃ rü Achíriaarü
churaragü rü nachixũ̃anewa tá
nanangegü nax norü ãẽxgacüna
naxãgüaxũ̃cax. Rü tá naxãnee i ngẽma
Efraítanüxũ̃gü erü marü nataxu i norü
naxchicünaxãx i nüxṹ yaxõgüaxũ̃. Rü
ngẽxgumarüxũ̃ ta i guxũ̃ma i ngẽma
Iraéanecüãxgü rü ãne tá ningegü. 7Rü
ngẽma Chamáriaanearü ãẽxgacü rü tá
narütaxu ñoma wüxi i naixtüchi i dexá
ichaxẽẽxũ̃rüxũ̃. 8Rü ngẽma norü
tupanachicünaxãchicagü ga

Iraéanecüãxgü chixexũ̃ nawa ügüxũ̃, rü tá nagu napogüe. Rü ngẽma norü ãmarearü guchicaxũ̃güétüwa tá narüxügü i chuxchuxũ̃gü rü toragü. Rü nüma i ngẽma duũ̃xũ̃gü rü tá ngẽma ngüchitaerugüxũ̃ ñanagürügü: “¡Toétüwa pebuemügü!” Rü yima mạxpṹnegüxũ̃ tá ñanagürügü: “¡Toétügu peyị̱xi!” ñanagürügü.

……

12Rü nüma ya Tupana rü ñanagürü:
—Choma rü marüchirẹ̱x pemaxã nüxũ̃ chixu rü ñachagürü pexũ̃: “¡Mexũ̃ pexụ̱̃x rü ngẽmaãcü tá pexna nangu i chorü ngechaũ̃! ¡Rü penamexẽxẽ i perü maxũ̃! Erü marü nawa nangu nax chạ̱uxcạ̱x pedaugüxũ̃ ñụ̱xmatáta petanüwa changu nax peétügu chayabaxũ̃cạ̱x i chorü pora i namaxã pexũ̃ íchapoxũ̃xũ̃.” 13-14Natürü i pemax rü nagu pemaxẽ i chixexũ̃, rü ngẽma ne naxũ nax chixri pegümaxã ipecuáxũ̃ rü doragu nax pemaxẽxũ̃. Rü pema rü nagu peyaxõ i ngẽma muxũ̃ i perü churaragü rü yima peweũ̃gü ya daiwa namaxã pexĩxũ̃ne —ñanagürü ga Tupana.

……

Tupana rü nüxũ̃ nangechaũ̃ama i norü duũ̃xũ̃gü woo tama naga naxĩnüegux

11 1—Rü yexguma ñoma buxũ̃rüxũ̃ tauta cuạ̱xwa nangugügu ga chorü duũ̃xũ̃gü ga Iraéanecüãxgü, rü choma rü nüxũ̃ changechaũ̃ yerü chauxacügü nixĩgü rü yemacạ̱x íchananguxũ̃xẽxẽ ga Equítuanewa. 2Natürü yexguma yexeraãcü naxcạ̱x chacạ̱xgu nax chowe naxĩxũ̃cạ̱x rü nüma rü yexeraãcü choxna nixĩgachi. Rü ngẽma chorü duũ̃xũ̃gü rü norü tupanachicünạ̱xãgücạ̱x ínanagu i ãmaregü rü ngẽmachicünạ̱xãgücạ̱x ínanagu i pumárạte̱xe. 3Choma nixĩ ga yema Efraí́tanüxũ̃maxã ichacuáxũ̃ ga yexguma noxri tauta nüxũ̃ nacuạ̱xgügu ga ñuxãcü tá napugüãxũ̃ ga ñaa naane. Rü chanangúexẽxẽ nax ñuxãcü tá inaxĩxũ̃. Rü chọ̱xmẹ̱xmaxã nüxũ̃ chingĩ natürü ga nümagü rü tama nüxũ̃ nacuạ̱xgü nax choma yixĩxũ̃ ga nüxna chadauxũ̃. 4Rü nüxũ̃ changechaũ̃ãcüma chaugücạ̱x chayagagü nax chaugüchametüwa chayapạ̱xẽẽgüxũ̃cạ̱x ñoma buxũ̃gü i maiexũ̃rüxũ̃. Rü naxcạ̱x ichayarümạ̱xãchi nax chanachibüexẽẽxũ̃cạ̱x.

……

7Rü nüma i ngẽma chorü duũ̃xũ̃gü rü nanaxügüama nax choxna yaxĩgachixũ̃. Rü tagaãcü nayumüxẽgüchirẹ̱x, natürü taxúema tanangãxũ̃ erü nawe narüxĩama i ngẽma tupananetagü i taxucürüwa nüxũ̃ rüngũ̃xẽẽxũ̃. 8Natürü taxucürüwa pexna chixũgachi, Pa Efraí́tanüxũ̃güx. Rü taxucürüwa pexũ̃ íchawogü, Pa Iraéanecüãxgüx. Rü taxucürüwa pexũ̃ chadai yexgumarüxũ̃ ga yema Admácüãxgüxũ̃ chadạ̱ixgurüxũ̃. Rü taxucürüwama pexũ̃ charüxoxẽxẽ guma ĩane ga Cheboíũ̃xũ̃ charüxoxẽẽxũ̃rüxũ̃. Erü daa chorü maxũ̃newa rü pexũ̃ changechaũ̃ rü íchamemare nax choxṹ pengechaũ̃tümüxũ̃güxũ̃ —ñanagürü ga Tupana.

……

Ochéa rü Iraéanecüãxgüxũ̃ nacạ̱ạ̱xũ̃ nax Cori ya Tupanacạ̱x nawoeguxũ̃

14 1Pa Iraéanecüãxgüx nax Perü Chixexũ̃gagu Peyị̱ixũ̃x irü naxcạ̱x pewoegu ya Cori ya perü

Tupana! [2]Rü ñaãcü peyumüxẽgü: “¡Pa
Torü Cori ya Tupanax, rü toxṹ nüxũ̃
irüngüma i guxũma i torü chixexũ̃gü!
¡Rü mea toxṹ nayaxu i ñaa torü
cuax̱üxũ̃ i cuxna taxãxũ̃! [3]Rü marü nüxũ̃
tadaugü rü ngẽma Achíriaanecüãxgü rü
tama aixcüma toxũ̃ ínapoxũ̃, rü woo chi
cowaruétügu taxĩxgu rü taxũchima
tamaxẽ. Rü ngẽmacax̱ i ñux̱ma rü marü
taxũtáma namaxã tatupanaãx i tax̱acü i
tomatama taxüxũ̃. Erü toma nax
tangearü yoraáxũ̃ rü cuxicatama nixĩ i
aixcüma cuxṹ tangechaũ̃tümüxũ̃güxũ̃”
ñaperügü tá.

Cori ya Tupana rü Iraéanecüãxgümaxã inaxuneta nax ngexwacax̱üxũ̃ i maxũ̃ tá nüxna naxãxũ̃

[4]Rü ñanagürü ya Cori ya Tupana:
—Ngẽma duũ̃xũ̃gü i tama chauga
ĩnüexũ̃ rü tá chaugümaxã
ichanangüxmüexẽxẽ. Rü tá nüxũ̃
changechaũ̃ama woo tamachirex̱ ngẽma
nixĩ i norü natanü. Erü marü nangupetü
nax namaxã chanuxũ̃. [5]Rü ñux̱ma i
choma rü tá nüxũ̃ charüngũ̃xẽẽ i ngẽma
Iraéanecüãxgü ñoma cherena
nanetügüxũ̃ iwaixẽẽcürüxũ̃. Rü ngẽma
Iraéanecüãxgü rü tá nataãxẽgü ñoma
putüra i líriu meama ixãchacuxũ̃rüxũ̃.
Rü yima max̱pṹne ya Líbanu guxũ̃guma
ngẽxmaechanerüxũ̃ tá nixĩ i ngẽma
Iraéanecüãxgü nax guxũ̃gutáma
nachixũ̃anewa nangexmagüxũ̃. [6]Rü
ñoma oríbu itaetaxũ̃ rü ibacaxũ̃rüxũ̃ rü
tá meama nüxũ̃ naxüpetü i ngẽma
Iraéanecüãxgü i nachixũ̃anewa. Rü
ngẽma nachixũ̃ane rü duũ̃xũ̃güarü
taãxẽẽẽruxũ̃ tá nixĩ ñoma Líbanuarü
ocayiwaemarüxũ̃ —ñanagürü ga
Tupana.

……

Norü gux̱ i ñaa ore

[9]Rü yíxema cuax̱ tüxṹ ngẽxmaxe rü
yíxema aixcüma tümaãxẽxũ̃ cuáxe rü
ẽcü naga taxĩnüe i ñaa ore: “Rü ngẽma
nacüma ya Cori ya Tupana rü aixcüma
nawex̱gu. Rü ngẽma aixcüma Tupanaga
ĩnüexũ̃ i duũ̃xũ̃gü rü ngẽma nacümagu
naxĩ. Natürü ngẽma chixexũ̃gu
rüxĩnüexũ̃ i duũ̃xũ̃gü rü ngẽma
Tupanacüma rü nüxṹ rü wüxi i
guxchaxũ̃ nixĩ.”

JOEL

(Yoé)

Munügü rü Iraétanüxũarü nanetü nangõxgü

1 [1]Ñaa nixĩ ga Cori ya Tupanaarü ore
ga Petué nane ga Yoémaxã nüxũ
yaxuxũ: [2-4]“Guxũma ga perü nanetügü
rü munü pexṹ nanangõx. Rü yema
íyaxüxẽẽgüxũ rü togü ga munü
nanangõxgü. Rü dücax, Pa Yaxguãxgü
rü Guxãma i Pemax i Ñaa
Nachixũanecüãxgüx, rü pexna chaca ¿rü
ñuxgu nüxũ pedauxũ ga wüxi ga
chixexũ ga ñaarüxũ ixĩxũ? Rü nũxcüma
ga penatügü rü taguma nüxũ tadau i
ngẽma ñuxma pexũ ngupetüxũ. Rü
ngẽmacax name i pexacügümaxã nüxũ
pixu i ngẽma ñuxma pexũ ngupetüxũ,
rü nümagü rü tá naxacügümaxã nüxũ
nixugügü, rü petaagü rü naxacügümaxã
ta nüxũ nixugügü. [5]Pa Ngãxẽwaxexũx
¡rü pebaixãchie! ¡Pexauxe, Pa Bínuarü
Axruũgüx! Erü ngẽma úbatüxũ rü tá
pexna nanayauxgü. [6]Erü ngẽma
munügü rü ñoma muxũchixũ i
churaragü i poraexũrüxũ
chauchixũanegu nachocu. Rü napütagü
rü ñoma ai ya leóũpütarüxũ nixĩgü. [7]Rü
ngẽma munügü rü tórü úbanecügu rü
tórü iguéranecügu nawagüe rü
nayangeatüxẽxẽ rü ngẽmaãcü
nachoxtanümare i nachacüxü. [8-9]Rü
chacherdótegü rü naxauxe ñoma wüxi i
paxũ iyutéxũ i natecax axuxũrüxũ erü
Tupanapatawa rü marü nataxuma i
nawemügü rü bínu nax ngẽma
Tupanana naxãmaregüxũcax. [10]Rü
ngẽma naanegü rü nachianemare rü
waixümügü rü nipagümare. Rü ngẽma
trígugü rü nayue rü ngẽma úbanecü rü
nipagü rü ngẽma oríbunecü rü
narüñexgü. [11]Rü pemax nax naanewa
pepuracüexũ rü penatoxũ ga úbagü rü
trígugü rü chebádagü rü poraãcü
pengechaũgüãcüma pexauxe. Yerü
yema trígu rü chebáda ga petogüxũ rü
pexṹ nayue, rü yemacax taxuxũma
pibuxgü. [12]Rü perü úbanecü rü nipagü
rü yexma narüxo ga perü iguéragü. Rü
nipagü ga perü orixgü ga boxragü, rü
cucugü, rü mansánagü rü guxũma ga
perü nanetügü ga peanewa yexmagüxũ.
Rü yemaacü nüxṹ inayarütaxu ga norü
taãxẽ ga guxũma ga duũxũgü. [13]Rü
pemax, Pa Chacherdótegü i Tupanaarü
Ãmarearü Guchicaxũmaxã Icuaxgüxex,
rü name nixĩ i naxchiru i témüxũgu

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

picu̱xgü, rü pexauxe erü yima
Tupanapatawa rü marü nataxuma i
trígu rü bínu i perü ãmareruxũ̃ ixĩxũ̃.
14¡Rü naxca̱x pengema i duũ̃xũ̃gü nax
aureãcüma nayumüxẽgüxũ̃ca̱x! ¡Rü Cori
ya Tupanapatagu penangutaque̱xexẽxẽ i
perü ãẽxgacügü i yaxgua̱xgü, rü
guxũ̃ma i duũ̃xũ̃gü i ñaa
nachixũ̃anecüã̱xgü! ¡Rü ngẽma perü
yumüxẽwa Tupanana peca nax pexũ̃
nangũ̃xẽẽxũ̃ca̱x! 15Erü marü ningaica i
Tupanaarü poxcu. Rü ngẽma ngunexũ̃
rü poraãcü tá naxãũcüma erü yimá
Guxãétüwa Ngẽxmacü rü tá taxũ̃ i
poxcu taxca̱x ínanguxẽxẽ. 16Rü yema
munügü rü tape̱xewatama tüxna nanapu
ga tawemü rü yemaacü inarüxo ga
Tupanapatawa nax itaãxẽgüxũ̃. 17Rü
guma nanetüchire rü nayue ga yema
ínatogüxũ̃wa, rü yema trígu rü
inayarüxo rü guma ĩpatagü ga nanetü
nagu gücune rü marü ningeãcu rü
nichixe.”
……

Nüma ya Cori ya Tupana rü nüxũ̃ nangechaũ̃tümüxũ̃ i duũ̃xũ̃gü

2 11Rü nüma ya Cori ya Tupana rü
nape̱xegu nixũ i ngẽma munügü i
ñoma muxũchixũ̃ i churaragürüxũ̃ ixĩxũ̃.
Rü nüma ya Tupana rü tagaãcü nanamu
i ngẽma munügü, rü nüma rü naga
naxĩnüe. Rü ngẽma nax namuxũchixũ̃ rü
taxucürüwama texé tayaxugü. Rü
poraãcü naxãũcüma i ñaa ngunexũ̃ i
nagu Tupana tüxũ̃ poxcuexũ̃ rü taxúema
tapora nax ítayachaxãchixẽẽxũ̃.
12Natürü nüma ya Cori ya Tupana rü
ñanagürü: “¡Guxũ̃ma i perü
ngúchaũ̃maxã cha̱u̱xca̱x pewoegu
ñomarüta pexũ̃ íchananguxẽxẽ! ¡Rü
cha̱u̱xca̱x pexaureegü rü pegümaxã
pengechaxũ̃gü rü pexauxe!” ñanagürü.
13Rü ngẽmaca̱x i ñu̱xma rü name nixĩ i
naxca̱x pewoegu ya Cori ya Tupana.
Natürü tama nanaxwa̱xe i pegüchirugu
pegáugüe nax ngẽmaãcü penewéxũ̃ i
perü ngechaũ̃ erü ngẽma nüma
nanaxwa̱xexũ̃ nixĩ nax penaxüchicüüxũ̃
i perü maxũ̃. Erü nüma ya Cori ya
Tupana rü namecüma rü nüxũ̃
pengechaũ̃tümüxũ̃, rü yaxna pemaxã
naxĩnü, erü pexũ̃ nangechaũ̃. Rü nüma
rü ínamemare nax íyachaxãchixẽẽãxũ̃ i
ngẽma poxcu i pemaxã naxueguxũ̃. 14Rü
ngẽxguma chi aixcüma naxca̱x
pewoegu̱xgux rü bexmana tá
ínayachaxãchi nax pexũ̃ napoxcuexũ̃, rü
tá pexũ̃ narüngũ̃xẽẽ nax wena
naxügüxũ̃ca̱x i perü trígu rü úbagü nax
ngẽmamaxã nüxũ̃ picua̱xüũ̃güxũ̃ca̱x.
15Rü pemax, Pa Chacherdótegüx ¡rü
yima ma̱xpṹne ya Tupanapata nawa
ngexmanewa peyacue ya perü cornéta
rü naxca̱x peca i duũ̃xũ̃gü! ¡Rü
penaxunagü nax aureãcüma
nayumüxẽgüxũ̃ca̱x! 16¡Rü
penangutaque̱xexẽxẽ i ngẽma
Tupanaarü duũ̃xũ̃gü, Pa
Chacherdótegüx, nax Tupanape̱xewa
peyamexẽẽgüxũ̃ca̱x i yaxũ̃gü, rü buxũ̃gü
rü woo i ngẽma buxũ̃gü i maiexũ̃! ¡Rü
ngẽxgumarüxũ̃ ta i ngẽma ngexwaca̱x
ingĩgüxũ̃, rü norü ucapuwa
ípenachoxũ̃xẽxẽ! 17¡Rü pexauxe, Pa
Chacherdótegüx i Tupanaarü
Puracümaxã Icua̱xgüxex, rü ãmarearü
guchicaxũ̃pe̱xewa ñapegü i perü
yumüxẽwa: “Nüxũ̃ nangechaxũ̃ i ñaa
curü duũ̃xũ̃gü, Pa Torü Corix ya

Tupanax! ¡Rü taxṹ i cunangexrüxũ̃ nax
taxúema nüxũ̃ cugüexũ̃ca̱x! ¡Rü taxṹ i
cunangexrüxũ̃ nax togü i
nachixũ̃anecüã̱xgü namaxã icuáxũ̃ca̱x!
¡Rü taxṹ i cunangexrüxũ̃ i ngẽma tama
yaxõgüxũ̃ nax curü duũ̃xũ̃güxũ̃
nacugüexũ̃ ñaxũ̃maxã: '¿Ngexcü ya
yimá perü Tupana?' ñaxũ̃maxã!" 18Rü
ñu̱xũchi ga nüma ga Cori ya Tupana rü
nüxṹ nangechaũ̃tümüxũ̃gü yerü poraãcü
nüxũ̃ nangechaũ̃. 19Rü nüma rü
ñanagürü nüxũ̃: "Rü tá pexna chanaxã i
trígu rü bínu rü chíxũ̃ ñu̱xmatáta mea
pexṹ yangu. Rü marü taxũtáma wena
pexũ̃ changexrü nax pexũ̃ nacugüexũ̃ca̱x
i ngẽma togü i nachixũ̃anecüã̱xgü i
tama choxũ̃ cua̱xgüxũ̃. 20Rü tá pexna
chayaxĩgachixẽxẽ i ngẽma munügü ga
nórtewaama ne ĩxũ̃, rü tá ngextá
ínachianexũ̃wa chanamugü. Rü ngẽma
nape̱xegu ĩxũ̃ rü nataxa i ngearü
maxũ̃ãxũ̃wa tá chanawoũ̃. Rü ngẽma
wixweama ügüxũ̃ rü már i
Mediteráneuwa tá chanawoũ̃. Rü
ngẽxma tá niyixe rü tá ngẽ́ma
nayixanegü. Rü ngẽmaãcü tá poraãcü
pexũ̃ charüngũ̃xẽẽ", ñanagürü ga Cori
ya Tupana. 21Rü ngẽmaca̱x, Pa Duũ̃xũ̃gü
rü Guxũ̃ma i Ta̱xacü i Ñoma i Naanewa
Maxẽxũ̃x, ¡rü petaãxẽgü rü taxṹ i
pemuũ̃exũ̃! Erü nüma ya Cori ya
Tupana rü taxũ̃ i mexũ̃gü tá pexca̱x
naxü. 22¡Rü taxṹ i pemuũ̃exũ̃ Pa
Naexũ̃güx! Erü ngẽma pebüchitaxũ̃ rü tá
wena narüxügü rü nabaca. Rü ngẽma
nanetügü i ori̱xgü rü tá nixo. Rü tá
namuxũchi i iguéragü rü úbagü. 23¡Rü
petaãxẽgü, Pa Yerucharéũ̃cüã̱xgüx! ¡Rü
namaxã petaãxẽgü ya Cori ya Tupana!
Yerü pexca̱x nanapuxẽxẽ ga yexguma
meama nawa nanguxgu nax mucüca̱x
napuxẽẽãxũ̃ rü taunecüca̱x napuxẽẽãxũ̃
yema noxri mea napuxẽẽã̱xgurüxũ̃. 24Rü
ngẽmaãcü tá mea pexṹ nixo i trígu rü
poraãcü tá nata ya perü bínu rü chíxũ̃.
25Rü nüma ya Cori ya Tupana rü
ñanagürü pexũ̃: "Choma rü tá pexṹ
chanatáeguxẽxẽ ga yema penetügü ga
ñuxre ga taunecü pexṹ nax nangõõxũ̃ ga
yema munügü ga yéma chamugüxũ̃.
26Rü ñu̱xma rü tá meatáma pechibüe i
pemax ñuxmatáta mea
pengãxpütüwegü. Rü choxũ̃ tá
picua̱xüxũ̃gü naxca̱x ga yema taxũ̃ ga
mexũ̃ ga pexca̱x chaxüxũ̃. Rü tagutáma
wena texé pexũ̃ taxãneexẽxẽ Pa Chorü
Duũ̃xũ̃güx. 27Rü pemax, Pa
Iraétanüxũ̃güx, rü tá nüxũ̃
picua̱xãchitanü nax choma ya Cori rü
aixcüma petanüwa changexmaxũ̃ rü
chaxicatama yixĩxũ̃ i perü Tupana
chixĩxũ̃. Rü tagutáma wena texé pexũ̃
taxãneexẽxẽ, Pa Chorü Duũ̃xũ̃güx.

Tupana rü ñoma i naanewa tá nanamu i Naãxẽ i Üünexũ̃

28Rü ñaawena rü tá guxũ̃ma i
duũ̃xũ̃gücа̱x núma chanamu i Chauãxẽ.
Rü ngẽma penegü rü pexacügü rü tá
chorü orexũ̃ nixugüe. Rü ngẽma yaxũ̃ i
duũ̃xũ̃gü rü tá nixãnegügü. Rü ngẽma
ngextü̱xüxũ̃gü rü tá nüxũ̃ nadaugü i
ẽxũ̃guxũ̃ i taguma texé nüxũ̃ dauxũ̃.
29Rü woo i perü puracütanüxũ̃ rü
pexũ̃taxũ̃gü rü tá nüxna chananguxẽxẽ
i Chauãxẽ i Üünexũ̃ i ngẽma
ngunexũ̃gügu. 30Rü daxũwa rü tá
chanango̱xẽxẽ i ta̱xacü i taguma texé
nüxũ̃ dauxũ̃. Rü ñoma i naanewa rü tá
poraãcü nagü inaba, rü tá nixa ya

ĩanegü rü taxũ̃ i caxixũ̃ tá
naxĩnagüema. [31]Rü yima üa̲xcü rü tá
nixo rü yima tauemacü rü ñoma
nagürüxũ̃ tá naduema naxũ̃pa i ngẽma
ngunexũ̃ i nagu tá ínanguxũ̃ i chorü
poxcu i ñoma i naanewa. Rü ngẽma
ngunexũ̃ rü tá poraãcü naxãũcüma.”
[32]Natürü guxãma ya texé ya aixcüma
chauga ĩnüxe rü taxũtáma tapoxcue.
Erü yima ma̲xpṹne ya Chióũ̃ ya
Yerucharéũ̃ nawa ngexmanewa tá
nango̲x ya yimá Maxẽxẽẽruxũ̃ yema
choma ya Cori ya Tupana pemaxã
ichaxunetaxũ̃rüxũ̃. Rü yíxema choma
tüxũ̃ chidexechixe rü taxũtáma
tapoxcue”, ñanagürü ya Cori ya
Tupana.
……

AMÓS

Tupana rü tá nanapoxcu i ngẽma togü i nachixũanegü i Iraéanena ngaicamagüxũ

1 [1]Rü ñaa nixĩ ga yema ore ga guma carnérugüarü dauruxũ ga Amú ga Tecóacüã̱xmaxã nüxũ yaxuxũ ga Tupana ga Iraéanecüã̱xgüchiga. Rü yema nangupetü taxre ga taunecü naxũpa ga yema ĩã̱xãchiane ga yexguma Uchía Yudáanewa ã̱xgacü ixĩxgu, rü Yeruboáũ ga Yoá nane ã̱xgacü ixĩxgu ga Iraéanewa. [2]Nüma ya Cori ya Tupana rü ngẽxguma yima mã̱xpṹne ya Chióũ ya Yerucharéũ nawa ngexmanewa yadexã̱xgu, rü naga rü ñoma duruanexũ̃rüxũ nixĩ. Rü ngẽxguma ya yima maxẽ ya carnérugüchitaxũwa ngẽxmacü rü nipagü rü yima maxẽ ya mã̱xpṹne ya Carméruwa ngẽxmacü rü ta nipagü. [3]Rü Cori ya Tupana rü nüxũ nixu rü ñanagürü: "Ngẽma Damácucüã̱xgü rü poraãcü chixexũ naxügü rü ngẽmacã̱x taxũtáma íchayachaxãchi nax chapoxcuexũ, yerü nüma rü nanadai ga chorü duũxũgü ya Garaáxcüã̱xgü ñoma fiérumenã̱xãmaxã tã̱xacü ipoxũ̃rüxũ", ñanagürü ya Cori ya Tupana.

……

Iraéanecüã̱xgüarü poxcuchiga

2 [6]Rü ñanagürü ya Cori ya Tupana: "Rü pema i Iraéanecüã̱xgü rü poraãcü chixexũ pexügü. Rü tümamaxã petaxe ya yíxema taxuxũma i chixexũ üchiréxe. Rü ngẽxgumarüxũ ta wüxi i chapatutanüxepü̱x tümamaxã petaxe ya yíxema ngearü diẽruã́xe. Rü ngẽmacã̱x taxũtáma íchayachaxãchi nax pexũ chapoxcuxũ, Pa Iraéanecüã̱xgüx.

……

[10]Rü choma nixĩ ga Equítuanewa pexũ íchagaxũ̃xũ, rü 40 ga taunecü ínachianexũ̃gu pexũ chigagü nax pexna chanaxãxũ̃cã̱x ga Amoréutanüxũ̃güarü naane. [11]Rü pemax, Pa Iraéanecüã̱xgüx, rü taxuacüma ipeyacu̱x nax petanüwa nüxũ chaxunetaxũ ga chorü orearü uruũ̃gü rü chaugücã̱x chanade ga ñuxre ga perü ngetü̱xücügü nax Nacharéugü yixĩxũ̃cã̱x rü tama bínu yaxaxgüaxũ̃cã̱x. Rü choma nixĩ i pemaxã nüxũ chixuxũ i ngẽma. [12]Natürü yema Nacharéugü rü pema penamu nax bínu yaxaxgüaxũ̃cã̱x. Rü yema chorü orearü uruũ̃gü rü nüxna penachu̱xu nax chorü orexũ yaxugüexũ. [13]Rü ngẽmacã̱x i chomax rü tá ngúxũ pexũ chingegüxẽxẽ rü ngẽmamaxã tá pixãĩnetanücüxü ñoma wüxi i caretíya i

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

trígumaxã ããcuxũ̃ rü norü yamaxã
ãgaxũ̃rüxũ̃. [14]Rü woo yíxema ibuxmüxe
rü taxuacüma ngẽma poxcuchạxwa
tibuxmü. Erü yíxema rüporamaechiréxe
rü tá tangearü poraạ̃x rü taxúetáma
tügü ítapoxũ̃ woo ya yíxema tama
muũ̃xe.”
……

Tupanaarü orearü uruũ̃arü puracüchiga

3 [1]Pa Iraéanecüạ̃xgüx rü Pa
Yudáanecüạ̃xgüx ga Cori ya
Tupana Equítuanewa Ígaxũ̃xũ̃x, rü name
nixĩ i guxãma i pemax rü iperüxĩnüe i
ñaa ore i nüma pemaxã nüxũ̃ yaxuxũ̃ i
ñaxũ̃: [2]“Dücax, rü natanüwa i guxũma i
duũ̃xũ̃gü i ñoma i naanewa maxẽxũ̃ rü
pexũ̃xicatama nixĩ ga chaxunetaxũ̃ nax
chorü duũ̃xũ̃gü pixĩgüxũ̃cạx. Rü
ngẽmacạx yexeraãcü tá pexna naxcạx
chaca i guxũma ga yema chixexũ̃ ga
pexügüxũ̃”, ñanagürü ya Tupana. [3]Rü
ngẽxguma taxre wüxigu ĩxgu rü
ngẽmawa nüxũ̃ tacuạx nax wüxigu
naxĩnüexũ̃. Natürü i pema rü tama
wüxigu chomaxã perüxĩnüe, rü
ngẽmacạx taxucürüwa wüxigu taxĩ.
……

Nagu tá napogüe ya ĩane ya Chamária

[11]Rü nüma ya Cori ya Tupana rü
ñanagürü pexũ̃: “Wüxi i to i
nachixũ̃ane rü tá pemaxã narüxuanü.
Rü norü churaragü rü tá pechixũ̃anegu
nachocu. Rü tá perü ĩanexũ̃
ínachomaeguãchi. Rü ngẽma perü
poxũ̃chica rü tá nagu napogüe rü yima
ãẽxgacüpatagü rü tá nanadeãcu”,
ñanagürü.
……

Rü woo nax napoxcuechiréxũ̃ i Iraéanecüạ̃x rü tama inaxĩnüechaũ̃

4 [7]Rü nüma ya Cori ya Tupana rü
ñanagürü: “Choma rü tomaepụ̃x ga
tauemacü naxũ̃pa nax peyabuxgüxũ̃ ga
penetü rü pexchạxwa
íchayachaxãchixẽxẽ ga pucü. Rü wüxi
ga ĩanewa rü chanapuxẽxẽ rü nái ya
ĩanewa rü tama. Rü wüxi ga naanewa
rü napu rü to ga naanewa rü nipamare
yerü nataxuma ga dexá. [8]Rü duũ̃xũ̃gü
rü ĩanegügu nixĩgüetanü nax dexácạx
nadaugüxũ̃, natürü taxuxũ̃ma ga taxũ̃ ga
dexáxũ̃ inayangaugü nax yemaacü nüxũ̃
yanguxũ̃cạx nax yatạxawaexũ̃. Natürü
woo yema pexũ̃ nax ngupetüxũ̃ ga
pemax rü tama chạụxcạx pewoegu. Rü
choma i Cori ya Tupana nixĩ i nüxũ̃
chixuxũ̃ i ngẽma. [9]Rü buanecü ga
naiẽmacü rü naweanegü pexcạx
íchanguxẽxẽ rü yemaacü narüñẹxgü ga
penetügü rü perü úbanecü. Rü munügü
nanangõx ga perü iguéranecü rü perü
oríbunecü. Natürü ga pemax rü woo
yema pexũ̃ nax ngupetüxũ̃ rü tama
chạụxcạx pewoegu. Rü choma i Cori ya
Tupana nixĩ i nüxũ̃ chixuxũ̃ i ngẽma.
[10]Rü pexcạx íchanangugüxẽxẽ ga
naweane yexgumarüxũ̃ ga Equítuanecạx
íchanguxẽẽgurüxũ̃. Rü chanayexrü ga
perü ngextụ̃xücügü nax perü uanügü
daigu nadạị̃xũ̃cạx. Rü pexũ̃ chayexrü
nax perü uanügü yagagüxũ̃cạx ga perü
cowarugü. Rü pexũ̃ chanapaxẽxẽ ga
yema yuexũ̃arü yixixũ̃ ga yema pegü
ípedạị̃xũ̃wa. Natürü ga pema rü tama
chạụxcạx pewoegu. Rü choma i Cori ya
Tupana nixĩ i nüxũ̃ chixuxũ̃ i ngẽma.
[11]Rü wüxi ga ĩxạ̃xãchianemaxã

chanadai ga ñuxre ga petanüxũgü yema
Chodómawa rü Gomórawa duũxũgüxũ
chadaixgurüxũ. Rü pema rü wüxi ga
üxü ga marü ixaxũ rü íyaxuchixũrüxũ
pixĩgü. Natürü ga pema rü tama
chauxcax pewoegu. Rü choma i Cori ya
Tupana nixĩ i nüxũ chixuxũ i ngẽma.
12Rü ngẽmacax, Pa Iraéanecüãxgüx, rü
ngẽxgumarüxũ tá pemaxã chanaxü. Rü
ñuxma nax ngẽmaãcü tá pexũ
chapoxcuexũ, rü name nixĩ i pegü
pemexẽẽgü nax ngẽmaãcü perü
Tupanaxũ peyangauxũcax", ñanagürü
ya Cori ya Tupana.
……

Tupana nüxna naxu nax naxcax
nawoeguxũcax

5 12Rü nüma ya Cori ya Tupana rü
ñanagürü: "Choma rü nüxũ
chacuax nax nataxũ i perü chixexũgü,
Pa Ãẽxgacügüx. Rü ngẽma perü
pecádugü rü tama inayacuax. Rü
ngẽxguma duũxũgü pepexewa norü
guxchaxũgü yamexẽẽgüchaũgu, rü
yíxema aixcümaxũ ixuxe rü tama tüxṹ
ipexĩnüe natürü nüxṹ ipexĩnüe i ngẽma
diẽrumaxã pexṹ naxütanüxũ nax
naétüwaama pechogüxũcax. Rü
ngẽmaãcü i pemax, Pa Ãẽxgacügüx, rü
ngẽxma tüxṹ ipeyanaxoxẽxẽ i ngẽma
guxchaxũ i pexũtawa naxcax taxũxũ nax
tüxṹ penamexẽẽxũcax.
……
14Rü dücax, Pa Ãẽxgacügüx, rü name
nixĩ i mexũ pexü rü nüxũ perüxoe i
ngẽma chixexũ. Rü ngẽxguma tá pexṹ
nangexma i maxũ. Rü ngẽmaãcü tá
aixcüma Tupanapexewa pime ngẽma
pegü pixugüxũrüxũ, rü choma ya Cori
ya Tupana ya guxãétüwa changexmaxũ
rü aixcüma petanüwa tá changexma",
ñanagürü ya Tupana.
……
20Rü ngẽma ngunexũ i Tupana nagu
pexũ poxcuexũ rü wüxi i ngunexũ i
ẽanexũ tá nixĩ i pexcax, rü marü
taxũtáma ngóonexũwa pengexmagü. Rü
poraãcü tá pexcax nawaanexüchi rü bai
i wüxi i taxacürü ngóonexũ tá
nangexma. 21Rü Cori ya Tupana rü
ñanagürü pexũ: "Choma rü naxchi
chaxai rü nüxũ chaxo i ngẽma taxũ i
peta i chauégagu pexügüxũ, rü tama
namaxã chataãxẽ i ngẽma perü
ngutaquexegü. 22Rü tama chanaxwaxe i
naxũnagü chauxcax nax ípeguxũ, rü
woo i ngẽma perü ãmare i trígu rü tama
chanaxwaxe. Rü taxũtáma chanayaxu i
ngẽma wocaxacügü i ngüexũ i chauxcax
nax pedaixũ nax ngẽmamaxã choxũ
perüngüxmüexẽẽxũcax. 23¡Rü choxna
pixĩgachi namaxã i ngẽma perü wiyaegü
i namaxã choxũ penaxocáũmarexũ!
Tama nüxũ chaxĩnügachaũ i ngẽma
perü paxetaruxũ i árpagü. 24Natürü
ngẽma pexṹ chanaxwaxexũ nixĩ nax
guxũguma pemücügümaxã
pixaixcümaxũ ñoma natü i
nagoxũchixüechaxũrüxũ. Rü
chanaxwaxe i ñoma dexá i chuxchuxũ i
taguma gúxũrüxũ guxũguma mexũ nax
pexüxũ. 25-26Rü dücax, Pa
Iraéanecüãxgüx, rü yexguma 40 ga
taunecü ínachianexũwa peyexmagügu,
rü tama chauxcaxicatama penadai ga
naxũnagü rü tama choxnaxicatama
ãmare pexãgü. Natürü peyangegüama ta
ga yema perü tupananetachicünaxãgü
ga pematama pexüxũ ga Chicú rü perü

woramacurichicünaxã ga Quiyú nax
nüxũ̃ picuaxüũ̃güxũ̃cax. Rü ñuxma rü ta
rü ngẽmaãcü penaxü. [27]Rü ngẽmacax i
choma rü ĩane ya Damácuarü yáxũ̃wa tá
pexũ̃ chawogü. Rü choma ya Cori ya
Tupana ya guxãétüwa ngẽxmacü nixĩ i
ngẽma ñachaxũ̃. Rü ngẽma nixĩ i
chauéga.”

Chixexũ̃ naxcax ínangu i Iraéanecüãxgü

6 [1]¡Rü pegümaxã pengechaxũ̃gü, Pa
Yerucharéũ̃cüãx! Rü pema rü perü
diẽruna perüyoũ̃ rü petaãxẽgü erü nagu
perüxĩnüe rü taxuxũ̃táma pexũ̃
nangupetü. Rü ngẽxgumarüxũ̃ ta
¡pegümaxã pengechaxũ̃gü i pema i
Chamáriaarü ĩanena rüyoũ̃xe! Pema rü
nagu perüxĩnüe nax naporaxũ̃ ya yima
ĩane rü ngẽmacax taxuxũ̃táma pexũ̃
nangupetü. Rü duũ̃xũ̃gü rü ngẽma
ĩanearü ãẽxgacügücax naxĩ erü nagu
narüxĩnü rü tá ínanapoxũ̃gü.
……
[4]Pema rü pepatagü ya mexechinewa
pepetae rü perü toruxũ̃ i mexechixũ̃gu
pecagü rü ngẽxma perüngũ̃gü. Rü
ngẽ́ma penangõx i õna i mexechixũ̃ i
carnéruxacümachi rü wocaxacü i
ngüexũ̃machi. [5]Rü perü árpagümaxã
pepaxetagü natürü tama pexũ̃
naxuegu. Rü Dabíxũ̃ peyadauxũ̃ nax
perü paxetaruũ̃gü ípexüxũ̃xũ̃. [6]Rü taxũ̃
i pexpáũ̃wa peyaxaxgü ya bínu, rü
pumára i yixichixũ̃maxã pegü
peyixemagü. Natürü tama nagu
perüxĩnüe i ngẽma pechixũ̃ane nax
chixexũ̃gu nanguxũ̃. [7]Rü pexíra tá nixĩ
i to i nachixũ̃anewa pexũ̃ nagagüxũ̃ i
perü uanügü nax norü puracütanüxũ̃
pixĩgüxũ̃cax. Rü ngẽxma ta nayacuax
nax penaxüxũ̃ i taxũ̃ i perü õna i nawa
picuxcuxũ̃.
……

Taxúetáma nawa tiña
i Tupanaarü poxcu

9 [1]Rü nüxũ̃ chadau ga Cori ya
Tupana. Rü nüma rü ngẽma
tupananetachicünaxãarü ãmarearü
guchicaxũ̃xũ̃tagu nachi, rü ñanagürü
choxũ̃: “¡Daa tupananetapataarü
caxtagü rü nagu napogü nax
yawaxgüxũ̃cax rü ngẽmaãcü
duũ̃xũ̃güétü nangutaũ̃xũ̃cax i naaxũ̃ rü
ngẽxma nayuexũ̃cax! Rü ngẽma maxẽxũ̃
rü woo yabuxmügu rü tá chanamu i
norü uanügü nax taramaxã
nadaiaxũ̃cax. Rü ngẽmaãcü taxuxũ̃táma
niña. [2]Rü woo waixümüarü ãxmaxũ̃gu
yacuxgügu rü ngẽ́ma tá
íchanawoxũ̃ama. Rü woo
maxpṹnetapexegu naxĩgügu rü ngẽ́ma
rü tá íchanaxĩgüxẽxẽama. [3]Rü woo
maxpṹnetapexe ya Carmérugu
yanacuxgügu, rü choma rü tá ngẽxma
naxcax chayadauama. Rü ngẽxguma
mártamagu yanacuxgügu, rü choma rü
tá chanamu i naexũ̃ i taxüchixũ̃ i düraxũ̃
i márcüãx nax ngẽxma nagu
nawagüxũ̃cax”, ñanagürü ya Tupana.
……
[8]Rü nüma ya Cori rü nüxũ̃ nadawenü
i Iraéanecüãxarü ãẽxgacügü i chixexũ̃gu
ímaxẽxũ̃ rü ngẽmacax ñanagürü:
“Choma rü tá ñaa naanewa
ichayanaxoxẽxẽ i ngẽma ãẽxgacügü.
Natürü taxũtáma ichayanaxoxẽẽxũ̃chi i
ngẽma Iraéanecüãxgü. Rü choma ya
Cori ya Tupana nüxũ̃ chixu i ngẽma.”
……

Tupana tá wena ínanadaxẽxẽ i Iraéane nax noxrirüxũ̃ wena naporaxũ̃ca̱x

11Rü Cori ya Tupana rü ñanagürü: “Pa
Iraéanecüã̱xgüx, rü yema pechixũ̃ane ga
yexguma ãẽ̱xgacü ga Dabí namaxã
icua̱xgu, rü naporaxüchi, natürü i
ñu̱xma rü ñoma wüxi ya ĩpata ya
rüngutaxũ̃nerüxũ̃ nixĩ. Natürü tá nawa
nangu i ngunexũ̃ nax wena
íchanadaxẽẽxũ̃ nax noxrirüxũ̃ wena
naporaxũ̃ca̱x. 12Rü ngẽmaãcü, Pa
Iraéanecüã̱xgüx, rü pexrü tá nixĩ i
ngẽma Edóũ̃ane i ñu̱xma íyaxüxũ̃ rü
guxũ̃ma i ngẽma nachixũ̃anegü ga ũ̃pa
chorü duũ̃xũ̃güme̱xẽwa
chayexmagüxẽẽxũ̃. Rü choma ya Cori ya
Tupana nixĩ i ngẽma ñachaxũ̃, rü choma
rü tá chayanguxẽxẽ i ngẽma. 13Rü
ngẽma ngunexũ̃gügu rü tá poraãcü nixo
i perü trígu. Rü ngẽxguma taxũta
yagúegu nax penabuxuxũ̃ i perü trígu rü
ngẽma perü naane rü marü táxarü name
nax wena nagu petoexũ̃. Rü ngẽxguma
taxũta yagúegu nax penabuxuxũ̃ i perü
úbagü rü ngẽma perü naane rü marü
íname nax perü trígu nagu petoxũ̃. Rü
guxũ̃nema ya yima ma̱xpṹnegüwa rü
ngüchitaeruxũ̃güwa rü tá narüyaetüxũ̃ i
perü úbagü ñoma dexárüxũ̃. 14Rü
choma rü tá wena nachixũ̃aneca̱x
chanawoeguxẽxẽ i ngẽma chorü
duũ̃xũ̃gü i Iraétanüxũ̃gü. Rü nümagü rü
tá nayamexẽxẽ ya yima norü ĩanegü ga
nagu nüxṹ napogüene rü yimawa tá
namaxẽ. Rü tá norü úbanecü naxügü rü
ngẽma úbatüxũ̃ i bínuwa tá naxaxegü.
Rü nanetümaxã tá natoegü rü ngẽmaarü
o tá nangõ̱xgü. 15Rü norü naanewaxüchi
tá chanangexmagüxẽxẽ i ngẽma
Iraétanüxũ̃gü, rü tagutáma texé nawa
ítanawoxũ̃ i ngẽma norü naane i choma
nüxna chaxãxũ̃. Rü choma ya Cori ya
Tupana nixĩ i nüxũ̃ chixuxũ̃ i ngẽma.”

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

ABDÍAS

(Abdía)

Tupana rü tá Edóũanecüa̱xũ naxãneexẽxẽ

1-2Rü yexguma ta̱xacü ga ẽxũguxũ
Abdíaxũ nadauxẽẽgu ga Tupana rü
namaxã nüxũ nixu nax ta̱xacü tá nüxũ
ngupetüxũ ga yema Edóũane. Rü nüma
ga Abdía rü duũxũgümaxã nüxũ nixu
rü ñanagürü: “Rü marü nüxũ taxĩnüe
ga Tupanaarü ore yerü guxũ ga
nachixũanewa nanamu ga norü orearü
uruxũ nax namaxã nüxũ yaxuxũca̱x rü
ñanagürü: ‘ĩẼcü ipexĩãchi nax
Edóũanecüa̱xmaxã pegü peda̱ixũca̱x!’
ñanagürü. Rü nüma ya Tupana rü
Edóũanecüa̱xũ ñanagürü: ‘Tá pexũ
chaxãneexẽxẽ nape̱xewa i ngẽma togü i
nachixũanegü rü tá pexũ charüñae. 3Rü
Pemax, Pa Edóũanecüa̱x, rü pegütama
pewomüxẽxẽ erü perü poramaxã pegü
picua̱xüxũ. Pema rü ínanutaanexũwa
pengexmagü i ma̱xpũneanewa. Rü
ngẽmaca̱x nagu perüxĩnüe rü
taxúetáma pexũ tarüporamae. 4Natürü
woo ñoma ĩyürüxũ daxũwaxũchi
pengexmagügu rü ma̱xpũnetape̱xegu
pexãchiũgu ñoma ĩyürüxũ, rü ngẽma tá
pexũ charüyi̱xẽxẽ.
……

Nagagutama chixexũgu nayi ga Edóũanecüa̱xgü

10Rü pemax, Pa Edóũanecüa̱xgüx, rü
tá poraãcü pexãnee erü tá pexũ
ichayarüxoxẽxẽ. Yerü chixri namaxã
pechopetü ga petanüxũ ga Iraétanüxũgü
rü penadai. 11Rü yexguma norü uanügü
ga churaragü Yerucharéũarü
poxeguxũarü ĩã̱xgu pogüegu, rü
nachocu̱xgu nax nadeaxũca̱x ga norü
yemaxũgü, rü pema rü yéma nüxũ
perüdaunümare, rü tama naétüwa
pechogüe. Rü yexguma norü uwanügü
nügümaxã natoyeãgu ga yema nadexũ
rü pema rü natanüxũ pixĩgü.
……

15Rü yema chixexũ ga petanüxũ ga
Iraétanüxũgümaxã pexüxũ rü ngẽmaãcü
tátama pemaxã nangupetü. Erü ngẽma
nixĩ i perü natanü naxca̱x ga yema
pexüxũ.’ Rü Cori ya Tupana rü
ñanagürü: ‘Marü ningaica i ngẽma
ngunexũ i choma tá nagu chapoxcuexũ i
guxũma i nachixũanegü.
……

17Natürü Chióũarü ma̱xpũne ya
chopata nawa yexmane rü wüxi i

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

nachica i üünexũ̃ nixĩ. Rü ngẽ́ma tá naxĩ i duũ̃xũ̃gü nax ngẽma ãũcümaxũ̃wa yabuxmüxũ̃cax̲. Rü ngẽma Iraétanüxũ̃gü rü wena táxarü nanayauxgü i norü naanegü', ñanagürü ya Cori ya Tupana."
……

JONÁS

(Yoná)

Tupanachạxwa nixũ ga Yoná

1 [1]Rü nüma ga Cori ya Tupana rü
Amitái nane ga Yonámaxã nidexa
rü ñanagürü: [2]—ĩÊcü inaxũãchi rü nawa
naxũ ya yima ĩane ya taxũ̃ne ya Nínibe
rü norü duũ̃xũ̃gümaxã nüxũ̃ ixu rü tá
chanapoxcue! Erü chauxũ̃tawa
nanguchiga nax poraãcü chixexũ̃
naxügüxũ̃ —ñanagürü. [3]Natürü nüma
ga Yoná rü tama Tupanaga naxĩnü, rü
naxcạx nadau nax ñuxãcü naxchạxwa
yaxũxũ̃. Rü yemacạx Yópearü türewa
naxũ, rü yexma nüxũ̃ inayangau ga
wüxi ga wapuru ga ixũãchichaxũ̃ne ga
Tárchiawa ũxũ̃ne. Rü gumawa
nanaxütanü nax yexma yaxũxũ̃cạx.
[4]Natürü nüma ga Cori ya Tupana rü
wüxi ga buanecü ga tacü inanaxũ̃xẽxẽ
ga yexguma már-arü ngãxũ̃tüwa
nanguxgu. Rü guma wapuru rü ñoma
yapuxchaũ̃xũ̃rüxũ̃ nixĩ, yerü nataxüchi
ga yuape. [5]Rü yema norü duũ̃xũ̃gü ga
guma wapuru rü poraãcü namuũ̃e, rü
yemacạx wüxichigü norü tupananetaarü
ngũ̃xẽẽcạx ínaca. Rü yema nax
iyangüãchixũ̃cạx ga guma wapuru rü
ínanawoxũ̃ ga guxũ̃ma ga yema naãcu.
Natürü nüma ga Yoná rü guma
wapuruarü aixepegu naxücu rü yéma
nayape. [6]Rü nüma ga wapuruarü
capitáũ̃ rü yéma Yoná ípexũ̃wa naxũ rü
ñanagürü nüxũ̃: —¿Tạxacü ngẽma cuxü
Pa Pexwạxexũ̃x? ¡Írüda rü curü
Tupanana naca! Rü bexmana nüxũ̃
ingechaũ̃tümüxũ̃gü nax tama iyuexũ̃cạx
—ñanagürü. [7]Rü yoxni ga yema norü
duũ̃xũ̃gü ga guma wapuru rü nügümaxã
ñanagürügü: —Ngĩxã tanañanagü i wüxi
i diẽru nax ngẽmaãcü nüxũ̃ icuáxũ̃cạx
nax texégagu yixĩxũ̃ nax guxchaxũ̃ tüxũ̃
ngupetüxũ̃ —ñanagürügü. Rü
nanañanagügü rü Yonágu nangu nax
nagagu yixĩxũ̃ ga yema nüxũ̃ ngupetüxũ̃.
[8]Rü nümagü rü nüxna nacagüe rü
ñanagürügü nüxũ̃: —¡Tomaxã nüxũ̃ ixu
rü tạxacücạx nixĩ i taxcạx ínanguxũ̃ i
ñaa guxchaxũ̃! ¿Rü tạxacü nixĩ i curü
puracü i naxcạx nua cuxũxũ̃? ¿Rü
ngextácüạ̃x quixĩ? ¿Rü tạxacü nixĩ i
cuchixũ̃ane? ¿Rü tạxacürü duũ̃xũ̃ quixĩ?
—ñanagürügü. [9]Rü nüma ga Yoná rü
nanangãxũ̃ rü ñanagürü: —Choma rü
Iraétanüxũ̃ chixĩ. Rü Cori ya Tupana i
daxũguxũ̃ i naanearü üruxũ̃ rü már-arü
üruxũ̃ rü ñoma i naanearü üruũ̃axũ̃ nixĩ

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

i chayaxõxũ̃ rü nüxũ̃ chicuax̱üüxũ̃
—ñanagürü. [10]Rü ñux̱ũchi nüma ga
Yoná rü meama guma wapuruarü
duũ̃xũ̃gümaxã nüxũ̃ nixu nax Cori ya
Tupanachax̱wa nax yaxũxũ̃. Rü
yexguma yemaxũ̃ naxĩnüegu ga
nümagü, rü nüxũ̃ nadaugü ga yema már
ga nax yexeraãcü nayuapexũ̃, rü
poraãcü namuũ̃e. Rü nüxna nacagüe rü
ñanagürügü: [11]—¿Tüx̱cüũ̃ ngẽmaãcü
cunaxü? ¿Rü tax̱acü tá cumaxã taxüexũ̃
i ñux̱max nax íyachaxãchixũ̃cax̱ ya yima
yuape? —ñanagürügü. [12]Rü nüma ga
Yoná rü nanangãxũ̃ rü ñanagürü: —¡Ẽcü
choxũ̃ ípetáe nachiüwa i ñaa már! Rü
ngẽxguma rü tá ínayachaxãchi ya
yuape. Rü choma rü nüxũ̃ chacuax̱ nax
chaugagu yixĩxũ̃ ya daa buanecü ya tacü
i nuxã pexũ̃ naxüxũ̃ —ñanagürü. [13]Rü
nümagü ga yema wapuruarü duũ̃xũ̃gü
rü poraãcü inixãgü nax naxãnacüwa
nangugüxũ̃cax̱, natürü tama yéma
nangugü yerü ga már rü yexeraãcü
poraãcü nayuape. [14]Rü yexguma ga
nümagü rü Cori ya Tupanana nacagüe
rü ñanagürügü: “Pa Cori Pa Tupanax
¡Taxṹ i nuxã toxũ̃ cuyuexẽẽxũ̃ nagagu i
ñaa yatü! Rü ngẽxguma chi taxuxũma i
chixexũ̃ naxü̱xgux rü ¡taxṹ i
cuyatoguãchixẽẽxũ̃ nax nayuxũ̃! Erü
cumax, Pa Corix, Pa Tupanax, rü
cunaxü i tax̱acü i cuma
cunaxwax̱exũ̃ãcüma”, ñanagürügü. [15]Rü
yema ñagüguwena rü márwa Yonáxũ̃
natáegü, rü ínayachaxãchi ga yuape.
[16]Rü yexguma yemaxũ̃ nadaugügu ga
yema wapuruarü duũ̃xũ̃gü rü poraãcü
Cori ya Tupanaxũ̃ nicuax̱üxũ̃gü rü
naxcax̱ nayamax̱gü ga wüxi ga naxũna
rü nayagugü. Rü Tupanamaxã
inaxunetagü nax naga tá naxĩnüexũ̃.
[17]Rü yoxni ga nüma ga Cori ya Tupana
rü yéma nanamu ga wüxi ga choxni ga
taxüchixũ̃ nax Yonáxũ̃ ínagaxũ̃cax̱. Rü
nüma ga Yoná rü tomaepü̱x ga ngunexũ̃
rü tomaepü̱x ga chütaxũ̃ yema
bayénaãnüwa nayexma.

Yonáarü yumüxẽchiga

2 [1]Rü nüma ga Yoná rü yéma choxni
ga taxüchixũ̃ãnüwa Cori ya
Tupanamaxã nidexa rü ñanagürü: [2]“Pa
Corix, yexguma poraãcü ãũcümaxũ̃wa
chayexmagu, rü cuxna chaca nax choxũ̃
curüngũ̃xẽẽxũ̃cax̱. Rü cuma rü choxũ̃
cungãxũ̃. Rü yexguma márwa
chayexmagu rü nagu charüxĩnü rü marü
tá chayu. Natürü yéma cuxna chaca rü
choxũ̃ cuxĩnü. [3]Rü yéa már
ímatamaxũ̃wa choxũ̃ cutáe, rü yema
dexáarü poraxũ̃chixüxũ̃gu changu. Rü
guma yuape ga taxüchicü ga
icunaxüxẽẽcü rü chauétügu
niñaxũ̃chixü. [4]Rü nagu charüxĩnü rü
marü cugüxũ̃tawa choxũ̃ ícutaxüchi. Rü
nüxũ̃ chacuax̱gu rü tagutáma wena
nüxũ̃ chadau ya cupata ya üünene. [5]Rü
dexáarü ngãxũ̃wa chayexma rü chauétü
niñaxũ̃chiüxüchi ga dexá. Rü yema norü
mureru rü chaueruwa nayaxũ̱xgü. [6]Rü
yema mártamagu changu rü choma
nagu charüxĩnügu rü marü taguchima
yéma íchanguxuchi. Natürü cumax, Pa
Cori Pa Chorü Tupanax, rü choxũ̃
ícuyaxuchi nawa ga yu. [7]Rü yexguma
nagu charüxĩnügu ga marü nax
chingox̱õchixũ̃ nax chayuxũ̃cax̱, rü
cuxna chacuax̱ãchi, Pa Cori Pa Tupanax,
rü cumaxã chidexa. Rü yema chorü
yumüxẽ rü yima cupata ya üünene ya

nawa cungexmanewa nangu. [8-9]Rü
ngẽma duũxũgü i naxchicünạxãgüxũ
icuạxüũgüxũ, rü tama cumaxã
nixaixcümagü. Natürü i chomax rü tá
moxẽ cuxna chaxã rü tá cuxcạx chayagu
i ãmaregü. Rü tá chayanguxẽxẽ ga yema
cumaxã ichaxunetaxũ. Rü cuxicatama
nixĩ, Pa Corix, Pa Tupanax, i nüxũ
cucuáxũ nax choxũ cumaxẽẽxũ"
ñanagürü. [10]Rü yexguma ga nüma ga
Cori ya Tupana rü yema choxni ga
taxüchixũxũ nanaxoégaxẽxẽ nax Yonáxũ
ínaxoxochixũcạx márpechinügu.

Nínibecüạ̃xgü rü nüxũ narüxoe ga nacümagü ga chixexũ rü Tupanacạx nadaugü

3 [1]Rü wenaxarü Yonámaxã nidexa ga
Cori ya Tupana rü ñanagürü nüxũ:
[2]—¡Ẽcü yima taxũne ya ĩane ya
Nínibewa naxũ rü duũxũgümaxã nüxũ
ixu i ngẽma tá cumaxã nüxũ chixuxũ!
—ñanagürü. [3]Rü nüma ga Yoná rü
Tupanaga naxĩnü rü inaxũãchi nax
Nínibewa naxũxũcạx. Rü guma
Nínibearü ĩane rü tomaepụ̃x ga ngunexũ
ninge nax nagu yaxũãgüchigüxũ. [4]Rü
nüma ga Yoná rü guma ĩanegu naxücu
rü guxũma ga yema ngunexũ rü nagu
nixũãgüchigü, rü tagaãcü ñaxũmaxã
yexma nicaechigü: —Rü 40 i
ngunexũwa nanguxgu rü Tupana tá
nayanaxoxẽxẽ ya daa ĩane ya Nínibe
—ñanagürü. [5]Rü yexguma yemaxũ
naxĩnüegu ga yema Nínibecüạ̃x ga
duũxũgü ga iyaexũ rü buxũgü, rü
Tupanaaxũ nayaxõgü. Rü
nanaxunagügü nax Tupanacạx
naxaureexũ rü nagu yacụxgüxũ ga
naxchirugü ga témüxũ, yerü poraãcü
nügümaxã nangechaũgü. [6]Rü yexguma
Nínibearü ãẽxgacüxũtawa nanguxgu ga
yema dexa, rü nüma rü norü
tochicaxũwa inachi rü ínacuxuchi ga
norü ãẽxgacüchiru rü témüxũ ga
naxchirugu nicụx rü waixümüarü
ãtẹxexũwa narütomare. [7]Rü ñụxũchi
nüma ga ãẽxgacü rü norü
ngũxẽẽruũgüxũ namu nax
naxunagügüaxũcạx ga aurechiga. Rü
ñanagürügü: "¡Taxúetáma texé tachibü!
¡Rü ngẽxgumarüxũ ta rü taxúetáma texé
tanachibüexẽxẽ rü tayaxaxegüxẽxẽ i
tümaarü wocagü rü carnérugü!",
ñanagürügü. [8]Rü yexgumarüxũ ta
nanaxunagü ga ãẽxgacüarü ore ga ñaxũ:
"¡Guxãma i pemax, Pa Duũxũgüx, rü
témüxũ i naxchirugu picụxgü rü
ngẽmaãcü ípenawẹx nax pegümaxã
pengechaũgüxũ! ¡Rü aixcüma Tupanana
pecagü rü namaxã nüxũ pixu i perü
chixexũgü! ¡Rü wüxichigü i pemax rü
nüxũ perüxoe i pecüma i chixexũ rü
ngẽma nax pegü pedạịxũ rü
pemáetawạxegüxũ! [9]Rü bexmana
ngẽxguma ya Tupana rü tá nüxũ
ingechaũtümüxũgü rü tá narüngüxmü
nax tamaxã nanuxũ, rü taxũtáma tüxũ
nadai", ñanagürügü. [10]Rü Tupana rü
nüxũ nadau ga yema Nínibecüạ̃x ga
duũxũgü ügüxũ nax ñuxãcü nüxũ
naxoexũ ga nacüma ga chixexũ. Rü
yemacạx ga nüma ga Tupana rü
ínayachaxãchi ga yema poxcu ga noxri
namaxã naxueguxũ.

Nanu ga Yoná

4 [1]Rü tama Yonáãxẽwa name ga
yema mexũ ga Nínibecüạ̃xmaxã
naxüxũ ga Tupana rü poraãcü nanu.

2Rü yemacax ñaãcü nayumüxẽ: “Dücax,
Pa Cori Pa Tupanax, rü ngẽma ñuxma
Nínibewa ngupetüxũ nixĩ ga yema nüxũ
chixuxũ ga yexguma
chauchixũanewatama chayexmagu. Rü
yemacax nixĩ ga cuxchaxwa
chixũxũtáax nax Tárchiawa chaxũxũcax,
yerü nüxũ chacuax rü cuma rü wüxi ya
Tupana ya mecümacü rü
ngechaxũwaxecü quixĩ rü tama paxa
cunu. Rü ngẽma curü ngechaũ rü
nataxüchi, rü ngẽmacax woo texémaxã
poxcu cuxuegux rü paxama nagu
curüxĩnü, rü tama tüxũ cupoxcu ega
nüxũ tarüxoegu i tümacüma i chixexũ.
3Rü ngẽmacax Pa Cori Pa Tupanax, rü
chanaxwaxe nax noxtacüma choxna
cunayaxuxũ i ñaa chorü maxũ. Erü
chauxcax narümemae nax chayuxũ rü
tama nax chamaxechaxũ” ñanagürü.
4Natürü nüma ga Cori ya Tupana rü
nanangãxũ rü ñanagürü: —¿Rü cuxũ
namexũ nax ngẽmaãcü cunuxũ?
—ñanagürü. 5Rü nüma ga Yoná rü
ínaxũxũ nawa ga guma ĩane rü üaxcü ne
íxũxũwaama naxũ rü yexma nanaxü ga
norü düxenü ga naixatünaxcax. Rü
yéma nüxũ nadawenü rü tá taxacü nüxũ
ngupetü ga guma ĩane. 6Rü nüma ga
Tupana rü naxcax yéma nanaxüxẽxẽ ga
wüxi ga nanetü ga ãátüxũ nax
yemamaxã nagauxchipetaxũcax, rü
tama nangechaũxũcax. Rü nüma ga
Yoná rü poraãcü yemamaxã nataãxẽ.
7Natürü ga moxũãcü yangunegu rü
Tupana yéma nanamu ga wüxi ga õxmi
nax yema yawaemaxũãxũcax, rü
narüñexe. 8Rü yexguma üaxcü
ngunagügu rü Tupana yéma nanamu ga
wüxi ga buanecü ga naiemacü ga üaxcü
ne íxũxũwaama ne bucü. Rü nüma ga
üaxcü rü Yonáerugu nabaxi rü yemaacü
poraãcü nüxũ nanguxema rü namaxã
nayuéga yerü poraãcü nanguxema. Rü
yemacax ñanagürü: “Narümemae nixĩ
nax noxtacüma chayuxũ rü tama nax
chamaxũxũ” ñanagürü. 9Natürü nüma
ga Tupana rü nanangãxũ rü ñanagürü:
—¿Cuxcax rü namexũ nax ngẽmaãcü
cunuxũ nagagu nax nayumaxũxũ i
ngẽma nanetü? —ñanagürü. Rü nüma
ga Yoná rü Tupanaxũ nangãxũ rü
ñanagürü: “Ngẽmáacüx, chauxcax name
i ngẽma, erü ngẽma chorü numaxã
chayuxchaũ” ñanagürü. 10Rü yexguma
ga nüma ga Cori ya Tupana rü
nanangãxũ rü ñanagürü nüxũ: —Cuma
rü tama icunato ga yema nanetü rü
tama cunayaxẽxẽ. Rü wüxitama ga
chütaxũ rü nangox rü to ga chütaxũ rü
marü nayu. Natürü i cumax rü cuxũ
nangux nax nayuxũ. 11Rü dücax, choma
rü yexeraãcü choxũ nangux nax
nayuexũ i ngẽma duũxũgü i
Nínibecüãxgü, erü yima ĩanewa
nangexmagü i 120,000 i buxũgü i
taxuxũma i chixexũ ügüxũ rü muxũma i
naxũnagü —ñanagürü.

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

MIQUEAS

(Miquéa)

Miquéa nüxũ̃ nixu nax Tupana tá napoxcuxũ̃ ga Chamáriacüãxgü

1 [1]Rü yexguma Yudáanecüãxarü
ãẽxgacügü yixĩgügu ga Yotáũ̃ rü
Acáa rü Echequía, rü yexguma nixĩ ga
Cori ya Tupana ga Miquéa ga
Morechécüãxũ̃ nawéãxũ̃ ga yema
Chamáriacüãxgücax rü
Yerucharéũ̃cüãxgücax tá ínguxũ̃. [2]Rü
ñuxũchi nüma ga Miquéa rü ñanagürü:
—¡Pa Guxũ̃ma i ñaa Nachixũ̃anearü
Ĩanecüãxgüx, rü Pa Guxũ̃ma i Duũ̃xũ̃gü i
Ñaa Nachixũ̃anewa Ngẽxmagüxũ̃x, rü
iperüxĩnüe i ñaa ore! Rü nüma ya Cori
ya Tupana rü napata ya üünenewa pexũ̃
nixugüchiga.
……
[5]¿Rü tüxcüũ̃ pexũ̃ nixugü? Rü pexũ̃
nixugü erü nüma rü nüxũ̃ nacuax i
ngẽma chixexũ̃ i pexüxũ̃ rü tama naga
nax pexĩnüexũ̃ i pemax, Pa Acóbutaagü
i Iraétanüxũ̃güx. Rü bexmana pema rü
ñaperügügü: "¿Rü ngextá nixĩ i tama
Tupanaga taxĩnüexũ̃ i toma i
Iraétanüxũ̃gü?" ñaperügügü. Rü pemaxã
nüxũ̃ chixu rü yima ĩane ya
Chamáriawatama nixĩ. Rü pema rü
bexmana ñaperügügü: "¿Rü ngextá nixĩ
i tupananetachicünaxãgüxũ̃
ticuaxüũ̃güxũ̃?" ñaperügügü. Rü
pemaxã nüxũ̃ chixu rü
Yerucharéũ̃watama. [6]Rü ngẽmacax i
nüma ya Cori ya Tupana rü ñanagürü:
"Yima ĩane ya Chamária rü tá nagu
chapogü rü naxtapüxgü i nügüétügu
yixixũ̃xica tá ngẽma tadau. Rü ngẽma
nachica rü naanexũ̃ tá nananguxuchi rü
úbagü nagu natogü. Rü yima nutagü ya
namaxã ínapoxegune ya yima ĩane, rü
tá ngatexũ̃gu nawoonemare. Rü
ngẽmaãcü tá nangox ya yima nutagü ya
naxtapüxarü ügü. [7]Rü guxũ̃ma i ngẽma
norü tupanachicünaxãgü rü tá nipue rü
tá ínagu i ngẽma norü naigü i namaxã
natupanaãxgüxũ̃. Rü ngẽma diẽru i
ngẽma Iraétanüxũ̃gü norü
tupanachicünaxãgüxũ̃ namaxã
icuaxüũ̃güxũ̃, rü norü uanügü rü
nachixũ̃anewa tá nananagü nax ngẽma
norü tupanachicünaxãgüxũ̃ namaxã
yacuaxüũ̃güxũ̃", ñanagürü ya Tupana.

Miquéa rü norü ngechaũ̃maxã naxaxu

[8]Rü ngẽmacax taxũ̃ i chorü
ngechaũ̃maxã tá chaxaxu, rü ngearü

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

chapatuãxẽ rü ngexchiruxe tá chixũ, rü
airu i dauxchitacüãxrüxũ tá chaxaxu rü
weri i abetrúxacürüxũ aita tá chaxü.
9Erü ngẽma Chamáriacüãxgüarü
guxchaxũ rü nataxüchi rü taxúema
tanamexẽxẽ. Rü yima ĩane rü tagutáma
wena noxrirüxũ nixĩ. Rü ngẽma norü
guxchaxũ rü Yudáanewa nangu rü
ñuxmata nawa nangu ya yima ĩane ya
Yerucharéũ i chautanüxũgü nagu
ãchiũne.
……

Ore i ãẽxgacügü i chixri duũxũgümaxã icuaxgüxũchiga

2 6Rü pemax, Pa Ãẽxgacügü i Chixri
Chorü Duũxũgümaxã Icuaxgüxũx,
rü ñaperügügü: “Tama torü me nixĩ i
tomaxã nua nüxũ cuyarüxu i ngẽma ore
i chixexũ. Erü ngẽma guxchaxũ i nüxũ
quixuxũ rü tagutáma towa nangu.
7¿Ẽxna toma i Iraétanüxũ nax tixĩgüxũ
rü Tupana rü chixexũ tomaxã naxuegu?
¿Ẽxna ya Tupana rü marü nüxũ narüxo
nax yaxna tomaxã naxĩnüxũ? ¿Rü
ngẽmaãcü ẽxna yixĩxũ i nacüma ya
Tupana? ¿Tama ẽxna i tüxũ nangũxẽẽxũ
i ngẽma Tupanaarü ore ya yíxema
aixcüma mea nagu maxẽxe?”
ñaperügügü. 8Natürü ga Tupana rü
ñanagürü pexũ: “Pemax, Pa
Ãẽxgacügüx, rü namaxã perüxuanü i
ngẽma chorü duũxũgü rü chixexũ
namaxã pexü. Rü yíxema churaragü i
daiwa ne ĩxe rü tataãxẽgü erü nagu
tarüxĩnüe rü tümapatawa rü marü
taxuxũtáma taxacürü guxchaxũ tüxũ
nangupetü. Natürü ngẽxguma
ítangugügu rü pemax rü tüxna penapu i
ngẽma tümachiru i tatanüxũ. 9Rü
yíxema yutegüxe rü pema nax
ãẽxgacügü pixĩgüxũ rü tüxna penapu ya
yima tümapata ya nügümaxã tüxũ
wüxicane. Rü yíxema tümaxacügü rü
ngẽmaãcü tüxũ pengepatagüechaxẽxẽ
erü tüxna penapu i ngẽma chorü ngũxẽẽ
i tüxna chaxãxũ. 10¡Rü ẽcü ipechigü rü
ípechoxũ i nua! Erü ñaa ĩane rü
taxũtáma nawa pengexmagü. Erü
ngẽma chixexũ i nua pexüxũ rü
nataxüchi, rü ngẽmacax i guxũma i ñaa
ĩane rü nachixe. 11Rü ngẽxguma chi
ínanguxgu i wüxi i orearü uruũneta i
doraxũmare ixuxũ, rü ñaxgu: ‘Rü ñuxma
rü choma rü chanaxunagü rü marü
name i peyaxaxüxũ i bínu rü tooma i
axchiügü’ ñaxgu, rü pexcax rü ngẽma
nixĩ i wüxi i mexũma i orearü uruxũ
ixĩxũ”, ñanagürü ya Tupana.
……

Chixexũ i ãẽxgacügüchiga

3 1¡Rü iperüxĩnüe, Pa
Iraétanüxũgüarü Ãẽxgacügüx! ¿Rü
tama ẽxna pexna naxüxũ nax nüxũ
pecuáxũ i taxacü nixĩ i mexũ rü taxacü
nixĩ i chixexũ? 2-3Natürü i pemax rü
naxchi pexai i ngẽma mexũ rü perü me
nixĩ i ngẽma chixexũ. Rü pema rü ñoma
woca imáxũrüxũ pixĩgü namaxã i chorü
duũxũgü. Rü pema rü ñoma woca
icauxchaxmüxũrüũãcü namaxã ipecuax.
Rü peyacuaixgü rü ñoma namachi i
íxraxũgu chexexũ nax imuxraxũrüxũ
namaxã pechopetü i ngẽma chorü
duũxũgü. 4Rü wüxi i ngunexũ rü tá
nüxna pecagü ya perü Cori ya Tupana
natürü i nüma rü taxũtáma pexũ
nangãxũga. Rü ngẽxguma i nüma rü tá
pexchaxwa inicux nagagu i ngẽma

chixexũ̃ i pexügüxũ̃. 5Rü ngẽma chorü
duũ̃xũ̃gü rü nacüma i chixexũ̃gu naxĩ
nagagu i ngẽma orearü uruũ̃güneta i
doramaxã nangúexẽẽxũ̃. Rü yíxema
naxüwemüxe rü taãxẽ tümamaxã
naxuegu. Natürü yíxema tama
naxüwemüxe rü dai tümamaxã
naxuegu.
……
11Rü daa ĩanearü ãẽxgacügü i
guxchaxũ̃arü mexẽẽruxũ̃ rü ngẽma nüxũ̃
naxütanüxũ̃gaxica naxĩnü. Rü ngẽma
chacherdótegü rü ngẽxguma nüxũ̃
tanaxütanüguxicatama tüxũ̃ nangúexẽxẽ.
Rü ngẽma orearü uruũ̃gü rü ngẽxguma
nüxũ̃ naxãtanügu rü taãxẽruxũ̃ i orexũ̃
nixu. Natürü guxũ̃ma i nümagü rü
ñanagürügüneta: “Rü Cori ya Tupana rü
nataxũ̃tagu rü taxuxũ̃táma i chixexũ̃
tüxũ̃ nangupetü”, ñanagürügüneta. 12Rü
ngẽmacax, Pa Ãẽxgacügüx, rü pegagu tá
nixĩ nax ĩchicüxũ̃ yanguxuchixũ̃ rü
nachipexica ngẽ́ma inuãgüxũ̃ ya yima
ĩane ya Yerucharéũ̃ ya maxpṹne ya
Chióũ̃wa ngexmane. Rü yima maxpṹne
ya Tupanapata nawa ngexmane rü wüxi
i naane i ngẽxma rüxümarexũ̃rüxũ̃ tá
nixĩ.

Tupana rü tá duũ̃xũ̃güxũ̃ inarüngüxmüexẽxẽ

4 1Rü yixcüra rü tá nawa nangu nax
yima maxpṹne ya Tupanapata nagu
üxũ̃ne rü tá guxũ̃nema ya náigü ya
maxpṹnegüarü yexera natachiga. Erü
ngẽ́ma Tupanapatawa tá naxĩ i guxũ̃ma i
nachixũ̃anecüãxgü i duũ̃xũ̃gü nax nüxũ̃
yacuaxüũ̃güxũ̃cax. 2Rü muxũchixũ̃tama i
duũ̃xũ̃gü tá ngẽ́ma nangugü rü
ñanagürügü tá: “¡Rü nua pexĩ rü ngĩxã
daa maxpṹnewa daxũ taxĩgü nax nawa
ingugüxũ̃cax ya yima Iraétanüxũ̃güarü
Tupanapata nax nüma tüxũ̃
nangúexẽẽxũ̃cax i ngẽma mexũ̃ i nacüma
nax ngẽmagu ixĩxũ̃cax!” ñanagürügü tá.
Erü daa maxpṹne ya Chióũ̃wa tá nixĩ ya
Cori ya Tupana i tüxũ̃ nangúexẽẽxũ̃. Rü
Yerucharéũ̃wa tá nixĩ i ne naxũxũ̃ i norü
ore. 3Rü nüma ya Cori ya Tupana tá nixĩ i
namexẽẽãxũ̃ i nachixũ̃anegüarü
guxchaxũ̃gü rü woo i ngẽma
nachixũ̃anegü i yáxũ̃wa ngẽxmagüxũ̃arü
guxchaxũ̃gü. Rü ngẽma duũ̃xũ̃gü rü
aiegumüaneruxũ̃ tá nayaxĩgüxẽxẽ i norü
taragü, rü yima norü wocaegü, rü
tríguarü buxruxũ̃ tá nayaxĩgüxẽxẽ. Rü
taxuxũ̃táma to i nachixũ̃ane rü wena
naxãxnegü nax togümaxã nügü
nadaixũ̃cax rü taxúetáma texé
tanangúexẽxẽ i daixchiga. 4Rü guxãtáma
taxũtáma muũ̃eãcü tamaxẽ. Rü
wüxíxechigü rü tá tümaarü úbapechitagu,
rü tümaarü iguérapechitagu tarüngũ̃. Rü
ñaa ore rü noxrütama nixĩ ya yimá Cori
ya Tupana ya guxãétüwa ücü. 5Rü ngẽma
togü i nachixũ̃anecüãx i duũ̃xũ̃gü rü woo
noxrütama tupanagünetaga naxĩnüegu,
natürü i yixema rü guxũ̃gutáma naga
taxĩnüe ya yimá tórü Cori ya Tupana.

Tupana tá ínananguxũ̃xẽxẽ i norü duũ̃xũ̃gü

6Rü nüma ya Cori ya Tupana rü
ñanagürü: “Yixcüra rü tá nachixũ̃anecax
chanawoeguxẽxẽ i ngẽma chorü duũ̃xũ̃gü
i Iraétanüxũ̃gü. Rü wüxiwa tá
chanangexmagüxẽxẽ i ngẽma noxri to ga
nachixũ̃anegu woonexũ̃ rü turaexũ̃ rü
ipaexũ̃. 7Rü ngẽma woeguxũ̃maxã wüxigu
namaxã i ngẽma Yerucharéũ̃wa

yaxügüxũmaxã tá wena ichanachixẽxẽ i
wüxi i nachixũane i poraxũ. Rü choma ya
Tupana rü guxũgutáma namaxã ichacuax
i ngẽma chorü duũxũgü nawa ya yima
maxpũne ya Chióũ. [8]Rü cumax, Pa
Yerucharéũ i Iraétanüxũgüarü
Poxũchicaxũ Ixĩxe i Maxpũne ya Chióũwa,
rü wena táxarü guxũ i Iraéanearü
íanegüétüwa cungexma rü cuwa tá nixĩ i
nangexmaxũ i ñaa nachixũanearü
ãẽxgacüpata", ñanagürü ya Tupana.
……

Tupana rü tá Iraétanüxũgüxũ naxüarü ãẽxgacüax

5 [2]Rü cumax, Pa Beréũ i Efráta ixĩxex,
rü woo wüxi ya ĩane ya íxrane quixĩ
natanüwa ya guxũnema ya Yudáanecüax
ya ĩanegü, natürü cugu tá nixĩ i nabuxũ
ya yimá Iraéanecüaxgüarü ãẽxgacü ya
woetama marü ngẽxmaechacü. [3]Rü
ñuxma ya Cori ya Tupana rü norü
duũxũgüna nixũgachi nax norü uanügü
namaxã icuáxũcax ñuxmatáta naxíraxacü
i ngẽma nge i wüxi ya ngĩne tá ngĩxṹ
ngẽxmacü. Rü ngẽxguma tá nixĩ i ngẽma
Iraétanüxũgü i to i nachixũanegügu
woonexũ rü tá nachixũanecax nawoeguxũ
nax wüxiwa nangexmagüxũcax namaxã i
natanüxũgü ga nachixũanewatama
yaxügüxũ. [4]Rü nüma ya yimá
Iraétanüxũgüarü ãẽxgacü ya ínguchaũcü
rü Cori ya Tupanaarü poramaxã rü norü
üünemaxã tá ngẽma norü duũxũgümaxã
inacuax. Rü ngẽma norü duũxũgü rü
taxucaxtáma namuũe erü guxũtáma i
duũxũgü i ñoma i naanewa ngẽxmagüxũ
rü tá Cori ya Tupanaxũ nicuaxüxũgü. [5]Rü
nüma ya yimá ãẽxgacü rü tá
nanangüxmüexẽxẽ i duũxũgü. Rü
ngẽxguma ngẽma Achíriaanecüaxgü
tachixũanegu chocuxgu rü
ãẽxgacüpatagügu chocuxgu rü yimá
ãẽxgacü rü naxũtawa tá nanamugü i 7 i
duũxũgüarü dauruũgü rü 8 i ãẽxgacügü
nax nüxũ naporamaegüxũcax. [6]Rü
nümagü rü norü taramaxã tá nixĩ i
Nimróchixũane i Achíriamaxã
inacuaxgüxũ. Rü tá tüxũ ínanguxũxẽxẽ
naxmexwa i ngẽma Achíriacüaxgü i tórü
naanegu chocuxũ rü tüxna yapugüxũ.
……

Ngẽma Cori ya Tupana duũxũgüaxṹ naxwaxexũ

6 [6]¿Rü taxacümaxã tá nüxũ
chayarücuaxüxũ ya yimá Cori ya
Tupana ya daxũcüax? ¿Ẽxna wocaxacü i
wüxi i taunecü nüxṹ ngẽxmaxũ tá
naxcax chiguxũ nax ngẽmamaxã nüxũ
chicuaxüũxũcax?
……
[8]Rü nüma ya Cori ya Tupana rü marü
cumaxã nüxũ nixu, Pa Duũxũx, i taxacü
nixĩ i napexewa mexũ rü taxacü nixĩ i
ngẽma cuxṹ nanaxwaxexũ. Rü ngẽma
cuxṹ nanaxwaxexũ nixĩ nax mexũ
cuxüxũ rü quixaixcümaxũ rü tama cugü
quicuaxüxũãcüma naga cuxĩnüxũ ya
curü Tupana.
……

Iraétanüxũarü ãẽxgacügü rü chixri norü duũxũgümaxã inacuax

7 [2]Rü ñoma i naanewa rü marü
nataxuma i duũxũ i mexũgu
rüxĩnüxũ rü Tupanamaxã ixaixcümaxũ.
Rü ngẽxguma guxchaxũ ngẽxmagu, rü
guxũma rü ínamemare nax nügü nadaixũ.
Rü wüxichigü rü naxcax nadau nax

ñuxãcü guxchaxũ toguecax naxüxũ. [3]Rü
nümagü rü nüxũ nicuaxüchi nax
naxügüãxũ i guxchaxũgü. Rü ngẽma
ãẽxgacügü rü naxcax ínacagü nax nüxṹ
naxütanügüaxũ. Rü ãẽxgacügü i
guxchaxũarü mexẽẽruxũ rü ngẽma nüxṹ
naxütanüxũétüwaama naxü. Rü ngẽma
ãẽxgacügü i nachixũanemaxã icuaxgüxũ
rü tümamaxã inacuaxgü ya norü duẽxẽgü
i ngẽma nüma nanaxwaxexũãcüma, rü
ngẽmaãcü nanachixexẽxẽ ya norü ĩane.
……
[6]Rü ngẽma nanegü rü tauxũtáma
nanatüga naxĩnüe, rü ngẽma ingexũ i
naxacügü rü naémaxã tá nanue. Rü
ngẽma naneãxgü rü naxẽgüchi tá naxai.
Rü ngẽma tümaarü uanü ixĩgüxũ rü
tümatanüxũtama nixĩgü.

Tupana rü tüxũ narüngũxẽẽ

[7]Natürü i chomax rü Cori ya
Tupanaarü ngũxẽẽcax tá chadau. Rü
tá nagu chayaxõ ya yimá Tupana ya
chorü poxũruxũ ixĩcü, erü nüma rü tá
choxũ naxĩnü. [8]Pa Torü Uanügüx
itaxṹ i petaãxẽgüxũ nax guxchaxũ
toxũ ngupetüxũ! Erü woo itayayixgu
rü wena táxarü ítarüdagüama. Rü
woo ẽanexũwa tangexmagügu i
ñuxmax, rü nümatama ya Cori ya
Tupana rü torü omü nixĩ. [9]Rü
aixcüma chixexũ taxü Cori ya
Tupanapexewa, rü ngẽmacax ñuxma
nax toxũ napoxcuexũ rü tá yaxna
namaxã taxĩnüe. Rü nüma rü tá toxũ
ínapoxũ nüxna i guxũma i torü
uanügü, rü tá nanapoxcue naxcax i
ngẽma chixexũ i tomaxã naxügüxũ.
Rü nüma ya Tupana rü tá ẽanexũwa
toxũ ínanguxũxẽxẽ rü ngóonexũwa tá
toxũ nagagü. Rü tá toxũ nanawex nax
ñuxãcü torü uanügüxũ naporamaexũ
—ñanagürü ga Miquéa.
……

NAHÚM

(Naṹ)

Nanu ga Tupana

1 [1]Rü ñaa nixĩ ga yema ore ga Naṹ ga ĩane ga Ércucüã̱x Tupanaxũ̃tawa nayaxuxũ̃ ga yexguma nüxũ̃ nüxũ̃ nacua̱xẽẽgu. Rü yema ore rü ĩane ga Nínibearü poxcuchiga nixĩ. [2]Rü nüma ya Cori ya Tupana rü poraãcü nüxũ̃́ tachu̱xu ya yíxema nüxũ̃ ngechaũ̃güxe rü ngẽmaca̱x tüxũ̃ napoxcue ya yíxema tama naga ĩnüxe. Rü ngẽma norü uwanügümaxã rü nanu. [3]Rü nüma ya Cori ya Tupana rü woo nax naporaxũ̃ natürü yaxna duũ̃xũ̃gümaxã naxĩnü. Natürü yíxema chixexũ̃ ṹxe rü tama nüxũ̃ narüngüma nax tüxũ̃ napoxcuxũ̃. Rü nüma rü inanawe̱x i norü pora nawa ya yima poracü ya buanecü. Rü ngẽma caixanexũ̃gü rü ñoma nacutügüarü ca̱i̱xãchite̱xexũ̃rüxũ̃ nixĩgü.

……

[6]¿Rü texé tá yaxna namaxã taxĩnü ega tümamaxã nanuxgu ya Tupana? ¿Rü texé tá naétüwa tamaxama i ngẽma norü nu? Erü ngẽma norü nu rü üxüemaarü naiemaxũ̃rüxũ̃ nixĩ. Rü ngẽxguma nanuxgu rü yima nutagü ya taxüchicü rü narüngṹxtegü. [7]Rü nüma ya Cori ya Tupana rü namecüma. Rü ngẽxguma guxchaxũ̃ ínguxgu rü nüma nixĩ i tüxna nadauxũ̃. Rü nüma rü tüxũ̃ ínapoxũ̃xũ̃ ya guxãma ya yíxema nagu yaxõgüxe. [8]Natürü ya yíxema norü uanügü rü tá tüxũ̃ nadai ñoma dexá tümaétü iñaxũ̃chiüxũ̃rüxũ̃, rü ẽanexũ̃wa tá tangexmagü. [9]¿Rü ta̱xacürü chixexũ̃ nixĩ i Cori ya Tupanape̱xewa nagu perüxĩnüexũ̃? Rü nüma rü noxtacüma tá pexũ̃ inayarüxoxẽxẽ. Rü ngẽxma tá nayacua̱x nax namaxã perüxuanügüxũ̃.

……

2 [1]Pa Nínibecüã̱xgüx, rü ngẽma pexũ̃ yada̱i̱xũ̃ rü marü pexca̱x inaxĩãchi. ¡Rü perü daxũ̃taeruũ̃chicawa rü penamugü i daxũ̃taeruũ̃gü! ¡Rü perü namagüwa rü pedauxũ̃taegü! ¡Rü pegüxünegu penaxṹ i ngẽma perü tara! ¡Rü penanútaque̱xe i perü churaragü nax perü uanügümaxã pegü peda̱i̱xũ̃ca̱x! [2]Yerü ga pemax rü penadeãcu ga Iraéane rü Yudáane rü ñoma úba ga ngechacüüxũ̃rüũ̃ãcü yéma penawogü. Natürü nüma ya Cori ya Tupana rü tá wena ínanadagüxẽxẽ nax noxrirüxũ̃ naporaexũ̃ca̱x ga yexguma noxri tauta penadeãcugurüxũ̃. [3]Rü ngẽma perü

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

uanügüarü poxũruxũ rü nadáutachinü,
rü nidáuxchiru i norü churaragü. Rü
ínamemare nax pexũ nadaixũ rü yima
naweũgü rü ñoma üxüarü
yauxraemarüxũ nixĩgü, rü ngẽma norü
cowarugü rü nanaxixãchiãxẽtanü.
……
5Rü nüma ya perü ãẽxgacü rü norü
churaragüerucax naca rü nüma i ngẽma
norü churaragüeru rü ñuxãẽãcü
inaxüãchi. Rü nügümaxã narüxü nax
naxtapüxna nax yadaugüxũcax. 6Natürü
yema norü uanügücax rü marü
natauxcha nax nachocuxũ erü ngẽma
naxtapüxarü ĩãx i natüwaama üxũ rü
niwãxna, rü marü taxucürüwama
ítayachaxãchixẽxẽ i ngẽma dexá, rü
ngẽmacax ya yima ãẽxgacüpata rü
niwax. 7Rü ngẽma ãẽxgacü naxmax rü
to i nachixũanewa ngĩxũ nagagü
namaxã i ngĩxũtaxũgü. Rü ñoma
muxtucurüxũ iyaxaxunetanügü rü ngĩgü
napaxremügüãcüma ixauxe.
……

HABACUC

(Abacú)

Abacú rü naxca̱x nidexa nax chixexũ̃ ngupetüxũ̃

1 [1]Ñaa nixĩ ga yema ore ga Cori ya Tupana rü orearü uruxũ̃ ga Abacúxũ̃ nawéxũ̃. [2]Rü nüma ga Abacú rü ñanagürü: —Pa Corix ¿ñuxguxüratáta nixĩ i choxũ̃ cuxĩnüxũ̃ nax yexũ̃cürü tagaãcü cuxna chacaechaxũ̃ nax toxũ̃ curüngũ̃xẽẽxũ̃ca̱x natürü i cuma rü tama choxũ̃ cuxĩnü? ¿Rü ñuxguxüratáta i tagaãcü cumaxã nüxũ̃ chixuechaxũ̃ naxca̱x nax yanaxoxũ̃ca̱x i ngẽma dai i totanüwa ngẽxmaxũ̃ natürü i cuma rü tama nua cuxũ nax nawa toxũ̃ ícunguxũ̃xẽẽxũ̃ca̱x? [3]¿Rü tü̱xcüũ̃ choxũ̃ nüxũ̃ cudauxẽxẽ i ñaa taxũ̃ i guxchaxũ̃ rü chixexũ̃ i guxũ̃wama ngẽxmaxũ̃? Rü choxũ̃ ínachomaegu i duũ̃xũ̃gü i chixexũ̃ ügüxũ̃ rü máetagüxũ̃. Rü guxũ̃wama i duũ̃xũ̃gü rü nügümaxã nanue rü nügü nadai. [4]Rü duũ̃xũ̃gü rü tama aixcüma nagu namaxẽ i ngẽma tochixũ̃anearü mugü. Rü ngẽma mugü i duũ̃xũ̃güétüwa idexaxũ̃ rü tama naga naxĩnüe. Rü ngẽma duũ̃xũ̃gü i chixri maxẽxũ̃ rü tüxũ̃ napoxcu ya yíxema mexũ̃ ügüxe. Rü ngẽmaãcü ínayatóxẽẽgü i ngẽma aixcüma we̱xguxũ̃ —ñanagürü.

Cori ya Tupanaarü ngãxũ̃ga

[5]Rü nüma ga Cori ya Tupana rü Abacúxũ̃ nangãxũ̃ rü ñanagürü: —¡Dücax, nüxũ̃ pedau i ngẽma nachixũ̃anegü i pexũ̃ íchomaeguãchixũ̃ nax ta̱xacü nüxũ̃ ngupetüxũ̃! ¡Rü nüxũ̃ pedau rü peba̱ixãchie! Erü ngẽma tá chaxüxũ̃ rü pema rü taxũchima peyaxõgü woo ega texé pemaxã nüxũ̃ ixuxgu. [6]Rü choma rü tá ichanachigüxẽxẽ i ngẽma Cadéuanecüã̱xgü (i Babiróniaanecüã̱x) nax guxũ̃wama dai naxügüxũ̃ca̱x. Rü nümagü rü duũ̃xũ̃gü i tama togü i duũ̃xũ̃güxũ̃ ngechaũ̃güxũ̃ nixĩgü, rü ínamemaregü nax nayauxanegüaxũ̃ca̱x i ngẽma naanegü i tama noxrü ixĩxũ̃ —ñanagürü ga Tupana.

……

Abacú rü wenaxarü Tupanamaxã narüxutaga

[12]—Dücax, Pa Corix, Pa Chorü Tupanax ¿tama ẽxna i cuma i guxũ̃guma cungexmaechaxũ̃? Erü cuma

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

rü üünecü rü taguma yucü quixĩ. Pa Corix, Pa Chorü Poxũruxũx, cuma nixĩ i pora nüxna cuxãxũ i ngẽma Cadéugü nax nawa cuyanguxẽẽxũca̱x i ngẽma curü poxcu i toxca̱x ixĩxũ. 13Rü cumax, Pa Tupanax, nax aixcüma üünecü nax quixĩxũ rü tama yaxna namaxã cuxĩnü i ngẽma chixexũ rü tama namaxã cutaãxẽ i ngẽma duũxũgü i chixexũ ügüxũ. ¿Rü ñuxũcürüwa i cunangexrü rü taxu ñacurügümare i ñu̱xma nax toxũ nada̱ixũ i ngẽma Cadéuanecüã̱xgü i torü yexera chixexũ ügüxũ? —ñanagürü ga Abacú.

……

Ore ga Cori ya Tupana Abacúxũ nüxũ cua̱xẽẽxũ

2 1Rü nüma ga Abacú rü ñanagürü: —Choma rü ñoma wüxi i dauxũtaexũrüxũ tá ichaxuãxẽ, rü tá ichadawenü nax ngẽmaãcü nüxũ chacuáxũca̱x rü ta̱xacümaxã choxũ nangãxũ ya Tupana naxca̱x i ngẽma nax namaxã charüxutagaxũ —ñanagürü. 2Rü nüma ga Cori ya Tupana rü choxũ nangãxũ rü ñanagürü: —¡Wüxi i mürapewatachinügu naxümatü i ngẽma tá cuxũ chawéxũ nax ngẽmaãcü tauxchaãcü duũxũgü nüxũ daumatüxũca̱x! 3Rü ñu̱xma rü taxũta nawa nangu nax yanguxũ ga yema cuxũ chawéxũ. Natürü taxũtáma nangupetümare nax yanguxũ. ¡Cumax rü mea ínanguxẽxẽ ega woo tama paxa yanguxgu! Erü aixcüma tá ningu i ngẽxguma norü ngunexũwa nanguxgux. 4¡Rü naxümatü i ñaa ore! “Ngẽma duũxũgü i chixexũ ügüxũ rü nügü nicua̱xüxũgü. Natürü yíxema chope̱xewa imexe rü tá tamaxẽ erü chomaxã tixaixcümagü” —ñanagürü ga Tupana.

……

Ngẽma Cadéucüã̱xgümaxã tá ngupetüxũ

8Dücax, Pa Cadéucüã̱xgü, pema rü muxũma ga nachixũanegümaxã poraãcü chixexũ pexü, rü penadeãcu ga norü ĩanegü. Natürü i ñu̱xmax rü ngẽma nachixũanegü rü tá pexca̱x nügü nanutaque̱xe rü tá nüxí perü ĩanegü nadeãcugü yema pema penadeãcuxũrüxũ. Rü ngẽmaãcü tá nüxṹ peyangutanüxẽxẽ ga yema máeta ga norü ĩanegüwa pexüxũ.

……

12Rü wüxi i taxũ i ãũcümaxũwa pengexmagü, Pa Cadéucüã̱xgüx, yerü penadai ga duũxũgü rü penapuxũ ga norü yemaxũgü nax yemaacü perü ĩanegü pexügüxũca̱x. 13Rü nape̱xewa ya Cori ya Tupana ya guxãétüwa ngẽxmacü rü ngẽma perü puracü i nagu pipaexũ rü natüca̱xmamare nixĩ. Erü guxũma i ngẽma pexüxũ rü üxüwa tá nayagu.

……

20Natürü nüma ya Cori ya Tupana rü napata ya üünenewa nangexma. Rü guxãma i pema i ñoma i naanecüã̱x rü name nixĩ i nape̱xewa pechianegümare.

Abacúarü yumüxẽ

3 1Rü ñaa nixĩ ga norü yumüxẽ ga orearü uruxũ ga Abacú: 2“Pa Corix, Pa Tupanax, rü ngẽma nüxũ chaxĩnüxũ i cuchiga rü nachiga ga guxũma ga yema cuxüxũ rü poraãcü choxũ nagu narüxĩnüxẽxẽ nax ñuxãcü cuxüünexũ. ¡Rü

torü maxũwa naxü i ngẽma mexũ ga yema
ũpa cuxüxũ nax ngẽmaãcü i toma rü ta
nüxũ tacuáxũca̱x! Rü woo tomaxã nax
cunuxũ natürü itoxũ nawe̱xama nax
ñuxãcü cuxṹ tangechaũtümüxũgüxũ! 3Rü
nüxũ chadau ya Cori ya Tupana i
Temáũanewa ne naxũxũ nawa ya yima
Paráũarü ma̱xpṹne. Rü daxũguxũ i naane
rü norü üünemaxã nanapá. Rü guxũ i
ñoma i naanewa rü nüxũ nicua̱xüxũgü.
4Rü iya̱u̱xracüemagu ngẽma ne naxũ. Rü
naxme̱xwa ínaxũxũ i omüema. Rü
ngẽmawa nango̱x i ngẽma norü pora.
……
13Rü cuma rü dauxũwa ícuxũxũ nax
curü duũxũgüxũ ícupoxũxũca̱x, rü nüxũ
nax curüngũxẽẽxũca̱x ya yimá ãẽxgacü ya
cumatama nüxũ cuxunetacü. Rü cuma rü
cuyama̱x i ngẽma duũxũ i chixexũ üxũ
ñoma wüxi ya ĩpatagu ipogüxũrüxũ.
……
16Rü yexguma nüxũ chaxĩnügu ga
yema ãũcümaxũ ga cuxüxũ rü chamuũ,
rü poraãcü chidu̱xruchicüra. Rü
taxucürüwa ichachi rü guxũma i
chauxune rü inayaturaãchi. Natürü woo
ngẽmaãcü nax yixĩxũ rü mea tá
íchananguxẽxẽ i ngẽma ngunexũ i
Tupana tá nagu guxchaxũ naxca̱x
ínguxẽẽxũ i ngẽma churaragü i chixexũ
tamaxã ügüxũ. 17-18Rü woo i ngẽma
iguéra rü yangechacugu, rü woo i
ngẽma úba rü ngẽma oríbu rü nangearü
oõxgu, rü ngẽma naanegü rü taxuxũma
nawa rüxüxgu, rü woo nayuegu i ngẽma
carnérugü i nachitaũwa, rü marü
nataxuxguma i ngẽma wocagü i
naxpṹũwa, natürü i chomax rü Cori ya
Tupana ya chorü maxẽẽruũmaxã tá
chataãxẽ. 19Erü nüma ya Cori ya
Tupana rü pora choxna naxã, rü ñoma
wüxi i cowü i poraxũrüxũ choxũ
naporaxẽxẽ. Rü wüxi ya ma̱xpṹneétüwa
tá choxũ naga rü ngẽma tá choxna
nadau nax taxuxũma choxũ
naxüpetüxũca̱x.”

SOFONÍAS

(Chofonía)

Tupana rü Yudáanecüãxgüxũ̃ tá napoxcu

1 [1]Rü ñaa nixĩ ga ore ga Cori ya Tupana Chofoníamaxã nüxũ̃ ixuxũ̃ ga yexguma Yochía ga Amóũ̃ nane ãẽxgacü ixĩxgu ga Yudáanewa. Rü nüma ga Chofonía rü Cúsi nane nixĩ, rü Cúsi rü Yedaría nane nixĩ, rü Yedaría rü Amaría nane nixĩ, rü Amaría rü Echequía nane nixĩ. [2]Rü ngẽma norü ore i Cori ya Tupana rü ñanagürü: "Noxtacüma tá ichayanaxoxẽxẽ i guxũ̃ma i tạxacü i ñoma i naanewa ngẽxmagüxũ̃. [3]Rü tá ichayanaxoxẽxẽ i duũ̃xũ̃gü, rü naexũ̃gü, rü ngẽxgumarüxũ̃ tá ta i werigü, rü choxnigü. Rü tá naxcạx íchayagoõchi i ngẽma chixexũ̃arü üruũ̃gü, rü tá chanadai. Rü tá ichayanaxoxẽxẽ i guxũ̃ma i duũ̃xũ̃gü i ñoma i naanewa rü taxuxũ̃táma ínayaxü." Rü ngẽma nixĩ i nüxũ̃ yaxuxũ̃ ya Cori ya Tupana. [4]Rü nüma ya Cori ya Tupana rü ñanagürü ta: "Yudáanecüãxétü tá poxcumaxã chawéxmẹx. Rü ngẽxgumarüxũ̃ tá ta poxcumaxã naétü chawéxmẹx i guxũ̃ma i duũ̃xũ̃gü i Yerucharéũ̃wa maxẽxũ̃. Rü tá ichayanaxoxẽxẽ i ngẽma tupananeta i Baáchicünạxã namaxã i norü tupaucagü rü norü chacherdótegü. Rü ngẽmaãcü rü woo i naégagü i ngẽma chacherdótegü rü taxúetáma nüxna tacuạxãchi. [5]Rü tá chanadai i ngẽma duũ̃xũ̃gü i norü ĩarü dauxnagu ĩgüxũ̃ nax nüxũ̃ yacuạxüũ̃güxũ̃cạx ya üạxcü rü tauemacü rü woramacurigü. Rü ngẽxgumarüxũ̃ tá ta chanadai i ngẽma chauégagu norü tupananeta i Mircóũ̃xũ̃ icuạxüũ̃güxũ̃. [6]Rü ngẽxgumarüxũ̃ tá ta ichayanaxoxẽxẽ i ngẽma duũ̃xũ̃gü i choxna ixĩgachixũ̃, rü tama chạụxcạx daugüxũ̃ rü tama choxna cagüexũ̃ ega tạxacü nanaxwạxegügu", ñanagürü. [7]¡Rü Cori ya Tupanapẹxewa perüchiane! Erü ngẽma norü ngunexũ̃ i ãũcümaxũ̃ i nagu tá tüxũ̃ napoxcuexũ̃ rü marü ningaica. Rü nüma rü ínanamexẽxẽ nax nadaiaxũ̃cạx i ngẽma nüxna ixĩgachitanüxũ̃. Rü nüma rü marü nüxna naxu i ngẽma tá nadạixũ̃. [8]Rü nüma ya Cori ya Tupana rü ñanagürü: "Ngẽma ngunexũ̃ i nagu tá nadaiaxũ̃ i ngẽma duũ̃xũ̃gü rü tá chanapoxcue i ngẽma Yudáanearü ãẽxgacügü rü ngẽma ãẽxgacügü nanegü rü guxũ̃ma i ngẽma chorü duũ̃xũ̃gü i to i

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

nachixũanearü tupananetaxũ
icuax̱üũgüxũ.
……
12Rü ngẽma ngunexũgu rü omümaxã
guxũwama i Yerucharéũwa tá mea
naxcax̱ chadau i ngẽma duũxũgü i
chixexũ ügüxũ. Rü tá chanapoxcue i
ngẽma duũxũgü i ñoma bínu ya
ichaxchixũmarecürüxũ ixĩgüxũ. Rü
nümagü rü inarüchomare rü taxuxguma
narüxĩnüe rü nügümaxãtama
ñanagürügü: ‘Nüma ya Cori ya Tupana
rü taxuxũtáma i mexũ rüex̱na chixexũ
tamaxã naxü’ ñanagürügü”, ñanagürü
ya Tupana.
……
2 1¡Rü pengutaquex̱egüx, Pa
Duũxũgü i Tama Ãneexũ
Cuax̱güxũx, rü Tupanacax̱ pedaugü!
2¡Rü nüxũ perüxoe i ngẽma chixexũ i
Tupanapex̱ewa pexügüxũ! ¡Rü naga
pexĩnüe ñoma rü ta nangema i ngunexũ
naxũpa nax pexũ ínawogüxũ ñoma
maxẽchapax̱a buanecü ngexta
cuexũrüxũ, rü naxũpa nax nawa
nanguxũ i ngẽma ngunexũ i ãũcümaxũ i
norü numaxã nagu pexũ napoxcuexũ!
3Rü ngẽmacax̱ name nixĩ i naxcax̱
pedaugü, Pa Guxãma i Aixcüma
Napex̱ewa Mecümagüxe rü Naga
Ĩnüexex. ¡Rü mea napex̱ewa pemaxẽ!
Rü bexmana ngẽmaãcü nüma tá pexũ
ínapoxũ i ngẽma ngunexũ i nagu poxcu
ínguxgu.
……
8-9Rü nüma ya Cori ya Iraétanüxũarü
Tupana ya guxãétüwa ngẽxmacü rü
ñanagürü: “Marü nüxũ chaxĩnü nax
ñuxãcü ngẽma Moátanüxũgü rü
Amóũtanüxũgü chorü duũxũgüchiga
chixri yadexagüxũ. Erü nümagü rü
chorü duũxũgümaxã naguxchigagü rü
tümaarü naanegu nachocu. Rü
ngẽmacax̱ i choma rü chauégagutama
nüxũ chixu rü tá chayanaxoxẽxẽ i
ngẽma Moátanüxũgü rü Amóũtanüxũgü
guma ĩanegü ga Chodómarüxũ rü
Gomórarüxũ. Rü ngẽma norü naane rü
tá chuxchuxũnecü chayanguxuchixẽxẽ.
Rü tá nayucüraane rü taxuxũtáma i
tax̱acürü nanetü nawa narüxü, rü
guxũgutáma nachipetüanemare. Rü
ngẽma chorü duũxũgü i to i
nachixũanewa gagüxũwa íyaxügüxũ rü
tá nanayauxgü i ngẽma Moátanüxũ rü
Amóũtanüxũarü naanegü rü noxrü tá
nixĩ.”
……

Ngẽma duũxũgü i Yerucharéũwa yaxügüxũ rü tá Tupanaaxũ nayaxõgü

3 12Rü nüma ya Cori ya Tupana rü
ñanagürü: “Pa Yerucharéũx, cuwa
tá chayaxügüxẽxẽ i duũxũgü i
mecümaxũ i chauga ĩnüexũ. Rü nümagü
rü tá chaugu nayaxõgü. 13Rü ngẽma
Iraétanüxũgü i Yerucharéũwa yaxügüxũ
rü taxũtáma chixri natanüxũgümaxã
inacuax̱, rü taxũtáma doraxũ nixugüe rü
tagutáma texéxũ nawomüxẽẽgü. Rü
mea tá ínachibüe, rü tama
namuũeãcüma tá inarüngũgü”,
ñanagürü.

Tupana rü tá nanataãxẽxẽxẽ i Yerucharéũcüax̱gü

14¡Rü pewiyaegü, Pa Duũxũgü i
Chióũcüax̱! ¡Rü taãxẽãcü picagüxũ, Pa
Iraéanecüax̱güx! ¡Rü petaãxẽ, Pa
Yerucharéũcüax̱güx, rü guxũnema ya

perü maxũnemaxã petaãxẽgü! 15Erü
nüma ya Cori ya Tupana rü marü
ínayachaxãchi nawa i ngẽma poxcu i
pemaxã naxueguxũ rü marü ínanawoxũ
i ngẽma perü uanügü. Rü nüma ya Cori
ya Tupana ya perü ãẽxgacü rü
petanüwa nangexma, rü ngẽmacax
marü taxucaxma pemuũe. 16Rü ngẽma
ngunexũgu rü duũxũgü rü
Yerucharéũcüãxmaxã tá nüxũ nixu rü
ñanagürügü tá: “¡Petaãxẽgü, Pa
Chióũcüãxgüx, rü taxṹ i muũmaxã
piduxruexũ! ¡Rü taxṹ i pegü
peturaexẽẽxũ! 17Erü nüma ya Cori ya
perü Tupana ixĩcü, rü petanüwa
nangexma, rü nüma rü poracü nixĩ, rü
pexũ tá namaxẽxẽxẽ. Rü nüma ya Cori
ya Tupana rü tá pemaxã nataãxẽ. Rü
ngẽma pexũ nax nangechaũxũgagu rü
ngexwacaxũxũ i maxũ tá pexna naxã.
Rü ngẽma nax pemaxã nataãxẽxũ rü
norü taãxẽmaxã tá nawiyae”,
ñanagürügü tá.
……
20Rü nüma ya Cori ya Tupana rü
ñanagürü pexũ: “Rü ngẽma
ngunexũgügu rü pechixũanegu tá pexũ
chanutaquexexẽxẽ. Rü ngẽma perü
naanewa rü tá pexũ charüngũxẽẽ nax
wena mea pexũ nangupetüxũcax. Rü
ngẽmaãcü tá petachiga napexewa i
guxũma i duũxũgü i ñoma i naanewa
ngẽxmagüxũ. Rü choma ya Cori ya
Tupana nixĩ i nüxũ chixuxũ i ngẽma”,
ñanagürü pexũ.
……

HAGEO

(Aguéu)

Tupana nüxna namaxã nacua̱xãchi nax naxügüaxũca̱x ya napata

1 [1]Rü yexguma taxre ga taunecü
ãẽxgacü yixĩxgu ga Daríu, rü norü
6 ga tauemacüarü ügügu, rü nüma ga
Cori ya Tupana rü norü orearü uruxũ ga
Aguéuwa nidexa. Rü nüxna nanaxã ga
ore ga Yudáanecüã̱xarü ãẽxgacü ga
Chorobabé ga Charatié nanecа̱x ixĩxũ rü
chacherdótegüarü ãẽxgacü ga Yochué
ga Yochadá nanecа̱x ixĩxũ. [2-3]Rü ñaa
nixĩ ga yema ore ga Aguéuwa nüxũ
yaxuxũ ga nüma ga Cori ya Tupana ya
guxũétüwa ngẽxmacü, rü ñanagürü:
"Ñaa duũxũgü rü nüxũ nixugüe nax
taxũta nawa nanguxũ nax wena
naxügüaxũca̱x ya chopata. [4]¿Ẽxna
pexicatama penaxwa̱xexũ nax mexũne
ya ĩpatawa pemaxẽxũ, rü yoxni ya yima
chopata rü naxtapü̱x nügüétügu yixũ
nax nachixexũ? [5]Rü chomax ya Cori ya
Tupana ya guxãétüwa ngẽxmaxẽ rü
pemaxã nüxũ chixu: ¡Mea penangugü i
pecümagü! [6]Rü pema rü muxũma i
penetü petogü natürü noxretama i norü
o pibuxgü, pechibüe natürü tama pexũ
ningu, rü pexaxegü natürü
pita̱xawaeama, rü pegü pidüxgü natürü
taguma penaiwe. Rü yíxema puracüxe
rü tanayauxtanü i tümaarü puracü
natürü paxama tüxũ nagu erü ñoma
chacu irügáuxũgu tananúcuxũrüxũ nixĩ.
[7]Rü choma ya Cori ya Tupana ya
guxãétüwa ngẽxmaxẽ, rü pemaxã nüxũ
chixu: ¡Mea penangugü i pecümagü!
[8]¡Rü dauxchitawa pexĩ rü ngẽma
mürapewa peyaxü̱x! ¡Rü nua penana rü
ngẽmamaxã wena penaxü̱x ya yima
chopata! Rü choma rü tá taãxẽãcü
ngẽma changexma rü ngẽma tá
ichanawe̱x i chorü üüne. [9]Rü pemax rü
poraãcü pepuracüe nax pexũ
nangexmaxũca̱x i muxũ i perü
nanetüarü o, natürü noxretama nixĩ i
ngẽma pibuxgüxũ. Rü ngẽma penetüarü
o i pechiũgu namaxã penguxũxũ rü
wüxi i cue ñaxũmaxã ichayanatauxẽxẽ.
¿Rü tü̱xcüũ ngẽmaãcü nixĩ? Erü yima
chopata rü naxtapü̱xica nügüétü nayi
nax nachixexũ rü pemax rü
pepataca̱xica pexoégaãxẽ. Rü choma ya
Cori ya Tupana nixĩ i nüxũ chixuxũ i
ngẽma. [10]Rü ngẽmaca̱x nixĩ i tama
pexca̱x chanapuxẽẽxũ rü ngẽma
waixümü rü tama mea pexũ nayaxẽẽãxũ

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

i penetügü. [11]Rü choma nixĩ ga
íchananguxẽẽxũ̃ ga nax yapagüanexũ̃ ga
peanewa rü mạxpṹnegüwa, rü
trígunecü, rü úbanecü, rü oríbunecü rü
guxũ̃ma ga tạxacü ga petogüxũ̃necüwa.
Rü yema nax yapagüanexũ̃gagu rü
pexcạx ínangu ga taiya rü perü
wocagücạx rü ta", ñanagürü ga Tupana.
[12]Rü nüma ga Chorobabé rü Yochué rü
guxũ̃ma ga togü ga duũ̃xũ̃gü rü aixcüma
Tupanaga naxĩnüe yerü namuũ̃e ga
yexguma nüxũ̃ naxĩnüegu ga yema ore
ga Cori ya Tupana Aguéuwa nüxũ̃
ixuxũ̃. [13]Rü yexguma ga nüma ga Aguéu
ga Cori ya Tupanaarü orearü uruxũ̃, rü
Cori ya Tupanaégagu duũ̃xũ̃gümaxã
nidexa rü ñanagürü: "Nüma ya Cori ya
Tupana rü ñanagürü pexũ̃: 'Choma ya
Cori ya Tupana rü pexũ̃tawa
changexma'", ñanagürü. [14]Rü yemaacü
nüma ga Cori ya Tupana rü
nanataãxẽxẽxẽ ga Chorobabé ga
Yudáanecüạ̃xarü ãẽ̱xgacü, rü Yochué ga
chacherdótegüarü ãẽ̱xgacü rü guxũ̃ma
ga yema togü ga duũ̃xũ̃gü. Rü yexguma
ga nümagü rü yéma naxĩ rü inanaxügüe
nax naxügüãxũ̃ ga guma napata ga Cori
ya Tupana ya guxãétüwa ngẽxmacü.
[15]Rü yexguma taxre ga taunecü
Pérchiaarü ãẽ̱xgacü yixĩxgu ga Daríu, rü
meama norü 6 ga tauemacüarü
(setiémbre) 24 ga ngunexũ̃ nixĩ ga
inaxügüãxũ̃ ga nax wena namexẽẽgüaxũ̃
ga guma Tupanapata.

Ngexwacạxũ̃ne ya Tupanapata rü namexechi

2 [1]Rü guma 7 ga tauemacü (octúbre)
rü norü 21 ga ngunexũ̃gu, rü nüma
ga Cori ya Tupana rü wenaxarü orearü
uruxũ̃ ga Aguéumaxã nidexa. [2]Rü
nanamu nax Chorobabémaxã, rü
Yochuémaxã, rü guxũ̃ma ga yema togü
ga duũ̃xũ̃gümaxã nüxũ̃ yaxuxũ̃cạx ga
norü ore ga ñaxũ̃: [3]"¿Texé i petanüwa
rü nüxna cuạxãchixũ̃ ga nax
nañuxraxũ̃xũ̃ ga chopata ga noxrix? Rü
guma rü namexechi. Natürü ñụxma nax
nüxũ̃ pedauxũ̃ rü taxuwama name.
[4]¡Natürü nataãxẽ, Pa Chorobabé! ¡Rü
nataãxẽ, Pa Yochué ya
Chacherdótegüarü Ãẽ̱xgacüx! ¡Rü
petaãxẽgü Pa Guxũ̃ma i Duũ̃xũ̃güx! ¡Rü
pora pexüe rü pepuracüe! Erü choma
ya perü Cori ya Tupana rü pexũ̃tawa
changexma. [5]Rü yexguma Equítuanewa
ínachoxũ̃gu ga perü ọxigü rü
ichaxuneta rü ngẽma Chauãxẽ rü
guxũ̃gutáma pexũ̃ naxümücü. Rü
ngẽmacạx taxucạxma pemuũ̃e i
ñụxmax. [6-8]Erü íxraxũ̃ nataxu nax
chanaxĩạ̃xãchixẽẽxũ̃ i daxũguxũ̃ i
naane, rü ñoma i naane, rü ngẽma már,
rü tá chanamuũ̃exẽxẽ i guxũ̃ma i
nachixũ̃anegü. Rü ngẽma togü i
nachixũ̃anegüarü duũ̃xũ̃gü rü nua tá
nanana i norü diẽrugü rü úirugü. Rü
ngẽmaãcü ya daa chopata rü tá
namexechi. Rü choma ya Cori ya
Tupana ya guxãétüwa ngẽxmaxẽ nixĩ i
nüxũ̃ chixuxũ̃ i ngẽma erü choxrü nixĩ i
guxũ̃ma i diẽrugü rü úirugü. [9]Rü
ñụxma nax wena namexẽẽxũ̃ ya daa
chopata rü yexguma noxri naxụ̃xguarü
yexera tá namexechi. Rü ngẽxguma rü
tá ichayanaxoxẽxẽ i guxũ̃ma i nu i ñaa
nachicawa, rü nua tá petaãxẽgü. Rü
choma ya Cori ya Tupana ya guxãétüwa
ngẽxmaxẽ nixĩ i nüxũ̃ chixuxũ̃ i ngẽma.
……

18-19Rü ñu̱xma daa taunecü rü norü 9 ya tauemacüarü (diciémbre) 24 i ngunexũ̃gu nixĩ i ipenaxügüxũ̃ nax penanúcuxũ̃ ya yima nutagü ya namaxã inaxügüne ya chopata. ¡Rü dücax, rü mea penangugü! Rü woo i ñu̱xmax rü nangearü oxõ̱x i perü trígu, rü úbagü, rü iguéragü, rü boxragü rü oríbugü, natürü i ñu̱xmawena rü tá pexũ̃ charüngũ̃xẽẽ rü tagutáma pexṹ nataxu i ngẽma penetüarü o", ñanagürü ya Tupana.
……

ZACARÍAS

(Chacaría)

Cori ya Tupana rü norü duũxũgüna naxu nax naxcax nawoeguxũcax

1 [1]Rü yexguma marü taxre ga taunecü ãẽxgacü yixĩxgu ga Daríu rü meama norü 8 ga tauemacügu (noviémbre) rü nüma ga Cori ya Tupana rü Chacaríamaxã nidexa. Rü nüma ga Chacaría rü Berequía nane nixĩ rü Ídu nixĩ ga norü oxi. Rü Tupana rü ñanagürü nüxũ: [2]“Choma ya Cori ya Tupana ya guxãétüwa ngẽxmaxe, rü poraãcü namaxã chanu ga yema perü oxigü. [3]Rü ngẽmacax i ñuxma rü chanaxwaxe i cutanüxũgümaxã nüxũ quixu i ñaa chauga i ñaxũ: ‘¡Chauxcax pewoegü! Rü choma rü tá pexcax chatáegu.’ Rü chomax i Cori ya Tupana ya guxãétüwa ngẽxmaxe nixĩ i ngẽma ñachaxũ. [4]Rü tama name nax yema perü oxigürüxũ pixĩgüxũ. Yerü yexguma nüxna chaxãgagu ga chorü orearü uruũgü nax namaxã nüxũ yaxuxũcax ga chauga nax nüxũ naxoexũcax ga chixexũ ga nacümagü rü chixri nax namaxẽxũ, natürü ga nümagü rü tama chauga naxĩnüechaũ rü tama choxũ nacuaxgüchaũ. Rü choma i Cori ya Tupana ya guxãétüwa ngẽxmaxe nixĩ i nüxũ chixuxũ i ngẽma. [5]¿Natürü i ñuxma rü ngexũgü yixĩxũ ga yema perü oxigü? Rü chorü orearü uruũgü rü ta rü marü nayue. [6]Natürü yema chorü ore rü yema chorü mugü ga chorü orearü uruũgümexẽgu chaxüxũ, rü perü oxigüwa nangu. Rü ñuxre ga nümagü rü chauxcax nawoegu, rü naxcax ínicuaxgü ga chixexũ nax naxügüxũ, rü ñanagürügü: ‘Aixcüma nüma ya Cori ya Tupana ya guxãétüwa ngẽxmacü rü ngẽma tórü chixexũãcütama tamaxã nanangupetüxẽxẽ’, ñanagürügü”, ñanagürü ga Tupana.

Tupana rü Chacaríaxũ nanawex i wüxi i daxũcüãx i cowaruétüwa rütogüxũ

[7]Rü yexguma marü taxre ga taunecü ãẽxgacü yixĩxgu ga Daríu rü meama norü 11 ga tauemacügu (febréro) rü nüma ga Cori ya Tupana rü chomaxã nidexa i chomax i orearü uruxũ i Chacaría i Berequía nane ya Ídutaxa nax chixĩxũ. [8]Rü wüxi ga chütaxũgu rü Tupana choxũ nüxũ nadauxẽxẽ ga wüxi ga norü orearü ngeruxũ ga daxũcüãx ga cowaru ga dauxũétügu aunagüxũ. Rü

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

wüxi ga ngatewa yexmaxũ̃ ga
naixtanüpechitagu norü cowarumaxã
nachi. Rü yemaweama nayexmagü ga
wüxitücumü ga cowaru ga idauxũ̃, rü to
ga idáuxraxũ̃ rü to ga icómüxũ̃. 9Rü
choma rü yema daxũcüa̱x ga
cowaruétügu aunagüxũ̃na chaca rü
ñachagürü: “Pa Corix ¿ta̱xacügü nixĩ i
ngẽma cowaruétügu augüxũ̃?”
ñachagürü. Rü nüma ga yema daxũcüa̱x
ga chomaxã idexaxũ̃, rü choxũ̃
nangãxũ̃ga rü ñanagürü: “Choma rü tá
cuxũ̃ chanawe̱x i ta̱xacü nax yixĩgüxũ̃”,
ñanagürü. 10Rü yexguma ga yema
daxũcüa̱x ga naixtanüpechitagu chixũ̃
rü ñanagürü choxũ̃: “Ñaagü nixĩ i Cori
ya Tupana nua mugüxũ̃ nax ñoma i
naanegu íyachoeguxũ̃ca̱x”, ñanagürü.
11Rü yexguma ga yema togü ga
cowaruétügu augüxũ̃, rü Cori ya
Tupanaarü orearü ngeruxũ̃ ga
naixtanüpechitagu chixũ̃maxã nidexagü
rü ñanagürügü: “Guxũ̃wama i ñoma i
naanegu ítayachoegu, rü guxũ̃ma i
duũ̃xũ̃gü rü nügümaxã ínataãxẽgü, rü
taxuxũ̃ma i ta̱xacü i guxchaxũ̃xũ̃
itayangaugü”, ñanagürügü. 12Rü nüma
ga yema Cori ya Tupanaarü orearü
ngeruxũ̃ ga daxũcüa̱x rü ñanagürü: “Pa
Corix, Pa Tupana ya Guxãétüwa
Ngẽxmacüx, rü marü 70 ya taunecüwa
nangu nax Yerucharéũ̃cüa̱xgümaxã rü
ngẽma togü i Yudáanearü
ĩanecüa̱xgümaxã cunuxũ̃. ¿Rü ñuxre ya
taunecü taxuxũ̃ nax wenaxarü cuxṹ
nangechaũ̃tümüxũ̃güxũ̃?” ñanagürü.
13Rü nüma ga Cori ya Tupana rü nüxũ̃
nangechaũ̃ãcüma mea yema daxũcüa̱x
ga chomaxã idexaxũ̃xũ̃ nangãxũ̃ga. 14Rü
yexguma ga nüma ga daxũcüa̱x rü
choxũ̃ namu nax chaxunagüxũ̃. “Rü ñaa
nixĩ ya Cori ya Tupana ya guxãétüwa
ngẽxmacü nüxũ̃ ixuxũ̃: ‘Chomax rü nüxũ̃
changechaũ̃xũ̃chi ya Yerucharéũ̃ rü
yima ma̱xpṹne ya Chióũ̃. 15Rü yexguma
íxrarüwatama chanapoxcuchaũ̃gu ga
yema Yerucharéũ̃cüa̱xgü, natürü yema
togü ga nachixũ̃anegücüa̱x ga yéma
chamugüxũ̃ rü nanangupetüxẽxẽ ga
yema poxcu ga Yerucharéũ̃cüa̱xgümaxã
chaxueguxũ̃. Rü ngẽmaca̱x namaxã
chanu i ngẽma nachixũ̃anegü i nügü
írüporaexũ̃ rü taxúguma rüxĩnüexũ̃.
16Natürü ngẽma nax choxṹ
nangechaũ̃tümüxũ̃gagu ya
Yerucharéũ̃cüa̱xgü, rü naxca̱x chatáegu.
Rü tá nüxṹ chanangúchaũ̃xẽxẽ i
duũ̃xũ̃gü nax wena namexẽẽgüaxũ̃ca̱x
ya chopata, rü guxũ̃nema ya yima ĩane’,
ñanagürü ga Tupana.” 17Rü yema
daxũcüa̱x rü ñanagürü ta choxũ̃: “Ñaa tá
nixĩ i to i ore i tá nüxũ̃ quixuxũ̃ rü nüma
ya Cori ya Tupana ya guxãétüwa
ngẽxmacü rü ñanagürü: ‘Rü choma rü tá
wena nüxũ̃ charüngũ̃xẽẽ ya yima chorü
ĩanegü nax yamexũ̃ca̱x rü mea
iyaxĩxũ̃ca̱x. Rü wena tá chanataãxẽxẽxẽ
ya yima ma̱xpṹne ya Chióũ̃. Rü wena tá
chanaxunagü nax chorü ĩane yixĩxũ̃ ya
Yerucharéũ̃’, ñanagürü ya Tupana.”
……

Wüxi i ngexwaca̱xũ̃xũ̃ i naxchiru i Yochuéna naxãxũ̃chiga

3 1Rü yexguma nüma ga Cori ya
Tupana rü choxũ̃ nanawe̱x ga
Yochué ga chacherdótegüarü ãẽxgacü.
Rü nüma ga Yochué rü Cori ya
Tupanaarü duũ̃xũ̃pe̱xegu nachi. Rü
Yochuéarü tügünecüwawa nayexma ga

Chataná ga nüxũ̃ ixugüchaũ̃xũ̃. [2]Rü
nüma ga yema Tupanaarü orearü
ngeruxũ̃ i daxũcüã̱x rü Chatanáxũ̃
ñanagürü: “¡Nüma ya Cori ya Tupana
cuxũ̃ nangax! ¡Rü yimátama Cori ya
Tupana ya Yerucharéũ̃xũ̃ ngechaũ̃cü rü
cuxũ̃ nangax! Erü ñaa yatü rü ñoma
wüxi ya ãxwe ya üxüétüwa
yaxuxcürüxũ̃ Babiróniaanewa táeguxũ̃
nixĩ”, ñanagürü. [3]Rü nüma ga Yochué
rü poraãcü naxãũãchichiru rü yemaacü
Cori ya Tupanaarü duũ̃xũ̃pe̱xegu nachi.
[4]Rü yexguma ga yema daxũcüã̱x ga
orearü ngeruxũ̃ rü norü ngũ̃xẽẽruũ̃güxũ̃
namu rü ñanagürü: “Ngẽma ãũãchixũ̃ i
Yochuéchiru ¡rü ípenacuxuchix!” Rü
ñu̱xũchi Yochuéxũ̃ ñanagürü: “Dücax,
rü marü cuxna chanayaxu i ngẽma curü
pecádu rü nga̱xãẽchirugu cuxũ̃
chicu̱xẽxẽ”, ñanagürü. [5]Rü
yexgumatama norü ngũ̃xẽẽruũ̃güxũ̃
namu ga Yochuéxũ̃ yana̱ixerugüxũ̃ca̱x
namaxã ga wüxi ga ngẽmataxũ̃ ga
naxchirutachinü. Rü yemawena rü
petachirugu nayacu̱xẽẽgü. Rü nüma ga
yema daxũcüã̱x rü yexmatama
nachiecha. [6]Rü ñu̱xũchi ga nüma ga
Cori ya Tupanaarü orearü ngeruxũ̃ ga
daxũcüã̱x rü Yochuéxũ̃ ñanagürü: [7]“Cori
ya Tupana ya guxãétüwa ngẽxmacü rü
ñanagürü cuxũ̃: ‘¡Chaucümagu ixũ rü
yanguxẽxẽ i guxũ̃ma i ngẽma cumaxã
nüxũ̃ chixuxũ̃! Rü ngẽxguma ngẽmaãcü
cunaxü̱xgux, rü cuxme̱xgu tá chanaxṹ
ya chopata rü naxã̱xtü nax nüxna
cudauxũ̃ca̱x, rü tá cuxna chanaxã i
cuchica i natanüwa i ñaa chorü orearü
ngeruxũ̃ i daxũcüã̱x i choxũ̃ puracüexũ̃.
[8]¡Rü dücax, Pa Yochuéx, rü mea
iperüxĩnüe i guxãma i pemax nax
chacherdótegüwa pexügüxũ̃! Rü pema
rü wüxi i cua̱xruxũ̃ pixĩgü naxca̱x i
ngẽma mexũ̃ i tá ínguxũ̃. Erü paxa tá
nua petanüwa chanango̱xẽxẽ i wüxi i
Dabítaxa i chorü duũ̃xũ̃ ya perü ãẽ̱xgacü
tá ixĩcü (Cristu). [9]Rü chomax rü
Yochuépe̱xegu chana̱xṹ ya wüxi ya nuta
ya 7 i nacüwa nüxũ̃ ngẽxmacü. Rü
choma tátama yima nutagu
chanaxümatü. Rü ñu̱xũchi i choma rü
wüxitátama i ngunexũ̃gu nüxna
chanayaxu i norü pecádu i ñaa
nachixũ̃ane. [10]Rü ngẽxguma ngẽma
ngunexũ̃wa nanguxgu rü tá pegüna
pixugü nax perü úbagüpechitawa, rü
perü iguéragüpechitawa pegümaxã
petaãxẽgüxũ̃ca̱x. Rü choma ya Cori ya
Tupana ya guxãétüwa ngẽxmaxe nixĩ i
nüxũ̃ chixuxũ̃ i ngẽma’, ñanagürü.”

Chacaría nüxũ̃ nadau ga wüxi ga omüarü ṹruxũ̃ rü taxre ga oríbugü

4 [1]Rü yema daxũcüã̱x rü wena
cha̱uxca̱x natáegu, rü choxũ̃
ínaba̱ixgü ñoma pewa iba̱ixãchigurüxũ̃.
[2]Rü choxna naca rü ñanagürü:
“¿Ta̱xacüxũ̃ cudauxũ̃?” ñanagürü. Rü
choma rü chanangãxũ̃ga rü ñachagürü:
“Choma rü nüxũ̃ chadau i wüxi i omü i
úirunaxca̱x. Rü norü queruyínupáũ̃wa
ne nadagü i 7 i naxchiraxũ̃. [3]Rü ngẽma
omüxũ̃tawa narüxügü i taxre i oríbu rü
wüxi i norü tügünecüwawa rü to i norü
to̱xwecüwawa”, ñachagürü. [4]Rü
yexguma ga choma rü nüxna chaca ga
yema daxũcüã̱x ga chomaxã idexaxũ̃ rü
ñachagürü: “Pa Chorü Corix
¿ta̱xacüchiga nixĩ i ngẽma?” ñachagürü.
[5]Rü nüma ga daxũcüã̱x rü choxũ̃
nangãxũ̃ga rü ñanagürü. “¿Tama ẽ̱xna i

nüxũ̃ cucuáxũ̃ nax tạxacüchiga yixĩxũ̃?”
ñanagürü. Rü choma chanangãxũ̃ga rü
ñachagürü: “Tama nüxũ̃ chacuạx, Pa
Corix”, ñachagürü. 6Rü nüma ga
daxũcüạ̃x rü nayadaxẽxẽ ga nax
yadexaxũ̃ rü ñanagürü: “Ñaa nixĩ i Cori
ya Tupanaarü ore i Chorobabécạx ixĩxũ̃
i ñaxũ̃: ‘Tama churaragüarü poramaxã
rü bai i tạxacü rü to i poramaxã, natürü
Chauãxẽarü poramaxã tá ningu i ngẽma
chanaxwạxexũ̃’, ñanagürü ya Cori ya
Tupana ya guxãétüwa ngẽxmacü. 7Rü
woo ñoma taxüne ya mạxpṹnerüxũ̃
yixĩxgu i guxchaxũ̃gü nax tama
naxügüaxũ̃cạx ya yima Tupanapata,
natürü Chorobabépẹxewa rü tá
inayarüxo i ngẽma guxchaxũ̃gü ñoma
wüxi ya mạxpṹne rüdõxõchixẽẽxũ̃rüxũ̃.
Rü nümatama ya Chorobabé rü tá
nayaxṹcuchi ya yima nuta ya nawa
inaxügücü nax yanguxũ̃cạx ya yima
Tupanapata. Rü ngẽxguma yanguxgu rü
nüma i duũ̃xũ̃gü rü tagaãcü ñanagürügü
tá: ‘¡Namexechi, namexechi ya yima
Tupanapata!’ ñanagürügü tá.” 8Rü
yemawena ga nüma ga yema daxũcüạ̃x
rü chomaxã nüxũ̃ nixu ga to ga ore ga
Tupanawa ne ũxũ̃ ga ñaxũ̃: 9“Rü
Chorobabé nixĩ ga inanucü ga guma
nuta ga naxtapụ̃xarü ügü ya daa
Tupanapata rü nüma tátama nixĩ i
yanguxẽẽãxũ̃. Rü ngẽmawa tá nüxũ̃
pecuạx i pemax nax Cori ya Tupana ya
guxãétüwa ngẽxmacü yixĩxũ̃ ya yimá
núma choxũ̃ mucü. 10Rü yema tama
aixcüma yaxõgücüraxũ̃xũ̃ ga yexguma
noxri inaxügügu ga yema puracü, rü
ñụxma nax nüxũ̃ nadaugüxũ̃ i
Chorobabé nax yanguxẽẽxũ̃ i ñaa
puracü, rü tá nataãxẽgü”, ñanagürü. Rü
yemawena ga yema daxũcüạ̃x rü
ñanagürü ta: “Rü ñaa 7 i omügü rü Cori
ya Tupanaxetügüchiga nixĩ i guxũ̃ i ñaa
naanegu rüdaunüne”, ñanagürü. 11Rü
choma rü nüxna chaca rü ñachagürü:
“¿Tạxacüchiga nixĩ i ñaa taxre ya
oríbune i ñaa omücüwawa
ngẽxmagüxũ̃?” ñachagürü.
……
14Rü nüma ga yema daxũcüạ̃x rü
choxũ̃ nangãxũ̃ga rü ñanagürü: “Yima
taxre ya oríbune rü nachiga nixĩ i
ngẽma taxre i duũ̃xũ̃gü i marü
chíxũ̃maxã ibáeruxũ̃ nax naxügüaxũ̃cạx
i norü puracü ya Tupana ya yimá ñoma
i naanearü yora ixĩcü”, ñanagürü.
……

Cori ya Tupanaarü uneta

8 1Rü nüma ga Cori ya Tupana ya
guxãétüwa ngẽxmacü rü ñaa orexũ̃
chomaxã nixu rü ñanagürü: 2-3“Ñaa nixĩ
i ore i chomax i Cori ya Tupana ya
guxãétüwa ngẽxmaxe nüxũ̃ chixuxũ̃: ‘Rü
nüxũ̃ changechaũ̃ ya yima mạxpṹne ya
Chióũ̃ rü ngẽmacạx poraãcü choxũ̃
nachụxu. Rü Yeruchareũ̃cạx tá chatáegu
nax ngẽma chamaxũ̃xũ̃cạx. Rü
ngẽxguma chatáegụxgux rü yima ĩane
ya Yeruchareũ̃ rü Ĩane ya Aixcüma
Chauga Ĩnünemaxã tá nanaxugü. Rü
ngẽxgumarüxũ̃ ta ya yima chorü
mạxpṹne ya Chióũ̃ rü Mạxpṹne ya
Üünenemaxã tá nanaxugü. 4Rü choma i
Cori ya Tupana ya guxãétüwa ngẽxmaxe
rü ñachagürü: Wena táxarü norü
caxũ̃xũ̃maxã Yeruchareũ̃arü plazagüwa
tá naxĩ i yaxguạ̃xgü i yatüxũ̃gü rü
ngexũ̃gü nax ngẽma yanatogüxũ̃cạx rü
nataãxẽgüxũ̃cạx. 5Rü ngẽxgumarüxũ̃ ta i

buxũgü i yatüxũgü rü ngexũgü, rü tá
nanapáxẽxẽ i Yerucharéũarü plazagü rü
ngẽ́ma tá naxĩnücax̱wax̱egü. 6Rü
ngẽxguma ngẽmaãcü wena namexgu ya
Yerucharéũ rü chorü duũxũgü i núma
yaxügüxũ rü tá nabax̱ixãchie, erü taguma
nagu narüxĩnüe nax wena tá namexũ ya
yima ĩane. Natürü chax̱uxcax̱ rü
taxuxũma naguxcha i ngẽma. Rü choma
i Cori ya Tupana ya guxãétüwa
ngẽxmaxe nüxũ chixu i ngẽma. 7Rü
choma rü tá íchananguxũxẽxẽ i ngẽma
chorü duũxũgü i petanüxũgü naxmex̱wa
i ngẽma nachixũane i perü éstewaama
ngẽxmaxũ rü ngẽma nachixũane i perü
oéstewaama ngẽxmaxũ. 8Rü
Yerucharéũwa tá chanagagü nax ngẽ́ma
namaxẽxũcax̱. Rü nümagü rü tá chorü
duũxũgü nixĩ, rü chomax rü tá norü
Tupana ya ixaixcümacü rü mea namaxã
icuácü chixĩ’”, ñanagürü. 9Rü nüma ya
Cori ya Tupana ya guxãétüwa
ngẽxmacü rü ñanagürü pexũ: “Pema rü
yexguma noxritama nanucugu ga guma
nutagü ga chopataarü ügü rü
yexgumaxũcüütama nixĩ ga nüxũ
pexĩnüexũ ga chauga ga chorü orearü
uruũgüwa pemaxã nüxũ chixuxũ. ¡Rü
ñax̱xma rü pora pexüe nax mea
peyanguxẽẽxũcax̱ i ngẽma puracü! 10Rü
yexguma taxũta inaxügügu ga
chopataarü puracü rü nataxuma i perü
natanü naxcax̱ i perü puracü rü perü
wocagüarü puracü. Rü yema perü
uanügügagu rü ãũcümaxũwa
pengexmagü rü chomatama rü
pegümaxã pexũ chanuexẽxẽ. 11Natürü i
ñax̱xma rü tümacax̱ ya yíxema daa ĩane
ya Yerucharéũwa íyaxügüxe, rü
taxũtáma yema ngunexũgü ga
ngupetügüxũrüxũ nixĩ. Rü choma ya
Cori ya Tupana ya guxãétüwa ngẽxmaxe
nixĩ i nüxũ chixuxũ i ngẽma. 12Erü
ngẽma taãxẽ rü tá petanüwa nangexma.
Rü ngẽma perü úbanecü rü tá meama
nixo. Rü daxũguxũ i naanewa tá
narüngu ya pucü nax ngẽmaãcü i
penetügü i peanewa ngẽxmagüxũ
namuarü oṍxũcax̱”, ñanagürü.

……

20Rü nüma ya Cori ya Tupana ya
guxãétüwa ngẽxmacü rü ñanagürü:
“Muxũma i togü i nachixũanegüarü
ĩanegücüax̱ rü tá nua naxĩ nax choxũ
yacuax̱üũgüxũcax̱. 21Rü ngẽma duũxũgü
i wüxi ya ĩanecüax̱xgü rü nái ya
ĩanecüax̱xgüna tá naxugüe rü
ñanagürügü tá: ‘¡Ngĩxã naxcax̱ tadaugü
ya Cori ya Tupana ya guxãétüwa
ngẽxmacü, rü ngĩxã norü ngũxẽẽcax̱
ítacagü!’ ñanagürügü tá. Rü ngẽma togü
i duũxũgü rü tá nanangãxũgagü rü
ñanagürügü tá: ‘Toma rü tá ta ngẽ́ma
taxĩ’, ñanagürügü tá. 22Rü ngẽmaãcü tá
muxũtáma i duũxũgü i muxũ i
nachixũanewa ne ĩxũ rü Yerucharéũwa
tá naxĩ nax chax̱uxcax̱ yadaugüxũcax̱ nax
nüxũ charüngũxẽẽxũcax̱”, ñanagürü ga
Cori ya Tupana ya guxãétüwa
ngẽxmacü.

……

Iraétanüxũgüarü ãẽxgacü rü tá ínangu

9 9¡Rü poraãcü petaãxẽgü, Pa
Chióũcüax̱xgüx! ¡Rü perü taãxẽmaxã
pewiyaegü, Pa Yerucharéũcüax̱xgüx! Erü
pexcax̱ ínangu ya perü ãẽxgacü ya
poracü ya mea pemaxã icuácü. Natürü i
nüma rü tama nügü nicuax̱xüũãcüma
ínangu. Rü wüxi i búruxacüétügumare

ínangu. [10]Rü nüma rü tá inayanaxoxẽxẽ
i Efraítanüxũarü churaragüweũ, rü
ngẽma Yerucharéũcüãxgüarü
churaragüarü cowarugü, rü yima
würagü ya dai namaxã naxügüne. Rü
guxũ i nachixũanegücax tá nanaxunagü
i taãxẽ. Rü tá namaxã inacuax i ngẽma
naane i már i Mediteráneuwa ixügüxũ
rü ñuxmata már i Dauchiüxũwa nangu.
Rü ngẽma naane i taxtü i Eufrátewa
ixügüxũmaxã tá inacuax rü ñuxmata
guxũwama i ñoma i naanewa nangu.
……

12 [10]Rü ñanagürü ga Tupana:
"Ngẽma Dabítaagütanüwa rü
Yerucharéũcüãxgütanüwa tá chanamu i
Chauãxẽ nax yamecümaxũcax rü
yumüxẽgu naxĩnüexũcax. Rü ngẽxguma
nüxũ nadaugügu ya yima
nacanapacütüxũgüãcü rü tá
nangechaũgü. Rü naxcax tá naxauxe
ñoma wüxi i nane i nügümaxã
wüxicacücax naxauxexũrüxũ. Rü ñoma
nüxíraxũcü ya nane yuxgucax
naxauxegurüxũ tá naxcax naxauxe",
ñanagürü ga Tupana.
……

**Yerucharéũcax tá ínayaxüãchi
i norü uanügü**

14 [1]Rü marü ningaica i Cori ya
Tupanaarü poxcu, Pa
Yerucharéũcüãxgüx. Rü ngẽxguma
ínanguxgu, rü perü uanügü rü
pepexewa tátama nügü nayanu i perü
ngẽmaxũgü i pexna napuxũxũ. [2]Rü
dücax, Pa Yerucharéũcüãxgüx, rü
ngẽma ngunexũgu rü nüma ya Cori
ya Tupana rü tá guxũ i
nachixũanecüãxũ nangutaquexexẽxẽ
nax pemaxã nügü nadaixũcax. Rü
nagu tá nachocu ya yima perü ĩane,
rü wüxichigü ya ĩpatagü rü tá
nanadeãcu. Rü ngeaxgü rü tá tüxũ
ínayauxũ rü tá tümamaxã namaxẽ. Rü
ngãxũ i petanüxũgü rü tá nayagagü.
Rü ngẽma norü to i ngãxũxica tá
ngẽma nayaxügü.

**Tupana rü tá Yerucharéũcüãxgüarü
uanügüxũ narüporamae**

[3]Natürü ngẽmawena i nüma ya Cori
ya Tupana rü tá ngẽma
nachixũanegümaxã nügü nadai ñoma
churaragü norü uanügümaxã nügü
daixgurüxũ.
……

[9]Rü ngẽma ngunexũgu rü nüma ya
Cori ya Tupana rü ãẽxgacü tá nixĩ i
guxũwama i ñoma i naanewa. Rü
nüxicatátama ãẽxgacü nixĩ rü
nataxutáma i to i naéga i duũxũgü nüxũ
icuaxüũgüxũ.
……

MALAQUÍAS

(Maraquía)

Iraétanüxũgüxũ nangechaũ ya Tupana

1 [1]Rü ñaa nixĩ i ore i Cori ya Tupana Iraétanüxũgümaxã nüxũ ixuxũ nawa ya orearü uruxũ ya Maraquía. [2-3]Rü nüma ya Cori ya Tupana rü ñanagürü: “Choma rü pexũ changechaũ”, ñanagürü. Natürü i pemax rü penangãxũga rü ñapegürügü nüxũ: “¿Ñuxãcü nüxũ tacuax nax toxũ cungechaxũxũ?” ñapegürügü nüxũ. Rü nüma ya Cori ya Tupana rü pexũ nangãxũga rü ñanagürü: “Choma rü guma nüxcümaxũcü ga perü oxi ga Acóbuxũ changechaũ rü ngẽmawa pexũ chanawex nax ñuxãcü poraãcü pexũ changechaxũxũ. Rü woo nügüeneegü nax yixĩgüxũ natürü Acóbuxũ changechaũ rü Echaúxũ chaxo. Rü yema perü oxi ga Acóbuxũ changechaũxũrüxũ nixĩ i pexũ changechaũxũ. Rü tama Echaúmaxã chataãxẽ rü yemacax norü naane i maxpũneane nax yixĩxũ rü chianexũxũ chananguxuchixẽxẽ, rü naexũgü i düraexũ nawa changexmagüxẽxẽ”, ñanagürü.

……

Cori ya Tupana rü chacherdótegüxũ ningagü

[6]Rü nüma ya Cori ya Tupana ya guxũétüwa ngẽxmacü rü chacherdótegüxũ ñanagürü: “Rü buxũgü rü nanatügüxũ nangechaũ, rü ngẽma naxũtaxũgü rü norü coriga naxĩnü. Rü choma nax Penatü chixĩxũ ¿rü tüxcüũ i tama choxũ pengechaũxũ? Rü choma nax perü Cori chixĩxũ ¿rü tüxcüũ i tama chauga pexĩnüexũ? Natürü i pemax rü choxũ pexo, rü naétü ñaperügügü: ‘¿Taxacüwa i cuxũ taxoxũ?’ ñaperügügü. [7]Rü pema rü chorü ãmaregüarü guchicaxũwa penana i ãmaregü i tama imexũ, rü ngẽxguma rü ípeca rü ñaperügügüama: ‘¿Taxacüwa i chixexũ cumaxã taxüexũ?’ ñaperügügü. Dücax, pema rü chixexũ chomaxã pexüe erü chorü ãmarechicawa penana i ãmare i tama imexũ. [8]¿Ẽxna tama pexcax nachixe ega woo naxũna i ngexetüxũ rüexna ngemaeparaxũ rüexna idawexũ chauxcax piguxgu? ¡Rü ẽcü perü ãẽxgacügüxũtawa penana nax ngẽmaãcü nüxũ pecuáxũcax ngoxi taãxẽãcü pexṹ nayauxgüã i ngẽma perü

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica

ãmaregü!” ñanagürü. [9]¡Rü dücax, Pa
Chacherdótegüx, rü Tupanana peca nax
nüxṹ pengechaũ̃tümüxũ̃xũ̃cax! Natürü
ngẽxguma chixemarexũ̃ i ãmaregü
nüxna pixãgügu ¡rü taxũtáma nagu
perüxĩnüe nax ngẽmamaxã nataãxẽxũ̃ i
nümax!
……

Tupana rü chacherdótegüxũ̃ naxucuxẽ

2 [1]Rü Tupana ya guxãétüwa
ngẽxmacü rü ñanagürü: “Ñuxmax,
Pa Chacherdótegüx, rü ñaa nixĩ i chorü
ucuxẽ i pexcax ixĩxũ̃: [2]‘Rü dücax, rü
name nixĩ i chauga pexĩnüe rü
chanaxwaxe i aixcüma choxũ̃
pengechaũ̃gü. Rü ngẽxguma taxũtáma
chauga pexĩnüegu rü choma rü tá
guxchaxũ̃ pemaxã chaxuegu. Rü ñuxma
nax tama aixcüma choxũ̃
pengechaũ̃güxũ̃ rü choma rü ngẽma
perü natanü i peyauxgüxũ̃ naxcax nax
chacherdótegü pixĩgüxũ̃ rü tá perü
guxchaxũ̃ruxũ̃ chayanguxuchixẽxẽ’”,
ñanagürü ya Cori ya Tupana ya
guxãétüwa ngẽxmacü. [3]Rü
ñanagürüama: “Choma rü tá pexna
chanayaxu i ngẽma puracü ga pexna
chaxãxũ̃. Rü pechiwegu tá chanawogü
ya yima naxũ̃naũ̃gü i ngẽma naxünagü i
chauxcax pedaixũ̃. Rü wüxigu yima
naũ̃gümaxã tá pexũ̃ íchawogü i pemax.
[4]Rü ngẽmaãcü düxwa tá nüxũ̃ pecuax
nax chomax yixĩxũ̃ i pexna chaxãxũ̃ i
ñaa ucuxẽ nax naxcax pewoeguxũ̃cax i
ngẽma chorü mugü ga perü oxi ga
Lebímaxã nüxũ̃ chixuxũ̃. Rü choma ya
Cori ya Tupana ya guxãétüwa ngẽxmaxe
nixĩ i nüxũ̃ chixuxũ̃ i ngẽma. [5]Rü yema
chorü uneta ga Lebímaxã chaxueguxũ̃
rü nüxna chanaxã nax duũ̃xũ̃güaxṹ
nangexmaxũ̃cax i maxũ̃ rü taãxẽ. Rü
Levína chanaxã ga yema uneta yerü
chanaxwaxe nax chauga naxĩnüxũ̃ rü
choxũ̃ namuũ̃xũ̃. Rü nüma rü aixcüma
chauga naxĩnü rü choxũ̃ nangechaũ̃. [6]Rü
nüma ga Lebí rü mexũ̃maxã
nanangúexẽxẽ ga duũ̃xũ̃gü rü taguma
chixexũ̃maxã nayaxucuxẽ. Rü nüma rü
aixcüma chomaxã naxãmücü rü
togümaxã tataãxẽgü. Rü tamu ga
guxema duẽxẽgü ga chixexũ̃na tüxũ̃
ínanguxũ̃xẽxẽ. [7]Rü wüxi i
chacherdótearü puracü nixĩ nax
duũ̃xẽgü tüxũ̃ nangúexẽẽxũ̃ nax choxũ̃
tacuaxgüxũ̃cax. Rü ngẽmacax name nax
guxũ̃ma i duũ̃xũ̃gü naxũ̃tawa ĩxũ̃ nax
tüxũ̃ nangúexẽẽxũ̃cax, erü choma nax
guxãétüwa changexmaxũ̃ rü nüxũ̃
chaxuneta nax chorü orearü uruũ̃gü
yixĩgüxũ̃cax. [8]Natürü i pemax, Pa
Chacherdótegüx, rü nüxna pixĩgachi i
ngẽma ore i mexũ̃. Rü ngẽma perü
nguxẽẽtae i chixexũ̃maxã muxema ya
duũ̃xẽgü chixexũ̃gu tüxũ̃ peyixẽxẽ. Rü
ngẽmaãcü i pemax rü ípeyatõxẽxẽ ga
yema uneta ga Lebímaxã nüxũ̃ chixuxũ̃.
[9]Rü ngẽmacax i chomax rü chixexũ̃
pemaxã chaxuegu nax guxũ̃ma i
duũ̃xũ̃gü rü chixexũ̃maxã pexũ̃
nadaunüxũ̃cax rü pexũ̃ naxoexũ̃cax. Erü
ngẽxguma duũ̃xũ̃güxũ̃ pexucuxẽgügu rü
tama mea wüxigu pegü pexucuxẽgü. Rü
ngẽma ñachagürü i chomax ya Cori ya
Tupana ya guxãétüwa ngẽxmaxe.”

Tama Tupanamaxã nixaixcümagü ga Iraétanüxũ̃gü

[10]¿Ẽxna tama i yimatama yixĩxũ̃ ya
Tanatü ya guxãxũ̃ma ücü? ¿Rü tüxcüũ̃ i

ñu̱xma yigü tawomüxẽxẽ ya
wüxíxechigü, rü ngẽmaãcü tama
tayanguxẽxẽ i ngẽma mugü ga Tupana
tórü o̱xigümaxã nüxũ̃ ixuxũ̃? 11Rü
ngẽma Yudáanecüã̱xgü rü tama
Tupanaga naxĩnüe, rü taxũ̃ i chixexũ̃
naxügü i Yerucharéũ̃wa rü Iraéanewa.
Rü ngẽma Yudáanecüã̱x rü
nanaxãũãchixẽxẽ ya yima Tupanapata
ya üünene ya nüma nüxũ̃
nangechaxũ̃ne, erü ngẽma yatügü i
Yudáanecüã̱x rü ngexũ̃gü i
tupananetaxũ̃ icua̱xüũ̃güxũ̃maxã
nixãxma̱xgü. 12Rü nüma ya Cori ya
Tupana rü chierüna iyanaxoxẽẽãgu i
ngẽma duũ̃xũ̃gü i nua tachixũ̃anewa
ngẽma chixexũ̃ ügüxũ̃, rü nüétama ega
woo ta̱xacürü duũ̃xũ̃ yixĩxgu rü woo
ãmare ngẽma Tupanapatawa nangexgu.
13Rü pema nax ngexũ̃gü i tupananetaxũ̃
icua̱xüũ̃güxũ̃maxã ixãxma̱xgüxe, rü
naétü pegüxũ̃étümaxã peyawaixẽxẽ i
Cori ya Tupanaarü ãmarearü guchicaxũ̃
rü taxũ̃ i perü ngechaũ̃maxã pexauxe
erü nüma ya Cori ya Tupana rü tama
namaxã nataãxẽ i ngẽma perü ãmare.
14Rü pemax rü ípecagüama rü
ñaperügügü: “¿Tü̱xcüũ̃ tüxna nixũgachi
ya Tupana?” ñaperügügü. Rü pemaxã tá
nüxũ̃ chixu nax tü̱xcüũ̃ nax yixĩxũ̃, erü
nüma ya Cori ya Tupana rü nüxũ̃ nadau
i ngẽma chixexũ̃ i cuxüxũ̃ namaxã ga
yema uneta ga ngĩmaxã nüxũ̃ quixuxũ̃
ga yema nge ga ngĩmaxã quingĩcü ga
yexguma cungextü̱xügu. Rü cumücü
iyixĩ, rü nüxũ̃ quixu nax ngĩmaxã tá
quixaixcümaxũ̃. 15¿Rü tama ẽxna
yimátama Tupana yixĩxũ̃ ya naxücü i
taxüne rü taãxẽ? ¿Rü ta̱xacü nixĩ i pexũ̃
nanaxwa̱xexũ̃ ya Tupana? Rü ngẽma
pexũ̃ nanaxwa̱xexũ̃ nixĩ nax noxrü
yixĩgüxũ̃ i ngẽma pexacügü. ¡Rü mea
nüxna peda̱u̱x i perü maxũ̃! Rü tama
name i nüxũ̃ icuyarüngüma ga yema
uneta ga cuxma̱xmaxã nüxũ̃ quixuxũ̃ ga
yexguma cungextu̱xügu ngĩmaxã
cuxãxma̱xgu. 16Rü nüma ya Cori ya
Iraétanüxũ̃güarü Tupana ya guxãétüwa
ngẽxmacü rü ñanagürü: “¡Nüxna peda̱u̱x
i perü maxũ̃! Rü tama name nax
pidoraexũ̃. Rü chomax rü tama namaxã
chataãxẽ i ngẽma yatü i naxma̱xũ̃ ítáxũ̃
rü ngẽmaãcü nachixexẽẽxũ̃ i norü
maxũ̃”, ñanagürü.

Tupana rü tá nanapoxcue i ngẽma chixexũ̃ ügüxũ̃

17Rü pema rü perü dexamaxã marü
düxwa peyapaxẽxẽ ya Tupana. Rü
ngẽmaétüwa i pemax rü ípecagüama rü
ñaperügügü: “¿Rü ñuxũ ñatarügügü i
tomax rü ngẽmaca̱x tayapaxẽẽxũ̃ nax
toxũ̃ naxĩnüxũ̃?” ñaperügügü. Rü dücax,
pema rü ñaperügügü: “Nüma ya Cori ya
Tupana rü namaxã nataãxẽ i ngẽma
duũ̃xũ̃gü i chixexũ̃ ügüxũ̃ rü taxũtáma
nanapoxcue”, ñaperügügü. ¿Tama ẽxna
peyaxõgü nax Tupana rü aixcümacü
yixĩxũ̃?

3 1¡Dücax, rü mea iperüxĩnüe! Erü
nüma ya Cori ya guxãétüwa
ngẽxmacü rü ñanagürü pexũ̃: “Choma
rü chaugüpe̱xe tá chayamu i chorü
orearü ngeruxũ̃ nax yoxni chauxũ̃pa
nügü íyamexẽẽgüxũ̃ca̱x i duũ̃xũ̃gü”,
ñanagürü. Rü yimá Cori ya naxca̱x
peda̱u̱xcü rü ngürüãchi tá napatagu
naxücu. Rü ngẽmaãcü tá ínangu ya
yimá perü maxẽxẽẽruxũ̃ ga Tupana
nüxũ̃ ixucü ga yexguma perü o̱xigümaxã

inaxunetagu. [2]¿Natürü texé tá namaxã
tapora ya yimá Cori i ngẽma ngunexũ̃ i
nagu ínanguxũ̃? ¿Rü texé tá napẹxegu
tachiama? Erü ngẽxguma ínanguxgu rü
ñoma üxüema i úiruxũ̃ mexẽẽxũ̃rüxũ̃ tá
tüxṹ nanamexẽxẽ i tórü maxũ̃, rü ñoma
wüxi ya chaṹrüxũ̃ tá nixĩ nax guxũ̃ma i
tórü ãũãchixũ̃ ínayixẽẽxũ̃. [3]Rü nüma ya
Cori rü tá nanamexẽxẽ i ngẽma
chacherdótegü i Lebítaagüarü maxũ̃
ñoma diẽrumü rü úiru norü üxaxũ̃cạx
üxüwa iguxũ̃rüxũ̃. Rü ngẽmawena rü tá
marü name i ngẽma chacherdótegü nax
Cori ya Tupana naxwạxexũ̃ãcü ngẽ́ma
napẹxewa nangegüãxũ̃ i norü ãmaregü.
[4]Rü ngẽxguma i nüma ya Cori ya
Tupana rü tá namaxã nataãxẽ i ngẽma
Yudáanecüạ̃xgüarü ãmaregü rü
Yerucharéũ̃cüạ̃xgüarü ãmaregü
yexguma noxri duũ̃xũ̃güarü
ãmaregümaxã nataãxẽgurüxũ̃. [5]Rü
nüma ya Cori ya Tupana ya guxãétüwa
ngẽxmacü rü ñanagürü: “Choma rü tá
aixcüma pexna chaca i perü chixexũ̃cạx.
Rü choma tátama nüxũ̃ chixugüe i
ngẽma yuüexũ̃, rü ngẽma nai i ngemaxã
maxẽxũ̃, rü ngẽma chauégamaxã nügü
ípoxũ̃xũ̃, rü ngẽma norü
puracütanüxũ̃gümaxã rü yutegṹxemaxã,
rü taxcuxemaxã chixri cuạxgüxũ̃. Rü tá
nüxũ̃ chixugüe i ngẽma chixri
tümamaxã maxẽxũ̃ ya duũ̃xẽgü ya to i
nachixũ̃anecüạ̃xgü rü ngẽma tama
chauga ĩnüexũ̃.

Ngẽma diézmo rü ãmaregü i Tupanaarü ixĩxũ̃

[6]Choma nixĩ ya Cori ya Tupana
chixĩxũ̃. Rü taguma naxüchicüxü i chorü
ĩnü. Rü ngẽmacạx i pemax Pa
Iraétanüxũ̃güx, rü tama iperüxoxũ̃ erü
guxũ̃guma choxṹ pengechaũ̃tümüxũ̃gü.
[7]Pema rü chorü mugüna pixĩgachitanü,
yema nũxcümaxũ̃xũ̃ ga perü ọxigü
choxna ixĩgachixũ̃rüxũ̃. Rü tama naga
pexĩnüechaũ̃ i ngẽma chorü mugü.
Natürü i ñụxma i chomax i Cori ya
Tupana ya guxãétüwa ngẽxmaxe rü
ñachagürü pexũ̃: ‘¡Chạụxcạx pewoegu!
Rü choma rü tá pexcạx chatáegu’,
ñachagürü. Natürü i pemax rü
ñaperügügü: ‘¿Ñuxãcü chi i cuxcạx
tawoeguxũ̃?’ ñaperügügü. [8]Rü ñụxma i
choma rü pexna chaca: ¿Ẽxna namexũ̃
yixĩxũ̃ i wüxi i duũ̃xũ̃ rü choxṹ nangí́xũ̃?
Rü dücax i pemax, rü aixcüma nixĩ i
choxṹ pengí́exũ̃. Rü ngẽxguma rü ta rü
ípecagüamaxũ̃ rü ñapegügüxũ̃: ‘¿Rü
tạxacüwa i cuxṹ tangí́exũ̃?’ ñapegügüxũ̃.
Rü dücax, rü choxṹ pengí́e nawa i
ngẽma diézmogü rü ãmaregü i choxrü
ixĩxũ̃. [9]Rü guxãma i pemax i ñaa
nachixũ̃anecüạ̃x ixĩgüxe rü choxṹ
pengí́e, rü ngẽmacạx tá chixexũ̃ pemaxã
chaxuegu. Rü choma i Cori ya Tupana
ya guxãétüwa ngẽxmaxe nüxũ̃ chixu i
ngẽma. [10]¡Rü chopataarü diẽruchiũ̃gu
peyaxṹ i ngẽma diẽru i choxrü ixĩxũ̃! Rü
ngẽmaãcü tá nangema i õna i
chopatawa. ¡Rü dücax, choxũ̃ pexụ̃x! Rü
ngẽmaãcü tá nüxũ̃ pedau nax daxũguxũ̃
i naanearü ĩạ̃x chiwãxnaxũ̃ rü peétügu
chanabaxũ̃ i ngẽma mexũ̃. [11]Rü penetü
rü tá mea nixo erü choma tá nüxna
chadau nax taxuxũ̃táma i naweane rü
daweane nachixexẽẽxũ̃ i ngẽma
penetügüarü o. [12]Rü guxũ̃táma i togü i
nachixũ̃anegü rü tá pexũ̃ nixuchigagü
nax ípetaãxẽgüxũ̃ erü pemax rü tá pexṹ
nangexma i wüxi i nachixũ̃ane i

mexechixũ. Rü choma i Cori ya Tupana
ya guxãétüwa ngẽxmaxe nüxũ chixu i
ngẽma.”

**Tupanaaxṹ nangechaũ̃tümüxũ̃ i
norü duũ̃xũ̃gü**

13Rü nüma ya Cori ya Tupana rü
ñanagürü: “Pemax rü poraãcü chixexũ̃
chomaxã pixugüe. Rü ngẽxguma rü ta
ípecaama: ‘¿Tax̲acürü chixexũ̃ nixĩ i
cumaxã tixugüxũ̃?’ ñapegürügü. 14Rü
ñaa nixĩ i ngẽma nüxũ̃ pixuxũ̃:
‘Taxuwama name i Tupanaaxṹ nax
ipuracüexũ̃. ¿Rü tax̲acürü mexũ̃ tayaxu i
ngẽxguma naxü̲xgu i ngẽma nüma tüxũ̃
namuxũ̃? ¿Rü tax̲acüwa tüxṹ name nax
ingechaũ̃güxũ̃ ega tax̲acürü chixexũ̃
ixügügu i nape̲xewa ya Cori ya Tupana
ya guxãétüwa ngẽxmacü? 15Rü yixema
rü nüxũ̃ tadau i ngẽma duũ̃xũ̃gü i nügü
írütagüxũ̃ rü nataãxẽgü. Rü ngẽma
chixexũ̃arü üruũ̃gü rü guxũ̃ma i tax̲acü i
naxügüxũ̃wa rü mea nüxṹ ínanguxuchi.
Rü woo Tupanaxũ̃ naxügügu rü
taxuxũ̃ma i poxcu naxca̲x ínangu’,
ñaperügügü”, ñanagürü ga Tupana.
16Rü yexguma ga yema duũ̃xũ̃gü ga
Tupanaga ĩnüexũ̃ rü wüxichigü
namücümaxã nidexa ga Cori ya
Tupanachiga. Rü nüma ga Cori ya
Tupana rü inarüxĩnü ga yema nüxũ̃
yaxugüxũ̃. Rü nape̲xewa ga Tupana rü
wüxi ga poperagu nanaxümatü ga naéga
ga yema duũ̃xũ̃gü ga naga ĩnüexũ̃ rü
namaxã taãxẽgüxũ̃ nax taguma texé
nüxũ̃ rüngümaxũ̃ca̲x. 17Rü nüma ya Cori
ya Tupana ya guxãétüwa ngẽxmacü rü
ñanagürü: “Chomax rü íchanamexẽxẽ i
wüxi i ngunexũ̃ i nagu tá wena chorü
duũ̃xũ̃gü yixĩgüxũ̃. Rü ñoma wüxi i
papá i nane i nüxṹ puracüxũ̃xũ̃
ngechaũ̃xũ̃rüxũ̃, rü ngẽmaãcü tá choxṹ
nangechaũ̃tümüxũ̃gü. 18Rü ngẽxguma i
pemax rü tá nüxũ̃ picua̲xãchitanü nax
ñuxãcü tama nawüxiguxũ̃ i ngẽma mexũ̃
ügüxũ̃ namaxã i ngẽma chixexũ̃ ügüxũ̃.
Rü ngẽxgumarüxũ̃ ta i ngẽma choxũ̃
icua̲xüũ̃güxũ̃ rü tama namaxã nawüxigu
i ngẽma tama choxũ̃ icua̲xüũ̃güxũ̃”,
ñanagürü ya Tupana.

**Ngunexũ̃ i Cori ya Tupana
nagu tá ínguxũ̃chiga**

4 1Rü nüma ya Cori ya Tupana ya
guxãétüwa ngẽxmacü rü ñanagürü:
“Rü ningaica i ngẽma ngunexũ̃ i
ãũcümaxũ̃ i nagu tá chanapoxcuexũ̃ i
ngẽma chixexũ̃ ügüxũ̃ ñoma üxüemawa
yaxaexũ̃rüxũ̃. Rü guxũ̃ma i ngẽma
duũ̃xũ̃gü i nügü írütagüxũ̃ rü chixexũ̃
ügüxũ̃ rü ñoma maxẽ i pacü i
üxüxétüwa yata̲xcuchichapa̲xacürüxũ̃ tá
nixĩgü. Rü ngẽma ngunexũ̃gu rü
guxũ̃táma nixae rü taxuxũ̃táma
ínayaxügü. 2Natürü i pemax nax
aixcüma choxũ̃ pengechaũ̃güxũ̃ rü
ngẽma chorü üüne rü ñoma üa̲xcü i
pexũ̃ baxixũ̃rüxũ̃ tá maxũ̃ pexna naxã,
rü tá petaãxẽgü. Rü pemax rü
taãxẽmaxã tá piyuxnagütanü ñoma
wocaxacügü naxpṹũ̃wa iyayixũ̃rüxũ̃.
3Rü ngẽma ngunexũ̃ i ãũcümaxũ̃ i nagu
chapoxcuexũ̃ i ngẽma chixexũ̃ ügüxũ̃ rü
pema rü nawa tá pengagü i ngẽma
chixexũ̃ ügüxũ̃ ñoma waixümüte̲xewa
pengagüxũ̃rüxũ̃. 4¡Rü nüxna picua̲xãchi
ga yema mugü ga chorü duũ̃ ga
Moichéna chaxãxũ̃ ga ma̲xpṹne ga
Chinaíwa! Rü yema ucu̲xẽgü rü mugü
rü guxũ̃ma ga Iraétanüxũ̃güca̲x nixĩ nax

nümagü naga naxĩnüexũca̱x. [5]Rü dücax,
nua tá pexca̱x chanamu ya chorü
orearü uruxũ ya Ería naxũpa i ngẽma
ngunexũ i ãũcümaxũ i nagu
chapoxcuexũ i ngẽma chixexũ ügüxũ.
[6]Rü nüma ya Ería rü duũxũgümaxã tá
nüxũ nixu i chorü ore nax papágü rü
nanegümaxã nangüxmüexũca̱x, rü
nüma i nanegü rü nanatügümaxã
nangüxmüexũca̱x. Erü ngẽxguma tama
nüxũ naxoegu i norü chixexũgü rü
choma rü tá ngẽma chaxũ rü
noxtacüma tá chanapoxcue i ngẽma
nachixũanecüã̱x i duũxũgü, rü
noxtacüma tá chayanaxoxẽxẽ”,
ñanagürü ya Cori ya Tupana.

Selecciones del Antiguo Testamento en el idioma ticuna del Perú, 2da ed. ©2008, La Liga Bíblica